ދުށްތަކާ
އިވުނުތަކުގެ
ހަނދާން ހުރިބައި

1

Remnant Memories of What I Saw and Heard

ކޮންމެ މޫނަކީ މުޅިން ވާހަކައެއް

Every face tells a story

ލިޔެ ތައްޔާރުކުރީ: [illegible] އަލީ ޙުސައިން
މާފަންނު - ވާރޭމިލާ

މިއީ، ޤައުމުގެ ވާހަކަ ކިޔައިދޭ އަހަރެމެން އެންމެންގެ ފޮތެކެވެ. މީގައިވާ އެއްވެސް ލިޔުމެއް،
ފޮޓޯއެއް، މަޢުލޫމާތެއް، ބޭނުންމީހަކު، ބޭނުންގޮތަކަށް ބޭނުންކުރުމަކީ، މަނާކަމެއްނޫނެވެ.

This book is the story of our nation that relates to all of us. Use of any content, photograph, or information contained in this book is not prohibited.

ކޮވި:

މިޔޮޅުގެ ބޭރުގަނޑުގައި އޮވޭ، ކޮވީގެ ފުށްޓާއެވެ. ނިމޭބޭރުގައި އޮވޭ، ދޮނޑު ދޮލިފަތިމާ ބޭކަރިކޮތަނޑެއްގެ ބައެއްގެ ފުށްޓާއެވެ. މިއީ އަދުގަނޑު ކޮރައިރު، (ދުނިޔޭގެ ދަނޑުބޭރު ހުރި އާ ދުނިޔޭގެ ދުއިރުގައި) ކޮންއެއްޗެއް ނުލިބޭގެން، ބުޑުދުގެ އެހެންކޮށްކަމާކު ވަރުތިރެއަރެގޮސް ކަހިއުވުނު އެއްޗިއްސެވެ. އެއީ ދިލަހިގެން ނުދާނެ ވައިރުގެ ހަނދާންތަކުގެ އެއްބައެވެ.

ކޮށްވޭލިހަނީ، މީދާ އުނބަރެވެ.

ދުކުމަށް ދިޔަވައި، ދިވެހިރުއްތަކަށް އެންމުގެއްލުންދާ އަންކާއްޓަލި މީދާލެވެ. ދުކުމަށް ގެއްލުންދީ ދުކުގެ ކުރިގަނޑާ ނުކުންނަ އެތެރެކަށެވެ. އާގެސަބަބުން ދުއް މަދުވަނީއެވެ. މީދާ ގެއްލުންދީ ދުކުގެ މާވާކަމުގައިވާ ކުދުނބާއަށެވެ. ދުކުން ދޮޅު އެތެރެކުގެވެއްތެރެކުގައި ހުންނާނީ ދުކުމަލެވެ. (އެތެމަލެވެ.) އާގެތެރެއިން ހަދުވާއެއްޗި ވާނީ ގޮބޮލިއަށެވެ. ގޮބޮލިއަށްވެދު ހަދުވާ އެއީ މިދިއެވެ. ދޮންވާނީ ހިހާކަށެވެ. ހިހާކަށްވެދު ހަދުވާ އާގެ ދުންގެދަހަ ބަދަލުވާ މިދުވެ ހަވާލަވެ. އާދުނު އެއީ ކުދުނބާއެވެ. ކުދުނބާހަދުވާ އެއީ ގަބޮލިއެވެ. ގަބޮލިހަދުވެގެންވަނީ، ކާނބުޑައެވެ. ކާނިހަދުވާ

ހިކުނުމާ އެއީ ކާށިލިއެވެ. މިދާ، މިގެއްލުންދީނީ ހިހާކަށްވެދު ހަދުވާ ފުންގެއްދުންއެއްނަ ގެކުދުނބާއަށެވެ. ބައެއް ދުކުގެ ކުދުނބާގެ ބޭރުބޮރިގަނޑު ބޮއިދު، އަނދެބައިދުކުގެ ތެރިވާނެއެވެ. މިދާ ހަމަމަދުވާކަތްވެނި ކުދުނބާގެ ބޭރުބޮރިގަނޑު ދުއްދުކުކެރި ކުއްދުކުކުމަން ކަމުގެއްނަ ފޯލަރުހެނދާ ގެދުބޭގެޓިޓަ ތިރިޔާނު އަކީގެ އަންއްކުކުމަށެވެ. ނިވެޖެއަކަރުވަނި ފުންބޭއި ކުދުނބާ ވަތްވެ، އާގެ ތިރިތެރެގޮތް ހިދުވަހިވި ބަހުމިއްޔާކާރުވެތިވެ. އެދިދުކުގެ ކޮވީގެ ކުދިތިރިޔާއާވާނެއެވެ. އެކައްޔަކުން ދިވިހަރުދު މިދާ ފުންއް ނުބޭހުނެވެ. ބާހިދުނަ ފުންބޭހި ވާގެވެ. މިދަރުހަމްމިން ވާ ފުންބޭއިމާ ނިސޯރުބަހުގައި އެބަހި މިވާހަކައެވެ.

Kovi

On the front cover of this book, is a photo of *'kovi'* (rat-eaten coconuts). The back cover photo shows a portion of a well ripened screwpine *(Pandanus utilis)*. As a child, growing up during the Second World War and famine, this is what I and other children of my ages scavenged and ate. They are vivid childhood memories that will never fade.

Other than the *'ruku madi'* (dynastinae or rhinoceros beetles), rats are the worst pests that cause most damage to coconut palm *(Cocos nucifera)*. The beetles eat the fronds and the flowering heads of the coconut palm causing death to the palm while the rats eat and damage the tender young coconut, the fruits of the palm.

In *Dhivehi* vocabulary there are different words given to describe the different stages of development in coconuts. It signifies the importance of coconut palm in our life.

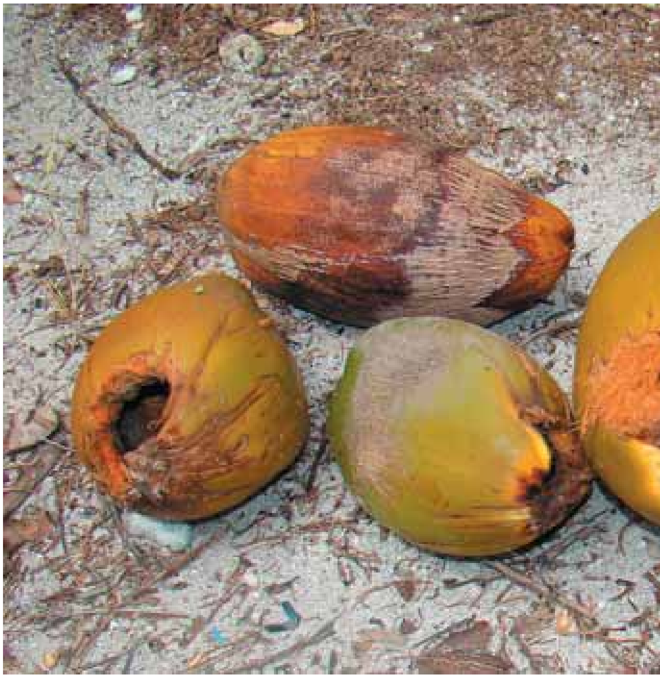

Coconut flowers are found on the flowering heads. Successfully pollinated flowers give way to tiny fruits locally known as *'gobolhi'* .

This tiny fruit grows into its next stage called *'miri'* (filling its inner hollow with fluid). The next stage of growth is signified by the name *'kihaa'* (rendering edibility). As it progresses in maturity, the liquid in the shell of the fruit becomes tasty, while a soft pulpy coat begins to form inside the shell. At this stage it graduates to a state of maturity known to us as *'kurunba'*.

It then passes on to a stage called *'gabulhi'* (in some instances adding a slight fizz to the liquid inside and hardness to the pulp or kernel). The next stage of development is known to us as *'kaashi'* (when the husk becomes relatively hard and thin while showing sings of drying the exterior). The final stage of coconut maturity is called *'kurolhi'* when the exterior is dried and the water or milk inside the fruit too would have dried up.

Rats attack the fruit after the coconut has reached the growth stage of *'kihah'* and the inner shell has begun to fill with liquid to become tender *'kurunba'*. The external husk of some varieties of coconut at this stage remains relatively thick while others are thinner. Rats prey on the variety of coconuts whose external husk remains relatively thin. Rats start burrowing near the stem of the fruit until they reach the coconut water. They continue this process of drinking water and move on the the next fruit in the bunch. This process causes fruits to shrivel its husks and eventually fall on to the ground. The *'kovi'* of different coconut palms differ in colour. Rats would never drink twice from the same fruit. The left over water is consumed by the fruit bats. The Maldivian proverb "bats drinking water left over by the rats" is derived from this.

الحمد لِلّـــه! الله އަށް حمد ކުރަމެވެ.

ރަސޫލާއަށް ބަރަކާތާ ސަލާމްލެއްވުން އެދި ދުޢާކުރަމެވެ.

އެއަށްފަހު: رحمن އާއި رحيم ވަންތަ الله ގެ އިސްމުފުޅުން ފަށަމެވެ.

+ \+ \+ \+

[illegible]!

ބަހުރުވަމަސްހުނިކޮށްފައި

— ވަރަށް މިކަން މިކުރެވުނީ، މިކަހަލަކަންތައް މީހުންކޮށްއުޅޭ ގޮތަކަށް ނޫނެވެ. ފުރަތަމަވެސް ހިންވަރުކޮށްވެ. އާދައާހަމަހަމަކުރުދިނުމުގެ ވަރުވެސް ކަރުދާހުގެ ބަޔަކު ދޫކޮށްލެވުނީ. (މިފޮތެވެ.) ކަންވީގޮތް މިފޮތް ފަރާތެއްގެ ސަބަބުން ލިޔުނުގޮތަށް އެވަނީއެވެ. މިއީ، މާބޮޑުބޮޑު އިސްކަންބޮޑުވެރިން ދަންނަވަން މިވާހަކަ ފުރަތަމަ ފުރުޞަތު ދީފައިވާ އެއް ފުރުސަތެވެ. 4 ވަނަ ސަފުހާއިން ފެށިގެން ވާނީ ބަލާކަންތައްތަކެވެ. މިގޮތުން އިތުރަށް ތަރުތީބު ނުކުރެވިފައިވާކަމެވެ.

— ދުރުތަނާ އިވުނުއަދުގެ ހަނދާނުރިބައިގެ ފުރަތަމަ ބަސްތަކުން ތިންވަނަ ތޮއްމީ ބަޔަކާއި ދާދިފަހުން ނުފެނުނު ބަހަށް ނުދަނަ މިހުގުމެއްގެ ބިނާވެ އިވުނުގެ ވަގުތަކާ ކާރިސާތަކާ، އޭރުގެ ގާނޫނީ ވަކިވަކި ފަރާތްތަކުގެ މަސައްކަތުގެ ބޭނުންކުރެވުނު މިފޮތުގެ ބާވަތައް އިތުރު ކުރެވިފަ. މިބުނީ އެގޮތުގެ ނަންވަޒަން ކުރެއްވި ހުށަހެޅުންތަކެވެ.

— ބަހައްބޭފުޅުންގެ ވާހަކަ ކުރުވެސް މުޤައްރިރު ނިބައްސަބިރު މަތީން ތިރީގައި ބުނެފައިވާ ބައިތަކުގެ ފޯރާތަކާއި ބިނާކުރެވިފައިވެއެވެ.

ކިތައްވަރަ އެހާ މިހެނދު ވަރަކަތެއް މަސައްކަތެއްގެ ވަޒަނުގަ 690 ސަ. ގެ ތިމަންކަމާކަން، އެއިއްގެ އިސްލާމިކް ހަދާ އިވަބުއްޔަކީ.

އެ އިސްކޮލަރުކަތަފާހި، އެހެނދުވެސް މަސައްކަތެއްގައި އިބުރުގެ ހިތްވަރުތައް ފާސްކޮށްދީފައި، ކިބައިސަރުކާރުގެ ނަމަބާރުގެ ދުވަސްވަރު ފުރުސަތު، ތިލާރާ ފުރަތަމަލިޔުއްވުމާ، ތިމާގެ ޤާނޫނީ ހާލަތާ އެހެންބަޔަކުނަކީ އެއްދަމަކަށް ފޮނުވުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ފަހުގެ ބައިތިރުގައި ގޮތުގެ ބައިބަލަބަން މިގޮތުން ތަރުތީބުކުރެވިފައެވެ. — އެއާ، މިއާ، މިއީ މުޤައްދިމާތަކުގެ ކަރުދާސް. "ދަރުމަ" އާއި "ނުދަރުމަ" ގަދުގެ ކަރުދާސް.

— ވަގުތުން މިއަޔި މިގޮތުގެ ނިމޭ 26 ޖުލައި 2013 ގައި (3 ވަނަ ފޮތުގެ ނުކުމުގެ ފަހުން.) 4 ވަނަ ފޮތް ޖަނަވަރީ 2014 ގައި ނިކުތީ މަސައްކަތް ކުރަމުންނެވެ. الله ގެ ހެޔޮއެދުން މަދުވެގެން ބޮޑުވެއްޖެއެވެ.

— ހަނދާންތަކާ ޖަމާނުގެ ކަމަށްވުރެ އެންމެމުހިންމު އެކަމުގެ ފުރުސަތެވެ. ފުރުޞަތެއްގެ ތަރުތީބުކުރުމާއި ބިނާކުރެވިފައިވާތީއެވެ.

މިއީ ގައުމުގެ ވާހަކަ ކިޔައިދޭ އަހަރުމެންއެއްމެންގެ ފުރުޞަތެވެ. މިގައިވާ އެއްވެސްމީހުދާއް، ފުރުޞަތެއް، މަސްތުވާ ތަކެތި، ބޭނުންކުރާ ބޭނުންތަކާއި، ބޭނުންކުރުމަށް، މަގުރާލާ އިސްލާހުކުރުން.

މިފޮތުގައި ދިރާސާކުރެވުނު ފުރުސަތުގައި މަސައްކަތްކުރި ބޭފުޅުންނަށް މިހެންވާއި ތަންތަނުގެއެވެ.

ވަޒީފާގެ ވަޒީފާކުރުގެ ވަޒީފާކުރުމުގެ މަސައްކަތްކުރެއްވި އެކިބޭފުޅުން. މިހާ، އެކަމުގެ ގުޅުން ގުޅުމެއްގެ ފުރުޞަތަކަށް އެކަށީގެންވާ ތަފާސްހިސާބު ދިނުމަށް ޝުކުރިއްޔާ. މިހެން

ފުރުޞަތުގައި ހިމަނާފައިވާ. އެއްގޮތަކަށް ތަފާތުގޮތުން ނުވެދިނުމުގެ ދަރުމައެއް ބިނާވުމުގެ ވާހަކަތަކުން، މިއީ ބަޔަކު ފުރުޞަތު ހޯދުމަށް ހެދި ފޮތެކެވެ.

— މިފޮތުގައިވާ ކަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން ހުށަހަޅާ ކަމެއްވާނަމަ ބޭނުންފުޅު ވެވޭނެ އެއްވެސް ގޮތަކަށް ގުޅުއްވާ ފަރާތުގެ ނަންބަރަކީ

3318844 އާ ގުޅުއްވައިގެން މަޝްވަރާ ކުރެއްވުން އެދެމެވެ.

— އަރަބި ފަދަ އަކުރުތަކުން ލިޔުނު ބަސްތަކުގެ ޞައްޙަ ލިޔުމަށް ނަމޫނާއެވެ. ص ض - ط ظ - ع غ ފަދަ

އަކުރުތަކުގެ ބަސްތަކުގެ ނަމޫނާތައް، ހަމައިސްބަހުގައި ބުނެއެވެ.

— ފޮތުގެ އިބާރާތްތަކުގައިވާ، އަރަބި ބަސްތަކާ ގުޅޭ ގޮތުގެ މަސައްކަތްތަކަށެވެ.

މާތް الله، ދިރާސާގައި ވަރުގަދަ ބަރަކާތް ލައްވަވާށި، ހެޔޮދުވަސްތަކެއް ލިބިގެންދާނެއެވެ! آمين

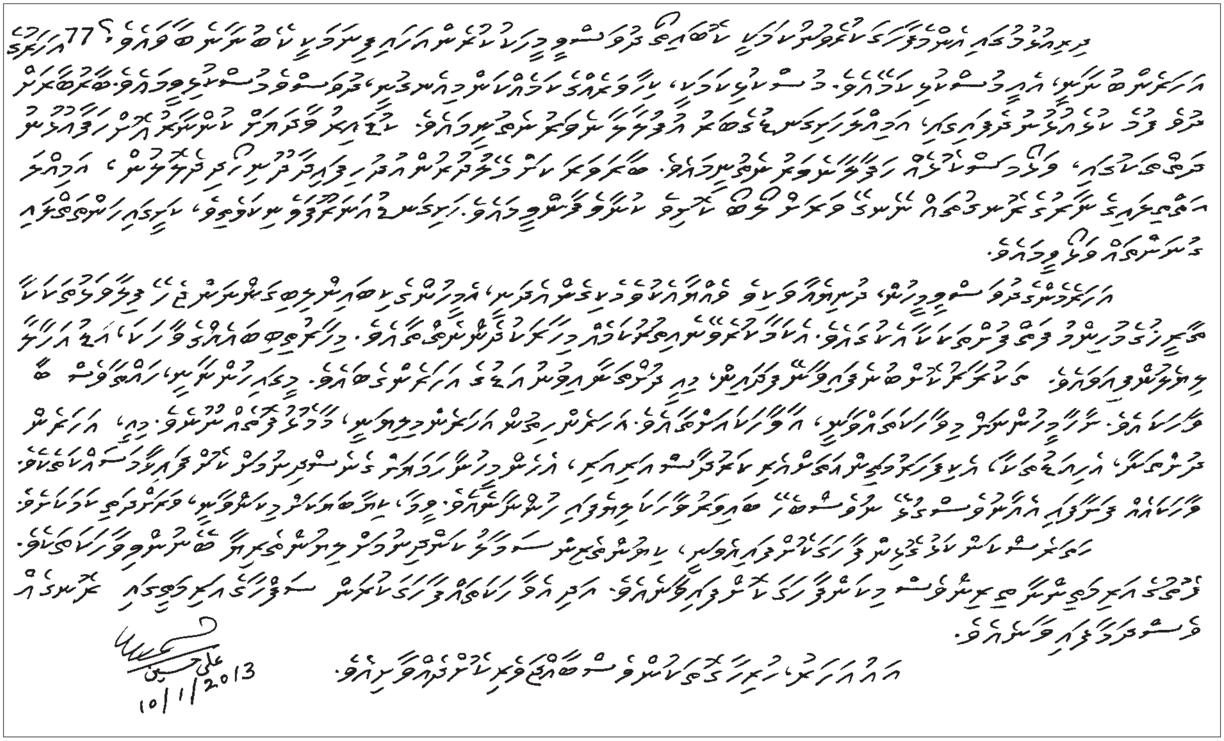
[illegible]

[illegible]

علي حسين
10/1/2013

1- ފެށުން

2- 3 - ކޮވި

4- މިއީ މާދުރު ފޮތެއްނޫން

5- ހަމަކޮންގޮތަކަށް ފޮތެއް ލިޔުމަށް ނިންމާލީހެއްތޯ؟

- މިއީ ތާރީޚުގެ ފޮތެއް ކަމަށް ބުނެވޭ ވަރަށް ބޮޑު ފޮތެއް. ބޮޑުވާ އަދި 500 ވަރަކަށް ސަފުހާ ބުރި، ޤަވާޢިދާ ސިފަފުށުގެ ޖަވާބެވެ.

9- ލަނޑެހާވި ހަމަލަނޑެހާ:

- އެއްގޮތަކަށް ކަންކަން ހިފޭ އަބަދު ބަހުރުވާ ގޮތަށް ކިޔާފައިވާނެ. މިއީ އަބަދު ބަހުރުވާ ގޮތަށް އުފެދޭނެ ކަންތައްތަކެވެ.

12-11 ފުރަތަމަ ފޮށި 3

- މިއީ މިގެ ފުރަތަމަ 3 ވަނަ ފޮތް ކާރީގަރުކަމުން ނެރުނު ފޮތެކެވެ. ފެށުން އެއްވަނަ (މިފޮތް) ލިޔުނު ފަރާތަ

25-16 ނުވިހުން އެކަމަކު މިހުން

- ވަގުތު ފާޑު ދެމިގެން ފޮތުގެ ހަދާން ކަރުދާސް ގެނެސް ވަގުތު ނިންމާލެވިއްޖެ. ހަމައެކަނި ފެށުނީ ތަފާސް ޖަހާއިރު - ތަރުޖަމާ
علي ديدي - ކޮޅަ علي - އަހުމަދު ޝަރީފް - ބައްޕަ - ބި. فاطمة -
މަހާނާގެ ކޮޅަ ފޮތުގައި ހިމެނޭ ފަރާތްތަކުން މިގޮތަށް އެހީވެދިނެވެ.
ފުރަތަމައިން ކޮށްދެއްވި.

26- ލިބުނު ފަރާތްތަކަށް ޝުކުރު

- ހުރިހާ ފަރާތަކުން ސަހަރާ ކުރުމުގެ ފުރުސަތު، ތާރީޚީ 23 އަހަރުން ދުވަސް ފުރުސަތު ދިނުމަށް ޝުކުރިއްޔާ

މިފޮތުގައި މިހިރީ ހިތާމަ!

61-27 އަހަރެން އެކަމަނާ ބިރުބައި ސަރުކާރުގެ ވަޒީފާ - 2

- މަސައްކަތް ފެށީ ވިޔަފާރިން ދ. އަތޮޅު ފުރަތަމަ 132
ސްކޫލް، އަތޮޅު ވެރިކަމުގެ ވަޒީފާ ބަދަލު ބޭނުންތަކެވެ
ފުރުސަތު މިބައިގެ ހިމަނާ ފައިވާނެވެ.

84-62 އެކު ފަހަރު މަޖިލީހުގައި ވަކިކުރުމާއި ވިދާޅުވި - 1

- މި 22 ސަފުހާގައި ހިމަނާފައިވާ 22 ފުރުސަތު. މިއީ
ދިވެހި ފުރަތަމަ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ރައީސުން މަޖިލީހާ
ދެންނެވުނު ވަގުތު ގެންދިޔަ 17 އަތޮޅާއި، މާލޭގެ 4
އަތޮޅު ވެރިއެއް ދެއްވާފައެވެ.

88-85 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގެ ތަރުތީބު (ރާއްޖޭގެ ފުރަތަމަ ބިރުބައި ދަންނަން)

- މިއީ ދެރަ ކުރާ ރަށް 1912 ގައި ރާއްޖޭގައި ފުރަތަމަ ހިލޭ
ބޭރުގެ ދިރިސްކޫލް

89- ރާއްޖޭއިން ބޭރުގެ ކަރުދާސް ކަންތައްތަކެވެ

- މިއީ 1915 އިން 1970 އަށް މި 55 އަހަރުދުވަހުގެ ތާރީޚުގައި
ރާއްޖޭއިން ބޭރުގެ ކަރުދާސް ހިފަހައްޓާ ދެވެން ސަރުކާރެވެ.

98-90 ރާއްޖޭގައި ހިނގާފައިވާ ބައެއް ކަންތައްތަކުގެ ރިޕޯޓު

މިގެ 80 ވަރަކަށް އަހަރު ކުރީގެ މިރިޕޯޓުގައި:

- ރާއްޖެ އަހަރެން ގޮސް ދެއްކި ބައެއް ކަންތައް

- ރާއްޖެއިން ބޭރުކުރި ތަކެތި
- ބާޖާރުގައިހުރި އަންގުރަނަގެ ބިދޭސީފަރާތްތަކާއި މުދުލިނުގެ ފަރާތްތަކާއި އަންގުދަރީފަރާތްތަކުން
- ބޭރުކަށްބާވައިން މަސްގަނޑަށް ބިދޭސީފަރާތްތަކާ، ކުރުކަށްބާވައިން މަސްގަނޑަ ބިދޭސީފަރާތްތަކާއި، މަސްގަނޑުގަނޑަ ބިދޭސީ ފަރާތްތަކަށް
- ދިވެހިންގެ ބޭއިފަރާތްތަކަށް
- ޕާސްބޯޓުފޮތުގެ ވެރިކަމާބެހޭ އައިވަކާތި (މިގެ 79 އަހަރުކުރި 1355 ގައި)
- ރާއްޖެއަށް އަޑި ފުރިޔުމަސްދާ

2011 ގައި ރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރި މުދަލާއި ބޭރުކުރި މަހުގެ ބާވަތްތަކާ، ޕާސްބަނޑިބުން ތަކެތި

-99 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބާރުގެނިސާބު 1971

120-100 ދިވެހިކަރަށްބާރުގެރޮޅި އިނގިރޭސިވަރުމާމެދު ■

މިއީ، ދިވެހިކަރަށް ބާރުގެނެގެން މަހަކަށް ބައިޖެހިލާ އެހެންވެއްޓާ ދުވާލަކަށް ކިޔާވަރުކަ؟ އެ ބުނީ ސ. 630 ނުޖެހި ވަހަކައެކެވެ. މިވަހަކަ 674 ނުވަތަ ހިނދާނުލީވަގުން ފަހުތުން ކިރުއަހަރާނޖެހުނީއެވެ. މިވަހަކަ ހިމިފައިވާކީ 120 އަހަރެވެ. މިވަހަކައިގައި އަހަރެނީ، ސަރުކާރަކީ ސިއްރުން އާރުގެބޭނުވެޖެރު އިނގިރޭސިންނާ ކުރެއްވި އެގްރިމަންޓާ، އެކަމުގެސަބަބުން ދިމާވި މަސްއަލަތަކާ، އެމަސްއަލަތަކުގެސަބަބުން އާރުގެބޭނުވެޖެރު އިސްތިއުފާދެއްވި ހިސާބަށް އެވާހަކައެވެ.

-121 ފާރުތަކަށްދިރިޔާގެފާން، އެޅިކަސްޖައިގެން ހިތަވަން ސިފައިންތަން

- ދިނިމައްޗިލާ އިނގިރޭސި
- ފިތައިގެން ހިތަވަންދަނިކަން، ދަމާހަޔާފައި މާލޭގަނޑުން

-127 އިނގިރޭސިން، ދިވެހިރާއްޖެއިން ފުރަތަމަމަތި ■

-131 1887 ގެ ދިވެހިއިނގިރޭސި ފުރަތަމަ އެގްރިމަންޓު ■

-134 ދިވެހިންދުކަ ވަރަށްލޮބުވާ އިނގިރޭސިން ■

-135 1948 ގެ އެގްރިމަންޓު ■

-137 މިނިވަންއެގްރިމަންޓު ■

-339 އެލްޖީބްޓު އެގްރިމަންޓު (1960-2-14) ■

-147 މުހައްމަދު އަމީނާއި، އިނގިރޭސިން ■

-154 ފަޖީރުދިވެހިންނަށް ޖާގައިނގިރޭސިންހުދުނިކަމުގެރޯޅި ■

ރާއްޖޭއާމެދު ބަނޑުރަށްޖެހިފައެވެ. މިހެންމަރުވަނީއެވެ. އެހިއްއޮތިބޮޑު ޕްރޮގްރާމެއްވެސް ރާއްވަވައިގެން محمد امين ވަޑައިގަންނަވަނީ، އިނގިރޭސި ރަސްގެފާނުއަރިހަށެވެ. މަސްދޫނިފަހަރު ބަންނާނާ ތަކުރާރުވާގޮތާ ބޮޑުޖަހާން ދަގަނޑުއެޅުވާގޮތާ ރިހާކަނޑެހާން ފޮތިމާކެތްޖެހެ ލިބޭތޯ އާދޭސްކުރެއްވުމަށް އަންގަވަމުން އަސްބަބު މާލޭ ވަޑައިގަތީ ހުސްއަތާއެވެ. އެހެނަސް ރާއްޖެއާ ދިވެހިން ވިއްކާލާ ނުލަފާ އަށްވެއެވެ. ■

-162 އިބްރާހީމް ނާސިރާއި އިނގިރޭސިން ■

އިނގިރޭސިން އުޅުއްވައިމިވަނީ، ދިވެހިރަށްގެ ފާނަށާއި ބާރުވެރިކަން ދޭން ހަދިއްޔާއެވެ. ހުރިހާމީހުން ރަސްފުޅުންނެވުނު ބާރުނުން ހަދިއްޔާއެއްގެ ވާހަކަ އަންގުމުގެ ފުނަވަރުގެ އާދިޝާލުންގެ ދަރިކަށް ރަސްމީސާއިން ދެކެވިފައިވާ މިވާހަކައަށް ކާރީގެފުޅުކުއްރާހިތަކަން ނުވާނެއެވެ. އާގެކުރީގެ محمد امين ގެ ވާހަކައާވީސްއިކާގަތެވެ. ■

-173 މިއީ ކާޅުކަރުކަތުއްކާކަހުގެފަޔާދާ ތަމުގަނޑު އެރިކާއިވާ އެދުރުކާއެވެ. ޖިތައްނުމުބޮލުތުގެ އަރިހުންނެވެ. ތަޖިނުކުރަނީ، ކާރުމުވެސް ބޮޑުގަރު މިކަނު ކާރުފުތައްވާނުކަމަކަށެވެ. ■

178، 200 - އިނގިރޭސިންގެހިފަޖެހި އެމަލިނު ގައުމާއި ދިވެހިން

ސަވާރުމަޖުކާރުދައްވި ފުވާނާގެ އިބްރާހީމް ނާސިރު ■

- - ނާސިރުކިތައިގެން ދުކަވާ ބައްއޮވަރަކައިގެ ކުރުކަސަގެ ކާރުފުން ■ އައުރަޔިސްގެ ފުރަތަމަ ސޮފީޔާ - ވާހަކަގަނޑުފަގާ ވަހަކަކުރި ■ ފަސޭހާރުމަސިކު ފާނުކަން ■ ނަޑުތަފުން ■ ޖަމިފު އަތަފުރުފުން ■ ފިއްޔަމިސްހިޔާއޭ ■ ޖަރިރު އަތަފުރުފުން ■ ފިއްޔަމިސް ސިހިޔާއޭ ■ ނާސިރުގެ ބައެއްކަނާދަން ■ ޖަމިފު އަނިހާކުރި މިހުރަށް އަދަރުބަދިނުން - ނާސިރުގެ ބައިސްކަފުގެ ރަޖިސްޓަރި ■ މިބައިގައި ހިމަނާފައިވާން. މައުލޫމާތުފުރިހަމަވާން މިވާހަކަފުސްކިހާފިޔާއެއް

201، 674 - އަތޮޅުފައިންދިވެހިންކުރި ބޭޤައިދު ބޮރުމަސައްކަތް

މަތިންދާބޯޓުތިރީގާ ހުޅުވުން

- ހުޅުވުގައި އެއަރޕޯޓްއަހުރުމުގެ ހިނާރާފު 205 - ފެށުން
206 - ވެރިކަން - ރަސްކަމުގެކަރު 208 - ދިނިފަޔާ
209 - އައްޑޫމައްސަލަ 213 - ބޭރުފާރުންބޮރު 228 -
އިނގިރޭސިންހުރި އެއަރޕޯޓް 229 - އައްޑޫ ސަރުކާރު
237 - ކައިރިމުސްތަގުބަލްގައި ހުޅުވުގައި ސްބަބްސިޓީހެއް
■ 238 - ދޮވަސަ ހުވަދޫ ދަތުރު 245 - ދަގަނޑު ފިރާ
އެއަރޕޯޓް 248 ■ ހުވަދޫގެ ދޮވަސަބާވަތް 254
- ފުވައްމުލަކް - ހުވަދުއާއި ފުވައްމުލަކް 255 - 256 -

އާއްމުބަޔާނެއް 256 - ނާސިރު ރާއްޖެތެރޭގެއަރަން 264 - ހަވަރުމީނާދު ފަޅުކަރުއްވިހަބަރު 270 - އަތޮޅު ދެބައިކުރުން 270 - ގއ. ގ ހަރަކާތް 272 - ގދ. ގ ހަރަކާތް 272 - އަތޮޅުކާރިޔާގެ އިންތިޒާމު 272 - ގދ. އަތޮޅުކާރިޔާ 273 - ގއ. އަތޮޅުކާރިޔާ 273 - ރަސްމީދަތުރުގެ އަޅުބަޔަށް ހިލަމެއްވުސް ނުލާ ހަވަރުމީނާދުން މިރުސްބާފީ 50 އަހަރު 275 - ހަވަރުމީނާދު ފަތުރާކުރި ފެމިރުން ހަމަ މަޤުމަސްރުއްބާދީ؟ 281 ■ ވެސްމުޒިއަމް 285 ■ 48 އަހަރު 286 ■

ނައިބުރަހިސްގެވާހަކަކުރު ■ 287

ދެވަނަ ވިސްނުމުގަކަރު ■ 289

ކިޔާއިދޫސްއެބަލާ ■ 290

މިވާހަކަވެސްކިޔާދޭތޯ ■ 291

އައްޔު "ރަދުން" ■ 293

محمد امين ގެރިޔާބޯ ■ އެނގޭވީގެ علي ދިދިޔާއި عبدالله عفيف 298

ބާއިން - އޭޓިން ■ 300

30 މޭއި 2012 314

އަލިފު ސިޝޮޓެސަނަރް ■ 316

…. އުނހަމާ! ކަރަވޭސްބުނުނަށް ގޮތައް ދިވެހިންނަކަށް ނުހެދުން ■ 318

އަލިފު މަޢާޝަރާއްދުން ■ 319

އަލިފުގެމަސްމަ އަވަށްރަފުން 321

އައްޔޫމިހުނަރުއްވި މައާށު 322

އައްޔޫގެއިސްތިރީން ސޫއިލާކި މައާޝުގެސިލޯ ■ 324

މިވާހަކަވެސްއެއްޔެއައިސަވާދިރާއްވަދާ 327

މީގެ 68 އަހަރުކުރީގެ ހަވަރުމީނާދު 329

އަތްގަނޑު ހަވަރުމީނާދުއަރަ 344

ހަވަރުމީނާދުފަތުރާކުރި ދެވާހަކާ - ސަރުކާރުގެވާހަކަ ■ 350

މިގެޖަސާ (ނާސިރުގެވެރިކަމަށްޖަހަ) ■ 360

- ނުދާނުމިހިސާބަށް - ދުރުހަށް ■ 370

ރައީސްތެޖްމުހުރިއްޔާގެ ޖަރާމުން ދިވެހި قوم އަށް (ވެރިކަމުން
ނާސިރު އިސްތިއުފާދެއްވުމުގެ ސިޔާސީ) ■ 376

- ނާސިރު އިސްތިއުފާ ނުދެއްވުން އެދި ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލިސްން ބާއްވި ޖަލްސާއާބެހޭ ■ 377

- އެންމެ 8 މިނިޓްއަށްދަވި، ނާސިރު ދެވަނަދައުރުކަރަކަން
ހުވާކުރައްވި ޖަލްސާ ■ 384

- 7 ޑިސެމްބަރު 1978 ابراهيم ناصر މާޒީބިމުގައި ހިނގަވާ
އުޅުއްވި އެންމެފަހުގެދުވަސް ■ 387

- 23 ނޮވެމްބަރު 2008 ހުކުރު ابراهيم ناصر ގެ ޖަނާޒާނަމާދު
މަސްޖިދުގެ މާޒުއަރު ■ 388

- ނާސިރުގެ ސަނދާއް އެއްމަނުން އަށައްމަނަރް އުފުލުން
ފާހަގަކޮށް 390

- ابراهيم ناصر ގެ ގަބުރު އާއްމުނަނަރުދަރުކުން ■ 403

- އަތުގަނޑުގެ ހިމޭގައި އާވެހުނދިރި ނާސިރުގެހަނދާންތައް
ބަލިމުހުނަރު އަގަނޑުލިބުނު ތާ ■ 404

ސަރުކާރު موظف ނުގެ އުދުން ފާހަގަކުރަން ■

ނާސިރުގެ ތިރުވަނަކާވެލި ■

ނާސިރު އަނބިކަނބަލުން ވަރިކުރެއްވުން ■ 415

ދެރަވެވުނު. ■ 417

މާބެރަށް ވެވުނުދަރަ ■ 418

ފާހަގަ، ޖަމާނަތުމަހަދާ ރަނގަޅުހާ ■ 423

- އެންމެދިގު ދަތުރު މިއީ ހަވަރުމީނާދު ފަތުރާކުރި ދަތުރުގެ
ވާހަކައާގޯތެއް ■ 429

އިނގިރޭސި ސަފީރު ޗޭލީ 433

ރާއްޖޭގައި ހުންނެވި ޗޭލީ ވަޒީރުކުން 438

ޗޭލީއަށް ސަރުކާރުން ހިއްސާކުރުއްވުމާއި 442

ޗޭލީ މަސައްކަތްތަކާއިބެހޭ ކުރިއަރުން ■ 443

- އައްޔޫބާއްވާބޭފުޅާ ދިޔަސްދާހިއްސާ އަރާދުވުން ■ 446

ابراهيم علي އާއި މޫސާ ހިލޭފުޅުން ■ 449

ابراهيم ناصر އިނގިރޭސި ބޯސްޓަވަމުން ■ 453

އައްޔޫބާއްވާ - عفيف ގެ ސަރުކާރުހަރަކާތްތަކުން ■ 454

ޗޭލީ ނާސިރުގެ ރައީސް ■ 463

ޗޭލީ ސޫއިލާކި ދިވެހިބަހުގެ ސިލޯއާ ■ 472

ހުވަދޫ ދެވަނަބައިވަރުގެ ޝަރީއަތް ■ 476

ކުރުވެރިންނަށް ކަނޑައެޅުން ހިއާ 493

- ހުވަދޫގައިހިމި ސަރުކާރު موظف ނުންނިރުން އަނިޔާ ■ 495

ފާހަގައާއި ދިބުނުކަމަށްކިޔައިންދިރުން އަނިޔާގެވާހަކަ ■ 496

ދިވެހިން - ދިވެހިންނަށްދިރުން ބޭނުއަނިޔާ ■ 511

- ކެ.ސި. އުމް.ޕީ. އާއި ބަޔައް މުޖުތަމަޢުން ދިވެހިންގެ ވާހަކަ
ގަރުނުތަކުގައި ނުޖެހުން 518

އިނގިރޭސިސަރުކާރާއި ދިވެހިސަރުކާރާއި ދެމެދު ހުރި ގުޅުން ހައިކޮމިޝަނަރު

މިނިސްޓަރުގެ ގަވަރުމަން (ދިވެހި އަދި އިނގިރޭސި) 524

- ދިވެހިންގެ އަތުގައި އަމިއްލަ އެއަރޕޯޓް ■ 543

ހުކުރުގެ ރަސްމިއްޔާތު ■ 547

ހުކުރުއަށް އެރުވުމުގައި ދިހުން ■ 547

ޗެހިގެންއައި ދޮވަސް ■ 553

ދޮވަސް ފުހައިބް ■ 553

ސިލޯނުގެ މުވާސަލާތީ ވަޒީރު މާލޭގައި ■ 554

ދިވެހިއެއަރޕޯޓުގެ ފުރުން ■ 559

އެއަރޕޯޓުގައި ރުއްގަނޑު ޖެއްސުވައި ■ 561

އެއަރޕޯޓުހިންގުމުގެ ގައުމުގެ މާލިއްޔަތު ■ 562

1965 ގެ 5915575/90 ގެ ބަޖެޓް ■ 563

”ވިޔަފާރިމީހަކު“ގެ އިދާރާ -/42736 ރ. ގެ ބަޖެޓް ■ 565

އިންޖިނިއަރިންގ ސަރވިސް 86021/68 ރ. ގެ ބަޖެޓް ■ 566

ޕޯސްޓްސަރވިސްގެ -/194133 ރ. ގެ ބަޖެޓް ■ 567

- ނާސިރުގެ އެޖަރ ދިވެހިސިފައިންނަށް ■ 571

ޓީ.ކޭ ސަރވިސްފުރުން ■ 573

އެއަރޕޯޓުހުޅުވުމުގެ މަސައްކަތް ބޮޑުވަޒީރުއްޔާ ހަދަން ■ 573

އެއަރޕޯޓުހުޅުވުން ފައިސާދިނުމުން ■ 577

(މިއީ ޓިކެޓްގެ ބައެއް)

މަސައްކަތްތެރިން ބައިތަކެއް ■ 584

ތާރީޚުއަށް ތާރީޚީ ޚިދުމަތް ■ 588

އެއަރޕޯޓް މަސައްކަތްތެރިން ބައެއްބައިތަކެއް މީހުންގެ ނަމާއެކު 595

ނާސިރުގެ ތަސައްވުރުގައި ހުޅުލެއަރޕޯޓް ■ 625

674-630 - ދިވެހިކަންމަތީޒަވަކަން ބައިޖެހިޔާ ◆ ދުވާލަކަން ކިޔާވަރުކާ؟

މިއީގައި އަންނާނި محمد امين ގެ ވެރިކަންނިމި، محمد فريد ގެ ރަސްކަލަކަން ފެށި، ބޮޑުވަޒީރުކަން ابراهيم ފަމުލަދޭރިކިލެގެފާނު ވެވަޑައިގެންނެވީ ކަންހިނގިގޮތުންއަރާގޮތެވެ. އާރާ އިސްތިއުފާދެއްވީމާ ހަމައެކަށެވެ. މިގައި ހަދިގަތެއްހަދާ ތަރީޚީގޮތުން ދަރަޖަކުރުމުގައި މިހިސާބުން ބަޔާންތަކެއްވެސް ހިމެނިގެންވެ. މިވަރަށް މިވާހަކަ ޔޫރަޕްޖެހުން ސަބަބު ކިޔަންތިބެއްގައި ބާރަށްލިބުނު ވާހަކައެވެ. ■

- محمد امين ގެ ވެރިކަން ބަދަލުވުން

- محمد فريد الاوّل ގެ ނަމުގައި محمد فريد ރަސްކަލަކަން

- ابراهيم ފަމުލަދޭރިކިލެގެފާނު ބޮޑުވަޒީރުކަން

- ބޮޑުވަޒީރު ސިލޯނަށް

- ބޮޑުވަޒީރު މާލެއަށް

- ބޮޑުވަޒީރު ވަޑައިގެންނެވުމުން ކަށަވަރުގައި އޮތުން

- ހުރިހާބޮޑުން އިނގިރޭސިވިލާތާވަރުއްގައި ބޮޑުވަޒީރު މާލެއަށް ■

- ހައިކޮމިޝަނަރުގެ ނަޒަރު މާލެއަށް

- އިނގިރޭސިނަސްރަށް އަހަރު 100 އަހަރަށް ދިނުން

- އިކަން عامّ ކޮށް اعلان ކުރުން ■

- އިނގިރޭސިމަނަވަރު ކަމުން ބޮޑުވަޒީރު އަހަރަން ■

- މާލެވަރިގަޑުމަތީގައި އެނބުރި ކޮޅުނބަން ■

- ބޮޑުވަޒީރު ކޮޅުނބުން މާލެއަށް ■

- ކާބަނދޮޅުގެ ސަރުކާރުގެ މައްޗަށް ދިނުމާ ބައްދަލުކުރުއްވުން ■

- މިބައްދަލުކުރުއްވުމުގައި ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅު ■

- އަހަރެއްބޮޑު ހިއްސައިދާރާއެއް ■

- އަހަރު ކުރެއްވި ސުލްޠާނުގެ އިއްބަސްވުމުގައި ރަސްމީ ގޮތުން

ސާއިކުރުމަށް އިނގިރޭސި ސަރުކާރު މާލެވަރިގަނޑުން ■

- ހަދާކުރަށްއަޅުން ބޮޑު ހަވާލުވުން މާލެހަރަށް ■

- ކަމާގުޅޭ ރަސްމީ ޖޯޑުގެރަށް ■

- ދިވެހިކަން ބަދަލުވުން އަހަރު އެއްބަސްވުމާ ދަރަނި ކުރުން ■

- ބޮޑުވަޒީރު އިސްތިއުފާދެއްވުން ■

675 - އެކިމުހިންމުވަކިވާހަކަ - 1

ޖިންނިރަސްދަރިކަލުން - ރަހިރިންޖެ

682 - އެކިމުހިންމުވަކިވާހަކަ - 2

މުހައްމަދު ހަސަންމަނިކު ކަނޑު

694 - މުންޖޭގެބަދަލުގައި ފަޅުވުން (ފަޅުވުންދުވުސަބު)

695 - ނާ ހަމަރަސްގެތަން! ހަމައެކަކުއައްކަމުއްވެސް މިހާރުނަން ކުރަންދިޔައީ ނުވީތޯ؟ 2 - މިދިއުމުގައިވެސް މަދުދިޔުންކުރަނީ 8 ފުޓެވެ. ابراهيم ناصر ގެ ވެރިކަން ނިމުމުއިރު، ރާއްޖެތެރޭގެ ހާލަތު މިފަދަތަކުން ދެއްކިއިރުއެވެ.

701 - ހަނދާނުގެ އެންމެދުރު ފުރަތަމަވާހަކަ (މިއީ އަޑުގަނޑުގެ ހަނދާނުގެ އެންމެދުރު ފުރަތަމަ ވާހަކައެވެ.)

ހަމަ ކޮންމެ ކޮންމެ މީހަކަށް ޖޮބެއް ލިބެވިދާނެހެއްޔެވެ؟

އާދައިގެބަހުރުވައިން

20 އޮކްޓޫބަރު 1998 ބުރާސްފަތި (14 އަހަރުކުރި)

ހިތުގައި އުފެދެން މަޖުބޫރުވާ ސުވާލެއް. ކަމަކާބެހޭ ސުވާލެއްވެސް ނޫނެވެ. ހިމާޔަތްކުރަމުންދާ، ކޮންމެކޮންމެމީހަކަށް، ޖޮބެއްލިބިދިނުމަކީ، ކުރެވިދާނެކަމެއްހެއްޔެވެ؟

ޖަވާބުހޯދުމަށް މިސުވާލުކުރެވިއްޖެނަމަ، ވާނީކިހިނެއްބާވައެވެ. ލިބޭނީ، ކޮންކަހަލަޖަވާބެއްބާވައެވެ؟ އެންމެފަހަކީ، ހަމަކޮންމެކޮންމެ މިހާރު ޖޮބެއްނެތިހުރިމީހުންނަށް ކަމަކާނުލާ ކަމެއް ފަށައިދެވޭނެގޮތްވެސްހުރިތޯއެވެ. ނަމަވެސް، ހުރިހާއެންމެންގެ ޒިންމާ އެއްގޮތަކަށް ނަގަތުމަށްވެސް ނުޖެހޭނެއެވެ. ވަކިވަކިކަމަކަށްވުރެ ނޫނެވެ. އެއްވެސްގޮތަކަށްވެސްއެވެ. އަދި އެއީ ކުރުވޭނެ ނުވަތަ ނުކުރެވޭނެ ނިޒާމެއްވެސް ނޫނެވެ. މިބޭނުން، ކަމެއްގައި ހުރިހާ އެންމެންގެ ޒިންމާ އެއްގޮތްކުރުމެވެ. އެއީ ފުސްގަނޑުގެ އެކި ދާއިރާތަކުގައި ބިނާކުރެވޭ ބޮޑެތި އިމާރާތްތަކާ ކަހަލަ ކަމަކަށްވުރެ، މިހެންވާތީއެވެ.

ވިސްނުން ކޮށިކަމުން ފަރުވާކުޑަކޮށް ފަރާތްތަކެވެ. ތަރުތީބު ނެތި، ތަންތަނުގައި ކަމަކަށްވުރެ ފަރާތްތަކެވެ. މިކަމުގައިވެސް އަހަރެންގެ ޒިޔާރަތް ވަރަށް ތަފާތެވެ. ހަމަ މާޔޫސްކަމަކަށްވުރެ ތަފާތު އިންސާފެއްވެ! އަހަރެން ގަބޫލުކުރާގޮތުގައި ހަމަކޮންމެކޮންމެމީހަކަށްވެސް ޖޮބެއްލިބިދާނެއެވެ. ސިނާ ތިމާގެ ޤާބިލުކަން، އެކަށީގެން ވިޔަފާރިއެއްވެސް ފަށައިދާނެއެވެ. އެންމެ ޖޮބެއްވެސް ނޫނެވެ. އެއަށް ބުރަވާން ޖެހިފައިވާ ކަމެވެ.

އެއްބަސްވުމަކީ އަވަސްވެގެންދާ ކަމެކެވެ. ހަމަކޮންމެކޮންމެ މީހަކަށް އިލްމީ ޖޮބެއް ނެތިއްޖެ ހިނގައިދާނެއެވެ. އަދި އަމުދުން ވަކިވަކި ޕާޓީތަކަށް ހުރަސްއަޅައިގެން ސިޔާސީ ދިރިއުޅުމުގައި އިޤްތިޞާދީ ޕާޓީތަކުގެ ޝަރީކުވުމެވެ. ސިއްރުކޮށް އުޅޭނެއެވެ. ކޮންމެ ޖަމާޢަތަކުން ވެސް ކަމެއްގެ އަސަރު އެބަ ފޯރައެވެ. އަދި މިއަދު ފަދަ ހިސާބަށް ދާއިރާއަކުން ވެސް ދެއެވެ.

ޝަރުޠު، އެކުވެރިކަމުގެ މަސައްކަތެއް ބުނެވެއެވެ. ބޭނުމުގެ ދާއިރާތަކުން ޖޮބެއްނުލިބޭތީ، އަދި އަމުދުން ދިރިއުޅުމަށް ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކަށް ހަމަ ޖޮބެއްނުލިބޭތީ، އުނދަގޫވަމުންނެވެ. އެހެންކަމުން ބޭނުންވާ ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ދިރިއުޅުމާ، (2012) އަހަރުގެން މިދާނާ ފުރުޞަތު، ފުރިހަމަ ކުރިއަރުމުގެ ފުރުޞަތު، އުނގަންނައިދިނުމާއި، އެކުވެރިންނާއި ދުވަސް އިސްކަން ދިނުމުގެ ނަތީޖާއަކީ ސަރުކާރުން އިސްކަންދީގެން މިކަން ކުރުމެވެ. ވިސްނުމަށްފަހު، ކުރިއަށް ކުރު ދުވަހުގެ މަސައްކަތެވެ. އަދި ބޮޑު އުފާވެރިކަމަށް ޒަމާނީ ކުރިއެރުމުގެ ސަބަބުން ފުރުޞަތު ގެއްލެއެވެ. ގައުމީ ފުރުޞަތު ގެއްލެއެވެ. ޤާނޫނީ ފުރުޞަތު ގެއްލެއެވެ. ވަކި ފަރުދުންގެވެސް ފުރުޞަތު ގެއްލިގެންދެއެވެ.

މިކަންކަމަށް ހުއްޓުމެއްގެނުވިދާނެހެއްތޯ؟ މިބުނީ، ކުރިއަށްދިއުމަކަށް އިންސާނާ ކުރާ މަސައްކަތުގެ ވާހަކައެވެ. ނޫނެކެވެ! އެއީ، ވާހަކަދައްކައިގެންނެވެ. އެކަމަށް ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެހެން، ކުރެވޭނެކަމަކީ ކުރެވިފައިވާނީ، ހިތްހަމަޖެހުމާއި ހިތްހަމަޖެހުމެއް، މާބޮޑުކޮށްކަމަށްވާ މާބޮޑުކަމާއި އިންސާނާގެ މަސައްކަތުގެ ނަތީޖާއެވެ. އާދަމަކު ދިރިއުޅުމުގެ ވިސްނުމާއި ބޮޑުކަމާއި، ހުރިހާ ދުނިޔޭގެ ސަޤާފަތުންނެވެ. ވީމާ، ހަމަ، މަތީ ކަސްތޮށި، ގެއިން އުޅުނުގޮތާ އިންސާނާކަން، މިހެން ކުރިއަރާ ދިރިއުޅުން ކުރާމަސައްކަތްތަކީ، ހުއްޓުވުންތަކެއްނޫނެވެ. ކުރިމަތިލި، ނުވަތަ ބަދަލު، ކަންކަމުގައި، ދަރިން ނުދަރިންނައި ބަލަހައްޓަމުންނެވެ. ކުރިއަށް ދިޔަ މީހާ ކުރާ މަސައްކަތް ފަދަ ފެންވަރެއް އިނގޭނެއެވެ. ދެން ތަރައްޤީ ކުރުމަށް އަދި ކުރަހާފައިވާ ތަރައްޤީ، ކަމަކީ ހުރަސް އަޅާފައިވާ ކަމެއް ނޫނެވެ.

އުފެދުނުފަދަ މިއީ. ދުނިޔޭގެ ހުރިހާކަންކަމުގައި، އެއްވެސް ބަހުރުވައެއްގައި، އެކުލަވާ ގުޅުންތައް އެކުލަވާލުމުގެ ކަމުގައި ބޭނުންކުރާ ބަހުގެ ފަހުން، އެއްވެސް މީހަކަށް ބިރުވެރިކަމެއްނެތް ވާހަކަ ކުރުމުން ދުރުވެގެން ހުރުމެވެ. އެ ދުނިޔޭގެ ނިޒާމާއި ހަމަ ނުހުންނާނެ. ނުހުރެއްޖެއެވެ. ނަމަވެސް ދެލިބިއެކު ކުރިއެރުމުގެ ކުރިއަށް، އަދި، ދުރު - ދިރިއުޅުން ފެށުނުދުވަހުން ފެށިގެން ކުރާ ކަންތައްތައް ކުރަމުން ދާކަމެވެ. ހަމަ ކުރިއަށް ދިޔުމަކީ ދިރިއުޅުމުގެ އެއްކަމެވެ.

އަހަރެންގެ މިސާލަކަށް ކަލޭގެ ގޮތުން އެއްބަސްވާކަން ނުވާނެއެވެ. މިއީ ހަމައެކަނި، އަހަރެންގެ އަމިއްލަ ޚިޔާލު. އަދި މިސާލު، ދުނިޔޭގެ ހަމައަށް ފެތުރުނު، އަހަރެމެންގެ މިއުޅޭގެ ދިރިއުޅުމުގެ ނަފްސު ހިސާބުން ކަމުގައިވެސް ގަބޫލުކުރެވޭތީއެވެ. އެހެން، އަހަރެން ދުވަހު، އަދި ދުނިޔޭގެ ރަށްރަށުގައި ދިރިއުޅުމުގެ ފަހުގެ ކަންތައްތަކުގައި، ވަރަށްގިނަ މީހުން، ވަރަށް ބޮޑު ތަޢުލީމީ ކަންކަމެއް...... ވަރަށް ކުޑަ މީހުން، އެއްވެސް ކަމަކީ ހަމަހަމަ ކުރިއަރާ ކަންކަން ދުނިޔެ ގަބޫލުކުރެއެވެ. ބޭސްބޭސް ކަމަކަށް 100% ދިރުން ލިބޭ ކަމަށް ގަބޫލު ކުރެއެވެ. އެއްވެސް ކަމެއް ހަމަހަމަ ދުނިޔެ ގަބޫލުކުރެއެވެ. ބޭސްބޭސް ކުރިއަރާފައިނުވެ. އެއަށްވުރެ ގިނަ ކަމަކަށް، މިއާ ގުޅޭ........ ހިތަދުކޮށްލާ!........ މިވާހަކައިގެން އިތުރަށް ކުރިއަރާދާނެހެއްތޯ؟ ނުދާނެހެއްތޯ؟ މިސާލުކޮށް ހުރި ކަންކަން ތަރައްޤީވެފައިވާނެހެއްތޯ؟ ——— ނޫނެކެވެ! ބަހުގެ ވާހަކަ އަދަބަކީ މިވާހަކަ ދެއްކުމުގައެވެ. ވާނީ ތަރައްޤީ މިހެންވެސް ވިސްނުމެއް ލިބޭނެއެވެ. ވީމާ .... ކޮބާ! ހިތާމައި މިފަދަ ކުރެވިގެން ހުއްޓުނީއެވެ. ނޫނެކަމަ ސަރުކާރުން ދިރިއުޅެނީ ބަދަލުވެ. އެކަމަކުވެސް އެއްމެ ފަހަރަކު ބޭނުންކުރެވެ. ——— ހަމަ ކަންމަތީގެ މިހާރު ތަރައްޤީއެއް ދިނުމެއް ނުދާނެހެއްތޯ؟ ސަރުކާރުގެ ކަންތައްތައް ކުރި ސަރުކާރަކާ އަހަރެންގެ ޚިޔާލު ބަދަލު ކުރެވޭނެއެވެ. ’އަންނަނިވި! ހަމަ ކަންމަތީގެ ތަރައްޤީ ދިނުމުގެ މަސައްކަތް ކުރަނީއެވެ. ހަމަ ދިރިއުޅުމަށް ބޭނުންވާ ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް ތަރައްޤީ ކުރުމާއެކު ފޮތް ލިޔުމާއި ފަހުގެ ކުރިއެރުމުގެ ކަންތައްތައް ތަރައްޤީ ކުރެވިފައި. (އެގޮތުގައި) މަސައްކަތްކުރަނީ ތަރައްޤީކުރެވިފައި. އެހެންމީހުންގެ މަސައްކަތަކުން ދިރުން ލިބިގެން ކުރިއަރާ ދިއުމާއި ތަރައްޤީގެ ”ފުރިހަމަ ފަރުދެއް“ ދިރިއުޅުމަށް ތަރައްޤީ ކުރެވުނެވެ. އެއީ ހުރި ތިމާގެ ތަރައްޤީއެވެ. އެވަރަށް އެއްގޮތް އަންނަނި އެއްގޮތަށް ނުވާނެއެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން ނިޔާފަތްވަރަށް، ހިތާމައިގެން އަންނަނިވިއެވެ ދިރުމުގެ ފުރިހަމަކަމެއް ފެނިގެންދާނެއެވެ.‘

ސާދަ އަހަރު ކުރި

ހިތްގައިއުފެދުން މަޖުބޫރުވި ސުވާލަކާގުޅިގެންކަމަށް ބުނެ، އިސްވެދިޔަދިޔުން އަހަރެން ލިޔަންފެށީ، މީގެ 14 އަހަރުކުރިންނެވެ. އެއީ މިފަހުން (2000 ވަނައަހަރު) ފެށުނުގޮތްވެސް ކުޑަބަޔަކަށް ކިޔައިދިނީއެވެ. ވީމާ، އެވާހަކައާއިގެން ކިޔައިދޭނަމެވެ.

ކަމެއްކުރަންބުނުމާ، ކޮންނިންމުމަކީ، ވަރަށްވަގުތީދުނިޔަކަށްވާތީ. ވަރަށްގިނަދުވަހު އަހަރެން ހިތަށްއަރަމުންދިޔަ ގާޑިކޮންޓްރޯލްގެން ނިކުން (އޭގެއި އަދިއިތުރަށް ނުނިކުތްފަދަޔެއް) "އިއްތި" މަޖައްލާ މަސްލަހަތު، ގެނެސްދޭކަން އެންގުމުން ހަރުފަށް ކިތްމިރާތަކަށް ސަރަހައްދެއްގެ ދިޔަވަރުގެ ނިޒާމުތައް ކުރިޔަށްގެންދިއުމުގެ ތަރުތީބުތައް. މިކަމާގުޅިގެން، ތޮލޮފިލޭގެ އެންމެފަހުގެ ސިފަކުރުވުމުގެ "ކުރުބާނީ" ދަރުމަތަރިކަތް (ދެވަސްކޮށްކަކަށްފަރު) ހިމެނޭ މައިތިރިވި، ޒިޔާރަތް ކުޅެކަލޭ "ވަސްވާހައް" ތަށިދިޔަފައެވެ. ހަދާނާގޮތަކާ، ކުރާނަކަމަށްއެވެ ބޮޑުދިނުމަށްފަރުގެއިކަމަށް ހިފައެވެ.

އަހަންނަށްނޭގެނީ، އެއަށްކިޔާނަކަމެވެ. އެއަށްކިޔާނީ، ގޮތުދަނޑުކުރަމުބާވައެވެ. ތިމާގެ ތިމާވެސްތަކާބާވައެވެ. ޔުރަތުތިކަބާވައެވެ. މިހާގެ މިހާވެސްތަކާބާވައެވެ. އެނގޭއެއްކަމެއް އެބައޮތެވެ. ކޮންމެކަމަކީ ކޮންމެގޮތަކުން ކުރާހުށަހެޅުން، އެނގޭއެއްކަމެއް، ޝަރުޢީއިރުގައި ނުދާނެއެވެ. ތިމާގެވެސް، ރަށުއަހަރެން ދަންނަކަމެވެ. އެއީ، ދަސްކޮށްދެނީ ކަމުގެ ކަމުގެކަމެވެ. ތިމާގެވެސް، އަދި އަންހެނުންގެ ނުހަނުކަމުގެ ކަމެއް ކަމަށްދިމާވެ ނަފުސުވަރުކަމެވެ. ޖެވާބުދީ ހިދުމަތް ނުހަނުވަރުކަމާ ހުރިހާ ހުރިހާކަމެއް ނިވާކަމެވެ.......

.... ކޮންމެއަކަށް "އިރުދު" މަޖައްލާ މަސްލަހަތެވެ. މާބޮޑަށްވަރަކަށް އޮތޭގެއްތޮށް ނުނުވެ. ފަހުން ދިރާސާކުރެވޭ. ބަހާއްޓަ ޖަމާކުރުމާ، ހަސަދަކާ، ފިތުނަ އިސްލާމުދީނުގެ ހައްދުވާ ފަރިތަވުން، ނުހައްދުވަނީ، ކޮންމެހައްތަ ހެއްދެވޭ؟.....

ބޮޑުނޮވެ ފޮތެއްލިޔުން

މަސްހުނުވެން "އިރުދު" މަޖައްލާގައިވާ ބޮޑުބަޔަށް، އަހަރެން ގެނެސްދިނުމުގައި ހިސާ ކަމެއްކުވެ. އޭގެތެރެއިން ބައެއްކަމެއްގެ ހިސާބުން އަހަރެން މިހާރު ފެނިގެންދާ މިކަމަށް އަދިވެސް އެބައިފައެވެ. ވީމާ ބޮޑުނުވި، އަހަރެން އަލިއަޅުވައިލަން އެވާނުކަމެއް ލިބިފައެވެ. އަދި ފޮތެއްގެ ގޮތުގައި ޝާއިއުކުރުމަށް ޖެހުނެވެ. އަހަންނަށް، ލިޔުންތެރިއަކަށްވުން ނުކުރަމެވެ. އަހަރެންގެބޮޑުވާ ފެށުމު، ވަރަށްގިނަ ގަޑިއަށް އަހަރެން ދެކެނީ. އެކަހެނީ ނަމަވެސް މިކަހަލަކަން ދުނިޔޭގައިވެސް ހިނގާލާ އަހަރެންގެ ވަކިކަމެއްވެސް.

މިހިނގާދާގޮތް، އެއްކަލަކާ ފަރުވާނެ. ހުރިހާކަމެއްގެ ކުރީކަމަކީ ފޮތެއްލިޔުމުގެ ފަޔާއެވެ؟ ސުވާލުކުރާނަމަ އެއްމެހިތާ ހުރިހާއެއްމެ. ބަޔަކުތަކުރުކުރި 1999 ވަނަ އަހަރުގެ ކުރީކަމެއް މާތުރާ އެއްޗިހިތައް ފުރިހަމަ ކުރުމަށް. 500 ވަރަކަށް ގިނަ ސުވާލުކުރަ ޖަވާބު ހުރުމެވެ.

- 20 އަހަރުންދަށުގެ 85% ބުނީ ނުލިޔެވޭނެކަމަށެވެ. 15% ބުނީ ލިޔެވޭނެކަމަށެވެ.
- 30 އަހަރާ 20 އަހަރާދެމެދުގެ 90% ބުނީ ނުލިޔެވޭނެކަމަށެވެ. 10% ބުނީ ލިޔެވޭނެކަމަށެވެ.
- 40 އަހަރާ 30 އަހަރާދެމެދުގެ 90% ބުނީ ނުލިޔެވޭނެކަމަށެވެ. 10% ބުނީ ލިޔެވޭނެކަމަށެވެ.
- 50 އަހަރާ 40 އަހަރާދެމެދުގެ 95% ބުނީ ނުލިޔެވޭނެކަމަށެވެ. 5% ބުނީ ލިޔެވޭނެކަމަށެވެ.
- 50 އަހަރުންމަތީގެ 95% ބުނީ ނުލިޔެވޭނެކަމަށެވެ. 5% ބުނީ ނޭނގޭ ކަމަށެވެ.

”ހަމަކޮންކޮންމީހަކަށް ފޮތްލިޔެކިޔަވާތޯ ކުރެވުނުސުވާލަކަށް ޖަވާބު ލިބުނުގޮތަކީ މިއެވެ. ކޮންމެދުވަހަކު ބައްދަލުވާމީހުންގެތެރެއިން ވަރަށްގިނަބައެއްކާވެސް މިސުވާލު އަހަރެންކުރީމެވެ. އަދި ގެންދިޔައީވެސް ކުރަމުންނެވެ. އާއްމުކޮށްލިބުނީ ނޫންޖަވާބެވެ. އާނއެކޭ، ހަމަ ކޮންމީހަކަށްވެސް ފޮތްލިޔެކިޔަވާނެއޭ ބުނެ ޖަވާބުދިނީ، ދެފަރާތުގެކުދިންނެވެ. ގިނަމީހުންގެހާލު މިގޮތަށްހުރިނަމަވެސް އަހަރެންނަށް އެއްއާއްބައްސަވާން ދެކިވާހަކަ ސަފްހާއަކަ ބޭނުވި ހިނގައްޖައެވެ.

ނުކިޔަނުކިޔޫގެ ޒިޔާރަތް އަހަރެންނަށްވިސްނުމަށް ފޮނުވިއްޖެއީގެމަތީ ރަސްމީކޮށްލިއްޔާ ދެވިފައިވުމެވެ. ޒިޔާރަތުގައި ދުވެރިވާއިރުގެއީން އެހެންމީހުން ކުރަހަން ހިތްމަތީބުރުކުރި އިސްލާމީދީނުގެ ބައެއްކަންތައް ބުނެދިނުމަށެވެ. ލިޔަން ފެށުނުނަމަ ދެކަނޑު ދެއްވީމާ، ގަޑިއިރުތަކެއްވެސް ބޭނުންވިއެވެ. ކުރިއަށްދާހިސާބުން ވިސްނައި، ފުރަގަހަށް ގެންދިޔަ ނަމަވެސް ގާތްގަނޑަކަށް ސަޅީސް ވޭތުވެދިޔައެވެ. މިގޮތަށް ގަދަކުރުން އެތަށްގޮތަކަށް ދިރިގެންނެވެ.

އެހެންގޮތަކުން މިކަމަށް ގޮތްބަލަންދިނީ އަމިއްލަ ސުވާލެއްކުރީއެވެ. ބުނާއަޅާވާހަކަ ހިވާކަހަލައެވެ:

މިހަރަޒާތު ދަރިކޮޅުތަކެވެ. މިހަފުދުވަހާ ވަޔާވާރެވެ. ކުއްސަރުމާހިކާރު މިހަރައީ ދަސައްއާކޮންރަށްބާފާރެވެ. ހަދަން މިހަރައްގެން، ގެސްޓުމަށްޓަކައި ގެރޭ. މިއާގެވަރަށްގެން ސިކަން ހާދަހަބަލާރެވެ. ކިޔަނަގެޑަބޭ ބިރަށްފުނީސް ސަބާމަޔަށްވާން ދުއްވައިގަނޑުނޫން، ކޮންދަރުމާލަކަށްހުއްޓެވެ. ސަބާމަޔަށްގޮސް އެބަފުނީހުއްޓެވެ؟ ވަރަށްގިނަ ފުންނަނީ، ބޮޑުފަޅުވާމަށެވެ. ވަޔަކަށްއަތުގެންނެވެ. އަހަރުމެން އެންމެންނެވެ. ދިވެހިންނެވެ. އިހީންނާއި ނާނަށް ބަހާފައިންނީ، އުދުއްސަޔިންގަނޑެއް ބުނާއަށޭ ކަލާވެނީ އަހާފައެވެ. މިހާރު އެ ހަނދާން ނީނާއްތެވެ. އިހީންނާއި ނާނަށް ގައިމުވުމުގެ ފުންނާނެކަންނަމެވެ. އެކަހަލަވުމުގެ މިހާރުގެނީ އުދުއްސަޔިގަނޑަށްވަނީއެވެ. މިހަކަޅަށް މޮހަކަވާކަށް. އަވަހަށް ހުއްޓާލާށެވެ.

ސިކަން ވިސްނާބަލާށެވެ!

މާޒީގެހަކަތްވެގެން ޒިޔާރަތްތަކުގެން އޮޅުވައިގެންދާނީ، ކޮންތާކަށް ކާކުކައިރިއަށްހެއްޔެވެ. ތަނަވަސްކަންދާނެ އެބަކާފައިވެއެވެ. ޒިޔާރަތް ”ހިފައިގެން“ އާއްމުންނަށްހަމަވަނީ ދަޅަމޮޅުގެންނަވެސް ”ހިނގާކަށް“ ފަހަރަމަތުންނަށް ނޫނަށްވީއެވެ. ވަރި، ކަލައަކަށްނޫނެވެ. އެއްވެސްމީހަކަށެވެ. ހަނދާންތަކެއްކަމަށްވާނަމަ، ހަނދާންކޮށްދިނުމަށްމެވެ. މިގޮތަށް ފަސްދުވަސްވީ ލިޔާބަހަކާދެކަމާއިމީހުން، ލިބޭނުމާވީހުން، އަދިއްލަހިޔާލުފަދަކަމުގެނަމާ، ފަހުކަށަކަށްވީހުން، ބޭނުވިބާއި ކިބައިމީހުންނަށެވެ. އެންމެފަހުން ޖަލަހުގެ އަދަބެވެށްލިބޭނެއެވެ. ގެގައި ބަޑު އިއްޔާންވެސް ހިއްދުނީއެވެ.

ކުރީއްސުރެ ހަނދާނަކަށް ނޫބެސްއެއްކޮޅިތުއްގެން ކަރުދާސްއަރިއަރާ، ގެންގުޅުން ފޮތްތަކާ، ދިރިއުޅުން އަމިއްލަ ޖެއިރީގަނޑުފުށް، އަމުންބޭފުޅިތަކީ، ކިބައްމިހުންގެހެއްތޯ؟ މިފަދަ ހާދިސާތަކާދިމާވި ބަހާއްދިފަހިންނާލި، ކަލޭ އެދުނުދަނަނަ، އެދުނުން ކަޅުދަންނަ ގެތެއްކުވިރިންނުވޭ. އެދުންބޭއި ބޮސްނޭއްކޮޅުދަލްވަރިވިއްޔާ އެބޮސް ކަހާފަސް ބޫނބޫނިތިބިގެހެއްތޯ......

ތަށްއެގައި އެކަނިއިނދެ ނިކަން ވިސްނާލަބަލާލާށެވެ!

އަމިއްލަދިރިއުޅުމުގެ ފޮތިފުށިތަކަށާލުދަދަށެވެ. ތިޔައީ ހާދަނަސީބުގަދަމީހަކުހުރިހާގޮތަކުން. އެނގުމުކުޅެކުޅެއިރުއްސުރެ ފުރިގެންނެވެ. ކަލޭތިޔައީ، ބޮޑުފުރުސަތުގަނޑެއް ހިސާބުގައިތިބި ކުދިންނަށްދެވުނުއަށް މަސައްކަތްކޮށްއަތުގައި ތޯފިޔާކޮށް މިހަރަކާތުގެ ކުރިމަތީގައި އިސްވެތިބި ރަނގަޅުގޮތުގަ ހުރިހާ ކަންތައްތަކުން ހުރިހާތަކެއްޗެއް ދިމާކޮށް ދޫކުރެވިގެންދާގޮތަށެވެ. ކުރިއަށްދާތަން ކުޅެދޭ ބަދަލުތަކުގެ މައްސަލަތަކަކަށްޓަކައި ނޫނީ ދެބަސްކުރަމުން ކަލޭގެ ކަންތައް ކަމަކުން ނުބަލައިގަންނަނީތޯ؟ މިފަދަ ކިބައިގެންކަލޭގެ ދެކޮޅުވެރިވާހިސާބު ވެސްވެވިދާނެ އަދި ފިކުރެއް ނަފްސާނީ ކިބައިގައި ފެނިގެންދެއެވެ. ކޮންމެ އެކަކު ކަލޭގެ ނިޔަތާއިވެސް، ހިންގާވެރިޔާވެސް ބޭނުންކުރާ ފަރާތަކުން ނޫނިއްޔާތޯ؟ މިހެން ބަހާރާކުރާ ކަންތައް އެކުގެނުވާ ދެދެ ދަރަޖަތަކުގައިވެސް، ހިއްސާކުރަނީ. ސިފައިންވެސް، ކަލޭގެ ގެ އެއްފަހަރު ވަކިކޮށްފައެވެ. ކަލަކަށްވުރެ ކަލޭގެއި، ކަލޭވެސް ސިފައިންގެއަރާ ދަރަފާއެވެ. އެޅުވުން ނުދެނެވޭ. މިއީން ފަހަރުވެސް ކަލޭގެ ކުރިއަށްދާނެ ފުރުސަތު ކަލޭގެ "ފަރާތުފެށުން" ބުނަލާ އެބަހުރިކަން ނުދެނެއްތޯ.

ވީމާ، މިއަދުއާދޭކަނޑާލެވޭ. ދިޔައީ ފުރިހަމަކޮށް ހިތްހުރި ކުރިން ހިތްޖެހޭލާ. ވަގުތު އަންނަނީ ނުދެނެވޭ. ވަގުތުއަކީ ނަމުނާއެވެ. "ފުރިސަތު" ވާނެއެވެ. ވިސްނާލި ހިފޭހެކިކުރަ، ކުރިޔަށްދާކަމަށް ކަނޑައެޅޭ.......

އިންސާނާއަށް ބަރަކާތް ނުބައި ބޭނުމާއި ދެކޮޅު އަމިއްލަ ފިކުރުތަކާއި ހަމައެކަނި ދަރަޖަތަކަށް ހިއްސާކުރާ ކަމަކަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ކުރިމަގުސަލާމަތް ވަގުތުން ހިތްބަލާލުމެވެ. އަދި އެފަދަ ދިރުނަށް އިންސާފާ ކުރަމަށް ނުލިބޭނަމަ ބަރަކާތް އޮފާކުރާ ވާޖިބުއެއް ގަބޫލުކުރުމަށް، ކަމުގެ ރަސްމީ ހިސާބުން ފޯރުކޮށްދިނުމެވެ.

ފަސޭހަތާވީ ހަމަފަސޭހަތާ (14 އަހަރުފަސް) 29 ނޮވެމްބަރ 2012 ބުރާސްފަތި

އެމީހެއްގެ ވަރުން ހަމަކޮންމެ ހުނަރެއްގެ ފަސް، އެކުވެރިންނާ، ރަހުމަތްތެރިންނާ، ރައްބަލިރިންނާ، ހޮޅުއާދިމާވުން މިބޭނުމާއި ނުކުރެވިގެންނެވެ. ކުރިއަށްނުދިޔައީ، **ވަރަށް** އިސްކަމުގެ ފަރާތުން އެކަނިވެރިކަމެވެ. ފަސޭހަތާވީ، ހަމަ ފަސޭހަތާ ދިފައި މިސާލުބަހުގައި ބަދަލުވެފައިންނެވެ. އަހަރެންގެ ފަހުން އެކަމަކުން ނޫނީއެއް ނުދާނެއެވެ. މިގެ ސާވިހަކަށް އަހަރުކުރިންނަކަ، އެއަރުދު އިލޯނި ވަރަށްމަތިފައެވެ. މިބުނި، ކަންމެގޮތަކުން ބަދަލުވެގެން، ކަންތައްތަކުގެ އަހަރަށް ބައްދަލުވާން އަންނަމުންގެ ވާހަކައެވެ. އަހަރެންގެ ބަދަލުގެ ނުދެވެ. އެހެންމީހުންގެ މަޤާމު ބަދަލުކުރަށެވެ.

އެދުވަސްވަރުގެ އަހަންނަކީ، އެކަހިސްވެއްގެ ޝަރުޢީވެރިކަމާއި ހައިބަތު، ގަދަރުފުޅިކަމާއެކު ދިވެހިން ބަހައިގަތް ރައީސުންގެ އަރިހުގައި، ބޭނުންވާގޮތަށް ބޭނުންވާގޮތަކަށް ދެންނެވޭނެހެން ވަޒީފާއެއް އަދާކުރުމުން ދިޔައީއެވެ. އަދި ރައީސް ވިދާޅުވެފައިވާ ސަރުކާރުގެ ހުރިހާ މުވައްޒަފުންނާއި ވަޒީފާތަކުގެ ރަޖިސްޓަރީ ތައްޔާރުކުރުމަށް އެންގެވި އަހަރެންގެ އަތްމަތީގައެވެ. މިކަމުގެ ނަތީޖާއަކަށްވީ، ބައްދަލުވުމެއްގައި ދުވަސްކޮޅެއްގެ ތެރޭގައި ބަލައިގަތުމެވެ. އަހަރެންނަށް ކުރެވުނު މަސައްކަތުގެ ނަތީޖާއަކީ ސަރުކާރުގެ ބޭނުމަށް ބޭނުންވާ ވަޒީފާތަކުގެ ނަންބަރުތައް ކަނޑައެޅުމެވެ. އެސްޓޭބްލިޝްމަންޓް އޮފީހުގެ ކަމަކީ ބޭނުންތަކަށް ބަޔަކު ނަންބަރުތަކެއް ދިނުމެވެ. ގަވާއިދުން ކަނޑައަޅައިގެން ކަނޑައަޅާފައިވާ ވަޒީފާތަކުގެ ސަރުކާރުގެ ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނުމަށް ބޭނުންކުރާނެއެވެ.........

ބައްދަލުވުންތަކުން ތަފާސްހިސާބުގެ ބައެއްމީހުންނަކީ ސަރުކާރުގެ ތަނެއްގައި އަސާސީކަމެއް، ވަޒީފާއަދި މިހާރު. އެމަޤާމުތަކުގެ ވަޒީފާތަކުގައި ވަޒީފާއަދާކުރަމުން، އަހަރެންނަށް ކުރެވުނު ކަންތައްތަކުގެ ސަރުކާރުގެ މަސައްކަތެވެ. މިތަނުގައި ވަޒީފާތަކުގެ ނަންބަރު، އަހަރެން ބަލާ ތަފާސީލަކީ ބަލާނެއެވެ. ޖީލު މިހާރު އިންސާނުންގެ ހިސާބުތަކުގެ ވަޒީފާ އަޅުވާފައިވާ ކަމާ ކުރިއަށް ބޭނުންކުރެވޭ ހިސާބުގެ ރަމްޒު ރަނގަޅު ބަލައިގަތުން ކަނޑައެޅުމުގެ ދަފްތަރުގެ ވަޒީފާ ކަނޑައެޅިގެންނެވެ. ކަމަކީ ނަންބަރު ތަފާސީލު ތަރުތީބުކުރާ ނަންބަރުތަކެއް ކަނޑައެޅިގެންނެވެ. ކަޑައެޅޭ ގޮތް ދަތުރުކުރާ ތަފާސްހިސާބު ބައިވެރިވާ ގަވާއިދު ހާމަ ކުރަމުންދާ ބިނާކުރުމެވެ. ބައެއް ތަފާސީލު، ގަވާއިދުގެ ތަރުތީބު، އަދި ކަނޑައަޅައި، މަޤާމްތައް، ކަނޑައެޅޭ އަދި ތަފާސްހިސާބު މިހާރު ހަވާލުކުރެވުނު ހިސާބުތަކާއި ހިމެނެނީއެވެ. މިހާ، ކަނޑައެޅުމުގެ ހުއްދަ ހުއްޓައިލުމެވެ، މިތަން ވަޒީފާ އަހަރެން ބަޔަކު ކަނޑައެޅިއްޖެއެވެ. އަހަރެންގެ ނަމުގައި ތިބި ފަރާތްތައް، މިއަދު ވަޒީފާއެއް ވަޒީފާއަށް، އެއްގޮތަށް ކަނޑައެޅޭ ނިޒާމެއް، ކަނޑައެޅުނު ނަމަވެސް އަހަރެންނާއި ދެމެހެއްޓުމަށް، މިހާރު ތަފާސީލުކުރާ ކަނޑައެޅުމުގެ ކަނޑައެޅިގެން ތަފާސްހިސާބު ހިސާބުތައް ބަލައިލެވެނީއެވެ.

ދަރުސްދޭން އެދުވަސްވަރު، ފިޔަވަޅުތައް އަހަރެން ކުރަމުންދިޔައީ އަހަރެން ކުރެވޭ ދުވަސްވަރު އެރޭ. އަހަރެން 2000 ވަނައެވެ. އެދުވަސް ކަމުގެ ތަފާސްހިސާބު، ހިސާބުތަކާއި ބައެއް ތަފާސީލު ދުވަހު ސަލާމަތުން އެފަހަރު ދެފަހަރު ދެކަލުންގެ ފަހަރުގެ މަސައްކަތްކުރުމުން ކަމެއް ތަފާސްހިސާބު ބަލަމުން ބައްދަލުވުން ކުރުމެވެ. އަހަރެން ދަރަނި ކަމުގެ ފިޔަވަޅުތައް ދުވަސް ދަރުސް ދީފައިވާ ކަމެއް އިސްތިހާރު ހަމަޖެހުނެވެ. މިކަމުގެ ކަނޑައެޅުމުގެ ބޭނުމަކީ، އެއްބަސް ދައުލަތާ ކުރިއަށް، އެހެން ހިސާބުތަކެއް ކަނޑައެޅުނު. ތަފާސީލު ކަނޑައެޅިއްޖެ. އެހެން އެއްވެސް ކަމަކަށް ވައިގެ މާލޭގެ ކުރިމަތިން ހުއްދަ އެއްގަމުގެ އަހަރެން. އެހެން ކުރިއަށް ހިމެނިއްޖެ ހިސާބުގެ ބަޔަކު (މިދުވަސްވަރު ތަފާސީލު ފަހަރު އަހަރެން ގެނެވުނު ދަރުހަކު އެކަހެރި ނަމެވެ.) މިއީ، ވަރަށްގިނަ ފަހަރަށް ތަފާސީލު ހިސާބު. އެކަމަކީ އަހަރެން ކުރިއަށް ދިޔަ، ދުރުގައި ގޮސް ބަލައިލާ، ވަޒީފާ ބަލައިލުމެވެ. މިގޮތުން ދަރަނި ކުރަމުން ވަރަށްގިނަ ކުރަމުން ކުރިއަށްދިޔައީއެވެ. ދަރުމަވެރިކަމުން ހިއްސާކޮށްދެއްވާށެވެ!

އެހިނދުކޮޅުގައި އެވެސް، ހިތުގެއަޑިމަތީގެ އާމާލިޔަތާ އިޚްލާސްތެރިކަން އުޅުވާ ފުރިގެން ނުކުތް (އުއަރު ހަމްއަހަދާނުކުރަން) **ހިތްހަރުކަލާމެވެ.** (ލިޔުނުން މިލިޔުން ކޮށްދޭ ބާވަތުން، މިހިސާބުން މިލިޔުންލިޔާ ގޮތުގެ މުރުތަރުއިންނާ އުތަންމިތަނުން ފެންނަންފެނިގެން މިހިޔާ، މިޝްކިލިއްޔަތު އުތައްބަހުއްގެ ތަފާތު މީހުން. އާލުގެން ކުރިމަތްތަކުތް ހަރަންކުރަނިއްޔަ އުފެދި އާމާލިޔަތުގެ ހަނދާނުތައް އަހަރުންގެ ދުރުދުރުންގެނބި ކުރުނަވެ. ލިޔުއްވިންގަތު ބާއްޖެވެ. އުފެދުއުރިތި އާމާލިޔަތުގެ ހަނދާނު "އާކުރުމުގައި" ވަގުތުކުޅުގެ ހާދަކުރިމުއްވެ. ———

(ހަރަކާތުގެ މިލިޔުނުކާ ތިލަކަތްތަކާގެ މިފަދަމުހުއް ނިމިބާވުއްތޯ؟ ތިބެނަމަ..........)

عفو ކުރައްވައި رحمة ދެއްވާނދޭވެ! آمين

3 ފުރަތަމަވަސް

ކުރިން ވެސް ބުނިފަދައިން، "އިއްތު" މަޖައްލާ މަނާވުމާގެ ލިޔުން އަދި ހިތްހަމަޖެހުމުގައި "ހަމަކާންމު ހަކަތި ފޮތެއް ލިޔުއްވާނެތޯ؟" ބުނެ ސުވާލުކުރުމުން ފޮތެއް ލިޔުމުގައި ކުރަން ފެށި މަސައްކަތްތަކުގެ ތަފާސީލެވެ. މަނާކުރިތާ 10 ވަރަކަށްއަހަރު ފަހުން، 13 މާރިޗު 2007 ގައި އިއްތު މަޖައްލާ ދޫކޮށްލިއެވެ. (މިވަގުތަ މީގެތެރޭގެ ތުޙްފާތަކުގައި އިތުރުތަފްސީލާއި ލިޔުން ގަސްދުކޮށްގެން ހުރިމެވެ. انشاء الله) އެއާޖިރިގެންއައި 2008 ވަނަ އަހަރުގެ 11 ނޮވެމްބަރުގައި ރާއްޖޭގެ ވެރިކަމަށް އައުރައީސަކު ވަޑައިގަތެވެ. އަދިމާރާތްމަސައްކަތްވެސް ދާދި އުފައްދާގައެވެ.

ކާމިޔާބިކާރަށް ވަކިކުރެއްވުމެވެ. ތިމާއަށްދަތިނުވުން ގޮތަށް ވިދާޅުވި އާދަދުގައި ކާމިޔާބު، ހިފަހައްޓާ ހިފެހެއްޓުން، ނުހިފެހެއްޓިގެން ދޫވެގެންދިއައީ މިއަހަރު ދުރުގެކުރެއްވިއެވެ. ހިފަހައްޓަމުން ހިފަހައްޓަމުންއަޑު ކޮޅުނުލައި، ނުހިފެހެއްޓުމުގެ ބޮޑުކަމާއި، ދުރު މިމަޖިބުރުވެ ވާރޭގެއްވުން ދޫކޮށްލާފައެވެ. ނުވަތަ ކުރިގެންދާނެވެ. (ގޮނޑުދޮރު) ތަކުރާރު އެއްކޮޅަށްގޮއްސަވެފައި ވަޅި ފެންނަނީ މިކަހަލަގޮތްކަމެވެ. އެއްކޮޅަށް ނުކުރެވި ގިނައެއްކޮޅުގެ ބޭނުމުގައި، އަރުވުން ގެންނަވަމުންދޮގު އުނދަގޫކަން ފެވައިގެންދިޔައެވެ. މިއިންދުވަހަކު ކަންކު ކަނޑުދާއިމުހުއްތޯ؟ އަދި އަމުދުން ފެމުހުގެ ހިބަރާއި ކުރުމަކު ބޭނުމުގެ ދަތުރުއެއްގެއެވެ. ވާނީ ތަޖުރިބާކުރުވި ފެއްވެ. އެއްކަމުން ޖަހާއްލިއަރު އެއްމަތިންކަމުއްވަ ދުނިޔެ ހަމައްކަމުން ހިފަހައްޓަނުމާކަށްލިބުމަ، ނުކުންނަދުރު ނިމިޖެއްވެ. ބަލިއެއްކޮއްދާނިފެންނަނި، ކަނޑައިގެންނެވެ.

ހަރަކާތުގެ ގައުމުނުވުމާ މިފެނުނި، މިފަދަ މަނާޖެހުނުތަކުގެ ފެށުމާއި ފަރާތުކާރަވާދަ އޭރުވެސް ބޮޑަށްވެ. ދާރަވަދުގެއެވެ. އޭރުވެސް މާރިޓުމަކީ ފަރިއެވެ. މިބެނި، އެއްކަމުން ހިފަހައްޓުމާއި ދުރުދޭ، ހިފަހައްޓަމުން އަހަރު ނުހިފަހައްޓާ ދުރުގެނުދިއައީ، ގައުމުގެ ރާއްޖެގަކުރެއްވުން ބޮއްސުންހިރައިގެންދިޔަމަވަރަށްއެވެ. ވަކިއެއްކަމުގެއްސުއްތޯ؟.... އޭގެ ހިރާ ހުދުދުއް ތަސްމިނަރު ހުވަފެތު ފައިވާ ގޮތުއްއަތްސާއްޓެގެދަނުން، ވެރިކަންބަދަލުވުމާއި ކަ، ނުލިޔެގެން އެގެންކަމަކު މިބޭނާ ހަރަކާތުގެ ފޮތް ލިޔުމުގެ މަސައްކަތް ފެށީމެވެ. "ދުރުތަކާއި ވުޝްއަޑުގެ ހަނދާނުގެ ރިބަކި" ގެ

ނަމުގައެވެ. ޢުމުރުގެ މިނަމުގެތެރީގައި "ކާނބުމުއްނަކީ މުލިންއަދުވާހަކައެއް" ކަމަށްވެސް ލިޔެފައިވާނެއެވެ. އެހެނީ، އަހަރެންދެކޭގޮތުގައި އަހަރުމެންގެ މީހުން ހަމަކާނބުމީހުންގެ ވާހަކަ އަންހެނާ ތަފާތުވެއެވެ. ތަފާތުތަކެއްވާނެއެވެ. އެއްގޮތެއްނުވާނެއެވެ. އިންސާނިއްޔަތުގެ ކުރީގެ ނަސްލުތަކުގެ ކުރުމުންގޮސް އެކަކު އަންހެނާ ތަފާތުކުރެވިފައިވާނެއެވެ.

ދިވެހިންނަށް އަލަށްލިބުނު ގާނޫނުއަސާސީ ބޭނުން ނިންމަމުއްލައެވެ. - "މިނިވަންކަމާއެކު ފުރުޞަތުކުރުވުމަށް، އިސްލާމްދީނުގެ އަސާސްތަކާފުށުނާރާ ގޮތުގެމަތިން އަމިއްލަގޮތުގައި ވިސްނައިގަތުމުގެ ހައްގާއި، ޚިޔާލުފާޅުކުރުމުގެ ދެކޭގޮތް ދެވަދައިގަތުމުން އަދި މިންވަރުގެ ޙުދޫދުގެތެރެއިން ފުރިހަމަކުރުމުގެ މިނިވަންކަން ކަށަވަރުކުރެވިގެންވެއެވެ."

ދުރުމަސާއިވުންއަޅުގެ ހަނދާންހުރިބައި ގެ 690 ސަފްހާގެ 3 ވަނަ ޗާޕު ތައްޔާރުކޮށްނިމުނީއެވެ. 21 ޑިސެމްބަރު 2011 ގެ ބުރާސްފަތިދުވަހުއެވެ. ޗާޕްކުރި 750 ކޮޕީ ވަރަށްއަވަހަށް ވިކިހުސްވިއެވެ. 1000 ކޮޕީގެ ދެވަނަޗާޕުވެސް ނިމުނީއެވެ. ފަހަރެއްގައި މިއީ، މިފަދަފޮތްތަކުގެ ކޮޕީތަކުގެ ނަމޫނާއެއްގައި ވެދާނެއެވެ. މިބާވަތުގެ ފޮތްތަކަށް ރާއްޖޭގައި އޮތީ ވަރަށްބޮޑު ބާޒާރެކެވެ. ބައިވަރު ފޮތްކިޔާ ބަޔަކުވެސް ހުރެއެވެ. ބޮޑުވަނި، އެކަކާއި ދެކަކު ކޮއްޕެ ސަލާމެއް ފޮނުވީމާ ބޮޑުފަރިތަވެއެވެ. އަހަރެންދެކޭގޮތުގައި، (އެސްޓޯރުގެ ގޮތުން މިކަހަލަ ކަންތައްތަކުގައި އަހަރެން ނުދެކެންނެވެ.) ފުރަތަމަ ފޮތުގައި ފޮތްލިޔުމުގެ ސަބަބުކަމުގައި، ބޮޑުކަމާއި، ލިޔުއްވުމާއި ކަމުގެ މުހިއްމުކަން ކޮންމެވެސް ލެވެލަކަށް ހުށަހެޅިއެވެ. މިއީ އެބައި ފަހަރުބަޔާއެވެ. އެހެން ފޮތްތަކުގައި ހުރިކަންތައްތަކެވެ.

ކުރިއަށް އޮތް އަހަރުގެ ތެރޭގައި ދިރާސާކުރުމުގެ ބަހުގެ އިތުރުން ލިޔެފައިވާނެއެވެ. އެހެން ފޮތް ހުރި އަދި އުނދުނު ދަރުގެ ޙަޤީގަތް ފަހެއްދިފައި ހުރި ޙަޤީގަތްތަކާއި، އެހެނަސް ނިކަމެތިން ބަލާބަލާތަ، އަހަރެންގެ ދުރުމަސާއިވުންއަޅުގެ ހަނދާންތަކުގައި ކިޔާއިރު، ލިޔުމުގައި ހަމައެކަނިވެސް ކަރުދާހުގެ ބައިތަކަށް ހުރިވެސްދެއެވެ.

ވަނަޗާޕުގެ ހަމަވަނަ ޗާޕު ބޭނުމުން ލިޔުން މި ފޮތުގައި ގެންގުޅޭ "ދުރުމަސާއިވުންއަޅުގެ ހަނދާންހުރިބައި" ގެ އެއްވަނަ ބައިގެ ފުރަތަމަ ޗާޕު ޗާޕުކޮށް ނިމިއެވެ. މިއަދުގެ ކަމަކީ ފާހަގަކޮށްލެވޭނެއެވެ. ލިބުނުހިތްވަނީ، 29 ނޮވެމްބަރު 2012 ގެ ބުރާސްފަތިދުވަހު މިބައި ލިޔުމުގެ ބައިގެ ކަންތައް (މީގެ 32 ދުވަސްކުރިން) މިއަހަރު (2012) ހުސްވެ، ފޮޓޯއަދުއަހަރު 2013 ގެ ޖަނަވަރީ 15 ވަނަދުވަހު މިފޮތް ޗާޕުކޮށް ނެރުމަށް ކަނޑައެޅިގެންވެއެވެ. انشاء الله

ކުރެއްވިވަރުން އަހަރުމެންގެ މިހާރުގެ މާހައުލުގައި ތެދައިދީގެ ވިޔަފާރިގެ ތަފާތުކަމާ، ފަސޭހަކަމުގެ ނިންމުމެވެ. އަހަރެންނަށް އެކަށީ އަހަރުމެންގެ ގޮތުން ހަމަގައިމުވެސް އަހަރުމެންނަށް ދޭގެއްސަލައިގެން މޮޅެއްހިޔާނިކަމަށް ގޮތުގައި މިހާރުވެއްޖިއްޔާއެވެ. ގޮތުގައި ވަރަށް ދަލީލުތަކެއް ދައިވާނެއެވެ. ހަމަ ކާނބުކާނބުމީހުން ފޮތެއްލިޔުމުގެ ދާއިރާގައި ހުރިނުހުރި؟ ބޮޑު ސަރާފުކުރާ މިފޮތް ލިޔަން ފެށީ 20 އޮކްޓޫބަރު 1998 ގެ ބުރާސްފަތިދުވަހުއެވެ. އެއީ މީގެ 14 އަހަރުކުރިއެވެ. ލިޔަން ފެށިތާ، ހުއްޓުމެއްނުލައި، ނިންމާލުމަށް ބޮޑު ވިސްނުމެއްދެއްވިއެވެ.

ވަރަށްގިނަ މީހުންގެ ފާހަގަކޮށް އުޅުނުގެ ތަފާސީލު އުޅުމެއްގެ ދާއިރާ ޚާއްޞަކުރި ފާހަގަކުރެވޭ ނިޔަތެއްގައެވެ.

ވަނަ ޗާޕުގެ، ވަނަ ޗާޕު ބޮޑުކޮށް އެއްގަނޑުގެ ގިނަމީހުންނަށް، އަހަރެންނާއި ދެބައިގެ "ފުރަތަމަބައި" އާދައިގެ

މީހުންނެވެ. އަހަރެން ގަސްދުކޮށްގެންމިއުޅެނީ **އެކިމީހުންގެވަކިވާހަކަ** އިގެ ނަމުގައި އެވާހަކަތައް އަހަރެން ލިޔާމިޔުމުގެ އެކިނަމްބަރުގައި ހިމަނާލުމަށެވެ. އެވާހަކަތަކުގެ “ރަހަ” ތަފާތުވެފައި މީރުކަމުންނެވެ. (675)

ރަކޯއްޗުރިމުވާހަކަތަކުގެ ތެރެއިން ވަރަށްރީތި ފޮނިބޭގެވާހަކައެއް ހިފައިދީން އަހަރެންނާދިރި އެއްއުމުރުގެ އެކުވެރި އެހަރަންމަތިބީރާ މިހާރު ދުނިޔެއަށްވާފަސްނަމަވެ. ވަރަކަހިއްދިނގަނޑުފަސް އެއްދުވަހަކު ހާނާއި ބައްދަލުވިއެވެ. 1986 ވަނަ އަހަރެވެ. އަހަރުމެން އެއްކާރުގައިވަސް އުޅުނީމުއެވެ. މަދުރަސާގައި އެކުއެކީ ހޯއްސަ ބާރުވެގައިވަސް އަހަރުމެންއުޅުނީ އެކަގައެވެ. ކަންމުވަސް ދުވަހަކުން ލިޔުމެއްކުރީމުވަހަކަ ނަށްރޭ ވާހަކަބުނީމާ އެހާގެ ސިއާ ނަހަ ރަށްރަށްގެ ނުކުމުރަކު އަހަރެންގެ ރިބައިން އެދުންވެ. ކަލަބޮޅުގައި އެނދުއާކާ ހަތްދުންވަސްމަތްކާ ބޮޑު އަޅުގ ސިފަކުރިޔަސް އަސްފަހަރަކަށްމުރަނދުންނު؟ އަހަރުމާ އެނދުއާކާބޮޑުމުވެ. އަހަރެންގެރަށްމަތިބީރާގެ ފޮނިގެ މިހާރުސާއިރި، މިގެ ގަސްދުރަކާރުއަހަރު ކުރީގެ ވަރަކަށްކާވެ. މުހައްމަދު އަމީންގެ ވަށިރޮދުމަތީގޮކަމުގެ ދުވަސްވަރުގެއެވެ. މާރޯގައި ކަރަންބޯއްސް ނުރުންނާއްވެ. އަންހެންކުދިންރަނގަޅުގެ، ފިރިހެންކުދިން ދުވާލު ހިނގަމުންދިޔަ ދުވަސްވަރުވެ. ރަގަނޑު ހިނގާއްނުއްނަ، ވަނީ ރުފުމަތީގެ ވަރަށްއަރިހުގައެވެ، ނަސޭބުގެމުން އިއްޔެބޯބޭ އަނގަނޑުރިވަރަލާ، އަހަރެންގެ ވަރަށްރަކަށްބަރިވެސް ބިރަށްބޮޑުވަރުގައިވާ ނުގެގޮސްވަ ވަރަށްގެދުވަސްއެވެ. ދުފުރާގަނޑު، އަނަށްފުރާތަކާ، އަހަރެންގެއާނާ އަކަށް ވުވިސްއެވެ. އެކަކަށް އަނަކުގެ ހިތުގެއަނގަ ހަމަޔަށްނުގެ ހަޖަސަ ރިއާރައްއްޤިސަހަށްވިސްއެވެ. ވަސްރާއްގެ “ނުތޮދުވޯ” ވަރަރެވެ. އެކަކަށް އަނަކުގެ ހިތުގެއަނގަ ފިފުނިއަށެވެ. އެކަނި ހުސްނުއްނަގެ، “ނުފެނުނަ” ވަރަރެވެ. މިކަން ފަގާއަރުމުގެ ނަމެދާ އަކަންވި އެޖީމާނާގެ ބިރަށްބޮޑުމަސަކާ ކަށިގަނޑު ނުވާނުވަރުގެ ބާޖީ “މިކަރަނު” އަހަރެންގެ ރަނގަޅުގެ ރާކުރިފުޅާ ކިޔާބޭނުން ފަހަރުމެދުވަސް މަޖާބަރާދުވެ. މާލާނިސްވާގެ ދުވަސްވަރުވަމިހުން ހަރަދުފުނާވެދެވެ. ނަޑިސްބަތާން “ހަނދުމަފުޅިސާބަތާ” ނުދިހަފެނެވެ. އެނގޭނަމަ ޑައި…… އެދުވަސްވަރު މަޖާފުށުވާވަރުގެ ކާރުއާންނެވެ. މިބޮޑު ބިރަށްބޮޑުއަސްކާ، އިއްޔެބޯބޭ އާއިފާއެއްގެ މާދީ ބޭފުޅާ “އާ” ގެފުމުން ގެފުމެވެ.

ހަދިސާގެ ބޯސްމު މިއެގެން މާފަރުން އާނާވީއަދިރިމަތެވެ. **‘ފިހައިގެންނުކުރާ ރިހާކުރު’** ނަމަކާރު ހަދައި ފޮނިގެ ވަރަށްރީތި ހަމަ މިހާރުސާ، ފިހާފުން އެނދުއާކާބޮޑުމުކާރު، ވާހަކައެއްގެ ގޮތުގައި ފިހާފުގެ ހަދަވަރު އާނާގެ ރިބައިން އަހަރެން ހޯދިފެވެ. މިހާރު ވަރަށްބޮޑު އެދުވަސްވަރުގެ މާހައުފު ސިފަކާނަދުމުންނެވެ. އާދަކާދަ، ހިމަނައިގެންނެވެ. (އެޖީއައީ، އަދި ހަނދާނުގޮތީއައިނާށީނެވެ. އަހަރެންނާއި، ވާހަކަފިހާރޮ ހަދާއިރު އުޅުނީމެވެ. އަދި ދުވަހަކު ވާހަކައެއް ފިހާފުން މިހަކެއްވާސްނީމެވެ. ރަނގަޅުގޮތުގައިވާސް، އެހެންނަމަވެސް ފުވުން އެވާއަދިފުއްދުމުގެ ގޮތުން، އާނާ ހިތުގައިރުން އާނާގެވާހަކަ، ފިހާފުގަހަކަށްދިރިއެވެ. ރަހަގަދު - ނުރަހަގަދު، ރީތި-ހުތުރާއި ފުނުވަރު އޭނާ އަދި އެއްނަކަމުގެ އަދީއަށެވެ.)

ވަރަށްބޮޑަށް ފޮނިގޮތުގެ ވަނަކަލަކާރުތަށެވެ. ރިހާކުރުވުން ވާހަކަލެހުގަނޑުކަމެވެ. އާނާގެރަނގަޅުގެ އެކަކު ހިތްއިރިން ވާހަކަބަކުން ދޮވެނި ހެއްސަ ސަމާލުކަމަށްވެ. އެއްގެކުރަވްލެއް އަޖެއަށްދައިންވާ ވާހަކައެއް ގިނަކަމުންނާއި، އަދި އަހަރެފަރަވާ ބައްލަވާކަރިގެ ބަނޑުކަރިއްގެ ފަރިރަކަކުންނެވެ. އެއީ،

އާދަވެގެން ހަމަ އަބަދުހެން ބައްދަލުވެވޭނީކަމެވެ. ނަމަވެސް، މިހާރު ތިންއަހަރަށްވުރެ ގައިމުވެސް ގިނަވެދާނެއެވެ. އޭނާއާ ބައްދަލުކުރެވުނުތާއެވެ. ޕީއްވެގެންކަމުއްސަނގައެވެ. ބޭނުންވިޔަސް، ކޮންމެ ހަފްތާއަކަށް ބައްދަލުވާންޖެހޭ އަހަރެމެންގެ (އަސްއަކާ ކޮންމެއަހަރަކުގެ އިރުވައިރުޖެހޭގަނޑު ބަދަލުވާ ގުރުބާނީ މުބާރަކް އީދުގައެވެ.) ސިޔާސީ މުސްތުރުގެ އެންމެފަހުގެ ބަދަލުވުމުގެ ތެރޭގައިޖަހައްވާފިހެންނެވެ.

ފުރަތަމައިގައި 60، ދުވަހުގައި 120 މިނިޓުވިއިރުގެ 5 ބަޖު ފުރޮނޑުގައި އާންމުވަގުތުތަކަށް ބަލާބޭލިކުރީމެވެ. ސިޔާސީކަމަކީ އަހަރެމެން. އޭނާއާ އަހަރެން ސިޔާސީކޮށް ވާހަކަތައް އިސްރާފުކުރުމުން ގެންދިޔައިރު އިބިލު އޭކަށް (ކޮންމެދުވަހަކުވެސް ހަމައެކަނި) އަޅައިގަތުން ބޭނުމެވެ. މިއީ އެކަކަށް ބާކީވެކެވެ. ނަސްއިވާއިރަށް ހުރިހާ އެންމެންނަކަށް އޭނާ އެނގޭނެއެވެ. ހުރިހާ ސަކަރާތުން ވަރުގަދަވެއެވެ. ދަރަޖަ ނުދަތަޖެ ފުރަހަ ކޮންމެފަހަރަ ބައްދަލުވީ، ހިނދުންވުރުގަދައެވެ. (މިހުރިބޮޑު ވަރަށްބޭނުމަށް ހިނދުކުރުވައި ހުރިކަންނޫނީ އޭނާ ދުވަހަކުވެސް އަހަރެން ބައްދަލުވެ ހަމަޔާއިރުވިއެވެ. އަދި ފުރަތަމަ ފަހަރުވެސް ހިނދިހެސް ނުހުރެވޭކަމަކު "ފުރީ" ނުވަތަ ވަރަށް "ކަލޭ" ރަހަޖާ ވާހަކައެއްނުވެއެވެ.)

އެންމެއަދިއެނގޭހަކަތަ އެއީ 100% ތެދުތަ ސިޔާސީކުރިމާ (އަހަރެންނަކަ ހިޔާލުދާނެފަރާތެއް ގެދުވަރިކުރަ) އެނާ ދަފުސްކޮށްދިނީ، މިއީ ބަރާބަރުތެދުކަމުގައެވެ. މިވާހަކަތައް ލިޔާ ތަޖުރިބާ ސާއިއުކުރާނެވާހަކަބަލާ، އެއްކަމަކުރަ އޭނާ އަހަރެންގެ ކިބައިންއޮތުންނެވެ. އެއީ، އިންސާނުންގެ ހަޔާތުގެ އެންމެމުހިއްމުކަމަކުން، އަޅުގަނޑުގެ ކިތަ ގުޅުންގެ ހަމަގެ ފަހަރެއް ދެއްކިފައިނުވާކަމުގެ ކިބައިގާ އޭނާގެނަށް އެފަރަ ނުވާއިރުވަމެވެ. އެހެންވުމުގެ ނަމަގެ ހަނދާންތަކެއް އެއްގަމަ، އޭނާގެވެސް ކަސްމީ ފުރަހަމަކުރެވެން ނަސޭހަތްތެރިއަށް ވަނީ ފެލަދާނަހަމަކުރެވޭ އޭގެއިވެސްސަކަރާތެވެ!

ޖަނާޒާއާވީ ހަމަޖަނާޒާ އާ އަވާފައި ހިތަފުށީގައި 29 ނޮވެމްބަރު 2012 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހުގެ ތާރީޚުގައެވެ. އާދަވެގެން މިއަދު، އޭގެ ބަރާބަރު އެއްހަފްތާކުރިން 23 ނޮވެމްބަރު 2012 - 9 މުޙައްރަމް 1434 ވީ ހުކުރުދުވަހު، ދުނިޔެއާބާކީލިޔަފުނަ، (ނޫސްއެކާ، ރާއްޖެ ޓީވީއާއި ހަބަރުހާ ހަމަގޮސް ހުރިހާ ހަބަރުތަކެއް) އިސްވެދިޔަ ދުވަސްތަކުގައި ބަހާލުކުރިކަމަ އަހަރެންގެ ވަރަށްރަނގަޅު އެކުވެރިއެއްގެ ހަބަރުވެ ހަބަރުކީއެވެ. ކޮންމެފަރު މިލާބުކު عبدالرحمن محمد - އަހަރެމެން އެންމެދުރުސަކު ބަނޑޭރި އެވެ. އިނގިރޭސި ޕާރުމަންދިރާސީ ފުރަތަމަގައިގެން ހުރިހާމީހުންގެ ގާތުގައި ވާހަކަ އެކަފަރުވެސް ބާޒާރިވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދާރުލްއާސާރު ޖަމާކުރެވިފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭ ރަނގަޅުކަމުގެ ހަބަރުއަރާއެވެ. ދިވެހި ފަރުގެ ކަރާޢީވެސް އެއްގަލުވެއްދަނީގެ ރަނގަޅުވާކަން ބަރާބަރު ފުރަތަމަ އެހެނދުވާލާފައި އެކަނިގަޔާނީ ދިވެހި ދާރުލްއާސާރުގެ.... ޕާރުލްއާސާރު؟......... އެހެނދީ ގެނިގެންދިޔާކަން ނުވަތަ ބަދަލުކުރީއެވެ.

(19 ނޮވެމްބަރު 1952 - 1 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1372 ވީ ބުދަދުވަހުންނެވެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދާރުލްއާސާރު ހުޅުވުނީ. އެރަސްމިއްޔާތުގައި ބައިވެރިވި މަދުރަސާތުންނާއި ކުދިންގެތެރެއިން އަހަރެންނަކީ، އެއިރުއެކުދިވީމެވެ. އޭގެ ފަހުން މިހާރު 60 އަހަރުވީއެވެ. އަހަރެމެން ދިވެހީންގެ މިދާރުލްއާސާރުގައި، އެމަނިކުފާނު محمد امين ދީދީ، އޭގެ ފަހުން ވިލާހުރުގެ ވެރިއެއްގެ ހަނދާނުގައި ބައިވެރިވެ ތިބޭ އިސްލާހީ ރަނގަޅު ފަރާތްތަކުގެ ބާރުވެރިކުރެވިގެން ފައްކާކުރެވިގެންދިޔައެވެ.

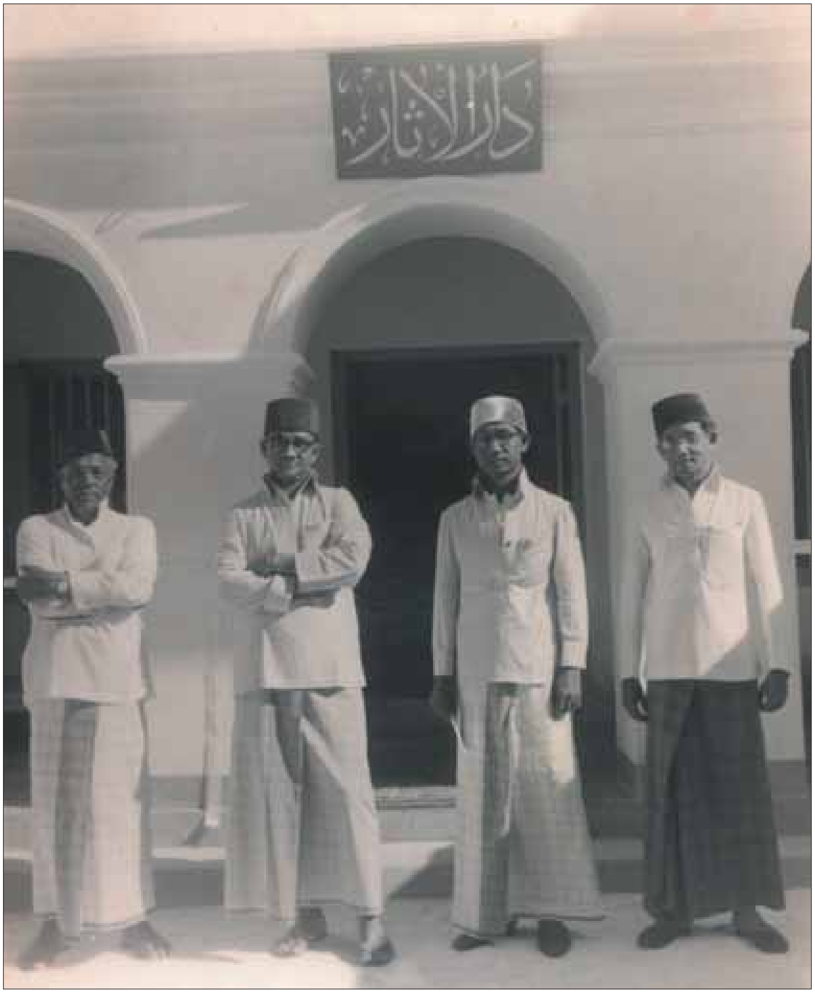

1-001

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދާރުލްއާސާރު ހުޅުވައިދެއްވިދުވަސް - 19 ނޮވެމްބަރު 1952 ބުދަ

ބޭފުޅުންގެ ކަނާތުން ވާތަށް: آدم نصير ޙަސީނު - ابراهيم محمد ديدي - محمد امين ديدي - ابراهيم رشدي الازهري

މިއީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދާރުލްއާސާރެއް ހުޅުވައިދެއްވިދުވަހުގެ ފޮޓޯއެކެވެ. ހިޖުރީގޮތުން އެއީ 1 ރަބީޢުލްއައްވަލު 1372 ވީ ބުދަދުވަހެވެ. އެއީ އެ އަހަރުގެ ގައުމީދުވަސްވެސްމެއެވެ. ދާރުލްއާސާރު ހުޅުވައިދެއްވީ محمد امين އެވެ. محمد امين ހިމެނިވަޑައި ފޮޓޯގައި ދެން އެތިއްބެވީ ދާރުލްއާސާރުގެ ހިނގާކަމާ ހަވާލުވެވައި، ހުޅުވާލުމުގެ ރަސްމިއްޔާތުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅުންނެވެ. ދެކޮޅަށް ތިއްބެވި ގައުމުގެ އެއްވެސް ބޭފުޅަކު އިތުރު 3 ބޭފުޅުންގެ ތެރޭގައި ނުހިމެނެއެވެ. ކުރީގެ އިސްވެރިންނާއި ޤައުމީ ބޭނުންތަކަށް ނަގާފައިވާ ފޮޓޯއިން ތާރީޚީ ނަންތައް ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެކިއެކި ގަނޑުވަރުތަކުން ހޯދިގެން 9 ވަނަ ނޮވެމްބަރުގެ 821 ވަނަ ސަފުހާއިން އަދުވަސް އެކަށައިދިނުމުގެ ވިސްނުމެއް ގެންދިޔައީއެވެ.

އެތަނުގެ ފުރަތަމަ ޑިރެކްޓަރަށް ހުންނެވީ ފަޅުއަރާ ބޭފުޅެއް ކަމަށް އެދުވަހުގެ ހާލަތުތައް ބުނެދެއެވެ، އެތަނުގެ ވެރިއަކީ ހިތާމަވެރި ގޮތެއްގައި ابراهيم ناصر ގެ ވެރިކަމުގައި އެތަން ފުނާކުރެވިފައިވާތީއެވެ، އެކަމުގެ ތެރޭގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދާރުލްއާސާރު ހިނގަމުންދިޔައީއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޙަޤީޤީ މުޒިއަމެއް ގާއިމުކުރުމަށް ދިމާވާ ގޮންޖެހުންތަކުގެ ޙައްލެއް އަދުވަސްވަރު ގެންނާނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟

ނުދުން

ކުމަކަށް

ދުން

އެބައެއްގެ ވާހަކަ އަބަދުހެން ދެކެވޭ

ބަހުގެ މިންދަރަޖަ ހިމަނާފައި

އަޅުގަނޑުމެން އަޑުއަހަމުއެވެ. ބޮޑު[illegible]ގެ އަރިހުގައި [illegible] [illegible] [illegible] ވާހަކައެވެ. [illegible] (އަބްދުއްރަޙްމާން [illegible]) [illegible] ނިސްބަތްކޮށް (ކިޔާއުޅޭ) [illegible] ވާހަކައެވެ. ([illegible]، ގަނޑުވަރު ރައްކާތެރި ކުރުމަށް [illegible] ކަނޑުގެ އުސްވަށްގަނޑުމަތީގައި [illegible] ކުނިއަޅާތަނެވެ. މިތަން ފެނިވަޑައިގަންނަވަނީ، އިބްރާހިމް ދޯރިމޭނާކިލެގެފާނުވެ. [illegible]، އެދުވަސްވަރުގެ ބޮޑު[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ބަރަ! [illegible]. [illegible] [illegible]. [illegible].

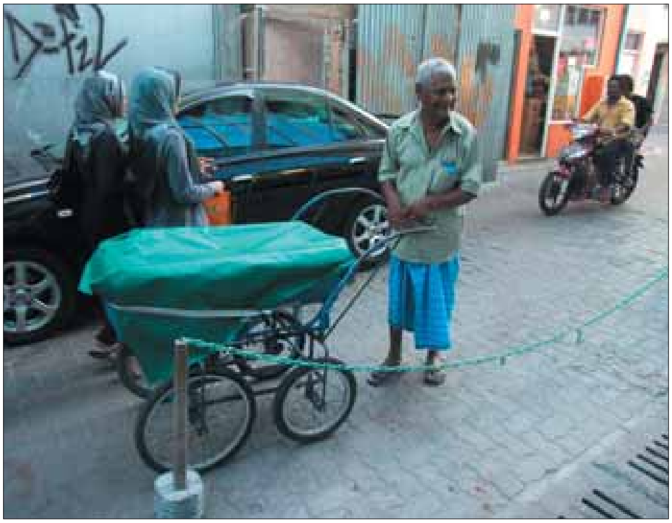
1-002

[illegible] [illegible] عبدالرحمن محمد ([illegible]) އާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

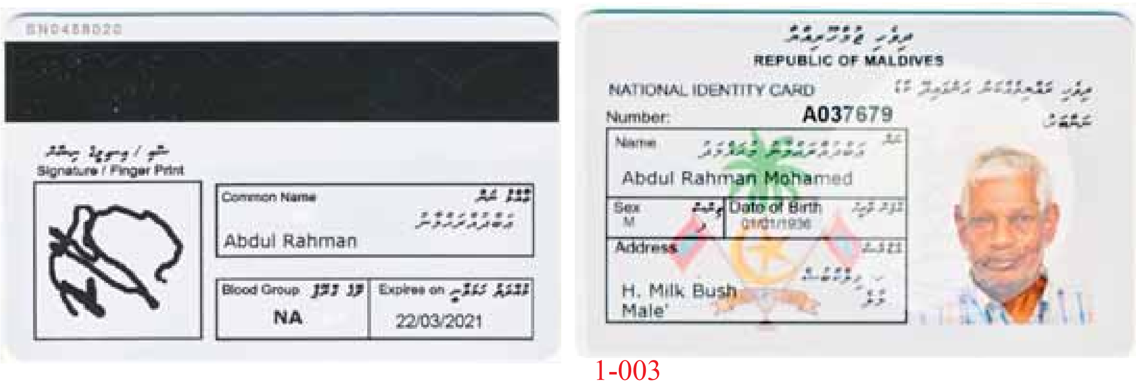
SN0458020

Signature / Finger Print

Common Name

Abdul Rahman

Blood Group

NA

Expires on

22/03/2021

REPUBLIC OF MALDIVES

NATIONAL IDENTITY CARD

Number: A037679

Name

Abdul Rahman Mohamed

Sex

M

Date of Birth

01/01/1936

Address

H. Milk Bush

Male'

1-003

عبد الرحمن محمد

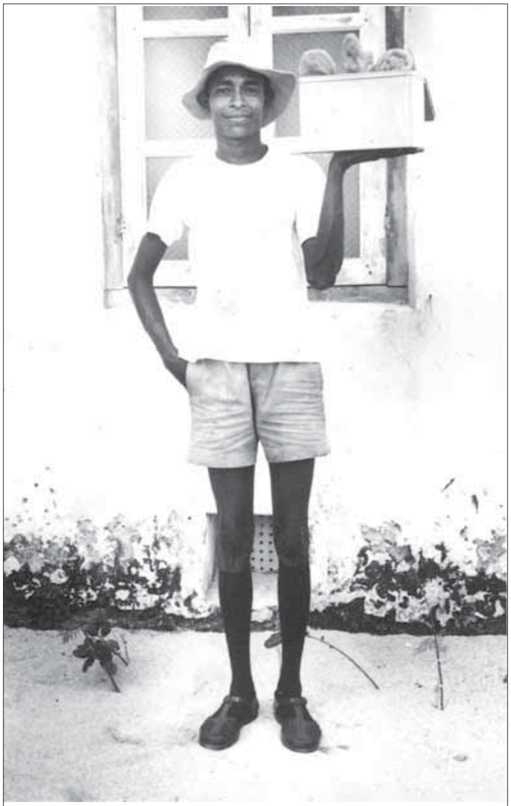

ޒީޒާބިކާސާއަތްމަގަށްޓަރުތައިގެން ޒަކަރިއްޔާ ޒީޒާބިވިއްކަނި

1-004

”ކަލޭމިހިރީ ތިރިބަންދުމިލީގައެވެ. އަހަރެންދުރިހީ ކަލޭގެ އިސްކޯޅަށްވުރެވެސް މަތީގައެވެ. ހަނދާންކުރާށެވެ. ތިރިން-މައްޗަކަށް އަދުރެއް ނުހިނގާނެއެވެ. އަދުރުހިނގާނީ މަތިންތިރިއަށެވެ.“ (އެއްޗެއްވިދާޅުވުމުން ކިޔުގެ ފުނު ވަޢުދައިގަތީހޯލަތެވެ.) ހެއްރަބަ ބުނިނަމަވެސް ތުދެއްވާނީ، ހަމަތުދަކަށެވެ. ހެއްރަބާގެ ފަތްސަފާ ކިތަންމެރަނގެތަކަށް އެޖަމާނަށްފުތުނަސް މިޖަމާނަށް ނުފެނިދިއުމަކީ، އަޅައިގަންނަނީ ކަމުއްސުންމާއެވެ.

ދުނިޔޭއާވިއުމާގެދިގެންއުމިހާގެ ވަހަކަތަކަށްސަމާލުކަންދޭތެވުން ބަނޑޭރިއަށް، ސަރުކާރުގެ ވަޒީފާއަދާކުރަމުން އައި ބޭކަލެކެވެ. އަލުގަނޑު ވަރަށްބޮޑަށް ހަނދާންވަނީ، އޭނާ ސަރުކާރުގެވަޒީފާ އަދާކުރައްވަން ފެއްޓެވީ އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ވެރިކަމުގެ ދުވަސްވަރުގައިކަމަށެވެ. މަސައްކަތްމިހެއްގެ ވަޒީފާއަދާކުރަމުން ހުސްވަގުތުގައި އާމްދަނީ ހޯދުމަށްކުރާ އިތުރުކަމުގެ ގޮތުގައި ހެއްތެރިކަމުގައި އާލިބަކި ނާއިބުކަމުގެ ގޮތުގައި ޑޮކްޓަރުކަމުގެ މަސައްކަތް އޭނާ ފެއްޓެވީ 1966 ގެ ހިސާބުގައެވެ. މިހެން މިދަންނެވި، އަލުގަނޑަށް، ޑޮކްޓަރުކުރުމަކަށްވުރެ އޭނާގެ ފޮޓޯއެއްކަން ވަރަށްބޮޑަށް ކޮޕީކުރައިވެހިއެވެ. ވަޒީ ފާ އަދާކުރަމުން ގޮސް ފެންސާޖިދުމަތުގެ، އޭނާގެ މުޅިމަސައްކަތްތަކަށް، އެއީ ކަމަށް ހެއްދެވިއެވެ. އޭނާއާއެކު ކުރީ ހުއްޓުމުގެ ސިކުނޑިގަޔާއެކުގައިވެސް އަލުގަނޑު އަށް ބާރުވެގެންނެވެ.

ކޮންމެދުވަހަކު ބާޒާރުމަތީގައި ގުދުރާތުގައި ބަނޑޭރިހިސާ ފޮޓޯއެއްކަންތައް. މިފަހަކައިވެސްތޯއޯ، ހަނދާންނުވެއްޖެ، ހަމަކަންމެދުވަހަކު ހަވީރު މިންއަޑުގެކަންތައިރު ޖީޖާބިވިއްކަން ނުކުންނަނީ، ފާއަދާ ޒަކަރިއްޔާއެވެ. ފޮޓޯކަނޑުނު ކިއްލާއިން، ގަނޑަށްތަނބުއަގޮތްނުވެ ބަނޑޭރި މުޅިދުވަހުގައި ހިނގާއިރު އަޅުގަނޑުކަންކަން ޒަކަރިއްޔާ ގޮވާލީ އަދި އެހެންގޮތަކަށް. 4 ގޮތް ގަދުވުގަދަކު ވަރަށްމީރު ޖީޖާބިއާއެވެ. އޭގެމަތިއަށް، ރުފިޔާއަކަށް ހަތަރުޖީޖާ ވިއްކާލަކަށެވެ. ބަނޑޭރިއާއި، ޒަކަރިއްޔާ ދުވަހެން މިގޮތުގެމަތިން އަޅު ކަންފަތުރާއިވީކަށަކަށެވެ. ޒަކަރިއްޔާގެ ދެފަހަރުކަރު އެންމެހާސަރުކާރަށް، ޖީޖާބިވިއްކަން ނުކުންނަހުރި އޭނާ އަލައިގެންއެހުން ހަދުފުވެ. ބޭސްކަނޑައަޅާފައި، ކަކުޅުހަމަވަރު އަޅުވަރުގެ ދިގުއިސްތިހާރުކުރުގެ ފަސްދުވަސްކުރުގެ ރަދުގަނޑުބުރިއައިގައި ހުރިފަހެކެވެ. ދަރުމަގެ އެންމެހާއްސަ ބައިވަ ބޭރުގައި އެނގޭބުރަވެ. (އޭނާއަމުން ޖީޖާބިއައް ގަނޑުވެ، އަދިއަދި އިނގިރޭސިބަހުންނަށްވެސް ޖީޖާބި ކިޔާ ކެއްކާބައިފިރާ ސިއަކަންކުރަބައި ނުބައިކަން ފުށް ބަނގި ދުބަސް އަޅުއަދުމަކުރިދާގައެވެ.)

ޒަކަރިއްޔާ އުޅުއްވީ މާއް. ނޫރާގެއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ މަޝްހޫރު އަދަބީވިޔަނސްތޭރިޔާ އަދި ބޭސްވެރިޔާ ބޭޖޭގެ محمد احمد ديدى ގެ އަރިހުގައެވެ. ދިވެހި ހިސާބުދާއިރާގައި އުޅުއްވި މަޝްހޫރު ދުވަހެއްސެވާ ސިއްކިޔުވައި،

1-005

ފުލިޖެހާރަމްދުރުގެ ތުއްތު علي ديدي

(އަޅުގަނޑުއަހާ ގޮތުގައި) ޒަކަރިއްޔާގެ އެއްބަނޑުއެއްބަފާ ދަރިކޮއެވެ. ޒަކަރިއްޔާ ކޮންމެދުވަހަކު ކުރާ މިޖެހިބިދޮރު ވަރަށްގިނަދުވަހު ނިންމާލީ، އަޅުގަނޑުގެ ގެއަރިވެސް ވަދެވާލައެވެ. އެއީ އަޅުގަނޑުގެ ކޮފީގެމަސައްކަތް މާލިނު ފާރުވިޔާގެ ކުޅުގަ އެކަމަކު (ނަމުން) ބޮޑުކަނބަލުގައި ހިނގުމުންދިޔަ ދުވަސްވަރެވެ. ހިސާބަކަށް ނުވިއު ނުވަތަ ދަތުރު އަވަހަށްނިމޭވަން ބޮންނުވައްޖެނަމަ، އޭނާ އަރިމާ ބަހައް މުވައްޖެހެން ޖިޔާބިގަނޑު ހުސްކަންފާލިއެވެ. ކަނމުއަކަސް، ބަނޑުރިއާޖަކަރިއްޔާއަށް، ދިރިއުޅުމުގަނޑުބަކައި ބަރަމަސައްކަތްކުރުމުގެ ވަރަށްފިރިހަމަ ދު ނަމުނާއެވެ.

ފުލިޖެހާރަމްދުރުގެ ތުއްތު علي ديدي އަލި، ސަރުކާރުގެ ވަޒީފާގައިއުޅުއްވި ބޭފުޅެކެވެ. ابراهيم ناصر ގެ ވެރިކަމުގައި، ތުއްތު އަލިދީދީއަކީ ދައްވި ޕްރެސިޑެންސީގެ ހެންވޭރު އަތިރިމަތިބަޔަކަށްބާ ސަރުކާރުކަމެވެ. ތުއްތު علي ديدي ހިފުނުވަރެއިގައި، އޭނާގެ ވާހަކައަށް ދުވަސްވަރުގެ ދިވެހިން ހަނދާންނުކުރޭން، ހުރިހާދިވެހިންގެހެން ވަރަށްކައިރި އެކުވެރި ރަހުމަތްތެރިއަކަށްވެގެންވެ.

ކުޑަ علي ނުވަތަ علي އަލި، ދިވެހިންގެ ވަރަށްގިނަބަޔަކަށް ކިޔާއުދޭނަމަކަށްވެ. މިގޮތަށް ކަސް علي އެއްކަލަން އަސްކަރިއްޔާއަކުން ނަމުގެކަރުދާސް އިތުރުއް ގެނެސްދޭއެވެ. ފަހުގެ علي ، ދަރިވަރުންދީ ކުޑަ علي، ކަނޑުދީ ދީން علي މިފަދަ ގޮތަކަށެވެ. މިގޮތުން ޕްރެސިޑެން މިފުންނަ ކުޑަ علي ގެ ނަމުގެ ކަރުދާސް ބޭނުންކުރެއްވީ، ގެނބުނެވެ. ކުޑަ علي މިނަމަކީ، ދާދިރާއްދަރުމައްސަން އަޑުއިވުނުމުގެކަމެވެ. ގިނަމީހުން އޭނާގެ ޕްރެސިޑެންޓްގެހިސާބުގައި ދަރަވާއި ވޭނުމަކަމެ ހިއްސާކުރެއެވެ. ނަމަވެސް ދިވެހި މުޅިރާއްޖޭގައި މިސާލުބަހާގެ ދުވަސްވަރުގެ ދަރަވާގެ ކަމަށްކަމުގައި އޭނާގެނަން ނުގެނެސް ނިންމާލިވަކަ ނިންވައެވެ. **ނުމިހުން** އެކަމަކު އެބައެއްގެވަރަކަ އަބަދުހުންނަކަމަ **މިހުން** ނޫ ދަނޑުނަވައި އަޅުގަނޑު މިއިސްތަށްކަމުގައި މި ކުޑަ علي ފަދަ ބޮޑުދުވަސްވާއި ބަކަކުދުނަހަކަށްނިކަވެ.

އަޅުގަނޑު މިކުޑަ علي ދަނޑުދިފާ 1960 ގެ އަހަރުތަކުގެ ދުވަސްވަރެވެ. އަޅުގަނޑު އެދުރުއްސިވީ ހުރިހަމަ، ބޮޑުކަމުގެ ބޮޑުފުރާމަ ކަސްބަސްވާ މަދުބޮޑުފުނުވަސް އެދިސާބުގަނޑުއްގައި ހިނގަމުންދާ ހިސާބުގަނޑުގައެވެ. ކުޑައަލިއަކީ، ހުރިމީހަ ބޮކުރުކަވެ. ހުރިމީހުކަމުގެން ދޭރެއްގެހަމުން ކަމުބޮކުމުގެން ހުގަނޑުގަތް ބާރުތަށް އޭނާއަށް

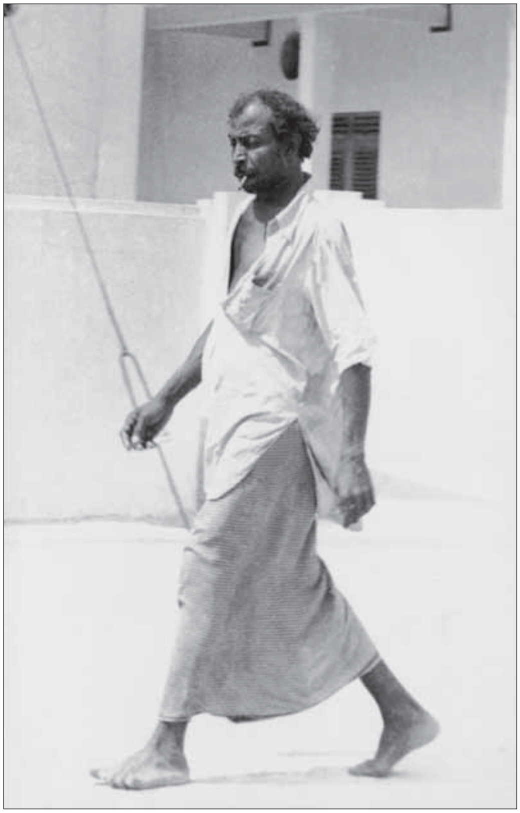

1-006

ކުޑަ علي

ދުރުވެވޭނީ، އަޅުގަނޑުގޭ އޮފީހުގެ ކުރިމަތީންނެވެ. ވަރަށް ގިނަދުވަހު އޭނާއާދިމާވާނެއެވެ. މިގޮތުން އަބަދުހެން ދިމާވާތީ ފަހުންފަހުން އައިސް އަޅާހަމަކުރާ ކުޑަގޮތަކަށް ހިފާފައި ނިމްއަރުވާފާނެއެވެ. އަނގަހަކުން ނުބުނާނެއެވެ. ގިނަފަހަރަށް ހިނގަވާފައި ދުރުވާނީ މަޑުމަޑުން ވާހަކައެއްދައްކާވަމުންނެވެ. އެހެންމިހުނަން އޮޅުންނުފިލާވަރަށް އަމިއްލަނަފުސާ އަމިއްލައަށް ދައްކަވާ ވާހަކައެކެވެ. ހަމައެކަނި އަބަދުހުރެގެ ސޮލިޔުނުން ޖެހޭގޮތަށް އިސްދޮރުހޯދައިގެން ހުރެއެވެ. އިސްތިހާރާތުގެ ބޮޑުބައެއްގައިވާގޮތުން ރިޔާސީ، ސޮލިޔުނުން ފަތަލަ ޖަހައިލާ އެކަމު ގެވެސް، އާންމު އެހެންމިހުނަށް އިސްކަމެއް ނުދައްކާނެއެވެ.

ކުޑަ علي އާދެގޮތް އަދިލުން އެނބުރިއަވައެއްލަވެ.

ގާނޫނީގޮތުން އެކުލެވިފައިވާ ނިޒާމުގެ ދަށުން އިދާރީގޮތުން، ތައްޔާރުކުރެވިފައިވާ ބަޔާނާއި ބެހޭގޮތުން މާލޭގައި ގިނަދުވަސްވަމުންދާ ރިޔާސީ ވެރިކަމުގެ ދުވަސްވަރުގައި ސާލިއުލާ ރަނގަޅު ޖުމްލަ އަދަދު 150 ގައި ވުރެ ގިނަ ރައީސުންގެ މަސައްކަތަކީ ނުދަނެ ގިނަ ރައްޔިތުން، ވިލާތުގެ އިސްވެރިން ބަލައިގަތްގޮތެވެ. ގާނޫނީ ބަޔާނުގައި އިދާރީ ކުރުމާއި ބެހޭ ބޮޑު ކަންކަމަށް އިދާރީކޮށްލެވިފައިވެއެވެ. ކުޑަ علي ހަމަގޮތަކަށް، ކޮމެއް ފަހުން ވެސް ނުދައްކައި ބަހައްޓަވާފައެވެ. ބައްޔަކަށް ސާފުކުރެވިފައިވާ އެތަނުގެ ރީނދޫ މަސައްކަތް، ދުވަހުގެ ކުރިން އެވެ. އަދި ރިޔާސީ ސަރުކާރުން ނެގި އިޖުތިމާއީ ބޮޑު ފަހަރެއްގައި ވެސް، މިގޮތަށް ދެއްކިއެވެ. ސަރުކާރު މުވައްޒަފުން، "ކުޑަ އަލިއަށް ހިތާމަވާނެ ބަލިވެ ހުރެ ދިޔަ ނަމަވެސް ކުރީ ގޮތަށް ކުރުމަށް ކަމެއް ނެތެވެ. އެ ހާލުގައި ހުރި ކަމަށް ބަލާނަމަ، ކުޑަ علي ހަމަ ހުރީ ކަލޭމެން އެހެން ގޮތަކަށް ދެކޭ ގޮތަށެވެ." ކުޑަ علي އާ ގުޅޭ ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބު ދެއްވި ގޮތަށް ކުޑައިރު ތަރައްޤީވެ ހުރެ ކިޔަވާ އެނގުމެއް ނުލިބޭނެ، ރަނގަޅުވާނެ އެވެ.

ސަރުކާރުން އަމިއްލައަށް ވަކިވެގެން ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ކުރިމަތީން ގާނޫނީގޮތުގައި އެހެން ނަމޫނާއެއްގައި އަޅުގަނޑު ބޭނުމުގެ މަސައްކަތް ކުރިމަތިލައި ހަމަޖެހިފައިވާ (ހަމަ ޒާތީ ކަމެއް ނޫނީ ރަނގަޅު ކަމެއް ކަމަށް) އަޅުގަނޑާ ބައްދަލުކުރެއްވީ ކުޑަ އަލި ޖެހިލުންވެގެން ކުރަމުން އައި އަގާ އިދާރާ ބަލާއިރު އެބަ އުޅޭތޯއެވެ؟ މިހެންނެވެ. އަޅުގަނޑު އިންނަނީ، ދެވަނަބައިގައެވެ. އޭގެ މާނައަކީ، ކުޑަ އަލި ސަރުބީން ބޭނުންވީއެވެ. އޭރު ބޭނުން ކުރާ އެއްގޮތަކަށް ބައިތަކުގެ ކަރުދާހުގެ ގެނދެވުނެވެ. ކުޑަ علي އައިވަގުތު ބޭރުގައި، އަޅުގަނޑު ފެއިބެރިފަސް ބައިތަކުގެ ނުލިބުނު ފެނިގެންނެވެ. ދިރިއުޅުމާ ހިފައިގެން ހިނގައިދާނެއެވެ. ކުޑަކަމް ހިފާނެއެވެ. އަށްޖެހުނު ބޭނުންތަކެވެ.

އޮބޯއާދަމް ދުޅު

1-007

ބޮޑޭބެ

1-008

[illegible]

ކުޑަ علي [illegible]

[illegible] (މިއީ 1960 ގެ [illegible]

[illegible] ކުޑަ علي [illegible]

ފަހުންފަހުން، ދުވާލު މާލޭގައި އުޅެފައި ކުޑަ علي ނިދަން ދިޔައީ، ހުޅުލެއަށެވެ. [illegible]

ގެންގުޅުނެވެ. ގޭސްއަދި އައިސްއުޅޭނީ އަމިއްލައަށް ފިނިޖަހާފައެވެ. ވަރަށްވިއްސާރަ ދުއްލާލެވެ. މިރޭ ވަރަށްގަދަ ތޫފާނެއްނޫންތޯ؟ ފުރާނަކަށްވާނުވާނޫންތޯ؟ ދުރުމިހުން ބުނެބުނެއުޅޭބާ ހުރިހާއަށްދިރިއުޅުމުގެ ބޮޑުމުގައި ކުޑަ علي އެކަނި ފުރައިގެން ދިޔައީއެވެ. އޭގެފުރުން ކުޑަ علي ގެ އެއްވެސްހަބަރެއް ލިބިފައެއްނުވެއެވެ. މިއީ، އަޅުގަނޑު ކުޑަ علي ގެ ވާހަކަ އަހަރެމެނާއި ދުރުގޮތެވެ. ދުރުދުރުމިން ހިތަށްއަރަންނަނީ އަޅުގަނޑު އަހަރެމެނަކަށެވެ.

އިވޭގޮތުގައި ކުޑަ علي އަކީ، ކަލޭގެ ބޮނޑުބިލާ ފުރަގަސްދުވަހުގެ ބަހެއް ގޭގެއަރާވަށް، ކަސްކަވަރަށް ހުރި އުޅުމުގެ ބާކަޅުކެވެ. ހަނދާނުގައި ވަށްބޮޑުން މިދިޔަވަހީ احمد كامل ديدى އާއެވެ. އޭ، އެގޭގެވެރިޔާއެވެ. އަދި ހުންވަރު އަވަހަށްވެރިޔާގެސްކޫލެވެ. احمد كامل ކުޑަ علي އަށް ދެއްކި ލާރި ބައިބަހައިލާއެވެ. (ނޫބޫތަންނޫނެވެ.) ހަމައެކަމު ހެންވަރުގެ އަލަތުން ކާސްމުލިކުރެއް ދެއްކިނިއްޖެ. މަސްއަދު އަވަހުވެރިގެއަށް ހުރަހެއްވިއްޖެ. ޝަރީފާދާބުގާ ދިރިއުޅުމަށްވުރެ ބޮޑުތަކުރެން އެކަމާ ކުޑަ علي އޭ. އާގެއަށްއެކު 8 ޖަހާއިރަށް އަވަހުވެރިގެއަށްދާން، ކުޑަ علي އަށް އަންގައިދިނެވެ. ސުވާލުކުރައްވަން މިއީނޑު އަވަހުވެރިޔާ احمد كامل ديدى އެވެ. "ކުޑަ علي މިގެނެވިއްޖެ" ——— ވިދާޅުވި ސުވާލުކުރައްވަން ފުރައްސާރަކުރަން ބޭކަލުން ކަންމާފިލައި ކުޑަ علي ބުނަންފެށިއެވެ. "ތިޔަބޭފުޅާ އަހަރެނަށް އެންގިއްޖެއެވެ. އަހަރެން ބާނޑިޔަށްގެން ބުނެދީގެއަށްދިޔައިމާ ބައިބަހައިލާއެއް ދިނީމާއެއްނޫނެއްތޯވެ. ތިޔައުޅެނީ ފިރިހެނެއް ބައިބަހައިލާއެއް ދޭތިލަން އޮޅާލާ ކަންބޮޑުވެގެންނޫނޭ؟ އަހާ! އެބައިބަހައިލާ މިއަދުނެއްބޭން احمد كامل ދުއްމި ބައިބަހައިލާ އެހާދެކޭބޭން ނިކުއެވެ. އަދި އެއްލައި احمد كامل ديدى ގެ ގޭގާ އެއިންޖަހާލައި، ކަލެއަރުވާސް ސްކޮޓަ ކަލެއަރުތިޔަވަޖި ފުރިންމިހާކަރުވާސް ސްކޮޓަ" ބުނެލައި ކުޑަ علي އަވަހުވެރިގެއިން ނުކުމެގެން ދިޔައީއެވެ..........

ހިތާމައާ ކުޑަ علي އާބަލަ އަދިވެސް އިމްރުވާހަކައެވެ. އެދުވަސްވަރު އަވަހުއަވަރުގައި އަވަހުއަށްމީން އެއްގޮތެން ކުރާހަސައްކަތްކުރަށް ހުރިއެވެ. މިއާދައިގެމީން ހަނގުރާމާ ރަށްތިރީގެ ހަސަރަށް ކަށިދުވަހުއެވެ. علي އަޔަވަސް ހަނގުރާމައި ދިރިއުޅޭ ހަނގުރާމާރަށްތިރިއެވެ. ބާޖަހަމަޖީ ކުޑަ علي އުޅެނީކަން މިހާރު ގޮވާލާފައި ބުނެފިއެވެ. ބަލާއަރާ! މިއަދު މިއީ ހަނގުރާމާގެ ހުރިހާ ރަށްތިރީން މަސައްކަތްތަކާ ދުވަހުއެއްނޫނަތެވެ؟ ކަލާވާސްތިޔައި..... ޖުމްލަ ފިރިހަމަނުލަރުވިސް އެންމެ ފާޑުގަނޑެއް — "އަޔާދާ ކަމަބަލަނެއް ރަނގަޅުސިފައެއް ނޫފޮނުވަނި" ބުނެލައި އެކޮންޓަމުސް ހުރި علي ދިޔައީއެވެ. ތަދުއެންމެނެއްތާ. އަޔާދާކަމަބަލަނެއް ރަނގަޅު ހަމަހިފާނަށެވެ.

ކުޑަ علي އަބަދު މިފަހަކައިގެ ތެރެއިން ހަނދާނުރަ އާޕެނާމިއަރު ———"ހުކުރުގެ އިސްލާމިކަން ތިމާ ދިމިދާއިރަށް ބުނެއަންގަތީ - ކޮންމެހަކަ ކަހަލަ ފިޔާ ގަޑިދުން ބޭނުމެއްނެތްނަމަ"——— ހިތައިބުނެ (އަޅުގަނޑުގެ ވަރަށްއާލާފެއި) ސަރުކާރު އިބްރާހީމް ނަސީރުގެ މިނިސްބައިމިވެ. ހިތާމަ އަޅުގަނޑުއަހަރެމެނަށް، ކުޑަ علي ގެ މަސްމަ އޮޑިހި، ވަރަށްބޮޑުވެއްޖެ. ކުޑަ علي މިއުޅިރި ބޭޖަހަމަކޮށްލައެވެ. ހަނގުރާމާގެ ކުޑަ علي މަސްދޯނި ސަބަބު އަވަހުތްވެރިއަކު، ކުޑަ علي އަށް ގޮވާލާފައި ބުނިއެވެ. ކަލޭގެމަސްމަ މިއަދު ވަރަށްބޮޑުވެއްޖެ. ވަރަށްރަނގަޅެވެ. ކުޑަ علي ގެ ޖަވާބު ކުރުވާފައި ވަރަށްސާފެވެ. "ކަޅުގަސް ކަސްޓަމާ ގަނޑު ބޭނުމެއްނެތްނަމަ." ބުނެލައި ކުޑަ علي ދިޔައިރަތަކަށް ދިޔައީއެވެ. އެއްޗިހިތަކުން ބަލައިރު އެޖަވާބު މަކަރުބެއްޔެއްވެސް ނޫނެތެވެ. ކަހަލަކަމެއް ކަސްޓަމާ ގަނޑު ހަމަހައިވެސްބޭނުމެއް

ނޫންނާނެއެވެ. ގަސްގަހުގެ ޖެހޭނީ ނަގާ އުސޫލާއެވެ. (އަޅުގަނޑާ މިގޮތަށް ވިދާޅުވުމުން ކައުންސިލް ރައީސް އިސްތިހާރުކުރާ ނޫން...... ހިނގާނެއެވެ. އެއްވެސް ބަހަކަށް ބޭނުންކަމަ އެކި ނުކޮށް ޖަހާ ބުނެވިފައި، އަދި ފަރުމާކޮށްފައި ވާނެކަމަށް ނުވެއެވެ. މިދަނޑު މަތިންނުވަތަ ތަނެއްގެ ފޮތްތަކާ އެހެނިހެން ކަރުހިތުގެ ވާހަކައެވެ. ހާއްސަކޮށް ތިމާގެމަސައްކަތެވެ. ހާއްސަކޮށް ތިމާގެމަސައްކަތެވެ.)

އަލިގަނޑުގެން ކުރެއިރުބަންދިޔަވަ، އެވާހަކަ ބައްދަލުވީ، އުމުރުން 70 ވަރަކަށް އަހަރުގެ ކުރިއެވެ. އަދި އެދުވަސްވަރުގެ އެންމެނަށް ކުރެވޭ ގޮތް، އެދުވަސްވަރަ އެގޮތަށް ގެނައުމުގެ ކުރީގެ މަސައްކަތުގެ ތަފާތު މަދު ޖެއްސުމެއް ސިފަކުރާނަމަ، ކަރަނޑުގެނދުކަމަށް ނިވާނެއެވެ. އެގޮތަށް ބޭނުންކުރި ދެކޮޅު ކުރެވެނީ އެކުރަހުގެ، ވަރަށް ދުރަށްގެންދާ “ސަރުކާރުދުރުވުން” ހިފާއިދޭ އަށްހުރެނުންނަށް ކުރާގޮތް އެވެ. އެކަންކުރިއަށްދާ ގެނބުނައިރު ހިވާ ދުރުވުމަކަށް ފެނޭގޮތެއްކަމަށްދެވެ. “ސަރުކާރުގެދުރުވުން” ދައްކާ ކުރިއަށް ދާނަމަކަށް ހިގުމަށް އެބަހުރިއެވެ. ދެރަކަމުގެ ދާއިރާއެއް ފެންނަ ހިޔާލު އެކި ދެކުނުވަނީ ދިގުކޮށް އަހުރެއް ހިންގެވިއެވެ. “ސަރުކާރުގެގަވާއިދު” ކުރިއަށް ދާނެކަމަކަށް ގޮސް ހަމަ އެދިގުނޑުގެ ނުވަތަ ހާއްސަކަމުގެ ނުދިރާސާކުރުން ނުނިމޭނެއެވެ. ފޮތުގެ ދިރާސާކުރެވުނު...... ސަރުކާރުގެ “ދުރާއި” “ގަރުދު” ފަދަ މިކަހަލަ ބަސްތަކުން ހުރިހަމަ ގޮތް އާދައިގެ ނޫންހުރިހާ ދިރާސާތަކުން ސަރުކާރު ދިމާ އަށް ދިރާސާކުރުމާއި ހަމައެހެން ދިރާސާތަކުން ކަންތައް އަށާ ކަމެއް. ބަރުޑުގެނބޭނީ ޖެހޭއިގެ، އެދުވަސްވަރު ބަލާ 35 މިއަހަރުން ބިރުވެރިކަމުގެ އިރުއާއި ވަރަށް މިހާރު މަޑުކޮށް އެދުވަސްވަރުގެ ސަހަރާއްދު ނުނަގާނީ، ފަރިހިމަލުގައި ބޭރުގެއާދެފާނު އާރުގެ ފަރުގޮތްތަކެއް. ފަރިހިމަލުގެ ހުވަނދުފާނު ހިނގާފައި އަދިސް ބަރުޑުގެނބެނީ، ބޭރުގެ އަށް. އަދިފައިއުމަތް، ސަރުހައްދުގެ ބަރުކުރާ ވާހަކަ ދުފުނުގެ ބޮޑު ހަމައަކީ ނުނިކަމާއެވެ. ބަރުޑުގެނބެނިޔާ، އިސްކާރުގެބޮޑު، ހެރިގެނބޭފުޅު، އިސްބަރިގެ ކުރުކަން ވަރުވެރިކަމުގެ (އެކަމަށްމިހާ އެދުވަސްވަރު ދަށުކުރެއްވި ނިސްބަތްވާ އުޅެކަރަފް) ބޭކަނބަލުންގެ. އެކުވެރިކަމުގައި އެދުވެ. މިދަނޑުވެ އާއްމުގެ ދުސްތޫރުކަން އެކުގެ ފަރަގެކަމާ “ހާއްސަ” މިހުނގެ ވާހަކައެވެ. އެގޮތަށް ގެނޭގެ ހަމަކަށް ގެނދިޔަކަން އެދިހެއްގެ ހިތުގައި ބިޔާޒުނުއަޅާ (+) އެއްކަމާ ފާގަތުނަކަށް އެޅޭހިސާބަށް ބިމާ، އެއްގެބޭނުން އަޅުއްސަރުގެ ފުރިހަމަ ވާހަކަތައް ދޫކޮށްފައެވެ. ހިތުގައި އަޅާ މިސަކުގެ ފުރަތަމަ ދިމާވި ފާހަގަކުރެވިފައި، މިއަދުގެ އިއްޔާއަކީ ނޫނެއްނޫނެވެ. އެކަމާއި ފިޔަވައި މިވެސް، ދިނުމަށް މަތިވެރި ހިސާބުން ނުނިކުމެވެ. ވިދާ ދިނުމަށް ދިވެހިބަހުން ނުލާއި ދިމާއްޗާހާ އަޅާގޮތް ނިކުމެނެވެ. އުޅުނުވަރަކަށް ބޭރުގެ ބިދޭސީ ތާރީޚުން ފަރިގަސްކަމާ ހެދުމަށް ދިރާސާކުރުމަށް ދިމާލަށް ބޮޑު ގެނައުމާއި ފަރުދީން އެއް އަހަރުގެ ޢާއްމު ދުވަސް ބޭނުމުގެ ދުވަހު ދިމާފެނިގެން، އެއްގަމުގެ ދަނޑުގައި ހިނގާގޮތްގެ ގޮތް ބެހޭ ދިރާސާކޮށް ދިނުމުގެ ދުވަހު. ދިރާސާގެ “ދިރުމަކީ،” އަދި ބޮޑު ކަމާއި، “މިރުކަމަކީ،” މިއީ ނުންތާއެވެ. ހިނގާނުގެ ދެކޭހިސާބުގައި އެންމެ “މިގެވުން” ނުންތާއެވެ. ދިރިއުޅުމާއި އާދައިގެ ވާހަކަ ދަނޑުގައި ހުވަނދުފައިދިނީ......

1-009

فاطمة

ފޮޓޯއިން ފެންނަ (ނަމުގެ ކުރިއަށް ފާތުން ފާނަން އިތުރުކޮށް ގެނެސްގެން އާއްމުން ކިޔުމުން އަންނަ) ފާތުމަ ނިސްބަތްވަނީ ނ. އަތޮޅު މަނަދޫއަށެވެ. އާނާ ދިރިއުޅުއްވީ ހެންވޭރުގައެވެ. 1960 ގެ އަހަރުތެރޭގައި އަޅުގަނޑު އާނާދެކެން ފެނިއިރު، އާނީ ހަރުއުމުރުގެ މީހެކެވެ. ޖިންސުން އަނެއް ޖިންސުގެ ނަން އާނާއަށް ނިސްބަތްކުރަނީ ސަބަބަކާނުލައެއްނޫނެވެ. ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި އެފަހަރަކު ކުރަންޖެހުނު ކޮންމެ މަސައްކަތެއް ފާތުމަ ކުރާކީއެވެ. ގޭގޭ ފެނުވެސް އަޅައިދިނީއެވެ. ރޯނުވަޅައި ފަންގިވިޔުވެސް އުފެއްދިއެވެ. ކާނާވެސް އުފެއްދިއެވެ. ދަރުފަޅައިދީ، ގަސްތަކަށް އަރައިވެސް ދިނީއެވެ. ވަޅުކޮނެދިނީއެވެ. ބޮއްކުރާއަށް ހިތައިގެން ފިރިހެނުންނާ އެއްފަދައިން ދޯނިފަހަރަށްއަރަ ދުރުމަސްބާނަންވެސް ދިޔައެވެ. އަދި ދާދިބޮޑުބޭރަށް އަތޮޅަށް މަސްބާނަންވެސް ގޮސް އުޅުނީއެވެ. މިކަންކަން މިހެންހުރުމުގެ ސަބަބުން އަނެއްކަހަލަ ވަކިމީހަކު ބޮޑުމަހާނާއި ފާތުމަގެ މަސައްކަތާއި އާއްމުންގެ ތޮޅުގައި އަޅައިގަތީއެވެ. ނުނުއްބާވަރުވެއެވެ. ނަމާޖާއަށްކަމަށް، އާއްމުންގެ **ދޫތަކުން** އާނާއަށް “މުޚައްނަޘް” ދޭން ބޭނުންވުމެވެ. ދެން ބޭނުންވީ މުޚައްނަޘް ނިސްބަތްވީ، އާނާގެ ނަން އަނެއްޖިންސަށެވެ. އާދު **ފިރިހެނުން** ޖިންސަށެވެ. އާއްމުން ދިން މި މުޚައްނަޘްގެ ސަބަބުން އާނާގެނަމުގެ ކުރިއަށް **ފިރިހެނުން** އިތުރުކުރުމަށް **ފިރިހެނުން ފާތުމަ** ގެ ނަން އާނާއަށް ހުރުސަތުކުރެވުނީއެވެ. މިގާ، އެދުވަސްވަރުން ފެނިގެން އާނާވީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދިވެހިންގެ ހަމައެކަނި ފިރިހެނުން ފާތުމައެވެ. ފިރިހެނުންކަމާ ފިރިހެނުންގެ މަސައްކަތްކަމާ، ފިރިހެނުންނަށް އެއްގޮތް މަސައްކަތްކުރާތީ ދުތަކުން ކިޔާ (އަންހެނުން) އެކަމަކު ފިރިހެނުން ފާތުމައެވެ.

އެއްދުވަސްވަރެއްގައި ދޫނިދޫގައި ހުރި އިނގިރޭސިވިލާތުގެ ސަފީރު މިސްޓަރ އާފިން ގަޕެންޓީ ހާޖެއިން ބޭރުކުރުމަށް ދިވެހިއަންހެނުން، ދޫނިފަހަރުގައި ހިފާ މުޖެހޭ ހަދާގަތުން އާދޭސްކުރަނީ އާލާހުގަދަކަމަކަށް ނިސްބަތްވެއެވެ. ބެލުމުގެ ފުރުޞަތު ދިވެހިރާއްޖޭގެ މީހުންނަށް ދުނިޔޭގެ ހަބަރު ބޭރުކުރުމަށް ވަރަށް ގިނަ މުސްކުޅި ކަންކަމުގައި ފާތުމަ މަސައްކަތްކުރިއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގައި އަންނަނިވި އަނެއްކަހަލަ ދޭތެރެއެއް ދުނިޔޭގެ ބޮޑުބަޔަކު ނުލާ ދިވެހިން ބަލައިގަނެއެވެ. އާއީ، ބަދަލުކުރާތަން އުޅުއްވައިގެން ހިނގައިގަތީއެވެ.

ދިވެހިއަންހެނުން މުޒާހަރާއެއް ދީނީ ދުވަހުގެ ގިނަ ހިސާބުތަކުގައި، ވަރަށް ގިނަ އަދި ބޮޑު އަޑުތަކެއް އަރުވައިގެން ބަލައިލިއެވެ. އެއް ވަގުތެއްގައި ފިރިހެނުން ހިފާ ބޭރުކުރުމަށް އިނގިރޭސި ބޮޑުބޭފުޅަކަށް ފޮނުއްވި ސަލާމް އާދޭސްގެން ފާތުމަ ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ. އެބޭ ދިވެހިއަންހެނުން ގެނައި ކާކުހެއްޔެވެ. އެއް، ދިވެހިއަންހެނުންނާއި ދުނިޔޭގެ ހަރަކާތުގައި ހުރިހާ ދިވެހިން ބަލާ ފިލަވަޅު ފާތުމަ ހަދައެވެ. ވަކި ކަމެއް ބޭނުންކުރި ފިރިހެނުން ފާތުމަ ދީފައިވާ ސަބަބުން ނިމުނީއެވެ.

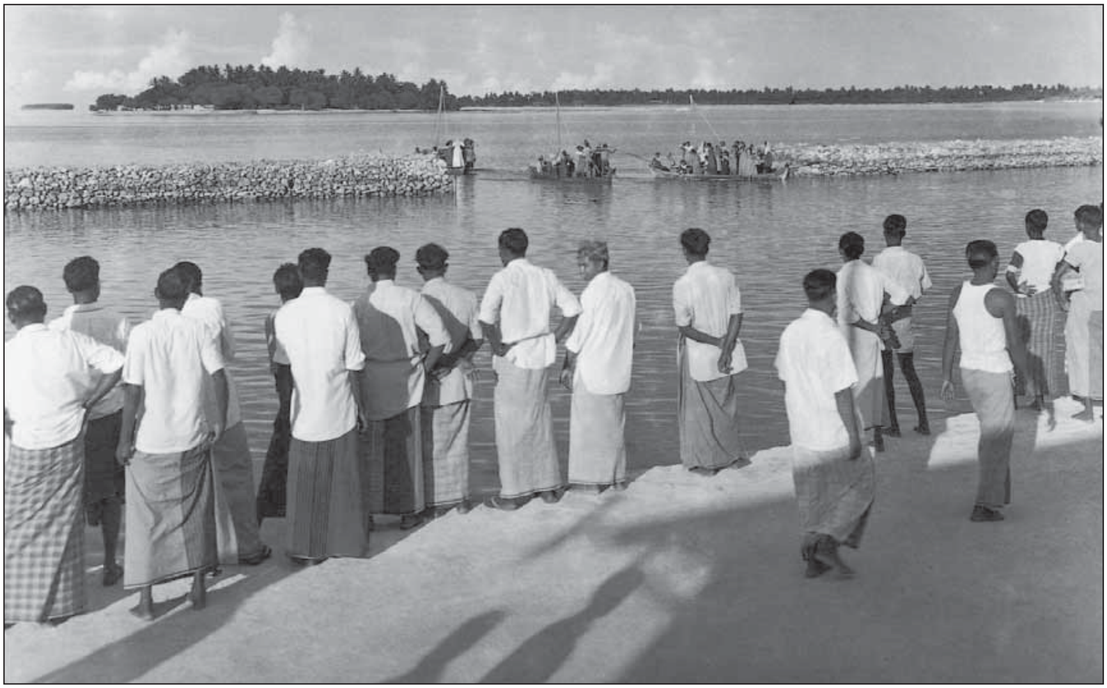

ކަސްޓޮން ހުޅުމް - ކަޑިއަރަސް ފުސްދު - ދުރުސް ދުރުދު

1-010

16 ނޮވެމްބަރު 1962 - 18 ޖުމާދިލްއާހިރު 1382 ވީ ހުކުރުދުވަހު މެންދުރުފަހު ދިވެހިއަންހެނުންކުރި މުޒާހަރާގައި އަތިރީގެއާދިމާ ނުކުން 3 ދޯނި ނުކުމެގެންދަނީ، މުޒާހަރާއަށް 4 ހަނގާމީހުން އަތިރިމަދުކަރު ނުކުތްމީހުންފުރުވާލިއެވެ. 29 ގަސްތުވީގައި 2 ހާއްސާލީހުން ދޫނިދޫއަށް ދިޔަކަމަށްބުނެއެވެ. އާގެ ދަތުރުވަށްފަހުން 18 ވީ އާދިއްތަދުވަހު އިސްކަނދަރުސްކޫލުގައި އެޗް.އެމް.އެސް. ލޮކްފައިން ދޫނިދޫބަނދަރަށް އައެވެ. ކުރިން އަންނަގޮތުގައިވާނީ، ދިވެހިސަރުކާރުގެ ހުއްދައަކާނުލާ ނިކުތީއެވެ.

މަޢުލޫމާތު: އެއްއެއްކަންކަންހިނގާގޮތް

فاطمة ދިރިއުޅުއްވީ އާނާގެ އަމިއްލަގެކަމުގައިވާ ހެންވޭރު ދުންނިކާގެއެވެ. ابراهيم ناصر ގެ ފިރިކަލުގައި އެގެހުރިސާބަރު ގެސްފެން ބަދަލުކުރެވިގެން فاطمة އަށް ގެއްލުނު މާލޭގެ 55 ނަމްބަރު ހުސްވީތު ޢަނާވަރިހަމުގާއި، ބިރުޖަހަގާއި ދުމަގަންކުރިމަވާގޮތަކުން. ނަމަވަނުން، ފެރުގާހޯދިވާނެއެވެ.

فاطمة އަށް 5 ދަރިންލިބިވުނެވެ. ފިރިހެން 3 އާއި އަންހެން 2 އެވެ. މިހިރުންވީހާއިރު (2012) ދުނިޔެއަށް އިންނަވާ عائشة حسن ފޮޅެވެ. مريم حسن ފުޅު ނިޔާވެފައިވާއިރުވެސް ޗާކުދިރިކަސްބަކުން وحيده ދުނިޔެގައި އުޅެއިންނަވީއެވެ. ފިރިހެންދަރިންގެ ކުދިންނަކީ އަންހެންދަރިންގެ ދުރުގައި ގޭބަސް، ހަމަޖެހިގެން ޢަނަވަރިމަގަށް ކުރިމަތިވާގޮތަށް مريم حسن ފުޅުގެ ބައިކަމުގައެވެ. އެއީ ހުސްވެފައި ނަމަބޮޑުކަމާގައެވެ. فاطمة ނިޔާވެއްޖެ، އުމުރަކީ 63 އަހަރެވެ. (މިމަޢުލޫމާތުދެއްވީ، فاطمة ގެ ދަރިކަލުންގެތެރެއިން عائشة حسن ފުޅާއި، މާމަދަރިކަލުންގެތެރެއިން وحيده އެވެ.)

އަޅުގަނޑުމެން އަޅުއަހަރުމެވެ. ބޮޑާބޭއަކާއި، އެހާގެ ޝަކުރިއްޔާއާގެ ފުރަކާއެވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޅިގައި ޝުކުރިއްޔާއަށް، މިހާރު ކިޔަނދު އާއްމުކަރަކާކުވިނަމަވެސް، މިގެފުސްދޫވަރަކަށް އަހަރުކުރިން އެއީ އާދަވެގެން ބޭނުންކޮށްއުޅެ ބަޔައްނުނެވެ. ބޮޑާބޭގެ ޝުކުރިއްޔާގެފަރާ ދިވެހިދިޔުން ބޮޑުނުވެ ފުއްޓާވާޅެވެ. ކިޔަނދު

ފަތްފުރުމަކަށްގަދަވެ. ބޮޑުބޭބޭގެ ވާހަކަފުޅު މުޅިއަހަރުން ނުބައްދަލުވުމުން ނުހުއްޓެވެ. މަސައްކަތްކޮށް ކުރުވާފައި ކުރިމަސައްކަތްކޮށް އަދެއްނުދީ ޝަކުރިއްޔާއަކުން ދެކެކުރެއްވިކުރާކަމުގެއިވަނީދަ، މަސައްކަތްކޮށް ކުރިއެރުމެއް ހަމައެކޮޅު އެންނަނިވާނެ ދެއްކެވެ. ޝުކުރިއްޔާއަކުން ދެކެކަމަށް ހިތްހަމަޖެހޭނެ އަންނަނީޖެހެނީއެވެ.

ބޭބޭގެ ދަރިކަލުން މުހައްމަދުކަލޭފާނު، އާދަނުދުގެ. އަލިގަނޑު ހިތްހެޔޮ އެރުވުމުގެ ދޮއްޓެވެ. އާދަނުދުގެ ދޮރުފަތުގައި މަސްހޫރު ތުރާކުރިއްސަވައިގެން ކުރެއްވި ރަސްމީ މަސައްކަތްކަމުގެ ގޮތުން ދަރިކަލުންނަކީ، ނޫނީ މީހަކު ކުރެއްވުމަށް ކަމުގެ ސަބަބުން ކުޑަކުދިންނަށް ހުނަރުތަކެއް ކިޔަވައިދެއްވެއެވެ. އަންހެނުންގެ މުޅިހަރުކަތްތަކާއި، ހިތްހަމަޖެހުމަށް ކެތްކުރަތްކަމާއި ވެރިކަމާއިގެ ހުރިހާ ކަމެއްގެ ތެރޭގައި ވެސް ބޭބޭ ޚިދުމަތްކުރެއްވުމުގައި ދެމިހުރި ޚަރަދުކުރެއްވުމަކީ އެއްކޮށް ކަމެއް ކަށަވަރުކުރެއްވީއެވެ. ވީމާ ބޭބޭ ވެހުރިމީހަކީ، ބޮޑުކަންކުރުވީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚެވެ. ހިތްވަރުގައި: ދަރިކަލުން އަށްވެއްޖެ ކަމެއްގައި ރަސްމީކުރެއްވި ސަރުކާރުގެ ޚިދުމަތް ބޭބޭގެ ހިތްވަރުން، ދިރުނެތި ކަމާއި ކަރުދާސް ކޮށްގެ ބޮޑުކަން ގަދަރުއްވެރިކަމެވެ.

ނުމިނުން އަކަމަށް، އެބައިހެއްގެ ކަމަކަށް އަބުރުހިންނަލާފައި **މިހުން** ނޫ ދަންނަވައިދެނީ މިވާހަކައެވެ.

މިއީ އާދައިގެ ހިއްސާއިން ނެތެވެ. އިސްލާމީ ރަސްމީ ދަންނަވަސްލުއްވުން، ދަންނަވަން އަދިވެސް ބޭއްވުން އަޅުގަނޑު ވެރިކަމަށް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހިތްވަރު، އެފަދަ ކަމެއް ތިއްބެވުމުގެ ވަރަށްބޮޑު. ވަށައިގެން ސިފަވާ ފަދައިން. ބާބު އަދިވެސް ހިތްވަރުގެ އެކަހެރިކޮށްގެން ބޮޑުކަމެއް ވެގެންދެއެވެ. ގެއިން ނުނިކުމެނުކަމަށް އެކަހެރިކޮށް ހުރިހާކަމެއް ބޭނުންކުރަނީއެވެ. ވާނީ އަހަރުމެން ވަރުގަދައެވެ.

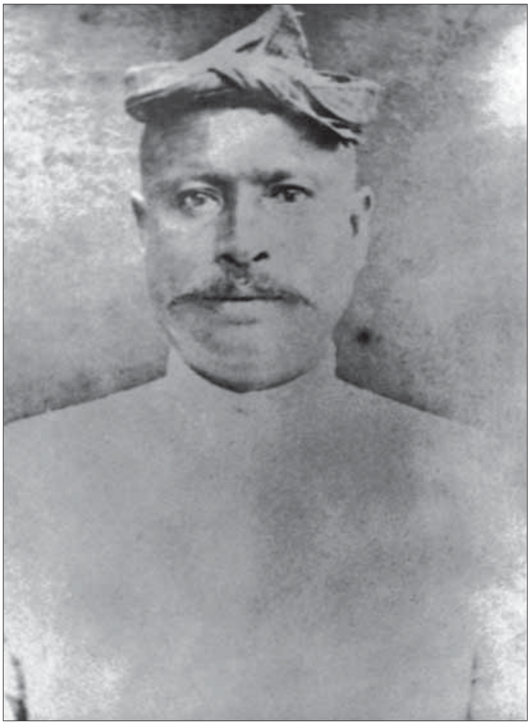

1-011 މާކަނާގެ ކުޑަތުއްތުދީދީ

ފަހުގެ އަހަރުގެ ޝަހީދަކުން -/10 ރުފިޔާ ލިބުމުން، ފަހުގެ އަހަރުދަނޑުވެރިކަމުގެ ޒިންމާ ހަވާލުކުރުމަށް ހުކުރުދުވަހު، ހަމަމިއަދު -/10 ރ. ލިބުނީ ދޮށީގެ ވަރަށްމާއްދާ. އަދިވެސް މިކަމަށް ކިބައިން ވަރަށް ގިނައެވެ.........

—— ކުޑަތުއްތުދީދީ ގެ މަރުވުމަށް ކުރައްވާ ސިޔާސަތެވެ. ކެބިނެޓް ޖަލްސާތަކަށް މުޅިރާއްޖޭގެ ޖަމާޢަތުގެ ތެރެއިން އެތެރެއިން ވަރުގަދަކޮށް ތިޔާގެ ކުރީގެ ދެކޮޅުހަދައިގެން އެކި ފަދަ ރާއްޖޭގެ ޖަމާޢަތަކުން ހިންގާ ޤާނޫނީ ބާރު ބޭނުންކުރެވުނެވެ. އެޙަސަން ޤާނޫނު ބަޔަކަށް ޖަމާޢަތް ބޭނުންކުރެއްވި ހަމަ ފަހަރުގައި ވާނެއެވެ. ހިތާމަ، މިއީ އަހަރެމެން އެންމެ ވަރުގަދަ ގަޑިތަކުގައި ގަދަފަދަ ހިތްވަރަކަށް ތަނަވަސްކުރެއްވިއެވެ.

عفو ކުރައްވާ رحمة ލައްވާށިއެވެ.

ތުބުސަރަށް ބޮޑުބެރުނު

”ދުއްމަނާއިވުނުއަށުގެ ހަނދާންކުރުބަހި“ގެ މިއެއްވަނަ ފޮތް ތިޔަންފުޅަކަށްދީފައިވާ މިހާރު އަހަރެމެންނަކީ ދިރާސާކުރާފަރާތެވެ. މިފޮތުގައި އެންމެހާ ސަރަހައްދުތަކާއި ދާއިރާތަކުން، އަޚްބާރީ ދިވެހިރައްޔިތުން އެންމެބޭފުޅުން އަދި އެންމެބޭފުޅުން މަސައްކަތްކުރި، މަޢުލޫމާތު ލިބިފައިވާ ހުރިހާ ކަމެއް ދިރާސާކުރައްވާ ހުށަހަޅާލަމެވެ.

ވަނަދުވަހު ހަމަވަނަ ދުވަހުގެ ދާއިރާއާއި މަޢުލޫމާތު ދެއްވުމަށް، 29 ނޮވެމްބަރު 2012 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހުއެވެ. މިހާރު މިއީ އޭގެ 15 ދުވަސްފަހުންނެވެ. 13 ޑިސެމްބަރު 2012 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހެވެ. މިއަންނަ 15 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ހުށަހަޅާ ދައުލަތުގެ މުސާރަ ހިސާބުކުރުވުމެވެ. އަދި ގެންދިޔަ ކަމެވެ. މިއީ، މުޅިގައުމު އިހުސާސްކުރާ ދައުލަތުގެ ކަމެކެވެ.

އެއްގަމުގެ، 25 އަހަރަށް ބޭރުގެ ކުންފުނިތަކަށް ކުއްޔަށްދިނުމާ (ކުންފުނިއާއި ކަމުގައިވިއަސް ދިވެހިރާއްޖޭގައި އޮތް ހަމައެކަނި އިންޑަސްޓްރީ) ހުރިހާ އެއްބަސްވުންތަކުގެ ބޮޑުމިނުގެ ބާރުތައް ދިވެހިންގެ އަތްމައްޗަށް، ދިވެހިންގެ ބޭނުމުގައި ގެނައުނެވެ. 7 ޑިސެމްބަރު 2012 - 23 މުޙައްރަމް 1434 ވީ ހުކުރުދުވަހުގެ ބާރެއް ހަމަ ބާރަކަށް ހަމަކުރެވުނެވެ. (މިއަދުގެ ރައްޔިތުން ނަގާފައެވެ. މިއީ، އަލުގަނޑެރިކުރަނީ ވަރަށްބޮޑު އުފަލެކެވެ، ހަމަޖެހުމެވެ ގެންދިޔަކަމެވެ. މިނިސްޓަރު ދެކެވަޑައިގަތީ ގޮތަށް އެއަށް ކުރުވައިދިނުމަށް، އެއަރޕޯޓް ހަވާލުކޮށް ކުރެވުނުކަމަށް، އެއަރޕޯޓް ހަމަ ނިމިފައިވާ ހެދުމާއި، އެކަމަށް ދެކެވުނީ ބައިވެރިވީ ދިވެހިންގެ ހައިސިއްޔަތުންނެވެ.

ދުވަސްއެއްގެ، ބާރުގެ 23 އަހަރުންދުވަހު ފުރުސަތުދީފައިވާ (ހަމަގައިމުވެސް ވަރަށް ކުރިޔަށްދިޔަ ހަމަޖެހިފައެވެ) އެބައިމީހުންގެ ކުރެވިދާނެ ބާރުވެރިކަން އެކުލަވާލެވިފައި ރާއްޖެއިން ބޭނުމެއް ފުދުނު ކަމަށް ބެލެވެ. އެއީ، 9 ޑިސެމްބަރު 2012 ވީ އާދިއްތަދުވަހުއެވެ. މަރުދަރާ ޖަލުގެ އިންޓަނޭޝަނަލް ކޯޓަށް ފުރުސަތު ދޭތެރޭގެ ފައިސާގެ ދިރާސާގެ ވަރަށް މުހިންމު ގޮތަކަށް، އަލްކުރި ދިވެހިން ސަރުކާރުގެ 3 ވަނަ ދައުރުގެ ފުރުސަތެވެ. ހުރިހާ ގޮތަކުން، ކުރިއަރާ ފުރުސަތު ދީފައިވާ ދިވެހިރާއްޖެއަށް 1 ވަނަ 2 ވަނަ ދިވެހިންގެ ފުރުސަތު ގެންދިޔުމެވެ. ވަރަށްބޮޑު އެއްބަސްވުމެވެ. އިންޑަސްޓްރީ ފުރުސަތު 2008 ގައެވެ. މިއީ އެފަދަ ދުވަހެވެ.

މިހާރު އެޑްމިނިސްޓްރޭޝަން 8431 މީހުން ދިރިއުޅުނު މާލެއަށް މީގެ 64 އަހަރުކުރިން 18 ނޮވެމްބަރު 1948 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު ފުރަތަމަ ހަމަޖެހުނު ދުވަސް އަހަރެއް 3 އަވަހަށް ކުރިއަށް ކުރިއެރުވުމަށް، ރައްޔިތުންގެ ރަސްމީ ވެރިކަން ފުރުސަތު ދިނުމަށް ދުވަސްވަރު ދެކެވުނީ މިކަމާ ގުޅިގެން ފުރަތަމަ ބައްދަލުވުމެވެ. ފުރުސަތު ދިނުމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދިރިއުޅުން، ރައްޔިތުންގެ ކުރިއެރުމަށް، ތަރައްޤީގެ ފުރުސަތުތަކެކެވެ. ފުރުސަތު ދީފައިވަނީ ދިވެހިންގެ އުފާވެރިކަމާއި ހަމަޖެހުމެވެ. (އަލްމަރްޙޫމް ދުވަސްވީ، މަސްއޫލު މިހާރު ދުވަސް ދުއްމަނާއިވުނުއަށު، އަދި އެންމެ ހަމަޖެހިގެންނެވެ.) ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދިރާސާކުރާ މަސައްކަތަށް مبارکبادی އެވެ.

އަޅުގަނޑު އެއްކޮށްކަރުނަށްބާވާ

2 - ކުޑަކުއަބޮޑު

ދުންބަނާއިވުނުއަޅުގަނޑު ހަނދާންހުރިބައިގެ ފުރަތަމަބައިނެރުނީ 3 ވަނަ ފޮތެވެ. އެއީ 21 އޭޕްރީލް 2011 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހުއެވެ. އެދުވަހު 217 ވަނަ ސަފުހާގައިވެސް މުޤައްދިމާއާއިގެންހިމެނޭ ރިސާލަތަށް ލިބުނުގޮތަށެވެ. އަޅުގަނޑު ލިޔުމަށް، މުޤައްދިމާގެ ބާރުފުޅުރައްކާތެރިކަމެވެ. އެކަމަށް އަޅުގަނޑުގެ ނުކުތާތަކެއް ވެސްފެނިއްޖެއެވެ. ފޮނުވިއިރު އެންމެކަމުދާތަކެވެ. އާއްމުކޮށް މިގޮތުގެ ޝިޢުރުތަކާއި އެހެން ދުނިޔޭގެ ކާމިޔާބު ނުފެނޭ ބޮޑު އެބައި ގައުމީގާތްކަމާ އަޅުގަނޑުގެ އެތެރެއިން އެއީސަލާމަތެވެ. ސިފަ އަޅުގަނޑު އެކަނި ބޭނުންވާނޭތިގޮތްތަކާއި، މިހެން ގަބޫލުކުރީ އެހެންމީހުންގެ އެބޭފުޅުންނާއި ގޮތްތަކާއި، ބޮޑުބޮޑުކަމުގެ މިހެން ތިއްބާ ބޮޑެތިކަމާއި، މިކަމަކީ ރަނގަޅުވާނީ، علي حسين ގެ އެބޭފުޅާއި ރިޔާސަތުން އެކުލެވި رحمة ބޭރުންނާއި ދަންނަވަމުންނާއި ނުދަންނަވަމުން ގެންގުޅުނުގަތީ އަޅުގަޅާ ހިތުރުއްމެވެ.

ތަޢާރަފުވާއިރު ދަންނަވަންކިޔާނުއެވެ.

އަޅުގަނޑު ދިރިއުޅުން ޒިކުރުކުރި "ޖަވާހިރުގެ" ބަލަބޮން، މުސްކުޅިއުމުރަށް މިއަދުވެސް ވަރަށްގިނަބައިކަ ބޮޑު ދިރިއުޅުމުގެ އުޅުމުގެ ފަހުކުރުމުންނެވެ. ޖަވާއުމުރުން ފެނިގެންނެވެ. ދިވެހިބާރުޓަށްތަކަކީވެސް ހާލަތުކުރުމުން މިގޮތާ ލިޔުންތަކުގެ ބޭރުގައި، އަޅުގަނޑުގެ ދައުރުން "ފިލިޓަހަރުން" އަޅުގަނޑުގެ ދުވަހުން ހިނގާފައި ބަނަކަތްގޮސް "އެކަންގޮތަކީ" ހޯދައިތުވެސް ލިބުމުގެ ކުރެވޭ ކުރިއަށްގެންދިޔައީ ރަސްމީވެސް ނޫންނަމަވެސް.

"ދުންބަނާއިވުނުއަޅުގަނޑުހަނދާންހުރިބައި"ގެ ނުކުތް، ފުރަތަމަ ބިންވަޅުތަމާއަށް ވަރަށްގިނަފުރުޞަތުތައް އަޅުގަނޑު ކުރައްވިސްތުކުރެވެ. އާއިމާކަމު އަޅުނާ ފާހަގަކުރާ، ކުރިންދުވަސްފަހުން ފޮތްތަކާއި، ބަޔަކުގައި ހުރިދުވަހުގެ ހިނގާފަ ކުރިއުދުން ނުކުތުމާއި އަޅުގަނޑުގެ އެންމެއިހުރި ކަންކަމުން ހިއްސާވެދެއެވެ. އަދި ހައްސަކަން ބާރުތަކާ ވަކިކޮށްފަށާއިގަތެވެ.

އެސްވާރަކު އަޅުގަނޑު ދުރުމަން މިއައީ ވަރަށްކުރު ޖަވާބުކެވެ. ދިވެހިބާރުގެ ނަފްސު ހަމަގަދީއާއެވެ. މުހިންމު އެބަކަމީ ލިބުނުގެއް ނޫނޭބަހެއް ހިދާގެއް ނޫހުއްނަކަށެވެ. ގެލިއިދުގެ ބަދަލުގައި ދިވެހިބާރުގެ އަބާހަމައަށް އެބަކަމީ އަހުން ނުންބާއެވެ. އެކަށައަޅާ ކަށަވަރުކޮށް ވަރަކަށް ކާރުބައެވެ. ގަސްދުކާރުގެން މިއުޅީ، އިތުރަށް ފުރިހަމަކުރުމުން ގެންދިއުމަވެ. މިކަންކުރަން އަޅުގަނޑުގަ މަޖުބޫރުވީސަބަބު "ދުންބަނާއިވުނުއަޅުގަނޑުހަނދާންހުރިބައި" ގެ ފުރަތަމަ ނުކުތް 3 ވަނަ ޗާޕުގެ 12 އާއި 13 ވަނަ ސަފުހާގައި ރިސާލަތަށް ބައިތަކަށްފައިވެސް ވާނެއެވެ. އުމުރުން ސާދިގެ ހަރުދަނާކަމުގައި އުޅޭ ދިވެހިންނަށް އާގައިވާ އިބާރާތް ނަސޭހަތުގެ ވާހަކަތަކާއި މަހުޖޫރުވެއެވެ. ނަހަވާހަކައަކަށް ވާހަކަ ހަރަސްނޭޅިބާރު ހިއްސާ ނުޖެހި ހިއްވަކަމުގެ އެލިމުކަކަށް ނޭނގެއެވެ. ގަސްދުކާރުގެން މިއުޅީ، އަޅުގަނޑުގެ އެބާހަމައަށް އަދި އެއްވެސްދިޔުމުގެ ދިވެހިބާރުގެ އަބާހަމައަށް ގެންސޮދި ދުރުކާރުތަކުގެ ވަގުތެއްގައިވެސް ވެއެވެ. ابراهيم ناصر ގެ ފިރިކަލު ނިމުނު 11 ސުވާލުބަހަ 1978 ގެ ކުރީގައެވެ.

+ + + +

[illegible]

ދ. އަތޮޅަށް ފޮނުއްވިސިޓީތަކެއް

1

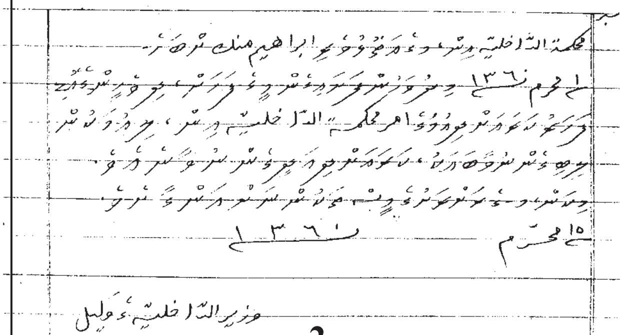

2

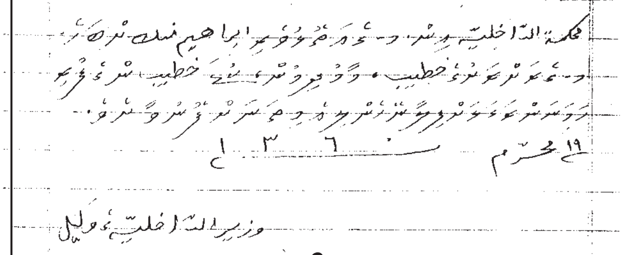

3

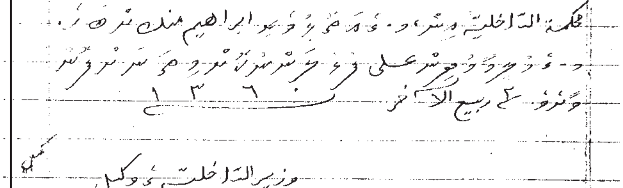

4

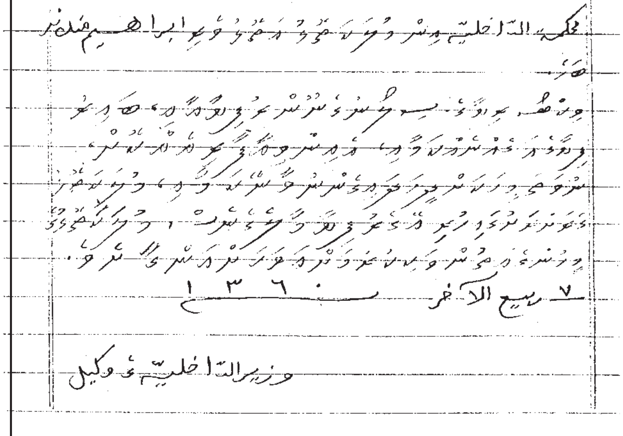

5

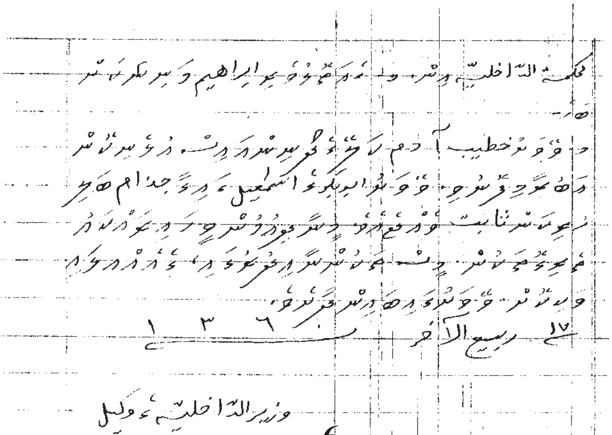

6

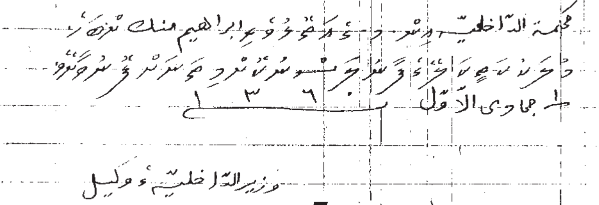

7

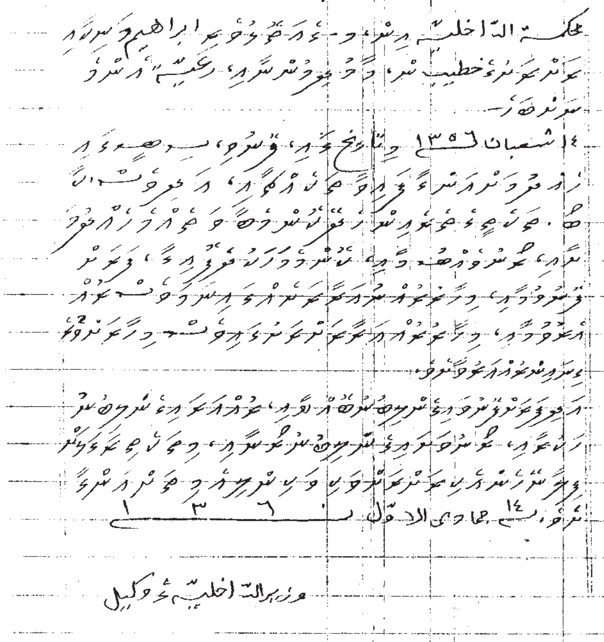

8

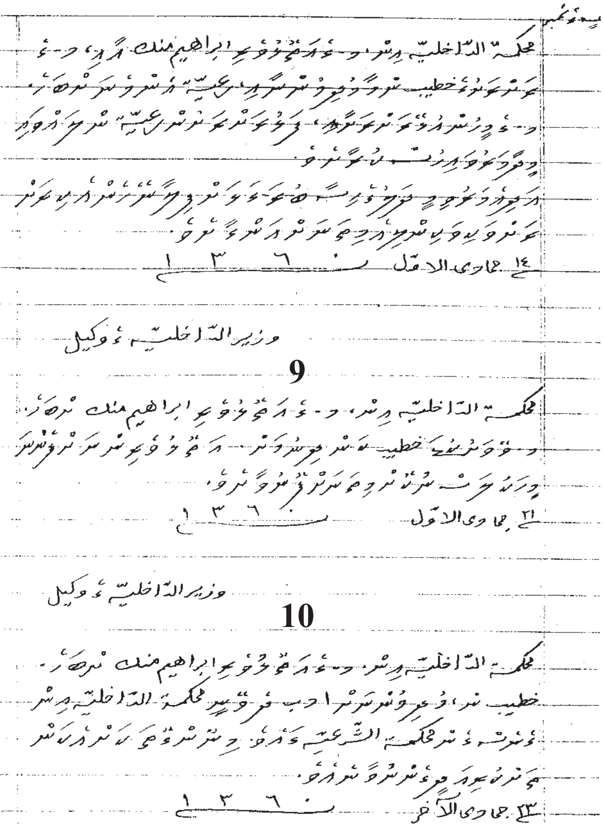

9

10

11

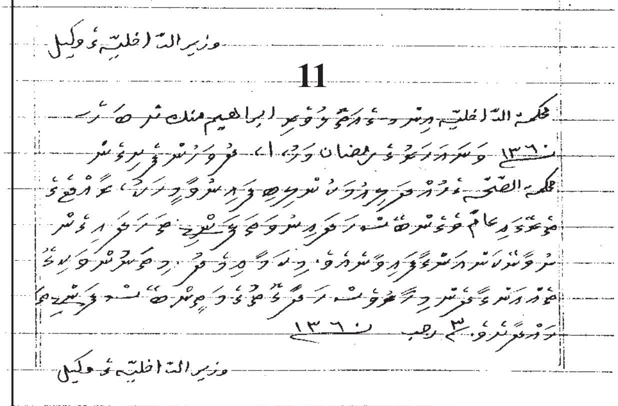

12

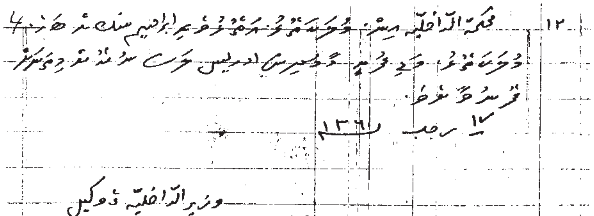

13

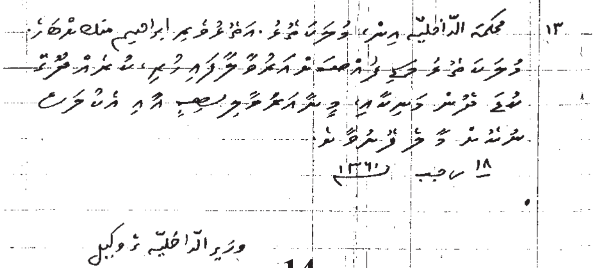

14

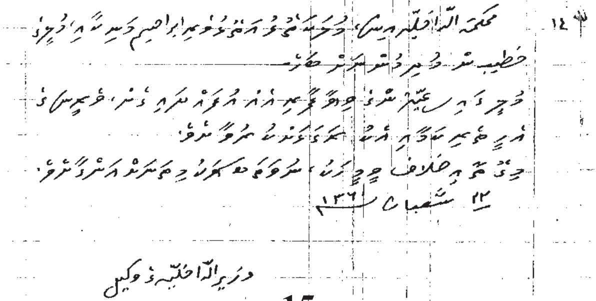

15

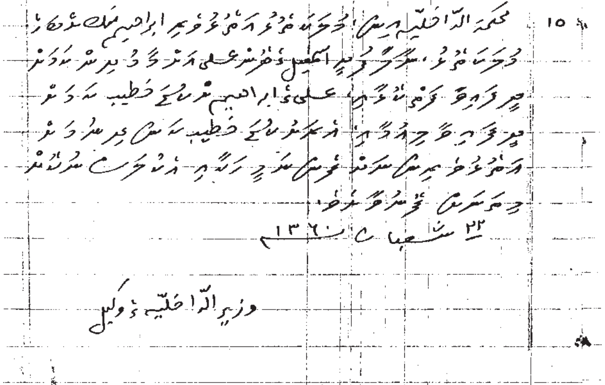

އަޅުގަނޑު އެއަތޮޅަކަށްނިސްބަތްވާ ދުވަހު އަތޮޅު - 2 މިޢަދަދު ލިޔަނީ މީގެ 75 އަހަރު ކުރިން އޭރުގެ محكمة الداخلية އިން ދ. އަތޮޅުގެ އަތޮޅުވެރިޔާއަށް ފޮނުއްވާފައިވާ ސިޓީތަކަކުންނެވެ. "ދުސްތޫރާއި ހުކޫމަތުގެ ހަނދާންކުރިބައި"ގެ 3 ވަނަ ފޮތުގެ 197، 198، 199 ސަފްހާގައި މިސިޓީތައް އަޅުގަނޑާހަމައަށް ފަހިކޮށް ވަރަށް ދިގުކޮށް އަދި ތަފްސީލުކޮށް [illegible]

16

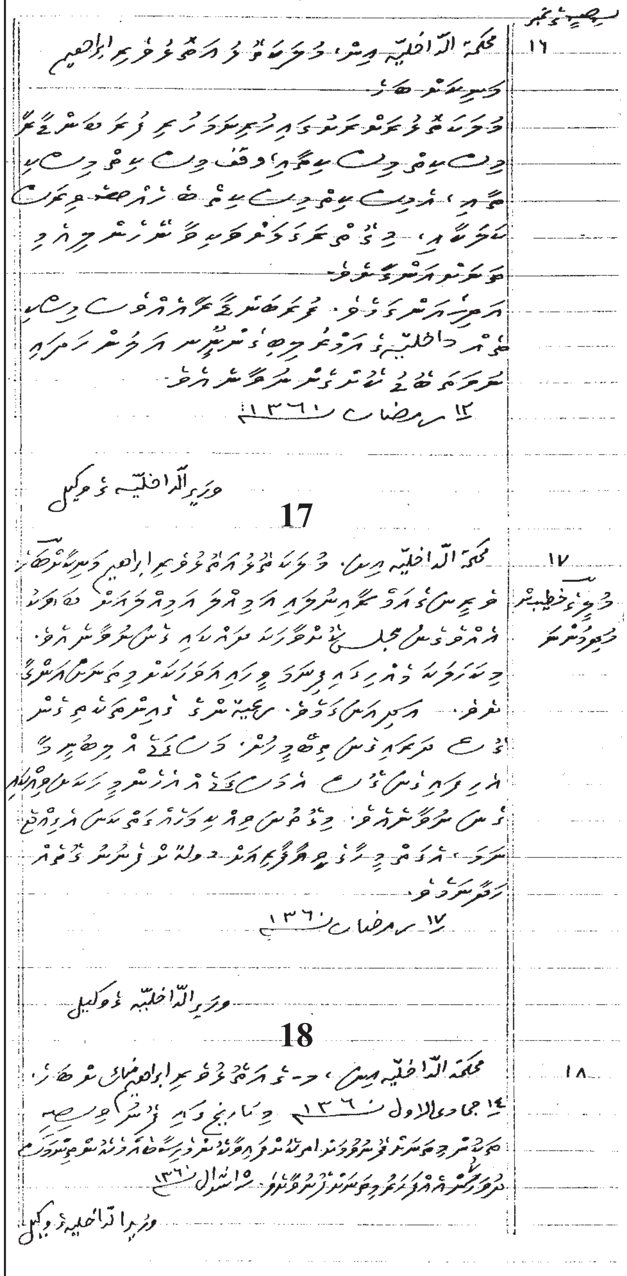

سلسله نمبر ١٦

محكمة الداخلية އިން ... ابراهيم

١٤ رمضان ١٣٦٠

وزير الداخلية ގެ وكيل

17

١٧

محكمة الداخلية އިން ... ابراهيم

١٧ رمضان ١٣٦٠

وزير الداخلية ގެ وكيل

18

١٨

محكمة الداخلية އިން ... ابراهيم ...

١٤ جمادى الاولى ١٣٦٠

١٥ شوال ١٣٦٠

وزير الداخلية ގެ وكيل

19

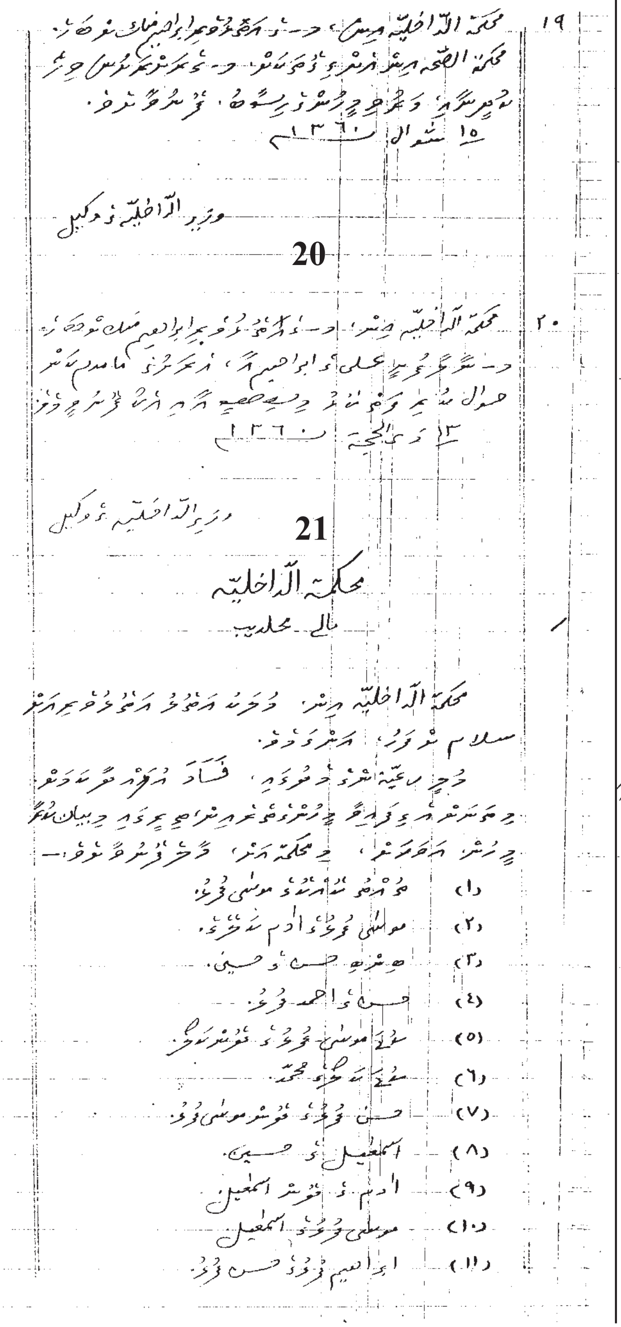

١٩

محكمة الداخلية އިން ... ابراهيم ...

محكمة الشرعية ...

١٥ شوال ١٣٦٠

وزير الداخلية ގެ وكيل

20

٢٠

محكمة الداخلية އިން ... ابراهيم ...

علي ... ابراهيم ...

١٣ ذي الحجة ١٣٦٠

وزير الداخلية ގެ وكيل

21

محكمة الداخلية

مالي محليب

محكمة الداخلية އިން ...

(١) ... موسى ...

(٢) موسى ... آدم ...

(٣) ... حسن ... حسين

(٤) حسن ... احمد ...

(٥) ... موسى ...

(٦) ... محمد

(٧) حسن ... موسى ...

(٨) اسمعيل ... حسين

(٩) ادم ... اسمعيل

(١٠) موسى ... اسمعيل

(١١) ابراهيم ... حسن ...

ތިރިގަނޑުކުރުން ދަނޑުބަޔާއި، އެވާހަކަ، މިވަގުތަކު މިހިސާބަކު ކުރުކުރުވުމަށްފަރާވެ.

محكمة الداخلية އިން، މ. އަތޮޅުތެރި އިބްރާހީމް ފަސިކަންބަގެ - މިފަދައިން ބިރުއްޔާއި މުޤާބަލުކުރައްވާފައި

އޮވެސް، އެދުވަސްވަރު މުޅިރާއްޖޭގެ އަތޮޅުތެރިއަކަށް ހުންނަވި ތިޔާގި އިބްރާހީމް ފަސިކަންފުޅު. އެއީ އަތޮޅުގަނޑު

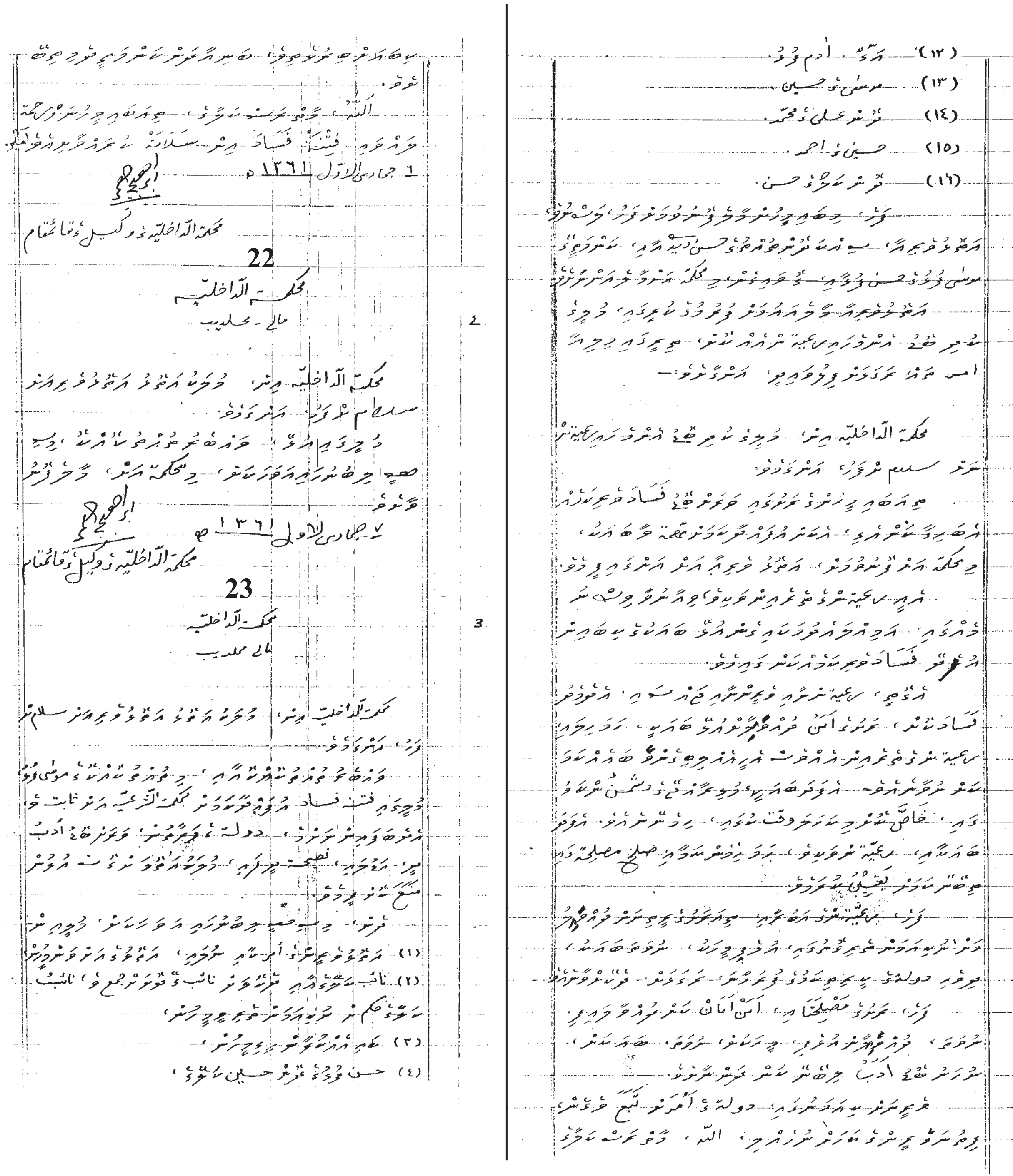

(١٢) [illegible] آدم [illegible]

(١٣) موسى [illegible] حسين

(١٤) [illegible] علي [illegible] محمد

(١٥) حسين [illegible] احمد

(١٦) [illegible] حسن

[illegible]

محكمة الداخلية [illegible]

[illegible]

[illegible] الله [illegible]

[illegible] فتنة فساد [illegible]

٦ جمادى الاولى ١٣٦١ هـ

محكمة الداخلية ؤ وكيل ؤ قائمقام

22

محكمة الداخلية

مالي - محليب

4

محكمة الداخلية [illegible] سلطان [illegible]

[illegible] محكمة [illegible]

٧ جمادى الاولى ١٣٦١ هـ

محكمة الداخلية ؤ وكيل ؤ قائمقام

23

محكمة الداخلية

مالي محليب

3

محكمة الداخلية [illegible] سلام [illegible]

[illegible] فتنة فساد [illegible] محكمة الشرعية [illegible] دولة [illegible] ادب [illegible] نصيحة [illegible] منع [illegible]

(١) [illegible]

(٢) نائب [illegible] نائب [illegible] حكم [illegible]

(٣) [illegible]

(٤) حسن [illegible] حسين [illegible]

މަތްބަޢަތުލް ސަނިއްޔާގައި (ޖަރުން مجيدية) ހިނގަމުންދުވަސްވަރު މަތްބަޢާގައި އުޅުއްވި މާފަންނު ނަސީމީގެ - ހޯދެރި خالدوحيد އާ، علي وحيد އާ، محمد وحيد އާ عبدالستارابراهيم މަނިކުގެ [illegible]. މީގެތެރެއިން، عبدالستار (އާރިޔާގޭމަންނަ)، ނަސީމީ عبدالستار [illegible]، وزيرالاعظم [illegible]. علي وحيد [illegible] رئيس الجمهورية [illegible]، امين ابراهيم [illegible]. علي وحيد [illegible]

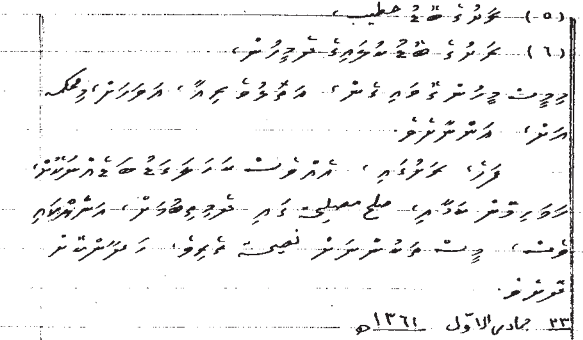

(٥) [illegible] خليب

(٦) [illegible]

[illegible]

ملح مصطلح [illegible] نصيحة [illegible]

٢٣ جمادى الاوّل ١٣٦١هـ

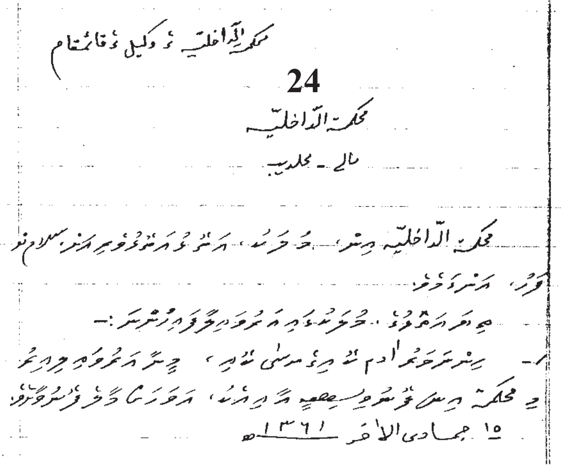

محكمة الداخلية ގެ وكيل ގެ قائمقام

24

محكمة الداخلية

مالے - محلديب

محكمة الداخلية [illegible] سلام [illegible]

[illegible]

١٥ جمادى الآخر ١٣٦١هـ

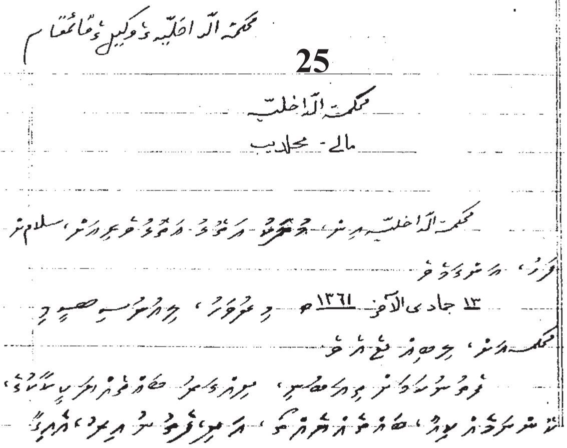

محكمة الداخلية ގެ وكيل ގެ قائمقام

25

محكمة الداخلية

مالے - محلديب

محكمة الداخلية [illegible] سلام [illegible]

١٣ جمادى الآخر ١٣٦١هـ [illegible]

[illegible]

ވަރަށްގިނަދުވަސްވަންދެން ސަރުކާރަށް ހިދުމަތްކުރެއްވި [illegible]

[illegible] ابراهيم [illegible]، ސަރުކާރުން [illegible]

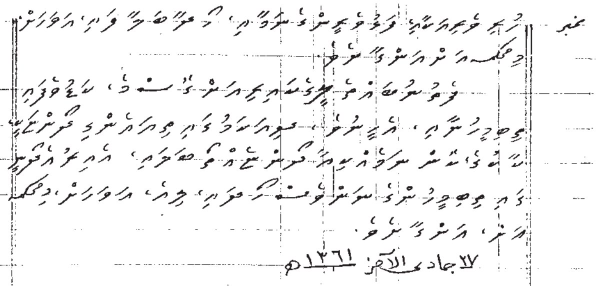

[illegible]

١٧ جمادى الآخر ١٣٦١هـ

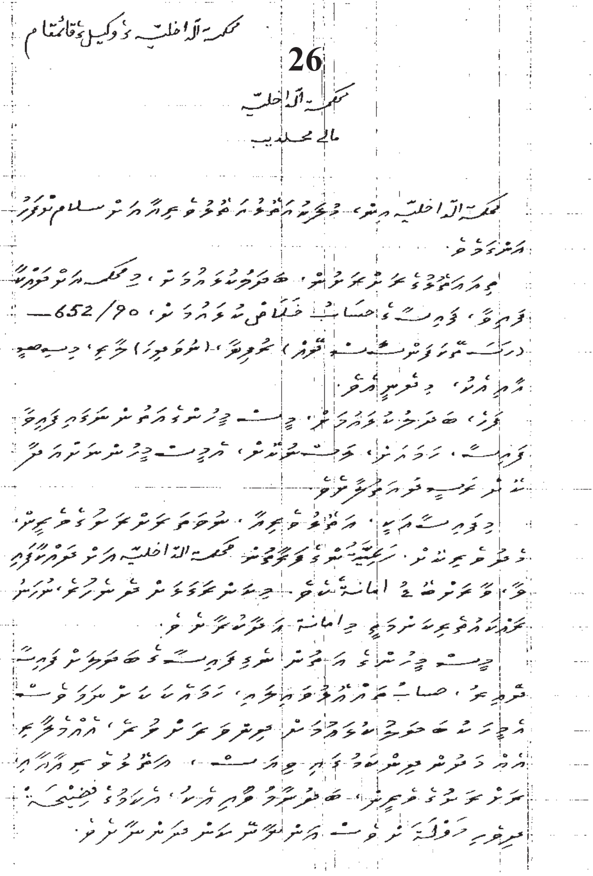

محكمة الداخلية ގެ وكيل ގެ قائمقام

26

محكمة الداخلية

مالے محلديب

محكمة الداخلية [illegible] سلام [illegible]

[illegible] حساب [illegible] 652/٩٠ [illegible]

[illegible] امانة [illegible]

[illegible] نصيحة [illegible]

[illegible]

[illegible] (محكمة الداخلية [illegible]) [illegible] 15 محرّم 1360 ގެ [illegible]

[illegible] 1941 [illegible]

تخت ގައި [illegible]

السلطان حسن نور الدّين (2) [illegible] ابراهيم [illegible]

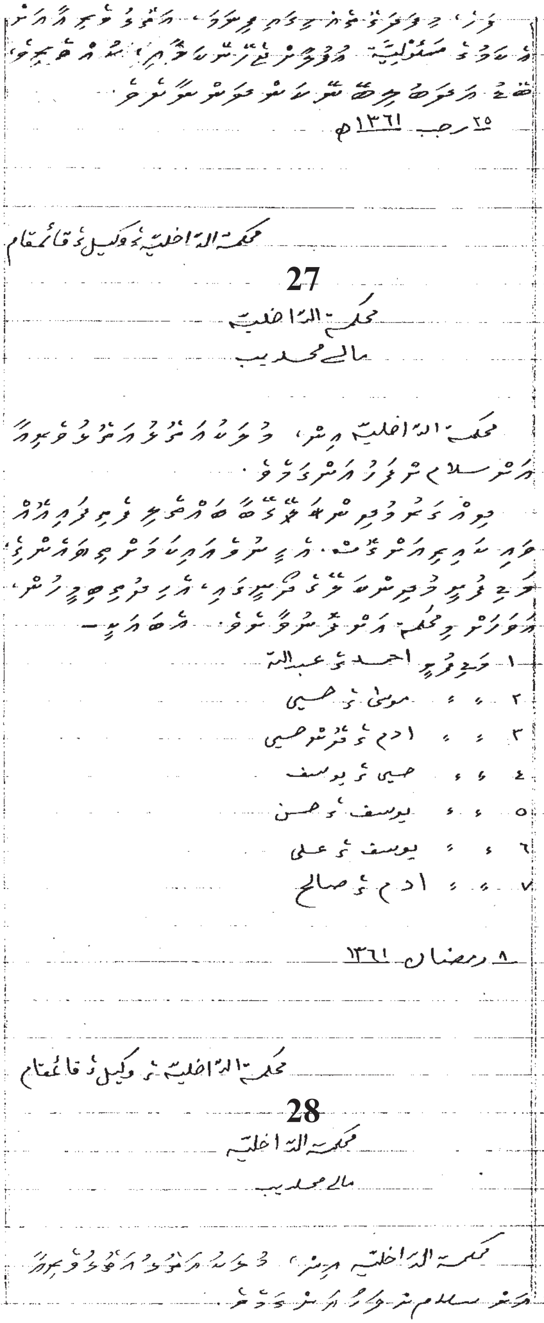

[illegible]

٢٥ رجب ١٣٦١ھ

محكمة الداخلية ގެ ވަކީލްގެ قائمقام

27

محكمة الداخلية

مالے محلديب

محكمة الداخلية އިން [illegible]

١ [illegible] احمد ގެ عبدالله
٢ ، ، موسى ގެ حسين
٣ ، ، ادم ގެ ދޮން حسين
٤ ، ، حسين ގެ يوسف
٥ ، ، يوسف ގެ حسن
٦ ، ، يوسف ގެ علی
٧ ، ، ادم ގެ صالح

٨ رمضان ١٣٦١

محكمة الداخلية ގެ ވަކީލްގެ قائمقام

28

محكمة الداخلية

مالے محلديب

محكمة الداخلية އިން [illegible] سلام [illegible]

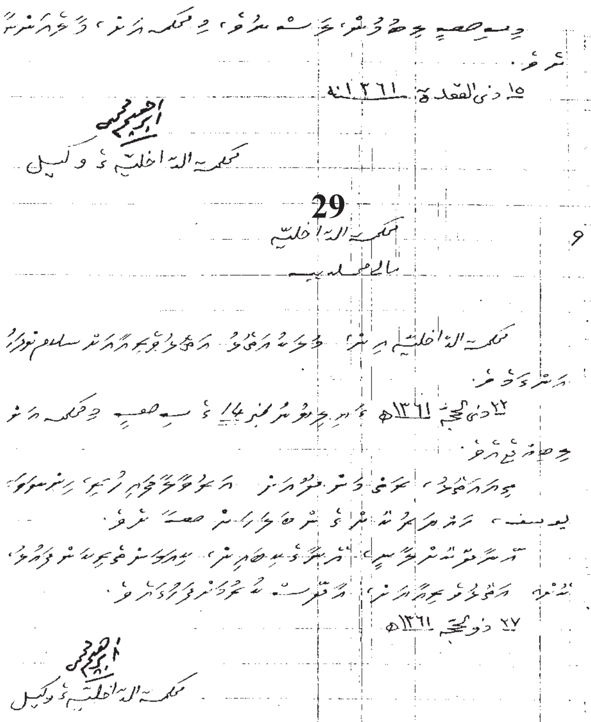

[illegible]

١٥ ذی القعدة ١٣٦١ھ

محكمة الداخلية ގެ وكيل

29

محكمة الداخلية

مالے محلديب

محكمة الداخلية އިން [illegible] سلام [illegible]

٢٢ ذی الحجة ١٣٦١ھ [illegible]

[illegible]

٢٧ ذو الحجة ١٣٦١ھ

محكمة الداخلية ގެ وكيل

ބަނޑޭރިގެ ގޮޑިޔޭގައެވެ. އަރިގޭ ބަނޑޭރިކަން އާށާއަށް ދެއްވުމުން އާއްމުކޮށްދިނުން އާށާއަށް ކިޔާއުޅޭ ބަނޑޭރިވަނިކަމެވެ. ބަނޑޭރިވަނިކަމުގެގޮތުގައި އާށާ ހުށްނިވި ދުވަސްވަރު މާލޭގެ ޖަމާވެސް އެކިކަންކަމަށް ބަދަލުވަމުން ދިޔައެވެ. އެންމެ ފަހުން ބަދަލުވީ ހުށްވެރު ބޭފުޅުންބޭބަރަރުވެ. ޖޫޒީ ابراهيم މަނިކުފާނު، ބައިސްކަލު ނުދުއްވަވާ ހިނގަވާއުޖެއްވާ ބޭކަލަކަށްވެފައި، އެމުރުވެސް ދުވަސްވުމާއެކު އެންމެ ފަހުން އާރާގެވެސް އުދުވެގެ އިގެމާއެކު ޖީސްޓަސް ދުއްވާއެވެ. އަވަހާރަވި، ދުއްތަމާގެ ޖީސްޓަސް ހަތަރުއެގެގައި ކުށްކުރަނިކޮށެވެ.

މުދަލާއި އަތޮޅުތެރޭގައި ކުށްކުރަނިކޮށް މާލޭގެންނަވައި، ސަރުކާރުން އާދާއި ހަމަޖެހުމާއި އަދިގެ ބަނޑޭރިކަމެވެ. އަދިއަދިކަ، އުޖާލުގައި ކުރެވިފުން ހަމަޖެހުމާ ޖެހެވެ. އަދިގެ ކުރުކުރި،

محكمة الداخلية އިން، ދ. އަތޮޅުއޮފީހަށް ފޮނުއްވި މިސިޓީތަކުގެ ފުރުސަތުބޭނުންކުރެވެން 20 ވަނަ ސިޓީގެ ނިޔަލަށް އަތޮޅުވެރިއަކަށް ހުށަހަޅާ ޖޫރި އިބްރާހިމް މަނިކުގެ ނަން ލިޔުއްވާފައިވާތީ 21 ވަނަ

30

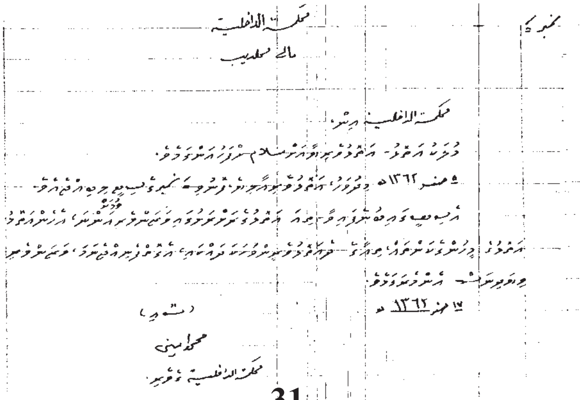

محكمة الداخلية

مالى مطلب

۱۷ صفر ۱۳٦۲ ه

(ختم)

محمد امين

محكمة الداخلية ގެ ވަޒީރު

31

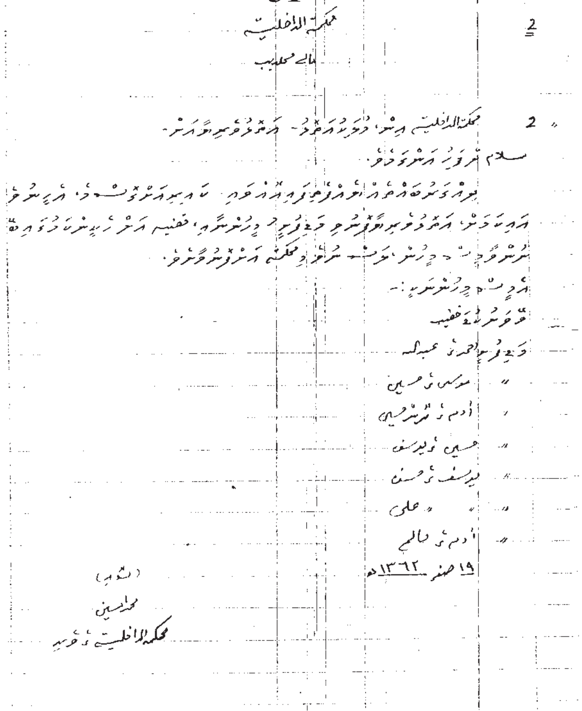

محكمة الداخلية

مالى مطلب

خطيب

عبدالله

حسين

حسين

يوسف

حسين

علي

سالم

۱۹ صفر ۱۳٦۲ ه

(ختم)

محمد امين

محكمة الداخلية ގެ ވަޒީރު

32

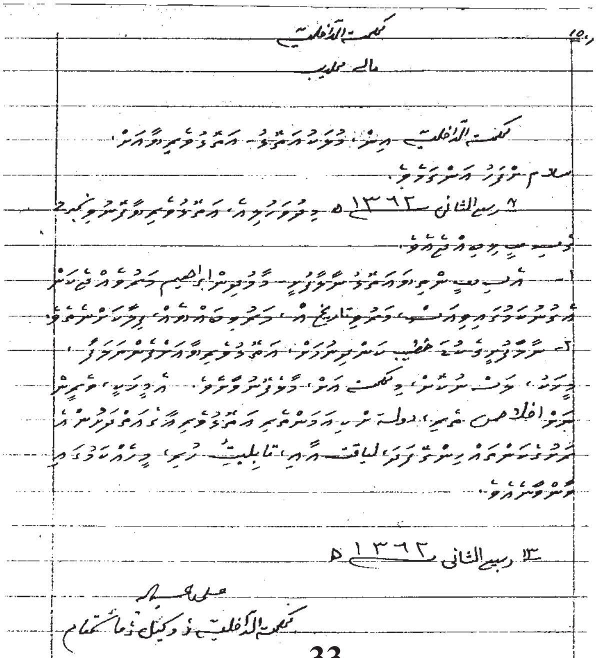

محكمة الداخلية

مالى مطلب

۷ ربيع الثاني ۱۳٦۲ ه

۱۳ ربيع الثاني ۱۳٦۲ ه

محكمة الداخلية ގެ ވަކީލް قائمقام

33

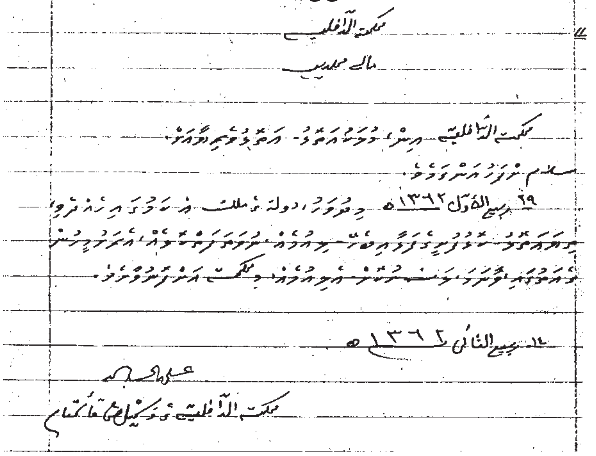

محكمة الداخلية

مالى مطلب

۲۹ ربيع الأول ۱۳٦۲ ه

۱٤ ربيع الثاني ۱۳٦۲ ه

محكمة الداخلية ގެ ވަކީލް قائمقام

ސިޓީގައި އަންގަވާފައި އެވަނީ، މުލީގައި ފިތުނަފަސާދައެއް އުފެއްދި 16 މީހަކު މާލެފޮނުވުމަށެވެ. އެ 16 މީހުން މާލެފޮނުވުމަށްފަހު، [illegible] حسن ديدي އާއި ކަންމަތީގޭ موسى ފުޅުގެ حسن ފުޅާއި [illegible] ގޮވައިގެން ސީދާ އަތޮޅުވެރިޔާ މާލެވަޑައިގަތުމަށެވެ. އޭގެފަހުން ދާޚިލިއްޔާއިން ފޮނުއްވިސިޓީތަކުގައި އަތޮޅުވެރިންގެ ނަން ހިމަނާފައެއް ނުވެއެވެ. އަތޮޅުވެރިޔާ މާލެވަޑައިގަތުމަށް އަންގަވާފައިވާ ސިޓީގައިވަނީ 6 ޖުމާދަލްއައްވަލް 1361 ގެ ތާރީޚެވެ. އޭގެފަހުން އަތޮޅުވެރިއެއްގެ ނަންލިޔުއްވައި محكمة الدّاخلية އިން މ. އަތޮޅަށް ސިޓީއެއް ފޮނުއްވާފައިވަނީ 24 ޖުމާދަލްއާޚިރު 1370 މިތާރީޚުގައެވެ. އެއީ ކުރިން ފޮނުއްވިސިޓީގެ ތާރީޚުގެ 10 ވަރަކަށް އަހަރުފަހުގެވެ. މިދެންނެވި 1370 ވަނައަހަރުގެ ސިޓީ (نمبر 89) ފައްޓަވާފައިވަނީ، محكمة الدّاخلية އިން މުލަކަތޮޅު

34

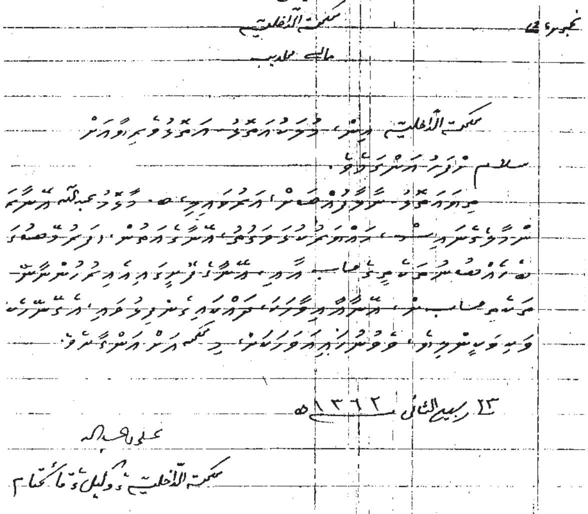

نمبر

محكمة الداخلية

مالے - محلديب

٢٣ ربيع الثاني سنة ١٣٦٢ هـ

35

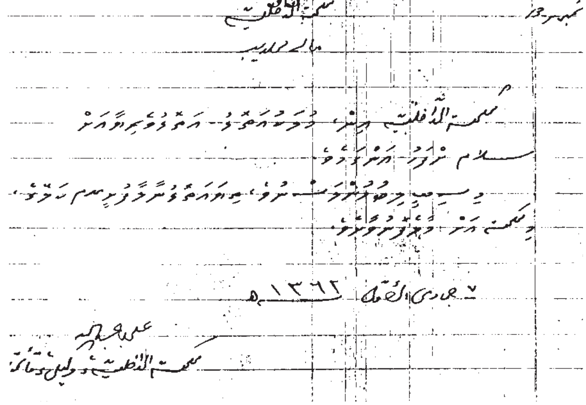

نمبر

محكمة الداخلية

مالے - محلديب

36

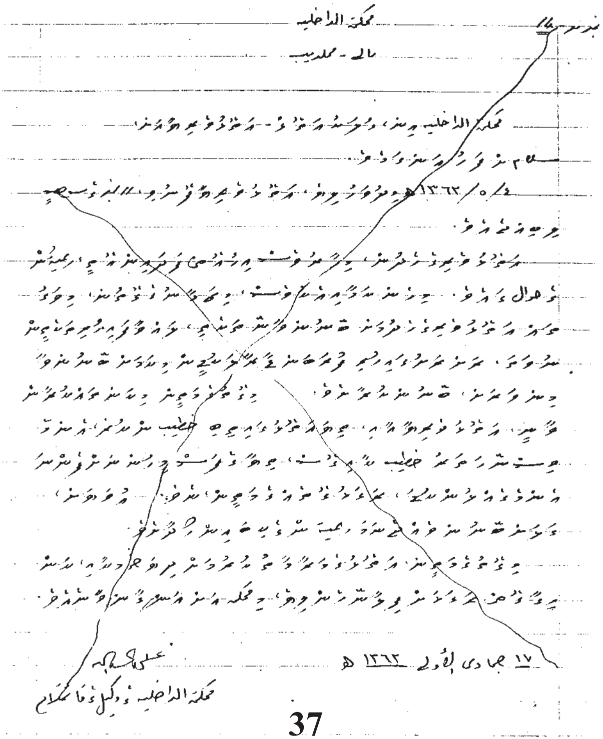

نمبر

محكمة الداخلية

مالے - محلديب

١٧ جمادى الأولى ١٣٦٢ هـ

37

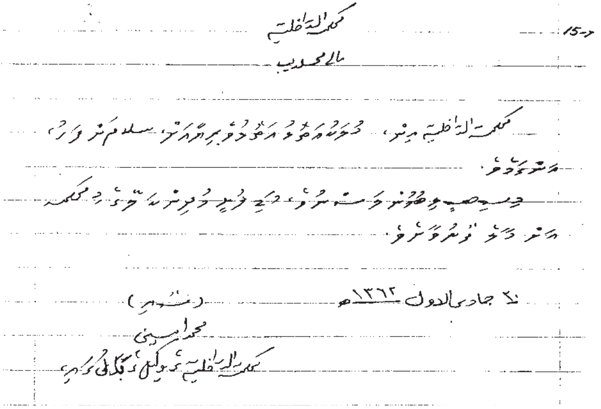

نمبر

محكمة الداخلية

مالے محلديب

محمد امين

އަތޮޅުވެރި عبدالله حليم އަށް سلام އަށްފަހުއަންގަދެވެ ލިޔުއްވާފައެވެ. عبدالله حليم އަކީ، ބަޑި علي ބޭބޭގެ ދޮންސީދީއެވެ. ވަރަށްދިގު މުއްދަތެއްގައި އޭނާ ދ. އަތޮޅުގެ އަތޮޅުވެރިކަން ކުރެއްވިއެވެ. އޭގެފަހުން، ބައެއްސިޓީގައި އަތޮޅުވެރިޔާގެނަން ހުށަހަޅައި އަނެއްބައި ސިޓީގައި ނުޖަހަމުންއައިސް 23 ذى الحجة 1372 ގައި ލިޔުއްވި (109 نمبر) ސިޓީ ފަށްޓަވާފައިވަނީ ދ. އަތޮޅުވެރި ކުރެއްވީ خطيب حسن ކަލޭގެފާނެވެ. سلام އަށްފަހު ނަސްގަނޑުގެ އަޅުއްވާފައެވެ. އެސިޓީގައި ލިޔުއްވާފައިވީތީވެސް އާއްމުކޮށް ވަރަށްއަޑުއަރާ ސުވާލަކަށް ވާހަކައެކެވެ. دولة ގެ محكمة އަކަށް އަތޮޅުވެރިޔާ ފޮނުއްވާ އެއްވެސް ލިޔުމެއްގައި، އެހެންމީހަކުލައްވައި އަތޮޅުވެރިޔާގެ ސޮއިކުރެއްވުމަކީ، ނުވަތަ ނަންއެޅުއްވުމަކީ މަނާކަމެއްކަން މުހިން ލިޔުއްވައި އަންގަވާފައެވެ. (محمد امين ގެ ވެރިކަން ނިމުނީ 11 ذى الحجة 1372 ގައެވެ. ވީމާ، މިއީ، އަލަށްއައި

38

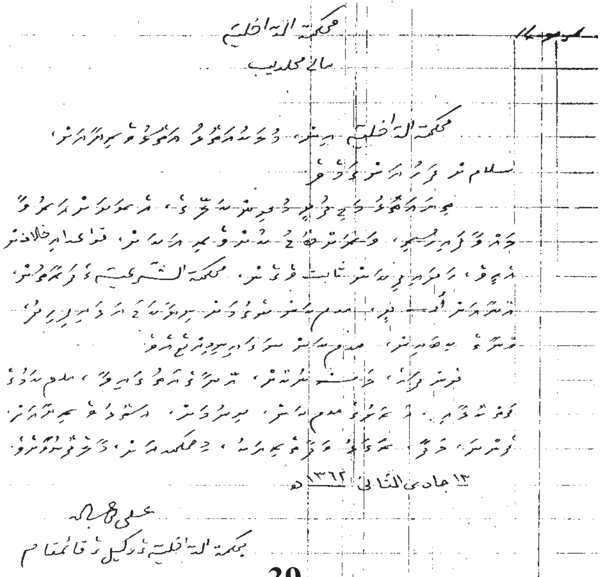

نمبر سـ ١١

محكمة الداخلية

مالى محلديب

١٣ جمادى الثانى ١٣٦٢ه

محكمة الداخلية ؤ وكيل ؤ قائمقام

39

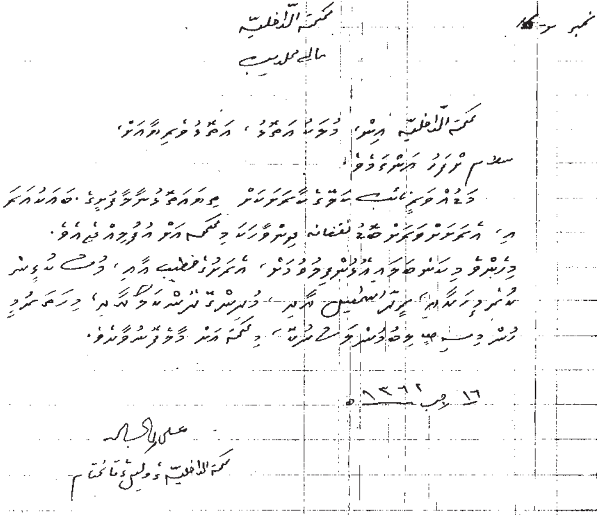

نمبر سـ ١٢

محكمة الأهلية

مالى محلديب

١٦ رجب ١٣٦٢ه

محكمة الأهلية ؤ وكيل ؤ قائمقام

40

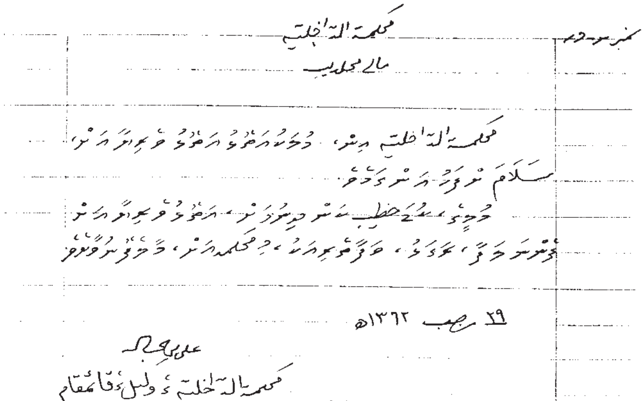

محكمة الداخلية

مالى محلديب

٢٩ رجب ١٣٦٢ه

محكمة الداخلية ؤ وكيل ؤ قائمقام

41

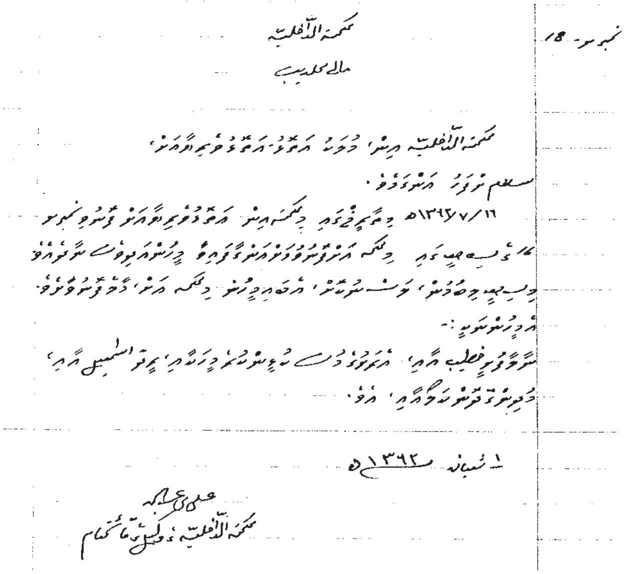

نمبر سـ ١٨

محكمة الأهلية

مالى محلديب

١ شعبان ١٣٦٢ه

محكمة الأهلية ؤ وكيل ؤ قائمقام

ވެރިކަމުގެ ދުވަސްވަރުގެ ސިޓީއެކެވެ.)

އަޅުގަނޑު ސަރުކާރުގެ ވަޒީފާއަދާކުރަން ފެށީ 1373 ވަނަ އަހަރުއެވެ. އެއީ، محمد امين ގެ ވެރިކަން ނިމުނު އަހަރާޖެހިގެން އައިއަހަރުއެވެ. އެދުވަސްވަރުގެ އުސޫލަކީ އެއްއޮފީހުން އަނެއްއޮފީހަށް ލިޔާ ސިޓީގެ ނަކަލެއް ފޮނުވާ އޮފީސްގައިވެސް އޮތުމެވެ. އެއީ އެދުވަސްވަރުގެ ގާނޫނުއަސާސީ ނުވަތަ [illegible] [illegible] ކަމެކެވެ. އެއްއޮފީހުން އަނެއް [illegible] އަދިވެސް [illegible]

42

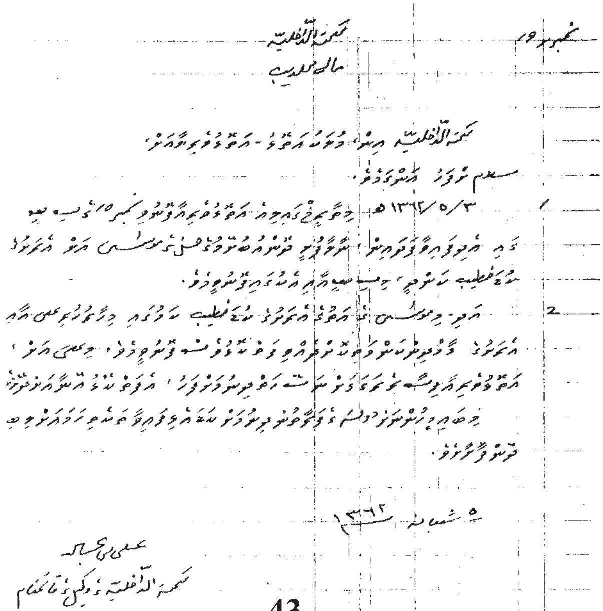

محكمة الداخلية
مالے محلديب

٩ شعبان ١٣٦٢
علي بن عبد الله

43

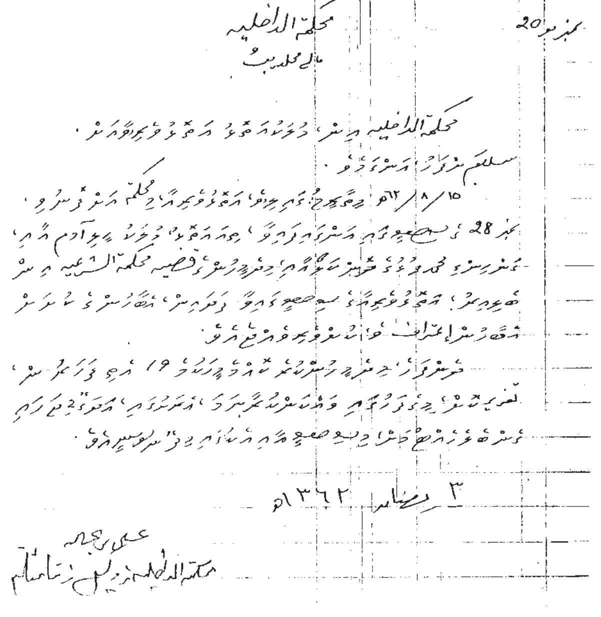

محكمة الداخلية
مالے محلديب

٣ رمضان ١٣٦٢هـ
علي بن عبد الله

44

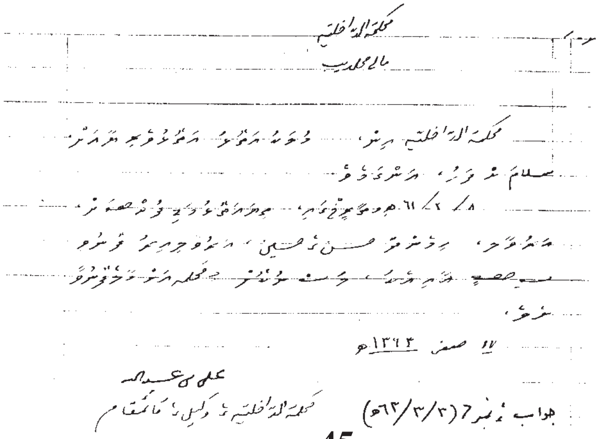

محكمة الداخلية
مالے محلديب

١٧ صفر ١٣٦٣هـ
جواب نمبر 7 (٢/٣/٦٣هـ)
علي بن عبد الله

45

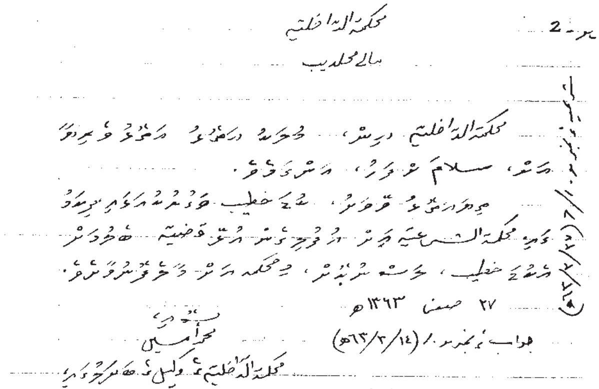

محكمة الداخلية
مالے محلديب

٢٧ صفر ١٣٦٣هـ
جواب نمبر ١٠ (١٤/٣/٦٣هـ)

46

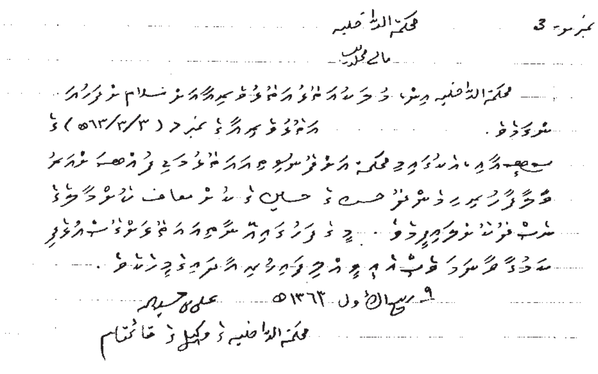

محكمة الداخلية
مالے محلديب

٩ ربيع الأول ١٣٦٣هـ
علي بن عبد الله

[illegible]، [illegible] ނުވާތީ، [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] އެނގެއެވެ. އަޅުގަނޑު

[illegible] މިއީ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސިޓީތަކެވެ. އަޅުގަނޑު މިވަނީ،

ސަފްހާ ދެބައިކޮށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

محكمة الدّاخلية ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

47

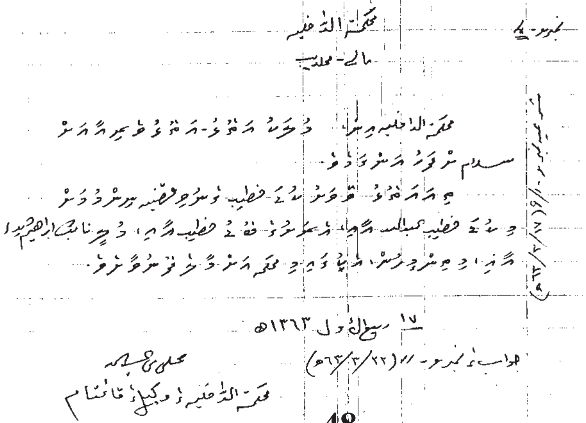

نمبر ٤٤

محكمة الداخلية

مالي - محلّ

محكمة الداخلية [illegible]

سلام [illegible]

١٧ ربيع الاول ١٣٦٣هـ

جواب نمبر ١١ (٢٢/٣/٦٣هـ)

محكمة الداخلية ގެ وكيل قائمقام

48

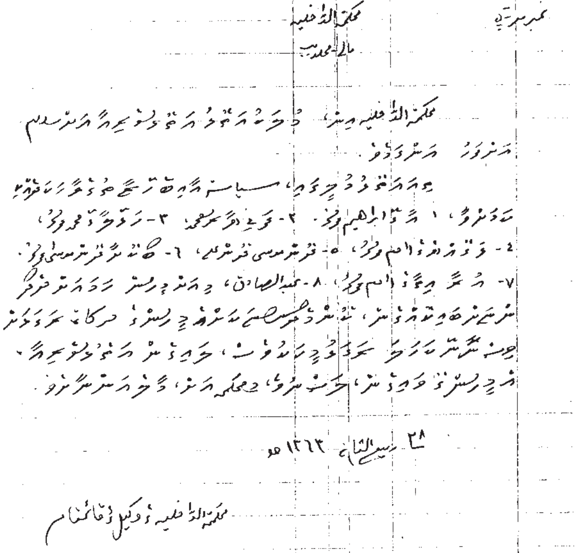

نمبر ٢٣

محكمة الداخلية

مالي محلّ

محكمة الداخلية [illegible]

٢٨ ربيع الثاني ١٣٦٢هـ

محكمة الداخلية ގެ وكيل قائمقام

ނަކަލުނަގާ [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ނަމަ
އަދި..............

+ + + +

محكمة الدّاخلية ގެ މިސިޓީތަކުން އެނގޭގޮތުގައި މީގެ 75 އަހަރުކުރިން، [illegible] އަތޮޅުގެ އަތޮޅުވެރިކަން ކުރައްވަމުން ގެންދެވީ [illegible] އިބްރާހީމް [illegible].

49

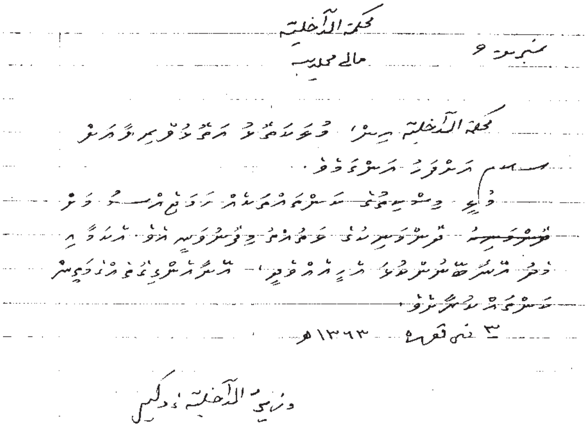

محكمة الداخلية

نمبر ٩

مالي محلّ

محكمة الداخلية [illegible]

سلام [illegible]

٣ ذي القعدة ١٣٦٣هـ

وزير الداخلية ގެ وكيل

50

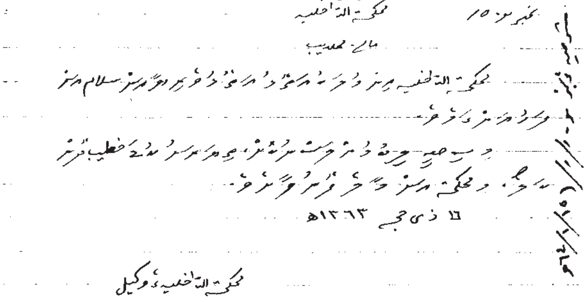

محكمة الداخلية

نمبر ١٥

مالي محلّ

محكمة الداخلية [illegible] سلام [illegible]

١١ ذي حجة ١٣٦٣هـ

محكمة الداخلية ގެ وكيل

51

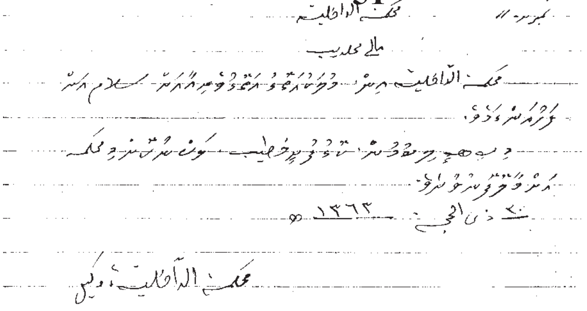

محكمة الداخلية

نمبر ١١

مالي محلّ

محكمة الداخلية [illegible] سلام [illegible]

٢٠ ذي الحجة ١٣٦٣هـ

محكمة الداخلية ގެ وكيل

އަތޮޅުގެވެރިއަކަށް ހުންނަވާ ބޭފުޅަކަށް އަތޮޅުވެރިކަމުގެ [illegible] [illegible] ކޮށްދެއްވުމުގައި [illegible] އަޅުގަނޑުކަން ނޭނގެއެވެ. [illegible] ރާއްޖޭގެ ކޮންމެއަތޮޅެއްގައި ވާރުވެރިޔާ، [illegible] ކޮންމެ [illegible] ސަރުކާރުގެ އަމުރުތައް ހިންގާ ވެރިޔަކު، ހުންނަވާނެކަމުގައެވެ.

އަމިއްލަ [illegible] [illegible]

54

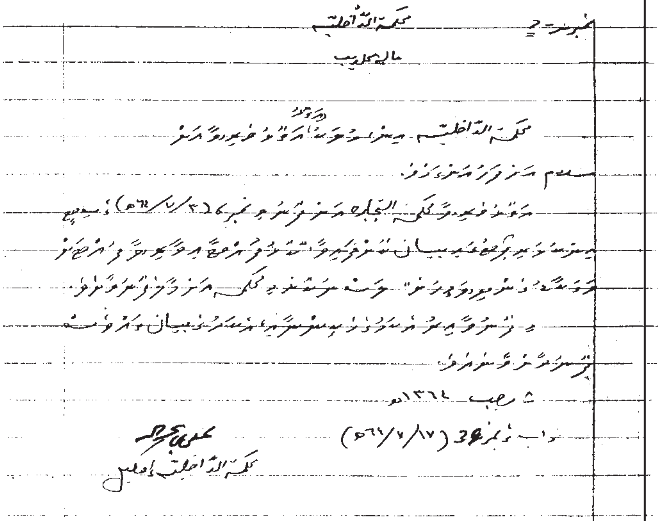

55

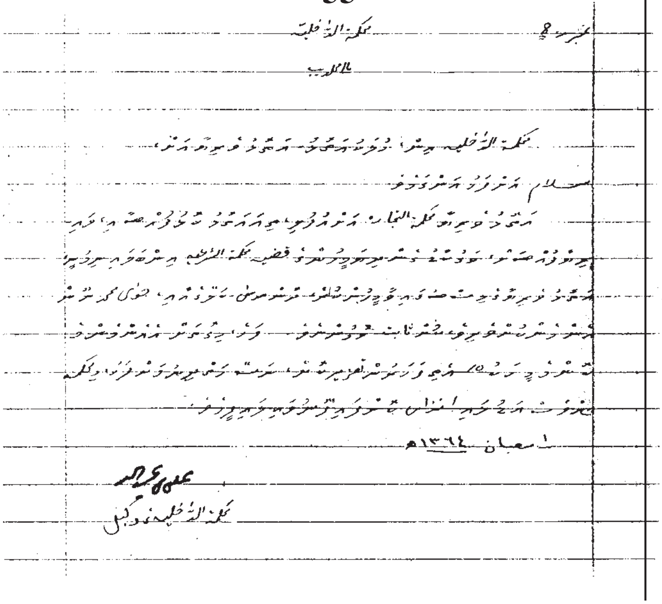

52

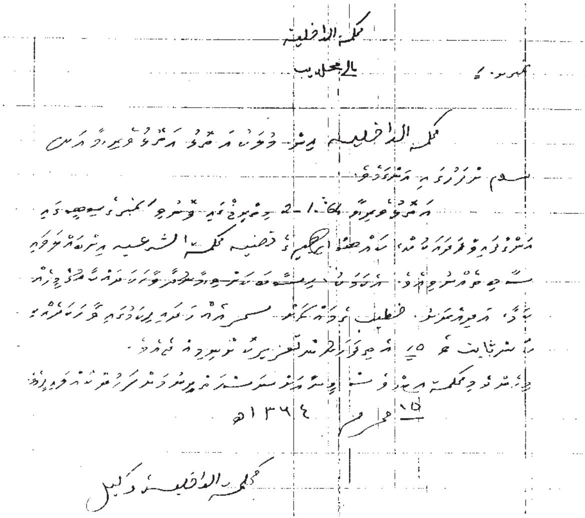

53

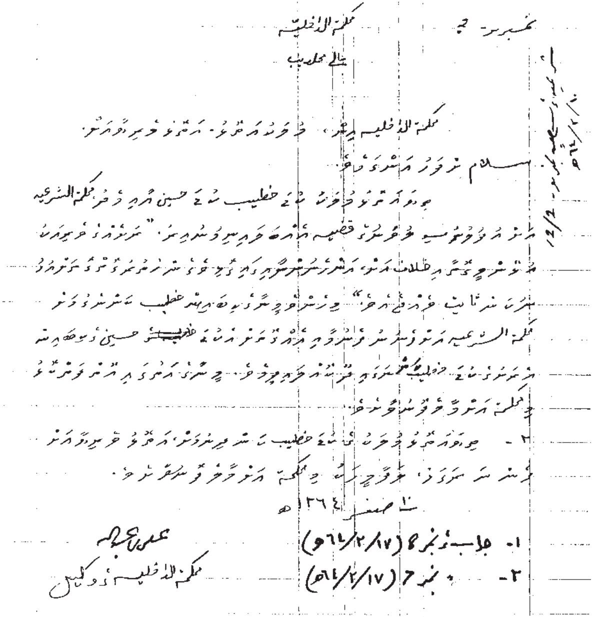

އަޅުގަނޑަކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެއީ، 1936 [illegible] ޖަމާކޮށް، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] އިބްރާހީމް މަނިކު [illegible] [illegible] [illegible] ނުހުރެއެވެ.

މިސިޓީތައް [illegible] [illegible] އިބްރާހީމް މަނިކު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

56

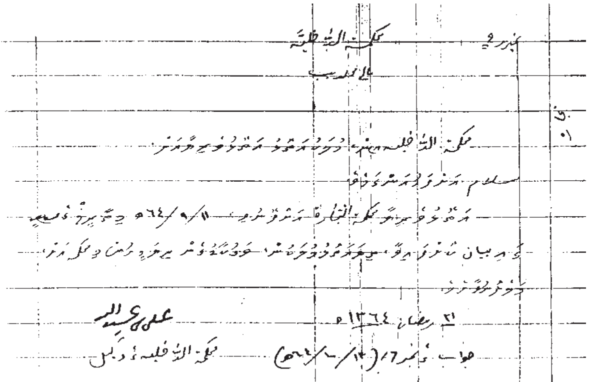

57

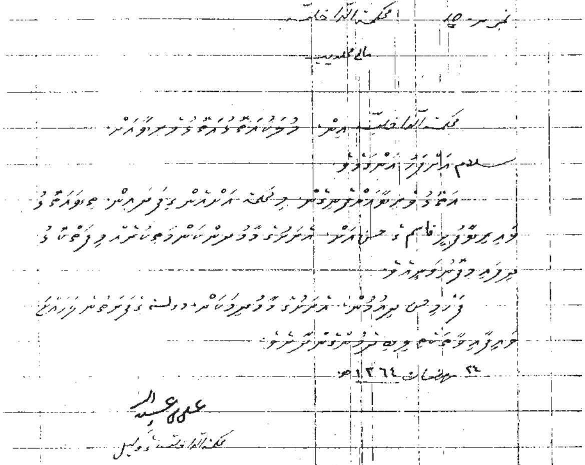

58

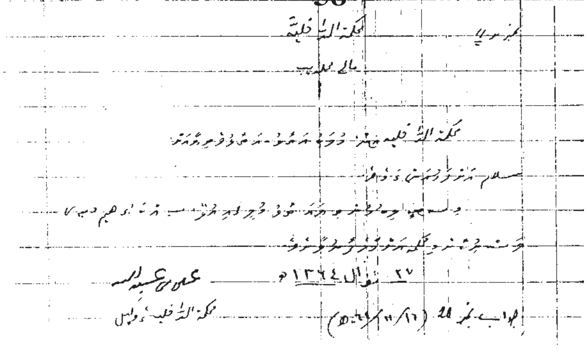

59

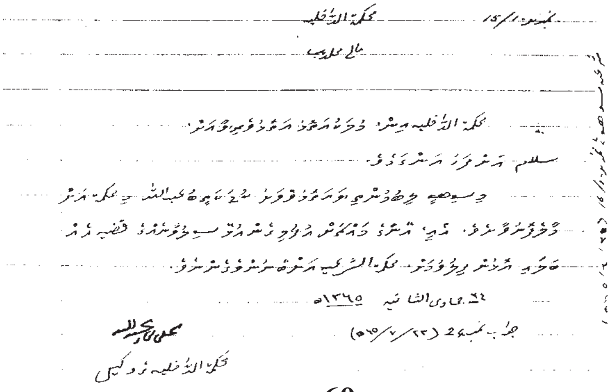

60

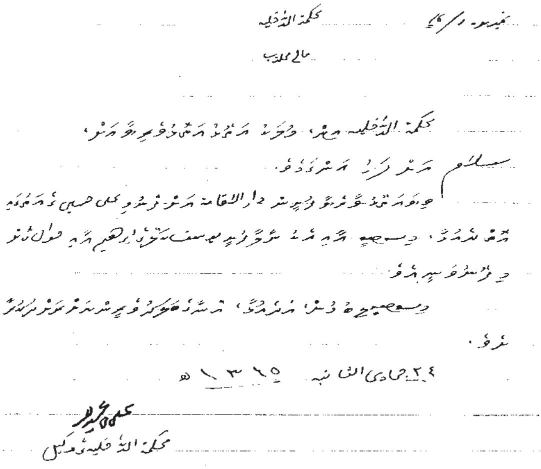

61

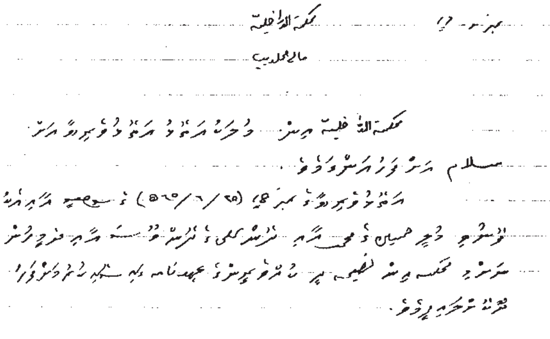

ނަމަވެސް ވާގޮތް [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

މިސިޓީތަކުގެ 60 ވަނައިގާ އޮވަނީ، [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible]

[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]،

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]،

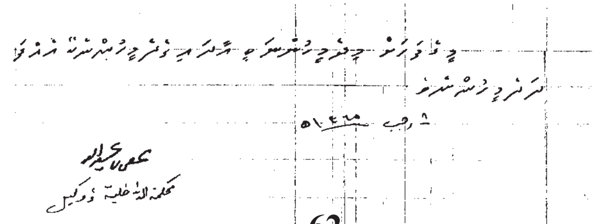

62

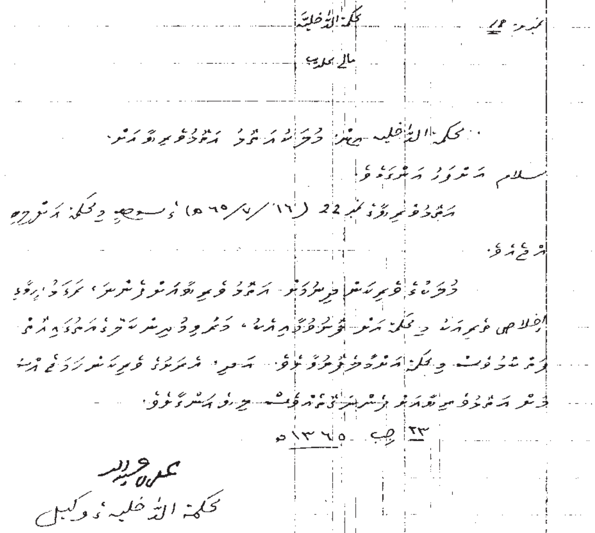

63

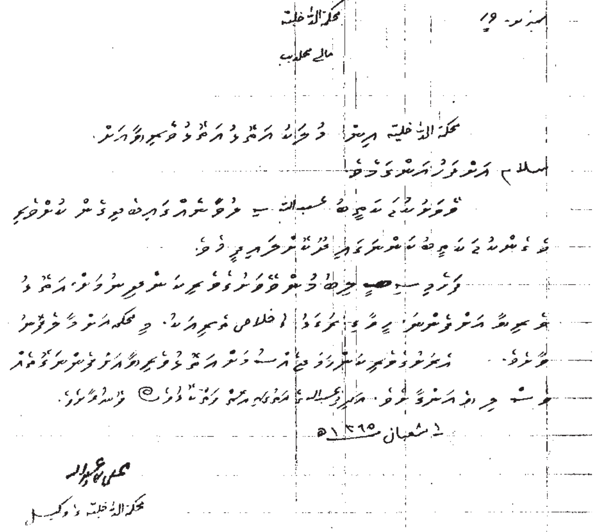

އަޅުގަނޑުގެ ދޮއްޓައި އުމާރާދުވާފައިހުރި ހަނދާނެއް
އެއްޗަކަށްވެސް ނެތެވެ. މިސިޓީ ފެނުނީމާވެސް
އެތުރެގެ ހަނދާނެއް ހިތަކަށް ހަމަ ނުގެނެވުނެވެ.

64

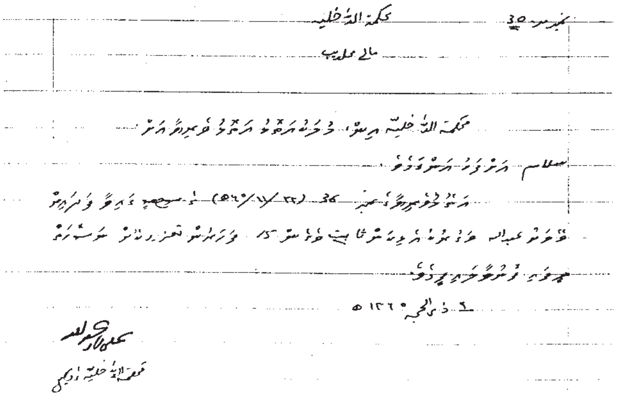

65

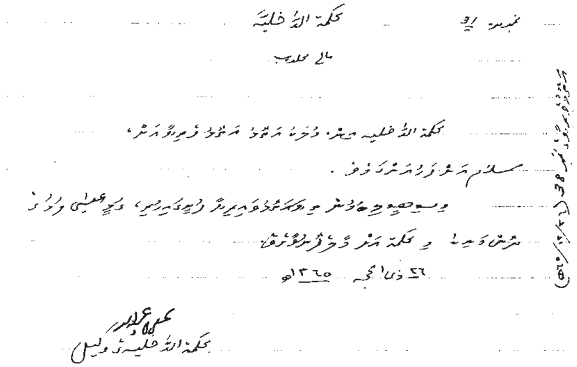

އަޅުގަނޑަށް މާލެއާދެވުނުއިރު، މުލަކުއަތޮޅުގެ
އަތޮޅުވެރިއަކަށް ހުންނެވީ ގަދޫ ކަސްތޮކާގެ ކަސްފުޅު
މުހައްމަދު މަނިކުގެ ދޮންމަނިކެވެ. (ކަސްފުޅު
ދޮންމަނިކު، ހަލީމާފުޅު ދޮންމަނިކު، ކަސްފުޅު މުހައްމަދު
މަނިކުގެ އާދަމްމަނިކު މިނަންނަމުންވެސް އޭނާއަށް
ހިތާއުވާކަމަށް ބައެއްމީހުން ބުނާތީ އަޅުގަނޑަށް ވެސް
ސާބިތުކޮށްދެވިފައެވެ.) އޭނާއަށް 9 ބޭފުޅުން ލިބިވަޑައިގަތް
ކަމަށްވެއެވެ. އެއްބޭފުޅަކު އަވަހާރަވިއެވެ. އަނެއް 8
ބޭފުޅުންނަކީ، މަރިޔަމް މަނިކެ، ޙަލީމާ - ޚަދީޖާ -
ޝަރީފާ - ޢަބްދުއްސަލާމް - މުޙައްމަދު ރަޝީދު -
ޢަބްދުއްރަޝީދު އަދި ރަޝީދާއެވެ. (1999)
އަޅުގަނޑަށް މައުލޫމާތު ލިބުނުގޮތުގައި

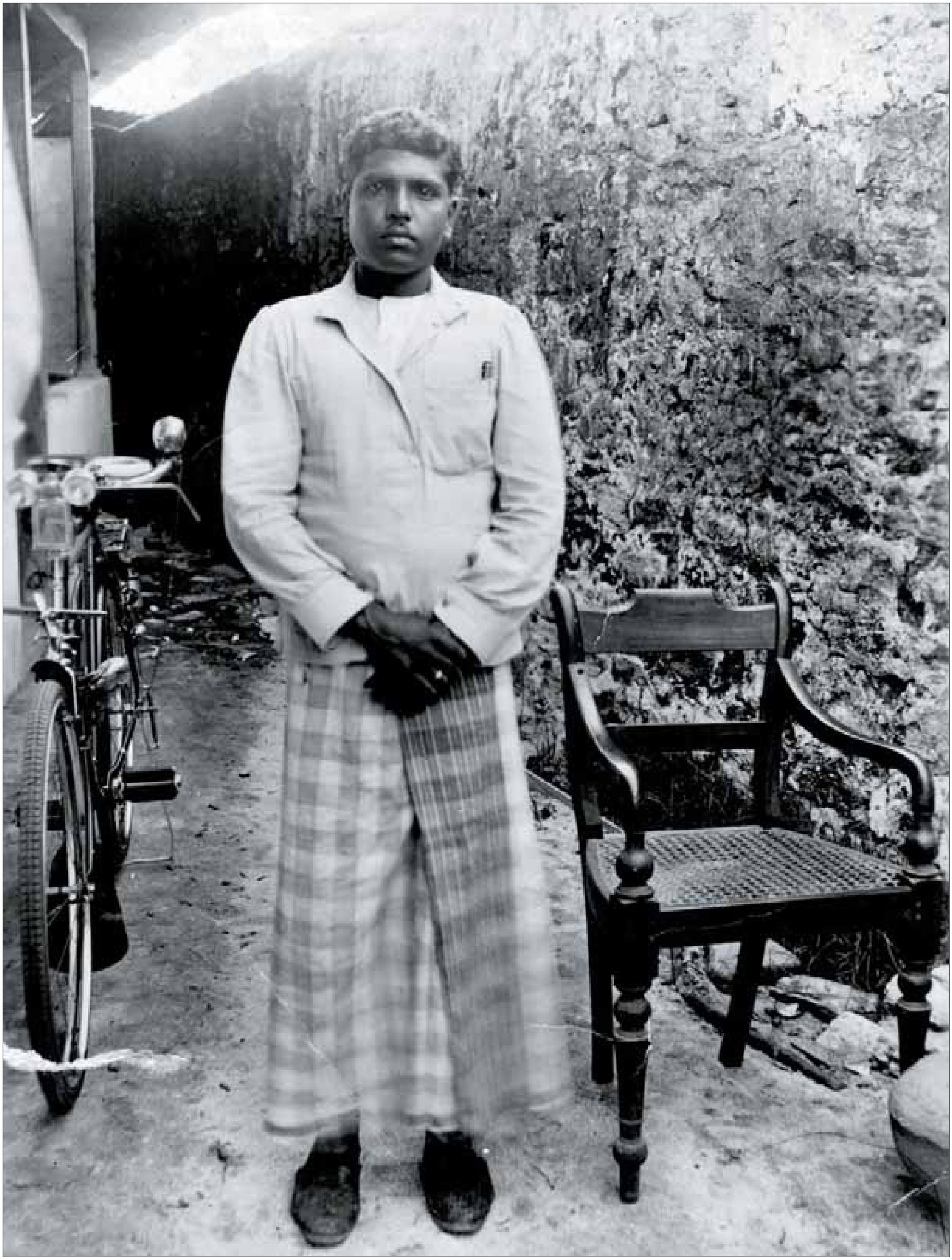

1-012

މުލަކުއަތޮޅުގެ އަތޮޅުވެރިކަންކުރެއްވި ރަސްދުގު محمد މަނިކުގެ ދޮންމަނިކު

66

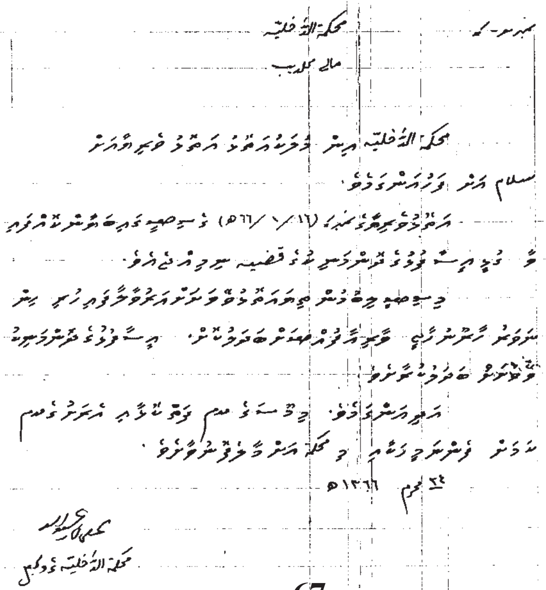

67

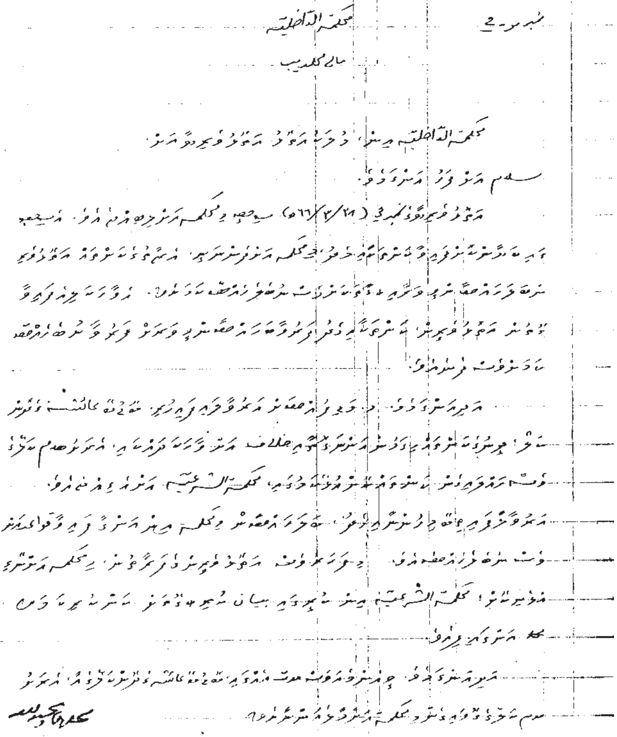

68

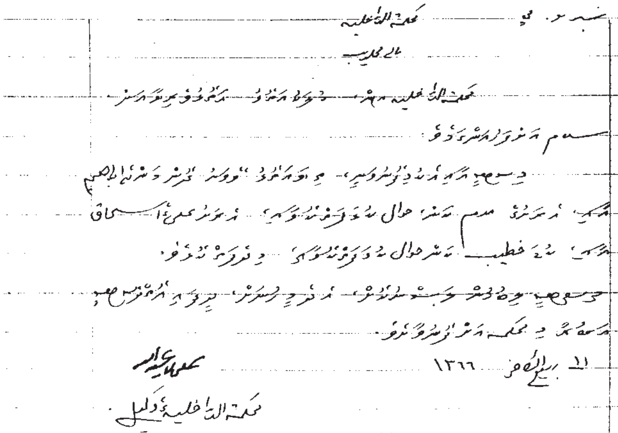

69

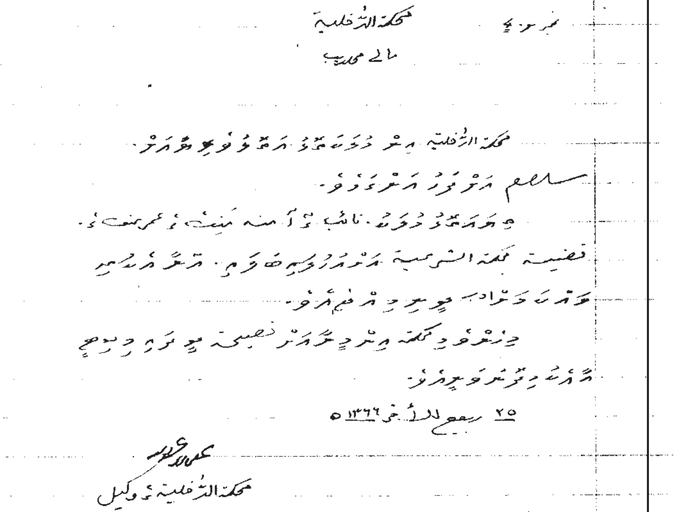

70

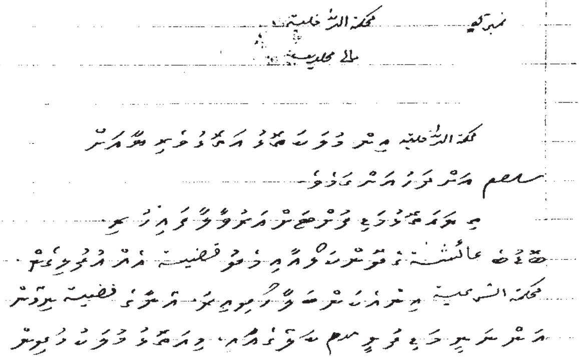

[illegible] މުޙައްމަދު މަނިކުގެ ދޮންމަނިކު، ނުވަތަ އާދަމް މަނިކަކީ، ކަސްޓަމްގެ ސަރުޖަންޓުގެ ވަޒީފާގައި އުޅުއްވި ބޭފުޅެކެވެ. ދ. އަތޮޅުގެ އަތޮޅުވެރިކަމަށް އޭނާ ވަޑައިގަތީ، އެ ވަޒީފާއިންނެވެ. އެއީ محمد امين ގެ ވެރިކަމުގެ ދުވަސްވަރެވެ. [illegible]، 10 ވަރަކަށް އަހަރު ދުވަހު އަތޮޅު އަތޮޅުވެރިއެއްގެ ވަޒީފާ އޭނާ އަދާކުރެއްވިއެވެ.

71

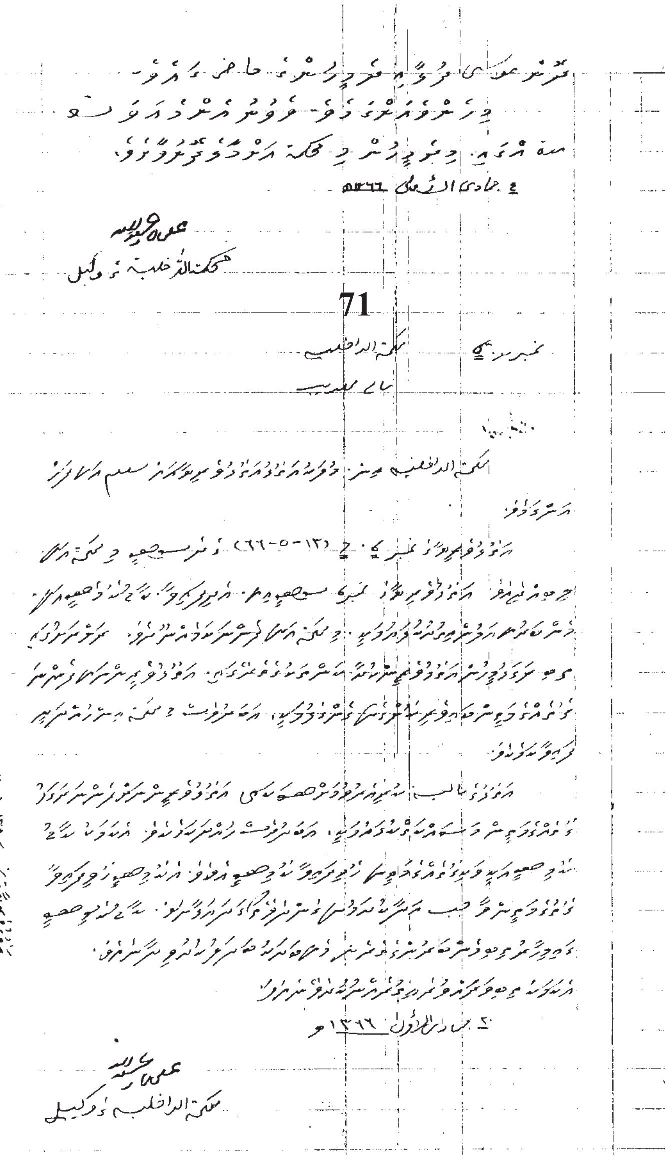

محكمة الداخلية وكيل

نمبر ١٩

محكمة الداخلية

مالى محاسب

٤ جمادى الأولى ١٣٦٦

(١٣-٥-٦٦)

٢ جمادى الأول ١٣٦٦ هـ

محكمة الداخلية نائب وكيل

72

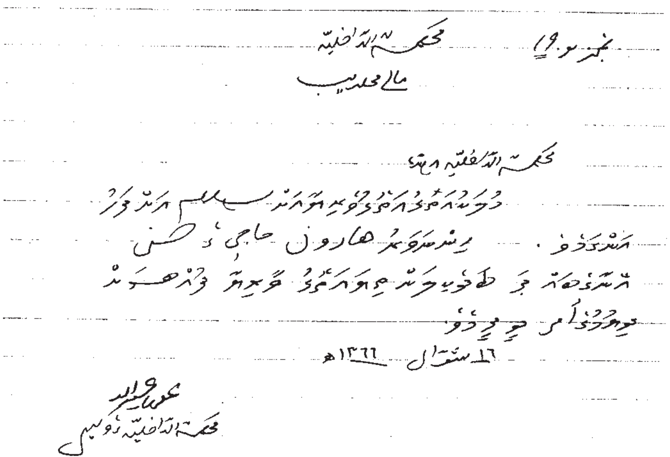

نمبر ١٩

محكمة الداخلية

مالى محاسب

محكمة الداخلية

هارون حاجى حسن

١٦ شوال ١٣٦٦هـ

محكمة الداخلية نائب وكيل

73

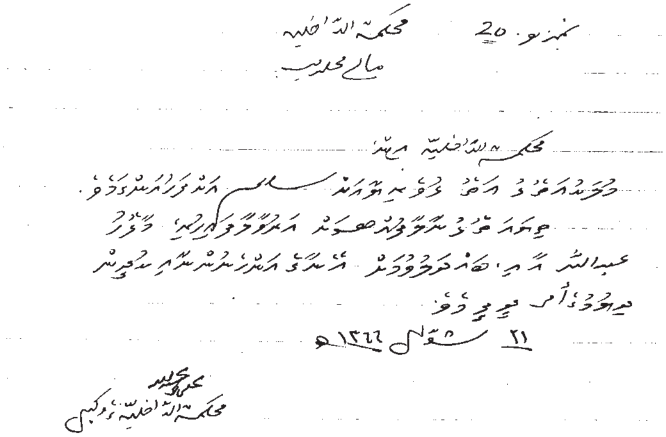

نمبر 20

محكمة الداخلية

مالى محاسب

محكمة الداخلية

عبد الله

٢١ شوال ١٣٦٦هـ

محكمة الداخلية نائب وكيل

ބަޑިޖީހުން ބައިތިއްބުމަށްކަމަށްވިދާޅުވެ، މިހާރު އެއީ،
ވަރަށްމަސްހުރި ޗޫރިސްބޮސް ރިސްބޮސްވެވެ. އޭނާ އަވަހާރަވީ
އުމުރުފުޅުން ގާތްގަނޑަކަށް 56 އަހަރުގައެވެ.

ވަރަށްބޮޑެތި ގެތެރެއިން އަރިސްކުރާ ބަދަލުތަކެއްގެ ތެރޭގައި މީހަކު ابراهيم މަނިކުގެ އަޑަށް ޝަކުވާކުރަނިކޮށް، މުޅިކަމުގެ ތަފްޞީލު ނިގުޅައިގަތުމުގެ ކުރިން ހުރި محمد މަނިކުގެ ކުށްމަނިކުފުޅު. އެގޮތުން މުޅިކަމުގެ ތަފްޞީލުތަކުން ވަޒީރުގެ عبد الله حليم ބަލައިގަތީ ޝަރީޢަތުގެ ތަރުތީބުން. ކުރީންނޫން ކޮމިޝަނުން محكمة الدّاخلية އިން ދ. އަތޮޅުގެ عبد الله حليم އަށް އަންގާފައިން ބޭނުމަކީ

ގަޒެޓު ފޮނަނާކިޔާގެ ފޮނުވަގަޅުގައި، މާލޭގެ 139
ނަމްބަރުޓީގެއިހުރި ޙަސަންކާގެއަރިޔާ، އާސާގެ އަމީރުއް
ގެއްލީ. (މާލޭގެ މިހާރުގެކާޑުގައި ހަސަންކާގެ ޔަރާގެއެއް
ނަމްބަރުވެސް އާއިލީ އުނަމެއް ގެއްލިގެނެއް ނުދާނެއެވެ.)
ޙަސަނުގެ މުޅިއަށް މަނިކުގެ ކުރިމަނިކު ނުވަތަ
އާދަމްމަނިކު އަވަހާރަވީ، މާލެއަހުރު ވިލިގިލިވަކުގައެވެ.
ވިލިގިލިވަރު އެދުރުސްވަރު ހާސްކަކުރިމަތިއަވަނީ،

74

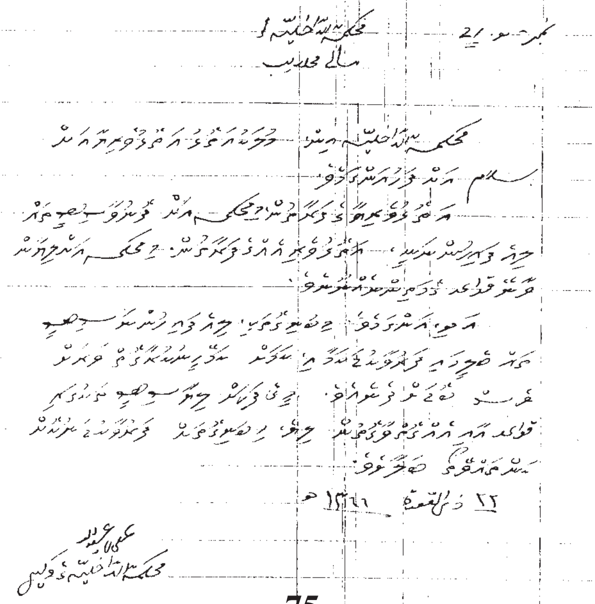

محكمة الدّاخلية
مالي محلّ

75

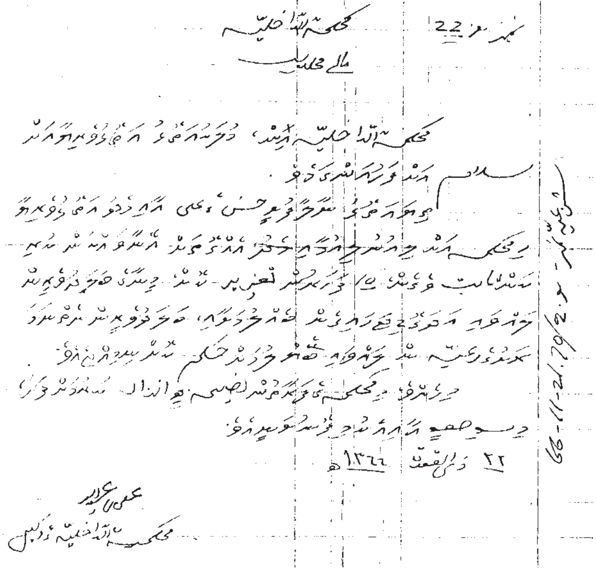

محكمة الدّاخلية
مالي محلّ

107 ނަމްބަރު ސިޓީއެވެ. 108 ނަމްބަރު ސިޓީގައިވަނީ 22 ޛުލްޤިޢްދާ 1372 ގެ ތާރީޚެވެ. އެއީ محمد امين ގެ ވެރިކަން ނިމުނުތާ 12 ދުވަސްފަހެވެ. ވެރިކަން ބަދަލުވިއިރު، މ. އަތޮޅު އަތޮޅުވެރިއަކަށް ހުންނަވާނީ، ކޮޅުފުށީ ކަތީބު حسن ކަލޭގެފާނެވެ. އެއީ، އަޅުގަނޑުވެސް ދުރްތަނެވެ.

76

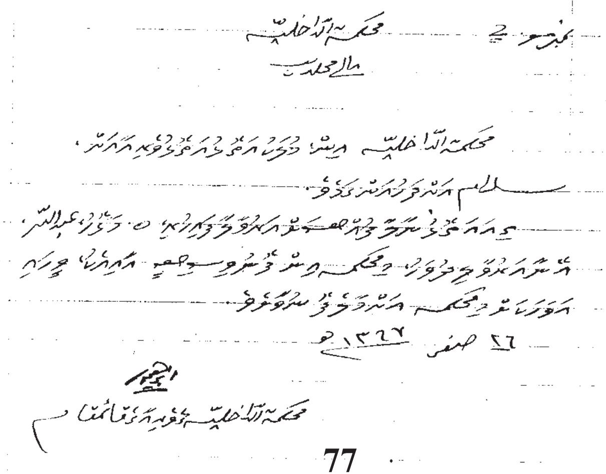

محكمة الدّاخلية
مالي محلّ

77

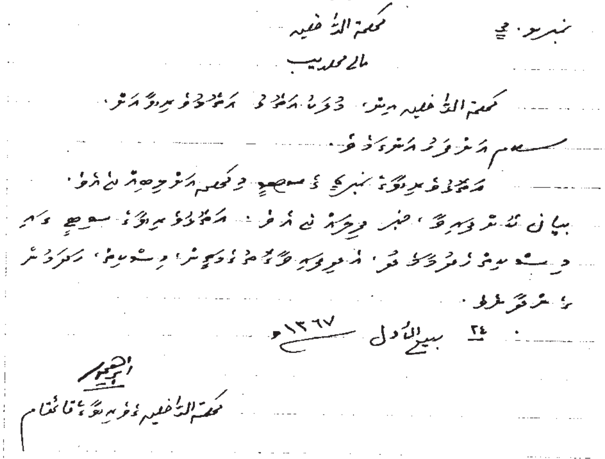

محكمة الدّاخلية
مالي محلّ

عبدالله حليم (ބަޑި علي ބޭގޭ ދޮންސީދީ) އަވަހާރަވީ 1374 ވަނަ އަހަރުގެ ރަމަޟާންމަހުގެ 13 ވީ ހޮނިހިރުދުވަހުގެ 9.30 ގައެވެ. (ތިރީގައި މިދަންނަވަނީ 1 ޝައްވާލު 1374 ގައި ނުކުތް ”ސަރުކާރުގެ ޚަބަރު“ ގައި ދޮންސީދީއާބެހޭގޮތުން ޝާއިޢުކުރި ލިޔުމަކުން ނަގާފައިވާ ބައެއް މައުލޫމާތެވެ. އަކުރުން އަކުރަކަށް ނޫނެވެ.)

السيد عبدالله حليم ނުވަތަ ބަޑި علي ބޭގޭ ދޮންސީދީއަކީ، ސައްޔިދުކިލެގެފާނުގެ ދޮރީސީދީގެ ބޭފުޅެކެވެ. މަންމައަކީ، ސިއްކަ ދޮންދީދީއެވެ. ރައްކާވިކަމަން

78

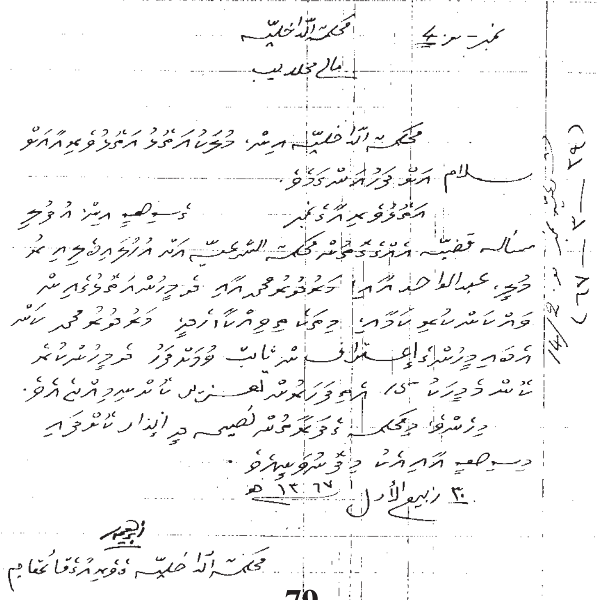

محكمة الله الخليّة

مالي محلديب

٣٠ ربيع الأول ١٣٦٧ هـ

79

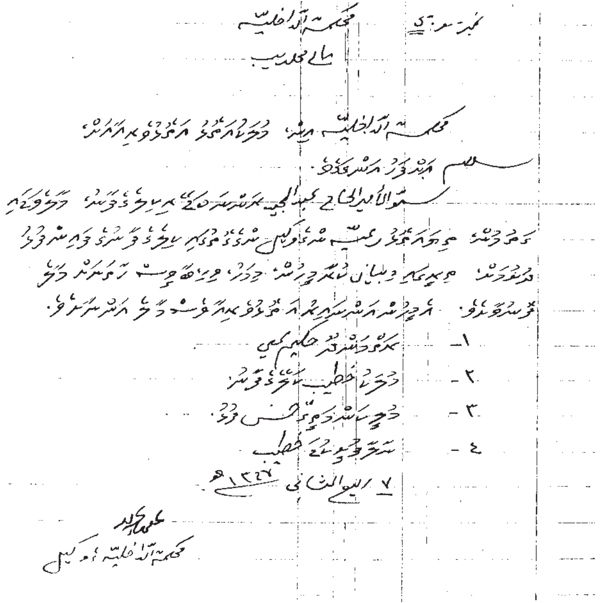

محكمة الله الخليّة

مالي محلديب

٧ ربيع الثاني ١٣٦٧ هـ

80

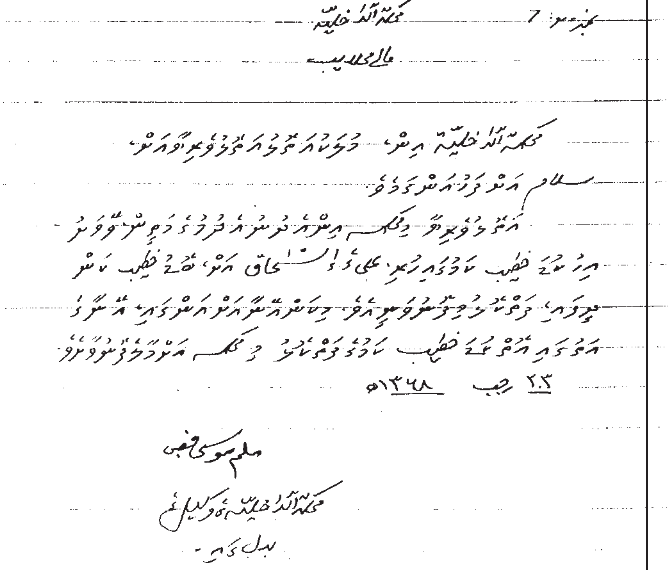

محكمة الله الخليّة

مالي محلديب

٢٣ رجب ١٣٦٨هـ

81

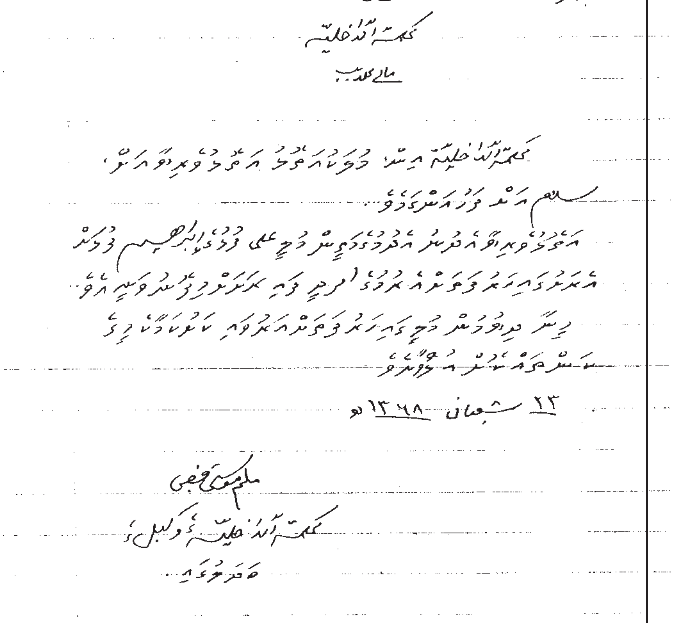

محكمة الله الخليّة

مالي محلديب

٢٢ شعبان ١٣٦٨هـ

ބުނެވުނީ ހިޖުރީގޮތުން 1319 ވަނައަހަރުއެވެ. އޭނާ ޖުވާންވަމުން ބޮޑުވުމުން ފަށައިގަތީ، "ނޫމަރާގެ" އާއި "މާންދޫގެ" ތެރޭގައެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] [illegible] [illegible] މަޖްލިސްގެ މެންބަރުން އޭނާ ކުރެއްވިއެވެ. [illegible]، [illegible] ގޮތުގައި ހިނގަމުންދިޔައިރު، އޭނާގެ [illegible] އެ މަގާމު އޭނާއަށް [illegible] [illegible] حسين حلمي ގެ [illegible] މަތިންނެވެ. [illegible] [illegible]، އޭނާގެ [illegible] ބިނާކުރެއްވުމުގެ [illegible] حسين حلمي އެވެ. ރާއްޖެއިން ބޭރަށް ގެންދަވައި އޭނާއަށް ތަޖުރިބާއި

މައުލޫމާތު ހޯއްދަވައިދެއްވީވެސް حسين حلمي އެވެ. ދެތިން ހަތަރު ދަތުރު ރާއްޖެއިންބޭރަށް ދޮންސީދީ ކުރެއްވިއެވެ. އެއިން އެއްދަތުރު ހާއްސަކުރެވުނީ ފޮޓޯއާބެހޭ މަސައްކަތް ދަސްކުރެއްވުމަށެވެ. ނަތީޖާއެއްގެގޮތުން އޭނާ ހިތުނިވަޑައިގަތީ، ފޮޓޯނެގުމުގެ ރޮނގުގައި، އެދުވަސްވަރުގެ ވަރަށްމަޝްހޫރު ބޭފުޅަކަށެވެ.

1366 ވަނައަހަރުގެ ޝައުބާންމަހުގެ 3 ވަނަ ދުވަހަކީ ދޮންސީދީއަށް ނިލަންދެއަތޮޅު ދެކުނުބުރީގެ (ދ. އަތޮޅުގެ) އަތޮޅުވެރިކަން ލިބިވަޑައިގަތް ދުވަހެވެ. އަހަރާއި ދުވަސްކޮޅަކު އެއަތޮޅުގެ އަތޮޅުވެރިކަން ކުރެއްވުމަށްފަހު ދެން އޭނާ ވަޑައިގަތީ، ތިލަދުންމަތީގެ އަތޮޅުވެރިކަމަށެވެ. ތިލަދުންމަތީގެ އަތޮޅުވެރިކަން ހައެއްކަމަސްދުވަހު، ދެން އޭނާއަށް ދެއްވީ ދ. އަތޮޅުގެ އަތޮޅުވެރިކަމެވެ. ދ. އަތޮޅުގެ އަތޮޅުވެރިކަން އޭނާއަށްދެއްވި، 1369 ވަނައަހަރުގެ ރަބީއުލްއައްވަލްމަހުގެ 7 ވަނަ ދުވަހުއެވެ. އޭނާގެ އަތޮޅުވެރިކަމުގައި، ދ. އަތޮޅުއޮފީހާއި އަތޮޅުގެ ކަމަށް އެކަށީގެންވާގޮތަށް ބަދަލުކުރައްވައި ހެއްދެވިއެވެ. އަތޮޅު މަދްރަސާގެ ބިންގާއެޅުއްވިތަނާ އޭނާގެ އަތޮޅުވެރިކަން ބަދަލުވިއެވެ. 1373 ވަނައަހަރުގެ މުހައްރަމް 13 ވަނަދުވަހުއެވެ.

ދުވަސްކޮޅެއް ވޭތިވުމަށްފަހު ދިވެހިރާއްޖޭ ދުވަހަކުވެސް ނުދެކޭފަދައިން އިންޤިލާބެއް އަރައެވެ. އެ އިންޤިލާބާ ގުޅިގެން ދިވެހި دولة ގެ ވުޒާރާތަކާއި محكمة ތަކުގެ ވެރިކަމަށްއައި ބަދަލުތަކުގެތެރޭގައި [illegible] [illegible] ކޮމިޓީ ހުސްވެއްޖެއެވެ. (محمد امين ގެ ވެރިކަމުގައި [illegible] [illegible] މަގާމުގައި ހުންނެވި علي نجيب އެވެރިކަން ނިމުމާއެކު

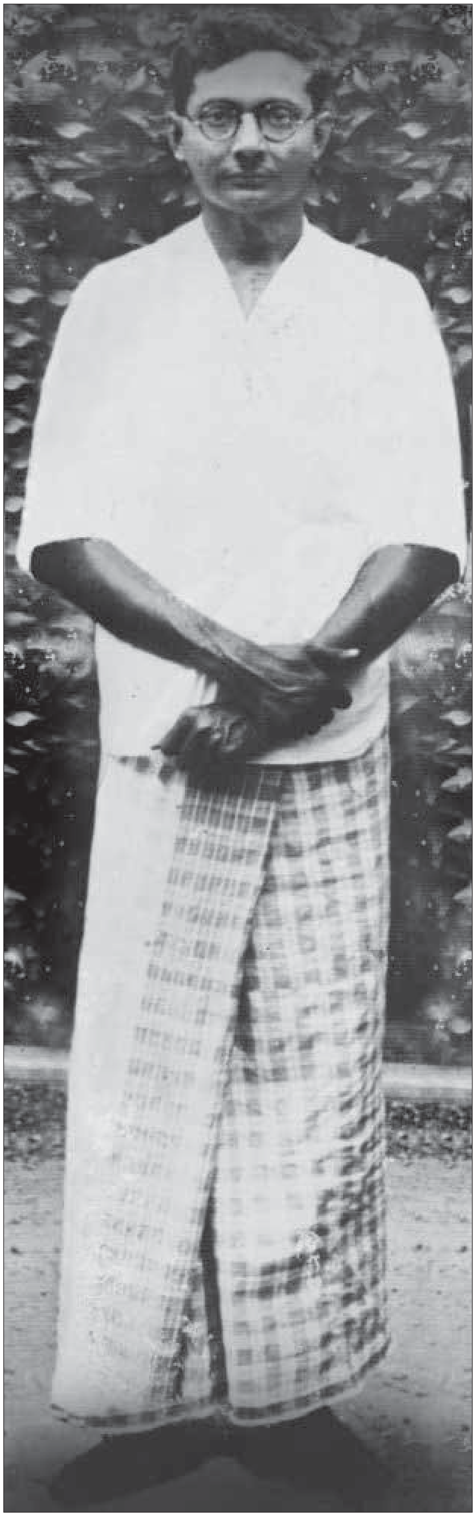

1-013

عبدالله حليم

(ބޭ علي ބޭބޭގެ ދޮންސީދީ)

82

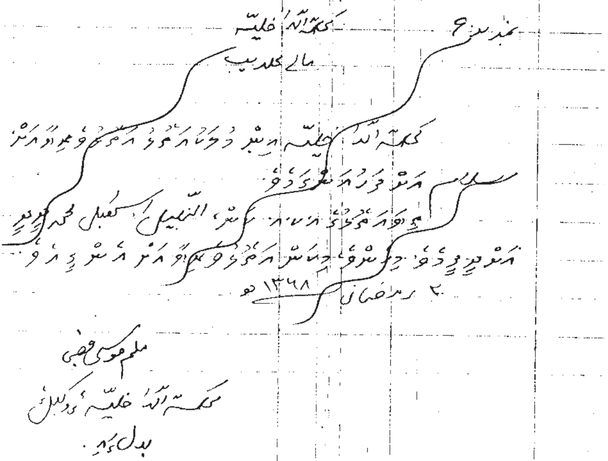
نمبر ٦

محكمة الله خليفة

مالي كلدبب

محكمة الله خليفة އިން ...

السلام ...

... النبيل اسمعيل ...

٢ رمضان ١٣٦٨ هـ

ملم موسى فتحي

محكمة الله خليفة ގެ وكيل

83

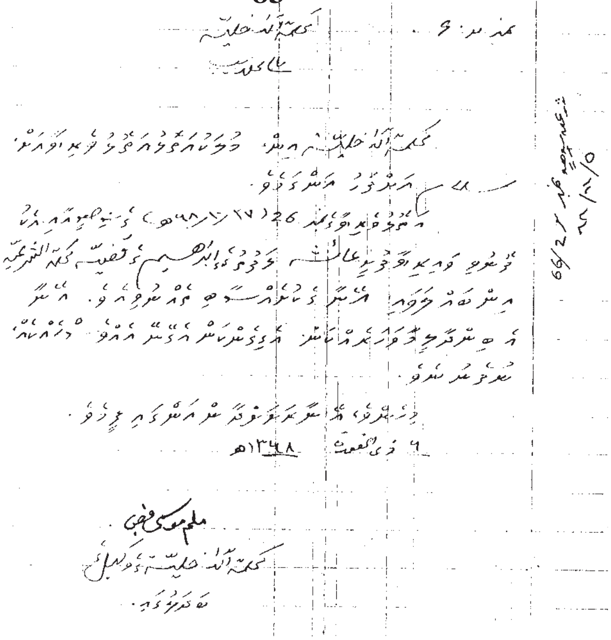
نمبر ٦

محكمة الله خليفة

مالي كلدبب

محكمة الله خليفة އިން ...

السلام ...

... ابراهيم ...

٦ ذي القعدة ١٣٦٨ هـ

ملم موسى فتحي

محكمة الله خليفة ގެ وكيل

އަރުވާފައިވިއެވެ.) ސަރުކާރުގެ ޚާޒިންޗާ މަޖީބަރައްޔާ ހުކޫމާގެ ވަޒީރުކަމަށް އަސްތިކާފުސް ވަޤާއިގައި عبدالله حليم އެވެ. އެއީ 1373 ވަނަ އަހަރުގެ محرّم މަހުގެ 24 ވަނަ ދުވަހުއެވެ. ޚާޒިންޗާގެ ވަޒީރުކަން ދިބިވަޔާއިގަސްދުވަހު، ދަރުސީދު ވިދާޅުވިކަމަށް ވެއެވެ. "މިއާދުވީ ގަސްފަޔަށް މިއާދެވެ." ދަރުސީދު

84

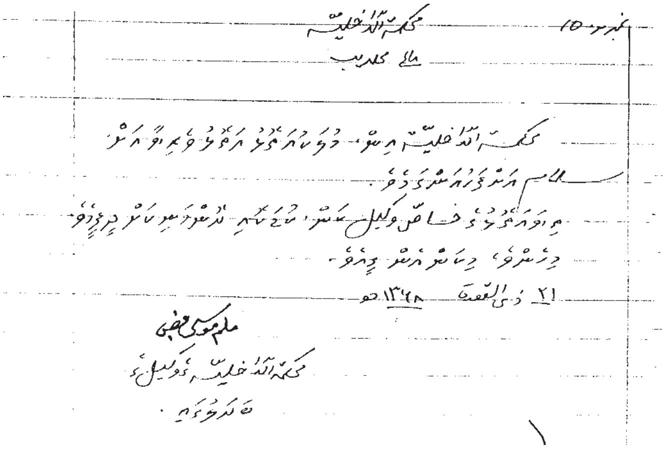
نمبر ١٥

محكمة الله خليفة

مالي كلدبب

محكمة الله خليفة އިން ...

السلام ...

... وكيل ...

٢١ ذي القعدة ١٣٦٨ هـ

ملم موسى فتحي

محكمة الله خليفة ގެ وكيل ގެ

1-014

މ. އަތޮޅުވެރިކަންކުރެއްވި ބޮޑުގޭ محمد حسن

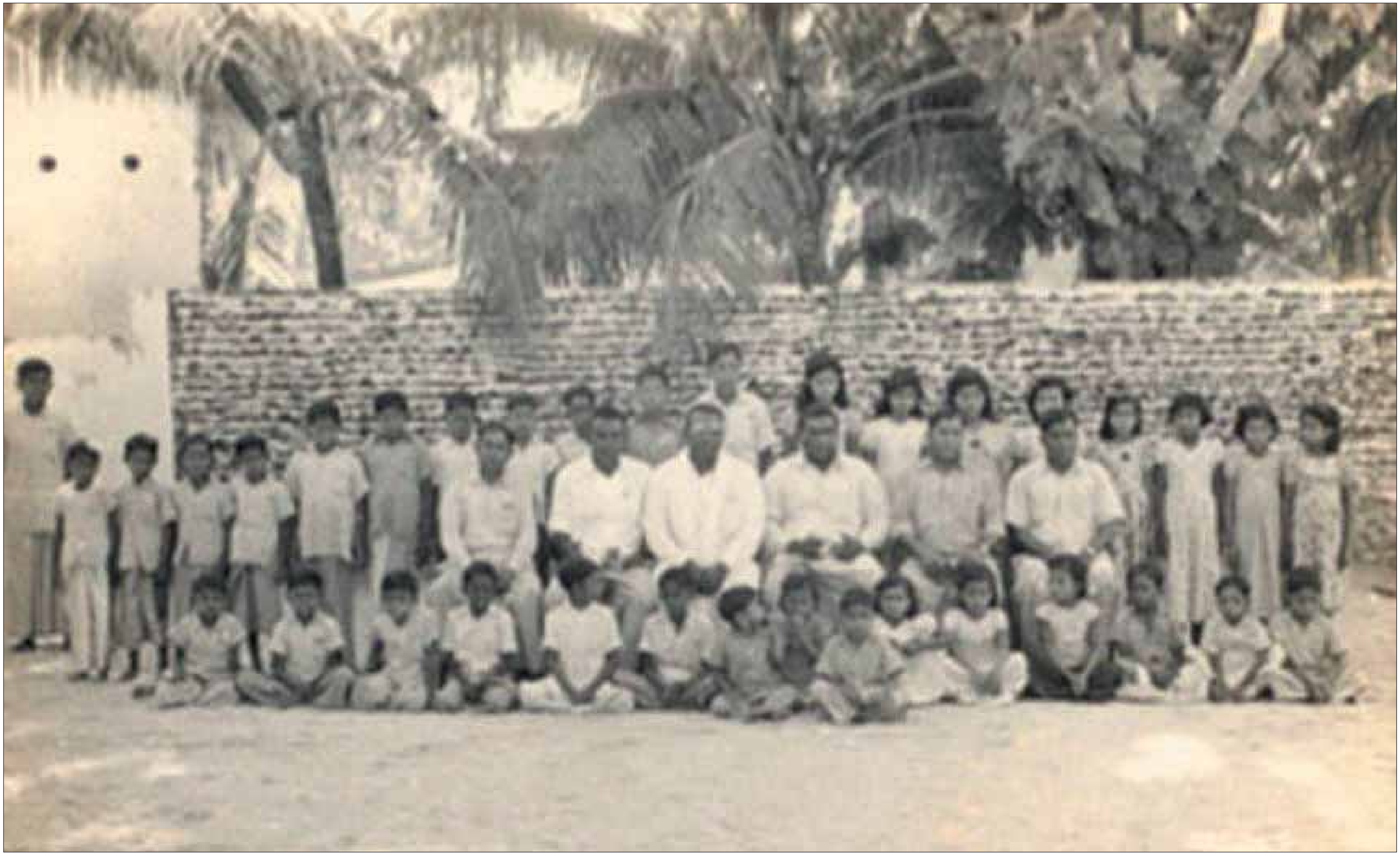

1-015

ރާއްޖެތެރެއަށް ކުރެއްވި ދަތުރުފުޅުގައި ابراهيم ناصر - މުލީގައި

ކަނާތުން: (އިށީނދެގެން) ދުރީކަމިބެ محمد ކަލޯފާނު - ދ. އަތޮޅުވެރިޔާ محمد حسن - ابراهيم ناصر - احمد زكى - ސ.ތ. حسن ديدى

ދަތުރުފުޅުގައި މިއީ 1960 ގެ އަހަރުތަކުގެ ފެށުމުގައެވެ. ބަރަށުގެ ކުދިކުދިންތަކާއިކު ސަރުކާރުގެ ވަގުތީ ابراهيم ناصر ގެ މިންނަތްތެރިވެވަޑައިގަތެވެ.

85

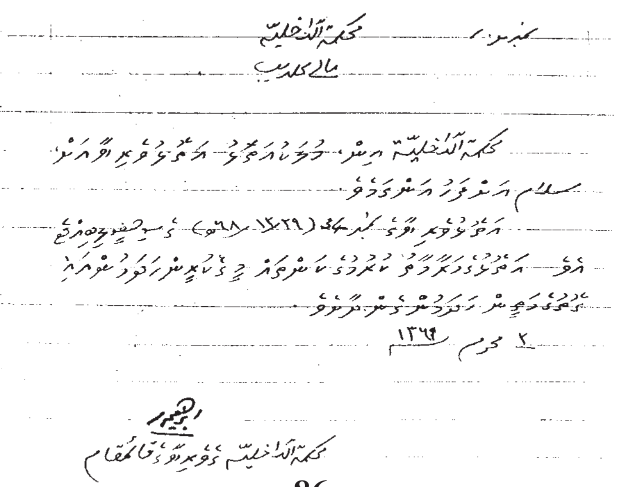

نمبر: 1
محكمة الداخلية
مالى كلديب

سلام

2 محرم 1364

محكمة الداخلية ގެ ... قائمقام

86

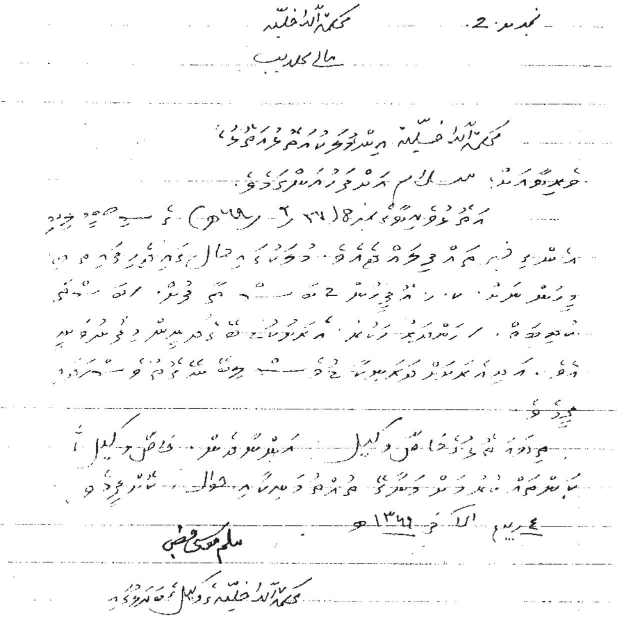

نمبر: 2
محكمة الداخلية
مالى كلديب

سلام

4 ربيع الآخر 1369 هـ

محكمة الداخلية ގެ وكيل

އަވަހާރަވިއިރު، ސަރުކާރުގެ ޚާރިޖިއްޔާގެ ވުޒާރާގެ ވަޒީރުގެ އިތުރަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖުލިސްގެ ހައްދުންމަތީގެ [illegible] [illegible].

(”ދުރްތަނާއި ވުޝުއަޑުގެ ހަނދާންހުރިބައި“ގެ [illegible] [illegible] އަޅުގަނޑު [illegible] ވަނީ 11 ނޮވެމްބަރު 1978 ގެ

87

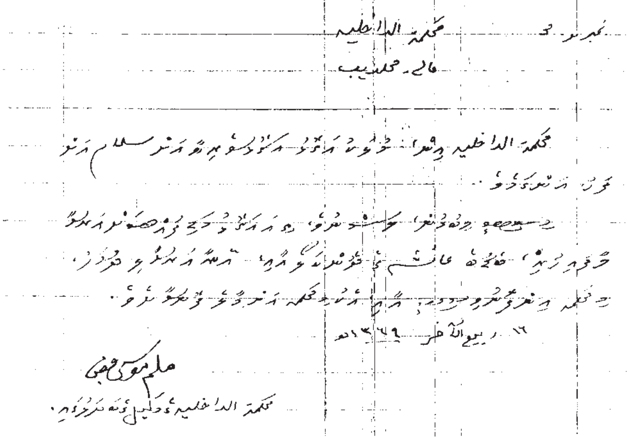

نمبر: 3
محكمة الداخلية
مالى كلديب

سلام

16 ربيع الآخر 1369 هـ

محكمة الداخلية ގެ وكيل

88

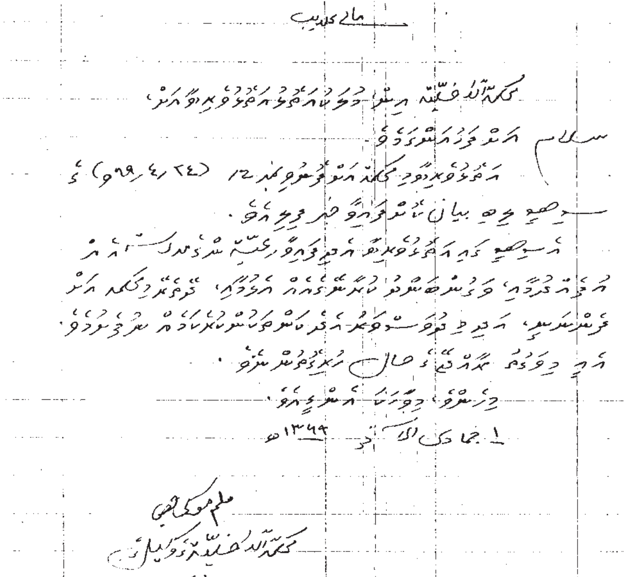

نمبر: 4
محكمة الداخلية
مالى كلديب

سلام

1 جمادى الآخر 1369 هـ

محكمة الداخلية ގެ وكيل

89

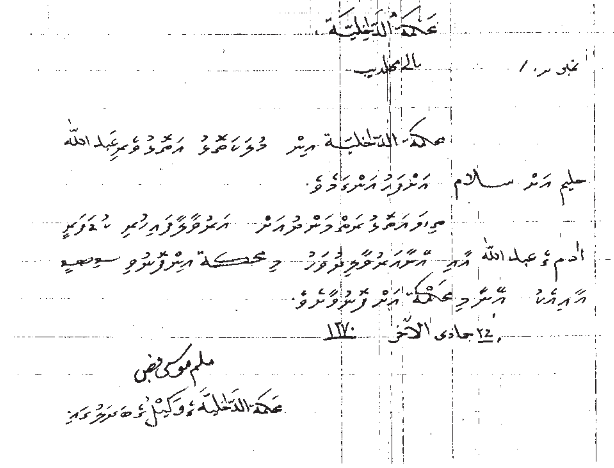

نمبر: 1
محكمة الداخلية
مالى كلديب

محكمة الداخلية ... عبد الله

سلام

24 جمادى الآخر 1370

محكمة الداخلية ގެ وكيل

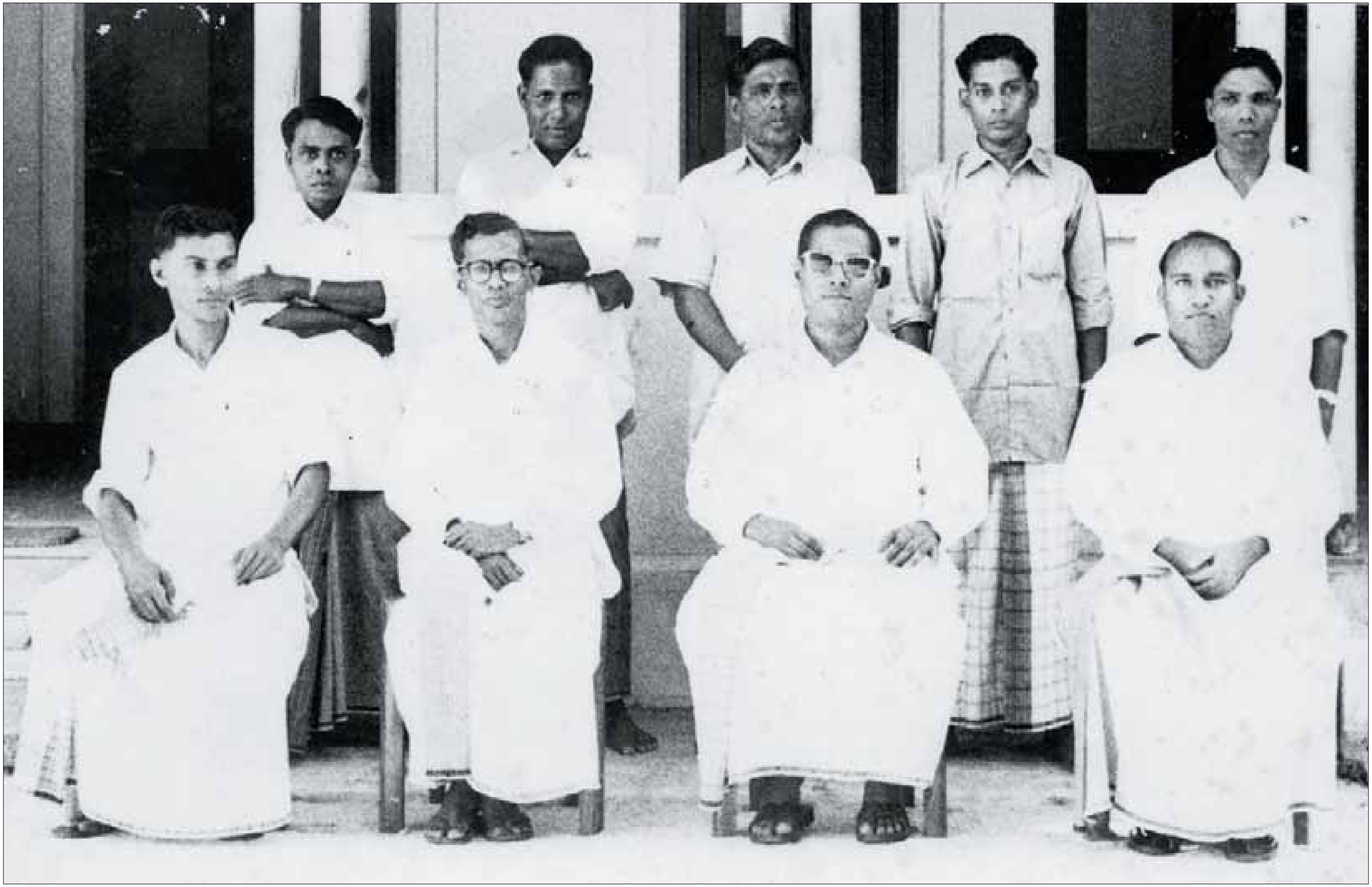

1-016

ބަޖާލީހުންގެ ކަނާތުންވާތަށް - އިށީނދެގެން: 1- އުސްޅެރިގޭ علي شريف- 2- فاروق اسمعيل- 3- ވާދޫގޭ علي احمد- 4- އަތޮޅުވެރިޔާ احمد مفيد

ކޮޅަށް: 1- ވާދެހާރުރީ عبدالله ކަލޭގެފާނު 2- މުޖަރު علي موسى ދީދީ - 3- މުލީ محمد ކަލޭގެފާނު - 4- ދިއްގަރު علي ކަލޭގެފާނު - 5- ފޭވަރު احمد اسحاق

(ފަހަތުގައި ކޮޅަށްތިއްބެވީ، 1968 ވަނައަހަރަށް އިންތިޚާބުކުރެވުނު މ. އަތޮޅު އަތޮޅުކޮމިޓީއެވެ.)

90

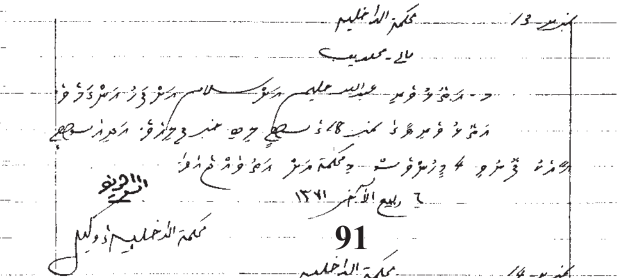

91

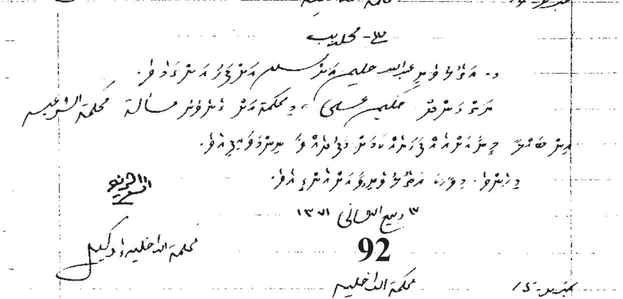

92

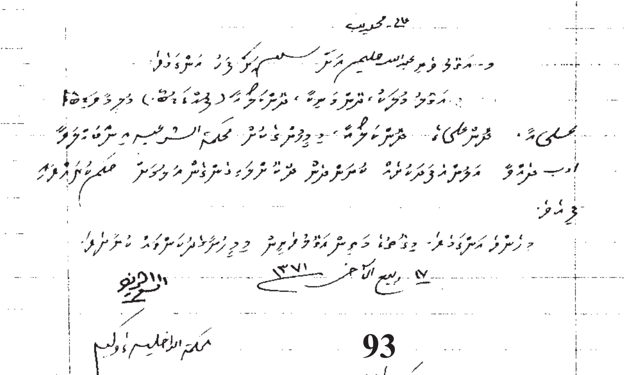

93

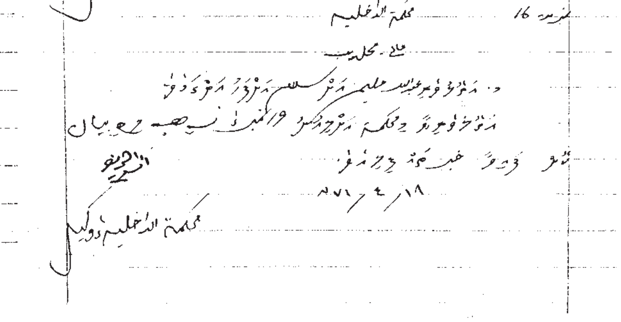

94

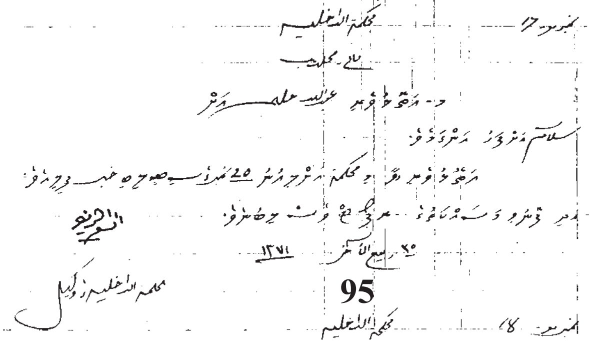

95

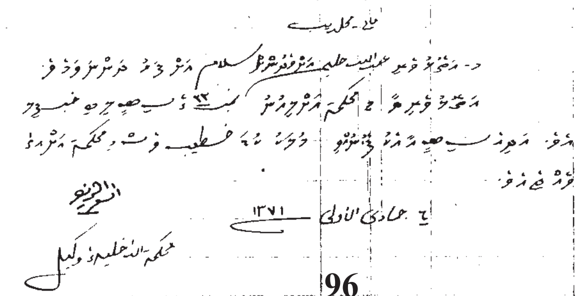

96

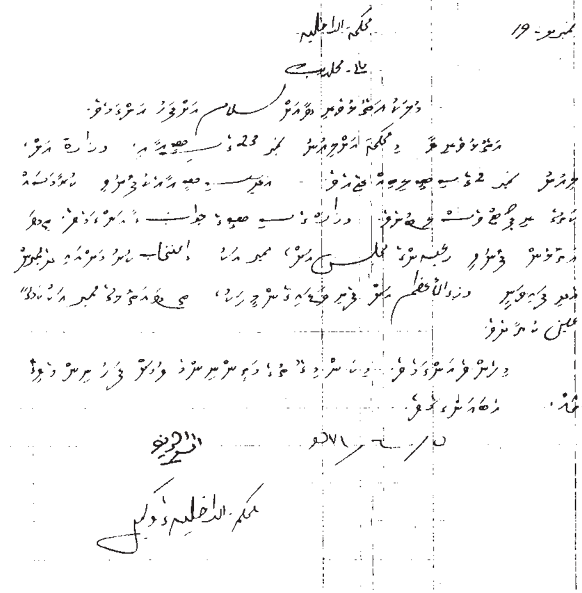

ކުރިއަށް. އޭގެ [illegible] [illegible] ކުރިއާ ނިސްބަތުން
ކުރާއިރު [illegible] ދަންނަވަންޖެހޭ [illegible]
މީގެ މާނައަކީ، [illegible]
މަސައްކަތް [illegible] ކުރިންވެސް

ދަންނަވައި [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] محمد
މަނިކުގެ [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
عبدالله حليم ([illegible] ދޮންސީދީއެވެ.) [illegible]

97

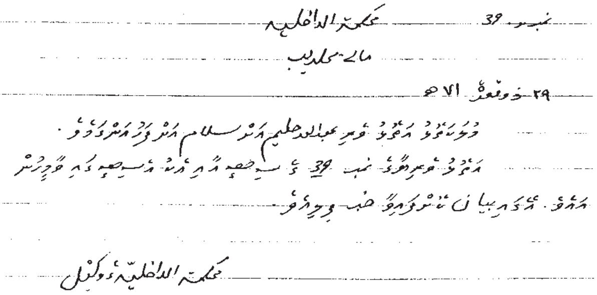

نمبر 39

محكمة الداخلية

مالے محليب

٢٩ ذوالقعدة ٧١ هـ

[illegible] عبدالحليم [illegible] سلام [illegible]

[illegible] نمبر 39 [illegible]

[illegible] بيان [illegible]

محكمة الداخلية ؤكيل

98

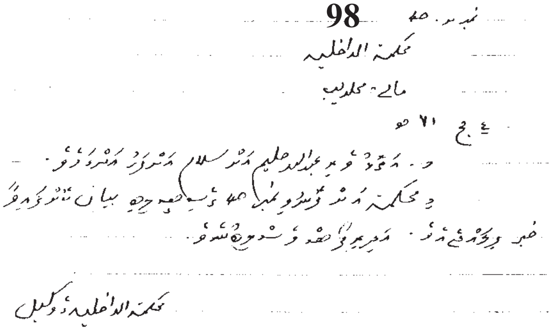

نمبر 40

محكمة الداخلية

مالے محليب

٤ ج ٧١ هـ

[illegible] عبدالحليم [illegible] سلام [illegible]

[illegible] محكمة [illegible] نمبر 40 [illegible] بيان [illegible]

[illegible]

محكمة الداخلية ؤكيل

99

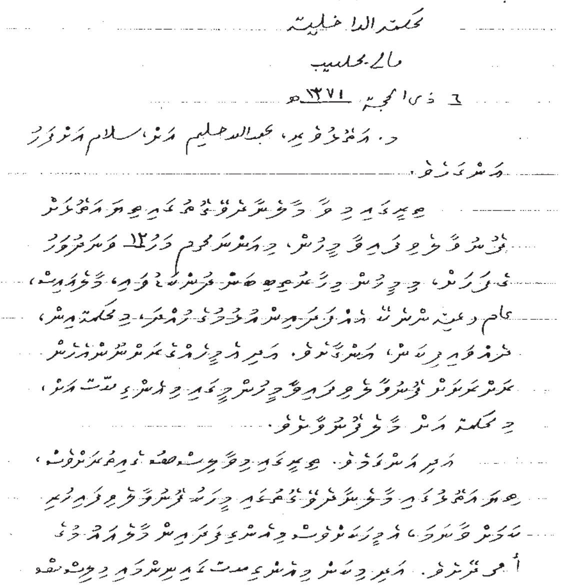

نمبر 41

محكمة الداخلية

مالے محليب

٦ ذى الحجة ١٣٧١ هـ

[illegible] عبدالحليم [illegible] سلام [illegible]

[illegible]

ކޮޅުފުށީ ކަތީބު حسن ކަލޭފާނެވެ. محمد امين ގެ ވެރިކަން
ނިމުނުއިރު ހުވަދުއަތޮޅުގެ އަތޮޅުވެރިއަކަށް ހުންނަވާނީ
ކޮޅުފުށީ ކަތީބު حسن ކަލޭގެފާނެވެ.
محمد امين ގެ ވެރިކަމަށްފަހު، ހުވަދުއަތޮޅަށް

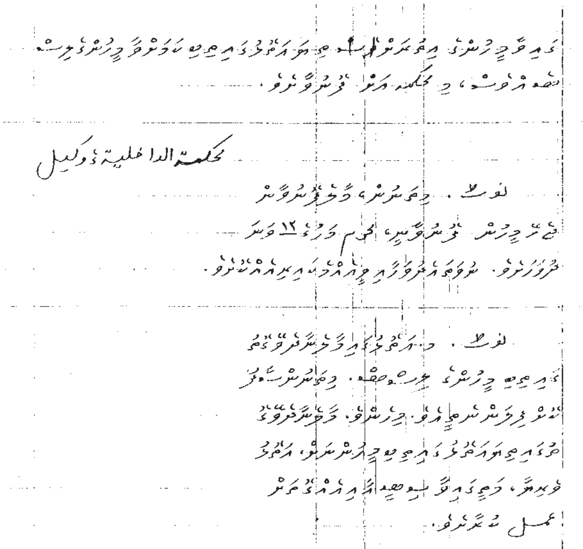

[illegible] محكمة [illegible]

محكمة الداخلية ؤكيل

[illegible]

[illegible] عمل [illegible]

100

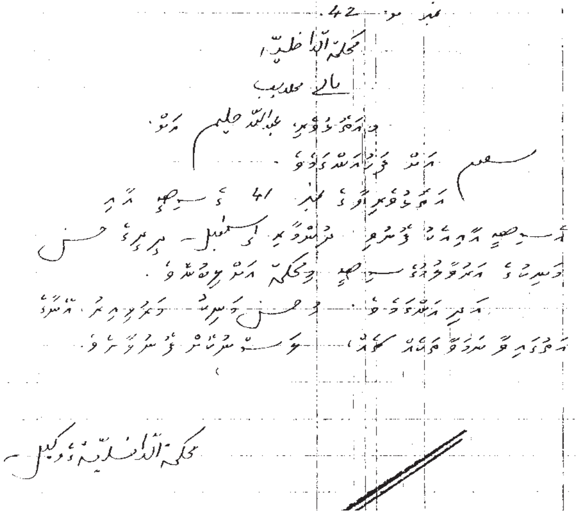

نمبر 42

محكمة الداخلية

مالے محليب

[illegible] عبدالله حليم [illegible]

سلام [illegible]

[illegible] نمبر 41 [illegible]

[illegible] اسمٰعيل [illegible] حسن

[illegible] محكمة [illegible]

[illegible] حسن [illegible]

[illegible]

محكمة الداخلية ؤكيل

ފުރަތަމަ ވަޑައިގަތް އަތޮޅުވެރިއަކީ، احمد حسين މަނިކުފާނު.
އެހެންގޮތަކަށް ދަންނަވާނަމަ، [illegible] احمد މަނިކުފާނު.
ގ. ކޮޅަމާފުށުން ނިސްބަތްވާ މާފަންނު ބޭޑުގޭ محمد
حسن އާއި، [illegible] [illegible] احمد مفيد، ހުވަދު
އަތޮޅު އަތޮޅުވެރިކަން ކުރެއްވީ، ابراهيم ناصر ގެ ވެރިކަމުގެ
ދުވަސްވަރުއެވެ. [illegible] [illegible] محمد حسن އެވެ.
احمد مفيد ގެ [illegible] [illegible] އަތޮޅުވެރިކަން
[illegible] [illegible] ابراهيم ناصر ގެ

101

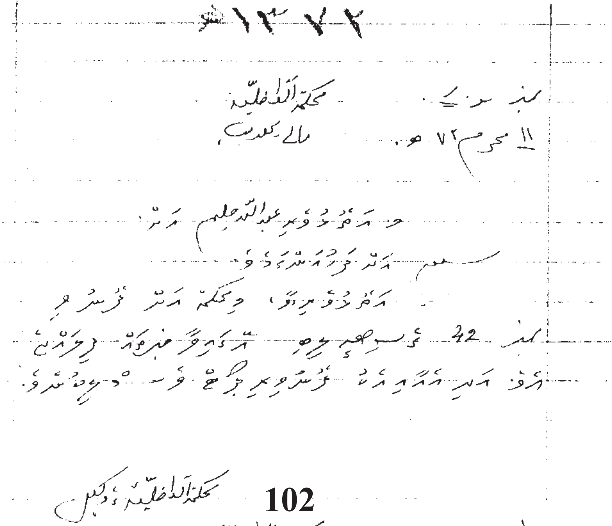

١٣٧٢ هـ

نمبر س: ١ محكمة الداخلية

١١ محرم ٧٢ هـ مالي محلديب

މ. އަތޮޅުވެރި عبدالله حليم އަށް،

سلام އަށް ފަހު އަރިސްކުރަމެވެ.

އަތޮޅުވެރިޔާ، މިمحكمة އަށް ފޮނުވި

نمبر 42 ގެ سجل [illegible]

[illegible]

محكمة الداخلية ގެ وكيل

102

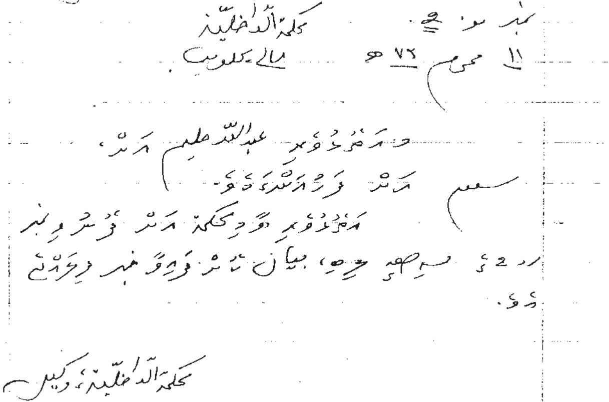

نمبر س: ٢ محكمة الداخلية

١١ محرم ٧٢ هـ مالي محلديب

މ. އަތޮޅުވެރި عبدالله حليم އަށް،

سلام އަށް ފަހު އަރިސްކުރަމެވެ.

އަތޮޅުވެރިޔާ މިمحكمة އަށް ފޮނުވި نمبر

2 ގެ سجل [illegible] بيان [illegible]

[illegible]

محكمة الداخلية ގެ وكيل

103

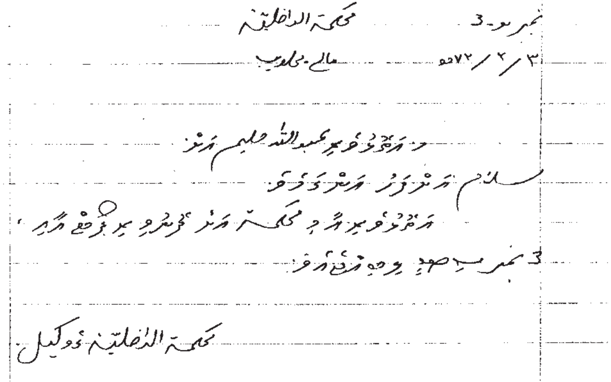

نمبر س: 3 محكمة الداخلية

٣/٢/٧٢ هـ مالي محلديب

މ. އަތޮޅުވެރި عبدالله حليم އަށް،

سلام އަށް ފަހު އަރިސްކުރަމެވެ.

އަތޮޅުވެރިޔާ މިمحكمة އަށް ފޮނުއްވި [illegible]

3 نمبر سجل [illegible]

محكمة الداخلية ގެ وكيل

104

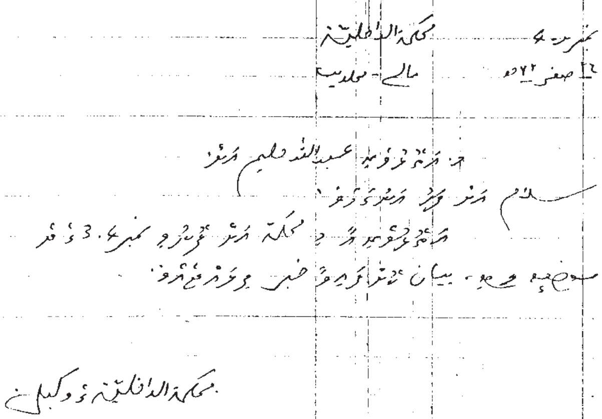

نمبر س: 4 محكمة الداخلية

١٤ صفر ٧٢ هـ مالي محلديب

މ. އަތޮޅުވެރި عبدالله حليم އަށް،

سلام އަށް ފަހު އަރިސްކުރަމެވެ.

އަތޮޅުވެރިޔާ މިمحكمة އަށް ފޮނުއްވި نمبر 3،4 ގެ

سجل [illegible] بيان [illegible]

محكمة الداخلية ގެ وكيل

105

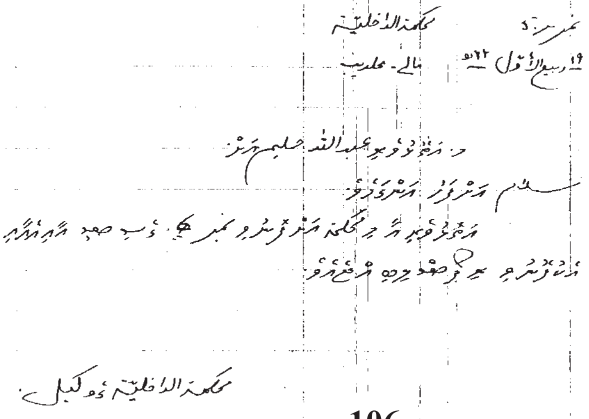

نمبر س: 5 محكمة الداخلية

١٩ ربيع الأول ٧٢ هـ مالي محلديب

މ. އަތޮޅުވެރި عبدالله حليم އަށް،

سلام އަށް ފަހު އަރިސްކުރަމެވެ.

އަތޮޅުވެރިޔާ މިمحكمة އަށް ފޮނުއްވި نمبر 5 ގެ سجل [illegible]

[illegible]

محكمة الداخلية ގެ وكيل

106

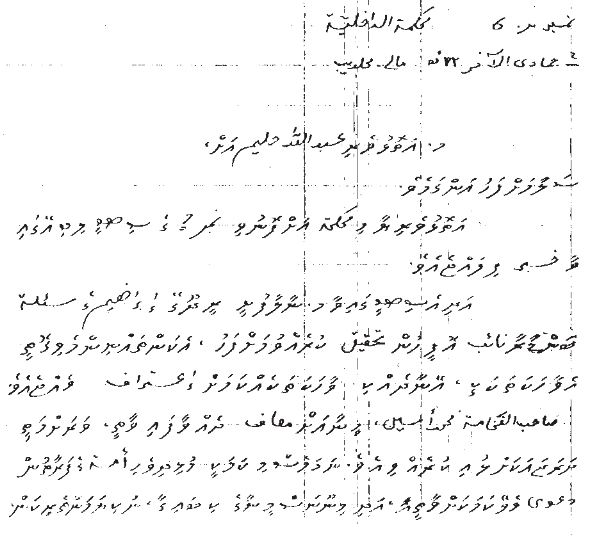

نمبر س: 6 محكمة الداخلية

٢ جمادى الآخر ٧٢ هـ مالي محلديب

މ. އަތޮޅުވެރި عبدالله حليم އަށް،

سلام އަށް ފަހު އަރިސްކުރަމެވެ.

އަތޮޅުވެރިޔާ މިمحكمة އަށް ފޮނުއްވި نمبر 6 ގެ سجل [illegible]

[illegible]

[illegible] نائب [illegible] تحقيق [illegible]

[illegible] اعتراف [illegible]

صاحب القائمة محمد أمين، [illegible] معاف [illegible]

[illegible]

[illegible]

ވެރިކަމުގެ ދުވަސްވަރުގެ ވާހަކައެއް. މުލަކު އަތޮޅުގެ އަތޮޅުވެރިކަން ކުރެއްވި މިދެންނެވި ބޭފުޅުންގެތެރެއިން، އަޅުގަނޑު މިހުންނަވާއިރު (23 ޑިސެމްބަރު 2012) ދުނިޔޭގައި ހުންނެވި ހަމައެކަނި ޙާއްޖީ احمد ވަނިކޮށް. އޭނާގެ އުމުރުން މިހާރުއުޅުވާކަރުން މިވަނީ،

107

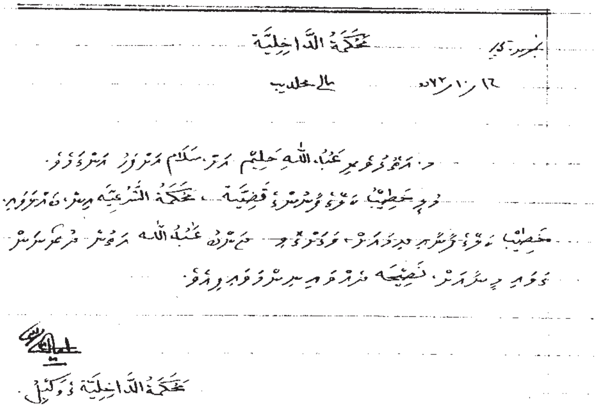

نمبر ١٥

محكمة الداخلية

١٢/١٠/٧٢ مالي محلايب

ދ. އަތޮޅުވެރި عبدالله حليم އާއި سلام އަރުވައި [illegible]

[illegible] خطيب [illegible] محكمة الشرعية [illegible]

خطيب [illegible] عبدالله [illegible]

[illegible] نصيحة [illegible]

محكمة الداخلية ގެ وكيل

108

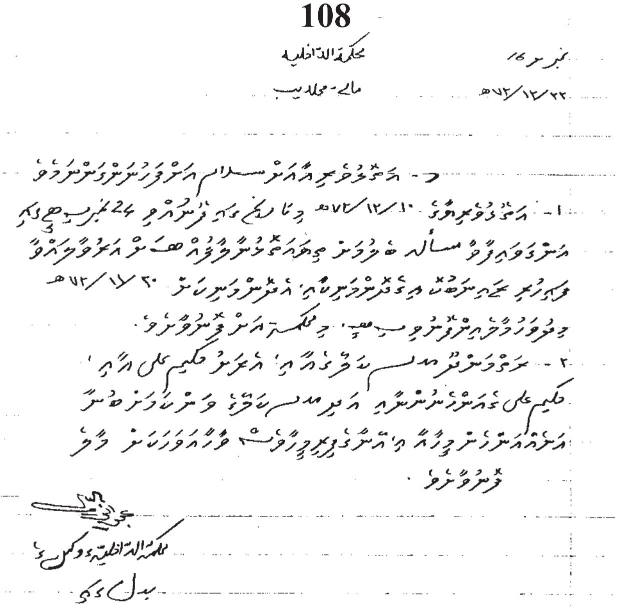

نمبر ١٦

محكمة الداخلية

٢٢/١٢/٧٢هـ مالي محلايب

ދ. އަތޮޅުވެރިޔާއަށް سلام އަރުވައި ހަނދާންކޮށްދެމެވެ.

١- [illegible] ١٠/١٢/٧٢ [illegible] 24 [illegible]

[illegible] مسائل [illegible]

[illegible] ٢٠/١٢/٧٢هـ

[illegible] مملكة [illegible]

٢- [illegible] حكيم على [illegible]

حكيم على [illegible]

[illegible]

محكمة الداخلية ގެ وكيل ގެ

بدل ގައި

ނުވަދިހައިގެ އަހަރުތަކުގެތެރޭގައެވެ. ޤާޟީ ابراهيم
މަނިކާއި، [illegible] محمد މަނިކުގެ ދޮންމަނިކާއި،
عبدالله حليم އާއި، [illegible] ކަތީބު حسن ކަލޭގެފާނާއި، محمد
حسن އާއި احمد مفيد ވަނީ، ދުނިޔެދޫކުރައްވައި الله ގެ
رحمة އަށް ދަތުރުކުރައްވާފައެވެ. މާތް الله އެބޭފުޅުން
ކަށްވަޅުގެ ޢަޛާބުން ސަލާމަތްކުރައްވައި، [illegible]
ސުވަރުގޭގެ ދާއިމީ رحمة އާއި نعمة ގައި އަބަދަށް
ވަހައްޓަވާނދޭވެ. آمين !

109

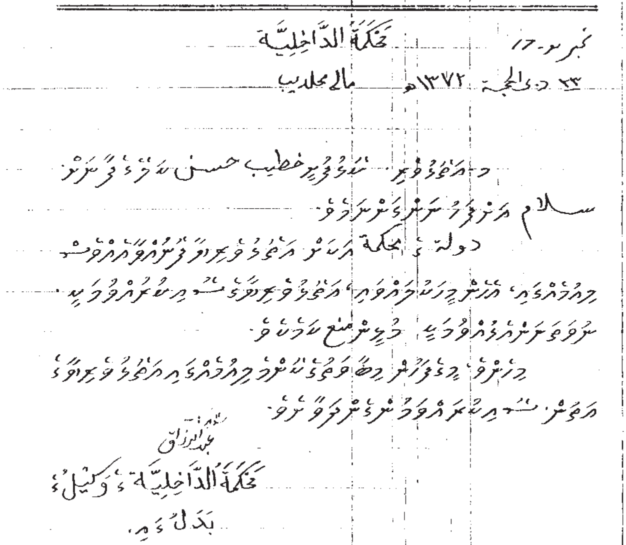

نمبر ١٧

محكمة الداخلية

٢٣ ذي الحجة ١٣٧٢هـ مالي محلايب

ދ. އަތޮޅުވެރި [illegible] خطيب حسن ކަލޭގެފާނަށް

سلام އަރުވައި ހަނދާންކޮށްދެމެވެ.

دولة ގެ محكمة އަކުން [illegible]

[illegible]

[illegible] منع [illegible]

[illegible]

[illegible]

عبدالرزاق

محكمة الداخلية ގެ وكيل ގެ

بدل ގައި.

110

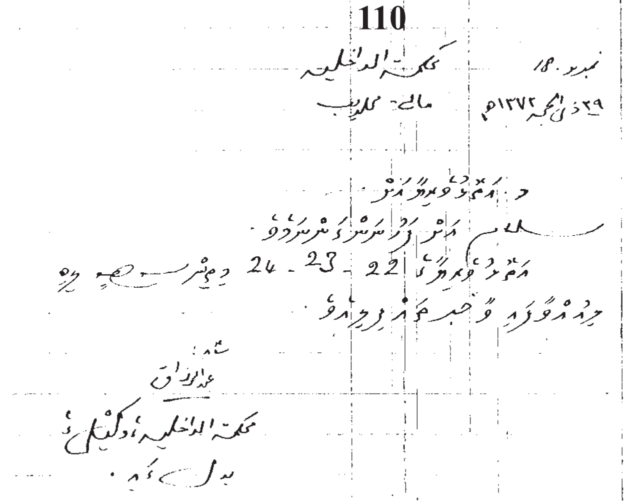

نمبر ١٨

محكمة الداخلية

٢٩ ذي الحجة ١٣٧٢هـ مالي محلايب

ދ. އަތޮޅުވެރިޔާއަށް

سلام އަރުވައި ހަނދާންކޮށްދެމެވެ.

[illegible] 22 - 23 - 24 [illegible]

[illegible]

عبدالرزاق

محكمة الداخلية ގެ وكيل ގެ

بدل ގައި.

ރާއްޖޭގެ ކޮންމެއަތޮޅެއްގައިވެސް އެއަތޮޅެއްގެ
[illegible] ފާހަގަކުރެވި [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible].
ބައެއްބޭފުޅުންނާ ބޭކަލުން [illegible] [illegible]
[illegible] ގޮތުގައެވެ. އަނެއް ބަޔަކު ފާހަގަކުރެވީ
[illegible] [illegible] [illegible] ގޮތުގައެވެ.
އަނެއްބަޔަކު ސަރުކާރުން [illegible] ވަޒީފާ ބާރާއި [illegible]
ސަބަބުންނެވެ. އަނެއްބަޔަކު ސަރުކާރުން [illegible] [illegible]
[illegible] ސަބަބުންނެވެ. [illegible]

111

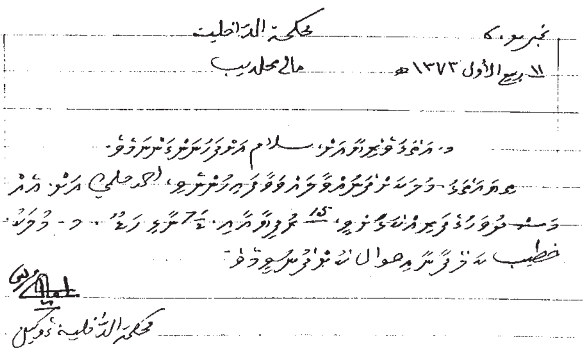

نمبر [illegible]
محكمة الداخلية
مالي محلريب
١١ ربيع الأول ١٣٧٣هـ

[illegible] سلام [illegible]

[illegible] احمد حلمي [illegible]

[illegible] خطيب [illegible]

محكمة الداخلية [illegible] وكيل

112

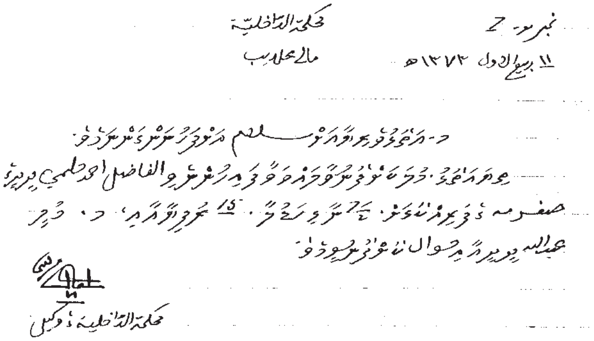

نمبر [illegible]
محكمة الداخلية
مالي محلريب
١١ ربيع الاول ١٣٧٣هـ

[illegible] سلام [illegible]

[illegible] الفاضل احمد حلمي [illegible]

[illegible] عبد الله [illegible]

محكمة الداخلية [illegible] وكيل

113

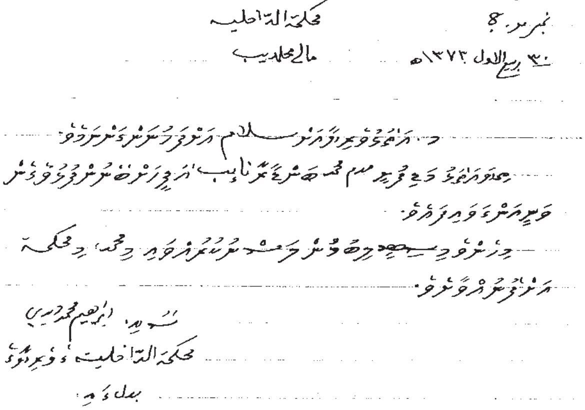

نمبر [illegible]
محكمة الداخلية
مالي محلريب
٣٠ ربيع الاول ١٣٧٣هـ

[illegible] سلام [illegible]

[illegible] محمد [illegible] نايب [illegible]

[illegible]

ابراهيم محمد [illegible]

محكمة الداخلية [illegible]

114

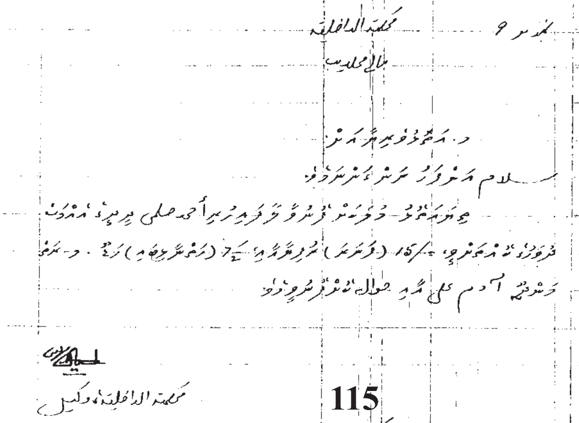

نمبر ٩
محكمة الداخلية
مالي محلريب

[illegible] سلام [illegible]

[illegible] احمد حلمي [illegible]

[illegible] آدم علي [illegible]

محكمة الداخلية [illegible] وكيل

115

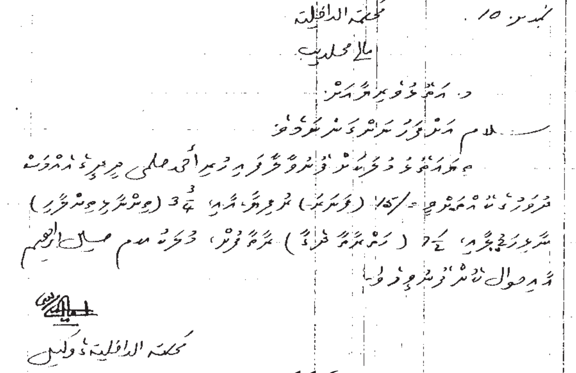

نمبر ١٥
محكمة الداخلية
مالي محلريب

[illegible] سلام [illegible]

[illegible] احمد حلمي [illegible]

[illegible] محمد صالح ابراهيم [illegible]

محكمة الداخلية [illegible] وكيل

116

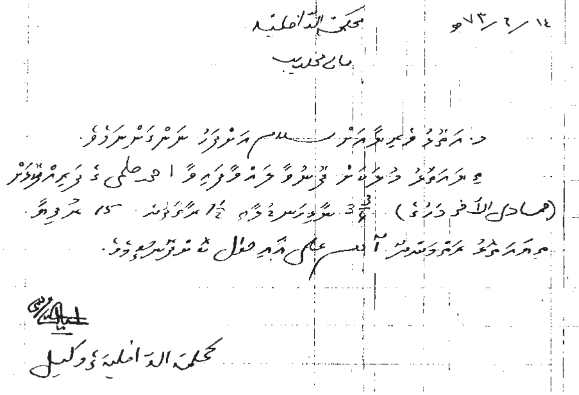

نمبر ١١
محكمة الداخلية
١٤ / ٦ / ٧٣
مالي محلريب

[illegible] سلام [illegible]

[illegible] احمد حلمي [illegible] (جمادى الآخرة [illegible]) [illegible]

[illegible] آدم علي [illegible]

محكمة الداخلية [illegible] وكيل

[illegible]

[illegible]

118

وزارة الداخلية

[illegible]

ނަންބަރު 22

وزارة الداخلية [illegible] سلام [illegible]

[illegible]

[illegible] ނަންބަރު ދ-ޖ 1/77 [illegible]

[illegible]

١- [illegible] ٧٧/١٠/٤

[illegible]

٢- ނަންބަރު ދ-ޖ 77/ [illegible]

[illegible]

٢ شوال ١٣٧٧

١ [illegible] ١٩٥٨

شمس الدين [illegible]

وزارة الداخلية وكيل

ހުވަދުއަތޮޅުގެ އަތޮޅުވެރިކަންކުރެއްވި ރަސްތުގު محمد މަނިކުގެ ދޮންމަނިކު

117

وزارة الداخلية

[illegible]

ނަންބަރު 21

وزارة الداخلية [illegible] سلام [illegible]

[illegible]

١- [illegible] وزارة [illegible]

[illegible] الجمعية [illegible]

[illegible] الجمعية [illegible]

٢- [illegible]

[illegible]

نائب رئيس [illegible] وكيل [illegible]

[illegible]

[illegible] مال [illegible] إختيار

[illegible]

[illegible] وزارة الداخلية [illegible]

[illegible]

[illegible]

1- المرحوم [illegible] خطيب حسن [illegible]

2- [illegible] عبدالله [illegible]

3- [illegible] نائب علي [illegible]

4- [illegible] حسين [illegible]

5- [illegible] أحمد خليل [illegible]

6- [illegible] خطيب محمد [illegible]

١٨ شوال ١٣٧٧

8 މޭ 1958

شمس الدين [illegible]

وزارة الداخلية وكيل

ދުވެސްވެ. ސަރުކާރަށް ސަރުކާރުތަކުއެވެ. ކާނޫނީރަކާ

ކަމުގައިވިކަސްފުޅެވެ. އެކަމަކު ވިސްނުންކަމި ބޮޑުރިކަމި

އަތޮޅުތަކާއި ދިޔަ އިރުސާބަރު "ސުވާދީބުއަސް" ރިޔާގެ

ދުވެރިން ކަރިތާ މަރާތަމި ރާއްޖޭގެ ރަސްކަމަށް

ރިސްވަސްތަކަށް އިސްވެގެން އަސްހަރުއްގެ ސަމުގައި

މެޖޯރިޓީއާ އަށް "ސަރުކާރުގެ އިޢްލާނު" ރިޔާސަތުގެ

ޒަރޫރީގައި އެދެ ވަރުބަލިވެގެންދާ އަސްހަސްތަކަށް ދިމާވުމުގެ

119

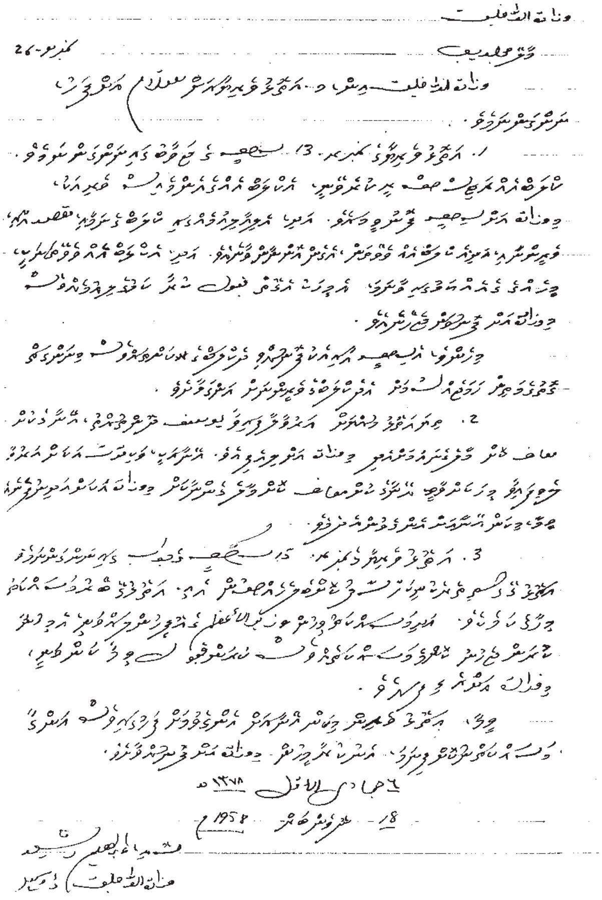

120

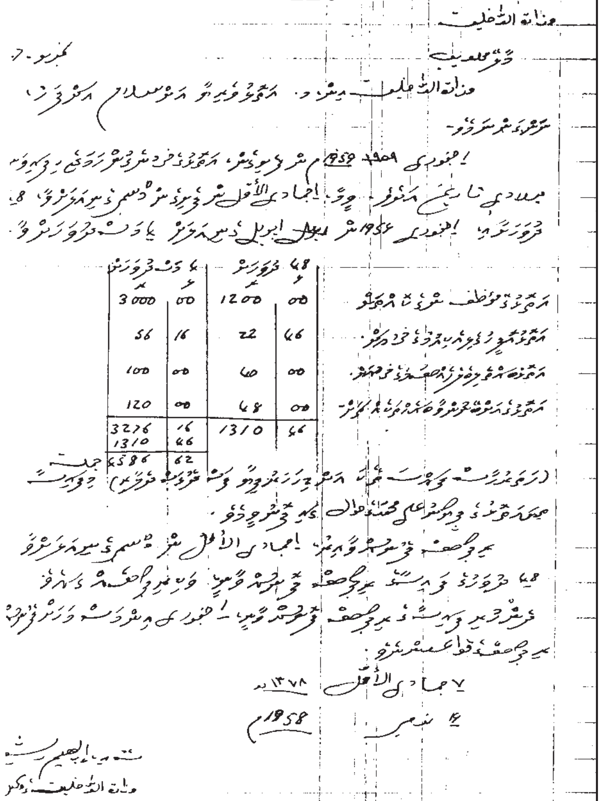

121

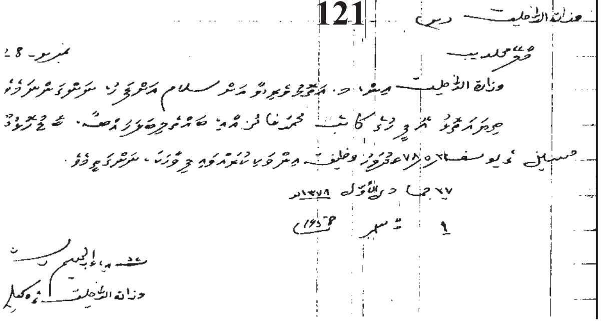

[illegible] "[illegible]" — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]......

[illegible]

އަ[illegible] [illegible] ހިސާބުން މަސައްކަތް [illegible] [illegible]

އަޅުގަނޑު [illegible] [illegible]

122

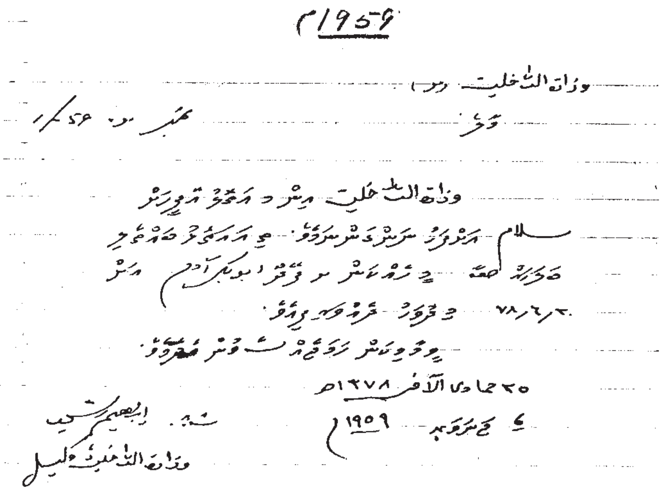

1959م

وزارة الداخلية (سر)

نمبر ٥٩/١

٢٥ جمادى الآخر ١٣٧٨هـ

١٩٥٩

ش. ابراهيم رشيد

وزارة الداخلية وكيل

123

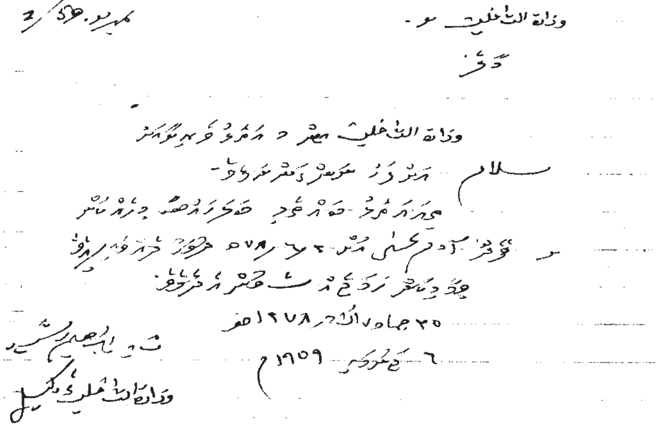

وزارة الداخلية (سر)

نمبر ٥٩/٢

سلام

٢٥ جمادى الآخر ١٣٧٨هـ

٦ ... ١٩٥٩

ش. ابراهيم رشيد

وزارة الداخلية وكيل

ކުޅުދުއްފުށީގައިވެސް ޒިންމާދާރު މީހުން ތިއްބެވެ. އަޅުގަނޑު ޒިންމާދާރިޔަކަށް އަޅުގަނޑާ އެއްއުޅުނުގެ ހިޔާލުތެރިން ޒިންމާދާރެއްވެ. ހަމަހަމަކޮށްދޭގައި ހިންގަމުންދިޔަ ދުވަހުން ޒިންމާދާރަށް ގެނައީ، މުޅި އަލުން ދިވެހިރާއްޖެ ބާރުވެވެ. އެއީ އަޅުގަނޑު ތިބުނު ކަމުގައި ވިޔަފާރިވެސް އަނބުރައިގެން އަޅުގަނޑުގެ ބޮޑުވުމުގެ ކުރިއާ ވާހަކައެއް ދިރުނު ބޮޑުވަރުވާ އަޅުގަނޑު ވެއްޖެއެވެ. އަޅުވަރު ދިވެހިރާއްޖެ އަޅުގަނޑުގެ ބޮޑުވަރަކީ، ވަރަށް ބޮޑު ތަފާތެއް ފެނުނެވެ. އެއީ ވަރަކަށް ސަރުކާރުގެ ދެވަނަ ބޮޑު މަސައްކަތެއް ފަށައިގެންދިޔަ ދުވަސްވަރުގެ

124

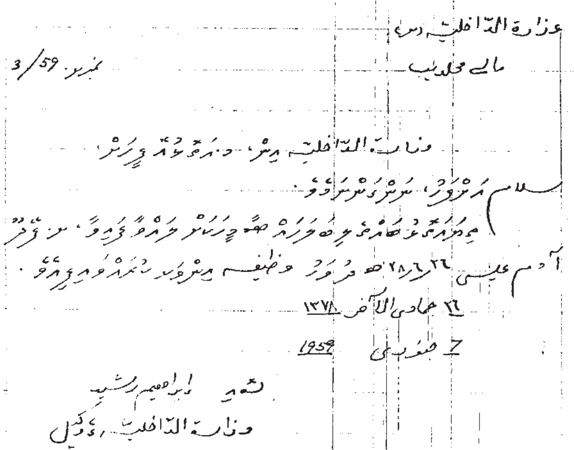

وزارة الداخلية (سر)

مالية محليه

نمبر ٥٩/٣

وزارة الداخلية

سلام

آدم علي ٢٤/٦/٢٨هـ وظيفه

٢٢ جمادى الآخر ١٣٧٨

7 ... 1959

ش. ابراهيم رشيد

وزارة الداخلية وكيل

125

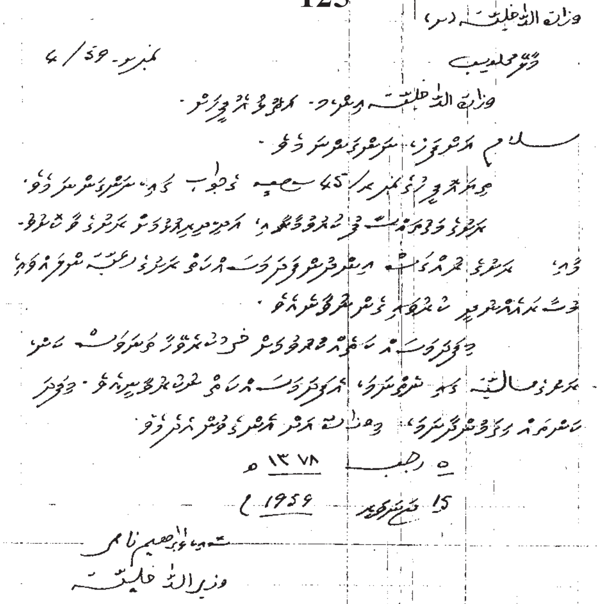

وزارة الداخلية (سر)

نمبر ٥٩/٤

وزارة الداخلية

سلام

٥ رجب ١٣٧٨ هـ

15 ... 1959

ش. ابراهيم ناصر

وزير الداخلية

އިރުވަރުބުމާއި، މަސްވެރިކަމަށް ހިއްވުންފަދަ އެޤާނޫނަށް މުހިއްމު މިޒަމާނުގައި، ނަހަމަތަކެއް ނިންމާފައެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ކުޑައިރު، ގަސްގަހުގެ ބާކީރަން ވެރިކަން ތަނަވަސް ބޭނުން މުހިންމު، ބަސްބުނަން ކުރިމަތި ސިޔާސީ ބަދަލުތަކާއި ބަދަލުވުން ފަރާތުގެ ދިނުމަށް އެކިއެކި، ކުރުމަށް ބޮޑަށް އެދެވިވުނެވެ. ވަރަށް ފަހުން ދުވަސް ކުރުގެ ބޮޑެތި ކަންކަމުގައި ފެބްރުއަރީ 15 ވާނެ. އެއީ އެކުލަވާލި އިދާރީގެ ފަރުޖަރަ ރިޕޯޓުގައި ދިވެހި ފަތްމަތަކުން

126

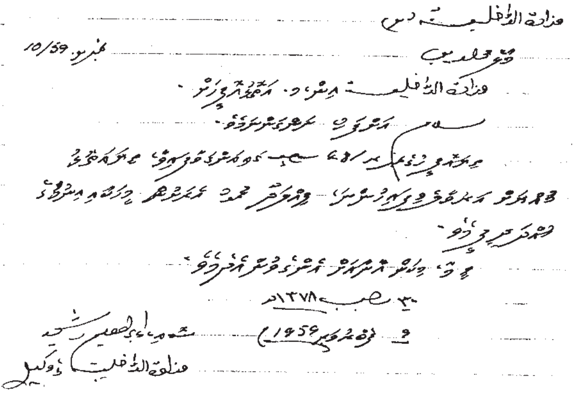

وزارة الداخلية

سلام

٣ شعبان ١٣٧٨هـ

1959

وزارة الداخلية ވަކީލު

127

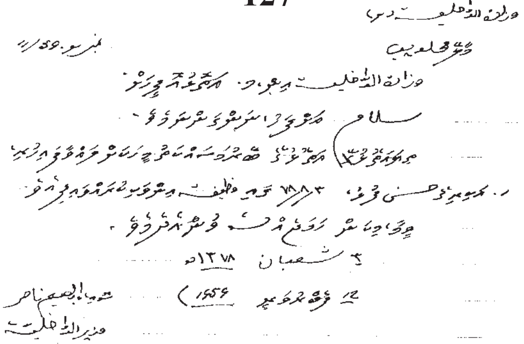

وزارة الداخلية

سلام

٤ شعبان ١٣٧٨هـ

١٢ ފެބުރުއަރީ 1959

ابراهيم ناصر
وزير الداخلية

128

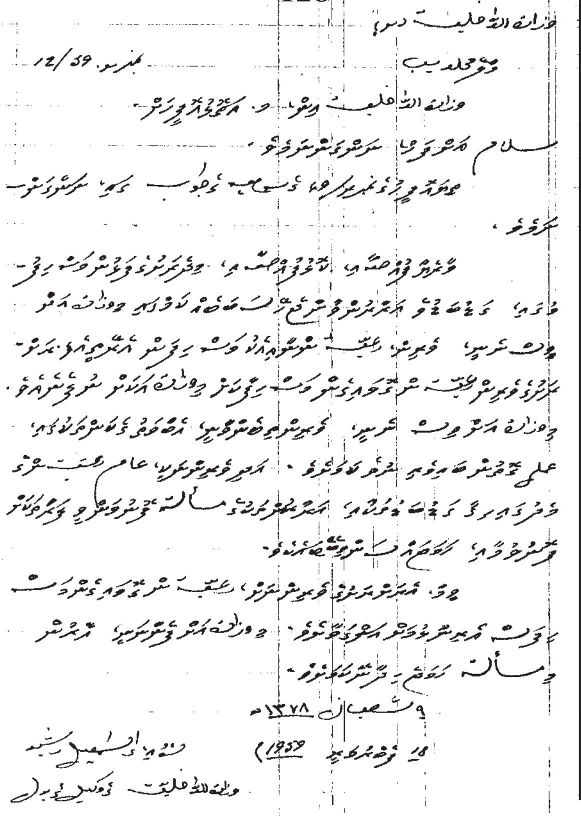

وزارة الداخلية

سلام

٩ شعبان ١٣٧٨هـ

١٨ ފެބުރުއަރީ 1959

اسمعيل رشيد
وزارة الداخلية ވަކީލު

1-018

ބަލާމީހުންގެ ކަނާތުން: މުލި މުދިންގޭ ابراهيم ދީދީ - ފަރުމާދޭރި عبدالله ކަލޭފާނު (މުލީ އަލިގަނޑުގެ އެއްބަނޑުއެއްބަފާ ބޭބެއެވެ.)
އަޒީޒުފެހިޔާ احمد حسين މަނިކު (ފިރާޤޭރި احمد މަނިކު) މުލަކު ކައިރިބު علي موسى ދީދީ

131

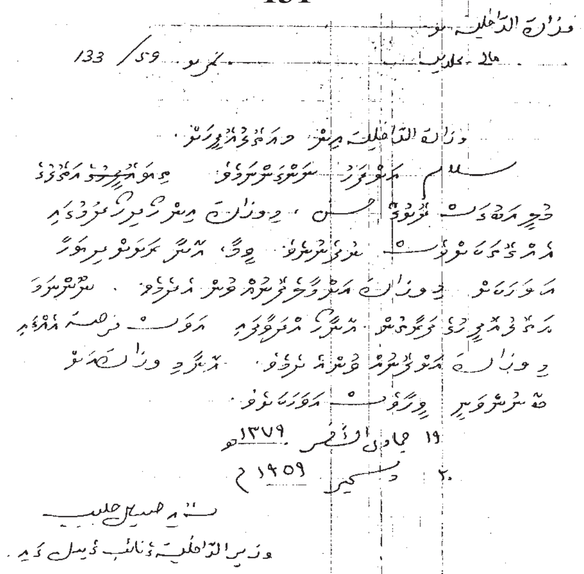

وزارة الداخلية
نمبرو ٥٩ / 133

وزارة الداخلية އިން . މ. އަތޮޅުވެރިޔާއަށް

سلام

١٩ جمادى الآخر ١٣٧٩هـ

٢٠ ڈسمبر ١٩٥٩م

وزير الداخلية ގެ ނައިބު ބަދަލު ގައި

132

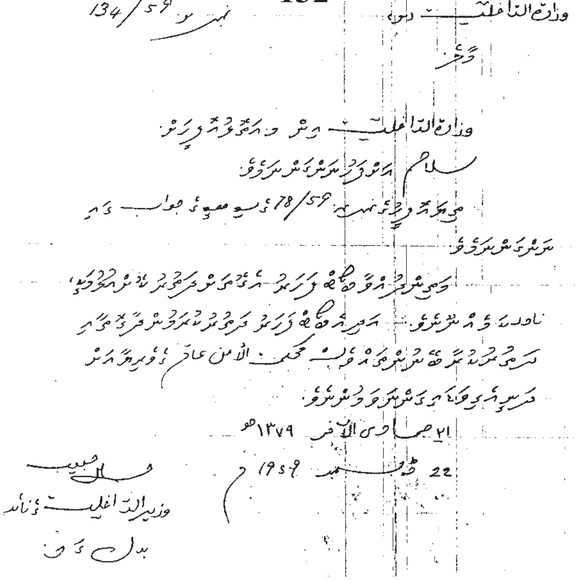

وزارة الداخلية
نمبرو ٥٩ / 134
މާލެ

وزارة الداخلية އިން . މ. އަތޮޅުވެރިޔާއަށް

سلام

محمد الأمين

٢١ جمادى الآخر ١٣٧٩هـ

٢٢ ڈسمبر ١٩٥٩م

وزير الداخلية ގެ ނައިބު
ބަދަލު ގައި

129

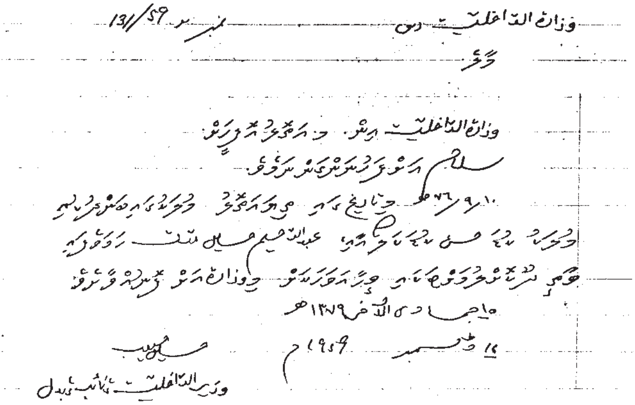

وزارة الداخلية
نمبرو ٥٩ / 131
މާލެ

وزارة الداخلية އިން . މ. އަތޮޅުވެރިޔާއަށް

سلام

١٠/٩/٧٦ ތާރީޚު

عبد الحليم

١٥ جمادى الآخر ١٣٧٩هـ

١٧ ڈسمبر ١٩٥٩م

وزير الداخلية ގެ ނައިބު ބަދަލު

130

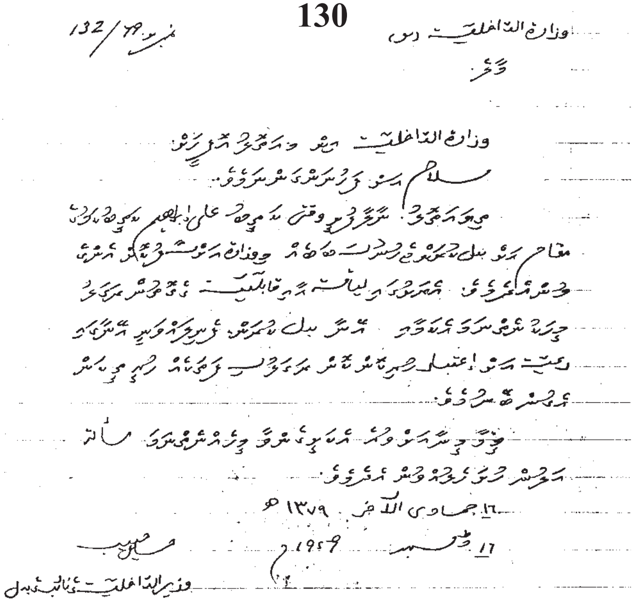

وزارة الداخلية
نمبرو ٥٩ / 132
މާލެ

وزارة الداخلية އިން . މ. އަތޮޅުވެރިޔާއަށް

سلام

علي إبراهيم

مقام

١٦ جمادى الآخر ١٣٧٩هـ

١٧ ڈسمبر ١٩٥٩م

وزير الداخلية ގެ ނައިބު ބަދަލު

މާދިގު ދުރުމިނަކަށް ނުވެއެވެ.

ބުރުނޖަށް ބާރަންދާވަރަކަ ޖިހާޒުކުރީމާ، މީގެ 62 އަހަރުކުރިން، محكمة الداخلية އިން ހުވަދުއަތޮޅު އަތޮޅުވެރިޔާއަށް ފޮނުއްވި 30 ނަމްބަރުސިޓީއާގެ ވަރަކައްވެސް ހަނދާނަކަށް އާދައެވެ. އެއީ، ދިސާލާގެ ދުވަސްބޭނުމަށް ހިނގަމުންދިޔަ ދުވަސްވަރު. ދިވެހިން އުޅުނު މަސައްކަތްތަކާއި، ކަންބޮން ނުދެވުމާއި، އުނދަގޫތައް ނިވާނުވާގެ ވާހަކަ ހިތްދަތިކަމެވެ. އަދިވަސްވެސް، އެކަމުގެ ދެއްކޭ ދަތިތަކާއި ދުރަށްގެއްލުމާއި މީހުންނަށްދިން ކުރިމަތިވާ ވަރުގަދަކަމާއި

ވަޒަންވެރިވުމަށް އެހެންރަށްރަށުން މިހުން އަރައެވެ. މިގޮތުން ވިޔަފާރިއާ، ބުރުނޖާ އަދި ދަ. ވާދީ ހުކުމުގެ ދެއްކުމެއް ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އެއިރުގެ އަތޮޅުވެރިޔާގެ އެކަށީގެންވެއެވެ. މިއާއި ދިމާވާގޮތުން، އަތޮޅުތަކަށް ނިސްބަތްވާ އާދައިގައި ކަމުގެފުރުޞަތު ވަކިކުރުމުގެ ދިނުމަށްދިމާވެއްޖެއެވެ.

އަޅުގަނޑު ހާލަތުގައިދުވަސްވަރު ވެރިކަންކުރާ މުޅިގައި ތިއްބަވާ އިއްޒަތްތެރިންނަކަށް އަޅުއަހަރި މުޅި ނާއިބު ރަސްކަލޭގެފާނާ (ކުރިން އެއީ ކަންމަތީގެ ރަސްކަންކުރެއްވި ކަލޭގެފާނުކަން ދިޔަވަޅެއިގަދުވުން އެއީ ކަންމަތީގެ މިހާރުގެ މާގަސްދޮރުގެ ރަސްކަލޭގެފާނެވެ.) ރަތްހިރާގާ محمد ކަލޭގެފާނާ، ސިއްދަކަގެ حسن ديدي އަކާ ސިއްދަކަގެ ابراهيم ديدي އެވެ. މުދަލުގެ އިއްޒަތްތެރިންގެތެރޭގައި ހިމެނޭ އެންމެއިސް ދަރިކަލުންނަކީ، އަލިކަލޭގެފާނު މުދިދު ހުސައިން ކަލޭގެފާނެވެ. ރަތްމަންދޫގެއިނަމަ، ހަޔާތް އަލިފާނު احمد حسين އެވެ. މަޖީދުހުން ابراهيم علي އާއި ދޮންދުލްބު ދޮންކަލޭގެފާނެވެ. (މިދިހުންމިހާރުބަދު ކިޔޭ މަޖީދުހިޔޭ ބައްހިބޭން ދިރިއުޅުމުގެންދަރި، އިދު: މާދިގޭގައެވެ. ބައްޖޭއަރު އަދި ސޯސާމީގައި ދިބޭންގެއްދުދުގެ ބޭތާކަމުން ބަރުގައި ދިރިއުޅުއްވީ އެއްވަސްގޮތް ނިމިގެންނެވެ.) ވާވަރުގައި އަރުމަދު އިސްލާމާއި، އާދަމް އަލިއެވެ. ދިރިއްގޮތުގައި އަލި ހުސައިނާއި އަލިކަލޭގެފާނެވެ. ދިއްގަދު علي حسين ފުޅު މިހާރުވެސް، އަވަހާރަވީއެވެ. 29 ސެޕްޓެމްބަރ 2012 - 13 ޛުލްޤަޢިދާ 1433 ވީ ހޮނިހިރުދުވަހު ހެނދުނު 4 އާ 5 އާދެމެދުގައެވެ. 2008 ވަނައަހަރު ދިއްގަރަރުގޮސް އަޅުގަނޑު ޢާއިލާބައްދަލުކުރީމެވެ. އަތޮޅާއިބަހާ ކުރިގެ މަޢުލޫމާތުތަކެއް އެނގިފައިވާކަމުދެވެ. މ. އަތޮޅުބޭބޭފުޅުން ވަރަށްގިނަ ވަޒީފާތަކުގައި ޚިދުމަތްކުރައްވައިފިއެވެ. ބޭއަދުޖުޅޫވަސް ދޮއްވިއެވެ. އަދި އާލާއަނގިބެލޭރިގޮތް ސަރަދުމާގައި ފެހިކަންކަނގާރާ ސަރުކާރުގެ ހިދުމަތުގައި ޚިދުމަތްކުރައްވާފައިވާ ބޭފުޅުންނާއި އަމިއްލަގޮތުން ކަރާދުގައި ދިރިއުޅުއްވި ބޭފުޅުންނެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުގެ މީހުނާ ރަހުމަތްތެރިކަމުން ހިތްހަމަޖެހިގެންދާނެއެވެ. އެބަޔަކީ މިގޮތަށް އެހެންބޭފުޅުންގެ ހިތްތަކުގައި ހަނދާންތަކެއް ބާކީވާނެއެވެ. އަހަރުމެން ކަލޭގެފާނު ދިރުމާގެ ކަލާމް ތަރުޖަމާކުރާ ބަލަތުގޮތުން ބާރަލުމާކުރެއްވުމުން ބަރަކާތްލައްވާށިއެވެ. عفو ކުރައްވައި رحمة ލައްވާށިއެވެ. آمين!

އުޅުނު ރަށްތަކާއި މަނިކުފާނު،

ވަކިކުރާ ސްރީގަމާ - 1

(ކިޔައިދީ ނޫރުނަސް އާދަމް-މިޔާދް)

ރަނގަޅު ވަކިކުރަނބާނުނަސް އަމިހުންގެފަސް ޒާތުގެކަށް ނިމިއައް ނުދާނެއެވެ. މިއްސޫފުން) އަޅުގަނޑުގެ އަމިއްލަޒާތުގައި، ސަރަހައްދު ކަނޑެއްޖެހި ނުވާ މާލޭގެ ވެރިކަމަށް، އިލްމް އަދި މިކަން ކަނޑައެޅިފައިނުވާ މުސްތަގްބަލުގެ ދަރިންނާ ހަވާލުކުރެވޭ ވާރުތަކަށް ފުރުޞަތުދެވިފައިވާ ތަނެއް ނުވާނެއެވެ. އެއީވެސް މުހިއްމު ކަމެކެވެ. ކަލާކަމަށް ވާތީ މުހިއްމު ކޮށްދޭ ވަރަށް ބޮޑު ކަމެއް ދަނީ ދިމާވަމުން ދާތީ، ނުވަތަ ދުވަހަކު ދެކޭނެ ކަމެކެވެ.

ކުރިންވެސް އަދި މިފޮތުގެ ފަހުގެ ދިރިއުޅުމުގެ ކަރުދާހެއްގެ ދަށުން ލިޔުނު ތާރީޚީ ފަރާތްތަކުން ގެންގުޅުނު ތަނެއްގެ މުޅިއެއް، އަޅުގަނޑުގެ އަތޮޅުއަދި ވަރާއިރު ބާރުލިބިދެވިފައި ދާއިރާތަކުގެ މިޒަމާނާ ދިމާލުގައި މިފަހަރު މިގޮތަށް ސިފަކޮށްދިނީ 22 ފަހަރެވެ. ކުރީގެ ދުސްތޫރުތަކުގެ ތެރެއިން ފުރަތަމަ ޖަނަވަރީ 1953 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު ޖުމްހޫރިއްޔާ ފާޅުކުރެއްވިއެވެ، ބާއްޖޭގައި އަންނަނީ 17 އަހަރެވެ. ރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދަށުން ގެނެސްދިނީ، ފެހިކަމަށް ވާރުތަކުރެވޭ ފަހަރުވެސް އަދި جمهوريه ގެ ރައީސަކު މަޤާމުގައި ނިޔާވުމުން ދަންނަވަން ފަރާތެވެ. މިއީ، އެ 22 ފަހަރުގެ ފަހެއް. އާގޮތުގައިވެސް، މަދުބެހުދުމާ ކިޔާގޮތް މުޅިން ދުނިޔޭގައި ނުވެސް ނުވެއެވެ. ތަޖުރިބާކުރި ޤާނޫނުއަސާސީ ފަހުން، އެންމެ ފުރަތަމަ މިފަހަރުވެސް ވަކިވެ ދިނުމާއި ޖުމްހޫރިއްޔާ ފަހިކުރެވުނެވެ.

މިފަހަރުގެ ތެރޭގައިވާ. އެކަމަށް ވުޒާރާގައި އަޅުގަނޑުގެ އެއްބައިގެ ދުވަސް ވަރު عبدالله ކަލޭގެފާނާއި، (މިހާރު އަވަހާރަވެފައިވާ) އާދާގެ ބޭފުޅު އަނބިކަނބަލުން آمنة محمد ފުޅާއި އަބުދުއްލަތީފާގެ ދުވަސް އަދި ކަލޭފުޅު ކަމުދު حسن ކަލޭގެފާނާއި އާދަގެ ފަރުގެ އަނބިކަނބަލުން رضيّه علي ފުޅު ހިމެނެއެވެ. ފުރަތަމަ ދަރިކަލުން އެދުމުގައި ޖަމާކުރެއްވިއިރު، އަންގަވާފައިވާނީ އެކަމެވެ.

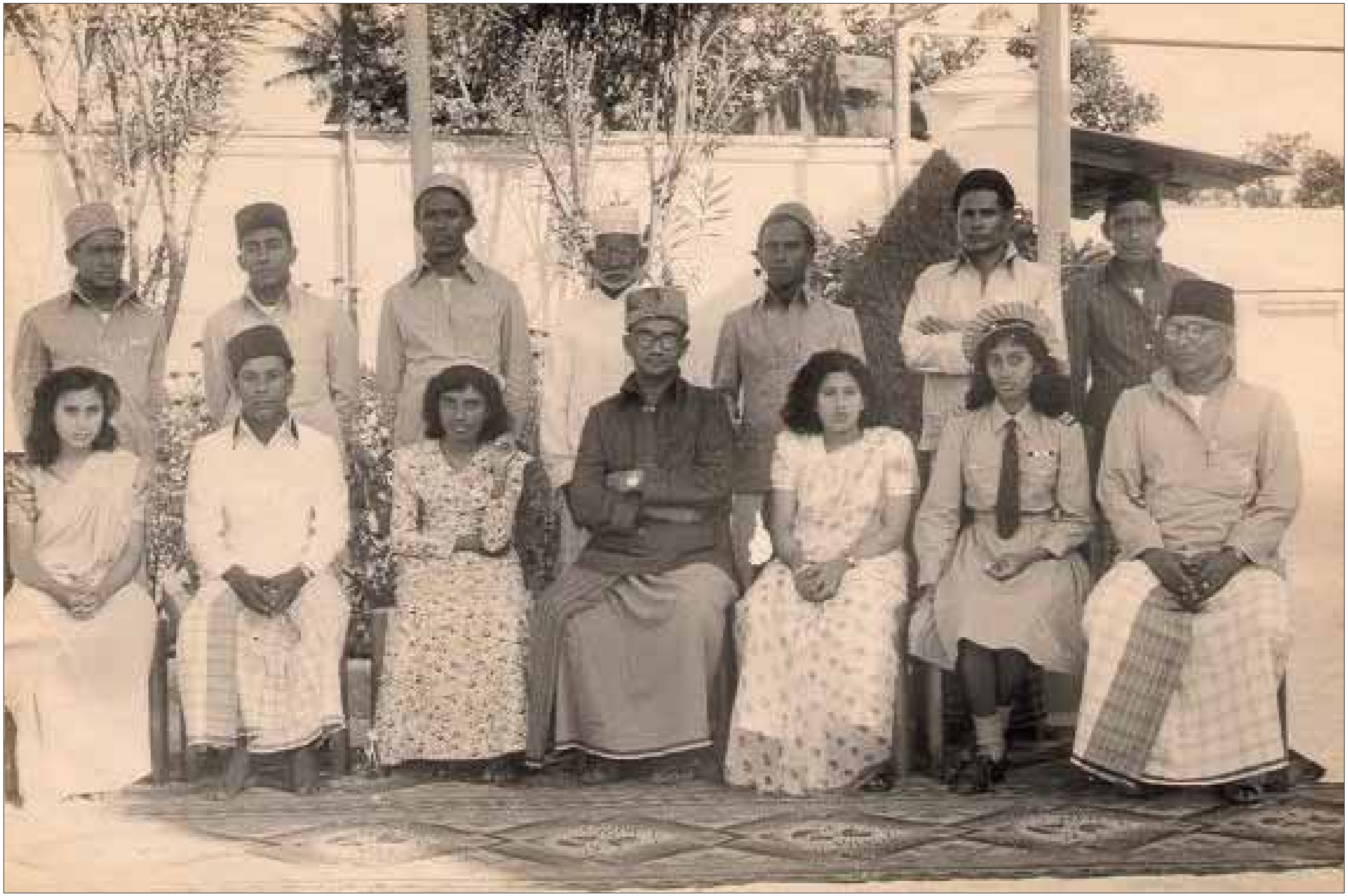

1-019

ހ. **އަބޫދުވަފުދު** ބޭފުޅުންގެ ކަނާއަތުންވާގޮތަށް - **އިށީނދެގެން:** 1- ކުޑަދޮރަކާގޭ އިބްރާހިމް ދީދީ 2- ޢަމީނާ އިބްރާހިމް ދީދީ 3- ހުސައިނީ މަދިރަމް
ކަނބުލޭގެފާނު 4- محمد امين 5- آمنة حسين 6- ފާޒިޔާ ދޮންމަނިކު (އަބޫދުވަރިޔާ) 7- ނޫރިވަރަންތަކު ދޮންބާރެވަ

ކޮޅަށް: 1- ވަރަކަރު عبدالله ކަލޭގެފާނު 2- ކަލާ މުދިމް علي މަނިކު 3- ވައިކަރަދޫ علي سليمان 4- ދިއްދޫކާމިލް މޫސާކަލޭގެފާނު 5- ކުޑުދުއްކުރި عمر
ކާމިލް 6- محمد ابراهيم ދީދީ ގ. މާޖިހިގޭ 7- މާރަނދޫ زكريّا حسين ކަލޭގެފާނު

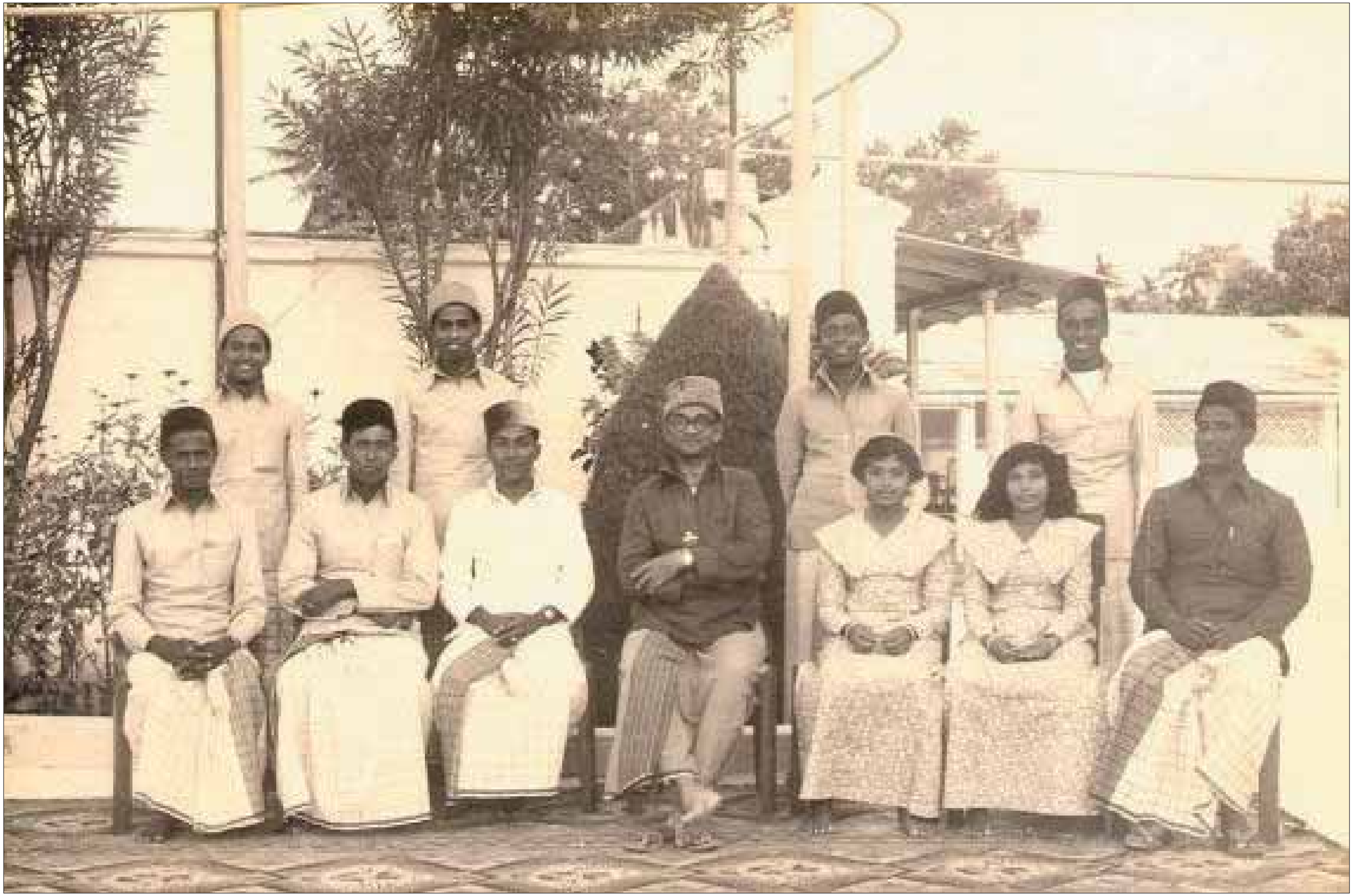

1-020

ހ. އަތޮޅުގެ ވަރުދު ބަޔާމީހުންގެ ކަނާއުންވާތަން - އިދިކޮޅުން: 1- ކުޑަ ابراهيم މަނިކު 2- ވާއުގެދުރު ކަލޭގެފާނު (خديجة آدم) 3- ގަދިމަގު ކަލޭގެފާނު
(عائشة محمد) 4- محمد امين 5- خالد حسن ديدى (އަތޮޅުވެރިޔާ) 6- ގަދިމަގު آدم ކަލޭފާނު 7- علي محمد ކަލޭފާނު ކޮމަންޑު
ފަހަތުން: 1- ކަނޑިފިލު آدم ކަލޭފާނު 2- އުގުރު މުސާކަލޭފާނު (މިހި މިއަތޮޅު ބޮޑުވެއްސުންނުވެ.) 3- ފޮނުމުދިން ކަލޭފާނު 4- ގަދިމަގު علي آدم ކަލޭފާނު

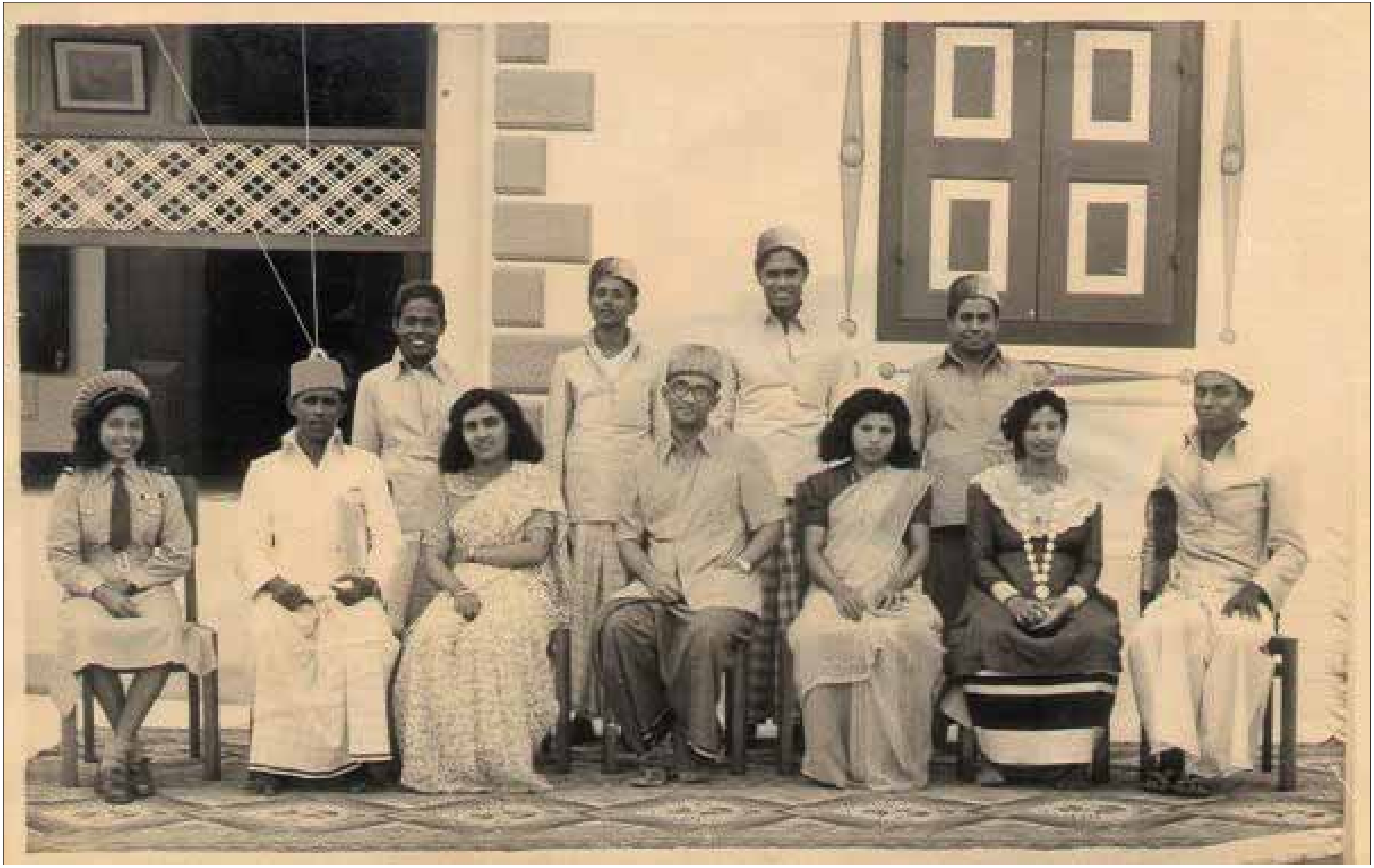

1-021

ސ. އަތޮޅުގެވަފުދު ބަލާމީހުންގެކަނާތުންވާގޮތަށް - އިށީނދެގެން: 1- ސ. މ. حسن ديدى 2- މީދޫ އާމިނާ ކަތީބުގެފާނު 3- ހިތަދޫ ޒަރީނާ ކަތީބުގެފާނު

4- محمد امين 5- މަސްއޫދާ ތުއްތުކަމަނަ 6- ހިތަދޫގެ موسى ديدى (އަތޮޅުވެރިޔާ) 7- ديانہ عبدالوهاب

ކޮޅަށް: 1- ހިތަދޫ حسن ކަތީބުގެފާނު 2- ހުޅުމީދޫ يوسف ކަތީބުފާނު 3- ފޭދޫ ޢަބްދުއްރަޙްމާން ކަތީބުފާނު 4- މަރަދޫ احمد ކަތީބުފާނު

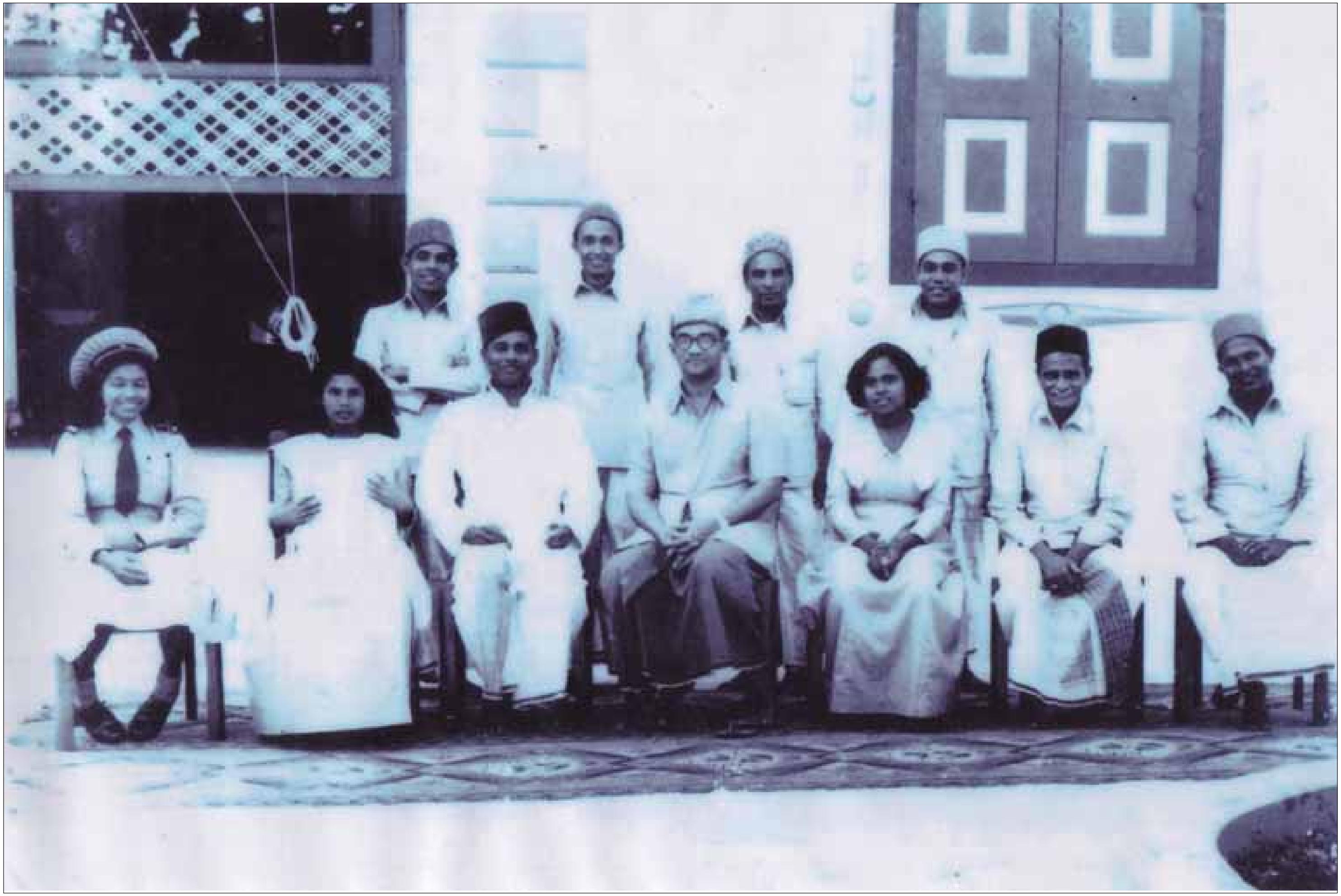

1-022

ރ. އަތޮޅުގެ ވަފުދު ބަލާލީރުންގެ ކަނާތުންވާތަށް- އިށީނދެގެން: 1- އުނގޫފާރު ابوبكر لطفي 2- މަޑުއްވަރީ ދޮންކަލޭފާނު 3- އަލިފުށީ آمنة عمر ކަނބަލޭގެފާނު
4- محمد امين 5- ނައިބުގޭ ތުއްތުމަނިކު (އަތޮޅުވެރިޔާ) 6- ކަނޑޮޅުދޫ فاطمة موسى ކަލޭފާނު 7- ديانة عبدالوهاب
ކޮޅަށް: 1- އިނގުރައިދޫ ދޮން حسن ކަލޭފާނު 2- ކަނޑޮޅުދޫ موسى ކަލޭފާނު 3- އަލިފުށީ آدم ކަލޭފާނު 4- އުނގޫފާރު موسى ކަލޭފާނު

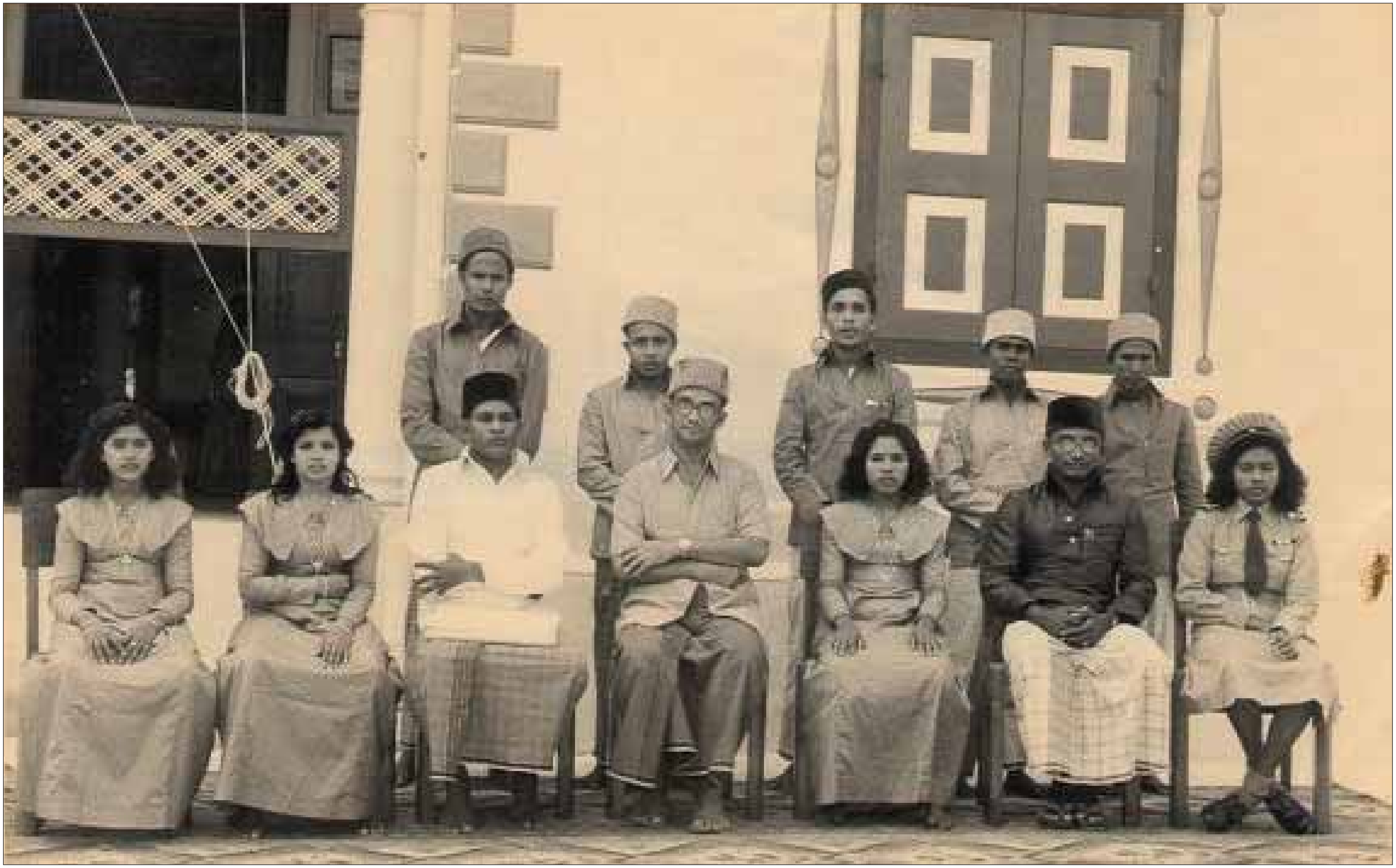

1-023

ބ. އަތޮޅުގެ ވަފުދު ބަލާމީހުންގެ ކަނާތުން ވާތަށް - އިށީނދެގެން: 1- ديانه عبد الوهاب 2- حسن زرير 3- އޭދަފުށީ ماجده ކަބުލޭގެފާނު 4- محمد امين

5- އޭދަފުށީ يوسف ކަލޭގެފާނު (އަތޮޅުވެރިޔާ) 6- ދަރަވަންދޫ عائشة ކަބުލޭގެފާނު 7- ކެންދޫ صابره ކަބުލޭގެފާނު

ކޮޅަށް: 1- ތުޅާދޫ މުދިމް عثمان ކަލޭގެފާނު 2- ދަރަވަންދޫ މުދިމް حسن ކަލޭގެފާނު 3- އޭދަފުށީ اسمعيل ކަލޭގެފާނު 4- ދަރަވަންދޫ حسين ކަލޭގެފާނު 5-

މާޅޮސް ކަތީބު عبدالله ކަލޭގެފާނު

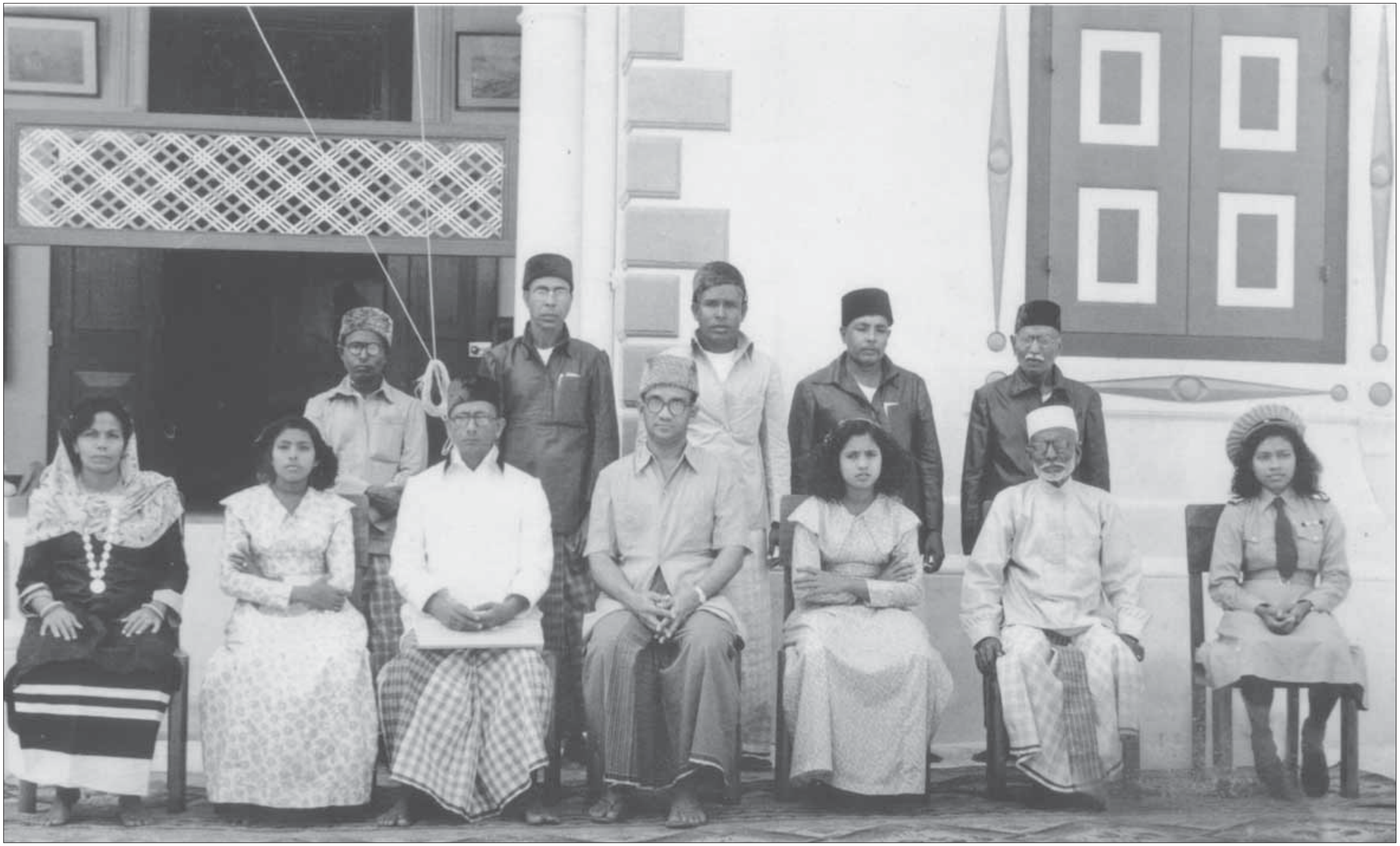

1-024

ޅ. އަތޮޅުގެވަފުދު ބަލާމީހުންގެ ކަނާތުންވާގޮތަށް: **އިށީނދެގެން** - 1- ރިހާނާ އަބްދުލްވަހާބު 2- މަލިކް މޫސާ ގާފަތްކަލޭގެފާނު 3- ދޮރިން مريم يوسف ނައިފަރު 4- محمد امين 5- عبدالحكيم ގަންނާކަލޭގެފާނު ނައިފަރު (އަތޮޅުވެރިޔާ) 6- فاطمة موسى ކަލޭގެފާނު ނައިފަރު 7- މާހިލާ موسى ކަލޭގެފާނު ހިންނަވަރު

ކޮޅަށް: 1- ހިންނަވަރު محمد ކުޑުބެ 2- موسى ކަލޭގެފާނު ހިންނަވަރު 3- މަހިލާންދުރުގޭ محمد މަނިކު 4- حسن ކަޅުބެ ކުރެންދޫ 5- ނައިފަރު موسى ކަލޭގެފާނު

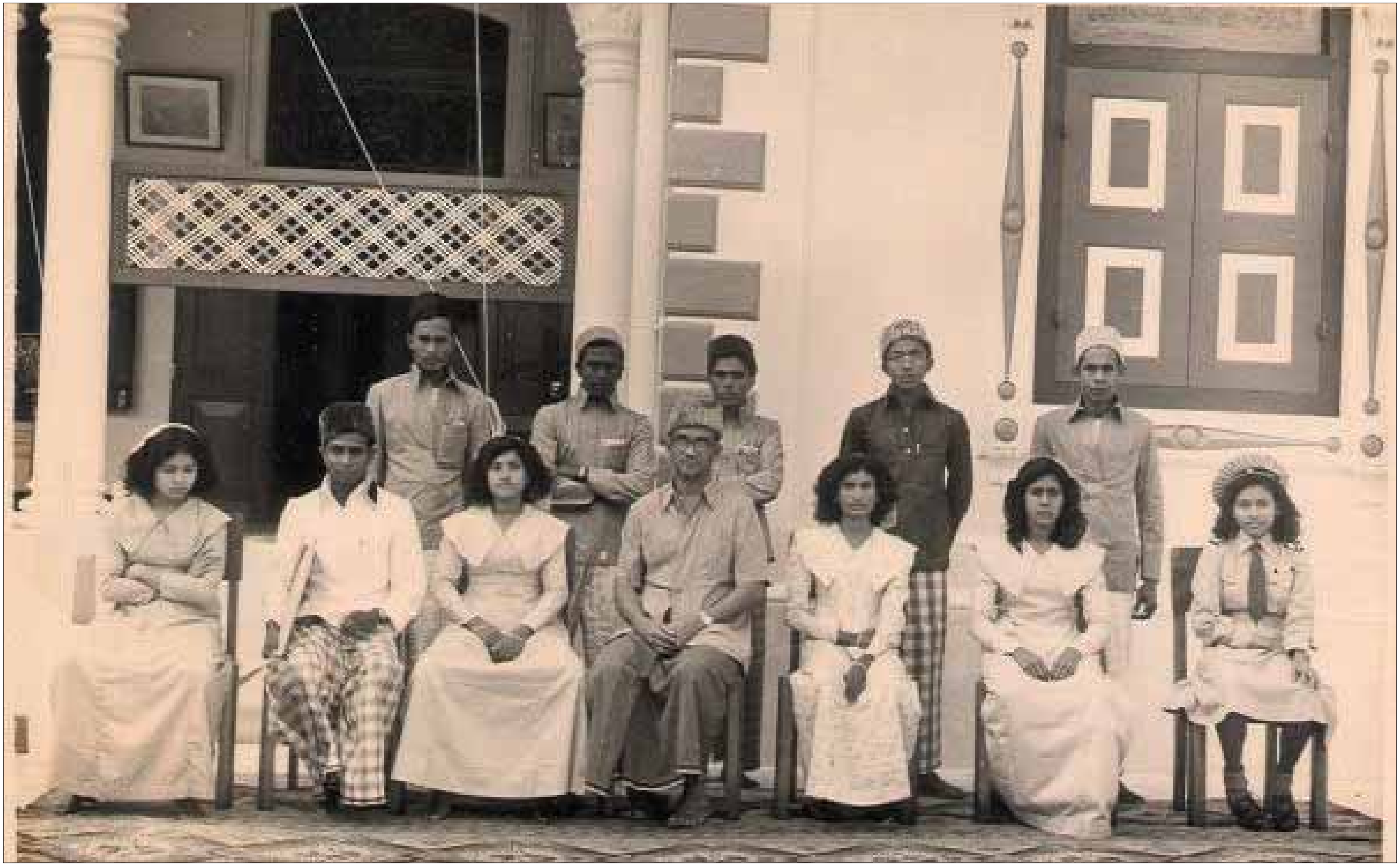

1-025

ކ. **އަތޮޅުގެ ވެރިދު** ބަލާލިރުންގެ ކަނާއްތުންނާވާތަން - **އިށީނދެގެން:** 1- ديانه عبدالوهاب 2- ހިންމަދުރި ކަލޭގެފާނު (؟) 3- امينه حسين 4- محمد امين
5- މުޙައްމަދު މަމުދިރުކާ فاطمة ކަލޭގެފާނު 6- ބޮނޑިބަޔާ ދޮންކަލޭގެފާނު (އަތޮޅުވެރިޔާ) 7- ކާއިދު ކަލޭގެފާނު (آمنة موسى)

ކޮޅަށް: 1- ކާއިދު ކަމިލު موسى ކަލޭގެފާނު 2- محمد زاهر نصير 3- މުޙައްމަދު توفيق ކަލޭގެފާނު 4- ހުސައިން ރަޝީދު حسين ކަލޭގެފާނު 5- ދުބައިދު މުދިރު
حسين ކަލޭގެފާނު

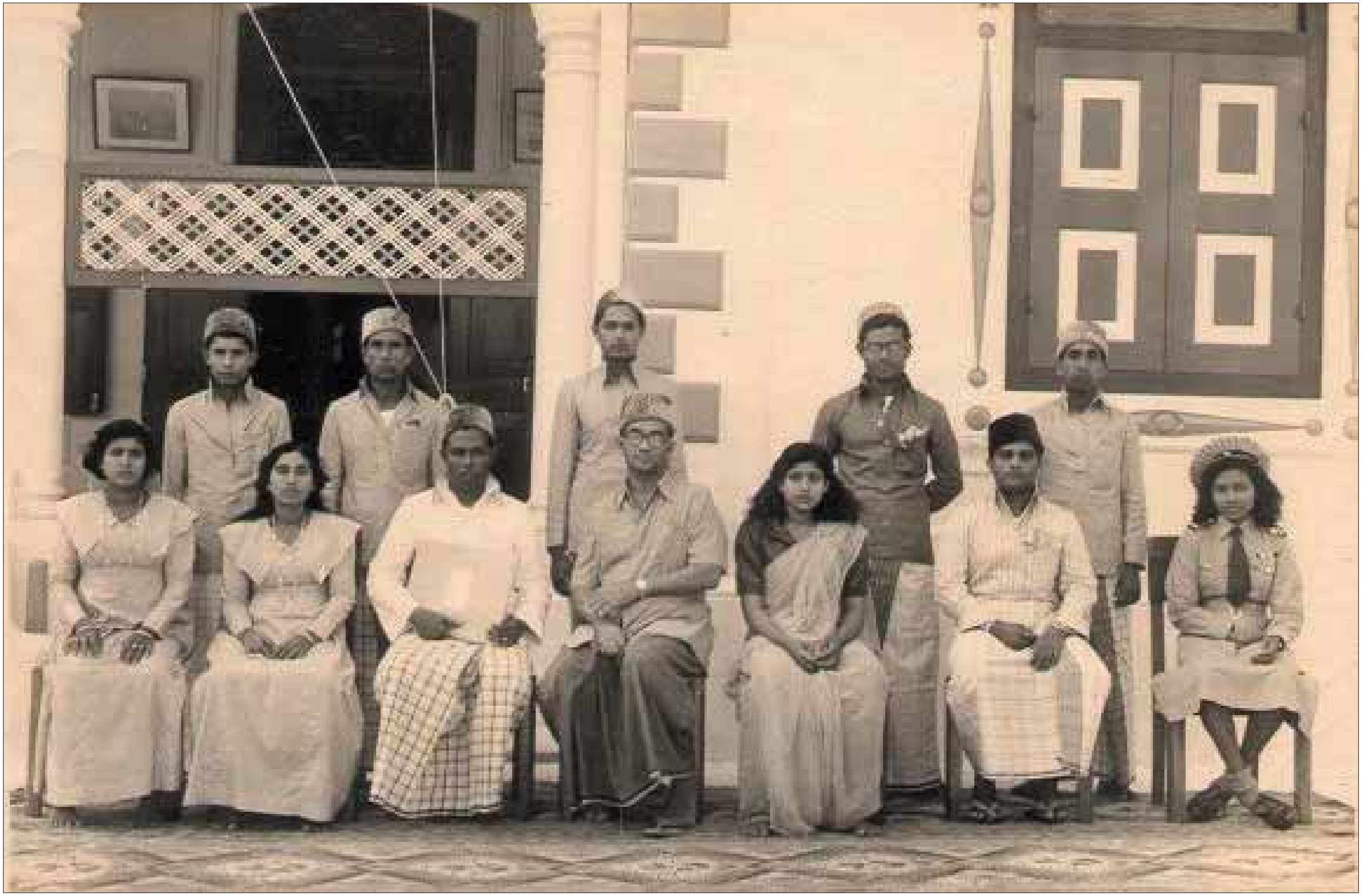

1-026

ހ. އަތޮޅުގެ ވަފުދު ބަލާމީހުންގެ ކަނާއްތުންވާގޮތަށް: އިށީނދެގެން - 1- ديانه عبدالوهاب 2- حسين علي ديدي 3- މަރިބަދޫ ޖާރިޔާގެ ދޮންކަމަނަ 4- محمد امين
5- ابراهيم މަނިކު ދޮންމަނިކު (އަތޮޅުވެރިޔާ) 6- ހުންފުރީ خديجة ابوبكر (ދޮންކަމްދަ) 7- ގަދިޔިޖީ رقيّة علي (ބުޑުމާ ރުގިއްޔާ)
ކޮޅަށް: 1- ހުންފުރީ ދޮން علي ކަލޭގެފާނު 2- علي نجيب 3- ދިގުހަރު عيسى ކަލޭގެފާނު 4- މަރިބަދޫ حسن ކަލޭގެފާނު 5- ތޮއްޖޫ موسى ކަލޭގެފާނު

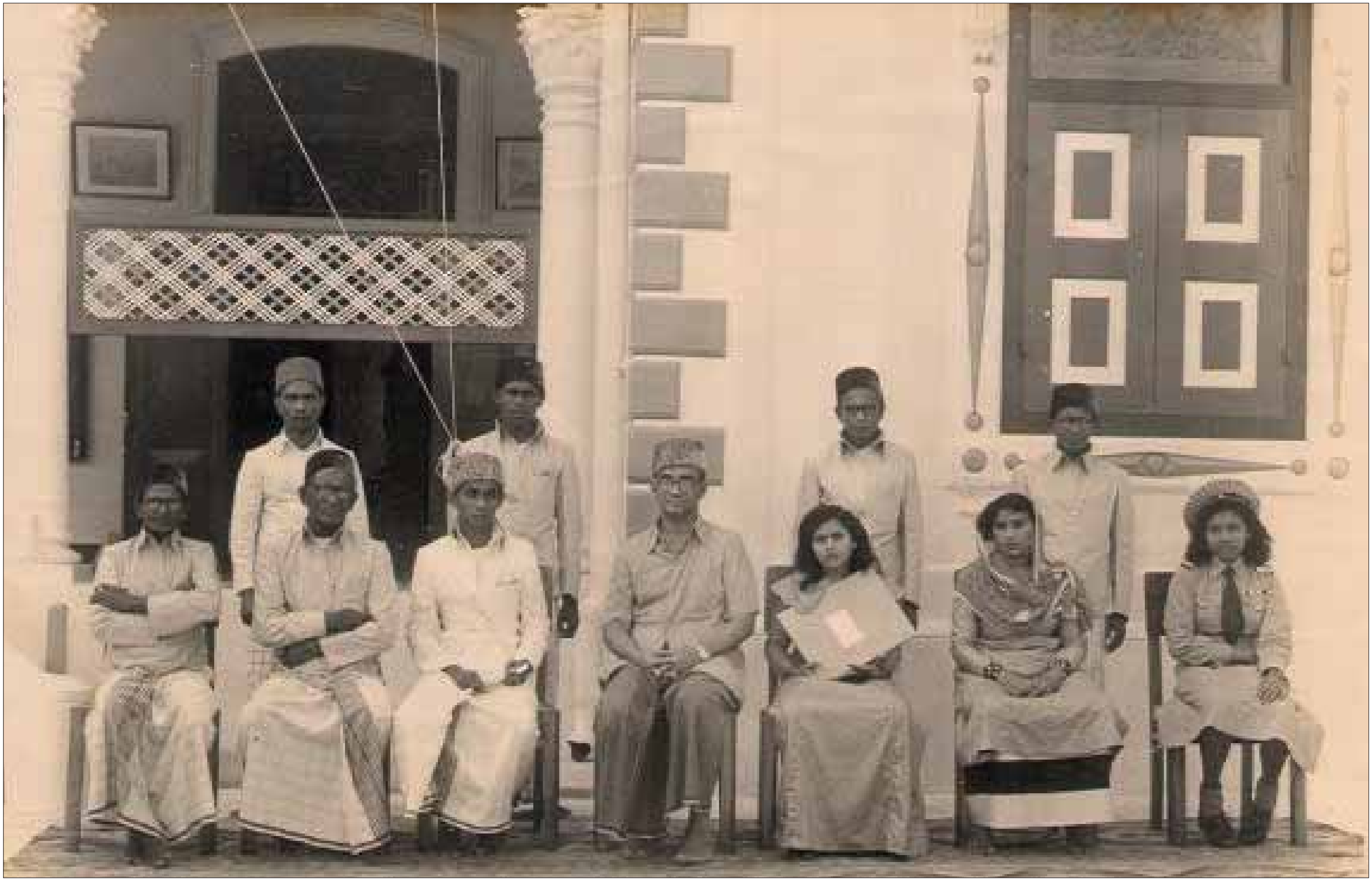

1-027

ވ. އަތޮޅުގެ ވަފުދު ބަލާމީހުންގެ ކަނާތުން ވާތަށް - **އިށީންދެގެން:** 1- ދިޔާނާ ޢަބްދުލްވައްހާބު 2- ފެލިދޫ އައިސާފުޅު 3- ދިއްގަރު ޖާރިޔާ އަބްދަލު
4- محمد امين 5- أحمد شفيق (އަތޮޅުވެރިޔާ) 6- މަޖުއްވަރީ ކާސިމްކަލޭފާނު 7- ކެޔޮދޫ މޫސާމަނިކުފާނު
ކޮޅަށް: ބަލާމީހުންގެ ކަނާތުން ވާތަށް - 1- ފެލިދޫ ابراهيم على 2- ތިނަދޫ حسن ކަލޭފާނު 3- ދިއްގަރު على ކަލޭފާނު 4- ސޮޖާގޭ على މަނިކު

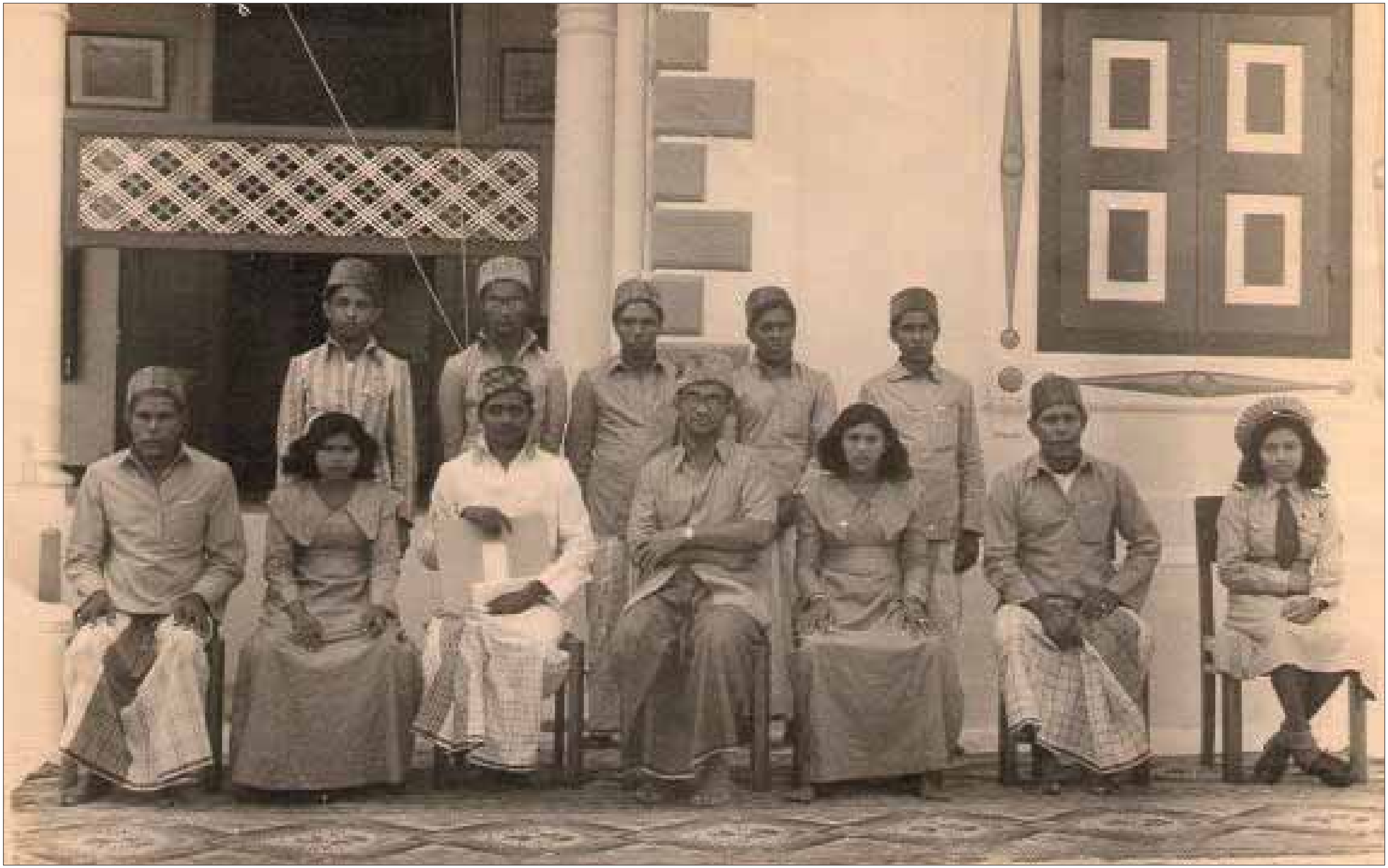

1-028

މ. **އަތޮޅުގެވަފުދު** ބަޔާމީހުންގެ ކަނާތުންވާތަށް - **އިށީނދެގެން:** 1- ديانه عبد الوهاب 2- ކޮޅުފުށި މުދިމް حسين ކަލޭފާނު 3- ނާލާފުށި آمنة محمد

4- محمد امين 5- ބަޑި علي ބޭބެގެ ދޮންސީދީދީ (عبدالله حليم) އަތޮޅުވެރިޔާ 6- ނާލާފުށި رضيّة علي (ޒައިނަބު) 7- ކޮޅުފުށި ކަތީބު حسن ކަލޭފާނު

ކޮޅަށް: 1- މުލަކު ކަތީބު علي ކަލޭފާނު 2- މުލި ކަތީބު محمد ކަލޭފާނު 3- ނާލާފުށި ކުޑަކަތީބު عبدالله ކަލޭފާނު 4-عدنان حسين 5- ހިޔާޅަދޮންކަލޭފާނު

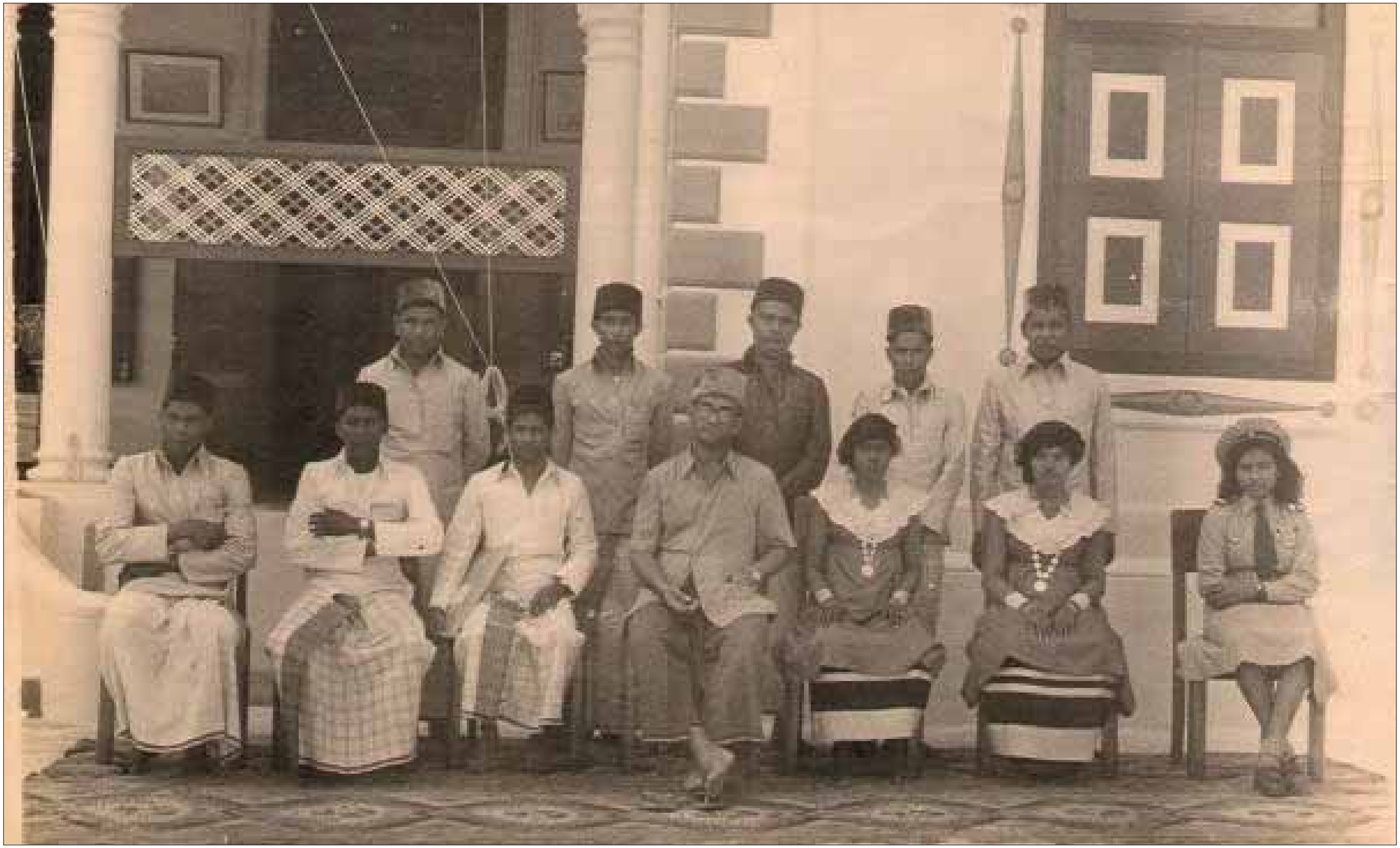

1-029

ފ. އަތޮޅުގެވަފުދު ބަޔާމިހުންގެކަނާއެޅުންވާތަން: އިށީނދެގެން - 1- ދިޔާނާ ޢަބްދުލްވަހާބު 2- ޚުޒައިރާ ކަނބޮޑުފުޅާގެ ހަދު. ކުރުދުއްދުފުރި (ފީއަލި ޙަސަން ކަލޯފުޅުންގެ އަނބިކަނބަލުން) 3- މީދޫ މަރިޔަމް ކަނބޮޑުފުޅާގެ 4- މުޙައްމަދު އަލީން 5- ޢަލީއްޔު ދޮންމަނިކު (އަތޮޅުވެރިޔާ)

6- ފީއަލި ކަމިބެ ޙަސަން ކަލޯފުޅާ 7- މީދޫ ކަމިބެ މުޙައްމަދު ކަލޯފުޅާ

ކޮޅަށް: 1- ބިލެތްދޫ ކަމިބެ ދޮންއިބްރާހީމް ކަލޯފުޅާ 2- ނިލަންދޫ ކަމިބެ އަޙްމަދު ބާލި 3- ފީބޭ މުޙައްމަދު މަނިކު 4- ޢަބްދުއްރަޙްމާނު ޢަބްދުލްވަހާބު 5- ބަނޑުދޫ ކަމިބެ އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު

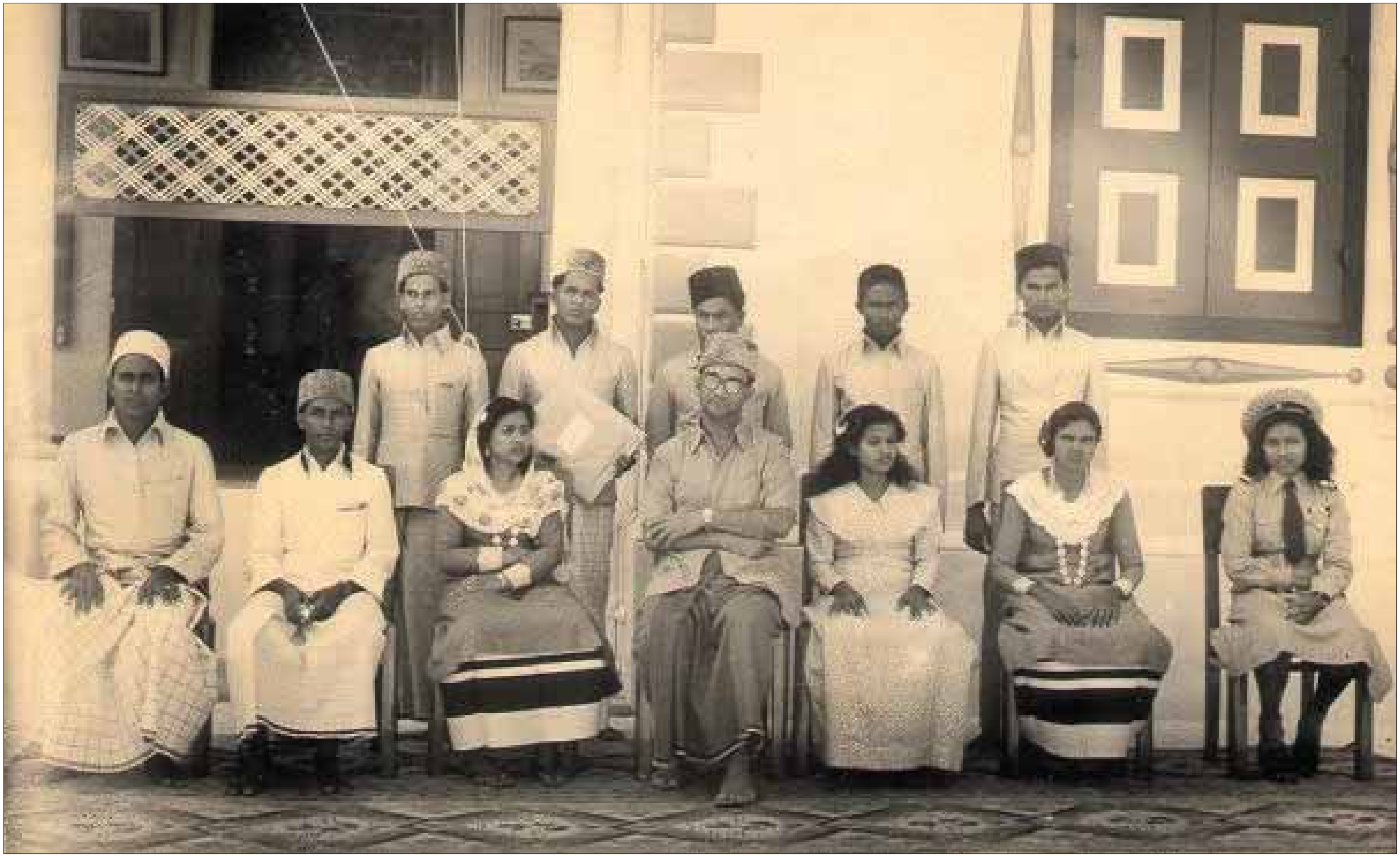

1-030

ދ. އަތޮޅުގެ ވަފުދު ބަލާމީހުންގެ ކަނާތުމުންވާތަކެއް - __އިށީނދެގެން:__ (1) ދިޔާނާ އަބްދުލްވައްހާބު (2) ރިނބުދޫ ދޮންސަވީނބި ކަނބޮޑުގެ ފާތުން (3) ކުޑަހުވަދު މަރިޔަމް
އިސްމާޢީލް ކަނބޮޑުގެ ފާތުން (4) މުޙައްމަދު އަމީން (5) ފުއްލާ ޙައްވާފުޅު (6) ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅު (އަތޮޅުވެރިޔާ) (7) ރިނބުދޫ އިބްރާހީމް ކަލޭފާނު
__ކޮޅަށް:__ (1) މާއީބޫދު މޫސާ ދޮންކަލޭފާނު (2) ކުޑަހުވަދު ނައިބު ޢަލީ އިސްމާޢީލް (3) ދޮން ޙުސައިން ކުޑަތޮއްޓު (ދ. އަތޮޅު މުލަކަތު)
(4) ކުޑަހުވަދު ކަލޭބޭ ޙުސައިން އަލިކަލޭފާނު (ބޮޑު ދޮންކަލޭފާނު) (5) ކުޑަހުވަދު މުދިންކަލޭފާނު އަބްދުއްރަޙްމާން މުޙައްމަދު

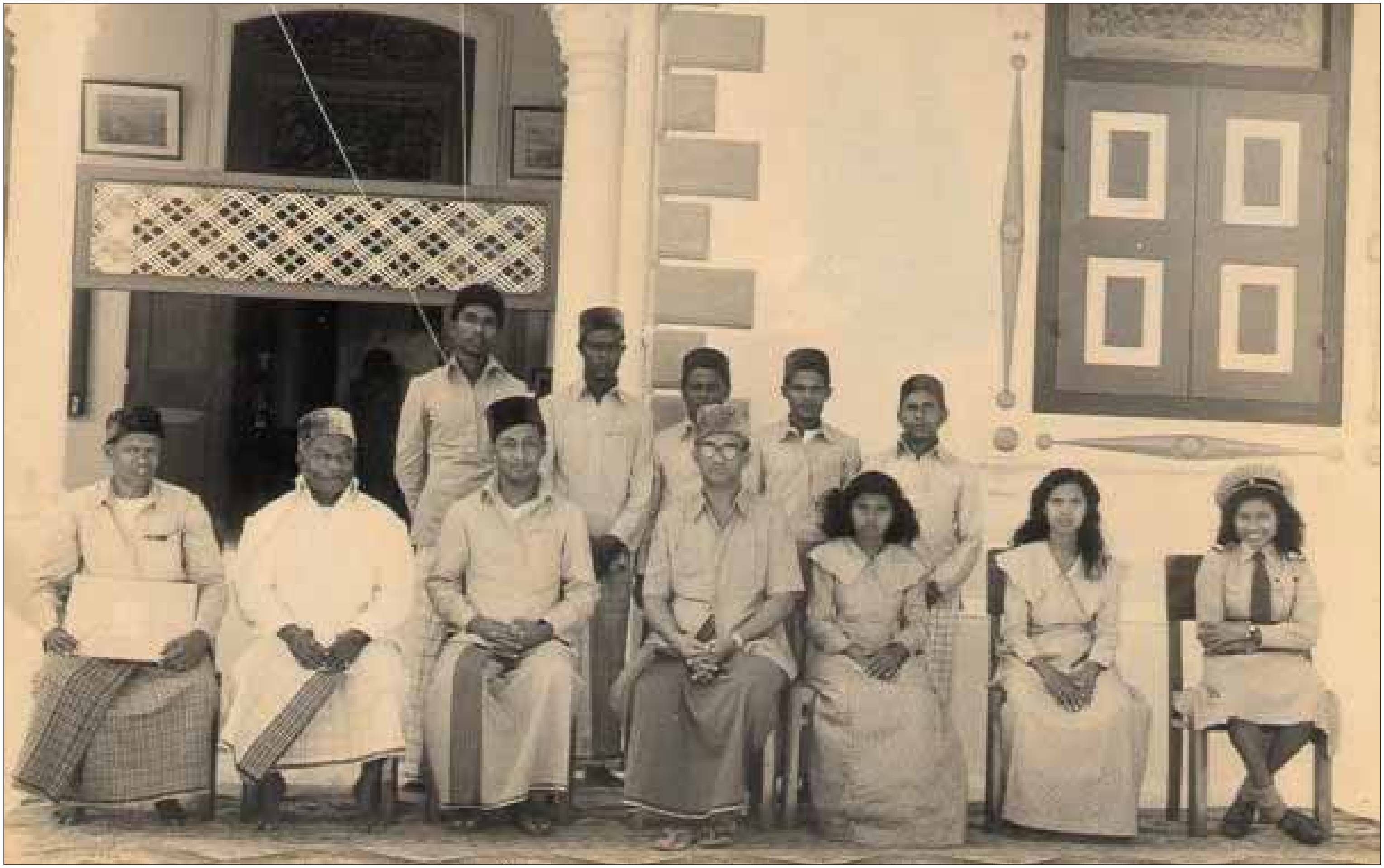

1-031

ތ. އަތޮޅުގެ ވަގުތު ބަހާދީރުންގެ ކަނާއުންވާއަރ - އިށީނދެގެން: 1- ديانه عبد الوهاب 2- ކަނޑޫދޫ حوى ކަނބުލޭގެފާނު (حوّى ابراهيم) 3- ވިލުފުށީ ޝަރީފާ ކަނބުލޭގެފާނު (شكيبه محمد ކަނިދާގޭ) 4- محمد امين 5- موسى ابراهيم ديدى 6- ދުރިދު ކަލޭމަނިކު (އަތޮޅުވެރިޔާ) 7- އޮމަދޫ ކަތީބު آدم ކަލޭފާނު

ކޮޅަށް: 1- ވިލުފުށީ ދުރިމް حسن ކަލޭފާނު 2- ތިމަރަފުށީ ކަތީބު موسى ކަލޭފާނު 3- ގުރައިދޫ ކަތީބު ابراهيم ކަލޭފާނު 4- ވިލުފުށީ ކަތީބު عبدالقادر ކަލޭފާނު 5- ބުރެވިލާގޭ محمد زاهر

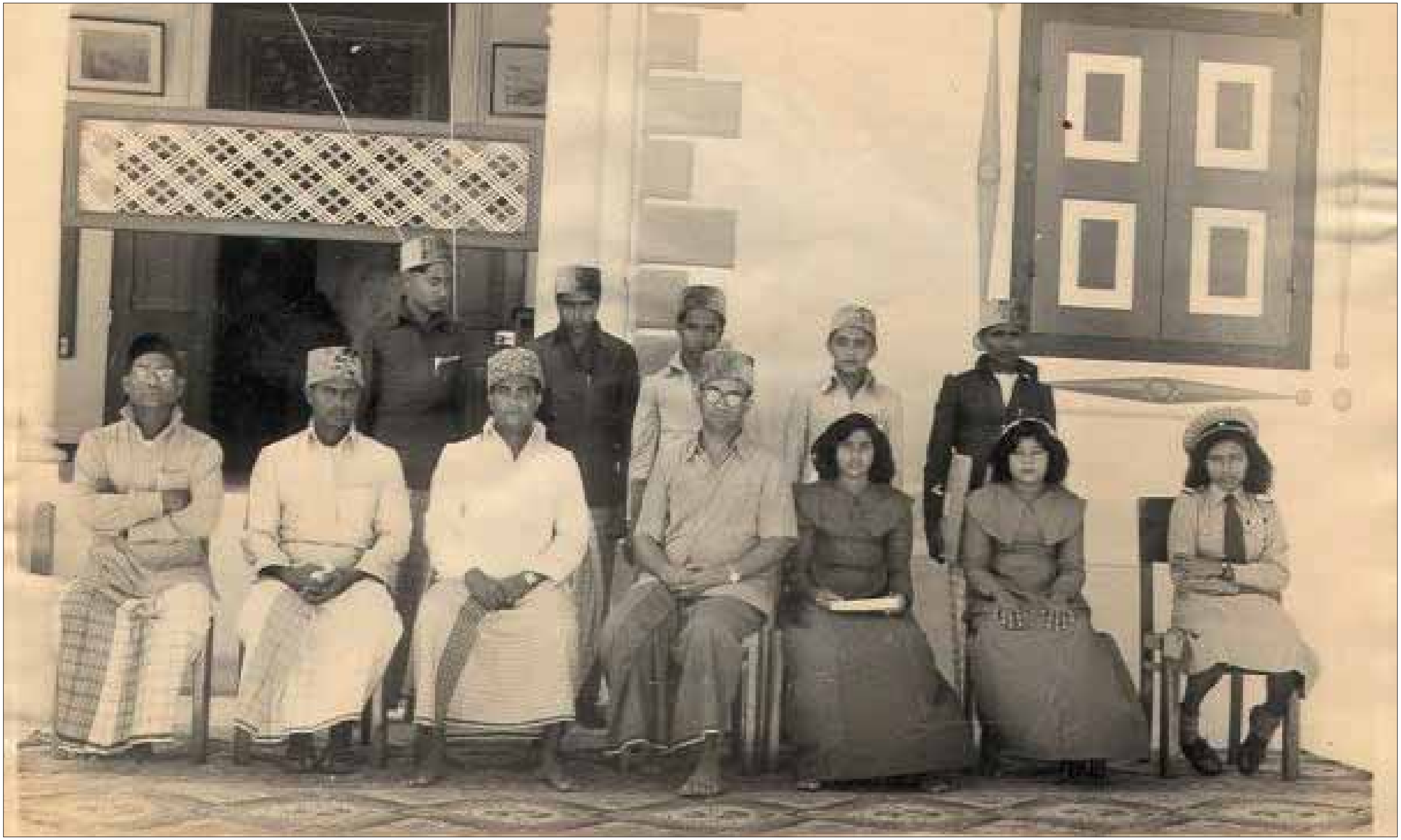

1-032

ލ. އަތޮޅުގެ ވަފުދު ބަފާލީހުންގެ ކަނާތުން ވާތަށް - **އިށީނދެގެން:** 1- دیانة عبدالوهاب 2- صفيّة ކަބުރާގެފާނު (ގަމު މުލިއަދިގެ صفيّة ابراهيم) 3- މާވަށު عائشة جميلة ގަދަރަމާނިގެ 4- محمد امين 5- ރުއްމީދީ ދޮންމަނިކު (އަތޮޅުވެރިޔާ) 6- ابراهيم حليم (ބޮޑުއަރިހުބޭގެ ފުރަސްދިރީ) 7- ޓަރާގޭ محمد މަނިކު

ކޮޅަށް: 1- ދަނބިދޫ یوسف ކަލޭފާނު 2- މާވަށު علی ކަލޭފާނު 3- ހިތަދޫ محمد احمد دیدی 4- ހިތަދޫ یوسف ކަލޭފާނު 5- ދަނބިދޫ علی ކަލޭފާނު

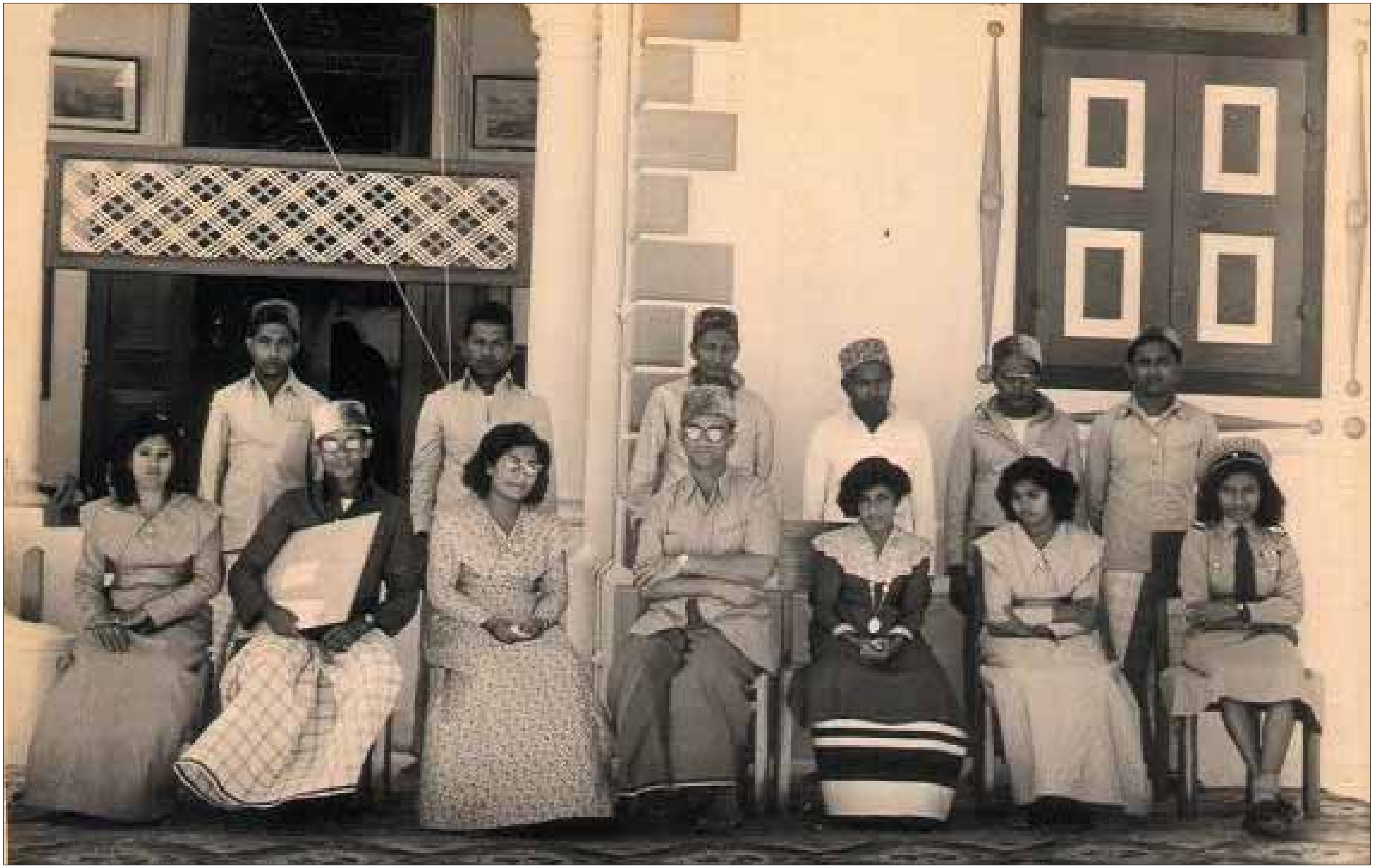

1-033

ގ. **އަތޮޅުގެވަގުތު** ބަޔާދިރުންގެކަނާއިންވާގަތް: **އިށީނދެގެން** - 1- ديانة عبدالوهاب - 2- ގޮއްދު جميلة اسمعيل ކަނާފުޅުން - 3- ހިލުރިލާގޭ ގަދިރިޖި (خديجة ابراهيم
ديدى) - 4- محمد امين - 5- آمنة محمد ديدى - 6- آدم نصير ދަނިރު (އަތޮޅުވެރިޔާ) - 7- شريف شيرين (ހަވަރުދިނަރު ދޮންބެ ގޮނޑު)

ކޮޅަށް: 1- މާބަނޑޭރި احمد ދަނިރު - 2- ހަވަރުދިނަރު ހިރިހަމާދިރިކަރާގޭ ގޮނޑު - 3- ގޮއްދު اسمعيل ކަނާފުޅުން - 4 - ހަވަރުދިނަރު ابوبكر ކަލޭފުޅުކަނާފުޅުން
5- ހަވަރުދިނަރު نائب اسمعيل زاهر - 6- ؟

1-034

ސ. **އަތޮޅުގެ ވަތުރު** ބަލާމީހުންގެ ކަނާތްފަރާތުން: **އިށީނދެގެން** - 1- ديانه عبد الوهاب 2- ދަޑިމަގު ކުދުބޭގެ ދިރުފީރި حسين ديدى 3- މާދަޑު އަސްދުރާގެ
خديجة ابراهيم 4- محمد امين 5- محمد لطفي (އަތޮޅުވެރިޔާ) 6- ފުނާޑު ދިހިފުށުމާގެ عائشة ديدى 7- ފުނާޑު ހުސްނީނާގެ محمد نجيب
ކޮޅަށް: 1- މިސްކިތްމަގު އުދުރުގެ حسين މަނިކުފާނު 2- ދޫނޑިގަމު އުނަޅެގެ علي ديدى 3- ދަޑިމަގު ނަހާގެ عبدالله مفيد

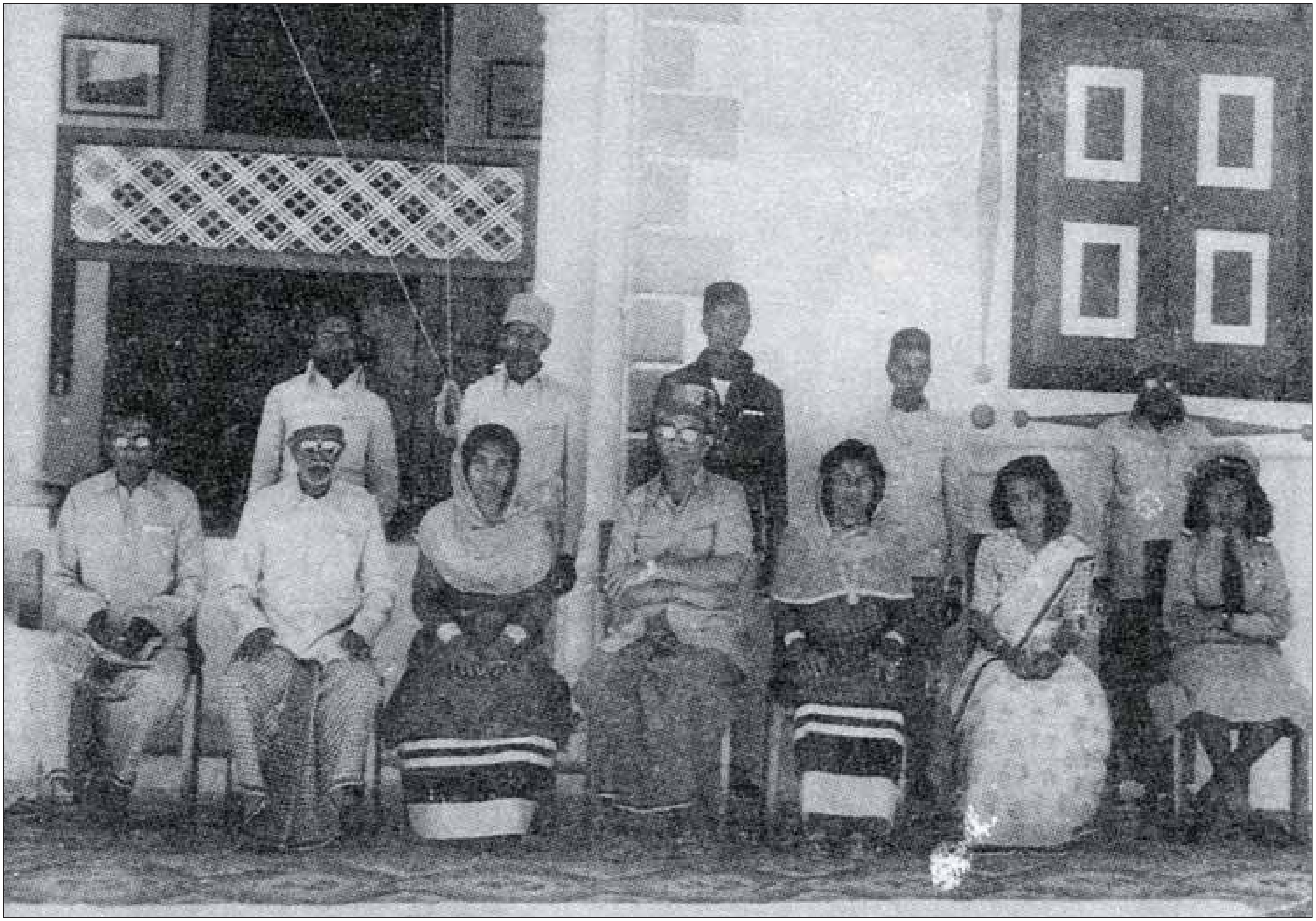

1-035

ސ. އަތޮޅުގެ ވަރުދު ބަލާލީމުންގެ ކަނާތްފަރާތުން: އިށީނދެގެން - 1- ديانه عبد الوهاب 2- آمنة عبد الله 3- ހުޅުދޫ ابراهيم تخان ގެ آمنة ديدى 4- محمد امين

5- ހިތަދޫ ގަސްދެވަރު حوّاى ديدى 6- ސ. ހިތަދޫ އެގަރިގެ علی ديدى 7- ފުނާނާކަސިނާކުން (މީދު ދިރިހާގޭ محمد ديدى)

ކޮޅަށް: 1- މަރަދޫ ވަނަރުގެދޮށްކަރާ 2- ހުޅުދޫދިރިމް އެގަމްއޭން 3- ހުޅުދޫ ابراهيم تخان ގެ محمد ديدى 4- ހިތަދޫ عبدالله عفيف 5- ސ. ހުޅުދޫ ابراهيم تخان ގެ احمد ديدى

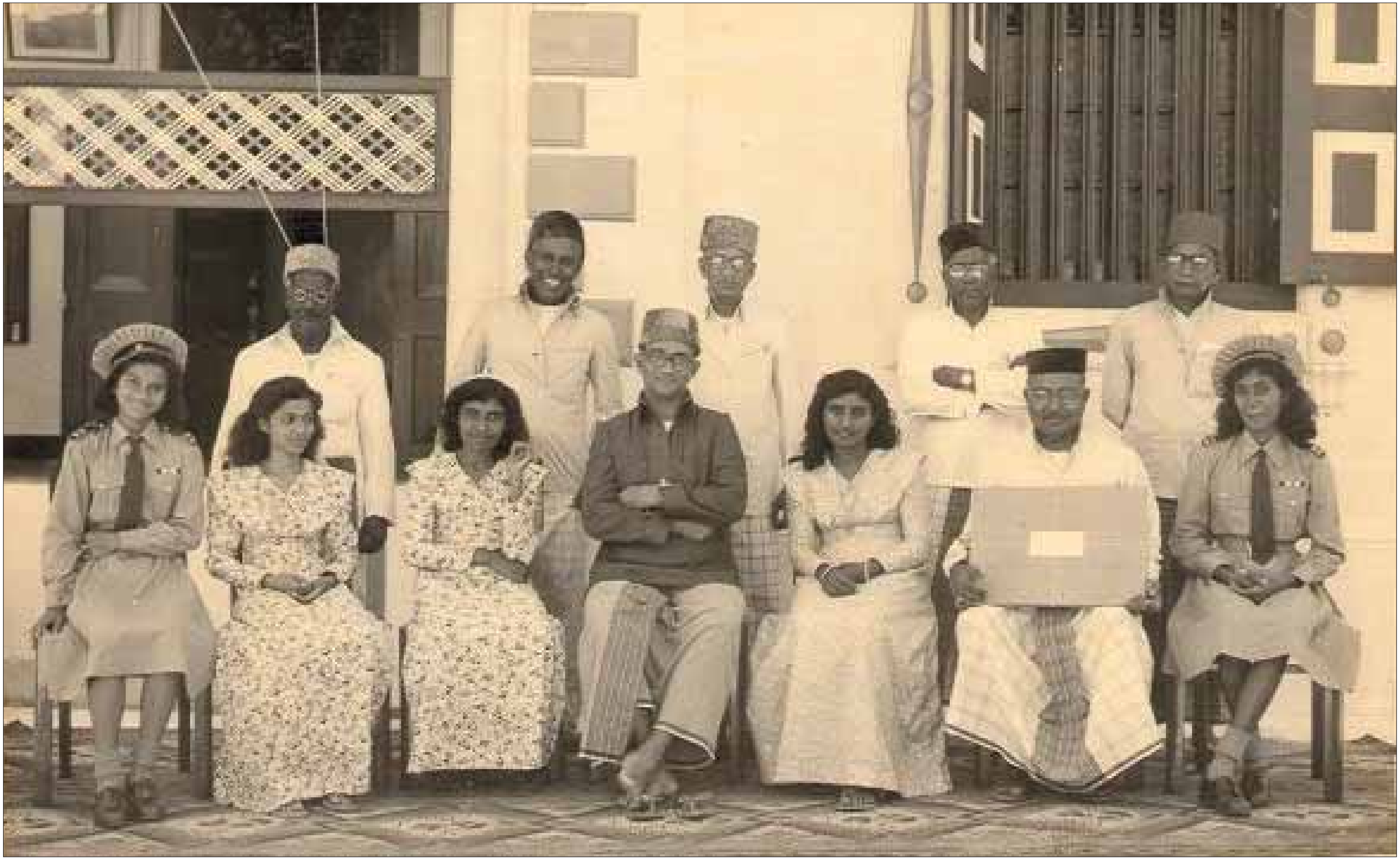

1-036

[illegible] [illegible] ކަނާތުން ވާތަށް - **އިށީނދެގެން:** 1- جميله ابراهيم ديدى 2- [illegible] حسن ކަލޭގެފާނު 3- فاطمة ابراهيم ديدى 4- محمد امين

5- آمنة حسين 6- فاطمة عبدالوهاب 7- امينة محمد امين

ކޮޅަށް: 1- ملم محمد ديدى 2- ابراهيم رشدى 3- محمد اسمعيل ديدى 4- [illegible] محمد [illegible] 5- [illegible] حسين ކަލޭގެފާނު

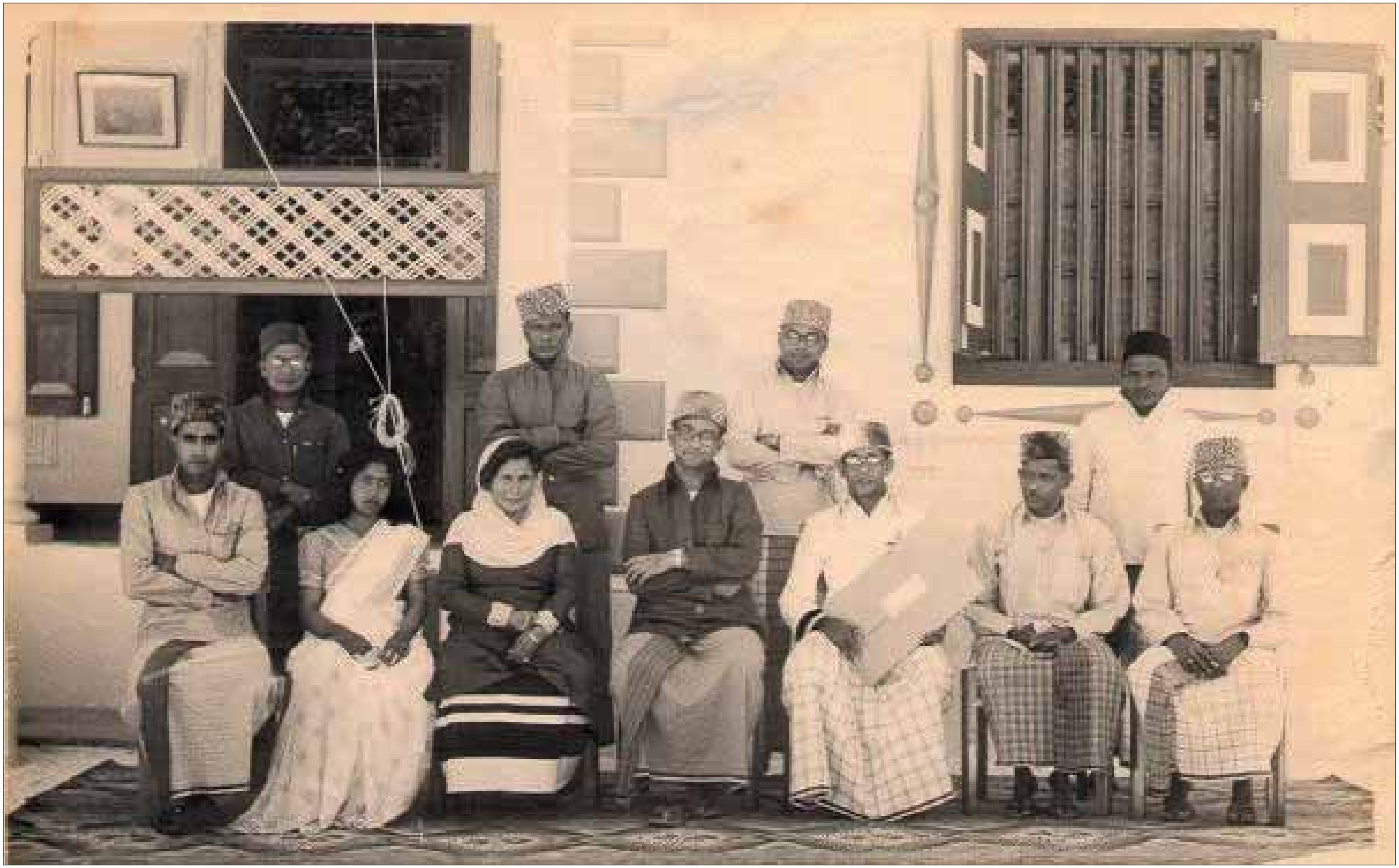

1-037

މާފަންނުގެ ވަފުދު ބަލާމީރުންގެ ކަނާރުންވާމަށް - **އިށީނދެގެން:** 1- محمد حسن ديدى (ބުރުނީގޭ محمد ديدى) 2- محمد نصير މަނިކު 3- آدم نصير މަނިކު 4- محمد امين

5- ކުރަހަރާގޭ ޢަލީދީ 6- جميله فهمى 7- ابراهيم فريد ديدى

ކޮޅަށް: 1- ބިލާލުދުއްދު މަނިކު 2- ابراهيم شهاب 3- ابراهيم زكى (ހާމުދޫރިގޭ އުއްރީދި) 4- ކަނިދޫދުގޭ ހާޖީކަލޭފާނު (احمد نجيب)

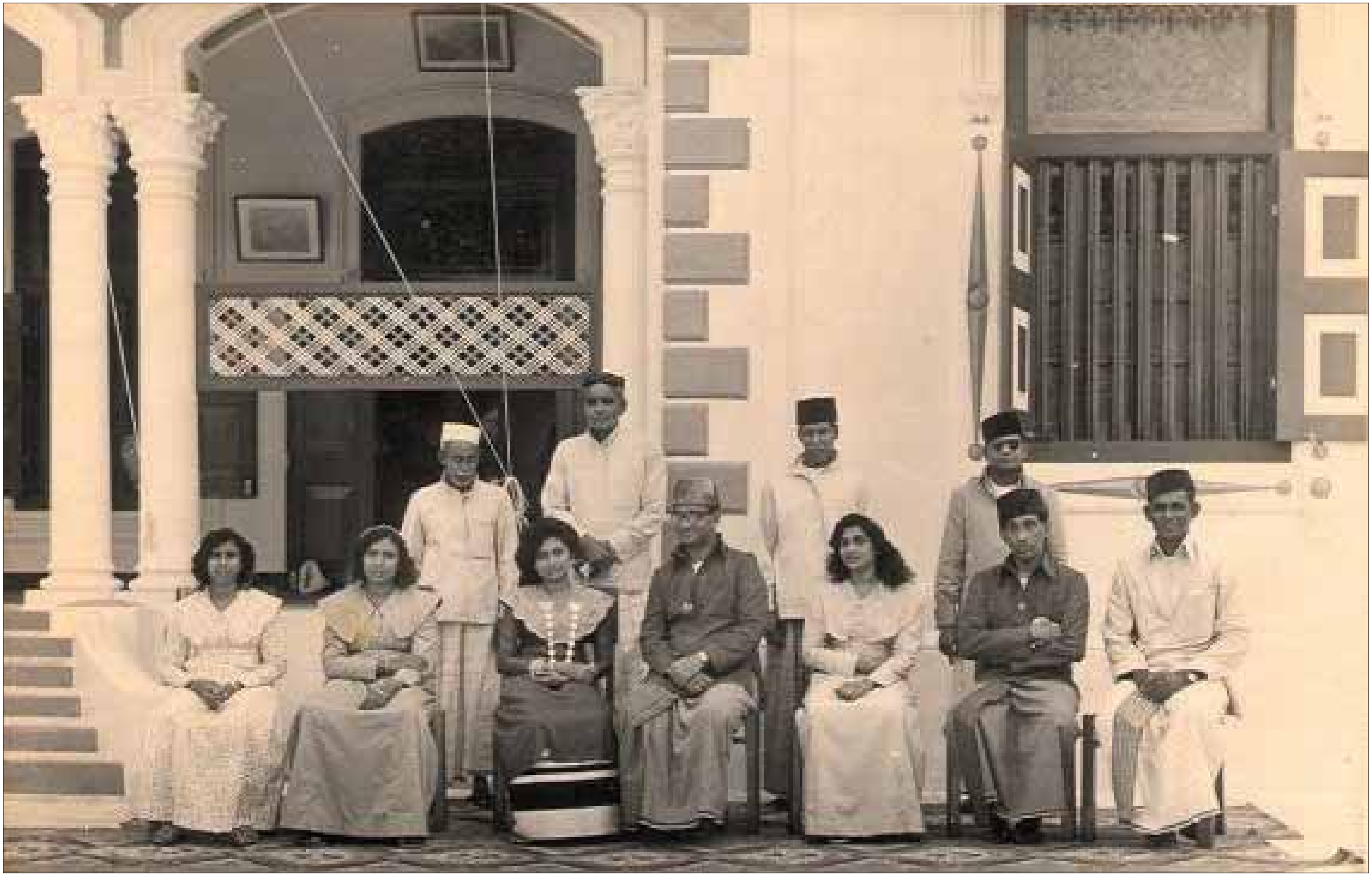

1-038

ދައްކަންގޯޅީ ވަޒީރު ބަޔާމީހުންގެ ކަނާއުންވާތަން - **އިށީނދެގެން:** 1- ބަންދު محمد ކަލޭފާނު 2- عبد الوهاب 3- ރަނަކާގޭ ދުއްޓުންޓޮންދާ (ކުޑިއްތާ)

4- محمد امين 5- فريدة عزالدّين 6- ރަންނާގޭ آمنة ديدى 7- ދަދިރް فاطمة ތުތުގެ

ކޮޅަށް: 1- عبدالقيوم ابراهيم 2- ހައްޖަޖުމު ابراهيم ديدى 3- زكريا حسن ކަލޭފާނު 4- ބޮޑުދަލު ނައިބުބަކުރުފާނު

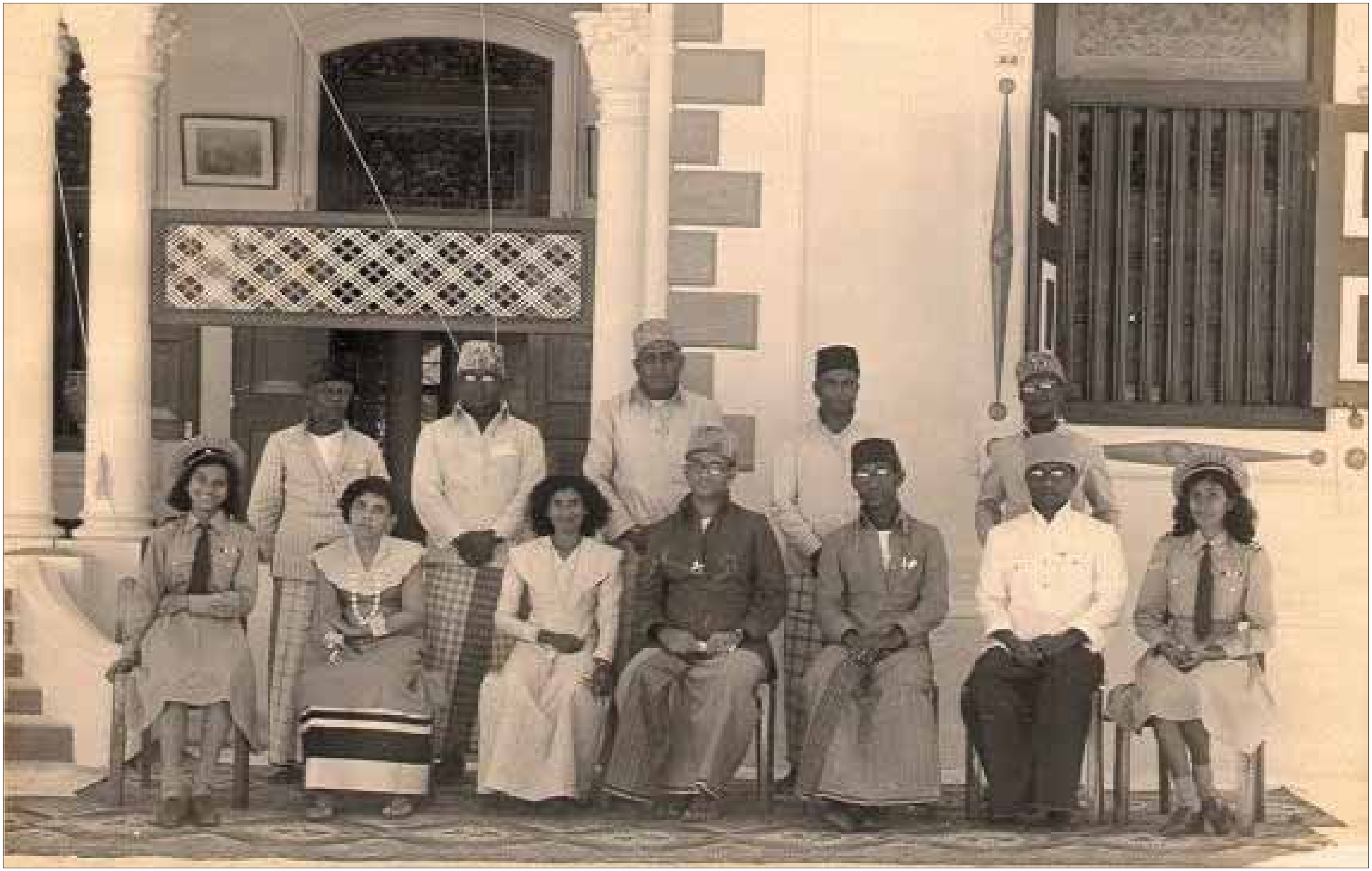

1-039

ގަޖޫގެ ވަޑުދު ބަހާދީހުންގެ ކަނާތުން ވާތަށް - އިށީނދެގެން: 1- جميله ابراهيم ديدى 2- حسن على ديدى 3- ابراهيم محمد ديدى 4- محمد امين 5- المينة حسين
6- ހިލާލީގެ ތުއްތުދައިސާދީދީ 7- امينة محمد امين
ކޮޅަށް: 1- ހިލާލީގެ محمد ديدى 2- ކުޑަ ابراهيم މަނިކު 3- ބޮޑު حسن ކަލޭފާނު 4- حسين حبيب 5- މާދޮށުގެ حسن މަނިކު

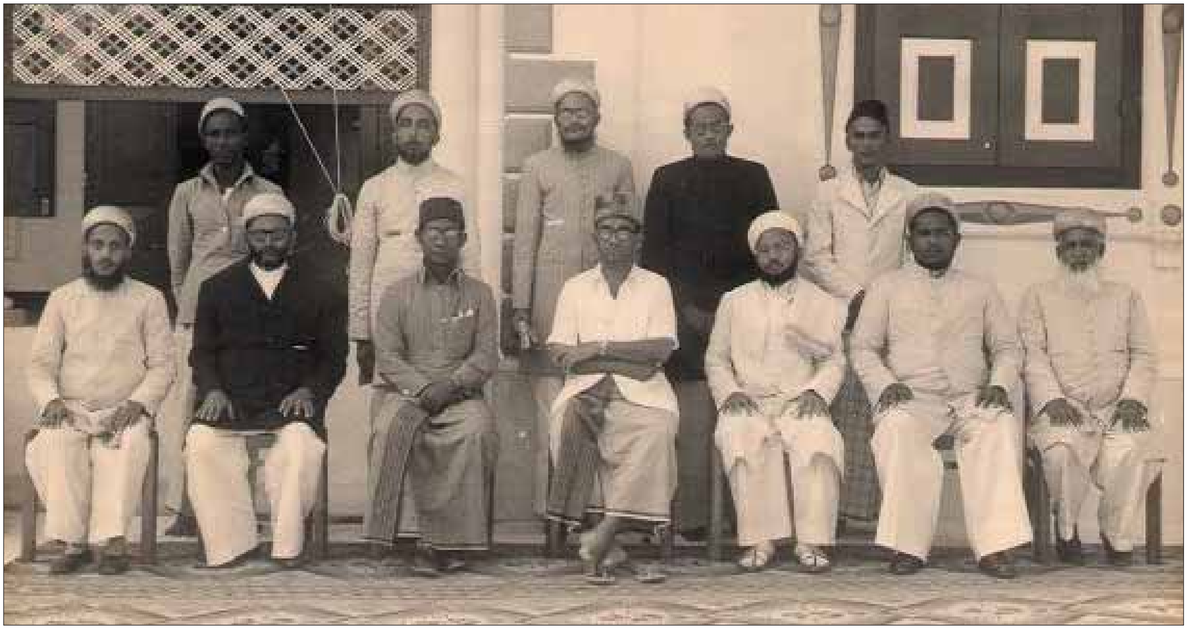

1-040

ފޮޓޯއިންގެ ވަނަވަރު: މިއީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ފުރަތަމަ ރައީސަށް މަރުޙަބާދަންނަވަން "މުލީއާގެ" އަށްދިޔަ ބޮހޯރާވިޔަފާރިވެރިންގެ ވަފުދެވެ. ގޮނޑީގައި، محمد امين އާއި، ابراهيم محمد ދީދީ އިނދެވަޑައިގެންތިއްބެވިއިރު، ކުރިމަތީގައި ކޮޅަށް އެންމެފަހަތުގައި ހުންނެވި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ވިޔަފާރިވެރިންގެ މެންބަރު ކަރީމާ محمد ކަލޭގެފާނެވެ. މުޙައްމަދު އަލީންގެ ވަރަކަށް ގޮތުގައި ހުންނެވީ ފޮޓޯއިންގެ އާދެ ހުންނެވީ ملاّ غلام حسين صاحب އެވެ. ގޮނޑިގެ ކަނާތްފަރާތުގައި ކޮޅަށް ހުންނެވީ ފޮޓޯކޮންފަރަންސްކުރެއްވި އަޅުގަނޑުގެ ބައްޕަ ސ. 183 ގައި އުފަން محمد امين ދީދީގެ ވަރަކަށް ކަން، محمد فريد ދީދީގެ ބަދަލުގައި ޕާކިސްތާނުގެ ސަފީރުކަން ކުރެއްވި ބޭފުޅެކެވެ. އަޅުގަނޑުގެ ބޭބެ ފޮޓޯނެގުއްވި ވިޔަފާރިވެރިއެއްގެ ގޮތުގައި ވަޒަންވެރިވެފައި ފޮޓޯވިޔަފާރިވެރިޔަކު އުޅުއްވިއެވެ. އޭނާގެ ބައްޕަގެ ނަމަކީ، ދުވަހަކު ގެޔަށް.

ހައްޖާވެސް ބާރާކަ

އަހަރެންގެ މިދުރާލާން ދިރިހުރިމަ.

ދުބާރަހުރުމަށް އުސް އަންހެނުންގެ ޙައްޖުގެ ނަމް މާލޭގެ ބަޔަކު. ބޭރު

ބޭނި ހިއްސާކޮށްދިނުމަށް، ދަރުވާރު -

ބޮޑުބަނޑު - ރަސްކަލުގެ ދަރިކަލުން، ދަންނަވާލައި ކަލަކަން، ހަލަބޮލުމުގެ ތިބެގެންދިޔަ ވިޔަފާރިކުރުމަށްދިޔަ ދަތުރުކޮށްލީމެވެ. އެއީ މިގޮތަށް ދަތުރުކުރަން ހަމަހުރިއެވެ. ހަމައެކަނި ބާރުބަލާ ސިފައިންނަށް އަރިހަށްގޮސް ދިމާއާ އަހަރެންގެ ދަތުރުގެ ކުރިމަތިލީ އަހަރެންގެ މުއްދަތު ހިނގައްޖެއްޖެ ހިތްހުރެގެންނެވެ.

މިހާ، ގޮސްނެތް ދަތުރުކުރިގޮތް ބަލައިލަސްތައް 80 ވަރަކަށްއަހަރު ކުރީގައި ރާއްޖޭގެ ދިރުމުގެ އަމާޒު އެކުއެކު ހިތްހުރެގެން ހިމާޔަތްކޮށްދިނުމަށް ގޮތަށް ހުރިހާ ކަމެއްގައި މިފެށުމުގައި ހިނގާފައިވޭ. މިގޮތަށް އެކަންކަމަށް އަރިހުގައި ބަދަލުތަކުގެ ތަފްސީލުތަކެވެ. ހަމަމިފަދަ ބާވަތުގެ މިއީ ބާވަތެއް. ނަހަމަ ހަރަކާތެވެ.

އަޅުގަނޑުމެން [illegible] 2012 ވަނަ އަހަރުގެ [illegible] 1911-12 ގެ [illegible] 1971 [illegible] 17 [illegible] [illegible]

ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] [illegible]

1911 - 1912

[illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގައި [illegible] އެނގިފައެއް ނޯވެ. ނަމަވެސް ބަޔެއް [illegible]

1910 ވަނަ އަހަރު [illegible]

ދެން 1911 ވަނަ އަހަރުގެ މާރިޗުމަހު ދިވެހިސަރުކާރުން [illegible] މިމަސައްކަތް [illegible] 1912 ވަނަ އަހަރުގެ [illegible]

[illegible]

[illegible] ހިސާބުތަކަކީ:-

1- ގޭގެ

2- ދެމަފިރިން

3- އަންހެނުންނާއި ފިރިހެނުން

4- ލިޔާންކިޔާން ދަންނަ އަންހެނުންނާއި ފިރިހެނުން

5- ލިޔާންކިޔާން ނުދަންނަ ފިރިހެނުންނާއި އަންހެނުން

6- އިނދެގެންތިބި އަންހެނުންނާއި ފިރިހެނުން

7- ނުއިނދެތިބި އަންހެނުންނާއި ފިރިހެނުން

8- ވަރިވެފައިތިބި އަންހެނުންނާއި ފިރިހެނުން

9- އަންހެނުންނާއި ފިރިހެނުން ކުރާ މަސައްކަތް

10- ދޯޓައިން

11- މަންދަނުން

12- ކަންމީހުން

13- މިސްކިތް

14- ނާއިބުގެ

15- ޤުރްއާން ކިޔަވައިދޭގެ

16- [illegible] އުގަންނައިދޭގެ

17- މައިދާންގެ

18- ބޭސްކުރާގެ

19- އޮޑިދޯނިފަހަރާއި ބޮއްކުރާ

20- ވެޓޯ

21- ވަޅު

22- ކުޅި މިބާވަތްތަކުގެ ޢަދަދުތަކެވެ.

ރާއްޖޭގެ 217 ރަށުގައި މުޅިއެކު ތިބީ 72237 މީހުންނެވެ. މީގެތެރޭގައި ތިބީ 39244 ފިރިހެނުންނާއި 32993 އަންހެނުންނެވެ. ރާއްޖޭގައިތިބި ކޮންމެ ސަތޭކަ މީހުންގެ ތެރޭގައި ތިބީ 54 ފިރިހެނުންނާއި 46 އަންހެނުންނެވެ. ރާއްޖޭގައި މުޅިއެކު ހުރީ 13781 ގެއެވެ. މީގެތެރޭގައި މާލޭގައިތިބި، ބިދޭސީ ވިޔަފާރިވެރިންގެ 39 ފިހާރައެއް ނުހިމެނެއެވެ. ދެމަފިރިންގެ ތިބީ 13986 މީހުންނެވެ. ވީމާ އެވަނީ ކޮންމެގެއަކަށް ދެމަފިރިންނެވެ.

ރާއްޖޭގައި އޮތް އެންމެ މީހުންގިނަ އަތޮޅަކީ ތިލަދުންމައްޗެވެ. އެންމެމަދުން މީހުންތިބީ މުލަކަތޮޅުގައެވެ. އެންމެގިނަ މީހުންތިބި ރަށަކީ، މާލެއެވެ. މާލޭގައިތިބީ 5236 މީހުންނެވެ. މީހުން އެންމެމަދުން ތިބި ރަށަކީ އަރިއަތޮޅު މަޑޫގަލިއެވެ. އެރަށުގައި ތިބީ 23 މީހުންނެވެ. ([illegible] (10 ޖުލައި 2011 ވީ އާދިއްތަދުވަސް) އަރިއަތޮޅު މަޑޫގަލި އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] ރިސޯޓެކެވެ.)

5000 މީހުންނަށްވުރެ ގިނައިން މީހުންތިބި ރަށަކީ މާލެއެވެ. 2000 މީހުންތިބި ރަށްރަށަކީ، އައްޑޫ މަރަދޫ (2199 މީހުން) ހުވަދުއަތޮޅު ހަވަރުތިނަދޫ (2324 މީހުން) މިއެވެ. 1000 އަށްވުރެ ގިނައިން މީހުންތިބި ރަށްރަށަކީ، ތިލަދުންމައްޗުގެ ހުވަރަފުށި (1811 މީހުން) ކުޅުދުއްފުށި (1697 މީހުން) ދިއްދޫ 1163 މީހުން) ފާދިއްޕޮޅުގެ ނައިފަރު (1289 މީހުން) ހިންނަވަރު (1140 މީހުން) އައްޑުއަތޮޅު ހިތަދޫ (1597 މީހުން) މިއެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގައި ލިޔަންކިޔަން ދަންނަ ފިރިހެނުންގެތެރޭގައި ބިދޭސީންނާއެކީ ތިބީ 18400 މީހުންނެވެ. ނުދަންނަނީ 20844 މީހުންނެވެ. ވީމާ ރާއްޖޭގައި މުޅިއެކުތިބި 39244 ފިރިހެނުންކުރެ ކޮންމެސަތޭކަމީހުންގެ ތެރޭގައި ލިޔަންކިޔަންދަންނަނީ 46 މީހުންނެވެ. ނުދަންނަނީ 54 މީހުންނެވެ.

ރާއްޖޭގައި ލިޔަންކިޔަންދަންނަ އަންހެނުންގެތެރޭގައިތިބީ 14521 މީހުންނެވެ. ނުދަންނަނީ 18472 މީހުންނެވެ. ވީމާ މުޅިއެކު ރާއްޖޭގައިތިބި 32993 އަންހެނުންކުރެ ކޮންމެސަތޭކަމީހުންގެ ތެރޭގައި ލިޔަންކިޔަންދަންނަ މިބާވަތަށް އެވަނީ 44 މީހުންނެވެ. ނުދަންނަކަމަށް ވަނީ 56 މީހުންނެވެ. އުތުރުކަރައިގައި އަޅާބަލާއިރު ރާއްޖޭގައި ލިޔަންކިޔަންނުދަންނަމީހުން މާގިނައެވެ.

ރާއްޖޭގައިތިބި 39038 ފިރިހެނުންގެތެރޭގައި މީހުންނާ އިނދެގެންތިބީ 15174 މީހުންނެވެ. މީހާ ނުއިނދެތިބީ 20186

މީހުންނެވެ. ވަރިވެފައިތިބީ 3678 މީހުންނެވެ. ވީމާ މީހާއިނދެގެން ތިބިކަމަށްވަނީ ކޮންމެސަތޭކަ ފިރިހެނުންގެތެރެއިން 39 މީހުންނެވެ. ނުއިނދެތިބީ 52 މީހުންނެވެ. ވަރިވެފައި 9 މީހުންނެވެ.

ރާއްޖޭގައި މުޅިއެކުތިބި 32993 އަންހެނުންގެތެރޭގައި މީހާއި އިނދެގެންތިބީ 14867 މީހުންނެވެ. ނުއިނދެތިބީ 15130 މީހުންނެވެ. ވަރިވެފައިތިބީ 2996 މީހުންނެވެ. ވީމާ ކޮންމެސަތޭކަ އަންހެނުންގެތެރޭގައި މީހާއި އިނދެގެންތިބިކަމަށް އެވަނީ 45 މީހުންނެވެ. ނުއިނދެތިބިކަމަށް 46 މީހުންނެވެ. ވަރިވެފައި 9 މީހުންނެވެ.

ފިރިހެނުންގެތެރޭގައި 15 އަހަރުންދަށުގެ މީހީ 15956 މީހުންނެވެ. 15 އަހަރާއި 60 އަހަރާއި ދެމެދުގައި މީހީ 21178 މީހުންނެވެ. 60 އަހަރުންމަތީގެ މީހީ 1904 މީހުންނެވެ. 100 އަހަރުވީ މީހީ 8 މީހުންނެވެ.

އަންހެނުންގެތެރޭގައި 15 އަހަރުގެދަށުގެމީހީ 13564 މީހުންނެވެ. 15 އަހަރާއި 60 އަހަރާއި ދެމެދުގައިމީހީ 18300 މީހުންނެވެ. 60 އަހަރުންމަތީގެ މީހީ 1129 މީހުންނެވެ. 100 އަހަރުގެމީހީ 6 މީހުންނެވެ. މިބަޔާންކުރި ހިސާބުގެތެރެއަކު ބިދޭސީންނެއް ނުހިމެނެއެވެ.

ރާއްޖޭގައި 15 އަހަރުން ދަށުގެ ފިރިހެންކުދިންނާއި އަންހެންކުދިން ވަރަށްގިނަކަމަށް ހަމަހަމައެވެ. 15 އަހަރާއި 30 އަހަރުގެ މީހީ ފިރިހެނުންގެ 11101 މީހުންނެވެ. އަންހެންކުދިންގެ މީހީ 10753 އެވެ.

ރާއްޖޭގެ ފިރިހެނުންނާއި އަންހެނުންކުރާ މަސައްކަތް

ރާއްޖޭގެ ފިރިހެނުން އެންމެގިނައިން ކުރާ މަސައްކަތަކީ މަސްވެރިކަމެވެ. މިމަސައްކަތުން ކައިރުއްޔާމީ 14386 މީހުންނެވެ. ކޮންމެސަތޭކަ ފިރިހެނުންގެތެރެއިން 40 މީހުން މަސްދުއްވައެވެ. މަސައްކަތްކުރާއިރު (މައިންބަފައިންނާއި ތިމާގެމީހުންގެ ފަރާތުން) ކައިބޮއިދެއްޔާމީ 12705 ފިރިހެނުންނެވެ. ވީމާ ކޮންމެސަތޭކަފިރިހެނުންގެ ތެރެއިން 35 މީހުން މަސައްކަތްކުރަނީ ނުލިބިފައި މިބާއެވެ.

ދެވަނައަށް މަސައްކަތުގައިކުރަނިވީ 9324 މީހުންނެވެ. ފިރިހެނުންކުރާ މަސައްކަތުގައި މުޅިއެކު 53 ބާވަތުގެ މަސައްކަތް ހިމެނެއެވެ. މީގެތެރޭގައި މަދުންކުރާ މަސައްކަތުގެ މީހުންގެތެރޭގައި، މަޖިސްޓްރޭޓުކަމާއި، ރަށްބަލާމީހާފަދަ ހިމެނެއެވެ.

އަންހެނުން އެންމެގިނައިން ކުރާ މަސައްކަތަކީ ރޯނުވެރިކަމެވެ. މިމަސައްކަތުގައި ބައިވެރިވާމީ 10486 މީހުންނެވެ. ވީމާ ކޮންމެ ސަތޭކަ އަންހެނުންގެތެރެއިން 34 މީހުން މިމަސައްކަތް ކުރެއެވެ. މަސައްކަތުން ނުކާ (މައިންބަފައިންނާއި ފިރިމީހާގެ ފަރާތުން) ކައިބޮއިދެއްޔާމީ 12632 އަންހެނުންނެވެ. ވީމާ ކޮންމެސަތޭކަ އަންހެނުންގެ ތެރެއިން މަސައްކަތުން ނުކާ ބައިވެރިވާމީ 41 މީހުންނެވެ. ދެވަނަ ގިނަ މަސައްކަތުން ކައިބޮއިދެއްޔާމީ 7468 މީހުންނެވެ. އަންހެނުން މުޅިއެކު 30 ބާވަތުގެ މަސައްކަތްކުރެއެވެ. މަދުންކުރާ މަސައްކަތުގެ މީހުންގެތެރޭގައި ފަންޖެހުމަކީ އަންހެނަކު ހިމެނެއެވެ.

ބަލިބަލީގެ ރިޕޯޓް

ރާއްޖޭގެ ކޮންމެ 1000 ފިރިހެނުންގެތެރޭގައި މީ 1.83 ކަނުމީހުންނާއި 1.40 ގޮނގުމީހުންނާއި .73 ޖަހާލުމީހުންނެވެ. ކޮންމެ 1000 އަންހެނުންގެތެރޭގައި މީ 2.15 ކަނުމީހުންނާއި 1.66 ގޮނގުމީހުންނާއި .87 ޖަހާލުމީހުންނެވެ. މިހިސާބުތަކުން ހަމަހަމަ ނުވެއެވެ. މިހެން މިހިސާބުތަކުގައި ރާއްޖޭގައި ވަކި މަދުކޮށްފައިވާ ހިސާބުތަކެއްގައި ބޮޑުވުމުގެތެރޭގައި، މާލޭގައިވެސް އެކި މީހުން ނުހިމެނެއެވެ.

މިހެން ބައެއްހިސާބުތަކުގައި ހިމެނުނުވާކަން ނެގޭ. މިހިސާބުތަކުގައި ހިމެނުނު ބަލިމީހުން ނެތީ ތިއްބާއި މާލެއާއި ހިމެނުނުކަމާއި، ހުވަދުއަތޮޅާއި، އައްޑޫއަތޮޅެވެ.

ޤަބުރުސްތާނު، ރާއްޖޭގައި މާގިނައެއްނުވެއެވެ. ބައެއްރަށްރަށުގައި ހުރި އެންމެގިނަވެގެންނެވެ. ތިލަދުންމަތީގައި ރަށްރަށުގައެކަން ތިން ޤަބުރުސްތާނު ހަމައެކަނިވެއެވެ. އައްޑޫގައި ރަށްރަށުގައެކަން 6 ޤަބުރުސްތާނަށްވުރެ ގިނައިން ހުއްޓެވެ. މާލޭގައި އެކަނި 34 ތަން އެބަހުރެއެވެ.

ހުވަދުއަތޮޅުގައި ވަރަށްގިނައިން ފެނޭ އެބައޮތެވެ. މިއިން އެއަތޮޅުގެ ޖުމްލައަކީ 326 ވެއެވެ. މުޅި ތިލަދުންމަތީގައި އޮތީ 25 ވެއެވެ.

ހައްދުންމަތީގައި ހުރި ޤުރުއާން ކިޔަވައިދޭ 16 ގެއެވެ. އެ 16 ގޭގައި ތާނަވެސް ދަސްކޮށްދެއެވެ.

އައްޑޫގައިހުރި 1138 ގެއިންކުދި 71 ގެ ހުރި ތަރާވެއެވެ. އެއީ އައްޑޫގައިހުރި 62 ގޭއާއި މުލަކުގައިހުރި 9 ގޭއި އެކުގައެވެ. އައްޑޫގައި ޤުރުއާން ކިޔަވައިދޭ 72 ގެއިންކުދި 12 ގޭގައި ތާނަ އުގަންނައިދެއެވެ.

މާލޭގައި ޤުރުއާން ކިޔަވައިދޭ ކަމުގައި ހުރި 35 ގެއެވެ. މިގެތަކެއިން ބައެއް ގޭގޭގައި ތާނައާއި ޢަރަބިވެސް ދަސްކޮށްދެއެވެ.

ތިލަދުންމަތީގައި ހުރި ފަސްފުރާޅުގެ 2473 ގެއެވެ. މިގެތަކުގައި ފަޅުގޭގެ 35 ގެ ހުއްޓެވެ.

މާލޭގައި ބެރެއްބެހިނގެތެއެވެ. މުޅިއެކު 1300 ބެރެއްބެހިނދިއްބެވެ. އެއީ ފިރިހެނުންގެ 791 މީހުންނާއި އަންހެނުންގެ 509 މީހުންނެވެ. މިބައިތިބި މީހުންގެތެރޭގައި އިންޖީނުގެ 165 މީހުންނާއި ކުދިކުދިބަޔަކުގެ 41 މީހުންނާއި، ސޮފާރުގެ ފިރިހެނުންނާއި، މައްކާގެ އަންހެނުންނާއި މަޑިކަގެ 7 ފިރިހެނުންނާއި 5 އަންހެނުން ޖުމްލަ. ކުދިން މިބައިތިބި 165 އިންޖީނުމީހުންގެ ތެރޭގައި 19 މަލަބާރީން ވެއެވެ.

މާލޭގައި، މަސިއްޖުދުންނާއި ގޮމައިންނާއި ސިލީން އަދި ސިއްޙީންނާއި ދިރިން ތިއްބޭ އަދަދުތައް މިބާވަތުން ހުރިއެވެ.

28 މަސިއްޖުދު

35 ގޮމާ

32 ސިލި

19 ސިއްޙީ

180 ފިރިހެން ދިރި

236 އަންހެން ދިރި

އައްޑޫގައި މިދިޔަދެއަހަރުގައި އަދަދު މިބާވަތުން ހުރިއެވެ.

465 ފިރިހެން ދިރި

437 އަންހެން ދިރި

ހުވަދުގައި މިދިޔަދެއަހަރު ހުރި އަދަދު ބަލާލާ

304 ފިރިހެން ދިރި

293 އަންހެން ދިރި

ބާއްޖޭގެތެރޭގައި ދިރިދިން މިހާރަށްވުރެ ސަރަހައްދުތަކަށް ބެހިފައި، އެޖަމާޢަތްގައި ސަރުކާރަށް ނަގާ ވަރު އެއީ، ދިރިދިންގެ އަދަދު ނުނަގާ އެއްކަހަލަވާމި އެވަރު ނުދީ ފަރުޖެހޭގޮތެއް ހުރިވެ.

ހުވަދުގައި ފައިފުރިފުން ވަރަށްގިނައެވެ. ފިރިހެނުންގެތެރޭގައި 75 މީހުންނާއި އަންހެނުންގެތެރޭގައި 69 މީހުން ނިޔާވެ. އެއީ، ކޮންމެ 1000 ފިރިހެނުންގެ ތެރެއިން 19 މީހުންނާއި ކޮންމެ 1000 އަންހެނުންގެތެރެއިންވެސް 19 މީހުނެވެ.

ރާއްޖޭން ބޭރުކުރެވުނު ކަނޑުމަސް

ހަބަރުލިބިފައިވާގޮތުގައި މިދިޔައަހަރު އާދެ 1970 ވަނައަހަރު ދިވެހިރާއްޖެއިން 93000 ހަންދަރު ކަނޑުމަސް ބޭރުކުރިއެވެ. މީގެ 56 އަހަރުކުރިއްސުރެ މިހާތަނަށް ފެންނަންހުރި ހިސާބުތައް ބަލާއިރު [illegible] [illegible] ހަންދަރު [illegible] އެއްއަހަރު ދައްކައެވެ. އެއީ މީގެ 30 އަހަރުކުރީގައެވެ. އާދެ 1940 ވަނައަހަރުއެވެ. [illegible] އަދި ފަހުންވެސް މިދިޔައަހަރުގެ އަދަދާއި ކައިރިހިސާބެއްގެ އަދަދެއްވެސް ނެތެވެ. އެނގޭގޮތުގައި 1940 ވަނައަހަރުގެ ދުވަސްވަރު [illegible] އާއްމުގޮތުގައި، ދިވެހިން [illegible] [illegible] [illegible] މިބާވަތުގެ މަހަށް [illegible] އެތައްބަދަލެއް [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] 1915 ވަނައަހަރުންފެށިގެން ކަނޑުމަސް ބޭރުކުރެވިފައިވާ އަދަދުތަކެވެ.

ހަންދަރު	އަހަރު	ހަންދަރު	އަހަރު	ހަންދަރު	އަހަރު
84775	1915م	73723	1934م	27970	1953م
80209	1916م	69311	1935م	34776	1954م
89342	1917م	72990	1936م	35342	1955م
80180	1918م	73659	1937م	45765	1956م
83140	1919م	82661	1938م	49619	1957م
87005	1920م	83777	1939م	43896	1958م
74178	1921م	**94903**	**1940م** ①	60160	1959م
68498	1922م	86222	1941م	51298	1960م
76642	1923م	79095	1942م	53380	1961م
82168	1924م	64802	1943م	41602	1962م
66998	1925م	65212	1944م	42949	1963م
69326	1926م	77962	1945م	51347	1964م
87183	1927م	58388	1946م	59482	1965م
76141	1928م	66742	1947م	51469	1966م
75869	1929م	55552	1948م	62872	1967م
68940	1930م	82718	1949م	60754	1968م
74077	1931م	55655	1950م	67074	1969م
89525	1932م	35383	1951م	**93304**	**1970م** ②
92750	**1933م** ③	37638	1952م		

● 16 ޖުލައި 1971 ވީ ހުކުރުދުވަހުގެ
[illegible] ނަގާފައި

ރާއްޖޭގައި ހިނގާފައިވާ ބައެއްކަންކަމުގެ ރިޕޯޓް

- 1354 ހ ގެ جمادى الاوّل މަހުން ފެށިގެން
1355 ހ ގެ جمادى الاوّل މަހުގެ ނިޔަލަށް

ރާއްޖެއަށް ގެނެވުނު ބައެއް ތަކެތި

148446	ބަސްތާހަނޑޫ
11797	ވަން ކަރާސިންތެޔޮ
4611	ބަސްތާފުށް
12836	ބަސްތާ ދޮންބުރާރިހަކުރު
21123	ގަޑު ސިންހަކުރު (ކަޑި)
290½	ގަޑު ކަޑިފަތް (4 ގެ ބަންޑަލް)
3240	ބަސްތާ އަލުވި
10964	ކޮތަޅު ސިމެންތި
6644	ބަންޑަލް ޗިން
859	ބަސްތާ ގޮދަންފުށް
486	ބަސްތާ މަސޫރުމުގު
806	ގަޑު ކަދުރު
6521	ބަސްތާފޮން
60	ބަސްތާ ކަޅި
1225	ގެބިރާ މަރުތޮއްޓާ
15	ފީފާ ސިމެންތި
161830	ރިހިރުފިޔާ

ރާއްޖެއިން ބޭރުކުރި ތަކެތި

ޓަނާ	ޕައުންޑު	ހަންޑްރަޑު	ބަސްތާ	
27½	1	77454	73257	މަސް
19	-	3214	3516	ކާށި

ޓަނާ	ޕައުންޑު	ހަންޑްރަޑު	ބަސްތާ	
6	-	362	274	ކުނޑިމަސް
26	2	8	13	ފޮންމަސް (ގަޑުބި)
11	1	-	1	ހިކިފޮންމަސް (ބަންޑަލް)
15	3	331	251	ފުރިމަސް
19	2	2	2	މިހަރުއުރަރަ (ބަންޑަލް)
1	5	860	422	ބޮލި
1938½	-	-	92	ކަހަބުފަތް
		1367048 ކާށި	-	ކާށި
-	31¼	-	10	ކުލަކުފައިގެ ބޮލި (ކޮތަޅު)

1971 ވަނަ އަހަރު 20 ޖޫން: މިފިޔުންސް
ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހު ނުކުތް
"މޫނުފޫހިފިލުވުން" ނަޝްރާ.

ރާއްޖެއިން ބޭރުކުރި އެހެން

ދޯނިތައް

3	މާބަޑުބޯޓު
2	ނާކޮޅު
148	ބަނޑަހާ

- 1355 ހ ގެ جمادى الاوّل މަހުން ފެށިގެން
1356 ހ ގެ ربيع الآخر މަހުގެ ނިޔަލަށް

ރާއްޖެއަށްގެނެވުނުބައެއްތަކެތި

123353	ބަސްތާހަނޑޫ
9362	ބަސްތާ ދޮންބުރާރި ހަކުރު
16578	ގަޑު ހަކުރު ކަޑި
3454	ބަސްތާ ފުށް
17662½	ވަން ކަރާސިންތެޔޮ
225¾	ބަންޑަލް ކަޑިފަތް 4 ގެ
2445	ބަސްތާ އަލުވި

މިލިއުން ޝާއިއުކުރަން ފަށާފައިވާ 20 ޖޫން 1971 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހުގެ ދުވަހުން "މޫނުފޫހިފިލުވުން" ގެއެވެ. ހިޖުރައިން 1354 ވަނަ އަހަރު ނިމުނީ، މީލާދީ 1935 ވަނަ އަހަރުގެ ދުވަސްތަކުގައެވެ. އެދުވަސްވަރު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ރަސްކަމުގައި ހުންނެވީ، السلطان حسن نورالدين 2 (މާލޭގެ ހިނގަނޑުވަރު މަނިކުފާނު) އެވެ. އެއީ މީގެ 80 ވަރަކަށް އަހަރު ކުރިއެވެ. ބާޒާރުތަކުގައި ވަރަށް، މަދުރާހިރަސް ގިނަމުދާތަފާ އުއްސަކުރިމާރާއްޖެގެ ތަކަ ކިޔާތި

747	ބަސްތާ ގޮދަންފުށް
654	ބަސްތާ މަސޫރުމުގު
6520	ކޮތަޅު ސިމެންތި
907	ގަޑު ކަދުރު
1382	ޑަބިރާ މަރުތޮޓޮ
342	ބަސްތާކަޑި
8609	ބަސްތާ ލޮނު
3004	ބަންޑެލް ޗިނު

ރާއްޖެއިން ބޭރުކުރި ތަކެތި

68986	ބަސްތާ މަސް
456	ފޮށި ލޮންމަސް
31	ފޮށި ލޮންމަސް
281	ބަސްތާ ދުނިމަސް
5	ބަސްތާ ހިކިލޮންމަސް
1	ބަސްތާ މިހަރުއުރަރަ
2535	ބަސްތާ ކުޕުރާ
1232	ބަސްތާ ބޮލި
2	ބަންޑަލް ހިމަރޯން
2815	ރާތާ ކަރަބުލަތް
982598	ކާނި

ރާއްޖެއިން ބޭރުދަތުރު

ދަތުރު	
1	އިގިރޭސި މަނަވަރު
1	ފަރަންސޭސި މަނަވަރު
1	އާގުބޯޓު
2	ނާކޮވު
2	މޮޓަރްބޯޓު
123	ބަނގަލާ
5	ބިދޭސީންގެ ނާކަރަރު

ބިދޭސީންގެ ވިޔާރަތައް

ތިރީގައި މިދަންނަވަނީ ގާތްގަޑަކަށް
1356ھ - 1355ھ މިދުވަސްވަރު
މާލޭގައިހުރި ބިދޭސީންގެ ވިޔާރަތަކެވެ.

އެންމުރަގަޅު ވިޔާރަތައް

1- یوسف علی غلام حسین ވިޔާރަ
2- ނޫރްބަހި ވިރްބަހި ވިޔާރަ
3- ނޫރްބަހި ވިރްބަހި ކޭ ވިޔާރަ
4- عبدالحسین غلام علی ވިޔާރަ
5- عبدالحسین نجم الدّین ބޭ ވިޔާރަ
6- عبدالحسین نجم الدّین ކޭ ވިޔާރަ
7- یوسف علی فدا حسین ވިޔާރަ
8- یوسف علی موسی جی ބޭ ވިޔާރަ
9- موسی جی اکبر علی ވިޔާރަ
10- اکبر علی احمد علی ވިޔާރަ
11- އަކްބަރު. އާ. ابراھیم جی ވިޔާރަ
12- حسن علی اسمعیل جی ވިޔާރަ
13- نانا بھی علی بھی ވިޔާރަ
14- علی بھی موسی جی ކޭ ވިޔާރަ
15- علی بھی موسی جی ބޭ ވިޔާރަ
16- سیفی ކޮންޕެނީގެ ވިޔާރަ
17- محمّد علی کریم جی ވިޔާރަ
18- جیونجی نور بھی ވިޔާރަ
19- شا بھی میاجی ވިޔާރަ
20- موسی بھی شیخ ھبۃ اللہ بھی ވިޔާރަ
21- حسین بھی علی بھی ވިޔާރަ
22- نور بھی محمّد علی ވިޔާރަ

23- آدم جی حسن علی ވިޔާރަ

24- کادی بھی نور بھی ވިޔާރަ

25- آدم علی ماموجی ވިޔާރަ

26- رجب علی ملّا میاجی ވިޔާރަ

27- شا بھی میاجی ގެ ގުދަން

28- کادر بھی یوسف علی ވިޔާރަ

ދުވެހިންގެ ވިޔާރަތައް

1- ابراهیم طاهر علی ވިޔާރަ

2- حسین بھی ابراهیم جی ވިޔާރަ

3- ابراهیم جی نور بھی ވިޔާރަ

4- جعفرجی حسن علی ވިޔާރަ

5- نورالدّین طاهر علی ކުންފުނި

6- قمر علی ملّا عبدالحسین ވިޔާރަ

7- ابراهیم جی نور بھی ކުޑަ ވިޔާރަ

8- نورالدّین عبدالحسین [illegible] ވިޔާރަ

9- [illegible] [illegible] [illegible] محمد ވިޔާރަ

10- ކުންބަ احمد ވިޔާރަ

11- ކުންބަ احمد ކުޑަ ވިޔާރަ

12- [illegible] [illegible] [illegible] محمد ކުޑަ ވިޔާރަ

13- ކާ. عبدالله [illegible] ބޮޑު ވިޔާރަ

14- ކާ. عبدالله [illegible] ކުޑަ ވިޔާރަ

15- ކާ. عمر [illegible] ވިޔާރަ

16- اجیدالدّین عبدالجلیل [illegible]

17- اسمعیل [illegible] ގުދަން

18- عبدالله عمر ގެ ގުދަން

19- ކާކާ علی ގެ ގުދަން

އެންގެ[illegible] ވިޔާރަތައް

1- حسن علی عیسی جی ވިޔާރަ

2- آدم علی کادی بھی ވިޔާރަ

3- عبّاس بھی داود بھی ވިޔާރަ

4- داود بھی محمد علی ވިޔާރަ

5- محمد علی رجب علی ކުންފުނި

6- عبدالعلی جیواجی ވިޔާރަ ([illegible])

7- حسن علی بھی ވިޔާރަ

8- ملّا علی بھی ملّا اسمعیل جی ވިޔާރަ

9- ملّا حسن علی محمد علی ވިޔާރަ

10- آدم علی علی بھی ވިޔާރަ

11- داود بھی اکبر علی ކުންފުނި

12- آدم جی بابوجی ވިޔާރަ

13- موسی جی آدم جی ވިޔާރަ

14- اصفر علی طاهر علی ވިޔާރަ

15- نوالدّین [illegible] ވިޔާރަ

16- اکبر علی حسن علی ވިޔާރަ

17- حیدر علی اکبر علی ވިޔާރަ

18- غلام حسین حسن علی ވިޔާރަ

19- جعفرجی [illegible] [illegible] ވިޔާރަ

20- فخرالدین رجب علی ވިޔާރަ

21- اکبر علی رجب علی ވިޔާރަ

22- طیّب علی یوسف علی ކުންފުނި

23- غلام حسین موسی جی ވިޔާރަ

24- تاج بھی کادی بھی ވިޔާރަ

25- [illegible] ابوبکر [illegible]

26- محمد ابراهیم، محمد سعید، محمد علی، عبدالحمید ކުންފުނީގެ [illegible]

ގިނަދުވަސްވެފައިވާ މީހުންގެ ހަނދާންތަކުން، އެދުވަސްވަރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ދުވަސްވީ ބައެއްމީހުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 3 ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

27- އަލި. އެސް. عبدالصمّد ފިހާރަ
28- މޫނާ މަދާރް ފިހާރަ
29- ޗާޗާ اسحاق ގުދަން
30- حبیب ތަނބި ގުދަން
31- حبیب محمد ގުދަން
32- احمد ولی ގުދަން

● ބޮޑުކައްބާއިން މަސްގަންނަ، ބިދޭސީންގެ ފިހާރަތަކެއް

ތިރީގައިވަނީ 1355 ھ - 1356 ھ
މިދުވަސްވަރު ބޮޑުކައްބާއިން ހިނގައިގެން
މަސްގަނެއުޅުން ބިދޭސީންގެ ފިހާރަތަކެވެ.

1- یوسف علی غلام حسین ފިހާރަ
2- یوسف علی غلام حسین ގެ ކުޑަ ފިހާރަ
3- نور بھی فیر بھی ފިހާރަ
4- عبدالحسین غلام علی ފިހާރަ
5- عبدالحسین نجم الدّین ފިހާރަ
6- یوسف علی موسی جی ފިހާރަ
7- اکبر علی احمد علی ފިހާރަ
8- އެޗް. ކޭ. ابراھیم جی ފިހާރަ
9- حسن علی سمعیل جی ފިހާރަ
10- علی بھی موسی جی ފިހާރަ
11- محمد علی کریم جی ފިހާރަ
12- جیونجی نور بھی ފިހާރަ
13- موسی بھی شیخ ھبۃ اللہ بھی ފިހާރަ
14- حسین بھی علی بھی ފިހާރަ
15- نور بھی محمد علی ފިހާރަ
16- آدم جی حسن علی ފިހާރަ
17- کادی بھی نور بھی ފިހާރަ
18- آدم علی ماموجی ފިހާރަ
19- رجب علی ملا میاجی ފިހާރަ
20- حسین بھی ابراھیم جی ފިހާރަ
21- جعفر جی حسن علی ފިހާރަ
22- قمر علی ملاّ عبدالحسین ފިހާރަ
23- نورالدّین عبدالحسین ބާރްމަޗް ފިހާރަ
24- ޖީ. އެން. ނާމޫނާ ޖަލީރް محمد ފިހާރަ
25- ކުންޗަ احمد ފިހާރަ
26- ކޭ. عبداللہ ކޮޔާ ފިހާރަ
27- حسن علی عیسی جی ފިހާރަ
28- آدم علی کادی بھی ފިހާރަ
29- عبّاس بھی داؤد بھی ފިހާރަ
30- ملاّ حسن علی محمد علی ފިހާރަ
31- موسی جی آدم جی ފިހާރަ
32- اصفر علی طاھر علی ފިހާރަ
33- نورالدّین ދޮސާޖީ ފިހާރަ
34- اکبر علی حسن علی ފިހާރަ
35- حیدر علی اکبر علی ފިހާރަ
36- جعفر جی އެންޑް ބްރަދަރަސް ފިހާރަ
37- طیّب علی یوسف علی ކުންފުނީގެ ފިހާރަ
38- تاج بھی کادی بھی ފިހާރަ
39- މޫނާ މަދާރް ފިހާރަ
40- އަލި. އެސް. عبدالصمّد ފިހާރަ

[illegible]

[illegible] 90 [illegible] 1 [illegible] 75 [illegible]

● ކުޑަކައްޗާއިން ވަސްގަންނަ، ބިދޭސީންގެ ފިހާރަތައް

1- نور بھی فیر بھی ގެ ކުޑަ ފިހާރަ
2- ابراهيم طاهر علی ގެ ފިހާރަ
3- نور الدّین طاهر علی ފިހާރަ
4- ކުންބަ احمد ގެ ކުޑަ ފިހާރަ
5- ޕީ. އެން. ނާރުދީނާ ތަޔަބު محمد ގެ ކުޑަ ފިހާރަ
6- ދުއްރާ علی بھی ދުއްރާ اسمعیل جی ގެ ކުޑަ ފިހާރަ
7- محمد علی رجب علی ކުންފުނީގެ ފިހާރަ
8- عبد العلی جیواجی ފިހާރަ

● ވަސްތުގަންނަ ބިދޭސީ ފިހާރަތައް

1- عبد الحسین نجم الدّین ފިހާރަ
2- یوسف علی ފިރާ حسین ގެ ފިހާރަ
3- یوسف علی موسی ގެ ކުޑަ ފިހާރަ
4- نانا بھی علی بھی ގެ ފިހާރަ
5- علی بھی موسی جی ގެ ކުޑަ ފިހާރަ
6- سیفی ކުންފުނީގެ ފިހާރަ
7- شا بھی میاجی ގެ ފިހާރަ
8- ابراهيم جی نور بھی ގެ ކުޑަ ފިހާރަ
9- ابراهيم جی نور بھی ގެ ކުޑަ ފިހާރަ
10- ޓީ. عبد الله ޓާރާގެ ކުޑަ ފިހާރަ
11- ޓީ. عمر ޓާރާގެ ފިހާރަ
12- داوَد بھی محمد علی ގެ ފިހާރަ
13- حسن علی علی بھی ގެ ފިހާރަ
14- آدم علی علی بھی ގެ ފިހާރަ
15- داوَد بھی اکبر علی ގެ ކުންފުނީގެ ފިހާރަ
16- آدم جی بابوجی ގެ ފިހާރަ
17- اکبر علی رجب علی ގެ ފިހާރަ
18- غلام حسین موسی جی ގެ ފިހާރަ

އަދި މިނޫން ތަންތަންވެސް ހުއްޓެވެ. ނަމަވެސް އެއީ މިދަންނަވި 3 ވިސްތޯންކުރު ވަނީ ޓާނިޕިސްޓެއްގައި ކަމުގެ ނޫސްތަކުންނެވެ. އެއީ:

1- موسی جی اکبر علی ގެ ފިހާރަ
2- شا بھی میاجی ގެ ގުދަން
3- کاد بھی یوسف علی ގެ ފިހާރަ
4- اجید الدّین عبد الجلیل ގެޓާރާ
5- اسمعیل ސާބާ ގުދަން
6- عبد الله عمر ގެ ގުދަން
7- ހާޖީ علی ގެ ގުދަން
8- غلام حسین حسن علی ގެ ފިހާރަ
9- فخر الدّین رجب علی ގެ ފިހާރަ
10- ޑީ. އެޗް. އެމް. ابوبكر ޓާރާ
11- محمد ابراهيم، محمّد سعید، محمد علی، عبد الحمید ކުންފުނީގެޓާރާ
12- ހާޖީ اسحاق ގެ ގުދަން
13- حبیب ތަންބީ ގުދަން
14- حبیب محمّد ގެ ގުދަން
15- احمد ولی ގެ ގުދަން

މި 15 ތަނެވެ.

● ދިވެހިންގެ ބޮޑެތި ފިހާރަތައް

ތިރީގައި މިވަނީ - 1355ھ - 1356ھ މިދުވަސްވަރު މާލޭގައި ހުރި ދިވެހިންގެ ބޮޑެތި ފިހާރަތަކުގެ ނަމެވެ.

1- އެމް.އެމް. ابراهيم ދީދީގެ ކުންފުނީގެ ފިހާރަ
2- މާދޫގެ احمد ކަލޭފާނުގެ ފިހާރަ

ކޮރާ 1 ނަމްބަރު ހަނޑޫބަސްތާއެއް، އެންމެ -/11 ރުފިޔާއަށް އަތުވަސްވަރު ލިބުނެވެ. މިހާރު (2012 ގެ ނޮވެމްބަރު) -/30 ރ އަށް ކިލޯއެއް ގަންނަންލިބޭ ދުއްކުރި، ކާސްޓަސްޓޯރު، ބާސްމަތީ ހަނޑުވެލި، އާއްމުގޭ ކާރަހަނޑުވެލި. އެދުވަސްވަރު 2 ނަމްބަރު ކާރަހަނޑުވެލި ހިތާއްގެން 75 ނާރިގެ ބަސްތާއެއް -/5 ރ. -/6 ރ އަށް ގަންނަންލިބުނުކަމަށް ބުނެއުޅެއެވެ. ދުވަސްވީހުން ހިތާއިރުގޮތުގައި، ހަކުރުފައިވާއެއް (28 ރާތަ ހަކުރު) 1/25 ރ އަށް 1/50 ރ އަށް އަތުވަސްވަރު ގަންނަންލިބުނެވެ. އާގެމާނައަކީ، މިހާރު އަތުގަނޑުގެން 500 ތާރިއަށް ގަންނައުޅޭ ހަކުރުކިޔާ، އެންމެ -/9 ތާރި -/10 ތާރިއަށް، ދަތިކަމުއްޖެ ބޭނުންވަރުކަން އަތުވަސްވަރު ގަންނަން ލިބުނު ދުވަހުއްނެވެ. މިއީ ހަރުއަގުންނެކާ ޒިޔާރަތްކަރުއްޓަވަރުގެ. ހަމަ ހިމެގަނޭވެ.

- 3 ކަކައިގޭ اسمعيل ދީދީގެ ބޫތުވުންގެ ފިހާރަ
- 4 ކަކައިގޭ اسمعيل ދީދީގެ ބޫތުވުންގެ ފިހާރަ
- 5 علی ކަލޭފާނުގެ حسن މަނިކުގެ ފިހާރަ
- 6 علی ކަލޭފާނުގެ حسن މަނިކުގެ ފިހާރަ
- 7 حميدية އިސްޓޯރުގެ ފިހާރަ
- 8 مجيدية އިސްޓޯރުގެ ފިހާރަ
- 9 ބޮޑުނީގޭ ابراهيم ދީދީގެ ފިހާރަ
- 10 މާލޭއިސްޓޯރު
- 11 މާދުރުގޭ احمد ކަލޭފާނުގެ ފިހާރަ
- 12 ކޮށިގޭ عمر މަނިކުގެ ފިހާރަ
- 13 ކޮށިގޭ ދޮންކައްކޮ، عمر މަނިކު ކަލޭފާނުގެ ފިހާރަ
- 14 ބޮޑުނީގޭ ابراهيم ދީދީގެ ފިހާރަ
- 15 މާދުރުގޭ احمد ކަލޭފާނާއި عمر މަނިކު ކަލޭފާނާއި

● ޕޯސްޓުން ފޮނުވުނު ތަކެތި

1355 ހ ގެ جمادى الاوّل މަހުން ފެށިގެން
1356 ހ ގެ ربيع الآخر މަހުގެ ނިޔަލަށް ރާއްޖޭގެ
ޕޯސްޓުން ބޭރަށް ފޮނުވުނު ތަކެތީގެ جملة ޢަދަދު
މިދަންނަވާލަނީއެވެ.

11030	ސިޓީ	(އާދައިގެ)
622	ސިޓީ	(ރަޖިސްޓަރީ)
115	ޕާރުސަލް	
7	ނޫސް	
3262	ސިޓީ	(ކަރަންޓައިންކުރި)

ކައިރިބޮއިމަކަށް ބޭނުންވާތަކެތި ފިހާރައިގެ، ދީދީއިދުމަށް ކޮންމެހެން ބޭނުން އެހެންތަކެތީގެ އަގުވެސް އުޅެނީ، ހަމަ ވަރަށްހުޅަށްކޮށްލަމަކަށް ކިއުރެވެ. އުފުވަސްވަދު ގާތްގަޑަކު އެއްމާއްދު އަޅާރަސަފުއްތީގެ ލިބޭއެވެ. 4/- ރ. އަށް ފިއްޔާރަސަފުއްތީގެ ލިބޭއެވެ 3/- ރ އަށް، ގަމިހުނަކަނިއޯހޯ، ކަންބަލިމަރުކާގެ އެއްމަދުއްކާ ތިފިލާހަކަން ލިބުނުކަމެވެ. އެއްމަދުއްކާ މަގުމާށާ 80×80 ގެ ދުއްޕެއް 75/- ރުފިޔާއަށް، މަގުމާށާ ގަރުދިފުދާ 80/- ރުފިޔާއަށް ލިބުނުކަމަށްވެއެވެ. ނޫބިބޯބިއާވެސްދާކު، އަޅުގަނޑު ހަނދާންހުންނަން ފެނިއިރުވެސް (އަޅުގަނޑުގެ ބަރަދަގައި) ދުނޑު ދިރަވައި ގަދަކަރުއްއުކުއެއް ނޫލާނެއެވެ. ގަމިހުރި ގަރުދިފާސް ބޯނުކޮށި ހުކަރަށްދާތެވެ.

● ޕޯސްޓުން އައި ތަކެތި

1355 ހ ގެ جمادى الاوّل މަހުން ފެށިގެން
1356 ހ ގެ ربيع الآخر މަހުގެ ނިޔަލަށް ރާއްޖެއިން
ބޭރުން ޕޯސްޓުން އައި ތަކެތީގެ جملة ޢަދަދު
މިދަންނަވާލަނީއެވެ.

13801	ސިޓީ	
147	ސިޓީ	(ރަޖިސްޓަރީ)
3773	ޕާރުސަލް	
496	ފޮތް	(عرب)
66	ފޮތް	(އުރުދޫ)
50	ފޮތް	(އިގިރޭސި)
13	ފޮތް	(ގުޖުރާތީ)
4	ފޮތް	ހޮގިބަސްލިއުން

ރާއްޖޭގެ އެހެންރަށްރަށުގެ ގޮތެއް އަލުގަނޑެކަން ނޫނެއެވެ. މިހާރަކަން މިއަދު ދަންނަވައިލާކަން ކޮންމެހެން ބޭނުންވާކަހަލައެއްވެސް ނޫންތާއެވެ. ނަމަވެސް ހަގީޤީވާހަކަތަކާ އުސޫލުން، ހަމަގިވާހަކަތަކެއް ހިތާމަވާކަން ފިލާނެ އުނިކަމެއް ގެއްލުމެއްވެސް ނެތީއެއްނުންތޯއެވެ؟

.... އައިބޮޑެބަދު

ހިޖްރީގޮތުންނަމަ، މިހާރު މިއީ 1434 ވަނަ އަހަރެވެ. ދައްކަންފަދައިގެން މިއުޅުނީ 1354 ވަނަ އަހަރާއި 1355 ވަނަ އަހަރު ރާއްޖޭގައި ހިނގާފައިވާ ބައެއްކަންތައްތަކުގެ ވާހަކައެވެ. މީގެ 80 ވަރަކަށް އަހަރު ކުރީގެ މިރިޕޯޓް ހިތަށްވިޔަމާ، މިހާރު އެކަންކަން ހުރިގޮތާއި ބަދަލުވެފައިވެއެވެ. ވަރަށްބޮޑަށެވެ. ސަބަބެއްވެސް ނެތީއެއްނޫނެވެ.

އުމުރުން 8 އަހަރުވީ 9 އަހަރަށް އަރައިގަތުމަށްފަހުން އަޅުގަނޑަށް މާލެއާދެކުނެވެ. ކާބިލުއޮޅު މުހައްމަދު އަމީނުގެ ސަރުކާރުގެ ބައްލުވުމުގެ ދަރަބާރެވެ. 1365 ވަނަ އަހަރުގެ ޖުމާދިލްއާޚިރު މަހުގެ ފަހުކޮޅުއެވެ. އެއީ މިއުޅުމުގައިވާ 1354 ވަނައަހަރަށްވުރެ 11 ވަރަކަށްއަހަރު ފަހުގެވެ. އަޅުގަނޑަށް މާލެއާދެކުނީ މިހާރު 69 އަހަރުވީއެވެ. މީއީ، ކުރުމުއްދަތެއް ނޫނެވެ. މިދުވަސް ދުއްދިރިވަގަތި ވަކިކަމަކަށްނުނެވެ. ރާއްޖޭގެ ހުރިހާކަމަކަށް އައިބަދަލުވެސް އަޅުގަނޑަށް މިވަނީ

ފެނިފައެވެ. ކައިރިންނާއި ދުރުންނެވެ. ސީދާ ތޮރަނުންފެނުން ބައެއްކަންތަކުގެ ވާހަކަވެސް، އަޑުއިވިފައެވެ. ކާރިސާތަކާއި ހާދިސާތަކުގެ ފޮޓޯއެވެ. އެއް ގާތުސަރަހައްދަކާއި ހިނގިގޮތުގެ ވާހަކަ ދަނގޮތަށް ދިނަގޮތަށް ހިތާއެކުމަތިން އަޑުގަނެވުނުގެ ތިރީގައި ވަރަށްއާދައިގެ ކަމެއްނުންނަމެވެ.

(އިސްވެދިޔަ އަހަރުގެ ފަހުގެ އިބްރާހީމް ބާރީގޮތުން ކުޑަ އަހަރު ވާހަކައެއް ދަންނަވާލާނަމެވެ. މިދެއުގާގޮ ވާހަކައެކީ ނޫނޭ ބަޔަކު އިހަށް އެއްފުރާބޯގައި ބައެއްވާފައެވެ.)

ފުރަތަމަ ދުވަހުން "ވިޔަފާރިމިއަދު"

ދިވެހިރާއްޖޭގައި ފުރަތަމަ ފަހަރަށް ދުވަހުން ނުކުތް ނޫހެވެ. 19 ސެޕްޓެމްބަރ 1956 ގައި ރ.ސ. 3 ގެ ގޮތުގައި ރަޖިސްޓަރީކުރެވިގެން 20 ސެޕްޓެމްބަރ 1956 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހުއެވެ. "ވިޔަފާރިމިއަދު"ގެ ނަމުގައެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގަރުނުއެއްގެ ތާރީޚު ލިޔުނުއިރު، އެވާހަކަ ނުލިޔުމަކާ، މަހަކާ ކަންތައްތަކުގެ މަޢުލޫމާތެވެ. ނޫސް އުފެއްދީ ދުވަހުގެ ވާހަކަ (އޮނަރަބަލް ތަނުގައި) ނޮވެމްބަރ 30 ސެޕްޓެމްބަރ 1970 ވީ ބުދަދުވަހު "ވިޔަފާރިމިއަދު" ހުއްޓުނުވާހަކަ އެބަހުރެވެ. ނޫސް ނުކުންނަން ފެށިއިރު ފަށުގައި އަދުގަނޑު އޮފީސް، ސަރުކާރުގެ ޗާޕުޚާނާގެ ކޮމްބައިނަށެވެ. 14 ސަފުހާ ހިމެނޭ ފުރަތަމަ ނޫހުގެ 4 ސަފުހާ އަދުގަނޑު ލިޔުނީމުއެވެ. އިސްވެދިޔަ ލިޔުންތަކާ އޮތްހުރުމުން ނޫގެ ދުވަހުނޫސް "މުންޑިއާރޓް" ނުކުންނަނީކީ، 31 ޖަނަވަރީ 1971 ވީ އާދިއްތަދުވަހުއެވެ.

"ވިޔަފާރިމިއަދު"ގެ ނަމުގައި ނުކުތް ރާއްޖޭގެ ފުރަތަމަ ދުވަހުނޫހަކީ މިވަރަކަށް ދިގު ނުކުތް ބާރުގަދަ ރެކޯޑެއްވެސް، އަދިވެސް އެއްވަރަކަށް ދަނޑިވަޅާފައެވެ. ދިވެހިނޫސްވެރިކަމަށް 50 އަހަރު ފުރުމުގެ މުނާސަބަތުގައި 5 ޖޫން 1993 ގައި "50 އަހަރުގެ ދިވެހިނޫސްވެރިކަން" މިނަމުގައި ނެރުއްވި 297 ސަފްހާގެފޮތް ފޮތުގެ 81 ވަނަ ސަފްހާއަށް އަދިގަނޑުއާލާ ހިނގާފައެވެ. ދުވަހުނޫސް "ވިޔަފާރިމިއަދު" ގެ ފުރަތަމަ ދުވަހުގެ ނޫހުގެބޮޑުގަނޑުގެ ފޮޓޯކޮޕީއި، ނުކުތް ތާރީޚަކީ، 20 ސެޕްޓެމްބަރ 1965 ކަމަށް ކުރެއިވިހާކަ، އަރިމަތީގައި ލިޔެވުނު އޮތީ ނޫސްނުކުތީ 19 ސެޕްޓެމްބަރުގައި ކަމަށެވެ. 19 ސެޕްޓެމްބަރއަކީ، ނޫސް ރަޖިސްޓަރީކުރި ތާރީޚެވެ. ނޫސް ފުރަތަމަ ނުކުތް ދުވަހުއްސުރެއެވެ. އަދިވެސް ހަމައެކަނި 276 ވަނަ ސަފްހާއަށް ހިނގާފައެވެ. 1943 ން 1993 އަށް ނުކުތް ދިވެހިނޫސްމަޖައްލާތަކުގެ ލިސްޓުގެ 8 ވަނައިގައި އޮވެނީ، 1952 ވަނައަހަރުގެ ނޮވެމްބަރުމަހު 2 ވަނަދުވަހު "ވިޔަފާރިމިއަދު" ނުކުތްކަމަށެވެ. 1952 ވަނައަހަރަކީ، މުހައްމަދު އަމީންގެ ވެރިކަމުގެ ދުވަސްވަރެވެ. އެއީ، 20 ސެޕްޓެމްބަރ 1965 ގައި ފުރަތަމަ ދުވަހުނޫސް "ވިޔަފާރިމިއަދު" އުފެދުމުގެ 13 ވަރަކަށް އަހަރުކުރިއެވެ.

ކާފުނުފުށްބޯޓުމި މައުޟޫއުގައި، މިފަރާތަށް މިދަންނަވާލީ، ހަމައެކަނި މިއަދުން ސާފުކޮށްލިބިގެންވާ ގޮތުންނެވެ. ކުރީދުވަސްވަރުގެ ގޮތުގައި މިއިން ނެވެ. ކުރިނބޯފުށް ދެފަރާތުގެ ދަންނަވާލާފައިވަނީ ވާހަކަތަކާއިން އެނގިގެންދާ ކުރެހުމުގެ ކުރަހަނީގެ، އެކަނި އެންމެބޮޑު ގޮތުން ކުރިމަތި އެކަހެރިކޮށް ނޫން ދެގޮތެވެ.

އިރުއްގައި، ދިވެހިންގެ ޖަރީދާބޫނުން ކުރިހަމަކުރި، މަކުމީ ރާއްޖޭގައި އުފެއްދިއަދިނުނެވެ. ދަލީރުފަރިވަރު ބޫނުންވާ ކަނދުފިނޑިގެން، މަސްދޯނިފަހަރާ ބައްޕާފަހަރާ ނާޒުބައްޓިފަހަރާ، އާޖު ފަހަރުގެ ރަކާތާއި އާގެ ވާފާވެއްޔަރު ދާންދުންނެވެ. އެކަމަށް އެދުނަސޭމުންގެ އިހުގެ ކާބަފައިން ހާދަކުރި، އެމީހުންގެ އުމުރުގެ ވަގުތެވެ. ގަބޫލުކުރައްވާނެ ފަދައިން އެދުނަސޭމުންގެ އުމުރުގެ ވަގުތަކީ އިންޒިރާސްޒާތަކީ ނުފާ ހަމައިރު ކާނމެއިންސާނާކުރު ދެއްވާފައިވާ އެންމެބޮޑު ކަޑާފަތެވެ.

ފުރާދައްވާ އުފަނދުފަހަރަކާ އެއްފަދައިން، ދިވެހިވަންތަ އެދުނަސޭމުންގެ ކާބަފައިން ދިރިއުޅުނު ގުދުރަތް އުފެއްދުއި އުފެއްސޭމުން، ރާއްޖެއިން ބިޔަންނި ތަކަތިރީނުނެވެ. ފުރާދިވެހިއާކަތި ފަހުންނެވެ. ފަރުނިކަރު އުފެއްދި އަދިއެކަ އަތުންނެވެ. ކައިބޮއިއުޅުނު، ދިވެހިދަނޑުފަގެ ރަދިހުނެވެ. މިކަންކަން ކާލިތާބުކަތީ، ބަރުންގެނުވާ ބަރުތަކުއްދަރު ރަރުވެގެން ނުކުމެގެން އެމިހުން ކަނޑުއަގާފައިވާ ފަރުގަދަ އަޖުމާ ދިރިއުޅުމުގެ ކުރި ބަރަމަސައްކަތާ ހިއްމަތާ ހިފުޓަރު ފިޔަވައި ދޯނި އިތުރުކަން އެހެން އެއްކޮށްއެވެ. އެއީ، (މަޖުބޫރީތަކާ އެކުގަދަފަސް ނުރުހުނަމަވެސް) އާރުގެ ދިވެހިންނަށް ކަމުދިޔައުގެތެވެ. މިހާރުމިއީ ދަނޑުމެދިން އެހެން

ދުވަހެއް އަދި ޢާރުގެ މުސްކުޅި ދިވެހިރާއްޖެއެއްވެސް ނޫން ދޭގެއްނުވެ.

ބޭރުދަތުރު

ކުރީއާ ހިސާބަށް ދިވެހި ދިރިއުޅުމުގެ ގޮތާއި، ވައްޓަފާޅިއާއި ބޭނުންތައް މިވަނީ ބަދަލުވެފައެވެ. މުޅި ދިރިއުޅުން މިވަނީ، އިމްޕޯޓް ކުރެވޭ މުދަލުގެ މައްޗަށް ބުރަވެފައެވެ. މީގެ 80 ވަރަކަށް އަހަރު ކުރިން 1354 ވަނަ އަހަރު:

- (އިންޖީނުއެޅި) މޮޓަރުބޯޓް 3
ސާލޫވު (ރިޔަލުގަދި) 2
ބަނގާފަހަރު (ރިޔަލުގަދި) 148

ޖުމްލަ 153 ދަތުރު ކޮށްގެން

ރާއްޖެއަށް ބޭނުންވާ ކާބޯތަކެއްޗާ އެހެނިހެން ތަކެތި އެތެރެކުރެއެވެ. މިހާރު އެކަނޑޮއްޗޭ ހިހިނގޮތް ބަޔާހަން ޝައުގުވެރިވެއެވެ.

މިދަންނަވަނީ 2009-2010-2011 މިތިން އަހަރު ރާއްޖެއަށް އައި / ފުރި އުޅަނދުފަހަރުގެ އަދަދާއި، އިތުރު ބައެއް މަޢުލޫމާތެވެ.

ރާއްޖެއަށްއައި - ފުރި އުޅަނދުފަހަރު

ކާގޯބޯޓް	އޮއިލް / ގޭސް ޓޭންކަރު	މަސްވެރިއުޅަނދު	ޔޮޓް	ޓަގް / ބާޖު	ޕަސިންޖަރ ކަރިއަރ	
						2009
561	71	28	260	112	18	އައި
566	70	36	260	110	14	ފުރި
						2010
545	104	5	189	122	17	އައި
550	105	5	174	125	16	ފުރި
						2011
525	135	18	171	128	15	އައި
553	134	12	155	7	16	ފުރި

2011 ވަނައަހަރު ރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރި ބައެއްމުދާ

3019416	ކިލޯ ބާސްމަތީހަނޑޫ	5 ކިލޯގެހަމަ	603883.2	ބަސްތާ
20685901.54	ކިލޯ އެކިވައްތަރުގެހަނޑޫ އާދައިގެ	" 50	413718.03	"
18796975.22	ކިލޯ ގޮދަނޑުފުށް	" 50	375939.5	"
9219280.83	ކިލޯ ހަކުރު ދޮޅުބާޅި	" 75	122923.74	"
866669.42	ކިލޯ ފުވައް	" 50	17333.88	"
165089.37	ޓަނުން ސިމެންތި	" 50	3301787.4	ކޮތަޅު
939553.31	ކިލޯ ލޮނު	" 40	23488.8	ބަސްތާ
1007165.15	ކިލޯ ފުށް	" 50	20143.3	ބަސްތާ
21879.4	ކިލޯ ދޮންފަތް (ކުދިދޮންފަތް)	" 10	2187.94	ކާޓުން
3674.39	ކިލޯ ދޮންބޮކި	" 20	183.72	ގަބާރ
30280.35	ކިލޯ ދިރާ ދޮންފަތް	200 ގްރާމްގެހަމަ	151404.25	ދަޅު / ޕެކެޓް

2011 ވަނަ އަހަރު ރާއްޖެއިން ބޭރުކުރި މަހުގެ ބާވަތްތައް

4303175·58	ކިލޯ	ބޮޑުކަންނެލި (ރީނދޫ އުރަހަކަންނެލި)
4633665·16	"	ކަންނެލި
18518939·35	"	ފޫފަދަމަސް / ގޮދާ
2988124·36	"	ބޮޑުކަންނެލިމަސް
30·29	"	ގޮދާމަސް
166·88	"	ކަންނެލިމަސް - ބަނޑައިދޫ
1203988·71	"	ކަންނެލި ކޮރިމަސް
1541·96	"	ބޮޑުކަންނެލިމަސް
5655·39	"	ބޮޑުކަންނެލިމަސް - ބަނޑައިދޫ
65503·45	"	ބޮޑުކަންނެލިމަސް - ކޮޅުންބުރިކުރި
44240·71	"	ބޮޑުކަންނެލި ކުނޑިމަސް
31765031·82	ކިލޯ	ރޯމަސް ފިނިކުރި - ގަނޑުކުރި

(ކުރީގެ ގޮތަށް ކިޔާނަމަ މިއީ، 69883070·004 ރުފިޔާ. 6253955·99 ހަންދަރު.)

2011 ގައި ރާއްޖެއިން ބޭރުކުރި، ވަޅޯމަސް - ހިކިމަސް - ލޮނުމަސް - މަސްކުނޑި

225	ކިލޯ	ވަޅޯމަސް	(ރުފިޔާ 495) /	4·42	ހަންދަރު
2528237·07	ކިލޯ	ހިކިމަސް	(ރުފިޔާ 5562121·554) /	49661·80	ހަންދަރު
582343·00	ކިލޯ	ލޮނުމަސް	(ރުފިޔާ 1281154·6) /	11438·88	ހަންދަރު
56485·00	ކިލޯ	މަސްކުނޑި	(ރުފިޔާ 1242·67) /	1109·53	ހަންދަރު

- [illegible]

2011 ވަނަ އަހަރު [illegible]

85365	ރާއްޖެއަށް ލިބުނު ސިޓީ އާދައިގެ
20571	ރާއްޖެއަށް ލިބުނު ސިޓީ ރަޖިސްޓަރީ
6580	ރާއްޖެއަށް ލިބުނު ޕާސަލް
685967	ރާއްޖެތެރޭގައި ފޮނުވުނު / އިންޓަރނޭޝަނަލް އަދި ޑޮމެސްޓިކް

[illegible] 22 [illegible] 2012

[illegible] 9 [illegible] 1906 - 19 [illegible] 1324 [illegible] 110 [illegible]

މިނިސްޓްރީ އޮފް ހޯމްއެފެއަރސް
އިލެކްޝަންސް ޑިވިޝަން
މާލެ - ދިވެހިރާއްޖެ

ނަމްބަރ: ހ - 82/72

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮހިވެނިހިސާބު

1971

ރާއްޖޭގެ އަތޮޅުތަކުގައި މީހުންތިބި އަދަދު

އަތޮޅުތައް	އަންހެން	ފިރިހެން	ދެޖިންސްގެ ޖުމްލަ
މުޅިރާއްޖޭގެ ޖުމްލަ	**55630**	**63188**	**118818**
ހއ. އަތޮޅު	3829	4281	8110
ހދ. އަތޮޅު	4312	4839	9151
ށ. އަތޮޅު	2635	3016	5651
ނ. އަތޮޅު	2635	3064	5699
ރ. އަތޮޅު	3518	4088	7606
ބ. އަތޮޅު	2321	2703	5024
ޅ. އަތޮޅު	2621	3108	5729
ކ. އަތޮޅު (މާލެއާއި ހުޅުލެނުލާ)	1543	1841	3384
އ. އަތޮޅު	2404	2869	5273
ވ. އަތޮޅު	401	511	912
މ. އަތޮޅު	1381	1569	2950
ފ. އަތޮޅު	773	884	1657
ދ. އަތޮޅު	1372	1642	3014
ތ. އަތޮޅު	2973	3268	6241
ލ. އަތޮޅު	2375	2824	5199
ގއ. އަތޮޅު	2266	2424	4690
ގދ. އަތޮޅު	3671	3845	7516
ޏ. އަތޮޅު	1799	2066	3865
ސ. އަތޮޅު	5694	6324	12018
މާލެ. ހުޅުލެއާއެކު	7107	8022	15129

18 މޭ 1972

(ސޮއި:) އަލީ ޝަރީފު
އިލެކްޝަންސް ޑިވިޝަންގެ ވަކީލުގެ ބަދަލުގައި

ދިވެހިރަށަށް ބޭރު ގޮތުން އިނގިރޭސިންނަށް

މިފޮތުގެ 630 ން 674 އަށް ވިދާޅުވެފައިވާން މިބައި ވިދާޅުވަމުންގެންދަވާނެތެވެ.

ތިޔަ ވިދާޅުވެދިން، މާޒީބުމުގައި ހިސާގައި، ހަމަދާންސްވެލައި ނިކަމެތިކަމާ، އެކަމަކު ތާރީހު އެކަން ހަމަދާންނަށްތަކައިގެން ފަރުދުގެ ހުރިހާ ސާފު ތަކެއްޗަކީ ވިސްނާލާއިރު. އެއީ ދިވެ 55 އަހަރުކުރީގެ. ގަޑިދުވަހުވަރުވެ. ތިޔަވަރުބަނަކަ އެބައަރުކަވަރު ފުރިސުޅުބަހަނަކަސް އެއްފަރާތް ޤަބޫލު، ބަހަކުމުޅި ހައި ހިސާބާ ފައިވާ މިބަޔަކީ ވާހަކަ އަޅުނގަނޑުގައި ގެނެސްދީފައި ހިފި، އަޅުގަނޑެ ހިމެއްގޮތުގެ. އެހެން ހަމައެކަނި، ވިދާޅުވެ ބައްލަވާލަވާ. މިކަން ދެކިލައްވާ ކިޔާލައްވާތި ހެދީ؟ މާލެ ގަސް ތަކެއްޓަކީ ބޮޑުކަމުގެ ފާޅުކުރާތީ؟.. — އެހެން ހިތަށް ކަންތަކެއް ގެއްލުނު ފަރާތްތަކާ، އެންމެ ބޮޑު ތިމާގެ އެބައި ކަމަކީ ހުރިހާހިސާބުތަކެވެ!

ތަޖުރިބާކޮށްލައްވާތި! މިއެގްރީމަންޓުގައި ސޮއިކުރެވުނީ، 15 ޑިސެމްބަރ 1956 ވީ ހޮނިހިރުދުވަހު 100 އަހަރުވަންދެން އައްޑޫއަތޮޅުގައި އިނގިރޭސިންނަށް ދީފައިވެއެވެ. އަހަރަކު އެންމެ 2000 ޕައުންޑްސްޓާލިންގް. އެމީހުން ގަނޑުވަރަށް، (މިހާރުވީ 2012) އަށް 44 އަހަރުވަނީ 2056 ވަނައަހަރެވެ. މިއީ، ގައުމުތަކުގެ ދުވަހުން ގަނޑުވަރުކުރީގެ ކުރިއަށްދިއުމެވެ. ކަންމަތީގައި ކުރިއަށްދިޔަ ހިސާބެވެ.

ކުރިން ވެސް ދަރިވަރުން ފަހަރަކު ދަނޑުވެރި ހިނގުމާއި ޤަބޫލެއް. އަޅުގަނޑު ދެން، ބާރުލާ ގިނަ ހިސާބުގެ އެއްބަސްވުމެވެ. އެކަމަށް އަޅުގަނޑު ކަމަށް ނުކުތުމަށް. އަދި މިއަދު މިހާރު ނުވަތަ ބަދަލުގައި ބަދަލުކުރެވި ކަނޑައެޅުނު ފަރާތްތަކަށް ހަމަގައި މިބައިވެރިވުމަށް. އެކަމާ ހިއްސާވުމަށް ބައިވެރިވާ ގަރާރުތަކެއް. (ފުރުޞަތުވެސް ދޫކުރާ ދުވަހެއް ދަރިވަރުން)

އަޅުގަނޑު ދަރިވަރުން ދަންނަވާލަނީ. މިކަމެއް ފުރުސަތު އަޅުގަނޑު ދެކޭ ބަދަލުތަކަކީ، ވިއަރަހެއް. މަޖާ ފާއިދާކޮށް، އެދުވަސްވަރު ދުވަހުވެސް ވިދާޅުވެ އިތުރަށް ސުވާލުކޮށް ދިރާސާ ދޮގުތަކާއި މައްސަލަ. ދުވަހުން އިތުރުގައި، އެދުވަސްވަރު ހިނގާދިޔަ ދަރިވަރުންގެ ނަހަމަތަކެވެ. އަދި ރަސްމީގޮތުގައި ހިނގާ ހިނގާދިޔަ ގާނޫނީ ބައެއް ކަންކަމެވެ. ފަހުން ދަރިވަރުންގެ ބޭނުން ބަލާ އަޅުގަނޑެވެ.

މާޙައުލުގެ ހަމަޖެހޭނެ، މާޙައުލުގެ މަސައްކަތް ދިރުމަށް ކާނާއާ ދަރުމަ ކަންތަކުގެ ސަރުކާރުގެ ގޮތުން ހަމަވީތޯ؟ އެއީ ހަމައެކަނި. ހެޔޮ ގޮތް އެއްގޮތަށް އެއްބަސްވުމެއް ވާހަކައެވެ. އެ އެއްގޮތަށް ގަބޫލުކުރަނީ 15 ޑިސެމްބަރ 1956 ނުފުރިގެން، އަހަރަކު އެންމެ 2000 ޕައުންޑަށް، 100 އަހަރަށް ދޫކުރެވުނީ 110 އެކަނިން ހިނގި ދުވަހުގެ ކުރިއަށް ގެނެސް ނުވަތަ ވިއްކާފައި އެއްބަސްވުމަށް ދިރުވައި ބަދަލު ގެނެސް ގޮތުގައި ވާހަކައެވެ. ދަށުން ސަރުކާރު ސަރަޙައްދު ހުރީ. (މިވާހަކަ މިފޮތުގެ 643-642-641 ގައިވާނެއެވެ.) އަދި ފަހުން ދެ ބަދަލުގައި ވާހަކައެވެ. އެ ދެގޮތްތަކުގައި ސަރުކާރުން، ދިރުމުގެ ބޭނުންތަކުގެ ދަރަޖަ ދިރާސާކުރަނީ ވާހަކައެވެ.

- މިއާޖަލުން 101 އާއި 102 ވަނަ صفحة ގައި އޮވޭ 15 ޑިސެމްބަރ 1956 ވީ ހޮނިހިރުދުވަހު ދިރުމަށް ބަދަލު އައުމާއި ގުޅޭ ބަސްތަކެއް ފުރިހަމަކުރުމުގެ މަސްލަހަތު ގުޅުމަށް ދާނެ ކާނާފެނުގެ އަދިވެސް ހުރިހާ ސަރުކާރުތަކުގެ ހޭލުންތެރިކަން ހޯދާ އެއްބަސްވުމެވެ.
- 103 ން 108 އަށް އޮވޭ، އިނގިރޭސި ހައިކޮމިޝަނަރ ސަރު ސިޔާސީ ގޮތުން ދިރުމަށް ބަދަލު އައިސްވާ ބަސްމަގޭ ބަދަލު ސަރުކާރުގެ މިފަދަ ގުޅުމަށް، ގަބޫލުކުރާ ކުރެވުނުނަމަ ސިޔާސީ ދުވަސްވަރު ތެރޭގައި ދިޔަ ސަރުކާރުގެ ފަހުން ގޮސް ބަދަލުކޮށްފައެވެ.
- 109 ން 111 އަށް އޮވޭ، ފައިސާގެ ބަދަލުގެ ދިރުމަށް ގުޅުމެވެ.

ވިސްނާލާއިރު ތިޔަ އަޅުގަނޑުމެން ގެ ޚިޔާލުތަކާ ބެހޭގޮތުން. މިއީ، ދިރުމަށް ބަދަލު ގެނައުމަށް ބޭނުންވާ ކަންތައްތަކަކީ ކޮބާތޯ؟

އެއްބަސްވޭތޯ؟ ☐ އާނއެކޭ! ☐ ނޫނެކޭ!

CONFIDENTIAL

HEADS OF AGREEMENT

The United Kingdom and Maldivian Governments have consulted in accordance with the terms of Article!4 of the Agreement between the United Kingdom Government and the Maldivian Government of the 1st January, 1953, and agree as follows:-

(1) The United Kingdom Government may re-establish and operate free from restrictions the airfield on Gan Island in Addu Atoll, and the Maldivian Government will provide every facility for this purpose. The United Kingdom Government will be permitted to lease the whole area of Gan Island and existing residents on the Island not actually needed to operate the airfield will be resettled elsewhere. The R.A.F. authorities will control entry to Gan Island.

(2) The United Kingdom Government may erect and operate a radio station on Hittadu Island. The area they will be permitted to lease will be approximately 80 acres and the Maldivian Government will provide a suitable site for this purpose.

(3) The Maldivian Government will lease Gan Island and the area required for a radio station on Hittadu Island to the United Kingdom for 100 years at a rent of £2,000 per annum. The Maldivian Government will later, if the United Kingdom Government so requests, consider the possibility of replacing this lease by an agreement to purchase.

(4) As part of the lease referred to above the Maldivian Government agree to concede to the United Kingdom Government:

(a)Rights of acquisition and use of coral from the reefs in the ...

Maldives subject to agreement with the local authorities on the prevention of erosion.

(b)Mooring and dredging rights in the lagoon of Addu Atoll for all shipping in connection with the construction and operation of the airfield on Gan Island and the radio station.

(c)Authority to construct, moor and maintain such lighting installations and navigational aids as are necessary for movement both by sea and air.

(5)The United Kingdom Government agrees in principal to meet the cost of the resettlement of the existing population of Gan Island and, in so far as it is necessary, of the area leased on Hittadu Island.

(6)The Maldivian Government will discuss with the United Kingdom authorities the provision of a labour force to help in the construction of the airfield and radio station. If sufficient suitable labour cannot be recruited from the Maldives, the Maldivian Government agrees to the Importation of labour as necessary from outside the Maldive Islands.

(7)The United Kingdom and the Maldivian Governments will negotiate a legal convention governing the status of United Kingdom forces in the Maldive Islands.

Initialled on behalf of the United Kingdom Government.

(N.E. COSTTAR)

Initialled on behalf of the Maldivian Government.

(IBRAHIM ALI DIDI)

Male, 15th December, 1956.

FINAL DRAFT.

AGREEMENT BETWEEN HER MAJESTY'S GOVERNMENT IN THE UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN AND NORTHERN IRELAND AND THE GOVERNMENT OF THE MALDIVE ISLAND

WHEREAS on the 1st day of January, 1953, Her Majesty's Government in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland (hereinafter referred to as the "United Kingdom Government") entered into an Agreement with the Government of the Maldive Islands (hereinafter referred to as the "Maldive Government") :

AND WHEREAS the said Governments, having, consulted together, having agreed that, in pursuance of Article IV of the said Agreement, the United Kingdom Government shall re-establish an airfield on Gan Island in the Maldive Island:

NOW THEREFORE it is hereby agreed as follows:-

1. The United Kingdom Government may re-establish, operate and maintain an airfield on Gan Island in Addu Atoll and in conjunction therewith may establish, operate and maintain a radio station on Hittadu Island.

2. For the purposes aforesaid the Maldive Government will provide every facility and, without prejudice to the generality of the foregoing, hereby accord to the United Kingdom Government all the powers, rights and authorities hereinafter specified.

3. The United Kingdom Government shall have the unrestricted and exclusive possession of the whole area of Gan Island together with an area on Hittadu Island of approximately one hundred and ten acres (the Boundaries of which shall be delineated by the United Kingdom Government with all convenient speed and marked on a plan to be agreed by both Governments)

for a period of one hundred years from the fifteenth day of December one thousand nine hundred and fifty six. Gan Island and the area of Hittadu Island aforementioned shall hereinafter be referred to as the "Agreed Areas".

X 4. During the continuance of this Agreement of United Kingdom Government shall pay annually to the Maldive Government the sum of £2,000 sterling which sum shall be payable in advance in equal half yearly instalments. The first two instalments shall be paid upon the signing of this Agreement and thereafter on the 15th June and 15th December in every year, the first of such subsequent instalments being payable on 15th December, 1957. These amounts shall be paid either in London to a duly authorised agent of the Maldive Government or the Treasury in the Maldive Islands as the Maldive Government may from time to time request.

5. (1) The United Kingdom Government shall have all the rights, powers and authority within the Agreed Areas which the United Kingdom Government shall deem to be necessary, appropriate or convenient for the development, use, Maintainance, control and defence of the said Areas and within the limits of the territorial waters and air spaces adjacent to or in the vicinity of the Agreed Areas the United Kingdom Government shall have all the rights, powers, and authority they consider to be necessary or appropriate to give free and uninterrupted access to the Agreed Areas by sea and by air and to provide for their control, protection and defence.

(2) The said rights, powers and authorities may be exercised for any of the purposes mentioned in Article I and also for the purposes ancillary to or associated with such purposes as the United Kingdom Government may think fit and in particular shall include the right, power or authority in or in respect of the Agreed Areas -

(a) to construct and maintain any runways, roads, buildings, piers, jetties, wharves and other works or erections of any kind, together with such installations,,facilities or amenities that the United Kingdom Government may wish to provide for the airfield, radio station and any of their appurtenances or for any personnel that may be there;

(b) to remove or demolish any buildings or other erections, fell and remove trees, cut or uproot any shrubs, crops or other forms of vegetation;

(c) to construct and maintain any causeways, bridges or other moans or access as may in the openion of the United Kingdom Government be necessary to ensure safe and adequate passage of persons, vehicals and animals between the said Island of Gan and the Island of Hittadu in regard to which the Maldive Government undertake to grant full right and liberty of passage as the United Kingdom Government may require, to persons, vehicles and animals;

(d) to generate light and power;

(e) to search for and take water or indegenous building and construction materials such as stone, sand, gravel, earth, coral and clay;

(f) to search for and take water and such building or construction materials from any place adjacent to the Agreed Areas for use therein, subject to agreement with the competent authorities;

(g) to lay pipes and to erect any wires, cables, poles or pylons either within or between different parts of the Agreed Areas;

(h) to dredge the lagoon of Addu Atoll and to provide facilities for the mooring and control of shipping therein;

(i) to construct, establish and maintain lighting installations and navigational aids for movement both by sea and by air;

(j) to discharge surface water, sewage and any kind of effluent into the sea adjacent to the Agreed Areas;

(k) to bring into the Agreed Areas at the absolute discretion of the United Kingdom Government any of her Majesty's sea, land or air forces or any forces of any Allies of Her Majesty together with any civilian personnel who are employed by or serving with such forces directly or through their contractors or authorised service organisations including any dependants of such military and civilian personel;

(l) to bring in and employ in the Agreed Areas or areas adjacent thereto such administrative, executive, technical and clerical staff and other work people, either skilled or unskilled, as the United Kingdom Government may decide for the development, use, maintainance, control and defence of the said areas;

6. The Maldive Government undertake effectively to extinguish any private rights in, over or in any wise affecting the Agreed Areas which exist at, or come into being after, the date of execution of this Agreement and during the currency of the Agreement to refrain from granting to any person, any such right. The Maldive Government will ensure that all claims arising from the extinguishment of any such private rights are appropriately settled and will take all necessary steps to remove and re-settle as speedily as possible all persons resident or being in the Agreed Areas at the date of the execution of this Agreement. The removal of such persons shall in any event be completed by the 31st of December, 1957. Subject to a separate agreement being reached as to the general basis on which compensation shall be paid, the United Kingdom Government agree fully to reimburse the Maldive Government for all expenses reasonably incurred in the extinguishment of such private rights and the removal and resettlement of such persons as aforesaid.

7. The Maldive Government agree that the rights, power and authority granted under this Agreement shall be exclusive to United Kingdom Government and undertake not to grant to any other person any such right, power or authority during the currency of this Agreement or any other right, power or authority which

may be inconsistent with or prevent or restrict the full exercise of the rights, powers and authorities hereby granted to the United Kingdom Government.

8. The Maldive Government agree to take at any time whatever steps may be necessary to preserve and uphold all the rights, powers and authorities accorded to the United Kingdom Government by this Agreement and for such purposes will at the request of the United Kingdom Government undertake any legal proceedings in the Courts of the Maldive Islands or initiate any executive or legislative action that may be required.

9. Upon the termination of the Agreement, the United Kingdom Government shall have full liberty to dismantle or remove any buildings, works, installations, facilities or equipment erected or brought into being in pursuance of this Agreement and there shall be no obligation on the United Kingdom Government to repair or reinstate any property to which this Agreement relates.

In witness whereof the undersigned being duly authorised by their repective Governments have signed this Agreement

Done in Duplicate at

on 1957.

For Her Majesty's Government
in Great Britain and Northern
Ireland. ....

For the Government of the
Maldive Islands. ....

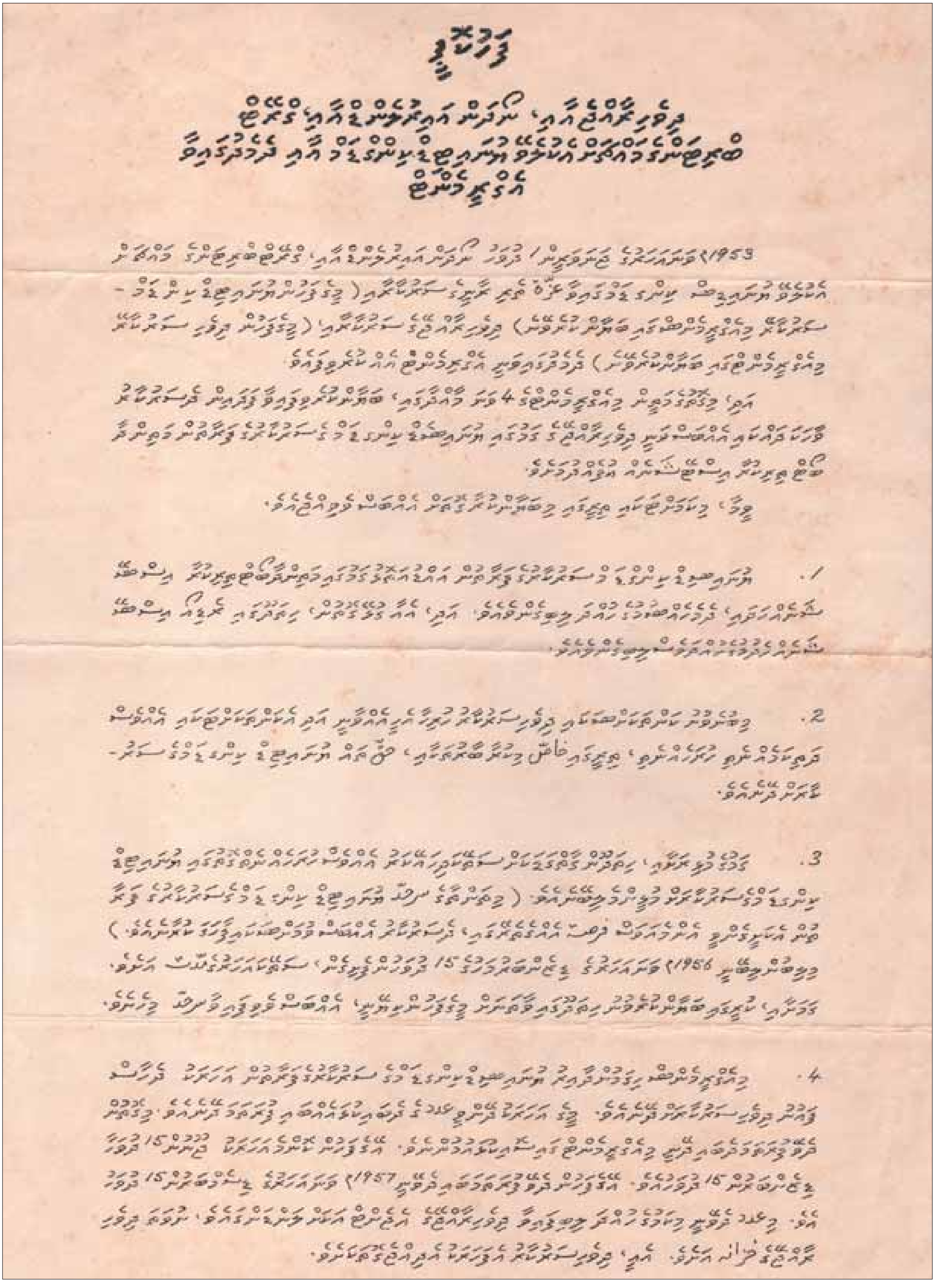

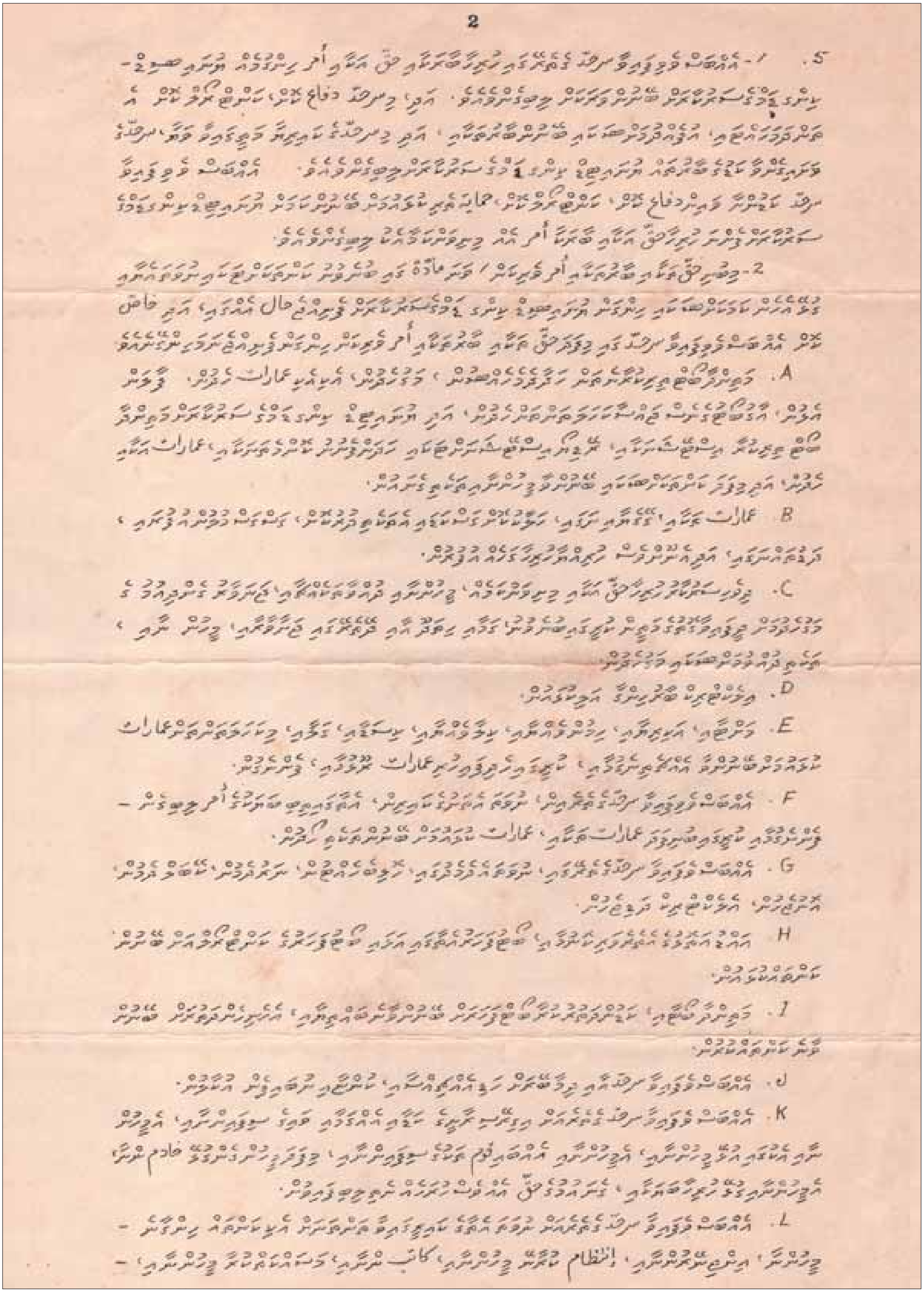

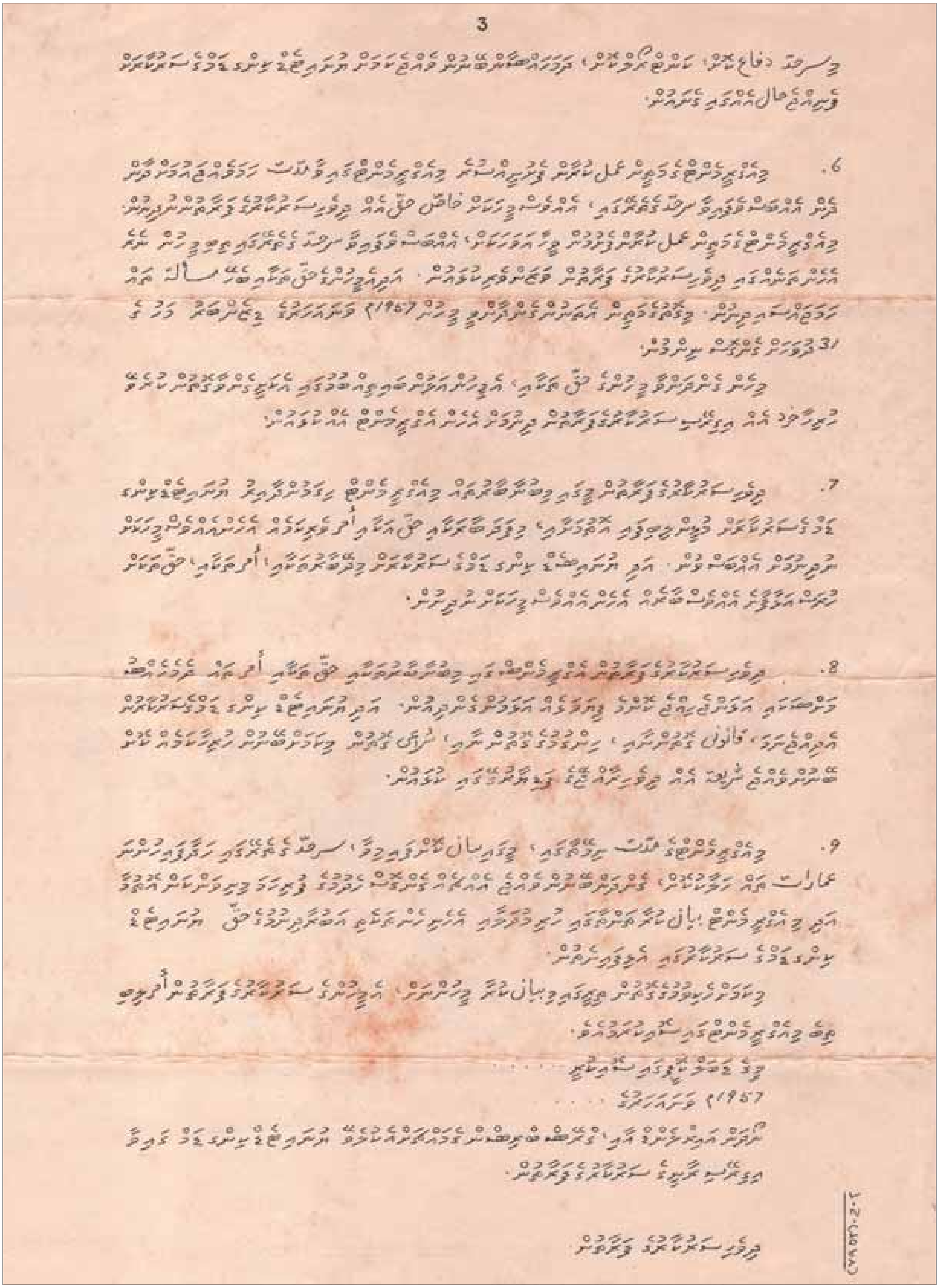

އިނގިރޭސީންގެ

ފުރިހަމަނުކުރެވުނު ބޭނުން

ދޫނިގެންގޭގުޅިން ކޮރީގައި ދޫނިގެންގެޔާ، ބޭނުމެއްނުވީހެއްޔެވެ؟ ގެންގުޅުއްވި ދިހަ ދިގުމިންޑީ ކޮށްވަރަކަށި، މަޖިލީހަކަށްވާނީހެއްޔެވެ؟ ނޫނެކެވެ. މިދެކަމުގައިވެސް އޮތީ އެކަމު ބޭނުމެކެވެ. ކޮށިގެ ބޭނުމަކީވެސް، ރިޔާސީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ ހަރަކާތްތަކުގެ ބޭނުމަކީވެސް އެކަށީގެން ނުދިޔަ ނިކުންނެވެ. "ރިޔާސީ ރިޔާސީ ދިވެހިން" އަށަގެ އަބާގަޑަކަށް ވާސިލުވާން ނިކުތީ ނިކުމެވެ.

ގަބޫލުކުރެއްވޭތޯ ފަރަޅިން، އިސްލާމީ ފަޅަ ފައިސާގެ ރޭގަނޑު އޯދަ އެގްރިމަންޓްގައި ދިވެހި ބޮޑުވަޒީރާއި ސޮއިކުރުވަން އިނގިރޭސިން ކުރި ވަރަށްބަރަސްތު މިދަރުބާރު، އާދައިގެ ދަރުބާރު ނުބޭއްވުނެވެ. އަދި މިއީ، ވަރަށްކުރިއަށްޓަކައި ތަކުލީފު ދަރުބާރު ނުނިމި ބޮޑުވަޒީރު ކަމުގައި ސިޔާސީ ކަންތައްތަކާއި މަޖިލީހާއި، މިކަމުގައި ބައިވެރިވިހެއްޔެވެ މިކަންތަކުގެ ރިޔާސަތު ވާދީ ދިރުމަށް ހުރި ނަތީޖާ ކުރެވެއްޖެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް ކަންތަ ނިމި މިދިޔައީ، ކަމުގެ ދިފާޢުގައި ބިރިޓިޝް ބައިވެރިން ވަޒީރުންބޭރު މާޔޫސްކުރުވައިފިއެވެ. ހިސާބުކުރަން ބޭނުނު އެއްބަސްވުމާއި ހިސާބުކުރުވައިފިއެވެ. ދޫކޮށްލަދި، މިވަނީ ދިޔަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާކަމެއް ކުރި ކުޅުނީގެ އިނގިރޭސި މިހާރު ބޮޑުވަޒީރު އިނގިރޭސީންގެ އަތްދަށަށް ގެނައުމަށް ދިވެހިރާއްޖެ މިހާރު އޮތް ގޮތުން ދިވެހިރާއްޖެ ހިމާޔަތުގައި 1887 ން ފެށިގެން ދިވެހިރާއްޖެ އޮތީ ވައްތަރެއްގެ "މަޤާމު" އެއްގައިވިއެވެ. އިނގިރޭސީން ބޭނުންވީ ދިވެހިރާއްޖެ ކޮލޯނިއަކަށް ހެދުމަށެވެ. އެކަމަށް ކޮށްފާ ކަމަށް ހުރި ހުރިހާ މަގުތަކެއް ބަންދުވެފައިވާތީއެވެ. މިގޮތަށް 10 ވަރަކަށް އަހަރު ކުރިއަށްދިޔަ ބޮޑުވަޒީރު މިކޮޅުގެ ބޭނުމާ، މިގޮތަށް ކުރިއަށްގެންދިޔަ އަމަލު މަސައްކަތް ބޮޑުވަޒީރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ކަމެއް ކުރިން ވެސް ހިންގިއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް އަމިއްލަ ބޭނުން ފުރިހަމަނުކުރެވުނު، ވިސްނުން މޮޅު ރިޔާސީ މަސައްކަތް "ބަރުބާދު" ގެން ހުރީ ޔަގީން އަތުގައިކަމަށް އަމާޒުވެފައެވެ، އިނގިރޭސި ހަރަކާތްތަކެއް ކުރިއަށް ގެންގޮސް، ކޮމިޝަނަރުގެ ހޮސްޕިޓަލް ހުރީ ރޯގާ ހީވެސް ނުވާ ގޮތަށްވިއެވެ. 26 ސެޕްޓެމްބަރ 1957 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު 1:30 ގައެވެ.

ދިވެހި ބޮޑުވަޒީރުއާއެކު

އިނގިރޭސިން ބޭއްވި ބައްދަލުވުމުގެ ދަށުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ ހާލަތު ބަދަލުވި ގޮތުގެ ދިރާސާ ކުރެވިފައިވާ ދިރާސާގެ ދިރާސާ

ނަމަވެސް ބޮޑުވަޒީރު މަޑުން ހުންނެވިއަޔާ، އަދި ހުއްޓަވާލެއްވިއަރާނުނެވެ. ކުރިއަށް ވަޑައިގަތީއެވެ. ދަނަވަރުކުރިމާ ބަރާބަރު 30 ދުވަސްވަރެވެ. 25 ޑިސެމްބަރު 1957 - 26 ރަބީޢުލް އައްވަލު 1377 ގެ ހޯމަދުވަހެވެ. ދިވެހި دولة ގެ وزيرالأعظم صاحب الدولة سموالأمير ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނު އައްޑޫއަށް ފުރާވަޑައިގަތެވެ. ”وزيرالأعظم ގެ އައްޑޫދަތުރުގެ“ ސަބަބުން އަނެއްކާވެސް ގޮތަށް އެދަތުރުކުރުމުގެ ވާހަކަ، އެކިއެކިކަންކަން ހިނގާ ތޮއްޖެހި، ޖިނާޔަތްވުމަށް ތިބޭގައި މިކަންކަމާ ގުޅިގެންނެވެ.

ދިވެހި دولة ގެ وزيرالأعظم صاحب الدولة سموالأمير ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނު އައްޑޫއަތޮޅަށް ފުރާވަޑައިގަތީ، 26 ރަބީޢުލްއައްވަލު 1377 ގެ ހޯމަދުވަހު 12·45 ގައި W މަޑުކާގެ P 1980 نمبر ގެ މަރުކަބުގެ ބޯޓުގައެވެ. وزيرالأعظم ގެ އަރިހުގައި ص . س . الأستاذ ابراهيم شهاب އާއި، ص . س . الفاضل احمد زكي ވަޑައިގަތެވެ. محكمة الشرعية ގެ شرعي ވަކީލުގައި الفاضل النائب عبد القيوم އާއި، ބަނޑާރަ نائب ކޮށިގެ معاون الفاضل (އަސްލަމް ހިލޭ) علي شريف ފަރާތް މިބޯޓުން ވަޑައިގަތެވެ. މިވަކީލުގެ ކާތިބަކަށް ވަޑައިގެން، محكمة الشرعية ގެ كاتب (ހ. ވިލާގެ) عبدالله رشيد އެވެ. وزيرالأعظم ގެ ކާތިބަކަށް ވަޑައިގެން، الفاضل (އަސްލަމް ހިލޭ) احمد شريف އެވެ. محكمة الشرعية އިން ފޮނުއްވި ވަކީލަކު، ގަޑުގައިމިބެލުމުން އައްޑޫއަތޮޅުގެ ބަޔަކު ކުރި ކަންތަކާއި ފަރާތްތަކެއްގެ ނަރުގަޅާ ބަހައްޓާ ހިތްހަމަނުކުރާތީ، އަތޮޅުވެރިޔާ ބާރާގެ ބެލެހެއްޓުމަށް ގެދަރުހަމާއި ކޯއްޓުގައި ހުރެވިފައި ނޫނީ ބަރަހަނާކަމާ އަތޮޅުވެރިޔާ ގެނެސްދިނުމަށް ބަހައްޓާގެ ސަރަހައްދުގެ ބަހަތާނޑުގެ ގަވާއިދު އާދަ ކަމެއްގެ ބަރަހަނާ ގެޔަށް ހުށަހަޅާ ދިނުމަށެވެ.

وزيرالأعظم ގެ މިދަތުރުކުރެއްވި، ގެއްލުމެއް ބޮޑުވެގެން ސަރަހައްދާ ބާޣީކަމާގެން وزيرالأعظم سموالأمير ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނު ނިންމަވާން ފަތުއްވާގުރި މުޅިންވެ ސަރަހައްދާ ނިންމެވުންކަމަށް ކެބިނެޓަށް ދަތުރުކުރުމެވެ. މިބަސްއަހާ ބާރުކޮށްގޮތް وزيرالأعظم ފަހަކަތުކުރެއްވި އަތޮޅުން ވަޑައިގެން ގޮސްގެންވިއްޖެވެ.

“އަޅުގަނޑު މިފަހަރުމިއަދި، އަސްނަރާވަރު ހުރެގެންއެއްގޮތްނުވެވުނެވެ. މިއީ އަޅުގަނޑުގެ އެއްވެސް ކަމަކު ހިނގާބިލިކަމުގައި ނުވާނެކަމަށް އަޅުގަނޑު ހިއްސުކުރަމެވެ. ކަށަވަރު ސަރުކާރާގެ ބަޔަކުމީހުން މި ސަރަހައްދުގައި ބަހައްޓާ ހިފެހެއްޓުމަށް...... ބޮޑުމަތިގައި އޮތްގެން މިބޭނުމަށް ސަރަހައްދާ ބަރަހަނާ ގެނެސްދިނުމަށް އަޅުގަނޑުގެން ވަކިކުރަމެވެ.“

މިދަތުރުގެން އަމިއްލަވެ ގެންނަވައިދިން وزيرالأعظم ގެ قائمقام އެއީ مسئولية އަދާކުރުމުގައި، صاحب السّعادة الفاضل ابراهيم ناصر އެވެ.

މިކަންތައްވީގޮތުން އިއްޔާޝް ނުކުރައްވައެވެ. ޖިއްމަކުރުން ފޮޓޯގްރާފަރާއި މަޑުކަލާމަގާ އޮފީސަރަކަށް وزيرالأعظم ކަމުގައިވިއެވެ.'

ދިވެހިބޮޑުވަޒީރުގެ މިދަތުރުފުޅު

ދިވެހިބޮޑުވަޒީރުގެ މިދަތުރުފުޅާ، ކުރިން އަސްލުއަރަސްކަރުއްވާ ދަތުރުކުރެއްވުމުގެ ވާހަކައާއި އައްޑޫގައި އެދުރުވަސްވަރު ކަނޑިހިނގުމުގެ ވަރަށްބޮޑު ފިތުނަތަކާއި އައްބަވީރޯލާ، ސިޔާސީ ދޮންމަނިކުފާނު (عبدالمجيد سليم) އެވެ. "އަޅުގަނޑުގެއިރު" ގެ ނަމުގައި ޕީނަކަރުކަރާސް ސަފުރާ އާކާ ފިއްލަވައިފައެވެ. އެއިންނަގާއިވާ މިކަމާބެހޭ ވަރަށްކުރުކޮށްލިޔެފައިވާ ބަޔެއް ތިރީގައިމިވަނީއެވެ:

'ކިލެގެފާނު ވަޑައިގެން އަތޮޅުގެ ގާނޫނީ މަޝްވަރާ ކޮމިޓީ އައުމަޑުކޮށްފައިވެއެވެ. މަޝްވަރާ ކޮމިޓީ ހަޤީޤަތް ތަކުރާރުކުރަނީ ގަބޫލު ހަމަ ކުރިން އެއްކަން ތަފާތުތަކުން ބޭރުއްޖޭގެ ރަށްތަކުގައި، އެތަކެއްކަމަކަށް ފެނުނު ތަފާތު ކާމިޔާބު ބައްޔަކުރިއެވެ. ދިފާޢުވެރި ގޮތް، ވަރަށް ސަލާމަތް ބަދަލުގެ މުއްދަތުގެ އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ ކަމުގަނޑު ދައުލަތް ފައްޓަވައިފައެވެ. ގަން ހަސަދަވެރިކަމެއްވެއެވެ. ވަކިކޮށް ބިނާކޮށްދޭދޭފައި خيال ކުރައްވަމުންދިޔަ ކިލެގެފާނުގެ ތަފާތުގޮތުން މަޖިލީހުން ނިންމުމާ ފުރުޞަތު މިހެން މަޝްވަރާ އިންތިޚާބުކުރަނީ نقل ކުރުމަށާއި ގޮތުގެދޮރުން ފުރުޞަތު ދައްކަވަމުންދެވެ. އަދި އެދިދަރުގެ ޖަލްސާއިނގެ ތަޢާރަފު އިނގިރޭސި ދައުލަތުން ބަދަލު ހުށަހެޅުމާއެކު އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ އަމުރުނަމަ ގޭގެ އަޑުއިވިގެން ދިޔައެވެ. އެދުވަސް އެކަންތަކާ ނިސްބަތުވާ ربيع الأوّل މަހުގެ ٢٨ ވަނަ ދުވަހުއެވެ.

ދުންފަތި މިހިސާބުގެ ގުދަނާ އެދިދަރުގެ رعية ނެ އެކަމަށް ނުރުހުން ފާޅުކުރި މުޒާހަރާއެއް ބާއްވައިން ގެންދިޔައެވެ. ނަމަވެސް "މަސްވެރިންނާއި ދަނޑުވެރިންނަށް" ކުރުވެރި ކޮންކަމަކު މުޒާހަރާއެއް ހެދުނެވެ. އެހެން ފުރަތަމަ މުޒާހަރާއެއްކުރި ފުރަތަމަ رعيّة ނެތެވެ. އަދި ދާދި މަދުއިދިކޮޅުވެވުނެވެ. އެހެންނަމަވެސް ކިލެގެފާނުގެ އެންގުމަކުން ދިރިފުރާނާ عبد اللّٰـه عفيف ، ربيع الآخر މަހުގެ ١٧ ވަނަ ދުވަހު ފުރަތަމަ ވަޑައިގެންނެވެ. ދެން ހަމަގެ އެންމެން ނުކުމެ ބަޔަކު ދިމާކޮށްލައިފައެވެ. "މިހުރިހާ ކަމެއް ނިކަމެތިކަމާ މިދިޔައީ" ކިޔައިގެން ބައިވަރު ގައިކޮށަން އަރައިގަތުމަށް އެދިގަތެވެ. އެދުވަހު އޭނާ ސަލާމަތްކުރެވުނު ރެކޯޑެއް ހަދައި ކިރިއާއެވެ. ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން އެދިދަރުން ހަމައެކަ މިހެން އަތްފަސްކޮށް ޖެހުނެވެ. އެންމެ ޖެހިލުން ކުޑަކުރަން ވަކިކުރެއްވީ އެދަރު خطيب أحمد زاهر އެވެ. ސީދާ ކިލެގެފާނު ކިޔުމުގެ މަޖިލިސް ފެށިގެން "އަލުގަނޑުމެންގެ ހަރަކާތް އަލުގަނޑުމެން ވިޔަފާރި އަލުގަނޑުމެންގެ ހަރަކާތްތަކުގެ މާލީކަނޑުން ދިރިއުޅޭ އަދި މާލޭގެ ހަރަކާތްތަކުގެ އެއްކާރު އަލުގަނޑުމެން އެއްވާފުދޭގެ ބަރުދު ދިވެހިސަރުކާރަކަށް ލިބިގެން ނުލިބޭ. ގަން އިނގިރޭސި ދައުލަތަށް މަސްކަޅު ސަރުކާރުގެ ދައްވާދެއްވާލާ އަލުގަނޑުމެންނާ އެއްބަސް ގޮވާލައް ނުބޭ. އެކަމާ ގުޅިގެން އާޚިރު ހަދައިކަނި ގަޑި މިހުންނާނެވެ. ވިޔާ، ވިލިނގިލި، ނުވަތަ މިދު އިސްދޫބަޔާ، ނުވަތަ ހިތަދޫ މަލަހުދު، ނުވަތަ ކަސްޓަމްސް ނުވަތަ އޮޅުއަސް މިދި، ހައްބަވާސް އަމިއްލައަށް ދެއްވިގެން ކިޔައުނަމަ އެހަސަރުކާރުގެ ކަނޑު ހަރުގެ އެގިއްޖެ. މިހެން މިކަންހުއްޓޭ އަލުގަނޑުމެންގެ ކަރު އަމިއްލަ ދެއްވާދޭ ދަރުގެ އިދާރީ ބާރުތަކަށް އަލުގަނޑުމެން އެއްވެވަޑައިގެން ގުޅިވަޑައިގަތުމަށް، މަސައްކަތުގެ ސަރުކާރަކަށް عدل ވެރި ސަރުކާރަށް ނުދެވޭނެއެވެ. އަދި އަސްލުވެރި ސަރުކާރަށް ދިފާޢުކުރާ ދަށުދީފާވާނެއެވެ." ދެން ކިލެގެފާނު ވަރަށްބޮޑު ކާރީގެ زاهر ކަމުޤަބޫލުން ވަކިކުރީ އަރިހުގައި ޖެހުނެވެ.

އާދެއެވެ! ކިލެގެފާނުގެ ދަރުވަރު ބަދަލުގެ إبراهيم ناصر ގެ ދަރުވަރު އެމެރިކާ زاهر އަށް ކަމުޤަބޫލުން ދެއްވައިފިއެވެ. އަދި زاهر އަކީ إبراهيم ناصر އަރިހުގައި ވަރަށް ވަރަށްގެ ޝަރުޢީ ސަތިފިކެޓަކާއި ނިސްބަތްވާ ވަކި ބަދަލުވެ. އޭގެ ހަމައަކީ، عفيف ދަރުވަރުގެ ކޮށްއަރަހުގެ މުޙައްމަދު ފާއިތުވީ އަރުވައިލާފައެވެ. ދިފާޢުވެރި ސަރުކާރުގެ ވިޔަކަން އަތްމަތީގައި ގާއިމުވާނެ އަދި ކޮށްއަރަހު ދުވަހުގެ މުސްކުރު زاهر އަށް ناصر ދެއްވިއެވެ.

ގާތުއި، ފުރަތަ ހިނދު މިހެން ބޮޑުމީހައި ކުރައްވަނީގެ" خرد ތަރެ ބަޔައި ހަމަޖެއްސުމުގައި ކާމިޔާބު ޖައްސަނިކުރުމެވެ. ކިލެގެފާނު، މިކާމިޔާ އާލޫ މަޝްވަރާ ކާމިޔާބު ލިބިއްޖެނަމައެވެ. ކާމިޔާބު ނަސީބުވާނަމަ ކާމިޔާބު ހަމަބޮޑުވެ. ހަރުދު ކުރަމުން ގެންދިޔައީ އިނގިރޭސި

ސަރުކާރުން ދިވެހިސަރުކާރަށް އަގުދޫކޮށްދޭތޯ ދިވެހިސަރުކާރުންނެވެ. އެކޮމިޓީގެ މެމްބަރުންނަކީ:

(١) ޢަލްފާޟިލް عبد اللّـه عفيف (٢) މަރަދޫސްތަރުދޫގެ موسى على ދީދީ (٣) ހުޅުދޫ ދިރިންބައްގަނޑުގެ موسى أنور (٤) މީދޫ ދިރިނާގޭ عبد اللّـه نافذ

(٥) ގަމު އާމިނާ މަނިކުފާނުގެ حسين މަނިކުފާނު (علي މަނިކާގެ حسين މަނިކުފާނު)

މިދެންނެވި މީސްމީހުންނަކީ އުރަނރަނުގެ އިސްކަނބަލުންނެވެ. ކަމަށް އެކަށީގެންވާ، ރަނގަޅު މީހުންނެވެ.

އެންމެ ފުރަތަމައިންވެސް ފުދުމުން މަރަދޫ އިރުމަތީކަރަށް ބޮޑުމަރުޖަހާ މަރަދޫ އިރުމަތީކަރުގައި ގާގެއަށް ފެތުނެވެ. މަސައްކަތް ކުރަމުން ގެންދިޔައީ އަތޮޅު رعيّة ތުންނެވެ. ދަނޑުވެރިން ހުރަމުން ގެންދިޔައީ އަތޮޅުގެ ބަރުގަބަ ތަރުތީބުންނާއި ބައެއް މީސްމީހުން އަތުރުނެވެ. މި މަސައްކަތަކީ ވަރަށް ބޮޑު މަސައްކަތެކެވެ. ނަމަވެސް ދުވާލު ހަމަރަދު މަސައްކަތް ކުރިއެވެ. ކުރަމުން ގެންދިޔައީ ކުއްލިއަވަހަށް ނިންމާލުމަށެވެ. ބައިބައިން ބަހާލައިގެންނެވެ. ވައްސަފު ކަރު ބިސްއައްވާރަކުރިވެރިން، ޓޭރަކްޓަރުވެރިން، ވަކަރާ ދަނޑުކަނޑާ ޖަމާކުރުވެރިން، ގޭގެއަށާވެރިން، ހިއާރަތް ބޮޑުޖަމާވެރިން، މިހެން، އެބައެއްގެ މަސައްކަތް އެބައަކަށް ދޫކޮށްލައިގެންނެވެ. ގޭގެއިގެ ކިބައި ބޭރުގެ ކަނޑާފައިވާ ވަރަށެވެ. މި މަސައްކަތް ކުރުވެރިންގެ މުސާރައަކީ ދުވާލަކަށް މިހާރަށް ދިރުވޭތާއި، ހަނދާނެއް އެކުލެވޭ.

ގޭގެ އެދުމަށްފަހު ފުރުޞަތުން މަރުދު އިރުމަތީކަރަށް ގެންދަނޑުވަރި ٢٢ ربيع الآخر ١٣٧٧ ﻫ ދުވަހުއެވެ. އެދުމުގެ މުދަލާއި އަދި ދުވަސްބައިކަމަކަށް ގޭގެ ދުވާއިގަނޑު ބަނޑުވެރިކަމުގެ ބައިވަނީ ގުޅުއްވާނެއެވެ. ބިންޖަހާފައިހުރި ގެއެއްގެ ފުރާގެ ބިނގަނޑާއި ދުވެއް ނަގާލައްވެއެވެ. ގޭގެ ދުވަމަކާއި އެއްކޮށްލެވުނު ނަމުބަދަލުގެން ގެނދިޔައެވެ. މިކަމަށް ދުވަހުގެވެސް رعيّة ނުނަނީ ކުރިމަތިވެ ވަކިން ހިތްވަރުދީ ހުރިސާއްޔާކަމުން އެއްފުށްކަމެއްގެ އެދުމުގެ ދުވާނާލަނާ ވަނީ އެހެމެހީރުގަވެއެވެ. މިކަމަށް އިދާރީ ނުސަކާއްދަނޑުސް މިކަމުތަކަށް ކުރުމުވެރިން އަނގޮތާވާރު ބަރުމުނާއި އަތޮޅުގެ ވަރަށްގިނަ ގެނދިޔަމަށްކަމުން ބައިގަނޑު ކަލަބަލިކަމުގެ ގެންދިޔައެވެ. ކަމުގެއަސަރު އަތުއަ ބޮޑު މަސައްކަތުތަކުގައި އެނދަމާތަކާއި ފުރު ހިތާމަކަތާއި އެކުއެކު ޑިސެމްބަރު ٥ جمادى الأوّل ١٣٧٧ ﻫ ދުވަހު ފުރަތަން އެހެމެން އެދުމުގެ ހިދާ ބަނޑުވެރިކަމަކީ މަރުދު އިރުމަތީކަރަށް ގެންޑަށް ނިމިއްޖެއެވެ. އަދި މަރުދު އިރުމަތީކަރުގައި ހިދާ މަރުދު 16 ގޭގެ މިހެން ހަމަ އެދުމުގެ ވެއްދެގައި މަރުދު ދަނޑުވެރިން ގޮތުއްފަދައިން އެބުނެބުނަށް ގެންދަވާނެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެހެން ހުރިހާ ދުއްވާ އެޅުމަށް ދިޔައެވެ.

ފުރުއިން މަރުދު އިރުމަތީކަރުގެ ގެންދަވާނީ 70 ގޭގެ ހަމަހުތުވެރިންނެވެ. މިހިރާ ގޭގެއަށް ތިން 3 ހަމަރުނުމަތީގެ ދާއިރާގެ 303 މިހުންނާއި (ތިންސަތޭކަތިނެއް) ތިންހަމަރުން ދަރުގެ ދާއިރާގެ 17 ކުދިންނެވެ. (ސަތާރަ) މިމިހުނަށް ދިވެހިސަރުކާރުން ކާއްޔުދޫއްފުވައެވެ. ރަނގަޅު ދިރިއުޅުއްމުގެ އިނދިގަސް ބޯހިރާގެ ފުރާތުން ގޭގެއާއި ނިމުނުވީނެވެ. ފަސްހަމަރުގެ މުއްދަތުގައި ހިދާ ކަލުއް ހަމަޖެހިގެންދާނަކަން އެކުވެއްލާފައިވެއެވެ. ކަމުގެ ބޮޑުބައެއް އެއްހަމަރުން ހަނުއްހަމަރުން މަދުކަރުމުގެ ދުސްއަހަރުން ނިމުމާމެދަށެވެ. ކާއްމުދުއްވު ހިތްހަމަރުން މަތީގެ ކާރުމިހަކަށް މަހަކު 11 ނަގޭ 2 ފިހި ހަނޑުލާއި 3 ރާތާ ހަކުރާއި، 45 ކާނޑުވެ. މަހަކު ގެއްލަތް 2 އަލާބާ ސާލުއަލުވެ. ތިންހަމަރުގެދަރު ކާނުލު ކުއްޖަކަށް ހަނޑުލާ ކާރި، އެގޭ މަތި ބޮޑުރުގެ މިހަކަށް ވިދާރުގެ ދުބައިލަކަ އެއްބައެވެ.

ދުވަސްފަހަކު 45

27 ޑިސެމްބަރު 1957 ވީ ހުކުރުދުވަހު އަސްދީ އަތޮޅަށް ދަތުރުފުރުއްވި ބުއްދުވެރި ދިވެހިބޭފުޅާ ބޯޓުވެރި وزيرالأعظم صاحب الدولة سموالأمير ابراهيم ފަރީދު ދީދީ ގުރައްވާ ހެއްމުދީ ޓީމްރާތަށް ނިސްބަތްވާ އެއްގަމުވެރިޔާ 45 ދުވަސްފަހުން 10 ޖެނުއަރީ 1957 ވީ އަންގާރަދުވަހުއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެކިއެކި ރަށްރަށުން ހިނގަމުންދިޔަ ތަރައްޤީގެ ފެތުމަށް وزيرالأعظم އަސްދީ ދަތުރުކުރުއްވި މާހައުލަ އަރާގައި ޖިނާޔަތުގާ 4 ފޮޓޯތަކުގެ ޗާޕުނަކޮށް ތިޔާގައިވޭނެއެވެ:

ދިވެހިރާއްޖޭގެ وزيرالأعظم صاحب الدولة سموالأمير ابراهيم ފަރީދު ދީދީ ގުރައްވާ އަސްދީ ދަތުރުކުރުއްވި

އެނބުރި މާލެވަޑައިގަތީ، ١٣٧٧/٥/١٨ ه (10 ޑިސެމްބަރ 1957) ދުވަހު 10 ޖެހިއިރު، އާރ.އޭ.އެފް.ގެ P މަރުކާގެ ML 797 ގެ މަތިންދާބޯޓަކުންނެވެ. وزيرالأعظم ގެ އަރިއަހުގައި، ދިވެހި دولة ގެ ރެޕްރެޒެންޓެޓިވް ص. س. الفاضل احمد زكي ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. މިބޯޓުން އައްޑޫގައިހުންނަވާ އާރ.އޭ.އެފް.ގެ ސިފައިންގެއޮފިސަރ ވިންގކޮމާންޑަރ ސްކޮފީލްޑް ވެސް މާލެވަޑައިގެންނެވިއެވެ.

އޭގެއަނެއްދުވަހުވެ. 11 ޑިސެމްބަރ 1957 ވީ ބުދަދުވަހު ދިވެހިބޮޑުވަޒީރު މަގާމުން އިސްތިޢުފާދެއްވިއެވެ.

މިވާހަކަތައް [illegible]

[illegible]

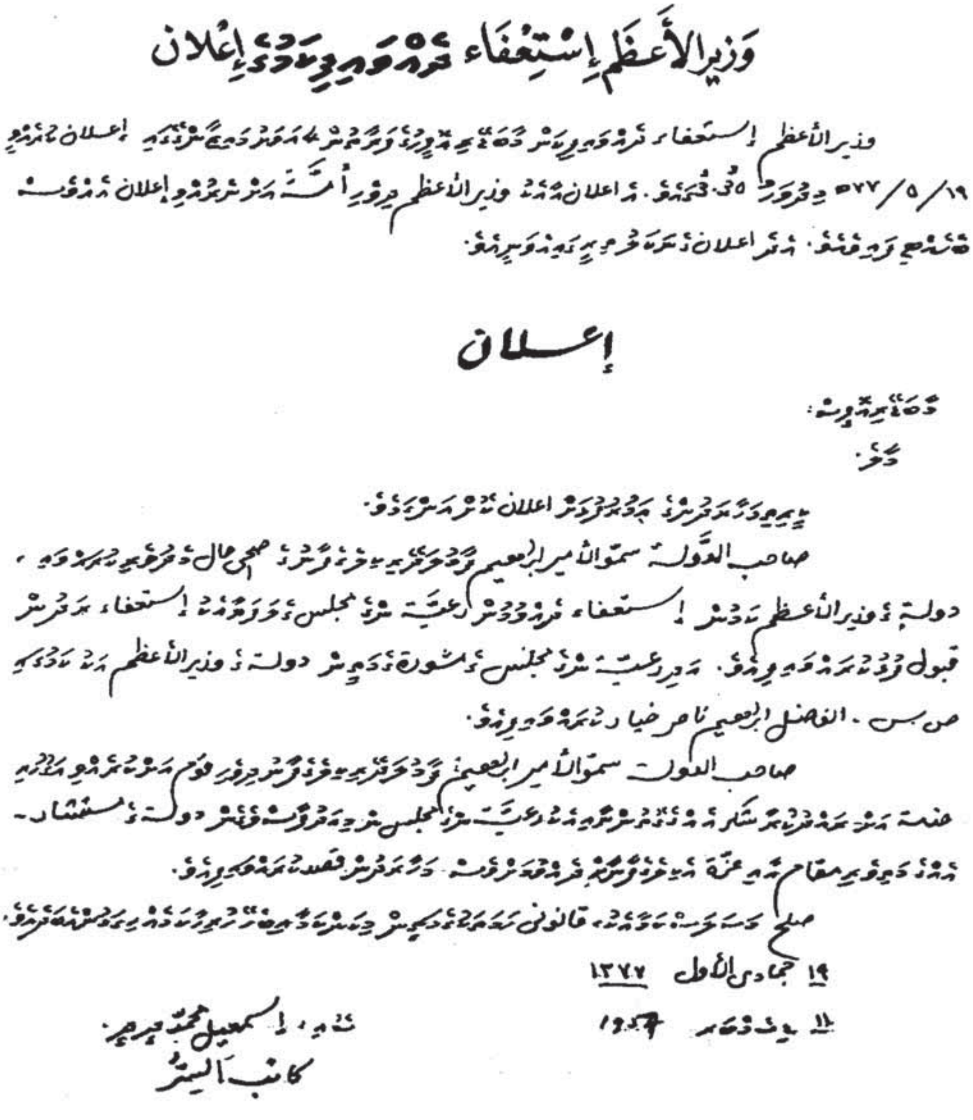

وزيرالأعظم إستعفاء ދެއްވިކަމުގެ إعلان

إعلان

١٩ جمادى الأولى ١٣٧٧

11 ޑިސެމްބަރ 1957

إسمعيل محمد ديدي

كاتب السر

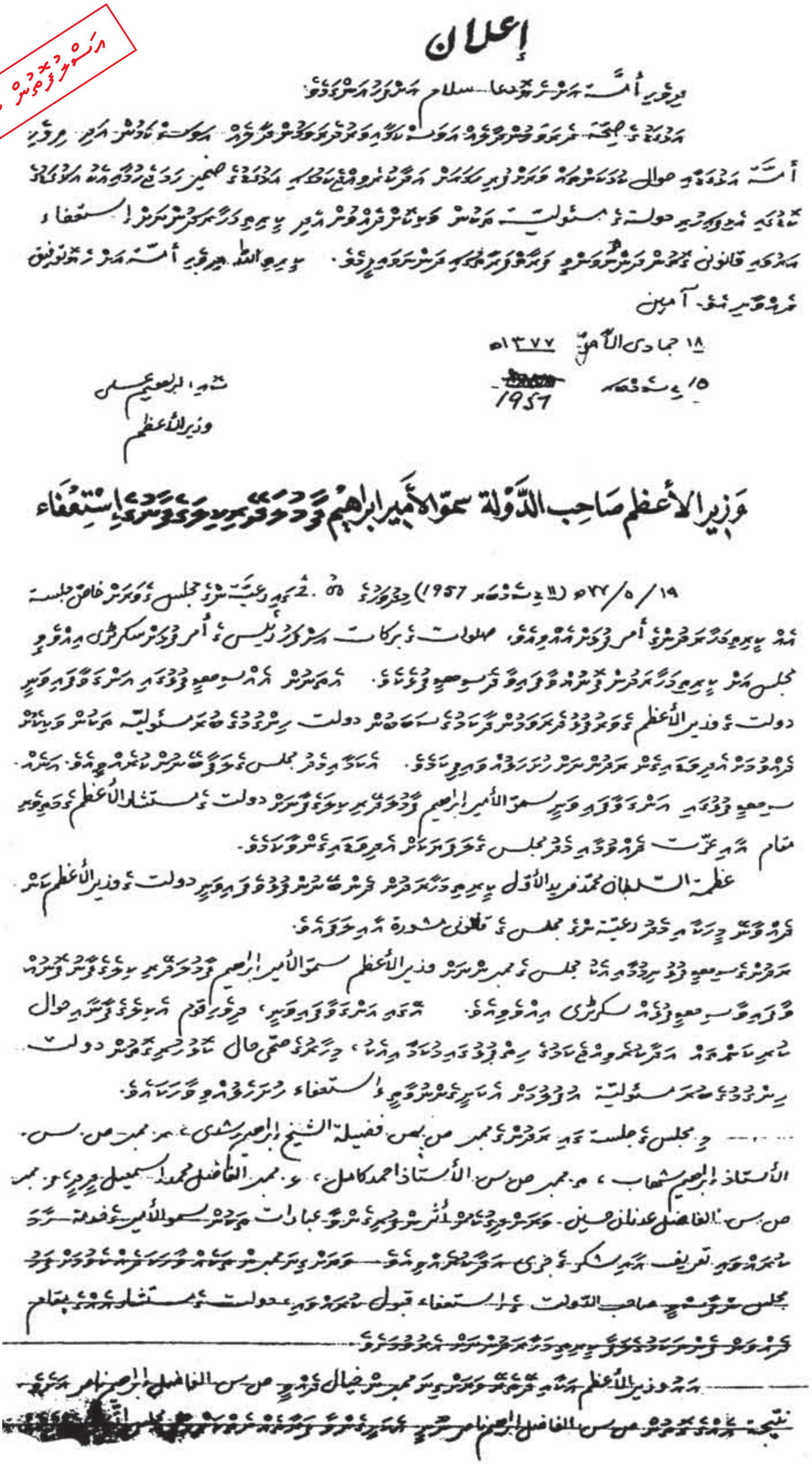

إعلان

١٨ جمادى الآخرة ١٣٧٧ه

1957

وزير الأعظم

رئيس ވާހަކަފުޅުން އެއްބަސްވުމުން مجلس ގެ اتّفاق ނެގުމުން، ދިވެހި دولت ގެ وزير الأعظم އަށް ހޮވުމަކީ صاحب : السعادة الفاضل إبرهيم ناصر خيار ކުރެއްވުމުން رعيّة ންގެ مجلس އަށް ފޮނުއްވަވާ قانون مشورة ކިޔެވި މަޖިލީހުގައި ފާސްކުރެއްވިއެވެ.

رئيس مجلس ނިންމެވުމުގެ ކުރިން مجلس ގެ ވާހަކަފުޅުން صاحب الدّولة سموّ الأمير އަށް شكر ގެ ސިޓީ ފޮނުވުމަށް ވ. މ. ން ރ. محمد الشيخ محمد جميل ދީފައި ހުށަހެޅުއްވިއެވެ. مجلس ނިމުނީ رئيس ގެ ޢަމުރުން قبول ކުރުމުން ނިމުނެވެ. صاحب الدّولت سموّ الأمير إبرهيم ވަޒީރުލްއަޢްޡަމްކަމުން استعفاء ދެއްވި މިއަހަރުގެ

އޭޕްރީލް 68 އަހަރު ފުރެއްވިއެވެ.

އަސްލާއި ދިމާވޭ ސެޓްފިކޭޓް ހެދުން

ޤ.ރ.އ.ގެ ސިޔާސީ ރައްޔިތުންގެ ވަޒީރުންގެ ފުރުސަތުދޭ ޝަރުޠު ޤާނޫނުގައި ވަޒީރުންގެ މަޖްލިސްގެ خاصّ ޖަލްސާއެއް

١٩/٥/٧٧هـ ވިލާރެ ހެނދުނު 7.45 ގައި އަސްކަރީ ގޮތުގައި ހިނގާ ޤ.ރ.އ.ގެ ސިޔާސީ އަސާސީ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ވަޒީރުންގެ މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާއެއް ބޭއްވިއެވެ. ޖަލްސާ ފެށުނީ - 8.15 ގައި މަޖިލީހުގެ ރައީސް ޢަބްދުﷲ ފަރީދު ޙަސަން الفاضل أحمد زكي ވެވަޑައިގަތެވެ.

ރައީސް ވިދާޅުވީ 7.45 ގައި قانون اساسي ގެ 35 ވަނަ مادّة ގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން وزير ންގެ مجلس ނިންމުމުގެ ދަށުން ބައްދަލުކުރައްވައި وزير الأعظم ގެ استعفاء ގެ ސިޓީ ހުށަހެޅުއްވިއެވެ.

މި مجلس އަށް وزير الأعظم ގެ حاضر ވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ.

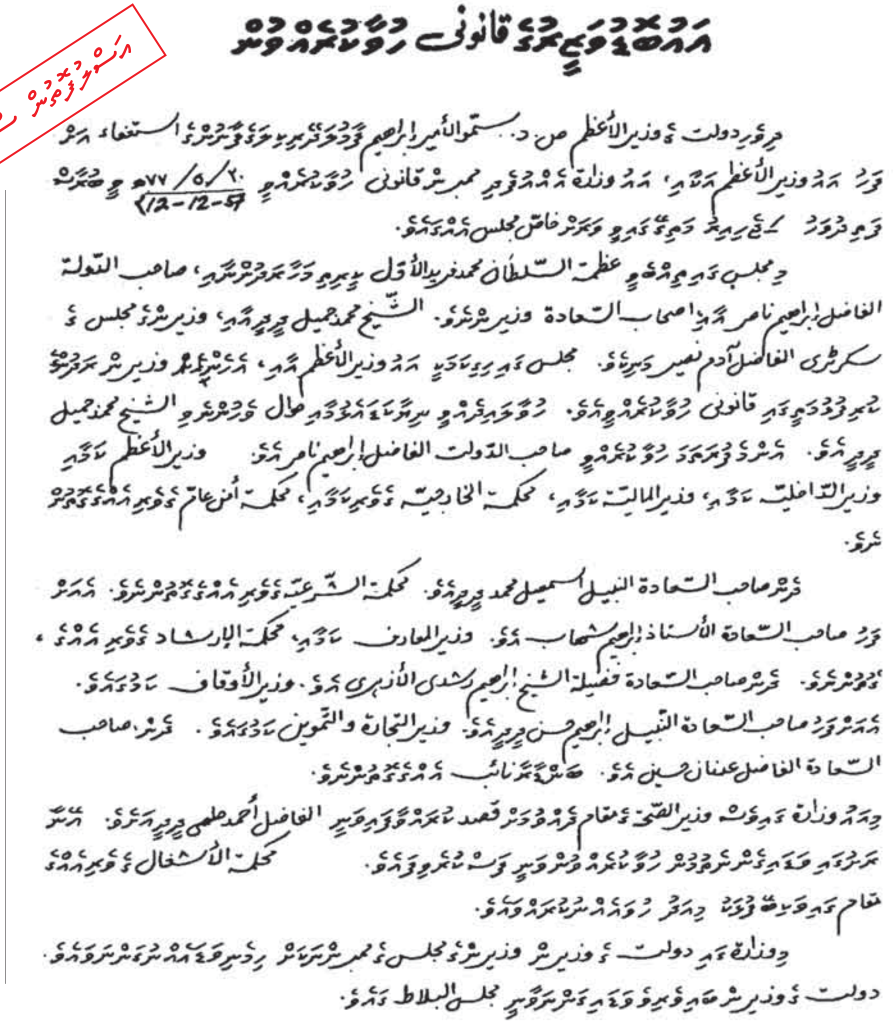

އައު ވަޒީރުންގެ ޤާނޫނީ ހުވާކުރެއްވުން

[illegible]

ދިވެހިدولت ގެ وزيرالأعظم ص ن د. سموالأمير إبراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނުގެ الاستعفاء ޤަބޫލު ކުރެ، އައު وزيرالأعظم ކަމަށް، އައު وزارة ގެ އެއްގޮތުގެ ޙަމްދު قانوني ހުވާކުރެއްވުމަށް ٢٠/٥/٧٧هـ (12-12-57) ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހުގެ ހެނދުނު ގަޑިޖަހާއިރު ރަސްމީ ގޮތުގައި خاص مجلس އެއްއޮތެވެ.

މި مجلس ގައި ރިޔާސަތު عظمة السلطان محمد فريد الأول ބޭއްވިއެވެ، صاحب الدولة الفاضل إبراهيم ناصر ހިމެނޭ اصحاب السعادة وزيرުންނާއި. الشيخ محمد جميل ދީދީ ގެ، وزيرުންގެ مجلس ގެ سكرتري الفاضل آدم نصير ހާޒިރުވިއެވެ. مجلس ގައި ހުވާކުރެއްވީ އައު وزيرالأعظم ގެ، އަދި وزيرުން ކަމުގެ ތަނުގައި قانوني ހުވާކުރެއްވުމެވެ. ހުވާކުރެއްވުމުގައި ސިފަކުރެއްވި حوال ކުރައްވަމުން الشيخ محمد جميل ދީދީއެވެ. އެންމެ ފުރަތަމަ ހުވާކުރެއްވީ صاحب الدولت الفاضل إبراهيم ناصر އެވެ. وزيرالأعظم ކަމާއި وزير الداخلية ކަމާއި، وزير المالية ކަމާއި، محكمة الخارجية ގެ ވެރިކަމާއި، محكمة أمن عام ގެ ވެރިކަމާއި އެމަނިކުފާނަށް ދެއްވުނެވެ.

ދެން صاحب السعادة النبيل إسمعيل محمد ދީދީއެވެ. محكمة الشرعية ގެ ވެރިކަމާއި އެކުގައެވެ. އެއަށް ފަހު صاحب السعادة الأستاذ إبراهيم شهاب އެވެ. وزير المعارف ކަމާއި، محكمة الإرشاد ގެ ވެރިކަމާއި އެކުގައެވެ. ދެން صاحب السعادة فضيلة الشيخ إبراهيم رشدي الأزهري އެވެ. وزير الأوقاف ކަމުގައެވެ. އެއަށްފަހު صاحب السعادة النبيل إبراهيم حسن ދީދީއެވެ. وزير التجارة والتموين ކަމުގައެވެ. ދެން صاحب السعادة الفاضل عثمان حسين އެވެ. ބޮޑު ވަޒީރުގެ نائب ކަމުގައެވެ.

މިއައު وزارة ގައި ހިމެނޭ وزير الصحة ގެ مقام ދެއްވުމަށް قصد ކުރައްވާފައިވަނީ الفاضل أحمد حلمي ދީދީއަށެވެ. އޭނާ ރާއްޖޭގައި ނެތުމުން ދެން ހުވާކުރެއްވުން ފަސްކުރެވިފައެވެ. محكمة الأشغال ގެ ވެރިކަމުގެ مقام ގައި ވަކި ބޭފުޅަކު ނުވެ، ހުވާކުރެއްވި ނަމަވެސް ނެތެވެ.

މިوزارة ގައި دولت ގެ وزيرن وزيرންގެ مجلس ގެ ޢުމުރު ހަމަވާނީ ހުވާކުރެއްވުމަށްފަހު ކަމަށް ބަލައިގަނެވިއްޖެއެވެ. دولت ގެ وزيرން ގަވާއިދުގައި ވާ ގޮތުން مجلس البلاط ގައެވެ.

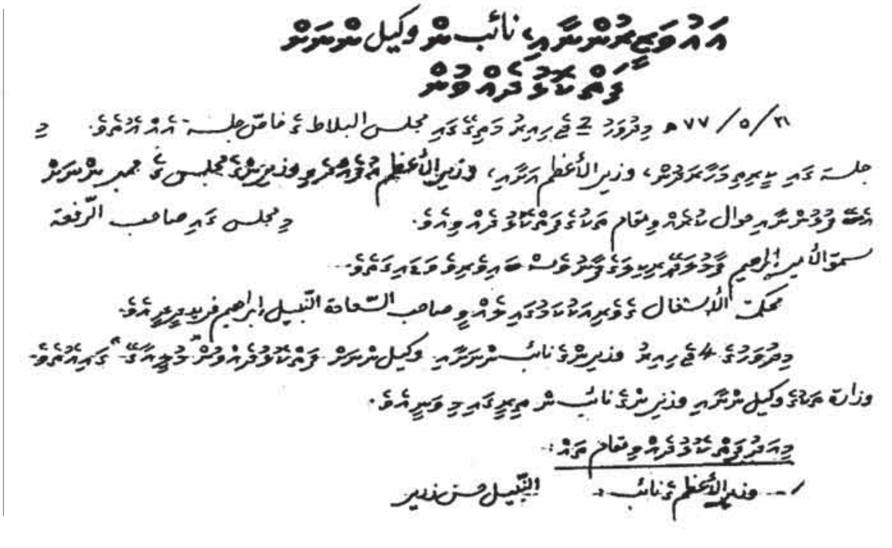

އައު ވަޒީރުންނާއި، نائب ން وكيل ންނަށް ވަޒީފާ ދެއްވުން

٢١/٥/٧٧هـ ވީ ހުކުރު ދުވަހުގެ ހެނދުނު ގަޑިއަކީ مجلس البلاط ގެ خاص جلسة އެއް އޮތެވެ. މި جلسة ގައި ރިޔާސަތު ދެއްވީ، وزيرالأعظم ކަމުގައެވެ، وزيرالأعظم ގެ ފަރާތުން وزيرން ގެ مجلس ގެ ޖުމްލަ ބޭފުޅުން ޙާޟިރުވެ حوال ކުރެއްވި مقام ތަކާއި ވަޒީފާ ދެއްވިއެވެ. މި مجلس ގައި صاحب الرفعة سمو الأمير إبراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނަށް ޚާއްޞަ ޝަރަފެއް ދެއްވިއެވެ.

محكمة الأشغال ގެ ވެރިކަމުގައި صاحب السعادة النبيل إبراهيم فريد ދީދީއެވެ.

މިދުވަހުގެ ޖަލްސާގައި وزيرން ގެ نائب ންނާއި وكيل ންނަށް ވަޒީފާ ދެއްވުމަށް ނިންމަވައިފައެވެ.

وزارة ތަކުގެ وكيل ންނާއި وزيرންގެ نائب ން ހިމެނޭ ގޮތުގައިވާ ބޭފުޅުންނެވެ.

މިދުވަހު ވަޒީފާ ދެއްވި مقام ތައް:

١- وزيرالأعظم ގެ نائب: النبيل حسن نذير

[illegible]

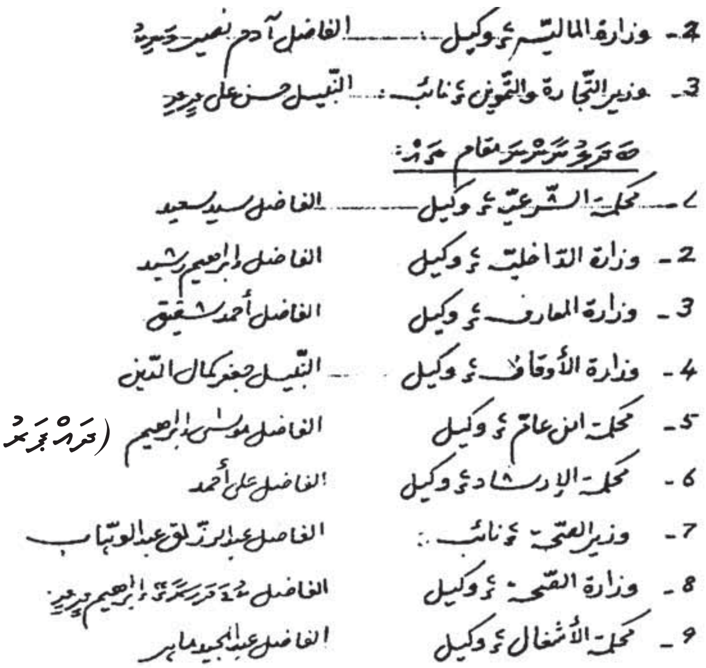

2- وزارة المالية ގެ وكيل .... الفاضل آدم نصير [illegible]

3- وزير التجارة والتموين ގެ نائب ...... النبيل حسن علي ދީދީ

ބަދަލުނުކުރާ مقام ތައް:

1- محكمة الشرعية ގެ وكيل .... الفاضل سيد سعيد

2- وزارة الداخلية ގެ وكيل الفاضل ابراهيم رشيد

3- وزارة المعارف ގެ وكيل الفاضل أحمد شفيق

4- وزارة الأوقاف ގެ وكيل — النبيل جعفر كمال الدين

5- محكمة امن عام ގެ وكيل الفاضل موسى ابراهيم ([illegible])

6- محكمة الإرشاد ގެ وكيل الفاضل علي أحمد

7- وزير الصحة ގެ نائب الفاضل عبد الرزاق عبد الوهاب

8- وزارة الصحة ގެ وكيل الفاضل [illegible] ابراهيم ދީދީ

9- محكمة الأشغال ގެ وكيل الفاضل عبد المجيد ماهر

ބޮޑުވަޒީރު ބަދަލުވުން

ވެރިކަން ބަދަލުކުރުމާ، ރަސްކަން ބަދަލުކުރުމާ، ބޮޑުވަޒީރު ބަދަލުވުމަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އާކަންކަމެއް ނޫނެއް ނޫނެވެ. މިވެސް ހަމައެފަދަ ބަދަލުވުމެކެވެ. މިއީ، އަޅުގަނޑުގެ ހަނދާނުގައި ހިނގި ކަމެކެވެ. އެހެންވެސް މިފަދަ ހާދިސާތަކެއް [illegible]، [illegible] ތާރީޚުގައި [illegible].

ބޮޑުވަޒީރު ابراهيم ފާމުލަދޭރި ކިލެގެފާނު އިސްތިއުފާދެއްވީ [illegible] (11 ޑިސެމްބަރ 1957) “[illegible]”ގައި ޝާއިއުކޮށްފައިވާ ގޮތް “[illegible]” ގެ [illegible] ފޮތުގެ 273-274-275-276 މި ސަފްހާތަކުގައި ހިމަނާފައިވާނެއެވެ. [illegible] ސަރުކާރުގެ އެކިއެކި ކަންކަން ހިންގާ [illegible]

އޮޑިކަނޑައިގެން ގޮސް އިނގިރޭސި [illegible]

އެންމެ ފަހުން ގައުމުގެ ބޮޑުވަޒީރަކަށް

[illegible] محمد امين [illegible] دولة [illegible]

[illegible] عبدالله مفید [illegible] 82 [illegible] عبدالله ديدى [illegible] على ديدى [illegible] احمد ديدى [illegible]

[illegible] على ديدى [illegible] ابراهيم على [illegible] الأميرابراهيم [illegible] على ديدى [illegible] ابراهيم [illegible] على ديدى [illegible] على ديدى [illegible] ابراهيم [illegible] ابراهيم [illegible]

ކިޔަވަން [illegible]

”[illegible] ابراهيم ބޭބެ (ابراهيم [illegible]) [illegible] ابراهيم ބޭބެ [illegible] ابراهيم ބޭބެ [illegible] ابراهيم [illegible] ابراهيم ބޭބެ [illegible] قبول [illegible] ابراهيم [illegible] تعليم [illegible] ابراهيم [illegible] ابراهيم ބޭބެ (ابراهيم [illegible]) [illegible] ابراهيم ބޭބެ [illegible]

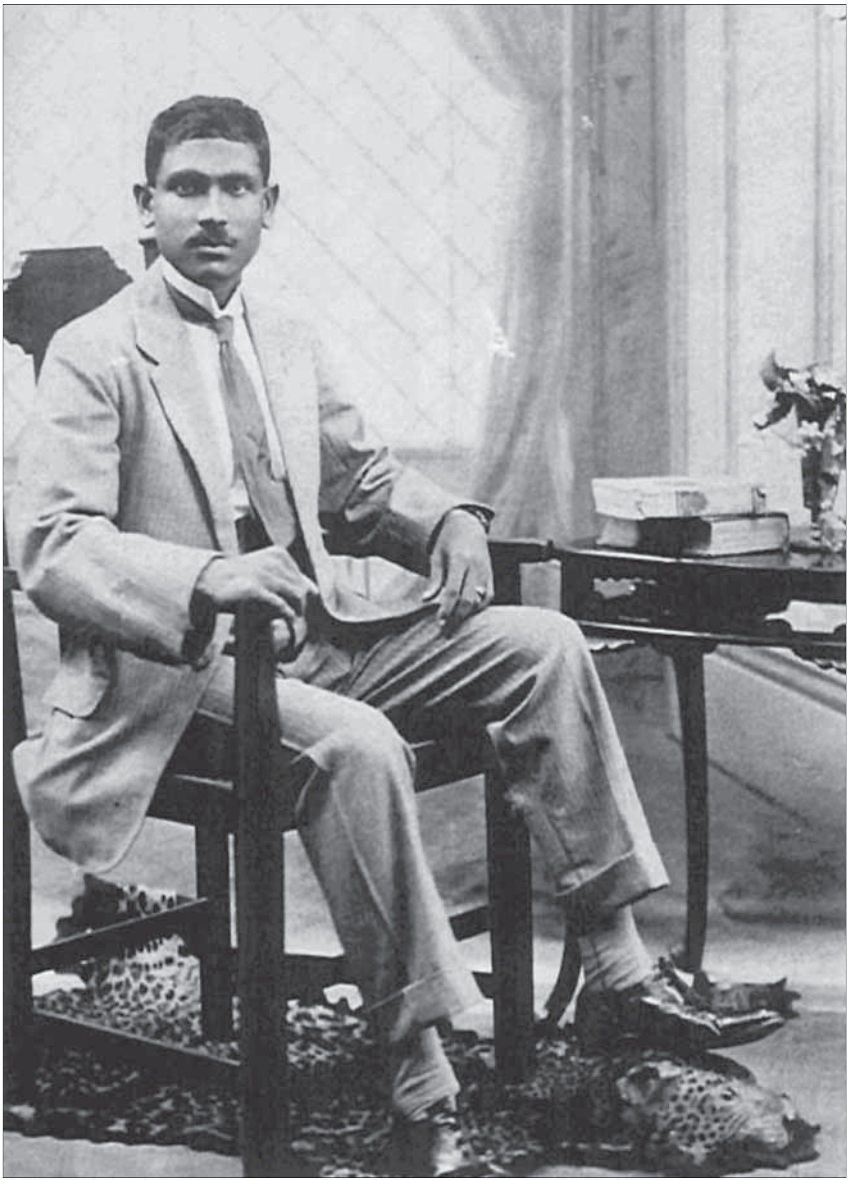

1-041

ހެއްދަވުގޭ ابراهيم علی دیدی - ވަޒީރު - سموالأمير ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނު

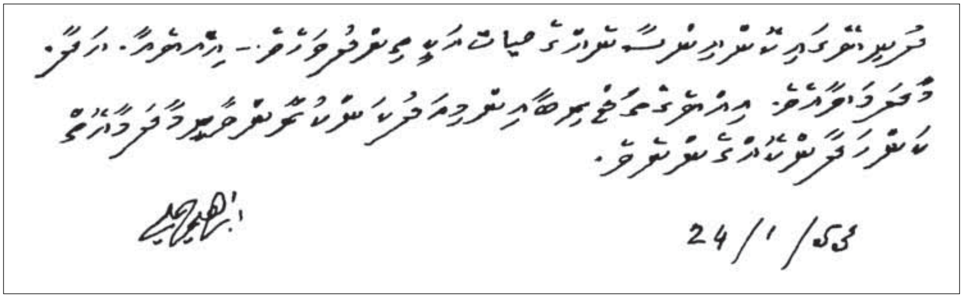

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ابراهيم علی

24 / 1 / [illegible]

ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނު އަތްޕުޅުންލިޔުއްވި އޮޓޮގްރާފް ލިޔުންކޮޅެއް

މާލެވަޑައިގެންނަވަންވާނެއެވެ. ދެން ابراهيم ބޭބެގެއަރިހުގައި ابراهيم ބޭބެ މާލެވަޑައިގަތުމަށްފަހުން އަހަރެންވެސް މާލެއައީއެވެ.

މާލެއަށްދިޔައިރު ابراهيم ބޭބެއަރިހުގައި ދަތުރުކުރީ، ابراهيم ބޭބެގެ استقبال ގައި ތިއްބެވި އިއްޒަތްތެރިން، ابراهيم ބޭބެއާ ސަލާމްކުރައްވާފައި އަހަރެންނަށްވެސް ސަލާމްކުރައްވާލެއްވިއެވެ. ދެން މާލޭގައިހުރީވެސް ابراهيم ބޭބެގެއަރިހުގައި އަތިރީގޭގައެވެ. ސިޔާސީ ހަރަކާތްތަކުގައި ޒުވާނުން ބައިވެރިވެ ނޫޅެވެ. ދަރުސްތައްވެސް ހަދަމެވެ. މިގޮތުން ހިރިގަސްދޮށުގައި އަރަބިބަހުގެ ދަރުސްތައް ހިންގަވަމުން، އުސްތާޛު އަސްލަމްދީދީގެ ދަރުސްތަކުގައި، އަސްލަމްދީދީ ދަރުސްދެއްވި ދަރުސްތަކުގައި ބައިވެރިވެވުނެވެ. މިގޮތުން އުފާވެރިކަމާ މިއްބާބުގެ ހަރަކާތްތެރިކަމާއެކު ގުޅިގެންވެސް ބައިވެރިވެވުނީ، މިއްބާބުގެ ބައިވެރިވަނިވަރު ހަރަކާތްތެރިވެވުނު ހަރަކާތްތަކަށެވެ. ޒުވާނުންގެ އެކުވެރިކަމުގެ ބައިވެރިވުމުގައި ހިއްސާވެވުނެވެ. ދެން ހިނގާފައިވާ ސިޔާސީ ހަރަކާތްތަކަށް ބައިވެރިވުމަށް ބޭނުންވާ ކަންތައްތަކުގައި ބަޔަކު ޝާއިއުކޮށް، ޚާއްސަކޮށް ابراهيم ބޭބެއާ ޙަވާލުވެގެން ބަޔަކަށް ހިންގަން ހޮވިފައިވާ ކަމެއްކަމަށް ޝައްކެއްނެތެވެ. ابراهيم ބޭބެގެ އަރިހުގައި ދަރުސްތައް ކިޔަވާ، ތިލަވެ، ޚާއްސަކޮށް ބައިވެރިވެވުނެވެ. ޙަޤީޤަތަކީ ابراهيم ބޭބެއަރިހުގައި ދަރުސްކިޔަވަނީ އާދަޔާ ޚިލާފު مخاطب ކުރައްވާގޮތަށް، މިކަންތައް ދިރުނުކުރެއް އިނގިރޭސި ސިޔާސަތު ކުރައްވަނީ، ޢަލީ علی ديدی ގެ ބަދަލުވުމަށް އިނގިރޭސި ސިޔާސީ ހިތްވަރާ ބަދަލުވަމުން ابراهيم ދީދީގެ ޚިޔާލުތަކަށް ބަރާބަރު ޝަރަފުވެރިކަން ލިބިގެން ހިނގައިދިޔައީއެވެ.

އޮދިހަދައިގެން ސިލޯނަށް - ބޭނުމަކީ ކިޔެވުން

އަހަރެންގެ ބައްޕަ ހުއްޓައިފައި އަރުވާލާފައިވާ ހުންނަވަނިކޮށް ތިއްބެވި ހުޅުހެ އަރުވާލައްވާފައިވާ ދުސްވަރަށްވުރެ ވަރަށް ބޮޑު، އެއްބަސްވުމެއް ބޮޑު ހަރަކާތް ދުނިޔޭގައި ތިބެމުންދިޔަ ޤަވާޢިދު ހުސްކުރެވުނީ، ޢަލީ علی ديدی މާޒޫލުކުރުމާއި ބޭރުކުރުމުގެ ދިޔުމާއެކު ޒިންމާތަކަށް ޖަވާބުދާރީ ނުވެވުނީއެވެ.

ދެން އަހަރެން ގަސްދުކުރީ، ތިމަރަފުށީގެ ބޮޑު ހަރަކާތްތަކުގައި، ތިމަރަފުށީގެ ބޭފުޅެއް ބޮޑުގޮތެއްގައި ހަރަކާތްތެރިކަމާ ގުޅިގެން ސިއްރުގައި ބޯޓުގެ ފަހަރުގައި އޮޑިހަދަން ސިލޯނަށް ދިއުމަށެވެ. މިގޮތަށް ހަދާލުމުގެ ފިކުރު ފަރުމާކުރީ އައުމަހުގެ ބޯޓުގައި، ރަށުގެ ކުރިއަށްދާ ޔަޤީނުކަމާއި ވިސްނުމުގެ ދިގުމުއްދަތު ގޮތް ފަރުމާކުރަނީ ދަތުރުދިޔައީއެވެ. ސަލާމަތުގައި އަމާން ގޮތުގައި، ޑޮކްޓަރުގެ ބަސްބަހަށް ބޯއަޅައި ސިޓީތަކަށް ބައިވެރިވާ އެހީތެރިކަން ދޭނެ ބަޔަކު ހުރިކަން ބަލާފައި ފިޔަވަޅުއެޅީއެވެ. (މިބަދަލު، ވަރަށް ބޮޑު ޒިންމާ ފުދިއްޖެ ޢަލީ ބޭފުޅުން އިސްވެ ޝާއިޢުކުރީ، ބޮޑު ޝަރަފެއް މިގޮތަށް ހަވާލުކުރައްވައި ސަރުކާރުގެ ސިއްރުގައި ކޮށްދިނީއެވެ.) ސަރުކާރަށް ފޮނުވި ތަފްސީލު ސަރުކާރުން ދެއްވި ސެކިއުރިޓީގެ ފާސްދިނީއެވެ.

ދެން އަހަރެންގެ ދަތުރުތަކަށް، ހިންގުމަށް ވާޖިބުތަކާއި، ބައްޕާ ތިއްބެވިބޭފުޅުން ގޮވައިގެން، އޮޅުވާލާގޮތަށް ސިއްރުން ސިލޯނަށް ހިނގައިދިޔައީއެވެ. ބައްޕާ ތިއްބެވީ ބައްޕަގެ ވާހަކައާ ބައްދަލުކުރަން ސިޓީގެ ދުވަސްތަކުގައި، ރިފްޓްގެ ފަސޭހަވުމުގައި ދެއްކެވުމާއެކު އިޢުލާނުކުރެވުނެވެ. އޭނާ ބަލާފައި ދުރަށް ބަލަމުން ފާހަގަކުރެއްވީ އިނގިރޭސި ސިޔާސަތުގެ ދޮރުތަކާ ދިމާލަށް ގެނެސްދިނުމާ ގުޅުވައި ދެއްވާނެ ބޮޑު އެހީއަކަށް ހުރީއެވެ. ވަޒީރު ހިޔާލު ދަތުރުމިނުގެ ޖާގަ ވާހަކަ ދެއްކުމުގައި ފެނުނެވެ.

އިނގިރޭސީންގެ ހިމާޔަތް ހޯދުން

ސިލޯނުގެ ހުކުރު ވާހަކަ، ބައްޕާ ތިއްބެވި ދުވަހު ސަލާމް ދިޔައީ ސިލޯނުގެ ގަވަރުނަރުގެ އަރިހަށެވެ. ގޮސް ވަޒީރުގެ އަރިހުގައި އަހަރެންގެ ވަކާލާތުން ދެއްކިއެވެ. އެބާރުގެ ޗާރިލްސް ޖޯޖު ހަނދުވަރު ކަނޑައެޅުނު ގަވަރުނަރުގެ އިސްނަގާ، ގަވަރުނަރު ވަރަށް ހިތްހަމަޖެހިގެން އިނގިރޭސި ސަރުކާރާ ގުޅުނީއެވެ. އަދިވެސް ދޮރުވެސް ހުޅުވާލާނެ، އިނގިރޭސި ސަރުކާރު ގަވަރުނަރު ހިމާޔަތް ދިނުމަށް ފުރުސަތު ދެއްވިއެވެ. ގަވަރުނަރު ހިމާޔަތްދިން އެމީހުން ސިލޯނުގެ އިސްކަމާއި ސަލާމަތް ކަށަވަރު ކުރެވޭނެ ގޮތް ފާހަގަކޮށްލިއެވެ.“

މިވާހަކަ ابراهيم ފާގަތުރުކޮށް ފިތުރަވަރު މަސްއޫލިއްޔަތު، ދެން އަދުގެ ސިޔާސަތު ބަދަލުވި ކަމަށް އަހުރެ ބަލައިލީއެވެ. މިދުވަހު، 15 އަހަރުވީ ދުވަސް ފާސްވުމުން ފައިސާ ދޫކުރެވުނީ. އެރަށުގެ ވަޒީރުގެ މިއްލަ ހަރަކާތް ޝާއިޢު ކުރެވުނީ، ޢަލީ علی ވަޒީރުގެ ބޮޑުބޭފުޅާ حسن ديدی އާއި ކިޔެވުމުގެ ހިއްސާދާރުވެރި (حسن ديدی ގެ ދެކޮޅު ބޭފުޅާ نورالدين ބަންޑާރައިން ކުރެއްވި ބަންޑާރަޔަކަށް ދިއުމާއެކު) نورالدين ބަންޑާރައިން ކުރެއްވިއެވެ. މިޢާލަމާ ވިސްނުން، ކުރިން ވެވުނު ހިމާޔަތާއި نورالدين ބަންޑާރައިން ކުރީއެވެ. މުޅިކަމެއް ބަންޑާރައިން ހިނގިއެވެ.

ކިޔެވުމަށް ފައިސާދޫކުރާނެ ގޮތް ބަހައްޓާފައިވާ ގާނޫނު ގެނެސްދިނީ ފަރުމާކޮށް ނިންމުނީއެވެ. އެކަމާ ގުޅިގެން ނިންމާ ބޭނުން ހަމަޖެހުނެވެ.

މާލެގެ ޝަރީޢަތް، އަހަރެން ކޮޅުގެ ހުރި ވާހަކައާއެވެ. ابراهيم ނޫރައްދީނާގެ ގާތް، ފަހަރުގެ ގާތުގައި حسن ފަރާތްގެ ގާތް، ބޮޑުބޭފުޅާ حسن ވަޒީރުގެ ވާރުތަވެރިން އެމީހުން ދިރިހުރެއެވެ. އެވަގުތު، ކިޔެވުމުގެ ފެށުމުގެ ހިމާޔަތް ދެވޭނެ ހިމާޔަތްތައް ހޯދެއެވެ. ނަމަވެސް السّلطان محمد فريد الاوّل ގެ ރަސްކަމުގެ ދުވަސްވަރު، 4 ބޮޑު ވަޒީރު ކިޔެވުމުގެ ވާޖިބު ހިމާޔަތް ހިމެނުނެވެ. އެއީ، ވަޒީރު ابراهيم ناصر ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ވަޒީރު، ކާބެ احمد حلمی ديدی ވަޒީރުގެ ވަޒީރު، سيّد موسى ފަރުމާކުރި ކިޔެވުމުގެ ވާޖިބު

ޓްރަސްޓީގެ މެމްބަރުންގެ عبدالحنان حليم ޓްރަސްޓީކަމާ ގޮތުން، ދެން ހުސްކުރެއްވި محمد ديدي ގެ موسى ديدي (ޓްރަސްޓީ މެމްބަރު) ގެ عبدالستار موسى ديدي ވެސް ޓްރަސްޓީކަމުގެ ވަޒީފާގައި މި 4 ބޭފުޅުންނެވެ. އަލްއުސްތާޛު މައުމޫން ޢަބްދުލްޤައްޔޫމްގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ވެރިކަމުގެ ދައުރުގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކޮށް ގާނޫނަކުން އެ ހަތަރުބޭފުޅުންނަށް ހިއްސާވާން ދެވުނު މުދަލުގެ ބަދަލު ދިނުމަށް ޢަމަލުކުރެވުނީއެވެ.

އެއިފެސް ޖަމާޢަތެވެ. މިއިފެސް ޖަމާޢަތެވެ. ހުރިހާ ޖަމާޢަތްތަކުގައި އެއްބައިވަންތަކަމާއި ހަމަހަމަކަން ހުރުމެވެ.

ވިޔަފާރިވެރިންނާއި، ބައްޕާ ބޭބޭފުޅުންނާއި، އާދަކާދައިން ސުވާލުކުރެވޭ އިނގިރޭސި ހިންގުމުގެ ކޮމިޓީ ޙަޟްރަތުބެޓިކޮޅޭ ތަކެތި ދައްކައިދިނުމުގައި ހިއްސާވި ބޭފުޅުންނާއި 20 ވަނަ ގަރުނުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ 4 ވަނަ ބޭފުޅާގެ ވާހަކަތަކެވެ.

މިއީ، 11 ޖެނުއަރީ 1957 ގެ ބޮޑުދުވަހު ދިވެހިބޭފުޅުން އިސްލާމީޒަމާނާއި އިބްރާހީމް ދީދީ ކުރެއްވި ކަންތަކުގެ ވާހަކައެވެ.

ދީނީތަޢުލީމާއި އިނގިރޭސިތަޢުލީމު

ދިވެހިރާއްޖޭ އިސްލާމްދީނަށް ވަދެވަޑައިގެންނެވީ ހިޖުރައިން 548 ވަނަ އަހަރުގެ ރަބީޢުލްއާޚިރުމަހުގެ ދުވަސްދުވަހެވެ. އަރަބިބަސް ދަސްކުރުމާއި، ދީނީތަޢުލީމު އުނގެނުމަށް ދިވެހިން ސަމާލުކަންދިނުމުން މިއަދާހަމައަށް، އަރަބިބަހަށް ސަމާލުކަން ދެވިގެން ދިޔައީ ކުރީގެ ދިވެހިންނެވެ. ކުރީގެ ދިވެހިން ދަރިންނަށް އެންމެ ފުރަތަމަ އުނގަންނައިދެނީ ދިވެހި ބަހާއި ދީނީތަޢުލީމާއި، އަރަބިބަސް ކިޔަވައިދިނުމެވެ. އެޒަމާނުގައި ފުރަތަމަ ކިޔަވައިދިނުމެވެ، ގުރުއާން ކިޔަވައިދިނުމެވެ. ގުރުއާން ކިޔެވުމުގެ މަގުން އުނގަންނައިދެނީ ކިޔެވުމެވެ.

ކުރީގެ ދިވެހިން، އިނގިރޭސިތަޢުލީމާއިމެދު ދެކޮޅުވި، މިހާރު ވަރަށްގިނަބައެއް ވަނީ. އެބަހުން ކިޔަވައިދޭން، އެޅުވޭ ބޭބޭފުޅުން، ކާމިޔާބު ކަންތައްތަކެއް ވަރަށް ގިނަ ދަރިވަރުން ކުރިއަށް ގެންގޮސްފައިވެއެވެ. ހިނގާދިޔަ ޒަމާނުގައި ބޮޑުވެރިންނަށް ކަނޑައެޅި، އިނގިރޭސިބަހަކީ، ވިދާޅުވެދިން ފިޔަވަޅު ބަލައިގަނެވިފައިވާ ބަހެވެ.

މިހާރު އަދިވެސް ދުނިޔޭގެ ސަރުކާރުތަކުން އެބަހަށް މުހިއްމުކަން ދެމުން، މިއަދު 2012 ވަނަ އަހަރުގެ ވާހަކައެވެ. މުދަރިސުން ކިޔަވައިދިނުމުގެ ކިޔަވައިދޭ ބައިވެރިވުމާއި، އެއްގަމުގެ ފުރިހަމަ ކުރުމަށް ބޮޑުވެގެން ދަނީއެވެ. ސާފުކޮށް ދަސްކުރުމާއި، ހިންގުމުގެ ކޮމިޓީގެ ބައިވެރިއަކާއި މުދަރިސުން ކިޔަވައިދިނުމުގެ ހިތްވަރުދިނުމެވެ. ތަޢުލީމީ ދާއިރާގެ ދިވެހިބޭފުޅުން ކިޔަވައިދިނުމުގެ ކުރިއަރުމަށް ތަރައްޤީކުރުމުގެ ކަންތައް ކުރެވިގެންދެއެވެ.

ދެން ފެށިގެންދިޔަ މަދަރުސާއެވެ. މިމަދަރުސާ ފެށުމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮޑުވަޒީރު، އިނގިރޭސި ބަސްކިޔަވައިދޭ އެންމެފުރަތަމަ ބޭފުޅާއެވެ. އެއީ (محمد امين ގެ ބައްޕަ) احمد ތަރުޖަމާނުކުރެއްވި ގޮތުން. އެކަމަށް ބައްޕަ ހިންގުނު ބަޔަކުގެ ހާލަތަށް ކަޅުދޮށުން ވަނީ ބޮޑުމީހަކު ކުރިއަށް ގެންގޮސްގެން. ދެވަނައަށް އިނގިރޭސިބައްޕަ ކުރީގެ ބައްޕަ، (މިހާރު އެބޭފުޅުގެ ވާހަކަ ޖަލުގައި މިއަދު) ابراهيم ފުރަތަމަ ދެއްވި ކުރެއްވުމެވެ. އެބޭފުޅު، ސަލީމާގެ އަނބިކަނބަލުން، حسين حلمي ދީދީ ބޭއި، احمد كامل ديدي އެވެ. އޭގެ ފަހުން ދަރިކަލުން، حسن فريد ބޭއި، محمد امين ބޭއި محمد فريد ދީދީގެ ދަރިކަލުންނެވެ. އޭގެ ފަހުން، "ސްކޫލްގެ ކަމަށް" ބޭއި "ގެއްލިގެން" ބޭއި "ކުރީގެ ކަމަށް" ގެ ދަރިކަލުން. މިއީ، ފުރަތަމަ ކުރިއަށް ގެންދިޔަ އިނގިރޭސިބަސް ކިޔަވައިދިނުމުގެ ހާލަތުތަކަށް އެބޭފުޅުންގެ ދައުރުވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބައްޕަ ފަށައިގެން ކުރެއްވި ދާއިރާގައި އެކަށީގެން ފުރިހަމަ ކުރިއަރުމުގެ އެއްވަރަކަށް ކިޔަވައިދެމުން ގެންގޮސްފައިވެއެވެ. މިހެން ދިވެހިން، އަޅުގަނޑުމެން އެމީހުންނަށް ދިވެހިބަހާއި ހިތްވަރުދިނުމުގެ ކަންކަމަށް ދިވެހިބައްޕަ ކިޔަވައިދިނުމުގެ ދާއިރާ، ފިޔަވަޅު އިނގިރޭސި ބަހުން ދެއްކުމުގެ ކޮންމެ ބަޔެއްގެ، ކިޔަވައިދިނުމުގެ ދާއިރާގައި، ވަރަށް ގިނަ ބައެއް ކަންތައް ކުރިއަށް ގެންދިޔަ ބޭބޭފުޅުންނެވެ. މިއަދު ބޮޑުވެގެން ދާނެ ކަންކަމަށް، ކުރުކޮށް ކިޔަވައިދިނުމުގައި، ބޭރުން އިނގިރޭސިބަސް ކިޔަވައިދިނުމުގެ ވަރު ފުރިހަމަ ކުރިއަށް ގެންދިޔަ ސްކޫލް ޕްރިންސިޕަލް ފުރަތަމަ ابراهيم ناصر ގެ ފިޔަވަޅުތަކެވެ.

ޖުލައިގެންހިތަފުންދަނިކޯން

އޯބައިގެންގެން ދަރާރާގައި މާލޭގަނޑުން

محمد امين ގެ ފިޔަވަޅުން ގޮތުން، حسن فريد އަވަހަށް ސްކޫލުން ފެށުނެވެ. އެޒަމާނުގައި ސްކޫލް އިނގިރޭސިބަހުން، ކުރީގެ އަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮޑުވަޒީރުކަމުގެ ސިފަތަކުގައި މިވަރަކަށް ހިންގާފައިވާން، ވަރަށްގިނަ ދިވެހިންނަށް ބޭނުންތެރި ދިވެހިބައްޕަގެ ސަރުކާރު محمد امين ގެ ފިޔަވަޅުގެ ދުވަސްވަރުގެ ވާހަކައެވެ ދަރިވަރުންނަށް ދީފައެވެ.

محمد امين ދިރުއްވައި، ތަޖްދީދުކުރުއްވާފައިވާ، "ދިވެހިރާއްޖޭ ރަސްދުހާމައިގެ ވިލާގަސްޖެހުނު ދައުރުގައި" މިފޮތުގެ 419 ވަނަ ސަފުހާގައި ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ: ރަބީޢުލްއާޚިރު (1364 ހ.) މަހުގެތެރޭގައި، މާލޭގެ ސިޔާސީ އުދަރަހަރު ކުރެކުރެ ބަސްހަރަކާތް އަރައިގެންދިޔައެވެ. މާލޭގެ ޤައުމީ ޒުވާނުންގެ ގުޅުން ބޮޑުކަމުން ދިވެހިބަސްނަގަންއުޅެނިކޮން، ކާރިދުއާއި ހަމައިން، ހިތައިގެންގެންސް އެކަށީގެން ބޮޑުވެގެން ގައުމީ ޝުޢޫރު ހަމަޖެހިގެން محكمة الداخليه ހިންގައި، محكمة امن عام ހިންގި އުފެއްދެވުންތަކެވެ. މިދަންނަވާ ދިވެހިބަސްގަނޑުގެ ކުރިން علم އުނގެނުމުގެ މަތިވެރި ނަމުގައެވެ. އެބައިމީހުންގެ حيلة ބޮޑުކަމާ ބައްލަވައިލައްވަން ނިމުނުތަ އަށްވަރަށް ތުގުތަކުގައި ނިމިގެން ހިނގައްޖެއެވެ. ނަމަވެސް އެ ربيع الآخر މަހަކު تعليم އުނގެނުމައް ދެއްވުމުގެ ދިނުގައި ދިވެހި دولة އަލަށްހަދަދުނަ އެހެން ދިރުވައިގެން އުޅުއްވިމަހުކެވެ. މާލޭގެ ފަސްބޭފުޅުން تعليم حاصل ކުރުމަށްބޭއްވިކަމަށް ސިޔާސަތު ފާސްއްވީ މަހުކެވެ. އެބޭފުޅުންނަކީ، 1. عبدالله زبير - 2. حسن زرير 3. ابراهيم ناصر - 4. عدنان حسين - 5. آدم حليم އެވެ. މިބޭފުޅުންނާކުރިން ކުޅިގަނޑު ފުރަވާގައިމީ، ربيع الآخر މަހު 8 ވަނަ ދުވަހު، ގަނޑުސަރުކާރުން ފޮނުވިއެވެ. ގަނޑުސަރުކާރުން، ރިޔާސީ ގޮތުގައިވާ ބިރުސިބަހެއްގަނެއްވެވެ.

ދިވެހި ފަސްކުދިން ބޮޑުމީރާ ހަސިފުކުރުމަށްބަދަލުގައި ސަރުކާރުން ސިފަނަށް ފުރުއްވިއިރު، ކިއުވާހިމުން މަޖެން ނުތިބެވިގެން ހަމަ ދިވެހި އަރުކައިދުގެ އުޖޫރު. އެ އަރުކައިދުނުގެ ފުރަހަމަ، ސަރުކާރުގެ އެކިއެކި ކަންކަން ހިނގާ ގޮތާއިމެދު ދިރާސާކުރުމުގެ ބޭފުޅުން ކުރިން ބޮޑަށް ދިވެހިކަން ކަހަލަކަރުން އުޅުން ސިޔާސީ ހަރަކާތްތައް ބޮޑުވެގެން ގާތުގައި ބަލާކަމުގެ އަލިކަން ސަރުކާރާއި ގުޅިގެން ފާހަގަކޮށް، މިދަންނަވާ ވިސްނުންތަކެވެ:

"1364-4-1 ހ. މިދުވަހު ކަޑުހުރާގޭ ބޮޑުއޮފީސްދިރިގެ عباس علي ފާދި ابراهيم وحيد (ޑޮކްޓަރު ސިރާއް)ގާ ދެބޭފުޅުން: 1. ކަޑުހުރާގޭ ބޮޑުއޮފީސްދިރިގެ ހަސަންރާ 2. ابراهيم وحيد ގެ عباس 3. ކަޑުހުރާގޭ عبدالستار 4. އައްޓޭ ابراهيم تخان ގެ احمد ديدى 5. ވަކަރުގެ ދޮށު موسى ފުޅު 6. ބޮޑުއޮފީސްދިރިގެ ابراهيم ديدى 7. ކާފު حسن ގެ اسمعيل 8. ވަކަރުގެ ދޮށު موسى ފުޅުގެ ދަރިއެއް. މިބައިމީހުންނާ ގުޅުވައިގެން ދަރުމަޝާރިއުގެ ދަށުން ހިންގި ދިރިއުޅުމާއިގެން ގާތުން ހިތުން ދިރާސާކުރުމަށް ފާހަގަކުރެވިއްޖެއެވެ. މިބައިމީހުންދިރިގައި ދިވެހިބަސް ކަރަހަރު ދިރިއުޅުމަކަށް ވަރަށް ބޮޑުކަމާއިގެން މިބައިމީހުންގެ ދުވަހު އަޅުކާރީ ބާދާސިލްތުވަގާ 7-4-1364 ހ - 22 މާރިޗް 1945 ވީ ބްރާސްފަތިދުވަހު މާލެއަރުވާ ދެއްކެވި ޚާރިޖުން އަރުވައިގެންގެން މާލޭގެސްތިއޭ. محمد امين ދިރުއްވާފައި އެވަނީވެސް މިފަދައިންނެވެ.

މިބައިމީހުންގެ ދޮސްނަރުމީގެ ފަރާތުން ބެހޭގޮތުން ކަމަށްޓަކައިވެސް، މިބައިމީހުންދިޔައީ ދިވެހިބަސްދިއުމުގެ ގޮސްތުގައި ކާނބަލަފުޅަށް މިބައިމީހުންގެ ރާސްމާއީ ބަލާކާރުއިޔަ ދުރުވެރިކާރާގެން ޝަރުޢީއިއްޖާރަށް އުފުލިއް، އެރަނބުން ނިޔާކަނޭ އުޅުންހުރި ގޮތުގައިވެސް އުފާބެ ހިތާގައިސިއްޖެއެވެ. މިބައިމީހުންގެ ދަރިންގޭ ކުރިމަތީ ދޯޔާގެ ކަމުގެ محكمة امن عام ގައިވެރިވެގެންދާނެއެވެ.

އަހަރުމެންނަށް އޭރު ފެނުނު ހާލަތު އާދައިން ބޭރުވެފައިވާ ދަމުން ދަރުބާރުގައި ހުރިހާ ބޭނުން ގާތުން ބާރަށް އެފަދައިން މުހިއްމު ދިވެހިން ހިނގާ ގޮތްތަކުން ނިމޭގޮތުން ބޭނުން، ދިއަށް ނުހަނު ނުނިކުމެވޭނެ ނިޔާވެސް ގޮތްތަކަށް ބާރުއަރުވައި، ހިތުގެ ދަށުގެ ސިޔާސީ ދަރިކުރުގެ ނުހަނު ގިނަކަމުން ފަތާ ތިމަންވާ ކޮށްލެއްވިއެވެ. ހަސަދަވެރިން ބައިވެރިވި ޙާދިސާ (ހާޤިރުން ދަތުރުކުރި ابراهيم وحيد) މިފަދަ، ވަތަނުގެ ނަހަނީ މިދަތުރުގައި އެގޮތަށް ކުރުވިޔަ ދަތުރުކުރާ ސިފަތަކާފަރާތުން عباس وحيد އެވެ. ދަތުރުގެ ބާރުގެ ބާރުއަޅުއްވާތީއެވެ، ވަކަރުގެ ދޮށު موسى ފުޅުވެސް، އެދަތުރުގައި އެކަމާ ކޮށްލާނެކަމަށް ބާރުއަޅުއްވާފައެވެ. ބޮޑުކަމަށް، ހިތަދަމައިގެން، އެކަމުން ބޭއްވި މިޝަނުން ހަރުދަނާ ކުރަމުގެ ކުރުއްވެއެވެ. ދަރި އޭރުގެ ހިތާމައިން ހިތައިގެން ގޮއްސެވެ.

ސަރުކާރުން ކޮންމެ ފިޔަވަޅު محمد امين އަށް މިކަން ފުރިހަމަކުރެއްވުމަށް އެދިވަޑައިގަތުމުން، މާލޭގެ ސިޔާސީ ދަތުރުތަކާ އާއި ބަހައްޓާކަށް ކަނޑައެޅިއްޖެއެވެ. އެއީ، ހިފެހެއްޓުމަށްބޭއްވި ބަލާގޮތުގެ ކަމަށެވެ. އެކުލަވައިލާ ބޭރު ކޮށްގޮސް ހިތެއް ބަހައްޓާފައިވެއެވެ. އެބުރު ދިވެހިންގެ އުޖާލާ، މިހާރު ދިވެހިންގެ މިޒާޖަން ހަރުކަށިވެ ދިގުއެއްގެއެވެ.

ޖަވާބަކީ؟

ސުވާލުފުށުގެ ތަރުތީބު ބުނާފަދައިން ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ބޭނުމަކީ ވަރަށް ބޮޑު ދިވެހިކަމެކެވެ. ހަމައެއާއެކު، ފިޔަވަޅު ابراهيم ناصر ގެ ބޭނުމަކީ ވަރަށް ބޮޑު ދިވެހިކަމެކެވެ. މިފަދަކަމެއް ހިފަހައްޓަވާ، ކާބިލުކަން ދިރިއުޅުމުގައި އުސްކުރަމުގެ ސަރުކާރުގެ ފޮނުވުމެއް ލިޔުމެއް ދިރުވައިދެވުނެވެ. ބަލާކަމަށް އަދި

އަމުރާއެއްގޮތަށެވެ.

މިވާހަކަ އަޅުގަނޑު ބުނީ، (މީލާދީގެ 630 ވަނަ ސަނަތުގައި ހިނގާފައެވެ.) "ދިވެހިކަނގެ ބޮޑަކަން މަހަކަން - ބައިޖެހިގެ؟ ∴ (އެހެންވީއްޔާ) ދުވާލާކަން - ހިޔާވަހިކަ؟" ބާރުތި، ހިތުންތެރިން އަރިހު ސުވާލެއް ދަންނަވަމުންނެވެ. ސުވާލު ހިނގާލާފައި، އިތުރަށް ދަންނަވާފައިވާނެއެވެ: "އަދި - ބޭފުޅުން އިބާރާތުގެ ލަފުޒުތަކުގެ ހިތްވަރާ، މަގުމުން "ވައްބާ" ލާފައި، ވެއްޓޭ އިބާރާތް ނާސިރު، ބޭފުޅުންކަންތަކުގައި ވާހަކައެވެ." —— މިދުވާހަކަ ނާހަނަމަ މިހުރިން ހިނގާލާފެވެ. އެހެނަމަ، އެހެގޮތް މިހިތުގާ ވަރަށްތަކާތޮތުގެ ބާލާކަންމިންނަށް އުޅޭތޯ؟" (ހިތުމުންނައި ވާހަކައްދިނު ހިނގާލާފައި 674 ވަނަ ސަނަތުގެއިވެ ހަމަ މިސުވާލުގަތުފައިވާނަމެވެ.)

—— އަސްލުވާހަކަ މިހިސާބުން ނިމުނީއެވެ. ނިމުނުކަމުގައިވާތީ ނުވައެވެ. ނަމަވެސް، މަހަކަން ބައިޖެހިގެ ދުވާލާކަން ހިޔާވަހިކަ؟ އަ ދަންނަވައި ޖަވާބުދަންނަވައި ސުވާލުގެ މަހަކަ އެހެން ނިކުތުމަ ބޭފުޅުގެ ބޭފުޅުކަން ނިމުނީއެވެ. އަޅުގަނޑުގެ ނަޖާގަދެވެ. (އަޅުގަނޑަކު، އާދައިގެ އަހަރުތަކުގެ ވަރަށް ރަށްއާދައިގެ ދިވެހި ސަލާމެވެ. ތަރިކަށް ބަސްވައިދަރައިކަމުގެ ނުތަތިއަށް އަޅުގަނޑުގެ ގަދަރުވެއެވެ. ވަރަށް ވާދައިގެ ކަމަކުވެސް - އެއްވެސް އެއްޗެއްގެ ހިތުހިގައި، އަމިއްލަ ހިތްވަރުގެ ހިތްމަ ނުވަތަ ނިޔަތްތަކުގެ، ނުވެސް ހަތަރުވަނަ ގޮތުން އަޅުގަނޑު ވަރަށްއަރަގެއް ދަންނަވާލެވެ.)

ޢަމަލު: ދެއްވަނީ ވިސްނުމެއެވެ. ކަންހިނގައި ފުރިހަމަކޮށް ކަމަށް ފާހަގަކޮށްދެއްވާ ވިދާޅު ބިރުހިނގަތްވައެވެ. (ނާސިރުގެ ފެހިކަމަށް އަދި ސަރުކާރުން ބަނަމަށް ދިޔަ ފަރާތްތައްބޭން.)

- ބޭފުޅުން އާންމުގަތަމުން ކާއިޖޭ ވައްބާ ލާފައިވޭހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ
- ގާނޫނު ހަމަތަކުގެމީން ބޭފުޅުން މަގުމުން ވަހިވާން މަޖުބޫރުވޭހެއްޔެވެ؟
- މިއީ، ދިވެހިގައުމަށް ރަނގަޅެއްހެއްޔެވެ؟ ނުބައެއްހެއްޔެވެ؟
- އެއްސުވާލަ، މިވާހަކައެއްސުވާލު މިހުރިމާއްޓެއްގޮތްހެއްޔެވެ؟ ނޫންހެއްޔެވެ؟
- މިވާހަކަތައްސާއްސަވާލަ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތިރީކަމަށް ގަބޫލުކުރައްވާނަން ހެއްޔެވެ؟ ނޫންހެއްޔެވެ؟

—— (މީލާދީގެ 662 ވަނަ ސަނަތުގައި ހިނގާފައެވެ.) ދިވެހިސިޔާސީ ފިކުރުތަކުގައި ކިޔައިގެން ޝުއޫރުތައް، ދިވެހިކަރުދާހަށް އިސްދޭސިޔާސީ ފިކުރާއި ދަންނަވާ ގަވާއިދު، ދަންނަވާފައި

ވާނެއެވެ. އެއީ، ދިވެހިސަރުކާރަށް ސިއްރުން އިނގިރޭސިންނާ ގުޅިވަޑައިގެން ތައްޔާރުކުރައްވައި، ދިވެހިބޮޑުވަޒީރު އިނީޝިއަޓިވް ނަގައިގެން ހަރަކާތްތެރިވި ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަޅުގަނޑު ސިފަކުރާގޮތެވެ.

(މިޒަމާނުގެ 100 ވަރަ ސަތޭކައަހަރު ކުރިންގެ ވާހަކައެވެ.) ދިވެހިބޮޑުވަޒީރު ރަސްމީގޮތުން ސަރުކާރުގެ ނަމުގައި އިނގިރޭސިންނާ ބާއްވާފައިވާ ގުޅުން އެގްރީމަންޓުގެ ދަށުން، ދިވެހިބޮޑުވަޒީރު ވަރަށް ރަނގަޅު ރޭވުމެއް ގެނެސްދީފައިވާނެ ބޭނުންވަނީ ކީއްވެތޯ؟ ރަސްމީގޮތުން އެގައި ސަރުކާރުގެ ހިސާބުން ދިވެހިރާއްޖެ އެކަމާ ދުރުވެގެން ހުރިއެވެ. މިހާ، ސަރުކާރުގެ ހިންގުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބާރުގަދަކުރުން އިނގިރޭސި ދަށުގައިވާ ދަރަނިވެރި، ދިފާޢުވެރިކަން، އެފަރާތުގެ. އެކަން ސަރުކާރުގެ އެކި ގަރާރުގެ ނަގާ ބަލައިގަތީ ކީއްވެތޯ؟ ސަރުކާރުގެ ނުނިމޭކަމީ ސަރުކާރަށް......... ނުވަތަ ނުނިމޭކަމީ ކީއްވެތޯ؟

ޖަވާބު: ދެއްވަން ވީނުންމޯއެވެ.

- ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހާލަތަށް ބަލައި ސަރުކާރަށް އިނގިރޭސިންގެ މުއާހަދާގެ ގެނައުމުން ދިވެހިބޮޑުވަޒީރު އެކިވަރަކަށް ގަބޫލުކުރީ ކީއްވެތޯ؟ ނުނިމޭކަމީ ކީއްވެތޯ؟
- މުއާހަދާގައި ސަރުކާރުގެ ހައްގަށް، މިއީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދަރަނިވެރިވުން އިނގިރޭސި ދަށަށް ވެއްޓުމަށް ނުނިމި ވާނެކަމީ ކީއްވެތޯ؟ ނުވާނެކަމީ ކީއްވެތޯ؟

އިނގިރޭސިން، ދިވެހިރާއްޖެއަށް ފުރަތަމަވަރަށް

އެކިފަހަރު އެކިގޮތަކަށް، އެކިއެކިދައުރުތަކުގައި ބާރުގަދަ ސިޔާސީ ފަރާތްތަކުން ދަށަށް، ދިވެހިރާއްޖެ ކަނޑުގެ އަހަރުތަކުގައި ނިކަމެތިކަމެއް ނުހުރެއެވެ. ބާރުގަދަ ކަނޑުގެ ދަނޑިތަކުގެ ބަލިއަރާހަލަތައް ގެނެސްދީފައިވެއެވެ. މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހާލަތެވެ. ފުރަތަމަ ގަރާރުގެ ގެނެސް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކަނޑުގެ ދަނޑިތަކުން ދިވެހިރާއްޖެ ފަރާތަށް ވެގެންދިޔައެވެ. ކުރިއަށް ސިޔާސަތަކީ ނަމަވެފައެވެ. ދިވެހި "ނަޒަރު" ނަޒަރާއި ހިތްވަރު ކަނޑުވަމުން "ކަނޑުބަލި" އަޅުވަމުން އައިސްފައިވާ ހިސާބުން ކަމަށް ކަނޑުގެ ބަލަނުވެ ސަރުކާރުގެ އެއްގަމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ މަސްހުނި حسن ބާރުތަކުގެ ދަރުކަނޑު އިސްވެރިން ހޮޅިނަރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ "ވިއްކާ" ވާހަކައެވެ. ހެޔޮނުޖެ 9 ޖެހިލާ ކަރަސް އެކުގެ ބަންދުކުރުމަށް މަސްލަހަތު ބޮޑެތި ކަނޑު (______ އަހުލުވެރިކަމުގެ ނަމު! އިސްވެއެވެ!)

(ކަނިޔެންމަ) ބަލާލާމު ހާރެއްދިނުވަމުއާ ދޮށްވައިބަ ކަށްޗަކަށްވާ ކަލޭގެފާނަށް އަހަރެމެން ދަންނަވަނީ ބަދަލު ދެއްވާށެވެ!

ދާގެމިރާގެއްސޮ ރަސްގެފާނު ކަރާމާތްތެރި އިރުޝާދުދެއްވާށެވެ. އެބޭފުޅުންނަށް ދިވެހިން

ސަލާމަތްކުރެއްވުމާއި، ދީންބަސްޖަހައިނުލާ، އޭނާގެ އަރިހުގައިވުމުގަ ކަރަދިވެހި ފަހުރުވެރިކަމުންނެވެ.

عفو ކުރައްވައި، رحمة ލައްވާށިއެވެ. آمين.

ހޮދިންގެ އަތޮޅުތެރެއިން ބަލަދީސަލާމަތްކުރެއްވުމުގައި ދޮންބަންޑާރައިން، ރަސްކަމަށް އިސްތިވުލާއިގަތުމު

ދުވަހުގެވާހަކަ "ދިވެހިތާރީޚު" ފޮތުގެ 202 ވަނަ ޞަފްޙާގައިވެސް، މިދަންނަވާ ޢިބާރާތުންނެވެ.

"އެހެންދުވަސްވީފަހުން ހުރިހާކަމެއްވެސް، (އޮޅުގިރީގެމަކަރުހިލަ) މުޅިރާއްޖެއެވެ. (މިކަމުގެ މުޅިއާގެ) ދަށުން

ރާއްޖޭގެ ވިއްސަތި ދަރުނަސްބާކުރުނާސް ބޭރުމީހުން، ވަޒީރުންނާ، ރަދުގެއަހަރުވެރިންނާކަށް މިއާހަބާކުރުން

މުޅިއާގެއަހަރުދެވޭ، އޭޖީ ހަސަން ރަސްކަލުން ބަޑޭރި މަސްލަހަތު ރަސްކަމަށް އިސްތިވާލައިގެ މަކާނުގައި

އެދިދަންނަވައި، މިމަސްލަހަތު، އެބައިކަމުގެ ދަރިކަލުން ގަބޫލުކުރައްވަމުން ގުދުރަތުގެ މުޅިރާއްޖޭގެ ބާރުދުގެ

މިބަސް ނިކުންނަވައި ރަސްގެބަރަކާތްތެރި ރަސްމީގެ ގަދީ ވެރިކަމާއި ދިރުވީ ރޮގެގަސްމުއްސަވާގައި ނަގަން

މަގުދަރުއަ، އަނދިރިފޭރި ފަހަރުހުރުބައްގަ އަތްރަށްގައި އޮތްވަރުގެ ބޭރުން ބަންޖަގެ އަދިކާރު ދަރަނިވިލަގައި

އެރާނގައި ރަސްކަމުގެ ބަޔަކުބަރުވަ ގޮސްޖެހި ކަލޭގެފާނު ބޮލަށްހުރަސް 1173 ވަނަ އަހަރު ރަސްމިލުއާމިރު ދުމަރަ

ފަހަރުވި ބިރާސްފަތިދުވަހު ފުރަބަރަސްއަރަ ގަ މިބޭނު އެސްކުބާ ކަލުން އޮޅި ހަސަން ރަސްކަލުބަނޑޭރި

ގަދިކާރުން އަރިހުގަ ދަރުނަހަރިގަސް މިގަދިކާރުން ގޮވައިގަސް ގަނޑުވަރުފޮރުއާރު ދުރުވު ސަރަޙައްދު

ފާއިތާ ކިއައްސަރި ފަރާ މިބޭނު ގަދިކާރުގަ ދޮޅި ހަސަން ރަސްކަލުބަނޑޭރިގަ ދިކާރުގަ ވަޑުވައި

ރަސްކަމަށް އިސްތިއުލާވިއެވެ. މިގަދިކާރުގަދޭ ނަސްނުވިކަލޭ، السلطان الغازي حسن عزالدين"

މިރަދުން އަވަހާރަވިވާހަކަ، ދިވެހިތާރީޚުގެ 214 ވަނަ ޞަފްޙާގައި ވެސް، މިދަންނަވާ

އިބާރާތުންނެވެ: "ދޮންމިހަރުކަލޭ، ހިޖުރައިން 1180 ވަނަ އަހަރު ރަމަޟާންމަހު ދުވަހަކުނުވި ފަޒުރުގެ ޙައި

ވަގުތު ފުރިހަމަކޮށްދިނު ނަމުހަރަދުކޮށް، السلطان حسن عزالدين މިރަދުން ވަގުތުނަމާދަށްޖެހިގެންނުވީ، މިރަސްގެފާނު

ރަސްކަން ކުރެއްވީ 7 އަހަރާ ހަތަރުމަހާ ސޯޅަދުވަހުއެވެ."

ހިޔާންގެ އަތޮޅުތެރެއިން ބަލަދީސަލާމަތްކުރެއްވުމުގައި ދޮންބަންޑާރައިންގެ ވާހަކަ މިހާރުގެކަމުގެ ގެންނަވާ

ވިދާޅުވާތީބާވުން އެވެ ގޮތާފާނަކަން ނުކުރެއްވެ. މިދޮންމިހަކަމާބާވާހަކަ އަތާއިވެސް ނުކުރެއްވޭތެވެ.

މިކަލޭގެ ހަމަމޮރުވާންވެގެން، މާބޮޑު ޖުމޮއްހިރުން މިކަހަލަ ވާހަކަތަކުން އަމުދުން ހުރި އެއްކަލަ އިވުމާ ހަމަވީހިނގާއެވެ. ——— އެއްގޮތަކަށްވެސް އެހެނެއްނުވެއެވެ. ދޮންބަންޑާރައިން މަސައްކަތްކުރެއްވީ ހަމަ، އިނގިރޭސިން ނޫންބަޔަކު ދިވެހިންނަކާ ނުކުރެވެއެވެ. ދިވެހިންނަކަށް ނުކުރެވޭނެއެވެ. ވީމާ........ ދޮންބަންޑާރައިން އަވަހާރަވީ މީލާދީން 1767 ވަނައަހަރުއެވެ.

ހޮޅިންގެ އަމިއްލަން ދިވެހިންނާ ދިވެހިރާއްޖޭ ސަރުކާރުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ދޮންބަންޑާރައިން އަވަހާރަވުމާ އެންމެ 11 އަހަރުދުވަސްތެރޭގައެވެ. السلطان محمد معين الدين الثاني އިންނެވީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދިވެހިރަށް އަށެވެ. ދިވެހިން ވޭތުވެދިޔަ ދުވަސްތަކުގެ ބޮޑުބައެއްގައި އިނދަޔާއި އެކަމަނާ ތިރިވަން، އޮޅުން، ހަމަ ސާދާ ދިރިއުޅުމުގެ ކޮޅެވެ. (މާލޭގެ ފަރާތުން ކިއުނު ބާރުވެރި ފޮނުވި) ދުވަސްވަރަކީ، އިނގިރޭސިން އެބައިމީހުންގެ އޮފީސް ޖަހައި ބޮޑުކަމެއް ބޭނުމީ ވަޒީފާ މިލްކުވެރިކަމެއް ލިބިގަތުމުގެ އުފާފުޅު ދުވަސްވަރެވެ. މިފަދަ ބޮޑު ގޮތަކުން އިންޖީނުތަކުގެ ސިޔާސީ ގަދަކަމުގެ ހިތްވަރު އިނގިރޭސިންގެ އަޑުވިކަމުގެ ދަރަޖައެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިންޖެއާއި ވިޔަފާރިވެރިން ވިޔަފާރިކުރުމުގެ އަމާންކަމެވެ. އަދި ހުރިހާ ކަމެއްގައި އިނގިރޭސިންގެ ބާރުގެ ދަށުގައި އޮތީ އިންޖެއާއި ރާއްޖޭގެ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ތަނަވަސްކަމެވެ. އެދުނުގެ ބޮޑުވެރިޔާއެވެ. އިނގިރޭސި ދައުލަތެވެ. ދުވަސްވަރަކީ، މާލޭގައި "ބޮޑު ހުކުރު" ޖެހުމުގެ މާރެހި ސަރުކާރުގެ ދުވަސްވަރެވެ. މިހުރިހާ ދުވަސްތަކުގެ މައްޗަށް ވިޔަފާރިކުރުމަށް ގާތްގަނޑަކަށް އަހަރެއްގެ ފަހުން ދިވެހިރާއްޖެ ހިފެހެއްޓުމަށް ކުރެވުނެވެ.

މިދުވަސްވަރު ހިނގައިދިޔަ ވާހަކަތަކުން، މާލެހިފިއްޖެއްސެއް މިކަހަލަ ބޮޑުކަމުގެ މުޅިއެއްކަމެއް އިސްލާމީ ދީނީ ތިރީސްފަސް ދުވަހުގެ ގާތްގަނޑަކަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބާރުލިބިގެން ސިލޯނުގެ ގަވަރުނަރު، އިއުލާނުކުރެއްވި: މަޤާމު ޝަރުޢީ ޙުކުމްތަކުގެ އަދާލަތު، ދިވެހިރާއްޖެ ބޮޑުސަރުކާރު ދިވެހިރާއްޖެއާއި ބާރުލިބުނު ރައްޔިތުން، އިނގިރޭސިންނަށް ހިތްވަރުދިނުމުގެ މަގުފަހި ސިލޯނުގެ މަޤާމަށް ހަމަޖެހުން މިކަމުގެ އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ ވާހަކަ އެއްވެސް ގޮތަކަށް ވެގެންނެވެ.

1887 ވަނައަހަރުގެ އެޕްރީލުން 22 ވަނަދުވަހު ސިލޯނުގެ ގަވަރުނަރު ގޯރޑަން، ވަޑައިގެންނެވީ ޝަރުޢީ ބަދަލު އެކު ސުލްޠާނުގެ ދުވަސް ކުރަހަކީ ޚަބަރުގެ ވަރަށް ބޮޑު ބަހައްޓާ ދުވަސް އެކު. ރާއްޖޭގެ ބާރަށް އެމް. ޕީ. ސީ. އެމް. ޖީ އަދި ފޮނުވި ސިޔާސީ މެމްބަރުން ސަލާމަތުން ދިރިއުޅުމަށް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަށްތަކާއި އެރަށްތަކުގެ ސިޔާސީ ބާރުތަކެއް ދިވެހިރާއްޖެ ދިފާއުކުރުމަށް އަރުވަން ގެނައިސް ބޭރުގެ ކޮންމެ ސިޔާސީ ބަދަލެއް، ބޭރުގެ އިދާރީ އުސޫލު ގެނައިސް ހުރިހާ ސަރުކާރު

މަނަވަރު ސިފައިންގެ އިސްޓޭޝަނުގައި ހުރުމަކަށް އުޅުނަމަ، އެކަން މަނާކުރުމުގެ އެއްވެސް މަޖްލިސެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނެތެވެ. މިއީ މިދުވަސްވަރު ފުމާ ކައިރިބަކުމެވެ. ވިމާ އަޅުގަނޑުމެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަދުންނަށްމާ އޮގިރިމަންބެއްގައި ސިވިލްކުރުމުން ހަވާސްކުރަން ވެރިކަމާއި ބޭވިއެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ހިފާޑުގައި، ދިވެހިދަރުމަ ބޭރުމިހުނަން މިހާ ދަރުގޮވިއްމެ ގަދުވެރިދަރުގެ މަސްއަލަ ސޮވުރަ ބެރުމަލަތުއްރަ ތަމަގާލާ ހަތަރުއިހިޒާޒަ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިންސާފުގަ ޖަޒީރާގެ ކޮޅުހާހި ސުވަރުދިގެ ދަރުއްމަރާ ހަނދާނެރުގިޔާއިވެއްގެ ދިގުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބަޔަކު އިސްވާ މަސްކަތުދުން ފާރިސަމަ މަސްކަތުގައެރުވުން، ސިލްފަރުގަކާރު އެކަށް ގަބުލުހިވާ ކަވާ، ބޭރުގެއްމެ ސިޔާސީބާރާ ދިވެހިބާސް އަމުލަތާ ނުގަޑު ބަރިދަބޭހިރުގެ ނުވާނަކަމާ މިބާވަތުގެ ޝަރުޢީ ގާނޫނުތަކުގެ ދީނީހިފުއްވުމެވެ. މިއީ ވަރަށް ބަދަލުވީ ވަޤުތެވެ.

ބަރިހިދުނުގަކަން ވަޒީރުނިސްބަތުން އަޅުގަނޑުމެން ހަރުކަތްކުރިއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހާލަތުގެ ދަރަނި ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިނިވަންކަމުގެ ދަރަޖައިގައި ފިރާތީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދޭހަވިއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހާލަތުގެ ދަރަނި ދަރަނީގެ ހަނދާން ބޯޅަބަހުގެ ސަރުކާރުގެ ކޯލިތާކުން އެއްބަސްވުމުގެ ހާލަތުގައި ވަނީއެވެ. ރަސްމީ ބަރަވެރިކަމާއި، އެހިރުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ މަސްއަލަތައް ވަރަށް ފަސޭހައިން ފަރިތަކުރެވުނެވެ. ނުވަތަ ގަދަކަމުން ސިޔާސީ ހަރަކާތެއް ވަރަށް ބޮޑަށް ހިނގިއެވެ. މިބާރުގެ މަސައްކަތުގެ އަޅުގަނޑުމެން އެކަކުވެސް މިޔަބާރުގެ ނުދަރަށުރެވިއެވެ. އިވުނީ، މިހިރުގެ ވަރަށް ބޮޑުވެރިކަމެވެ. މިޔަރުދުން އެވަރަށް ދަރަނިކަމުގެ މަސައްކަތް ނިމުނީ 26 ޖުލައި 1965 ދުވަހުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިނިވަންކަމަށް ހިރުނީ. މިނިވަން ޤައުމެއްގެ ގޮތުގައި ބޭރުގެ މަތީ ގައުމުތަކުގެ ގެސްޓުވެއެވެ.

އެކަމުކޮށް ވިސްނާލާފައި ބޮޑުބަލާލާށެވެ! މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މިނިވަންވުމުގެ ގޮތުގައި ހުރިހާތާ.

ހެދުމަރުވީ. މިއީ ހަރަކާތް ދަންނާލާ ހަނދާނުގެ ނަމުގައި ރޯގެން ބޭނުންވާ ކަމެއް ނުވާ ސަބަބުން އަހަރުން

މިއީ ދުނިޔާ ހަނގުރާމައިގެ ކާރިސާއެއްތޯ؟ ހައިސިއްޔަތުން ނުކުތް އަހަރެން ހުރެމޭ ބޮޑަށް ހާސްވީމެވެ. އެބޮޑުނާމެހާ އަޅުމުވާ ސަރަޙައްދު ކޮށްހަދާދިން އަހަރުން ގެސްޓާއި ހަރަކާތްގެ ނިމިއްޖެއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ

އާރިޔަތިރާށީން ހުރި އިދާރާ ނިޒާމު ސާފުކުރުމުގެ ސަރަހައްދު، އެވާނީއެވެ. ހިފުހޭ މިހާރަށް މިއީ ބޮޑުވެސް ސަރަކާރަށް ނަފުއަތުތަކޮށް، މިދިޔަ ސަރުކާރު ނެރުނު އަދަބުގެ ފޮނުވިއެވެ. (އެހިރުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހަނގުރާމާ ކުރުއްސުރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބަނދަރު ގޮތުގައި ނުވެއެވެ.)

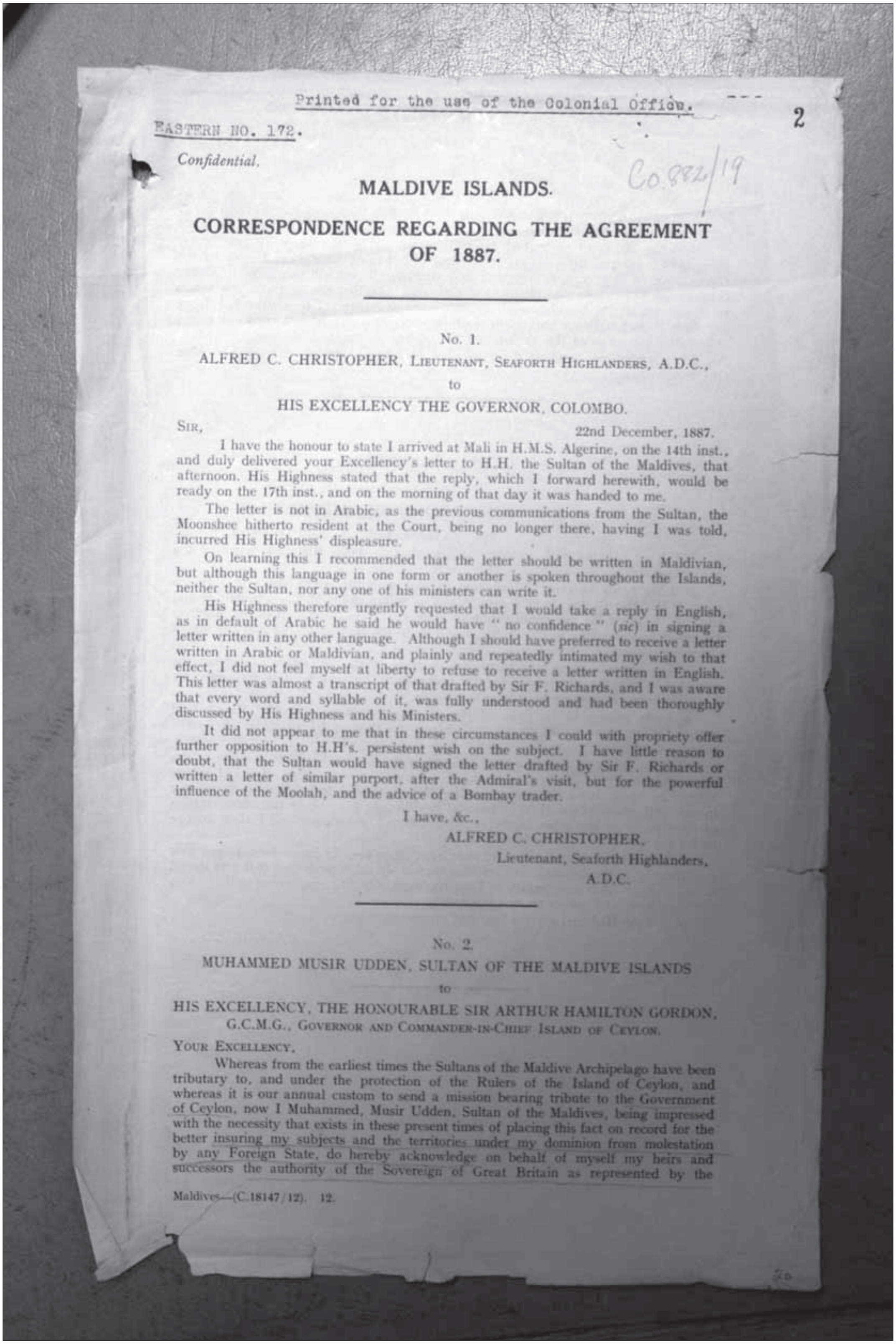

Printed for the use of the Colonial Office.

2

EASTERN NO. 172.

Confidential.

Co.882/19

MALDIVE ISLANDS.

CORRESPONDENCE REGARDING THE AGREEMENT OF 1887.

No. 1.

ALFRED C. CHRISTOPHER, LIEUTENANT, SEAFORTH HIGHLANDERS, A.D.C.,

to

HIS EXCELLENCY THE GOVERNOR, COLOMBO.

SIR,

22nd December, 1887.

I have the honour to state I arrived at Mali in H.M.S. Algerine, on the 14th inst., and duly delivered your Excellency's letter to H.H. the Sultan of the Maldives, that afternoon. His Highness stated that the reply, which I forward herewith, would be ready on the 17th inst., and on the morning of that day it was handed to me.

The letter is not in Arabic, as the previous communications from the Sultan, the Moonshee hitherto resident at the Court, being no longer there, having I was told, incurred His Highness' displeasure.

On learning this I recommended that the letter should be written in Maldivian, but although this language in one form or another is spoken throughout the Islands, neither the Sultan, nor any one of his ministers can write it.

His Highness therefore urgently requested that I would take a reply in English, as in default of Arabic he said he would have " no confidence " (*sic*) in signing a letter written in any other language. Although I should have preferred to receive a letter written in Arabic or Maldivian, and plainly and repeatedly intimated my wish to that effect, I did not feel myself at liberty to refuse to receive a letter written in English. This letter was almost a transcript of that drafted by Sir F. Richards, and I was aware that every word and syllable of it, was fully understood and had been thoroughly discussed by His Highness and his Ministers.

It did not appear to me that in these circumstances I could with propriety offer further opposition to H.H's. persistent wish on the subject. I have little reason to doubt, that the Sultan would have signed the letter drafted by Sir F. Richards or written a letter of similar purport, after the Admiral's visit, but for the powerful influence of the Moolah, and the advice of a Bombay trader.

I have, &c.,

ALFRED C. CHRISTOPHER,
Lieutenant, Seaforth Highlanders,
A.D.C.

No. 2.

MUHAMMED MUSIR UDDEN, SULTAN OF THE MALDIVE ISLANDS

to

HIS EXCELLENCY, THE HONOURABLE SIR ARTHUR HAMILTON GORDON, G.C.M.G., GOVERNOR AND COMMANDER-IN-CHIEF ISLAND OF CEYLON.

YOUR EXCELLENCY,

Whereas from the earliest times the Sultans of the Maldive Archipelago have been tributary to, and under the protection of the Rulers of the Island of Ceylon, and whereas it is our annual custom to send a mission bearing tribute to the Government of Ceylon, now I Muhammed, Musir Udden, Sultan of the Maldives, being impressed with the necessity that exists in these present times of placing this fact on record for the better insuring my subjects and the territories under my dominion from molestation by any Foreign State, do hereby acknowledge on behalf of myself my heirs and successors the authority of the Sovereign of Great Britain as represented by the

Maldives—(C.18147/12). 12.

2b

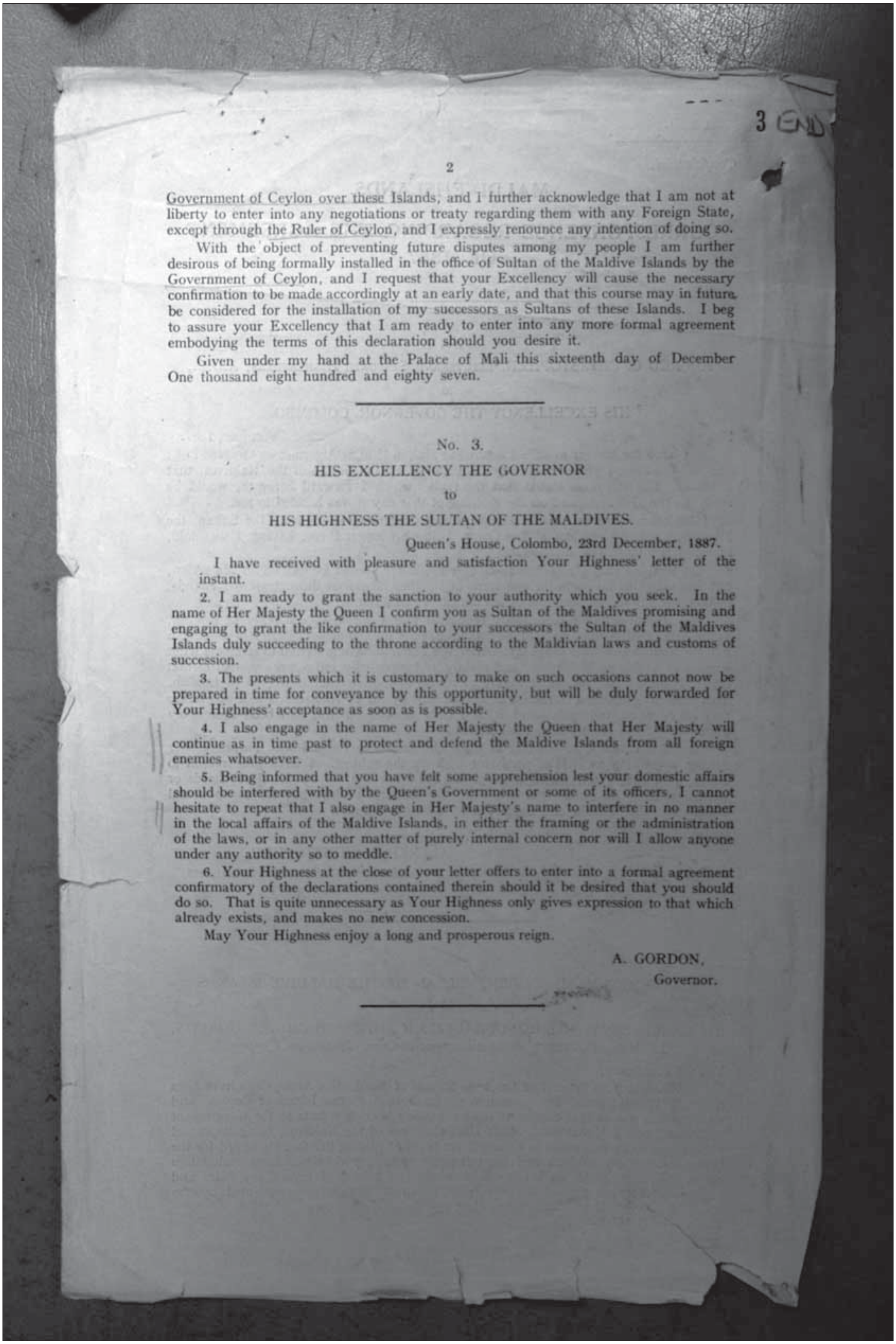

3 END

2

Government of Ceylon over these Islands, and I further acknowledge that I am not at liberty to enter into any negotiations or treaty regarding them with any Foreign State, except through the Ruler of Ceylon, and I expressly renounce any intention of doing so.

With the object of preventing future disputes among my people I am further desirous of being formally installed in the office of Sultan of the Maldive Islands by the Government of Ceylon, and I request that your Excellency will cause the necessary confirmation to be made accordingly at an early date, and that this course may in future be considered for the installation of my successors as Sultans of these Islands. I beg to assure your Excellency that I am ready to enter into any more formal agreement embodying the terms of this declaration should you desire it.

Given under my hand at the Palace of Mali this sixteenth day of December One thousand eight hundred and eighty seven.

No. 3.

HIS EXCELLENCY THE GOVERNOR

to

HIS HIGHNESS THE SULTAN OF THE MALDIVES.

Queen's House, Colombo, 23rd December, 1887.

I have received with pleasure and satisfaction Your Highness' letter of the instant.

2. I am ready to grant the sanction to your authority which you seek. In the name of Her Majesty the Queen I confirm you as Sultan of the Maldives promising and engaging to grant the like confirmation to your successors the Sultan of the Maldives Islands duly succeeding to the throne according to the Maldivian laws and customs of succession.

3. The presents which it is customary to make on such occasions cannot now be prepared in time for conveyance by this opportunity, but will be duly forwarded for Your Highness' acceptance as soon as is possible.

4. I also engage in the name of Her Majesty the Queen that Her Majesty will continue as in time past to protect and defend the Maldive Islands from all foreign enemies whatsoever.

5. Being informed that you have felt some apprehension lest your domestic affairs should be interfered with by the Queen's Government or some of its officers, I cannot hesitate to repeat that I also engage in Her Majesty's name to interfere in no manner in the local affairs of the Maldive Islands, in either the framing or the administration of the laws, or in any other matter of purely internal concern nor will I allow anyone under any authority so to meddle.

6. Your Highness at the close of your letter offers to enter into a formal agreement confirmatory of the declarations contained therein should it be desired that you should do so. That is quite unnecessary as Your Highness only gives expression to that which already exists, and makes no new concession.

May Your Highness enjoy a long and prosperous reign.

A. GORDON,
Governor.

1-043

އިނގިރޭސިންގެނައި މިޔުއުމުގައި ދިވެހިރަސްގެ ފާނުދެއްވާ ސޮއިކުރެއްވުމުގެ ކަންތައްކުރުވުމުގެ ގޮތް ތަފާތުތަކެއްގެ ޚިޔާލުގައި އެބަހުރިއެވެ. އެގްރީމަންޓުގައި ސޮއިކުރެއްވުން އަޅުއްވާލައި، މަރުޙަލާ ޢަބްދުލްކަރީމް ހުސައިންމަނިކު، އެވާހަކަ ތިބުއްވާފައިވަނީ، މިދަންނަވާލެވުނެވެ.

އެގްރީމަންޓުގައި السلطان محمد معين الدين الثاني ސޮއިކުރެއްވީ މަޤުބޫލުކުރެއްވުނެވެ. ބިރުތަރުކައިގެން ވެއެވެ. އެޗް.އެމް.އެސް. ބިރިހެސްނުގައި ސިލިޔަންކާގެ ގަވަރުނަރުގެ ވަކީލު ބޮޑަބ އެޑްމިރަލް ފުރުއެރީން ބެބްޖޫނު ރިކަބެސްޓާއި ދަސްވަރުގެ ކުޑުބުޝަން ބޮޑުބަރި އެބަ. ބޮއިބެއްއާއި النبيل احمد ديدى (ފަހުން الأمير احمد ދޮރިމޭނާކިލެގެފާނު) އާއި މިސްބަހަރ ބަހުރުތުރުކާރިމް ދުރަލިޔާރާއި ވެއްޖެއިގެން އެގްރީމަންޓުއާއިލުގައި ކަޅުއަރުވީ މަސައްކަތްކުރުން ވީ ނާރާމިހާބެވެ. މިހެނީ، السلطان محمد معين الدين الثاني އާއި وزيرالأعظم الامير محمد ރަންނަބަނޑޭރިކިލެގެފާނު (ކަކާގެ) އާއި فضيلة الشيخ محمد جمال الدين ނައިބުތުއްތުއާއި، ދެންވެސް ތަރުޖަމާގެ ބޭނުމާއި ހަވާލު މިކަމާ އެއްބަސްވުމެވެ. ދެން މަސައްކަތު އެނބުރި ސިލޯނަށްކާއަރު ގޮސްފު އަދި އަރަބަޅުން އެގްރީމަންޓުއާއިލުގެން ހިފައިގެންނެވެ. މިހެން މިކަން ހިނގީ فضيلة الشيخ محمد جمال الدين ނައިބުތުއްތު އެގްރީމަންޓު ހިއްސާދެއްވީމެވެ. މި އެގްރީމަންޓުގެ ހިއްސާވުމާ عبد الرحمن ބާޖަރަމް ސޯބަރުޝިކާ އިޚްލާޞްތެރިކަމެވެ.

މަސައްކަތު މާތްބަނދަރުކަމުގައިސް، މާކަތާއިސްނުވެ ގަވަރުނަރު (ސަރ އާރް ޑަބްލިއު ހޯޓަން ޖީ.ސީ.އެމް.ޖީ) ގެ ވަކީލުންނާއި ރަސްރަސްކަލުގެ النبيل احمد ديدى އާއި الفاضل عبد الكريم ދުރަލިޔާރާއި عبدالرحمن عالم ސޯބަރުގެ މަޖިލިސްއަށް ވަޒީރުންނާއެވެ. ބޮޑުނުގެ މަނިކުފާނުގައި ރަށުގެފުޅު ބޮޑުން ބިއްބޮއިއެވެ. ރަތުން، އެގްރީމަންޓުގައި ސޮއިކުރެއްވުމަށް އިސްކަންދެއްވައިފިއެވެ. ނައިބު ތުއްތުގެ ބޭފުޅުންގެ އަހަރެއްގެ ޖަލްސާގައި ރުހުންކަމަށް ފޮނުއްވިއެވެ. ދެން ޖެހިގެން އަރުބަދު މަސައްކަތް ކުރައްވައިފިއެވެ.

ފަހައްސަވައިފިއެވެ. ދެންނީ މަސައްކަތުގެ ހިރާބަޔެ ކާކުއާއިރާއަހަރަށްހާފައިގެން ދުއްވާފައި އަހަރެ ކާރިޔާރުބޭގެ މިސްރަހަނ ޖަރިކަރުކަރެއް މަޑުކޮށްފިޔަރެވެ. ކުރިއަށްކަން މަސައްކަތުގެ ބަހަށްބިޔަގައި احمد ديدى އާއި عبدالكريم ދުރަލިޔާރާ ބާޖަރަމްސޯބަރަށް ވަޑައިގެންވިދޭވަނީ: ސޮއިނުކުރެއްވި ނަމަ، ރަނގަޅު ފުރުޞަތު އަރުވާލެވިގެންދާނެވެ. ރަރަރުހޯދަދުއްތުގެ ސޮއިކުރެއްވުން މިދަޤުބޫރުވިއެވެ. މިވަގުތު فضيلة الشيخ محمد جمال الدين ނާއިބުތުއްތު ފުރަމަތިއެއްސަ ތަރުވާލެއްސަ ނުކުންނަވަމުން

ބުނުއްވަނީ، ކާފިރުންއަތުން ޝަހީދުމަރަކުން މަރުވިޔަސް ދިޔައިގާ ސޮއިކުރާނަކަށްނުކުރެއްވުމެވެ. ސޮއިކުރާމާލު، މަރެއްނީނާނަމެވެ. ކޮންމެއަކަސް ނައިބުވެއްޖެއުމުގެޖާއެވެ. ރަދުންބުރުކުޖުން ސޮއިކުރައްވައިފިއެވެ.

މިބާވަތުގެ ސިޔާސަތް ކިޔަނީ "ގަންބޯޓް" ސިޔާސަތެވެ. މިގޮތުން އިނގިރޭސިން ނުވަތަ އެހެންވެސް ބާއިން ގަދަކަމުން އަތްމެސޮއިތަކަށް ފާބުޅަމަތަކާއި ނިޔަނާކަމުން ފުނަނަނުންނާނަށެވެ.

މަނަވަރުފުރަދެއިގެންދިޔައީ، އެގެރިމަންބޮގައި ސޮއިކުރެއްވުމަށްފެނި، އިބްރާހީމް ދީދީމާ ކަލޭގެފާނު މާލޭގެނެސްވައި، ބޮޑުވަޒީރުކަނޑަށް ދަންނަވާފާއެވެ. އޭރު އެކަލޭގެފާނު ނަމަށް، ބޮޑުކަލޭގެ ސަރުބީއަށް އަރާވާގަވައި ފުރައިއްޔަގެއް ދޭދުކަރުގައި ބެއިއަރުފާއި އަރަންވަޒަރު ގޮތެވެ. ❛މީރާވެތިރީނީމުދި އިނގިރޭސިން ދިފާއިކަރަށްފަރަމަތޮއްޓި މަޖިޖެވާހަކައެވެ.

ދިވެހިންގެ "ވަރަށްބޮޑު" އިނގިރޭސިން

މަތިގައިވާ އަހަރެއަކުރު މީހާއެވެ ފުރަތަމަ ވެސް ހިފުގެ ކުރެއްވީނާ ކަރަށް ފިނަޔަނީ، މިކާރޭ މިއީ، އިނގިރޭސިންނަރު ހޯދަ ނަފުރަތުކުރަމިހާރާއެވެ. އެހެންއަރުނެވެ. އައިސަވާނެވެ!

ރަސްގެއަރު ފުރަތަމަ ވޭއިގެސަފިރު އޭނާގެ ސަރުކާރަރު ދިވެހިން ސިފަކާރުއްވާ ފިއިވަނީ، މިރާމާޗާ ސ. 541 ގައި އެވާއިބާރުޒުންނެވެ. ޔިތާމުންއައިވާރަކަރުކުގެ ބާވަޒުންސ. 573 ގައި ދިއިޔާފިއެވެ.

❜.... އެކަމަށްވެސް ތަޔިންކަރަވަރެވެ. ދިވެހިޖައްވާގެ ވައިފުނުގެ ރަކާއްޖާއި އިހުސާސް އިނގިރޭސި

"ދުފާކުން" ނުފިލާނުއެވެ. ދިވެހި "މިރުވަސް" އިނގިރޭސި "ސާފުވަތަކުން" ނުކަނެޭނުއެވެ. ދިވެހި

ހުރުދުންފެހިގައި މިހުންނަ "ޖާތީގޭގެ ފޫނުރަހަރަ" ފެސް އިނގިރޭސި "ކަރުބޭކަން" ހަމަ ނުފިލާނުއެވެ.

ދިވަހަކަ ކަޑުންނެވެ. އާމިންގެތަންޏާ ފިއާކާ އެއްފިދިއަނުންނެވެ. ހަމަކަކުންމު އިނގިރޭސި އެއްގެއެވެ.❛

ބާފުހަސްނުހިފިއެއްޓި ދަގުނެޑުފެރި ގޭރުސާގެމުގެ އަދި އޭގަޅަދެ ގެނގާ ދިވެހިބާޖަގި ރަނާގުތަކު ކަމަކުދަރު

ހަދުނާކަރުފައި، އެމީހާސަބަބަކުގެ ޖަގި ސޮއިރުކަނގެ ރަބުބޭގަރު އެގުރުމަނބާ (ސ. 662 ގައި)

ސޮފުކަރުފައިވާނީ، ދިވެހި ސަވާނަކީ ފޫހިދިގަވާސާއިކެން އެފަރުއައި، ދިވެހިބަރުހެ މަކަށް

އިނގިރޭސިން ހިފައިގެންހައި ދަންމަޖޭއެއްގެ ދޮމުގައެވެ. އެވާކަކަ ނިންމާވާދުން (ސ. 673 ގައި)

ދަންނަވާފައިވާނެއެވެ. '..... ކަޅުމައިތިރި، ރަސީލަމްއަނަގެ ދިވެހިބޭފުޅުވެރި ހުންނެވީ

އުފާފުޅުވެއްޖެއެވެ. ދިވެހިރައްޔިތުން ހިތާ އާގޮބަސްއޮތިބޭއިރުއެވެ. (އިންޖީން ހަރާކާތް ކަނޑުމަތީގައި

ހާދުގައިޖި ވަގުތަށް އެބުނާ ބޮސަރު މާޅެނާދުވުމަކީ، އަދި އެހެންކަމުގައްޓާއެވެ. ފަހުން

ހަވާލުކުރައްވާށެވެ، ވަގުތުން އެހަން އެވަގުތަކު ހަމަޅައްސާލުމާ ނިމުނީއާއެވެ.)

ހިތްވަރުގެ ވިސްނުމުން ދިވެހިރައްޔިތުންނަށް ވިސްނާ އަދި ދޭތެ އިނގިރޭސިންނަށް، އުފާފުޅުން ހިތުހިތުގައެވެ.

ކިޔުވާލައްވާށެވެ؟ (ވިދާޅުވުމަކަށްވާނެއެވެ.)' މިހާރާކަމަކަށް ތަފްސީލު (ސ. 100 ގައި) ދަންނަވަން

ފެށިފައިވާނީ، "ދިވެހިކުރަން ކަރުދާސްތަކުގައި އިނގިރޭސިދަހުގެ" ސިފައިކަމަށް އަޅާފައެވެ.

އަޅުގަނޑަށް، އިނގިރޭސި ދައުލަތާއި ދިވެހި ދަރަޖައާ، ދިވެހިރައްޔިތުންނާ، (ކާވާކަށްވެސް އެއްގޮތަކަށް) "ވަރަށް ފުށުބޮޑު"

ނޫ އަޅާފައި، އިނގިރޭސިން ނޫ ބޮޑު ދިރުފައިވާ މަތިގައިވާ ދިރުނާސަތުލް ހިތްވަރަކަށް ފެނުނެވެ.

ފަހަތުގަނޑަމުން ދަންނަވާފައި އެވާފުކުރައިންނެވެ. ނަމަވެސް ސާފުކަން ދަންނަވާލަދީއެވެ. ވަކިގައުމުއް

ކިޔުވަނީމާއެވެ. އެއްވެސް ކަހަލަ އެއްވެސް ވަކި ފުރާނައަކަށް އަޅުގަނޑުގެ އަމިއްލަނޑުކުރުމުގެ ކަށެވެ.

ދެންނެވިއްޔާއި ދަންނަވަމުން ލިޔުމުންދައްމި، އަޅުގަނޑު ދުރުބަނޑުވާކަކައެވެ. އިނގިރޭސިންގެ

ހިމާޔަތް ދިވެހިންގެއްދިޔަ 1887 ވަ ގެ ދިވެހި - އިނގިރޭސި އެއްބަސްވުން ފިހާވަލައެވެ.

ވަކަކައްބަސް ކިޔައިދީކަދާލުގަނޑުވިހަސަ، އެއް ތަދުކަން ސާބިތުކޮށްދިނީ ވީތެވެ ކަނޑާލައެވެ.

ވީމާ ދިވެހި - އިނގިރޭސިގެ ލުމާބަ، ދެމިނިވަކަކުން ދަންނަވާލަނާލެވެ.

1948 ގެ އެގްރިމަންޓް

އިސްވެދިޔަ 1887 ގެ އެއްބަސްވުމުގެ 61 އަހަރު ފުރުނެވެ. އިނގިރޭސި ދައުލަތާ ދިވެހި ދައުލަތާދެމެދު އައު އެގްރިމަންޓެއްގައި ސޮއިކުރެވުނެވެ. 24 ޑިސެމްބަރު 1948 - 14 ޞަފަރުލްޚައިރު 1367 ވީ ހޮނިހިރުދުވަހުއެވެ. އިނގިރޭސިދައުލަތުގެ ފަރާތުން ސޮއިކުރެއްވީ ސިލޯނުގައިހުންނަވާ އިނގިރޭސި ހައިކޮމިޝަނަރ ސަރ ވޯލްޓަރ ހެންކިންސަންއެވެ. ރާއްޖޭގެ ފަރާތުން، ابراهيم علي ديدي އާއި محمد امين އެވެ. މިކަމުގެ ދަރުބާރު އެޅުނީ، މިހާރު އިސްލާމީމަރުކަޒު އޮތިބިމުގައެވެ. (އަޅުގަނޑުގެ އުމުރުން އޭރު 12 އަހަރެވެ. އެދުވަހު އަޅުގަނޑުމެން މަދުރަސާތުދީނިއްޔާ، ދަރިވަރުންދަރުބާރާ އަރުވައިގެ ދަރަޖަގައި އަރިހުގައި ދުވަހުގެ ރަސްމިއްޔާތު ބަލާކުރުމުގައިވިއެވެ.)

1-044

އިނގިރޭސި - ދިވެހި ދެމެދައެގްރިމަންޓްގައި ސޮއިކުރިދުވަހު 1948

-2 24 އޮގަސްޓު 1948 ވީ ހޮނިހިރުދުވަހު ސޮއިކުރެވުނު މިއެގްރިމަންޓްގެސަބަބުން ކުރިއްސުރެ ދިވެހިންދެމުންއައި ޖިޒީދިނުން ހުއްޓުނީ. ޖިޒީއަކީ، އެއްސަރުކާރުން އަނެއްސަރުކާރަށް އޭރު ދެމުންއައި ބަރުމާ ހަދިޔާއެކެވެ. އެދުވަސްވަރު އެކަނި ބައްޕާ ވިދާޅުވިއެގްރިމަންޓުގައި، ވަރަށްބޮޑު ރަސްމިއްޔާތަކާއިއެކު އެކަމެވެ. ދިވެހިރާއްޖެއާ ސިލޯނުގެބޮޑުގަވަރުނަރަށްވެއެވެ. މިއީ، އިނގިރޭސި ދިވެހި ދެމެދަ އެގްރިމަންޓެވެ.

-3 ދިވެހި - އިނގިރޭސި ވިންވަރަށްއެގްރިމަންޓަށް 1 ޖަނަވަރީ 1953 (14 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1372) ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު ސޮއިކުރެވުނު އެގްރިމަންޓެވެ. މިއީ، ސޮއިކުރެވުނު ސަރުކާރުތަކުގެ ރަސްމީ ޖުމްހޫރިއްޔާއަކަށް ބަދަލުވެ، އެޖުމްހޫރިއްޔާގެ ފުރަތަމަ ރައީސަކަށް މުޙައްމަދު އަމީން ވެވަޑައިގެންނެވެ. އޭގެފަހުން ދިވެހި - އިނގިރޭސި އެއްބަސްވުންތަކުގައި ހިމާޔަތްދެމުންއައީ، މިއެއްބަސްވުމާއެވެ. ނަމަވެސް މިއެގްރިމަންޓުގައިވާ އިނގިރޭސިދައުލަތުގެ ފަރާތުން މިއެގްރިމަންޓުގައި ސޮއިކުރެއްވީ، ސިލޯނުގެ ހުންނަވާ އިނގިރޭސި ހައިކޮމިޝަނަރ ސަރ ސިސިލް ސައިރަސްއެވެ. ދިވެހިދައުލަތުގެ ފަރާތުން މުޙައްމަދު އަމީނެވެ.

-4 ދެދައުލަތުގެ ދެމެދުގައި ހަމަޖެހިފައިވާ އެގްރިމަންޓެއް ސޮއިކުރީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވެރިކަން އަމީން

ރަސްކަމަކަށް ބަދަލުވެ 7 މާރޗް 1954 - 1 ރަޖަބު 1373 ވީ އާދީއްތަދުވަހު މުހައްމަދު ފަރީދުލްއައްވަލު ރަސްކަމުގެ ހުވާކުރެއްވުމާގުޅިގެންނެވެ. މިއެގްރިމަންޓުން ހަމައެކަނި ބަދަލުކުރެވުނީ، ޖުމްހޫރީ ވެރިކަމަކުން ރަސްކަމަކަށް ބަދަލުވުމުގެ ބައެވެ. އެގްރިމަންޓުގެ އަސްލު އޮތްގޮތަށް އޮތީއެވެ.

5- ފަސްވަނަފަހަރަށް - ދިވެހި - އިނގިރޭސި އެގްރިމަންޓުގައި ސޮއިކުރެވުނީ، 14 ފެބްރުއަރީ 1960 - 16 ޝަޢުބާން 1379 ވީ އާދީއްތަދުވަހުއެވެ. މިއީ، މަޝްހޫރު އަލްޕޯޓް އެގްރިމަންޓެވެ. މިއެގްރިމަންޓުގައި، ދިވެހިދައުލަތުގެ ފަރާތުން ސޮއިކުރެއްވީ، ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާސިރެވެ. އިނގިރޭސިދައުލަތުގެ ފަރާތުން، މިނިސްޓަރ އޮފް ސްޓޭޓް ފޯރ ކޮމަންވެލްތު ރިލޭޝަންސް ސީ. ޖޭ. އެމް. އަލްޕޯޓެވެ. [illegible] ވަޑައިގަތީ، [illegible] ދިވެހިރާއްޖެއަށް ވަޑައިގަތް މަގާމުގެ ގޮތުން [illegible]

[illegible] މިނިސްޓަރުގެ [illegible] ދިވެހިސަރުކާރުން [illegible] އެކަމަށް [illegible] 1 ޖަނަވަރީ 1959 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު، އައްޑޫ [illegible] ދިވެހި [illegible] މިއަލްޕޯޓް އެގްރިމަންޓެވެ.

މިނިވަންއެގްރިމަންޓް

އަލްޕޯޓް އެގްރިމަންޓަށްފަހު، އިނގިރޭސިދައުލަތާއި ދިވެހިދައުލަތާދެމެދު 6 ވަނައަށް ކުރެވުނީ، 26 ޖުލައި 1965 ގެ މިނިވަންވުމުގެ އެގްރިމަންޓެވެ. [illegible] އިނގިރޭސި [illegible] ([illegible]) [illegible] محمد امين ގެ [illegible] އެގްރިމަންޓާ، އަލްޕޯޓް އެގްރިމަންޓާ، 1965 ގެ މިނިވަން އެގްރިމަންޓުގެ [illegible] ([illegible]) [illegible] އޮވެނީއެވެ.

NOVELTY
PRINTERS & PUBLISHERS PVT. LTD.

رئيس الجمهورية
الفاضل محمّد نشيد އަށް

ފުރުން ސަލާމަށްފަހު، ދަންނަވަމެވެ.

ސީ.ޓީ.އެމް. އޮލްޖިބް އެގްރިމަންޓާއި ޖުލައި 26 ގެ މިނިވަން އެގްރިމަންޓް

މަތީގައި ދަންނަވާ ދެއްގިރިމަންޓް، އެބޭފުޅުންކުރައްވާ ސޮއިގެ ކުލަވާލައިދީ،
“ދުރުތަނާ އިވުސްއަޅުގެ ހަނދާނުހުރިބައި”ގެ ابراهيم ناصر ގެ خدمت އާބާދާ ދުވަސް ފުރުމަށްގައި
ހިމަނައިދެއްވުމަށް. މިހާ، ސަރުކާރުގައި އޮތް އެގްރިމަންޓް ޓިވިދާންޓާއެވެ.
ތަންޖެހޭ އާޚައިފަސްއިން ހުރި މިދު އެގްރިމަންޓްގައި ސޮއިއިސްތިއެވެ.
ދެކެވޭއިސްތިހާރު އާގެ އޮލްޖިބް އެގްރިމަންޓް ފޮނުވީމެވެ.
(ދެއްވިޔަސް ނުދެއްވިޔަސް، ދިހަވަރަކަށްދުވަހަށްވުރެ ގިނަދުވަސް
މީޓަވާބަކަށް އިނގިރޭސިކަން ދަޅުވާނ ވާހަކަފަސް ދަންނަވާލީމެވެ.)

احترام قبول ކުރެއްވުން އެދެމެވެ.
24 އޮގަސްޓް 2011

خادمكم

(علي حسين)

رئيس الجمهورية ގެ އޮފީސް
މާލެ

M. Utility
Male' 20340, Maldives
Tel: +(960) 331 8844
Fax: +(960) 332 7039
Email: info@novelty.com.mv
Reg. No. C-51/92

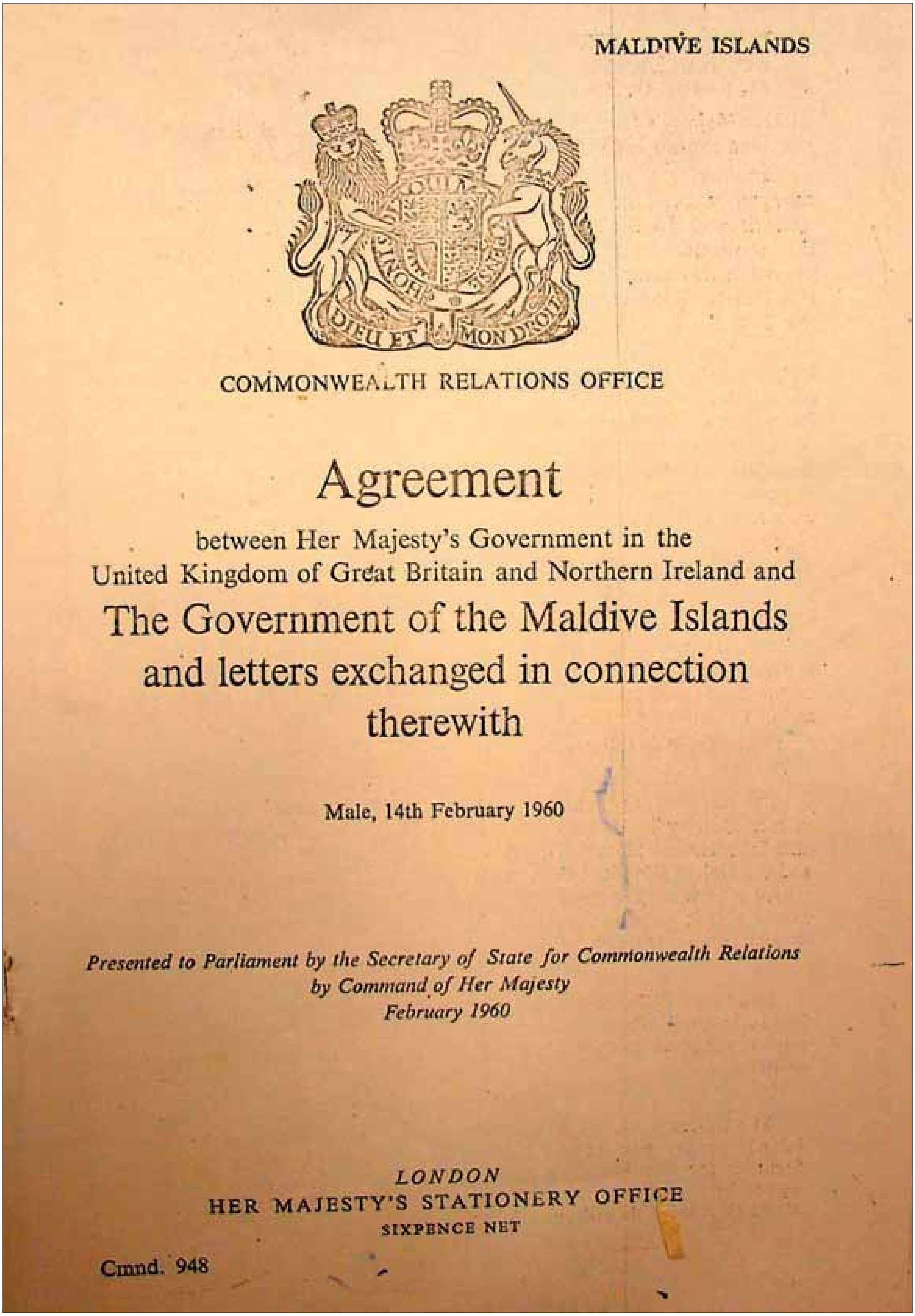

MALDIVE ISLANDS

COMMONWEALTH RELATIONS OFFICE

Agreement

between Her Majesty's Government in the
United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and

The Government of the Maldive Islands and letters exchanged in connection therewith

Male, 14th February 1960

Presented to Parliament by the Secretary of State for Commonwealth Relations
by Command of Her Majesty
February 1960

LONDON
HER MAJESTY'S STATIONERY OFFICE
SIXPENCE NET

Cmnd. 948

1-045

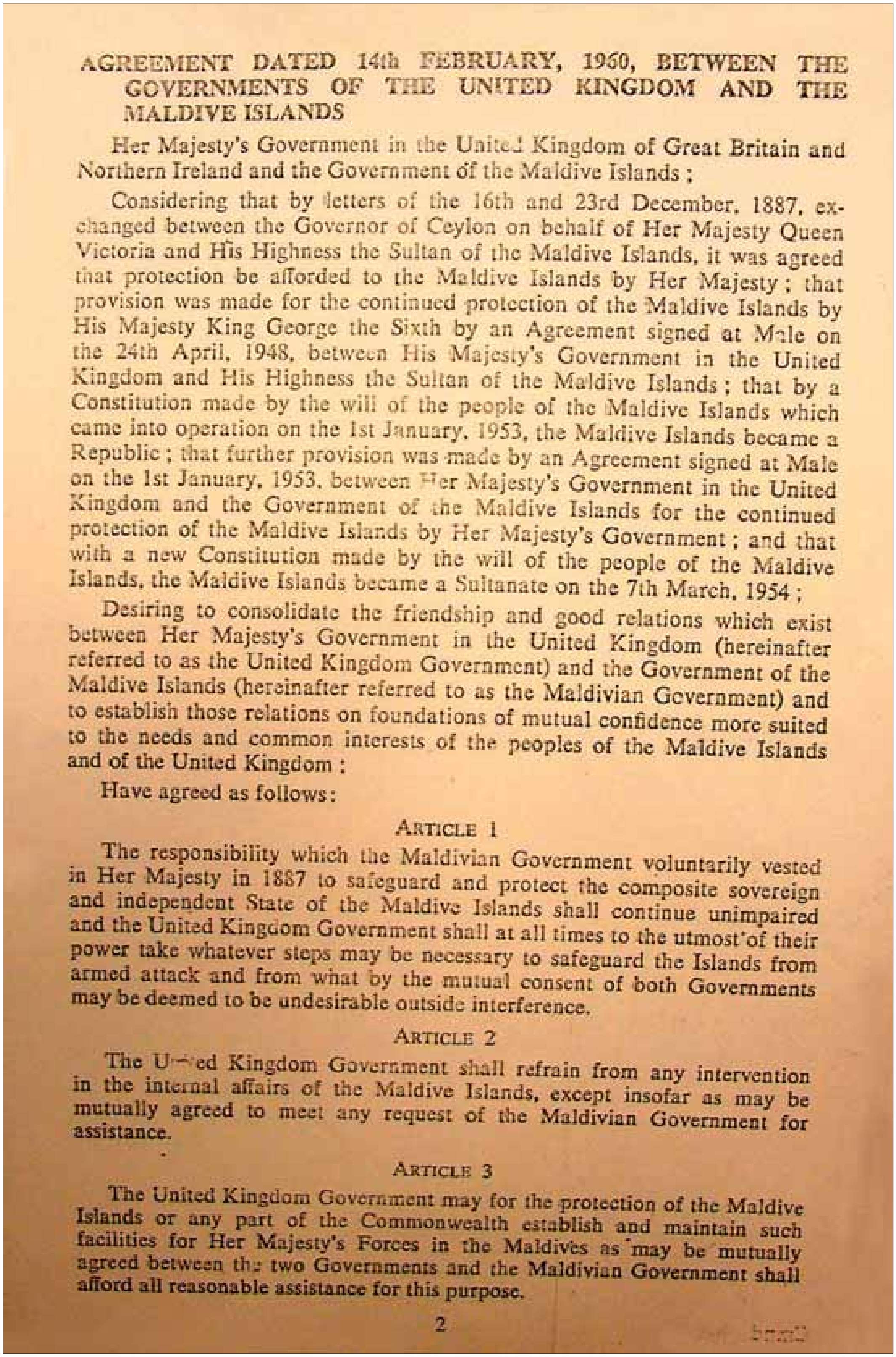

AGREEMENT DATED 14th FEBRUARY, 1960, BETWEEN THE GOVERNMENTS OF THE UNITED KINGDOM AND THE MALDIVE ISLANDS

Her Majesty's Government in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Government of the Maldive Islands ;

Considering that by letters of the 16th and 23rd December, 1887, exchanged between the Governor of Ceylon on behalf of Her Majesty Queen Victoria and His Highness the Sultan of the Maldive Islands, it was agreed that protection be afforded to the Maldive Islands by Her Majesty ; that provision was made for the continued protection of the Maldive Islands by His Majesty King George the Sixth by an Agreement signed at Male on the 24th April, 1948, between His Majesty's Government in the United Kingdom and His Highness the Sultan of the Maldive Islands ; that by a Constitution made by the will of the people of the Maldive Islands which came into operation on the 1st January, 1953, the Maldive Islands became a Republic ; that further provision was made by an Agreement signed at Male on the 1st January, 1953, between Her Majesty's Government in the United Kingdom and the Government of the Maldive Islands for the continued protection of the Maldive Islands by Her Majesty's Government ; and that with a new Constitution made by the will of the people of the Maldive Islands, the Maldive Islands became a Sultanate on the 7th March, 1954 ;

Desiring to consolidate the friendship and good relations which exist between Her Majesty's Government in the United Kingdom (hereinafter referred to as the United Kingdom Government) and the Government of the Maldive Islands (hereinafter referred to as the Maldivian Government) and to establish those relations on foundations of mutual confidence more suited to the needs and common interests of the peoples of the Maldive Islands and of the United Kingdom :

Have agreed as follows :

ARTICLE 1

The responsibility which the Maldivian Government voluntarily vested in Her Majesty in 1887 to safeguard and protect the composite sovereign and independent State of the Maldive Islands shall continue unimpaired and the United Kingdom Government shall at all times to the utmost of their power take whatever steps may be necessary to safeguard the Islands from armed attack and from what by the mutual consent of both Governments may be deemed to be undesirable outside interference.

ARTICLE 2

The United Kingdom Government shall refrain from any intervention in the internal affairs of the Maldive Islands, except insofar as may be mutually agreed to meet any request of the Maldivian Government for assistance.

ARTICLE 3

The United Kingdom Government may for the protection of the Maldive Islands or any part of the Commonwealth establish and maintain such facilities for Her Majesty's Forces in the Maldives as may be mutually agreed between the two Governments and the Maldivian Government shall afford all reasonable assistance for this purpose.

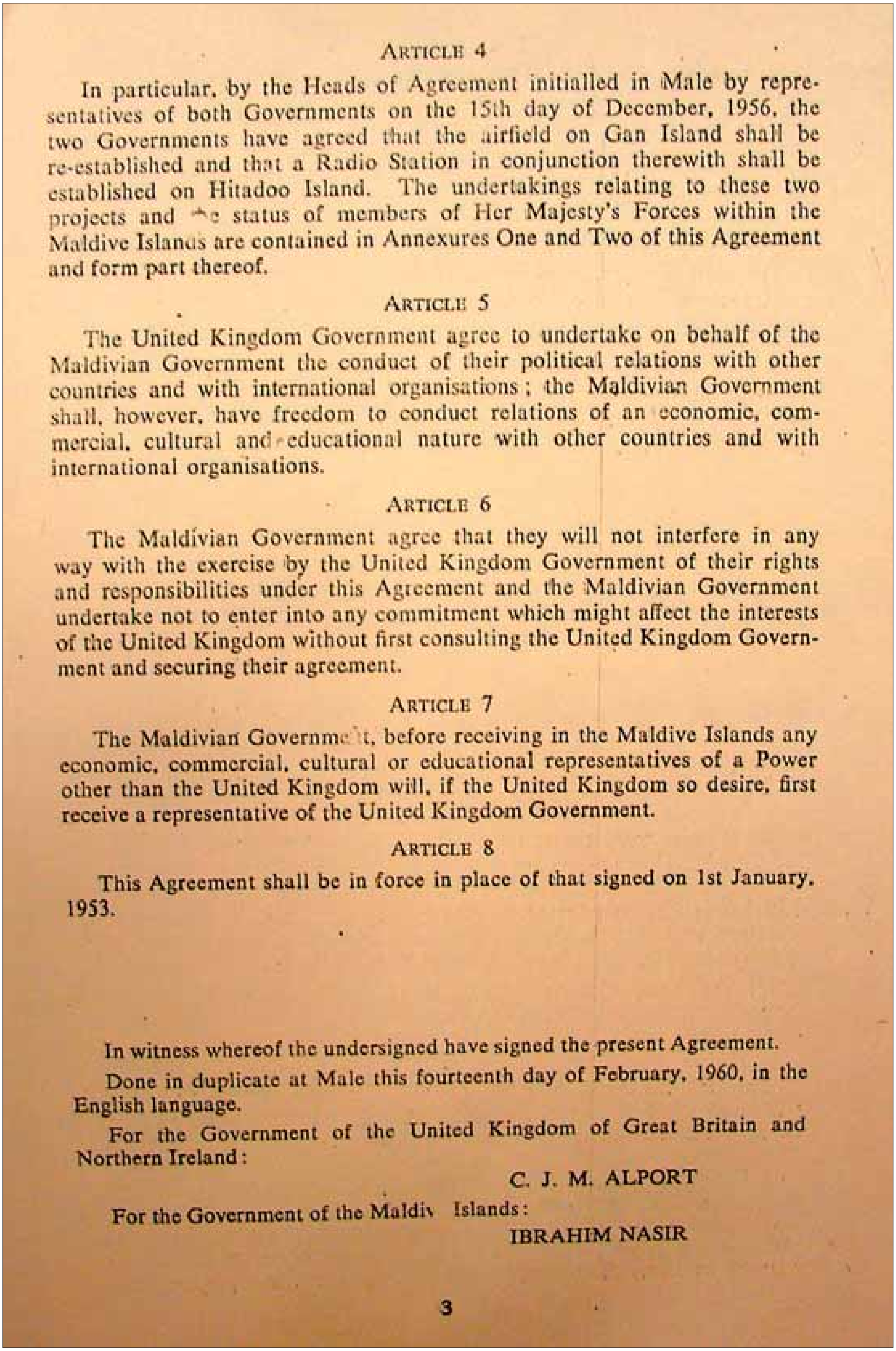

ARTICLE 4

In particular, by the Heads of Agreement initialled in Male by representatives of both Governments on the 15th day of December, 1956, the two Governments have agreed that the airfield on Gan Island shall be re-established and that a Radio Station in conjunction therewith shall be established on Hitadoo Island. The undertakings relating to these two projects and the status of members of Her Majesty's Forces within the Maldive Islands are contained in Annexures One and Two of this Agreement and form part thereof.

ARTICLE 5

The United Kingdom Government agree to undertake on behalf of the Maldivian Government the conduct of their political relations with other countries and with international organisations; the Maldivian Government shall, however, have freedom to conduct relations of an economic, commercial, cultural and educational nature with other countries and with international organisations.

ARTICLE 6

The Maldivian Government agree that they will not interfere in any way with the exercise by the United Kingdom Government of their rights and responsibilities under this Agreement and the Maldivian Government undertake not to enter into any commitment which might affect the interests of the United Kingdom without first consulting the United Kingdom Government and securing their agreement.

ARTICLE 7

The Maldivian Government, before receiving in the Maldive Islands any economic, commercial, cultural or educational representatives of a Power other than the United Kingdom will, if the United Kingdom so desire, first receive a representative of the United Kingdom Government.

ARTICLE 8

This Agreement shall be in force in place of that signed on 1st January, 1953.

In witness whereof the undersigned have signed the present Agreement.

Done in duplicate at Male this fourteenth day of February, 1960, in the English language.

For the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland:

C. J. M. ALPORT

For the Government of the Maldive Islands:

IBRAHIM NASIR

3

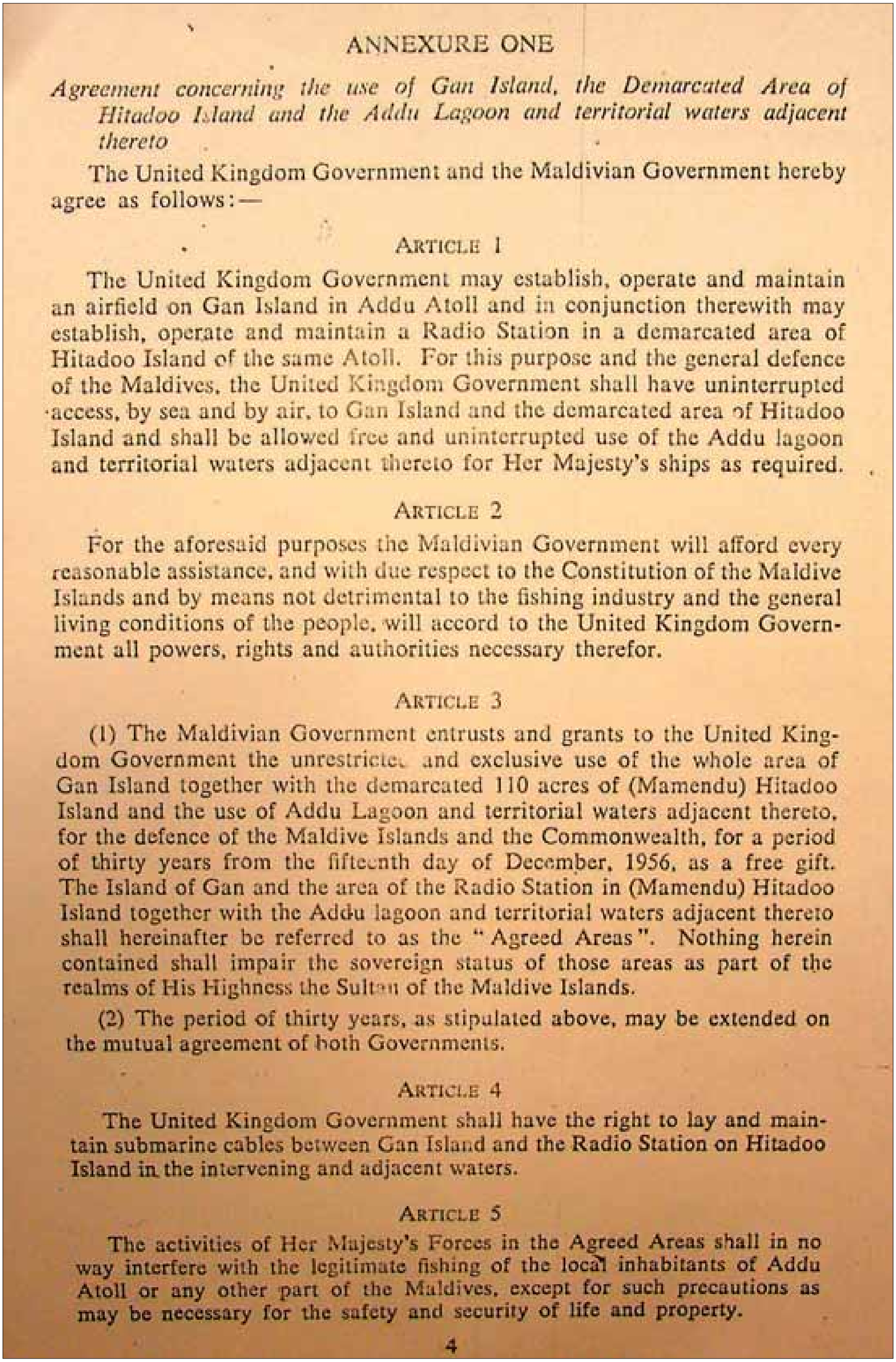

ANNEXURE ONE

Agreement concerning the use of Gan Island, the Demarcated Area of Hitadoo Island and the Addu Lagoon and territorial waters adjacent thereto

The United Kingdom Government and the Maldivian Government hereby agree as follows:—

ARTICLE 1

The United Kingdom Government may establish, operate and maintain an airfield on Gan Island in Addu Atoll and in conjunction therewith may establish, operate and maintain a Radio Station in a demarcated area of Hitadoo Island of the same Atoll. For this purpose and the general defence of the Maldives, the United Kingdom Government shall have uninterrupted access, by sea and by air, to Gan Island and the demarcated area of Hitadoo Island and shall be allowed free and uninterrupted use of the Addu lagoon and territorial waters adjacent thereto for Her Majesty's ships as required.

ARTICLE 2

For the aforesaid purposes the Maldivian Government will afford every reasonable assistance, and with due respect to the Constitution of the Maldive Islands and by means not detrimental to the fishing industry and the general living conditions of the people, will accord to the United Kingdom Government all powers, rights and authorities necessary therefor.

ARTICLE 3

(1) The Maldivian Government entrusts and grants to the United Kingdom Government the unrestricted and exclusive use of the whole area of Gan Island together with the demarcated 110 acres of (Mamendu) Hitadoo Island and the use of Addu Lagoon and territorial waters adjacent thereto, for the defence of the Maldive Islands and the Commonwealth, for a period of thirty years from the fifteenth day of December, 1956, as a free gift. The Island of Gan and the area of the Radio Station in (Mamendu) Hitadoo Island together with the Addu lagoon and territorial waters adjacent thereto shall hereinafter be referred to as the "Agreed Areas". Nothing herein contained shall impair the sovereign status of those areas as part of the realms of His Highness the Sultan of the Maldive Islands.

(2) The period of thirty years, as stipulated above, may be extended on the mutual agreement of both Governments.

ARTICLE 4

The United Kingdom Government shall have the right to lay and maintain submarine cables between Gan Island and the Radio Station on Hitadoo Island in the intervening and adjacent waters.

ARTICLE 5

The activities of Her Majesty's Forces in the Agreed Areas shall in no way interfere with the legitimate fishing of the local inhabitants of Addu Atoll or any other part of the Maldives, except for such precautions as may be necessary for the safety and security of life and property.

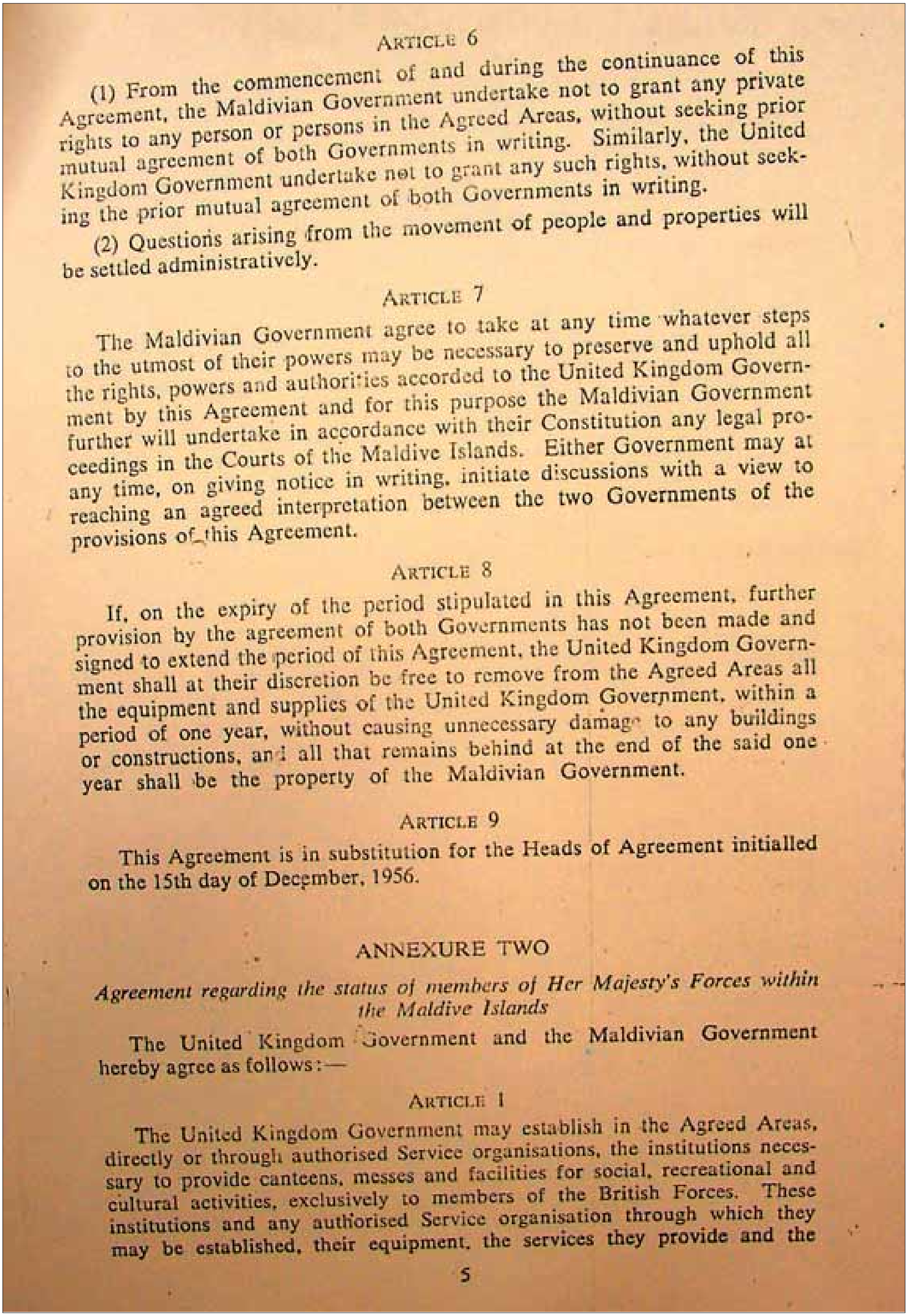

ARTICLE 6

(1) From the commencement of and during the continuance of this Agreement, the Maldivian Government undertake not to grant any private rights to any person or persons in the Agreed Areas, without seeking prior mutual agreement of both Governments in writing. Similarly, the United Kingdom Government undertake not to grant any such rights, without seeking the prior mutual agreement of both Governments in writing.

(2) Questions arising from the movement of people and properties will be settled administratively.

ARTICLE 7

The Maldivian Government agree to take at any time whatever steps to the utmost of their powers may be necessary to preserve and uphold all the rights, powers and authorities accorded to the United Kingdom Government by this Agreement and for this purpose the Maldivian Government further will undertake in accordance with their Constitution any legal proceedings in the Courts of the Maldive Islands. Either Government may at any time, on giving notice in writing, initiate discussions with a view to reaching an agreed interpretation between the two Governments of the provisions of this Agreement.

ARTICLE 8

If, on the expiry of the period stipulated in this Agreement, further provision by the agreement of both Governments has not been made and signed to extend the period of this Agreement, the United Kingdom Government shall at their discretion be free to remove from the Agreed Areas all the equipment and supplies of the United Kingdom Government, within a period of one year, without causing unnecessary damage to any buildings or constructions, and all that remains behind at the end of the said one year shall be the property of the Maldivian Government.

ARTICLE 9

This Agreement is in substitution for the Heads of Agreement initialled on the 15th day of December, 1956.

ANNEXURE TWO

Agreement regarding the status of members of Her Majesty's Forces within the Maldive Islands

The United Kingdom Government and the Maldivian Government hereby agree as follows:—

ARTICLE 1

The United Kingdom Government may establish in the Agreed Areas, directly or through authorised Service organisations, the institutions necessary to provide canteens, messes and facilities for social, recreational and cultural activities, exclusively to members of the British Forces. These institutions and any authorised Service organisation through which they may be established, their equipment, the services they provide and the

5

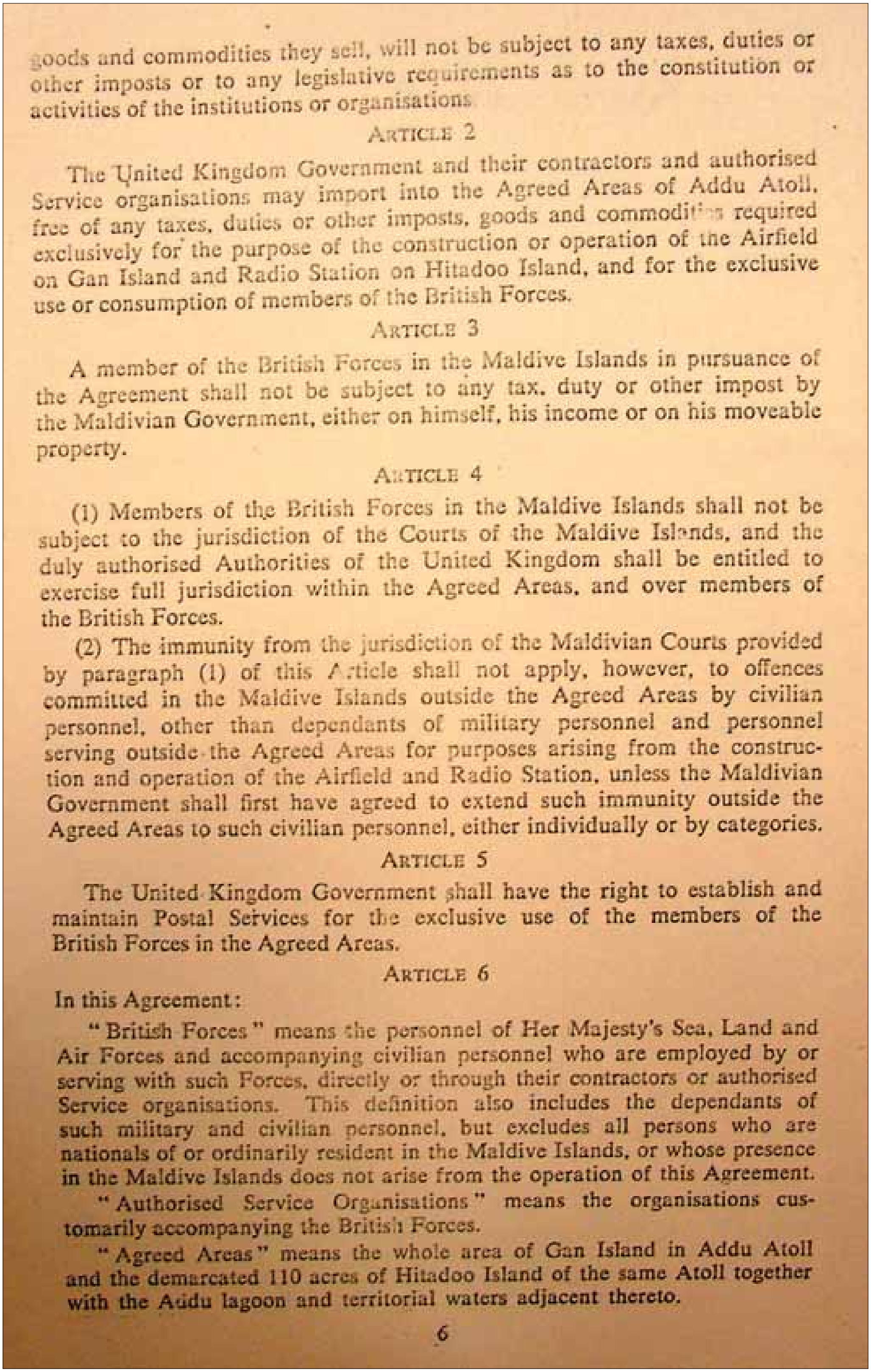

goods and commodities they sell, will not be subject to any taxes, duties or other imposts or to any legislative requirements as to the constitution or activities of the institutions or organisations.

ARTICLE 2

The United Kingdom Government and their contractors and authorised Service organisations may import into the Agreed Areas of Addu Atoll, free of any taxes, duties or other imposts, goods and commodities required exclusively for the purpose of the construction or operation of the Airfield on Gan Island and Radio Station on Hitadoo Island, and for the exclusive use or consumption of members of the British Forces.

ARTICLE 3

A member of the British Forces in the Maldive Islands in pursuance of the Agreement shall not be subject to any tax, duty or other impost by the Maldivian Government, either on himself, his income or on his moveable property.

ARTICLE 4

(1) Members of the British Forces in the Maldive Islands shall not be subject to the jurisdiction of the Courts of the Maldive Islands, and the duly authorised Authorities of the United Kingdom shall be entitled to exercise full jurisdiction within the Agreed Areas, and over members of the British Forces.

(2) The immunity from the jurisdiction of the Maldivian Courts provided by paragraph (1) of this Article shall not apply, however, to offences committed in the Maldive Islands outside the Agreed Areas by civilian personnel, other than dependants of military personnel and personnel serving outside the Agreed Areas for purposes arising from the construction and operation of the Airfield and Radio Station, unless the Maldivian Government shall first have agreed to extend such immunity outside the Agreed Areas to such civilian personnel, either individually or by categories.

ARTICLE 5

The United Kingdom Government shall have the right to establish and maintain Postal Services for the exclusive use of the members of the British Forces in the Agreed Areas.

ARTICLE 6

In this Agreement:

"British Forces" means the personnel of Her Majesty's Sea, Land and Air Forces and accompanying civilian personnel who are employed by or serving with such Forces, directly or through their contractors or authorised Service organisations. This definition also includes the dependants of such military and civilian personnel, but excludes all persons who are nationals of or ordinarily resident in the Maldive Islands, or whose presence in the Maldive Islands does not arise from the operation of this Agreement.

"Authorised Service Organisations" means the organisations customarily accompanying the British Forces.

"Agreed Areas" means the whole area of Gan Island in Addu Atoll and the demarcated 110 acres of Hitadoo Island of the same Atoll together with the Addu lagoon and territorial waters adjacent thereto.

6

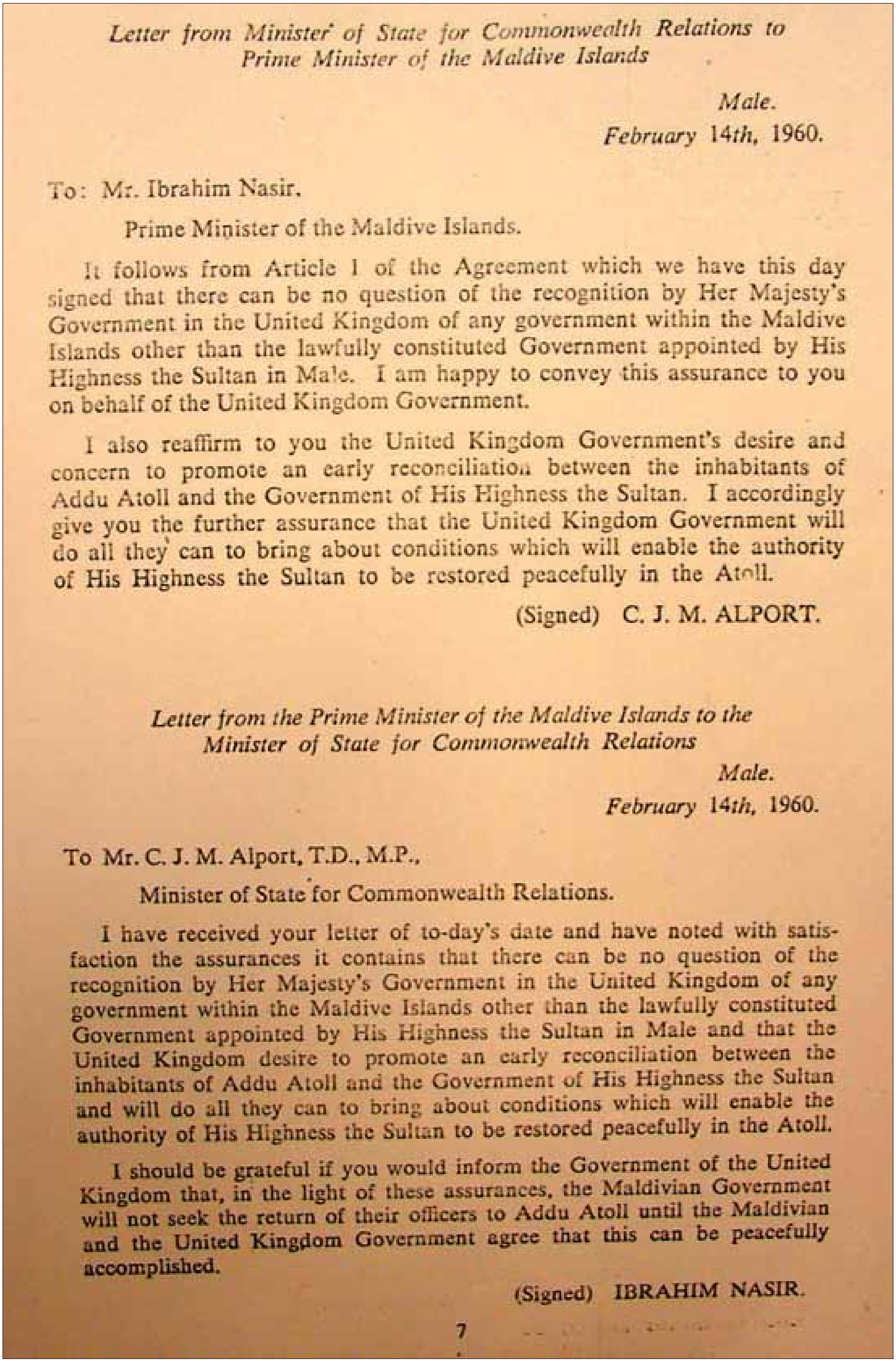

Letter from Minister of State for Commonwealth Relations to Prime Minister of the Maldive Islands

Male.
February 14*th*, 1960.

To: Mr. Ibrahim Nasir,
Prime Minister of the Maldive Islands.

It follows from Article 1 of the Agreement which we have this day signed that there can be no question of the recognition by Her Majesty's Government in the United Kingdom of any government within the Maldive Islands other than the lawfully constituted Government appointed by His Highness the Sultan in Male. I am happy to convey this assurance to you on behalf of the United Kingdom Government.

I also reaffirm to you the United Kingdom Government's desire and concern to promote an early reconciliation between the inhabitants of Addu Atoll and the Government of His Highness the Sultan. I accordingly give you the further assurance that the United Kingdom Government will do all they can to bring about conditions which will enable the authority of His Highness the Sultan to be restored peacefully in the Atoll.

(Signed) C. J. M. ALPORT.

Letter from the Prime Minister of the Maldive Islands to the Minister of State for Commonwealth Relations

Male.
February 14*th*, 1960.

To Mr. C. J. M. Alport, T.D., M.P.,
Minister of State for Commonwealth Relations.

I have received your letter of to-day's date and have noted with satisfaction the assurances it contains that there can be no question of the recognition by Her Majesty's Government in the United Kingdom of any government within the Maldive Islands other than the lawfully constituted Government appointed by His Highness the Sultan in Male and that the United Kingdom desire to promote an early reconciliation between the inhabitants of Addu Atoll and the Government of His Highness the Sultan and will do all they can to bring about conditions which will enable the authority of His Highness the Sultan to be restored peacefully in the Atoll.

I should be grateful if you would inform the Government of the United Kingdom that, in the light of these assurances, the Maldivian Government will not seek the return of their officers to Addu Atoll until the Maldivian and the United Kingdom Government agree that this can be peacefully accomplished.

(Signed) IBRAHIM NASIR.

7

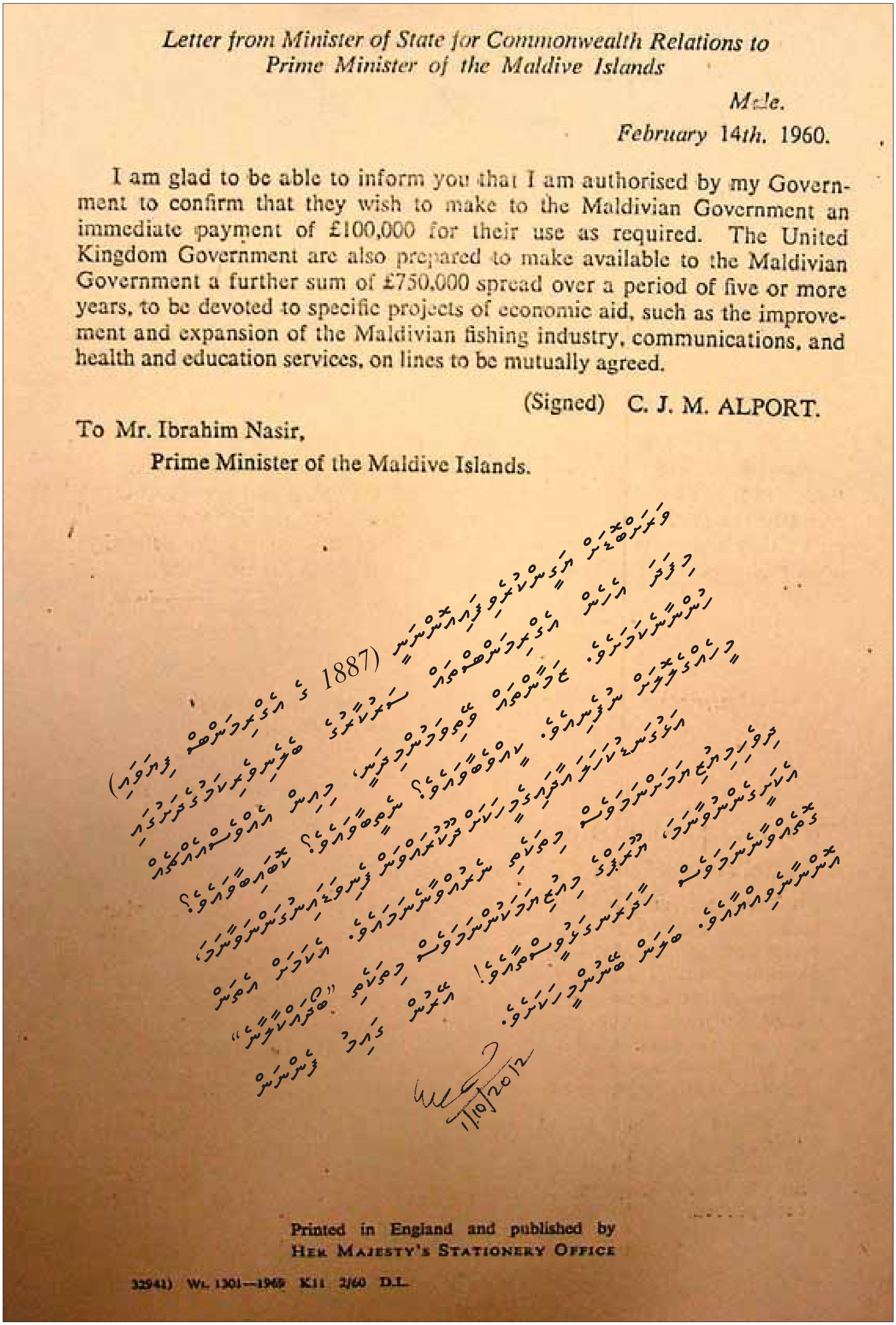

Letter from Minister of State for Commonwealth Relations to Prime Minister of the Maldive Islands

Male.
February 14th. 1960.

I am glad to be able to inform you that I am authorised by my Government to confirm that they wish to make to the Maldivian Government an immediate payment of £100,000 for their use as required. The United Kingdom Government are also prepared to make available to the Maldivian Government a further sum of £750,000 spread over a period of five or more years, to be devoted to specific projects of economic aid, such as the improvement and expansion of the Maldivian fishing industry, communications, and health and education services, on lines to be mutually agreed.

(Signed) C. J. M. ALPORT.

To Mr. Ibrahim Nasir,
Prime Minister of the Maldive Islands.

ވަރަށްބޮޑަށް [illegible] (1887 ގެ އެގްރީމަންޓްގެ ދިފާޢީ)
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

1/10/2012

Printed in England and published by
Her Majesty's Stationery Office

32941) Wt. 1301—1960 K11 2/60 D.L.

1-048

މުޙައްމަދު އަމީން، އިނގިރޭސިން

20 ޖުލައި 1910 - 13 ރަޖަބު 1328 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު، ދުނިޔޭގެއަލިކަން ދެކެވަޑައިގަތް މުޙައްމަދު އަމީން، ކުޑައިރުގެ އުނގެނުމުގެ އެއްރަނދާންގައްބަވަނީ، 21 ޖަނަވަރީ 1920 ގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަދުންނަށް ސީ.އެމް.ޖީ.ގެ އިއްޒަތްތެރިކަމުގެ ވަޑައިގަތް އެމް.ސީ.ޖީ. ބޭރުވެސް އާދޭސްގެއިރުގޮތް އިނގިރޭސިވަފުދެއްގެ ވާހަކައިންނުވެ. ހިތްޕުޅުގައި ބިންވަޅުދިނީގެޔާ އެދުވަހުގެ ހަނދާންތައް އޭނާ ވިދާޅުވެދެއްވާގޮތް އައްސަފަރައްވާފައެވެ.

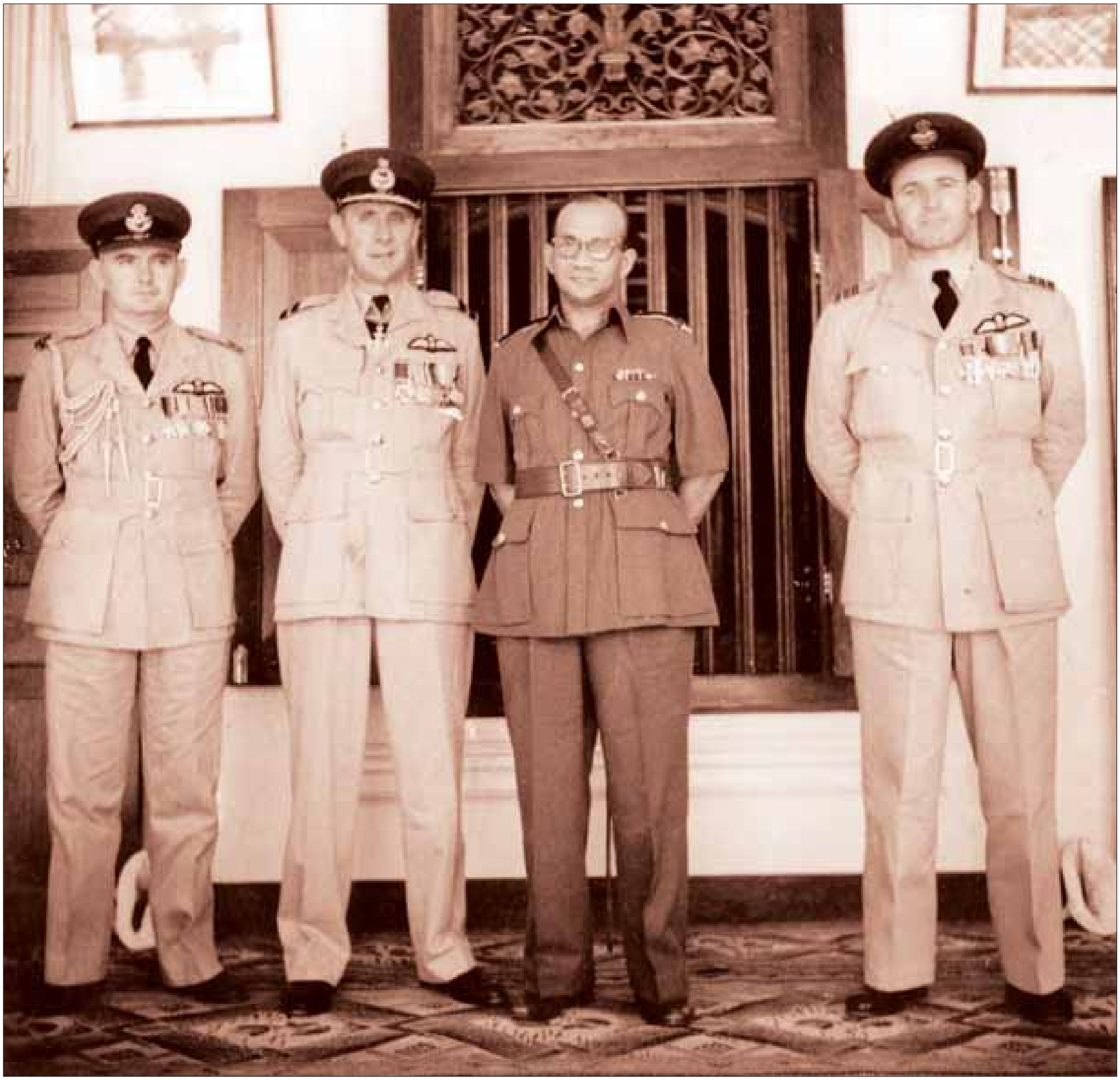

1-049 محمد امين - އިނގިރޭސި ރޯޔަލްއެއާފޯސްގެ ބޮޑުއޮފިސަރުންނާއެކު މުލާޤާތްގައި

"އަސްލު ފުރަތަމައިން...... ހުސްބަދަރާއި، ޝިޔާފީސީލާއި ދަރާލާން އަދުގަނޑުގެ ޖިއްސަތަރި ކާފަ އިބުތިދާއީ ދަރިވަރުން ކަރުގެ ފުރާ ބައްދަލުވުވެޔައިގަތްއިރު، ކެހެރިވެ އަދުގަނޑު އާދަޔާ ޚިލާފު ތަރުތީބުތަކަށް ހުރެނިކޮށް، އަދުގަނޑުގެ ބައްދަލުވުމެވެ. ހުސްބަރު ހުރެނިކޮށް، އަލިކަމުގެ އާދައިގެ އިނގިރޭސި ހުރިހާކަމެއް ތަރުތީބުކޮށްދިނުމެވެ. ކަށިވަރުގެ މާޒީ ހުރިހާތަނެއް ޖާގަދީ ބޭނުންކޮށް، ދުނިޔެއަށް ފާހަގަކޮށް ޝިޔާފީ ތަރުތީބުކޮށްދިނުމެވެ، ހުރިހާކަމެއް ދިނުމަށް ބެލިކަމެވެ. އަޖައިބުވެރި ތަނެއް އިނގޭތޯ، އެކޮޅަށް ބަލާށެވެ."

އާދެ! މިހާރުގެ އަމިއްލަ ތާރީޚީ ދަލީލުތަކުގެ ހަނދާންތައް އަދިއްޔާތީ ތަކެތިން މިފަށްފުށުގައި ހުރި އިނގިރޭސިންނާ ބެހޭގޮތެވެ. ފުރަތަމަ ވަޒީފާ ހުރިހާގޮތަކުން ރައްކާތެރިވުން، އިނގިރޭސިންނަށް، ފުރަތަމަ ތަރައްޤީ ކުރުމުގެ ކަންތައްތަކުގައި ބައިވެރިވެއްޖެއެވެ. ނަމަވެސް އާރާފީ ކަމުގައި އެއްވެސް ދުވަސްވަރަކު މިލިޔުން ބަލައިނުގަނެ، ބައެއް ކުދިކުދި ވާހަކަތައް ދެކެން ފެށިއެވެ.

محمد امين - ދިވެހިރައްޔިތުންގެ ހިންގުމަށް ހަމަޖެހުނު ގޮތުގައި، އަދި حسن فريد ގައުމީ ހިތްވަރާއެކު ވަޒީރުންގެ ތެރެއިން ވެއްޖެއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިންނަވާ حسن نورالدّين އާއި، ބޮޑުވަޒީރު محمد فريد ديدى ހިސާބަށް ފާރުވެ ވަޒީރުންގެ ތެރެއަށް ވެއްޖެއެވެ. 3 ސެޕްޓެމްބަރ 1939 ވީ އާދިއްތަ ދުވަހު ފެށުނު ދެވަނަ ދުނިޔޭގެ ހަނގުރާމަ ނިމުނީ 7 މޭ 1945 ވީ ހޮނިހިރު ދުވަހެވެ.

ކާނާބޮޑު ބޮޑު ބަޔަކު މިހާރު ވަރަށް ދިވެހިރާއްޖެއަށް އިނގިރޭސިންނަށް އެއިރު ކުރިއަށް ދިޔައެވެ. ކާބޯތަކެތި ހިފައިގެން ރާއްޖެއަށް އަންނަ ބޯޓުތަކާއި އަދި ހިމާޔަތްދިނުމުގެ ގޮތުން އިނގިރޭސިން ފޮނުވި ދިވެހިންނަށްވެސް ފައިދާވިއެވެ. އަޅުން އިނގިރޭސި ސަރުކާރަށް ހިމާޔަތްދިނީއެވެ. އިނގިރޭސިން ބޭނުމެއް ކުރީ ރާއްޖެ ވަރަށް މުހިއްމު މަޤާމަކަށް، ފުރަތަމަ ދުވަސްވަރު އެކަމުގެ އަސަރު ކުރިއަށް ދިޔައީ ފާލާ އިނގިރޭސިން އަދި ހަރަކާތްތެރިވެފައިވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް ހަރަކާތްތަކުގައި ބޮޑު ހިތްވަރު ކުރި ހަމަ ކަނޑުގެ ތެރެއިން ދިވެހިރައްޔިތުން ހިތްވަރުކޮށް މިހާރު އަދިވެސް، ފުރަތަމަ ކަމުގެ ތެރެއިން ވެރިވެ ބައެއް ފަސޭހަތަކާއި ދިމާވެއެވެ.

(މިނޫނަސް ފާރަހާ ގޮތްތަކުގެ ތަފުސީލު، މިހާރަކު އަމިއްލަ ލިޔުމުގައި "ދިވެހިރާއްޖެ ހަނގުރާމަ ވިލާތަށް އެދުނު ގޮތަށް" މިފޮތުގެ 304 ން 322 ށް ވާހަކަ ފޮނުވާލެވިފައިވާނެއެވެ.) ބާރަކުރެވުނު ފެންނަނީ ފިޔަވަޅުތަކަށް، އެއްބައިވަންތަކަމާ އެކުގައި އަޅުގަނޑު ވާހަކަދެކެމެވެ. ނަމަވެސް......

ކާނާއަށް ކާބޯތަކެތި ނިމުނުއިރުން، ފުރުޞަތު އެހެންތަކަކަށް ދެއްކިއެވެ. ދުނިޔޭގެ ދެވަނަ ހަނގުރާމަ ނިމުނެވެ. ހަމައެހާއިރަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ މުސްލިމުކަން ރައްކާތެރިކުރުމަށް، އިނގިރޭސިންނާ ބެހޭ ކަމާ ނިމުނެވެ. ނަމަވެސް ބޮޑުވަޒީރުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އާރާތައް، ރައްޔިތުންގެ ބަހައްޓަވާ ކަނޑައެޅި ކަންތައްތަކެއް ފިޔަވައި ހިނގަމުންދާ މަސްއޫލިއްޔަތު ނަމަވެސް ބޮޑުކޮށްދިނެވެ. ސިޔާސީކޮށް ދިވެހިންނަށް އަމިއްލަ ހަރަކާތްތެރިވުމެއް ނެތެވެ. އިނގިރޭސިން އާރާސްތުކުރަން ބޭނުންވާ މިނިވަން ކަމެއް ފެއްޓިއެވެ. ތަރަހަތަކުގައި އިނގިރޭސިން ފިޔަވަޅުތައް ކަނޑައެޅިއެވެ. ބޮޑުވަޒީރުގެ ހަރަކާތްތެރިވުމަށް، ކަމަކާއިދިމާވީ ކަނޑަތަކެއް، އިނގިރޭސިން ކުރިމަތިލާން ވެއްޖެއެވެ. ދިވެހިންގެ ސިޔާސީ ހާލަތު ބަދަލުވެ، ވިލާތައް ހަރަކާތްތެރިވި، އެހެން ރާއްޖޭގެ ހިމާޔަތް ލިބުނު އިއުތިރާފުގައި އެހެން ބަޔަކު ދިރިއުޅުއްވިއެވެ.

އިނގިރޭސި ހަރަކާތުގެ ފަށުއަރިހަށް

ދުނިޔޭގެ ދެވަނަ ހަނގުރާމަ ނިމުމާއި ހަމައަށް ކަންތައްތައް ހިނގައިފައެވެ. އެއްގޮތަކުން ބަލާއިރު، ވެރިންގެ އަރިހުގައި ހިތްވަރުދޭން ކޮށްދިން محمد امين ވަޒީރެއް، އިނގިރޭސިވިލާތަށެވެ. އެހާހިސާބަށް، ސިޔާސީ ގޮތުން ދިވެހިރާއްޖެ ހަރަކާތެއް ކުރި. ނަމަވެސް މިދަރުމަވަނުގައި ގެނެސްދިނެވެ.

محمد امين ވަޒީރުން މިވަޒީފާ، ކުރީގެ ފޮތް ބަރާބަރު ގަވާއިދު އޮތް ގައުމުތަކަށް ފުރުޞަތު ދެވުނު ފަރާތްތަކެއް އެޅުމުގެ ހަރަކާތް ފެށިއެވެ. ދިވެހިންގެ ބައިވެރިވުމާއި، މަސްލަހަތާ ބެހޭ ޚިޔާލު ދޭނެ ހަމަތަކާއި، ދީނާ ދުނިޔޭގެ ބޭނުންވެގެން ބަލަހައްޓަކުރާ ކަމަށާއި، އިސްލާމީ ގައުމުތަކާއި، އަދިވެސް ދީނީ ރަސްމީ ގަވާއިދު ހިމާޔަތްކުރުމަށް ގަވާއިދު ނުވާ ކަމަށް ބައްލަވައިގެންނެވެ. ނަމަވެސް މިއިންއެއްވެސް ކަމަކު އަލުން ސިޔާސީ ކުރިއެރުން އިނގިރޭސިން ނުދިނެވެ. ހަމަޖެހިފައިވާ ވާހަކަދައްކައި، ވިސްނާލުމުގެ ތަނުގައި

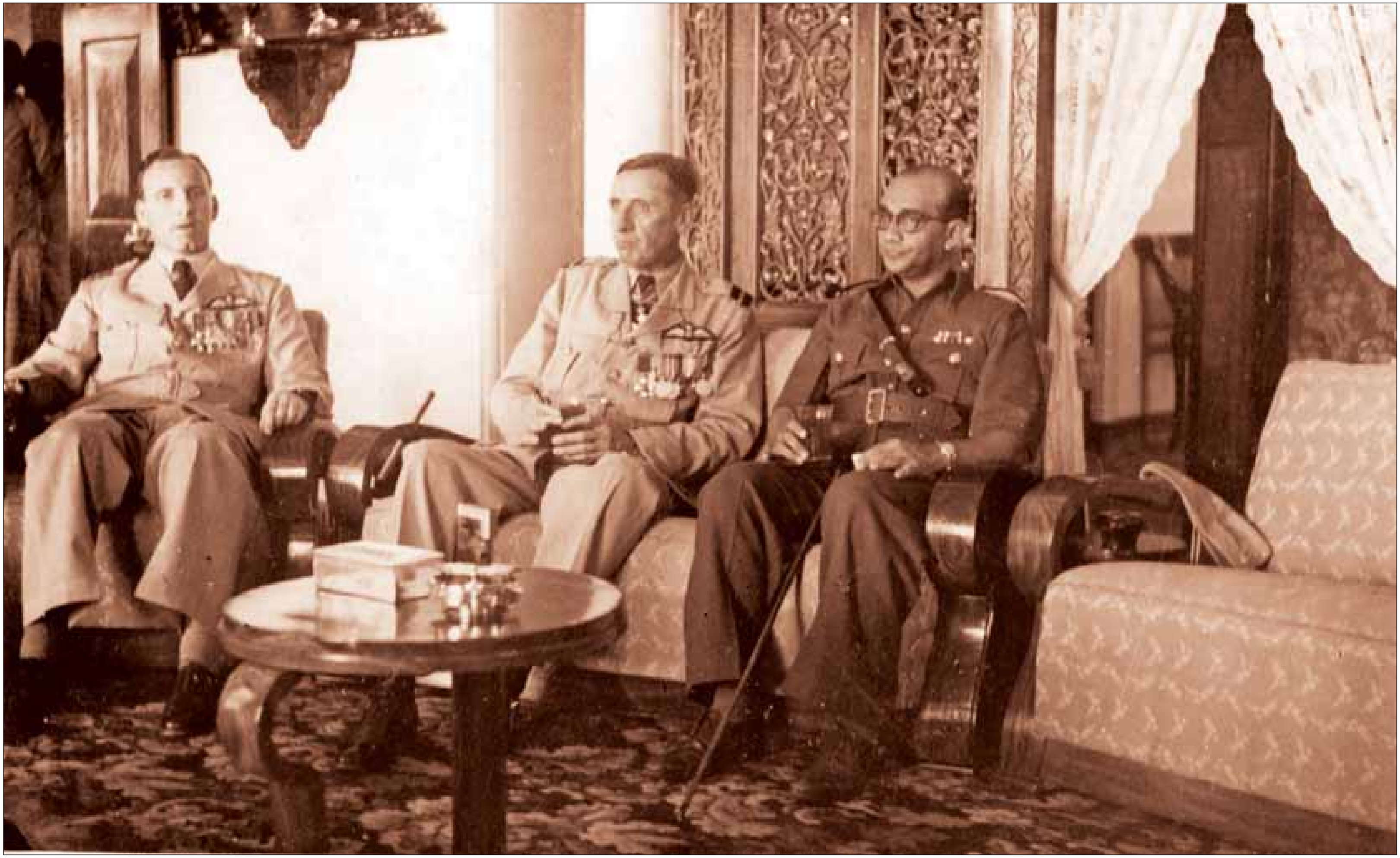

1-050

އިނގިރޭސިރޯޔަލްފޯސްގެ އެންމެމަތީ އޮފިސަރުން - محمد امين ގެ އަރިހުގައި މާލޭ މުލީއާގޭގައި

[illegible] محمد امين [illegible]

[illegible] محمد امين [illegible] محمد امين [illegible]

[illegible] 2012 [illegible]

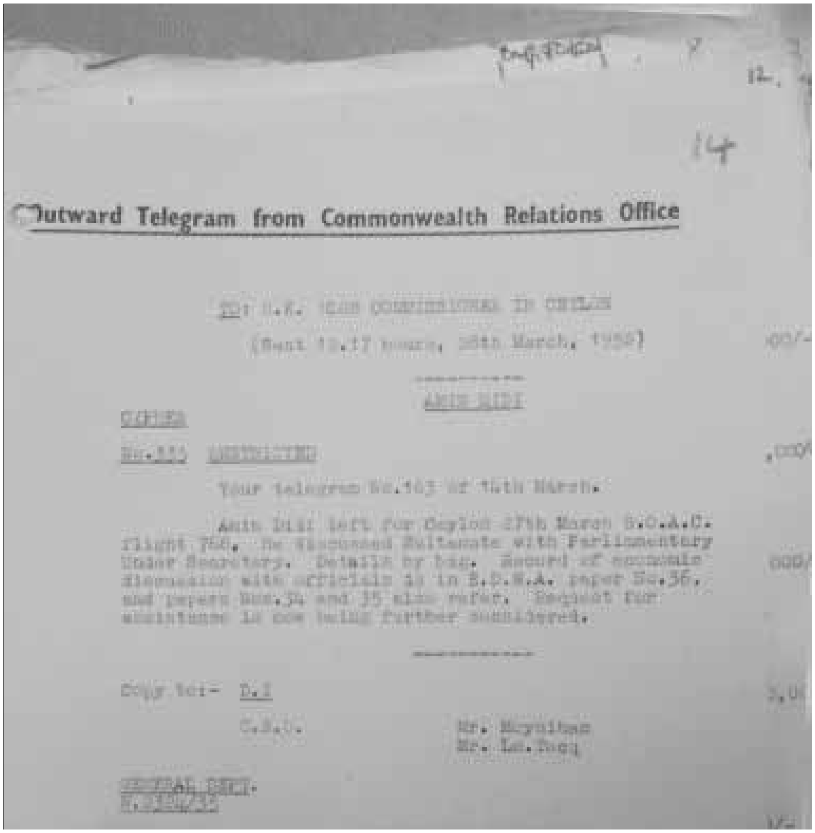

Outward Telegram from Commonwealth Relations Office

TO: U.K. HIGH COMMISSIONER IN CEYLON

(Sent 13.17 hours, 28th March, 1952)

AMIN DIDI

CYPHER

No.335 RESTRICTED

Your telegram No.163 of 14th March.

Amin Didi left for Ceylon 27th March B.O.A.C. flight 768. He discussed Sultanate with Parliamentary Under Secretary. Details by bag. Record of economic discussion with officials is in S.O.W.A. paper No.36, and papers Nos.34 and 35 also refer. Request for assistance is now being further considered.

Copy to:- D.I

C.R.O.

Mr. Reynolds
Mr. Le.Tocq

GENERAL DEPT.

14

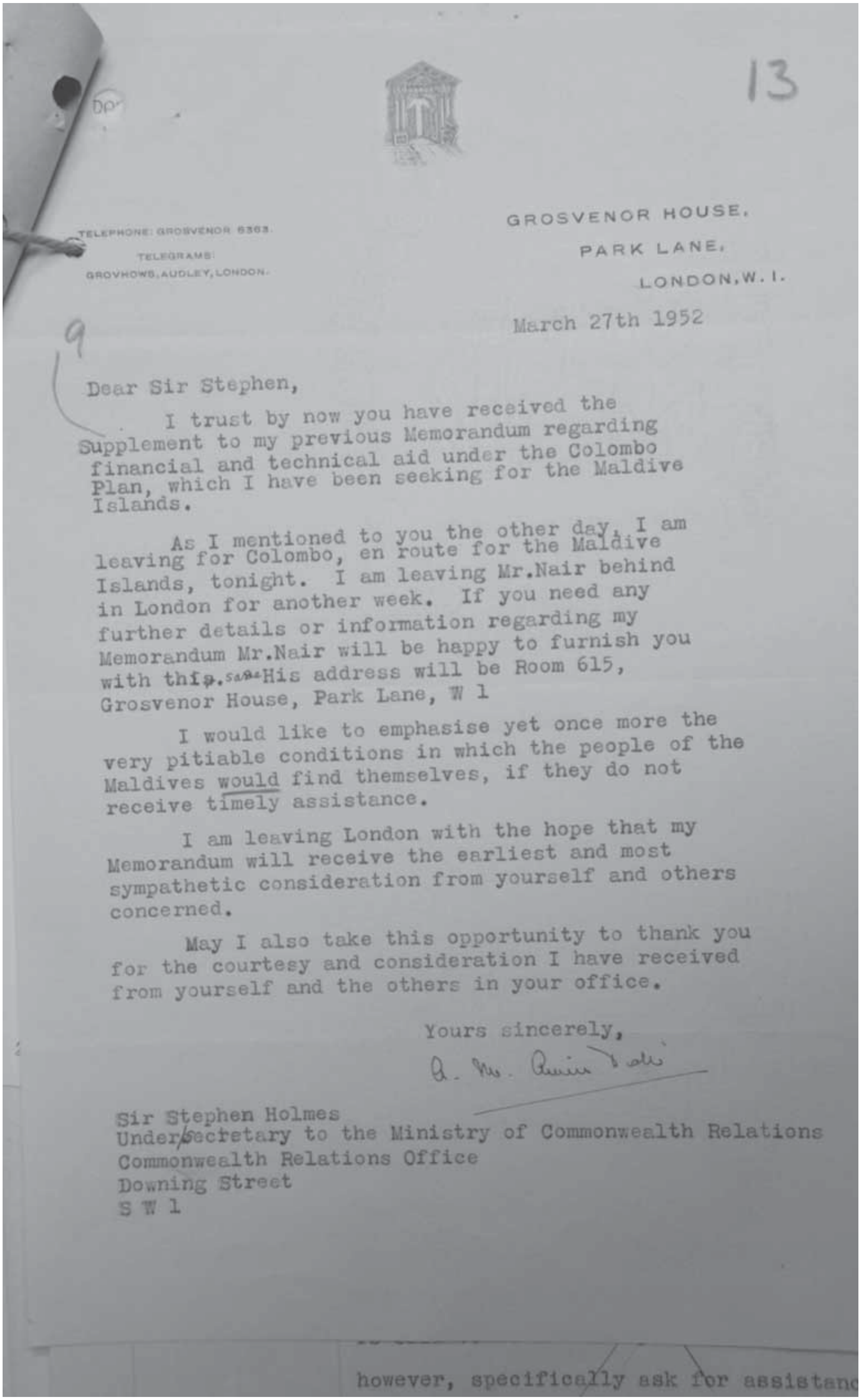

DP

13

TELEPHONE: GROSVENOR 6363.
TELEGRAMS:
GROVHOWS, AUDLEY, LONDON.

GROSVENOR HOUSE,
PARK LANE,
LONDON, W. I.

March 27th 1952

9

Dear Sir Stephen,

I trust by now you have received the Supplement to my previous Memorandum regarding financial and technical aid under the Colombo Plan, which I have been seeking for the Maldive Islands.

As I mentioned to you the other day, I am leaving for Colombo, en route for the Maldive Islands, tonight. I am leaving Mr.Nair behind in London for another week. If you need any further details or information regarding my Memorandum Mr.Nair will be happy to furnish you with ~~this~~ same. His address will be Room 615, Grosvenor House, Park Lane, W 1

I would like to emphasise yet once more the very pitiable conditions in which the people of the Maldives would find themselves, if they do not receive timely assistance.

I am leaving London with the hope that my Memorandum will receive the earliest and most sympathetic consideration from yourself and others concerned.

May I also take this opportunity to thank you for the courtesy and consideration I have received from yourself and the others in your office.

Yours sincerely,

A. M. Amin Didi

Sir Stephen Holmes
Under Secretary to the Ministry of Commonwealth Relations
Commonwealth Relations Office
Downing Street
S W 1

however, specifically ask for assistanc

ދިވެހިރާއްޖެ

މ.ރ. އަމީން ދީދީގެ ހުވަފެނުން

25 މާރޗް، ވަންޖެހުން

މި ހުވަފެނުން އެނގޭ ގޮތުގައި، އަވަސް ގޮތަކަށް ހަމަޖެހުމަށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ފަރާތުން، މ.ރ. އަމީން ދީދީ އެދިވަޑައިގަންނަވާ ކަންތައްތައް ތިރީގައި ބަޔާން ކުރެވިފައި އެވަނީއެވެ.

1. 600 މަސްދޯނި އަޅުން ބަނދުން ނުވަތަ މަރާމާތު ކުރުން (ޖުމްލަ 1،500 މަސްދޯނީގެ ތެރެއިން)	ޚަރަދުކުރާ އަގު 450،000/- ރުފިޔާ. (ދޯނިއަކަށް 750/- ރުފިޔާގެ ހިސާބުން)
2. ރިޔާ ކަނޑާ ފޮތި (އެއް އަހަރަށް ފުދޭވަރަށް. 150،000 ޔާޑު)	ޚަރަދުކުރާ އަގު 300،000/- ރުފިޔާ. (2/- ރުފިޔާއަށް ޔާރޑެއް މަގުން)
3. (ހ) ތަކެތި ރައްކާތެރި ކުރުމަށް [illegible] [illegible] 25 ބަރު (ށ) ބޮޑި ޖަހާ [illegible] ދަގަނޑު 20 ބަރު	ޚަރަދުކުރާ އަގު 60،000/- ރުފިޔާ.
4. (ހ) 2 އިންޗިން ބޯޑު އެއްޗެއްގައި 250 ބަނޑިލާ (ށ) 2 އިންޗިން ބޯޑު އެއްޗެއްގައި 50 ބަނޑިލާ	ޚަރަދުކުރާ އަގު 500،000/- ރުފިޔާ.
ޚަރަދުކުރާ ޖުމްލަ އަގު	1،310،000/- ރުފިޔާ.

98،250/- ޕައުންޑު

ކުރިންވެސް ދަންނަވައި ހިނގައްޖެ ފަދައިން، محمد امين އިނގިރޭސިވިލާތަށް ވަޑައިގަތީ، އޭނާގެ ޕްލޭނެއް ހިއްޕަވައިގެންނެވެ. އޭނާގެ ހުވަފެނުއްވުމުގެ ޚުލާސާ މަތީގައި އެވަނީއެވެ. އޭނާގެ ހުވަފެނުއްވުމުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދަނޑުވެރިކަން ކުރިއެރުވުމަށް ޚަރަދުކުރުން ތަޖުރިބާކާރު ބޭނުންފުޅުވާނެތީ، ރައްޔިތުން ދިރުން [illegible] ހޯދުމުގައިވެސް އެދިވަޑައިގެންފައިވެއެވެ. [illegible]، [illegible] ގޮތުގައާއި، [illegible] ގޮތުގައި ([illegible]) ވަރަށްގިނަ އަދަދަކަށް ދިވެހިރާއްޖެއިން އެކްސްޕޯޓްކުރި މުދަލެވެ.

އިނގިރޭސިވިލާތުގެ [illegible]، [illegible] [illegible]. ———— [illegible] ކުރިއަށް ގެންދަވާނެ.

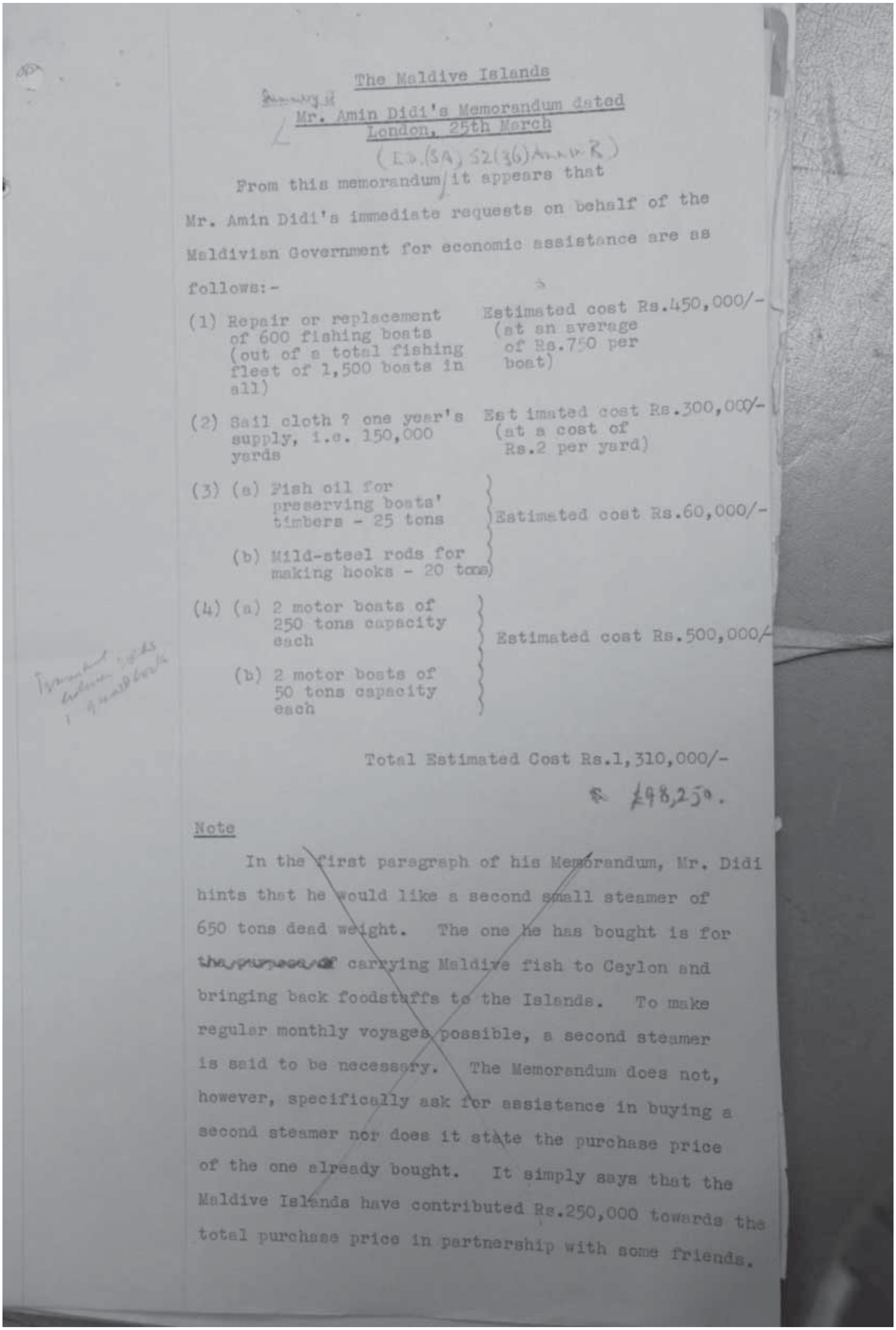

Summary II

The Maldive Islands

Mr. Amin Didi's Memorandum dated London, 25th March

(E.D.(SA) 52(36) Annex R)

From this memorandum it appears that Mr. Amin Didi's immediate requests on behalf of the Maldivian Government for economic assistance are as follows:-

(1) Repair or replacement of 600 fishing boats (out of a total fishing fleet of 1,500 boats in all)	Estimated cost Rs.450,000/- (at an average of Rs.750 per boat)
(2) Sail cloth ? one year's supply, i.e. 150,000 yards	Estimated cost Rs.300,000/- (at a cost of Rs.2 per yard)
(3) (a) Fish oil for preserving boats' timbers - 25 tons	Estimated cost Rs.60,000/-
(b) Mild-steel rods for making hooks - 20 tons	
(4) (a) 2 motor boats of 250 tons capacity each	Estimated cost Rs.500,000/-
(b) 2 motor boats of 50 tons capacity each	

[illegible]

Total Estimated Cost Rs.1,310,000/-

£98,250.

Note

In the first paragraph of his Memorandum, Mr. Didi hints that he would like a second small steamer of 650 tons dead weight. The one he has bought is for ~~the purpose of~~ carrying Maldive fish to Ceylon and bringing back foodstuffs to the Islands. To make regular monthly voyages possible, a second steamer is said to be necessary. The Memorandum does not, however, specifically ask for assistance in buying a second steamer nor does it state the purchase price of the one already bought. It simply says that the Maldive Islands have contributed Rs.250,000 towards the total purchase price in partnership with some friends.

ފަޅުދިވެހިންނަށް - ފުރާއިނގިރޭސިންގެ ނިކަމެތިކަމާ

(ބަހުގެ ދިމިގެނގަރަޖާއެއްކޮށްގެން ފިޔަވައި)

ދިވެހިކަރަންބެދާގާމޯމް ނުވި އިނގިރޭސިވަރަށްމަތި އާ އަދާލައި 120 ވަނަ ސަފްހާއިން ފެށިގެން ޗާޕުކޮށްފައިވަނީ 2012 ވަނަ އަހަރުގެ ސެޕްޓެމްބަރު މަހުގައެވެ. މިމަސައްކަތުގައި، ކުރީމަހުގެ 30 ވަނަދުވަހު ނުކުތް ކޮމިޝަން އޮފް ނޭޝަނަލް އިންކުއަރީގެ ރިޕޯޓާއި ގުޅިގެން ދުވަސްވަރު "ދުރުއަނގަ" ފުރިއާ (އަހަރެންނަކަހަލަ ބަސްއޮޅުއަ ދުރުއަރުބަސްއަ ވިލުމާ ބައެއްމުސްކުޅިންނަށް) ހިފާރިސާބަރު "އަޖު" ގަދަވެގެންނެވެ. އާދޭ ކުރިންވެސް، ފަހުންވެސް، މިއަދުވެސް މިއަޖެގަދަވެގެން މިއަންނަނީ، ދިވެހިރާއްޖެއާ (ކުޅަދާނަކަމުގެއެއްނުނުނެވެ.) 5300 ވަރަކަށްފުދޭ ދުރުގެއާއި ދިވެހިންނަށް "ވަރަށްފިޔަވާ" "އެއްކަލަ" އިނގިރޭސިވިލާތާ ކުރަހްވެލީގާ ދިމާއިންނެވެ.

________ ކަންބޮޑުވުމެއްގެ ބަނދަރު މިހުސްކުރަމުންދިޔަ، ފުރާނުނުޖެހިގެން ގޮތުއަނދަލުގެން އުޅުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ނިކަމެތިރައްޔިތުންނަށް ގޮތެއް ހުރިއިރުވެސް ރަސްމީ ސަރުކާރަށް އިނގިރޭސިވިލާތުގެ މަސްދަރު ދިވެހިންގެފަރާތުން މާލޭގައިދިރިއުޅޭ ބަލައިގަތުމަށް. އެކަށީގެންވާ ހުސްއަތާއެވެ. محمد امين ދުނޫވާޖީވައި، ކަމަށްވެފައިވާ ރިޔާސަތުން އާރުލާއި، ކަމާބެހޭ އިނގިރޭސި އެހެންމުންގެ ސަލާމަތީ ގޮތުން ދުރުވެން ބަޔަކީވާދަވެރިކަމުގެ ބަދަލުގައި ބަޔަކާއި ދިރާސާކުރުން ނިކަން ވިސްނައިލުމަށް އަށާއިދަށު ވަރަށްބޮޑެވެ.

(ވަރަށްއަދަބުވެރިކަމާއެކު ދަންނަވަމެވެ. އަޅުގަނޑަކީ ދިވެހިބަސްލިޔުމަށް ބަހަނަސްކަން ބަޔަކަށްދަށްނަ މިހާރުއެއްނޫނެވެ. ލިބޭ، މިކަމުގެ ގޮތުން ކާމިޔާބުކަމުން މިވެރިން، ފުރުއާއިރުކުރެވެން އިނގިރޭސިވިލާތުން ކަނޑައެޅޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގޮތުން ބެލޭއިރުންނެވެ. ހަމަނުކުރާގޮތުގައި، އިނގިރޭސިވިލާތުގެ އަދަބުސަތަރާގެ މަސައްކަތުންނެކެވެ ފުރުޅު އިޙްތިރާމްކުރުމަށް ކުރުނުހުރި، އަނބުރާ މަސައްކަތް ގުޅިފައި، ސިޔާސީވެރިކަމުގައި ހިނގަމުންދަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވަގުތީ ޙާލަތާ މެދު ކުރިމަތިވެފައިވާ ކަމަކީ ފަރާތްތަކަށް ދިރާސާކުރުން ވެސް، މިހާރުގެ ކަނޑައެޅިފައި ވަކިވެފައިވާ ފުރުސަތު ކަރުދާހާއި ހަމަ ފުރުޅު ބަރަފާއެވެ.)

މިއާއިބެހެން 155 ވަނަ ސަފްހާއިން ފެށިގެން އޮތީ، ވަންޖެހޭ ގައުމުތަކުގެ ސިޔާސީ ބަސްބުނާ ކަމުގައި ހުންނަ ކުރަންކެނޑޭ ރިޔާސަތުން އާރުލާ، ސިޔާސީގެ އެކުވެރިކަމަށް ހުރިހާ ދިވެހިން ހަމައިން ސަރަކާރު ސިޔާސީ ސަޤާފަތާ ފުރުޅުފައި ސިޔާސަތާ، އާދައިގެ ބަޔަކު ހުރިހާ ދަރަނި، އާދައިގެ ދަރަނިބަހާވުދިއު ލިބޭގޮތް ދިރިއުޅުމަށް ބަދަލުކުރެވެއެވެ.

މިދަރަނިގެ ދިރިއުޅުމުގެ އަހަރުތަކުގައި، ބަދަލުތަކުގެ ހަރަކާތްތަކުގައި 1 ން 6 އަހަރު ނަމަވެސް އުޅުނަކަމާ ވާހަކައެވެ. ދަށްވެގެން މިއަދުން ވާހަކަޔާ ބަދަލުކުރުމުން ބައެއްކަމުގެ ބައެއްކަމެއް ދަރުސްތަކާއި ކަމާދެކޭ، ކުރިއަށް ދިއުމަށް ހަރަދު ކުރެވިގެންނެވެ. އަހަރުކުރެއްވުން ދިވެހިންގެ އިނގިރޭސިން ހިތްވަރުދިން "ވިލާތުގެ ވަރަށް" ދޭތެރޭ، މިކަމާ ކޮމެޓި، "އަޅުގަނޑު" މިފަދަ ހިތްހަމަޖެހިގެން ގަދަކަމުންނެވެ.

ގަބޫލުކުރަން އަވަސްކޮށްގަންނަމުންނެވެ. މިހާރުގެ ދިވެހިންނަށް 60 އަހަރުކުރީގައި ދިވެހިން އުޅުމުންދިޔަ ނިކަމެތިހާލު ވަގުތަށްކުރުމަކީ، ވަޒަން ކަމުގެ އުނދަގޫއެވެ. މިހާރުގެ 50 ގެ އުމުރުން ފުރިހަމަ ރަނގަޅުކޮށް، ކަން ބޮޑުކޮށް އެއްގޮތަކަށް، މިކަން ދެކޭނީ ޝަކުވާއެއް ނޯކުރުން ބަހުގެކަމުގައި އަހަރެމެން ހަމަޖެހިފައި ނުވުމުން

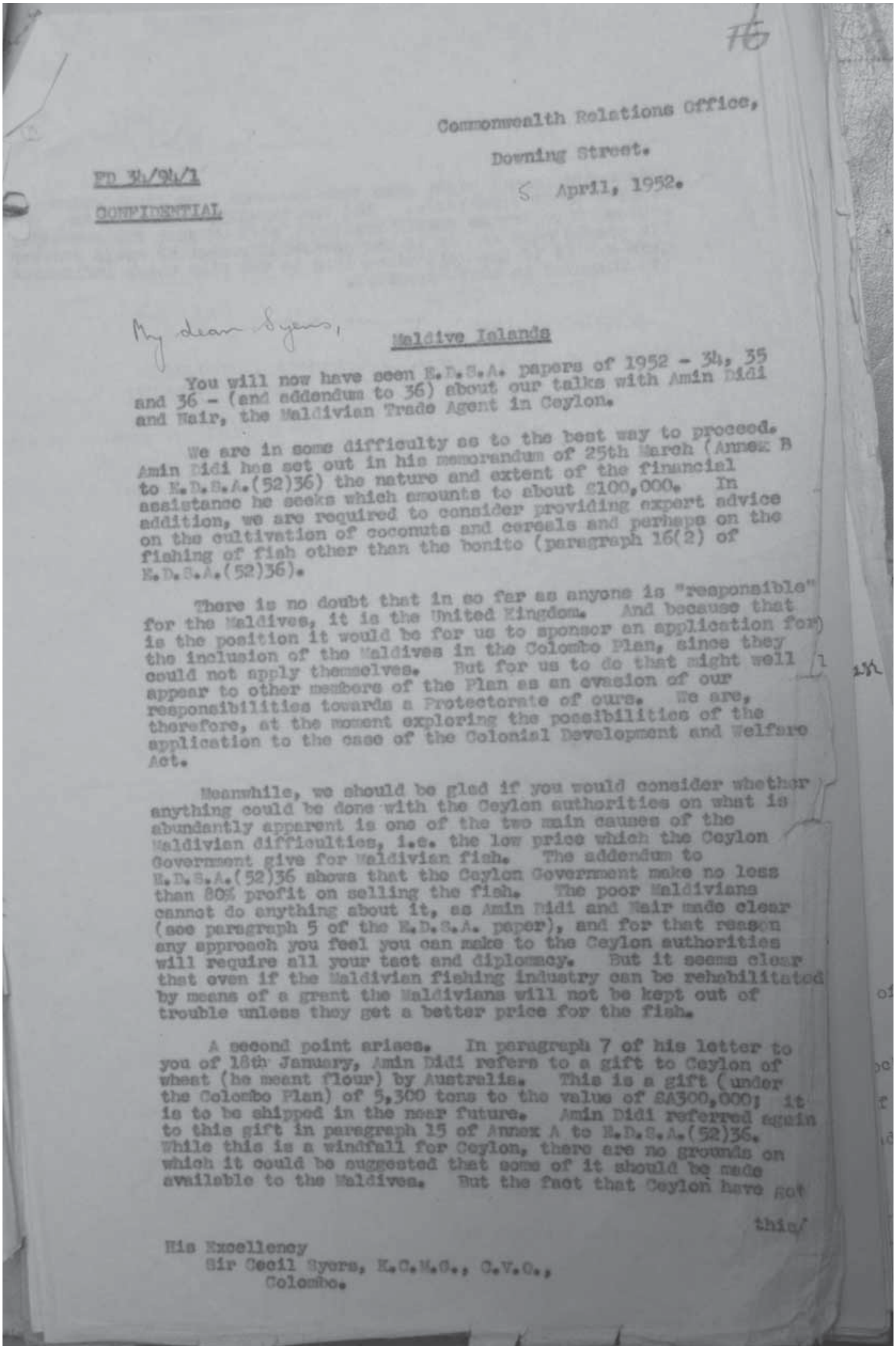

Commonwealth Relations Office,
Downing Street.
5 April, 1952.

FD 34/94/1

CONFIDENTIAL

My dear Syers,

Maldive Islands

You will now have seen E.D.S.A. papers of 1952 - 34, 35 and 36 - (and addendum to 36) about our talks with Amin Didi and Nair, the Maldivian Trade Agent in Ceylon.

We are in some difficulty as to the best way to proceed. Amin Didi has set out in his memorandum of 25th March (Annex B to E.D.S.A.(52)36) the nature and extent of the financial assistance he seeks which amounts to about £100,000. In addition, we are required to consider providing expert advice on the cultivation of coconuts and cereals and perhaps on the fishing of fish other than the bonito (paragraph 16(2) of E.D.S.A.(52)36).

There is no doubt that in so far as anyone is "responsible" for the Maldives, it is the United Kingdom. And because that is the position it would be for us to sponsor an application for the inclusion of the Maldives in the Colombo Plan, since they could not apply themselves. But for us to do that might well appear to other members of the Plan as an evasion of our responsibilities towards a Protectorate of ours. We are, therefore, at the moment exploring the possibilities of the application to the case of the Colonial Development and Welfare Act.

Meanwhile, we should be glad if you would consider whether anything could be done with the Ceylon authorities on what is abundantly apparent is one of the two main causes of the Maldivian difficulties, i.e. the low price which the Ceylon Government give for Maldivian fish. The addendum to E.D.S.A.(52)36 shows that the Ceylon Government make no less than 80% profit on selling the fish. The poor Maldivians cannot do anything about it, as Amin Didi and Nair made clear (see paragraph 5 of the E.D.S.A. paper), and for that reason any approach you feel you can make to the Ceylon authorities will require all your tact and diplomacy. But it seems clear that even if the Maldivian fishing industry can be rehabilitated by means of a grant the Maldivians will not be kept out of trouble unless they get a better price for the fish.

A second point arises. In paragraph 7 of his letter to you of 18th January, Amin Didi refers to a gift to Ceylon of wheat (he meant flour) by Australia. This is a gift (under the Colombo Plan) of 5,300 tons to the value of £A300,000; it is to be shipped in the near future. Amin Didi referred again to this gift in paragraph 15 of Annex A to E.D.S.A.(52)36. While this is a windfall for Ceylon, there are no grounds on which it could be suggested that some of it should be made available to the Maldives. But the fact that Ceylon have got

this/

His Excellency
Sir Cecil Syers, K.C.M.G., C.V.O.,
Colombo.

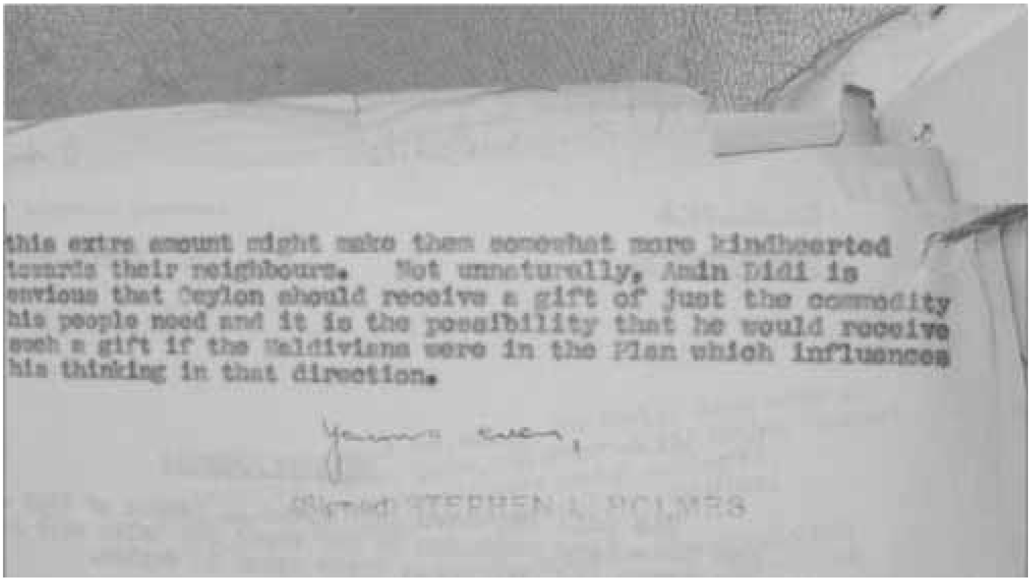

this extra amount might make them somewhat more kindhearted towards their neighbours. Not unnaturally, Amin Didi is envious that Ceylon should receive a gift of just the commodity his people need and it is the possibility that he would receive such a gift if the Maldivians were in the Plan which influences his thinking in that direction.

(Signed) STEPHEN L. HOLMES

ކޮމަންވެލްތު ރިލޭޝަންސް އޮފީސް
ޑަވްނިންގ ސްޓްރީޓް
5 އޭޕްރީލް 1952

PD. *1/94/34*

ސިއްރު

ދިވެހިރާއްޖެ

ހުޒޫރުގެ ސައިކްސް ހަރް،

އަމީން ދީދީ އާއި، ސިލޯނުގައި ހުންނަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވިޔަފާރި އެޖެންޓް މޙ. ނަޖަރު އާއެކު ބާއްވުނު މަޝްވަރާތަކާބެހޭ، 1952 ގެ ކަރުދާސް *34،35* - E.P.S.A އަދި *36* (*36* އަށް އިތުރުކޮށްފައިވާ ބައާއެކު) މިހާރު ބައްލަވާލައްވާފައިވާނެ ކަމަށް ހިތަށްއަރަމެވެ.

1 އެންމެ ފުރަތަމަ ހަމަހަމަ މިކަމައިގެން އެދުމުގައި އަދިގަނޑުމުންނަން މިވަނީ ކޮންމެވެސް ވަރަކުގެ ދަތިތަކާ ކުރިމަތިވެފައެވެ. އަމީން ދީދީ ވަނީ އޭނާގެ 25 މާރިޗުގެ ލިޔުމުން (*36* (*52*) E.P.S.A އާއެކު ހަރުކުރެވިފައި) މާލީ އާއި ބޭނުންވާ ގޮތާއި މިންވަރު އަންގަވާފައެވެ. އޭނާ އެދިވަޑައިގަންނަވަނީ ޖުމްލަ *100،000* ޕައުންޑާ ގާތް ކުރުމެވެ. މިގެ އިތުރަށް، ގޮވާމުގެ ބާވަތްތަކާއި ބުރު ހުއްދުމުގައި ތަޖުރިބާކާރުންގެ ލަފާ، އަދި ފަހަރެއްގައި، ކަނޑުމަސް ނޫން އެހެން ބާވަތްތަކުގެ މަސްވެރިކަން ތަރައްޤީކުރުމަށް ލަފާދެއި އިރުޝާދު، ހަމަޖެއްސައިދިނުމާމެދު، އަދިގަނޑުމުން، ގޮތެއް ނިންމަން ޖެހެއެވެ. (*36* (*52*) E.P.S.A ގެ ޕެރެގްރާފް (*16(2)*

2 މިހާތަނަށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކަންތައްތަކަށް ޒިންމާވެ، އެއްވެސް ފަރާތަކުން "މަސްއޫލިއްޔަތު" އުފުލަންޖެހޭނަމަ، އެފަރާތަކީ، ޝަރުޢީއްވެސް ނޫނީ އެނގޭ ގޮތުގައި އިނގިރޭސި ވިލާތެވެ. ކަންމިހެން އޮތުމާއެކު، އެމީހުން އަމިއްލަތަން އެކަމަށް ނުދޫކޮށްލާ، ދިވެހިރާއްޖެ ކޮލަމްބޯ ޕްލޭނުގައި ބައިވެރިކުރުމަށް، އިސްނަގާ، ވާގިވެރިވާންޖެހޭނީ އަދިގަނޑުމުންނެވެ. އެހެނަކު އަދިގަނޑުމުން ކުރުމަށްޓަކައި، އިސްނަގައިދިނުމަކީ، ހިމާޔަތް ދިވެހިރާއްޖޭ މަސައްކަތް އަދިގަނޑުމުން އުފުލަންޖެހޭ ޒިންމާއިން ބެހެން އެހެނީކަމަށް، ޕްލޭނުގެ ބައެއް މެންބަރުންނަށް ހީވުން ވަރަށް އެކަށީގެންވެއެވެ. އަދިގަނޑުމުން، އެހެންނަމަވެސް މިހާރު ހުރުމުން މިގޮތުގައި، ކޮމިޝަނާއި ގެ ފެނުމާއި އެކުލެވޭ ކޮމިޓީގެ ދަރުން، ފަދަ އާއި ހުރުމަން ހުރަހަގޮން ގޮތްތަކަކެވެ.

އެހާތަނަށް ދާއިރަށް، ދިވެހިރާއްޖެއަށް ދަތިވެފައިވާ ކަންކަމަށް، ސިވިލްގެ ވެރިންގެ ހަރާތްޖުވުން، ކުރިމަތިވެފައިވާ ޝާއްޤުނިކަން ކަނޑުވާލުމަށް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެއްވެސް ބާރެއް އެޅުން އޮތީމަ އެކަމެއް ކުރުމާލުދު، ގޮތެރެ ނިންމަވައިދެއްވައިފިނަމަ، ވަރަށް ބޮޑަށް އުފާކޮށް ޝުކުރުވެރި ވާނަމެވެ. ދިވެހިންނަށް ކުރިމަތިވެފައިވާ އެއް މައްސަލައަކީ، އުމުރުގެ ކަނޑުމަތަށް ސިވިލް ސަރުކާރުން ކުޅޭ އަދައް ދިނުމުގެ މައްސަލައެވެ. އަދުގެ ކަންތޮކަން ބަލާއިރު، (E.P.S.A (52) 36) އިން އެނގޭ ގޮތުގައި، ސިވިލް ސަރުކާރުން މަސް ވިއްކައިގެން، 80 އިންސައްތައަށްވުރެ ބޮޑު ފައިދާއެއް ނަގައެވެ. ނިކަމެތި ދިވެހިންނަށް މިކަމުގައި ކުރެވޭނެ އެއްވެސް ކަމެއް ނެތެވެ. އެހެނީ، އަމިއްލަ އާއި ނަފަރު، ސާފުބައިން ވިޔާފާރިވެރިއަކަށެވެ. E.P.S.A) ކަރުދާހުގެ 5 ވަނަ ޕެރެގްރާފު ބައްލަވާލައްވާ) އަދި މިސަބަބަކާހުރެ، ކުރުވުން އޮތީމަ، ސިވިލް ސަރުކާރަށް މިކަމާބެހޭގޮތުން ކުރާ އެއްވެސް އިސްލާހެއް ކުރުމަކީ، ހުޅުވާލާކަމާއި ވިސްނުންތެރިކަމާއި، ހުރިހާ ހުރި، ހެކިތަކު އުކުޅުތަކެއް، ބޭނުން ކުރަން ޖެހޭނެއެވެ. އަންހެނުކަށް، ސާފުކޮށް އަންގަވާލައްވައި، ދިވެހި މަސްވެރިކަމުގެ ބިސްނާހަމަ ރަނގަޅުކުރުމަށް އެހީ ދިނުމަށް، އެ ބިސްނާހަމަ ރަނގަޅު ކުރުމުގެ ނަމަވެސް، ދިވެހިންނަށް އާދޭ ބަދަލުގައި، ރަނގަޅު އަގެއް ނުލިބޭ ކަމަށް ވަރުބާ، ކުރިމަތިވެފައިވާ ދަތިތަކުން، އެދިހެންނަކަށް ސަލާމަތް ނުވެވޭނެއެވެ. | 3

އެހެން މައްސަލައައްވެސް އެބަ ކުރިމަތި ވެއެވެ. އޮފިޝަލްޕްރައިސް ސަރުކާރުން ސިލޯނަށް ހަދާ ކުރި ގޮތަށްފުރިހަމަ، 18 ޖުލައިގައި މަނިކުފާނުގެ އަރިހަށް ފޮނުއްވި ސިޓީގެ 7 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި، އަދިން ދިދި ބަލާ ދުއްވާލައި ވެއެވެ. މިއީ ކަރުދާސް ޕުލޭންގެ ދަށުން ދުވާ، އޮފިޝަލްޕްރައިސް 300،000 ޕައުންޑްގެ އަގުގައި 5،300 ޓަނުގެ ހިކި އޭރުގެ ހަދާއެހެވެ. މިކަމުގެ ސިލޯނަށް ގެންނަން ވަރަށް އަވަހަށް ބަދަލުކުރަނީއެވެ. އަދިން ދިދި ވަސް، 36 (52) E.P.S.A ގައި ހަދުކުރުވެފައިވާ އިސްކުރު ގަނޑުގެ A ގެ 15 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައިވެސް، މި އެހީއަށް ބަލާ ދުއްވާލައިވާ ހިސާބެވެ. މިއީ ސިލޯން ސަރުކާރަށް އިސްކުރު އެހީއެއްގެ ގޮތުގައި އޮފިޝަލްޕްރައިސް ދޭ އެއްކަމަކަށް ވާއިރު، އެއީ ބަދަލު، ދިވެހިރާއްޖެއަށް ދިނުމަށް އެދިވިދާނެ، ހަމަޖެހޭ ހަމަ އެއްވެސް ގޮތެއް ނުދެކެމެވެ. އެހެން ނަމަވެސް، މިއީ، ސިލޯނަށް، އިސްކަރު ދިބެން އެއީއަކަށް ވާނީ، އެބައިމީހުންގެ އަވަށްޓެރި ބައިކަކަށް، މިއީން އެކިކަމެއް ދިނުމަށް، އެބައިމީހުންގެ ހިޔާލުކުރި ކަމާހަމައަށް ބޮޑުވެގެން އަބަދު ވާނެއެވެ. އަތުރުވެރިވެ ފިޔަވަޅު އަދިން ދިދިއަށް ފެށިގެން ގަބޫލުކުރުން، ހިތްޖެހޭ ހައްދިދުންނަށް ހަމަޖެހޭ ޖަވާބެއް ލިބެންދެން، ސިލޯން ސަރުކާރުން ހިނގާދިޔަ ހަމަ، ބިސްނެސް ކުރުމަށް ގަސްދުކުރާ ރަނގަޅު ފިޔަވަޅެއް އެޅުމަށް ސާފުކޮށް ދެކެމެވެ. | 4

އަބަދުވެސް، ކަލާގެ

(ސޮއި) ސްޓީވަން . އެޗް. ހޯލްމްސް

ހިޒް އެކްސެލެންސީ ސަރ ސިސިލް ސާއިރަސް
ކޮލަމްބޯ

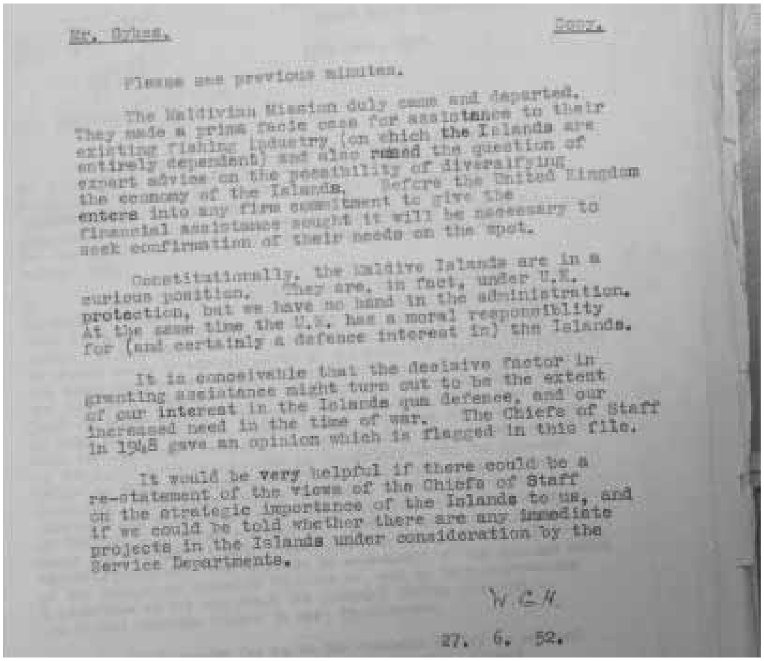

Mr. Sykes. Copy.

Please see previous minutes.

The Maldivian Mission duly came and departed. They made a prima facie case for assistance to their existing fishing industry (on which the Islands are entirely dependent) and also raised the question of expert advice on the possibility of diversifying the economy of the Islands. Before the United Kingdom enters into any firm commitment to give the financial assistance sought it will be necessary to seek confirmation of their needs on the spot.

Constitutionally, the Maldive Islands are in a curious position. They are, in fact, under U.K. protection, but we have no hand in the administration. At the same time the U.K. has a moral responsibility for (and certainly a defence interest in) the Islands.

It is conceivable that the decisive factor in granting assistance might turn out to be the extent of our interest in the Islands qua defence, and our increased need in the time of war. The Chiefs of Staff in 1948 gave an opinion which is flagged in this file.

It would be very helpful if there could be a re-statement of the views of the Chiefs of Staff on the strategic importance of the Islands to us, and if we could be told whether there are any immediate projects in the Islands under consideration by the Service Departments.

W.C.H.

27. 6. 52.

މރ. ސައިކްސް

ކޮޕީ

ކުރީގެ ތަޢުލީމާތު ބައްލަވާލަ ދެއްވުން އެދެމެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވަފުދު، ހަމަޖެހިފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން އައިސް، މިހާރު ފުރައިފިއެވެ.

5 ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ހަރުދަނާކުރުމަށް ތަޖުރިބާކާރުންގެ އެހީއާއި، މުޅި ޤައުމުގެ އާމްދަނީގެ ބަރޯސާވެފައިވާ، މަސްވެރިކަމުގެ ޞިނާޢަތް ތަރައްޤީ ކުރުމަށް މާލީ އެހީ ހޯދުމުގެ މައްސަލަ، ދިވެހިރާއްޖޭއިން އައި ވަފުދުން، ހުށަހެޅުއްވުން ވަރަށް ސާދާކޮށް ހުށަހަޅުއްވައިފިއެވެ. އެހީއަށް ބޭނުންވާ މާލީ އެހީ ދިނުމާމެދު މުޅިން ގޮތެއް ނިންމުމުގެ ކުރިން، ތަފްސީލުކޮށް އެތަނުގެ ޙާލަތު ގޮތުން ބަލައިލަންޖެހޭނެ ކަމަށް ފެނެއެވެ.

ޤާނޫނީ ހައިސިއްޔަތުން ބަލާއިރު، ދިވެހިރާއްޖެ އޮތީ ނާދިރު ޙާލަތެއްގައެވެ. އެހެނީ، ހަޤީޤަތުގައި، އިނގިރޭސި ސަރުކާރުގެ ހިމާޔަތުގެ ދަށުގައެވެ. އެކަމަކު، ދާޚިލީ ހިންގުމުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ އަތެއް ނެތެވެ. ހަމައެއާއެކު، އިނގިރޭސި ވިލާތަށް އެރަށްތަކުގެ މައްޗަށް، ސިޔާސީ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކެއް، (ޚާއްޞަކޮށް ދިފާޢީ ސަލާމަތުގައި) އެބައޮތެވެ.

ފަހުމްކުރެވޭގޮތުގައި، ދިވެހިރާއްޖެއަށް ދޭ އިޤްތިޞާދީ އެހީގެ، އާޚިރު ނަތީޖާ ވާނީ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިފާޢީ ބޭނުންތަކަށް މިރަށްތަކުން ލިބޭ ފައިދާ، އަދި ހަނގުރާމައިގެ ވަގުތުގައި އިތުރުވެގެންދާ ބޭނުންތަކަށް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ބޭނުން ބަލާނެއެވެ. މިކަމާބެހޭގޮތުން، ޗީފް އޮފް ސްޓާފް ފަރާތުން 1948 ގައި [illegible] ޚިޔާލު ދެއްވާފައެވެ. މިފައިލްގެ ތަނެއްގައި އެތިން ހިމަނާފައިވާނެއެވެ. 6

އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިވެހިރާއްޖެއަކީ މުހިންމު ކިހާވަރަކަށްކަމާމެދު، ޗީފް އޮފް ސްޓާފުގެ ވިސްނުންތައް ހުރިގޮތް، އަލުން ހާމަކޮށްދެއްވައިފިނަމަ، އެއީ ޔޫކޭ ވަރަށް ބޮޑު އެހީތެރިކަމަކަށް ވާނެއެވެ. އަދި ސަރވިސް ޑިޕާޓްމަންޓް ގެ ދަށުން، މިރަށްތަކުގައި އަވަހަށް ފަށަން ޤަސްދު ކުރަން ބަލަމުންގެންދާ، މަޝްރޫޢުތައް އޮތްނަމަ، އެކަންވެސް އަންގަވައިދެއްވައިފިނަމަ، އެއީވެސް ޔޫކޭ ވަރަށް ބޮޑު އެހީތެރިކަމެކެވެ.

ޑަބްލިޔޫ. ސީ. އެޗް

27 ޖޫން 1952

އުޖޫރަކަމަކީ ނުފެނުނެވެ. ތަޖުރިބާކުރެވުނު އަމިއްލަ ދުވަސްވަރުގައި ދެކިފައިވާ ނުވާނެއެވެ. އަދަބުގެ ދަރިންނަށް ނުކުރާނެތީ އެއްފަދައިންނެވެ.

ވީމާ، ކާބޯތަކެއްޗަށް ނުލިބިގެން މީހުން މަރުވާކަމުގައި ދިވެހިރާއްޖެއިން ޒިޔާރަތް ގެންނަމުންދިޔައެވެ. އަސްނަދުން ނުލިބޭގޮތް ހަނޑުލާއި ހަކުރުފުށާއި ގޮނޑުފަދަ ކުޑަކުދި ތަކެތި ބައިވަރު ތަނަކުން ގެނެވުނެވެ. އޭގެ ހުރިހާ ދިވެހިންނަށް "ވަރުހެޔޮބޮވާ" ބިންވާދާރު އިނގިރޭސިންގެ ރަސްމީވެރިން، ދިވެހިންނާބެހޭ ގޮތަށް ދައުލަތުގައި ވިޔަ، ހަމަޖެހުމާ އިންސާނިއްޔަތު އެއްބާރުލުމާއި، ވިޔަނުދީ، ހެޔޮގުޅުމުގެ ގުޅުންތަކެއް ފަރާތްތަކުގެ ދެމެހެއްޓުމަށް ނިކަން މަސައްކަތްކުރިއެވެ. (މިއީ އަހަރެން މިކަމުގެ ގޮތުގައި އިސްކުރަމެވެ.)

-1 ފުރަތަމަވެސް އެވަނީ، އެއްވެސް ކަމަކާއި ދެމެހެއްޓުމުގެ ގޮތުގައި، ގޮތެއް ނިންމަވަން ޖެހޭނަމަ ބޭނުން މުޅި ވަސީލަތް ބާއްވާފައެވެ.
ދިވެހިންނަށް ކުރުވެސް، ހަރުދަނާކަމާއި ނިސްބަތްކުރެވޭ ހުރިހާ ކަމެއްގައެވެ.

-2 ކުރަންވާނެ ރިޕޯޓްކުރެވުނު އެފަރާތުން އަމިއްލައަށް ގެނެވުނު ކަންތައް ތަކުގައި އެވަނީ، ދިވެހިރާއްޖެއާބެހޭ ބިންމާ، ފުރާވަރުކަން އުފެދިގެންދާ ގޮތުން އެފަރާތަށް، އިނގިރޭސިންނަށް ވުރެ ބޮޑުވެގެން ދިޔައެވެ. ކަމަށްވާ ބޭރުބޭރުގެ ގުޅުން ކަނޑައިލުމުގެ ސަބަބު ބޮޑުކަމަކަށް އެކަމުގެ ފާލުބަލައިގެން ތިބޭ ދިވެހިން އަމިއްލައަށް ނުވަތަ ޙަޤީޤަތުގައި ބޭނުން ނުކުރެވުނު މުއްދަތުގައި ދިޔައެވެ. އެކަމަށް ފަރާތުން ފުރިހަމަ ރަނގަޅުކަމެއް ނުވުނު ކަމުގައި އިނގިރޭސިން ރަށްތަކުން ނުލިބުނެވެ. ވީމާ، އެކަމުގެ ސަބަބުން ބަހުރުވާގައި ތިބޭ ބޭރުމީހުންނަށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކަޅުބަޔަކުގެ ބޭފުޅުން محمد امين ގެ އެދުމާއިގެން އެވަނީ، ކާރިޒުންގެ ބޭނުން ބޮޑު ފާއިތުވެއްޖެއެވެ.
ކުރިން ކިޔެވި ހިމެނެނީ ހަމަޖެހުމަށް މާދަމާ އަހަރުގެ ކަމުގައި ހަރުދަނާވުން ބޮޑުވިއެވެ.

-3 މިފަހަރު ވަގުތުގައި ފައިސާ އަތުވެގެން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކަނޑައެޅުމުގެ ބާރަށް ނިންމުނެވެ. ދިވެހިރާއްޖެއިން އެކްސްޕޯޓްކުރާ މަހަކީ މުހިއްމު ވިޔަފާރި، ހިސާބުތަކުގައެވެ. އެހެން ބަޔަކު މުއްސަނދި ސިޔާސީ. ސިޔާސީ ސަރުކާރުގެ އިސްކޮށްލެވޭ، އެއްބަސްވުމުގެ އެއީގައި محمد امين އާއެކު ހިތްވަރުދިނުން ކުރީގެ ކުރެވިފައިނުވެ. އެހެން ނަގާބޮޑުކަން އެއްވެސްކަމަކާއި ދަށްކަން އަހުން ބޭނުންކުރެވޭނެއެވެ. ހުރި އިނގިރޭސިންނާވެސް މިއީ ހިމެނިގެން އެވަނީ، ބާރުގަދަ ސިޔާސަތުގެ ކަނޑައެޅުމުގެ ވަގުތު ކުރީގެ އަހަރު ދިވެހިންނަށް ދިނުމަށްވެސް ހަމަ އެމަޙްސޫލް ސިޔާސީ ސަރުކާރުން މިއްލަތުގެ 80% ގެ ފައިދާއިން ނަގަހަމަޖެހިގެންދިޔައެވެ. ދިވެހިންނާގުޅޭ ސިޔާސީ މިހެން ދައުލާ ނިޒާމު ނިކުމެގެން ސަރުކާރުން އިނގިރޭސި ސަރުކާރުގެ އެއްބަސްވުމެއް ބޭނުމެއް ނުވިއެވެ. ސިޔާސީ، އެހެންގޮތަކަށް ސަރުކާރުން ފުރުޞަތު ވިސްނުން ދައުރުވެއެވެ. ވީމާ، މިކަމުގެ ދުވަސްވަރުގެ ހުރިހާގޮތަކުން ކުރިއަށްދިޔައެވެ، ހުޅުވާލައި މިސްރާއިލާ ވިޔަފާރިއާއި، ހުރިއާދަކަ ގޮތުގެ އުފެދުނު ބޯހަލާކަމާއި ބޭނުން ކުރަން ނުކުމެވުނު، އެއްވެސް ކަމަކާއި ނުކުތާ ޢަމަލު ކުރެވޭ. ދިވެހިން މަރުކަޒު މުވާޞަލާތުގެ، މަރުކަޒު މިންވަރު ހިލޭ ހޯދުމުގެ ބިންގާ ކުރެވޭނެ ގޮތެވެ.

-4 ދިވެހިންނަށް ފައިދާ މިހެންކަމުގެ މަރުކަޒާ 5300 ބަޔަކު ކާބޯތަކެތި ހިއްސާކުރި ގޮތުގައި ސިޔާސަތު ފިޔަވަޅުއެޅިއެވެ. ކިހިނެއްތޯ؟ ކުރަމުން ޕާޓީގެ ގައުމު ކަމަށް ވާނީއެވެ. ދިވެހިރާއްޖެއަކީ އޭގެ މުޅިޤައުމު ގައުމުގެ، ހަމައެކަނި އެއީ ނިސްބަތުން ދިވެހިންނަށްވެސް ފިޔަވަޅު މުޅިއަކު އަމިއްލަ ފަރުދުންގެ އެންމެ ބޮޑުއެއްޗެއްކަމެވެ. ކިބައިން ފަރާތް ހިޔާލު ވިޔަފާރި ސިޔާސީ ދިވެހިންނާ އެވަނީ ފައިދާކޮށްލުމާއި ގުޅުންތަކެއް ހިފާގެން އުޅެނީއެވެ. ވީމާ، އިނގިރޭސިން މިހެންކަމުގައި ސިޔާސީ މިކަމަށް އަދާކުރާ ދިވެހިންނަށް ހާލަތުގެ ދުވަހު ހިއްސާކުރާ ބޭނުންތަކަށް ވަކިކުރެވިގެން ގުޅިފައިވާ ހިންދުކުރާ ހުރިހާ މުސްލިމުން

ނޫންމަގެއް، އިނގިރޭސިން މުޙައްމަދު އަމީނަކަށް ނުދެއްކިއެވެ. ކަމުގައިވާނީ އެންމެބޮޑުވީބާ ބޮޑާޙުމަތް އެބައޮތެވެ. އަދުވިޔާތު ދަތިކުރުވައިގެން ރާއްޖެއަށް އިނގިރޭސިންގެއަތް، — ގަދަކަމުން ފޮރުވުމެވެ.

-5 މިވާހަކަތަކުގެ ނިކަން ހިތާމަވެރިބާވަތެވެ. ހުރިއިހަކު ވަކިކުރަނިއްޔާ ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭ އެއްޗި، ނުކުތްކަމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭ އިނގިރޭސިން، އެކަނި ދަންނަނީ އަދިކުރިން. ވަރަށް ބަނޑުވަރު ދަންނަނީއެވެ. ދެމުދަކަށްދިޔަ ގޮތެއް ދިވެހިރާއްޖޭ ސަރުކާރު މިކަން އިނގިރޭސިންނަށް ކިޔައި އޭގެތެރެއިން ދުކުރުމެވެ. ދިވެހިރާއްޖެ އިނގިރޭސި ސަރުކާރު ހިމާޔަތުގެދަށުގައި ނުހިފެހެއްޓިގެން ނުރަނގަޅު - ނޫނީގާ ގައިމު އެމިހުން ބިލާއްޔާމިދާ ނުވާނެކަމެވެ. މަސްއަލައަކީ، އެމިހުންގެ ކަރުދާސްތަކުގައި ބުނާނެގޮތުން "ކަރަންސީ" ދިވެހިން އަމިއްލައަށް ހިންގާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދަރަޖަ ހިއްސާވާތީ، އިނގިރޭސި ސަރުކާރާ ނުހަމަވި. ދަތިކަމެއް. ޢިލްމުވާ މަސްލަޙަތެއް ނުކުމެއްޖެ، އަނބުރާ ހިކުމަތުން ޤާނޫނީކޮށް، އެކަމަށް ބާރުލުމުގެ އިނގިރޭސިން ދިވެހިރާއްޖެ ދަޢުވާކުރުން ނުކުރެވުމުގެ ތަޢާރަފެކެވެ. އެއްގޮތަކަށް ނުކުމެވޭ "ވިޔަފާރިގެން" ދިވެހިރާއްޖެއަށް މާފަދަކޮށް ނުވީއެވެ. އެކަމުގެ ގޮތުން ބަލާއިރު، ނުކުތްކަމާއި އިނގިރޭސިންނަށް ނެތްކަމުގަނޑެވެ. ބޮޑުމުގައި ނުވެއްޖާ ގަދަކަމުން ބޭނުންކުރެވެ.

-6 މި އަދުވިޔާތު ނިކަން ހިތާމަވެރިކަމެވެ. އެއްވަރަކަށް ނޫނެވެ. އެއަށްވުރެ އިނގިރޭސިން އެކިއާދައިގެ ކަމުގައި ވިސްނާފައިވާކަމެވެ. ފުރާގައި އެބަޖެހިއެވެ. ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެއްވެސް އިހުއްސާ ވާނުވާ، އެމީހުންގެ ދެރަވާ ބޮޑުކަމަށް މަގުފަހި ވާހަކައެވެ. އެއްކަމަކުވެސް އުފެދިގެންނުވާނޭ ކަމެވެ.

އިނގިރޭސިންގެ މުހިއްމު ޖާގައެއްކަމުގައި ބޭނުންކުރެވުނު ގަން، ދިވެހިރާއްޖެ-ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮޑެތި ސިޔާސީމަސްއޫލެއް محمد امين ބާރުވެފައިދިއުމެވެ. ދިވެހިންނަށް ގުޅުނު ހާލަތުގެ ދަށުން ޖެހުނެވެ. ބަނޑުއަށް މިހެންގޮތުގެ ޒަމާނާ ގުޅުނެވެ. ކަނޑުވާގެ ގަނޑުވަރު ވަގުތުކުރެވުނެވެ. މަޑުކަމުން ގޮތުން ހުރިއިރު ގެންދިޔުމެއް ވަގުތުކުރެވުނެވެ. މުސްތަޤިއްލު ވަރުގައި ފިކުރުކުރަމުންދިޔަ އަރާމުކުރުމުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ މުސްތަޤްބަލު ތަޤުދީރު ކަމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރުކާރާ ހަވާލުކުރުމަށް ބޭނުންވާ ރަނގަޅު، ދިވެހިރާއްޖެ ދުނިޔެއަށް ވެރިވުމެއް އެންމެ އިނގިރޭސިން ކަންބޮޑުވުމެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހިތްހަމަޖެހޭ ގޮތަކަށް ދިރުމެވެ. (މިހެން ހިންނަން ބޭނުންވާ محمد امين ގެ އަހަރުތަކުން ފެށިގެން ނުކުރެވުނު ކަމެއް ނޫނެވެ.) عفو ކުރައްވައި رحمه ލައްވާށިއެވެ. آمين!

އާދެ! މުޅިއުމުރު އަމީނުގެ ތޮއްޖެހިގެން ދިޔަ ދުވަސްވަރު ހަނދާންކޮށް އަމިއްލަގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖެ ކުރިއަރުވަން އިނގިރޭސިންނާ އެކުގައެވެ. ވިޔަފާރިކުރާމީހުންގެ ތިޖާރަތުގެ ގޮތުން ކުރިއަރުވާ، އެންމެ ގޮތް ބޮޑުކުރުމެއް ގެނެސްދިނުމަށް، ދިވެހިރާއްޖޭ ބަނޑުވަރުވުމެވެ. ހަމަވެސް އެކަމުގެ ވިޔަފާރިއަށް ކުރި އެތަކެއް ދުވަސްކޮށް ފާއިދާވާގޮތަށް، އެމީހުން ޙާލަތު ބަލާފައި ދަރުބާރުގައި ބޮޑުއަގު ކަނޑައަޅައިގެން އަދިވެސް ފަހަރުތަކުގައި ދިވެހިންގެ މީހުންނަށް — 148 ވަނަ ސަފުހާގެ ހަވަނަ ދަފުތަރުގައިވާ ގޮތަށް ވަރަށްބޮޑު ގޮތްގޮތުން ދިވެހިރާއްޖެ، ދިމާލަށް ދިމާވެފައި ވެރިކަން ހިންގާފައެވެ.

އިނގިރޭސިވިލާތުގެ އާކާއިވެސްއިން ހުރި މިޤައުމުތަކާ ވަރަށްބޮޑަށް ސާބިތުވާގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދަރުބާރު ކަންތައްތަކާ ބެހޭގޮތުން ހިޔާލު ވަރަށްގާތުންބެހޭ އިނގިރޭސިވިލާތުގެ، މިހާރުގެ ދުވަހަށް 1946 ވަނައަހަރުގެ މިކަމާބެހޭގޮތުން ފާހަގަކުރެވޭ ބަޔާނަކީ މިފަދަ ކުރަށް ލިބިގެން އެބަހުރިހެވެ.

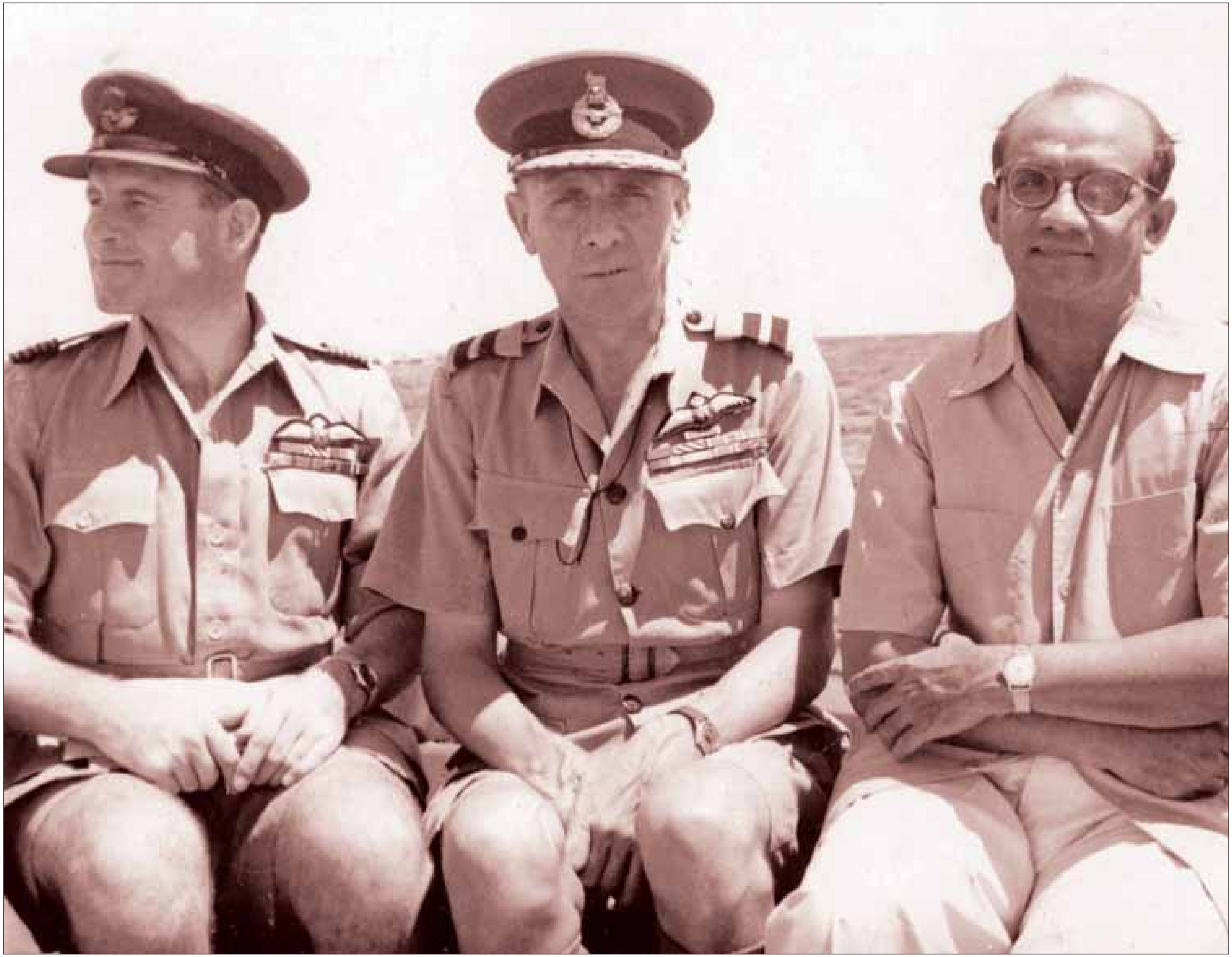

1-051

އިނގިރޭސި ރޯޔަލްފޯސްގެ އެންގުލަމީ ޖެއްރިސަރަލް މުހައްމަދު އަމީނާއެކު ކަނޑުމަތީގައި

އިބްރާހީމް ނާޞިރާއި، އިނގިރޭސިން

މިއީ، ބައިގަނޑުނަންނަކު ގިނަދުވަސްވީ، 52 އަހަރުކުރީގެ ވާހަކައެކެވެ. އިނގިރޭސި ދައުލަތާ ދިވެހިދައުލަތާދެމެދު ކުރެވުނު ޖަސްޓިސް އެގްރިމަންޓްކުރުމުގައިވާ އޮފިޝަލް އެގްރިމަންޓްގެ ވާހަކައެވެ. މިއީ، އިބްރާހީމް ނާޞިރުގެވެސް ވާހަކައެވެ. އަދި ދިވެހިންނަށް "ވަރަށްލޮބުވާ" އިނގިރޭސިންގެވާހަކަވެސް ނޫން ދެންކޮން އެހެންވާހަކައެއްހެއްޔެވެ.

މަޝްހޫރު އައްޑޫމަސްއަލައަށް ފުރިހަމަ ޙައްލެއް، މިއެގްރިމަންޓުގެ ސަބަބުންނެވެ. (މިހާރުބާރަށްޓަކައިގެން މިފޮތުގެ ސަފްހާ 221 ން 229 އަށް ހިސާބަށް ލިޔެވިފައިވާނެއެވެ.) މިއެގްރިމަންޓުގައި ސޮއިކުރެއްވުމަށް މާލެއަށްވަޑައިގަތީ، މިނިސްޓަރ އޮފް ސްޓޭޓް ފޯރ ކޮމަންވެލްތު ރިލޭޝަންސް މރ. ސީ.ޖޭ.އެމް. އަލްޕޯޓާއި، ސިލޯނުގައި ހުންނަ އިނގިރޭސި ހައިކޮމިޝަނަރު މރ. އެލެގްޒެންޑަރ މޯރލީއާއި، މަތިންދާބޯޓެއްގައި ވަޑައިގަތެވެ. މިބޯޓުގެން މާލެއަށްއައިސް، 555 ފޫޓު ދިގުމިނުގެ 8000 ބަރުގެ އެޗް.އެމް.އެސް. ގެމްބިއާ ބޮޑުމަނަވަރެއްގައެވެ..........

——— ވަކިކަމަކަށް ދަރިފަދައިގެން ހުއްޓުމަށްފަހު ގާކުރަމުން އައި މަސައްކަތުގެ ނަތީޖާއަކާހަމައަށް އިނގިރޭސިންނަށްދެވުނީ، މުޅިއުމުރު ފަހިކުރުގެ ކަސްތާކުރުމުގައި، އިބްރާހީމް ފުރުޞަތުދިނުމަކީގެ ބޭނުމެއް ގުރުބާނީގެ ކަމުގައެވެ. އެކަންފަސޭހަކުރުމުގައި، ކޮޅުވަރުއެއްގެ ވަނީކަންތަކުގެބަޔަކުންނެވެ. އަދުގަނޑު ޖިހާދުގަނޑުމިއަށް، އޮފަހާކަމުއެވެ! ވިދާޅުވެ ފަރުބަދަތަކުގެ ދެލޯހިވެސް ހަމައެވާހަކަ ދަނެއްކޭއެވެ!

މިއީ، ދިވެހިންނަށް "ވަރަށްލޮބުވާ" އިނގިރޭސިންގެ ވާހަކަވެސްމެއެވެ.

1-052

އިބްރާހީމް ނާޞިރާއި އަނބިކަނބަލުން މަރިޔަމް ސަޢީދު -
ދަރިކަލުން ޢަލީ ނާޞިރު - 1960

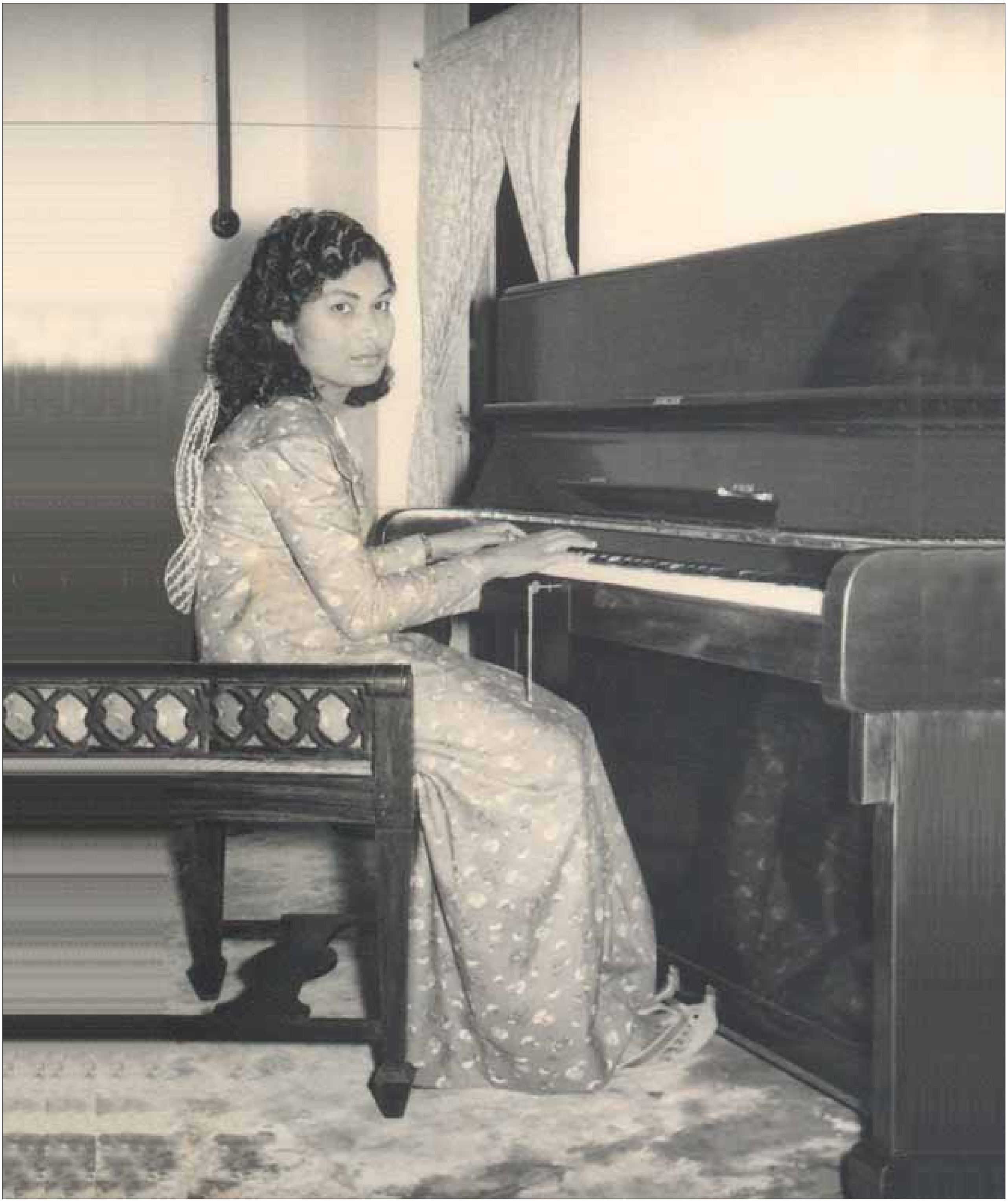

1-053 އިނގިރޭސިން އެބުނާ - ދިވެހިރާއްޖޭގެބޮޑުވަޒީރުގެއަނބިކަނބަލުން މަރިޔަމް ސައީދު
ފެޓާނާގޭގައި ޕިޔާނޯޖެއްސަވަނީ

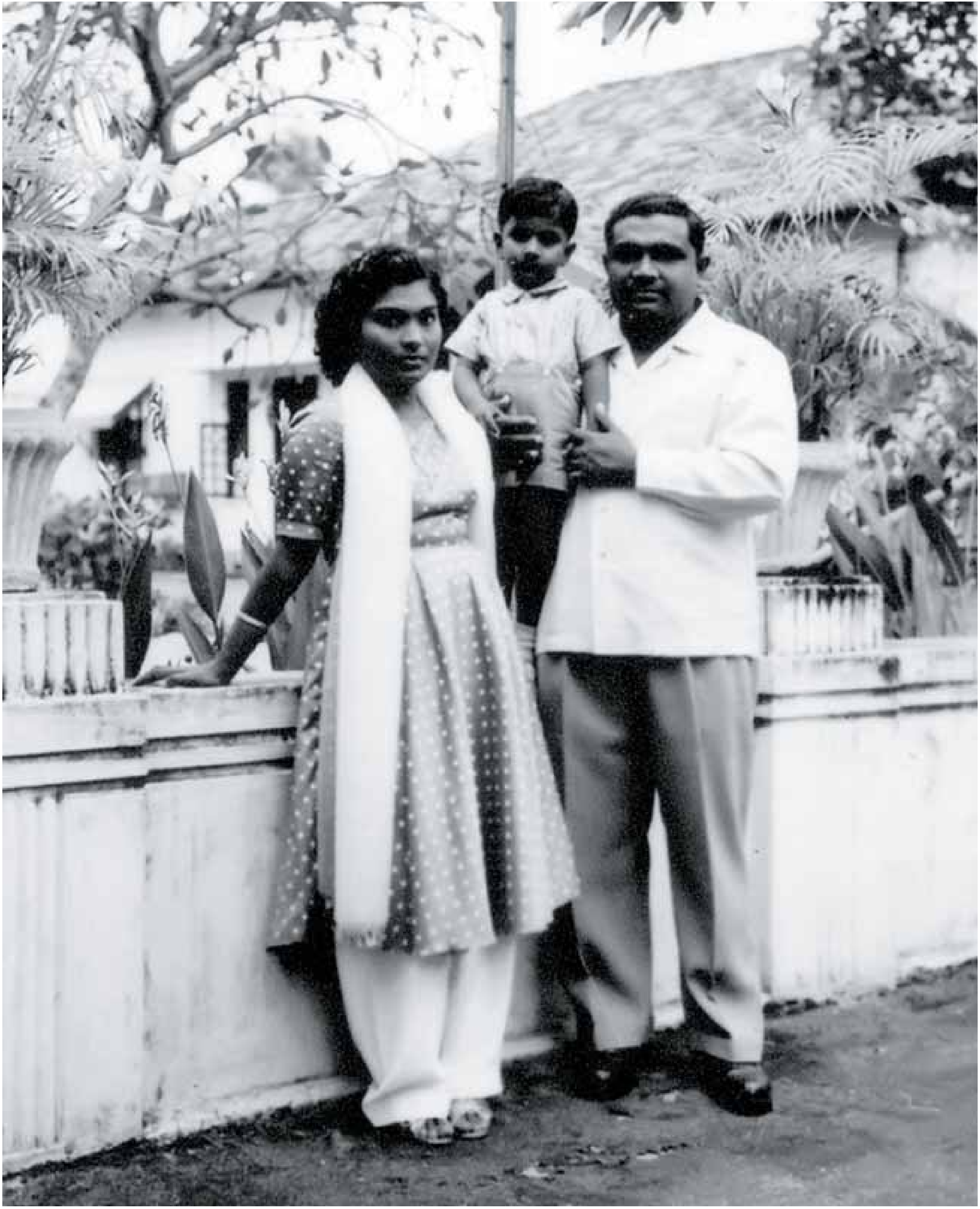

1-053

އިބްރާހިމް ނާޞިރާއި އަނބިކަނބަލުން މަރިޔަމް ސަޢީދު
އަދި ތުއްތުދަރިކަލުން އަލީ ނާޞިރު

އިނގިރޭސިން ވަރަށްބޮޑަށް ފާހަގަކުރި ދިވެހިބޮޑުވަޒީރު ނާސިރު

“ގެޒްބިޓާ” މާލެއާއި 13 ފެބުރުވަރީގައެވެ. 159 ވަނަ ސަފްހާގައިވާ މި އެގްރިމަންޓުގައި ސޮއިކުރުންތަކީ 14 ގައެވެ. ހައިކޮމިޝަނަރު މިރ. މޮރީ ސޮއިކުރައްވައި ސިލޯނުގައި ހުންނަ އިނގިރޭސިވިލާތުގެ ހައިކޮމިޝަނަރުގެ އޮފީހުން ލަންޑަނުގެ ކޮމަންވެލްތު ރިލޭޝަންސް އޮފީހުގެ މިރ. ހެރިސަންއަށް ފޮނުއްވި ތިރީގައިވާ ސިޓީ ނަކަލް ވިދާޅުވެބަލާލައްވާށެވެ. މިއީ އެގްރިމަންޓުގައި ސޮއިކުރުމުގެ ފަހުގެ ސިޓީއެކެވެ. ކުރިން މާލެއާއި ކަންތައްތައް ބަލަހައްޓަވާ ޗީފް ސެކްރެޓަރީ އެއްބަސްވުމުގެ ސިޔާސީ ހާލަތަށް ފާހަގަކޮށްލެއްވީއެވެ.

——— ދިވެހިންނަށް ކޮންފަދައެއްވިޔަސް، ކަންތަކު މަދުމަދުގެ ގޮތަކަށެވެ. މޮޅީގެ އެމްބަސީގެ ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެވަސް ކަންތަކު ހަރަކާތްތެރިވެފައިވާކަށް ހުރިކަމެއް؟ އިހުސާސްއާއި ބޭނުންކުރި މާލޭއިސް، ދިވެހިންނާއި ބޭނުންވާ ރަސްމީ ބައްދަލުވުން ޖެހުނުކަމުގެ މިފަދަ ބަސްމަގުކުރުމަކީ ކީއްވެތޯއެވެ؟ ވަރަށްމުހިއްމު ދައުރެއް އަދާކޮށްދެއްވި ހުދުމައި އެވަސް، ކަންތައް ހަމަހުރި ފާހަގަކުރެވޭކަމަކީ ކީއްވެތޯއެވެ؟ އެހެންނަމަވެސް ދިވެހިބޮޑުވަޒީރުގެ އަމިއްލަގޮތުގެ އިންޓަވިއުތަކާއި ވިޔަފާރީގެ ކަންތައްތަކީ ކޮންކަމެއްތޯއެވެ؟ ކަންމަތީ ބަލައިލާއިރު ހުރިހާ ބޭފުޅުންނާއި ބައްދަލުކުރެއްވި ދިވެހިންނަކީ، (ކޮމަންވެލްތުގެ ސަރުކާރުގައި) “ވަރަށްޤާބިލު” އަދި ހަރުދަނާ، އިނގިރޭސިންނަށް ބޮޑަށްގަބޫލު، ސަރަހައްދުގައި އޮތް ބޭފުޅެކެވެ.

އިނގިރޭސި ވިލާތުގެ ހައިކޮމިޝަނަރުގެ އޮފީސް
7، ފްރޭންސް ސްޓްރީޓް
ކޮޅުމްބު، ސިލޯން

16 ފެބުރުއަރީ 1960

ލޯބިވާ ބިލް އަށް،

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮޑުވަޒީރަށް ފުރުސަތުދިނުމަށް ބޭނުންވާ ހަދިޔާބަހާކުރުމުގެ ލިޔުމެއް 8 ފެބުރުއަރީގެސިޓީ، ލިބިވަޑައިގެން އަޅުގަނޑު އުފާވެރިކަމެކެވެ. އެހެންކަމުން، ބިރުވެރި މަޤާމުތަކަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ކަމަށް ފާހަގަކޮށްލާނަމެވެ. އިސްތިހާރު އެންމެ ފަހުން ސޮއިކުރެއްވިއެވެ.

އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަރަށްގިނަ ރަސްމީ ދަތުރުތަކުގައި ބޮޑުވަޒީރާ ބައްދަލުކުރެވުނެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުގެ ހިތާމައަކީ، އަޅުގަނޑުގެ އަމިއްލަ ހިތްވަރާއެކު ބޮޑުވަޒީރާ ބައްދަލުކުރެވިފައިވަނީ ވަރަށްކުރު ދުވަސްކޮޅަކަށެވެ. ދިވެހިންގެ ރަނގަޅުކަން ބަލަހައްޓަވާ މަގުންނެވެ. ހެދުމާއި، ދިރިއުޅުމާއި ހިތްވަރުދޭ ބަހަށް ސަމާލުވެލައްވާ ބޮޑުވަޒީރު ބޭފުޅެކެވެ. އަޅުގަނޑު ކަހަލަ ބޭފުޅުންނާއި ބައްދަލުވުމަކީ އެކަށީގެންވާ މަގެކެވެ. ބޮޑުވަޒީރުގެ ޚާއްސަ ރޭވުންތަކަކީ، އަޅުގަނޑުމެން، އަމިއްލައަށް ވިސްނުންތެރި ކަމާއެކު ބޭނުންކުރެވުނު ސިޔާސަތުތަކެވެ. އަދި ހުރިހާ ދިމަދިމާލުން ކަމުގެ ސަމާލުކަމެވެ. ދިވެހިންގެ ހަމަހަމަކަން ބޮޑުކޮށް ބޭނުންކުރި ރަނގަޅު އެއްބަސްވުމެކެވެ. އަޅުގަނޑުގެ ރާއްޖެގައި ބޮޑުވަޒީރު ހަމަޖެހުމާއެކު ދަތުރުފުޅުގައި ބައްދަލުވުމުގެ އެކި ފަރާތްތަކުން، އަޅުގަނޑު ބުނެލުމަކީ ބޮޑުވަޒީރާ ބައްދަލުކުރިއިރު ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހާލަތު އިނގިރޭސި ސަރުކާރުން ބައްލަވާނެ ގޮތަކަށެވެ. އަޅުގަނޑު ދަނީ ޑޮކްޓަރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން، ސިޔާސީ ކަންކަމުގެ މަޢުލޫމާތު ހޯދަމުންނެވެ. ދިވެހިރާއްޖެއާއި ބޮޑުވަޒީރުގެ މަޢުލޫމާތު ލިބިދިނުމުގެ ގޮތުން، ދިވެހިން ދެކޭގޮތް ހުށަހަޅާފައިވާ، ބޮޑު ގޮތެއްގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަރާތުން، އަޅުގަނޑަށް ބޮޑަށް ބާރު ލިބިދެއްވި ބޮޑުވަޒީރު ނާސިރު އަދި ހަރުދަނާ ވަރަށްޤާބިލު ބޭފުޅެކެވެ.

ލޯބިވާ އިހުލާސްތެރި

(ސޮއި) އެޗް.ޖީ.އެން.ޖީ. މޮރީލީ

މިސްޓަރ އެލް.އޭ.ސީ. ހެރިސަން
ކޮމަންވެލްތު ރިލޭޝަން އޮފީސް

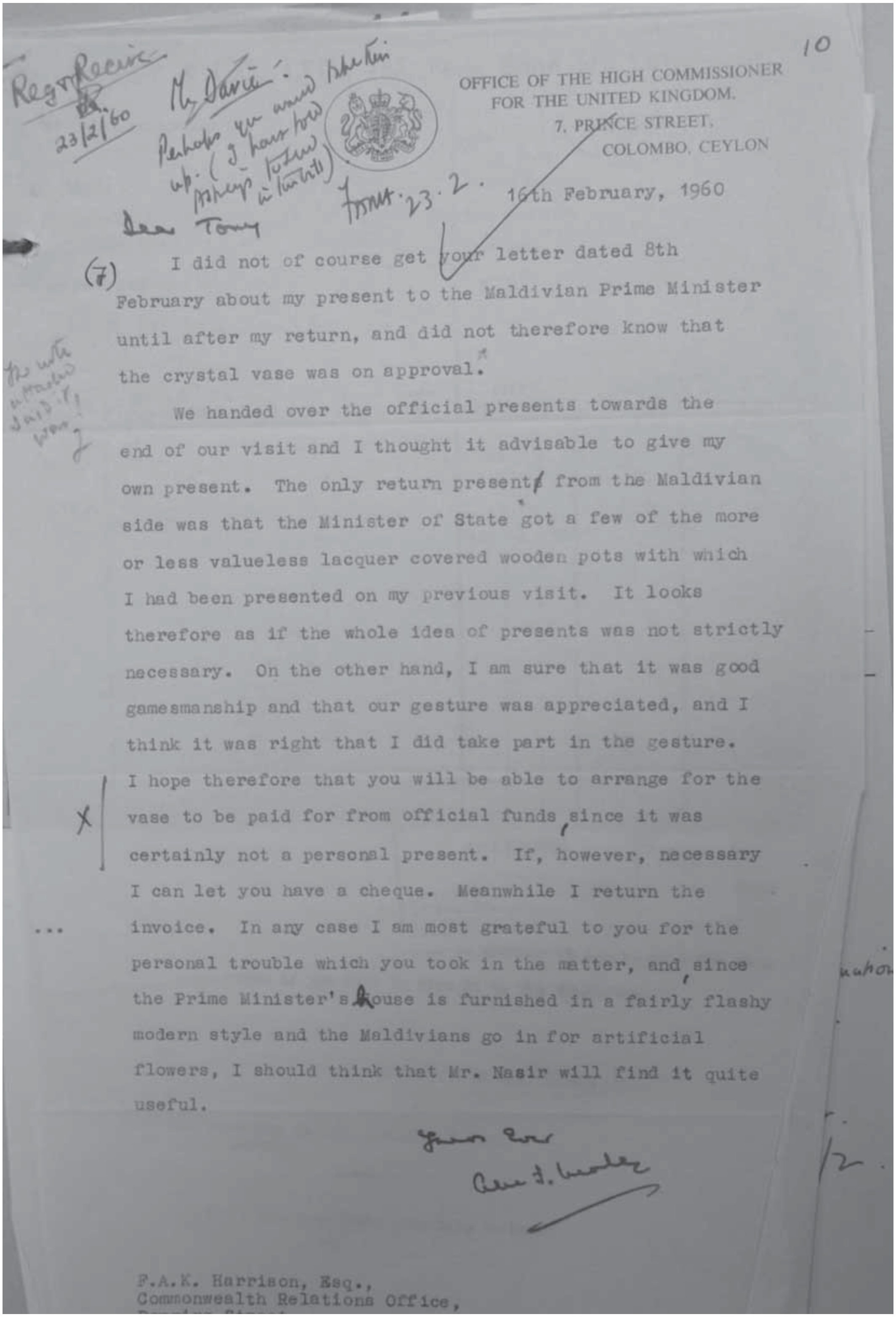

10

Regr Recv
23/2/60

Mr Davies: Perhaps you would take this up. (I have told [illegible] in [illegible])

[illegible] 23.2.

OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER
FOR THE UNITED KINGDOM,
7, PRINCE STREET,
COLOMBO, CEYLON

16th February, 1960

Dear Tony

(7) I did not of course get your letter dated 8th February about my present to the Maldivian Prime Minister until after my return, and did not therefore know that the crystal vase was on approval.

We handed over the official presents towards the end of our visit and I thought it advisable to give my own present. The only return present~~s~~ from the Maldivian side was that the Minister of State got a few of the more or less valueless lacquer covered wooden pots with which I had been presented on my previous visit. It looks therefore as if the whole idea of presents was not strictly necessary. On the other hand, I am sure that it was good gamesmanship and that our gesture was appreciated, and I think it was right that I did take part in the gesture. I hope therefore that you will be able to arrange for the vase to be paid for from official funds, since it was certainly not a personal present. If, however, necessary I can let you have a cheque. Meanwhile I return the invoice. In any case I am most grateful to you for the personal trouble which you took in the matter, and, since the Prime Minister's house is furnished in a fairly flashy modern style and the Maldivians go in for artificial flowers, I should think that Mr. Nasir will find it quite useful.

Yours ever

/2.

F.A.K. Harrison, Esq.,
Commonwealth Relations Office,

165 ވަނަ ސަފްހާގެތިރީގައިއޮވޭ، މިސިޓީގެ ދިވެހިތަރުޖަމާއެވެ.

އެންގުތަސް ޖައުންގާވެރި!

ތައްކަމުންނައި ވާހަކައިގެބާވަތުން މިވާހަކަ ނިސްމާތްރިޔާ، ކޮމަންވެލްތު ރިޕޯޓްކުރުން އާދިޔާއި، ސިފައިންގެ ހައިކޮމިޝަނަރ ޖެނެރަލްގެ ބަދަލުވެ އެކުވެރިންގެމަތިގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަސްގެފާނަށް، ބޭނުންވެއްޖެ ކަމަށް ހުސްވެފައިވާ ހުރިހާ ތިނެއް ތަރުތީބުވެފައިވާނެ ދަންނަވާފައިވާނެ ބަޔަކު ދެކެވުނު ކަމުންނެވެ. އެވާހަކަ ދެކެވުމުންނެވެ.

ކޮޕީ: ސަރ އެޗް. ލިންޓޮޓް

ޕީ.އެސް އެސް/އެސް އެއަރ

ޕީ.އެސް ޕީ.ޔޫ.އެސް އެއަރ

މރ. ބްރޫސް

މރ. ބާރކްލޭބްރޯ،

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަދުންނަށް ފޮނުވުމަށް އެރުވުމަށް، ތަޢާރަފުގެ މިނިސްޓަރުން ކަމުނުގެ ދައުލަތުގެ ބަދަލުގައި، ގޮތުގެ އެކުވެރި ސިފަވެރިކަމުގެ ކުރިއަރުން ގޮތް، ދިރިހުރުމުގެ ގޮތުން ބަޔަކުގެ އެއި (ޕޯސްޓް ސްޓޭމް) މިންބަރުގެ ފޮނުވާލެވެ.

މިގެ އަގަކީ 50 ޕައުންޑުގެ. މިއީ ބޮޑުބޮޑު ދޫކުރުން ބާވަތުގެ އެއްޗެއް ނަމަވެސް، ބަރާބަރުގަން ހިލަބި ހަމަ އާ އެއްޗެއް ހުންނަ. އަދި އެއީ ކަމެއް ވިސްނާ ބޮލާއި މިއަދު ދައްކާކަމެއް ނުވާނެއެވެ. މިގައި ހިމެނޭ އެއްޗެއް ލިބޭ ކަންތައްތަކެއް ބޮޑުމި ވާނަމަ، އެކަމުގެ އަގަކީ ހިމެނޭ 2 ޕައުންޑް ހަރަދު ވާނެއެވެ.

މިއީ ވަރުގަދަ އެއްބަސްވުމެއް ކަމަކީ، ތަރުޖަމާކުރަން ވަޒީފާ ވަކިކުރަން ފުރިހަމައިގެންނެވި އެއްޗެއްބޭނުމެވެ؟ އެއްބަސްވުމަށްވާނަމަ، މިއީ ގެންނަން މާލޭ އިދާރާއިން ބޭނުންވާ ހުއްދަ ހޯދުމަށް، އަދިގައިވޭ އަވަސް ފޮނުވާ އަޖާނަބެވެ.

އެޗް.އޭ.ކޭ ހެރިސަން

1 ފެބްރުއަރީ 1960

މރ. ހެރިސަން

ނަޝީދުގެ ޗެކަރު އެކަން ކުރިއަށް ގެންދިއުމަކާއި ހަމަ ހުރިހާ ގޮތަކަށް ބޮޑަށް ފާގަތިކަމާއި، މިކަމުގެ ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ކުރިއަށް ގެންދަވާ ފަދަ ގޮތަކަށް ވަކިވެ ހުރެގެން އަދި ތަފާތުކުރުމުގެ ވާހަކަ ފެނިގެންދާނެވެ. އަދި މިހާރުކަމަކީ ކަމަކީ ހިސާބުގެ ކަމުގެ ކުރުނަކަމެއް ކުރިއަށް ގެންދަވާނެއެވެ. މިހާރުކަމަށް، ކަމަކާނަނުގެ ފާހަގަކުރަން، ކުރީ، ފާހަގަކުރިން ވަކިވެފައިވާ ގޮތުގައި ތަނަވަސްކޮށްދެއްވާނެއެވެ.

އޭރ. ޖީ. އާރ. ބާރކްލޭބްރޯ

1 ފެބްރުއަރީ 1960

ކޮޕީ: މރ. ބާރލްބްރޮކް އަށް

މރ. ކްލާރކް

ދިވެހި ސަރުކާރަށް ހަދިޔާ ކުރެވޭ، އިނގްލް ސްޓޭޝަނަރީގައި ލިޔާ ލިޔުންތަކާ ބަނޑުވަރުން، ދައުލަތުގެ ވަޒީރާ މަޝްވަރާ ކުރައްވައިގެން ވިދާޅުވިއެވެ. ތިރީގައިވާ އިބާރާތް ފަހަރުގައި ރަނގަޅު ވެދާނެއެވެ.

އިނގިރޭސި ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ވެދުން ކުރި
ތާޖާއި ތަޚުތު އުފުލިގެންވާ ރަދުން އައްސުލްޠާން މުޙައްމަދު ފަރީދު 1
މާލޭގައި ސޮއި ކުރުމުގެ ރަސްމިއްޔާތުގެ މުނާސަބަތުގައި
14 ފެބްރުއަރީ 1960

އެފް.އޭ.ކޭ. ހެރިސަން
3 ފެބްރުއަރީ 1960

ކޮޕީ: މރ. ބާރލްބްރޮކް އަށް

މރ. ހެރިސަން

ވެދުން ކުރެވޭ ހަދިޔާ

އަޅުގަނޑު ފޮނުވަމުން ގެންދިޔަ ނަޞޭހަތް ބަލަމުން ދަނިކޮށް، ދައުލަތުގެ ވަޒީރާއި، ސަރ އޭ. މޫރިސް އަށް ދިވެހި ސަރުކާރުން ވެދުމެއް އަރުއްވައިފިނަމަ، އޭގެ ބަދަލުގައި، ހާއްސަކޮށް، ސަރ އޭ މޫރިސް އަނބުރާ ދިވެހި ސަރުކާރަށް ދެއްވާނީ ހަދިޔާއާއި ބައްލަވައިގަތުމުގައި ނުހާސް އުޅޭތީވެ ދޮވެދާނެތީ ސާބިތު ކުރައްވާފައިވާނޭ ފޮނުވައިގެންނެވެ. ވަކިގޮތަކަށް ބާރުއަޅައިގެންނުވެއެވެ. ހާއްސަ ކަމަކަށް ފޮނުވުމަށް ބޭނުންވާކަމެއް ހުރިނަމަ، ފަރާތްތަކުން ބަޑުވަރެއް ބަލައިގަތުމުގެ ހުއްދަ ލިބޭނެއެވެ. ފާހަގަކުރަން ބޭނުންވަނީ 5 ފައުންޑުގެ އަގުގެ ހަދިޔާއެއް ކަމުގައިވާނަމަ، ތިޔަ ރާއްޖެ ސަރުކާރު ފަރާތުން މި ހަދިޔާ ބަލައިގަތުމަކީ ޖާއިޒުކަމެއްކަމުގައި ބަލާނެއެވެ. ހާއްސަ ހުއްދަ ލިބިފައިވާ ބަޔަކަށް ދޭ ބަދަލެއް، ހަދިޔާ ކަމުގައި ނަގާ ސިޓީއެއް ލިޔެވިދާނެއެވެ. (ހާއްސަ ހާލަތުގައި ބަލާއިރު އަޅުގަނޑު ބޭނުންވަނީ ހަދިޔާގެ އަގު ފަރާތްތަކުން، ހަދިޔާ ދޭ ފަރާތުން ބަލައިގަނެވޭ ބަދަލުގައި ބެލުމަށެވެ. ހަދިޔާ ވެދުން ކުރާ ފަރާތުގެ ފަރާތުން ހާއްސަ ހުއްދަ ބޭނުންވާނެއެވެ.)

2. މި ވާހަކަ ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ ބާޒާރު ވަރަށް މަސައްކަތް ކުރަމުން އަންނާތީއެވެ. އެހެންކަމުން، މރ. ބާރލްބްރޮކް ފޮނުވައިދެއްވުމަށް ކުރިން، މިކަމުގައި، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވިދާނޭ އެއްވެސްކަމެއް އޮތްތޯ ހާމަކޮށްދެއްވާތޯއެވެ؟

ގަބޫލުކުރި، އޭ. ގަބޫލު ކުރާނީ
5 ފެބްރުއަރީ 1960

މރ. ވިލްކިންސް،

މރ. ކްލާރކްގެ މަޝްވަރާ ހައްލުކުރި ބަޔާންތަކާގުޅޭ ގޮތުން އެދެމެވެ. ސަރ އޭ. މޫރިސް ވެދުން ކުރައްވާނެ ތަކެތި ބެލުން، އަޅުގަނޑު އެތަނުގައި އެބަޔާނެވެ. މި ބެލުން، މރ. ބާރލްބްރޮކް ފަރާތުން ގެންދެވުނުކަމަށް ގޮވާލުން ހާއްސަ ހަދިޔާ ކުރެއްވުމެވެ. މިގޮތަށް އަގަކީ (4:2:6) 4 ފައުންޑެވެ.

މި ހަދިޔާ، ވެދުމުގެ ހަދިޔާ، ހައިކޮމިޝަނުން ސަރުކާރުން އެކަމާ ބެހޭގޮތުން ފާހަގަ ކުރެވުނު ގޮތަށް، އެހެންކަމުން ކޮމަންވެލްތު ރިޕަބްލިކް ހުށަހަޅާ ސިޓީގެ އެކަމާ ގުޅޭގޮތުން ބަލައިގަތުމަށް ހުއްދަ ދެވިފައިވާ ކަމަށް ހާމަކޮށް ފާހަގަކުރަމެވެ. ފަރާތްތަކުން ސަރ އޭ. މޫރިސް އެކަމުގެ ކަރުދާސްތައް ބަލައިދެއްވުމަށް އަޅުގަނޑުމެން މަސްލަހަތު ހޯދިދާނެއެވެ.

އެފް. އޭ ކޭ. ހެރިސަން
8 ފެބްރުއަރީ 1960

އަމިއްލަ

ކޮމަންވެލްތު ރިލޭޝަންސް އޮފީސް
ޑޯވްނިންގ ސްޓްރީޓް
ލަންޑަން، އެސް. ޑަބްލިޔޫ 1

ME 419/81

8 ފެބްރުއަރީ 1960

މާލެއަށް ކުރެއްވުމަށް ކުރިއަށް ރާއްވާފައިވާ ދަތުރުގައި، ހަދިޔާއެއް އެރުއްވުމަށް، ބާރު އަރުއްވައިދިނަމަ، ކޮންމެހެން ދެއްވަން ޖެހިއްޖެ ހާލަތެއްގައި، ބަދަލުގައި ދިވެހިންނަށް ދެއްވުމަށްޓަކައި، ހަދިޔާއެއް ހޯދުމުގެ މަސްއަލަ ކްލާރކް ވަނީ އަޅުގަނޑަށް ފޮނުއްވާފައެވެ. މިހަދިޔާގެ އަގު 5 ޕައުންޑަށްވުރެ ބޮޑުނުވާނެކަމަށް، ކްލާރކް ވަނީ އަގު ކަނޑައަޅާ އަންގަވާފައެވެ. އަދި އޭނާ އަންގަވާފައިވާ ގޮތުގައި މަނިކުފާނު ހިޔާލުފުޅު ކުރައްވާފައިވަނީ ރިހިގެ ނުވަތަ ރިހިކުލަ ޖެއްސި ވާސް އެއް ހުށަހެޅުމަށެވެ.

ރިޕޯޓުވާ ވަގުތަށް ބަލާއިރު، އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ވަރަށް ވަގުތު ނުނީ ހެދުނުވެ. އަޅުގަނޑު މިހާރު އެސްޕްރޭޒް އަށްވެސް ގޮސް އެއްޗެހި ބަލައިލީމެވެ. ރިހިގެ ޓްރޭއަކާއި ކިޔުނު ވާސް، 5 ޕައުންޑަށްވުރެ މާ އަގު ބޮޑެވެ. އަދި ސިލްވަރު ކުލަޖެއްސި ވާސް މިހާރުކަން އައިސް ހުރިކަމަކަށް ނުފެންނެވެ. އެއާ އެއްވަރުގެ އެއްޗަކަށް، ބަދަލުގައި ފޮނުވި ބިއްލޫރި ވާސްއެއްކަމެވެ. އެކަކަށް ވާސް އެއް، މަނިކުފާނުން، އަޅުގަނޑު މިހާރު ހޯދައިދީފާނެވެ. އަދި މިރޭ ބާރކްލޭޒްބޭންކު ވަޒެއިގަންނަވާއިރު، އޭތި ގެންގޮސްދެއްވަން އޮންނާނީ ދަންނަވާފައެވެ. މީގެއަގަކީ (4:2:6) 4 ޕައުންޑެވެ. މިއީ ގަޔުމުގެ ހައްދަވަނީ މިހާރު ރިޕޯޓްކުރާލެވެ. ދިވެހިންނަށް އޭތި ދެއްވަން ޖެހިވަޑައިގެންފި ނަމަ، ނުވަތަ އަމިއްލަ ބޭނުމަށް ބެހެއްޓުމަށް ބޭނުންވާނަމަ، އަޅުގަނޑުމެން، ފިޔަވައިން، އަނބުރާ ދެއްކި ދެންނެވީމެވެ. އެއީ ދިވެހިންނަށް ކަމުދާނެ ކަހަލަ އެއްޗަކަށް ވާނެ ކަމަށް ހީކުރަމެވެ.

ދިވެހިންނަށް އޭތި ދެއްވަން ޖެހިވަޑައިގެންފި ނަމަ، ސަރުކާރު ފައިސާއިން އޭތި ގަނެވިދާނެތޯ، މިއީ އަޅުގަނޑަށް ކުރެވޭ ސުވާލެކެވެ.

(އެފް. އޭ. ކޭ. ހެރިސަން)

ސާރ އެލެކްޒޭންޑަރ މޯރލީ، ކޭ. ސީ. އެމް. ޖީ، ސީ. ބީ. އީ. —— ކޮޕީ

ނޯޓު: މާލެއަށް ކުރެއްވި ދަތުރު ވަރަށް މަޖާ ކަމަށް ހީކުރަމެވެ.

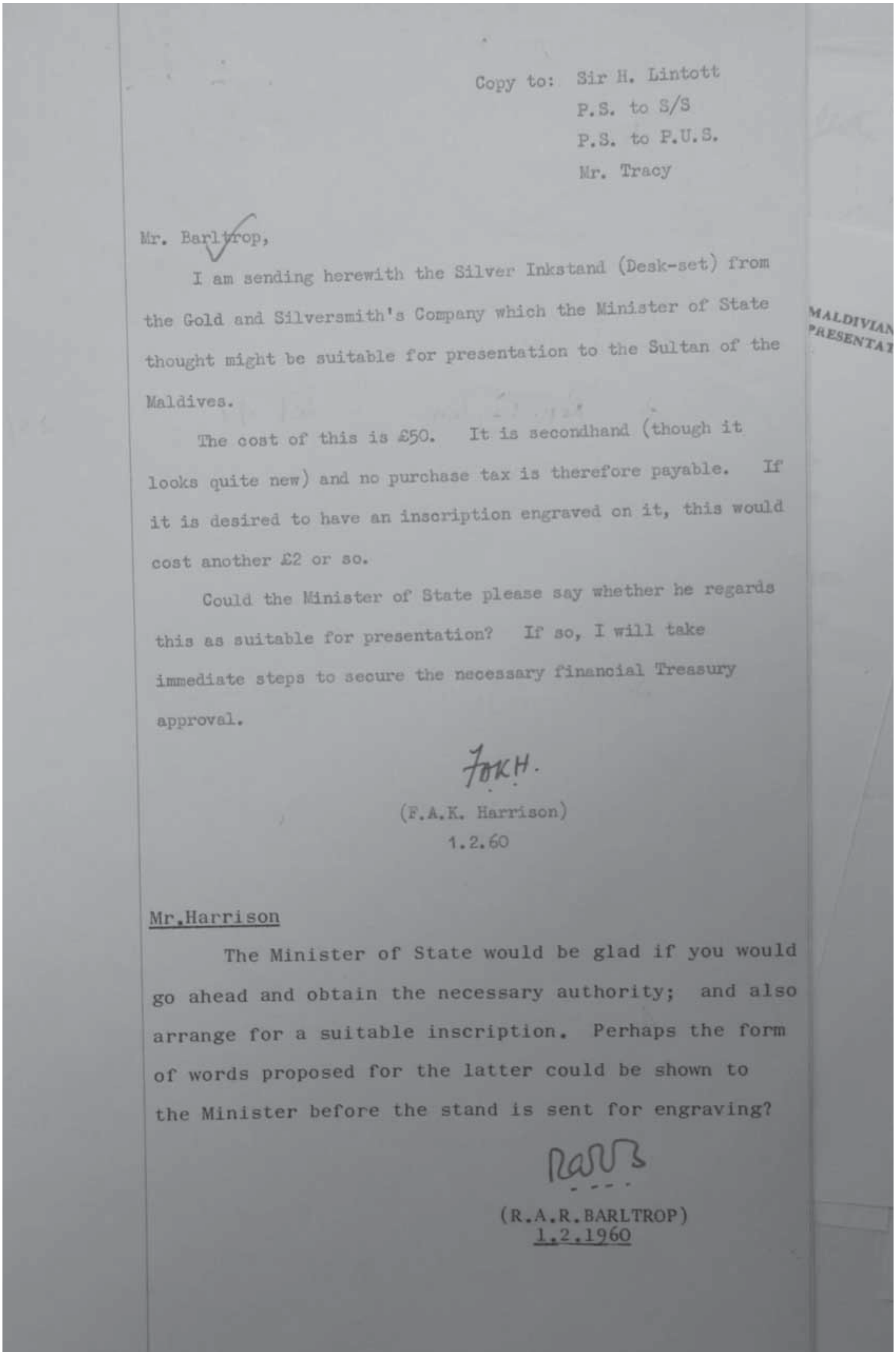

Copy to: Sir H. Lintott
P.S. to S/S
P.S. to P.U.S.
Mr. Tracy

Mr. Barltrop,

I am sending herewith the Silver Inkstand (Desk-set) from the Gold and Silversmith's Company which the Minister of State thought might be suitable for presentation to the Sultan of the Maldives.

The cost of this is £50. It is secondhand (though it looks quite new) and no purchase tax is therefore payable. If it is desired to have an inscription engraved on it, this would cost another £2 or so.

Could the Minister of State please say whether he regards this as suitable for presentation? If so, I will take immediate steps to secure the necessary financial Treasury approval.

FAKH.

(F.A.K. Harrison)
1.2.60

Mr.Harrison

The Minister of State would be glad if you would go ahead and obtain the necessary authority; and also arrange for a suitable inscription. Perhaps the form of words proposed for the latter could be shown to the Minister before the stand is sent for engraving?

RARB

(R.A.R.BARLTROP)
1.2.1960

MALDIVIAN
PRESENTAT

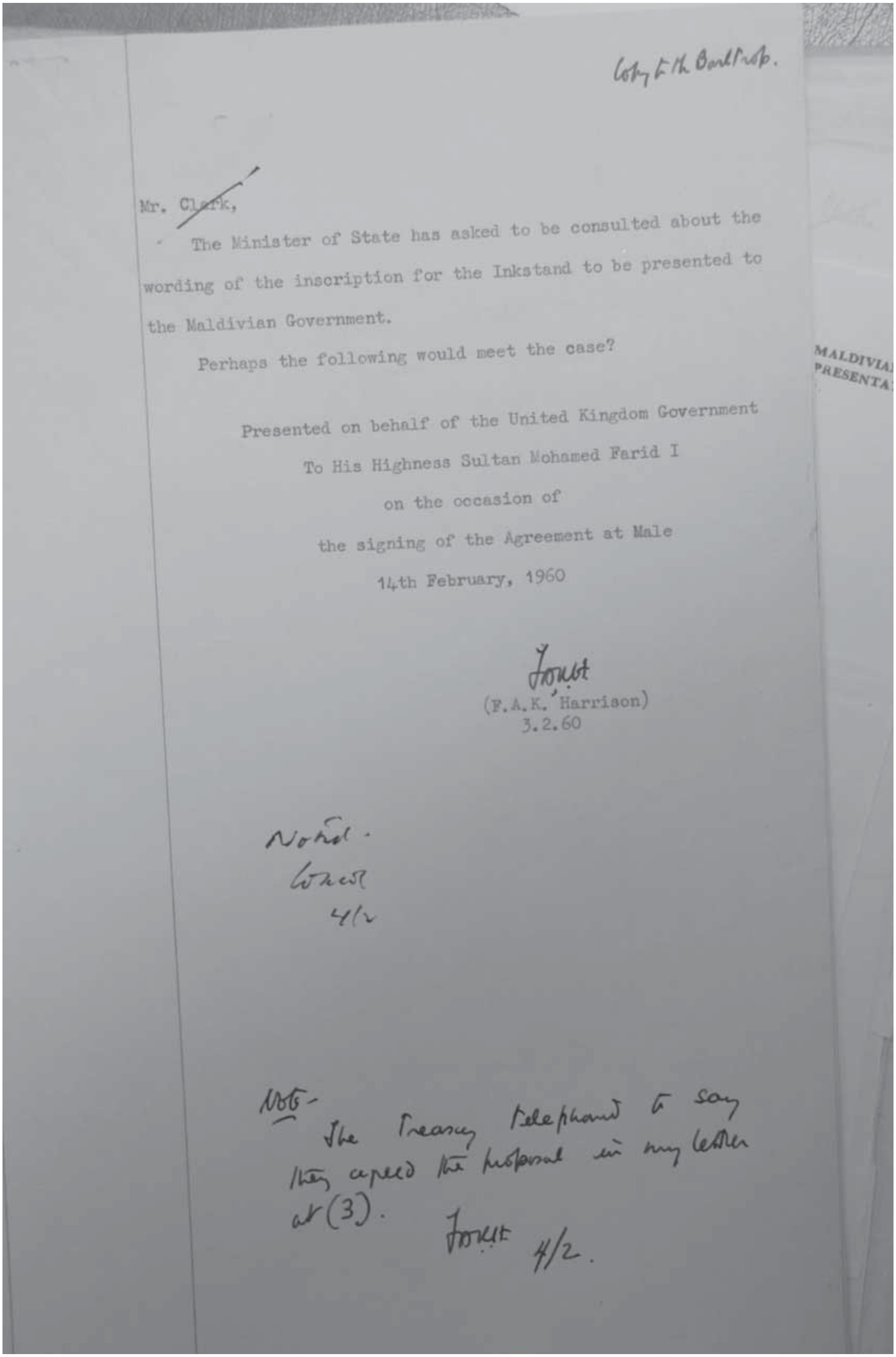

Copy to the Bank Prop.

Mr. Clark,

The Minister of State has asked to be consulted about the wording of the inscription for the Inkstand to be presented to the Maldivian Government.

Perhaps the following would meet the case?

Presented on behalf of the United Kingdom Government
To His Highness Sultan Mohamed Farid I
on the occasion of
the signing of the Agreement at Male
14th February, 1960

(F.A.K. Harrison)
3.2.60

Noted.
4/2

Note - The Treasury telephoned to say they agreed the proposal in my letter at (3).
4/2.

MALDIVIA
PRESENTA

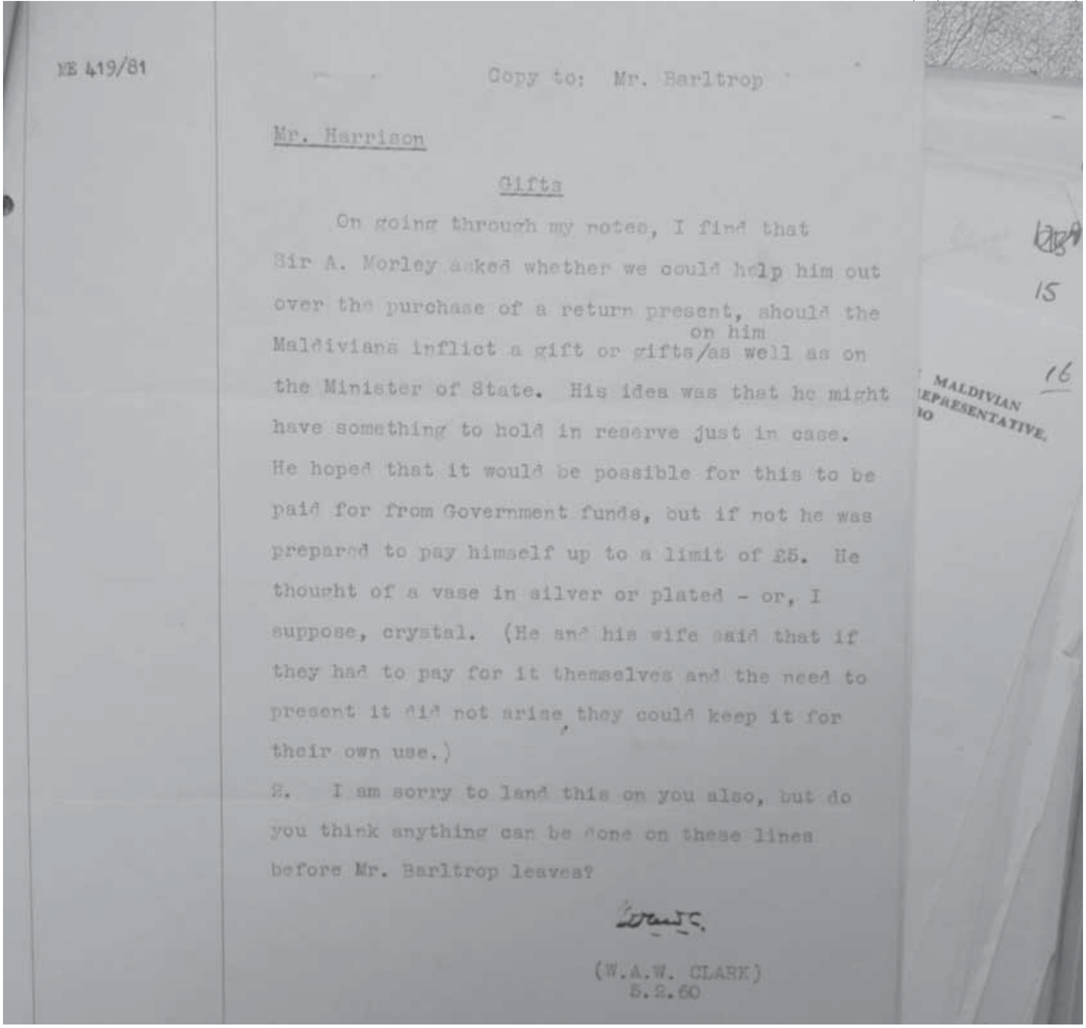

ME 419/81

Copy to: Mr. Barltrop

Mr. Harrison

Gifts

On going through my notes, I find that Sir A. Morley asked whether we could help him out over the purchase of a return present, should the Maldivians inflict a gift or gifts on him as well as on the Minister of State. His idea was that he might have something to hold in reserve just in case. He hoped that it would be possible for this to be paid for from Government funds, but if not he was prepared to pay himself up to a limit of £5. He thought of a vase in silver or plated - or, I suppose, crystal. (He and his wife said that if they had to pay for it themselves and the need to present it did not arise, they could keep it for their own use.)

2. I am sorry to land this on you also, but do you think anything can be done on these lines before Mr. Barltrop leaves?

(W.A.W. CLARK)
5.2.60

15

16

MALDIVIAN
REPRESENTATIVE,
[illegible]

އިނގިރޭސި އާކައިވްސްގެ 1952 ގެ މިލިޔުންތަކަށް 60 އަހަރުވެއްޖެއެވެ. އެއީ މުހައްމަދު އަމީންގެ ދުވަސްވަރެވެ. އިބްރާހީމް ނާސިރުގެވެރިކަމުގެ 1960 ގެލިޔުންތަކަށް 52 އަހަރުވީއެވެ. އެއީ، އިނގިރޭސިންގެ އިސްތިޢުމާރުގެދަށުގައި ދިވެހިންއުޅެމުންއައި ދުވަސްވަރެވެ.

ކުޑަކުޑަ ދިވެހިރާއްޖެ މިވަނީ، މިނިވަންގައުމުތަކުގެ ލިސްޓުގައި ހިމެނިފައެވެ. ދިރިއުޅުމުގެ ގޮތާއި، ބާވަތާއި [illegible] ދުނިޔެއަށް އަދި [illegible]، [illegible] ([illegible] ނުޖެހުނަސް - ރުހުނަސް ނުރުހުނަސް) ބަލައިގަންނައެވެ. އެކަމުގެ [illegible] ކޮންމެދުވަހަކުން ފެންނަމުން [illegible]. [illegible]

——— އަޅުގަނޑަކީ، އިނގިރޭސިންނަށް [illegible] (ސ• 134) ދަންނަވާފައި ވާނެއެވެ. އެއީ، [illegible] އިނގިރޭސިންނަކަށް، [illegible].

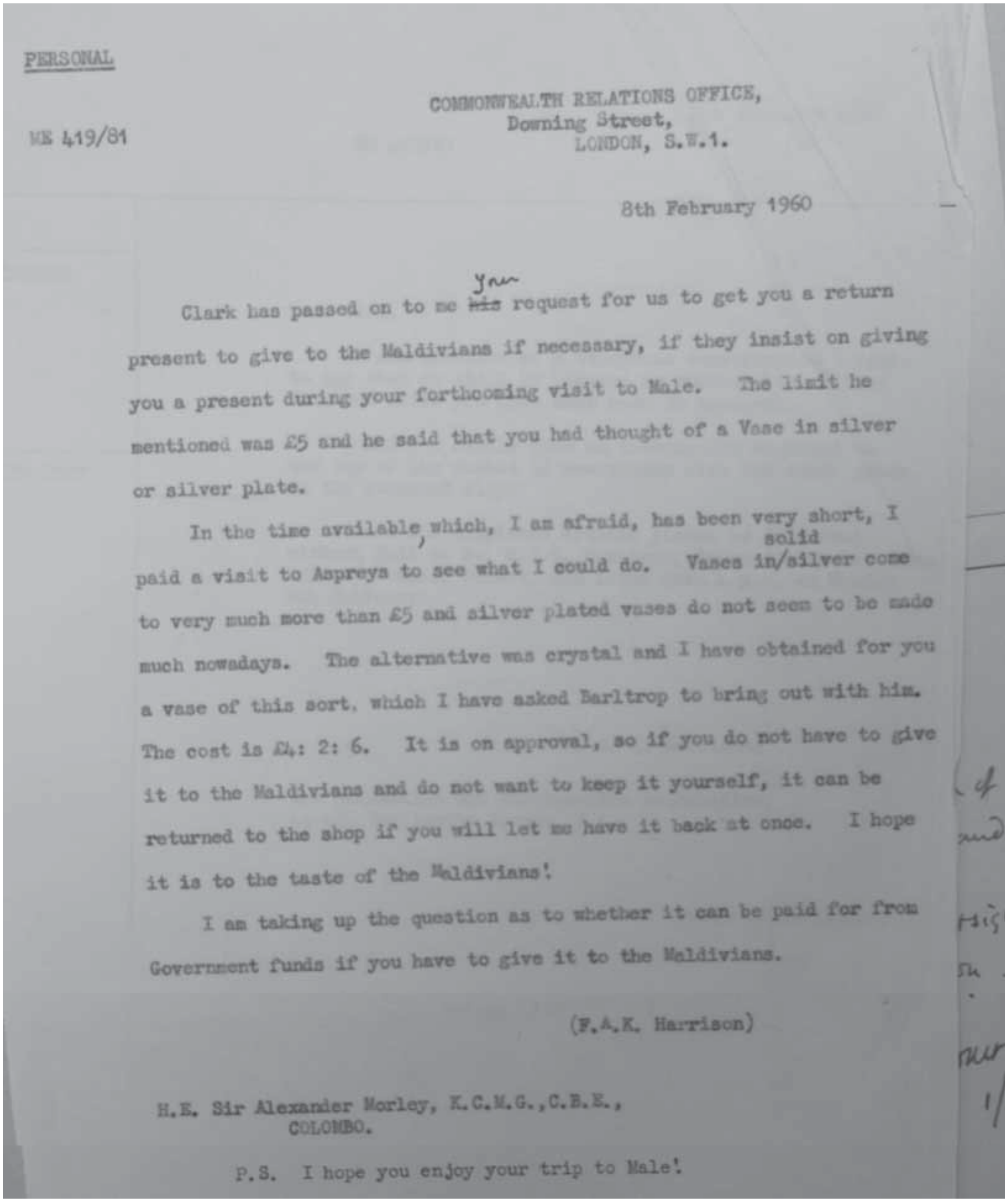

PERSONAL

ME 419/81

COMMONWEALTH RELATIONS OFFICE,
Downing Street,
LONDON, S.W.1.

8th February 1960

Clark has passed on to me ~~his~~ your request for us to get you a return present to give to the Maldivians if necessary, if they insist on giving you a present during your forthcoming visit to Male. The limit he mentioned was £5 and he said that you had thought of a Vase in silver or silver plate.

In the time available, which, I am afraid, has been very short, I paid a visit to Aspreys to see what I could do. Vases in solid silver come to very much more than £5 and silver plated vases do not seem to be made much nowadays. The alternative was crystal and I have obtained for you a vase of this sort, which I have asked Barltrop to bring out with him. The cost is £4: 2: 6. It is on approval, so if you do not have to give it to the Maldivians and do not want to keep it yourself, it can be returned to the shop if you will let me have it back at once. I hope it is to the taste of the Maldivians!

I am taking up the question as to whether it can be paid for from Government funds if you have to give it to the Maldivians.

(F.A.K. Harrison)

H.E. Sir Alexander Morley, K.C.M.G., C.B.E.,
COLOMBO.

P.S. I hope you enjoy your trip to Male!

ކުޑަކަމެއް ކޮށް [illegible]؟

[illegible] (ސ. 134) ދިވެހިންނަކީ "ވަރަށް ލޯބިވާ" އިނގިރޭސިންނާ [illegible] އަދި

(ސ. 630) [illegible]

ވަރަށް ބޮޑަށް [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ނިމުންސަޖްރާއާ ހިސާބުން މިވާހަކަ ނިންމާލަންދުޖެޖާވެސް 1 އެޕްރީލް 1952 ގެ محمدامين ގެ ދުވަސްވަރުގެ ސިޓީއަކާ 30 މެއި 1960 ގެ ابراهيم ناصر ސޮއިކުރެއްވިސިޓީއެއް ހިމަނާލީމެވެ. ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެއްވެސް އެހީއެއްނުދީރައި، ރާއްޖެއަށްވުރެ މީސްކޮޅުމަދު ސީޝެލްސަށް ބޮޑުއެހީވާނުވާކަމަށް، محمد امين ގެއާދޭސްކަމަށް އިނގިރޭސިސަރުކާރުން ޖަހާފައިވާއެވެ.

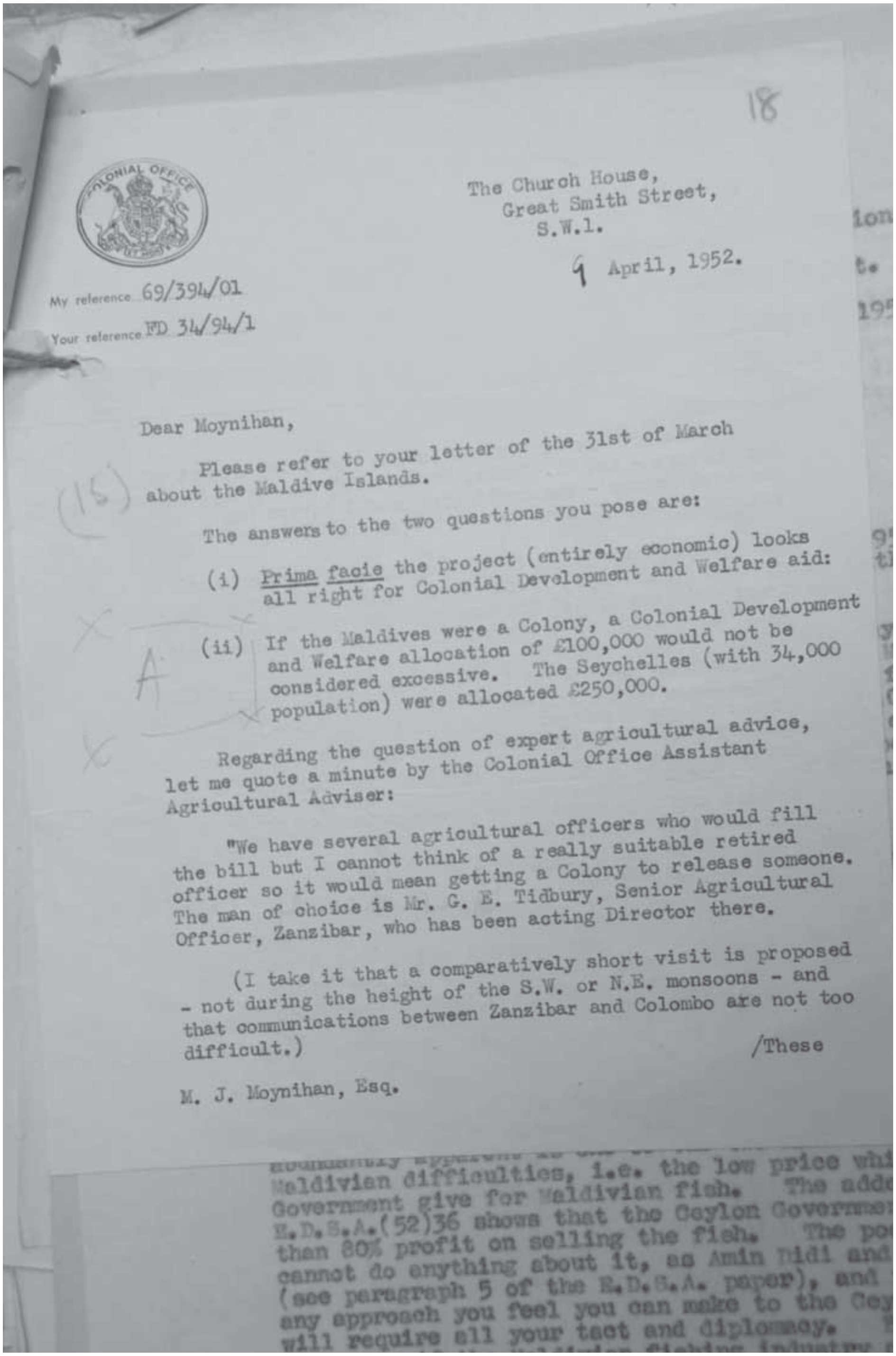

18

COLONIAL OFFICE

The Church House,
Great Smith Street,
S.W.1.

9 April, 1952.

My reference 69/394/01
Your reference FD 34/94/1

Dear Moynihan,

(15) Please refer to your letter of the 31st of March about the Maldive Islands.

The answers to the two questions you pose are:

(i) Prima facie the project (entirely economic) looks all right for Colonial Development and Welfare aid:

A (ii) If the Maldives were a Colony, a Colonial Development and Welfare allocation of £100,000 would not be considered excessive. The Seychelles (with 34,000 population) were allocated £250,000.

Regarding the question of expert agricultural advice, let me quote a minute by the Colonial Office Assistant Agricultural Adviser:

"We have several agricultural officers who would fill the bill but I cannot think of a really suitable retired officer so it would mean getting a Colony to release someone. The man of choice is Mr. G. E. Tidbury, Senior Agricultural Officer, Zanzibar, who has been acting Director there.

(I take it that a comparatively short visit is proposed - not during the height of the S.W. or N.E. monsoons - and that communications between Zanzibar and Colombo are not too difficult.)

/These

M. J. Moynihan, Esq.

Maldivian difficulties, i.e. the low price whi
Government give for Maldivian fish. The adde
E.D.S.A.(52)36 shows that the Ceylon Governme
than 80% profit on selling the fish. The po
cannot do anything about it, as Amin Didi and
(see paragraph 5 of the E.D.S.A. paper), and
any approach you feel you can make to the Cey
will require all your tact and diplomacy.

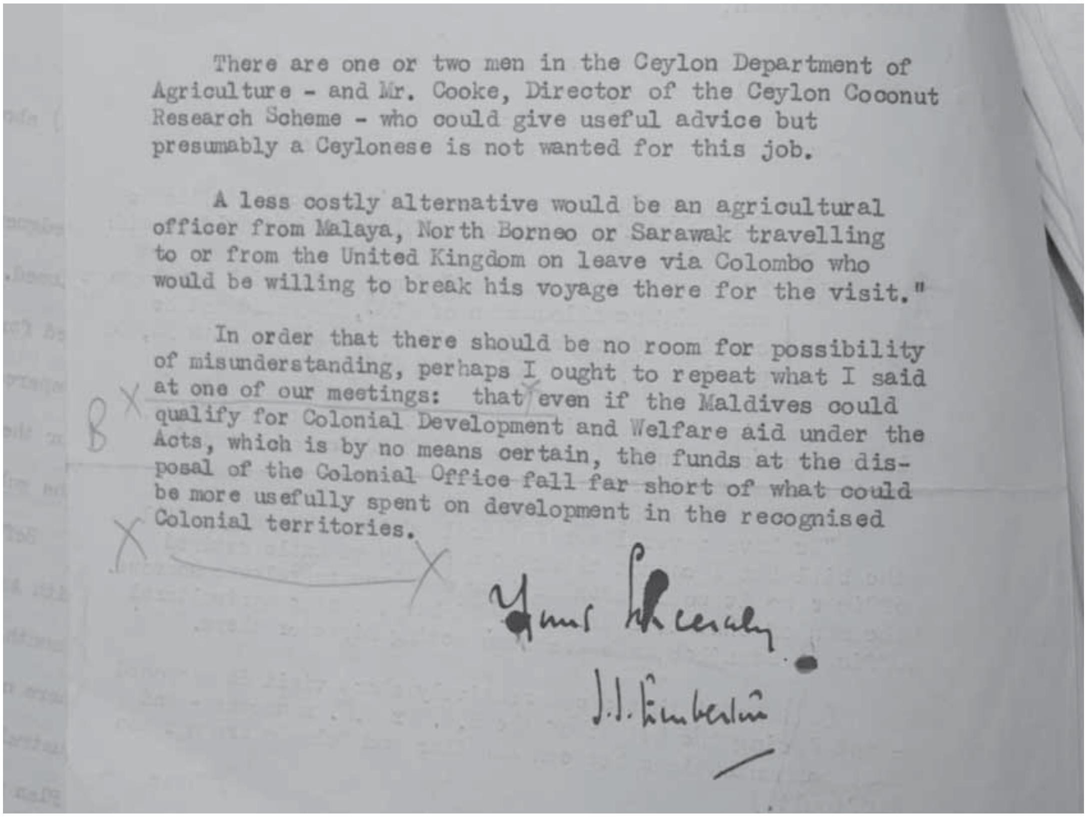

There are one or two men in the Ceylon Department of Agriculture - and Mr. Cooke, Director of the Ceylon Coconut Research Scheme - who could give useful advice but presumably a Ceylonese is not wanted for this job.

A less costly alternative would be an agricultural officer from Malaya, North Borneo or Sarawak travelling to or from the United Kingdom on leave via Colombo who would be willing to break his voyage there for the visit."

In order that there should be no room for possibility of misunderstanding, perhaps I ought to repeat what I said at one of our meetings: that even if the Maldives could qualify for Colonial Development and Welfare aid under the Acts, which is by no means certain, the funds at the disposal of the Colonial Office fall far short of what could be more usefully spent on development in the recognised Colonial territories.

B

Yours sincerely

J.L. Kimberlin

ކޮމަންވެލްތު ރިލޭޝަންސް އޮފީސް

ދަ ޗާރޗް ހައުސް
ގްރޭޓް ސްމިތު ސްޓްރީޓް، އެސް.ޑަބްލިޔު 1
1 އޭޕްރީލް 1952

69/394/01

FD *34/94/1*

ހެޑޮއެރޭ މޮރިސިރަން އަށް،

ދިވެހިރާއްޖެއާ ބެހޭގޮތުން 31 މާރޗް ގައި ފޮނުއްވި ސިޓީއަށް ޝުކުރިއްޔާ ދަންނަވަމެވެ.

ކުރައްވާފައިވާ ދެ ސުއާލުގެ ޖަވާބަކީ ؛

(١) ހުދާއި ކަޅުން ވަރަށް ސާފުކޮށް އެހުށަހެޅުން (ޕްރޮޕޯސަލް)، (އިސްޓިމޭޓުގެ މައްކަތަށް ހުރެން ބިނާވެފައިވާ)
އަޔީ ފޮނުއްވިނަމަވެސް، ކޮލޮނިއަލް ޑިވެލޮޕްމަންޓް އެންޑް ވެލްފެއަރ އެކްޓް ގެ ދި އޭ ހިބަމަން އަންގެ ރަނގަޅު އައްޔާވާ.

(II) ދިވެހިރާއްޖެއަކީ، ހިމާޔަތުގެ ދަށުގައިވާ ބަޔަކަށްކަމަށް ވަނީ، ކޮމަންވެލްތު ޖަމުޢިއްޔާގެ މެންބަރެއް ނޫން ފަރާތެއް ވީ ދައުލަތެއް، ކަރަންޓު 100،000 ޕައުންޑުގެ ބޭސް އެހީއެއްކަމަށް ބަލައިގެން ބަލާނެއެވެ. 34،000 މީހުންގެ އާބާދީއެއް އޮންނަ ސިލޯނު ރުފިޔާއަށް، 250،000 ޕައުންޑުގެ ކަރަންޓު ދައްކަން އެބައޮތެވެ.

ބަޖެޓްކާރު ދަރަޖަވެރިކަމެއްގެ ތަފާ ދިނުމުގެ މައްސަލައިގެ، ކޮމަންވެލްތު އޮފީހުގެ އެސިސްޓެންޓް އަންޑަރސެކްރެޓަރީ އެލްބަޓް ޕޮއިޒާރުގެ ތަޢާރުފުއާ އިން ބަޔަކު ގެންސްކަރިޔާވެ.

”އެ މަސައްކަތް ފުރިހަމަ ކުރުމަށް، އެބައި އެމެރިކާގެބަޔަކު އެސިސްޓަންސްއެއް އެބައިދޭނެވެ. އެކަމަކު، މުސްކުޅި ކުރައްވާފައިވާ އެސިސްޓަންސްއާއި، އަދިގަނޑުގެ ނަޖީރާގައި، ވިސްނާކަށް ނުޖެހޭނެވެ. އެހެން ކަމަކަށްނޫނީ، އާދެ ހިމާޔަތުގެ ދަށުގައި އެތް ބަދަލު ދެކެލުމުން މިހާރު، މަސައްކަތް ކުރަނީ ކަމުގައި މާނަ ނުކުރާނެ ބަލައެވެ. އެންމެ އެކަރިގެންވާ މިހާރު، ޖެންޓިލްމަންގެ ސިޔާސަތު އެމެރިކާގެ ބަޔަކު އެސިސްޓަން، މަތީ ސީ.އައި.އޭ. ޖާސޫސުންނެވެ. އެސާއަރު މިހާރު އެބައޮތް ގުޅުވާލެވޭ ބައެއްގެ ތަފާތުކަމެއް ހިނގަމުން ހުރި މިހާރެވެ.

އަދިގަނޑު ދަނޑުގަނޑުގައި، އެ ދަރުބާރު، ރަނގަޅަށް ކަށަވަރު ކުރާނެ ވަރަށްވުރެ ކުރި ދަރުބާރުކުރެވެ. ދަރާނ ހުޅަނގު (ހުޅަނގު ޖާސޫސުން) ނުވަތަ އިރު އުތުރު (އިރުމަތީ ޖާސޫސުން) ގެ ވިޔަސާއި ޖާސޫސްގެ މަސައްކަތް ނުކުރެވޭ. އަދި ކުރެހުން ޖެންޓިލްމަން އާ ދަރުބާރު އެއް މުއާމަލާތުގެ ގުޅުމަކީ އެހާ އެނގޭ އެއްކަމެއް ނުކުރެވޭ.

ސިޔާސީ ބަދަލުތަކަށް އެކީ އެމެރިކާގެބަޔަކު ގައި އެހެން ދަރިމަތު ބިރުގެންނެވެ. އަދި ސިޔާސީ ކާކުތަކު ރަސްމީކަމުގެ ސިޔާސީ ބަދަލުތަކަށް ސީ.އައި.އޭ ކުރޭ އަހަރު، ބާރުލެވޭ ބަޔާ، ދަރިވަރުންނެވެ. އެކަމަކު ހިތްފަސޭހަކަމުގައި ސިޔާސީ ބިރުން މިކަން ކުރެވޭނެ ބާރުނެތް ނުވަތަ ނޫނެވެ.

އެންމެ ހަމައަށް ކުރުކޮށް މިކަން ކުރުވާނެ ގޮތެއް، ގުޅިގެނާއި، އިންގިރޭސިވިލާތަށް އަންނަ ނުވަތަ ގުޅިގެ ނިންމާލި ދާ، މުޅިސިޔާސީ ސަރަހައްދު ނުވަތަ ނުރައްކާ ބަރަށްލާހިކަމުގެ އެމެރިކާގެބަޔަކު އެއްގަމަކު ކުރެހުނު މަގުން ފެންނުމުގެވެ. އެފަދަ މިހާރު، އެދަރުބާރު (ދިވެހިރާއްޖޭ ދަރިން) އެއްގޮތް ދަރުބާރު ކުރެހުނު މުޅިކަމަށާލުމަށް ބެލި ފޮނުވާ ވަނީއެވެ.“

މިކަން ބަދަލު ގޮތްގޮތަށް މާނަކުރުމުގެ ފުރުޞަތުން، ޖާގަ އެބައޮތްކަމަށް ނުފެނެއެވެ. ފަހަރެއްގައި، އަދިގަނޑުމެންގެ ބައެއްދުވަހުގައި، އަދިގަނޑު ބޭނުމުގައި އެއްކަމެއް ބަލާކުރު ކުރެވިން އެބަ ޖާގަ ކަނޑައަޅާނެއެވެ. އެއީ، ކޮމަންވެލްތު ޖަމުޢިއްޔާ އެއް ވެރިކަމަށް އެދުނު، ގޮތުގައި ގޮތުން، ދިވެހިރާއްޖޭ ބަޔަކު ފުދުނެއް އެކަމަށް، (އެއް ކުރެހުން ސިޔާސަތުގައި ސިޔާސީ ބާރުގެ ސަރަހައްދު ނުކުރެވޭ) ކޮމަންވެލްތު އެޖެންސް، ބާރުން ގެންދަން ޖިހާދުގައި ފުރިސަތަކީ، ހިމާޔަތުގެ ދަށުގައިވާ ބަޔަކު ބަލައިނުން، ފަސޭހަކަމާ ބަލައިގަނެ ބަޔަކު ގެންދަން، މާރާތެއް ގެންދަން ބައެއްގައި ކަރަށްކުރާނެ އެއްގަޑީގައި، އެބައި ގެންދާ ކުރު އެއްގަޑިއެވެ.

ކޮރެއްދު

(ސޮއި) ސަޢީދުކޮށް

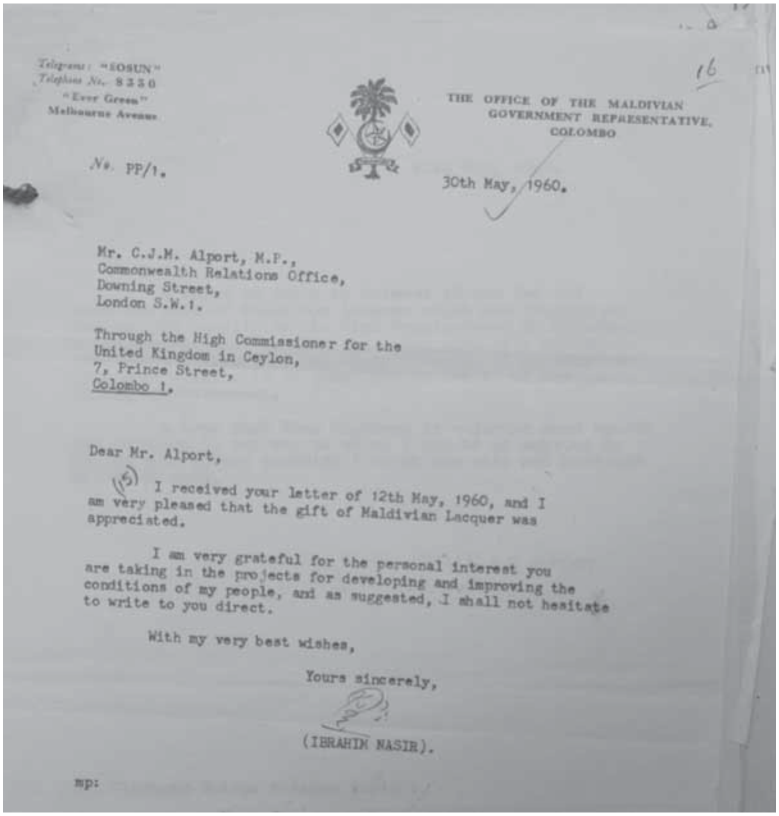

16

Telegrams: "SOSUN"
Telephone No. 8330
"Ever Green"
Melbourne Avenue

THE OFFICE OF THE MALDIVIAN
GOVERNMENT REPRESENTATIVE,
COLOMBO

No. PP/1.

30th May, 1960.

Mr. C.J.M. Alport, M.P.,
Commonwealth Relations Office,
Downing Street,
London S.W.1.

Through the High Commissioner for the
United Kingdom in Ceylon,
7, Prince Street,
Colombo 1.

Dear Mr. Alport,

I received your letter of 12th May, 1960, and I am very pleased that the gift of Maldivian Lacquer was appreciated.

I am very grateful for the personal interest you are taking in the projects for developing and improving the conditions of my people, and as suggested, I shall not hesitate to write to you direct.

With my very best wishes,

Yours sincerely,

(IBRAHIM NASIR).

mp:

ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ވަކީލުގެ އޮފީސް
ކޮޅޮމްބޮ

ޓެލެގްރާމް: "ސޯސަން"
ޓެލެފޯން: 8330
"އެވަރ ގްރީން"
މެލްބަން އެވެނިއު
ނަންބަރު: 1 / ޕީޕީ

30 މޭ 1960
މިސ. ސީ. ޖޭ. އެމް. އަލްޕޯރޓް. އެމް. ޕީ
ކޮމަންވެލްތު ރިލޭޝަންސް އޮފީސް
ޑަވުނިންގ ސްޓްރީޓް
ލަންޑަން. އެސް. ޑަބްލިޔު 1

އިނގިރޭސި ވިލާތުން ސިލޯނުގައި ހުންނަވާ ހައިކޮމިޝަނަރ ގެ ހަވާލުގައި
7، ޕްރިންސް ސްޓްރީޓް
ކޮޅޮމްބޮ 1

ހެޔޮ އެދޭ މިސ. އަލްޕޯރޓަން،

12 މޭ 1960 ގައި ފޮނުއްވި ސިޓީ އަޅުގަނޑަށް ލިބިއްޖެ އެވެ. އަދި ދިވެހި، ލިއްކާޖެހި ހަދިޔާ ގަބޫލުފުޅުކުރެއްވުމީ އަޅުގަނޑު، އުފާކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަމެވެ.

އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ދިރިއުޅުމުގެ ހާލަތު ރަނގަޅު ކޮށް، ތަރައްޤީ ކުރުމަށް ހިންގާ މަޝްރޫޢުތަކަށް އަމިއްލަގޮތުން ޝައުޤުވެރިކަމާއި ބަލައްޓަވާ، ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަމެވެ. އަދި ވިދާޅުވެފައިވާ ފަދައިން، މަނިކުފާނާ ސީދާ މުރާސަލާތު ކުރުމަށް އަޅުގަނޑު ފަހަށް ނުޖެހޭނަމެވެ. އަޅުގަނޑުގެ ހެޔޮއެދުންތަކެއް އަރިސް ކުރަމެވެ.

މަނިކުފާނަށް އިޚްލާޞްތެރި

(ސޮއި)
އިބްރާހީމް ނާޞިރު

އިނގިރޭސިންގެ ހީލަތްތެރި އެމަލިން ގައުމާއި ދިވެހިން ސަލާމަތްކޮށްދެއްވި ވެލާނާގޭ އިބްރާހީމް ނާސިރު

1-054

ވެލާނާގޭ އިބްރާހީމް ނާސިރު (17)

(ސޮސަންވިލާގައި ކިޔަވަންއުޅުއްވި ދުވަސްވަރު)

މަތީގައިވާ 45 އަހަރު ކިޔާތީމާ، އުފާވެރިކަމާއެކު އަދި އެހެންބައެއް ވާކަން އެބައެނގޭނެއެވެ. ވީމާ، އަޅުގަނޑާއެކު މިފޮތުގެ 630 ވަނަ ސަފްހާއަށް ހިނގަވާށެވެ. އާދައި ކޮންތައް އެވަނީ ދުސްވާވެކަމެވެ. ފުރަތަމަސުވާލަކީ، "ރިވެތި ކަންތައްތަކަކީ މަރުކަން - ބައިޖެހިނޑި! ∴ (އަހަރެންވީއްޔާ) ދުވާލަކަށް - ކިހާވަރަކު؟" އޭ ދަންނަވާލީއެވެ. ދުވަސް ސުވާލަކީ، "ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ފުރަތަމަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވަގުތު "ވަޒީ"ރުކަމުގައި، ވެލާނާގޭ އިބްރާހީމް ނާސިރު، ބޮޑުވަޒީރުކަން ދަމަހައްޓަވާފައި ހުރެއްވީ ކޮންއިރަކުތޯ؟ ނުނިމޭ؟ އެވެ. އަސްލު ވާހަކަފުޅު ދައްކަވައި އެވަނީ، އެހެންނަމަވެސް. މިއީ އެދޭސްވާފައި ޖަވާބެއްނުވާވާހަކައެވެ.

ވެދާނެއޭ - ހީވާގޮތް

11 ޑިސެމްބަރު 1957 ވީ ބުދަދުވަހުންނެވެ މިވާހަކައަށް މިހާރު 55 އަހަރުވީއެވެ. އުމުރުން މިހާރު 65 އަހަރުގެ މިހަކަށްދުނިޔޭގެ ހަނދާނެއް ނުހުންނާނެއެވެ. ވީމާ އަޅުގަނޑުގެ އެނގޭސްވާގޮތް ޖަވާބުދޭން ބޭނުންމިހެން އެކުއެއްގެ ހިއްސާކޮށްލީއެވެ. އަދި އެހެންނުންގަސް ވިޔަފާރިއެވެ، ހިނގާފައި ހިނދާނަށް ވަރަކަށް ހިނގައި، ނިމުނުވިޔަފާރި މިއަދު، ނިމިގެއްވެ. ކުރުކަ ދިވެހިރާއްޖެ، ދުނިޔޭގެ މިނިވަންގައުމުތަކުގެ ލިސްޓުގައި ހިމެނިގެންނެވެ.

ވެލާނާގެ އިބްރާހީމް ނާސިރު (35) 1-055

އިނގިރޭސިންގެ ހިމާޔަތުގެދަށުން، ދިވެހިރާއްޖެ މިނިވަންވުމުން ހަމަގައިމުވެސް މިބާބު ނިމުނީއެވެ. އަލުން ފެށައިގެން، (އަދި އަމުދުން އަޅުގަނޑުކަހަލަ ކަމަށް މުޅިންއަމުދުނުކުރާ) އެވާހަކަ ދައްކައިގަތުމުގެ ބޭނުމެއްވެސް ނެތެވެ. އެއްގޮތަކަށްބަލާއިރުއެވެ. ނަމަވެސް އަނެއް ގޮތަކުން ބަލާއިރު،........ މުޅިއަކުން އަދި ހުއްބަސާފެވާކަށްނެތެވެ. ކަމުގެހަރީގަތް ހާމަކަންތަކުރައި ދެންވީއެވެ. އުޖުރާ ސިފާރަތްޚާނާއެވެ. އިތުރަށް މިވާހަކަ ކިޔައިދިނީ ކާކުހެއްޔެވެ؟ ކިޔައިދެވުނީ ކާކަށްހެއްޔެވެ؟ —— ތެދުކަމެވެ. ކިޔައިދިނީ އަދި ކިޔައިދެވުނީ މިހަކުވެސް ނޫނެވެ. ފެންނަފެންމަނެވެ.

ގަބޫލެއްނުކުރެވުން

(ބަހުރުވަބަދަލުކޮށްފައި)

ނޫނެކެވެ! އަހަރެންނަކަށް ގަބޫލެއް ނުކުރެވުނެވެ. އެކަށިނިގެތް ހަޔަގާއިއްގޮތަށް ކިޔައިދިނުމާ މިހަކު ނުލައްކަމަކެވެ. އެހެނީ އަދިއެދުވަހަށް ގަބޫލުކުރާގޮތުގައި (މުޅިމީހަކަށް ވާކަށްވެސް ނޫނެވެ. ފިނިވާކަށްވެސްނޫނެވެ. ތެރޭގެއިތުރުގެކަމަކަށްވެސް ނޫނެވެ.) އަހަރެންނަކީ، އެކަށްކުރިދަރުވަރަކަށް. މިކަމެއް މިއިރު (ކުރިން ގެސްބަހެއްބަދަލުވާން ފަދައިން) އުމުރުން 21 އަހަރުގައި އަހަރެންގެ ކުރިމަތީގައެވެ. ވިޔާ، ކުރާނަމާ، ކަންފެނަމާ ބޮންޑުގެ ބަދަލުގައި، އަހަރެން އެވަނީ އެކަށްކަންފަދައެވެ. ކުރިންވެސް ދަންނަވި ފަދައިން މިފޮތުގެ 630 ވަނަ ސަފްހާއިން 674 ވަނަ ސަފްހާއަށް އަދި އެގޮތުން މާއިތުރަށް އަޅުގަނޑުއެވާހަކަ ލިޔުއްވާފައެވެ. ހަމަ ކިޔައިދެން ތެދުން ދިރާސާކޮށް ދިރުންމަގާމުކޮށް އެކުރެއްވެ. (ދުނިޔެވެރިންނާ ހަސަދަވެރިންގެބަހަވާ އާދިހުނަރުވެސް) ގަބޫލުކުރަން މަޖުބޫރުވާ ވަރަށެވެ.

މިވާހަކަމިހާރުގެކޮންމުޖިތުނި: އިނގިރޭސިންގެ ހިޔަތްތެރިއަކު ވެސްގެއަމާ ދިވެހިން ސަލާމަތްކުރު ދެއްވީ ވެލާނާގެއިބްރާހީމްނާސިރުދަންނަވަންވެގެންނެވެ. އަދިނާސިރުގެ ވެރިކަންނިމުމުން، ފަހުން ކިޔައިދޭގޮތަކަށް، ބޮޑުވަޒީރު މަގާމުންވަކިވެވަޑައިގެން ނޫނީ، އޭނާ އަމިއްލައަށް އިސްތިއުފާދެއްވީ ދަންނަވަންވެގެންނެވެ. ރަސްމީކުރިންބަކަން ހުކުރުއަށްކައިގެން ކިޔައިދިނީ، ދޮގުހަދައިގެން ދެއްކި މިވާހަކަކަމުގެ ތެދުހަގީގަތެވެ.

ތިރީގައިވަނީ، داخلية (ހ) އިން وزيرالأعظم ގެ އޮފީހަށް ފޮނުއްވި އަޅުގަނޑުގެ ވަޒީފާއާބެހޭ ދެސިޓީއެވެ.

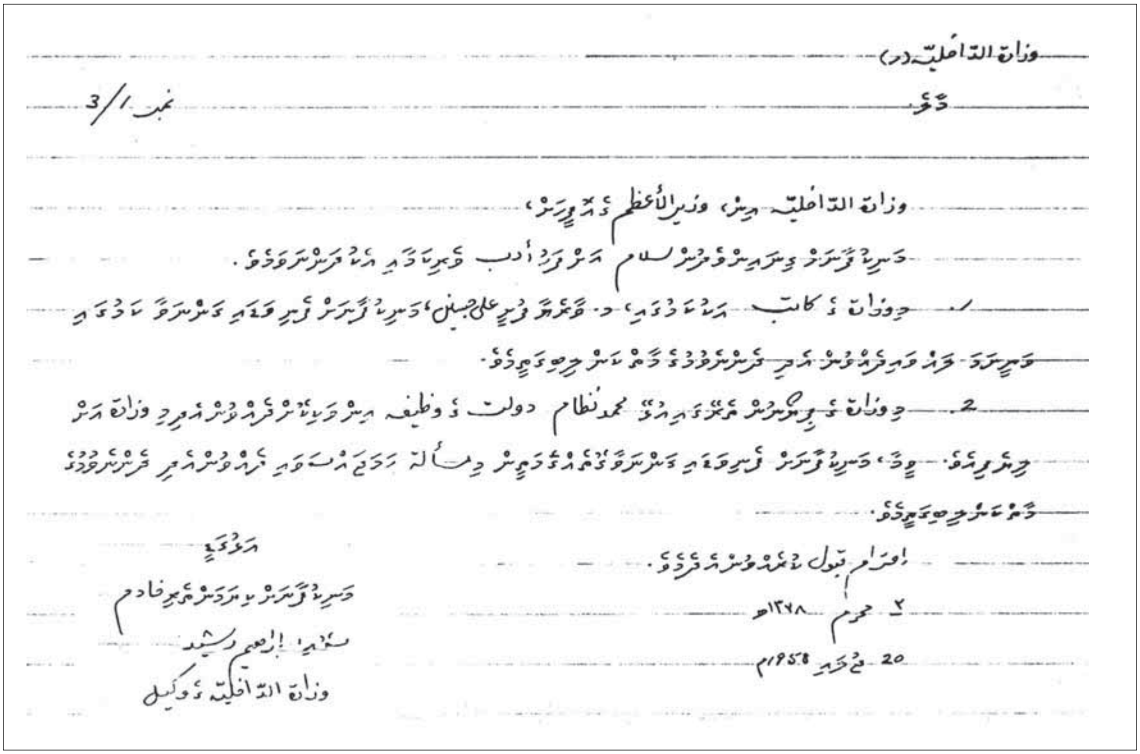

وزارة الداخلية (ހ)

މާލެ

نمبر 1/3

وزارة الداخلية އިން، وزيرالأعظم ގެ އޮފީހަށް،

[illegible] ޙަޟްރަތަށް [illegible] سلام އަރުވަމުން أدب ތެރިކަމާއި އެކު ދަންނަވަމެވެ.

1. މިވުޒާރާގެ كاتب [illegible] ދ. [illegible] علي حسين، [illegible]

2. މިވުޒާރާގެ [illegible] محمد نظام دولت ގެ وظيفه އިން [illegible] وزارة އަށް [illegible] مسألة [illegible]

احترام قبول ކުރެއްވުން އެދެމެވެ.

٢ محرم ١٣٧٨هـ

20 جولائی 1958م

އަޅުގަނޑީ

[illegible] خادم

[illegible] ابراهيم رشيد

وزارة الداخلية ގެ وكيل

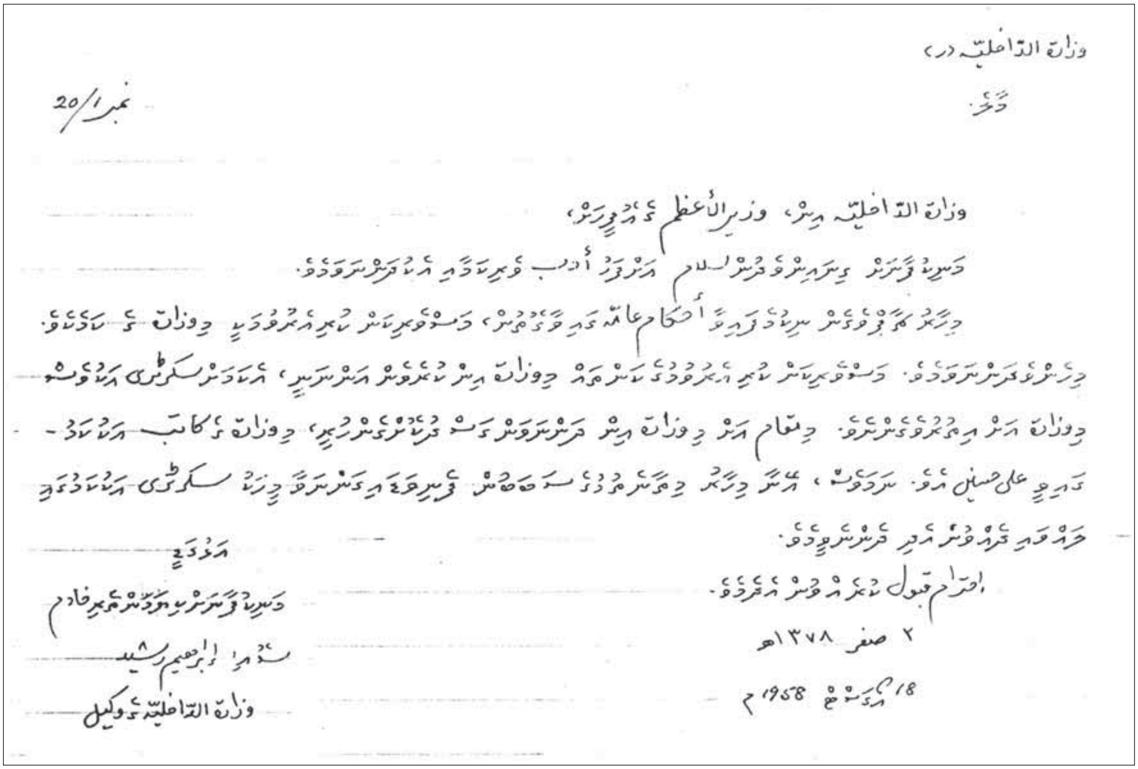

وزارة الداخلية (ހ)

މާލެ

نمبر 1/20

وزارة الداخلية އިން، وزيرالأعظم ގެ އޮފީހަށް،

[illegible] سلام އަރުވަމުން أدب ތެރިކަމާއި އެކު ދަންނަވަމެވެ.

[illegible] أحكام عامة ގައި [illegible]، [illegible] މިވުޒާރާގެ [illegible] [illegible] މިވުޒާރާ އިން [illegible]، [illegible] سكرتري [illegible] މިވުޒާރާ [illegible]. މިمقام އަށް މިވުޒާރާ އިން [illegible]، މިވުޒާރާގެ كاتب [illegible] علي حسين [illegible]، [illegible] سكرتري [illegible] ދަންނަވަމެވެ.

احترام قبول ކުރެއްވުން އެދެމެވެ.

٢ صفر ١٣٧٨هـ

18 اغسطس 1958 م

އަޅުގަނޑީ

[illegible] خادم

[illegible] ابراهيم رشيد

وزارة الداخلية ގެ وكيل

އުމުރުން ސޯޅައަހަރުފުރުނުތަނުން އާދައިގެ ވާހަކަ ދައްކަނިކޮށް، ސަރުކާރުގެ ޚާރިޖާގެ ކާތިބުކަން އަދާކުރަން ދެއްވިއެވެ. އެއީ، މީގެ 60 އަހަރުކުރިއެވެ. 20 ޖުލައި 1958 ވީ އާދިއްތަދުވަހު ދާޚިލިއްޔާ (ހ) ގެ ކާތިބުކަމަށް ބަދަލުކުރެއްވި އަމުރުގަނޑު، މަރުކަޒުގެ ނަމްބަރާ ނުވަނަ 18 އޮގަސްޓު 1958 ވީ އާދިއްތަދުވަހު ވަނީ، ވަޒީރުލްއަދުލްގެ އަރިހުގެ ކާތިބުކަމަށް ބަދަލުކުރައްވާފައެވެ. މިބަދަލުގެންނެވިއިރު، ދާޚިލިއްޔާއިން އޮފީސް، އޮފީޝަލްގެ ޝަރުޢީބަހީގެކަން އަދުލުވެރި ބަދަލުކުރައްވަން ނިންމަވާފައެވެ. އެކަމުގެ ކުރީކޮޅުވެސް އަދުލުވެރި ނަގައިދޭތާ ކޮޅުކުރިއެވެ. ޤާނޫނީ ބާރުވެރިކަން ހިފެހެއްޓީ ކެއްޖަކަށް ދާޚިލިއްޔާގެ ޝަރުޢީބަހީ އަރިހުގެ ކާނިފަކަށް ބަދަލުކުރައްވާ، އެފަހަރުގެ އިތުރުވެރި ގޮތުން ނާއިބުކަމުގެ އޮފީސް ނުކުތެވެ. ކަރުއެޅުންތަކަކީ ކަނޑައެޅުނު ނަމޫނާ އަދި ރަނގަޅުވިސް ....

ވަޒީރުލްއަދުލްގެ އަރިހުގެ ދުވަސްތަކާ ވާހަކަ، އަހުރެޓުމަސްދާއިރު، ޢިނާޔަތާ - ދިވެހި ދުރުވެރިކަމުގެ ދެފުށްކުރުވައި ކަމާބެހޭ ވަކިކަމެއް ނުވި ހިނގަމުންދިޔަ ދުވަސްވަރެވެ. އެއިރުގެ ކާތިބަކަން ވެރިކަމަށް ވާހިނދުން ވަޒީރުންގެ މަޖިލީހުގެ ހަދިމިއްކާރިއާ ފޮނުވައި، ޝަރުޢީބަހި އަންގަވާތަކުރުވަމުން ހަދިމިއްކާ ޕްރޮމިން ގެންދަވައި އަދުލުވެރިކަމެވެ. ވަޒީރުންގެ މަޖިލީހުގެ ޝަރުޢީބަހީއަށް، (ރަސްމިއްޔާތު) ބާރުވެފާނާ محمد زاهر އެވެ. 1970 ގެ އަހަރުގެ ދުވަސްތަކުގެ އަދިއްޔާއަކަށް އެޅުވުން އަދުލުގެ ވަޒީރާއިން ވަކިވިއުޅުއްވިކަމެވެ. ޖާހިލިޔާ ވަޒީރުންގެ މަޖިލީހުގެ ޝަރުޢީބަހީއެވެ. ޖާހިލު ދިރުވައި، އެދުވަސްވަރު އެމަސްއޫލިއްޔަތުގެ ދެގޮތަށް (ބޭނުވަޒީރު އިތުރުކުރައި) އުޅުއްވީ ބާރުވެކަން މިހާރު މިހެންނެވީ "ކާރަސްކާގެ" ابراهيم رشيد އެވެ. ދެން މިހެދުވީ، އަދުލުވެރިއެވެ.

ވީމާ މިމަސްއަލައިގެ އެކަށީގެން ވަރަށްބަސްތަކެއް އަދުލުވެރިކަން އެނގެއެވެ. ދަފްތަރުތަކުގެ، ޙަޤީޤަތް މިނިވަންކަން އަދި އޭގެފަހުން ދެވަނަފަހަރު ޙާޟިރުވެ ފިޔަވަޅުތައް ބޮޑުތަކާ ރައީސުކަމުގެ ދުރުއޮތް ހަމަކުރުއްވައި ނާޒިމް އިސްތިޢުފާދީއްވައި، މައުމޫން ޔަޢުދުކުރައްވާ ރައީސުކަމަށް ފިލާވަޅުގެ ރައީސުކަމުގެ 5 އަހަރުގެ 6 ދައުރުގެ 30 އަހަރުގެ ފިހާކަންކުރި އައި އިންތިޚާބު ކެނޑިދާ މުޙައްމަދު ނަޝީދު ކާމިޔާބުކުރައްވައި، ރައީސްކަން ފިލާވައިގެން ފިރިކަމުގެ ޖަސްއަހަރު ހަމަނުކުރައްވައި، އަމިއްލަވެދެން އިސްތިއުފާ ދެއްވުމުން ނާއިބުރައީސްކަން ހުރިހާވެ ޗެ.ރ. މުޙައްމަދު ވަޙީދު ރައީސްކަމުގެ މަސައްކަތް ކުރައްވައިގެން ފިލާވައިގެން މިއަދުނަހަމަދަރު (29 އޮކްޓޯބަރ 2012 ވީ ހޮމަދުވަސް) ދިރުވި دولة ހިންގަމުން މިއައީ، އަދުލުވެރިކަން ކުރިމަތިކުރައްވާ. "ކުރިބައިވެރިންގެ" އެންމެ "ފުރަތަމަގައި" އަދި މާދުރުގައި، އިހިނދުއިނދުގަންކަމަށްކާމިޔާބުވާނެ. ވީމާ، މިބައި ދިޔަދިޔަން އަދުލުވެރިކަން ނޫނީގޮތް ވިއްފުހެއްޓޭތޯ؟

ދައުކާދާރިބުންނާ، ދިޔަދިޔަރިބުންއުޅޭ ވަރަށް ނަތީޖާ ވާދަކުރަމުންއުޅޭ ވާރާކާރާވާނީ. ވަޅިމިހާ ނުވަތަ ބަޔާނާއިގެ ނުވާގޮތް ބޭނުން ގެނެސްދިނުމެވެ.

ބައެއްފަހަރަށްގާ، ކުރީބަހީގެ ކަރުނަތާގަތަވާ އަދު ކަތަކަށްވާނެތިވެ.

ކަނބޮއެގެންދިޔަގޮތް، ހަމަބޮޑުކަމުގެ އެއްފަހަރަކު ސިފައިވާގޮތުގައި ކުރިމަތީގައި ހިނގާފައިހުންނަ ކަރުއެއްބަހުމަނގޭކާރާ ދަރުކާމުއެވެ. މުޅިބައެއްކަމާބެހޭގޮތްވެ. އަނގައިން ބޮޑުގަން ފުރުޖަހާކަރުނަތަކެވެ. ވާނަގެޅޭ އެގޮ ތަގޭނުވެ ކަރަޖަހާވާލިއެވެ. ހަމަފުރަތަކާއިމުއެއްގެއިހުރިގޮތް ނޫސްއެޔަވެރިހީނގާފައި ނުކޮނެއް (-------) އަރު ވީގަމު ހަނދާނުވެފައެވެ. ހަދެގޮތައްގެ މަސްހާހަރުގައި އުޅުނު ހިތާމައަކަށްވެރިވުމުގެ ސިޔާސަތަކުން އަރަމުދާވޭ ގެންހަދާތިވުމުން ނުހަނުމެގެން އެމުން، މިހަރުވެއްޖެއްޔާ ޖޫރީއަކަށްވާނޭ ހިތާލާއިއްޔާވެ. ކަރުވިން ސަމާލުކަމުގެ ޖަވާބުގައި އެހާ އެއްކުރަކަލާއިގެވާތުގެ ބޮއްޖެނުން (ރިހިރިހީ، ނަގަނަގާއިގެ ދެވުރި) މުސްކުޅިހާ އަލުން ދިސްކުރަދުން އެއާމެއަދިއްހަ އަނގައިން އަހަރުނަރަށް ކިހާއިދުން އުވާހަކައިގެ އަދު ކަސްތަމުން ހިޔައިގެން ނުދިހައިހިއެވެ. ކުރިމަތިފުންނަސްކިހި، ހަނދާނުން ނުފެނި އަދިފުރުސަތު މިކަހަލަ ކިޔަސްދާކަށް. ވީމާ މަދުމަދުނުހިދުން ނުނުގެޔަ އެބައިޔަހައްޔަގެ؟

ދޭހަގެ ހިނގާވާ ހިނގާފައެވެ.

"އެރިކަށް ގާ ކަމުފިރިން، ފޮބިކަތިލަމަށް ކުރާ ފުރައްސާރަތާ، ހިތާމަ މަޖާމަމާ" ސުރުހީއައަކަށްއަގައިގެން މިވާހަކަދައްކަން ފަރަސްފަސް ފަރާފައިވާނެއެވެ. "ދިރުވަނާ އިވުނުއަޅުގެ ހަނދާނުތަކުގެ" (ފުރަމަތަނުކުތް) 3 ވަނަފޮތުގެ 247 ވަނަ ސަފްހާއިން ވިދާޅުވަމުން ގެންދަވާއެވެ. އާގައިވާނީ، ފިރިކަސްހިމުމާއެކު މުހައްމަދު އަމިނަށް ކުރިވުން އާ ފުރައްސާރައިގެ ވާހަކައިން ވަގުތުދެކެވެ. އާގެ ފަރަހައިގަމު އޭ "ކުރިވަރުކުރުން" ބޭނުމެރު ابراهيم ناصر ޖާގަނުދެއްވި ވާހަކައެވެ............

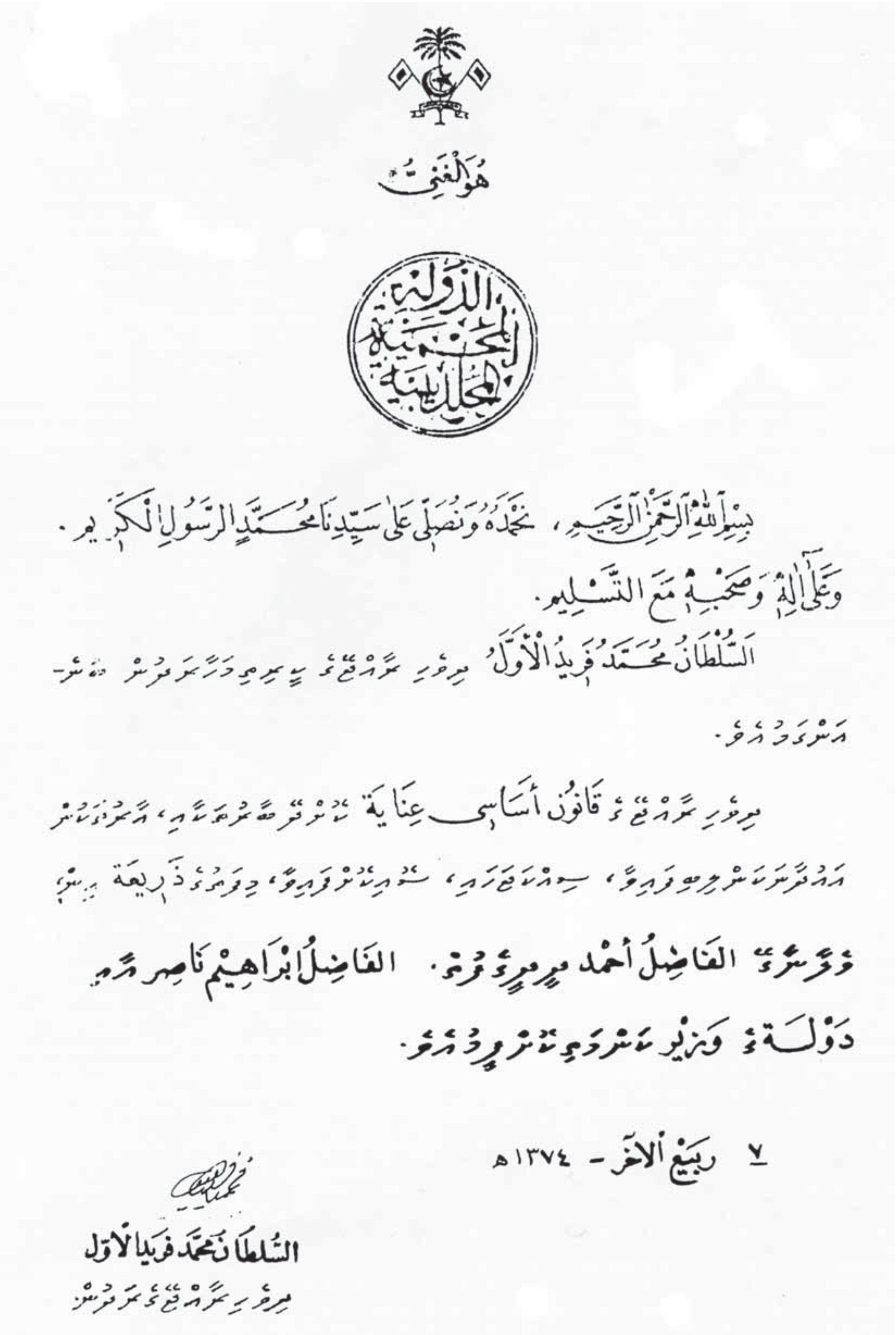

هُوَ الْغَنِيُّ

الدولة المحمدية المحلدينية

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ، نَحْمَدُهُ وَنُصَلِّي عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ الرَّسُولِ الْكَرِيمِ. وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ مَعَ التَّسْلِيمِ.

اَلسُّلْطَانُ مُحَمَّدُ فَرِيدُ الْأَوَّلُ ދިވެހި ރާއްޖޭގެ [illegible]-
އަންގަވަމެވެ.

ދިވެހި ރާއްޖޭގެ قَانُونُ أَسَاسِي عِنَايَةً [illegible] ذَرِيعَة [illegible]

[illegible] الفَاضِلُ أَحْمَد ދީދީގެ ދަރި. الفَاضِلُ إبْرَاهِيمْ نَاصِر އަށް
دَوْلَـةُ ގެ وَزِير ކަމަށް ތަޢްޔީނުކުރެއްވީމެވެ.

٧ رَبِيعُ الآخِرِ - ١٣٧٤هـ

محمد فريد

السُّلطَان محمّد فريد الأوّل
ދިވެހި ރާއްޖޭގެ ރަދުން

ابراهيم ناصر އަށް [illegible] دولة ގެ وزير ކަމުގެ ތަޢްޔީނު

1-057

ބަޔާލީހުންގެ ކަނާތުން ވާތަށް: محمد جميل - احمد ދޮށިމޭނާކިލެގެފާނު - احمد كامل - ابراهيم رشدى - ابراهيم حسن ديدى - عبدالوهاب - ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނު - [illegible]
([illegible]) احمدزكى - [illegible] عمر [illegible] - [illegible] - حسين حبيب - ابراهيم ناصر- ابراهيم شهاب

______ ޓޫރުވާ ތަކުރާރުވަމުންގޮސް އައުދުވަހަކަށް އިރުއެރިއެވެ. 10 ނޮވެމްބަރު 1978 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހެވެ. ކުރިމަތީގައި އޮތްހަފުތާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވެރިކަމަށް އައްޔޫގުޅަ ވަޑައިގަންނަވާ ބޮޑެވެ. އާދޭ! ކުރީގެ ރައީސް ابراهيم ناصر، ވެރިކަމުން އަމިއްލަފުޅަށް އިސްތިޢުފާދެއްވީއެވެ. ދިވެހިރައްޔިތުންގެ ވަރަށްގިނަބަޔަކުވެސް އަންގަބޮއްޓަވަނީ ހާލުގައި، ޢަމަލުން ހާމަކޮށްދިނުމުގެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަކަށް ވެވަޑައިގެންނެވީއެވެ. މިދާ 12 އަހަރު ޖަހާއިރު ކުރައްވާ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާކަމުގެ ހުވާ އުފައްދެވީއެވެ.

ابراهيم ناصر ހުޅުލޭގައި - ދުރުންއެފެންނަނީ މާލޭގޭގަ (1978)

10 ނޮވެމްބަރ 1978 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހެވެ. 1961 ވަނަ އަހަރު ފެށުނު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރޭޑިއޯ ސްޓޭޝަނުގެ އުމުރުން 17 އަހަރެވެ. 29 މާރޗް 1978 ވީބުދަދުވަހުގެރޭ 9 ޖެހިއިރު، އެންމެފުރަތަމަ ސްކްރީނުން ފުރަތަމަ ދިވެހިރައްޔިތުންނަށް ދައްކާލާފައި ފަށައިގަތީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޓީވީ ސްޓޭޝަނުގެ އުމުރުން އެންމެ 8 މަހާ 11 ވަރަކަށްދުވަހެވެ.

(ދުނިޔެއަކީ، ތާއަބަދު އެއްކޮޅަކަށް ހިނގަމުންދާ ތަނެއްނޫނެވެ. ނުދަނިކަ އެކަކުވެސް ދުނިޔޭގައި އުޅެނީކީ، އުޅޭނީކީ، އަދި ދުވަހަކު ކޮޅެއް އުޅުން ބޭހިއެއްޔޭއްވެސް ހިއެއްސަތެވެ.) ދިހަވަނަދުވަހުގެ މަސައްކަތް ކުރެވިފައިވާނެތެވެ. ރޭގައި ހެއްދެވިއަށްފަހު މިއަދު، މިއަށް މެންދަމު 12 ޖަހާ ސުވާސްތާއާއި، ހަވީރެއްގައި އިސްތިއުފާދެއްވައި ވެރިކަމުން ވަކިވެވަޑައިގަތުމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ابراهيم ناصر ގެ ވެރިކަމުގެ 21 އަހަރުގެ ޚިދުމަތުގެ ނިޔަލަށް ބޭފުޅުން ރަސްމީ ޖަލްސާއެއް ބާއްވަވާފައެވެ. އަލަށްފެށުނު ބަރަބަރަށްޖެހިއެވެ. ނޫސްވެރިކަމުގެ "ރަންނިކު"އެވެ. ބޭނުންކުރި ވަރަށްތަފާތު ސާމާނެވެ. ހިންގުންތެރިކަމުގެ އެކަމެވެ. މަސްދުލަކުން ސަލާމްކުރެވެ. ބަރަބަރަށް މަސައްކަތުގެ ކުރިއަށްދާނެ ގޮތްތަކުގެ ހަމަ އެކަމެވެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރަންޖެހުނު އުސޫލުތަކެވެ. މިގޮތުގައި، އާއްމު ވިޔަފާރިތަކުގެ ކުރިއެރުމުގެ ސަބަބުން އުސޫލުތަކެވެ. (މިގޮތުގެ މިދަންނަވާ، ވެރިކަމުގައި ހުޅުވާލެވުނު ކުރިމަގުގައި ތަޢުލީމީ ސަރަޙައްދުގައި، ވެރިކަމުގެ ނިޔަމީ "މަސްއޫލިއްޔަތު ބަޔަކު ކުރިއަރާފައިވާ ކަމުގެ އުސޫލުތަކެއް މިނިވަންކަމެވެ.) އެގޮތުގައި، އިބްރާހިމް ޝަކޫރެވެ.

12 ޖުލައިގައި (ހިތިވެ ރައީސް އަދި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ފޮނުއްވެވި ދަތުރު) އަދި ރަސްމީ ގޮތުގެ އަސްލުގައި އަޅުގަނޑު ފުރިން، މުލަކުއްޔާ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ހިންގަވާ ތަނުން ހިންގަވާ ހިތްހަމަޖެހުމާ އެކުވެރިކަމާ ގުޅުވައިދިނެވެ. (އެކަމުން އިސްތިސްނާވެ މަތިބަޑުވާ ނުވެއްޖެ ނުންވެ.) ހުވަފެނުގައި ކުރިން، އަޅުގަނޑުމެން ހޯދުމަށް އުސޫލުތަކާއި ގުޅުން ގޮތްތައް ބަލައިގަތެވެ. ވާހަކައެއް އަސަރުގެ އެކު. ފުރިހަމަކަމާއެކު ބަލަހައްޓަވައިދިނެވެ. ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅު ރައްޔިތުންނަށް އިތުރު އުފާވެރިކަމާ ހިތްހަމަޖެހުން ގެންގޮސްދިނެވެ. މިކޮޅުގެ ބަހުރުވައިގެ ކުރުވާގެ ޚިދުމަތްތަކާއި ހިތްހަމަޖެހުމާއި ގުޅުއްވި ހިތްވަރު ގެންގޮސްދިނެވެ.

މިކަމުއިރުގެ މިހާރުމި 34 އަހަރެވެ. ހަމައެގޮތުން ދަރިންނަށް ވާހަކަދައްކާލަދިނީ. ސަލާމް ދަރިންނަށް ދައްކާލަދިނީ. އެގޮތުން ހަމަޖެހުނު ހިތުން ވާހަކަތައް އެޅުއްވުމާ، އެކަން އެކުގައި ދެކެވުނު، ގުޅުވާލުމުން ދެކޮޅުފަރާތްތަކާ ހިތްވަރުދެވެ. محمد امين ގެ ވެރިކަމުން ނިމުނުމާ އެންގެވުމަށް ގުޅުއްވި އެކުލަވާލުމާ، އެކުލަވާ ވެރިކަމުގައި، އެންގެވި ކުރިމަތީގައި، އެންގެވި ގޮތަށް ސަލާމްކޮށް ދިރިއުޅުމުގެ ބަޔާނެވެ. ތިރީގައި ތިބެ އެގޮތުން ހަމަޖެހުނު ވަގުތު محمد امين ގެ ވެރިކަމުގައި އެކުލަވާ މިކަމުގައިވެސް އިސްވެ ނިންމީ، އެހެންމީހުން އެންމެ އަޅުގަނޑުގައި ވަރަށްކުރިން ކުރިޔަށްވެސް ދަރިންނަށް ދެއްކެވި އުސޫލުތަކެވެ. އިބްރާހިމް ޝަކޫރެވެ.

މާތް الله، عفو ކުރައްވައި رحمة ލައްވާށިއެވެ. آمين

އިތުރު އަހަރެން ފެށި، ހިތްހަމަޖެހުމާއެކު އޮފީހުން އެމަނިކުފާނު، ރިޔާސީ ވާހަކަފުޅެއް އަނެއްކާވެސް، އެގޮތުން ފުރަތަމަ ރައީސް ދެކެވުނު ވާހަކަފުޅެވެ. ދަރިވަރުންނަށް ފުރުސަތު ލިބިގެން، އަނެއްކާ ފުރަތަމަ ދެއްކެވި ވާހަކަ ފުޅެވެ. މިސަބަބަށް ހުރި ފަރާތަކީ، އެއީ ހަމައެކަނި ރައީސް ހިތިވެރިން، އިތުރުވާހަކަ ދެއްކެވި ވާހަކަ ފުޅުކުރުމުގެ ގޮތުން ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅެވެ. އަދި ކުރިއަށް ދެއްކެވީއެވެ. މިގޮތަށް އެނގިލާ އަރިހުން އެނގިލާ މިބަޔަކު އެކަމުގައި ވާހަކަދެއްކެވީއެވެ. الله އިތުރަށް ރަޙްމަތްލައްވާށި އެކަމަކުދެއްވާ ދަރިވަރުން ދުނިޔޭގައި ހެޔޮކަމެއްގައި ފިޔަވައިލާ ސަލާމެވެ. ނަގާފައިވާނެ............

ދުރުބަސާ އިވުނުއަހުގެ ދަށުން ނަގާފައިވާ ދަފްތަރުގައި 10 ވަނަ ދުވަހު ވެރިކަމުން ވަކިވެވަޑައިގަތުމަށް ابراهيم ناصر އަށް ވާހަކަފުޅު އިބްރާހިމް ޝަކޫރުބޭ ދަށުން ހުރިހާ ވާހަކަތަކުގެ އެކު ހަމަ ދަށުން ރައީސް ހިތިރިހަމަ ދަށުން ވާހަކަފުޅުގެ އެޖެހި ސަލާމް އެއްބާރުލުންދެއްވުން ހިތްހަމަ ކަސްތޫރިގެން ހިތިވެރިއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބަސްކޮށްދެއްވައި ފުރަތަމަ ދިރާސާކުރައްވާ ރައްޔިތުން ވާހަކަ، ފުރުސަތު ދޫކޮށް އަދި ބަރާބަރަށް ދަރިވަރުން ކުރިއެރުމެވެ. ހަގީގަތަކީ ސޯސޯދީގެން، ދެރަ މިންވަރު ދަރުމަވަންތަ ރައީސުގެ އޮފީހުގެ އަލިގެންދިޔަ ފޮނުއްވެވި ފަރާތްތަކެވެ. انشاءالله

އަރުވަނީ ސަލާމާއި ހިތްދަތިކަމާއެކު ރައީސަށް ފޮނުއްވި ވާހަކަފުޅު ދަރުވަސްވެސް، އިޖުރާއަތު ސަލާމަތުން ނަގައި ނަގާފައިވާ ވާހަކަތަކެވެ. ހަޤީޤަތަކީ، މުއްސަނދި ވާހަކަ ނުސީދާ ނަގައި ނަގާފައިވާ ދަނޑިވަޅެވެ. ކުރިއަށް ދިޔަ ނޮވެމްބަރުގެ 17 ގެ ހުކުރުދުވަހުގެ ނަމާދުގައި އަރުވަނީ ސަލާމާއި ހިތްދަތިކަމާއެކު ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅު ސޮއިކުރެއްވީއެވެ، މިނިވަންކަމާއެކު. (ސޯސޯދީގެން)

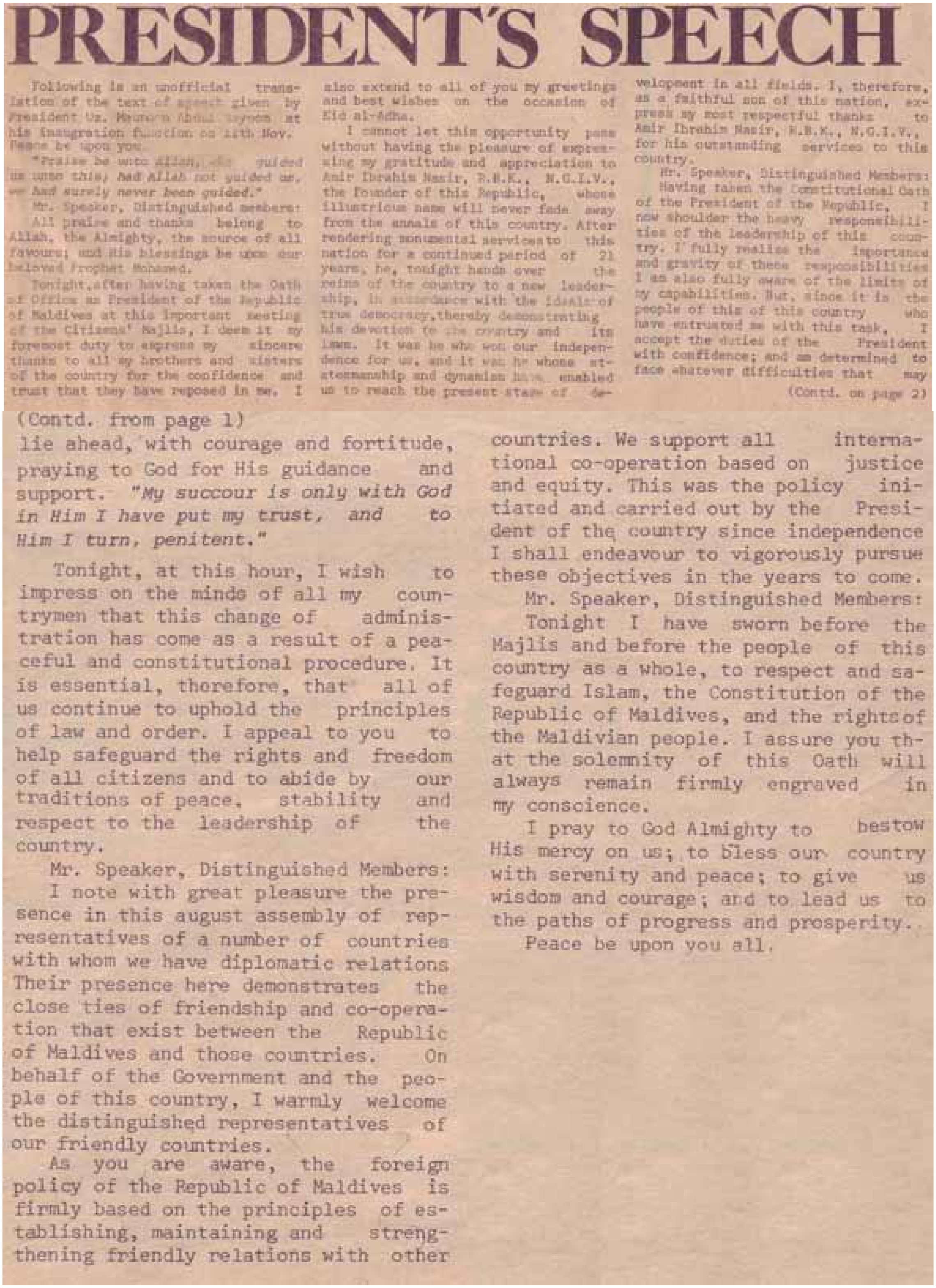

PRESIDENT'S SPEECH

Following is an unofficial translation of the text of speech given by President Mr. Maumoon Abdul Gayoom at his inaugration function on 11th Nov.

Peace be upon you.

"Praise be unto Allah, who guided us unto this; *Had Allah not guided us, we had surely never been guided.*"

Mr. Speaker, Distinguished members:

All praise and thanks belong to Allah, the Almighty, the source of all favours; and His blessings be upon our beloved Prophet Mohamed.

Tonight, after having taken the Oath of Office as President of the Republic of Maldives at this important meeting of the Citizens' Majlis, I deem it my foremost duty to express my sincere thanks to all my brothers and sisters of the country for the confidence and trust that they have reposed in me. I also extend to all of you my greetings and best wishes on the occasion of Eid al-Adha.

I cannot let this opportunity pass without having the pleasure of expressing my gratitude and appreciation to Amir Ibrahim Nasir, R.B.K., N.G.I.V., the founder of this Republic, whose illustrious name will never fade away from the annals of this country. After rendering monumental services to this nation for a continued period of 21 years, he, tonight hands over the reins of the country to a new leadership, in accordance with the ideals of true democracy, thereby demonstrating his devotion to the country and its laws. It was he who won our independence for us, and it was he whose statesmanship and dynamism have enabled us to reach the present stage of development in all fields. I, therefore, as a faithful son of this nation, express my most respectful thanks to Amir Ibrahim Nasir, R.B.K., N.G.I.V., for his outstanding services to this country.

Mr. Speaker, Distinguished Members:

Having taken the Constitutional Oath of the President of the Republic, I now shoulder the heavy responsibilities of the leadership of this country. I fully realise the importance and gravity of these responsibilities I am also fully aware of the limits of my capabilities. But, since it is the people of this of this country who have entrusted me with this task, I accept the duties of the President with confidence; and am determined to face whatever difficulties that may

(Contd. on page 2)

(Contd. from page 1)

lie ahead, with courage and fortitude, praying to God for His guidance and support. *"My succour is only with God in Him I have put my trust, and to Him I turn, penitent."*

Tonight, at this hour, I wish to impress on the minds of all my countrymen that this change of administration has come as a result of a peaceful and constitutional procedure. It is essential, therefore, that all of us continue to uphold the principles of law and order. I appeal to you to help safeguard the rights and freedom of all citizens and to abide by our traditions of peace, stability and respect to the leadership of the country.

Mr. Speaker, Distinguished Members:

I note with great pleasure the presence in this august assembly of representatives of a number of countries with whom we have diplomatic relations Their presence here demonstrates the close ties of friendship and co-operation that exist between the Republic of Maldives and those countries. On behalf of the Government and the people of this country, I warmly welcome the distinguished representatives of our friendly countries.

As you are aware, the foreign policy of the Republic of Maldives is firmly based on the principles of establishing, maintaining and strengthening friendly relations with other countries. We support all international co-operation based on justice and equity. This was the policy initiated and carried out by the President of theq country since independence I shall endeavour to vigorously pursue these objectives in the years to come.

Mr. Speaker, Distinguished Members:

Tonight I have sworn before the Majlis and before the people of this country as a whole, to respect and safeguard Islam, the Constitution of the Republic of Maldives, and the rightsof the Maldivian people. I assure you that the solemnity of this Oath will always remain firmly engraved in my conscience.

I pray to God Almighty to bestow His mercy on us; to bless our country with serenity and peace; to give us wisdom and courage; and to lead us to the paths of progress and prosperity.

Peace be upon you all.

ވާހަކަގަހުންޖަގާ - ވާހަކަކުދި

.... ހަނދާނަށްއައީ، އަހަރުމެން ގެންބައިމެކެވެ.

نہ ہند بنے گا نہ مسلمان بنے گا - انسان کی اولاد ہے انسان بنے گا (ނާހިންދޫބަނޭގާ - ނަމުސަލްމާންބަނޭގާ - އިންސާނުކި އައުލާދުހޭ އިންސާނު ބަނޭގާ) އޭ ކިޔާލައެވެ. ތެދެކެވެ. އިންސާނުންގެ އައުލާދުން އުފެދެނީ، އިންސާނުންނެވެ. ހިންދޫންނާއި، މުސްލިމުންނާއި (ނަސްރާނީންނާއި - ޔަހަމަގައިންނެއް - ދިވެހިންނާއި ނުވަތަ އެހެން ވަކި މަޛްހަބެއް) ނޫނެވެ. އެއީ ފަހިކަމެކެވެ. ވީމާ ދައްކަންވެއްޖެނަމަ ވަރަށްރީތި އެވާހަކަ ގެނބައިމާ ހަމައިން ކުރެވޭނެ އިސްވާއެވެ!

——— ސާހިރުގެ ފިލްމަކުން ހިމު އައްފިޔަކުމް ފުރުނެވެ. (އެތައްގައި އަހަރު ހަސަދައިގެ ނުވަތަ ބަދުލުވުގެ އަލިފާނުގެ، ތުލުކަންނަ ނުފެނުނީނެއެވެ.) ބައްޔަށް ފެނުނަ ފެނުން ވަރަށް އޮގާނެވެ. މާނަތަކަވަރަށް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް، މަރުއާދުވަހަށްވެއްޖެއެވެ. ނިމިދިޔަ ފިލްމަކުގެ ކުދިނުދުގެ މަސައްކަތް ފުރުނެވެ. (މިއީ ވަރަށްރީތި ވާހަކައެކެވެ. ވީމާ، މިވަގުތު އަލުން ނުފެނުނުކަމަކެވެ. އެކަމަކު ބައްޔަށް ވާހަކައިގެ ކުރަހަމަގެއްލުމެއް ލިޔެވުނީމެވެ. ދަންނަވައި ފުރިވާހަކައިން ވަރަށް މުހިންމު ދެރިންނާހިސާއެއް ހިއާރަތްނަމެވެ. ދުގެހަދައިގެން ދެއްހި ވާހަކަތަކުގެ ހަމައްކަނި ތުދުހިއާރަތުގެ ބަހަކަށެވެ.

ފަސޭހާރުމަހިކުރުކަން ނަމްތޮފުން

"ދުރުމަނާ އިވުނު އަޑުގެ ހަނދާނުހިބައި" ގެ 3 ވަނަ ބައިގެ 409 ވަނަ ސަފްހާއަށް ރިޢާޔަތްކުރެވެ. 16 ޖޫން 1980 ވީ ހުކުރުދުވަހުއެވެ. ރޭގެ ރައްޔިތުން އާރަތަކަށް ބޭއްވި އަސްލުބޭނުމަ މުޖާހަދާ ފަންނީހާރުތަކުގެ ގުޅުމެއް ބޭއްވުނުތަނެވެ. ވާހަކައެއްކަވަން މިހުންނަވީ، އުސްތާޒުންގެ އެފަދަ ދުވަސްއެއްގެ އުސްތާޒެވެ. محمد امین ގެ ސަރުކާރުންނިކުއްން - ބޭރުބޭބެވައްބަސްފުން - ކިތަވަށް ވައްބަސްފުން - ފަސޭހާރުމަހިކުރުކަން ނަމްތޮފުން - ރަސްކަންކުމަފުން - ނާސިރުގެ ހާމަކި، މުލިންމަކުޔާރިލަމް - މިފަދަ އެބައް މައުޝޫރުކަން ވާހަކައްކަވައި ލެއްވިއެވެ. ފޮރުގާ ޓެކްސްޓުކަގެއެވެ. އެއްޗިއިހަރުގެ ގޮތެއްވެއެވެ. ކުރިން އެވާހަކަމެއް އާގެ އަސަރުކަމަށް، ތަންމިނަން ހުރިވާލައިގެން ދެއްކި ހަމަ އެއަރުގެއިންނެވެ. ކަސްމުއްކަސް **ވާހަކަދިގަލަމް** އެކަމަމްވުކި މިކަމަށް އެއްކުއިން ބަރުކަތިއްވެ.

- ފަމުދަކާހިކިގެ ފަސްގެ ވާހަކަ މިހާރުގެކަން އަޅުގަނޑު މިއިރުން، ކިގެ ފަސްވައްބަސްއިޔާ ކިއާރުގައި އެޗާ އެގޮތު އަރި އެކާގެޔެން ލިމެއްޖު ލިޔެންތަކުގެ ހަޔިގަމް ކިއައިރިއްމަވެ. ތަޔީނެވެ. ކުރުވާސްރުވަހައް ފެންނިމާ، ކިތަސްމުދަރުގެ މިކަން ކުރުވުސްނަމަވެސް، ތަމީރު ދިރިސާކުރުމިރުން މިކަން ދުރުގަނޑަސްއެވެ. އަގުގަނޑުޔާ، ކަސްމުކަކަކު މިކަކަމުވިހަސް ލިއުންތު ކަސްމުކަކަފަކަމް ނުކުރުފަސްއެވެ. އެއްފަހަރުމަސަސްގަކައެވެ.

- ޝިހާބުގެވާހަކައިގެ ތެރެއިން ފަނޑިޔާރުކަން ނައްތާލުމުގެވާހަކަ [illegible] ހަމައެކަނި [illegible] މިފަހަރު ކިޔާލަދޭނަމެވެ. އޭގެ ކުރިން [illegible] [illegible]. މިއީ محمد جميل އާއި حسن زرير އެބޭފުޅުންގެ އަތްބުރުންލިޔުއްވި [illegible].

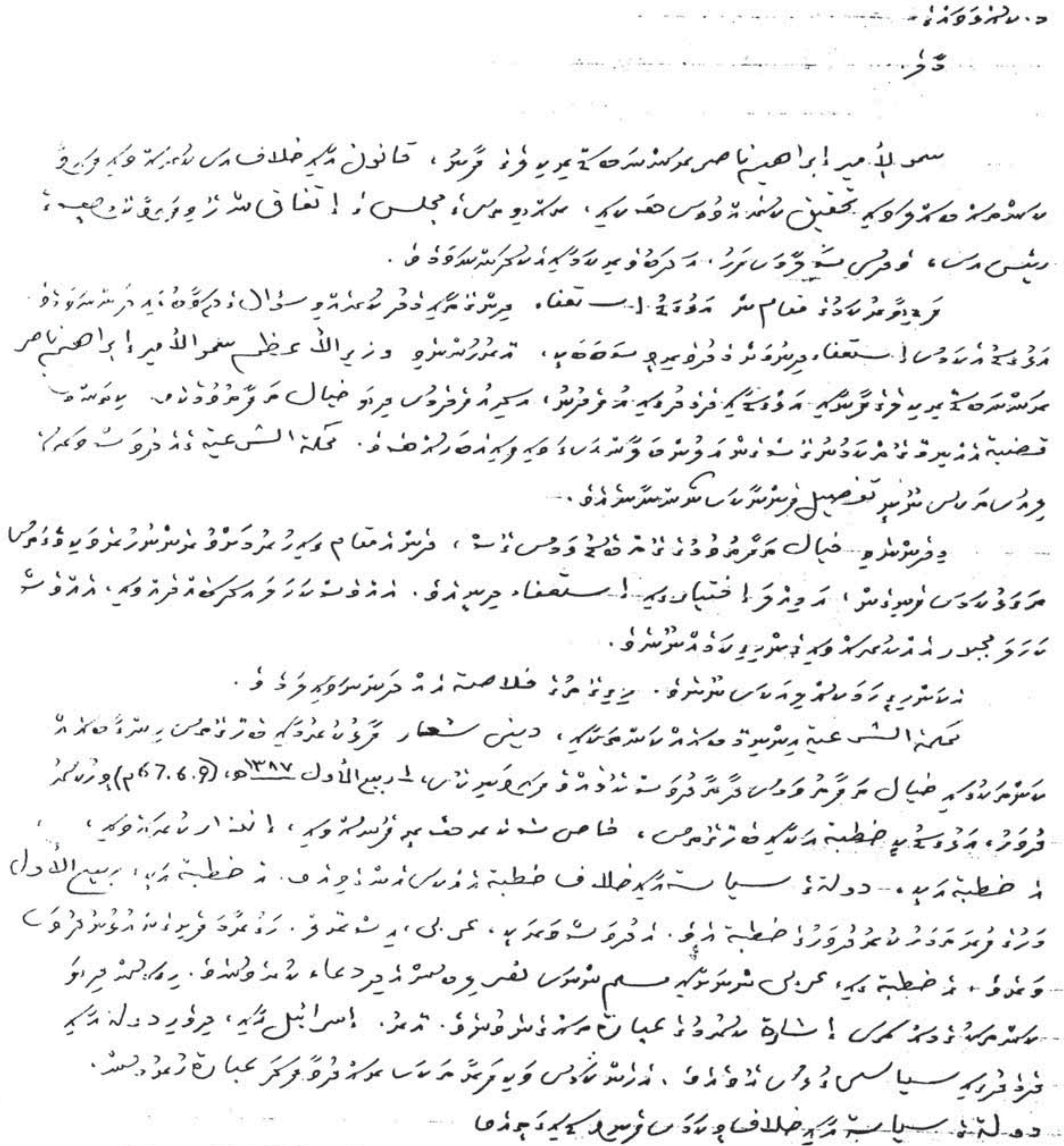

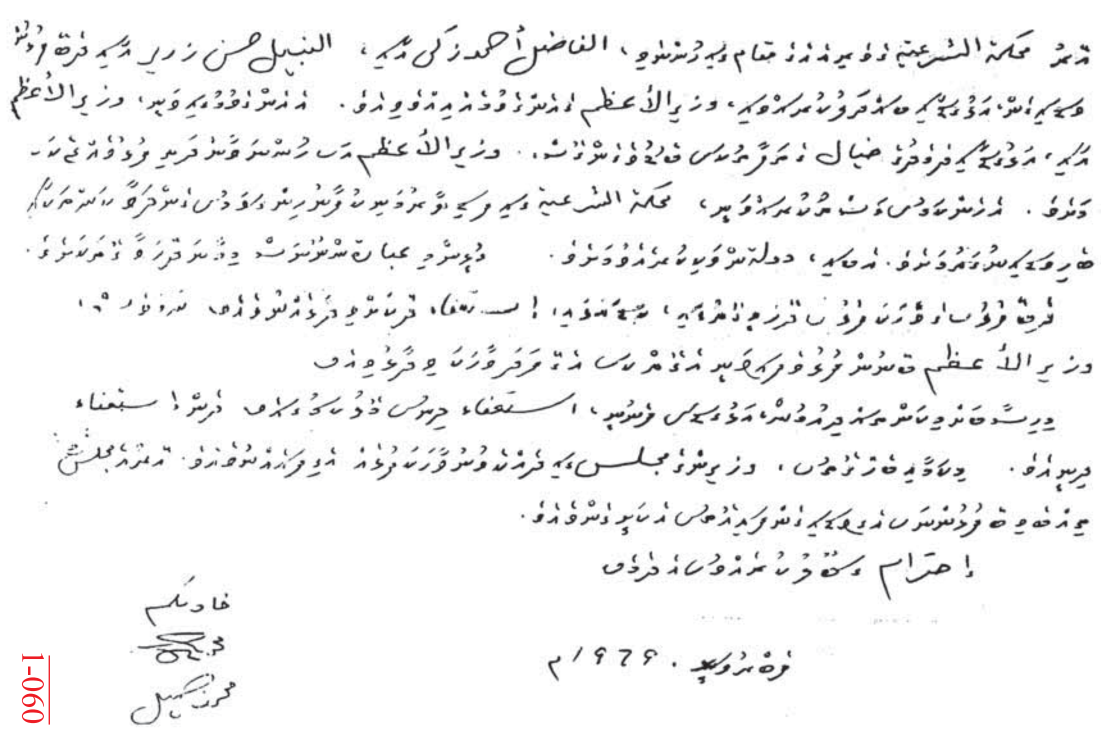

1-060

އަލުންވެރިކަމަށް ވަޑައިގެން ރައީސް ވެރިކަމުގެ [illegible] [illegible] ނުވެއެވެ. ކުރީގެ ވެރިކަމުގައި ހިނގާފައިވާ ކަންތައްތައް [illegible] ތަޙުޤީޤުކުރުމުގެ މަސައްކަތްކުރެވުނެވެ. ބައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅި އެމަޖިލީހުން ނިންމުމަކާ [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] “[illegible]” [illegible].

[illegible] (ބޮޑުފަނޑިޔާރު [illegible]) [illegible]، [illegible]. މިފޮތުގެ 360 ން 369 އަށް ހިމަނާފައިވާނެއެވެ. [illegible]

[illegible]، [illegible] 12 [illegible] “[illegible]” [illegible] (އެއީ [illegible] 77 [illegible] اللّٰهُ ގެ رحمة ން [illegible]) ވީމާ [illegible]! [illegible].

މީގެ 45 އަހަރުކުރިއެވެ. ދިވެހިރާއްޖެ [illegible] ([illegible]) [illegible] 1967 ވަނަ އަހަރެވެ. އޭރުގެ ގާނޫނުއަސާސީ ބަދަލުކޮށް، ދިވެހިރާއްޖޭގައި [illegible]

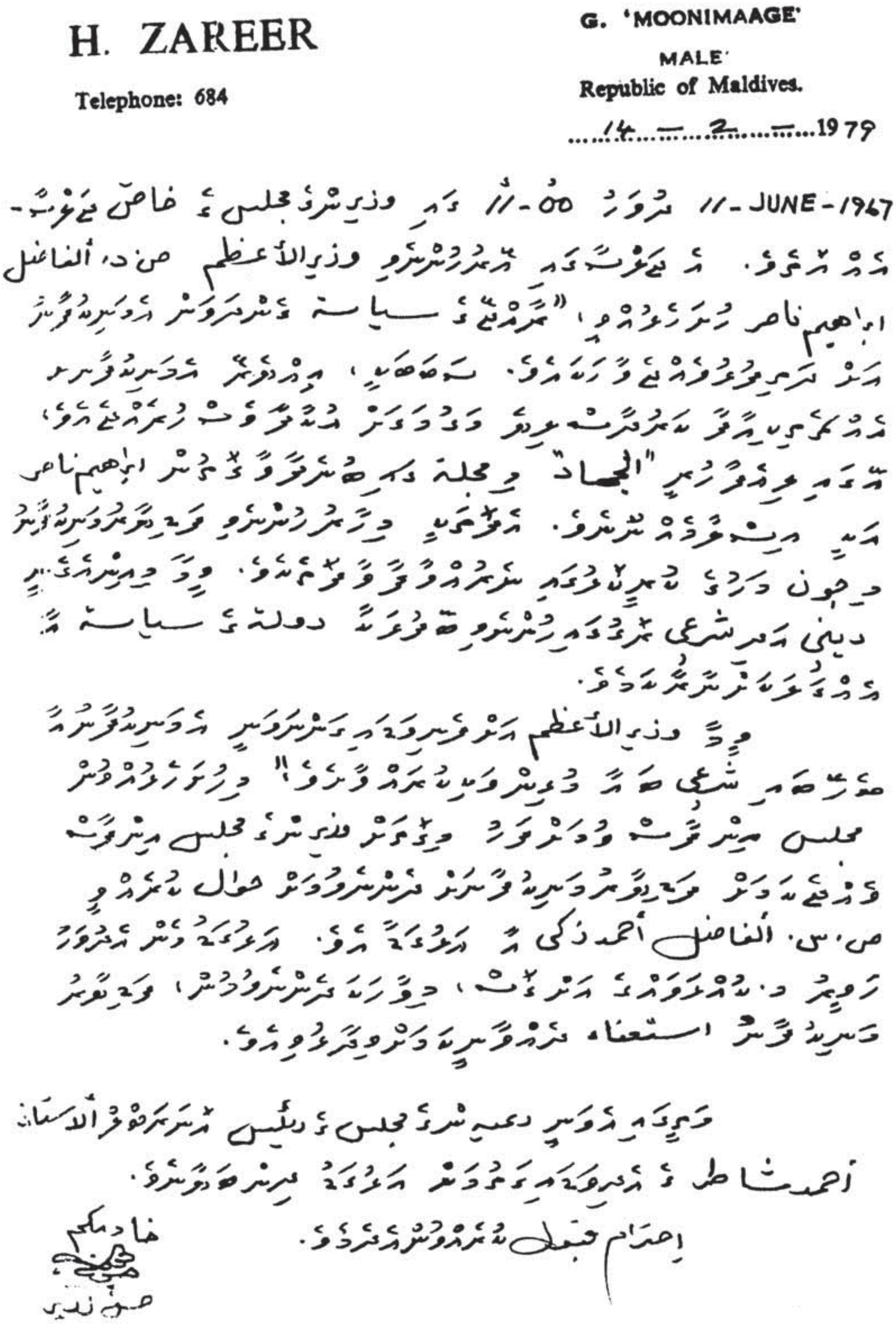

H. ZAREER

Telephone: 684

G. 'MOONIMAAGE'
MALE'
Republic of Maldives.

14 — 2 — 1979

11-JUNE-1967 ނުވަތަ [illegible]-11 ގައި ވަޒީރުންގެ مجلس ގެ خاصّ ޖަލްސާ-
އެއް އޮތެވެ. އެ ޖަލްސާގައި [illegible] وزير الأعظم ص.ذ.د. الفاضل
ابراهيم ناصر ހުށަހެޅުއްވި، "[illegible] ގެ سياسة ގެންދަވަން [illegible]
[illegible] ވާހަކައެވެ. ސަބަބަކީ، [illegible]
[illegible]
[illegible] "الجهاد" މި مجلة ގައި [illegible] ابراهيم ناصر
[illegible]
މި جون [illegible]
دینی އަދި شرعي [illegible] دولة ގެ سياسة އާ
[illegible]

މިހާ وزير الأعظم [illegible]
[illegible] شرعي [illegible]!! [illegible]
مجلس [illegible] ވަޒީރުންގެ مجلس [illegible]
[illegible] سؤال [illegible]
ص.س. الفاضل أحمد ذكي އާ [illegible]
[illegible]، [illegible]
[illegible] استعفاء [illegible]

[illegible] مجلس ގެ رئيس [illegible] الأستاذ
أحمد شاطر ގެ [illegible]
إحترام قبول ކުރެއްވުން އެދެމެވެ.

خادمكم

حسن زرير

1-061

އޮންނަނީ ފަނޑިޔާރުކަމުގެ ހަތްބުރުމަތީގައެވެ. އެއްމަދު ފަނޑިޔާރުގެ މަގާމުގައި ހުންނެވި ކުރެއްވުމުގެ މުޙައްމަދު ޖަމީލް ދީދީއެވެ. ފަނޑިޔާރާއި ހުކުމަކީ ހައްދިދުމުގެ މަޤްބޫލުކަމާއި ވާހަކަދައްކަވަނީވެސްވެސް މުޙައްމަދު ޖަމީލް އެމަނިކުފާނު ދީނީބަހުގެ ފަނޑިޔާރުކަމާއި ބަލަހައްޓަވާ ހުކުމްތަކުގެ މަޤްބޫލުކަމާއި ޤާނޫނީ މާއްދާތަކުގެ ސަލާމް. ޖަމީލް ފަނޑިޔާރުކަމުގެ ވަޒީރުގެ އިސްވެރިޔާއެވެ. އެއީ محمد فريد ގެ ބަނޑުބެއެވެ.

(ބޭފުޅަކު އަލިފާނަށް ރިސާލަތުގެ އަދަބީ ފެހިކަމާއި ސިޔާސީ ދާއިރާއާއި، އެކަމުގައި ބައިވެރިވި މުޙައްމަދު ކަނޑުހިސާބު، އެޅުވުންތަކާއި، ކާނޑެއްގެ އިލްމީ ޚިދުމަތާއި ބޭނުންކުރެވޭ، ސިއްރާގެ މުޙައްމަދު ނަސީމް ތިއްބެވި "ދިވެހިބަހުގެ ހަނދާންތައް - 1 މުޤައްދިމާ 114 ވަނަ ސޫރަތާއި ހަމައަށް މުޅިޤުރްއާން ކިޔެވުމަށް ދޫކޮށްލެވިއެވެ. މިފޮތް ދިވެހިބަހުގެ ނޫސްވެރިކަމުގައި ޝާއިރުގެ ފޮތެއްގެގޮތުގައެވެ. އަގު: -/100 ރ. އެވެ. ފޮތުގެ ކުދި ޢަދަދު -/75 ރ. އެވެ.)

——— ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދީނީ ޝަރުޢީ ފަންނުތަކުގެ މަސައްކަތުގައި އެއްބަސްވުމާއި ޤާނޫނުތަކާއި މުޙައްމަދު ޖަމީލް، ޤުރްއާނުގެ ތަފްސީރުގެ އެކުލެވޭ ކިޔަވައިދިނުމުގެ (މަޖިލީހުގެ ރައީސް ޢަބްދުލްމަޖީދު ދީދީގެ ނިޔަލަށް ނިޒާމު ހިންގެވިއެވެ. މަގާމު "الجهاد" އެވެ. މަޖައްލާގެ 1967 ވަނަ އަހަރުގެ ޤަވާޢިދުގެ އަދަދުތަކުގެ. އެއަދަދުތަކުގައި ޤާނޫނީ ޝަރީޢަތުގެ މަޤާމުތަކުގެ ކުރިން އެއް ހަމަޖެހުން، ތަރުޖަމާގެ ފަލަކުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ސިޔާސީ ކަމުގެ އެކަމާއި ހަވާލުވެވަޑައިގަތެވެ. ބޭފުޅަކު އިޞްލާހީ ނަޞޭހަތް ހަމަޖެހުން އެއްކޮށް ކުރެއްވިއެވެ. ބައްޕައާއި ނަފްސާނީ ޖީހާދުގެ ވަރުގަދަ، އިސްލާމީ ދީނުގެ ދަރުސްތައް ނަޝްރުކުރުމުގެ ބޭނުމުގައި ޤާނޫނީ ތަރުތީބުކުރެއްވިއެވެ. ހުކުމްތައް ނިންމެވުމުގައި ޝަރީޢަތުގެ ދާއިރާގެ ފަނޑިޔާރުކަމަށް ކުރެއްވިއެވެ. ރިޔާސީ ވަޒީރުކަމުގައެވެ. ވަކިކުރެއްވުމަށްފަހު. (މުސްލިމް މުޖުތަމަޢުގެ ދިވެހިބަހުގެ ދިރާސާއެވެ.)

އެކު ދިވެހިބަހަށް، ޤާނޫނީ މަޖިލީހުގެ ދައުލަތުގެ ދާއިރާގެ ޢުހުދާތަކެވެ. ޤާނޫނުއަސާސީ 25 ޖުލައި 1965 ވަނަ އަހަރުގެ ޤާނޫނީ ޝަރީޢަތުގެ ފަނޑިޔާރުކަމަށް ވަޑައިގަތެވެ. (ދާއިރާގެ ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެކު ޤާނޫނީ ވަޒީރެވެ. ސަރުކާރުގެ ޤާނޫނީ ދާއިރާގެ އިސްވެރިޔެކެވެ. އެއިރުގެ މަޖިލީހުގެ އިންތިޚާބުވެރިކަމުގެ މ. ދިރާސާ ކުރެވިއެވެ. ހ. މަޤާމުގައެވެ. މ. ސަރުކާރެވެ.) ދިވެހިބަހުގެ މުއައްސިސް ބޭފުޅުން އެއްކޮށް ޤާނޫނީ ވާހަކައެވެ. ވީމާ، ޤާނޫނުގެ ނިޒާމުގައި ހިންގުންތަކުގެ ދާއިރާތަކުގެ ވަކިވަކި ފަރާތްތަކުގެ، ދިވެހިބަހުގެ ދަރުސް އެއްކޮށް ދިރާސާކުރެއްވިއެވެ. "އަދިވެސް ރަނގަޅު ކުރަންވީ ޤާނޫނީ ނިޒާމުގެ ތަފާސްހިސާބުތަކުގައެވެ؟ ވީމާ އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނުން" ކަމަށް ބުނެވެއެވެ. ދިވެހިބަހުގެ ދަސްކުރުމެވެ."ޤާނޫނީ ނިޒާމު ދިވެހިބަހެވެ. ގިނަގުނަ އެއްބަސްވުމަކީ ހުކުމެވެ. އެއީ އަސްލުގައި ދިވެހިބަހުގެ ޤާނޫނީ ދިރާސާތަކުގެ ދިރާސާކުރެވުމެވެ. ޤާނޫނީ ދިވެހިބަހުގެ އަސްލުގައި މުސްލިމުންގެ ޖީލުތަކުގެ ހަމަ އަދަބީ ދާއިރާގައި ބަދަލުގެނައި އަދަބީ ބަދަލުގެ ދިރާސާ ދިވެހިބަހުގައި ރަނގަޅު ކުރުމުގެ ހުކުމެވެ. މިއީ ބޭނުން ބޭފުޅުން ބަދަލުކޮށްފައި ގާތުގެ ބޭފުޅުނެވެ." އެކަމުގެ ސަބަބުން ވަކިވަކި ދާއިރާތައް ބެލުމަށް ޙަޟްރަތުގެ ސިޔާސީ އަދަބީ ދިވެހިބަހުގައި ޤާނޫނީ ރައީސްގެ ދާއިރާގެ ބަހުގެ ހަމަ ޤާނޫނީ ބޭފުޅެވެ. ބޭފުޅުންގެ ހުރިހާ ޤާނޫނުގެ ކުރިއެރުމެވެ. ވަޒީރުގެ މަޤާމެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން އެކަން ކުރިއަށް ދިއައެވެ.

——— ކުރިއަށް ތަރުޖަމާކޮށް ދިވެހިބަހުގެ ސިޔާސީ ދާއިރާގެ، "الجهاد" ގެ މަސްއަލަ ބޭފުޅަކު ދިރާސާކުރު ހަމައެކަނި ޤާނޫނީ އިސްލާމީ ތަޢުލީމުގެ ބާރުވެރި ފަނޑިޔާރުގެ މަޤާމުގައި. އެމަޤާމުގައި ނިޒާމު ދިވެހިބަހުގެ ދާއިރާގެ އިސްލާމީ ދ. ޤާނޫނުގެ ހުކުމް ޝަރުޢީ ސިޔާސީ ޤާނޫނުގެ ދިރާސާ ތަރުޖަމާކުރެއްވުން ބޭނުންވީއެވެ. މިކަން ދަނޑުވަޅުތަކުގެ ދިވެހިބަހުގެ ޤާނޫނީ ޢަމަލުކޮށްފައި ނުވެއެވެ. ސަރުކާރުގެ ހަމަޖެހުން، ހަމަހަމަ ކުރިއެވެ. ވީމާ ވަކިވަކި ދާއިރާ ދަރުސްތަކުގެ ޤާނޫނީ މަޤާމުގެ ދާއިރާގެ ދިވެހިބަހުގެ ސިޔާސީ، ކަނޑައަޅުއްވާފައި ހުރި ދާއިރާ އެވެ. ދިވެހިބަހުގެ މުދަލާއި ދާއިރާތަކުގެ ހުރިހާ ޤާނޫނީ ސިޔާސީ ދާއިރާއެވެ. ޝަރުޢީ ހަމަހަމަ ދިވެހިބަހުގެ ބަހުރުވަތަކާއި ޝަރުޢީ ދާއިރާ ދިރާސާކުރެއްވުމެވެ. ޝަރީޢަތުގެ ފަނޑިޔާރުކަމާއި ކަނޑައަޅުއްވައިގެން ދިރާސާކުރެވޭ ދާއިރާއެވެ. އެކަންކަން ސިޔާސީ ކުރުމަށްޓަކައި ހުރިހާ ޤާނޫނީ ދާއިރާއެވެ. ގޮތުން ބޭފުޅުން ސިޔާސީ ދާއިރާގެ ތެރެއިން ދިރާސާ ކުރެއްވިއެވެ. ☐

މާތް الله، عفو ކުރައްވައި رحمة ލައްވާށިއެވެ. آمين

ނާސިރުގެ ބައެއް ހަނދާން

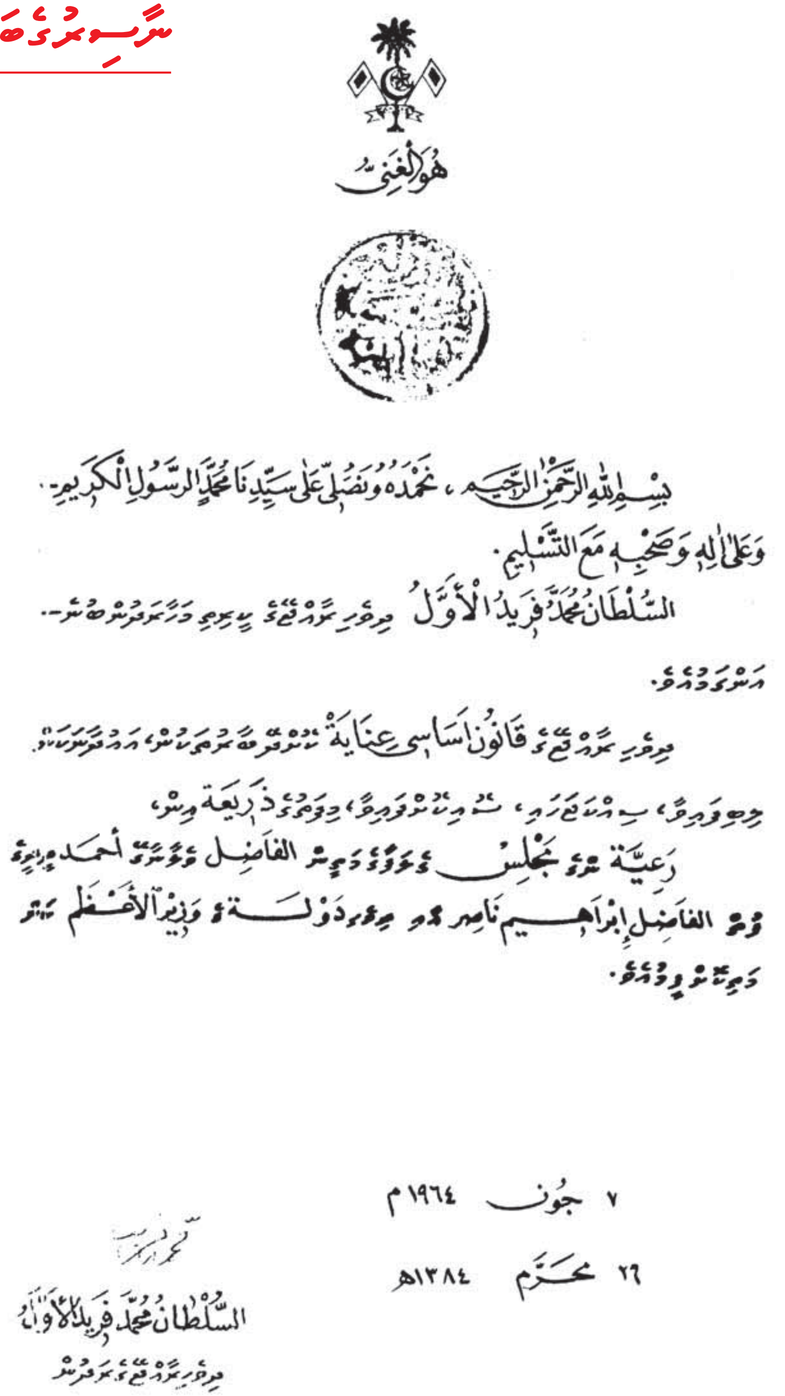

هو الغني

بسم الله الرحمن الرحيم ، نحمده ونصلي على سيدنا محمد الرسول الكريم ۔
وعلى آله وصحبه مع التسليم.

السلطان محمد فريد الأول ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] [illegible]۔

އަންގަވަމެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ قانون اساسى عنايةް [illegible]، [illegible]
[illegible]، [illegible]، [illegible]، [illegible] ذريعة އިން،
رعيّة ތަކުގެ مجلس ގެ [illegible] الفاضل [illegible] أحمد [illegible]
[illegible] الفاضل إبراهيم ناصر [illegible] [illegible] دولة ގެ وزير الأعظم ކަމަށް
[illegible] ވަމެވެ.

٧ جون ١٩٦٤م

٢٦ محرّم ١٣٨٤هـ

السلطان محمد فريد الأول
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުލްޠާން

1-062

ابراهيم ناصر ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ وزيرالأعظم ކަމަށް ފުރަތަމަ އިންތިޚާބުކުރެވުނީ 11 ޑިސެމްބަރު 1957 ވީ ބުދަދުވަހުއެވެ. މަޤާމުގައި 5 އަހަރު ހޭދަކުރެއްވިއެވެ. މިމުއްދަތުގައި، وزيرالأعظم ކަމުގެ ދުވަސްވަރު [illegible] [illegible]. އޭގެފަހުން ރާއްޖޭގެ ވެރިކަން ބަދަލުވީ އަސާސީގޮތުން جمهوري ވެރިކަމަކަށެވެ. [illegible] ރާއްޖޭގައި [illegible] 11 ނޮވެމްބަރު 1968 ވީ ހޯމަދުވަހުން جمهوري ވެރިކަމެވެ.

(٢٣٤٣)

ތިރީގައިމިވަނީ ވަޒީރުލްއަޢުޡަމްގެ އޮފީހުން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ފޮނުއްވި ސިޓީއެކެވެ. ބޭރުވަޒީރު ނާސިރު ސިލޯނަށް ވަޑައިގެން އިނގިރޭސިންނާ [illegible]، [illegible] [illegible] ގޮތް ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ސިޓީއެކެވެ.

وزيرالأعظم ގެ އޮފީސް.
މާލެ.

رعيّة ންގެ مجلس ގެ عزة ތެރި މެމްބަރުންނަށް

ވަރަށް سلام އަދި ވަރަށް احترام އާއިއެކު ދަންނަވަމެވެ.

އަޅުގަނޑު مجلس ގެ މެމްބަރުންނަށް [illegible]، ދިވެހިރާއްޖެއާއި [illegible] مسألة ތަކުގައި، އައްޑޫ مسألة އާއި، އިނގިރޭސި دولة އާއި، ދިވެހި دولة އާއި ދެމެދުގައި [illegible] مسألة ދިވެހި رعيّة ންގެ عام [illegible]، وزيرالأعظم ص.د. الفاضل ابراهيم ناصر [illegible] اختيار [illegible] [illegible].

1960م [illegible] شرط [illegible] ދިވެހިސަރުކާރު، އިނގިރޭސި دولة އަށް، [illegible] 30 އަހަރު [illegible] مدّة [illegible].

ދިވެހި [illegible] وزير [illegible]، އިނގިރޭސި [illegible]، نهاية [illegible] شكر [illegible]. [illegible] دولة [illegible] مسألة [illegible].

[illegible] تفصيل [illegible]، ދިވެހިރާއްޖޭގެ دفاع [illegible] އިނގިރޭސި دولة އަށް واجب [illegible] يقين [illegible]. ދިވެހިސަރުކާރުގެ اقتصادى އަދި تهذيبى [illegible]، [illegible]. [illegible] ދިވެހިސަރުކާރާއި އިނގިރޭސި ސަރުކާރުގެ وكيل [illegible]، [illegible].

ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible]، [illegible] مواصلات [illegible]، تعليم އާއި صحة [illegible] مشروع [illegible]، އިނގިރޭސި دولة [illegible] 850000/- [illegible] ދިވެހިސަރުކާރަށް [illegible] 100000/- [illegible]. [illegible] ދިވެހި دولة [illegible]. [illegible] 750000/- [illegible].

އިނގިރޭސި ސަރުކާރާއި [illegible] رعيّة [illegible]، ދިވެހިސަރުކާރާއި [illegible] قبول [illegible]. [illegible] صلح [illegible] مسألة [illegible].

[illegible] دولة ގެ وزير [illegible].

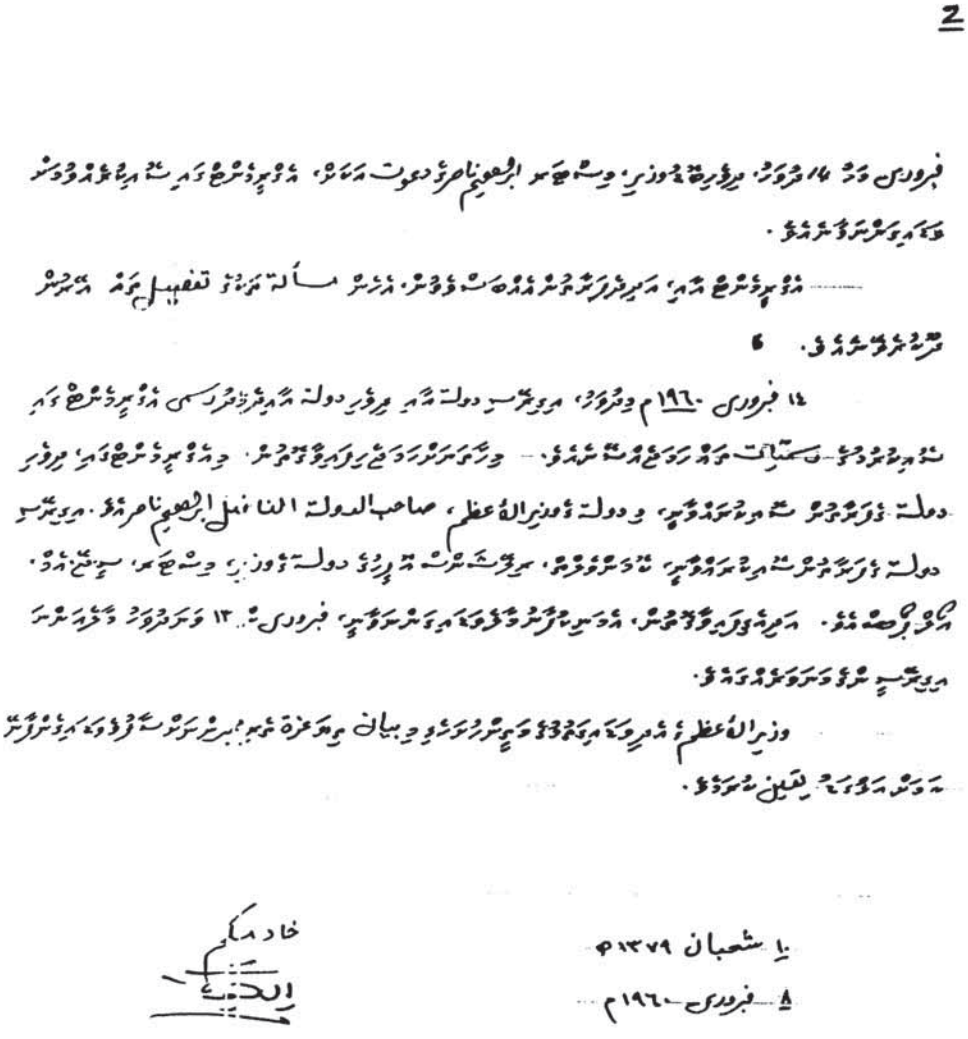

2

١١ شعبان ١٣٧٩م

٨ فبروری ١٩٦٠م

خادمكم

ބޮޑުވަޒީރު ابراهيم ناصر ސިލޯނަށް ފުރާވަޑައިގަތީ 9 ސެޕްޓެމްބަރު 1959 ގައި ސިލްވަރކްރެސްޓްގައެވެ. އަރިހުގައި އަނބިކަނބަލުން މަރިޔަމް ސަޢީދާއި ދަރިކަލުން ޢަލީ ނާސިރުގެ އިތުރުން ގެންދެވީ، ކާރީގެ އުމަރުމަނިކެވެ. ސިލްވަރކްރެސްޓް ކޮޅުނބަށް ދިޔައީ، 12 ގައެވެ. 1959 ވަނަ އަހަރުގެ ކުރީކޮޅުއްސުރެ ހުއްޓިފައިއޮތް އިނގިރޭސި - ދިވެހި ދެދައުލަތުގެ ވާހަކަތައް ބޮޑުވަޒީރު އަލުންފެށުނީއެވެ. 13 ޖަނަވަރީ 1960 ވީ ބުދަދުވަހު 9.15 ގައި ސިލޯނުގައި އިނގިރޭސި ހައިކޮމިޝަނަރު ހުންނަވާ ވެސްޓް މިނިސްޓަރ ހައުސްގައެވެ. ވާހަކަތަކުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގަތީ، ބޭފުޅުން މިއާޖުހުރުސަރުކާރުގައި އުޅުނިއެވެ. އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ބައިވެރިވެވަޑައިގަތީ އިނގިރޭސި ހައިކޮމިޝަނަރު ސަރ އޭ. އެފް. މޯރލީ އަރިހުން ދުބާރުދާނެވެ.

މިފުރުޞަތުގެ 139 ވަނަ ސަފުހާގައިވާ އެގްރިމެންޓްގެ ހުރިހާކަމެއް ހަމަޖެހުނީ ސިލޯނު ބޮޑުވަޒީރު ابراهيم ناصر އިންނަވައިގެން ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅުތަކުންނެވެ.

2 ސަފުހާގެ މިލިއުމަނީ، އެކަން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް އެންގެވުމަށް ފޮނުއްވި ލިއުމެވެ.

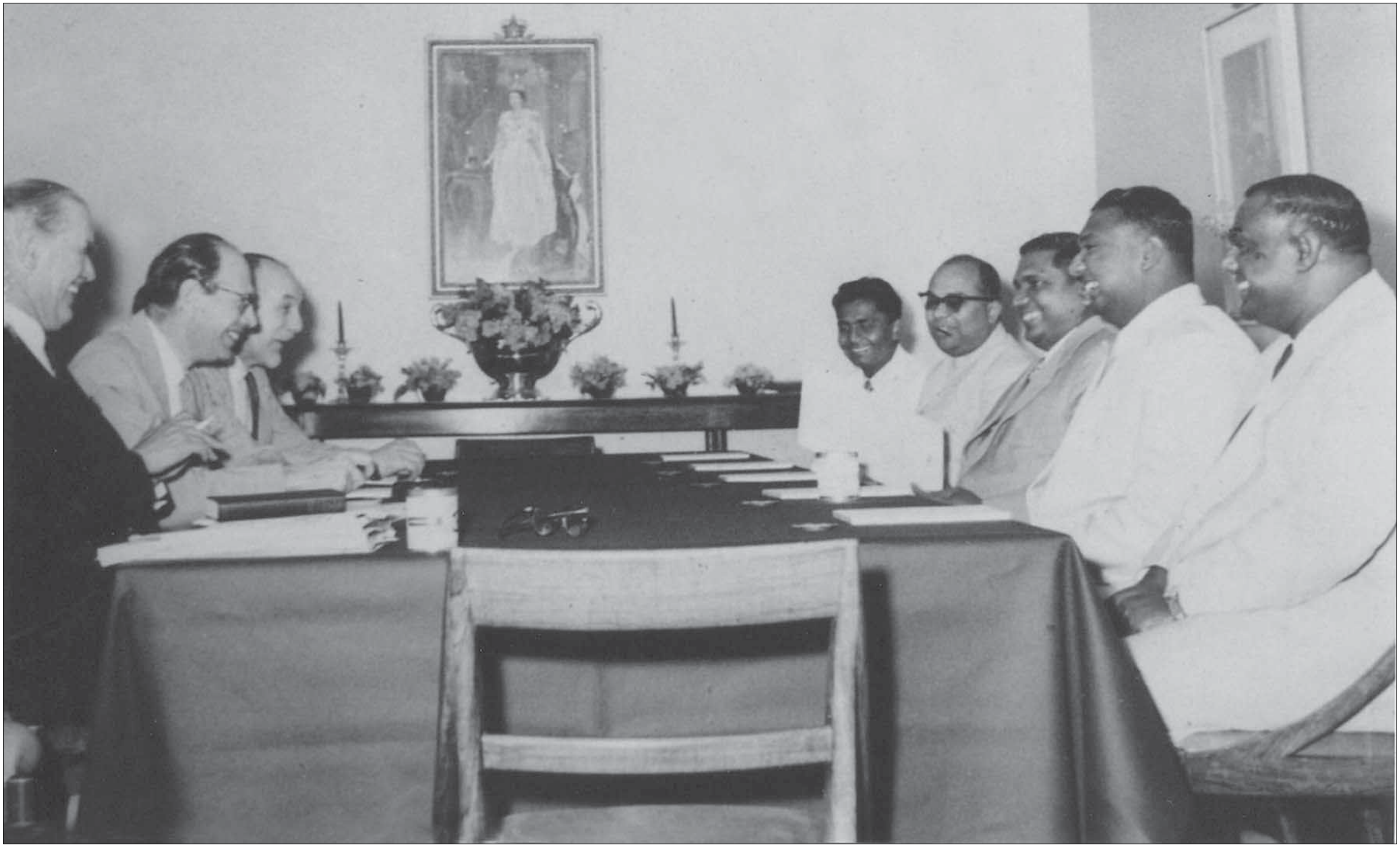

1-063

ދިވެހިބޮޑުވަޒީރު ابراهيم ناصر މިވަރަށް ހިނގުރުވަޑައިގަތީ އިނގިރޭސި ބޭފުޅުން ދިވެހިން ދެކޮޅަށް ނުވާނެއެވެ. ހުރިހާބަދަލުން އެއިއްޔެވި ވަރަށްމާބޮޑުގެން ނުނިންމުނެވެ. މިއީ 100 އަހަރުން 30 އަހަރަށް
އަދި ކުރިއަށްދިޔުމުގެ މުއްދަތު ބަދަލުކުރުވުން ބައްދަލުވުމެވެ. އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ވަކަށްބޭ އެހެން ދިވެހިދައުލަތަށް ދެއްވާ މިކަމުގެ އެގްރީމަންޓުގައި ސޮއިކުރެއްވުމަށް އެބްޖެކްޓް
މާލެގައި ގެނެވުނު ހަމަޖެހުމަކީ މިބައްދަލުވުމުގެ ފޮޓޯގައި: احمد حلمي - احمد زكي - ابراهيم ناصر - ابراهيم شهاب - عبدالستار موسى ديدي - އިނގިރޭސި ހައިކޮމިޝަނަރ ޖޭ އެޗް މާޓިނާއި އިތުރުބޭފުޅުން.
13 ޖަނަވަރީ 1960 ވީ ބުދަދުވަސް

1-064

ދިވެހިންގެއަޖު ދުރަބަރުއިއްވައި ފަތުރަހިންދުމަށް ޚުޠުބާ، ދިވެހިން އުފެދިފައިވަނީ ތަރުކާއިތިންދުމަށް ހިޔާ ސިޔާސީކަންކަން ބޮޑާކަންތައްތަކުގެ
ابراهيم ناصر ގެ ފުރަތަމަ ޢުމުރުގައި ކުރިއަށްދިޔަ ތަނެއްގައެވެ. ދިރާސާކުރުމުގެ އަހަރު ކުޅަދާނަކަމާއި ހިތްވަރާއެކު ދިރާސާކުރިއެވެ. އަދި،
ދިވެހިންގެ އާއިލީ ހާލަތު، (ކަސްރަތުގެ ކުރާއްވާ ތާރީޚު) މިހާރުގައިވާ ދިރާސާ ކުރެއްވުމަށްވެއެވެ. އަދިއެހެން ވަރަށްބޮޑު ހިންގެވުމުގެ
އުފެއްދުމާއި ފެށިގެން އަދިކަމަކަށް ނަސީމާ محمد އެވެ. ގިނަހާސްބަރަށް ދަރިކަލުންނަށްވެސް ބޮޑުހިތްވަރެއް ދެއްވިއެވެ.

1-065

މަޖީދިއްޔާ ސްކޫލުގެ ރަސްމިއްޔާތެއްގައި ބޮޑުވަޒީރު ابراهيم ناصر ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި.
ކަނާތްފަރާތުގައި عمرزاهر ، ناصرގެ ފަރަށްޖުދުގައި އަނބިކަނބަލުން نسيمة محمد - އެޑިއުކޭޝަން މިނިސްޓަރު حسن زرير އާއި مجيدية ގެ ناظر ޖޭ.ވީ. ހިލް
ދާފަރިއަދުވާކުއްޖާއި، މާބޮނޑިހިފައިގެންހުރި ކުއްޖާގެނަމަކީ ކޮބައިތޯވައެވެ. އަދި، ކޮންކުދިންނެއްތޯވައެވެ؟ އެކުދިން މިހާރު ކޮބައިތޯވައެވެ؟

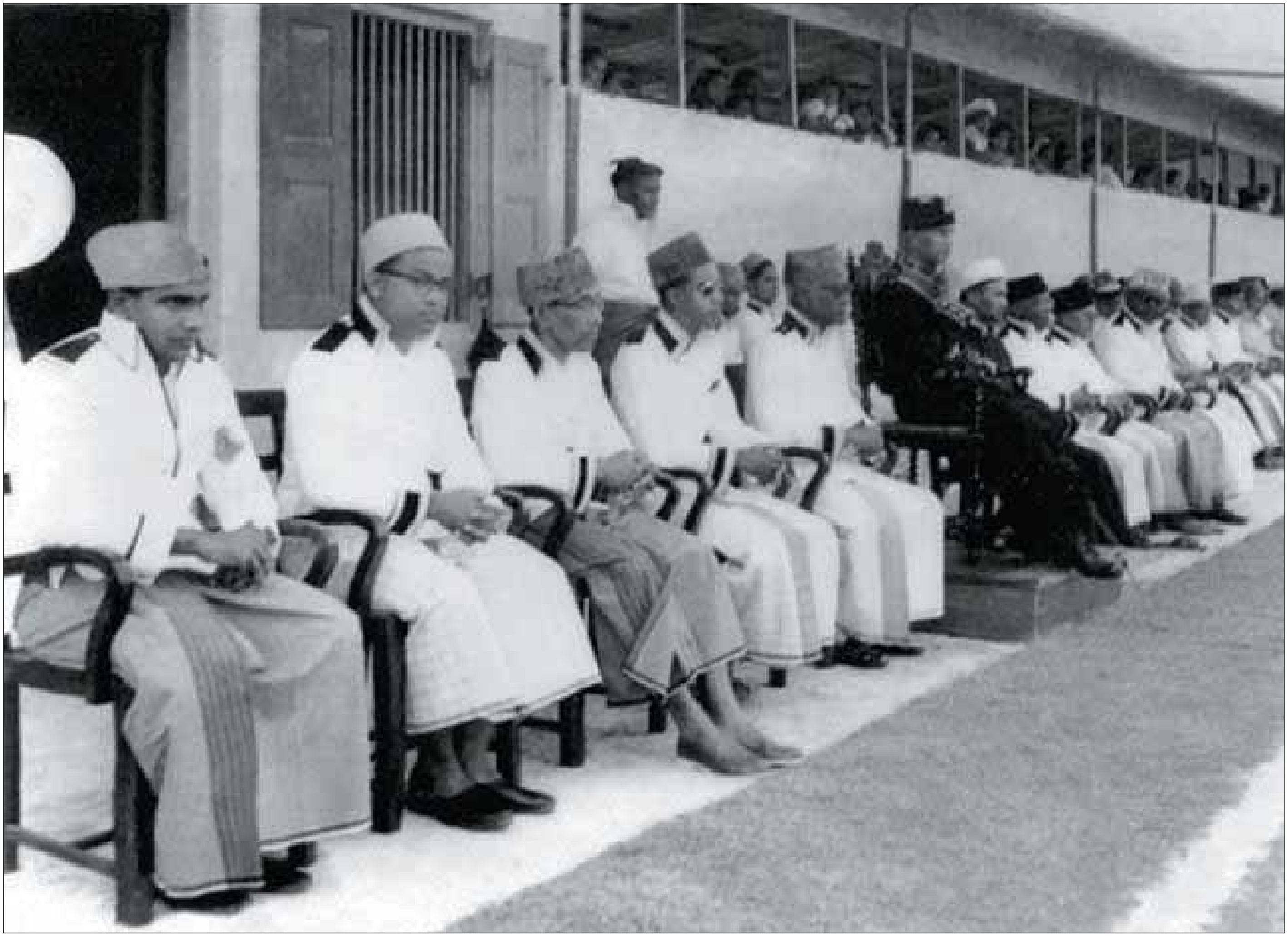

1-066

ދައުލަތުގެ އިސްވެރިންނާއެކު، ކީރިތިމަހާރަދުން محمد فريد ވަޑައިގެން އެއިންނެވީ، ހެންވޭރު ރަސްމީދަނޑުގެ ގައިގޮތް ރަސްމިއްޔާތެއް ދެކެވަޑައިގަތުމަށެވެ. ފަހަތުން އެފެންނަނީ
ރަސްމީދަނޑުގެ ކުޅިބަހާގައެވެ. محمد امين ގެވެރިކަން ނިމުނުއިރުވެސް، އަންހެނުންނަކީބަޔަކަށްގޮސްތޫބިސީ އުޅެނީއެވެ.

ފޮޓޯގައިބަހާމީހުންގެ ވާތުންކަނާތަށް: ابراهيم ناصر - ابراهيم شهاب - عبدالوهاب - ابراهيم فريد - ابراهيم علي ديدي - السّلطان محمد فريد الاوّل

ވެރިކަންނިމުމުން އެންމެބޮޑަށް ދެކެވުނީ ابراهيم ناصرގެ އަނިޔާވެރިކަމުގެވާހަކައެވެ. ވެރިމީހާއަށް އަނގަބަހުން ނޫނަސް ކުރި، ކުށާއަނިޔާ ބައްދުވާނީ، ވެރިމީހާއަށެވެ. ޖަލުގެއަނިޔާވެރިކަމުގެވާހަކަ ނާސިރު އަރިހަށްދިޔުމުންނެވެ. ރާއްޖޭގެ ސިއްރުން ވިދިގިރިޖަހަން ނާސިރުވަޅައިގަތުމެވެ. އެމީހުން ހައްޔަރުކުރައްވައި އެމީހުންގެ މައްސަލަ ތަޙުޤީޤުކުރައްވައި، ޝަރީޢަތަށްހުށަހަޅުއްވައިފިއެވެ. ޝަރީޢަތުން އެމީހުންނަށް، ދެއްވިއަދަބުގެ އިޢުލާން ތިރީގައިވަނީއެވެ. އެއީ މީގެ 42 އަހަރުކުރިއެވެ.

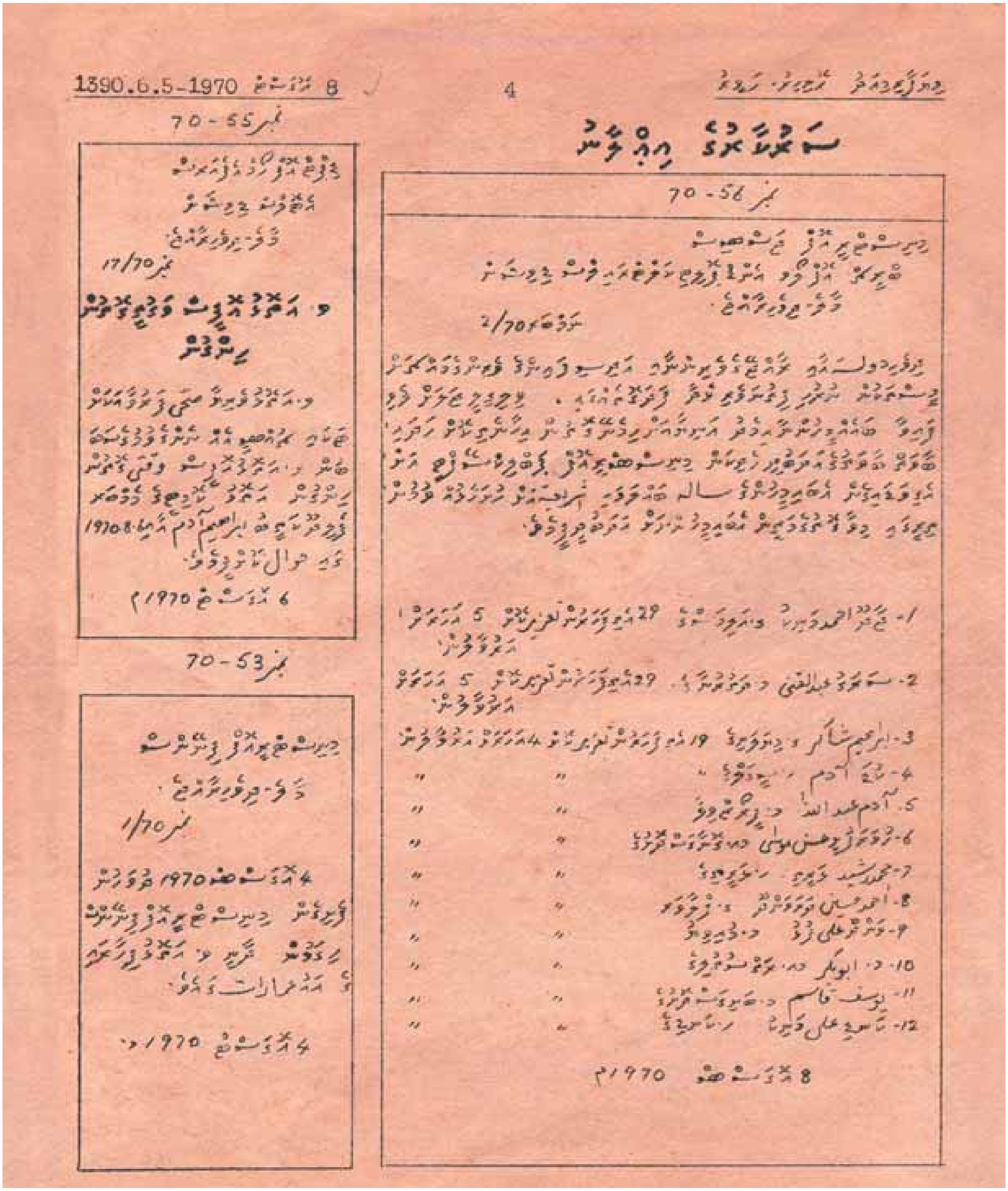

4

1390.6.5-1970 8

ސަރުކާރުގެ އިޢުލާން

نمبر 70-56

2/70

8 ... 1970

نمبر 70-55

نمبر 17/70

6 ... 1970

نمبر 70-53

نمبر 1/70

4 ... 1970

ނާސިރުގެ ބައިސްކަލްގެ ރަޖިސްޓްރީ

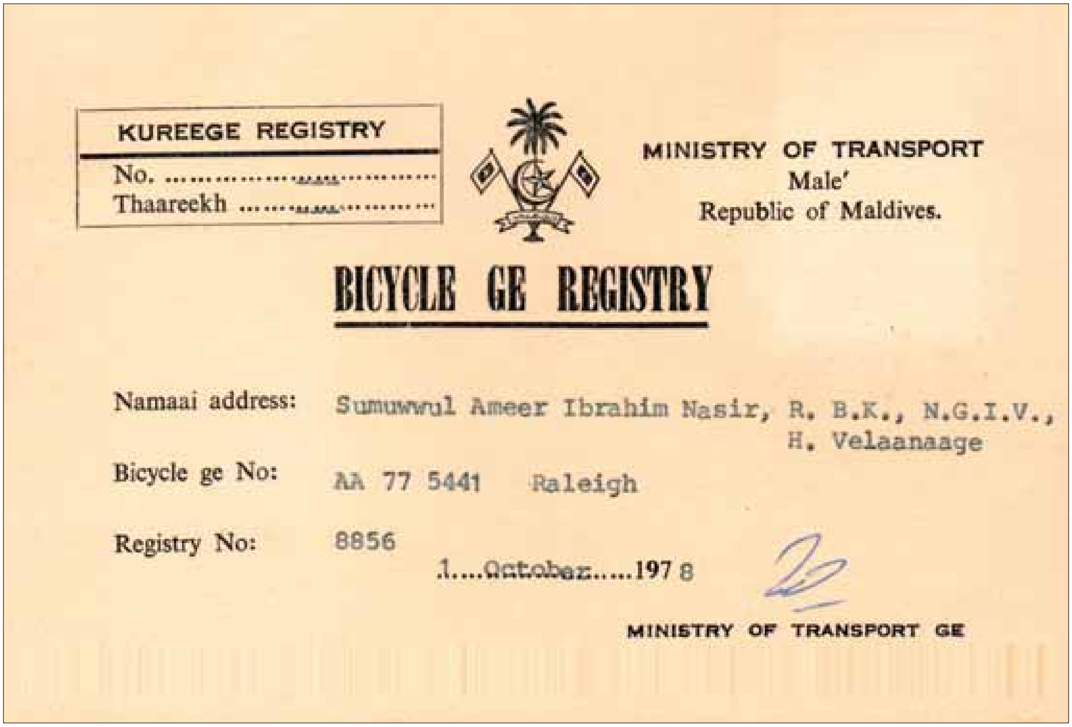

KUREEGE REGISTRY

No. ....

Thaareekh ....

MINISTRY OF TRANSPORT
Male'
Republic of Maldives.

BICYCLE GE REGISTRY

Namaai address: Sumuwwul Ameer Ibrahim Nasir, R. B.K., N.G.I.V., H. Velaanaage

Bicycle ge No: AA 77 5441 Raleigh

Registry No: 8856

1....October.....1978

MINISTRY OF TRANSPORT GE

ވެރިކަލުން ވަކިވެވަޑައިގަތުމުގެ މަހެއްހާ ދުވަސް ކުރިން، އަމިއްލަނަމުގައި ބައިސްކަލެއް ރަޖިސްޓްރީކުރެއްވީ ކާރުގެ ބަދަލުގައި ބައިސްކަލުގައި އާދައިގެ އުޅުމެއް އުޅުއްވަން ބާވައެވެ؟

ބައިސްކަލްގެ ރަޖިސްޓްރީގެ
ނަމްބަރު
REPUBLIC OF MALDIVES
10R
23
75TH ANNIVERSARY OF THE FIRST NAVIGABLE AIRSHIPS
MINISTRY OF TRANSPORT
MALE'
REPUBLIC OF MALDIVES

މިދުވަސްވަރު ޓްރާންސްޕޯޓް މިނިސްޓަރަކީ، މައުމޫން ޢަބްދުލްޤައްޔޫމެވެ. މިރަޖިސްޓްރީގައި ސޮއިކުރައްވާފައި އެވަނީ، ޓްރާންސްޕޯޓްގެ ވަޒީރު (އަޅުގަނޑުގެ ވަރަށްރައްޓެހި) ސިއްކަގޭ ހުސައިން މަނިކުފާނެވެ.

[illegible]

[illegible] ابراهيم ناصر ، [illegible] قوم [illegible] قوم [illegible] ناصر [illegible] قوم [illegible]

މާތް الله، عفو ކުރައްވައި رحمة ލައްވާށިއެވެ. آمين

އަމުން ފަޅިން ދިވެހިންނަށް، ބޭފުޅާ އަދި ބުރަމަސައްކަތްކަމް:

މަތިންދާބޯޓު ހިޔާރުވުން

12 އޭޕްރީލް 2008

ދިއްލީއަށް ދިއުމަށްޓަކައި ފުރަން ހަމަޖެހިފައިވާތީ، ދެގަޑިބައިގައެވެ. ހުޅުލެއަށް ދިޔުމުގެ ކުރިން އެއްޗެއް ކާލުމުގެ ބޭނުމުގައި ކާޖެދުރުގައި އިރުއިރުފުށުއިރު، ބާރަޖަހަން ހުރި ދިހަވަރަކަށް މިނިޓުވެ. 11 ފުރުން ދިގުކާހިލޭގެ އެއްކޮޅުގައި އެކިސަރަހައްދުގެ ޗިރަސަލޮތަކާއި ހުއްޓެވެ. ބަނޑު ކޮށްފައިވާ ގޮތުން، އެއީ ފޯނުވިބައްޔެއްގެ ހިތުގެ އެނގުމަ އަޖޭގެ ހިތުގައިސްހަތޯ. ރިހިކަމުންނެވެ. 12 އޭޕްރީލްގެ މަތިން ބޯޓަށް ހަނދާންމިލާ އެއީ، ކޮންއެއްޗެއްސަލާތަކަން އެނގެނިމަލެވެ. ހުޅުލެއަށް ބުރުޖެހެން ފުރަކަންމަ އަހަރުކަން އަހަރުއެއްފުރު އަޅުގަނޑުގެ ކައިރިކަ ހުރެއެވެ. މިއަދު މިއީ، އެނާގެފެށޭ އެފަސް ދެވަހެވެ. ކާޖެ މަޖިލިސް ފެނިއްޖެ، އެނާއަރިޔާބާސްދިޔަ އެފަސްދަވަހުގެ ބައިއެ ހިނދުގައެވެ.

ދަމުރަށް މައްޗަރުވެގެން ގެއިން ނުކުންނަ އެރިނާކަން އަޅުގަނޑަށް އެޗް ސިޓީއުމްރާއަށް ހިފައިގަނެ ކަމުދައްވެވެ. ސިޓީއުމްރާކަނޑާފައި

ބަލާލިއިރު މިއީ، އަޅުގަނޑުގެ ނުވަވަރުހީ ފުރަސަތުގައި ސާފުކާރެއް މިއަދު ބައިންޖެކަރަން ފުނިލޮމަކެވެ. ހަމަޖެއްސާފައި އެންނެގޮތުން، ހިރަސްޖެހުމާއި ބައިންޖެކަރުމާ ހިސާބުން ދޮން ކުރިއަށް ގެންދާނީ ނިންމާ ފުރަމަތިއަމް އަޅުގަނޑު ދައްކާފައި، ކުރިއަށް ގެންދިއުމުގެ ހުއްދަ ދިނީމައެވެ. އެކަމުގައި އަޅުގަނޑު ހަމައެކަނި ބަލާލައި އުޅެނީ، އެގޮ މަސައްކަތްކަމުގެ ފެންވަރަކަށެވެ. ރަނގަޅު ނުރަނގަޅުކަމެވެ.

ފުމުބަލާލާފައި، ކުރިއަށްދިޔުމުގެ ހުއްދަދިނުމާއި، ކާރަށްއަރައި ދުއްވާލިމެވެ. ހުޅުއަރަ ދިއުމަށްތަކައްވެ. (އަޅުގަނޑު ބަލާލަން ގެނައި މިފުރުގެ ބޯޓުގައި، ދައްކަލުމުގެ ކަލަ ނިޝާނެއް ޖަހާލާފައި ދޯން އަޅުއްވާފައިވިނީ:

މަރުއްޗޭގެދުވަހު - 29

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދަތުރުފަތުރު

މުއާސަލާތު

އަދި އިންފޮމޭޝަން ޓެކްނޮލޮޖީ

2006 - 1978

މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް
ކޮމިއުނިކޭޝަން
ދިވެހިރާއްޖެ

މިފަދައިންނެވެ.

މިއީ އެދުވަސްވަރު (2007 ވަނަ އަހަރާއި 2008 ވަނައަހަރު) ވަރަށްބޮޑު ސަމާލުކަމެއް ދެއްވައިގެން ސަރުކާރުން ކުރެއްވި މަސައްކަތްޕުޅެކެވެ. 1978 ވަނަ އަހަރުގެ ނޮވެމްބަރު މަހުގެ އެގާރަވަނަ ދުވަހުގެ ރޭގެ މެންދަމުބާރަ ހަމަޖެހުމާއެކު ކުރީގެރައީސް އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ވެރިކަން ނިމި ފަހުން ވަޑައިގަތް ރައީސް މައުމޫނު އަބްދުލްގައްޔޫމްގެ ވެރިކަމުގައި ރާއްޖެއަށް އައި ކުރިއެރުމާ ބެހޭގޮތުން ފޮތްތަކެއް ނެރުއްވުމެވެ. ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ކޮމިއުނިކޭޝަން މިނިސްޓްރީން މިޝްރުއްވީ އޭގެ 29 ނަމްބަރެވެ. އޭގެކުރިން 28 ފޮތް ނެރުވިފައިވެއްޖެއެވެ. އެކިއޮފީސްތަކުންނެވެ. މިހާތަނަށް ނެރެވިފައިނުވާ އޮފީސްތަކުން ނުކުންނަވުންދަންތާބާއެވެ. މީގެތެރެއިން ގިނަ ފޮތް ކާފޫކުރިވެސް އަޅުގަނޑުގެ ނޮވެލްޓީ ޕްރެސްގައެވެ. އާބްކަރުދުރާގައި ބްރޯޝަރުތަކާއި އެކުގައެވެ. ސަރުކާރުން ކުރެއްވި މި މަސައްކަތަކީ، ހިތްގައި ބައިދީފު އުފެދުނެވެ. މިދިރެގުމުއްދަތުގެ ތާރީޚު، މުސްތަގުބަލަށް ފޯރުކޮށްދެވޭކަމަށްބަސްކަމެވެ. ސަބަބެއްވެސް އޮތީއެވެ. އަޅުގަނޑުގެ އަމިއްލަ ޒިޔާރަތުގައިނަމަ، ޝާންގީން ވާނު އިރުޝާދެވެ. ކޮންމެވެސް ދުވަހަކުން މައުމޫނުގެ ރައީސްކަންވެސް ބަދަލުވާނެތާއެވެ. އަލުން އަންނަ ސަރުކާރަކުން ކުރީގެ ސަރުކާރުގެ ޚިދުމަތުގެ އެއްވެސް ވާހަކައެއް ދެއްކުމަކީ، ދިވެހި ފަހުގެ ސަގާފަތް ހުއްދަރުދާ ކަމަކަށް ނުވެއެވެ. ވީމާ، މައުމޫނުގެ ތިރީސްއަހަރުގެ ދިގުވެރިކަމުގެ ފުރާ ޚިދުމަތްތަކާއި، ރާއްޖެއަށް ގެންނެވި ކުރިއެރުން ބާރުންކާރުދު ފުޅޮތަތާއި ޝާއިރު ކުރެއްވުމަކީ، ނުކުރައްވަންވީ ކަމެއް ނުނެއްނުނުންތޯއެވެ؟ މައުމޫނަށްފަހު ދެން އަންނަބަދަލު، ގައިމުވެސް މައުމޫނުގެ ޚިދުމަތުގެ ވާހަކައެއް ނުދައްކާނެ ވިއްޔާއެވެ. އެބަހަކު ކަންތައްކުރާށް ކަމަށް ބޮޑެން ހަޔާކުރުވިސް، ވެރިކަން ބަދަލުވުމުން، ކުރީގެ ރައީސް ނާސިރަށް، ފަހުން ވަޑައިގަތް ރައީސް ކަންތައް ކުރެއްވި ފަދައިންނެވެ.

ކޮންމެވަކިފަރުދަކާ އެއްފަދައިން އަޅުގަނޑުގެ ވެސް ޒިޔާރަތާއި ފިޔަވައި ވާނުތާއެވެ. އަމިއްލަގޮތުން ގަބޫލުކުރާކަމުގައި، އަޅުގަނޑުމެން، ވަރަށްގިނަ ކަންތައްތަކުއިގެން،

އެހެން ގިނަބަޔަކު ވިސްނާގޮތަށް ވިސްނަން ނޭނގޭ މީހަކީމެވެ. ގިނަބަޔަކު ގަބޫލުކުރާގޮތް ބަލައިގަންނަން ދަތި މީހަކީމެވެ. ވީމާ، ގަސްދުކޮށްގެން ހުންނަނީ، އެއްވެސްކަމަކާ އެއްޗެއް ނުބުނެ، ހިޔާލެއް ފާޅުނުކޮށް މަޑުން ހުރުމެވެ. އެއްޗެއް ބުނެ ހިޔާލެއް ފާޅުކުރުމަށްވުރެ، ހިމެނުމާއި ދިން އެނދި ކަރަވަރުވާލާއި ބޮޑުކަމުންނެވެ. އެކަމަކުވެސް ނުކުންނަ މިފަދަ ކޮންމެ ދޮތެއް ދުނިޔައި ހިތްއަރައިގަތެވެ. ގައުމުގެ ކަންތުކަމުގެ، އިންސާފުނޭޝަނަލް ވަމުން ވަމުންދާއިރު، މިއިން ކޮންމެ ކަމެއްގެވެސް ފެށުމެއް އޮންނަންމެވެ. އެވާހަކަ ދައްކާން މީހަކު ހަމަ ނުޖެހޭ ބާވައެވެ. ވާންވީ ހަމަ މިހެންބާވައެވެ......

ކޮންމެއަކަސް މައުމޫން އަބްދުލްގައްޔޫމުގެ ވެރިކަން ފޭރުނީ، އަޅުގަނޑުގެ އުމުރުން ސެވިރަކަރ އަހަރުގެއެވެ. އިބްރާހިމް ނާސިރުގެ ވެރިކަން ނިމުނުއިރުގެ ހާލަތު އަޅުގަނޑު ދީރުމުއެވެ. ހާއްސަކޮށް ރައްދުދެއްކުމުގައެވެ. ގައުމުގެ ވެރިކަން ފުރުސަތުދު އޮތީގޮތާ ހިޔާކަރު ނިމުނުއިރުގެ ހާލަތު މިހާރު މިހާރަށްވެސް މިއޮތީ ފެންނާށެވެ. އެވާހަކަ ދައްކަން ދިޔައިވާބަރަކަށް ދިޔައިވިދަރަސް ނުވިދަސް، ހިތްހަމަޖެހުނަސް ނުޖެހުނަސް ވެއެވެ. މީހުންގެ ގޮތެއް ނޫނެގެއެވެ. އަޅުގަނޑުގެ އަމިއްލަ ހިތާމަގައި، މިއީ، ވަކިމީހެއްގެއެއް ނޫނެވެ. ވަކި ކުލައެއްގެއެއް ނޫނެވެ. އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންގެ ގައުމެވެ. ގައުމުގެ ވެރިން، އުސްތާދުން، ޑިރެކްޓަރުން، އެޑިޓަރުން ބޭރުކުރަނީ، ރައްޔިތުންނެވެ. ހިނދުމަތިވާންވާނީ ދަކަންވާނީ، ހިނދުމަތިގެގޮތް ގަނޑައެވެ. އެވާހަކަ ވާނީ ދައްކާކަށެވެ. އަމީނަކަސް ނާސިރަކަސް އޭގެ ފަރާތުން ވަޒީރުގަންނަވާ ހުރިހާ ވެރިންނަކަށް ވެސް ވެއެވެ.

......ހުދުޔައަރުދުވަސްއިރު، އެކައްޗެހުމާއި ކައިރިވަނީއެވެ. ބިޔެކަބޯ ޖާސްޕީބްސްގެ ކަންތައް ނިންމާލައިގެން ދައުލަތުގެތެރޭ "ޖިނިޖެހުމާ ހައްޔަރު" ގައި މަޖެކުރުމަށް... ހަމަޖެހިލައިވާ ގޮތަށް ހުރިހާކަމެއް ހިނގަމުންދިޔަ، ބޮޑުވަން އަރާސްތަ ވަގުތު ޖެހިއްޖޭ ހިފާ އަޅުކުރިއޮތް ގެއަށް ބަލާލިމަހާނުން ކަންތަކުގައި ޖެހިލި ފުރަން ހަމަޖެހިލައިވާ އިންޖެއަށް އެއަރަލައިންސްގެ ފުލައިޓް ލަސްވީ ކަމުގައެވެ. ލައްކަޖެގެ އިރުމަތީ ފުރާތުން، ފެންނަން މިއަދުނީ ހުރަސް އެއަރޕޯޓް. ތެރުވެގެންގޮސް ބިއްލޫރި ދޮރުގެ ކައިރީގައި

މަޑުކޮށްލީއެވެ. ފަސްމިނިޓެއް ހާއިރެއް ނުވާނެއެވެ. މަތިންދާބޯޓެއް އައިސް ރަންވޭއަށް ތިރިކޮށްލިއެވެ. ހަމަ ކުޑައިރުކޮޅެއްގެ ތެރޭގައި އޮމާންކޮށް ދުވެލާފައިގޮސް އަނެއް ބޯޓު ރަންވޭއިން ނައްޓާލިއެވެ.

މިމަންޒަރު ފެނިފައި، (ހައިސިއްޔަތައް ކިތަންމެ ނަމޫ، ވަރަށް އާދައިގެ މީހަކަށް ވިނަމަވެސް) ދިވެއްސަކަށް ވީ އުފާވުނެވެ. ގައުމުދުކާ ފޫބުވީއެވެ. މިހާރު ފިރިޖަހާ ވެސްނިކާ އެއްފަހަރު މިއެއަރޕޯޓުގަނޑު އާދެ! މަތިންދާބޯޓު ތިރިކުރާ ހުޅުލޭގެ މިބިން ހަދަން މަސައްކަތްކުރި ދިވެހިންގެ މަސައްކަތް ދުށްމިހާރާރު ވާތީއެވެ. އެ މަސައްކަތުގައި ބައިވެރިވެ އަމިއްލައަމިން އެމަސައްކަތް ކުރި މިހަރަކާތް ވާލީއެވެ. އޮފިސް ދައިރާގައި ކުރަންޖެހުނު މިކަމާ ބޮޑު ކަންތައްތަކުގެ ތެރެ ޚިދުމަތައް (ވެރިންގެ އަމުރަށް) ދުއަމުން ކޮށް އިންތިޒާމް ކުރި މިހަރަކާތްވީއެވެ.

ހަނދާނަމެއް އާވާމުން ސިފަވަމުން ކުރިމައްކަން އަންނަމުންދިޔައެވެ. ހުޅުލެއަށް ފުރަތަމަ ދުވުން ދުވަހުގައެވެ. އަދި މިގެ ފަސްދޮޅަސް އެތައް އަހަރުގެ ކުރިއެވެ. މުޙައްމަދު އަމީނުގެ ވެރިކަމުގެ ދުވަސްވަރެވެ. މާލޭގެ ދެކުނުން އާއިލާއާ ހުޅުލޭގައި ދިރިއުޅުނެވެ. ރަންފުރިއަކު ހުރެއެވެ. މަދްރަސަތުލް މަޖީދިއްޔާގެ ޚާއްސަ ފާހަގަ ކުދިން މަހަކު ދުވަހަކު ކުރާ ދަތުރެއް އޮންނާނެއެވެ. މަހުގެ އެއްވަނަދުވަހާ ފަނަރަވަނަ ދުވަހުއެވެ. އެއްދުވަހު ދާނީ ދޫނިދޫއަށެވެ. އަނެއްދުވަހު ދާނީ ހުޅުލެއަށެވެ. ދަތުރުގައި އަޅުގަނޑުމެން ގެންދާނީ ވަޑައިގަންނަވާނީ، ދިވެހި ސިފައިންގެ އަންމު ރިސް ދުއްފާސަރުންގެ ގޮތުގައި އުރު ތިއްބެވި ބަންދު މުޙައްމަދު ކަލޭގެފާނާއި، އަންނަގެ ކޮއްކޮ ބަންދު މޫސާކަލޭގެފާނެވެ. މަހަރު ދުވަހަކު ހާއްސަ ދަތުރުޖެހޭ ކުދިންނަށް ކުރަންޖެހޭ އަދަދުމުރުގެ އެންމުހާއްސަ ކަމަލި، އަދަބުރުކުރާ ޖެއްހެޅުގެ ދުނިޔޭގައި، ހިއްވަފައް ނުގެންދަނީއެވެ. ވައިބަރަސް ކަނޑު ކިތަންމެ ގަދަވަސް، ދަތުރުކުރަންޖެހޭ، ފަޅިޖަހާފައެވެ. ދައިރާކާ އެއްފަރާތުން އަންނަރާޅުވެސް ބޮޑެވެ. ހަމަ ކޮންމެކަމަކާ ފަލިޖަހާމުގައި ބައިވެރިވުން ޖެހޭނެއެވެ. އެކަން ކުރާނީ ހިތްހުރިނަމަ ވަގުތު ބާރުލައިގެންނެވެ.

ހުޅުލެއަށް ކުރާ މިދަތުރުގައި އަޅުގަނޑުމެން އުޅުނީ ހުޅުލޭގެ އުތުރުކޮޅުގައެވެ. ކައްކާ ކައި ދުވާލުދު ގަދަބައްތަރު ހިފައި ހަދާނީވެސް އެކަނިގެ އަތިރިމަތީގައެވެ. މުދަރައިރީ، ހުޅަނގު އުތުރުކޮޅު ވިލާރެވެ.

[illegible] [illegible] އެމާނަގައެވެ. [illegible] ދިގު ވަރަށްބޮޑު ވާނެއެވެ. [illegible] [illegible] އޮންނާނީ [illegible]. އެއީ ގާތްގަނޑަކަށް ބާރަވަރަކަށް [illegible] [illegible] މިހާރުގެ ހުޅުމާލެއާއި، [illegible] ހިއްކައިގެން [illegible] މާލެއަށްވުރެ މާބޮޑު އަނެއް މާލެއެކެވެ. އާދެ! ހުޅުމާލެއެވެ.

ދެން އަޅުގަނޑު ހުޅުލެއަށް ދިޔައީ، ކިޔެވުމުގެ ދައުރު ނިމި ސްކޫލުގެ [illegible] އުޅުނު ދުވަސްވަރު، ސަރުކާރުގެ [illegible] [illegible] ވަރަށްގިނަ ބަޔަކު ދާނީ، ހުޅުލޭ ފަޅުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ހުޅުލޭގައި
އެއަރޕޯޓެއްހަދުމުގެ ޚިޔާލު

27 ފެބްރުއަރީ 2012 ހޯމަ

ހުޅުލޭގައި އެއަރޕޯޓެއްހަދުމުގެ ޚިޔާލު

ދަންނަވާލައި، މިލިޔުން ލިޔަން މިފެށީ 27 ފެބްރުވަރީ 2012 ވީ ހޯމަދުވަހު، އާދައިގެ ދުވަހެއްނޫނެވެ. މިހެން މިދެންނެވީ، އަދި ދެދުވަސްފަހުން އަންނަ ބުރާސްފަތި ދުވަހު މާރޗްމަސް ފެށޭނީ، ފެބްރުވަރީމަހު 29 ދުވަސް ހަމަކޮށްފައެވެ. އެނގިވަޑައިގެންނަވާނޭ ފަދައިން ފެބްރުވަރީމަހު 29 ދުވަސް މިއަންނަނީ، ކޮންމެ ހަތަރު އަހަރަކުން އެއްފަހަރުއެވެ. އާދަވެގެން 28 ދުވަސް އަންނަ ފެބްރުވަރީ 29 ދުވަސް އެންމެފަހުން ހަމަކުރީ، މިދިޔަ 2008 ވަނަ އަހަރުއެވެ. އެ އަހަރުގެ ނޮވެމްބަރު އެގާރަވަނަ ދުވަހު ވަނީ، މައުމޫނުގެ ވެރިކަން ނިމި، ކެނެރީގޭ މުހައްމަދު ނަޝީދު ރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަކަން ވެވަޑައިގެންފައެވެ. މިއަދަކީ، އާދައިގެ ދުވަހެއްނޫން މިދެންނެވީ، މިދެންނެވި ސަބަބަށްޓަކައެވެ. ފެބްރުވަރީ 29 އެންމެފަހުން އައި 2008 ވަނަ އަހަރު ރާއްޖޭގެ ރައީސަކަށް ވެވަޑައިގެން މުހައްމަދު ނަޝީދު މިވަނީ، އެއާޖެހިގެން ފެބްރުވަރީ 29 ދުވަސް ހަމަކުރާ މިއަހަރުގެ އާދެ! 2012 ވަނައަހަރުގެ ފެބްރުވަރީމަހުގެ އެދުވަސް އައުމުގެ ބަރާބަރު 22 ދުވަސް ކުރިން (ފެބްރުވަރީ 7 ވަނަ ދުވަހު) އަމިއްލަފުޅަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކަމުން އިސްތިޢުފާ ދެއްވައި، ހަމަ އެދުވަހު ނާއިބުރައީސް ޑރ. މުހައްމަދު ވަހީދު ހަސަން މަނިކު

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގާނޫނުއަސާސީ ބުނާގޮތުގެ މަތިން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކަމުގެ ހުވާކުރައްވައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަކަށް ވެވަޑައިގެންފައެވެ.

——— ދުނިޔާއާއި ދުނިޔޭގައި ވާނަމަ ވާހާއެއްކަމެއް އުފެއްދެވައި، އެތަކެތީގެ ހާލަތު، އެއްފުށުން އަނެއްފުށަށް ބަދަލުކުރައްވާން އިރާދަކުރައްވާ، ތާއަބަދަށް ދިރިހުރިވޭގެންވާ ކަލާނގެ ކުޅަދުންވަންތަކަމުގެ ބޮޑުކަމާއެވެ! ތިމާމެން ހުރިހާ އެންމެންގެ ބާރު އެއްކޮށްލައި ބޮޑުއެއްބާރަކަށް ހަދައިގެން ޖެހިއަސް الله ގެ އިރާދަ މުގުރާލުމަކީ، ކުރެވިދާނެ ކަމެއް ނޫންކަން ނުދަންނަ މޮޅައިންގެ މޮޅަކަން ބޮޑުކަމާއެވެ! ދިވެހިންކަމަށްވިޔަސް، ނޫންކަމަށް ވިޔަސް ވެއެވެ. ދިވެހިންވިޔަސް، ނޫންވިޔަސް ވެއެވެ.

މިތިހުން ފުރައިމިގަސްވުނު 27 ފެބްރުވަރީ 2012 ވީ ހުކުރުވަރުގެ ދުރުވަސްފުރުން އަންނަ މާރިޗުމަސް ހުސްވުމާއެކު ދެން ފެބްރުވަރީ 2012 ވަނަ އަހަރުގެ އެޕްރީލްމަހަށެވެ. އެމަހުގެ 12 ވަނަދުވަހު، މަތިންދާބޯޓު ދިރާކާ ހުރުތީބަމަން އަސްއަދާވެސް އަހަރެއް ފުރޭނުއެވެ. އާދެ! 46 އަހަރު ފުރިގައި ފެށްޓި، 47 ވަނަ އަހަރަށެވެ. އެކަން ދެނެމިބި ބަހަކު މިއްބަސް ނުމިއްބަސްވެއެވެ. އެކަން ފާހަގަކުރިއަސް ނުކުރިއަސް ވެއެވެ.

ހުޅުލޭ އެއަރޕޯޓު ބައިނަލްއަގުވާމީ، ނުވަތަ މާލެ އިންޓަރނޭޝަނަލް އެއަރޕޯޓުގެ ނަމުގައި، ނުވަތަ އެނޫންވެސް އެހެންބައެއް ނަންނަމުގައި ތިހުންބަކެއް ތިއްވިއްޖެއެވެ. ޓޮޕްޕަކަށްގެ ސިފައިގައި އާދޭ ބަދަލުވުން ސާއިމު ކުރެވިއްޖެވެސް މެއެވެ. މާރީޒަންބަލަކައި އެބޭފުޅުން އެއުފެއްދެވި ބޮޑުރަނާއި، ކުރެއްވި މަސައްކަތަކީ އަޅުގަނޑުގެ ހިތުގައި ވަނީ، އަނދުއަޑޭގެ މައްރީފެވެ.

ހިތަށްއަރައިގެން މިއުޅޭ، ދުރުމަސާ އިވުނުއަޅޭގެ އަޅުގަނޑުގެ ހަނދާންހުރި ބައި ތިހާކަލް ވާނަމަ މަތިންދާބޯޓު ދިރިކާއާ ހުދު ބިމުގެވާހަކަ ދިއުންތައް ފަރުޖެއަސްއިގެން ނުވާނެކަމަށެވެ. ހަޤީގަތުގައި އެކަމުގެ ސަބަބުތަކެއްވެސް ހުރީއެވެ. އެމަސައްކަތްތަކުގައި އަޅުގަނޑުގެ އަދާކުރަންޖެހުނު އަމަލީ ބައެއްވެސް އޮތީމައެވެ. ވީމާ......

ފެނުން

ހަޤީގަތުގައި، އެއަރޕޯޓުން ކުރުމުގެ ހިސާބު ފުރުތުމަ އުފަންވީ އައްޑޫ މަސްއައްޗައިގެ

ޓެކްއިންނެވެ. މިހެން ހަމަ ދެންނެވުމާއެކު، ސުވާލެއްވެސް އެބައުޅުއްވެ. އެއަރޕޯޓަކާ އައްޑޫ މަސްއަލައަކާއި ހުރި ގުޅުމަކާއި ބެހޭގޮތުންނެވެ. (އަޅުގަނޑު ގަސްދުކޮށްގެން މިއުޅެނީ، "ދުރުމްމަނާއިވުން އަޑުގެ ރަސްދުނާންހުރިބައި" ގެ ދުވަހަކޮޅުގެ ވަރަށްބޮޑު ބައެއް "ދުކުން ހަދުބަޑު" ގަސްދުގައި އައްޑޫ މަސްއަލައަށް ހާއްސަ ކުރުމަށެވެ. އަދިއާދައިކުރިއަން "އުމްރުގެ ބަޑު" ގެ ނަމުގައި މިހާތަނަށް އަދި ހާމަކުރެވިފައިނުވާ ބައެއްވާހަކަވެސް އެގޮތުގައި ގެނެސްދިނުމަށެވެ.)

ވީމާ، ދިވެހިންގެ ބޮޑު އަދި ބުރަމަސައްކަތުގެ ހަނގުރާމާއެއްގެ ގޮތުގައި ފެންނަން މިއޮތީ މަތިންދާބޯޓު ފިރުކާ ހުޅުލޭބަތާ އައްޑޫ މަސްއަލައާ ގުޅޭ ހާލާ ރިސޯބަލުންމީ، ބަހާރުމަހި، ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭތީ ކަލޭކަލުމުގައި ފުނޑުން ހިނދުމު އަވަހަކާއިން ކުރީމަތުކަމެއް ފިލުވާނަމެވެ.

ނިމުނުގޮތަށް ހުށަހަޅަން މުހައްމަދު އަމީނުގެ ވެރިކަން ނިމުނެވެ. 21 އޮގަސްޓު 1953 ވީ ހުކުރުދުވަހު މާލޭގެ ރައްޔިތުން ގެއަލީ ކަސްވެސްޖަހާ އެއްވެ ގެއްލީ އިސްތިޢުފާދެއްވާ ދެވިގެންނެވެ. އެވަގުތު މުހައްމަދު އަމީން ހުންނެވީ ސިލޯނުގައެވެ. 31 އޮގަސްޓު 1953 ވީ ހަމަދުވަހު ސިފައިން ވަޑައިގަތުމާއެކު، މުހައްމަދު އަމީން ދޫނިދޫގައި ބަންދު ކުރެވުނެވެ. އެއަހަރުގެ އެންމެފަހު ދުވަހުގެ އާދެ! 31 ޑިސެމްބަރ 1953 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހުގެ ރޭގެ މެންދަމު ވެރިކަން ހޯއްދުއްވުމުގެ ބޭނުމުގައި ސިއްރިއްޔާތުގައި މުހައްމަދު އަމީނާއި ޖޭހީ މާލެއަށް ވަޑައިގަތެވެ. އެންމެފަހުން އާންމުގެ ވެރިކަމަށް ނުރުހިފައިވާ ދިވެހިރައްޔިތުން ނުކުމެ ބަޑައި ކަމްގަމުން މުހައްމަދު އަމީނުގެ ދޮށަށް ދުއްވައިލިއެވެ. މިފަހަރަ އިތުރަން ދިގުދޮރާސް ނިސްމާވޭ ހިތްވަރު، ޖަވާބުދެއްވުން އެދި، ހިއްސާކުރުމުގެ އަރިހަށް އޮންމެސްވާފައި ހުރަހަކަށްނުވެ. އަދި ވިދާޅުވި ބައްޖަވާނުވެ. މިކަމުގައި ގެއްލޭއްދުވި: މާލެއަށް ބާރުއްވައިފިނަމަ، އާއްމު ފޮރާސްފޮއްކަން ގެއްފުންފުދާނެކަން ކަހަވަރުވާ، ރާއްޖޭވަޑައިގަތް ގެޒަށް ދޫނިދޫއަށް ގެންދަވައި، އާއްމު ދަރަޖައާ އެއްވަރުގެ ހުރިހާ އިނާޔަތްތަކާ ފޮރެއްކާޖާ ނުކުރެވުނުގެއްވައި ދޫނިދޫގައި ބަންދުކުރައްވާފައި ވަނިކަން، ރަގަނޑެއް މެންދަމު ސިއްރުން ފިރުކަވައިގެން، ވެރިކަން ހޯދުމުގެ ބޭނުމުގައި، އާއްމު ޖަހޮރާއްޖެ މާލެއަށް ވަޑައިގަތް މުހައްމަދު އަމީން ހުއްޓުވީ؟ ނުވަތަ މެންދަމުގެ އަރާމު

ސިޓީގައި މާލޭގެ ރައްޔިތުން ތިއްބާ މާލެއަށް "އެއްކަލަ ރަންނަމާރި" އަހައިފިއާ ގޮވާއަޅަން ނިދިން ހޭލައިގެން ތެޅެމުން ފޮޅެމުންގޮސް، މުހައްމަދު އަމީން ގައިގާ ތަޅައިގަތުމުން އޭނާގެ ދުވަސްދުވާލައި އެތެރެހަރި ދިރާވާލި ދިވެހިރައްޔިތުން ހައްގުވެ؟ ޖަވާބުދެއްވަ ބައްލަވާށެވެ. މިކަމުގައި ކުށްވެރިވާ ފަރާތަކީ އަޅުވަރު ކޮބައިތޯއެވެ. ފާހަގަޖައްސަވާ!

☐ މުހައްމަދު އަމީން ☐ ދިވެހިރައްޔިތުން

ވެރިކަން - ރަސްކަމަކަށް

ދިވެހިރާއްޖޭގައި އޮންނަން ފެންނަނީ، ކޮންކަހަލަ ވެރިކަމެއްތޯ ބަލުމުގެ އާއްމު ވޯޓެއް ނެގުނެވެ. 5 ފެބްރުއަރީ 1954 ވީ ހުކުރު ދުވަހުއެވެ. މިނެގުނު ވޯޓުގެ ނަތީޖާ އިއުލާން ކުރެވުނީ 10 ފެބްރުއަރީ 1954 ވީ ބުދަ ދުވަހުއެވެ. ދިވެހިރައްޔިތުން ނިންމީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވެރިކަން އަލުން ރަސްކަމަކަށް ބަދަލު ކުރުމަށެވެ. ރަސްކަލަކަށް އިސްވެވަޑައި ދަންނަވާން ބޭފުޅަކު އިޖުތިމާޢު ކުރުމަށް ބާއްވާ ރައްޔިތުންގެ ޚާއްސަ މަޖްލިސުން ނިންމީ، މުހައްމަދު ފަރީދު ފާރަނާ ކިލެގެފާނު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަސްކަލަކަށް ވެވަޑައިގަތުމަށެވެ. 21 ފެބްރުއަރީ 1954 ވީ އާދީއްތަ ދުވަހު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ނިންމެވި މި ނިންމެވުމާ ގުޅިގެން، އައްސުލްޠާން މުހައްމަދު ފަރީދުލްއައްވަލުގެ ނަންފުޅުގައި، މުހައްމަދު ފަރީދު، ރާއްޖޭގެ ތަޚްތުގައި ހުކުމް ކުރައްވަން ފެއްޓެވީ 7 މާރޗް 1954 ވީ އާދީއްތަ ދުވަހުއެވެ. އައުރަސްކަމުގެ ފުރަތަމަ ބޮޑުވަޒީރުކަމަށް ވެވަޑައިގަތީ، އަލްއަމީރު އިބްރާހީމް ފާމުލަދޭރި ކިލެގެފާނެވެ. 11 މާރޗް 1954 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހުއެވެ.

ދަރުމުންދަރުމުންގޮސް އިބްރާހީމް ފާމުލަދޭރި ކިލެގެފާނު އިސްތިއުފާ ދެއްވިއެވެ. 11 ޑިސެމްބަރު 1957 ވީ ބުދަ ދުވަހުއެވެ. ނަމުގައި ސިއްހީ ހާލަތުގެ ޢުޛުރު ކުރައްވައި ބޮޑުވަޒީރުކަމުން އިސްތިއުފާ ދެއްވީ، ނަމަވެސް، ހަގީގަތުގައި މަސްއަލަގެސް ގުޅުނީ އައްޑޫ މަސްއަލައާއެވެ. ކުރިއަރަމާވީ ރަސްމީގޮތުން އައްޔާމުގައި ދުރުވެން ވާހަކަތަކާއި، ރަސްމީކަން ކަޑެއްކު ގުޅިގެން، އިނގިރޭސިން އައްޑޫއަތޮޅު ފޫބި ފޫބުމާއިއެވެ. ކޮންމެއަކަސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފުރަތަމަ ޖުމްހޫރީ ވެރިކަން ނިމި، ރަސްކަމަކަށް ބަދަލުވެ، އެ ރަސްވެރިކަމުގެ ދެވަނަ ބޮޑުވަޒީރުކަމަށް ވެލާނާގެ އިބްރާހީމް ނާސިރު އިސްކުރެއްވިއެވެ. އަދި 12 ޑިސެމްބަރ 1957 (20 ޖުމާދަލްއޫލާ 1377) ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހު މެންދުރުން

އަނބުރާ 1 ޖެހިއިރު މަތިގޭގައި އެއްކުރެއްވި ޚާއްޞަ މަޖްލިސެއްގައި އިބްރާހީމް ނާޞިރަށް ވަޒީރުލްއަޢްޡަމުކަން ދެއްވައި، އެ މަޖްލިސްގައި ރަދުންނާއި ވަޒީރުންގެ ހުރިމަތީގައި އިބްރާހީމް ނާޞިރު ބޮޑުވަޒީރުކަމުގެ ޤާނޫނީ ހުވާކުރެއްވިއެވެ. ("ދުންތަނާއި ވްނުއަދުގެ ހަނދާންހުރިބައި" ގެ ތިންވަނަ ފޮތުގެ، 273-274-275-276-277 މި ފަސް ސަފްހާގައި، މިވާހަކަތައް ވަރަށް ތަފްސީލުކޮށް ހިމަނާފައި ވާނެއެވެ.)

އިބްރާހީމް ނާޞިރުގެ ބޮޑުވަޒީރުކަމުގެ ދުވަސްތައް، އެކެއް ކިޔާފައި ގެނަން ފެށުނެވެ. 12 ޑިސެމްބަރު 1957 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހުއެވެ. އޭގެ 20 ދުވަސް ފަހުން އައު އަހަރަކަށް ފެށުނެވެ. ސަރުކާރުގެ ރަސްމީ ޑިހުންތަކުގައި މިޖަރާގޮތަން މިލިޓަރީ ހާޒިރުޖަހަން ފުރަތަމަ ފުރިދުވަހު، 1958 ވަނަ އަހަރުގެ ޖަނަވަރީ 1 ވީ ބުދަދުވަސްކަމުގައި ފެށުނެވެ. 1958 ވަނަ އަހަރު ހުސްވެ 1959 ވަނަ އަހަރުގެ ޖަނަވަރީ އެކެއްވީ ބުރާސްފަތި ދުވަސް ފެށުނީ، (އެބުނާ އިނގިރޭސިން އަހަރުގައި މީލާދީ) ދުވަސް ގަޑިބަޖެ ނުވަތަ ދުވަސް ބަޔާވަރުގެ ދުވާލުވަރު ހަރަކާތްތައް އައްޗެ އަތްޖެ ހިތްދުގައި ފެށުން ފެށުމުގެ ހަބަރާއި އެކުގައެވެ. ވިސްނާފައިވީނަމަ މިފްސް ހަމަ އަޖައިބުވެ ހައިރާންވާން ނުޖެހޭވަރުގެ އާދައިގެ ކަމުއްނުނެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވަރަށް މުހިއްމު ގިނަ ހާދިސާތަކެއް ހިނގާދިޔަ ބޮޑުރަސްފައްކަލާ ދިރާވުމެވެ.

އުމުރުން އެންމެ 31 އަހަރުގެ އިބްރާހީމް ނާޞިރު އާނާ އެ އާއިލާއަކަށް ނިސްބަތްވާ ވުޒާރާގެ ފިރިނާގެ ޖަވާން ދަރިއެއްގެ ގޮތުގައި މަސްއަލާއި ކުރިމަތީލައްވިއެވެ. ކުރުމާ ހިތްވަރާ އެކުގައެވެ.

ދީނީވަޖާ

ފުރުމާއި ގުޅިގެން ޙައްޖު މަސްއަލާ ފުރަތަމަ ގެންދެވީ ވަޒީރުންގެ މަޖްލިހަށެވެ. ވަޒީރުންގެ މަޖްލިހުން ނިންމައި، ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާޞިރަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތެއްގެ މަތިން މަސްއަލައިގެން ކުރައްވަން ވަޑައިގަތުމުގެ އިޚްތިޔާރު އޮތުމުވަރުގެ، އަފުވަންވަނީ، ޕާރިމަރަކަދުން ޝައިޚުއަށްވާގޮތައި ދެއްވާ ރަސްމީ ފުތްކޮޅަށް ކަމުގައެވެ.

ވަޒީރުންގެ މަޖްލިހުން ނިންމަވައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެ މަތިވެރިހާ ފިޤީ މަހާރަދުންގެ ފަތުވާދޭން ކަމެއް ކަރަމުގެ ފުރިހަމަ އިސްލާމީ ގައިވަރާ، އެކަމް ކުރެއްވުން އިތުރަށް ދުން ބަޔަކުން ކަންކަމަކަށްތޯއެވެ؟ އެހެންނަމަވެސް ޖުމްލަ ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް

ނާސިރު އެވަރަކުން ފުއްދަވައެއް ނުލެއްވިއެވެ. އެއްފަރާތުން މަސްއަލަ ފޮނުއްވީ އޭރުއޮތް ދަންނަބޭކަލުންގެ ކޮމިޝަނަށެވެ. އޭގެއިތުރުން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސަށްވެސް މަސްއަލަ ފޮނުއްވިއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސުން ނިންމެވީ، ވަޒީރުންގެ މަޖިލިސުންވެސް ނިންމެވި ފަދައިންނެވެ. ބޮޑުވަޒީރަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް މަތިން މަސްއަލަ ނިންމުމުގެ އިޚްތިޔާރު އެރުވުމަށެވެ. މިކަން މިގޮތަށް ނިންމެވީވެސް ރައްޔިތުންގެ މަޖްލިސްގެ ހުރިހާ މެމްބަރުންގެ އިއްތިފާގުންނެވެ.

މިވަރަކަށްވެސް ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާސިރު ފުއްދަވައެއް ނުލެއްވިއެވެ. ބޭނުން

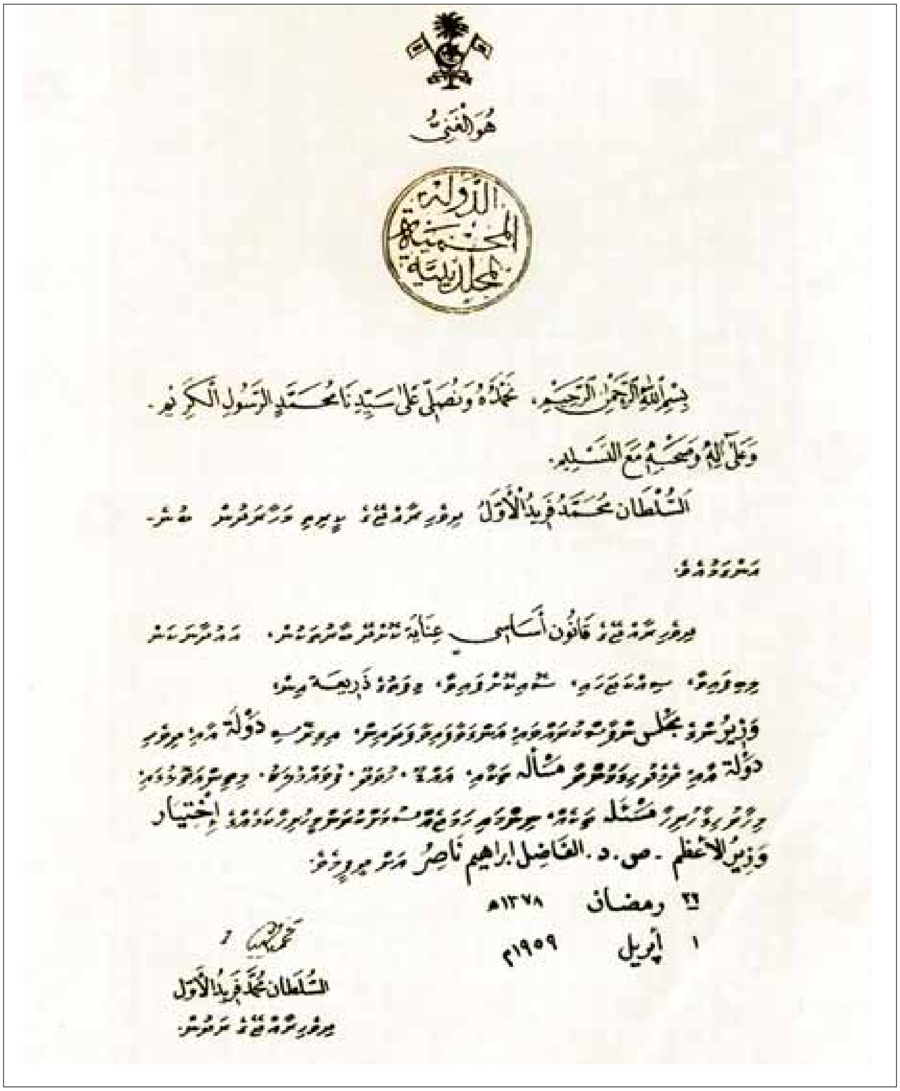

هو الغني

بسم الله الرحمن الرحيم. نحمده ونصلي على سيدنا محمد الرسول الكريم.
وعلى آله وصحبه مع التسليم.

السلطان محمد فريد الأول

قانون أساسي عناية

وزير الأعظم - ص. د. الفاضل ابراهيم ناصر

٢٢ رمضان ١٣٧٨هـ
١ أبريل ١٩٥٩م

محمد فريد

السلطان محمد فريد الأول

1-067

މިއީ، އައްޑޫ މަސްއަލަޔާއިގެން ކުރިއަށްވަޑައިގަތުމަށް ރަދުންދައްވި ފަތްކޮޅެވެ.

ޖުލުވީ، މިކަމުގައި ރާއްޖޭގެ މުޅިރައްޔިތުންގެ ޒިޔާލު އޮޕްގޯތޮވްސް ހޯއްދުވުމަކުރެވުނެވެ. ވީމާ، އެންމެފަހުން ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރަށްރަށަށް ފޮނުއްވައިގެން ދިވެހިރައްޔިތުންގެ އާއްމު ވޯޓަރސްޕޯޓް ނުކުމެވެ. މިކަން ހިނގީ 1959 ވަނަ އަހަރުގެ އެޕްރީލް މަހުގެ ތޭރަގައެވެ. ނަގުދުން މިދުވަސްވަރު އާއްމުވެވުމުގެ ސަލީމާއަލީ، މަސްއަލަ ހަމަޖެއްސުމުގެ އިންތިޒާމު ވަޒީރުލްއަޢުޒަމް އިބްރާހީމް ނާސިރަށް ރައްޔިތުންގެ ފަރާތުން އެރުވުނެވެ. މަސްއަލައާއިގެން ބޮޑުވަޒީރު ނާސިރު އަރިހަށް ވަޒަޢިގެން ދުރުވެ. މިހާރުސާބިތުނުވެ.

މަސްއަލައާއި ގުޅިގެން ހޯއްދެވި ދަސްނަބާކަރުންގެ ޕޮސްޓްގެ ތަރުތީބާއިވެސް، ބާޒާރުނަސްކާ، ދުސްތޫރު ފިޔަވާ ދެކޮޅަށް ނުކުމެގަންނަ ދުސްތޫރީ ބައިގަނޑެއް ކަމަށާ، މިގޮތަށް ބައިވެރިކަމަށް، އިސްލާމްދީނުގައި ކަނޑައެޅިގެން ހަރާމްކަމަށް ކަމަށްވެ. މުއްމިނުންގެ ދަބަރަކު ހަސްގެރާމާނުދަދަ، ދިބަރަމަ އެދުބައިމީހުންގެ ދޯދިދު ސަރުކާރު ކުރުމަށެވެ. އެގޮތުގައިން އެއްބަދަލު އަސްއެއްބަދަލަކަން ބަޔާވަރުކަށް ފިލީސަމަ، އެ ބަޔާވަރުކަރި ބަދަލު، ލިބިދީ ﷲ ގެ އަމުރުފުޅަށް ރުޖޫޢުވުމުގެ ގެންދިޔަ ހަމަޖައްސާ ކަނޑައަޅަނީއެވެ. ދަސްނަބާކަރުންގެ ކޮމިޝަނުން، ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްގެ އޮފީހަށް މިކަމާ ނުވަތަ ފަތުގާ ދެއްވީ ލިޔުމުންނެވެ. އެ ކޮމިޝަނުން މިކަމުގެ ތަފްޞީލުތަކާ އެދި ކޮށްލުމަށް ސިޓީގެ ޖަވާބުދެއްވެ. ދަންނަވާލެއްވުމުގެ ކޮމިޝަނުގެ އާރުގެ ރައީސާ، އެދުވަސްވަރު ހުންނެވި އުއްތަމަ ފަނޑިޔާރު މަނިކުފާނު، އަލްސައްޔިދު މުޙައްމަދު ޖަމީލު ދީދީއެވެ.

މިބޮޑު ކަމަށްޓަ ސަރުކާރުން ކުރިމަތިވެއިރު، ސަރުކާރުގެ ފުދުންތެރިކަން ހުރި ޙާލަތަށްބަލާ ކަމަށްބެއްލެވިއެވެ. މުޙައްމަދު އަމީނުގެ ޕްރެސިޑެންޓްކަމުގައި ބަޔާން ކުރެއްވިއިރު، ކޮމިޝަނުން ކަވާއިދުތަކެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސްޓޭމްޕް އެޖެންޓަށް، ދިވެހިސްޓޭމްޕް ހިންގުމުގެ ގަވާއިދު ޕޯސްޓް ތަސްވީރުކޮށް، އިޢުލާން ކުރެއްވީ 12 އޯގަސްޓް 1947 - 24 ރަމަޟާން 1366 ވީ އަންގާރަ ދުވަހު މުޙައްމަދު އަމީނުގެ ޕްރެސިޑެންޓްކަމުގައި ވިދާޅު ދިވެހިސަރުކާރުގެ ބަޖެޓް ފުރަތަމަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅި ފާސްކުރެއްވީ މުޙައްމަދު ފަރީދުގެ ރަސްކަމުގައި 1954 ވަނަ އަހަރުގެ ނޮވެމްބަރު މަހުގެ 20 ވަނަ ދުވަހުއެވެ. މި ބަޖެޓްގައި 1373 ވަނައަހަރު، ދައުލަތަށް ލިބުންކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، 2102355/48 ރ. އެވެ. ޚަރަދުވީ ކަމަށް ބުނެފައިވަނީ 2413916/47 ރ.

އެވެ. އޭގެ މާނައަކީ، ލިބުނު އާމްދަނީއަށްވުރެ 311560/99 ރ. އިތުރަށް ޚަރަދުވެފައި ވަނީއެވެ. އެއާޖެހިގެން އައި 1374 ވަނަ އަހަރު (އެދުވަސްވަރު ދިމާވަނީ، މީލާދީ ގޮތުން 1955 ވަނަ އަހަރާއެވެ.) ދައުލަތަށް ލިބުނު އާމްދަނީއެއް ކަމުގައި ބުނެފައިވަނީ، 2406739/34 ރ. އެވެ. ޚަރަދުވެފައިވާ ކަމަށް ދައްކަނީ 2555911/10 ރ. އެވެ. އޭގެ މާނައަކީ، އެއަހަރުވެސް ލިބުނު އަދަދަކަށްވުރެ 149171/76 ރ. އިތުރަށް ޚަރަދުވެފައި ވަނީއެވެ. 1375 ހ. ވަނަ އަހަރު ދައުލަތަށް 2840150/88 ރ. ލިބުނުއިރު ޚަރަދުވެފައިވަނީ 2732946/78 ރ. އެވެ. އޭގެ މާނައަކީ ކުރީގެ 2 އަހަރާ ޚިލާފަށް، ހިނގި ޚަރަދަށްވުރެ 107204/10 ރ. އިތުރުވެފައި ވަނީއެވެ. އެއާޖެހިގެން އައި 1376 ވަނަ އަހަރު (މީލާދީގޮތުން އައީ 1956 އެވެ.) ދައުލަތަށް 4164490/61 ރ. ލިބުނުއިރު، ޚަރަދުވީކަމަށް ބަޖެޓްގައި ދައްކާފައިވަނީ، 2918204/12 ރ. އެވެ. އޭގެ މާނައަކީ، ހިނގި ޚަރަދަށްވުރެ 1246786/49 ރ. ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ އިތުރުވެފައިވަނީއެވެ. މިލިޔަނަކަށްވުރެވެސް އިތުރަށެވެ. އަދުގަނޑު ދުންމަނާ އޭރުގެ ހާލަތަށް ބުރަވެއުރެ

ދަންނަވާނަމަ ދެންނެވެން އޮތީ މިހާރުގެ ދެތިން ބިލިއަން ރުފިޔާއާ އޭގެ އެއްމިލިއަން ރުފިޔާއާ ނުބައްދަލުކަމަށެވެ. ދެތިން ބިލިއަން ރުފިޔާއިން މިހާރު ނުކުރެވޭނެ [illegible] އޭގެ އެއްމިލިއަން ރުފިޔާއިން ކުރެވޭނެ ކަމަށެވެ. [illegible] އަދުގަނޑުގެ އުމުރުގެ އެހެން ބައެއްބުނުންވެސް މިވާހަކައަށް ތާއީދު ކުރައްވާނެ ކަމަށެވެ. އެއާއިޖެހިގެން އައި 1377 ވަނަ އަހަރެވެ. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓްގެ ލިބުނު އާމްދަނީގެ ޖުމްލައަކީ، 4167426/82 ރ. އެވެ. ޚަރަދަކީ 3883579/97 ރ. އެވެ. އޭގެ މާނައަކީ، އެއަހަރުވެސް ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ ލިބުނު އަދަދަކަށްވުރެ ހިނގި ޚަރަދު 283846/85 ރ. ކުޑަވެފައިވަނީއެވެ.

([illegible] [illegible]، ދިވެހިންގެ އަތާއި ފައިން ކުރި އެންމެބޮޑު މަސައްކަތް ކަމުގައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދަންނަވާލަން ބޭނުންވެގެން [illegible] [illegible] އެދުވަސްވަރުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] [illegible] [illegible]

ގޮތުންނެވެ. މާލޭގެ ގޮތުންނެވެ. ދުނިޔޭގެ އެހެން އެއްވެސް ގައުމަކަށް އެއްވެސް ދިވެއްސަކަށް އޭރު ދެވޭނީ، އިނގިރޭސިން ޕާސްޕޯޓެއް ހަދައިދިނިއްޖާއެވެ. ދިވެހި ޕާސްޕޯޓެއް އޭރަކު ނުގެންގުޅެއެވެ.)

މުހައްމަދު އަމީނުގެ ވެރިކަމުގައިވެސް އޭނާގެ އެންގުމުގެ ދަށުން ސަރުކާރުގެ ރައިސާގެ ހުރިހާކަމެއް ބެލެހެއްޓުމާ ހަވާލުވެވަޑައިގެން ހުންނެވީ ވެރިޔާގެ އިބްރާހީމް މުހައްމަދު ދީދީއެވެ. ވެރިކަން ބަދަލުވުމާއެކު އިބްރާހީމް ދީދީގެ ދަރުން، އަދި އޭގެ ވަރަށް ކުޑަދުވަސްކޮޅެއް ފަހުން ފިރިގެން (ގާތްގަނޑަކަށް ހަތަރުމަސްދުވަސް) ބަނޑާރިގެއާއި ސަރުކާރުގެ ފައިސާއާބެހޭ ހުރިހާކަމެއް ހިނގަމުންދިޔައީ، އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ބެއްޔެވުމާއި، އޭނާގެ އަމުރުގެ ދަށުންނެވެ. ނަމަވެސް ރަސްމީ ގޮތުން އިބްރާހީމް ނާސިރު ވަޒީރުލްމާލިއްޔާއަކަށް ވެވަޑައިގަތީ، 14 ޑިސެމްބަރު 1957 ގައެވެ. ބޮޑުވަޒީރުކަމާ ހަވާލުވެވަޑައިގަތުމާ ގުޅިގެން ފުރަތަމަ އުފެއްދެވި ކެބިނެޓުގައެވެ. ވަޒީރުލްމާލިއްޔާކަން އެހެންބޭފުޅަކާ ހަވާލުކުރެއްވީ، ރާއްޖޭގެ ރަސްކަން އަލުން ޖުމްހޫރިއްޔަކަށް ބަދަލުވެ 11 ނޮވެމްބަރު 1968 ގައި އަލުން އުފެއްދެވި ކެބިނެޓާ ހަމައިންނެވެ.

އައްޑޫ މަސްއަލަ

ވަޒީރުންގެ މަޖިލީހާއި، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހާއި، ޕިރިމިދަރަރުންނާއި، ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށްވެސް އަދުލާ އިޖްތިމާޢީ ބާރުގެ މަތިން ޖުވާން ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާސިރު އައްޑޫ މަސްއަލައާ ކުރިމަތިލެއްވިއެވެ. އެހެން ހުރިހާކަމަކާ އެއްގަރައިން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާކަމެއްގައިން ހުރި، ވަރަށްގާތުގައި ފެންވަރެއްގައެވެ. މުވާސަލާތީ ގޮތުން ވަރަށް ދުރުން އެހެން ވަސީލަތެއް ނެތެވެ. އައްޑޫގައި މަރުކަޒު ހަދައިގެން ދިވެހިންގެ މުވާސަލާތީ ހުރިހާގޮތަކުން އިނގިރޭސިން ރަޑާރު ބަރަށްއަދުން ދިވެހިންނަކީ ފަރަތަކުން ގަންދާކަން ދިވެހި ސަރުކާރު ދެނެހުރެއްޓެވެ. ދިވެހިސަރުކާރަކަށް އޭރު މައްޗަށްދާތީ ލިބިވަޑައިގެންފައިވާ ގޮތުގައި އިނގިރޭސިން ފަރަތަށް ބަޔަކުން ގެންދިއްޔަ އެކަން ދިވެހިންނަކަށް ނުކުރެވުނެވެ. މިހިސާބުގަނޑުގެ ހުރިހާ ގައުމުކާރެވެ. ދިވެހިސަރުކާރު، ސިޔާސީނާއި އިނގިރޭސިންގެ އަތޮޅުތެރޭން މިނިވަންވެފައިވާ ދަވަސްވެރެވެ. އައްޑޫގައި ހުންނަ ކޮމިއުނިކޭޝަން

ބެހޭ ވަކިބަޔަކީ، ވަރަށް ހާއްސަތަނެކެވެ. އެތަން ހުޅުވައި ކުރާކަމުއްކޮންގައި އެނބުރިދަނީ، ސީދާ ގަސްދެނުން އެކަމަން އަންނަ ބަދަލެކެވެ.

ދެކުނުގެބަޔުގެ މަސްއަލާގައި ދިވެހި ސަރުކާރުން ފުރަތަމަ އެޅުއްވުން ފިޔަވަޅީ ވަރަށް “ކަށި” ފިޔަވަޅަކަށެވެ. ސިފައިންގެ އިސް ސަރުދާރަކަށް އޭރު ހުންނެވި ދައްރުޖަ މޫސާމަނިކުގެ ބޭއްލެވުމުގެ ދަށުން ހިސާބަކުން ހަތިޔާރާ 71 މީހުންނާއެކު ފުވައްމުލަކަށް ފޮނުއްވި އެލިޒެބަތު ބޯޓާ، ފުވައްމުލަކުމީހުން ނުކުމެ ގެއްލައިގެމާ ބިރުންނާއި އަދިވެސް ބައެއް އަންހެނުން ސަބަބާރުގު އެނބިރި އައިއެވެ. އެންމެބޮޑު އެއްސަބަބަކަށްވީ މާލެއާ ބޯޓާ ގުޅުމެއް ނުވުމެވެ. އެދަތުރުން ބޯޓު މާލެއިން ފުރީ 28 މާރޗް 1959 ވީ އާދިއްތަދުވަހުއެވެ. އެއްދުވަސް ދުވާލު އެނބިރި ބޯޓު މާލެއައިއެވެ.

އޭގެ 104 ދުވަސްފަހުން 1959 ވަނައަހަރުގެ ޖުލައިމަހުގެ 13 ވީ ހޯމަދުވަހެވެ. ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާސިރު ދިވެހި ސަރުކާރުގައި އޮރުއްބޮ ހަމައެކަނި އަމިއްލަ ބޯޓުކަމުގައިވާ “މޯޓިވް ސްޓާރ” ގައި ހުވަދުއަތޮޅަށް ފުރާވަޑައިގަތެވެ. އެދަތުރުގައި ބައިވެރިވުމަށް، އަމިއްލައަށް އެދި ކުރިމަތިލި

ދިވެހިންނާއި ސިފައިންނާއިއެކު ޖުމްލަ ހަތްސަތޭކަ ވަރަކަށް މީހުން އެކުގައެވެ.

ރޭއްވިގޮތަކަށް ރޭއްވަވައި މިދަތުރުގެ ވާހަކަ އާއްމުވުމުގެ ކުރިން، ސިފައިންގެ އިސް ބައެއް އޮފިސަރުންނާއެކު އަރާރަމީހުން ހައްދުންމަތީ މާމެންދޫއަށް ފޮނުވާލެއްވިއެވެ. ސިފައިންގެ ބޮޑުގައި ދައްކުވަމާ ދުކައިދ ހަމަނުޖެހުން އުފައްދަން މަސައްކަތްކުރި ކާފިރުންގެ ގޮތުގައެވެ.

ހޯމަދުވަހު ފުރިބޯޓު އަންގާރަދުވަހު ވަޖުކުރިވ. މާމެންދޫގައެވެ. މާމެންދޫން ބޯޓަސްދ ކުށްފަހައިގެން އެދަތުރުގައި މިބި ސިފައިންގެ 18 މީހުންވެސް ދަތުރުގައި ބައިވެރިކޮށްގެން ފުރި “މޯޓިވް ސްޓާރ” ހަވަރުތިނަދޫއަށް ދިޔައީ 17 ޖުލައި 1959 ވީ ހުކުރުދުވަހުއެވެ. ހިޖުރީގޮތުން އެއީ 10 މުހައްރަމް 1379 އެވެ. ދިވެހިން ފާހަގަކުރާ ކަނދިދުވަހުވެ.

ކޮންމެއަކަސް ހަމައެދުވަހު ހަވަރުތިނަދޫ ދިވެހިސަރުކާރުގެ ބާރުގެ ދަށުން ގެންނެވިއެވެ. ދަންނަބޭކަލުންގެ ކޮމިޓީއިން ދައްވި ވަފުދާއެއްގޮތުން ފުރަތަމަ ދެއްވީ ނަސޭހަތެވެ. އެތައް ފަހަރަކުގެ މަނިންނެވެ. ނަސޭހަތްގޮތުން ހައްލުވ ގޮތަކު، މޯޓިވްސްޓާރުގެ ގަންނަބޮޑުގައި ހަވަރުތިނަދޫ ކައިރިއަށް ވަޑައިގަތީއެވެ. ބަޑީގެ

ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ފާމުލަދޭރި ކިލެގެފާނަށް ބޮޑުވަޒީރުކަމުން އިސްތިޢުފާދެއްވަން ޖެހިވަޑައިގަތީވެސް އަދި ދިވެހިސަރުކާރާ ދެކޮޅަށް އައްޑޫއަތޮޅުގައި ވަކިވެރިކަމެއް އުފައްދައި، ފުވައްމުލަކާއި ހުވަދުއަތޮޅު، އައްޑޫގެވެރިކަމާ ގުޅުމުގެ ނަތީޖާ ފެށެނީވެސް، އައްޑޫ މަސްއަލައިގެ ތެރެއިންނެވެ. ކުރުކޮށް [illegible] ދަންނަވަމެވެ.

އައްޑޫމަސްއަލަ ފެށެނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ރަސްކަލަކުވެސް ހުންނަވައިގެ ރަސްގެފާނަށްވެސް އެނގިވަޑައި [illegible]، [illegible] [illegible] ބޮޑުވަޒީރުކަން ހުންނެވި [illegible] އެނގުމަކާ ނުލައި، އަދި އޭނާ ބޮޑުވަޒީރުގެ ހައިސިއްޔަތުން، އެމަޖިލިސްގެ ރައީސަކަށް ވެވަޑައިގަންނަވާ ވަޒީރުންގެ މަޖިލިސްވެސް އެނގިވަޑައިގަތުމަކާ ނުލައި، އަދި [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް އޮވެ، އެމަޖިލިސްވެސް ސިއްރުން، އައްޑޫއަތޮޅުގެ [illegible] ގަމާއި، [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ފަހުން ވިއްކާލުމަށް، ދިވެހިދައުލަތުގެ ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ފާމުލަދޭރި ކިލެގެފާނު، އިނގިރޭސި ދައުލަތާއި އެއްބަސްވެވަޑައިގެން ލިޔުމެއްވައި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 15 ޑިސެމްބަރ 1956 ވި [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 13 [illegible] [illegible] [illegible] 25 ނޮވެމްބަރ 1955 ވި ހުކުރުދުވަހުން ފެށިގެންނެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]؟ ([illegible]

ދިވެހިސަރުކާރަށް ނޭނގުނަސް ވީކަމެއް މިވަނީ، ކޮންމެވެސް ފަރާތަކުން ހުއްދަލިބިގެންނެވެ. ބޮޑުވަޒީރަކަށް މިހުންނެވީ، އިބްރާހީމް ފާމުލަދޭރި ކިލެގެފާނެވެ. ސިލޯނުގައި ހުންނެވި ދިވެހިސަފީރަކީ، (ކިލެގެފާނުގެ ދަރިކަނބަލުން ފާތިމަތު އިބްރާހިމް ދީދީގެ ފިރިކަލުން) އަހްމަދު ޒަކީއެވެ.

އައްޑޫއަތޮޅުގެ މުޅިގަމާއި، ހިތަދޫން 110 އޭކަރުބިން، އަހަރަކު އެންމެ 2000 ޕައުންޑަށް 100 އަހަރަށް އިނގިރޭސިންނަށް ދިނުމަށް އެއްބަސްވެވަޑައިގެން 15 ޑިސެމްބަރު 1956 ގައި ބޮޑުވަޒީރު ސޮއިކުރެއްވި ލިޔުމާއި، [illegible] މަސްއަލަ ރަސްމީ [illegible] [illegible] [illegible] ހުށަހެޅުން ވަގުތުން ފެނިގެން، އެ މަޖިލިސްގައި އިންނެވި އެންމެޒުވާން އިބްރާހީމް ނާސިރު އެކަމާ ދެކޮޅުހެއްދެވިއެވެ. އޭރު އިބްރާހީމް ނާސިރަކީ، ވަޒީރެއްނޫންނެވެ. ނަމަވެސް، ދާޚިލިއްޔާއާއި، މާލިއްޔާއާއި، އަމްނުއާއްމު ހިންގުމުންދިޔައީ ނާސިރުގެ ބެއްލެވުމުގެދަށުންނެވެ. އަދި އޭގެއިތުރުން ވަޒީރުލްއަޢުޒަމް ރަށުގައި ވަޑައިގެން ނެތް ވަގުތުތަކުގައި ވަޒީރުލްއަޢުޒަމުގެ ބަދަލުގައި ސަރުކާރުގެ ހުރިހާކަމެއްގައި އޭނާ އިސްވެހުންނެވީ އިބްރާހީމް ނާސިރެވެ.

ބޮޑުވަޒީރު އިސްތިއުފާ ދެއްވަން ދިމާވެ، އިނގިރޭސިން އަޑޫގައި ތިބެ ދިވެހިންގެ ދިވެހިރާއްޖޭގައި، [illegible] ދެވަނަސަރުކާރެއް އުފެދުން ދިމާވީވެސް ސަރުކާރަށް ސިއްރުން [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] މިސްރަކާ ގުޅިގެންނެވެ. އެހިސާބު ދިވެހިން [illegible]

މިހާރު އަޅުގަނޑު [illegible] [illegible] [illegible] ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ވާހަކަ ނިންމާލާފައި، ދަންނަވައި [illegible] އައްޑު މަސްއަލައާބެހޭ ސިއްރުދިޔުމާ، އެކަންކަމާގުޅޭ އިތުރު ތަފްސީލު ދިރާސާ ގަސްދުކުރަމެވެ. ދިވެހިތާރީޚަށްބަލާލުމެވެ. މާތް الله މިކަމުގެ ހެޔޮބަރަކާތް ނިކަމެތި އަޅުގަނޑަށް މިންވަރުކޮށްދެއްވާށިއެވެ!

14 މީހުންނާ ނާސިރާއެކު 24 މީހުންނެވެ.
ދެއްކެވި ވާހަކަކުޑެއް ދެއްކެވީ، އެންގެވި
އެއްޗެއް އެންގެވީ، ރަނާ ވަރަށް ކައިރިއަށް
ވަޑައިގެން އަޑުގަދަކުރާ މެދުވެރި ކުރައްވައި
އެމީހުންގެ ބަހުންނާއި، މާލޭބަހުންނެވެ. ގައްދޫ
އަލިކަލާފާނާއި، ބޮޑުގަލު އިބްރާހީމް މަނިކުގެ
އަޑުންނެވެ. ދެއްކި އެއްވެސް ވާހަކައެއް، ދުފުން
އެއްވެސް ނަސޭހަތެއް ގަބޫލެއް ނުކުރިއެވެ.
ހިތަށްއެރިހާ އެއްޗެއް ގޮވީއެވެ. ގާވެސް އުޅީއެވެ.
ބަޑިޖަހައިގެން ތިބި ސިފައިން ޖެހުނީމާވެސް،
ތިހައި ދުންބަޑިރާ ތިއްކުން ވާކަމުގެ
ނުނިންނާނީބެރާއެންގެ ނާތޮވައި މަލާމާތްވެސް
ކުރިއެވެ. އެނދުން އެއްވެސްގޮތަކު ނޫޅެގެން،
އެނބުކުރުން ޖެހިވަޑައިގަތީ ބަޑިވެސް
ޖައްސަވާނެވެ. މަޑުމައިތިރިވެ ހިނދުމަނީ އާ
ހިސާބުންނެވެ.

ގެއެވެ. އެދުވަހުގައި އިބްރާހީމް މަނިކުވެސް
ބައިވެރިވެވަޑައިގަތެވެ.
މިދެންނެވި ޕްރޮގްރާމް ކިޔުންތެރިންގެ
މައުލޫމާތުތަކާއި ހިމަނާފުމުވެ.
ކިރަހަލަމަގެ ހަމަދުވަހު މުޑެޖިވެސްހާވަރު
ހުވަދު އަތޮޅަށް ފުރި ދަތުރު ނިންމާލާފައި
އެނބުރި މާލެއައި އާދޭހުން އައި ހަރުފަގެ
ހުވަދުއަތޮޅުން ގެންވުން މީހުން ތުވެނި،
މާލޭގައި އަލަށް ގޮއްސާކުރުވުން ޖެހެނީވެ.
އަޅަތް ގޮސްތުރާ ކުރެވުން، ހުންވާ
ނަސޭހަތު ތެލިގެ އިރުތަކާ ބޮޑުގަނޑުގައި ހިފި
ބޮޑުވަޒީރު، ޖެހުމުގެ ހަރަނުގެ ފަރާތު ބިރުކަމުގައި
ހިފެހެއްޓެވީ. މާލޭގެ މިނާރުގެ 5 ނަމްބަރާއި
6 ނަމްބަރު ކޮންސަލް މާލޭގެ މިދަންނަވި
ބޮޑުވަޒީރުން ބޭރުގެ ޖެހުމަށް ހިސާބުވެ.

ހަވަރު ތިނަދޫއަށް ކުރެއްވި މިދަތުރުގައި،
ބޮޑުވަޒީރު ނާސިރަށް ބޭނުންކުރުވި
ޕްރޮގްރާމް އެކަށައަޅައި ރިހާކައި އޮތެވެ.
ޕްރޮގްރާމް ރިހާކައިވަނީ، މައިދާން އިބްރާހީމް
މަނިކުގެ އަތްއަކުރުންނެވެ. އިބްރާހީމް
މަނިކަކީ، ދުލީއާގެ އެއްވަނަ ސެކްރެޓަރީއެވެ.
އާރު ދުލީއާގައާ، ބޮޑުވަޒީރުގެ ރަސްމީ

އައްޑޫ މަސްއަލަ ޖުންނީއްސަރު،
އިނގިރޭސިސަރުކާރާއި ދިވެހިސަރުކާރާއި ދެމެދު
ދިޔައީ، ގެދުންކުނިޑޭ ވާހަކަދެކެވުމުންނެވެ.
ހަމައެއާއެކު އިނގިރޭސިން ބޭނުންވިކަމެއް،
ބޭނުންވީގޮތަކަށް އައްޑުއަތޮޅުގައި ގެންދިޔައީ،
ކުރުދުންވެސް މެއެވެ. އައްޑޫގެ ބާރުގެ ދަނަންދިހަ
ނުވަތަ ގެންދިހަ ދެއަތޮޅުގެދެމެދުން ފުރަތަމަ

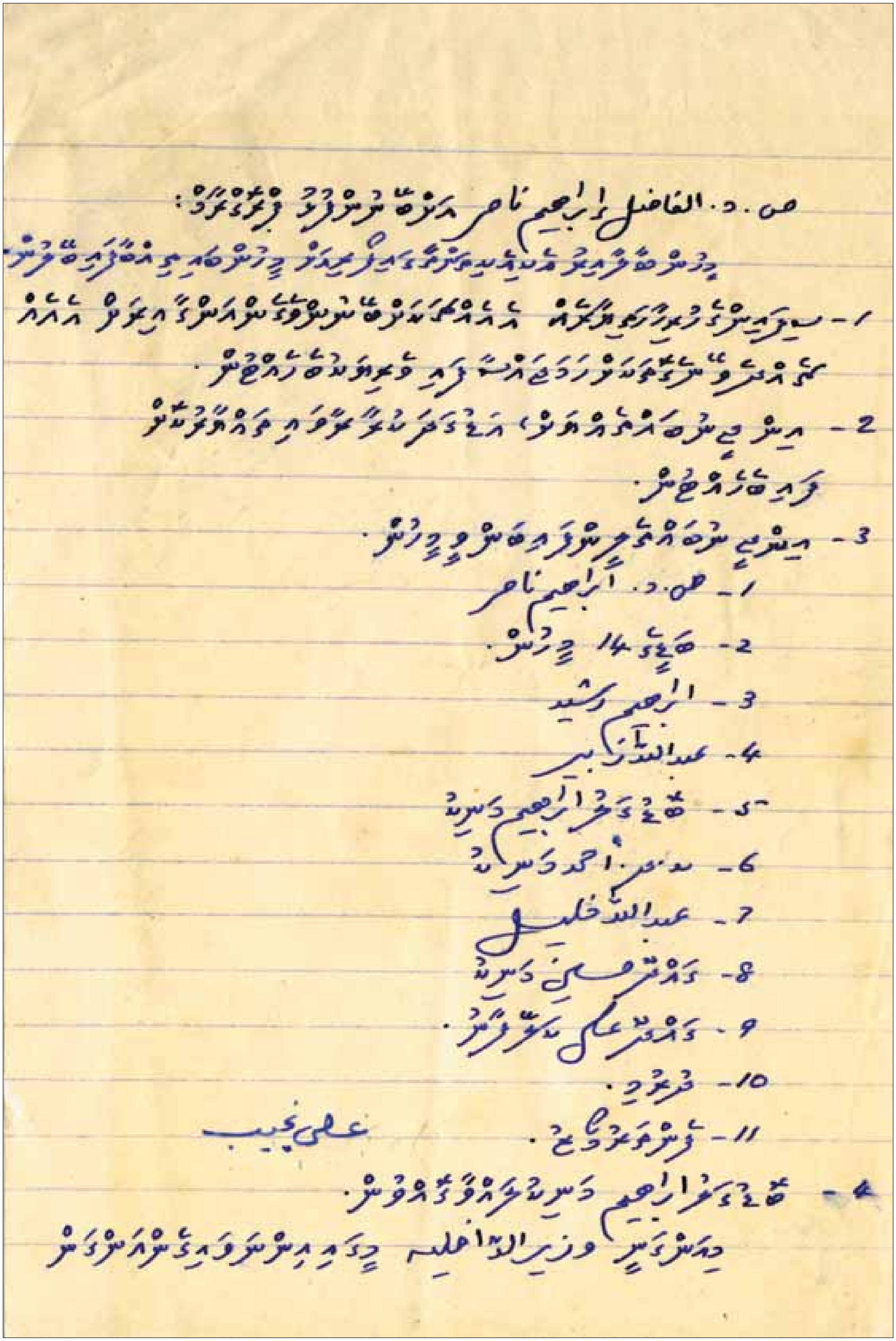

ސ. ދ. الفاضل إبراهيم ناصر [illegible]:

[illegible]

١ - [illegible]

[illegible]

2 - [illegible]

[illegible]

3 - [illegible]

١ - ސ. ދ. إبراهيم ناصر

2 - [illegible]

3 - إبراهيم رشيد

4 - عبدالله زبير

5 - [illegible] إبراهيم ދީދީ

6 - [illegible] احمد ދީދީ

7 - عبدالله خليل

8 - [illegible] حسن ދީދީ

9 - [illegible] علي [illegible]

١٥ - [illegible]

١١ - [illegible]

علي نجيب

4 - [illegible] إبراهيم ދީދީ [illegible]

[illegible] وزير الداخلية [illegible]

1-068

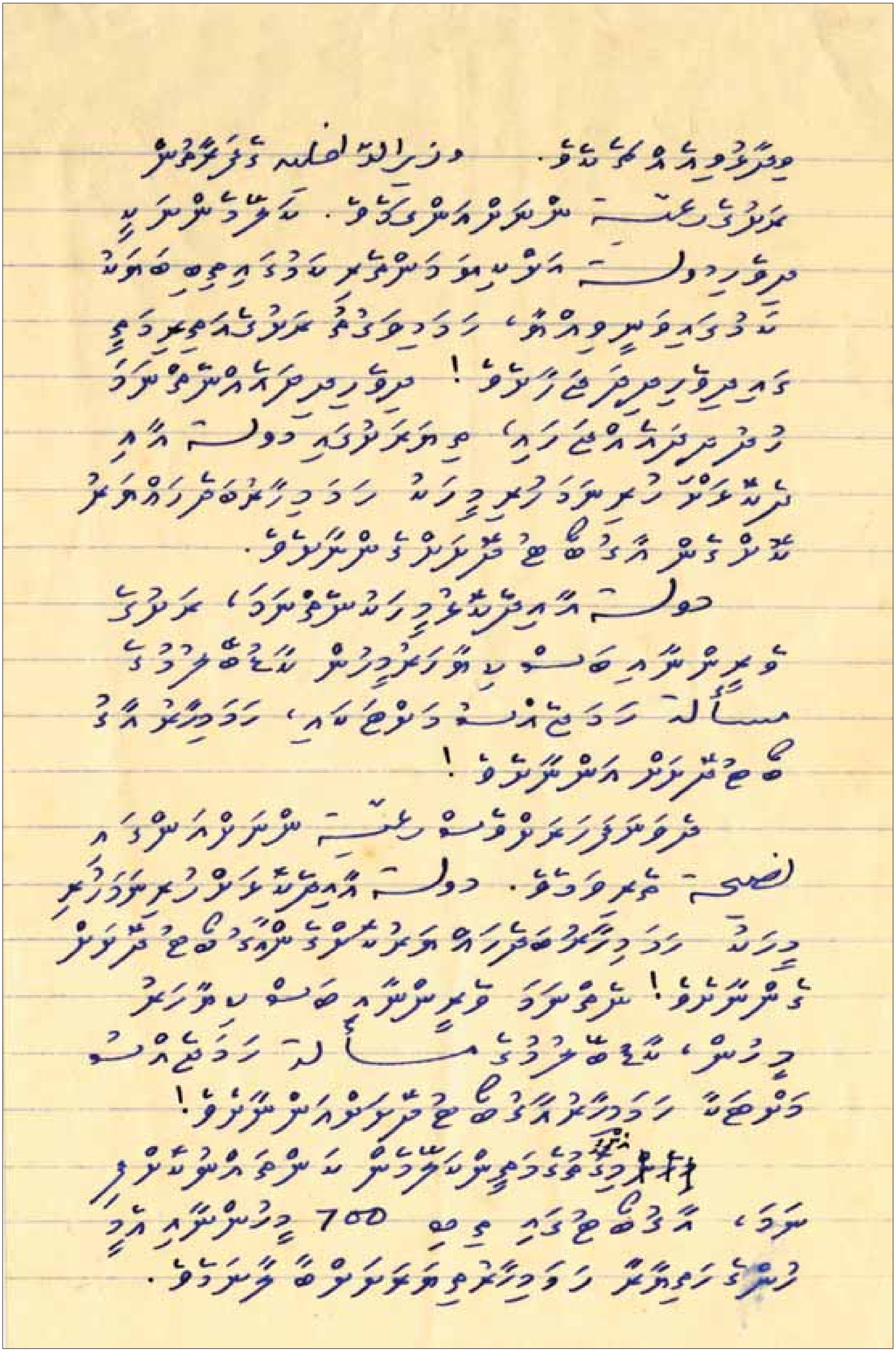

[illegible] ވަޒީރުއްދާޚިލިއްޔާގެ ފަރާތުން

ޤައުމުގެ ރަޢިއްޔަތު [illegible]

[illegible] ދައުލަތު [illegible]

[illegible]

[illegible] ! [illegible]

[illegible] ދައުލަތު [illegible]

[illegible]

[illegible].

ދައުލަތު [illegible]

[illegible]

މައްސަލަ [illegible]

[illegible] !

[illegible] ރަޢިއްޔަތު [illegible]

ނަޞީޙަތް [illegible]. ދައުލަތު [illegible]

[illegible]

[illegible] ! [illegible]

[illegible] މައްސަލަ [illegible]

[illegible] !

[illegible] 700 [illegible]

[illegible].

[illegible]
[illegible]
[illegible].

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]!

5- [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible].

6- [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible].

7- [illegible]
[illegible]

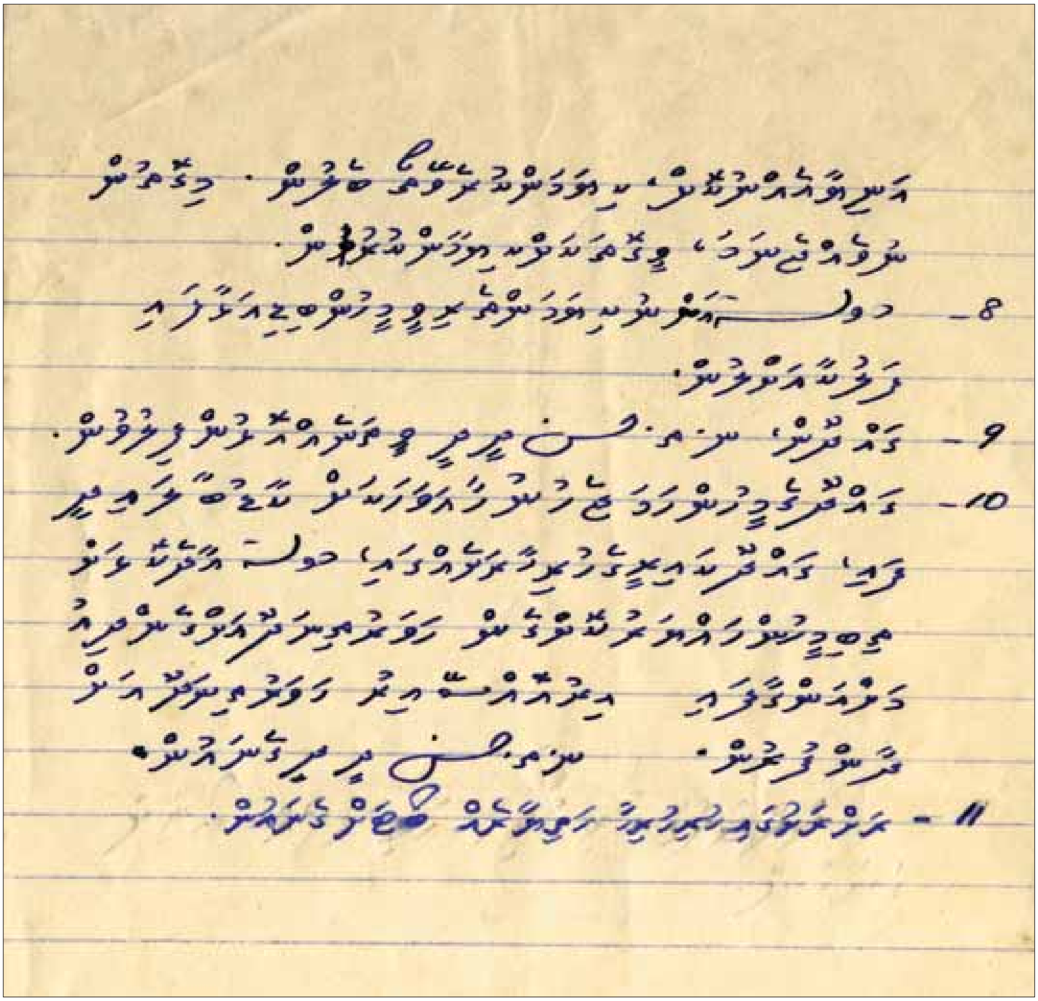

1-071

ހުވަދުއަތޮޅު، ދެން ފުވައްމުލައް ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ބާރުގެދަށަށް ފަހުން ގެނެވުނު ކަމުގައިވިޔަސް ވެއެވެ.

މަސްއަލައަށް ފިޔަވަޅެއް އަޅީ، އިނގިރޭސި ސަރުކާރާއި ދިވެހި ސަރުކާރާ ދެމެދު ހެދުނު އެގްރިމަންޓެއްގެ ސަބަބުންނެވެ. އެގްރިމަންޓަކީ ހަމައަށް ދެވުނީ، ދިވެހިންގެ ވާހަކަތައް އަޑުއެހުން ނޫން އެއަށްވުރެ ރަނގަޅު ގޮތެއް ނެތްކަމަށް އިނގިރޭސި ދައުލަތުންވެސް ގަބޫލު ކުރައްވައިގެންނެވެ. ދިވެހިން ފުރަތަމަވެސް ދެކޮޅުހެދީ، (ކުރިންވެސް ދަންނަވާފައިވާ ފަދައިން) ދިވެހި ސަރުކާރަށް އެނގުމަކާ ނުލައި ސިއްރުން އައްޑުއަތޮޅުގެ މުޅިގަމާއި، ހިތަދޫގެ ބިމުން 110 އޭކަރު، އަހަރަކު އެންމެ 2000 ޕައުންޑަށް (އޭރުގެ ހިސާބުންނަމަ ފައުންޑަށް) 100 އަހަރަށް ދެއްވުމަށް ބޮޑުވަޒީރު އެއްބަސްވެވަޑައިގެން

ކުރެއްވި ސޮއި ގަބޫލުކުރުމާ ދުރުގައެވެ.)
މި އެގްރީމަންޓުގައި ސޮއިކުރެއްވީ 14
ފެބްރުއަރީ 1960 ވީ އާދީއްތަދުވަހުއެވެ.
އެކަމަށް މުޅިމާލެ ތައްޔާރުވި، ބޭރުގެ އެއްވެސް
ފުރުމާނަކަށް (އަޅުގަނޑުގެ ހަނދާނުގައި)
އެންމެހުން މަރުހަބާއެއް ދެންނެވިވަރަކާ
ގަންނަވަން ކާއްވަރަނެވެ. އެގްރީމަންޓުގައި
ސޮއިކުރައްވަން ވަޑައިގަތީ ކޮމަންވެލްތު
ރިލޭޝަންސް އޮފީހުގެ ދައުލަތުގެ ވަޒީރު
މިސްޓަރ އޮލިބަތް. އަނގާ އަހުރުއި
ވަޑައިގަތީ ސިލޯނުގައި ހުންނަވާ އިނގިރޭސި
ހައިކޮމިޝަނަރ މިސްޓަރ އޭ. އެފް. މޯލީއެވެ.
މިސްޓަރ އޮލިބަތް މި ހިޔާނާވަޑައިގަތީ
އާރަމަނަރު ޙާއްޖެއަރު ޖިޔާރަތްކުރައްވައިގެ މަގާމުގެ
ތަރަޖަމާގެ ގޮތުން އެކި ތަނަވަސް އިސްޖަރީދާ
ކަމުގައެވެ. އެނިވަޑައިގަންނަވާނީ ތިލަފުށި
1972 ވަނަ އަހަރުގެ މާރޗްމަހުގެ 13 ވީ
ހޮޅުދޫ އިންޑިއާ ރާނިވެސް ވަނީ
މާލެވަޑައިގެންފުޅެވެ. އާދައިގެ ރަސްމީ ގައުމުގެ
ރަށްސަރުކާރު، ރަސްކަމުކުރުމުގެ ބޭރުވެރި ރަސްކާރު
އެކި ދަރަޖައިގެ އިއްޖަތްތެރިން އާދަވެގެން
ދިވެހިރާއްޖެއަށް މުޅިކަމަށް ވަޑައިގަންނަވަމުން
ގޮސްދަތުރުކުރައްވައެވެ. ފުރަތަމަ ވީ، ހަމަ ފުރަތަމަ އަރާ
ނަސްރުއެވެ. އޮފީޝަލް މިހިރިތަ ވަޑައިގަތް،

އާރަމަނަރު ޙާއްޖެއަރު ވަޑައިގަތް ބޭރުގެ
އެންމެހިސް އިއްޒަތްތެރިކަމާއަށެވެ. (އޮފީޝަލް
އެގްރީމަންޓާއި، އާއަބާހާ އިބްރާހީމް ގަޑްސީވު،
އައްޑޫ ގަޑުބަވާ ބާރުގޮސް "ދުރުމަނާ
އިވުނައުޑުގެ ހަނދާނުރިބައި" ގެ ޗެޕްޓަރގައި
(الله އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ) ޖިހަން ގަސްތުކުރަމުވެ.
އެގްރީމަންޓާ އަދުވަހުގެ ޖަރާސީގައި ކަންހިނގި
ގޮތާ ކުރުވުން އެކުވެރިކަމުގެ ފުރުސަތުވަލޯ،
ރަދުނާއި، ބޭވުޖިރާއި ވަޖިރުން، މަނަވަރަށް
ވަޑައިގެމުގެ ފުރުސަތާ އެކަމަށެވެ.)

އޮފީޝަލް އެގްރީމަންޓްގެ ސަބަބުން
އައްޑޫ މަސްއަލާގައި ދިވެހިވާން ބޮޑުވެރިވަރު
އިބްރާހިމް ނާސިރު ގެންގުޅުއްވި، ހަރުކަށި
ވިއްލާ ދަގަނޑުމާ، ހަރުކަށި، ހުނިއްލާ
އަނދަހަނދާނުހިރި އަޅިފާންގަނޑުއާހާ ހުނު،
ރުޅިވާ ނަފްރަތްވިއްލާ، މިހާ ފުރިގަނޑުގެ
ފުޅި ކުރިކުރިވެގެން ހިނގައިދާވަރުގެ މިހިރާ
ކަމެއް ބަދަލުވެގެން ދިޔައެވެ. ދިމާ އާގެ
ހަރުއަށްކާޖެހުނެވެ. ފިނިކާމާލޭ މައިތިރިކަމަށެވެ.

ޗައްވެގެންހުއްޓޭތޯ؟

އެގްރީމަންޓުގައި ސޮއިކުރުއްވުމަށް ފަހު،
ކޮމަންވެލްތު ރިލޭޝަންސް އޮފީހުގެ ދައުލަތުގެ
އާ ވަޒީރު، އާނާ އަމުން ސޮއިކުރެއްވުމަށް، ހަމަ
އެދުވަހު (14 ފެބްރުއަރީ 1960) ޖާނާއިވި،

1-072

ދިވެހިބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާޞިރާއި، ކޮމަންވެލްތު ރިލޭޝަންސް އޮފީހުގެ ދައުލަތުގެވަޒީރު ލޯޑްހޯމް އެގްރިމަންޓްގައި ސޮއިކުރައްވަނީ، ކައިރިއަށް މިއިންނެވީ، ސިލޯނުގައި ހުންނެވި އިނގިރޭސި ހައިކޮމިޝަނަރ އެލެގްޒެންޑަރ އެފް މޯލީއެވެ.
]

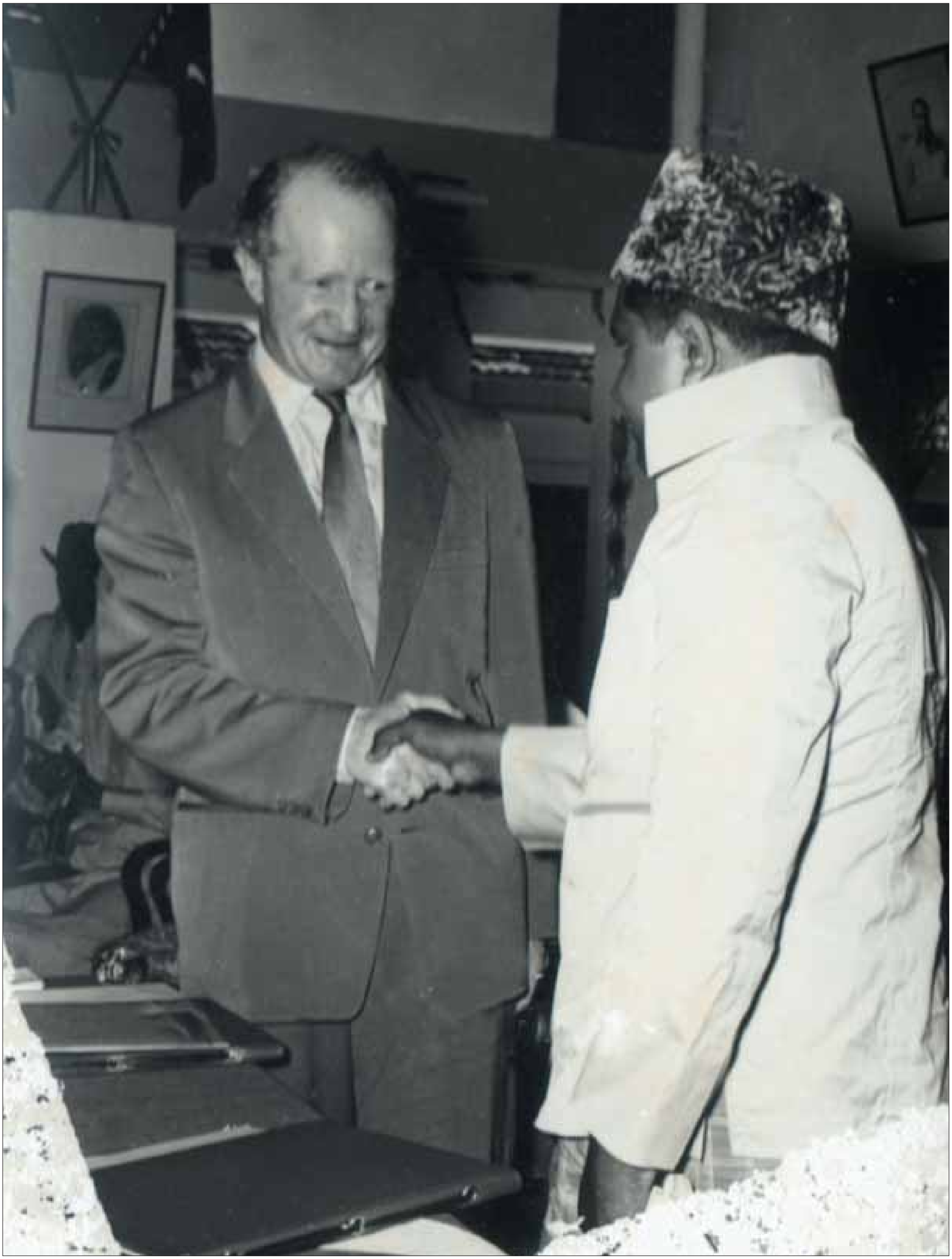

1-073 އެގްރިމަންޓްގައި ސޮއިކުރެއްވުމަށްފަހު، ނާސިރާއި އޮލްޑޮބް ސަލާމްކުރައްވަނީ

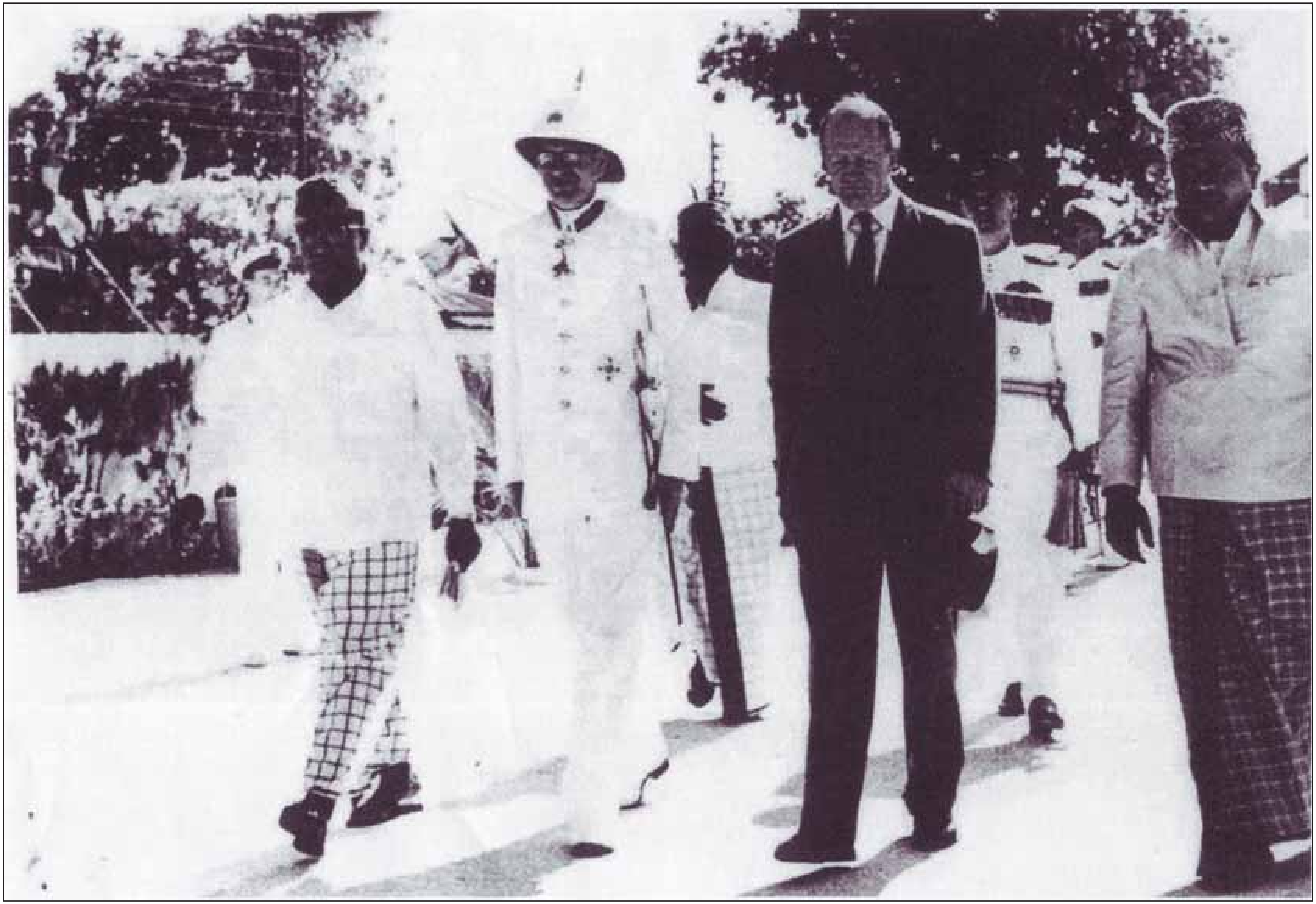

ކަނާތުންވާތަށް: އިބްރާހީމް ނާސިރު - އޮލޮފްޕާމް - އެލެކްޒެންޑަރ މޮރީ - އަޙްމަދު ޒަކީ

1-074

ސިޓީގައިވަނީ، ތިރީގައި ދަންނަވާލައި މިވާ
އިބާރާތްކޮޅެވެ.

'އިއްޒަތްތެރި މަނިކުފާނުވެ!

އަދު އަޅުގަނޑުމެން ސޮއިކުރަ
އެގްރިމަންޓުގެ ފުރަތަމަ މާއްދާ ގެދުގޭތޮން
މިދަންނަވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރަހައްދުގެ
ތެރޭގައި ކިރިމި މަހާރަދުން، މާލާގައި
ގާނޫނީގޮތުން އުފައްދަވާ ސަރުކާރު ފިޔަވައި
އެހެން އެއްވެސް ސަރުކާރަކަށް، އިންގިރޭސި
ހައްގެއް ގަބޫލުކުރުން އެއީ، ނޮނަވާދާވެ.
އިންގިރޭސި ތައުލީމުގެ ކަރާރުން ހިޔަން
ސަރުކާރަށް ހިމެނޭ ނުކުރާން އެކުރުން އެއި،
އަޅުގަނޑު އުފާކުރަމެވެ.

އަދި އައްޑޫ އަތޮޅުގެ ރައްޔިތުންނާއި،
ޔާރީ މަގާރަދުންގެ ސަރުކާރާ ދުރުދު އަވަސް
ހަމަޖެހުމެއް ކުރިއަރުވުން އެއީ އިންގިރޭސި
ސަރުކާރުގެ އެދުމާއި ޒިއާރުކަމަށްވެސް
އަޅުގަނޑު ވަޒީން އައްޑޫ އަތުދުރު
އަރުވަމެވެ. މިގޮތުގެ މަތިން އަޅުގަނޑު
ވިސްނާބަލާއިރު، ހިސްބުވާން އަވަސް
މަސްލަހަތު ކުރުވުމާއި ހަމަ އަދުގުޅު
އައްޑޫއަތޮޅު ސަރުކާރާ ގަބޫލުކުރާ އަތުން
ގާއިމް ކުރެވިދާނެ ހާލަތުގައި ގޮތުގޮތް
އިންގިރޭސި ތަޢުލީމާ ކުރެވިއްޖޭ ހިރާ

މަސައްކަތް ކުރާނޭކަމަށެވެ.'

އެގްރިމަންޓުގައި ސޮއިކުރައްވާފައިވަނީ،
އިންގިރޭސިންގެ ރައްޔިތުންގެ ވަޒީރު އެލްގްރޮބް
ތައްޔާރު ވާހަކަދެއްކުމުގައި ވިދާޅުވިއެވެ.
"އަޅުގަނޑު އެންމެ ފުރަތަމަ ދިވެހިރާއްޖެއަށް
ޒިޔާރަތްކުރި މީގެ 15 އަހަރު ކުރިންނެވެ.
ދުވަހު ބޮޑު ހަނގުރާމައިގެ ވިހާތަން އެންމެ
ބޮޑެތި ހަނގުރާމަފަހަރު ދުވަސްވަރު، ސިފައިންގެ
މީހުންގެ ގޮތުގައި ހުރިގޮތުންނެވެ. މި
މުނާސަބުކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދިވެހިރާއްޖެއަށް
މިޒިޔާރަތްކުރި، އިންގިރޭސި ސަރުކާރުގެ
ފަރާތުން ދިފާއީ ގާއިމު އަދި ވަޒީރުންގެ
ހައިސިއްޔަތުންނެވެ. އިންގިރޭސިންގެ
އިއްޒަތްތެރި ހައިކޮމިޝަނަރާއި، އިރުމަތީ
އޮތުރަފީގެ ކަމިންޑަރުބޫރުގެ ފެރިދާއި،
އަދި އިންގިރޭސި ރާއްޖޭގެ ވަންތަވަރުކަމާއި
ހިފުން ގުޅިބަދާގެ ކަޑުރޮބަސް އާ އެތިބިސަރުނޫނާ
އެކުލަވައިލެވުނެވެ. މި ފުރުސަތު ދިޔަސްވަރުކަމަށްވާތީ
އަޅުގަނޑު ވަރަށް އުފާކުރަމެވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ
މިޒިޔާރަތް ކުރުމުގެ ތެރޭގައި، ދިވެހިންގެ
ގާބިލުން ދިބުހުން މިދޮ ހަމަހަމަކަމާއި،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިބުހުންދާ މަޖިލީހި
ތަފުރިބަނޑުކަމާއި ޝުކުރުވެރިވަމެވެ. މިއަދު
ސާފުކުރުން ދުރާލާ އަޅުގަނޑު ހަގީގަތާ

ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވޭނީ، ދިވެހިން މިހާރަށްވުރެ މުހިންމު ތަމްސީލެއް ޒަމާނީ ދުނިޔާގައި، އޭގެ ސަބަބުން ކުރަންޖެހޭނެ އެއްޗެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި މި މުޢާހަދާ ކުރެވުނުކަމުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން، އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިވަން ދެގައުމުގެ ގުޅުން ކުރިއަށްދާ އެކަށީގެންވާގޮތުގެ މަތިން ހިންގަންފަށާފައެވެ. އަޅުގަނޑާއި އެކުގައި، [illegible] [illegible]، [illegible]، [illegible] އަދި މާތް މަނިކުފާނުގެ ތުޙުފާގައި އެކުލެވިގެންވާ [illegible]

އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަނީ، އަޅުގަނޑު މިކުރި ޒިޔާރަތް ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިއްޒަތްތެރި ރަދުންގެ ސަރުކާރު، އިނގިރޭސީންގެ ހިތްތަކުގައި ދިވެހިންގެ މައްޗަށް އުފެދިފައިވާ ހުރުމަތްތެރިކަމުގެ ނިޝާނެއްކަމުގައި ގަބޫލު ކުރައްވާނެކަމަށެވެ.“

މީގެއިތުރުންވެސް ދިވެހި ސަރުކާރުން އިސްވެ އެދިވަޑައިގަތް [illegible]، އިނގިރޭސި ދައުލަތުން އެދިވަޑައިގެން ހުރިހާގޮތް ހިމަނާފައިވެއެވެ. މިސާލަކަށް ދިވެހި ދައުލަތުން ބޭރުގެ ވަކީލުން ބަލައިގަންނަ ދުވަހަކުން އެންމެ ފުރަތަމަ ބަލައިގަންނަންވާނީ، އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ ވަކީލްކަމުގައިވެސް އެއްބަސްވެފައިވެއެވެ. މިގޮތުން ރާއްޖެއަށް އެންމެފުރަތަމަ ވަޑައިގަތް އިނގިރޭސި ސަފީރު މރ. [illegible] [illegible] ވަޑައިގަތީ، 14 ޖުލައި 1960 ވީ ބުދަދުވަހުއެވެ.

އިބްރާހީމް ފާމުލަދޭރިކިލެގެ ފާނަށް ފަހު އަލަށް ވަޑައިގަތް ޒުވާން ދިވެހި ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާޞިރު، [illegible] ހިތްފުޅު ހަމަޖެހިވަޑައިގަތް ސަބަބުތަކުގެ ތެރޭގައި، ކުރީގެ [illegible] ސޮއިކުރެވުނު [illegible] ބަދަލުގައި، މިއަދު އެގްރިމަންޓު ކުރެވުމާއި، 100 އަހަރުގެ މުއްދަތު 30 އަހަރަށް މަދުކުރުމަށް އިނގިރޭސިން ގަބޫލުވުމާއި، އަހަރަކު 2000 ފައުންޑު (އޭރުން 100 އަހަރަށް ލިބޭނީ އެންމެ ދުވަހަކަ ފައުންޑު ނޫންތޯއެވެ؟) ގެ ބަދަލުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިދާރީ، ސިއްޙީ، ފަންނީ ތަރައްޤީއަށް ހަރަދުކުރުމަށް އަށްލައްކަ ފަންސާސް ފަސްހާސް ފައުންޑު ހިލޭ ދިނުމަށް އިނގިރޭސިން އެއްބަސްވުން ހިމެނެއެވެ. މީގެ ތެރެއިން، އެއްލައްކަ ޕައުންޑަކީ، ސީދާ ދިވެހިސަރުކާރުގެ ބަޖެޓަށް ހިލޭދެއްވާ އެއްޗެއެވެ. އޭރުގެ ރާއްޖޭގެ ހާލުހުރިގޮތުން، އެވަގުތަށް ދިވެހިސަރުކާރަށް މިއީ، ރަނގަޅުގެ ތެރެއިންވެސް އެންމެބޮޑު ރަނގަޅެވެ.

މިއެގްރިމަންޓާ ގުޅިގެން ދެފަރާތުގެ މާހައުލާއި ހިތްހަމަޖެހުމާއި ގުޅުންއޮތީ، ހިނގުކުރުވާ އަޅާނުލާނެތީ. ހައްދު މަސްއަލައާއި ގުޅިގެން އާންމުގެ ދުނިޔޭގެ ފެންނަމުންދިޔަ “ރަމް” މަންޖަރުގެ ލުޔަ ބަދަލުކުރިއެވެ. އެވަގުތު އިނގިރޭސިން އެދުން އެންމެ އިސްއެދުމަށްދީ، މުސްތަޤުބަލުގެ ދެފަރާތުގެ ގުޅުމާއި، ޖަމާލުގެ ތަރުޖީބާ އަވަހަށް ކައިރިވުމަށާއި، ކުރިއެރުމަށްޓަކައި، ކުޑަކަމުވެސް އެއަރޕޯޓް ހުރުމުގެ ހައްގަ ދުއްވުމަށެވެ. އިނގިރޭސިންގެ ޚަރަދުގައި ވަރަށް އަވަހަށް އެކަން ކޮށް ނިންމާނެކަމުގެ ޔަގީންކަމާ އެކަމަށެވެ. އެމިހުން އެދުނީ، މާލޭގެ އިރުމަތީ ފަރާތުގެ ބޮޑުފަރާތުގެ ބޭރުގައި، އެއަރޕޯޓް ހުރުމެވެ. އެވިއޭޝަންގެ އޮޕަރޭޓަރުން ރުހިވަޑައިގަންނަވާ ކަމުދާކަމަނާ، ނަމަވެސް އެއަރޕޯޓް ހަރުމަދަ، ހަރަންވާހި، ފިރިހަރަށް މާލޭގައި ނުކުރަމަރާ، މާލެއާ ދިގުމުއްދަތާ ތެރޭގައި މިއޮތީ ހުރިވާގައި ކަމަށެވެ.

މިލިޔަން ފަހަރިގަންނަމުން ދިވެހިރާއްޖޭގައި

އެއަރޕޯޓުގެ	ޒިޔާރަތް	އެޑުވައިސަރު	ހައްދު
މަސްއަލައިގެ	ޖޫރިއަސްނާ		އައުގަނޑު

ދަންނަވާފައި އެވަނީ މިސަބަބަށްޓަކައެވެ.

ދެކެވުނު ވާހަކަތައްގައި ހަނގަބަހުން ލިބުން ރުއްދުއަކާއި ގުޅިގެން، އިނގިރޭސިން އެކަމަށް އަވަސްވެގަތެވެ. ހިމާޔަތަކަށް ކަމަށްޓޯއެވެ. މާރުކޮމަސް ދުލޫރް އާއާޖިހިގެން އަދި، އޭޕްރިލްމަހުގެ 4 ވަނަދުވަހު ފަސްމީހުން އާލާފުވޭ އިނގިރޭސި ސާރުވާ ހީވަމަށް މާލެއަށެވެ. އެއަރޕޯޓް ހުރުމަށް ހުރިލާ ސާރުވާ ލުޔުމަށްޓަކައެވެ.

ބޮޑުފާރުންބޭރު

ނުސްވޭރު ބޯވަރަސްޖެ އޭރުވެސް ހަމަ އޮކްޓޫބަރުމަހުގައި މިހާރުވެސް (2012 މ.) އާއޮތީއެވެ. ދަނޑުގެ އިރުމަތީފަރާތުން ލިބަހަން މީހުން ތިބޭން ފަސަހަރަވަރަކަށް ފުރޮޅޫލުގެ މާލޭގެ އާދައިގެ މަގެއްގެ ފުޅާމިންގެ ޖަގަދުލާރު އިރުމައްޗަށް ހުންނާނީ މާލޭގެ ބޮޑުފާރުގެ ބައެވެ. މަޖީދީމަގާ ދިމާއިން، އެމަގުގެ ފުޅާމިނާ އެއްވަރުގެ ކަނޑުމަތި ތުވާލުފުރައި، ދުރުން އެންމެ ވަރަށްފުޅާ މަގާ ހަމައަށެވެ. މަގުގެ ދުވަސްގައި އޮންނާނީ ބޯހުސްގެމި ވަރުވާ. ބޮޑު ޖަނގައްޔާއް ކަހަލައެވެ. އެ ދުނިޔޭގެމަވަރީ، ޕޯކޮރީޖީން މާލެއަރައި ހަނގުރާމަ ކަމަށްފަރާނަން

ހަގީންވިދާ އައްޑޭ އަނދިރިއަޅޭ ވާނީ އެއްވަރު ކިޔާފައި، ވާނެގޮތެއްވުމަށް ދިވެހި ތަރުތީބުގައި އާރު އިންސާފު، އަދިރަސްގެ ފޮނުވުން ދުރުކޮށްލާފައި ހިފަން ދުރު ބަދަލު ދުވެގެން ވަންތަކުރަން ބޭނުންކުރާނެ ވަރަކައިގައި ހިތާ ދުނިޔެމަތިފިވެ.

މަޖީދީމަގުން ފެށިގެން އުތުރަށް ދިހަ ބޮޑުފާރު ރޮނގަލިމަގާ ހަމަޔަށް ގޮސްފައި ކަނޑުމަތް ދިރުކޮށްފައި އުމުރަށްގޮސް ނިމުނީ، މާލޭގެ އިރުމަތީފަޅުތެރޭގައި ކުޑަވަރެއްގެ އެއަރޕޯޓެއް ހަދަން ޖާގަ ތިރީން ހުރިކަމަށްވެއެވެ. އާރުވޭސްއަމެވެ. މާދުން އެވަގުތު ހިއްކައިއިރު ބައެއް ހިއްކައި އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ވެރިކަމުގައިވެސް ވަރަށްބޮޑުތަން މާލޭގެ ބިމަށް އިތުރުކުރެވުނެވެ. އޭގެފަހުން، ބޮޑުކުރަން ފަށައި އިތުރަށް ނަމުވަރަށް މާލެ ބޮޑުކުރު (ޖަޕާން ސަރުކާރުގެ އެހީގައި) މާލެވަރަށް މިހާރު މިއޮތްގޮތަށް ބޮޑުކުރައި ނިންމާލީ، މައުމޫން އަބްދުލްގައްޔޫމުގެ ރައީސުކަމުގައެވެ.

އިނގިރޭސިންގެ އެއަރޕޯޓް

ހުޅުލޭގައި އެއަރޕޯޓް ހެދުމުގެ ސާވޭއަށް އިނގިރޭސި ދައުލަތުން ބަދަލު ފޮނުވައި، އެވަގުތު ބޮޑުވަޒީރުކަން ބިންސާފުކޮށް ދަގަނޑު ފިލާ އަތުރައިގެން ތައްޔާރުކުރި ކުޑަކުޑަ އެއަރޕްލޭން ވަރަށް ކުރުމުއްދަތެއްގައި ނިންމުނެވެ. އެންމެފުރަތަމަ މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައެވެ. އިނގިރޭސިން ހުޅުލޭގައި ހެދި އެއަރޕޯޓަށް ފުރަތަމަ ބޯޓެއް ތިރިކުރީ 19 އޮކްޓޯބަރު 1960 - 27 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1380 ވީ ބުދަދުވަހުގެ މެންދުރު 1.55 ގައެވެ. ފުރަތަމަ ހުޅުލޭ ބިމަށް ތިރިކުރި މަތިންދާބޯޓު އައީއެވެ. މިއަދުހަމަޔަށް އާގޭ ކުރިން ރާއްޖެއަށް އަންނަނީ، ކަނޑުމަތީގައި ޖައްސާ މަތިންދާބޯޓުފަހަރެވެ. އެބޯޓުފަހަރު އަކީ އަންނަނީ، މާލެ ރަސްފަނު ކަނޑުމަތިން ނުކުންނައިރު، ނުކުންނަ އެހެންދުވަހަކަށް ދަނިން ވާގޮތަށް ކުރެއްވި އިރުމަތީ ޖައްސައި، މާލޭގެ ތޮރިން ސަމޮލާވަރަކަށް ފިޔަބަރު ކަނޑެއްގައި އޮންނަ ބަދަލުގައެވެ.

1.55 ގައި ހުޅުލެއަށްޖެއްސި ބޯޓު ފުރައިގެންދިޔައީ، ހަމަ އެދުވަހުގެ ހަވީރު 3.45 ގައެވެ. މިއަދުތިރިކުރި، ނިއުޒީލޭންޑްގެ އެއަރފޯސް ބްރިސްޓަލްފްރެއިޓަރ ވިންގެ ދުރުބަރަކީ ބޯޓެވެ. ބޯޓުގެ ކެޕްޓަން ފައިބާ ފްލައިޓް ލެފްޓިނަންޓް ބައިލްކްލިފް ދިވިހިރާ ގައި ހިންނަވާ ޕޫޓާ ސްމިތު އާރުލިންގްޓަންޕިއްޔާއެވެ. ބޯޓުން ވޭތިގެމީ، ސާ. ގަމުގައި ހުންނަވާ އިނގިރޭސިންގެ

އެއަރޕޯޓެއްހަދަން، އިނގިރޭސިން ބޭނުންވި މާލޭއިރުމަތީ ފަރާތު ބޮޑުފާރުންބޭރު
މަޖީދީމަގުން އިރަށްދޮށް، ބޮޑުފާރުން ބޭރަށް ނުކުމެވޭނީ، ފޮޓޯގެ ކަނާތްފަރާތުން
އެފެންނަ ކެނޑުމުންނެވެ. (1960)

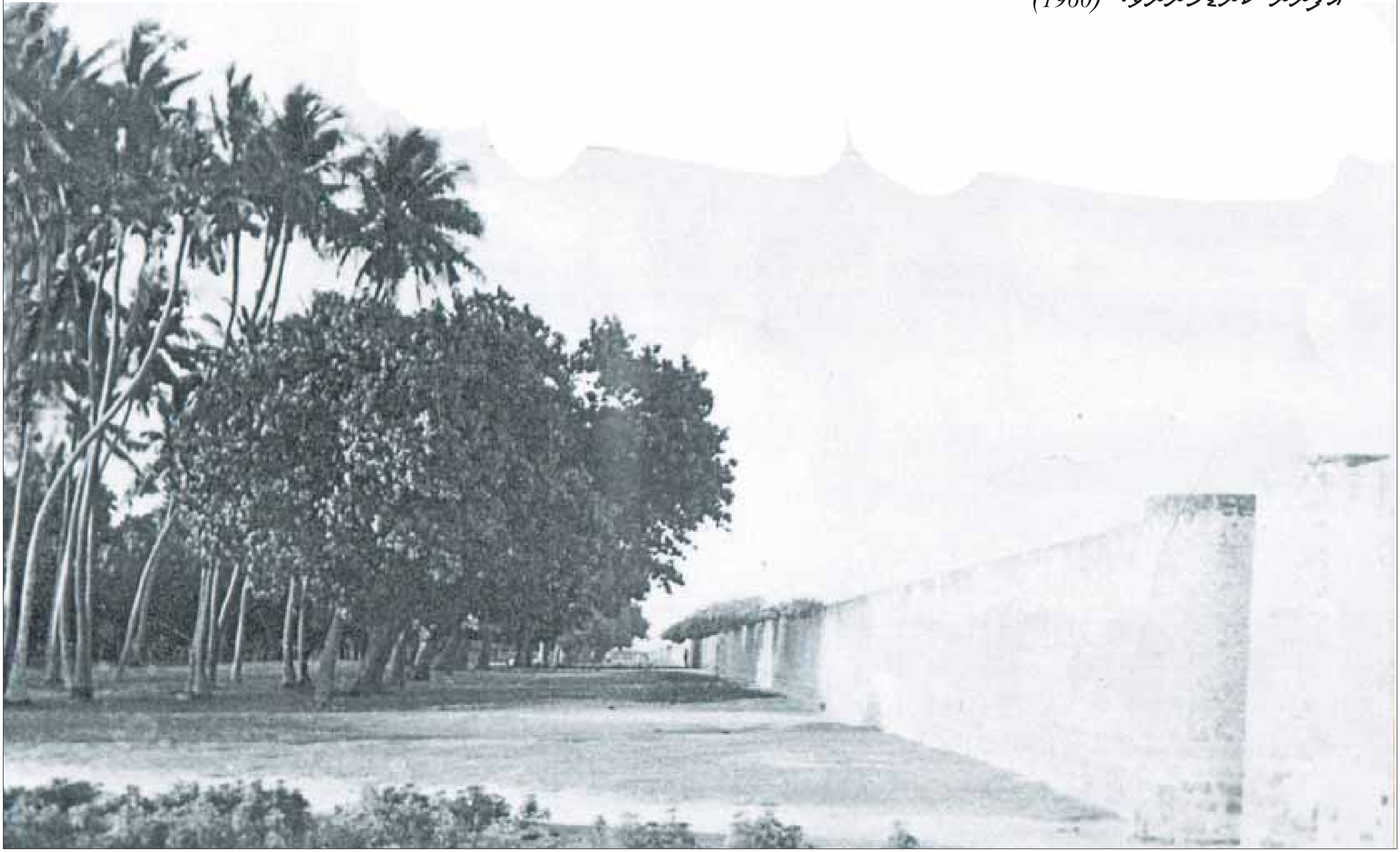

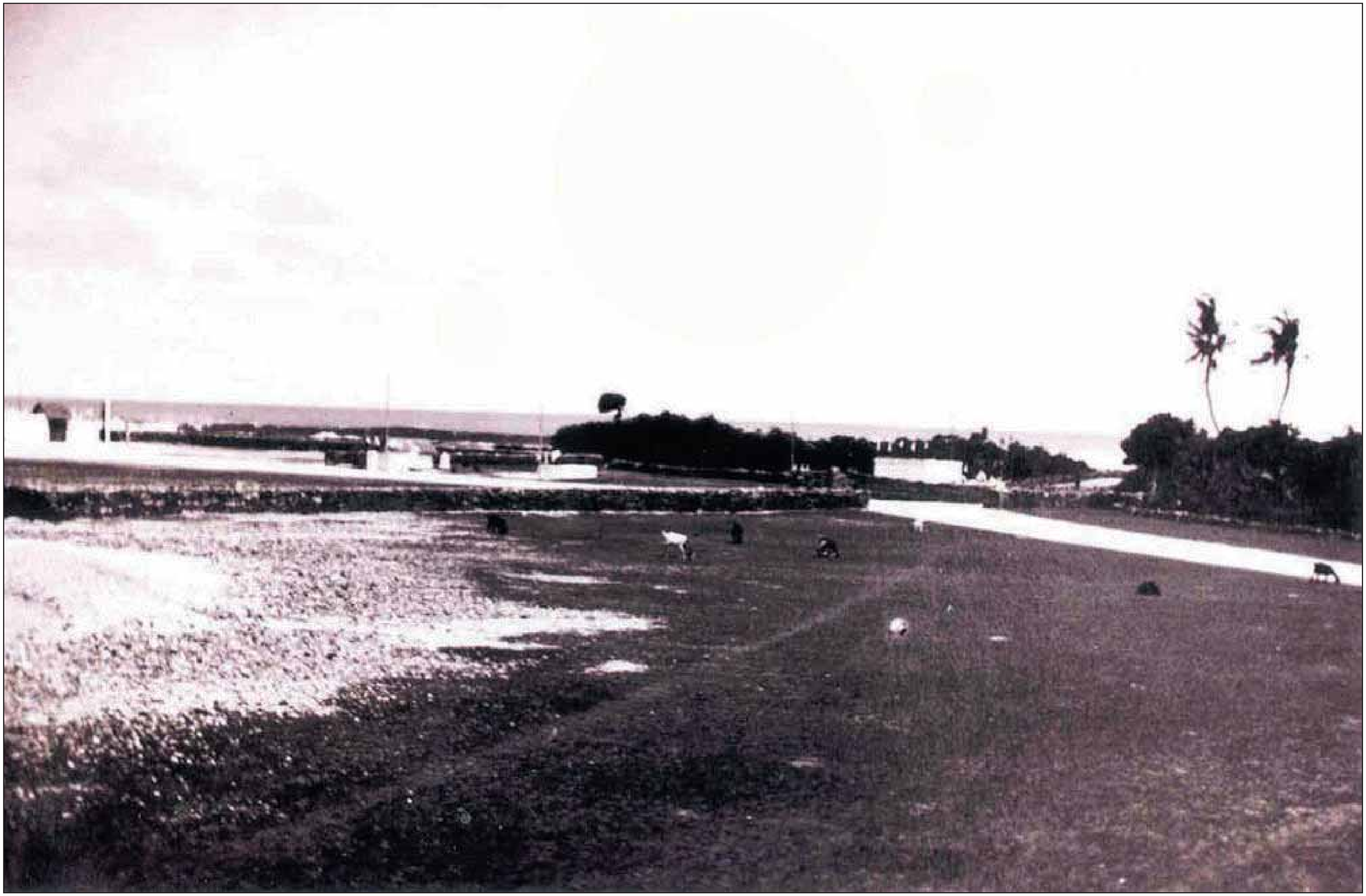

1-076

ބޮޑުފާރުން ބޭރުން މާލޭގެ އިރުމަތީފަރާތް ދެކުނަށްގޮސް ނިމޭ ދުނގެތިވަލޭކިއާހިސާބު
ވާތްފަރާތުން އެފެންނަނީ، ފޮނުޒިޔާރަތްކޮޑުގެ ހަބްޝީގެފާނު ޒިޔާރަތެވެ. (1960)

[illegible] ނަން، [illegible] ނިސްބަތްވާ ޒިޔާރަތް މިއީ، [illegible]
[illegible]، އިރުމަތީ[illegible]. [illegible]
[illegible] ވަޑައިގެން [illegible] މިއީ، [illegible]
ޒިޔާރަތްކަމަށް ބުނެއެވެ. (1960)

1-077

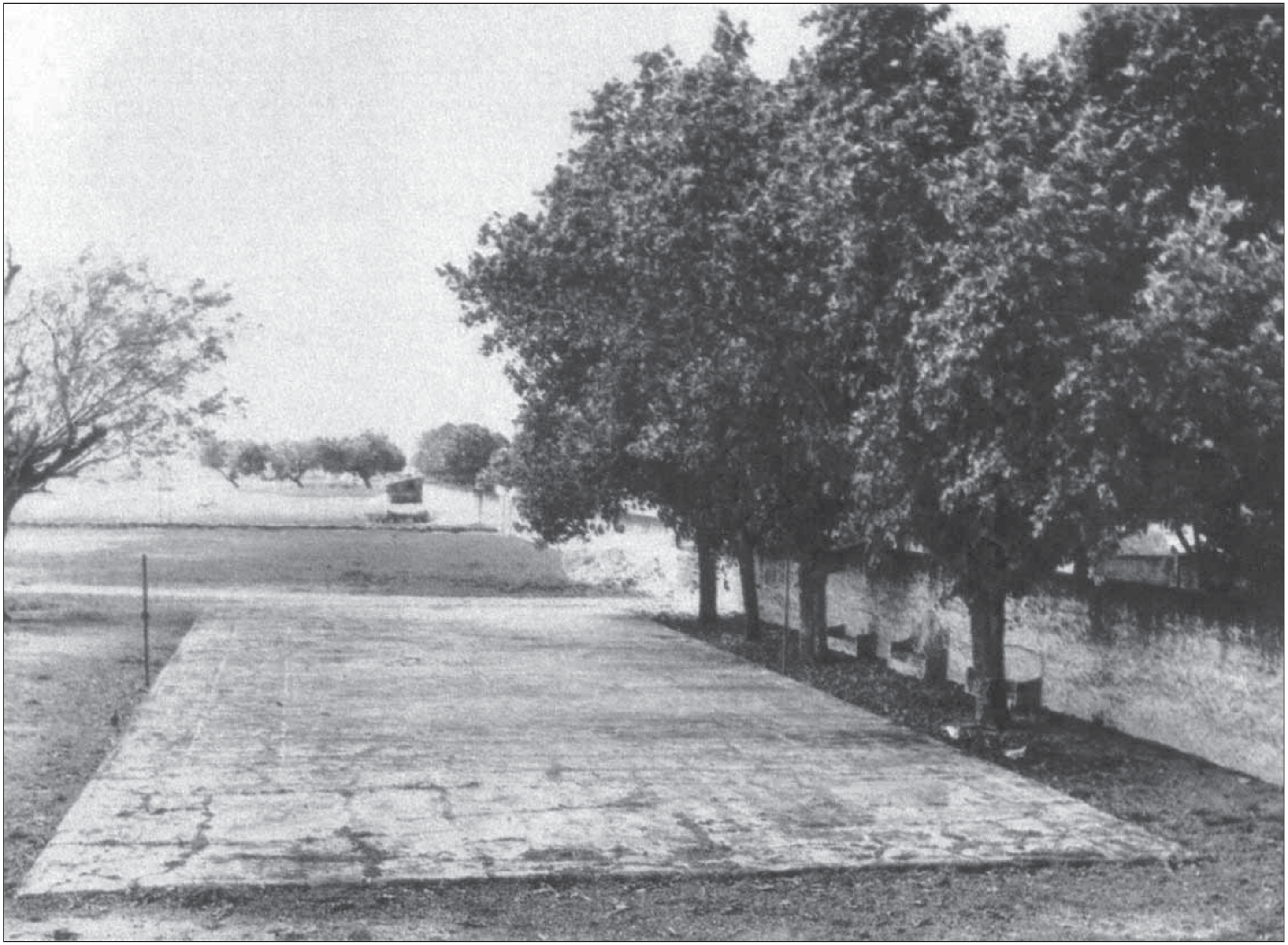

1-078

ފޮޓޯގެ ކަނާތްފަރާތުގައި އެވަނީ، މަޖީދީމަގު ނިމޭ ކެނޑުމުން އުތުރަށްދިޔަ ބޮޑުފާރެވެ. ހެންވޭރު ރޯޝަނީމަގުން އަތިރިއަށް ފޭބޭނީ، މިބޮޑުފާރުގެ ކެނޑުމުނެވެ.
ފޮޓޯއިން އެފެންނަ ބާސްކެޓާއި ޓެނިސްކުޅުން ކޯޓަކީ، ރާއްޖޭގައި ފުރަތަމަ [illegible] ކޯޓެވެ.

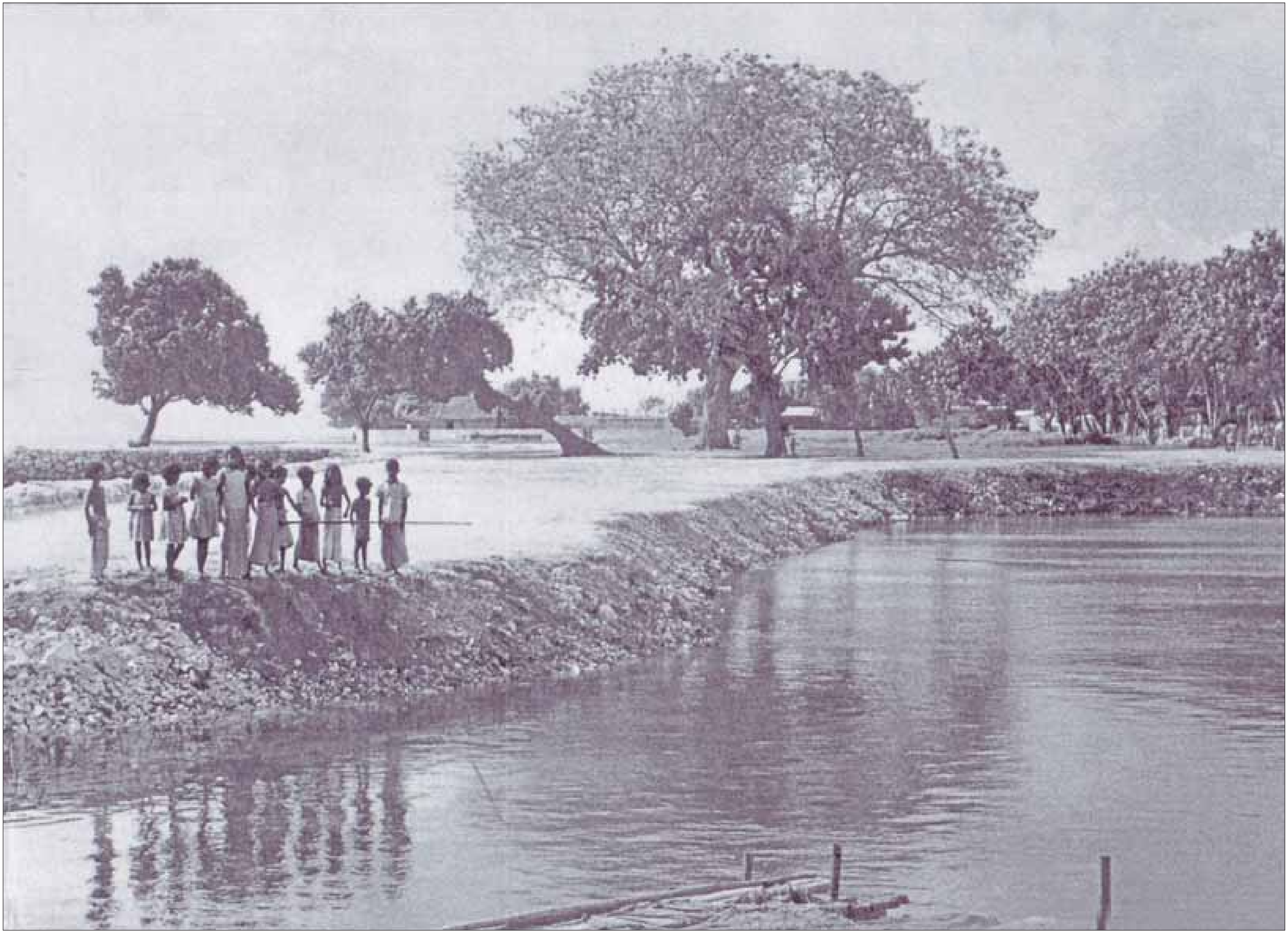

1-079

މާލޭގެއިރުމަތީފަރާތު ބޮޑުފާރުންބޭރު - އުތުރަންގޮސް ނިމޭ މާލޭގެ އިރުއުތުރުކަން (1960)

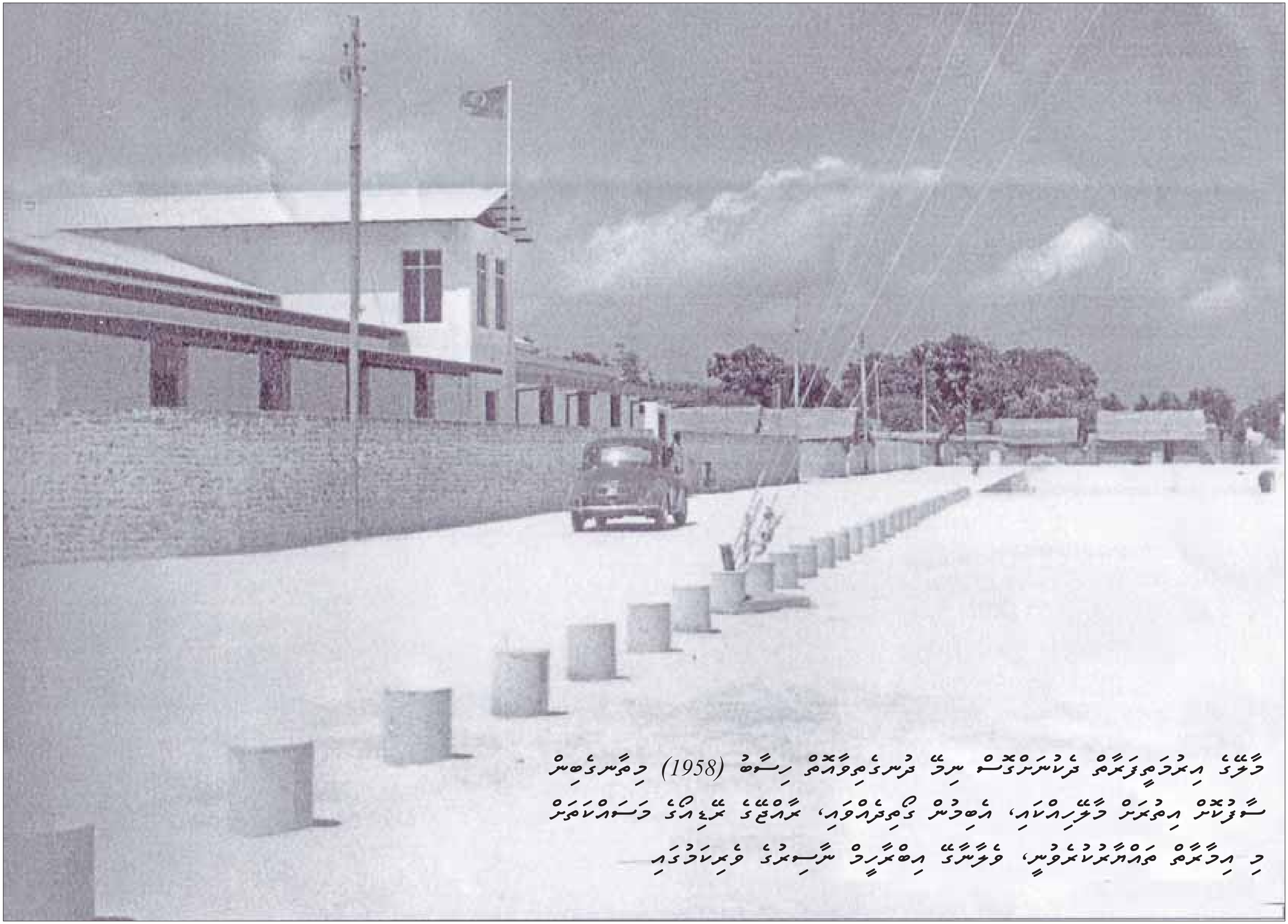

މާލޭގެ އިރުމަތީފަރާތް ދުކުނަރުގަސް ހިމާ ދުނގެދިވާއްޔާ ހިސާބު (1958) މިތާނގެބިން
ސާފުކޮށް އިތުރަށް މާލެއަށްޓަކައި، އަބުރުން ގޮތުގައިވެއި، ރާއްޖޭގެ ރާއިޖެއްގެ މަސައްކަތަކަށް
މި އިމާރާތް ބައްދަލުކުރުވުނީ، ވަޒާރާގެ އިބްރާހިމް ނާސިރުގެ ވެރިކަމުގައި

1-080

ބޯޑުޖާރުންބޭރު - މާލޭގެ އިރުމަތީފަރާތު އަތިރިމަތި
އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ވެރިކަން ނިމުނުއިރު މެރިންޑްރައިވް (1978)

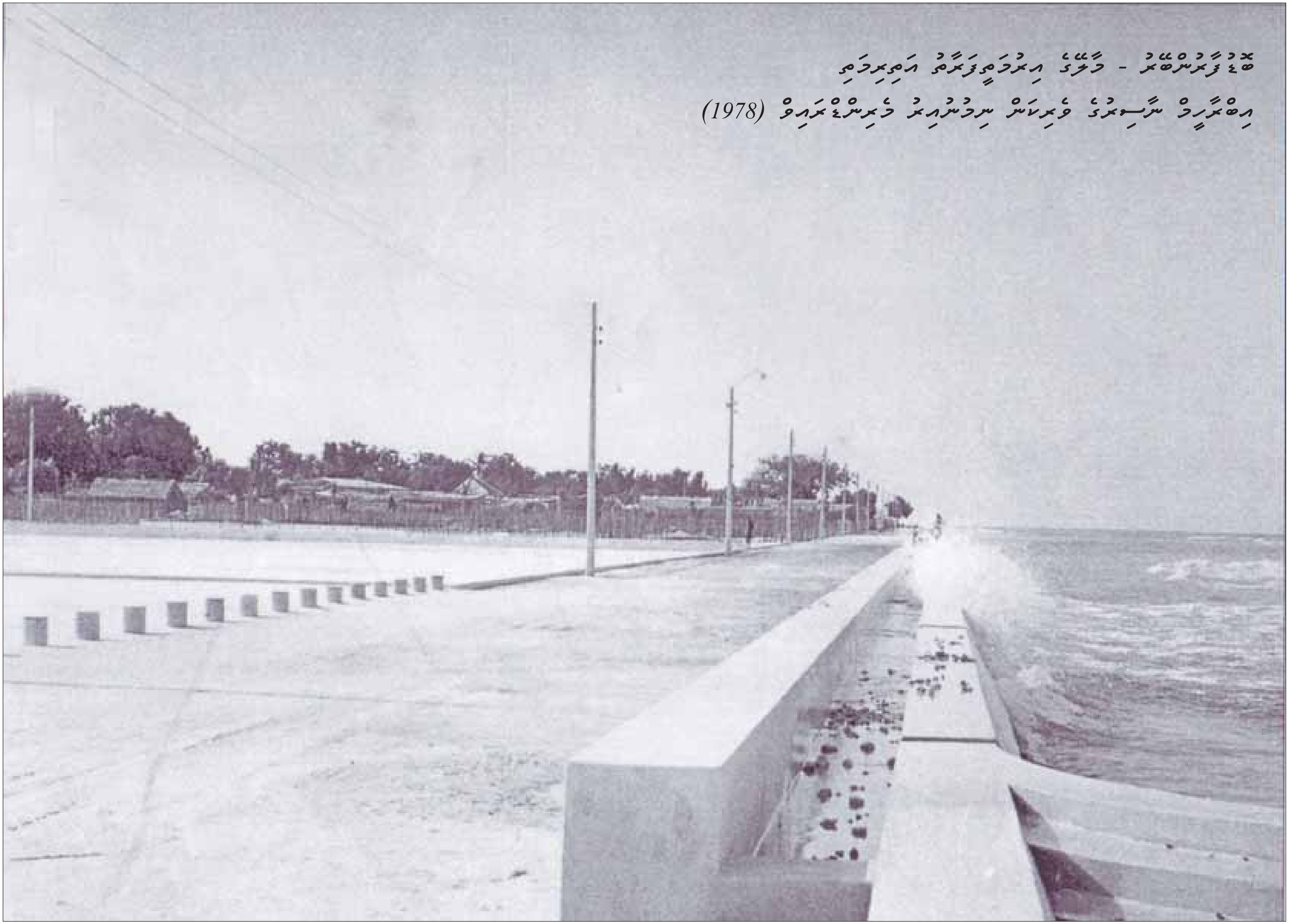

ކޮމާންޑިންގ އޮފިސަރެއް. އެބޯޓުގެން ޑޯނީގެ އަރިހުގައި ދޫނިދޫއަށް ވަޑައިގަތުމަށްފަހު، ދެގަޑިއެއްހާއިރު ފަހުން ވަޑައިގެން ފުރާވަޑައިގަތީއެވެ. ދައުލަތުގެ ބައެއް އިއްޒަތްތެރިން ބޭސްބައްލަވާ ފެއްވުމަށް ބޭސަން އަރާވަޑައިގަތެވެ.

ދޫނިދޫއަކީ، އިނގިރޭސި ސަރުކާރު ހުންނެވުމަށް ދިވެހި ސަރުކާރުން ހަމަޖައްސަވާފައިވާ ވަކިރަށެކެވެ.

އިނގިރޭސިން، ދަގަނޑު ފަހަރެއްގައިގެން ހުރި މި އެއަރޕޯޓުގެ މަސައްކަތް ހިނގުމުން ދިރާއި، އުމުރުންގެ ހަރަދުގެއެވެ. މަސައްކަތު ކުރަން މިހުން ދިއްމު، ސަރުކާރުންނެވެ. އިނގިރޭސިން އެކަމުގެ ހަރަދު ދޯޖަހަލެވެ. މަސައްކަތުގެ ސަރުކާރުގެ ގޮތުގައި ހުންނެވި، ވަސްމީރު ބޯޖެ އިބްރާހީމް ކަލޭފާނުވެ.

ސަރުކާރުން އާރުވަނީ، މަޖީދުއްރާގައި އިންގިލިސް މީޖައަދަރު ހިތަވައިދުއްވަން ފައްބަވާފަޔައެވެ. ބާރުގެ ބާލަކަރުން ގެންނަވައި ގެންނެވެ. އެފަދަ ކަންކަމަށް މި އެއަރޕޯޓުގެ ސަބަބުން ފަސޭހަކަން ލިބުނެވެ.

ދަން، މި ހިމެނޭފަދަ، އެއަރޕޯޓު ހެދުމުގެ މަސައްކަތް ހިނގަމުންދަނީ ގޮތުގެ ފިހާގޮތެވެ. ޢިނާޔަތްތަކަށް ކާމިޔާބު އިންނިވަ ނުކުރެވުނީ، ލިބިދާނެ ސަޅި ލިބުނު ބޭފުޅުން، ސާދާ މީހުން ދަކުވިވެސް،

ޚާރިޖީ ދާއިރާގައި މަސައްކަތްކުރައްވާ ބޭފުޅެކެވެ.
މިލިޔުން ނަގާފައިވަނީ “ވިޔަފާރި މިއަދު” ގެ 4 ވަނަ އަހަރީ ނަމްބަރުންނެވެ. އެ އަހަރީ ނަމްބަރުގެ ހުރިހާލިޔުމެއްހެން ސަބަބުންސިފް ލިޔުނީ އަލުގަނޑެވެ. މިލިޔުމުގައިވެސް އެވަނީ އަލުގަނޑުގެ އަމަލުކުރެވެ. ސަރުހަދު ހިތަވައެވެ.

އައްޑޫސަރުކާރު

އަފީފުގެ އިސްވެތިބި ގިނަބަޔަކާއި އާއްމުންވެސް ބައިވެރިވެގެން ހިތަދޫ އަބްދުﷲ އަފީފު އިސްވެރިކަމުގައި، ދިވެހިރާއްޖެއިން ވަކިވެ ފެށި ވެރިކަން ދިހަގުރާއްޖެވިވާލިން ކުރިއަރަން ހިތަދޫއެވެ. އިސްވެރިންގެ ވަރަހާ، އެހިރާ، ރަށުތެރޭގެ ދަނޑުތަކެވެ. އަދި، އައްޑޫގައި ކުރަން ބޮޑުނޭނގި ހިނދުކަލަމު އިސްވެރިންނަށް ކުރަން ގެންދިޔައެވެ. ފަހު ނިމު ދަމި މިއަދީ، ދިވަހަރުފެށި ނިޔާބޮޑުވެދާ ރަށުގެ ފުރަސަތުއަކަށް ދަނޑިބޭކުރެވުނެވެ.

ހަމައެއާއެކު އައްޑޫމަސްއަކީ ސަރުކާރުން ބޮޑުކުރުވާ ގޮތަށް ނިގުޅުވަބޭ، އަގުއްވަނ ޖޯހަ ފިޔަވަގުމަށް ދިވެހި ސަރުކާރުންވަސް ގެންދިޔާ އަގުއްވަދުންނެވެ. ކާފިރުތަކުގެ އެފުއްދުނެވެ. މާލޭގައި، ސިފޮޅުގައި

ރާއްޖޭގެ مستقبل އާއިގުޅޭ "ހުޅުލޭ" ގައި [illegible]...

ހުޅުލޭގައި ވަރަށް ރީތި عمارة ތަކެއް... [illegible]... އިނގިރޭސިން [illegible]

جليل

[illegible]

[illegible]

1-082

[illegible] وزارة المالية [illegible]

[illegible] المرحوم [illegible] ابراهيم [illegible]

[illegible] الوداع [illegible] ١٩٦٠ މ [illegible] جولائي [illegible] 14 [illegible]

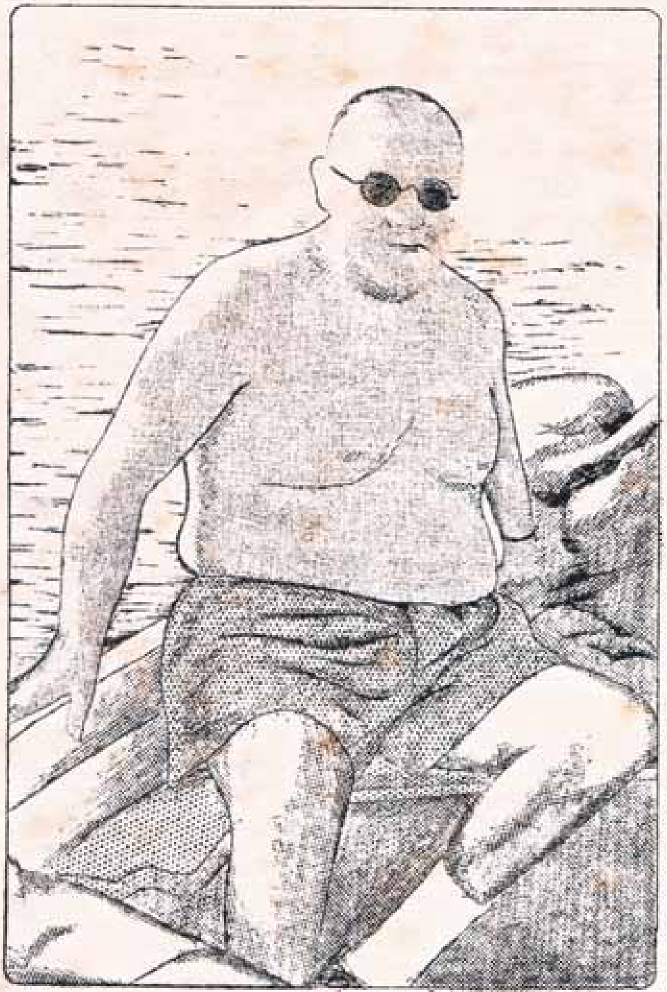

1-083

މިސްޓަރ [illegible]

[illegible] وظيفة [illegible]

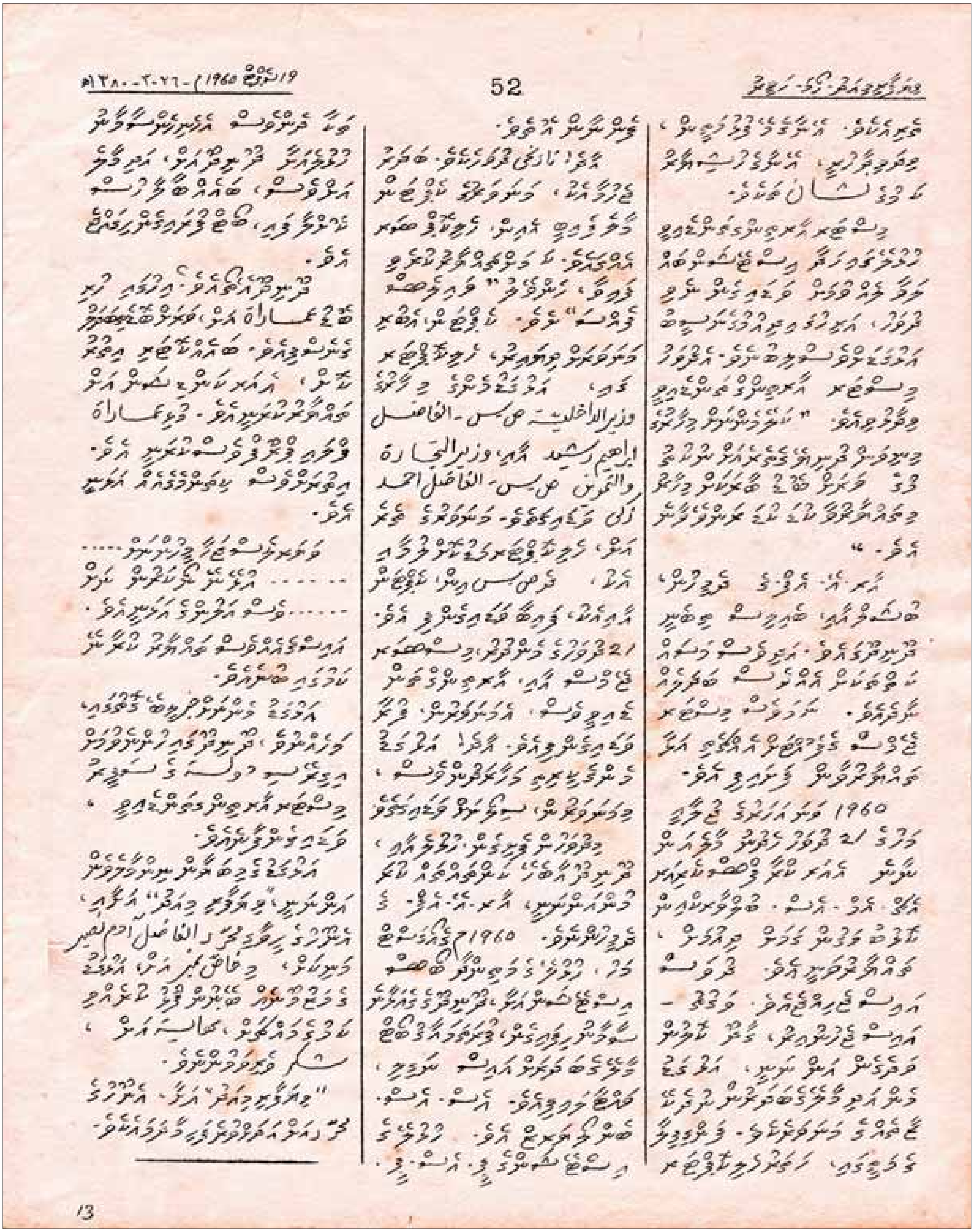

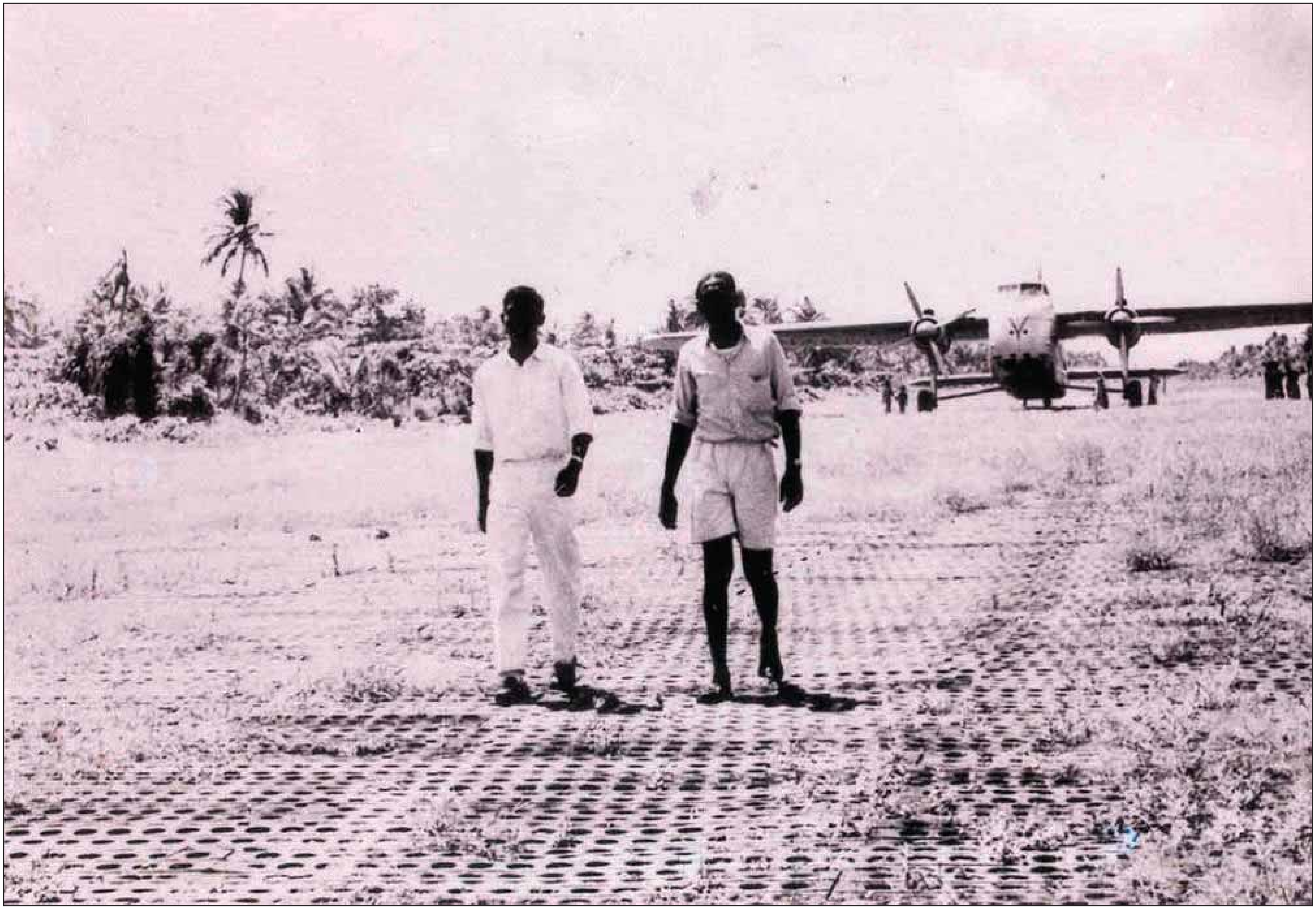

1-084

އިނގިރޭސިން ހެދި އެއަރޕޯޓަށް ބޯޓެއް ޖައްސާފައި - ބަލާލީމުންގެ ކަނާއަތްފަރާތުގައި އެހުންނެވީ ބޮޑުބެ އިބްރާހީމް ކަލާފާނެވެ.

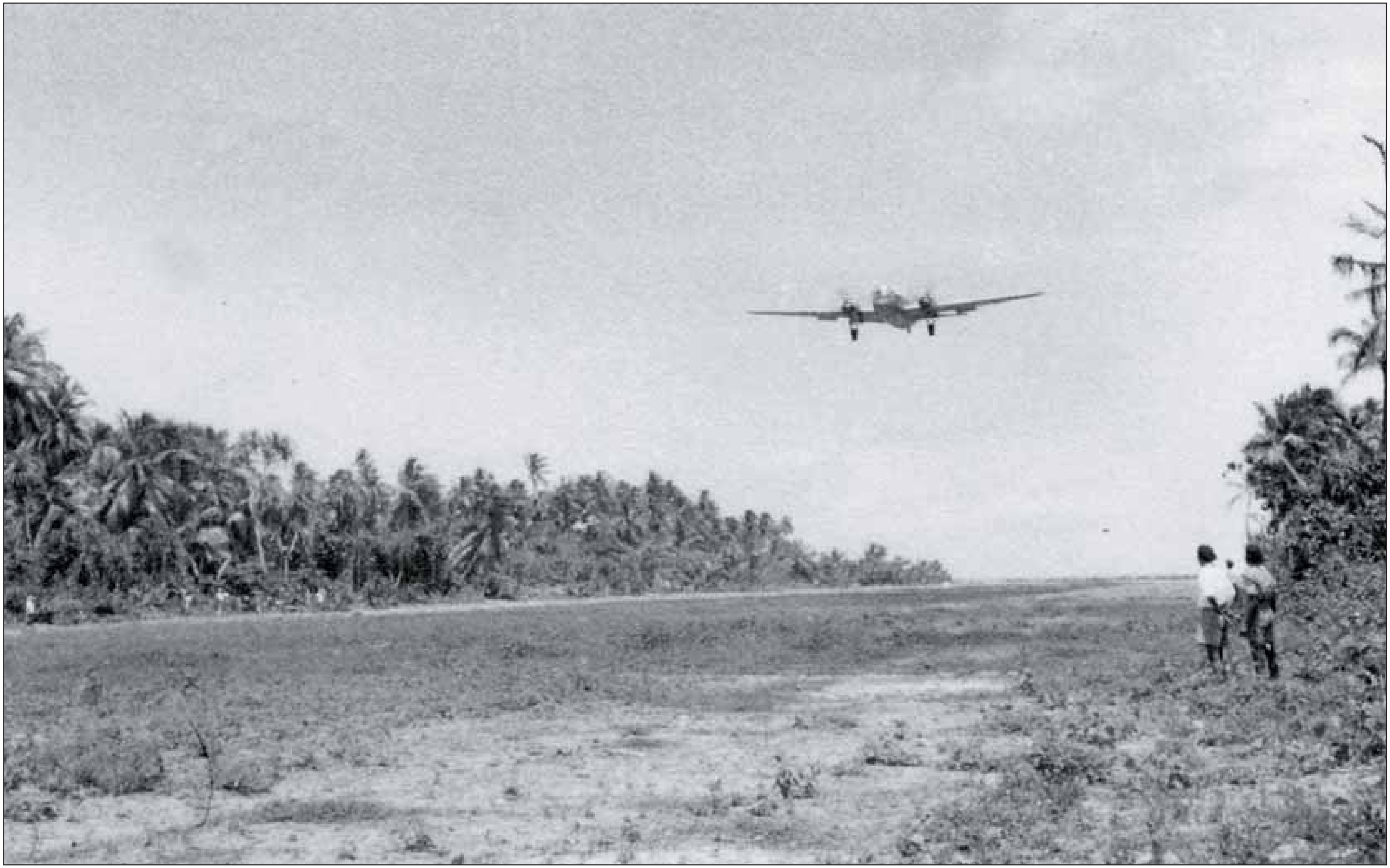

1-085

އިނގިރޭސިންގެ އެއަރފޯސަސް ފުރަތަމަ ބޯޓު ވިރިއުރަނީ

19 އޮކްޓޯބަރ 1960 - 27 ރަބީއުލްއާޚިރު 1380

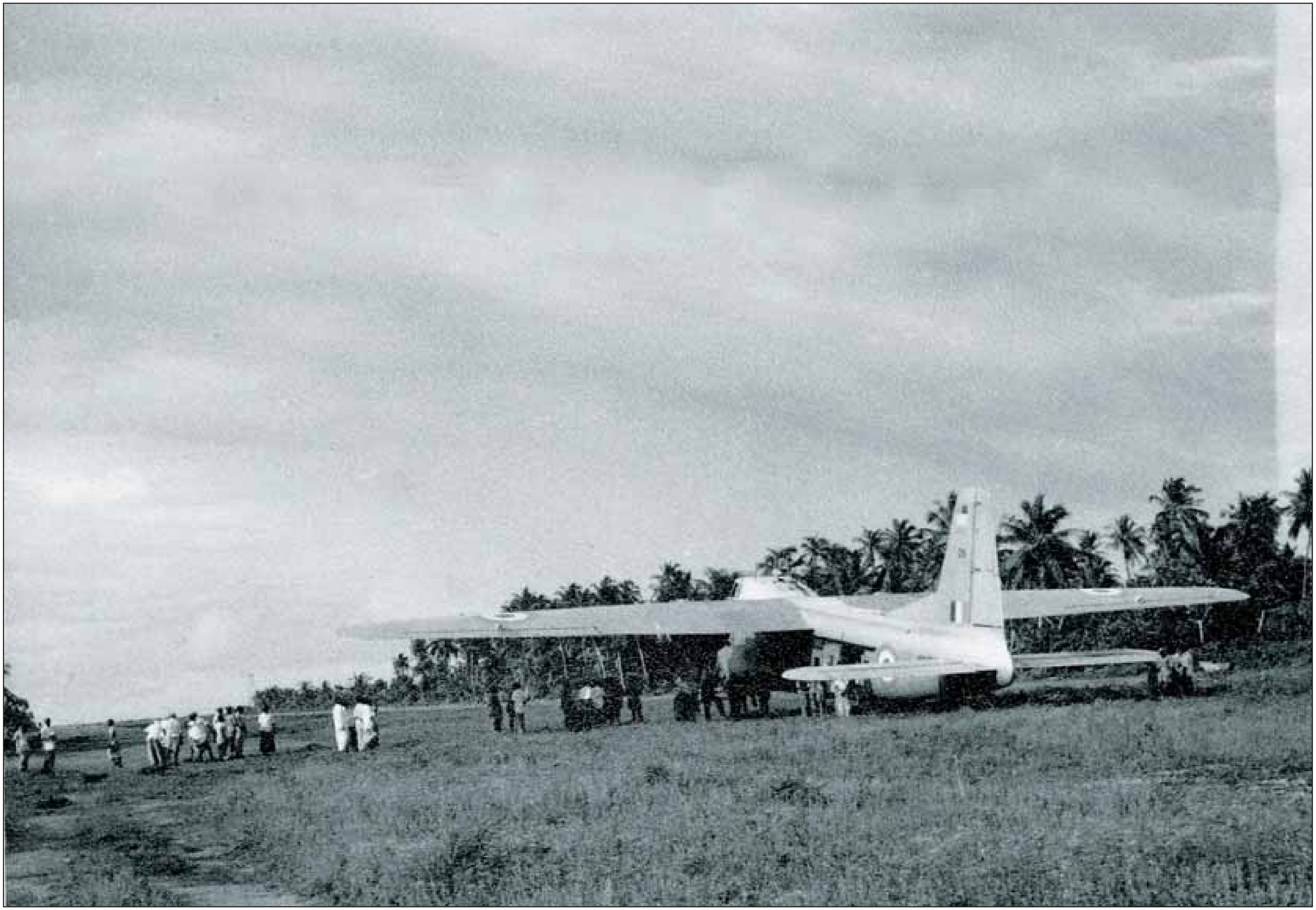

1-086

ފުރަތަމަ ބޯޓު ވިރިލާންގައި

ވާހަކަތަކެއް ދެއްކެނީވެ. ބަހުސްތަކެއް ކުރެވުނީވެ. ވަގުތުތަކާއި ޚަރަދު ތަކެއްވެސް ވޭތިވަމުން ހިނގަމުން ދިޔައެވެ. މިކަންކަން ހިނގަމުންދިޔަ ނަމަވެސް، އެމްޑީޕީގެ އެގްރިމަންޓަށް ދިވެހި ބޮޑުވަޒީރު ކުރައްވި އިތުބާރުގެ ބޮޑުކަމުން، ހުންނަވަސް ބޭނުންކުރު ނުވާވަރުގެ ހިތާމަކަމުގައި އިބްރާހިމް ނާސިރު ހުންނެވިއެވެ. މަސްއަލަ ފުރުމާ ގެނިގެން އޭނާގެ ދުރުފުގެން ވެރިވި "ރަސްކަން" މުދިނުހުން "ޖިޖުވާ" ޖައްވައި ގެންނެވެ. (ދިވެހިންގެ ތާރީޚުގައިވެސް ދެކޮޅު ކުރި އާދައިގެ ވަރަކަށްވުރެ ރަށްތަކުގެ ހުއްޓަ މިހުރިހާ ނުފޫޒެއް. ނާސިރުގެ ދެކޮޅުވެރި އާދައިގެ މިހުރި ފަރާތްތަކުން ރަށްވަނަވާ ނުވެއެވެ. އެދުވަސްވަރު ގިނަދުވަހުން ބަޔަކުގެންނެވި، އެއީ އެނާގެ ޝަރުޢީ އިންތިޚާބުގެ ބައެއް ކަމުގައެވެ.)

ގެންނެވި ގޮތަކަށް ހަމަޖެހިނުދީ ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ބާރުގެދަށަށް ގެންނެވުމަށްޓަކައި، މާލެ ވެރިކަމުގެ ނާއިބުގެ ފުރަތަމަ އެއްޗެއް އެއްޗިތަކެއްގެ ބޮޑުވަޒީރު، އެނާގެ ހައްޔަރު ވަޒީރުންނާއި، ރައްޔިތުންގެ ޖުމްހޫރިއްޔާ، ރައްޔިތުންގެ ހާލު ބައްޔަވާޖައްވަން ވަޒީރުގެން އެވައްވަރުގެ އިންޖީނުޖީ އެދެނިއްޔާ ހާއްދުވެފައި. އެކަމަށް މުހައްމަދު އަލީގެ

ދިވެހިވެރިކަމުގެ ބޮޑުކަމުގައި، ޒުވާނުންގެ ހިއްސާއަކީ ވެރިންގެ މަސައްކަތް ހިމާޔަތްތެރިއެއްކަން، އެހާއަމަށް އަމާނާތެއްކަމުގައިވެސް، އެމަނިކުފާނުގެ މަސްދަރު ތަކެއްމެ ބާރުމިނުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިޔާސަތު މިހާތަނަށް ދިރޭ ކަމުގެ ހަމަތަކެވެ. އާދެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮޑުވަޒީރު ހުންނެވި ސިޔާސީ މުރާލިތު ދިރުވާގެން ހިފެހެއްޓެވިއެވެ. މިއީ، ނިޒާމުދާރީ ބޮޑުވަޒީރުގެ ސަރުކާރުން، ދިމާދި ބޮޑުވަޒީރުގެ ސަރުކާރުގައި ހުންނެވި ހުރިހާ ވަރަށްބޮޑު އިބްރާހިމް ނާސިރުދެއެވެ. އެދެވުނުގެ ސިޔާސީ ބާރުގެން ހުންނަ ވިސްނުމުގެ ވަސީލަތްތަކެއް ވީގޮތަށް ހުދުމުޅިން ފުރަތަމަ ވެރިކަމެއް ވިދާޅުވިއެވެ.

މަސްއޫލިޔަތުތަކުން އިސްތިއުފާ ދެއްވުމަށް ވިދާޅުވިއެވެ. (21 މާރިޗު 2012 ބުދަ)

1959 ވަނަ އަހަރުގެ ފެބުރުއަރީ ސަރުކާރުގެ މައިގަނޑު 9 ޖަހާ އެހެންނަމަކުރު، ބޮޑުވަޒީރު އަލްހާއްޖު ހަސަން ނަސީރު ބަލައިލަވުނު އަލަށް އުފެދުނު ސުވާދީބު ރައްޔިތުންގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ބޮޑުވަޒީރު ވިދާޅުވިއެވެ. އަޖާ އިހަސަން ނާޒިރު ވަޒީރުން، ވާރުގެ އިސްކަމިއްޔާ ދެކޮޅު ހުޅުވާލީއެވެ. އަޅު އިސްލާމީ އުސޫލުތަކުން ގެނައި ބަދަލު، ގުދުރަތީ ވަސީލަތް ހަދަވައި ނިންމެވިއެވެ. ސުވާދީބު ޖަމުހޫރިއްޔާގެ ބައްޔަތަކުގެ އެއްގަމަށް،

މާލެއިން ފޮނުވި ދިވެހި ފަޅުވެރިންނާއެކު، މާފަންނު ހުދުއަސްރުމާގޭ މުހައްމަދު ހަސަން މަނިކު މާލިމީއަކަށް ހުރެގެންނެވެ. (އަޅުގަނޑުގެ ވަރަށްގާތް ރަހްމަތްތެރި، މިހާރު އުމުރުން 90 ވަރަކަށް އަހަރުގެ މާލިމީ މުހައްމަދު މަނިކުގެ ނަން ކިޔެވުނީމާ ހަނދާންމިވީ އޭނާ ހައްދަވާ ކަލަންޑަރެވެ. އަޅުގަނޑު ޗާޕްކުރާތާ މިއީ 45 ވަނަ އަހަރެވެ. ކުރިން އަސްރުމާގޭ އިސްމާއީލް ކަލޭގެފާނު ތުއްތު (އަބްދުﷲ އިސްމާއީލް) ހެއްދެވި ކަލަންޑަރު އޭނާ އަވަހާރަވުމުން ދެން ކުރިއަރަން މިގެންދަވަނީ، ހުދުއަސްރުމާގޭ މި މާލިމީއެވެ. އެންމެ ފަހުން މިއަހަރުވެސް ހުއްޓިއެވެ. އޭގެ އިތުރަށް މިހާރުގެ ދިވެހިން ނުދަންނަން މި މާލިމީގެ އެންމެ ހިދުމަތެއްގެ ވާހަކަ ދަންނަވާލާ ހިތްވެއެވެ. ދުލިހެޔޮވި ގައުމު ހަނދާން ނައްތާނުލެވޭ މުހައްމަދު އަމީނުގެ ދައުލަތުގެ މާލިމީއަކުވެސް މިއީއެވެ. އޭގެފަހުން ދިވެހި ރަސްގެފާނު މުހައްމަދު ފަރީދުގެއެވެ. ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ފާރޫގީ ކިލެގެފާނުގެއެވެ. އޭގެފަހުން، ބޮޑުވަޒީރު، އަދި ގައުމުގެ ރައީސް އިބްރާހީމް ނާސިރުގެއެވެ. ނާސިރުރަސްގެފާނު، ރައީސް މައުމޫން އަބްދުލްގައްޔޫމްގެއެވެ. ހަތްދިހަ ވަރަކަށް އަހަރަށް ދިގުދެމިގެންދިޔަ ދިވެހި ގައުމުގެ މިފަސްވެރިންގެ ދަތުރުފުޅުތަކުގެ މި މާލިމީގެ ޚިދުމަތުގެ ވާހަކައަކީ، ހަނދާންނައްތާލެފައި ދުކުރުނުލައިގެން ވާވަރުގެ ވާހަކައެއްމެއެވެ.... އަޅުގަނޑުގެ ކަހަލަ މީހަކަށް ކޮށްފާވޮނި ދެން މިކަހަލަ ވަރަށްމާއެވެ. އެކަމަކުވެސް ދެން.....)

ވަޑައިގެންނެވުމުން ނާސިރު ވަޑައިގަތީ ބޮޑުފުރާމަހުންނެވެ. ފުފަންމަޑުގައި ހުންނަވިއެވެ. އޭރުގެ ގަވާއިދުން މިހެފަހުރުއަހަރި، ކަރަންޓުވަސް ކަންބަހަޑު ހަމަޖެހި ނިމެންދެންނެވެ. އެކަން ނިމި ހަމަޖެހުމާއެކު އަހަރު ވަޑައިގަތީއެވެ. ވަޑައިގެން ހުރިހާ މަސްތައް ބެއްލެވުމާއި ވަރަށްބޮޑު ހިތްޖެހުމެއް ހަމަޖެހިވަޑައި ގަތެވެ. ފުރަތަމަވެސް މާލިމީކަމުން އެއްސެވި، މީގައި ހުވަދުއަތޮޅަށް ދިޔުމަށްތޯއެވެ؟ އަދަބުވެރިކަމާއެކު އާދޭހޭ ދަންނަވީމާ ނާސިރު ވިދާޅުވި ހުވަދު އަތޮޅަށް ވަޑައިގަތުމުގެ ދަތުރުފުޅުތަކަށް ބައްދަލު ކުރެއްވިއެވެ. އެދަތުރުފުޅުގައި ފުރާވަޑައިގަތީ އޭ އުޑުނަދުހަން "ސިލްވަރކްރާސްބޯޓް" ގެ ނަންދެއްވި، ރަޖިސްޓަރީ ކުރެއްވުމަށް ފަހުގައެވެ.

ދެވަނަ - ހުވަދުދޫމަގު

ދިވެހި ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާސިރު ހުވަދުއަތޮޅަށް ފުރަތަމަ ދަތުރުފުޅެއް ކުރެއްވި

“މޯލްޑިވް ސްޓާރ” ގައެވެ. [illegible] މީހުނާއެކު 14 ޖުލައި 1959 މ. - 6 މުހައްރަމް 1379 ވީ ހޯމަދުވަހުގެ (އަންގާރަވިލޭރޭ) [illegible] ދަރުބާރުގެ ނިންމުމާ ޚިލާފަށް އެނބުރި މާލެވަޑައިގަތީ ހަރުތާލެއްގެ ދުވަސް ފަހުން ޖެހިގެން އައި ހަފްތާގެ ހޯމަދުވަހުއެވެ. ދިވެހިސަރުކާރާ ދެކޮޅަށް ބަޣާވަތްކޮށްގެން އުފެދުނު ހަވަރުތިނަދޫ ސަރުކާރުގެ ބާރުގެދަށަށް ގެންނެވުމަށް [illegible]. “މޯލްޑިވް ސްޓާރ” އަކީ އެދުވަސްވަރު ދިވެހިސަރުކާރުގެ މިލްކުގައި އޮތް ހަމައެކަނި ބޯޓެވެ.

ދެވަނަ ފަހަރަށް، ދިވެހިބޮޑުވަޒީރު ހުވަދު އަތޮޅަށް ވަޑައިގެންނެވީ، ސަރުކާރުން [illegible] ކުރައްވަން ބޭނުންފުޅުވާ ދަރުބާރެއް ހާއްސަ ކުރައްވައިގެން ހޯއްދަވާ [illegible] “ސިލްވަރ ކްރެސެންޓް” ގައެވެ. މިއީ އެ [illegible] ފުރަތަމަ ދަތުރުވެސް މެއެވެ.

މިދަރުބާރުގައި ދިވެހި ދައުލަތުގެ ވަޒީރުލްއަޢުޒަމް އަދި ވަޒީރުލްދާޚިލިއްޔާ ސާހިބުއްދަރުޖާ އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް ނާސިރު މާލެއިން ފުރާވަޑައިގަތީ 18 ސެޕްޓެމްބަރު 1959 - 14 ރަބީޢުލްއައްވަލު 1379 ވީ ހުކުރުދުވަހު ހަވީރު 3 ޖެހިއިރުއެވެ.

ދަރުބާރުގައި މުހައްމަދު ޖަމީލު [illegible] [illegible] މަނިކުފާނާއި ވަޒީރުލްދާޚިލިއްޔާގެ ނާއިބު އިބްރާހީމް ރަޝީދު ބައިވެރިކުރެއްވިއެވެ. އިތުރުން ގެންދެވުނީ ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްގެ ސެކްރެޓަރީ [illegible] އިބްރާހީމް ރަޝީދާއި، [illegible] އޮފީސަރުގެ ގޮތުން އަސްކަރިއްޔާގެ އިސްމާޢީލް ޢަބްދުالله އެވެ. އަދި [illegible] މުހައްމަދު މަނިކުފާނު، ގައްދޫ އިސްމާޢީލް ކަލޭގެފާނު، ގައްދޫ އަލިކަލޭގެފާނު، ބާލި [illegible] އިބްރާހީމް [illegible] [illegible] ކަމުގައިވާ މުހައްމަދު [illegible]، [illegible] [illegible] ގެންދިޔައެވެ. ދަރުބާރުގެ [illegible] މާފަންނު [illegible] މުހައްމަދު ހަސަން މަނިކެވެ.

ހުކުރުދުވަހު 3 ޖެހިއިރު މާލެއިން ފުރި ސިލްވަރ ކްރެސެންޓް ހަވަރުތިނަދުއަށް ދިޔައީ، 20 ވީ އާދިއްތަ ދުވަހު ހެނދުނުވަރު 2.30 ގައެވެ.

ދަރުބާރުގައި ހުވަދުއަތޮޅުން ފުރަތަމަ ވަޑައިގަތީ ކޮޅުމަދުލަށެވެ. އޭގެ ފަހުން ހަވަރުތިނަދުއަށެވެ. ހަވަރުތިނަދޫގައި [illegible] ބައިވެރިއަކު ބޮޑުވަޒީރާ ބައްދަލުކުރައްވައި ހަމަޖެއްސެވުން ހުރި ކަންތައްތައް ހަމަޖެއްސެވިއެވެ. އަދި ހަވަރުތިނަދޫގައި [illegible] ސިފައިންގެ

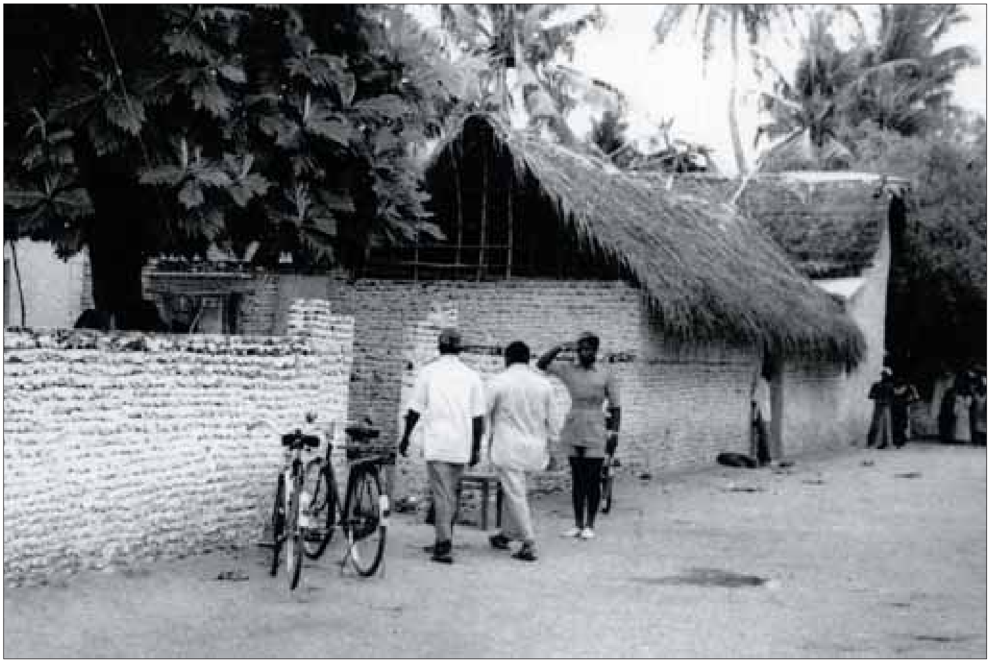

1-087

ހަވަރުތިނަދޫގައި ސިފައިންތިބޭ މަރުކަޒަށް، ސިފައިންގެ ވެރިޔާ އަދި ދައުލަތުގެ ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާސިރު
ވަދެވަޑައިގަންނަވަނީ - ކޯޕްރަލް ހުރި ސިފައިންގެ މީހާ ސަލިއުޓްޖަހައި -
އަރިހުގައި ސިފައިންގެ ސަރުދާރު މުހައްމަދު ހާޖީގެ ދޮންތުއްތު

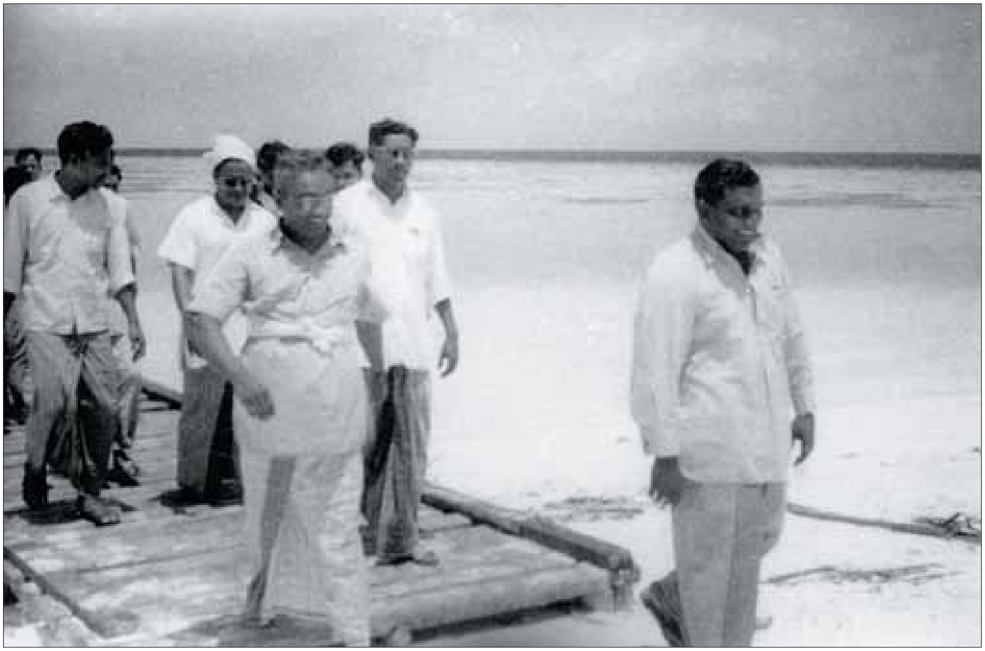

1-088

މިދަތުރުފުޅުގައި އިބްރާހީމް ނާސިރު ރަށަކަށް ފައިބާވަޑައިގަންނަވަނީ
އަރިހުގައި އުއްތަމަފަނޑިޔާރު މުހައްމަދު ޖަމީލު

ހުރިހާކަމެއްވެސް ޖޯޝުން ދެކެވަޑައިގަތެވެ. މާލޭގެ ކުރެން ދަން އެއްސެވި ދުވަހުގެތަކަށް ދުވާދަސްބޯއެވެ. އާދިއާ ދުނިޔެވީމާ ދުން ފުރާވަޑައިގަތުމުގެ ފުރުސަތުގައި ދުވަހު ހުރުމުގެ ރަނގަޅު ހިތްމެ ދުވަހުގެ ތެރޭގައި، އެއްބަސްވެ ފުރިބާވަޑައިގެންނެވި ކަމަށްވެސް މާދަމާފުޅުގެ ނުވިއެވެ. ފުރަތަމަ ދުވަހެއް ސީދާ ވަޑައިގަތުމަށް. ނާސިރު ކަނޑެއްގެ މާލެއަށްފައިބާ ބޭނުމަށް، "ސީޕްލޭން ކޮށްލެބް" ފުދޯ ބެލެބެލުމަށްފުޅުވެގެން ފަހަރެއްގެ ވެއެވެ.

10 ދުވަހުގެ މިދަތުރުފުޅު ނިންމަވާފައި މާލެއަށް ފުރުސަތު ވަޑައިގަތީ 27 ސެޕްޓެމްބަރު 1959 ވީ އާދިއްތަ ދުވަހުގެ 6.45 ގައެވެ.

ދަގަނޑު ފިހާ އުއަރބޯސް

ދަގަނޑު ފިހާ އަތޮޅުގައިގެން، ވަރަށް ކުޑަ މުއްދަތެއްގައި ހަދާ ނިންމި އުއަރބޯސްވީ، ހަޑުގޮތުގައިވެސް އިނގިރޭސީންގެ ބޭނުމަށް ހެދުން އުއަރބޯސްކެވެ. ވަރަށް ވަގުތީ ގޮތަކަށެވެ. އިނގިރޭސީންގެ ބޭނުންތައް ފުދުމުގެ އާގޮތުގައި ދިޔުމަށް ސަރުކާރުގެ ބޭނުންތަކުން ފުދުމަށް، ހުވަދުވަހުގެ ސާޅީސްބަސްކެގެން އިނގިރޭސި މިހާ އަދިވެސް ބަޔަކަށް ދެއްވައިފިއެވެ.

ސަރުކާރުގެ ރޭއްވެވުން އޮތީ، ބޭރުން ބަޔަކަރުން ގެންނަވައިގެން ތައްޖީދު ފުރާކުރުއްވުމަށެވެ. ވީމާ، ބޭނުންވާ ބަޔަކަރުން އުފުލައިހަދައި ވަޑައިގެ މަގުތަންތަކެވެ. އިނގިރޭސި ސަރުކާރާއި، ހުޅުލާއި ދިނުމަށް އިނގިރޭސިންނަން ބޭނުންވާ ކަނާއާއި އަރައިން ސަރަހައްދުތަކުން އުފުލުމުން ދިޔައީ، ވައިގެދަގުންނެވެ.

ފަހުންފަހުން ވާންފަރަހައިފި ގޮތްކަށެވެ. މިއަދުގެ ފުޅާއިރުން މާލެއަށް އަބަދުކާމަށް ސަރުކާރު އަރިހުން އަނބުމާ މިހުނުނަށް ނުކުތްތަކުގެ ދިމާވެސިއެވެ. ބޯޓު މާލެއަށް ނަޑިސް އަސްއަވާ ހިނގައިދާނެއެވެ. އަދިގައި ދިމިނުމަށް ކަނޑުއައި މާލެއަށްދާނެއެވެ. މިގޮތް އުއަރބޯސް ދިމާވާއްޖެއެވެ. ދުވަސްކަށާއަވޭން، ދުވަސްފުރަތަ ދިމާވާއްޖެއެވެ. ނާސިރު އަޅުއްވައި ނުވަތުއްވައެވެ. ވަރަށް އަވަހަށް މިކަން އަނބުރާ ދިއްވަސަ ފުރަތަކަށް ދިމާވާއްޖެއެވެ.

އަދިވެސް އިތުރުކަން މަސައްކަތްކުރެވެ. ވަޒީރުއަދިގެއިރާ ރަސްމީ ދުތުރުފުޅުގައި ބޮޑަށް ފުރާވަޑައިގަންނަވަން ބޭނުންފުޅު ވެއްޖެއެވެ. (ކުރިން ނާސިރު ފުރުއްވާ ވަޒީރުއަދިގެއިރާގެ މަގާމުގައި މިހާރު މިހުރީ އިބްރާހިމް ރަޝީދުވެ.) އާރު

ހަމަޖެހިފައި އޮންނަނީ، ސަރުކާރުގެ މިފަދަ ދަތުރުފަތުރުތަކަށް ބޭނުންވާ، އިނގިރޭސި ސަފީރު އަރިހު ދަންނަވައިގެން ބޭފުޅުން ހަމަޖެއްސެވުމެވެ. ވަޒީރުއްދާހިލިއްޔާގެ މި ދަތުރުފަތުރަށް ބޭފުޅުން ހަމަޖައްސަވައި ދެއްވުމަށް ދެންނެވުމުން އާނއެކޭ ވަރަށް އަވަހަށް އެބަ ހަމަޖައްސަވައިދެއްވާނަމޭ ވިދާޅުވެއްޖެއެވެ. ފަސްވާތީ، އަށްއެކާވެސް ދަންނަވާލުމުން، އިނގިރޭސި ސަފީރު ވިދާޅުވީ ކަމަކުވަނީ، މިންދުވަރަކު ބޭފުޅުން ހަމަޖައްސައި ދެއްވެން ނެތްކަމުގައެވެ.

އާދައިގައިވެސް، ގައުމީ ކަންކަމުގައި ކޮންމެ ކޮންމެ ގޮތެއް ގަބޫލު ނުކުރައްވާ ދިވެހިބަޔޭ ވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާސިރަކަށް އިނގިރޭސި ސަފީރުގެ މިވަރަކަށާ އަމަލު ގަބޫލުކުރެއް ނުކުރެއްވުނެވެ.

ނާސިރު ދެކެވަޑައިގަތް ގޮތުގައި، ސިލޯނުން އަންނަންޖެހޭ މިހުނާ ބެލޭގޮތުން މިކޮޅުގައިވެސް ހަމަޖައްސަން ޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް އެބަހުރެއެވެ. އަންނަންވީ މީހުން ނާދިރުވެގޮތެއް ދިރާސާކުރެވި، ފަހަރުއޮތުގައި ވަޒީފާއޮތް އަހަރެއް ރާއްޖެއަށް ހާޒިރުވުމަށް ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ބޭނުމަށްވަނީ. އަދި އަމުދުން ސަރުކާރުގެ މުހިންމު ދަތުރުތަކަށް މިގޮތް ދިމާވެގެން ނުވާނެއެވެ. ހުޅުލޭގައި މަތިންދާބޯޓު ޖިހިރުކުރަން އިނގިރޭސިން ހަދާފައިވާ ރަންވޭއާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަނަކުވެސް. ދިވެހިންގެ އަމިއްލަ އެއަރޕޯޓެއްވެސް. ދިވެހިރާއްޖޭއިން އަމުރުދިން ކޮންމެ ގައުމެއްގެ ކޮންމެ ބޭފުޅަކަށްވެސް މިރަންވޭގައި ފޭބި ޖެއްސޭނެއެވެ. އެހެން ބަޔަކަށް އެކަން މަނާއެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ. މަނާކުރުވިގެންވެސް ނުވާނެއެވެ.

ނާސިރު ދެކެވަޑައިގަންނަވާ އަދި ގަބޫލު ކުރައްވާގޮތުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގައިވެސް މިދީ ހަމަ އިންސާނުންނެވެ. މީހުންނާކޮޅު މަދަރަސް، ސަރުކާރުގެ ގޮތުން ކުރެވޭ ކަމަކަށް ކުރިއަށްވުރެ ހަމަ ކަމުދާކަމެވެ. ހިފަހައްޓާ އުސޫލުތަކާއި ހަމަ ދިވެހިންނަށް ބޭނުންވާ ހިސާބުން ހަމަ ދިވެހިންނަށް ބޭނުންހުރި ހަރަކާތްތަކެއް ނުވާނެއެވެ. ހުރިހާ ކަމެއްގައި ނުވާނެއެވެ.

ސިލޯނުގައި ދިވެހިސަރުކާރުގެ ފަޔާސާ ފިހާރިއާ ބޭނުންކުރެއް އެދުވަސްވަރު ހިނގަމުން ދިޔައީ، ކޮޅު އަރިމަތިންކުރާ ބައެއްޓުމުގެ ދަރަނިތަކެވެ. މުވާސަލާތީގެ ބޮޑު ގެތަން އެދުވަސްވަރު ދިވެހިންގެ އަތްގައިވާ ހަމައެކަނި ވަސީލަތެވެ. މުވާސަލާތު އާދެ! ވަރަށްބޮޑެވެ. ކުރިންވެސް ދަންނަވާ ފަދައިން ދިވެހިންގެ މުވާސަލާތީ ހުރިހާކަމަކަށް އިނގިރޭސިން

ޖާރަހައުވެ. ވީމާ، ވަހަރިފުސް ދެނުވިރޯން
މުސްތަޤުން އެއްވެސް ވާހަކައެއް ވިދާޅުވަން
ބޭނުންފުޅު ނުވިއެވެ. ބޭނުންފުޅުވީ ކަންވެގެން
އުޅުނީމު ވިދާޅުވެ ދެއްވާށެވެ، ދެން ކިޔުމަށް
ދަސްވީމަކަ ނާސިރު ސީދާ ކިޔައިދެއްވުމަށެވެ.
އެހެންކަމުން އަލިމަނިކަށް އެންގެވީ ވީހާ
އަވަހަކަށް މާލެއައުމަށެވެ.

އަލިމަނިކުވަރަށްއަވަހަށްމާލެއައިސްގެވެ.
އަދި ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ
ކައިރިއަށް ދާވަޑައިގަތީމެވެ. މާލެ އަންނަން
އެންގުމަ ސަބަބުނީ ދިރިއުޅުއްވާކަމި ވިދާޅުވި،
ބޭނުންފުޅުވެގެން މިއުޅުއްވަނީ، ސަރުކާރުގެ
އޮފިޝަލުންނާއި އަދި އެއަރޕޯޓުގެ ވެރިންނާ
ވާހަކަދައްކައިގެން އަމީރުންގެ ކާބަތަރު
ގެހައިބޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަންނަން ގޮތް
ވާހަކަ ދައްކައިގެން ފެށުނީމަ ބަޖަންވާލީ،
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހަދާފައި މިއޮތް އެއަރޕޯޓް،
އެއަރޕޯޓުގެ އެއްވެސް ގޮތަކުން ނުވަސްކަން
ޖެއްސުނަނބާއި، ބަސްކޮނިކަލް ގޮތުން އަދި،
ކުރަވިދާން ކަމާއްކަލުގައި ވާނަމަ، އެކަން
ކުރެއްވޭނެކަމެއްތޯ؟ މިވާހަކަ ދަންނަވާލައި،
އެބޭފުޅުން ދެއްވާ ޖަވާބަކީ އަންނަނިވިގޮތް
އަދި މަނިކު މާލެއަންނާނީއެވެ. އަހަރުމެންގެ

ހިރާ މުސްޖަކާއި ވާހަކަތަކެއް އިނގިރޭސިން
އަޑުއަހަރަކާ އެތަކެތި ރޯކާޅު ކުރާކަން
މަނިކުފާނު ދަންނަވައި ނުހުންނަވާނެތޯ؟

އެއަރޕޯޓުގެ ވެރިންނާ، އޮފިޝަލުންގެ
ބޭނުންފުޅާ ބަހައްޓަކު ކުރެއްވުމަށްފަހު އަލިމަނިކު
އަންދާޒާކޮށް މާލޭގައިވެސް، ނާސިރުގެ
ކައިރިއަށް ދާވަޑައިގަތީމެވެ. އަލިމަނިކު،
ނާސިރު އަރިހު ދެންނެވީ، އެބޭފުޅުން އަދި
ބައްދަލުކުރައްވަމުންދާކަމާ، އެބޭފުޅުން ވިދާޅުވި،
އަދި ސަރުކާރުގެ އިސްބޭފުޅަކު ކަމުގައިވާ
ކޮމިޝަން ޖެހިނާނެގެ، ދިރިއުޅުއްވާ ގޮތަކީ އެކު
އަހަރުޕުރޯބޮ ބައްދަލުކުރައްވައި، އާދި ހުއްޓަވައިލަ
މަސްއަލަ ހަލްލުވާކަން ބައްލަވައިލައްވާނެ، އާދިން
އެއަރޕޯޓުގެ ބޭރުގެ ހަރު ޤާނޫނާއި
ޖައްސާން ކަމެއްތޯ.

ހިތްހުރި ހަމަޖެހިވަޑައިގަތުމަށް ބަޑު
ކަމުން މިކަން އަވަސްކުރައްވަން ނާސިރު
ބޭނުންފުޅުވިއެވެ. އަލިމަނިކަށް ވިދާޅުވިއެވެ.
ވީމާ އަވަހަކަށް ކުރިއަށްވުން ހަދާނީއެވެ އަށް
ދިވެހިރާއްޖޭ އެންމެހައި ހަމަޖައްސަވައި
ދޭނެވެ. މިހާރު މިވަނީ، ބުރުއަޅާޖެހި
ބައިސްކޯޕު ދައްކަން ފުރިހައި ނުހުންނަވާނެތޯ؟
އެކަން މާލެއަންނަން ވީނީ، ބައިސްކޯޕު ދައްކާ
ޕުރޮޖެކްޓަރު އިންޖިނިއަރުގެ ނަމުގައެވެ.

މަތިންދާބޯޓު ކެމްޕަނީއެއްގެ ގޮތުގައެއް ނުނުވެ. އަދި މީނާގެ ވާހަކަތައް އަހަރެމެން ގެންގުޅުނީ މިގޮތަށް ކަމަށް އެއަރ ސިލޯން، އޭވިއޭޝަންގެ ބޭރުގެންނަވަސް ދަންނަވައިދޭނެއެވެ.

ދިވެހިބޮޑުވަޒީރުގެ އެދިވަޑައިގަތުން އެބޭފުޅުން ގަބޫލުކުރައްވައި، ކެބިނެޓުން ދަހިނާނގޭ، މާލެ ތުންއަވައިދުއްވިއެވެ. ހުޅުލޭގައި އިނގިރޭސިން ތަރައްޤީކުރި އެއަރޕޯޓް ބައްލަވައިލައްވައި އޭރު ވިލާތުގެ އިނގިރޭސިންނަށް އުނގެނިގަތުމަށް ނުނގެނިގަނެވުނު އެއަރ ސިލޯނުގެ މަތިންދާބޯޓެއް އައިސް ހުޅުލޭ ރަންވޭއަށް ތިރިކޮށްލާ ގޮތަކަށް ހަމަޖެއްސުމަށެވެ. އަދި އެބޭފުޅުން، އެވަގުތު މާލެގެންނަވަން ބޭނުންފުޅުވުމާއި ތިބި ޖީކަކުރުންނާ، އަންނަންތިބި ވިހާގިނަމުހުން މާލެ ގެންނަވުމަށެވެ.

(މިވާހަކަ ކިޔާއިދެއްވަމުން ރަޝީދު ވިދާޅުވިއެވެ:)

އެންމެފަހުން އެއަރސިލޯނުގެ ބޯޓެއް މާލެއަންނަދުވަސްވެސް ކަނޑައެޅިއްޖެއެވެ. ހަމަޖެހިފައިވީ، ހަމަ އެބޭފުޅުން ކުރި އަރިމަނިކާއި، އެއަރ ސިލޯނުގެ އޭވިއޭޝަންއާ ބޭރީ ވެރިޔާގެ އެއްނާއިބު މާވަށުގެދަރަފުސް މާލެވަޑައިގަތުމުންނެވެ. ކަމާ ގުޅޭ ބޭފުޅުން ހަމަޖެހިއްޖޭ މަސްއަލައިގައި ބޭއްސެވި ސާފުކުރުމަށް ހުޅުލެއަށް ހުންނަހެންޖެހުނު އަދިވެސް ސާވާނުވެ. ހުޅުލޭގައި ހުރި އިނގިރޭސިންގެ ބޮޑުގެއި ހުރި އެތެރޭގެ މަގާމުން ނުރައްކަލެއްގޭ ނޭނގުނުގެ ހަމަކަށްވުމާގެން ނޭނގެއެވެ. ނުހަރުނަކޮށް ފެރާލީ ނާރާސާކުރެވިއްޖެއެވެ. ބޯޓު ފުރައިބާ ނުރައްކަލުން ބަދަލެއް ކުރުމަށް ތިމާ ޖެހޭ ސަބަބަކީ މިކަމާގޮތުން ދެއިރު ރަސްމީ ގޮތުން މާލެ ގެންނަވަން ނިންމެވިއެވެ. ފުރަތަމަ ހަމަޖެހިފައިވާ ގޮތުގެ ބަދަލުގައި، މިނާކަށް އިނގިރޭސިންނަށް އުނގެނިގަތުމަށް ނުނގެނިގަނެވުނު މަސްއަލަތަކަށް ނިންމުމަށްވާ ސަބަބުތައް ބަހައްޓަވާލައްވައިފި، ތިމަންނާކަރުވަޅު ވަކިގޮތަކަށް ވަގުތުކޮށް ހުރިހާ ގޮތެއްވެސް އޮތްތާ ކަމުގައިވެއެވެ.

މާދަމާއަކީ، އެއަރ ސިލޯނުގެ ފުރަތަމަ ބޯޓު ފުރައިބާ ހުޅުލޭގައި އޮންނަ ރަންވޭއަށް އައުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ދުވަހެވެ. މިއަދު މިއީ 1962 ވަނަ އަހަރުގެ އޮގަސްޓް މަހުގެ 9 ވީ ހޯމަދުވަހެވެ. އެއަރ ސިލޯނުގެ ބޯޓެއް މާލެއަންނަން އުޅޭކަން ސިލޯނުގައި

ހުންނަވާ އިނގިރޭސި ހައިކޮމިޝަނަރުންވެސް ވަނީ އެނގިވަޑައިގެންފައެވެ. ޔޫކޭ ސަފީރު އޮފީހުން އެކަމާ ވަރަށްބޮޑަށް އިއުތިރާޒު ކުރެއްވިއެވެ. އެއޮފީހުގެ އެއްވާހަކައަކީ، ހުޅުލޭ ރަންވޭއަކީ، ހަމައެކަނި އިނގިރޭސީންގެ މަތިންދާބޯޓު ފަހަރު ތިރިކުރުމަށް އޮތްތަނެއް ކަމުގައެވެ. ވީމާ، އެއަރޕޯޓަށް އެކަމުގެ ހުއްދައެއް ނެތްކަމުގައެވެ. އަނެއް ވާހަކައަކީ، މިއަދު ހުޅުލެއަށް ބޯޓެއް ތިރިކުރެވޭ ވަރަށްވުރެ ޖައްވު ނުބައިވެފައި، ވަރަށްބޮޑަށް ނުސާފު ކަމުގައެވެ.

އިނގިރޭސި ސަފީރުއޮފީހުން ދެއްކި އެއްވެސް ވާހަކައަކަށް ފަރުވާއެއްނުބަލައްސަވައި، ސަމާލުކަމެއްނުދީ، އެއަރސިލޯނުގެ މަތިންދާބޯޓު އެންމެފަހުން ހުޅުލެއަށް އައުމަށް ފުރީއެވެ. ހުޅުލެއަށް ތިރިކުރާ ބޯޓުފަހަރަށް އާއްމުކޮށް ވެދަރ ރިޕޯޓު އެދުވަސްވަރު ދީއުޅުނީ، ދޫނިދޫގައި ތިބޭ އިނގިރޭސިންނެވެ. އެއަރޕޯޓަށް، އެދުވަހުގެ ވެދަރ ރިޕޯޓު ދިނުމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޚާރިޖިއްޔާއިން، ދޫނިދޫގައިތިބި އިނގިރޭސިންގެ ކިބައިން އެދިވަޑައިގަތެވެ. [illegible] ވެސް އެކަމަށް އެމީހުން ދިނީ ފުރަގަހެވެ. އެކަމެއް އެމީހުން ނުކުރިއެވެ. އެންމެފަހުން އެކަން ކުރީ، [illegible] އިންޖިނިއަރުންގެ ނަމުގައި [illegible] އެއަރސިލޯނުގެ [illegible] ކެޕްޓަން [illegible] އާއި [illegible] ސަރުކާރުންނެވެ.

ބޯޓުޖެއްސާ އެހެންދުވަސްވަރު ބޯޓު ތިރިކުރާއިރު ސިގްނަލް ދިނުމަށް ރަންވޭއަށް [illegible] މާލޭގައި ހުންނަ ޔޫކޭ ސަފީރު އޮފީހުގެ [illegible] މިއަދު ހުޅުލެއަށް ނުވެސް އައީއެވެ. [illegible] އެއަރސިލޯނުގެ މި ބޯޓު [illegible] [illegible] [illegible] ސިގްނަލްތަކެއްވެސް ދިނީ، މާލެއިން ގޮސްތިބި މީހުންނެވެ.

މިއަދަކީ، 10 އޭޕްރިލް 1962 ވީ އަންގާރަދުވަހެވެ. (5 ޛުލްޤައިދާ 1381) އެއަރސިލޯނުގެ މިބޯޓު ހުޅުލެއަށް ތިރިކުރީ މިއަދު މެންދުރު 1·22 ގައެވެ. ބޯޓުގެ ނަމްބަރަކީ 4·R.ACJ އެވެ. މިއީ 2 [illegible] [illegible].

1-089

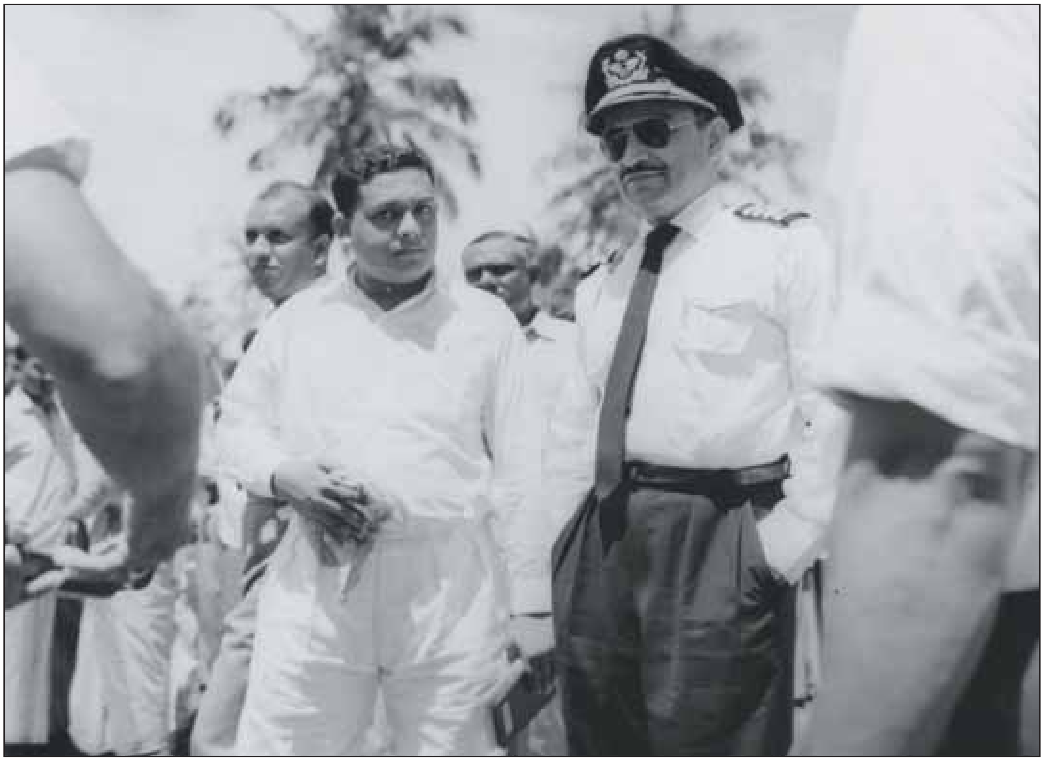

ޖައިލްބަސް މާވަލަގޭދަރަށާއި، ޝާހު އަލީމަނިކު

(10 އޭޕްރީލް 1962 - ހިތަދޫ)

1-090

ބޯޓު ތިރިކުރިވަގުތު އިނގިރޭސިންގެ ނުނުބައެއްގެ އާދެ! އެއަރސިލޯނުގެ ފުރަތަމަ ބޯޓު ހުޅުދޫ އެއަރޕޯޓަށް ޖައްސަވަން ބަލަންގޮސްފި ދިވެހިންގެ އެތައްބަޔަކު، އެމީހުންގެ އަދި ފަޅުރަށުގެ ގޮތުން ތަރުހީބުދީ ހެދިއެވެ.

އެއަރސިލޯނުގެ މިބޯޓު ދުއްވަން އިން، ސިލޯނުގެ ވައިގެކަންތައްތަކާ ބެހޭ ވެރިޔާގެ އެސިސްޓަންޓް ކަމުގައިވާ މިސްޓަރ މާވަލަގޭދަރައެވެ. އެނާއަލީ އެންމެ މަތިފުށްވަރުގެ ޖައިލްބަސް ދެއެވެ.

ސަރުކާރުގެ އެދިވަޑައިގަތުމުން ވެރިކަރު ރިޕޯޓްއެވެސް ނުދިން، ދުރުދުރުގައި ތިބި އިނގިރޭސިންއެންމެފަހުން ހިތަދޫއިން އަލުން ކަންކުރަނީ ކީއްވެބާއޭވެ؟

އެއަރސިލޯނުގެ މަތިންދާބޯޓު އަންނަތަން ފެންނާނެ ވަރަށް ދުރުން، ތަޅުމާކުރާއިގެ ގަނޑު އަށްދިހަވެ. ބޯޓުއަށް ޖެއްސި ވަޒަނުވަރު ތަނަވަސްކަން ހުރިގޮތް ބަލައިލުމަށެވެ.

ކަންމައްކަތް އަދި ގެޔަކަށް އައިސް އަންނަ ބޯޓު ތިރިކުރިއެވެ. މީހުންވެސް ފުރިއެވެ.

ބޯޓުން ވަޑައިގަތް ފަރުވާޖަރުން ބަޔާގައި، ސިލޯނުގައި ހުންނަވާ ދިވެހި ވަޒީރު ޢަބްދުﷲ ގާސިމް އަރިމަތިވެލާގެ

އިތުރަށް، އިންޑިޔާގައި ކިޔަވާ ވިދާޅުވަން ހުންނަވި އައިޝަތު އިބްރާހިމް ދީދީއާއި ސިލޯނުގައި ކިޔަވާ ވިދާޅުވަމުން ގެންދަވާ ރަޝީދާ މުހައްމަދު ދީދީ ހިމެނިވަޑައިގަތެވެ. އިތުރަށް ހަބީބާ ހިލްމީއާއި ބްރައުން ކާނުފުރިނގެ ދިރިވަރަކަން މީހުންވެސް ހިމެނުނެވެ. 1.22 ގައި ރަސްފާނަށް ޖެއްސި މިބޯޓު ފުރި 2.45 ގައެވެ. ބޯޓުން ވަޒީރުއްދާހިލިއްޔާ އިބްރާހިމް ރަޝީދާއި ކާމިލް އަލީމަނިކު ސިލޯނަށް ފުރާވަޑައިގަތެވެ.

ހުވަދުގެ ދެވަނަ ބަޣާވަތް

ދިވެހިބޭފުޅަކު ހިމޭންކަމުގައި ހުންނަވަނިކޮށް، ދުން ދިރާމި ވަރަށްދުރަ ގޮތަކުވެ. ހިފުސް ނުކުރައްވާފައެވެ. މި ކިހިނެއް ކަމަށްތޯއެވެ؟ އަސްގަނޑެތީގައި ސީދާ އައްޑޫން ފުރައިގެން، ފުވައްމުލަކާ، ހަވަރުތިނަދޫއަށް ސިއްރުން ބަދަރު އެރުވީ އަދި ގޮތް އައިސް، އެތަންތަނުގައި މާލެއިން ފޮނުވާފައި ތިބި މީހުން ގައިގައި ތަޅާ ހިފަހައްޓަ ކުރިއެވެ. އޭރު ބަނދަރުން އޮޑިތުން އައްޑު އަތޮޅަށް ގެންދިއައީއެވެ.

ދެކޮޅުވެރިކަމުގެ މިކަހަލަ ހަރަކާތްތައް ހިނގައިދާކަން ސަރުކާރަށް އެނގި ވަޑައިގަތީ، ސިލޯނުގައި ހުންނަ ޔޫ.ކޭ ހައިކޮމިޝަނަރުގެ އޮފީހުން ކޮޅުމްބުގައި ހުންނަ ދިވެހި ސަފީރު މުދުވެރިކަމެވެ. އިތުރު ތަފްސީލަކާ ނުވެއެވެ. ހަމައެކަނި އެނގޭހާވީ މިކަހަލަ ހަރަކާތެއް ހިނގައިދިޔަކަމެވެ.

މިކަމާ ބެހޭ އިތުރު ތަފްސީލު ދިވެހި ބޮޑުވަޒީރު ދަރަން ދިހިބެވަޑައިގަތީ 4 މުހައްރަމް 1381 - 17 ޖޫން 1961 ވީ ހޮނިހިރު ދުވަހުގެ ރޭ 11 ޖެހިއިރު މާލެއައި ގައްދޫ ދޯންޏޭ ކަންނުނެވެ. މި ދޯނީގެ ވެރިއަކީ ދުރުވި ހަވަރުތިނަދޫ ތުއްތުކަލޮބުވެ. ތުއްތުމަނިކުބޭ މިދުރުވި ގއ. ގ އަތޮޅުވެރިޔާ އައްތޮޅު ވިލިގިލިގައި ހުންނަވާފައި ދިވި ދައުވަތް ދުރުއެވެ. ސުބާއިސް ހިއްޖޮވައިގެންނެވެ. (ހުވަދުއަތޮޅު މުރަތަބަ ބައިކަރުވިޔައިއަށް، ހުވަދު އަތޮޅު ހުޅަނގުބައި (ގދ) އާއި، ހުވަދު އަތޮޅު އިރު މަތީބައި (ގއ) ގެ ގޮތުގައެވެ.) އައްޑޫން އައިބޭރަކާ ހަވަރުތިނަދޫއަށް އައިސް ރޭގަނޑު ސިއްރުން އަރައި މިކަމެއް ހިނގައިރު، އަތޮޅުވެރިޔާއަށް މިހުންނެވީ، ހުވަދުއަތޮޅު އިރުމަތީބައިގެ ވެރިރަސްކަން ހަމަޖެއްސުމާ ފުރައްވާ ވިލިގިލިގައެވެ.

އަތޮޅުވެރިޔާ ޖުންމުވީ ސިފައިގައި ފުއްމާފައި ވެއެވެ:

’މުޙައްރަމް މަހު އެއްވަނަދުވަހަށް ގއ. އަތޮޅު އޮފީސް ހުޅުވުމަށް އަޅުގަނޑާއި ސިކުނޑި ހަސަން އާދަމް މަނިކާއި ހަވަރުތިނަދޫ ތުއްތުކަތީބާއި ތިންމީހުން އައިސް ވިލިގިލީގައި ތިއްބާ މުޙައްރަމް މަހު އެއްވަނަރޭ ހަވަރުތިނަދޫން އައި ދޯންޏަކުން ލިބުނު ޚަބަރަކީ، އައްޑުއަތޮޅުން އަތްގަނޑެތި އައިސް ހަވަރުތިނަދޫގައި ހުންނެވި އަތޮޅުވެރިންނާއި [illegible] ހެޔޮއިބްރާހީމް މަނިކު ދޯންމަނިކާއި، ސިފައިންގޭގައިތިބި 10 މީހުންނާއި، އިންޖީނު ގޭގައިތިބި މީހުން ހިފާ ހައްޔަރުކޮށްގެން އައްޑުއަތޮޅަށް ގެންގޮސްފައެވެ. މި ޚަބަރުދޫން އައި ހަވަރުތިނަދޫ ދޯންޏެއްގައި ފަނަރަވަރަކަށް މީހުން އައިސްގެން މިރަށަށް ޖެހި، މުޅިއެކު 6 މީހުންނެވެ. އެއީ، ހަވަރުތިނަދޫ ދެމީހަކާ ވިލިގިލި 4 މީހަކެވެ.

މިދޯންޏަކީ، ބޭސްދޮންކަލޭގެފާނުގެ ދޯންޏާއެވެ. ދޯނި ފޮނުވި ހަވަރުތިނަދޫ އަލީދީދީގެ ހަސަން ދީދީއެވެ. މިދޯނި މިރަށަށް ފޮނުވުމުގެ ގަސްދުގައި، އަޅުގަނޑުމެން 3 މީހުން ބަންދުގެން ހަވަރުތިނަދޫއަށް ގެންގޮސް އައްޑުއަށް ފޮނުވާލެވެ. އަދި މިރަށުގެ ރައްޔިތުންވެސް ބަޣާވަތުގެ ތެރެއަށް ވައްދާ އަދި މި ދަނބިމުގެ ހުރިހާ ރަށްރަށަކަށް އަރާ، އެރަށްރަށުގެ ރައްޔިތުންވެސް ބަޣާވަތުގައި ބައިވެރިކުރުމަށް ހަސަން ދީދީ ފޮނުވިކަމަށް ވެއެވެ.

ހަވަރުތިނަދޫގައި ހުންނެވި އަތޮޅު ވެރިންނަކީ، ގއ ގެ އަތޮޅުވެރިޔާ އަލިކަލޭފާނު ކުޑަތުއްތުއެވެ.‘

ފުވައްމުލައް

ހުވަދުއަތޮޅުގައި މި ބަޣާވަތް އުފެދުނުމުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން 5 މުޙައްރަމް 1381 ހ. ވީ ހޯމަވިލޭރޭ (18 ޖޫން 1961 ދުވަހުގެރޭ) ޏ. ފުވައްމުލަކުގެ ރައްޔިތުންވެސް، ދިވެހި ދައުލަތުގެ ވެރިކަމާ އިދިކޮޅަށް ބަޣާވަތް އުފައްދާ އެރަށުގެ އަތޮޅުއޮފީސް ހިންގެވުމަށް ވުޒާރަތުއްދާޚިލިއްޔާއިން ފޮނުއްވާފައިވާ ފ. އަތޮޅުގެ ހިސަރީޖް އެޑްވައިޒަރީ ބޯޑުގެ މެމްބަރު ހިދިހިދާގޭ މުޙައްމަދު ދީދީއާއި، އެރަށުގެ ހިސަރީޖް އެޑްވައިޒަރީ ބޯޑުގެ މެމްބަރު މުގުރިގޭ ދޮންމަނިކާއި ޏ. ފުވައްމުލަކު އަތޮޅުގެ ކާތިބު އުއްސަކުރު މުޙައްމަދު ވަހީދާއި، އަދިވެސް ތިބި ދިވެހިދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންގެ ތެރެއިން ވަރަށްގިނަ މީހުންނަށް ވަރަށްބޮޑެތި އަނިޔާ ކުރުމަށްފަހު، އައްޑުއަތޮޅަށް ގެންދިޔައެވެ.

ހުވަދޫއާއި ފުވައްމުލައް

ހުވަދުއަތޮޅު ހަވަރުތިނަދޫގައި ފެށުނު މި ބަޣާވަތް ހުއްޓުމެއްނައިސް އެބައިމީހުންގެ ނުފޫޒު އަތޮޅުގެ އެހެން ރަށްރަށަށް ފެތުރެމުން ގޮސް ގއ. ގ [illegible] އަތޮޅު [illegible] ހުންނެވި އަތޮޅުވެރިޔާ ކުޑައަހްމަދު ކަލޭގެފާނު [illegible]، އައްޑުއަތޮޅަށް ގެންދިޔައީއެވެ. އެންމެފަހުން [illegible] [illegible] ބާޣީންނާއި އެއްބައިވެރިވުން ގޮސް މުޅިހުވަދުއަތޮޅު އެކަމުގައި ބައިވެރިވި ނިމުނީއެވެ. [illegible]

ހަވަރުތިނަދޫގައި އެދުވަސްވަރު ގައުމީ ކުންފުނީގެ [illegible] [illegible] ހުޅުވައިގެން ވިޔަފާރިކުރަމުން ދިޔައެވެ. އަދި ކުންފުނީގެ ހުވަދޫ [illegible] ނަމުގައެވެ. އެކަން ސަރުކާރު [illegible] [illegible] [illegible] މިހުންނަނީ [illegible]. މި މަސްއަލަ ދިމާވިއިރު، [illegible] 364596/13 ރުފިޔާ [illegible] ހިސާބުތަކުން ގެއްލިއެވެ. ނަމަވެސް [illegible]، މި [illegible] އުފެދި މީހުންގެ [illegible] ދިޔައީއެވެ.

އާއްމުބަޔާނެއް

އޭގެޒާތުގައި ހަގީގަތުގައިވެސް މިއީ، [illegible] ކަމެއްހެއްޔެވެ؟ އެހެންނަމަވެސް ދިވެހި ބޮޑުވަޒީރު ކަންބޮޑުވިކަމަކަށް ނުހެއްދެވިއެވެ. ނާސިރު ދެކެވަޑައިގަތް އަދި ގަބޫލުވެސް ކުރެއްވި ގޮތުގައި އިނގިރޭސިންނަށް ނޭނގި އައްޑޫން [illegible] ނާދެވޭނެއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ [illegible] [illegible] ނޫނީ މިކަހަލަ ކަމެއް ނުވެސް ހިންގޭނެއެވެ. ނުވެސް ކުރެވޭނެއެވެ. [illegible]، އާދައިގެ ކަންކަމެއްނޫނެވެ.

މިކަމުގެ ޚަބަރާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، “[illegible]” މާލެ، [illegible] ކުޑަކުޑަ އާއްމުބަޔާނެއް [illegible] ޝާއިޢު ކުރެއްވިއެވެ. [illegible] މިވާ އިބާރާތުންނެވެ.

އަނެއްކާވެސް ގ. ހަވަރުތިނަދޫއާއި ނ. [illegible] [illegible] އުފެދި، ސަރުކާރާއި ދެކޮޅަށް [illegible] ނިކުމެ، [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]، ސަރުކާރުގެ [illegible] އެވަގުތު އެރަށުގައި [illegible] މީހުން، [illegible] ގޮތުގައި އައްޑުއަތޮޅަށް ގެންގޮސްފިއެވެ. މިހާރު އެމީހުން [illegible] އަދި [illegible] [illegible] އިނގިރޭސި ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

އައްޑުއަތޮޅާއި ދިވެހިސަރުކާރާއި ވާހަކަ ދައްކައިގެން އެއަތޮޅުގެ ކަންތައް ހަމަޖެއްސުމަށް އައްޑުއަތޮޅުގެ ބަޔަކު ޖުލައިމަހުގެ ތެރޭގައި މާލެއަށްނާންނަކަށްވެސް ވަކީ، ދޫކޭ ސަފީރުގެ ހަމަޖެއްސުމެއް އެބަގެންދެއެވެ.

މި ޙާދިޘާ ކަންތަކުގައި އައްޑުއަތޮޅުގެ މީހުން އެއްގޮތަކަށްވެސް ބައިވެރިއެއް ނުވެއެވެ. މިކަމާއިބެހޭގޮތުން، ދައުލަތުން ހަމަ ޖެއްސެވުނީ ހުރިހައިކަމެއް ހަމަޖެއްސުމުން އެބަގެންދެއެވެ.

9 މުޙައްރަމް 1381 ހ.

23 ޖޫން 1961 މ.

(ސޮއި:) އިބްރާހީމް ނާސިރު

ވަޒީރުލްއަޢުޒަމް

ހުވަދުއަތޮޅުގެ ދެވަނަ ބަޣާވަތުގެ މި މަސްއަލައާއި ކުޑަމަސްއަލައެއް ކަމަކަށް ދިވެހިބޮޑުވަޒީރު ދެކެވަޑައި ނުގަތެވެ. އޭނާ ދެކެވަޑައިގަތީ ގޮތުގައި ހަރީގޮތުގައިވެސް އެއީ، ބޮޑު މަސްއަލައެއްކަމެވެ. އޭގެ އައްވަސް ހާއެވެ. ކުޑަ މަސްއަލައެއްގެ ގޮތުގައި ސިފަކުރުއްވުނުވެސް ނެތީއެވެ. ފަހަކުގައި އިނގިރޭސި ދައުލަތާ ފަދަ ދުނިޔާގެ އަންގުރިސް ފަސްތީގެ ބޮޑު ދައުލަތަކަށް އޮތީމައެވެ. ވިދާޅުވެ ބަލައިލާފައެވެ. މިކަމާދުރު ދިވެހިންނަށް އެރުވީ ކޮންވަރަކަށްތޯއެވެ.

ކުރެވޭނީވެސް ވަކިން ކޮންކަމެއްތޯއެވެ.

މިކަމުން ސަލާމަތް ކޮށްދޭނެތޯ އެހީއަކަށް އެދި ދާނީ ވަކި ކޮންފަރާތަކަށްތޯއެވެ؟ އެހީއަކަށް އެދި ކުރިން މިސްރުގެ ރައީސް އަރިހަށް، އޭނާ ވިދާޅުވެގެން ހަތިޔާރުގެ އެހީބަލާދިރަ ބޯސަރު ވީގޮތް ދިވެހިންނަށީ، ތަޖުރިބާ ކޮށްދެއެވެ. މިބޭބޭކާ އަނބުރައިގެން އަނބުރާ އަހައިއެވެ. ހުސްއަތާއެވެ. ވީމާ ދެން........

އެއްގޮތަކުން ބަލާއިރު ރާއްޖޭގެ މުޅި ސަރަހައްދަށް ވުރެވެސް ސަރިޔާގެ ގުޅުމެއްގެ ބޮޑު (މިއީ، މީހަކު ގަބޫލުކުރިއަސް ނުކުރިއަސް މިކަމުގެ ބޮޑުކަން އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތެވެ.) މި މަސްއަލަޔަ ކުރިމަތިވީމާ އާއްމު ބަޔާނާކާ ވިދާޅުވެ މަދުފުޅުވަމުންގެ ހިމޭން ބަޔާނެއް ދުއްވާފައި ނުކުންނެވީއެވެ. އަދި ބޭރުފުށުން ފެންނަ ފެނުމަކަށް ދިވެހިބޮޑުވަޒީރު މަޑުމަޑުން ހުސްނުވީއެވެ. އިނގިރޭސި ދައުލަތާ ދެމެދު ދެކެވެމުންދިޔަ ވާހަކަތައް ދިޔަގޮތްކަން ކުރިއަރައިގެން ގެންދިޔައެވެ. ކަމެއްވި ކަންފަސް ނާންގަވައެވެ. މިފަހަރުގެވެސް ބޭރުފުށުން ފެންނަން އޮތް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ސިޔާސީ، އަތޮޅުތޯ އެކިރިމަންބަރުން އިނގިރޭސި ސަރުކާރު ދިވެހި ބޮޑުވަޒީރަށް ދެއްވާފައިވާ ހީނަރުކަމަށް ކުރުއްވި އިތުބާރެވެ. އަދި ރާއްޖޭގެ

ކުރިއަށްދާ ތަރައްގީއަށް އިނގިރޭސިން ދޭން އެއްބަސްވި އެހީއެވެ.

ބޭރުފުށުން ފެންނަންއޮތީ ހިމޭނުމާ ހަމަޖެހުމާ މިދަންނަވި ސަބަބުތަކަށްވެސް ހުރިމައްޗެވެ. ހުވަދުތިނަދޫ ދިވެހިސަރުކާރުގެ ބާރުގެދަށުން ފުރަތަމަ ގެންނެވީ 1959 ވަނަ އަހަރުގެ ޖުލައިމަހުއެވެ. ދުވަސްތަކަކަށް ހަމަ ހުވަދުތިނަދޫގައި މިކަމުގެ ހިނގައިގެން މިއުޅުނީ 1961 ވަނަ އަހަރުގެ ޖޫންގައެވެ. އާދެ! ފުރިހަމަ ދެއަހަރުދުވަސް ހަމަ ނުވަނީހެވެ. ޖޫން 17 ގައި މިކަމާއި ހިނގައިދިޔު އޭގެ 17 ދުވަސްކުރިން އައްޑޫ ރައްޔިތުންގެ ފަރާތުން ސިޓީއެއް ހިފައިގެން ތިންމީހަކު (ގަމުދުންރަހާ - ހުސޭނު ދީދީ އުސްމާން - މޫދު ޢަބްދުﷲ ނާޒިމް) ދިވެހިސަރުކާރާ ވާހަކަދައްކަން މާލެއައެވެ. އައްޑޫން މާލެއައި މަތިންދާބޯޓުން އިނގިރޭސިން ދޫކޮށްދިނުމުންނެވެ. ސިޓީ އެގެނައުސް ކުރިމަތިފައިވާ ދިވެހި ބޭފުޅާ މަރުވެ. ބޭފުޅަކު އަހަރެމެން ކުރަމުއްދާކަމުގެ ގޮތަށް، ސިޓީއާއިއެކު އަމަލުކުރަންޖެހޭ ނިންމުމެއް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ފުރުސަތުދީފައިވާ ހިސާބުން އެކަން ނިންމަވާލެއްވިއެވެ. މަޖިލީހުން ނިންމީ ސުވާދީބުގެ ހަމައެކަނި ތައްގަނޑު ޖަވާއިމާ ސިޓީއެއްގެ ބޮޑުނުކުންނަކަމަށް، އަދި އެކަން ނޫނަސް އައްޑުގައި ސަރުކާރެއް އެކުލަވާލަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް ގަބޫލު ނުކުރައްވާކަމަށެވެ.

އަދިވެސް ވަރަށް މުހިންމު އެހެންކަމެކެވެ. އާއްމުކޮށް ދިވެހިންގެ، ހައްސާސް ރާއްޖޭތެރޭގެ ސިއްރު ކަންތައްތަކާއި ހަވާލުކުރަނިވި ކުރުމަށްޓަކައި، “ގޮޅިޖެހުން” ދިވެހި ސަރުކާރާ ހަވާލުކުރެއްވުމަށެވެ. އެއީ އިނގިރޭސި ސަރުކާރުން ދިވެހި ސަރުކާރާ ދައްކާ ހަދިޔާކުރާކަމެވެ. މިގޮތުން ހިލޭއެވެ. އެކަމުގެ ރަސްމިއްޔާތު ބޭއްވުނީ 7 ސެޕްޓެމްބަރު 1961 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު ހެނދުނު 7:30 ގައި، އޭރުގެ ރަސްމީ ބޮޑުވަޒީރުންގެއިގައެވެ. ގޮޅިޖެހުން ދިވެހި ސަރުކާރުން ހިދުމަތްކުރައްވާފައިވާ ވަޒީރުގެ، ސަލާންގައި ހުންނަވާ އިނގިރޭސި ހައިކޮމިޝަނަރު ސަރު އެލެގްޒެންޑަރ މޯރުލީއެވެ. ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ މިއަދުހަރު ހިދުމަތާ ހަވާލުވެވަޑައިގެން، ވަޒީރުއް ސިއްރާ އަޙްމަދު ހިލްމީ ދީދީއެވެ. (ހަވާލުކުރުމުގެ ރަސްމިއްޔާތު މިއަދު ބޭއްވުނު ނަމަވެސް، ގޮޅިޖެހުން މާލެގެނައީ، 25 ޖޫން 1961 ވީ އާދިއްތަ ދުވަހުގެ ހެނދުނުއެވެ. ސިންގަޕޫރުން މާލެއައި ބެވަރލީ ބޯޓު ކިޔާ އެއްބޯޓެއްގައި

ބަހައްޓަވައިގެންނެވެ. "ގޯލްޑަންރޭ" އަށް އެނަން ދެއްވީ ދިވެހި ސަރުކާރުންނެވެ. ގޯލްޑަންރޭ ބަނދުރުހިރާކަދްއަކިރިވެސް ސިންގަޕޫރުގައެވެ. ގޯލްޑަންރޭ މާލެގެނައީ އިރު އިނގިރޭސި ސަފީރު މިސްޓަރު ޑޭވީ ރާއްޖޭގައި ވަޑައިގެން ނުކުމުގެ ސަބަބުން އޭނާގެ ބަދަލުގައި އެއާ ހަވާލުވެވަޑައިގަތީ ކާސްބަވުގެ ވެރިޔާ ހަސަން އަލީ ދީދީއެވެ. ގޯލްޑަންރޭގައި، އުކާސްރޭ ނަގުމާއި، އަޒީރަޝަން ކުރުމުގެ އިންޑިޔާމާލޭ ހަމަޖެހިފައި ހުއްޓެވެ. ރާއްޖޭގެ ހާލަތު އާރު ހުރިގޮތް، އިނގިރޭސީންގެ މިހަދިޔާވި ދިވެހިންނަށް ވަރަށްއަގުބޮޑު ހަދިޔާއަކަށެވެ.)

މިރަސްމިއްޔާތުގައި، މާލޭގައި އަޅައި ދިނުމަށް އިނގިރޭސިން އުއްބަސްވެ ޖަހައިވާ ހޮސްޕިޓަލުގެ މޫޅު އެއްވެސް ދިވެހި ސަރުކާރާ ހަވާލު ކުރުވިނެވެ. އެއީ އާރުގެ ވައިލުގެ ޖޫރީގެ ބިމުގައި އޮޅުން ހޮސްޕިޓަލުގެ މޫޅުލުއެވެ. (މިލިޓަރީ ލިޔުއާއިރު، އެއީ މިހާރުގެ (2012) މަޝްހޫރު އައިޖީއެމްއެޗް ހޮސްޕިޓަލެއެވެ.)

ދިވެހިރަސްކަމަށް 8 އަހަރު ފުރުނިވެސް ހެވަދުއަތޮޅުގެ މި މަސްއަލަ އާދޮގޮތަށް އޮތީއެވެ. ހެވަދުއަތޮޅާ ފުވައްމުލަކުގައި ހިނގާ ކަމުއް ހިނގާގޮތަކަށް ހިނގަމުން ދިޔައީ އިނގިރޭސިން ބޭނުނުވި ގޮތަކަށް ކުރަމުންދިޔަ ގެންދިޔައީއެވެ. ރަސްކަމަށް 8 އަހަރު ފުރުން ދުވަސްކަމުގައިވާ، 1 ރަޖަބު 1383 ހ - 9 ޑިސެމްބަރު 1961 ވީ އާދީއްތަ ދުވަހު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަދުން އައްސުލްޠާން މުޙައްމަދު ފަރީދުއްދީން ކިލެގެފާނު އިނގިރޭސި ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ޕުރިންސް ފިލިޕް ކާ ބައްދަލުކުރެއްވިއެވެ. މިކަންކަން މިހެންހުރުމުން ދުފުރާތުގެ ގުޅުން ހަމަ ވަރަށްރަނގަޅުކަ ނޫނީ ބޭނުމާކަންތައްތަކެއް ނުވިއެވެ. ސަލާމް ބުނެފައިވާ ބަޔަކަށް ވާހަކަދައްކަމުނެވެ. ބަރުޖުރުނުނުވެ.

މިހިސާބުން ކުޅަ އަދިއްޔަ ހިތާމައެއްވެސް ދަންނަވާލާ ހިތްވެއް ބޮޑުކަމުން، ދަންނަވާލަންއެވެ.

ހަމަގޮތް އެއްޓަކަން ދަންނަވާ ޓޫދެވެ. އަލުގަނޑަޔާ، ވަރަށްގިނަދުވަސް ވަންދެން އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ބޮޑުވަޒީރު އަލީ ހަލީގައި މަސައްކަތްކުރި މިހަޔާތުގެ. އެޒަމާނަށް އަންނަމުން އައިސް ދިވެހިރާއްޖެ، ދުވަސްތަކަކަށް ޖުމުހޫރިއްޔާ ކަމުގެ ކަނޑަނބަދުވެ، އިބްރާހީމް ނާސިރު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކަމުގެ ހުވާކުރުމު ރާގެ ދުވަސް ފުރިގެން އަލުގަނޑަށް އާދެވުނު ނާސިރުގެ ވަރަށް އަރިހުގައެވެ. ބޭނުން ވަގުތަކު ބޭނުން ވާހަކައާއި ދަންނަވާރާއެވެ.

1-091

ސިލޯނުގައިހުންނެވި ވިޔަފާރިއާބެހޭ ސަފީރު އަލީ އުމަރު މަނިކާއި، އަނބިކަނބަލުން ހަވްވާ ހިލްމީ

(އަލީމަނިކަކީ، ނާސިރުގެ ވެރިކަމުގައި ވިދާޅުވިގޮތަކަށް އެރަކަށް ކުރައްވަން ދެހިވާ ޖެއިގަތް ކަންމަކަށް ކުރެއްވި އެއްބަސްވުންކަމެވެ.)

ވީމާ، ވަރަށް ރަނގަޅަށް ނާސިރުގެ ގޮތްބާވަތް ދަންނަ ދިވެއްސެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން ޖެހިލުމެއްނެތި ދަންނަވަން ކެރިދާނެއެވެ. ހަވަރުމީހަދޫގެ މިދިވަނަ ބަޔާވަތުގެ މަސްއަލައިގައި ނާސިރު ދެކެވަޑައިގަންނަވާނެ ކަމަށް ފެންނަނީ، އޭނާގެ ކަންކަމުގައި އިނގިރޭސި ވެރިން އަބްދުރަހުމާނަށް ވަރުގަދަ ބޮނެއް އެދިކަމުގައެވެ. އަދި މިވިގޮތުން އޮޅުބަސް އެގޮތަށް ބަސްކޮށް ހުޅުވާލައްވާފައި ބޮޑާ ދިރިގަނޑޭ ކުޅުވާގޮތުން، “އިނގިރޭސި ދިރިގަނޑޭ” ދިފާޢުގައި ކުޅުވަން ކަމުގައެވެ. ހިތްޕުޅުގައި އަރާނުލެވޭނެ ފުރުޞަތެއް، އާންމުގައެވެ! ބަލަންޖެހޭ މިއީ އަހަރުމެންގެ ރާއްޖޭގެ ފޮނުވަމުންދާ ކާވިލަށް ދެއްކުނު ފާޅުކަންދެއްވާށެވެ!

އެންމެ ފަހުން ވިޔަފާރިއަށް ކަމަނަށް ފުރުޞަތުތޯ؟

ދިވެހި ބަޔަކު ހުރިމެދުގެ ކުރިޔަކަށް، ކަމަށް ބޮޑުފުޅުގެ ހަމަގައު ހުރިދުވަސް އަމަލުވެ ވަޒީފާ ގޮތްވެސް. ކުރިމަތިވި ހަމައެކަނި ހަނގުރާމައި، ގައުމުތަކާ ފެށިގެންނެވި ސަރުކާރު ޖަހައްސާވި އެހެރީހެ ކުރެއްވައިގެންފެށި ނުވި ކަނޑުޔާވެ. ނާސިރު މިޒަމާނު ބޮޑުފުޅުވި ހަމައާރުގެ ޕިސްޓަލުގައި ވަނީ:

300 ރައިފަލް އެކި ބާވަތް

25 ސަބްމެޝިން ގަން

5 މެޝިން ގަން

10 ޕިސްތޯލަ

50 ޓިއަރގޭސް ބޮމް އެވެ.

(އަޅުގަނޑު މިއުޅެނީ ހޯ ބުރުމާނު ދޮގު ހަދައިގެން، ހިތަށްއަރާ އެއްޗެއް ލިޔެގެން އިބްރާހިމް ނާސިރަކީ މާމޮޅު މީހަކަށް ހަދާދޭ ހިކުމަތްވާ ބޭފުޅުން މިއީ ގޮތެއްތޯ؟ ނުވަތަ ދޮގެއްތޯ؟ މަޝްހޫރު ކޮޅި އަލިމަނިކާ ސުވާލު ކުރެއްވުން ރަނގަޅުވާނެއެވެ. އާންމަކަށް މިއީ ދޮގުކޭ ވިދާޅުވާކަށް ހުރިވަޅެއް ނުގަންނަވާނެއެވެ. މިހެން މިދަންނަވީ، ނާސިރުގެ އިދާރާއެއްގެދަށް މިކަންކުރައްވާއިރު އެއްބުރަވަ، އެއިކަމަށްވާގޮތެވެ.) ދިވެހި ސަރުކާރަށް މިމަކާ ހޯދައިދެވޭ ރަހުމަތް ފިލާ އިނގިރޭސިވިލާތުގެ ކަންފުޅު ނިކަމެތި ކަމަށްވިއެވެ. ހަމަހެން ޕިސްތޯލަށާ އެފެށިކަމާ އަދި، ބުރަށް، އޭގެ މަސްހުރު ސަލާމް އެނބެ ވިސްނުން ޕިސްތޯލަށެވެ.

ހަމަހާރުގެ މިޝަނބުރުންޏެއް އަބައިގޮތަކަށް ވަރަށް އަވަހަށް ސިފާހީން ބަނދަރަށް އައެވެ. ބަނދަރުގެ ތޮރާއިން އެތަކެތި ބަދަލުކުރުވުން، މާލެ އަންނަން ފުރަސްފަހައި އޮތް ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ބޮޑުމަކަށެވެ. ސިފާހީން ބަނދަރުން

(ގަވައިދުގެމަތިން ފުރައިގެން) ބޭބެ ވަރަށް އަވަހަށް މާލެއަށެވެ.

އޭރުގެ ވަޒީރުއްދާހިލިއްޔާއަށް، އިބްރާހީމް ރަޝީދެވެ. ރަޝީދު ވިދާޅުވި ގޮތުގައި އެއްދުވަހަކު ވެލާނާގެއަށް އަންނަން ނާސިރު އަންގަވައިފިއެވެ. (މިގޮތަށް ކުއްލިއަކަށް މީހަކު ހޯއްދަވަން ނާސިރު ބޭނުންފުޅުވެއްޖެނަމަ އެދުވަސްވަރު ހައްދަވާ ގޮތަކީ ޓެލެފޯނުން އެކްސްޗޭންޖުގައި ވިދާޅުވަނީއެވެ. މިވެނި މީހަކު ހޯދާލައި އަންގާލުމަށެވެ. ޓެލެފޯނުން އެކްސްޗޭންޖީ، މިއަދާ ވަރަށް [illegible] ސަރުވީސް ގަޑިއިރު އޮޕަރޭޓަރުން ތިބެގެން އޭރު މަސައްކަތްކުރި ތަނެކެވެ. ވިދާޅުވާ ބޭފުޅަކާ ގުޅުވީމާ އެބޭފުޅަކު ފޯނުގައި އެބަހުންނެވި ވާހަކަ، ނާސިރު ވިދާޅުވެފައި އޮންނަ ނަމްބަރާ ގުޅާލައި ދަންނަވަނީއެވެ.) ވެލާނާގެއަށް ދިޔައިމާ ނާސިރު ވިދާޅުވެއްޖެއެވެ. މިއަދު އައިޕޯޓުގެ ކަސްޓަމްސްގެ ކޮޓަރީގައި ވިއްސަކަށްގަނޑެ ފޮށި ހުންނާނެއެވެ. ކޮންމެ ފޮށިއެއްގެ ބޭރުގައި "ގަވަރުމަންޓް އޮފް މޯލްޑިވްސް" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނަމެވެ.

އެދުވަސްވަރު ކަސްޓަމް ހިނގަމުން ދިޔައީ މިހާރުގެ [illegible] ދިމާއިން ޖުމްހޫރީ މައިދާނުގެ އިރުމަތީ ފަރާތުގައި އެދުވަސްވަރު ދެބުރިއަށް ހުރި، [illegible] އިމާރާތުގައެވެ. ރަޝީދު ވިދާޅުވީ ވެލާނާގެއިން ދިޔައީ ސީދާ ކަސްޓަމަށެވެ. އޭރު ކަސްޓަމްގައި އިސްކޮށް ހުރުއްވާ، ވައިމަތީގޭ އަލީ ހާމިދު [illegible] ފޮނުވައި ނާސިރު ވިދާޅުވި [illegible] ގެންނަން ވެލާނާގެއަށް ފޮނުވީއެވެ. ކޮންމެ ފޮއްޓެއްގައި ވެސް އޭގައި ހުރި އެއްޗެއްގެ ނަންލިޔެފައި ހުއްޓެވެ. ހުންނަނީ [illegible] [illegible] ކާތަކެއްޗީގެ ނަމެވެ. ބަޓަރު، ޗީޒް، ގްރީންޕީސް، މިކަހަލަ ގޮތަކަށެވެ. މިތަކެތި ގެނެވިފައި މިވަނީ ބޮޑުވަޒީރުގެ [illegible] ނަމުގައެވެ. ނަމަވެސް [illegible] އެއީ، ދިވެހިސަރުކާރަށް [illegible] ހަދިޔާތަކެވެ. ނާސިރު ވިދާޅުވެގެން މިތަކެއްޗާ ހަވާލުވީ މާފަންނު ތަރިވިދާގޭ ބާރީ ޢަބްދުﷲއެވެ. ޢަބްދުﷲއަކީ، [illegible] ހުރިހާކަމެއް ބަލަހައްޓަވާމީހާއެވެ. ބޮޑުވަޒީރުގެ [illegible] ގެންނަ ތަކެތި ކަމަށްވާތީ، [illegible] މީހަކު [illegible] (އަޅުގަނޑު މެނޭޖަރުގެ [illegible] އުޅުއްވި ހެންވޭރު [illegible] [illegible] (މަޝްހޫރު ޖީ.ކޭ.ޓީ) އާއި ތުއްތުމަނިކު (ޖީޓީ މަނިކު) އާއި، ވަސީމާއާއި [illegible]، ޢަބްދުﷲގެ 4 ބޭފުޅުންނެވެ. [illegible]

ފޮޓޯގައި: ބާބީގައުމާއި ދަރިކަނބަލުން ގަދީރާވަސީމާ

1-092

ލިޔާއިރު، މި 4 ބޫޓުގުންގެ ތެރެއިން ދުނިޔޭގައި އިންނަވީ ހަމައެކަނި ވަސީލާއެވެ.) ޒޯރިޔަކާ ހަވާލުވެފައި، ނާސިރު އަރިހު، ގަދުއްމު ދެންނެވިއެވެ. "ދަންނަވަންބޮއެވެ. މިފަހަރު ގެނައި، ފަރައްކޯބާބެއް ޒޯރިޔަށް ހާދަބަރުވެ. އެއިން ކުރެ ޒޯރިގަނޑެއްގެ އެއްކޯޅުވެސް އަޅުގަނޑަށް ހިއްލާލަން އުނދަގޫވެއެވެ." ހިނގާލަމާ ވެއްޓިއްޖާވީ ނާސިރު ވިދާޅުވިކަމަށް ވަނީ، "ބައެއްފަހަރަށް އަޅުގަނޑުމެން ވާނެއެވެ!

އަޅުގަނޑުމެންނަށެވެ!" އެތަކެއް ފާހަގައަށް ޒޯރިއަރު، ކޯރިއަރިމަހާރު ހުންނަ މާލޭގައެވެ. ފާހަގަކޮށްލައްވާށެވެ. އެއާބަށް އިތުރު މައުލޫމާތު ނާސިރު އަރިހު ދެންނެވުމުގެ ދަތުރުފުރުއްގައިވަޅެއިގެންނެވެ.

އެފަހަރަކު އެމިހަކު ކޯރިޓީއެއް އެއްޗެއް، ހިތަހަކޮން ގެންސްގެން ކޮއްމަކީ ކުރެއްވުމަރު މިހެން، އަބަދުވެސް ކުރާ، އަދި ކުރާނެވެސް ކަމެކެވެ. ނިހިބާ މިހެންނާ ހެދިފަނެވެ. ކޯންމެއަކަސް އެވަގުތަށް ނާސިރު އެނމެ ބާންނުފެވި "ފަރިއްކޯޅުގެ

ސާވާނު” ލިބިވަޑައިގަތީއެވެ. އަތްޕުޅުން އެރީއެވެ. ދެން އޮންނާނީ އޭގެ “ރަހަ” ބައްލަވާލައްވައި ތަޖުރިބާ ކޮށްލެއްވުމުންނޯއެވެ.

ނާސިރު ރާއްޖެތެރެއަށް

“ސިލްވަރ ކްރެސްޓް” ގައި ބޮޑުވަޒީރު ނާސިރު ދަތުރުކުރައްވަން ފެއްސެވި، ރާއްޖެތެރޭގެ ދަތުރުފުޅު ތަކެކެވެ. އޭނާ ގެންގުޅުއްވާ އާދައިގެ އުސޫލުން މާބޮޑު [illegible] [illegible] [illegible]. މިގޮތުން ކުރެއްވި ފުރަތަމަ ދަތުރުފުޅުގައި ފުރާވަޑައިގަތީ، 1 ޖަނަވަރީ 1962 ވީ ހޯމަދުވަހު އާދެ! އައު އަހަރުގެ ފުރަތަމަ ދުވަހު ހެނދުނު 10 ޖެހިއިރުއެވެ. (އަހަރުގެ ފުރަތަމަ މި ހޯމަދުވަހަކީ، އަޅުގަނޑުގެ އަމިއްލަ ތާރީޚުގައިވެސް ވަރަށް މުހިންމު ދުވަހެކެވެ. އަޅުގަނޑުގެ އަމިއްލަ އުފަން ރަށަކީ މުލަކު އަތޮޅު ވާރެހާފުންބެވެ. ވާރެހާފުންބުއި ކޮޅުފުށުންބަވީ، އެއްފަސްގަނޑެއްގެ ދުރުކޮޅުގައި މީހުން ދިރިއުޅުން ދެރަވެއެވެ. ރަސްމީގޮތުން ހުސްރަށް ކަމުގައި ބެލުމުން އަދި މިދަތުރަށް، ހުސްރަށެއްގެ ގޮތުގައި ހަމަޖައްސަވައި، މިއަދުން ފެނިގެން އައީ ކޮޅުފުށި ކަމުގައި ސަރުކާރުން ނިންމަވިއެވެ. އަޅުގަނޑުގެ އުފަންރަށުގެ ނަން އެއީ، ރާއްޖޭގެ ރަށްތަކުގެ ނަންލިސްޓުގައި މިއަދުން ފެނިގެން ނަންބަރެއް ކަމުގައި ހަމަޖެހުނީއެވެ. އެފަދަ އެހެންރަށްރަށް ފަދައިންނެވެ.)

ބޮޑުވަޒީރު ރާއްޖެތެރެއަށް ކުރައްވަން ފެއްސެވި މިދަތުރުފުޅުގައި މިފަހަރު ހަތަރު ބޭފުޅަކު ބައިވެރި ކުރެއްވިއެވެ. ވަޒީރުލްއަޢުޡަމްގެ އޮފީހުގެ ޚާއްސަ ވަކީލުގެ ގޮތުގައި އޭރު ހުންނެވި ކޯރުގެ އުމަރުމަނިކުފާނެވެ. ވަޒީރުލްއަޢުޡަމްގެ ޚާއްސަ ސެކްރެޓަރީ، އަބްދު الله ހަމީދެވެ. ވަޒީރުންގެ މަޖިލީހުގެ ވަގުތީ ސެކްރެޓަރީ މުޙައްމަދު ޒާހިރެވެ. ބޮޑުވަޒީރުގެ ސެކްރެޓަރީ ވައިޖެހޭގެ އިބްރާހީމް ރަޝީދެވެ.

ބޮޑުވަޒީރު ރާއްޖެތެރެއަށް ފެއްސެވި ދަތުރުފުޅުގެ ސިލްސިލާގެ މިފުރަތަމަ ދަތުރުގައި ވަޑައިގަތީ ބ. އަތޮޅަށެވެ. އަތޮޅުގެ ހުރިހާ ރަށްރަށަކަށް ވަޑައިގަތުމަށްފަހު، އެނބުރި މާލެވަޑައިގަތީ، ޖަނަވަރީ 4 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހު ހަވީރު ފަސްޖެހިއިރުއެވެ. އަދިވެސް މިކަހަލަ އެތައް ދަތުރުފުޅެއް ކުރެއްވިއެވެ.

ބޮޑުވަޒީރުގެ

ދެވަނަދަތުރުފުޅު

ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާސިރު ރާއްޖެތެރެއަށް ފެއްސެވި ސިލްސިލާގެ

ފުރަތަމަ ދަތުރުފުޅު ނިންމަވާލެއްވިތާ ފަންސަވީސް ދުވަސްފަހުން ދެވަނަ ދަތުރުފުޅަށް ފުރާވަޑައިގަތެވެ. 28 ޖަނަވަރީ 1962 ވީ އާދިއްތަ ދުވަހު ދިހަހާއް ޖަހާއިރުއެވެ. އަރިހުގައި މިފަހަރު ގެންދިޔީ، އަހްމަދު ހިލްމީ ދީދީއާއި އަހްމަދު ޒަކީ އާއި މުހައްމަދު އިމާދުއްދީނެވެ. ސެކްރެޓަރީ މައިޒާން އިބްރާހީމް މަނިކާއި، ވަތަރެސް އޮޑަރުބޯޓަރު މައިޒާން އުމަރު މަނިކުއެވެ. އަދި ބޮޑުވަޒީރުގެ ދަތުރުފުޅުތަކުގެ މާލިމީ، ހުދުއަސްވަރުމާގެ މުހައްމަދު ހަސަން މަނިކުއެވެ. (އަލުގަނޑު މިލިޔުން ލިޔާއިރު (2012) ބޮޑުވަޒީރުގެ މިދަތުރުފުޅުގައި ބައިވެރިވި ވަޑައިގަތް މައިޒާން އިބްރާހީމް މަނިކާއި، މައިޒާން އުމަރުމަނިކާއި، މާލިމީ މުހައްމަދު ހަސަން މަނިކާއި ތިންބާބުރުގެން ދުނިޔޭގައި އެބަހުއްޓެވިއެވެ. މީގެތެރެއިން ބަޒާއިރު، ދިވެހިތާރީޚުގައި ފާހަގަކުރަންޖެހޭ ބޭފުޅެކެވެ. އެންމެފުރަތަމަ ޖަހާޒަށް ދިޔަ ދިވެއްސެއްގެ ހައިސިއްޔަތުންނެވެ. ދިވެހިންނާއި ޖަޕާން މީހުން ކާވިނުގެ ގުޅުން ފެށީ، ބައްޕައާއި ޖަޕާނުގައި މިހާރު ދިރިއުޅުމުން މިއޮއްދިނީއެވެ. ދިވެހި-ޖަޕާނު އަދި ޖަޕާނު-ދިވެހި އާއިލާތަކެއްގެ ގޮތުގައެވެ. މުސްތަޤްބަލުގައި މިކަން ލިބެންދެ ވަރަކަށް ފުރާވެގެން ދިޔަނަމަވެސް، ޖަޕާނުގެ ބިމުގައި ފުރަތަމަ ފައިޖެއްސެވި ދިވެއްސެއްގެ އެއްވަނައިގެ ހައްސުދުވެރިއަޔާ، މައިޒާން އުމަރު މަނިކުއެވެ.

އުމަރުމަނިކު ޖަޕާނަށް ވަޑައިގަތީ، އިންޖިނު މަސައްކަތް ދަސްކުރުއްވުމުގެ އަހަރު ދުވަހުގެ ކޯހަކަށްވެ. ކޯސް ނިންމަވައި، ސެޓްފިކެޓް ހޯއްދަވައިގެން އޭނާ މާލެވަޑައިގަތީ، 3 ސެޕްޓެމްބަރު 1961 - 23 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1381 ވީ އާދިއްތަ ދުވަހު މާލެއައި ދިވެހިސަރުކާރުގެ މޯލްޑިވް ކްރެސެންޓުންނެވެ.) މާލެއިން ފުރާވަޑައިގަތްއިރު ޔަފުވެރިން ލިއަވައި ސިލްވަރ ކްރޫސްޓަލްގައި ތިއްބެވި މި 6 ބޭފުޅުންނެވެ. ބޮޑުވަޒީރު ނާސިރާއެކު ހަތެކެވެ.

މާލެއިން ފުރިގޮތްބަރު އަދުވެރި ހަވީރު ސިލްވަރ ކްރޫސްބޯޓު މަޑުކުރީ ލިއަލީގައެވެ. ލިއަލިން ފުރާވަޑައިގަތީ ޖަނަވަރީ 29 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހުއެވެ. އެދުވަހު ހަވީރު 4 ޖަހާއިރު ގޮސް މަޑުކުރީ ލ. މާމެންދޫގައެވެ. ބުރާސްފަތިގައި މަޑުކުރެއްވި ވަރަކަށް މާލެއަށް އަންގަވާފައި، އާޚަބަރުން ދަތުރުފުޅުގެ އެއްވެސް ހަބަރެއް ވާނެއަކަން ނާންގަވައެވެ.

ސިލްވަރ ކްރޫސްބޯޓު ހައްދުންމަތީ

މާމެންދޫގައި މަޑުކުރެއްވުމުގެ ވަރަށް މުހިންމު ބޭނުންފުޅެއްވެސް އޮތީއެވެ. ބޮޑުވަޒީރުގެ މިދަތުރުފުޅަކީ، ދެވަނަފަހަރަށް ހަވަރުތިނަދޫގައި މިހިނގި ހާދިސާއާއި ގުޅިގެން އެކަން ހަމަޖައްސެވުމަށް ރާއްވަވަމުން ގެންދެވި ދަތުރުފުޅެކެވެ. ވީމާ، އެކިފަހަރު މަތިން އެކި ނަންނަމުގައި ސިފައިންގެ 9 މީހުން މާމެންދޫއަށް ވަނީ ފޮނުއްވާފައެވެ.
- އައިނެއްފަ އަޙްމަދު ނަސީމާއި - ހުޅުދޫ މޫސައެވެ. - ކުޑައާމިނަ މުހައްމަދުފުޅާއި - ކުޑަ ފާތުމަ ކަޅުތުއްތުއެވެ. - ވަކައޮޓި އިބްރާހިމް ފުޅާއި - ތިމަރަފުށި އުމަރު ނޮޅިވަރަންފަރު ދޮންހުސައިން ފުޅެވެ. އަދި - ކުޅުދުއްފުށީ ބޮޑު ހަސަންފުޅެވެ.

ސިފްވަރ ކްރެސްބް މާމެންދޫން ފުރި، އެރޭ މެންދަމު ދޭއްޖެހިއިރުއެވެ. ދަންނަވައި އެދިޔަ ސިފައިންގެ ނުވަމީހުންވެސް ދަތުރުގައި ބައިވެރި ކުރައްވައިގެންނެވެ. ސިފްވަރ ކްރެސްބްގެ މިދަތުރުގައި ހަތިޔާރު ގެންދަވާކަމާއި، ކުރިން ހައްދުންމައްޗަށް ސިފައިން ފޮނުއްވާފައިވާ ކަމާއި މިހުރާ ކަމެއްވެސް އޮތީ ވަރަށްބޮޑަށް ސިއްރު ކަމެއްވާފައެވެ.

ފ. މާމެންދޫން ފުރުމާއެކު ސިފްވަރ ކްރެސްބް މިސްރާބުޖެހީ ހުވަދު އަތޮޅަށެވެ. 30 ޖަނަވަރީ 1962 ގައެވެ. އެދުވަހު 10·30 ގައި މަޑުކުރީ ކޮޅުމާފުށީގައެވެ. އެރަށުން ފުރައިގެން ހަވަރުތިނަދޫއަށް ދިޔައީ ހަވީރު ތިނެއް ޖެހިއިރުއެވެ. ހަތިޔާރާއި ސާމާނު ފޮނިފޮނިން ނަގައި، ރާވައި ތައްޔާރު ކުރެއްވީވެސް ހުވަދޫކަނޑަށް ނުކުމެފައެވެ.

3 ޖަހާކަންހާއިރު ސިފްވަރ ކްރެސްބް ހަވަރުތިނަދޫއަށް ދިޔައިރު، އެމީހުންވެސް އެމީހުންގެ އާދައިގެ ދިރިއުޅުމުގައި އުޅެމުން ގެންދަނީއެވެ. ރަށުގައި ނަގާފައިވަނީ، އެމީހުން ގެންގުޅޭ އެމީހުންގެ ފެހިކުލަމުގެ ދިދައެވެ. ސިފްވަރ ކްރެސްބްގައި ދިވެހިބޮޑުވަޒީރު ހަވަރުތިނަދޫއަށް މިވަޑައިގަތީ، ކަމެއްވާކަން އެމީހުނަށް ރޭކާވެސް ނުލާ ތިއްބައެވެ. ދަތުރުފުޅުގެބާރު ވަޓަރުފުޅާއާ ހިސާބުވެސް މާލެއަރަން ފޮނުއްވި، އިނގިރޭސިން އަޑުއަހާނެތީއެވެ. ފޮނުއްވައިފިނަމަ، ބޮޑުވަޒީރުގެ މިދަތުރުފުޅު ސިއްރު ނުވާނީއެވެ.

ބޮޑުވަޒީރު ހަވަރުތިނަދޫ ކައިރިއަށް ވަޑައިގަތީ 31 ޖަނަވަރީ 1962 ވީ ބުދަ ދުވަހުއެވެ. ހެނދުނު 10 ޖެހިއިރުއެވެ. ދޯންޖެއް ހޯއްދަވައިގެންނެވެ. ދަތުރުގައި ބައިވެރި ކުރެއްވި ތިންބޯޓުންނާއި

ސިފައިންނާ އެކުގައެވެ. ބޮޑުވަޒީރު ރަށާކައިރިއަށް ވަޑައިގަންނަވަން ފެއްބޭވިމާ މީހުން އެއްވެ، "ނާރާބަރަކާތުބީރު" އަޅުގެކާފަރު ގޮވަމުން ޖޮންސިވާރުގެ އެމީހުން ގެންގޮސް ހަތިޔާރު ހިފައިގެން ކޮޅުކޮޅު މަރުކޮށް ދުވުނީއެވެ. އަދި ގައުމާ ހުޅުރު އެއްކޮޅަކީ ގޮވާފަސް ހުރިއެވެ. ކިޔަމަންތެރިވުމަށް، މެދުވެރިވި ފުރަސް ދަފަރި ނަސޭހަތްތަކުން ޤައިދާއެއް ނުހުރިއެވެ. އަޅާއި ޝާރިއެވެ. އެންމެފަހުން ޤާހިލުވެއިގެން ހަމަހަމަ ބޭނުން ކުރައްވާނެވެ. ސަބަބެއް ނުވަނީ ބަޓަން ރަސްމީރަށް ހަމަހަމަ ތަން ދޫނުކުރެވުން ރިޔާސަތުގެ ރަސްމީރައީސް ދުވަސް އަރަމުން ދިޔަދުވަސް. މިހަރުގެ ސިޔާސީ ހަވާރިއޭނުގެ އެކަކުރިވަރުވަށް ފޮނުވި. މިހުން މެދުމައިރިފް ހިތަމަންތުގެ އެއާ ހިސާބުގެ ރަނގަޅުވެ.

ދިރިއުޅުއްވާ ސަރުކާރު ދަރާޖަހް ބައްލަވާނަށް އެކުގައި އިސްލާމް އެދުން މީހުން ހަރުދަނާ ކުރުވުން ޒަރިއިރިއެވެ. މިޒަމާނު މިކަމުގައި އެންމެއިސްލާމް އެދުން ކަމަށްވެސް، ހަވާރިއޭނުގެ އޭގެރީގެ ހަސަން ދިރިއާއި ބޭސްދޮންކަރުގެ ޒާހިރާއި އަދިވެސް ބައުދު އެއްނާމުނުވެ. ކުރުވިރުން ގެންނަވައި

ބައިތިއްބާވި ހަވާރިއޭނުދުން އެމިރުން ގެނައި ދޮންގައި ސިފޮވަރު ކުރުބަވާބާގެ ކަތުގޮއްވެ. އެދުވަސްވަރު ޢަދުނާޖޫބޫރާ އިންޤިލާބުގައި އިސްޖެހިއްޔާ އެއްގަނޑު ހަނދާންވުމުގެ ހިތްވަރު ނުވާނެއެވެ.

ހަވާރިއޭނުދުން ބޮޑުވަޒީރު ފެއްބާ ވަޑައިގަތުމާއި މާފުށީން އެނގިވީ، އިނގިރޭސިން ދުވާލި ސަރުކާރުން ހަދިރާކާރި ގޮފުޖެހުނުބޮޑުން ހަވާރިއޭނުދުން ފާސްކުރެއްވެވި. ފެބުރުވަރި އެކާއިވާ ބޮޑުސްފަރި ދުވަހު ހަމިރު 3.34 ގައި މާފުއިން ފުރި ގޮފުޖެހުނުބޮޑުން ހަވާރިއޭނުދުން ދުވަހު، އެއްދުވަސް ދުވަރު ފެބުރުވަރި 3 ވީ ހުކުރުދުވަހު ހެނދުނު 9.50 ގައެވެ. ގޮފުޖެހުނުގެ މިދަތުރުގައި ބޭފުޅުގެ ފަރުވެރިންގެ އިތުރުވެސް އަރާރަވަރާކުރު މީހުން ފަސްއެވިއެވެ. އިސްފެރިއަކަށް ފަސްއެވި ބަންދު މުހައްމަދު ކަލޭގެފާނު، އިތުރަށް ފަސްއެވި، ކުނބެ އަލީ ސަލީމް - އިބްރާހީމް ރައްފު - މިނާގެ މުދުބުއްބު - ވަޙީދު އާދަމް ގެ. މުރާދީގެ - އާގަރު އަލީފުޅު - މުޙަކު ދޮންމަނިކު - ބޭރުއާކު ކުދިމަނިކު - ގަސްދުރުގެ ކުދިބުއްބު - އާދަމްކަލޭފާނު ބުއްބުމަނިކު - ހުސަ މުޙައްމަދު ފުޅު - ކަބުދުކާއި - އުދަ މުޙައްމަދު މަނިކު - ރީނދު ދުރާއްކާ - ދޮންއަލީ ސަރަހާގެ - ރަންކާސިމުގެ އުމަރު

- ސަތަރު އުމުރުފުޅު މި ސަތާރަ ވިހުންނަވެ. އާގެއިމުރަށް ހަވަރުތިނަދޫ ތުއްތުކުދިންވެސް ފުނޑުވިއެވެ. ތުއްތުކުދިބަޔަ، ހުވަދޫ ދަރުވަނަ ބަޣާވާތުގެ ޚަބަރުހިފައިގެން މާފަރުދުވިގޮތަށް މާލޭގައި ހުންނުވި ބާކަފާލާވެ. ގެތްޖެހުނު ހަވަރުތިނަދޫއަށް ދިޔުމުން، ސިފައިން ކުރުސްބަލުގެ ކަޅުގައި ދަންޖެއްސައި ކީތި ކުރުފިލުން ބަދަލުކުރުވުނީ ގެރޭގަނޑަށްޓަކައެވެ.

ވެރިގަނޑަކާ ވެހިތޯސްއި ނާންގަވައި ބޭވޫރު ފުއްޓާއި ދަތުރުފުޅުގައި، ޖުއާޖޭގައި ތިއްބެވި ވަރަކާ އަންގަވާފައި ފަހަރަކުން އިތުރު މަގުޅެމާތަ ނާރުއްވައިއެވެ. އާގެ ފަހުން ވެރިގަދަނތުރަ ވެރިކަމުން ހަވަރުތިނަދޫ ދިވެހިސަރުކާރުގެ ބޮޑުގަދަރަށް ގެންނަވައި، ކުންފުނިން ހައްތަރު ކުރެއްވުމަށްފަހު ޖަނަވަރި 31 ވަނަ ދުވަހު ހަވީރު ވަޒީރުލްއަޢުޡަމްގެ ޖަރީރާއިން މި ޚަބަރު މާލެއަށް އަންގަވައިއެވެ.

(މަޢުލޫމާތުދިންބަސްލައި ދަންނަވަމެވެ.

އެދުވަސްވަރު ދުވަހު ނޫހުގެ ދެނޫސް މާލޭގައި ނުކުންނަމުން ދިޔައެވެ. ސަރުކާރުން ނެރުއްވަމުން ގެންދިޔަ "ވިޔަފާރި މިއަދާ" އި، މ.މ.ދ. ޖަމްޢިއްޔާއިން ނެރުއްވަމުން ގެންދިޔަ "ފަތިސް" އެވެ. ވިޔަފާރި މިއަދު ހަވީރު ނުކުންނަމުން ދިޔައީ، ފަތިސް ނުކުތީ ހެނދުނުއެވެ. ދެނޫސްވެސް ފުރަތަމަ ޗާޕްކުރަމުން ގެންދިޔައީ، ސަރުކާރުގެ ޗާޕްޚާނާގައެވެ. ފަހުން "ފަތިސް" ޗާޕްކުރަމުން ގެންދިޔައީ، މާފަންނުން އެންދިރިމާގޭގައެވެ. ސަރުކާރު ފިޔަވައި ކާޑުގެ މަސައްކަތް އެކު ހިނގަމުންދިޔަ އެއްތަނަކީ އެއީއެވެ. މ.މ.ދ. ޖަމްޢިއްޔާ އަދި، ދުވަހުނޫސް "ފަތިސް" ހުއްޓާލައްވުމުން "އާފަތިސް" ގެ ނަމުގައިވެސް ފަހުން ދުވަހުނޫހެއް ނުކުމެވެ. އެކަމުގައި އިސްކޮށް އުޅުއްވި ދުވަހުނޫސް "ފަތިސް" ގެ ހުރިހާ ކަމެއްގައިވެސް އިސްކޮށް އުޅުއްވި މ. އެންދިރިމާގޭ އައްބާސް އިބްރާހީމެވެ. އަޅުގަނޑާއި، "އާފަތިސް" އާއި "ވިޔަފާރި މިއަދު" ގައިވެސް ކުއްލިއަކު އިސްބަސްނިސްވި ފިހަން އުޅުން މިހާރުމެވެ.)

ހަވަރުތިނަދޫއާ ބެހޭގޮތުން ވަޒީރުން ފެންނިވި ތަބަރު އާއްމުކޮށްގެ ބަހުރުއަހަރު ނުކުމެ 1 ފެބްރުއަރީ 1962 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހު ނެރުނު ނުކުތް "ފަތިސް" ދުވަރިކާތެވެ. ނޫހުގައި ހުވަދުއަތޮޅުގެ ބަޣާވާތް ސުރުޚީއަކަށް އަޅުއްވާފައި ޖައްސަވާފައިވެއެވެ.

ވެޖެހުނީއަދިއަޖުމު ހުވަދުއަތޮޅުގެ މި ހަމަޖެ ދައުލަތުގެ ސަބަބު ދުރުވިގޮތުގައިވެސް ވަރަންމެދި ދަރަޖައަކަށެވެ. ސަބަބަކީ،

މީގެކުރިންވެސް ހަމަ އެއަތޮޅު ވަރަށްބޮޑަށް ބާޣީވެގެން އޭރުގެ ވަޒީރުއްދާޚިލިއްޔާ އަދި ވަޒީރުލްއަޢުޒަމް ސާހިބުއްދައުލާ އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް ނާސިރު މޯލްޑިވް ސްޓާރގައި 700 މިހުންނާއިގެން ވަޑައިގެންވަނީ، އެއަތޮޅު ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބާރުގެދަށަށް ގެންނަވާށެވެ. ނަމަވެސް އަނެއްކާވެސް ދިވެހިދައުލަތުގެމަތިން ބާޣީވެ އެމާނގައިމިދި ދައުލަތުގެ ވެރިންނާއި މުވައްޒަފުންނަށް އަނިޔާކަރު، ދުރުތާއި މިސްމީހުންގެ ދެކޮޅު ފުބުވައި ހުރިއްޖެވެ. މި ބަރަކާތުގައި، ފުޅާއްދުމިލާއި، އައްޑުއަތޮޅުވެސް ވަނީ، ބައިވެރިވެފައެވެ. ނަމަވެސް މިދަތުރުފުޅުގައި ފުވައްމުލަކާއި އައްޑުއަތޮޅަށް ހަމަލާއެއް ނުދެއްވައެވެ.

ބޮޑުވަޒީރުގެ މިދަތުރުފުޅުގައި ކުލްވުރިން ހައްލުކުރައްވުމަށް ފަހު، ހަވަރުމީނަދު ރައްޔިތުން ފަގުރަތަރަކަށް ހުއްދުވިއެވެ. މިންވަރުވަރަކަށް ހަމަ އެފަސްގަނޑެއްގެން މިކަން ތުރުކާފަތާ ނުދެއްވުމަށް ބަހަތާއެވެ. އިނގިރޭސިން އަޅާގައި މިބަޔަކު ހިމަނަފާ ވަރަކަށް ހިތްވަރުދިނުމުން ފުއެވެ. ރަށުން މީހުން ތައްބައިގެން ދިޔުމަކުން ވަގުތު ދެއްވިއެވެ. އަދި ގެންދަންބޭނުން ކޮންމެއެއްޗެއް ގެންދިއުމުގެ ހުއްދަދީފަސް

ދެއްވިއެވެ. މިދަތުރުފުޅުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގަތް މައިޖާން އިބްރާހީމް މަނިކާއި، މައިޖާން އުމަރު މަނިކާއި، ސިފައިންގެ ބައެއް ބޭފުޅުން އިސްބަރިވުއް އަޅުގަނޑު ހިމެނެއެވެ. އެބޭފުޅުން ވިދާޅުވެދެއްވި މިދަތުރުފުޅުގެ ފާރަކަމަށް، “ދުޝްމަނާ އިވުނު އަޑުގެ ހަނދާންހުރިބައި” ގެ ނަމުން ފޮތެއްގައި ޝާއިޢުކުރަން ގަސްދު ކުރަމެވެ. ދިވެހިތާރީޚަށްޓަކައެވެ.

ރަށުން ފައިބައިގެން ދިއުމަށް ދުއްވި ވަގުތަކީ، އެކަމަށް އެކަށީގެންވާ ވަގުތެއް ނުންތައްވެލުދު ރަނދިހިސާލީ ބައިގަނޑުޖަހަނުވަދު ފަރުން މިހާރު އެވަރަކަށް ދެއްކުމުގެ ބޭނުމެއް އޮތްކަމަކަށް ނުދުރިމުއެވެ. ދިރިގޮތަކަށްގޮސް ނިމުންވި ގޮތަކަށް އެކަން ހިނގައި ނިމިފައި ވާތީއެވެ. އަދި އޭރު ދުނިޔޭގައި ނުވި، މިހާރުގެ ޖުވާންދިވެހިން، އެބަޔަކު ބޭނުން “ރަހަ” އެއް ޖައްވައިގެން އެވާރަކަމަށް ކިޔަނދެ ވަރަކަށް “ނާއްޔިއަކަސް” އެއިން ނުކުންނާނެ އަދި ނިކުމެދިޔަން އިލްމު ރަނގަޅު ނަތީޖާއެއް އެމްކަލަން ނުފެންނާނީއެވެ. އަދި އެކަންވަނީ އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ފިކުރަކަން ނިމުމާއެކު، ދެން އަހި ސަރުކާރުން ކޮށް ނިންމާފައެވެ. އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ކުރުހޯދުމަށް “ފޮރުކޮޅާއެއް ޖަހާލައި” ކިރި މަސައްކަތުގެ

ތެރޭގައެވެ. ހަމައިންވިއްޔާ ހަމައިން،
ނުހަމައިންވިއްޔާ ނުހަމައިން އެކަމާބެހޭ
ފިކުރުތައް ހޮދުނުދުރުމަތުން ހޮދައި އަޅުގަނޑު
ވާނީ ރައްކާކަން ކަށަވަރުކޮށްދެއްވައެވެ. ފިކުރުތިރީގެ މިބަޔާ
ނިންމާލެވުން ގަސްތުކަރުދާސް، އާގެތެރޭގައިން ބައެއް
ފިއުންވެސް ހިމާނާލާފައެވެ.

ކަންމައަކަސް މިހުން ބާރުއަޅައި،
ހަވަރުތިނަދޫ ފަޅުރަށަކަށް ހެއްދެވުމާއި ރަށުގެ
ބައެއް އިމާރާތްތަކާއި ތަނެތަން ތަޅުއަޅައި
ނަހަށްދަވާ ކަމަކަން ހުރިހާ އެއްވެސްގޮތް
ނޮނިނިއެވެ. ހަމައާއާކު، ހަވަރުތިނަދޫ
ގާބިލުކަރައްސަވައި، ކުރީކޮށްބަސް ބައިލުކަރައްވައި،
އަޅުން ހަމަ އެރަށް މިހުއްޖޭ ރަހަކަން ހައްދަވައި
އާބާދުކުރައްވައިވެސް، (އެރަށް ފަޅުކުރައްވާ)
އާރުގެދިފާއި ބޭރުވަޒީރު އިބާރާހިމް ނާސިރު
ނުސުކަމަން ހުރިހާގޮތްތައްވެސް ނިންނަނައެވެ.

ހަވަރުތިނަދޫ ފަޅުކުރައްވާ ހަބަރު

ހަވަރުތިނަދޫ ފަޅުކުރައްވާކަމުގެ
އިއުލާން، ވުޒާރަތުއްދާޚިލިއްޔާ (ހ) އިން
ކުރެއްވި 4 ފެބްރުވަރީ 1962 ވީ އާދިއްތަ
ދުވަހުއެވެ. ހިޖުރީގޮތުން އެއީ 1381 ވަނަ
އަހަރުގެ ޝަޢުބާން މަހުގެ 28 ވަނަ ދުވަހެވެ.
އިއުލާނު ނަމްބަރަކީ، ހ- 7/62 އެވެ. އޭގެ
އިބާރާތުގެ އެ އިއުލާނުގައިވަނީ 1962-2-4 / 1381-8-28 '(އާދިއްތަ) މިދުވަހުން ފެށިގެން ހުވަދުއަތޮޅު ހަވަރުތިނަދޫއަކީ، ފަޅުރަށެއް ކަމުގައި ދައުލަތުން ހަމަޖައްސަވައިފިއެވެ.' މިފަދައިންނެވެ.

އަތޮޅު ދެބައިކުރުން

ދެވަނަފަހަރު ހަވަރު އަތޮޅުގައި އުފެދުން
ދިވެހިސަރުކާރާ ދެކޮޅު ހަރަކާތް ނިންމުވި
ގޮތަކަށް ނިންމަވައި ހަވަރުތިނަދޫ ފަޅުރަށަކަށް
ހެއްދެވި ހިސާބުން ހުވަދުއަތޮޅުގެ މަސްއަލަ
އެވަގުތަށް އަނެއްކާވެސް ނިމުނީކަމުގައި
ބޮޑުވަޒީރު ދެކެވަޑައިގަތެވެ. ހައްތަރުކުރުތައްވި
ކުރިޔަށް އެހިފަހަރު މަތިން ސުފައިނގެ
ހަލަބޮލި މަރުފޮށުއްވި ދަނިފަހަރުގެއާ ބައްޓި
ފަހަރުގެއެވެ. ހައްދުނުމައްލަން އައްބަދަލު
އަނެއްބަދަލު ކޮޅުމަޑުފަން ފޮނުއްވައި އެ
އަތޮޅުއަތޮޅުން މަޑުއަނެވެ. އަނެއްބަދަލު ސިދާ
ހުވަދުއަތޮޅުން މަޑުއަނެވެ.

އެއަނަފަހު، ބޮޑުވަޒީރު އަވަސްވެވަޑައިގަތީ
ހުވަދުއަތޮޅު އަޅުން ބައިކުރެއްވުމަށެވެ.
ހުވަދުއަތޮޅު ދުވަނަފަހަރަށް ދެބައިކުރެއްވީ 7
ފެބްރުވަރީ 1962 ވީ ބުދަދުވަހުއެވެ. މިއަދު
ހަމައަނބުސް އެއީ، އެފަހަރު ދެބައިކުރެއްވި
ގޮތަށެވެ.

އެކަށީގެންނުވާ ދޮގުމާރީތުކުރުދުގެ ގޮތުން ދަންނަވާއެއްކަމެއް ނޫނެވެ. ނާސިރަކީ، ކުރައްވާ ކަންތަކުގައި ހަމަހިފެހެއްޓެވި ބޭފުޅެކެވެ. ހުވަދުއަތޮޅުގެ މިމަސްއަލާގައިވެސް ފުރަތަމަފަހަރުވެސް، މިފަހަރުވެސް ދަންނަބޭކަލުންގެ ކޮމިޝަނުން ދެއްވި ޚަޔާލާ އެއްގޮތަށް ދެއްވީ ނަސޭހަތެވެ. އެޅުއްވި ފިޔަވަޅެއްއެޅުއްވީ ނަސޭހަތްދެއްވުމަށްފަހު، އޭގެ ނަތީޖާއެއް ނުފެންނުމުން، މިހެން ހަދާނެކަމަށް ކުރިން ވިދާޅުވެފައެވެ.

ހަވަރުމިނަދޫ ބަނދަރުގައިއޮތް ސިލްވަރ ކްރެސެންޓްގައި ހުންނަވައި ކުއްވެރިންނާއެކު ކޮޅުމަޑުލުގެ އަތޮޅުވެރީންނަށް ފޮނުއްވިސިޓީ ތިރީގައި މިވަނީއެވެ. މިވާހަކަ ފަހުން ދައްކާބަހަކަށް ދައުރުވާމަރްބަކައެވެ.

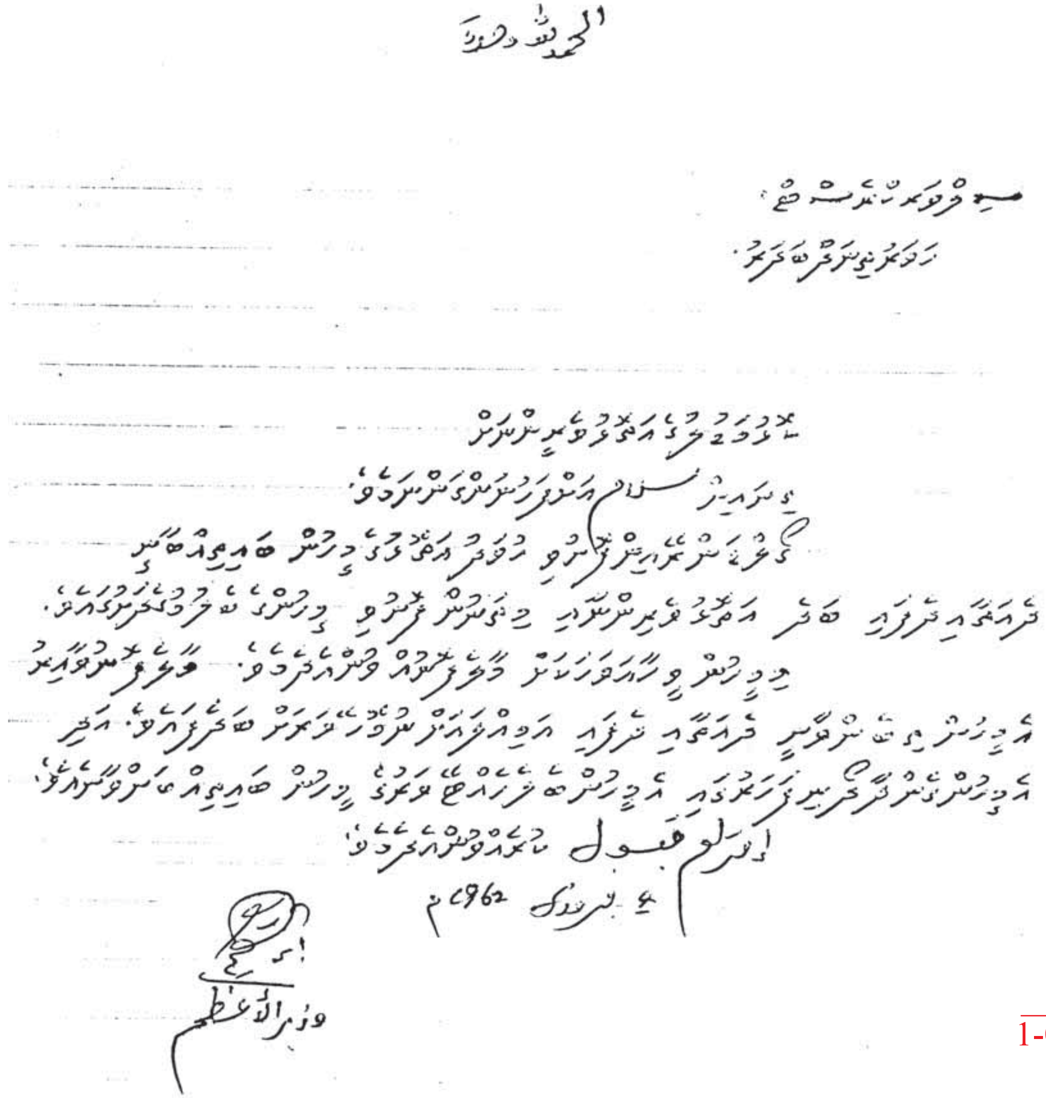

الحمد لله وحده

ސިލްވަރ ކްރެސެންޓް

ހަވަރުމިނަދޫ ބަނދަރު.

ކޮޅުމަޑުލުގެ އަތޮޅުވެރީންނަށް

1962

وزير الأعظم

1-093

ރާއްޖޭގެ އެހެން އަތޮޅުތަކުގައި ކުރެވިފައިވީ ނަމަވެސް، ހުވަދުއަތޮޅުގައި އޭރު އަދި އަތޮޅު ކޮމިޓީ އިންތިޚާބު ކުރެވިފައެއް ނުވެއެވެ. އަތޮޅު ކޮމިޓީއަކީ، އަތޮޅުގެމީހުން އުޅޭ ކޮންމެރަށަކުން މެމްބަރަކު ހިމެނިގެން އެދުވަސްވަރު އިންތިޚާބު ކުރި ކޮމިޓީއެކެވެ.

ހުވަދުއަތޮޅު މިފަހަރު ބައިކުރެއްވީ، ގއ. އާއި ގދ. ގެ ގޮތުގައެވެ. އެއީ ތިލަދުންމަތިވެސް ބައިކުރެއްވި ފަދައިން ހުވަދުއަތޮޅު ދެކުނާއި އުތުރެވެ. އަތޮޅު ބައިކުރެއްވުމުން ޗާޓުގައި ޖެއްސެވި ރޮނގު މިފަހަރު ފެއްޓީ އަތޮޅުގެ ހުޅަނގު ބިމުން ހަވަރުތިނަދޫ [illegible] ފަޅު [illegible]. މި ރޮނގު ނިމުނީ، އިރުބުރީގެ ކަނޑުހުޅުދޫއާއި، މާވަރުލާއި ދެމެދުންނެވެ. އުތުރުބުރީގެ ވެރިކަންކުރާ ރަށަކަށް ވިލިނގިލި ކަނޑައެޅުއްވިއިރު ދެކުނުބުރީގެ ވެރިރަށަކީ ގައްދޫއެވެ.

ގއ. ގެ ރަށްތައް

1- ކޮލަމާފުށި 2- ވިލިނގިލި (ވެރިކަންކުރާ ރަށް) 3- މާމެންދޫ 4- ނިލަންދޫ 5- ދާންދޫ
-6 ދެއްވަދޫ 7- ކޮނޑޭ 8- ދިޔަދޫ
9- ގެމަނަފުށި 10- ކަނޑުހުޅުދޫ.

ގދ. ގެ ރަށްތައް

1- މަޑަވެލި 2- ހޯޑެއްދޫ 3- ނަޑެއްލާ
4- ގައްދޫ (ވެރިކަންކުރާ ރަށް) 5- ރަތަފަންދޫ -
6 ވާދޫ 7- ފިޔޯރީ 8- މާތޮޑާ 9- ފަރެސް.

އަތޮޅު ދެބައިކުރެއްވުމަށްފަހު، ގދ. އަތޮޅުއޮފީސް ވަގުތީގޮތުން ހިންގުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

އަތޮޅުކޮމިޓީގެ އިންތިޚާބު

އަތޮޅުއުތުރާއިދެކުނަށްބައިކުރެއްވުމަށްފަހު [illegible] [illegible]، ދެއަތޮޅުގެ އަތޮޅުކޮމިޓީ އިންތިޚާބު ކުރެއްވުނެވެ. މިކަންކުރެއްވި [illegible] އަތޮޅުގެ ހުރިހާ ރަށްރަށުން [illegible] ކުރައްވައިގެންނެވެ. އެކަމުގައި އިސްކޮށް އުޅުއްވި، މުހައްމަދު އިމާދުއްދީނާއި، [illegible] [illegible] މައުޖޫން އިބްރާހީމް މަނިކާ [illegible] [illegible] [illegible]. މި އިންތިޚާބުގެ ކަންތައް ހިނގަމުންދިޔަ ގޮތް [illegible] އިބްރާހީމް ނާސިރާއި، އަރިހުގައި [illegible] އަހުމަދު ހިލްމީ ދީދީއާއި އަހުމަދު ޖަމީލް ވަރަށް ކައިރިން ދެކެވަޑައިގަތެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] ކޮންމެރަށެއްގައި، [illegible] [illegible] ރަށްރަށަށް ވަޑައިގެން އިންތިޚާބުގެ [illegible]،

އެއިން ކޮންމެރަށަކަށްވެސް އެތިންބޭބޭފުޅުން ފައިބާވަޑައިގެން ރަށުތެރެއާއި މީހުންގެ ހާލުއަހުއްވާ ބައްލަވައި ހެއްދެވީއެވެ. އަހްމަދު ހިލްމީއަކީ އެދުވަސްވަރު ދިވެހިސަރުކާރުގެ ވަޒީރުއްސިއްރާއެވެ. އަހްމަދު ޒަކީއަކީ، މަޙްކަމަތުއްޝަރުޢިއްޔާގެ ވެރިޔާގެ އިތުރަށް ރައިއްޔަތުންގެ މަޖްލިސްގެ ރައީސެވެ.

ގދ އަތޮޅުކޮމިޓީ

މީހުން އުޅޭ ކޮންމެރަށަކުން މެމްބަރަކު އިންތިޚާބުކޮށް ގދ. އަތޮޅު ކޮމިޓީ އިންތިޚާބުކޮށް ނިމުނީ، 3 ފެބްރުވަރީ 1962 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހުއެވެ. އެއީ 1381 ވަނަ އަހަރުގެ ބަރަކާތެރި ރަމަޟާންމަހުގެ ދެވަނަ ދުވަހުއެވެ. ގދ. ގެ އަތޮޅުކޮމިޓީއަށް ހޮވުނީ:

1- ގައްދޫ اسمعیل ކަލޭގެފާނު
2- ވާދޫ ކަތީބު ތުއްތުދީދީ
3- ފަރެހު ކަތީބުގެ اسمعیل
4- މާތޮޑާ مولوی محمد رشید
5- ފިޔޯރީ مریم دیدی ގެ عبدالله دیدی
6- ރަތަފަންދޫ ކަތީބު محمد بشیر
7- ނަޑެއްލާ ابراهیم دیدی
8- ހޯޑެއްދޫ ކަތީބުދޮންތުއްތު
9- މަޑަވެލި އޮޑަކަލޯ ކަތީބު

ގއ އަތޮޅުކޮމިޓީ

ގއ. އަތޮޅު ކޮމިޓީގެ އިންތިޚާބު ނިމި އިއުލާނު ކުރެވުނީ 12 ފެބްރުވަރީ 1962 ވީ ހޯނިހިރުދުވަހުއެވެ. ކޮމިޓީގެ މެމްބަރުންނަކީ:

1- ކަނޑުހުޅުދޫ نائب عبدالله منكفان
2- ގެމަނަފުށި حسن ކަތީބު
3- ދިޔަދޫ ތުއްތު
4- ކޮޑޭ محمد ގެ علی ފުތު
5- ދާންދޫ علی زاهر
6- ނިލަންދޫ حسن دیدی ގެ ދޮންތުތާ
7- ދެއްވަދޫ علی نجیب
8- ގެމަނަފުށި ابراهیم توفیق
9- މާމެންދޫ حسن ކަލޭގެފާނު
10- ވިލިގިލީ محمد موسی

28 ޖަނަވަރީ 1962 ވީ އާދިއްތަ ދުވަހު ހެނދުނު 10 ޖެހިއިރު، މާލޭބަނދަރުން ސިލްވަރ ކްރެސެންޓްގައި ފުރުއްވެވި ދަތުރުފުޅު ނިންމަވާލައްވާފައި (36 އަހަރުގެ ޖުވާން) ދިވެހިބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާސިރު އަނބުރި މާލެވަޑައިގަތެވެ. ފުރާވަޑައިގަތުމާ، 18 ދުވަސް ފަހުން 14 ފެބްރުވަރީ 1962 ދުވަހުގެރޭ (10 ރަމަޟާން 1380 ވީ ބުރާސްފަތި ވިލޭރޭ)

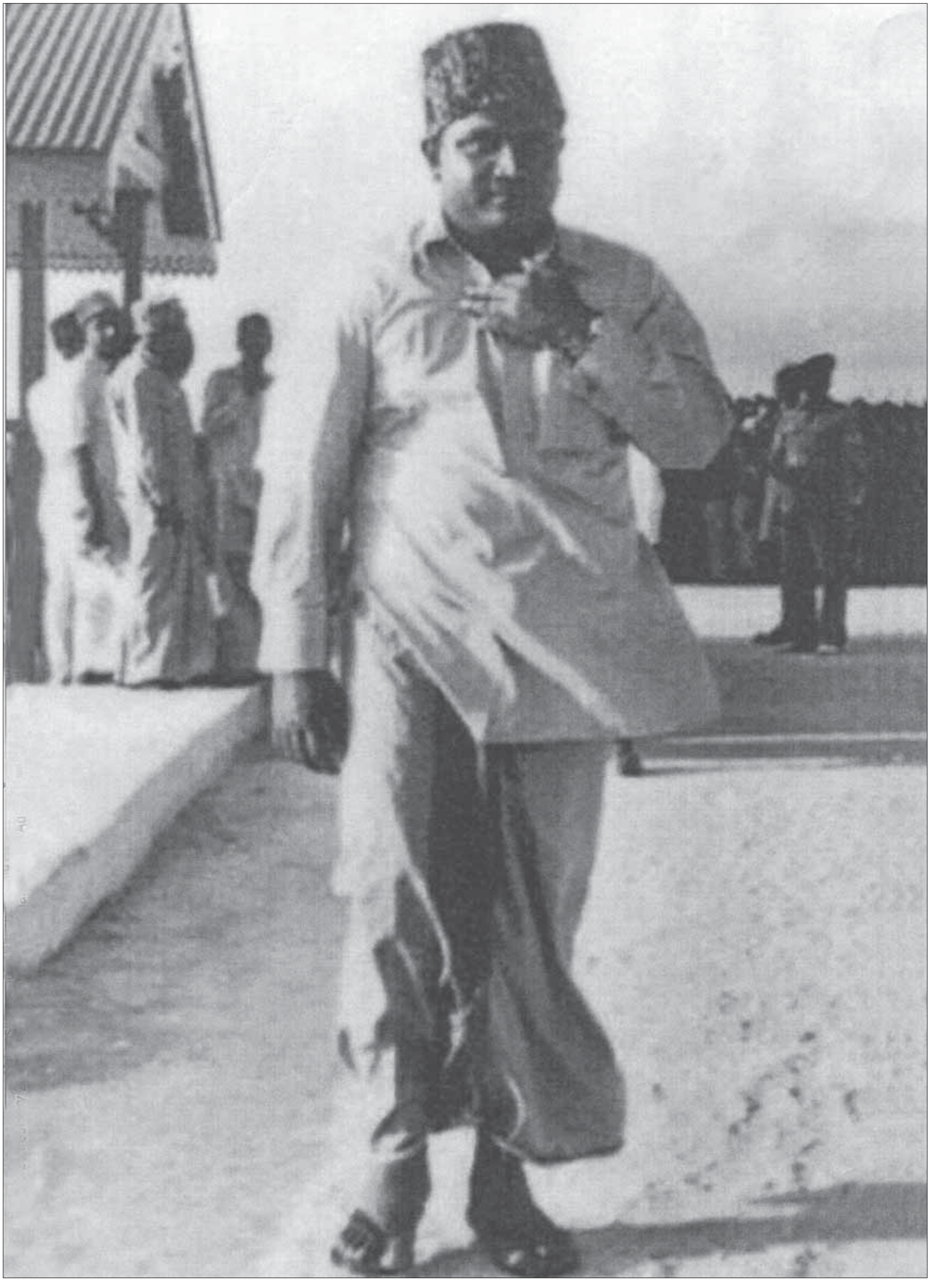

1-094

ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާޞިރު

ދަތުރެއް ނިންމަވާލައްވާފައި، ކާރުކޮޅަށް ވަޑައިގަންނަވަނީ

7•30 ގައެވެ. ފުރާވަޅައިގަތީ އާދައިގެ ހަމަ
ވަރަށް އާދައިގެ ގޮތެއްގައި ކަމަށްވިޔަސް ދިވެހި
ބޮޑުވަޒީރުގެ މިދަތުރުފުޅު ނިމިގެން ދިޔައީ،
ދިވެހިތާރީޚުގައި މުޅިން އައު ބާބެއް ދިއުމަށް
ހުޅުވާލުމުން ފުރުސަތަކާއިވެސް އެކުގައެވެ.
ތާރީޚުގެ އައު ބާބެއް ދިއުމަށް ހުޅުވާލުމުން
ފުރުސަތުކަމުގައި ކަމުގައި މި އިސްތިޢުމާރީ،
ހަވާލުކުރުމުން މިހުން ބަރާއްވައި އެބަރަހި،
އާދައިގެ ފުރުސަތެއްކަމުގައި ހަމަޖެހިއްޖެ
ހަމަޖެހިއްޖެކަމުގެ.

ބޮޑުވަޒީރުގެ އެފުރުސަތާއި، ބޮޑުވަޒީރާއި
އާންމުގެ އަޑުއެހުމުގެ ބޮޑުމިނުގެ ވަރަށް އަހުރުމުގައި
އެއްވުނުމުގައިވެސް ކުރިއަށްދާއިރުގައި، އެއްގަނޑެއް
ހަމަ ދަސްނަވާން ކުރިދާނެއެވެ.

އިބްރާހީމް ނާސިރު، ދައުލަތުގެ ރައީސްކަމުގެ-

(ވަރަކަށް ނޫނެވެ.) ނޫނީ ދަސްނަވާރާ ނުތޯ،
ގަވާއިދާ ހަމަޖެހޭގޮތަށް ކުރިމަތީގައި އަންގަން
ހަމަހަމަކުރެއްވި، އެންގެވުން ފެނިފުލުކުރެއްވިން
އެރިސް ނުވެވުނު ވެރިއަށްކެވެ. ވީމާ، މަތީގައި
ދަސްނަވާ ދަމުރުވާ ނިސްމަވާރަވާފައި ރަސްމީ
ފާރަމަށް ފައިބާވަޖައިގަތީ، އިސްތިޤުބާލަށް
މިއްބަވާން ބޮޑުވުން ނިމިއެވެ. ވެރިނާގެއަށް
ވަޖައިގަތީ، ފާރަމާއި ދަރި ކައިރިގައި އޮތް
އާނާގެ ކަރުކަވު އަމިއްލަރަށް ދުއްވާލައްވާ ފައިވެ.

(ވަރަށް މިހުނު ރަސްމީކަމެއްގައި ނޫނީ
ނާސިރަކީ، އަމިއްލަފުޅަށް ކާރުދުއްވާ އެވުއްވި
ވިރިއްޔެވެ. އާރަރަށް ވަޖައިގަނޑުވާނީވެސް
އަމިއްލަފުޅަށް ފެންކަމް ދުއްވާލައްވާ ފައިވެ.
ސިފައިންނަށް، ސަލާމްދޭވަރު ބޭނުމެއް
ނުކުރައްވާނެއެވެ.)

ދުސްތޫރީ ދުވަހުގެ އަޖައިބު ޖައިބު ހިލާފުވެ ސަލާމް

ހަވާލުކުރުން

ޖުބިލީގެ 50 އަހަރު

އާދަމްގެ ޖިހާދުކުރުމުގެ ބޭނުމަކަށް "ހުރިހާގައި އެއަރޕޯޓް ހުޅުމާލެއިރާދު" މި 18
އަހަރު އަހަރެއް، ޖިހާދުން މިއަދުކުރިއްޔާން އެރުގަނޭ ފެބްރުއަރީގައި، 27 ފެބްރުއަރީ 2012 ގެ

ހޯމަދުވަހުއެވެ. ދެކުނު ތިލަދުންމަތީގެ ވަސްއަތިރިގެތެރެއަށް ދާންޖެހުނީ، ހެނދުނާގައި އެއަރޕޯޓް ހެދުމުގެނިޔާތު އެފުރުނީ އެވަސްއަތިރިގެތެރެއިން ދަނޑުވިޔައިވާތީއެވެ. ޗެއަރމަންއަކީ ވާހަކައިގައި، ހަވަރުމިނަދުން، މިހެން ބާލުއްވައި، އެއީ ފަހުރުވެރިކަމުގެ ހަމަޖެހިލުމާއެކު ވާހަކައާއިމާ އާދެ އިތުރު ތަފްސީލު ބަޔާންކޮށްދީފައި ނުވާނީ ހިތުހުރަނދާތީ ނުލިބިއްޖެއެވެ. (ވާހަކައާ ގުޅުނަސް ނުގުޅުނަސް ވެއެވެ.) އޭގެއިތުރަށް މި ފެބްރުވަރީމަހުގެ 4 ވީ ހޮނިހިރުދުވަހަށް، ހަވަރުމިނަދުން މިހެން ބާލުއްވައި އެއީ، ފަޚުރުވެރިކަމުގެ ގޮތުގައި ސަރުކާރުން ހަމަޖެއްސުއްވާ 50 އަހަރުފުރުނު ދުވަސްފާސްކުރުމެވެ. ވީމާ، އެއީ ދައުލަތުގައި، ދިހުނުތައި ހަފުލާތަކާ ވާހަކައާއި ކަމަކަށްވެފައި ނުކުރެވުނެވެ.

އާދައިގެބަހުރުވައިން

އަހަންނަކީ، ތާރީޚުދިރާ މިހާރުވެސްނުދެވެ. އެކަމުގެ ގައިމުވެސް އަހަރެންނަކީ ނުކުރެވުނެވެ. ނުދަންނާނެއެވެ. ކަމުގެ ތިޔާގަތް ނެތިމައެވެ. "ދަންނަ" މިހެން ތާރީޚުފިޔާތަކަށް އަހަރެންވަނީ ދެކުޅައެވެ. ދިޔުން ތާރީޚުގެ ގަތްފުޅުތައް އަހަންނަކަށްވީ ހިއްވެސްހުޅުއެވެ. ވަރަށްތާރީޚްސުރުންނުވެވެ. ވަރަށްގިނައިންނުވެވެ. ތާރީޚް ބޭނުންކުރުވެސް ތަންގުރަނުތާކުތާވަންތީ އެހިސާބުގެ އުފެދުނު ނިސްބަތްވާގޮތަށެވެ. ވީމާ، ހުންނާނީވެސް އެކިހިސާބުތަކަށް ހުރިބަންދާއެވެ.

ހިތުން ބައެއްފަހަރުން ގެނުދި ހައިރާންކަން ސިޔާސީދެއަށް އިތުރުކުރުވެ ގަބޫލުކުރާގޮތުގައި ގަބޫލުކުރެވެ. ގެނެސްދިނީ، ނުބަރަވަސްކަރުވެ. ހިއްވެގެން ކަމަކަށްވެއްޖެތޯއެވެ؟ އަހަރުމެންގައި ކަނޑައެޅިގެން އެއީ ބާޒީގެވެ. އެކަމަކު ދިޔުމުގައި އެއީ އެޖެންސީ ހަރުފައިވާތީއެވެ. އެފަދަ ދުވަސްތައްނުރައްކާ ގެއެވެ. މިބަލިބާ ތާރީޚުދިޔަން ފަހާފުރަންއެވެ. އެފަރަނަރު ހިތަނަރު ގޮތްތަކުހުރުވެ. ކަންބުރުން އެއީ އެހެރީ ހިނގައިދިޔަގޮތް ވާހަކަތަކުގެ ވާހަކަކޮށްދޭނެގޮތެވެ. ދައްކާ ކަންމަތި ވާހަކައާއި، ބުނާ ކަންތައް ޖެހުމުގައިކަން އާދެމުދަ ނުހިމެނުނުހާ އަހަރުމެނާ ހަނދާނެއްވައި ބަރަނާ އެއްމެދުވެރި ޖަވާބުދާރީ ނިމުނީއެވެ. ހިތަށްވީއެވެ. ހިނގަމުންދިޔަ އަހަރުމެންގެ ހިތްތަކުގައިވެސް ކެތްކޮށްގެން މިކަމުގައިޖެހޭ އެންމެ "މުޅު" ގޮތުކަން ގަބޫލުކޮށްލާނެ އެކަށީގެންވާ (މިބަޔަ ތިންމަތީގެ ރަށްތަކުގައި ހުންނަ ގޮތުގެތެރެއިން) އަދި އަހަރެން މިއީ ދެން ކޮބާތޯއެވެ؟ އަދި އެހެންނަމަވެސް، ދެކެވޭ އެކަށީގެން ބުނެވިދާނެ، އެކަމަކު އިސްވެގެންދާނަމެވެ.

ފުރަތަމަކީ، އިސްވެ ފަދަވަރު ވާހަކަ ހުއްޓުނުތޯއެވެ؟ ވީމާ........

ހަވަރުތިނަދޫން މީހުންބާލުން

ބަސްވަގު ބަދަލުކޮށްޖައި

ހަވަރުތިނަދޫން މީހުންބާލުއްވައި، އެއީ ޤުދުރަތެއްކަމުގައި ހަމަޖެއްސެވި ވާހަކައަކީ، އާދައިގެ ވާހަކައެއްނޫނެވެ. އަދި މިމީހަކަށް ހިނދިފައިވާ ދިވެހިތާރީޚުގެ ތަކުލީފުތަކުން، އެހެން ދުވަސް ވާހަކައެއް ހިތާމަކުރަންޖެހޭ ނުވިބައެވެ. ދުނިޔޭގެ ތާރީޚުގެ ގޮތުން އެފަދަ ކަމެއް ނާދިރުއެވެ.

އެދުވަސްވަރުގެ ގާނޫނާ ގަވާއިދުތަކާ ހަމަޖެހިފައިއޮތް ގޮތުން ދައުލަތުގެ ހިންގުމުގެ ފުރިޔާ ބޭފުޅުވިއެވެ. ރަސްކަލަކު ހިންގުމުގެ ދަށުގައި މިވަގުތު ހުރިހާ ބޭފުޅުވެރިކަން، ފެނާދޭ ޤާނޫނުއަސާސީ ސަރުކާރުގެ ބާރުތަކާއި ހަވާލުކުރެވުނު ރައްޔިތުންގެ ހުކުމް ތަކުގެ ސަރުކާރަށް ފަސްދުވަސް ބޭނުމެއް ނުކުރެވިއްޖެއެވެ. ސިކުން ބޭފުޅުން ހިންގުނު ގޮތުގެ، އެދެވޭ ރައްޔިތުން މީހުންބާލުއްވައި، ހަވަރުތިނަދޫ ރަށުގެ ވެރިކަމުގައި ހުންނެވި ސަރުކާރުން އެކަން އިޢުލާންކުރެއްވީ 4 ފެބުރުވަރީ 1962 ގެ އާދިއްތަ ދުވަހުއެވެ. އެއީ، މިގޮ ރަސްމީގޮތުން ކުރެއްވިއެވެ. ވީމާ 25 އަހަރުވެގެން ފުރަތަމަ ރައްޔިތުންނާ 50 އަހަރުވެގެން ފުރަތަމަ ރާއްޖޭގެ ދުވަސްވެފައި އަދިސް، އަހަރުތަކެއް ފުރުސަތުނުދިނުމުން. އެކަމުގެ އަޑުއަހައި ހިތާމަ ސަރުކާރުގެ ހިތްވަރުކުރައްވާ ވާހަކައެވެ.

އަދިގެންގުޅުން އެންމެ ނަޝީދު ބިޔަ ރަށް، ސަރުކާރު ބަޔާނާއި އާއި ގަވާއިދުތަކެއް ހުންނަވެއެވެ.

ވަގުތުގައި ހިންގުމުގެ ޙުކޫމަތުގެ ފަރާތުން ހިންގި ޤާނޫނީ ގޮތަކުން މަޖިލިސް ބޭއްވުމަށް ޕާޓީގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން އިސްލާހީ ފިކުރުގައި ފާޅުކޮށްދީފައިވާކަމެވެ. އަދި ފޮނުވާލުމުގެ ދިވެހި ރައްޔިތުން ތާއީދުކުރާށެވެ. ވިލާސަރީ ހިތާމަވެރިއަތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ އިސްލާހުތަކާއި ހިފެހެއްޓުމަށް ރައްޔިތުން އިސްލާހު ސިޔާސަތު ބޭރުގައިހުރި ފަސްގަނޑުން އެކުލަވާލި ދެބަސްވުމުން ހިމާޔަތްކުރާށެވެ. ބަރަބަރުއްޔާ ބޭރު ނިޒާމުގެ، ކޮމިޝަނުގެ ބޭނުމުގެ މަސައްކަތް ސަރުކާރުގެ އިސްލާހުތަކެވެ (552 އޭޕްރިލް ބަންޑާރައިގެ) 7652 ޖުމްހޫރިއްޔާގެ 3 މާރޗް 1943 - 26 ސަފަރު 1362 ގެ ބަރަކާތުގެ ބޮޑުމަޖިލީހަށް) ބަލާލެއްވުމުން ބަދަލުކުރުން ސަހީ "ޙަޤީޤަތެއް" އަޅާ ވާހަކައެވެ. (އިސްލާޙުން ޤާނޫނީ ބިލުގެ) ސ. ހިތަދޫ ފާސްކުރެވުނު ޢަބްދުﷲ އަފީފު އިސްލާހުކުރެއްވި 1 ޖަނަވަރީ 1959 ގެ (ޤާނޫނުއަސާސީ) ބަދަލުތަކާއި ދިވެހިރާއްޖެއަށް، ދެކެން ބަޔާނުގެ ދުވާލުމުގެ ހަރަކާތްތަކެވެ

ޖެހުނު ވާހަކައެވެ. ދެކުނުގެ ތިންއަތޮޅު އެހަރަކާތުގައި ބައިވެރިވެ ދިވެހިސަރުކާރާ ވަކިވެގެން ވަނިކޮށް މޯލްޑިވް ސްކޮޓަރުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އޭރުގެ ބޮޑުވަޒީރު ވެލާނާގޭ އިބްރާހީމް ނާސިރު ވަޑައިގެން 17 ޖުލައި 1959 ވީ ހުކުރުދުވަހު، ހަވަރުތިނަދޫ ދިވެހިސަރުކާރުގެ ބާރުގެދަށަށް ގެންނެވި ވާހަކައެވެ. ދިވެހިންގެބަޔަކު އިސްވެރިވެ، ތަމަލަ ބުރަކަރިސްބު ޖަމާއަތަކާގުޅިގެން ރާއްޖޭގެ ވެރިކަން ބަދަލުކުރުމަށް 3 ނޮވެމްބަރު 1988 ވީ (އަސްއަލާވެސްވަރަ) ބުރާސްފަތިވިލޭރެއްގެ ހަމަލާ މާލެއަރައި، ބަޑުހަތިޔާރާއެކު މާލޭގެ ހަނގުރާމައިގައި ހަމަލާދިން ވާހަކައެވެ. އެހަމަލާގައި 19 ދިވެހިން ޝަހީދުވެ ދުނިޔެއާ ވަކިވެދިޔަ ވާހަކައެވެ. (މަޢުލޫމާތަށްޓަކައި ދަންނަވާލާނަމެވެ. 3 ނޮވެމްބަރު 1988 ގެ އެދުވަސް، ދިވެހިރާއްޖެހެދި ހުރިހާ ހަނގުރާމަތަކަށްވުރެ "ހަނގުރާމަ" ކަން ބޮޑެވެ. އަތިރަސްގެ ޖޯކޮޑިޖެންގާ ކުރެއްވި ހަނގުރާމައިގައި ޝަހީދުވީ އެންމެ ހަމަރުދިވެހިންނެވެ. އަތިރަސްގެ ގޮނޑި، ބޭރުމީހުންނާއި، އެންމެފަހުން ދިޔަ، ހަނގުރާމަ ބޮޑެވެ. ބޭމަލާހުކުރުން ޖޯކޮޑިޖެންގެ ކުރިމަތިލި ޖަހާ ހަރުގެ ތިލަކާރިހާ ޝަހީދުވީ އެންމެ ހަމަރުދިވެހިންނެވެ. ޖޯކޮޑިޖެން ކަނީ ބައިގެ އަތިރަސްގެ ޝަހީދުވިކަމެއް އިސްލާމީ ކަނޑުއިރު، ހަނގުރާމައިގެ އިސްލާމީ ކަނޑު، އަނދިރިއަނދިރިނަސްކަރު ފަދަމަކުރުން މަހައްމަދެވެ. ހަނގުރާމައިގައި ހަނގުރާމައިގެ ދަށުން، މަހައްމަރު ކުރީ އިސްލާމީ ކަނޑު ހަނގުރާމައިގެ ސިފައިންކަމުން ބޮޑުއަވިދީ، މަޙަރާމުގެ ހަނގުރާމައިގެ ދިނުމުގެ ސަލާމަތުގެ ތެރެއިން ހިމެނޭ ހަނގުރާމައިގެ އިސްލާމީ ކަނޑު ޝަހީދުވިކަމަށް ބެލެވެ. ސަލާމަތުގެ ހަނގުރާމައިގެ ދިފާޢުގައި ޝަހީދުވީ އެއްވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަހީދުވެގެން އެންމެ ދިވެހިންނެވެ. މިސަރައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހިނގައިދިޔަ މުޅިރާއްޖެ ހާދިސާއެއްގައި ދުނިޔެއާ ވަކިވެދިޔައީ އެންމެހަމަދިވެހިންނެވެ. 3 ނޮވެމްބަރުގެ މިހާދިސާއަކީ، ދިވެހިފަސްގަނޑުގައި ހިނގި އެންމެހަނގުރާމަކަން ބޮޑު ހަނގުރާމައަކީ މިދެންނެވި އެހަނގުރާމައިގައި 19 ދިވެހިން ޝަހީދުވެ ދުނިޔެއާ ވަކިވެދިޔައީއެވެ. އޭގެތެރެއިން 8 ދިވެހިންނަކީ، ސިފައިންނެވެ.)

ކޮންމެއަކަސް ހަވަރުތިނަދޫ މިހާރުގައި އެހަރަކާތްތަކަށް ގެނުވާކަހަލަ، ހަމައެހަރުގައި މިހުން ވަޒަންކުރެވިފައި، އެއީ މިހާރުގެ ރަށްއެކަމުގައި ހަމަޖެހުނުވާކަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަލާމަތާއި ބެހޭކަމެއް މިވަނީ ވެއްޓިފައެވެ. ގަސްދުކުރެވުނު މިފަހަރު (ﷲ ގެ ވާގިފުޅާއެކު) އެވާހަކަ ލިޔުއްވިއެވެ. ކޮންމެ ސިފައިހަކަށްވެ. ގަބޫލުކުރަސް ނުކުރަސް، ކުރުކަސް ނުކުރުކަސް، ތާރީޚަށް ބަލައި ބުނަމެވެ.

ވަރަށްބަލާރު

ކޮންމެރޭގަނޑަކަށް ހަރު، ހައްދުވަރަކަށް އަޅުގަނޑުމެން މަތުރަބާރިދަމުއެވެ. ދުވަސް ނިމިގެންދަނީ ދުނިޔެއާ ދުނިޔޭގައިވާނަމަވާހަކައެއްގެ އަޅުގަނޑު އެއްދުވަސްދުރުކޮށްލީ ފަހުއެވެ. ތޯބުފެމި މިކޮޅުކަށް ދިވެހިރާއްޖޭ، ދުނިޔޭގައިއެކުއެވެ ހިސާބުއްގައި، މިސްވަރުކޮޅުއެވެ ބޭނުމާއްގައި އުޅެންވީ އަންނަމުންނެއްސެ މިހާރުމަދުވަސް ދިވެޗިޔާރުއްވެސް ދިވެހިދަރިންނާ ހަމައަން ގެންސޮދި އަޅުޖެއްސާއިދިޔައެވެ. އެޗިޔާރުގެދިރޭކަން، އެކުގެކަރާއްޖޭގެ އެއަށްހާސޮދިރޭމިނަކަން ވެރި ދިރޭވެ. އެރާއްޖޭގެތެރިކަން، ސަރުކާރުއްޖެއްވި އިސްގެރާށް ރައްކާވިދުވަހުރަށްރާ މިހާރުދިޔާރުރަށްވެރި އެޖެކައްސަގަނޑުގެ ކުރިއަށް ދުމިގެންދާކަމަށްވެއެވެ. ދިރިއުޅޭޔާރަށް ދިރޭކަމާއި، ރާއްޖޭގެއުމުރަށް ދީނަކަށްގެންގުރު މިދިނީ، އިރާއިހަނދުގެ ދަރުރަށްވުމުން ބަކާރާރުކަން ގެދުގެދިން ރާދުދާރުދާ.

ދުނިޔޭގެއުގުޅުން، ހަމަކޮންމެރެއަކާއި ދުވާދުއް ނިމިގެންދެއްއިވާނީ، އިހުގެދިރިއުން، އާދެ! އެންމެކުރީގެ ދިރިއުޅެރާއްޖޭގައި އުޅުނު ދިރިއުން، އެމީހުންގެދިރިއުޅުމުގެ ދީނަވަޅުމަށް ކުރިހަނދު ހަމަހަނގާރިއްބައެވެ. އެމީހުންގެދަރިންނާއި ދަރިންގެދަރިންގެ މުސްތަޤްބަލުގައިދުރުދުވަކައި ދިރިއުޅުން ބަނޑުރުމުގެ މަސައްކަތްގައި ދުމިދިއްބައެވެ. އެމީހުން ފުރިބާ ހަމަ އެމީހުންގެ ގައުމާއި ވަޒަން އާބާދުކުރުމުގައި ވަނީކޮށްވެ.

ތާރީޚު އަޅުގަނޑުމެން ކިޔާދިއުޅުނީ، ކުރީގެ މީހުން އެއުޅުން އުޅުމަކޮށްވެ. ކުރިމަސައްކަތް ކޮށްކަކާއި ކޮށްއެއްކަކޮށްވެ. އެމީހުންގެ ހަރަކާތްތަކާއި ގުޅިގެން އުޅުދުން ޙަޔާތްޕްތަކަކޮށްވެ. މިޒާތުގެ ކަމަށް އަދި ނޫނީމިއްތީ އަޅުގަނޑުމެންގެ މިކުރުމުގެ ފުރުތުގެ ވަޒަނގެ އުޅެންދުވަކޮށްވެ...... މިހާރު (2012 ގެ ކުރީކޮޅު) ދެން ރާއްޖޭކުރިއަރާމިދަނީ، (އެއްކަލަބަރީނާކަން) އަޅުޖެއްސުމާ ހިތާމައެވެ. ވަރަ އެއްޗެހިގެކުރުކޮށްނުއް ހިއެއްސުވާއެވެ. ކުރިއަރާދަނާކަމަށް ހިވީ ހުރިހާޗީޒެއްކަށްކުރުއްތުވެ. މިދާ މިދާކޮށް ކުރިއަރާދަނާކަމަށްވާނީ "ރާއްޖެ އުފަށްވިދިވަރު" ރާއްޖޭގެ ފުޅުކުރުކަށްވެ މިހާއި ފުޅުކަށްވެ ހަޤީޤަތެއް ބާވަތް އެކުމާހިވާ ސުވާލެއް ކުރިއަށްދާނެކަމީ ހިއެއްސުވާއެވެ. މިއަށްހުރި ދުވަހު ނިވާގަތަކަށް ރާއްޖޭއިސްތިއުމާދުގެ ހަދިސާގައި ހިތާމައި "ރަށްނަޑާރާގެ" ވާހަކައެ އިވިނިވާ.........

ގަބޫލުކުރަށްވާފަދައިން ރާއްޖޭގެ ހުރިހާކަމެއްމިވަނީ ބަދަލުވެފައެވެ. ދާނީވެސް އިތުރަށް

ބަދަލުވަމުންނެވެ. ކުރިއާ އަގާބަހާއިރުއެވެ. ބުނާތީ އަޅުއަހަރުއެވެ. މަޝްހޫރު އިބްނި ބަތޫތާ ދިވެހިން ސިފަކުރައްވާގޮތެވެ. އެކަމަކު އެއީ، މީގެ 689 އަހަރުކުރިއެވެ. އޭނާ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ:

'މިޖަޒީރާތަކުގެ އަހުލުވެރިންނަކީ ދީންވެރި އީމާންތެރިބަޔެކެވެ. ހިތްހެޔޮ ތެދުވެރި، ސާފުހަވެރިބަޔެކެވެ. މިބައިމީހުންކައިރުގައި ހަލާލުތަކާއްޓެވެ. އެހެންކަމުން މާތް الله އެބައިމީހުންގެ ދުޢާތައް އިޖާބަދެއްވައެވެ. އެއިތުރުން އެކަކު އަނެކަކާއި ބައްދަލުވެއްޖެއްޔާއި اللّـــهُ رَبِّي وَمُحَمَّدُ نَبِي މިހެނަ ބަސްމަކުން ހެއްކަމާއި އެކުވެރިކަން ފާޅުކުރައްވައެވެ. އެބައިމީހުންގެ ހަރިމަތަޔި ނިކަމެތި ސަލާމީ ހަރިމަތަކެވެ. ހަނދުވަރުލަކުރާމަކަށް، ނުވަތަ ގަތުކުލަކުރާމަކަށް ދުކަށްޓާ ބައްދަލުވެއްޖެ. ދިވެހިންގެ ހަވީރުބަޔާ ދުލާހަކުރެވެ.

އަހަރެންގެ ފަސްޖެހިލުމުގައި ވެއްޓަތަށްކަސްތަކުން ގެނައިމުހުއްގެ އަޑުކަސްދާން އަމުރުކުރިއަނދު އެ މަޤާމަސްތަ ހާސިލުވެފައި މިހާރުގެ ޒަމާނުގައި އެބައިބައިއްގެ ކާރުތަކެވެ. ކަންމިހެންހުރުމާއި އެކުގައި، ހިންދުކުރާކަމެގެ މަގުހޯދުމުން ދިވެހިރާއްޖެއަށްއަށިސް އެބައިމީހުންނަށް ގާނޫނުތަށް ނަހަދައެވެ. މިހެން ދިވެހިރާއްޖެގެ ހުކުމް އެއްޗެއް ޙަރަކާތް ހޯދިޔަސް ޙަލާލުކަމާއި މަސްއަލަ ވަރަށް އަވަހަށް ކުރުމަށް ފާސްކޮށްފައިވާ ގޮތުގައި ޙާޟިރުވާ ވިލާތްތަކުގެ ތަރުތީބު، ހިންދުކުރާކަމެގެ މިހާރުގެ ދުވަހު މަޝްހޫރު ވިލަނތައްތަކެވެ. ބާރުން އަނގަ ނަގާ ވަލާވެރިންގެ ތަޢުލީމުގެ މިހަކު ގެންދެވޭކަން ފެންވަރުވުމެއް ޖިނުބައިދެވިކަން އެއީގެވެރިންނަށް އެނގޭނަމަވެސް ފަރާތްބައިއާ ވަރަށްބާރު އަދަބުދީ، ތަމާކަދަތެވެ. އެއީ އެކަމުގެ ސަބަބުން މިސުބާތަށް ހިދާނަތަކުގެ ޖަރީނާއި އެފަދަތަކަށްކަން ހުއްޓުވުމުގެ ނިޔަތެވެ. ދިވެހިން އަދީ ބާރުހިނގުން ހިތްގައި މިހެދު ޖަރުވެރިކަމުގެ އެފަދަފަދައި ނުވާނަމަ، އެބައިމީހުންގެ ހަރުދަނާ ދަރުމަވަތްތެރިކަން ފަރާތްފަހަރަ ކަމުގެކަމުގައި ވިހެވެ. އެއީ، އެބައިމީހުންގެ ހަރިމަތަކީ ނިކަމެތިކަމުގެ ބާރެވެ.

އެޒަރުގައަށްހަށީ ބާރިވަރުވެރި ނުކުރެވެ. ޖަނބަވަރުތަކުވެސް އިސްލާމީ ފުރަސަތު އެއްޗެކެއް މާރަބްނުކަރާވަވެ. އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ފުނާއަދާ ފުރައި، އެއްފުރާތަށްވަރަ ހުޅުދަގާ ހިސްނަސީއެވެ. އެމީހުންގެ ގިނަމީހުން މިބަސް ހަމަޖެހިފައި ފުދޭޝަނުވަނީ ނިޔާވާރަގެ އެއްޗެއް އަނދަގެން އަނގައިލަނަށް ނިޔާވާކަމެވެ. ބާޒާރުތަކުގައި އެހެނީހުން ލަނޑާތަކުގައި ފުރިހަމަވެސް އެހެނަގައި މިރާތަކުންނެވެ. އަހަރެން ފަސްޖެހިލުމުގައި ހުއިރުސް މިއާދަ ހުއްޓުވުމަށް ވަރަށް ސަމަހަޅާ ކުރިއެވެ. އެކަމަށް އެކަމުގެ

ނުވެވުނުވޭ. ޝަރީޢަތަކީ އަސްނަމީހަކުވިއްޔާ ހަރިގަނޑު ނިވާކުރާން އަސްގަޑުވެ. އަހަރެންނަށް ޕޮވަރޓީމިއްވެ.

އަޅުގަނޑުމެންދިވެހިން މިހާރުވެސް އުޅުމުން ދިގުންދަނީ ކާބަފައިން އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަމައަށް ގެންސުރުއްވި ކުރިންމިދުނިޔެ ދިވެހިރާއްޖޭގައެވެ. ޗޮޑުން ދުނިޔޭގައިގެން ހައިރާންކުރުވުގެން އިބްނު ބަތޫތާވެސް ލިޔުއްވާފައި އޮވަނީ، ހަމަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވާހަކައެވެ. އެކަމަކު އެއީ އޭނާ ދުނިޔެބަލައިގަތް އޭނާގެ ދިވެހިރާއްޖޭއެވެ. މިހާރުގެ އަޅުގަނޑުމެން މިދުވަސްތަކީ މިހާރުގެ ދިވެހިންދިރިއުޅޭ މިހާރުގެ ދިވެހިރާއްޖެއެވެ. ޤައުމީ ހާލަތުގެ މިދެންސޮރިން، މިހާރުގެ އަޅުގަނޑުމެންނާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިރިއުޅުމާ، އޭނާގެދިވެހިންނާ ދިވެހިންގެ އޭނާގެ ދިރިއުޅުމުގެމަތި އަލިކަމާއި ވިސްނާލައިގެންދަނީ، ނުކުރާވަރުގެ ކަމަކާ ހިނގާލާ ފާސްކުރަނީދަދުކުރަމުއެވެ.
ހާދަގާތުގައި ގުޅިގެންލާށެވެ.

ދުރުބީނާ އިވުޝުއާ އަމިއްލަހިސާބުން ޖިހާދުކުރާ ކަޅުއެއްޕިގަދި:

މުސްތަޤްބަލު ހަވާލުވާނީ ބިރުވެރިކަމާ؟

އެމީހުން ހަވާލުވާނީ ކޮންބައެއްގެ އަތަށް؟

20 މޭ 2012

އެއްބަސްވުމަކީ އަވަސްވެގެންނަމަވެ.

މިވާހަކަލިޔުންތެރިޔާ، އަޅުގަނޑަށްއެންގިއެވެ. އަމިއްލަ ޒާތުގައި، މިކަންކުރުމުގެ ވަގުތު އަދި ކައިރިވެސްނުވެއެވެ. އަދި އަމުދުން މިވަގުތު އަޅުގަނޑު މިކަންކޮށްދިނުމަ ޖެހޭނެ ހާލަތެއް ރަނގަޅަށް ނުލިބެއެވެ.

އެއީ ކޮންމެހާލަތެއް އައިސްފާނަމަ، ދަންނަވާލީމުއެވެ.

ޖެހޭނުރާއްޖެއިންބަޔަކުއެވެ. އެއްލާލަވި، ފުރަތަމަ ކަމެއްގަނުލާނެ. އެއީ، ދުވަސްދުވަހުގެއިހު

އުޅެން މަޖުބޫރުވުމެވެ. އަދި އަނދުވާކަންނެތެވެ. ބޮޑުކަންކަންތައްތަކާއި މިހާރާއި އެއްގޮތްވެސް ކަމުނޭގެބިހަ އެމްބަސީ ކަމުއާރަވަތެވެ. ހަގާވިދެން ކާތުމަހަވެ. ދެބައިންމައްސަރު އާދޭ! ފުނުންމަސްކަރު އޮރުކަރުވެސް ނިކަވެ. މާރުދާއި، އަރިހުމަތީދޫނިކައް ވިދުބެހިކަތުއްސެ އެއްދެއްނީ، ފުނުންމަސްކަރު އުދެހެނުހަނުން ކޮއްޖެހެއި އަމުދިއިމަމުވަހެވެ. ބޮނޑުމަތީވެސް ހަމަކާދިމުވެ.

ކުޑައިރުއަހަރާއުޅުން ވާހަކައެވެ.

ފިނިދަނާއިބޮޑުނަގައި ވަރަކަށެވެ. އެވަރަކަ އަޅުއިނުހައްދެވެ. ނާރާނަމަ އަޅުއަރާނެވެ.

މިއީ އަތިރިމަތީންހާވަކައިދެ ގޮނޑުދޮރުގެ ދަދުނުޖެވެ. (ހަމަހާގައިހުރި) ދެރަގަބޮޑުކަރުމަތި، މާމުކުރެއްވި އަދި ބޮއްދުދެއްވި އިންސާނުންގެ ކިބައިގައިވެސް އޮންނަކަމުގެއްނުނުމާއެވެ. ވިމާ އެއްނުމެކަމީގެ ހާދުގެވާހަކަ...... ކަނުމުއަކަސް ފިނިދަނާއި ބޮޑުގަނާ މިމީ، ގޮނޑުދޮރުގައި ހުވާނެވެ. ދިއަވަރުމިއުމީ ހިކާނު އެނުމުބޮޑުކަރު ހިކިފެއެވެ. ދިއަވަރުބޮޑުވާނުޖެހިއިރު ދުއްތަރުމާ މިއީބުވީ ކައި ބޮނޑުބޮޑުކަރުގެނުނުވެ. ކައި ބޮނޑުބޮޑުވާއުކައިއަނުކައްތަރު "މާޖުބޮނަނު" ފުހައިފެއެވެ. އެކައްތަރުވުރު އަނުކަމީ ކައިމީކަމީގެ މާޖުވާހަކައިނުނުވެ. ފިނިދަނާއި، ބޮނުގަނައަރުވުރު ކުޅުދުނުޖެކަވެ. ހަރިގަނޑުގެގެމުން ބޮޑު ބޮނޑުގަނައެވެ.

ދިއަވަރުމިވިނު ބޮޑުވާނުޖެހައިފެއެވެ. ކުޅުކުޅަ ފިނިދަނަ އިނދެފާ ބޮނޑުގަނައަރު ބޮނުފިއެވެ. މިއެބޮޑު ފޮނުގަނޑުގައި މާނުޖެހެގެމުރު މިނު ނުނުގައި ބޮއިހުސްކަރުފަރާމުވެ. ޖެވާބޮގައި ބޮނޑުގަނަ އެއަބޮނުއެވެ: އެހެވެރި ރައްމައްމީރި ފިނިދަނާއާއެވެ. މިދަރާ ހަރިގަނޑުގެގެމުން މަހަރުވުރު މާކުކުޅަ ދުނުޖެކަވެ. ވިމާ ކަފުއަރު މުދުގެފުނުގަނޑު ބޮއިހުސްކަރުފަރުވުނުޖާ، މަހަރު ބޮއިހުސްނުކުރުވުނުވި ހިއްވެހުއްދެވެ؟ މިހެނުނުބޮނާރުވެ. ފިނިދަނަބޮނުފިއެވެ. ކަފުއަކަރު ނުވާނުއެވެ. ހިމަނުމުހަރިގަނޑު ބޮޑުކަސް ނުވާނުއެވެ. ފުނުގަނޑުބޮޑި ހުހުއް ނުކުރުވާނުއެވެ. އަހަރެން ކަރުފަނުމުވެ. ޖެވާބޮގައި ބޮނޑުގަނަވެސް މިބޮނަނިހަމަ އެހެނުނުވެ. އެނުމުފަހުން ދަމީދުއްކަރު އަރުރުމުގައިމީއްބާ ދިއަވަރު ބޮޑުވަމުނުއައިސް، ކަކުމާފުނަރު ދިއަވަރުއަރައިފެއެވެ.

އެނުމުފަހުން ދަމީއެއްބަސްވީ މާދުމާ، ފުނުގަނޑު ބޮއިހުސްކަރުމުގެ މުބާރުމީބާއްވުމަރުވެ. ފިނިދަނަ، ކުޅުކުޅަގަނޑުވެސް ވަރުކަރުބޮއްދިގަދަ ދުނުޖެކަވެ. އެއްބަސްވީފައިވެސް، ފުރަމަމަ ފިނިދަނަ ފުނުގަނޑު ބޮއިހުސްކުރުމަކު ފުރުމަރުވެ. ފިނިދަނަގެ ބޮއްދިގަދަކަމުން، ފަހަވާގެމުކަރު މިހެނި

ދިހަވަރުހިކެންޖަހާވަގުތުމެވެ. ——— އަހަރެންދުވަހެވެ. ދޯމިއެއްބަސްވިވަގުތަކަށް ހަމަވެއްޖެއެވެ. ކުޅޭކުޅޭ ފިނިފަނި ތޫނުގަނޑު ގައި މަސްޖަހައިލީއެވެ. އެއްއާބޭ ތޫނުގަނޑު ބޮޑު ހުސްކުރުމަށް ވަރުބާރުކަމެވެ. ތޫނުގަނޑު މަސްބޭނުމަކަށް ވަޅުވާނެކަމެއްނެތެވެ. ދިހަވަރު ހިކުމުން ހިކުމުން ދަނީއެވެ. ކައިރިން ހާއި ދުރުދުރުން ފެނުނީ، ގޮތަކަށް ފެނުނުފަހަރެއް ފެނިއެވެ. އެހެން އުފާވެރި އެހެން ވަގުތުން ކުޅޭކުޅޭ ފިނިފަނި މުސްކުޅި، ދިހަވަރު ބޭވަސްޖެހިމަށެވެ.

ޝުކުރުވެރިވާނީ ގެންނަވާނެތީވެއްޖެއިން، ފުރިހަމަ ގައި ދިހަވަރު ހިކޭ އިރު ހިކޭނޫސް ރަސްމީ ފަރާ ބުނާގޮތެވެ. ދިހަވަރު ބޭވަސްޖެހިމާ ބޭވަސްޖެހިފައިވާ ހަމަ އެއްސުރުގެ މަތިންނެވެ. ފުރިގަނޑު ތޫނުގަނޑު މުސްކުޅި، ހަނދުފާޅަ ގައިން ފެނުނީ ހަމާލިއްޔާ ބޭވަސްއާދިމާއަށް އެބަބުނެވެ. އަހަރެން ބުނެގަތީ މިއަދު ތޫނުގަނޑު ކުޅުނު ގައި ތޫނުގަނޑު ބުނެއްޖެއެވެ. މާދަމާ ބަލާބަލާހެވެ. އެހެން ފެނިމަހާވެސް ނުބައި އަހާނުގޮއްސެވެ؟ ކަލޭއާޖެހިއެވެ. އަހު ހިނގާފައި ބޭވަސް ބަލަން ވާނުގޮތް ކަލޭއެއްވާނަށްވާނެވެ. އަވަހަށް ފުރާވެ! ——— ހާވައްލާމަދާލާ ކިޔާފައި ބޭވަސް މުސްކުޅިއެވެ. ހިނގާފަތަކަށް ހިކިފައި ބޭވަސްޖަހާ ފަހުނި ތޫނުގަނޑު މުސްކުޅި ގޮތް ތޫނުބޭނިއެވެ. ފުރިހަމަ އަޅުވާ ދުރަށް ވާނުގޮތެވެ. ކަމަކަށް ކަނޑުމެވެ. ބޭއިވަރުކަމެއް ތޫނުގަނޑު އަޅި ބޭވަސްނެތެވެ. ބޭވަސް ހަމަ ތޫނުބޭނިއެވެ. ބަނޑު ފުރި މުޅިހަނުގަނޑު ފުރިގަނޑުގެ އެނގުމުން ބޭވަސް ފަހަރެއްދެވެ.... މިގޮތުބަލަމުންދިޔައީ، ފުރިހަމަ އާގޮތްފަހުން ބޭވަސްއަރާ އަރާވިދާފަހަރު، އުދުއްސާފައިގަތުން ކައިރިއެއްގޮތް ކަރިދިވަހަރު ތިރިކަން ކަރިދިވަހަރެއްގައި ދިރިއެވެ. ފުރިހަމަ ބޭވަސްއާ ތޫނުގަނޑު ބައިހުސްކުރުމުގެ އަރާރުމުގެތޮ ނިމުނީއެވެ. ދިރަނަވާނުވެގެން ތޫނުބައިބައިނުން ފުރި ފުރިއަށްގެނެސް ކުރިކަދިވެގެންނެވެ.

އާދައިގެ ބަހުރުވައިން

ލިޔުން މިހިސާބަށް ގެންގޮސްފައި މަޑުޖެއްސާލުމަށެވެ.

ހިތްއަރަނީއެވެ. މިފަހުން ފުރިއަރުވާށް ބޭނުފުރިއަށް ކަރަނިގެ އަޅުގަނޑު ގަތުގޮތް މިކަން ކުރެވުނަމަ، ޖެހުނުކަމެވެ. ދައިނުވެ. ފުރަނުގައި، ބޭވަސްއަދަރިޖެހުނު ހަމަހާވަރުވާ ސަހަރުގެ ވަހިކަނުކާ ހަމަ ހިއްކުވާއެވެ. މިހާރު އިވިފައި އަހަރެން މަހަޔާ، ފުރޭއެގެމިހާ ބޯހަފައި އުހިސާބުން ވާހަކަ ނުނުމާފާވަރުކާއެވެ. ފުރޭއެގެ މިހަކަވީ ފައި ނިމިމާފުމަޔާ، ހިތަހަމަޖެހޭ ރަނގަޅުވަރުކާވެ. އެއްގެތަކުން

ބަލާއިރު، ތިމާގުނުން އެހެންކޮށްމެ އަނބުރާ، ތިމާއަށް ގޭގެއްސުމުހެއްޓާއެވެ. ވީމާ........

ފަހައިރުގަނޑު ކުޑައިރުކާލަށް މަޑުކޮށްލައިގެން އިސްދޮވެލިމާ، އާވެގެންއައީ އަނބުއެކާވެސް ކުޑައިރުގެ ހަނދާންކުރެވެއެވެ. ކުޑައިރު އެކަށްކޮށްއުޅުނީ، ވާހަކަ ނުވާނަކަ ތަގެންކުރުމުގެ ގޮތްނެތެވެ. ބޮޑުނުވެގެން އުޅޭ އެއްކަލެއްލިބުނީ ހަނދާން ކުރެވޭލެވެކުރުގައިވާނީ މުޅި ދުރަކީ ކަންވުމުގެކުރިން ދެނެގަތުމުގެ ނިކަމެގައެވެ. ވީމާ ހަވަރުލީނަދުން މިހެންބާވައި އެރަން ފަށުރަހަކަން ހުދުމާބަހުގެ ތެރޭން ވަރަށްކުރިއްސުރު އެއްކަމުދުންނައި ލިބުންމަކާއި، ފަހުގެވާހަކަތަކެއް ހިމަނައިގެން، މިހެން ނުވަތަ ބަލަކުގެވަގެން ތޮށްއެއްގަކަން ފަރުވާއެއްސަރުބަފުތާއި، ފިކުރުއެއްކަމެއް، ޖެހިލުންކަން ދޭގޮތައި، ކުރެވެ ގޮތުގެ ކަޑަތުވައިވެސް، ދިރުހުމާޓީ ހެކިއަސްކައި މިވާހަކަލިބުނިފާރިމާ ނުވަތަ ހުރިހާއަށްދޭރު ގޮތުގެ ހިނދުނުގެ ގޮތް ކުޑައިރުބަތާގެވެން މިފާރުބަތައިލިން ގަސްދުކުރެވިދާނެ. ކިހިނެއްކަމަކުން ހުރިވާ؟

......ލިބުނީން ގަދަން މޮޅުމީބާއްވާފައި އިހިނދުއިން ގޮސްދާއި ލެސްގިލީއެވެ. ދެއްކުމެއްގަވާއެވެ ދިމާލިލީއެވެ. ދެކެ އެންމެދުރުކަކުއެވެ. ދެއްކުމުގެ ޝަރުދުބައިހިނގިލީންނުން އިހިނގިލީކައް ޖައްޔާލިލީއެވެ. އެހީ، މިފާދުބަދުމުގަޔި ހަދުނައްސޮނހަގޮތެވެ. ދުލުމަރާލީއެވެ. ބިޝާމިހިރުމަހުކަރު، ދެއްކުމުގެ ނުޖައްޔާރުހި ދެއިހިނގިލި ކުރިމައްކަދު ގެންހަންހަޔާލީއެވެ. ގަރާވީ ދުރަކުށްނަށްއެވެ. ދެއިހިނގިލި އަހިސް ކުރިއާއި ކުރި ސިވާ ހިމާވާއްޖެހަމަ، އެކަމެއް ކުރަންވިއެވެ. ނުންހަމަ އެބުހަހި ނުޖައްކާއެވެ. އެކަމެއް ނުކުރާނާއެވެ. ކައްމެއަކަސް ބޮޑުވީ، ބީރިހުގެ ހަސިބު ވަރަށްގަދައިއްޔާއެވެ. މަދުމަދުން ކުރިމައްކަދު ގެހައި ދެއިހިނގިލި ސިދާއައިސް ހިމާވިއެވެ. ފަރަގެއްނޮމިއެވެ.

ޖަމީރު ބޮޑާހެންދިޔައެވެ. އެއްފަހަރުން ތިކަން ނިންމާލައިގެން ކަމަކުންދާނެއެވެ. ތިންފަހަރު ވާނީ ބަލާށެވެ. ތިންފަހަރުން ދެފަހަރު ހިމާވާންވާނެއެވެ. ނުހިވާނީ، އިންސާފުން އެއްފަރާތުގެ ކަމަކުގެއެވެ...... ކައްމެއަކަސް ހިތް އެއަޅައާކަން ބޮޑުމެއްނިވިއެވެ. ހިތްބޮޑުވީ މިފަރާތު ފުއްދައިފާއި، މަސައްކަތްގަތައިގެން އަވަހަށް ކުރިއަށްދިއުމަށެވެ. ދިވެހިބާރިހަށްބަހައެވެ. މުއްހުރިގަދަހަ ވާހަކައިގެ އެއިއްވައިދުވެސް އެއްފަރާތެވެ. އަހަރެންފަރާތުވެސްފާހީ އެހިސާބަށެވެ. ފިޔާވެ. އިއްވައިދީގަތެވެ. ނޫސްކަރީ ހިތްމަސްއްކަތުފާރި ފަރިއަކަށް ކަލްފާސް އޭސާފަސް ކަރުފައިހުންނާނީ ހައްތާކު ނުބައިނުގުމާ ކަސްތަކާއްދުތަނެވެ. ހިތްމަސްއްކަތުފާރިތަސް ބައިކަ ހަމައުގެއުތިއްބާ ކަމާކަސްދުމާ ދަތިގުރަހަދައިގެން ދިފާރިސްގެބައިކަ ރަގުސްފައިބައިގެންދާކަސް

ނުބުނާނެއެވެ. އެހެންހަދަފާނަކަމަކަށް ސަލާމަތުވުމަށްބޮޑުއެދި ގަބޫލެއް ނުކުރެއެވެ. ރާއްޖޭގައި މިހުންއުގެ ދުއިސައްތަ އެތައްރަށްތަކުގެ ރަށްތައް، އަދި މާލެއާ މާކަށްދުރުގައިވެސް ރަށްތަކަށްވުރެ މާދުރުގައިއޮތް ހަވަރުތީނަދުވަހަކަށް ނުދާނެއެވެ. ކުރުވުސްދުވަހަކަށް ހަނދުމަކުރަނީ، އެމީހުން، އެކަނިގެންވާ ސަބަބަކީނުވެއެވެ. ނުލަފާފުރާފުޅުޖަހަފާ ނަލަފާވަންފުޅުޖަހާ ނާސިރަށް ކުރުއްޖެއެވެ. ދަށްނަރާދެވެ. އެނގޭ ކާފަގަނޑު، ޖިސްޓިސްފާގަނޑު ހަމަ، ފަލާނުގެ މުހައްމަދު ދިރިއުޅެވެ. ކާފަގަބައްޖެހޭ އަބުނާ އިބްރާހީމް ދަރިމަނިކުފާނުގެ ފަޅުގެ ބޮޑުކަނބަލުން ކަހަލަގުޅެން އިސްތިއުފާދެއްވެ. އިސްލާމްދީނުގެ މާނަގައި ޖާހިލު އަސްލު ގަލާޖަވާއިޖެހެން ސިފަކުރަމުންނެވެ.

އެހެންނަމަވެސް ނާސިރަކީ، ނާސިރެވެ. ދިވެހިރާއްޖެއަށް މިނިވަންކަން ހޯދައިދިން ނާސިރެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިނގިރޭސި ވެރިކަމުގެ ބޯހިއެވެ. ދުނިޔޭގައި މިހިސާބުގެ ބޮޑެތިގައުމުތަކުގެ ހަމައެކަނި ކަނޑުވެރިން މިދުނިޔެ ބޭނުންވާ ހަދާނުކުރެވޭ ރަށްތައް ކުރިމަތިކުރިއެވެ. ސިޔާސީ ވިސްނުމާއި ދިރިއުޅުމުގެ ކަމުގެ ފަށަލަތައް ފަހިވެ ނާސިރުގެ ޖާގައިވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހަމައިތުން ނާސިރުވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮޑު ގެފައިތުންހިފާ ބޮޑުބައެއްގެ ދަރުމަތް އެދުރުސްކޮށްދިނުމުގެ ފުރުސަތު، ފަހުން ރައްޔިތުންގެ ކުރިމަތީ މުހިއްމުކަމެއް، ދިވެހިން ތަޢުލީމާއި ސިއްޙަތު، ދިވެހިންގެ އަމިއްލަ އެކަމުގެ ދިވެހިން ސަމާލުކަން ދިވެހިންނަށް ފަހިވެ ނާސިރުވެ. އެނގޭއަޅުގަ އެކުލަވާލެވުނު ބަޔާނާއި ގާނޫނުއަސާސީގައި ފާސްކޮށްދިން ސަރުކާރުގެ ރަށްޓެހި ދިވެހިންގެ އަޅު ފޮނުވައިދިނުން، ދިވެހިންނަށް ފަރުވާ ހޯދުމުގެ ރާއްޖެ ދިވެހިރާއްޖޭ ބާރުފުޅުކުރެވުން ނާސިރުވެ. ފަރިކަމުން ވަރުގަދައު އެތައްމުއައްސަސާތަކުގެ ބާރުކުރުމާއި ދިވެހިރާއްޖެއަށް ދިވެހިންނާ ހަމަޖެހުމުގެ ދެލޯގެ ވަގުތު ކަނޑައެޅުމުގެ ނާސިރުވެ.

...... އެކަމަކުވެސް ދެންވެރިކަން ނިމުމާއެކު، އެފަދަ ރަށް އެޅޭކަސްވިހާވެމަދުއެވެ!

ވެގެންމިއުޅޭގޮތް (ބަސްމަގު ބަދަލުކޮށްފައި)

އިސްތިސްނާއެއްނެތި ހަމަކޮންމެރަށެއްގެ ރައްޔިތުން އެނގޭނެ އެއްވާހަކައެއް އޮންނާނެއެވެ. އެއީ ތިމާގެ ދުރުމަތީދުވަހާ ގުޅިގެން ކުރިހަމަ ކުރިކަމަކާ، ތިމާގެ ދަރިފަދަ ކުރިމަތީގައި ހިނގައިދިޔަ، ތިމާގެ ދަރިކަލުން ހަމަގޮތުން އަޅުއަރިވާވެސްކަމެވެ. ބާރުންތެރިކަމާއި، ހަދާނެކަމާއި ކަމަކަށް ކަރުދާސްކަމާއިދީ، ބިރުގަނޑުމާއެކު، އަދި އެހެންކަމުކަމެވެ. މިއީ އެވާހަކަހެދުނު ރަށްދިރިއުޅުން ދަށުން ކަރުތާއި ކާޑުތަކާއިގެ ކަމާއިވެސްކަމެވެ. މިކަމަކީ މިކަންހިނގަމުންދާނެ މިއަދުވެސް ދަރުމަކަން

ތިމާއަށް ހަމަޖަހަނގަތް އުނގެނުނީއެވެ. އަދި ހަރާމްކުރާ ކުރިމަތިލާންޖެހުނު ކަންކަންވެސް ހަމަޖަހަނގަތް ދަންނަވަނީއެވެ. ވަގުތުން އައިސް ތިމާއާ ހަމަޖެހުނުގޮތާ ބަލާނަކަލުއްތޯއެވެ.

ބުނުދުވާއި، ތިދަރަސްކިޔައިދިނުން އުނގެނުން އަނބުރާ ވަކާލާކަރާ، ތިމާވެށި ހިމާޔަތްކުރުން އުސްކޮށްހަދާކަރާ ކިޔަވައިދިނުމުގެ ކަމުގެ ހަޔާތް ހުރިހާބައިވެރިންގެ އަސާސީ ގޮތްތަކަށް ދަންނަވަނީއެވެ.

މިއަހަރުން، އަޅުގަނޑު ދަރިވަރުންނާ ކުރިމަތިލީއެވެ. ހަނދާން ހިތުގައި ތިބޭ ކިޔަވައިދިނުމުގެ ޒަމާނާއި އުނގެނުމުގެ މަސައްކަތާ ބެހޭގޮތުން ދަރިވަރުންނަށް އެ ކިޔަވައިދިނުމުގެ ފަރާތްތަކުން ދަސްވެގެން އުޅުނު ދަރިވަރުންގެ ހަނދާން ތަކުން ފެށިގެން މިކަން ހިނގާ ހަމައެކަނި، ކުރިއަށް ދާން ފެށުނީއެވެ. އަޅުގަނޑުގެ ދަރިވަރުން ވެސް ކިޔަވައިދިނުމުގެ ވާހަކަ ދައްކާނީ ހަމައެކަނި ކިޔަވައިދިނުމުގެ ހާލަތުގައި އުޅުނުހިނދުއެވެ. އަޅުގަނޑު ކިޔަވައިދިނުމުގެ ދަސްކަރުދާސް އަދި އެއްޗެހި ކުރީގެ ދަރިވަރުން ހަމަޖެހުނުދުވަހު ތަޖުރިބާތަކުގެ ތެރެއިން ފެނުނީއެވެ. ބޭނުންވާ ކަމެއް ދަރިވަރުން ތަޢުލީމުގެ އުސްމިންވަރަށް ދަސްކޮށްދިނީއެވެ. ކިޔަވައިދިނުމުގެ އިތުރުން ހަމަޖެހުނު ދަރިވަރުން ކިޔަވަނީއެވެ. 2008 ވަނައަހަރުގެ ފެބްރުއަރީމަހުއެވެ.

މިއީ ތަޢުލީމީ ކަނޑައެޅުމުގެ ހަރުދަނާކުރުމުގެ ދަސްކަރުދާސް ފޮނުވަން ފަށައިގެން ދަންނަވާލީއެވެ.

ދަރިވަރުން އަޅުގަނޑު ކިޔަވައިދިނުމަށް ހަމަޖެހުނީ ފެބްރުއަރީ 22 ވަނަދުވަހު 2008 ގެ ހެނދުނުގެ ކުރިން 7 ޖަހަންދާއިރު ކިޔަވައިދިނުމުގެ ބައިވެރިވުމަށް އަޅުގަނޑު ދިޔައީއެވެ. ދަރިވަރުންނާ ބައްދަލުކުރުމަށް ޖެހުނީއެވެ. ބޮޑުވެސް، ދަރިވަރުންގެ ކިޔަވައިދިނުމުގެ ދަރިވަރުން ވަރަށް ހިތްހަމަޖެހުނު އުޅުމެއް އަދި، އެކަމުން ވެސް ހަމަ ދަސްކުރެވޭ ކުރިއެރުމާއެކު އުޅުނީ ގަޑީގައި ވަރަށް ގިނައެވެ.

ހިއްސާކުރެވޭ. އަޅުގަނޑު ތަޢުލީމީ ކަރުދާސްތަކުން، ދަރިވަރު އަވަހަށް (އަޅުގަނޑުއަންނަނީ އަދި ކުރީގެ ފަތުރުތަކުގެ ހިތްހެޔޮ ކިޔަވައިދިނުމުގައި) ވަގުތީ ކުރިއަށް، ކުރިން ދުވަހުގެ ފަހުން ތަފާތު ވަރަށް ވަގުތުން ވާނެކަމަށް ވެސް ދަންނަވަމެވެ. ދެން اللہ ގެ ރަޙްމަތުން ކުރިއަރާ ދުވަސްވަމެވެ.

އަހަރު 48

އެއީ މިގެ 2 އަހަރުކުރިއެވެ. 2010 ވަނައަހަރުގެ ފެބްރުއަރީމަހުގެ 4 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހުގެރޭއެވެ. ރޭގަނޑުގެ ކުއްލިއަކަށް އިރުނދުކޮއި ކިޔަސް ކިޓީކިއަހާލާފުނުގެ ބާރުމުގައި ހިތި ހުވަފެނެކެވެ. ހިތަށް ވިސްނުން، ވަރަށްގިނަ ޖެހިލުން ލިބުނެވެ. ހަލުވިކަމާއި ވަރަށް ބޮޑުކަމެއް 48

އަހަރުފުރޭ މުނާސަބަތުގައި ފާހަގަކުރުމުގެގޮތުން ބާއްވާ ޖަލްސާއެކެވެ. ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން މިހުންނެވީ ގައުމުގެ ނާއިބު ރައީސްވެ. ޑރ. މުހައްމަދު ވަހީދު ހަސަންމަނިކުވެ. (މިލިޔުން އަޅުގަނޑު ލިޔާއިރު މިހާރުނަމަ އެއީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއެވެ.)

ސަރުކާރުގެބޭފުޅުން ދެއްކި މިބައްދަލުވުން ނިމެންދެން ބޮޑުވެފައެވެ. ދައުރާވި ބާރުވެރިންގެ ހިރާސާކަމާއި އަޅުއަތިމާވެ. ހިތްހަމައިރާއެވެ. ޖަޖު ބާގީވިދާސް، އަދި ބަޑަކު ޖަޖު ބާގީކުރުވިދާސް ހިގަމުގެ ހަމަހިފެހެއްޓެވެ. ހަދާމިހާގެ ބާވަތް ދުގެ، ތިދަކަނުންހުދާނެއެވެ. އަދި ތިދު ދުގެކަނުވާ ނުހުދާނެއެވެ.

ނައިބުރައީސްގެ ވާހަކަފުޅު

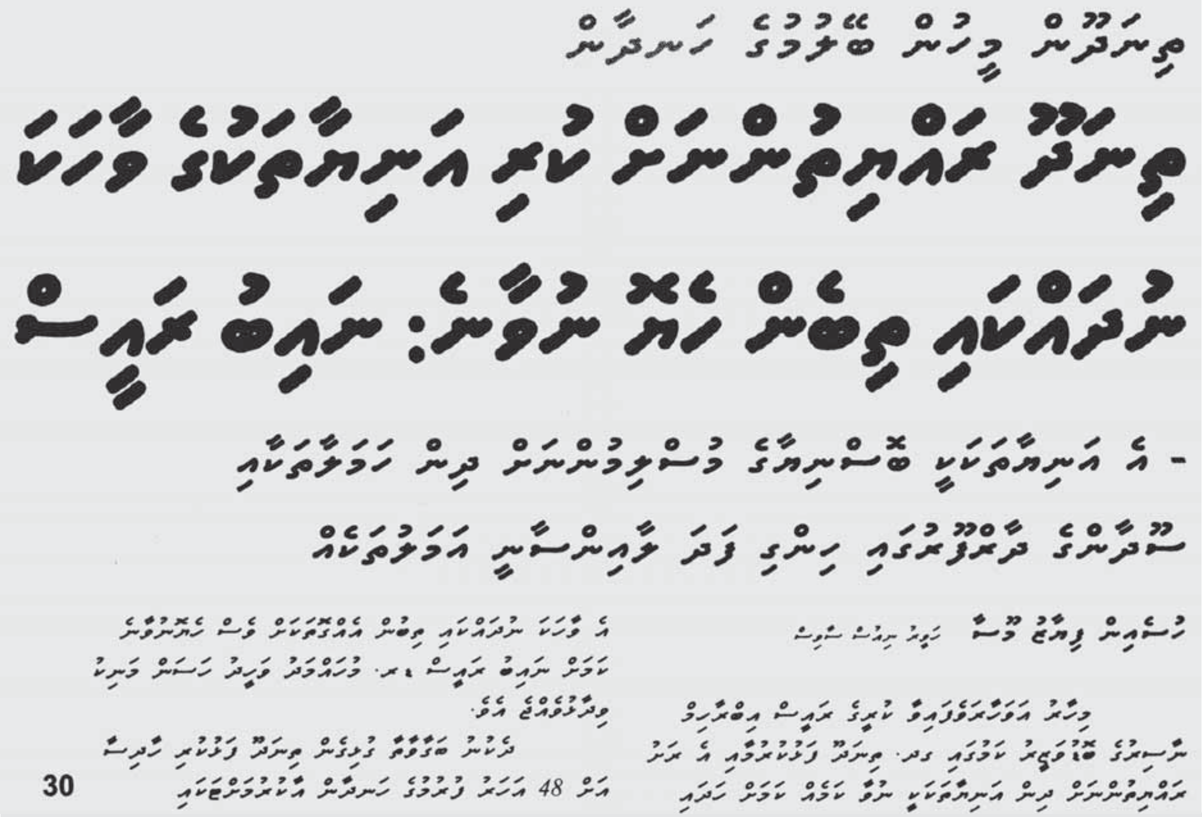

ޖީނަދުދުން މީހުން ބޭރުމުގެ ހަނދާން

ޖީނުދީ ދައްކައިދިނުމަށް ކުރި އަރިހާތާކުގެ ވަރަކަ

ނުދައްކައި މީހުން ހަމަ ނުވާނެ: ނައިބު ރައީސް

- އެ އަރިހާތާކަށް ބޮސްނިޔާގެ މުސްތަގުބަލަށް ދިން ހަމަޖާތާކައި

ސްދުނުގެ ދާރުފުރުގައި ހިނގި ފަދަ ފާއިސްސާނީ އަމަޖުތާކައް

ދުސްއިން ފިއްޖު ދޫސް ހަވީރު ނިއުސް ސަރވިސް

މިހާރު އަވަހާރަފުޅާވާ ކުރީގެ ރައީސް އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ބޮޑުވެރިކަމުގައި ދަނޑި. ޖީނަދު ފަތުރުކުރުމުގައި އެ ކަރު ރައްޔިތުންނަށް ދިން އަރިހާތާކަށް ނުވާ ކަމެއް ކަމަށް ހަދައި

އެ ފާހަކާ ނުދައްކައި ޖީބަން އައްޔަތެކަށް ވާދި ހަމަޖެހުން ކަމަން ނައިބު ރައީސް ޑރ. މުހައްމަދު ވަހީދު ހަސަން މަނިކު ވިދާޅުވެއްޖެ އެވެ.

ދުކުން ބަހާވާގާ ގުދިގަން ޖީނަދު ހަދުކާއި ހާދިރުވުމ

އަހަރު 48 އަހަރު ފުރުމުގެ ހަނދާން އޮކްޓޫބަރު ޖެހިކައި

30

އާޓިފިޝަން ބީޓީ ސަރުކާރުދުގައި ބުރާސްތާރީފުވަހުގެރު ބާއްވާ ބައްދަލުވުމުގައި ޑރ. ވަހީދު ވިދާޅުވީ އެފަދަކަށް ހާޖަތުނޑުން ވަޑައިގެންނެވި ހަވަރުމިނދުއަރު އެގޮތަށް ގަސްތުއެއްގެ ދިރިއުއްގެ ހަރީސާއްދަރުން ކަމަކަށް، ޖީނަދު ރައްޔިތުންނަށް ކުރި އަރިހާތާކަށް އެއްވެސް ޖަމާޢަތެއްގައި ރައްޔިތުގެ އެއްވެސްބަހަކަށް ކުރިމަތިވެއްޖެ ނުވާޖެހޭ އަރިހާތާ އަދި ހިތާމަވެރި ޖެހިމާއެއް ކަމަށެވެ. ޖީނަދު ފުރުކާރުމާއި ޖީބަން މީހުންނަށް ކުރި އަރިހާތާކަށް ބޮސްނިޔާގެ މުސްތަގުބަލަށް

ދިން ހަމަލާތަކާއި ސުވާދީބުގެ ދާއިރާގައި ހިންގި ފަދަ ޣައިރުއިންސާނީ އަމަލުތަކެއްކަމަށްވެސް ޑރ. ފަރީދު ވިދާޅުވިއެވެ. ނަމަވެސް އެކަން ހިނގިގޮތް ގިނަބަޔަކަށް ނޭނގޭކަމަށްވެސް އެމަނިކުފާނު ވިދާޅުވިއެވެ.

“އެކަށްކަމާ ތިނަދޫގެ ހާދިސާއާ އެއްވެސްތަފާތެއްނުވޭ. މިއީ [ތިނަދޫ ރައްޔިތުންނަށް ދިން އަނިޔާ] ދުނިޔޭގެ ތާރީހުގައިވެސް ގައުމެއްގެ ސަރުކާރަކުން ރައްޔިތުންނާ ދޭތެރޭގައި މިހާބޮޑު ޖަރީމާއެއް ހިންގާފައިނުވާނެ ބޮޑު ޖަރީމާއެއް،” ޑރ. ފަރީދު ވިދާޅުވިއެވެ.

ތިނަދޫ ހަލާކުކުރި ހާދިސާއަކީ ރާއްޖޭގެ ތާރީހުގައި ވަރަށްބޮޑު ހާދިސާއެއްކަމުގައި ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް އެކަން ހިނގިގޮތް ވަރަށްސާފުކޮށް އެނގިގެންދިޔަކަމަށް ޑރ. ފަރީދު ވިދާޅުވިއެވެ. އަދި ކިޔަވާކުދިންނަށް އެކަންހިނގިގޮތް ދަސްކޮށްދޭންޖެހޭކަމަށްވެސް އެމަނިކުފާނު ވިދާޅުވިއެވެ.

ތިނަދޫ ހަލާކުކުރުމާއި އެއަށްފަހު ތިނަދޫ ރައްޔިތުންނަށް ދިން އަނިޔާތަކަކީ މިއަދު ހިނގި ކަމެއްނަމަ އެއީ ބައިނަލްއަޤުވާމީ ކޯޓަށް ހުށަހަޅަންޖެހޭފަދަ ބޮޑު ޖަރީމާއެއްކަމަށްވެސް ޑރ. ފަރީދު ވިދާޅުވިއެވެ.

ޑރ. ފަރީދު ވިދާޅުވީ، ދުވަސްބަހާލާތަޔާ ކުރީގެ ސަރުކާރުން ކަންކުރީގޮތަކަށް ދިރާމާ ކަމެއްކަމަށް ކުރީގެސަރުކާރުތަކުން ގަބޫލުކުރާކަމުގައި އެބައޮތް ވަރަށް ކުރީ ސަރުކާރުތަކުގެ ވެރިން ހިކުރުމުން ދިޔައީ ދުކުރީގެއަތޮޅުތަކަށް ރަސްގެގެ ޙަރަކާތްތަކެއް ޖެއްސީ އާދޭސްކޮށްގެން އަކަށްޓާލާފައި ގޮއްސެވެ. އުފެދިދާނެކަމަށެވެ. އެހިނދުން ދޮރިދޮރަކަށް ޖެހުނުހިސާބުން އޮތްކަމަށް އެމަނިކުފާނު ވިދާޅުވިއެވެ.

ޑރ. ފަރީދު ވިދާޅުވީ 1962 ވަނައަހަރު ތިނަދޫ ހަލާކުކުރިއިރު، އެމަނިކުފާނު ވަނީ މާލޭގައި ކިޔަވަމުންނެވެ. އެކަމުގައި އެމަނިކުފާނުގެ ބޮޑުބޭބެ ފުރުސަތުން އަނިޔާބޮޑުވިއެވެ.

“އެއްޗެހި އަރާ ދިޔަ ހިތާމަވެރި ދިނުގެ ވަފާތާއި އަސަރު ދަށަށް ގެތޮރާދެގައިވެސް ހުރި،” ޑރ. ފަރީދު ވިދާޅުވިއެވެ.

ޑރ. ފަރީދު ހިތަދޫނަށް އާއިލާއާއެކު ބޭއްވި ޖަލްސާގައި އެހިސާބުގެ ޑރ. ފަރީދުގެ ބައްޕާފުޅުން ވިދާޅުވިއެވެ. އަދި ޑރ. ފަރީދު ހިތަދޫ ރަސްގެއިން ޑރ. ފަރީދު ރައްޔިތުންނަށް ދިން ޖުރިސްޑިކްޝަންއެއް ދެއްވިއެވެ. ޑރ. ފަރީދު ހިތަދޫއާއި ޑރ. ފަރީދު ރައްޔިތުންނަށް ދިން އަނިޔާތަކުގެ ބަދަލުހިފުމަށް އަދި ސަރުކާރަށް ހުށަހެޅުމަށް ޖުރިސްޑިކްޝަންގައި ޝަރީޢަތްކޮށްދެއްވިއެވެ. އެ ޖުރިސްޑިކްޝަންގައި ނަގަބުދަރީސްކޮށް ސާފުކޮށްދެއްވިއެވެ. (6 ފެބްރުއަރީ 2010 ވީ ހޮނިހިރުދުވަހުގެ “ހަވީރު” ން ނަގާފައި)

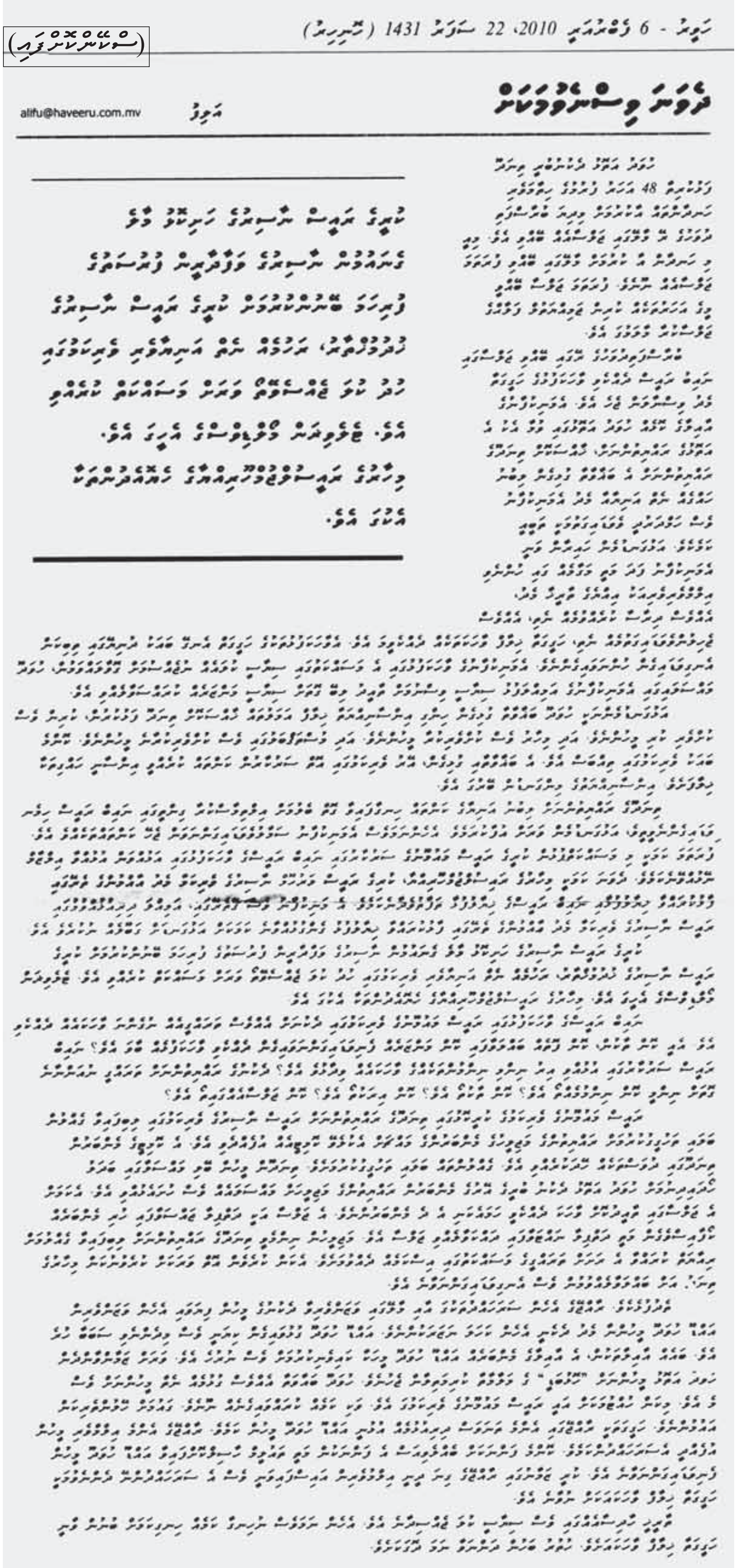

2010، 22 1431 (ހަވީރު)

alifu@haveeru.com.mv

[illegible] 48 އަހަރުވުމުގެ ޖަލްސާގެ [illegible]

[illegible]

(علي حسين)

ކިޔައިދާން އަބަޖަހާ

ތަޢުލީމީ ދުވަހެވެ. ކިޔައިދާން އަބަޖަހާއެވެ. ވަކިވާނަކަށްތައް ނެތެވެ. ހުރިހާ ވަރަކަށްވެސް މިހާ

އެދޭގޮތަކަށް ކުރެވިފައިވާނެއެވެ. އަނެއްކާ ދުވަހަކީ ގާތްކޮށް ދެވިފައިވާނެއެވެ. އެއީ މިހާރުގެ ބޮޑުވެރިން އެންމެ ފަސޭހައިން

ފުއްދައިދެވިދާނެ މިހާ ބޮޑަށް ގާތްކޮށް ދެވިފައިވާނެއެވެ. ކަންހުރިގޮތެވެ. ހަމަގައި އެއްގޮތެވެ.

ދަންނަވަން ކެރިދާނެއެވެ.

އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ވެރިކަން ނިމުނީއްސުރެ ހައްތާހާ އަޅުއިފުމުންމިއަދު، އެއްފަހަރާމުގެ

ވާހަކައެވެ. އެއީ އެވެރިކަމުގެ ގޮސްފަރުމާތަކެވެ؟ ފަހުންއައި ސަރުކާރުން އެކަން

މަނާކުރިއެވެ. ދެން ދައުލަތުގެ އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ އެއްވެސް ވަޒީރުއަޢުޡަމުގެ ވަޒީފާއެވެ. 11 ޑިސެމްބަރު

1957 ން ފެށިގެން އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ބޮޑުވަޒީރުކަމުގެ ދައުރު ނިމުނީ 11 ނޮވެމްބަރު 1968 ގައި

ދިވެހިރާއްޖެ ދެވަނަ ޖުމްހޫރިއްޔާއަކަށް ވުމާއި ގުޅިގެންނެވެ. 11 ނޮވެމްބަރު 1968 ގައި

ފެށުނު އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާކަން ނިމުނީ (5 އަހަރުގެ ދެދައުރުގެ ރައީސުކަމަށްފަހު)

އޭނާ އަމިއްލަފަރާތުން ވެރިކަމުން ވަކިވެވަޑައިގަތުމުން 11 ނޮވެމްބަރު 1978 ގައެވެ.

އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ވެރިކަމަށްފަހު، 11 ނޮވެމްބަރު 1978 ގައި ފެށިގެން މައުމޫން

އަބްދުލްޤައްޔޫމްގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާކަމުގެ ދައުރު ނިމުނީ، ފަސްއަހަރުގެ 6 ދައުރު ފުރުމުން 30

އަހަރަށްފަހު 11 ނޮވެމްބަރު 2008 ގައެވެ. އެދުވަހުން ފެށިގެން ރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާކަމާ

ހަވާލުވެވަޑައިގަތީ، ގޯތި ކެނެރީގޭ މުޙައްމަދު ނަޝީދެވެ.

މައުމޫނުގެ ވެރިކަމުގެ 30 އަހަރުގެ ތާރީޚު މިވަނީ ލިޔެވިފައެވެ. ކޮންމެކަމެއް ފުރިހަމައިން

އިންތިޚާބުކުރެވުނު ވެގެންނެވެ. އެކަނި ރައީސުންނެވެ. ބާރުވެރިން ބޭނުންކުރެވޭ ނަޒަރިއްޔާކަމެވެ،

ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޤާނޫނުއަސާސީ ސިޔާސީ ހުށަހެޅުއްވުމުން، އަދި ބޮޑު ސިޔާސީ ހުށަހެޅުމެއް

ފަހައިދިން އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ޤާނޫނީ ބާރުތަކާއި ރިޔާސީ ދިވެހިންގެ ބާރުތަކުގައި ނުހުރުމެވެ.

އޮތަސްވެސް ދިނުމެވެ. މިއީ ބޮޑުވެރިކަމެވެ.

އަޅުގަނޑުކަން ހަމަގޮތުގައި ނުކުތުމާއެވެ. ގައުމުގެ ވެރިޔާ، ވަކިބާރުގެ އެއްބާރުކަމަށެވެ.

އެބަހުރި އެޅިހަރު ބާރުތަކުގެ ތާރީޚުގެ ބާރުތަކަށް އަލިއަޅުވާލަން، ބާރުތަކުގެ ބޭނުން،

ޖާގަދެވިފައި ހިސާބުގެ "ފުރުޞަތެއް" ކަމަށެވެ.

މިވާހަކަވެސް ކިޔާލަމާ!

އާދައިގެ ބަހުރުވައިން

އަހަރެންހީކުރަނީ، އަހަރުމެން އެންމެންވެސް ހިތުގެއެންމެއަޑީން ގަބޫލުކުރާނެކަމަށެވެ. ދޮގުވާނީ ދޮގަކަށެވެ. ތެދުވާނީ، ތެދަކަށެވެ. ކަލޭއަށްވިޔަސް، އޭނާއަށްވިޔަސް، އަހަރެންނަށްވިޔަސް ވެއެވެ. ހަމައެފަދައިން، ކަޅުކުލަ ހުދުކުލައަކަށްވެސް ނުހެދޭނެއެވެ. ހުދުކުލަ ކަޅުކުލައަކަށްވެސް ނުހެދޭނެއެވެ. ހަދަން ހިޔަންމަބޭނުންވިކަމުގައިވިޔަސް ވެސް. އެކަކު ހުދުކުލައަކީ ކަޅުކުލައެއްކަމަށް، ވަރަށްޓަކައިން ކުރުވިދާނެ ކަންތައްތަކެއްވެސް އެބައުޅެއެވެ. ނުދެން ނުބަލާ އެއްފަރާތަކަށް ބަލައިގެން އެއްޗެއްގެ ދެފުށް ދެކިވަޑައިނުގަނެވޭނެއެވެ. ހަދާހަދައިގެން ތިމާގެ ޚިޔާލު ފާޅުކުރުމުގެ ކަމުގައި ބުނާ "ފިނިފެންމަލުގެ" ނަމަ އާދައިގާ ގަޅަ ފިހާރަ ނުބައްދަލުވާނެއެވެ. އޭގެ "ގަރުޖަމަލުގެ" ކަމުގައިވިޔަސްވެއެވެ.

ހިތުން ތިމާވަހުމްތައް ހިފޭނެ މަތިހަރިނގަވައި މީހުންނާއިގުޅޭ ކަންކަން ހިތްހަމަ ދެކޭނެވެ. ނަމަވެސް، އަދި ފިހުންނަމަވެސް ތިމާއަށް ހަމަ ރަނގަޅަށް އެނގޭނެއެވެ. މިހެނީ ދޮގުކަމާ، ވާހަކަ މިދެއްކެނީ، ކަންހުރިގޮތާ ހަމަފޮތަކުން ކަލާފުށްކަމެވެ. މިގޮތާ، ވާހަކަދެއްކެނީ، މިގޮތުގެ ދޮގުކަމާއިމުދަގައި ކަމަކުރިހެން، އިންސާނުންގެ އުފެއްދުމާއި މުދަގައި ކަމަކުރިހެން، އޭގެ ނުފެނުނަ ފެނުމެވެ. ބަލަހަމަހައްޔެވެ؟ އެމީހެއްގެ، ތިމާދައްކަން ބޭނުންވި ހަގީގަތައްވެސް ދެނެގަންނަމާ ހެއްޔެވެ. މިހެން ބުނާއިރުވެސް ހިތުގެއަޑީން ހަމަގައިމުވެސް ގަބޫލުކުރަމެވެ. ކަލޭގެ ގޮތައް ނޫނީގެއެވެ. ވާހަކައިން، ބާޖިން، އާޖީނުނަން ހެދުމަށް މާއްނަދޭކަމުގައި ނުންނެވެ. ޖަހިލުން އާދިމުނަން ހަދައި، ހާއިނުނާ، ފާސިދުނުނާ މުނާފިގުނާ ހަސަދަވެރިންގެ ފުރުބަދަލުކޮށްލައި ހަދުމަށް ދަތިކަމުހެއްޔެވެ؟ ނުދަނުނަމިހުނަން އެފްގޮތަވެ. ހަމަ ވާހަކައިނުނެވެ.

ބަހުރުވަބަދަލުކޮށްލައި

______ ވާހަކައިގެ ބާވަތުން ކިޔަވަންދެނިވި ފަސްފޮތެއް މިގެ ދުސްތޫރާއެއްގެ ކިޔުގައިވާ، ދުވަހުވެސްފުރަހަތަކަށް އަޅުގަވައި ފިލާފު ފިޔަވަލުގެ ވަތްފަރާތްގައިވާ، މިދަނަންވާ ޢިބާރާތްތަކުގެ އެއްޗެއް ދަނަނަވާފުޅުވެވެ.

‘ކުރީގެ ރައީސް ނާސިރުގެ ހަށިކޮޅު މާލެގެނައުމުން ނާސިރުގެ ވަފާދާރުން ފުރުސަތުގެ ފުރިހަމަ ބޭނުންކުރުމަށް ކުރީގެ ރައީސް ނާސިރުގެ ހުކުމުކުރެއްވި، ހަރުކަށިކަން އަނިޔާވެރި ވެރިކަމުގައި ހުރިކަމަށް ދެއްކުމަށް ވަރަށް މަސައްކަތްކުރައްވައިފި. ބަސްކިޔުން މޮޑެ ވެސް ގެ އޭރުގެ އޮފީ. މިހާރުގެ ރައީސްވެސް މިއަދުގެ ކަމާއި ނުބައިކަން ސާބިތު އެކުގައެވެ.’

މިހިސާބުން ކިޔާލެވޭ ވާހަކަތަކެއް އަލުން ދޭހަކުރާ ބާރުގެ ސިފައެއް ނުފެނުނެވެ. އެހެން ނަމަވެސް މިވާހަކަ އަޑުއިވުނު، ފަހުން ގަބޫލުކުރެވުނު ދެއްކުމެވެ. އަދިވެސް އެއްބަސް ނުވާ ބަހުސްތައް ކުރިއަށްދިޔުމުގެ ސަބަބުން ދެބަސްވުމަކަށް މަގުފަހިވިއެވެ. އަލުގަނޑު ބަލާއިރު، އެތައް ފުރުސަތު ދިނުމަށްވުރެ ގިނަގުނަ ބަރާބަރު ބެލެނިކުޅުމެވެ. އެހެން ނަމަވެސް އަދިވެސް ދެކޮޅު ދިނުމުގެ ބިރުވެރިކަން ނާސިރުގެ ވެރިކަމުން ބަދަލުވެދިޔަ ގޮތުން ސާފުވެގެންދެއެވެ.

ދެން މިވާހަކަ ފެށިގެން ދިޔައީ ބިރުވެރިކަމާ ނާސިރުގެ ވެރިކަމުގެ ދުވަސްވަރުގެ ބާރުއިންސާނުންނެވެ.

މާފަހުން ސިނާ އަންހެނުން ޖާގައި، މާފަހުން ބަޔަކުގެ ހުރަސްއެޅުން ހިނގާބަލި، އެދުރެއްޖާގަތް ޗާޕްކުރައްވާ ނޫސްވެރިކަމުގެ ޝަރުތުތަކެވެ. ބޭރު ދެބަސްވުމެވެ. ބޭރު ހަނދާންވާގޮތުގައި އަންހެނުން ޖާގަދީ ކުރާއްވާފުނާމުގެ އެއްބަސްވުމުގައި ނޫސްވެރިކަމެވެ. ދެބަސްވުން އިސްވެރިއްބަވައިގެން ހަފްތާގެ ނޫސްވެރިންބަލާފައިވެއެވެ. “ހަފްތާ”ގެ ނަމުގައި 9 ސެޕްޓެމްބަރ 1976 ގައި ނެރުން ފެއްބެލި ހަފްތާނޫހެއް ވެސް، 24 ފެބްރުއަރީ 1986 ގައެވެ. ނޫހުގެ އެޑިޓަރެއް މަސައްކަތްވެރިއެކެ، އަންހެނުން ޖާގައިވެ. އެދުވަސްވަރު އަލުގަނޑުގެންނަވާ، ވަރަށްކާއިރު އެކުވެރިންނިމުއެވެ. “ހަފްތާ” ގެ ވަގުތު ދެކެވިދާ ހަނދާންނަށްމިއައީ، މަރުހޫމް ސައިކާޔާ އިބްރާހީމް ނަޞީމް ބިޑްއިވާފައިވާ މިދަންނަވާ އިބްރާހީމެވެ. “ދާދިފުހަކުން ނޫސްވެރިކަމުގެ ދޮރުހާގައިއެޅުން މަޝްހޫރު “ރައްޔިތު އަހަރެމެން” ވިޔައި ކަނޑައެޅުނީ މިހަކު ކުރުން އަހައިފިނަމަ، އެ އަހަރެމެން ވިޔައި “ހަފްތާ” ނޫސް ނުކުތީ ހަފްތާގައި ބޭނުމަކުވެސް ފަހަރުގައި އެކަކީގެންދާ ކަމުކުރެވެ.“

އަލިފު ދިއުއްވާފައިވާ ދިއުއްވުމުގައިވާ، ކުރީގެ ރައީސް ނާސިރުގެ ހަށިކޮޅު މާލެގެނައުމުން ނާސިރުގެ ވަފާދާރުން ފުރުސަތުގެ ފުރިހަމަ ބޭނުންކުރުމަށް ބަސްކިޔުން މޮޑެ ވެސްގެ އޭރުގައި

ކުރީގެ ރައީސް ނާސިރުގެ ހުކޫމަތުގެ ރަހުމަތުން އަނިޔާވެރިކަމުގައި ހުރިކަމުގެ ދުނިޔެއަށް ބާވަތް ވަރަށް މަސައްކަތް ކުރެއްވިކަމަށް ޓެލިފޯނުގައިވާ އިބްރާހީމްދީދީގެއޮފީހުގައި، އަދުގަދައިގެ ހަނދާނެއް މިއަދީ "ހަފްތާ" ގައި މާފަންނުން ސީނާ އަހްމަދު ތާހިރު ލިޔުއްވާފައިވާ ސިލްސިލާއެކެވެ. ސުވާދީބުއަކަށް

عبدالله عفيف ގެ حيات އޭނާގެ ދުރުހުން:

އައްޑޫ "ރަހަދުން"

އަޅުއްވާލީއެވެ.

27 އޮގަސްޓު 1982 ވީ ހުކުރުދުވަހުގެ ހަފްތާގައި ފެށުނު މިސަލްސިލާ، ނިންމަވާލެއްވިފައިވަނީ، 2 ސެޕްޓެމްބަރު 1983 ވީ ހުކުރުދުވަހު ނިކުމު ހަފްތާގައެވެ. އަދުގެއަދަށް، ހަފްތާ ނުކުންނަން ފެށިއްސުރެ ނިމެންދެން ހިތް ނުފިލައިބަލަން މިހާރުވެސް. ހިބަޖެހު ހުރިހާކަމެއް އެކުލަވާލެވުނު ދިރާސާތަކެވެ. މިސަލްސިލާ ލިޔުއްވާފައިވަނީ 1980 ވަނަ އަހަރު އަހްމަދު ޖާރީކުރި ސިޝްލްސަށް ވަޑައިގެން عبدالله عفيف އާ ބައްދަލުކުރެއްވުމަށް ފުރުގެއްވެ.

ބަނޑުބިންމަތީގައި ޖަމްސައި އަދަބިއްޔާ އެކުލަވާލެވުނު މުހައްމަދު އަލީނުގެ ފެކްޓަރީގެއެވެ.

އަލިފުގެ ބަހުގައިނަމަ، އާނާގެ އެއްވެސް ކުރުއްސުކަމެވެ. އެދުވަސްވަރުގެ ހަނދާނުއް އަދުގަދެ ނުހުންނާއެވެ. އަދުގަދެގެ ހަނދާނުގައި މިއުޅޭ، ދުކުރުގަދުބަދެ ދުވަސްވަރެވެ. މިދުވަސްވަރުގެ ފާހަގަ އަލިފު ވިދާޅުވެދެއްވާފައިވާ ހަގީގަތްތައް ފަހަރުދުރަ ދަންނަވަން އަދުގަދެރަށް ކުރެއްވިއެވެ. ހަފްތާގައި މިސަލްސިލާ ނުކުންނަސްއިރު މިފަދަ ކަމެއްތަކާގެ ނުވާހިހިރަފާލާގެ ޒާތުގެ މިއަދީ ކުރިއެކިނަށެވެ. ގެސްދުކުރުގެން މިއުޅުނު، ދުރަވަސް އިވުރުއަގެ ހަނދާނުގެ ބަހަށް ދުވަސްޖެހިގައި އަހްމަދު ޖާރިހު ހިއްލުމާއި މިސަލްސިލާ ހިމަނާގައި، އާގައިވާ ނާސިރުގެ ވެރިކަމުގެ ދުވަސްވަރުގެ ފާރަވެލާގެ ހަދުގަވް ލިބައިބުރިއްމަދަރުވެ. ދުކުރުކުރުމަށްވެ ހިލަވާނާލާގަވެ.

މަހަމަދު އަލީނުގެ ފެކްޓަރުގައި ކަމަކާނުދާ ދުވަސް އަނިޔާކަމުގައި އަލިފު އާމުދާލާ ފާހަގަކުރުގެ މަހަމަދު އަލީނުގެ ފުރުވާސް އަހުއަނާދަ ހައްޔާވެ.

ފުރަތަމަ އެވަނަ ސަރުކާރުގެ ތަރުމީމުހާކަމުގަޔާ "ދިވެހިރާއްޖޭގެ އާލާއިލާކަމުކަން ހިނދިގަ މީ" ޔާތުމީގައިވާ، އައްޑޫގައި ހުރިހާވާހަކައި، މާލެއަށް ފޮނުއްވީ މަހަމަދު އަލީނުކުރިހާސްވާހަކައިވާ ރަބުޅަޖަށްވެ. އަސްލު ދަޅުޖަހާ ހިމަނާހަމަ ތިރީސްހައްވާސަރުމާނާ އަތުން އެވަނަ ބަދަލުދީރާސްތަކުގައެވެ.

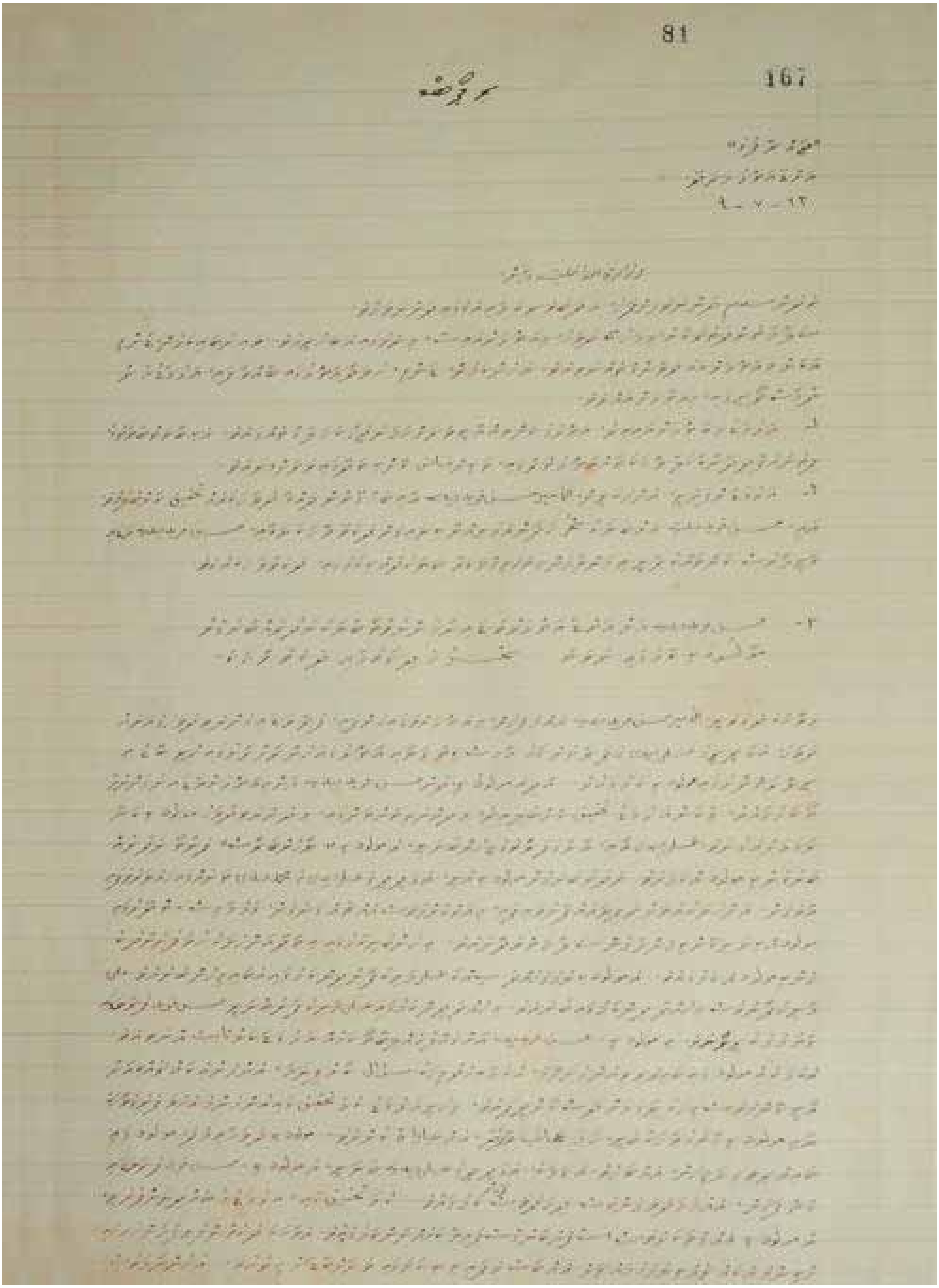

81

167

٩ – ٧ – ٦٢

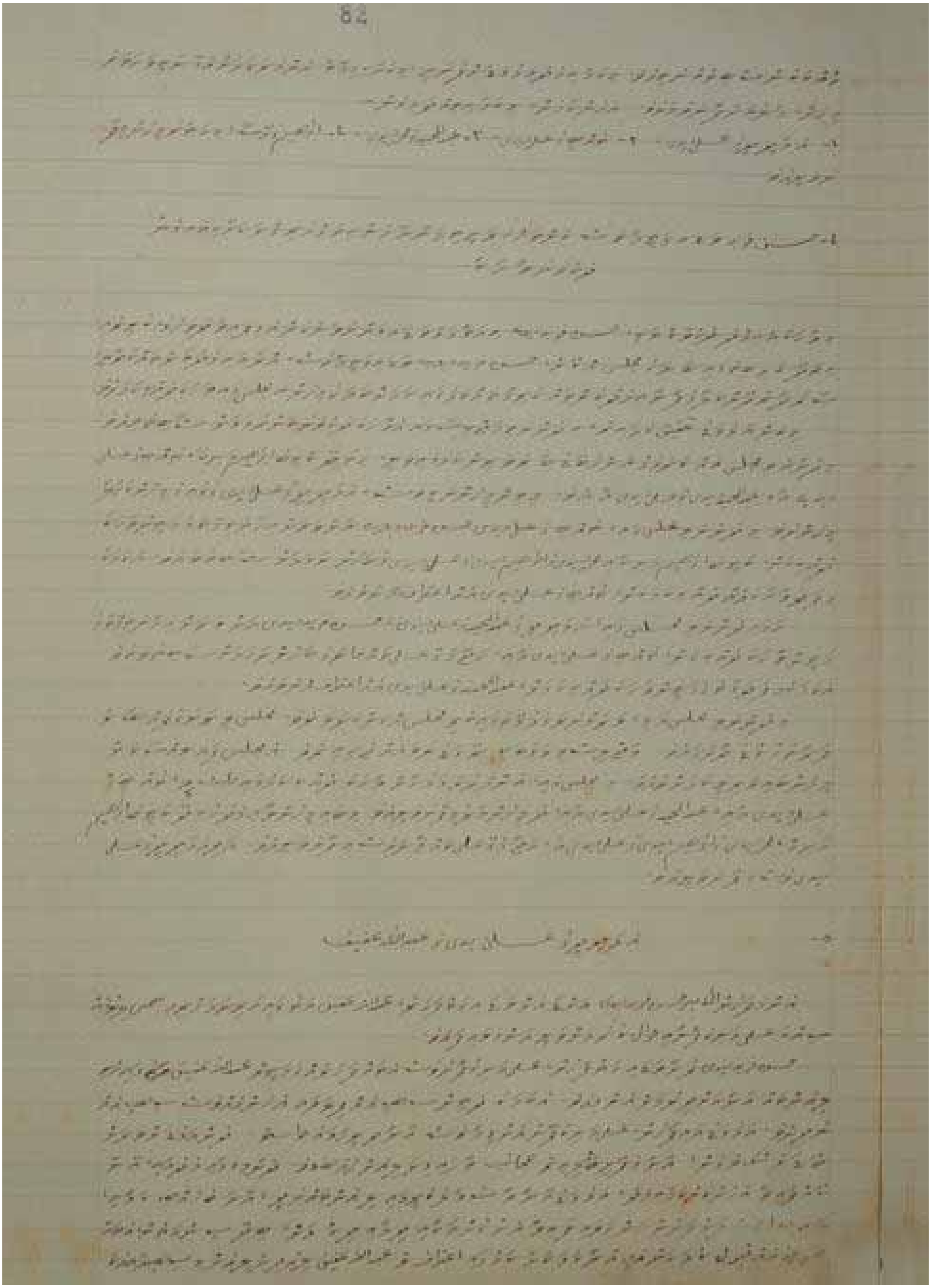

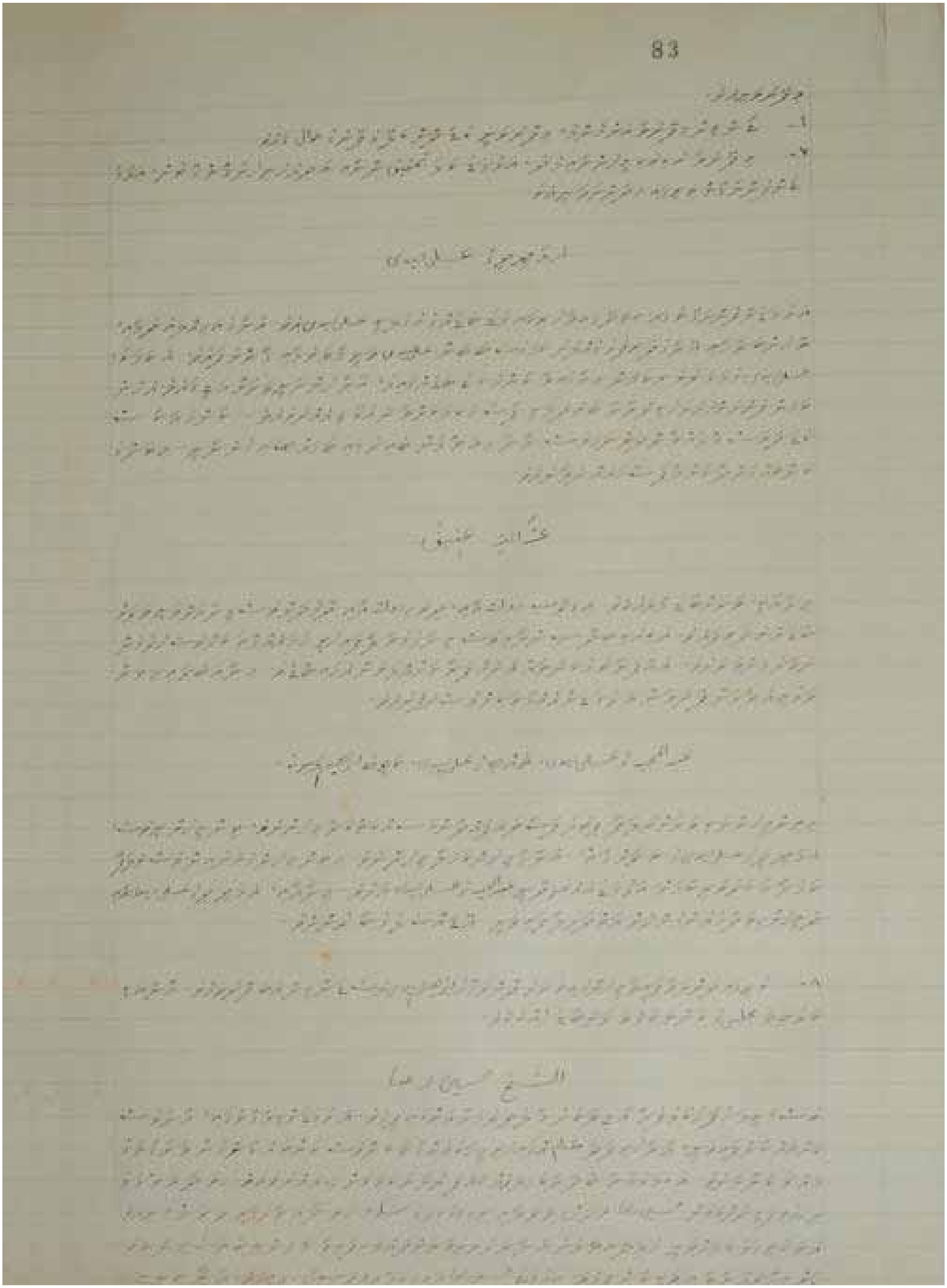

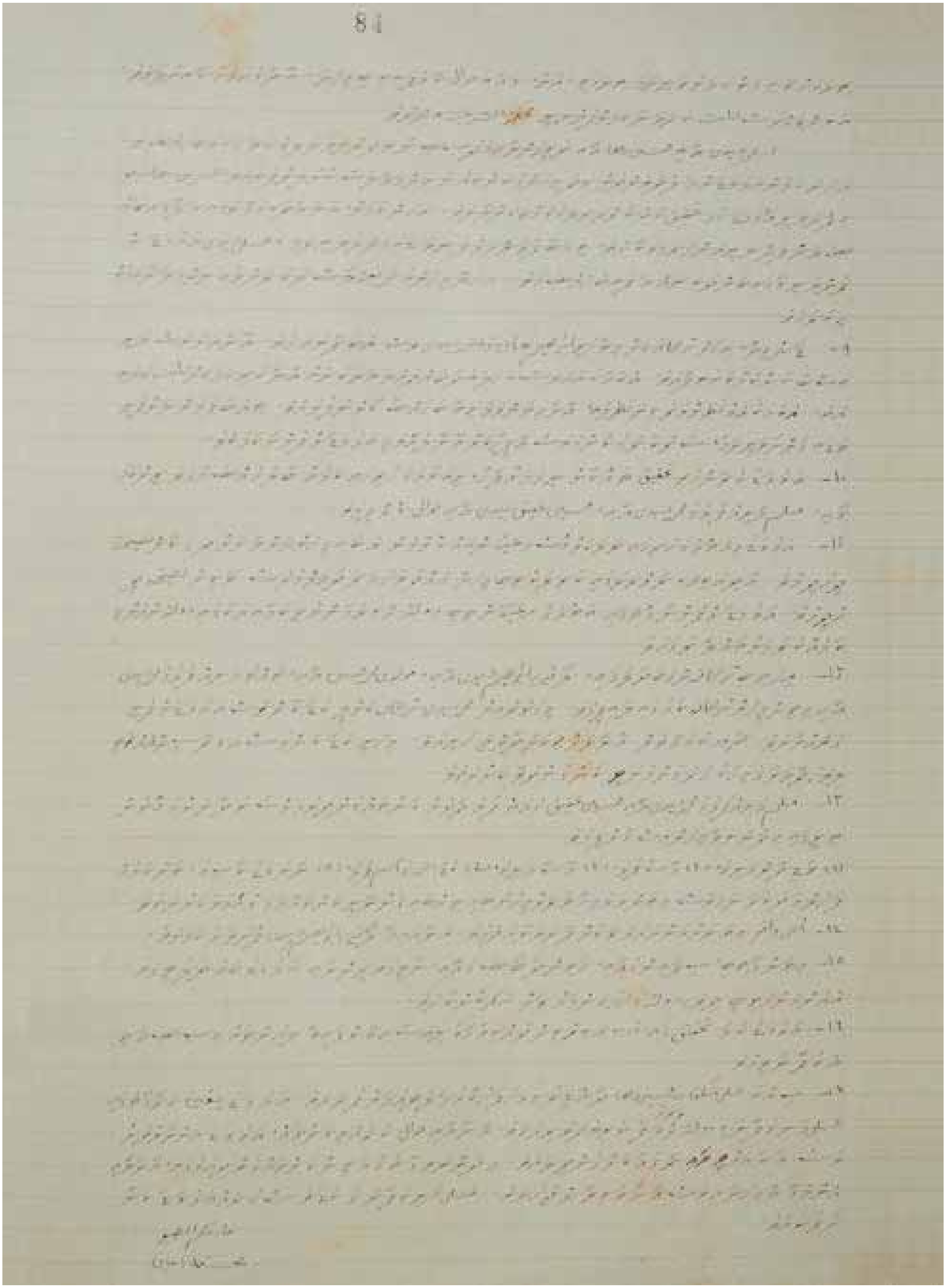

84

[illegible]

167

ރިޕޯޓް

(ޗައްރާޖުގެ)

އައްޑޫ އަތޮޅު މަރަދޫ

٩-٧-٦٣

وزارة الدّاخلية އަށް،

ވެދުން سلام ދެންނެވުމަށްފަހު، އަދަބުވެރިކަމާއި އެކުގައި ދަންނަވަމެވެ.

ސަލާމަތުން ދަތުރުކޮށް، މިމަހު 5 ދުވަހު، މިއަތޮޅަށް އައިސް، މިރަށުގައި އެބަހުރީމެވެ. ވައިބޮޑުކަމުން، ގެންދިޔަކަށް މިއަތޮޅަށް އަރުވާނުގެތޮއްގައި ނުވިއެވެ. އެހެންކަމުން، ގެންދި ހުވަދުއަތޮޅުގައި ބާއްވާފައި، އަޅުގަނޑުމެން ދުރުމަސްދުރީގައި، މިއަތޮޅަށް އައީއެވެ.

١- އަޅުގަނޑު މިއަތޮޅަށް އައިއިރު، އަތޮޅުގެ ކަސްތޮއްޓާ ވަރަށްހަމަޖެހުން ހުރިގޮތުން ގޮތެއްގައެވެ. އެކުވެރިކޮށްބަލަހައްޓާ، ފުލުހުންގެޖާގަތަކަށް ވާހަކައެއް އަޅުގަނޑުގެ، ވަކިން خاصّ ކޮށް ރިޕޯޓުގައި ވަރަށްދިނީއެވެ.

٢- އަޅުގަނޑު ފުރުސަތުން، އެންމެފުރަތަމަ، الامير حسن فريد ديدي އާއިބެހޭގޮތުން ދަށުގެ ފުލުހުންގެއަރިހުގައި تحقيق ކުރަން ބޭނުމެވެ. އެއީ، حسن فريد ديدي އަށް ބަލަހާ ސަ ހަމަޖެހުމުގެނިސްބަތް ކިޔައިދެން ފުރުސަތު ލިބުނުކަމާއި، حسن فريد ديدي ވަޒީރުގެއިސްވެދާފަ ކަސްބަހުޅުހުރި މަޖިލީހުގެ ވިސްނުމަށް ބަލަހާ ދަށުކޮށްދިނުމުގައި، ފުރުސަތު ލިބުނުކަމެވެ.

٣- حسن فريد ديدي އަށް އަތޮޅުވެރިން ވަކިވުމުގެ ބަލަހާ ނަގުދުނުގެ ބޭނުން مولود ކިޔުމުގައި ނުވަތަ ސަ ހުރިކަމުގައި ފުރުސަތު ލިބެނީ.

މިވާހަކަ ދެއްކުމުގައި، الامير حسن فريد ديدي އެއްވެހުރުން، މިއަތޮޅަށް ވަކިވުމުގެ ފިކުރާއި ދެކޭފަރާތްތަކުގެ އަންހެނުންނަށް، އެކަހެރިވެ علي ديدي ގެރޭގައިވެސް ކަމާ މިހުސްކޮށް ގެއްލި ވަރަށް އެހެން ރަށްރަށުގައި ހުރި ބޮޑެތި ޖަމާޢަތެއްގައި مولود ކިޔުމުގައެވެ. އެއީ مولود ކި، ދެން حسن فريد ديدي އަށް މިއަތޮޅަށް ވަކިވުމުގެ ވާހަކަ ދެއްކުމެވެ. މިކަން އަޅުގަނޑު تحقيق ކުރެއްވުމުން، މިދެންނެވި ބަޔަކުގައި، މިދެންނެވިފަދައިން مولود ކިޔަން ރަށުގެ އެހީވެއެވެ. علي ديدي ގާއި،

އޭނާގެ ފަރާތުގެމީހުން ބުނަނީ، އެ مولود ތީ (ޢާރުންބަރާސް) ފޮނުވީ ނަދުރާއެއް ބުނެގެންނޭ مولود އެ ކިޔަނީވެ. ނަދުރު ބުނެގެން مولود ކިޔުނީ، އެޒަރީރީގެ علي ديدى ގެ محمد ديدى ތަރުއްގައި ހައްދަރުވެފައި އޮވެގެން، އަނގަނޑަށް އަތަށް ރުޖޫޢާއެއް ޒުވާބައިފައި، މިއަށް ކަނޑުވާސްފައި ލެއްތުއް ގަނޑުގެން، ގަދު ގާމިސްކުރީޒަރުގައި مولود އެ ކިޔަނީކަށް ތިމަންނާކުން ސަމާލުކަމުގެ ނާތައްވެ. މިހެންބުނީކަމުގައި ހިތުރު އަނގަނޑު ހުވަފެންދެކުނުގެން ކީ مولود އެ ކަމުގައެވެ. އެ مولود ކިޔުމުގެ ހުރިތަރު ސިފައްކަ علي މަނިކުފާނު ދިނުކަމުގައި އެބަހުރިހުން ބުނެއެވެ. علي މަނިކުފާނުވެސް މިހެންދިނުކަމުގައި ބުނެއެވެ. މިހެންދިނުކަމުގައި علي މަނިކުފާނު ބުނަނީ حسن فريد ދީދީވަޒީރުގެ ކުރީކޮޅުގެ ކިބައިންނެވެ. މި مولود ތީ، حسن فريد ديدى އަށް ގެންދުމަށްފަހުގެފުޅަކަށް އަވަގަޒަކަން ثابت އެ ނުވެއެވެ. އެކަމަކު އެ مولود ގައި ބައިވެރިވި އަނގަނޑުގެ، އެކަށާއިމުދު މިހެން سؤال ކުރުމަށް، އަނގަނޑު އެކަށްޗެއް ކިޔަން ޖާމިޢާ ކުރިމަށްފަހުގެ ތަފްސީލް ދެނެގަނެ ފަހުކުރުމުގައެވެ. މިހެން އަހުލުގެ ކުރިން تحقيق ގައި އަނގަނޑު އަހުމަދުމަސްގެ ވަހަކައިން مولود ޔޭތޮށްގެ ވަހަކަޑެއް، ހަމަ عجائب ވާހަކަ، އެއް عباراة ކުރެއްވެވެ. مولود ޔޭ ދެވަނައިގައި، مولود ގައި ބައިވެރިވި ގޮސްމުހުން، އެއްބަހެވެ. އެކަމަކު، އެޒަރީރީގެ علي ديدى ބުނަނީ، އެ مولود ޔޭ، حسن فريد ދީދީވަޒީރުގެ ފަހުގައިވުހުން، އެއްގޮ މަދުވެގެންވެސް ދިހަދުވަސް ފަހުން ކަމުގައެވެ. ކުރިން تحقيق ގައި، އަހުލުގެ ބައިތިއްކަށް ވަހާނުހެން، އެ مولود ޔޭ އެއްގޮތަކަށްވެސް، ސާފުއެކަށް ގެސްފައިވުކަމެއް ނޫނުކުރެވޭއެވެ. އެވަހަކަ ދިރާވާސްޔާރުވާން ހުރިހަމަ ހެޔޮންގެ އެކައްޗެއްޔާރުމުގެ މަތުގައިން އެއްބަސްވެވުމުގައިވެ ކުރުގައި ވަރަށްބޮޑަށް ހުވައެވެ. އެހެންނަމަވެސް ހެއްކާކުން ސާބިތުއްނުވޭއެވެ. މިކަމާއިމެދު އަހުލުގެބަހަށް ފުރުނީ، މިކަން ހިނދީގޮތް އަނގަމްރަނގަޅަށް އަނގަހުރީ ހިފާ ހަމަރުމިހުން، މާޒާއަށް ވަރުވަމަކުން. އެހެންކަމުން، މިކަމާއި ފުއްދައިގެން - ١- އެޒަރީރީގެ علي ديدى، ٢- ތުއްތުބޭގެ علي ديدى، ٣- عبد المجيد ގެ محمد ديدى ، ٤- ابراهيم ގެ ދޮސާ، މިހަމަރުމިހުން މިވަސްފަހީއެވެ.

٤- حسن فريد ވަޒީރުގެ ޒަމާނުގައި ކަނބަލުންބޭކަލުން ތިމަންނާމެން ހިމަނުއްވީގޮތަކާ ޔާއަތުގެން

ދެކެވުނު ވާހަކަ

މިވާހަކައިމެދު ދެކެވުނު ތަނުގައި، حسن فريد ديدى މިއަދުގަން ވަޒީރުގެންނަވާނެކަން އެނގިފައިވާ

ދުވަހުގެ، ކުރީގައި، ހިތަދޫ ކަތީބުގެއި ބައްދަލު مجلس އޮތްކަން، حسن فريد ديدى ވަޒީރުގެ ތާޖާވެސް، އާސާރާއިލުގެ ކަންތައްތަކާއި، ސަރުކާރުގެ ދަންނަވާލައި ގޮތާއިލުގެ ކަންތައް ކުރިއަށްގެންދާ ކަމަށް ބައްދަލުވުމުން އެ مجلس ގައިވާ ފަރާތްތަކުން ކަމަށެވެ.

މިކަން އަދުގަނޑު تحقيق ކުރެއްވުމުން، މިދަންނަވާ މަޝްވަރާގައި އެވާރަކަ ދެކޮޅުހަދަން ރަށްގަނޑު ސަރުކާރުގެ ވެރިންނެވެ. މިދަންނަވާ مجلس އެއް ކުރީގެ އަންހެނުންގެ ބޭފުޅުންނާއި ދަރިކަލުންގެ ދޮރުން، ހިތަދޫ ކަތީބު ابراهيم މަނިކާ، ދޮއްބީގެ علي ديدى އާ، عبدالمجيد ديدى ގެ علي ديدى އާއެވެ. މިބޭފުޅުންނަކީވެސް، އަތިރީގެ علي ديدى ގެ ގެއިގެ މީހުންގެ މިހުންނަކީ. މިދަންނަވާ مجلس ގައި، ދޮއްބީގެ علي ديدى، حسن فريد ديدى އަށް ވަކިން އިސްތިޢުފާދެއްވުމަށް ފާހަގަކުރެއްވިކަން، ކަތީބު ابراهيم މަނިކާއި، محمد ديدى ގެ ابراهيم ديدى ގެ علي ديدى ގެބަހުން ރަށްގަނޑު ސަރުކާރަށް. އެކަމަކު މިފަދަ ފާހަގަކުރެއްވި ދެބޭފުޅުން، ދޮއްބީގެ علي ديدى އެއް اعتراف އެ ނުކުރެއެވެ.

ހަމަމިދަންނަވާ مجلس ގައި، އަތިރީގެ عبد المجيد ގެ علي ديدى ، حسن فريد ديدى އަށް ވަކިން އިސްތިޢުފާދެއްވުމަށް ފާހަގަކުރެއްވިކަން، ދޮއްބީގެ علي ديدى އާއި، ހަމަމެއީ علي ބޮއްޓެގެ ބަހުން ރަށްގަނޑު ސަރުކާރަށް. އެކަމަކު މިފަދަ ދެބޭފުޅުން ފާހަގަކުރެއްވިކަން، عبد المجيد ގެ علي ديدى އެއް اعتراف އެ ނުކުރެއެވެ.

މިދަންނަވާ مجلس އަކީ، ވަކިން ނުކުރަންވާ ބޭފުޅުގެ مجلس އެއްކަން ކަށަވަރުވެއެވެ. مجلس މީ ހަނދުވެރިބަޔަކު ފިޔަވައި ބޭނުންކުރެއްވި ކަންތައްތަކެވެ. މަސައްކަތް ކުރެއްވި ފުރިހަމަ ނުވެވުނު ބަޔަކު ނުކުރެއްވިއެވެ. އެ مجلس ގައި ވިހިސަކަން މިހުން ބައިވެރިވިކަން ވެއެވެ. މި مجلس ގައި، އެންމެ ދަރުބާރުގެ ގޮތުގެ ފާހަގަކުރެއްވިކަމުގައި ثابت ވީ، ދޮއްބީގެ علي ديدى އާއި، عبد المجيد ގެ علي ديدى އާއި، ދެކުނުން ވާކު މިދުވަސްވީއެވެ. މިބައިމީހުންނާއިގުޅިގެން ކަތީބު ابراهيم މަނިކާ، محمد ديدى ގެ ابراهيم ديدى ގެ علي ديدى އާ، ހަމަމެއީ علي ބޮއްޓެގެ ބަހުން މިދުވަސްވީއެވެ. އަދި އަތިރީގެ علي ديدىވެސް މިދުވަސްވީއެވެ.

٥- އަތިރީގެ علي ديدى ގެ عبد الله عفيف

އެންމެ ފުރަތަމަ الامير حسن فريد ديدى އަށް ޚަބަރު ވަޒީރުގެ ފަރާތުން، عبد الله عفيف އަތޮޅުގައި ރައްޔިތުންގެ ހުރި رسمي ތިޔައިގެ ސިޓީއަކާ علي މަނިކުފާނާއި حوال ކުރައްވަން އަންގަވައިފައެވެ.

حسن فريد ديدى ތުރާވަޅެއިގަތުމަށްފަހުން، علي މަނިކުފާނުވެސް އެއްކޮށް ހަރަކާތްތެރިވެގެން عبد الله عفيف އަމިއްލައިރުގި ވެރިކަމަށް އެދެވޭނެހެން އޮންނަ ގޮތް ދެކުނެވެ. އެކަމަކު ދަރިން ސިފައިން ފޮނުވައި ވާދަވެރި އެކުން އެއްފަހަރު ސިފައިން ނުކުތެވެ. އަދި ގަސްދު އަރިހަށް ހުންނަ ވަގުތު، علي މަނިކުފާނު އެންގި ވާހަކަ އެކުލެވިގެން ހަމަ އެ جواب ވެ. ދެން އަދި ގަސްދު ހަމަކޮށްދެއްވި شك ވެގެން، އެކަމާ ގުޅޭ ބަލިކަށި عجائب ވާހަކަ ދިޔަ ވެގެން ކުރިއެރުމެވެ. ދެން ހިތާމައިގެ ދުވަސް، އެކަމާ ގުޅުމަކީ އެކިއެކި ކަންތައްތަކެވެ، އަދި ގަސްދު އެކަމަ ސަރުކާރުގެ ވެރިކަމަށް ގެނައުމަށް އަމާޒު ކަމެއްދިނުމަށް، އެކަމާ ދެކޮޅުވި ފަރާތްތަކާއި، އަދި دولة ން ފޮނުވި ފޮނުވުމުން އެއްގޮތަށް ފައިވާ އޮފީސްތަކާއި ދިމާ ހިނދުކޮށް، ބިރުވެރި އެތަން، އެބައި هدية އެއް قبول ކުރަމުން އެއީ އެކަމާ ކުރިމަތިލާ اعتراف ވެ عبد الله عفيف ހިއްދުކުރެއްވިން މިފަހަރު އަހުރެ ދިޔަ ވަޒީރުވެރިއެވެ.

٦– ގެންގޮސް ވަޒީރުގެ އޮފީހުގެ، ވަޒީރުވެރި ކުރިއަށްދިޔަ ކަންކަމާ ގޮތުގެ حوال ކުރެވެ.

٧– ވަޒީރުގެ އެކިއެކި ހިންގުމާއި ދުވަހު، އަދި ގަސްދު ކުރަ تحقيق ނިންމައި އަދި އެކިވެސް ގޮތްތަކަށް، އަދި ގަސްދު ފެންނަގޮތް ބިރުގައި ދިމާވެގެންދިޔައެވެ.

އެތަރީރީގެ علي ديدى

އަދި ގަސްދު ފެންނަގޮތް ބަލާއިރު، ހިތްދަތިކަމާ ހުރިހާ ގަދަބާރެއް ދުވަސް ހަވާލު علي ديدى އެވެ. އެކަމާ އަމިއްލައަށް ދިމާއި، ރަސްމީ ބޭރުގެ އެކަމާ ދަރިވަރު ގެއްލުންކުރުގެ ސިފަ ބާރުން علي ديدى ވަނީ ސޮއިކުރައްވާ ގޮތްދުއްވިއެވެ. އެކަމަކު، علي ديدى ގެ މަސައްކަތްތެރިކަމުން މިނިސްޓަރ ކަންމަގުގެ ބާރުއިސްކަމުގެ، އެކަމާ ހުރިހާ ވެރިކަމަށް ގެނައެވެ. އެކަމާކުރުން ފެންނަހުރުމަކަށް ހުރިން އެކަމާ ބޮޑުމަތިވި ފުރަތަމަވެސް ކަމާ ހިއްސާވިއެވެ. ކަންތައްތަކެއް ކުރިއަށްދިޔަ ގޮތްތަކާއި ވަރަށް މުހިންމު ވެސް އެކަމާ ވައްދާލި ބޮޑުކަމާ ބަހައްޓަށް ނުދީ، މިއަދުގެ ކަންބޮޑު ގެންދިޔަ ގުޅުވާލައިގެން ދިވެހިންނެވެ.

عبد الله عفيف

މިނިސްޓަރު، ވަޒީރުވެރިކަމަށް ލިޔުނެވެ. އިނގިރޭސި دولة އާއި، ދިވެހި دولة އާއި ދެމެދުގައިވެސް މިނިސްޓަރު، ވަޒީރުވެރިކަން ވަނީ ފުރިހަމައެވެ. އެހިއްސާ ބިރުވެރިކަމާއިވެސް މިނިސްޓަރު ގެންދަވާ ފައިސާ ހޯދައިދިނުމަށް،

ހަމައެއްގޮތަކަށް ހުރެގެންނުވާނެ މިންވަރަށެވެ. އެއްފަރާތުގެ ކަންތައް އަނެއް ފަރާތަށް އޮޅުވުން އެހާބޮޑެވެ. މީނާ އަބުރައި މިތަންވަޅު މިއަތޮޅުގައި ފުރުމާން އަޅުގަނޑަށް އެއްގޮތަކަށްވުރެ ނުފެނުނެވެ.

عبدالمجيدُ علي ديدي - ތުއްބީގެ علي ديدي، ކަތީބު ابراهيم މަނިކު

މިތިންމީހުންނަކީ ވަރަށްނުރަގާ ފިޤުހުވެރިއެއްކަމުން މަސައްކަތްކުރެއްވިބޭފުޅުންނެވެ. ޢިލްމުވެރިޔަކަށް، އެމީރުދީދީގެ علي ديدي ގެ ވަރަށްގާތް، އާނާގެމީހުންކަމަށް މިހުންނެވިއެވެ. މިތިންމީހުންގެތެރެއިން ފުރަތަމަ ނުހަނު ފާހަގަކޮށްލަން، އަޅުގަނޑު އެއް نمبر ދޭނީ عبد المجيد ގެ علي ديدي އަށެވެ. މިނާއި، އެމީރުދީދީގެ علي ديدي އާއި ދެމެދުން ހިސާބުގެ އެންމެހާ އަތުގައިވި ޒޭއްސަރުގެ ބާރުންނެވެ.

٧- ކުރީގައި ދަންނަވާފައިވާ މީހުންގެ ހިތްޖަހަން ދަންނަވާގެ ابراهيم ديدي ފަސް ގަނޑެއްގެ އެބަހުރިއެވެ. އޭނާއަކީ ކަނޑުބީމީ مجلس ގެ ކަމޭތަކެއް ވަރަށްބާރު ހެދިކެއެވެ.

الشيخ حسين رها

ފަސް، މިމަހުޖަރުކާގު ޤާރާއްޖެޔުދަކުން ގާތްދިރުމުމަން އަށްގައިދީފީ. އަދިގަނޑެން ހިފާގޮތުގައި، އޭނާފަސް ކަންތައްކޮށް ވިއްސަވަރު، އޭނާހުރި ވަރަށް مقام އޮގައިހުރިމިހުރި އެއްގޮތަކަށްވުރެ ކަންތައްކޮށްގެން ވާނޭގޮތަކަށް އޮތްކަމުން ނުނެވެ. އެކަމަށް އޭނާ ބަދުނާކަލަ ހެއްކެއް ފިނޑިނާކަމަށް ހިއްނަވައެވެ. ހުވަދުއަޅުގޭ ނިކަމަށް ފިޔަވަޅުން އަޅުން حسين رها ވަރަށްދިނަރަނާއި ރިހިގަތްކަމުގެ شكوى ހުވަދުއަޅުގޭގައި ވަރަށްދިނައެވެ. އެކަމަށް ގަތްކަމަށް ވަނީ ހުވަދުއަޅުގެން އޭނާ ހަދާން ވަރުވާދަން ދެއްވައި ފައިވާ ގަދުންޖެހިބަ ތަކާޅިނެވެ. ގަން މިހާރު އޭނާއާއި ވަޅަތްއެށެވެ. އެކަމަށް حسين رها އާއި މިކަމާއިގުދު سوال ކުރައިދުވެ. އޭނާ ބޭނުނި ތިހާއެއްޗެހި ގަތްކަމަށްވި ތިހާގަތި، އޭނާ، ގަތާއި حوال ކޮށްފައިތިބިހުން، އޭނާގެ އެނގުމުގައި ނުވައެވެ. އެކަމަކަށްވެސް ثابت ކުރެވުނުކަމަށް ފެންނަނީ محكمة الشرعية އިނނެވެ.

علي ديدي އާއި حسين رها އާއި ދެމެދުކުރުނާދުގެ ސުބިޔާނުހުދުނުހިސްއިން ފައްކަވާހަކަ އެބަހުރިއެވެ. އެއްނިކަމުން އެކަމަށް މާތޮދުވެނުދުން މިދުމުކުރުގެ ކަންކަމާ ހުނިހިނުދަނާ ތަސްކީރުފުންހެވިއެވެ.

حسين رها އަދި މިފޮތުވަނީ އަޅުގަނޑު ކުރަ تحقيق ކުރަން ކުރެވިފައިވާ ގޮތަކުންނެވެ. އެހެންކަމުން، އޭނާ އާދައިގެ ގޮތުގައި މާލޭގައި ބަހައްޓަވުން ފެންނަނީ އެންމެ ރަނގަޅުކަމަށެވެ. މިއަބުރުވެރި ފެންނަން ފެނިވަޑައިގަންނަވަނީނަމަ، على ديدى އަޅުގަނޑަށް ފެނުނީ ގޭގައި ބަންދުކުރައްވާފައި ބަހައްޓަވާށެވެ. އެހެންމީހުންގެ شريعة ތަސްވީން ކުރައްވައި ނިންމަވާނެކަމަށް ހިތަރުމެވެ.

٩- ޖަންޓިން، އިހަށް ترجمان އަކަށް މިތާރުހި ابراهيم تخان ގެ احمد ديدى ވެސް އެބަހުރިކަމަށެވެ. އޭނާއަށްވެސްވަނީ ހިސާބަކަށް ކުންކުރެވިއްޖެއެވެ. އެކަމަކު އައްވެސްކަހަލަ އަދަބެއްދެއްވާވަރު ކުރެއް އޭނާކުރިކަމަކަށް ثابت އެއް ނުވިއެވެ. އެކަމަކު އެއް نظر ނުވެރި ދިނަ نظر ގައި، އޭނާ މިތަންވަރު މިތަބަހައްޓާކަން ނުފެނުނެވެ. ތިއަބާރުފެނުނަން ފެނިވަޑައިގަންނަވަނީނަމަ، ސަރުކާރުގެ ކޮންމެވެސް އޮފީހަކަށް އޭނާލައްވާލި އަޅުގަނޑަށް ފެނުނުކަމެކެވެ.

١٠- އަޅުގަނޑު ކުރާންހުރި تحقيق ތައްކޮށް ނިމުމުންފަހު، މިއަރާޒުގެ ހުރިހައިކަމެއް ބެލެހެއްޓުމުގެ ވެރިންކަމުގައި، ملم މަނިއްކުގެ محمد ديدى އާއި، حسين عفيف ديدى އާއި حوال ކޮށްދީފައެވެ.

١١- އަޅުގަނޑު މިއަރާޒުގެ ހުރިހައި ރަށްރަށުގެ رعية ން އެއްކޮށް އަބަދުވެސް ހޭލުންތެރިކަން ވަރަށްދެރަގޮތަކަށް نصيحة ދެއްވީމެވެ. އަދި އެކަށީގެ ރަށްރަށުގައި ކުރިއަރާތެރިކަމުން އެއްދުވަހު ވަރުދެއްވާނުގެ ވަޑައިން نصيحة ދެއްވީމެވެ. އަޅުގަނޑަށް ފެންނަގޮތުގައި އަޅުގޭ رعية ނަކީ دولة ން ހިތަމަންތެރިކަމާއި އެކުގައި دولة ން އޭނޑިކޮށް ކުރުމަށް ތެޅޭނުގައެވެ.

١٢- ހިކުމަތި ترجمان ނަގެ ބަދަލުގައި، ދޮށީގެ ابراهيم ديدى އާއި، مولوى محمد حسن އާއި، ތަޢުލީމަނިއްޔާގެ محمد ديدى އާއި މިތިންމީހުން ترجمان ކަމުގައި ހުއްޓުވީމެވެ. މިގޮތުގައި محمد ديدى ترجمان ކަމަށް ލިބޭކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ފެނުނުއެވެ. ضرورة ގެ ތެރޭގައި އޭނާއަށް މިކަންތައް ހުށަހެޅީމެވެ. މިހެން ކުރެއްވިކަމަށް އިނގިރޭސިން އެއްކޮށް ތަޢުލީމުދިނުމުގެ ހުރިގޮތުން ކަނޑައެޅިކަން ގެންދެވޭކަށްނެތެވެ.

١٣- ملم މަނިއްކުގެ محمد ديدى އާއި، حسين عفيف ގެ އަތުގުޅުގައިވެސް ކަނަތަށް ގެންދިޔުމަށް ސަރުކާރުގެ ގޮތުން ތިރީގައި މިތަންތަނާ މިހުން އިސްކޮށް ދީފައެވެ.

(١) ވަޒީރުންނަނިކު، (٢) މުސާވުރު، (٣) މުސާވަނިކު، (٤) ކުޑަ احمد ގެ آدم ފުޅު، (٥) ނަންގަނޑު ކާސިމް، ތިންކަންއެއްގެ މަދުކުރަނަމަވެސް މިތަންވަރު މިހާވަރަށްމިހުން ބައިތިއްބައިގެންނުނި

ކަންތައް މަގަށް އެޅުވޭކަށް ނެތެވެ.

١٤- احمدوافر ދިޔަނަސް އަންނަނީއެއްކަމުން ފޮނުވުނުއެވެ. އޭނާއައިމާ ޗޮޓެރި ابراهيم ديدى ފޮނުވާނެކަމަށެވެ.

١٥- ދިޔަންގާޔަބި، ސިފައިންގެއާއި، މަޔިންދޮރުބޮޑުގެއާއި، ޝާހީގެ ފިރިހެންނާއި އަޅުގަނޑު ބައްދަލުވީމެވެ. އެ އަންގަންމަޔިބި ދިފައި دولة ގެ ހަޅުކަންމައްޗަށް شكر ކުރުކުރެވެ.

١٦- އަޅުގަނޑު ކުރަ تحقيق ގައި އެކިއެކިހިސާބު ތައްކިޔާފަހަކަ ދިޔަ ސްއިކޮށްފައިވާ ދިއުންތައް މިސްބާއިއުކު ފޮނުވީމެވެ.

١٦- ސިއްކަ على منكفان حسين رها ކާ އޭޑީން ދިމަހުފަހުކޮށް މާތްދިއުމަން ފުރަށެވެ. އަޅުގަނޑު يقين ކުރާކޮށްގައި على މަނިކުފާނަކީ دولة ނަ ވަރަށްވަފާތެރި ތެދުވެރިއެކެވެ. އޭނާއާއި حوال ކުރެއްވިކަންތައް، އަޅުގަނޑު އަންނާންދުންވެސް އޭނާއަށްވިހަމަ ރަނގަޅަކަން ގެންދިޔައެވެ. މިދުންނުވިގޮތްގަމިން ކަންތައް ގެންދިއުމުގައި، އޭނާއާއި އެންމެގާތުގުޅުނުއިވެސް އޭނާ ވަކިވާންޖެހުނެވެ. على މަނިކުފާނުގެ ކުރެވެސް ކުރުއް އަޅުގަނޑަކަށް ނުފެނުނެވެ.

خادمكم المطيع

محمد امين

ވިދާޅުވެދީފައިހުރިގޮތުން، ދިފާއީދާއިރާގެ ފިރިހެނަކަށް ހުންނެވި މުހައްމަދު އަމީން އައްޑޫއަށް ވަޑައިގެން ކުރެއްވި ތަހުގީގުތަކުން ފަހު، ވޯޓަރތޮއްޓަރުގެ ފޮނުއްވި ރިޕޯޓެކެވެ. ރިޕޯޓް ކިޔާލާއިރު ހިތަށްއަރާ ސުވާލަކީ ބައިވަރު ސުވާލުތަކެވެ. އައްޑޫގެ ގިނަބައެއްގެ ހިތަށް ގަދަބަދަލުވެގެން އެގޮތަށް ދިޔައީ ކިހިނެއްބާ؟ އަޅުގަނޑުގެ ހިތަށް ގަދަބައިވެރިވީ މުޅި ފުރަތަމަ ބޭރު ސަރުކާރުގެ ދެކުނުގައި ތިބި މީހުންނަށްވެސް މިފަދަ ކަމެއް ކުރުމަށް ކިހިނެއްވެގެން ދިޔައީކީބާ؟ (އެއްވެސް މީހަކު، އަޅުގަނޑުގެ އަމިއްލަ ހިޔާލުގައި، ބޭރުގެ ސަރުކާރަކާއި ގުޅިގެން ބޭރުގެ ކަމުގައިވާ ހިނގާ ދުވަސްތަކުގައި ދިވެހިން، މަސައްކަތްކުރަން ހުރި ޖާގައާއި ނުރައްކާގެ އެއްވަރަކާ ގެންދިޔުމުން، މުއައްސަސާތަކާ ދޭތެރޭ ވަކިވުމަށް ކުރީގެ ބަޔަކު ހުއްޓުވުމެއް ނުކުރެއްވިއެވެ.)

އައްޑޫބައިމީހުންގެ ދިދަގައި، އެވަރު ކާރު ބޮޑުވެރި ދެރަގޮތްގައިވެސް ނިކަމެތިކަމާ ބޭނުމާތަކަށް

ޢަބްދުﷲ އަލީލަކީ، ވަރަށްބޮޑު މޮހައްހަދަން މުހައްމަދު އަމީން އެވިދާޅުވަނީ، ކީއްވެބާވައެވެ؟ އެއީ އެވިދާޅުވާދަދަ "ދަރަން" ބޭދުޅަކީބާވައެވެ؟ އެކަމަކު މުހައްމަދު އަމީންވެސް ސަބަބަކާ ނުލައެއް، މިދަދަގޮތަކަން ވިދާޅުވެދާނެއެވެ. އޭނާ އެކަން ސާބިތުކުރައްވާފައި އެވަނީ ސީދާ އޭނާ ވަޑައިގެން އަލީލުގެ ޒޮނުވެސް ބައްލަވައި ދިހެކުއްނުމަށް ވިދާޅުވެފައިކަމަށްވެސް އެވަނީ ލިޔުއްވާފައެވެ.

ވީމާ......

ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެދަދަ އިލްމުވެރިއަކު އެދުވަސްވަރު ނެތްވަދަ ހުސައިން ރަޝާއާއި މުދުވެސް ހިއްވާދުވައި އެވަނީ ހަދަމަދިއަދުމަ ވާހަކަތަކެއްކަމުގައެވެ. ވިދާޅުވެފައިވަނީ، އެގޮތުގެ އަލިގެދީގެ ހުސައިން ރަޝާދާއި ދެމެދު ހުރި ސިޔާސީ އިޚްތިލާފުތަކާ ނުލައި ވާހަކަތަކެއްކަމުގައެވެ. އެއީ ކޮންތަކަ ވާހަކަތަކެއްބާވައެވެ؟ މިވާހަކަ މިލުއްވެސް ގައުމުގެ އަންމުހިނގުމާބެހޭ ކަމަކާ އެއީ، އާދައިގެ ވާހަކަތަކަށް ވުރެން ބޮޑުބާވައެވެ؟ ދުވަސްވަރުގެ ދަޢުވާތަކުގެ ވާހަކަ ހިތަކަށް ނުވެސް ގެނެވުނެވެ. ހުވަދުއަތޮޅު ގަވާއި ބޮޑުރަށްކަވެ. ރާއްޖޭގެ ހުންއެގެ އަދި ނޫގެރަށްތަކުގެ ތެރެއިންނެވެ. ރަށްމުއްސުރު ހުސައިން ރަޝާދަށެވެ. ގަހުން އަޑުގަދުގެ މިހުން ބަދަލުކުރަން ފޮނުވައި ހަމަޖެހިގައިއޮތީ ހުވަދު އަތޮޅު ގަމަށެވެ.

އަތޮޅުގެ ނޫނޫގެ، އޮޅުން ފިލުވާލުމުގެ ގޮތުން ސުވާލަކަށް ފުރުން ބައްއޮބުލުގެން ވިދާޅުވި ހުވަދުއަތޮޅުގެ ރަށްތަކާ ކުރަމުންދިޔަ ކަމެއްގަވާ ކަމަށްވެއެވެ. އަދި އެއީ ފުސްގަނޑުގަނޑެ ހިރާބާވައިބޮއްގެ ގަސްގަހާގެހިކުން ބިޑުހަރުއްކަމަށްވެއެވެ. އެދެ ހަރުއް އަށްރާއަށް އޮންނާނީ، ބަނޑުހުރިގެ ހުވަދު ހަރުހުރިގެން ކަރަބޯޅަ ކެރަކައްބަލާދެވިދަ މިކަމުގެ ބިއްކަވެ ފިއްކަވި، އެހިހުރިއްމެގައިހިރި ހަރުއްދުދިކޯ ނުއްގެދުގައި ހެއްލަވައިދިރައްބާވައެވެ؟ ހުސައިން ހަރާގެ އައިބިކައިބަދުލުނިކާ އަލިދުގެ ބޭދުޅުކެވެ. ވީމާ މިކަމުގައި......

މުހައްމަދު އަމީން ވިދާޅުވެފައިވާ ހުވަދުގެ ނިކަމުގެ ހަމަރިދާން އޮރާގެއަހިހުގައި މިކަމުގެ ސަފުރާކުރަކުރިކަމުގައެވެ.

ހައްގޮވާށް ސުވާލުވެ. ޖަވާބު ހުރާދު ދާރާކުރާގަފް ނުލެވެ. ގޮތުގެވާސްނަދެވެ. ވީމާ.......

މާތް ﷲ އަންގަވައި މުއުމިނުންނަށް މުސްލިމުންނަށް މުސްލިމުއިންނަށް ފާފަފުއްސަވައި ﷲ ގެ ރަހުމަތާއި ނިޢުމަތުގައި ލަހައްބަވާނދޫވެ! أمين

ބާޒީން - އާޖީން

އަޅުގަނޑުމެންގެ ތާރީޚުން ނުފެންނަނަކަމެއްނޫނުވޭ. ބާޒީން، އާޖީންނަންނަރުވުމުވޭ. ހަމައެފަދައިން އާޖީން، ބާޒީންނަންނަރުވުމުވޭ. އަދި ހެދުމުވޭ. ހަޤީޤަތުގައި ބޮޑުބާރެއްކަމާއްވަނުވޭ. ކުރިން ދަންނަވާ އަސްލު “ހަދުން” ގެ ސިލްސިލާއިން އެއްކަމެއް ވަރަށްބޮޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ. ކަންމުސްކުޅިއްގައި އަސްލު އަޅުއްވާފައި ދަންއަނަ ތިންއަކަދު އަޅުއްވާފައިވަނީ، ކަމާކިޔުއްއަސްގެތްތަކަށް. މިހާރު ގޮތެއް ނޭނގެއެވެ. މީގެ ފަސްދޮޅަހަކަށް އަހަރު ކުރިން އަޅުގަނޑުމެން ކިޔައިލި ދިރިއުޅުމުގައި ކަމާކިޔާ ދަރުގޮތުން އެއްގޮތަކީ، ބަހެއް އާދައިގެ އިސްތިޢުމާލު ކިޔުން، އެގޭ ބޮޑުފުރިން ފެންނަ މާނަތަކުން އެހެން މާނައަކަށްގައި ގެނދާ ތަންތަނުގައި ކަމާކިޔަހުމެވޭ. މިސާ “ހަދުން”ގެ ތިސްއަކުރުގައި ކަމާކިޔަހުމުން ދަންއުލަނި.......؟

ޒިކުރަށް، ތަފާތުބައިއްޓަކާވޭ. ކަންމަކަކާޖަހަފަސް ވަކިމުންދަނޑި އެކަމާއި ތަފާތުވެސްއުވޭ. ފިލްމުތަކަން ފެންނަންހުރި ހުނާތަކާ، ހަދިސާހިނގިތަން ދިޔަދިޔުމެވެ ވަރަކަތަކުން ބަލާއިރު، އަބްދުﷲ އަލިފުޅާ، ދިރިހުރީތީހުދުން އެންމެބޮޑު ހުއިނު ނިވަތަ ބާޒީ ބޭނުންތަން އެބަހުރިއެވެ. ކިޔުވިއެއްތަ؟ އެކޭ އިސްނަގައިގަން، އެކަ ދިނިހާގައި އާދަމް އެންމެބާރުގަނަ އެއްގަމު އެންގެ ފަރަތްގައި އެވެ، ބާރުގަދެއިރި ހިތްވަރުދޮގަން ދިރިހިރާއިޙުގެ ސަރަހައްދުގައި ވަކިސަރުކާރާއް އުފެއްކުރުވިލިއެވެ. ނާސިރުކަރާ ޖަހިފުންކުޅި، ޖަރުކުއްގެ، ވާންޖެހިއްޖެ ފަހަރުކަ، ވާންޖެހި ކޮންމެ ދުވަހަކަ ނުވަތަ ވާންވާސްކަރުވެރިއަށް އެދުވަސްވަރު މާފްސަރުކާރުގައި ނުވަތަވާނެ ވާހަކަ..........

ހިތަށްއަރައެވެ. ދެވަނަވިސްނުމުގަވަނީ ޖެހިލުވާ ބަޔާންއްޓިޔުއްސު އަދިވެސް، އަދިއި އިސްލާމީ މިންހާޖާ ހިމާޔަތްކުރާގޮތް ދިރިއުޅުމުގެ ބާރުގައިބޮޑުވާއިރު. އެއީ ކަންބޮޑުވާކަން އެނގޭނެއަކަށްވޭ. ބާރުވެރި، އެކިދާއިރާތަކުން ކުރިގެނެސް ނާސިރުގެ ހަރަކާތް މާލޭގެއަށްދިން ނާސިރުގެ ވަރުގަދަން ފުރިހަމަގެ ފުރުސަތަށް ހުރިހާ ބާރެއްވެސް ހުރިގެ ހަރަކާތް ނާސިރުގެ ހުރިހާކަމެއް ކަހަލަ އެއްޗެއް ސިފަކުރެވޭ ގޮތުގައި ހުރިކަމާއި ޤާނޫނީ ގޮތުން މަޖިލީހުން މާލޭ ހަރަކާތްކުރުމުގެ ޙައްޤު ހިމެނޭ ހުރިހާ ބާރުތައް ލިބިގެންވާ ބާޒީ، އާޖީ އަދި ރައްޔިތުން އެންމެ ބޮޑު ޤާނޫން އަސާސީގެ ބޭނުމުގައި “ހަދުން”ގެ ނަމުގައި ހިފެހެއްޓުމުގެ ބާރު ލިބިގެންވާ ޤާނޫނީ ފަރާތްތައް ހުރެގެން ކަންކުރާ ބާރުވެރިން ކަމުގައި ބަލަމުންދާ ބާރުތައް ހިމެނޭ ބައިވެރިޔާ ———————.

ބޮޑުވަޒީރުގެ އެންގެވުން

ދިވެހިސަރުކާރާދެކޮޅަށް ބަޣާވަތްކޮށް ސަރުކާރާ ވަކިވެގެންފައި ވަނިކޮށް، ފުރަތަމަފަހަރު ހަވަރުތިނަދޫ ސަރުކާރުގެ ބާރުގެދަށަށް ގެންނެވުމަށްފަހު، ނާސިރު ފުރާވަޑައިގަތީ، އެތާބައިތިއްބެވި ވެރިންނަށް މިއަންނަ ހިތުމުގައިވާގޮތަށް އަމަލުކުރުއްވުމަށް އަންގަވާފައެވެ.

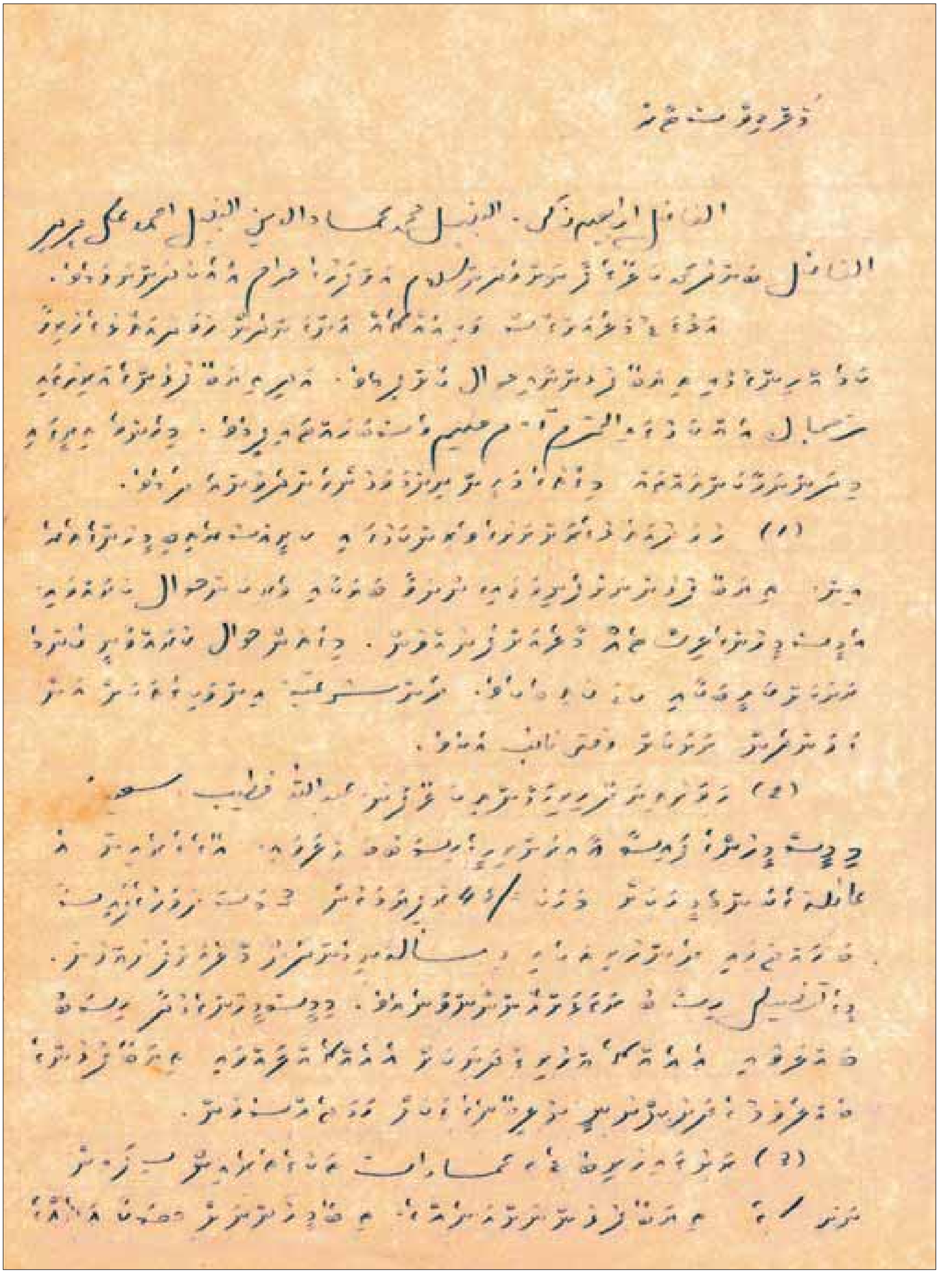

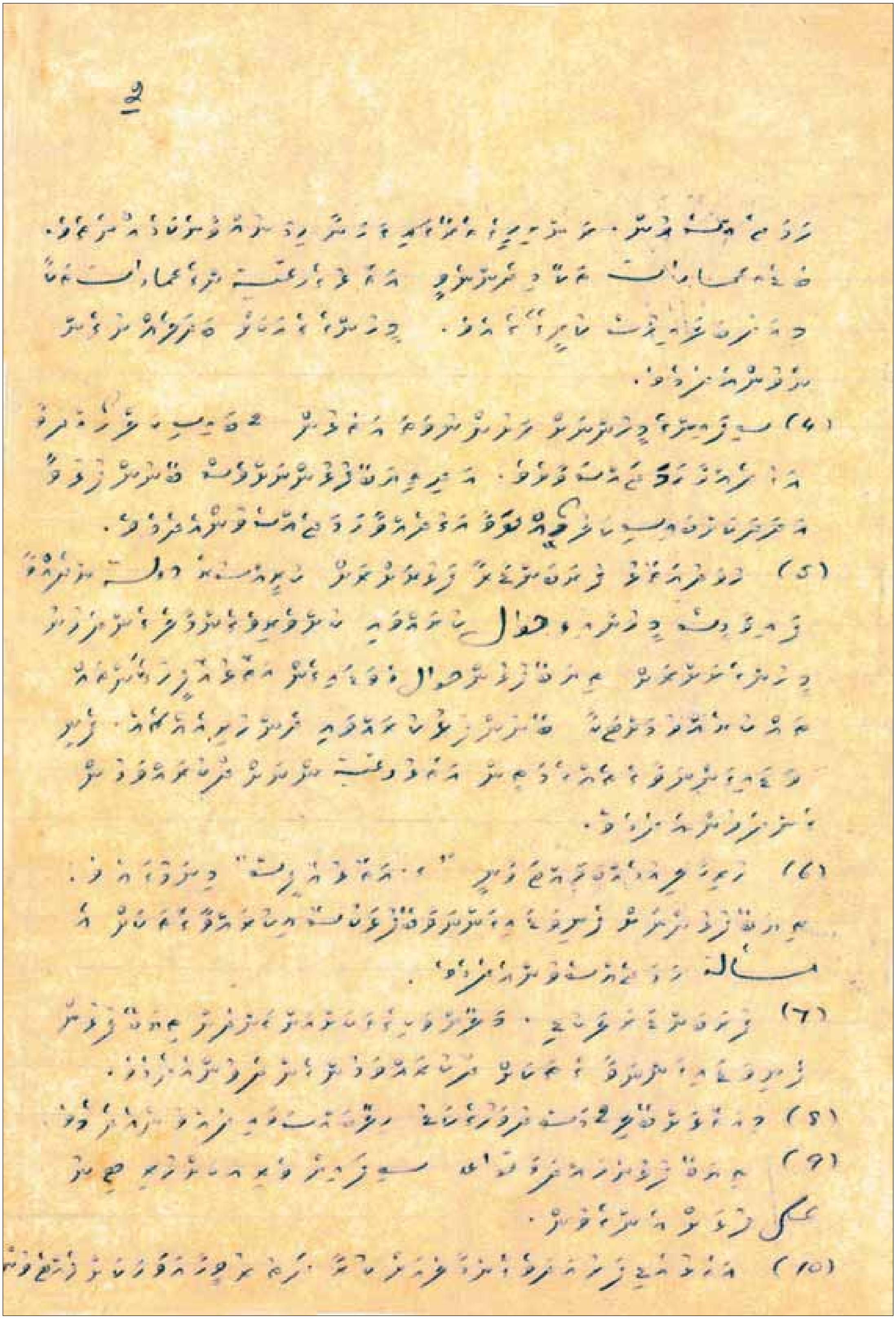

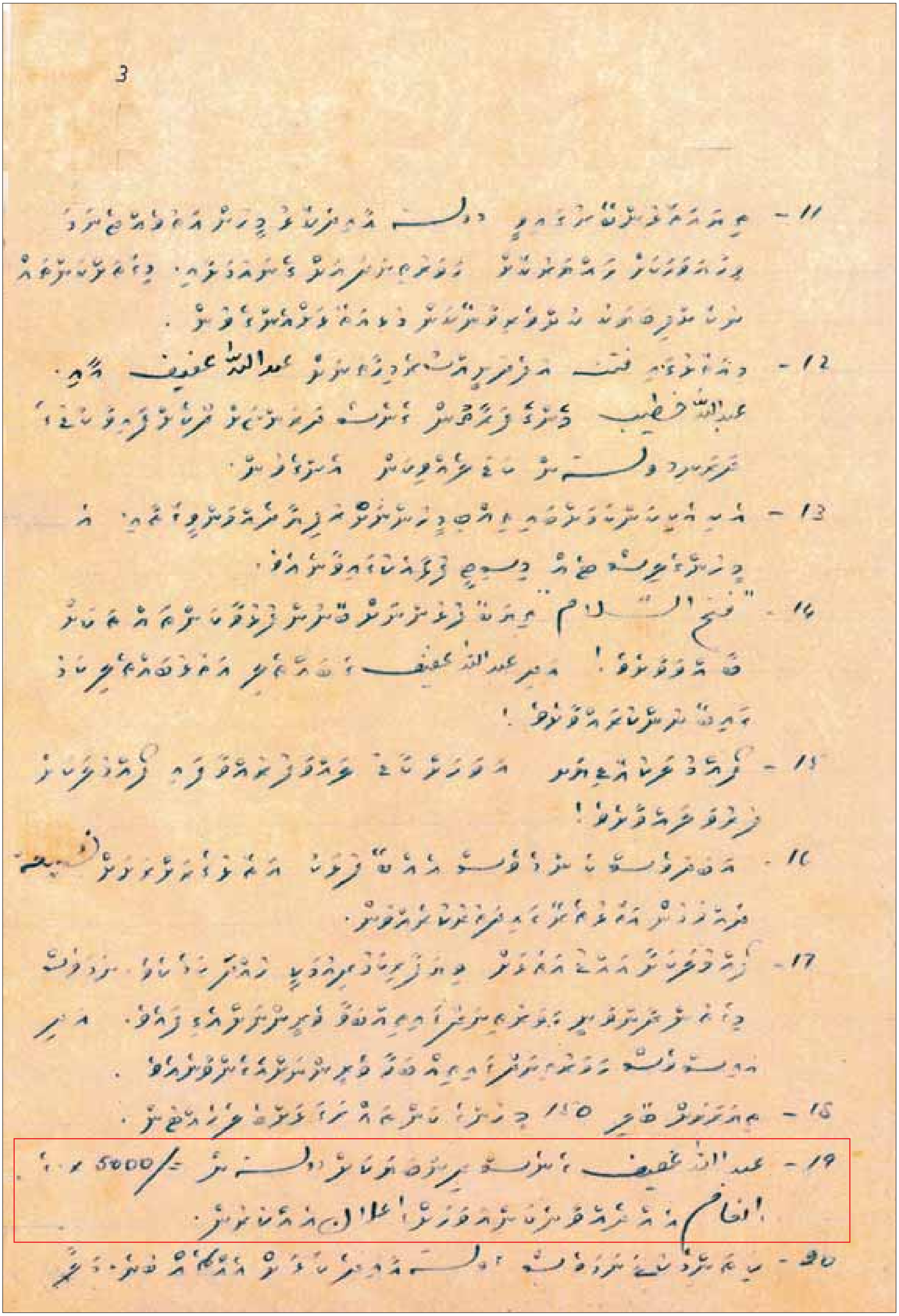

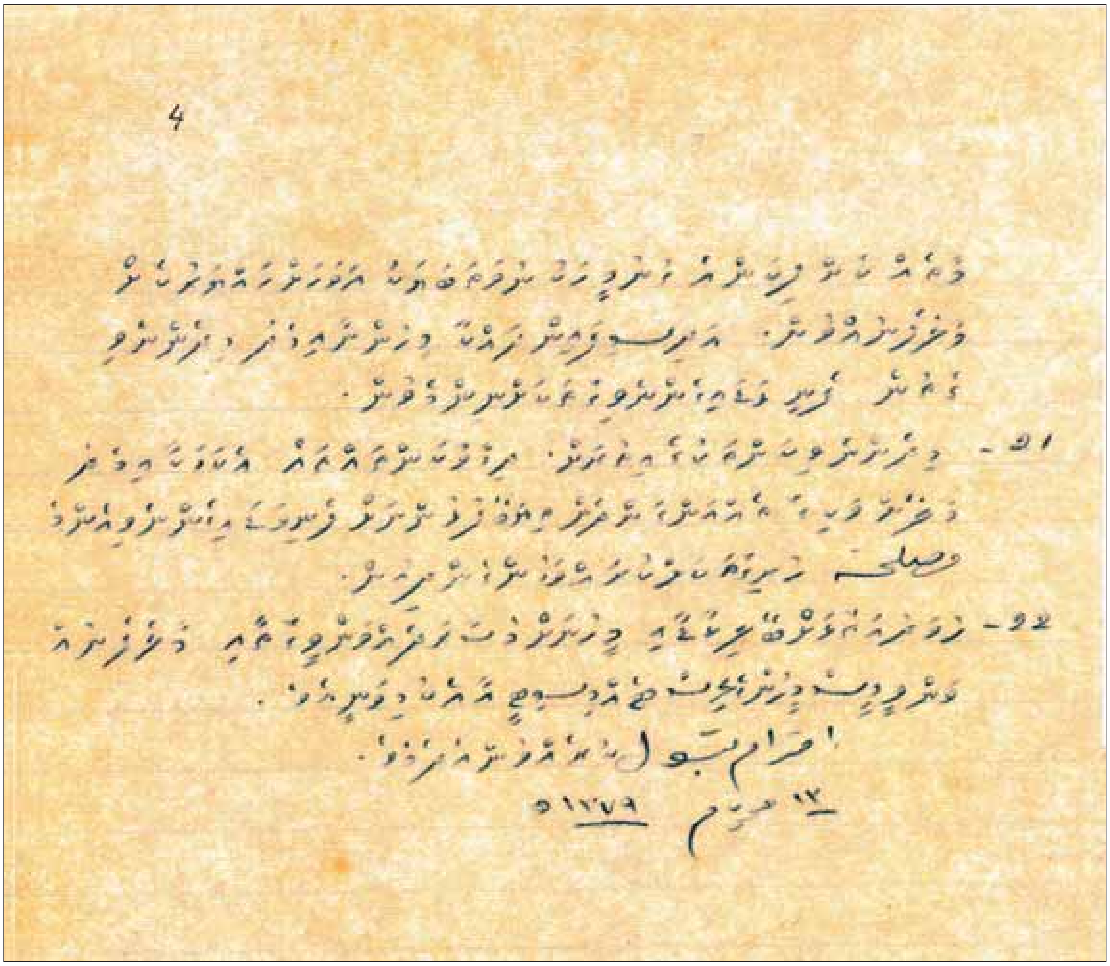

4

١٢ محرم ١٣٧٩ه

- 12 محرّم 1379 ހ. ވަނަދުވަހަކީ، މީލާދީތާރީޚުން 19 ޖުލައި 1959 ވީ އާދީއްތަދުވަހެވެ. އެދުވަހަކީ، ހަވަރުތިނަދޫ ފުރަތަމަފަހަރު ސަރުކާރުގެ ބާރުގެދަށަށް ގެންނެވުމަށްފަހު މާލެވަޑައިގަތުމަށް ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާސިރު ފުރާވަޑައިގަތް ދުވަހެވެ.

- އިސްވެދިޔަ ހަތަރުސަފްހާގެލިއުން، ކިޔާލާކަން ފަސޭހައެއް ނޫނެވެ. ވީމާ އަލުން ޓައިޕްކޮށްފައި މިއާއިޖެހުން ސަފްހާތަކުގައި ހިމަނާލީމެވެ. މިއީ، ތާރީޚީގޮތުން އާދައިގެ ލިއުމެއްކަމުގައި ދެކޭތީއެވެ.

ވަޒީރު ފަސްބާރު

الفاضل ابراهيم زكى ، النبيل محمد عمـادالدين ، النبيل احمد على ދީދީ، الفاضل ހަބީބު محمد ކަލޭގެފާނަށް ވެދުން سلام އަރުވަމުން احترام އާއެކު ދަންނަވަމެވެ.

އަޅުގަނޑު މާލެއަށް ގޮސް ވަޑައިގަތުމަށް އަންގަވާފައިން ހުވަދުއަތޮޅުގެ ކުރިއާކަމުގެ ހިންގުމާއި ބިރުބޮޑުވެފައިވާ حوال ކޮށްދީފީމެވެ. އަދި ބިރުބޮޑުވުމުގެ އަޙްވާލުގައި ترجمان ދެއްކެވުމަށް المحترم آدم حليم ފަސް ބަރުއްދިއްޔާފީމެވެ. މިކަމުގެ ތިރީގައި މިދަންނަވާ ކަންތައްތައް މިފަދައިން ނިންމަވާދެއްވުން ގެންދެވުން އެދެމެވެ.

(1) ހުވަދުއަތޮޅުގެ ރަށްރަށުގެ ފިރިހެންކުދިންގައި ކިޔެވުމާއި ބިބިލިޔުންގެ ބޮޑުއިން، ބިރުބޮޑުވުންތަކުން ގެނިވަޔާއިގަންނަވާ ބަރާކާއި ފިރިކަން حوال ކުރައްވައި އުމުރުވެރިންގެ ކިޔެވުމަށް މާލެއަށް ފޮނުއްވުން. މިގޮތުން حوال ކުރައްވާނީ ކޮންމެ ރަށަކަށް ކަތީބަކާއި ކުޑަކަތީބުކަމެވެ. ދީން ޝرعية އިން ވަކިމޮޅުކަން އަންގަވަންދެން ރަށަކަށް وقتي نائب އެކަމެވެ.

(2) ހަވަރުވީނަމު ހިރިހަމާނުދީކަލޭގެފާނު، عبدالله خطيب سعيد ކަތީބު މިއުސޫލުންގެ ފައިސާއާއި ރަށްރިޔާގެ ހިސާބު ބަލަހައްޓައި، އާގެތެރިއިން އަ عائلة ގެ ކޮންމެ ކުދިކަމަށް މަހަކު -/45 ރުފިޔާމަތީގެން 3 މަސްދުވަހުގެ ފައިސާބަހައްޓައި ދޫކުރެއްވުމާއި މި مسالة ނިމުނުދުވަސް މާލެއަށް ފޮނުއްވުން. މިގޮތުގެ تفصيلي ހިސާބު ރަގަޅަށް ފޮނުވާނުވާނެއެވެ. މިއުސޫލުންގެ ދުވަ ހިސާބުބެހެއްޓުމައި އެއެއްސެއްކުރި ގޮތަކަށް އެއެއްސެއްގެއްލައި ބިރުބޮޑުވުންގެ ބެއްލެވުމުގެ ދަރުމަނުވާ ނަތީޖާހަމަކަށް ހަމަޖެއްސެވުން.

(3) ރަށްގައިހުރި ބޮޑެތި عمـارات ތަކުގެ ތެރެއިން ސިފައިންނަށް 1 ގެ ބިރުބޮޑުވުންނަށް އަޅައިގެ ބިބުމުންނަށްބަލާ ހަމަޖެއްސެވުން. ރަށްރިޔާގެ ތެރޭގައި ހަމަ ހިމަނައިވާނަކަމެއް ނެތެވެ. ބޮޑެތި عمـارات ތަކާ މިދަންނަވާ އަތޮޅުގެ رعية ންގެ عمـارات ތަކާ މިއަދުބަލައި ހުސްކުރިގެއެވެ. މިހުރިގެ ގެއަކަށް ބަދަލުވެ ނުގެންނަވުންއެދެމެވެ.

(4) ސިފައިންގެ މީހުންނަށް ރަށުން ނުވަތަ އަތޮޅުން 2 ބައިސްކަލު ހޯދަވާ އަވަދުއްވާ ހަމަޖައްސަވާށެވެ. އަދި ބިރުބޮޑުވުންނަށްވުރެ ބޮޑުމުއްދަވާ އަދުދުކަން ބައިސްކަލު ހޯދަވާ

އަގުދެއްވާ ހަމަޖެއްސެވުން އެދެމެވެ.

(5) ހުވަދުއަތޮޅު ފުރަބަންޑާރާ ގަދުރަހަނގަ ކުރީއްސުރެ دولة ނުދެއްކި ފަދައިވާ މީސްމީހުންނާއި حوال ކުރައްވައި ކަނޑައިރުވެގެން ދާދިގެންދާތީވެސް މީހުންގެ ރަށްރަށް މިއަތޮޅުތަކުން حوال ވެވަޑައިގެން އަތޮޅުއޮފީހުގެ ކަންތައްތައް ކުރެއްވުމުގައާ ބޭނުންފުޅުކުރައްވައި ދެންހުރިއެއްޗެއް، ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތެއްގަމިން އަތޮޅު رعيةންނަށް ދޫކުރައްވަމުން ގެންދެވުން އެދެމެވެ.

(6) ހުރިހާ ލިޔުމެއް ބަހައްޓަވާނީ "ގ. އަތޮޅުއޮފީސް" މިނަމުގައެވެ. މިއަތޮޅުތަކުން ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅަކު ސަރުކާރާއި ގުޅުވާލެއްވުމަށް އެ مسالة ހަމަޖެއްސެވުން އެދެމެވެ.

(7) ފުރަބަންޑޭރާ ރަގަޅުކުރެ، މާލެނުވެރިގޮތަށް އަންގަންގެން މިއަތޮޅުތަކުން ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ދޫކުރައްވަމުން ގެންދެވުން އެދެމެވެ.

(8) މިއަތޮޅަކަށް ބޯޓު 2 ދަސްދުވަހުގާގެ ހިޔާބައްސަވައިދެއްވުން އެދެމެވެ.

(9) މިއަތޮޅުތަކުން ހައްދަވާ قواعد ސިފައިންގެ ފިރިއަކަންހުރި ބިނާ على ފުރަކަން އަންގެވުން.

(10) އަތޮޅުއޮފީހޭ ހުކުރު އާދަވެގެން މާލެއަށްކުރާ ދަތުރުވާއަވަހަކަށް ފޮއްޓުވުން.

(11) މިއަހަރުގެ ބަޖެޓުގައިވީ دولة އާއި ދެކުނުގެ މީހުން އަތޮޅުއްޖަނަމަ ވިޔަފާރިކަން ހައްދަވާކަން ހަވާލުކުރެއްވުމަށް ގިނައުމުރާއި، މިގޮތަށް ކަންތައް، ނުކުތްކިބައިތަކު ކުރެވޭގޮތަށް މުޅިއަތޮޅަށް އަންގެވުން.

(12) މިއަތޮޅުގައި فتنة އުފެދުނީއްސުރެ މިހާތަނަށް عبدالله عفيف އާއި، عبدالله خطيب ދޮންގެ ފަރާތުން ގެނުސް ދަރަންޖަހަން ދޫކޮށްފައިވާކަމުގެ ދަރަނި دولةން ކަނޑައިލިބިކަން އެންގެވުން.

(13) އެކިއެކިކަންކަމަށް ބައިތިއްބެވުމުން ރުފިޔާދޮއްވަންވިމޭތޯއި، އެމީހުންގެ މިސްޓެއް މިސިރުފުރާއަކުގައިވާނެއެވެ.

(14) "فتح السلام" މިއަދުބޭކުރުގެނަނަށް ބޭނުންކުރުގެވާހަކައިން ތިޔައްޔާ ބޭއްވަވާށެވެ! އަދި عبد الله عفيف ގެ ބައްޔާއި އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުރިމަތިން ބޭނުންކުރައްވާށެވެ!

(15) ފުރުވާގައްވާނުވާ ފުއްމުލަކުން ފުރުއްވާފައި ގާޖެހޭތަން އަވަހަށް ފުއްމުލަކުގެ ތާރީޚަށް ފުއްމުލަކަށް ދިޔަޔަސް!

(16) އަބަދުވެސް ކަނޑުވެސް ގޮތުގައި ބޮޑު ހަމަޖެހުން އަޅުގަނޑުމެން نصيحة ދެއްވަމުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަމަޖެހުން ވެއްޖެ ނަމަ ކުރިއަށް ގެންދާނަމެވެ.

(17) ފުއްމުލަކާ އައްޑޫއަތޮޅަށް ވިޔަފާރިކުރުމުގެ ހުއްދަ ދޫކުރުން. ސަރުކާރުން މިފަދަ ގާނޫނީ ހަމަތަކުގެ ތެރޭގައި ވިޔަފާރި ކުރުމުގެ ހުއްދަ ދެވިފައެވެ. އަދި އައްޑޫއަށް ހަމަތަކުގެ ތެރޭގައި ވިޔަފާރި ކުރެވޭނެއެވެ.

(18) މިއަހަރަށް ބޮޑު 150 މީހުންގެ ކަންމައް ރަގަނ ބޭފެރެއްޖުން.

(19) عبد الله عفيف ގެނެސްދިން ބަޔަކަށް دولة ން -/5000 ރ. ގެ انعام ދެއްވާނެކަން އަވަހަށް اعلان އެއްކުރުން.

(20) ކިޔަންޖެހޭ ސަރުކާރުގެ دولة އާއިދުވާ ގޮތުން އެއްބަޔަކު، މަޖާޒާ ކުރުމެއް ކިޔަން ނުދިނުމަށް ޓަކައި އަވަހަށް ހަމަޖެހުން ގެނެވޭނެއެވެ. އަދި ސުވާދީބު ދައުލަތް ޖެހުނީ، ފިރުންނަށް ފުރިހަމަ ގޮތެއް ނިންމުމެވެ.

(21) ފިރުންނަށް ކަންތައްތައް ހަމަޖެހުމަށް، ދިމާވާކަމެއް އެކަމަކަށް މާލޭގެ ފަރާތުން އަނގަނޑު ޖިހާދުކުރުމަށް ފުރިހަމަ ގޮތަކަށް ހެދުން مصلحة ހުރިގޮތަކަށް ކުރައްވައިދެއްވުން ގެނައުން.

(22) ހަމަޖެހުމަށް ބޮޑު ކަމެއް ފިޔަވައި ދެއްވާނެގޮތް ޖެހޭ ތަނުން ފުރިހަމަ ކުރުމަށް ފިޔަވައިދިނުމަށް ފިޔަވައިދޭށެވެ.

احترام قبول ކުރައްވައިދެއްވާށެވެ.

١٢ محرم ١٣٧٩ هـ

30 މެއި 2012 - 9 ރަޖަބު 1433 ބުރާސްފަތި

ގަޑިން އެހިނދީ 12:15 އެވެ. ގައިމުވެސް މިކަން އެނގިވަޑައިގަންނަވާނޭ ބޭފުޅަކަށް ފޯނުކޮށްލީމެވެ. އެއީ، މިކޮޅުގެ 628 ވަނަ ސަފްހާގައި ބާކީއަކަށް ފޮނުވައިލެއްވިއިރުގެން ބައްސަވައިދެއްވަން އެދިވަޑައިގެން ގެންގުޅުނު ކަރަންކާގޭ އިބްރާހީމް ރަޝީދެވެ. އެއީ އެދުވަސްވަރު ވުޒާރަތުއްދާޚިލިއްޔާގެ ވަކީލުކަމާ ނާއިބުކަމާ ވަޒީރުކަމުގެ އިތުރަށް ވަޒީރުލްޢަދުލްގެ ނާއިބުކަންވެސް ކުރައްވިބޭފުޅެކެވެ. ވަޒީރުލްޢަދުލްއާއި، ވަޒީރުލްޢަދުލްގެ ނާއިބުކަމާއި ނާއިބުކަންވެސް ކުރައްވާފައިވާ އިބްރާހީމް ނާސިރެވެ. އެއީ އަޅުގަނޑުގެ އެންމެގާތް ބޭފުޅުން ހިމެނޭ ބޭފުޅުންނެވެ. —— ކަންތައްތަކުގެ އެދުވަހުގެ ފޯނަކުން ނުލިބުނެވެ.

މެންދުރު 12:30 ވީއެވެ. އަޅުގަނޑަށް ފޯނުއައެވެ. ފޯނުކުރައްވަނީ ރަޝީދެވެ. ފޯނުކުރީ ކޮންކަމަކާތޯ ސުވާލުކުރެއްވީމެވެ.

ދެންނެވީމެވެ.

އަޅުގަނޑުގެ ހަނދާނުގައިއޮތް ދެކަމެއް އިތުރަށް ސާފުކޮށްދިނުން ބޭނުންވެގެންނެވެ.

——ފުރަތަމަކަމަކީ: މުހައްމަދު އަމީންގެ ވެރިކަން (1953 ވަނައަހަރު) ނިމި، އަލުން އެގޮތުން އައުސަރުކާރަށް އެންމެބޮޑުވި އެއްމަސްއަލައަކީ، ކުރީގެ ސަރުކާރުން ކުރި ކަންތައްތަކުގެ ޒިންމާ ފަހުގެސަރުކާރުން އުފުލަންޖެހޭނީތޯ؟ ނުވަތަ ނޫންތޯ؟ ބެލުމުގެ މަސްއަލައެއްނޫންތޯއެވެ؟ އެއީ މުހައްމަދު ފަރީދުގެ ރަސްކަމުގެ ދުވަސްވަރެވެ. ބޮޑުވަޒީރަކީ، އިބްރާހީމް އަލީ ދީދީ (އިބްރާހީމް ފާމުލަދޭރި ކިލެގެފާނު) އެވެ. އެކަމަކަށް ގާނޫނެއް ހެދުން ނޫންތޯއެވެ؟ އަޅުގަނޑު ސާޗްކުރި، ކުރީގެ ގާނޫނުތަކުގެ ފޮތުގައިވެސް އެގާނޫނެއް ނެތެވެ.

ރަޝީދުވިދާޅުވިއެވެ:

އާއެކެވެ. އެދުވަސްވަރު އެކަންވީ ވަރަށްބޮޑު މަސްއަލައަކަށެވެ. މުހައްމަދު އަމީންގެ ވެރިކަންބަދަލުވުމާއެކު ރައްޖެތެރިންވެސް ތަފާތުމަސްއަލަތަކެއް އިހަސްފުރިއެވެ. މާލެއިންވެސް ބައިވަރު މަސްއަލަ އަރައީއެވެ. ގެޔިގެދޮރާ މުދަލާ ވިއްސެސް ތަފާތުމަސްއަލަތަކެވެ. އެންމެފަހުން އެކަންބޮޑުވެގެން، އައުސަރުކާރުން ހެއްދެވިގޮތަކީ، މަސްއަލަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ފޮނުއްވީއެވެ.

ރައްޔިތުންގެމަޖިލިސުން ނިންމުމީ، ކުރީގެސަރުކާރަކުން ކުރިއެއްވެސް ކަމެއްގެ ޒިންމާ ފަހުން އަންނަ ސަރުކާރަކުން ބޮލުގައިއަޅާކަން ނުޖެހޭނެކަމަށެވެ. އެގާނޫނަށް އަމަލުކުރަމުން އައިސް، އިބްރާހީމް ނާސިރަށް ބޮޑުވަޒީރުކަން ލިބިވަޑައިގަތްއިރުވެސް އެއީ، އަމަލުކުރެވޭ ގާނޫނުތަކެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭ ދެވަނަފަހަރަށް ޖުމްހޫރިއްޔަތަކަށް ބަދަލުވުމާއެކުން ދުވަސްވަރު، އަމަލުކުރަން ނުޖެހޭ ގާނޫނުތަކެއް އުވާލެއްވުމުގައި އެގާނޫނުންވެސް އުވިގެންދިޔައީއެވެ.

—— ދެވަނަކަމަކީ، އަބްދު الله އަފީފް މައާފުރުއްވީވެސް ނާސިރުގެ ވެރިކަމުގައި ނުނިކުމެއެވެ.

ޖަލްސާގައި ރަޝީދު ވިދާޅުވިއެވެ.

ވީޓޯކީ، މަސްއަލަ ހަމަޖެއްސުމަށްޓަކައި އެއްބަސްވުން އެގްރީމަންޓުން އިނގިރޭސިން ދިވެހިސަރުކާރާއި އަޑީނުއްޓާރިން ސަރަހައްދު މަސްއޫލިއްޔަތު އަލަށްއައިސް އެގޮތުންވެސް ބޮޑުވަޒީރުގެ ދަށުން ބޮޑުކަމެއް ދިމާވެއްޖެއެވެ. ދިވެހިސަރުކާރުން އަމުރުދޫކުރެއްވުނު ކަނޑައެޅުމުގެ ގޮތްތައް ދިޔައީއެވެ. ދިވެހިސަރުކާރާއި އެކު ބޭސްވާ ވެރިކަން އިނގިރޭސިން ވައްދާލެވުނު ކޮޅުފިޔަވައި ސަރަހައްދުގައި އެކަށޭނެ ދިޔައި ކުރިއަރުވުމުގެ ބާރެއް ފަހަރު ސިފަކުރުނު. އެކަނބައިފަހަރު މީހުންގަނޑެވެ. އިނގިރޭސިން އެރުވެސް ވެރިކަމުބޭރު، އަދިގަނޑު ދިވެހިސަރުކާރާ ދަޢުވާއަކާއި ހަރަކާތްތަކާއި "ވީޓޯ" ކަން ގެނެސްދިނުމެވެ. އަދިގަނޑު އިސްލާމީ ވަޒީފާތަކާއި އަވަހަށް ނިމުމަކަށް ގެނެސްދިނުމެވެ. ދިވެހިސަރުކާރުގެ ބާރާއި އަމުރު އަދިއެކަށީގެން ހިންގައިދިނުމުގެ ބާރުތަކުން ދަނޑުވެރިކަމާއިގައި، ފަހުން ވަށައިގެން

ިސަބަބުން އެކުލަވާލެވޭ ނުރަނގަޅު ނިޒާމަކަށް ބަދަލުކުރި އަދި އެހެން ކަމަކަށް ދިވެހިސަރުކާރަށް ވުރެ އެއްބަސްވުމުގެ ކޮންމެ މަސަލައެއް ވަނީއެވެ.

ދިވެހިސަރުކާރުން ދަރަޖަ ކުރިއަރައިފިއެވެ.

ދިވެހިސަރުކާރަށް ހަރަކާތްތަކުން ކަނޑައެޅި، ކަރުދާހުގައި މަސައްކަތްކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރު ބަރުތަރިކޮށްދިނުމެވެ. އަދި އެހެނިހެން ދިމާލަކަށް ހަމަވާގޮތެއް ނިމުނެވެ. ވަރަށް ބޮޑަށް އިޚްތިޔާރު އަދި ބާރުތަކެއް އަނެއްކާވެސް ދަނޑުވެރިކަމާއެކު ފަހުން ގެނެސްދިނުމެވެ. އަދި އެއްވެސް ބަހެއްގެ މައްސަލަ ހައްލުކޮށްދިނުމެވެ.

ކުރިން ކަނޑައެޅި މިބަސްތަކާ ބެހޭގޮތުންނެވެ.

އިބްރާހީމް ރަޝީދު ވިދާޅުވިއެވެ.

އަފީފު ސީޝެލްސަށް

—— ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުންނަވާ އިނގިރޭސި ސަފީރު އާރތިންގ ޓަންޑޭވީ ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ އެޕޮއިންޓްމަންޓަކަށް އެދިއްޖެއެވެ. އޭރު އިނގިރޭސިންވަނީ، އަފީފު ސީޝެލްސަށް ގެންގޮސްދޭށެވެ. އެކަމަށް ދިވެހިސަރުކާރުން އާދަޔާ އަދި ރަސްމީގޮތުން ނުނިކުމެއެވެ. ޑޭވީއަށް ދެއްވި އެޕޮއިންޓްމަންޓުގައި ބައިވެރިވި ބޮޑުވަޒީރުގެ އިތުރުން ތިމަންނަޔާ، އަބްދު الله އަފީފުގެ އިތުރުން އިނގިރޭސި ސަފީރު ޑޭވިއެވެ. މިބައްދަލުވުމުގައި އަމިއްލަ ގޮސްނުވާނެކަމަށްވެއެވެ. އެއީ ބޮޑުވަޒީރުގެ ރަސްމީގެއެވެ.

ޑޭވީއަށް، ނާސިރު އަބްދުލްއަޒީޒު ސިޔާސީވެ. އިނގިރޭސި ސަރުކާރުން ދިވެހިބޮޑުވަޒީރަށް ފުރުސަތުދިނުމަށް ދަންނަވާފައެވެ. ނާސިރު ސިޔާސީބަޔާނެއް ފޮނުވިއިރު، އާދެއި މިއުޅޭ، އިނގިރޭސި ސަރުކާރުން، އަބްދު الله އަފީފާ އާނމާދެއިލާ ސީޝެލްސަށް ގެންގޮސްދީ ވާހަކައެވެ. ފުރަތަމަވެސް ނާސިރު ޑޭވިކުރަން އެއްސެވި، މާލޭގައިވާ ދިވެހިސަރުކާރު ނުން ސަރުކާރުގެ އިނގިރޭސިން ގަބޫލު ނުކުރާކަމަށް ދިވެހިސަރުކާރަށްވެސް ހަމަޔަކަށްނުދިޔައި ނުކުރައްވާތޯ؟ އެކަން އެހެންނަމަވާ، ދިވެހިސަރުކާރަކަށް އެނގެވުމަކާ ނުވާ، އަބްދު الله އަފީފާ އާންމުގެ އާއިލާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރުކާރަށް ބޭރަށް ގެންގޮސްގެންނެވުން ނުކުރައްވާނެތޯ؟ އެކަން އެގޮތަށް އެކުރީ ޔެއްވެރައްވާތޯ؟ އަށްޖަހަސްއަރާގައި، އެއްބަސްވުމަކަށް އާދެވި، އިނގިރޭސި ސަރުކާރާ ދިވެހިސަރުކާރާދެމެދު އެގްރިމަންޓާ ހަމައަށް އާދެވުނި ވަރަށްދިނަވާކަމެއް ދަރުވާކަމަށް ފުރުދައެވެ. ދިވެހިން މިއީ އެ އެއްބަސްވުމާގެ ތަރުހީބަކާނުހުރެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް މިވާހަކައެއް ނާސިރު ދެއްކެވިގޮތުގައި، ބަލަދީން، ރާބިދުން، ހަމާއިން، އެވަގުތު އެއަށް ދޭނެ ބިމަށް ޑޭވިއަކަށް ނާނގެވެ.

އެންމެފަހުން ޑޭވި ކަހިރިއަކަށް އަދި ރުޅިއައެވެ. ރުޅިއައިސްގެން އެކަހަލަ ބައްދަލުވުމެއްގައި ވާހަކަދައްކާނެގޮތަކަށް ފާހަގަކޮށް ނުޖެހޭނެ ވާހަކަދެއްކިއެވެ. މަޖާރަށެވެ. ޑޭވިއަށް ބޭނުންވީ ދިވެހިރާއްޖެއަށް، އިނގިރޭސިންގެ ހިމާޔަތުގެ ދަށުގައި އޮތްގޮތުގައި ހުރުމެވެ. ތިމަންނާގެން ބޭނުންވީ ރަދަވާ ބޭނުންތަކަށް ގެންދިޔުމެވެ. ދިވެހިންނަށް ކުރަތްކަން އަމާޒެއް ނުނިކުމެއެވެ.

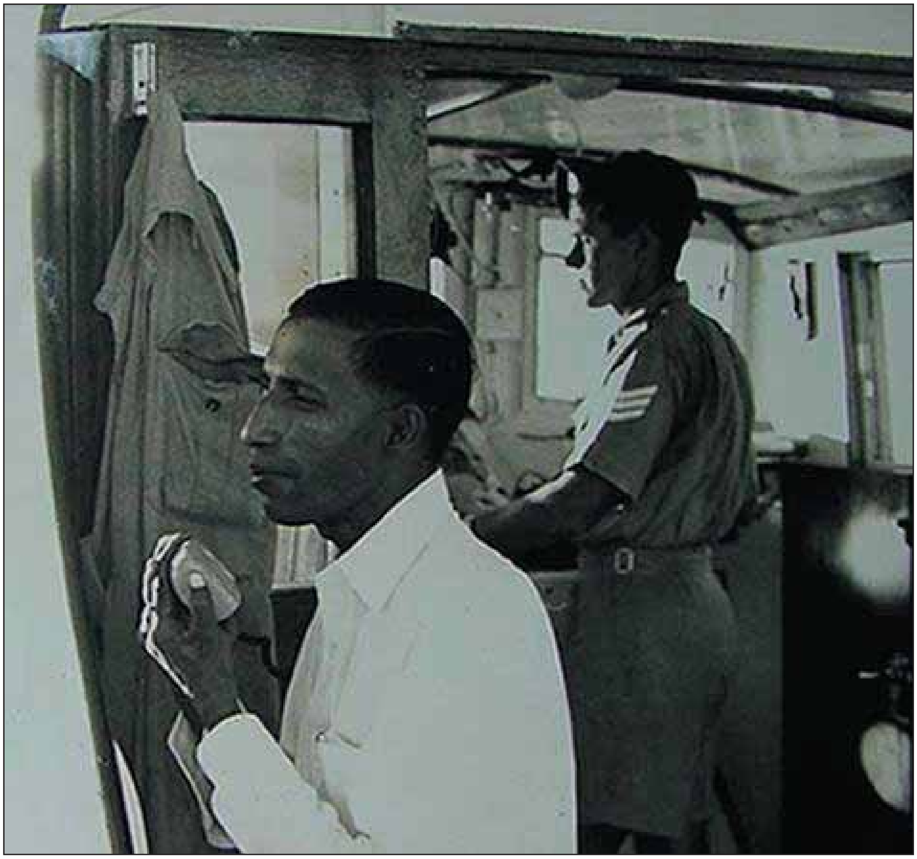

1-095

އަބްދުﷲ އަފީފު ——— ދަތުރުމަތީގައި

1-096

ވެދުގައި އަބްދުﷲ އަފީފު - ބަތީތުގެ ކަނާތްފަރާތުގައި އާތިންގތަންޑޭވީ

......އެހެންނަމަ؟

ކަލޭމެން ބޭނުންވާގޮތެއް، ދިވެހިންނަކަށް ނުހެދޭނެ!

ޖަވާބުގައި ދިވެހިބޭފުޅަކު ނާސިރުގެ ހަމައެވަގުތު ވިދާޅުވިއެވެ:

> އިނގިރޭސިން ބޭނުންވާގޮތެއް ދިވެހިންނަކަށް ނުހެދޭނެއެވެ. ހެދޭނެކަމަށްވަންޏާ ދިވެހިންނަށްވެސް ހެދޭނެގޮތެއް ހުންނާނެއެވެ. ކުޑަވެސްކަމެއް [illegible] ނުދާނެއެވެ. ހިމާޔަތުގެވާހަކަ ދިޔަގޮތަށް އިނގިރޭސިންދައްކާ ކަމަކަށްވަންޏާ، ނުވަތަ ހިމާޔަތްގެދަށުގައި ދިޔަގޮތަށް އިނގިރޭސިންދާކަމަކަށްވަންޏާ، ދިޔަ ހިމާޔަތުގެ ދަށުގައި އެންމެހިނދުކޮޅަކުވެސް ދިޔަކަމަށް، ދިވެހިން ބޭނުމެއްނޫނެވެ. ހަމަ މިހާރު، ދިޔަ ހިމާޔަތުގެދަށުން، ވަކިވަން ބޭނުމެވެ. ހަނދާންކުރާށެވެ! އިނގިރޭސިންގެ ހިމާޔަތުގެދަށުން ދިވެހިން ވަކިވަން ބޭނުންވާ ވާހަކަދައްކަން އިނގިރޭސި ސަރުކާރުން އެއްބަސްވުމާ ހިލާފަށް، އިނގިރޭސިންނާ އެއްވެސްވާހަކައެއް ދެއްކުން މިގޮތުން ނޭދޭ ——— ވިދާޅުވުމުގައި ބައްދަލުވުމުން ނާސިރު ނުކުމެވަޑައިގެންނެވިއެވެ.

ރަޝީދު ވިދާޅުވި، ނާސިރު ވަޑައިގަތުމުން، އަނގައިން ނުބުނެ އިސްދަރަށްޖަހައިގެން އެތައްއިރަކު އިނދެފައި، [illegible] މިމަސްއަލަކުރުން އަހަރެއްފުރިއެވެ. ދެން ހަދާނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟ މިކަން ބުނެފިއެވެ. މިމަސްއަލަކީ ނޭނގޭއެވެ. ކަލޭއަށް [illegible] [illegible] ބުނެފައި އިލްތިމާސް މިމަސް ބުނިމެވެ. [illegible] ދުވަހު [illegible] [illegible] ވާހަކައިގައި، ވަކިގޮތަކަށް ވިދާޅުވުމުގައި އެއްވެސްވާހަކައެއް އެނޫންގޮތަކަށް ނާސިރު ފުރުން ބަދަލުކުރެވިދާނެތޯއެވެ؟ އިޢުލާނަކު ވިސްނާފައިން އިނދެފައި ބަދަލުވެފައި ޖެހި ބުނެފިއެވެ. ނޫންކަމެވެ. ބަދަލެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ. ވިދާޅުވިއެއްޗެއްގައި ވިދާޅުވިގޮތަކަށް ނާސިރުވެސް ހިތްހަމަޖެހިއްޖެއެވެ.

އެންމެފަހުން ވިގޮތަކީ [illegible]

އަޅުގަނޑު ދިވެހިބޭފުޅަކު، ނާސިރު އެއްގޮތަކަށްވެސް ޤަބޫލު ބަދަލު ނުކުރައްވާނެއެވެ. އެދިއެދި [illegible] ނުދައްކަވައެވެ. ޤާނޫނީގޮތުން ވަކިކުރުން އިނގިރޭސި [illegible] ނުދައްކަވައެވެ. މިކަމުގެ ނަތީޖާއަކަށްވީ ވިޔަފާރި، [illegible] އެކަމެ [illegible] ހަމަޖައްސަވައި އިނގިރޭސިން [illegible] ދިވެހިރާއްޖެ މިނިވަންކަމުގެ

ވާހަކަދައްކަންވެސް އިނގިރޭސިން އެއްބަސްވިއެވެ. އެހާއިރު ކަމެއްވީކަމަށްވެސް ނުހައްދަވައި ޖޭވިއަރާ އެހެންހަރަކާތްތަކަށް ކުރިއަށްދާވެސް އެއްކަރައިން އެޖެހިންބަސްގަންބަސް ދެއްވަވުން ބައްދަލުކުރައްވަމުން ގެންދެވިއެވެ.

އެހެންނަމަވެސް ޖޭވިއަރު މިކާރުވުނީ ސަރަހަދުކަމަކަށް ނުވިއެވެ.

އެދުވަސްވަރު ދުނިޔޭގައި ހުންނަވާ އިނގިރޭސި ސަރުކާރި ދިބާ އިތުރުވުމުންގެ ކައިންބެއިމުގެ ސަލާމު ގެންނަނީ ވައިގެމަގުންނެވެ. އެއްދުވަހަކު އިރުއެރިއިރު ރަށްވާގައި މިއޮޓީ، ރުއްގެދިޖުއްސާވަރުވެއެވެ. އަނެއްދުވަހު ބަނޑުވަރުވަނަ ދަރަސްދުރާ ސަރުބަސްކާފުލައްވެއެވެ. އިނގިރޭސިންގެ ބޯޓުފަހަރު އެއަރޕޯޓަށް ޖެހިލުއްވާފައިވާ ޖަހާ ބަދުވަނަތްގައިރުސް ނުކުތްތަކާ ރަޔިތުންނަށް ސަލާމަތްވެވޭނެ ނޫނީ ދަރަސްބަނޑުމަތީ ހަރަކާތްތަކުގެ މިއޮޓީ، ރަހާކަތަކަށް ބޮޑުވެފައިވާތީ އެހެންވެސް މިކާރުވުން، ކާބޯތަކެތިވެސް ވައިގެމަގުން ގެނެސް ދަރުބާރުގެ މަސައްކަތް ތަފާތުކަމެއް ނޫނެވެ. ދަރަފަތް ހުސްކަމާހެދި ކުރިއެރުމުން، ރިސާލަތުދުނިޔެއިން ބަޔަކަށް ނުކުރެވުނެވެ. އެހެނިހެން ކަރަނޓު ބޭނުންތަކަށް އައިސް ނޫނިއްޔާ، ރަސްކުލަވެއްސެވުނު ޙަރަކާތްތަކާ ނުލާ ދަރުބާރުތަކުން މުސާރަތަކަށް ބަރާބަރު ޖެހުނެވެ. ހަމައެހެން ތަރަހަކުން ދަތިތަކެއް ހުރެއެވެ. އެޅިގެންވާ ދަތިތަކާ ދަރުބާރުގެ ބަރާބަރުގެ ހަރަކާތްތަކާ ކަނޑުމަތީ ދަރުބާރުގައި އަހަރު ބަލިކަށިކަމާބެހޭ ހުރިހާ ރަށްވެހިންނާ ބަލިކަށިކަމުން އެކުލެވެ..... އަދިވެސް..... އަދިވެސް މިކަހަލަ ކަންތައްތަކާއި ދިމާވި ގައުމެއްގެ ނުކުމެދާނެއެވެ. انشاء الله

އަފީފު މައާފަށްއެދުން

——— عبدالله عفيف އަށް ދެއްވި މައާފުބަދަލުގޮތުން ރަޝީދު ވިދާޅުވިއެވެ.

އައްޑު އިއްތިހާދުކުރައްވައި އަޑުއީގަރައްތިމޮހުންނަރު ދިވެހިސަރުކާރުން މައާފުދެއްވުމުން، ނާސިރު ދައުލަތުގެއިގައި، އެކަން އެހިސާބުން އެނިމުނިކަވަނުވެ. މިހެކި އިސްތިސްނާ ކުރުވުމަށްޓި އަޅުގަނޑު އެންމެޢަނނެއް މައާފުކުރައްވާއިރު (ފަތަރްދުމުދަރާއި، ހެދުދިއަމުދާ ޑޭވިޑު، ސަރުކާރުގެ ޢަމުރުގަދަނުގެއެވެ.)

ކުރިގޭބާގޮތުރ އަހަރަކު އެންމެ 2000 ޕައުންޑެށް (މަހަކަށް 167 ޕައުންޑު) 100 އަހަރަށް ކުއްޔަށްދެއްވި އަހަރުގެތެރޭގައި ބިލްފުރުން 110 އަކަރު ބިމުގެ މުއްދަތުގައި، ފަރުޝާއި ނާސިރުގެ

ސަރުކާރުންވަނީ، ކުއްޔަށްދިނީ 30 އަހަރަށް ބޭއްވުމަށް އެއްބަސްވެވަޑައިގެންފައެވެ. 30 އަހަރު ހަމަވާނީ، 1990 ވަނައަހަރަށެވެ. ނަމަވެސް ކުއްޔަކާނުލާ ދެއްވިކަމަށްވިޔަސް އިނގިރޭސިންނަކީ ސީދާ ފައިސާއިންނާއި ބައެއް ޓޮނުގެޓޮނުގެން ބާއްޖޭގެ ތަރައްޤީއަށް ވަރަށްބޮޑު އެހީތެރިވެދިނެވެ.

ސަބަބަކީ އަހަރަށް އައްޑޫން ބިންކުރިޔަށްއެޅުނު އިނގިރޭސިން 30 އަހަރަށް މުއްދަތު ކުޑަކުރަން ގަބޫލުވިނަމަވެސް، މުއްދަތުހަމަވުމުގެކުރިން އައްޑޫން ފައިބައިގެން ދިޔުމަކީ، ވާނުވާކަމެއްކަމަށް ދިވެހިސަރުކާރަށް ކުޑަކުރެވޭނެ ހިކުމަތުގައި އޮންނަމެވެ. ނަމަވެސް ވީގޮތަކީ، 19 އަހަރަށްފަހު އައްޑޫން އިނގިރޭސިން ކުއްލިއަކަށްއަހަރަކަށްވުރެ ފައިބައިގެންދިޔައީއެވެ. 29 މާރިޗް 1976 - 27 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1396 ވީ ހޯމަދުވަހުއެވެ.

އިނގިރޭސިން އައްޑޫން ފައިބައިގެންދިޔުމުގެ މަގުއަރާދުވަސް ކުރިން ސިޔާސީގޮތުންގައި ހުންނަވި އަބްދުﷲ އަފީފުގެ ސިޔާދައް ފެޑަރަލްޖުމްހޫރިއްޔާގެވެރިޔާ އިބްރާހީމް ރަޝީދުން ދިހުވަރާއިގެންދިޔައެވެ. އެގައި ދިއްލުމާފައިވަނީ، އޭނާއަކީ ދިވެހިދައުލަތުގެ ކުރިމަތީގައި ވަރަށްބޮޑު ކުރިއެރުއްކަމަކީ، އެކަމުގެ ކުރިން ދިވެހިދައުލަތުން މަޢާފުދެއްވުމަށް އެދިފައެވެ.

ރަޝީދު ވިދާޅުވި އެވާހަކަ ބޮޑުވެރިޔާ އިބްރާހީމް ނާސިރު އަރިހުގައި ދުންނަވި، އަމީރާ ފަންނާގެ އިއްވުން ބާރުކުރުމުގެ ކުރިން ކުރެއްވީ. ނާސިރު ވިދާޅުވީ އައްޑޫގެ އެންމެގާ ރައްޔިތުންނަށް ދިވެހިސަރުކާރުންވަނީ، މައާފުދެއްވާފައި ކުރެއްވި. ކޮންމެގޮތެއްގައިވެސް، ކުރުމުގެ ތަނުގެއަކަށް ހުއްޓުވަސް އަބްދުﷲ އަފީފުވެސް އެއްވެ ރައްޔިތުންނާކަމާ އަފީފުވެސް އެމައާފުގެ ތަޅާގައި ހިމޭނުކުރެއްވީއެވެ. އިނގިރޭސިން އައްޑޫން ފައިބައިގެންދާން އުޅުނު ދިވެހިސަރުކާރަށް ރާއްޖޭވެސް މިކަމުގެ ޖޭސްޓަނިރޫހުން ޒަމާން ސިހުރު، އަފީފަށް ދިޔައިރުވަސް ފިޔަވަސްފުށުންނެވެ.

މިކަން ހިނގިގޮތުން ދިވެހިސަރުކާރުން ދެކެވޭއިގޮތް، އިނގިރޭސިން އައްޑޫން ފައިބައިގެންދާން އުޅުނު ދިވެހިސަރުކާރަށް ނޫނިގޮތެވެ އަފީފަށް އެކަން އެނގޭނެތެވެ. ނޫމަތަ އަފީފުގެ މަސްއަލަގޮތަކަށް ހަމަނުތި ހިއްވާސުތި ނަމަ، ފަހުން އެއީ، ހައްލުކުރެވުން ފަސޭހަ ނުވާނެ މަސްއަލައަކަށް ވެދާނެއެވެ، އިނގިރޭސިންގެ ލަފާއާއެކު ދިވެހިސަރުކާރުން މަޢާފު އެދުނީކަމުގައެވެ.

.... ދިވެހިދިވެހިބަސްގުނަވަނަވާހަކަ، އެވާހަކަ ކިޔައިދިނުމުގެ ހިތުފުރިތާފަވާނީ އެމީހަކު،

ބުނެއުޅޭއުސޫލުން، އިނގިރޭސިން ކިޔާ "އައްޖޫއޭ" ޔާއި ގާތްގޮތުގެ ހިތި އިނގިރޭސިން ފިޔުލާ ނިސްބަތްވީއެވެ. އެދުވަހުގެ އާދަކާދައާއި އެކަށީގެންވާ މަތިންނެވެ.

އަފީފުގެ މަރާއި އަވަހާރަވުން

އަބްދުﷲ އަފީފު ސޭޝެލްސަށް ފުރާވަޑައިގަތީ 29 ސެޕްޓެމްބަރ 1963 ވީ އާދިއްތަދުވަހު ހަވީރުއެވެ. އިނގިރޭސިންގެ އެޗް.އެމް.އެސް. ލޮކްލޮމަން ފްރިގޭޓް މަނަވަރުންނެވެ. ސޭޝެލްސަށް ވަޑައިގެންނެވީ އޮކްޓޯބަރ 4 ވަނަދުވަހު ހެނދުނު 10 ޖަހާކަށްހާއިރުއެވެ.

އަބްދުﷲ އަފީފުގެ މަންމައަކީ، ބޮޑުގޭ ހުސައިންބެއަރާނު (އަލްއުސްތާޛުގެ ބޮޑުގައި މަޝްހޫރު ބޮޑުގޭ ހުސައިންބެއަރާ) ގެ ފާތިމަތު ދިދީއެވެ. މިދޮންނަށް ބޮޑުގޭ ހުސައިންބެއަރާނު ނުވަތަ އަލްއުސްތާޛުގެ މި ހުސައިންބޭއްފާއަކީ، އާދައިގެ ބޭކަލެއްނޫނެވެ. އެއީ އެދުވަސްވަރު ނުވަތަ އޭގެކުރިންވެސް އައްޑުގައި އުޅުއްވި ކަށްވެރިންގެތެރެއިން، އަރާރުންނި ބޭކަލެކެވެ. ކުރީޒަމާނުގެ ފަސްޔޭތޮރިން އެމީހުން އެކަށްޓަކައިކަމެއް ހަދާގޮތަށްއެކަށީގެން، ޔާރާވާއާއެކުއިރާދަފުޅާއި، ކުކުރާފުރާ ދިރިތަކާއެކު އިސްލާހީކަންތައް އެކަކިބާވެސްހުރި ގަތުލްއާދާކުރައްވާ ބިޔަގަދަކޮށް ބަޔަކީއެވެ. މިއީ މިހާރުގެ އަހުލުވެރިންގެ ބޭކަލުންނެވެ. މިހެން މިދޮންނަށް މަޝްހޫރު ފާރިޝީއްދިކުރާ ގަބޫލުކުރާ ދުވަހަށްދިޔަ ޚިދުމަތް އަދިގަސްދުގެ ކުރިމަތިހިގައި އިސްލާހުތަކާއިގެން ވިދާޅުވުމުގެ ޖަނަވާރުތަކުރުން ފޮނުވާލެއްވީ، މިދޮންނަށް ބޮޑުގޭ ހުސައިން ބިއްލިބުގެ އެބޭފުޅުންގެ އަދުވަގުތުގެ ރައްޔިތުންނަށްދެއްކެވި ހެއްދެވީއެވެ. އަފީފުގެ ބައްޕާއަކީ، މަޝްހޫރު އެގޮދިރީގެ އަލިދިދީއެވެ. ޔާރާއަދުނީ އަފީފު ފުރާވަޑައިގަތުމަށް، މަންމައާ ބައްޕަގެ ބާފުޅުންގެތެރެއިން އަފީފުދިރިވަޑައިގަނެ ހުރިއިރު އައްޑު ދުނިޔާގައި ހުންނެވި މަރުދަނުދިދީއެވެ. އެއީ ސަވައިނު ހުސައިންބަރާ އަވަހާރަވީ އިންނެވި އަނބިކަނބަލުންނެވެ.

އަފީފަށް ސޭޝެލްސަށް ވަޑައިގެންނެވުމުން ދުވަސްވީ އަފީފުގެ މަންމަ އަވަހާރަވީއެވެ ދުވަސްކޮޅަކުއެވެ. ބުނެއުޅޭގޮތުގައި، އަފީފު ރަށްދޮރުކަން ފުރާވަޑައިގަތުމާ، ދުވަސްވީ މަންމައަށް ކަމުދާވެރިކަމުގެ ހިތާމައިގެ ސަބަބުން ނޫނެވެ.

މާތްﷲ މިދެބޭފުޅުންގެ ކުށްތަކަށް އަފޫކުރައްވައި، ކަށްވަޅުގެ އަޒާބުން ސަލާމަތްކުރައްވައި ފާފަތައް ފުއްސަވައި ރަޙްމަތްފުޅާއި ސުވަރުގޭގައި މަޤާމުދެއްވާނދޭވެ. آمين

އައްޑޫމީހުންނަށްދެއްވިމަޢާފު

ފުރަތަމަ ފަހަރު ހަވަރުތިނަދޫ ސަރުކާރުގެ ބާރުގެދަށަށް ގެންނެވުމަށްފަހު މޮލްޑިވްސްޓާރ މާލެއައީ 20 ޖުލައި 1959 ވީ ހޮމަދުވަހުއެވެ. މާލެވަޑައިގަތްމާ 3 ވަނަދުވަހު ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާސިރު ކުރެއްވި އެއްކަމަކީ، އައްޑުއަތޮޅުގެ އެންމެހައި ރައްޔިތުންނަށް، ތިރީގައި މިވާ ސިޓީ ފޮނުއްވުމެވެ.

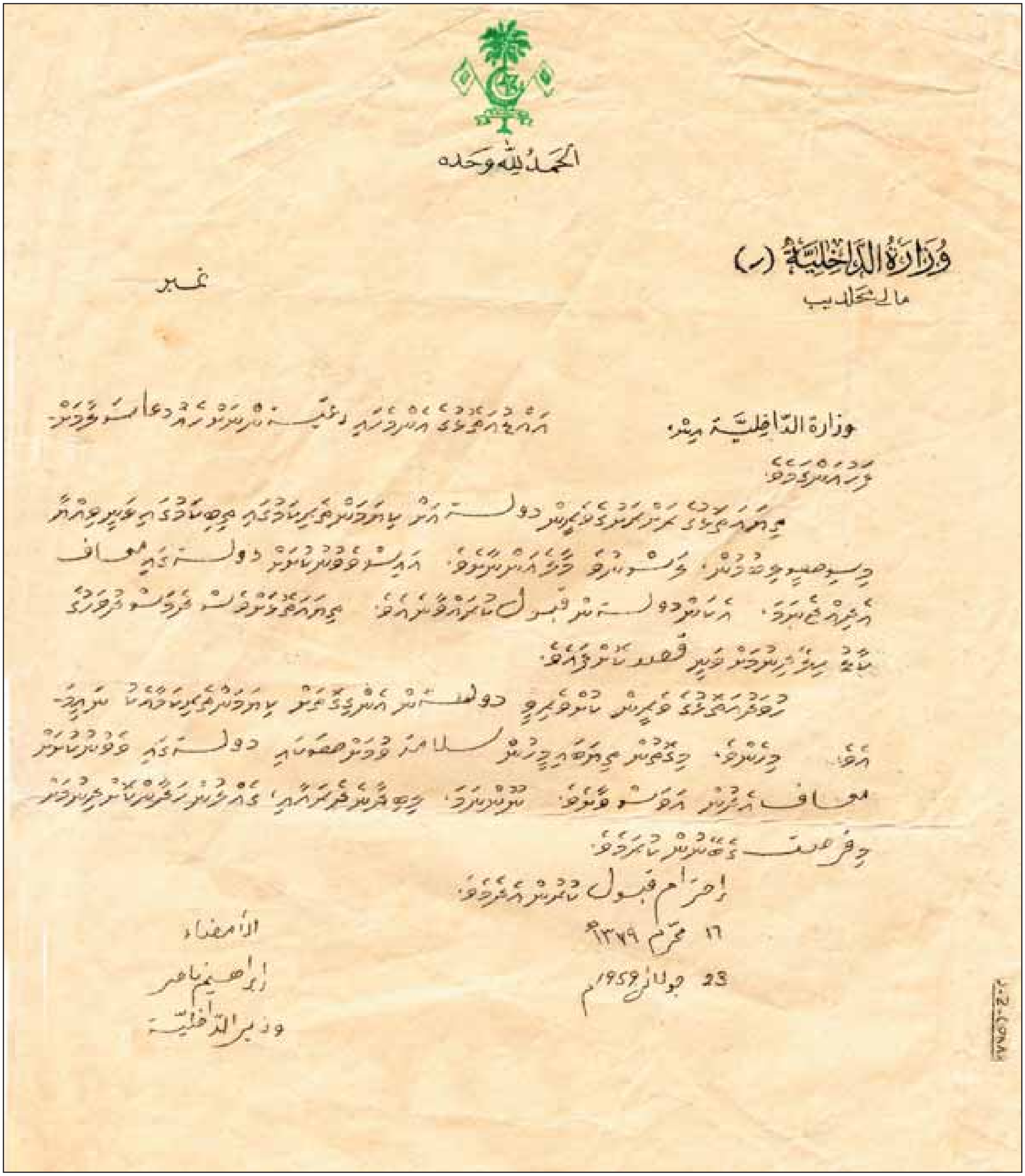

الحمد لله وحده

وزارة الداخلية (ر)
مالى محلديب

نمبر

١٦ محرم ١٣٧٩
23 جولائي 1959م

الامضاء
ابراهيم ناصر
وزير الداخلية

އިސްވެދިހަސްބީ އައްޑޫރައްޔިތުންނަށް ޖޮނު އްވިދުވަސްވަރަކީ އިނގިރޭސިންގެ އެހީއާއި ވަދަރުތިބިގެން، ހިތްވަރާއި ބާރުދީގެން އައްޑޫގައި އުފެއްދި ސަރުކާރު ދުވަހުންދުވަހަށް ހިދުބޮޑުވަމުން މާޖާވަމުންދިޔައިރުވަސްވަރަށް. މުސްތަގުބަލުގެ ބަނދަރު ދަރުހާއިރުން ހުވަފެންމަކާން އައްޑޫރައްޔިތުން މިބުން އުކަނިގެންވަނީވެސް ވަރަން އުޖުވަންނެވެ. ތިބުން ބޮޑު ހިތްވަރަކަށް ވީރުމުގެ ސަބަބުން ހިވިފުއްވެ. ނަތީޖާއަކީ ދިވެހިބޮޑުވަޒީރުގެ ސިޔާސަތުގައި ހަރުކަށި އިންޒާރު އައްޑޫ ރައްޔިތުންނަށް އައްކަކަން ނުވުމެވެ. ނަތީޖާއަކީ އެކަމާ އަޑަންހުރުމެވެ.

ސުވާދީބުގެ ދައުލަތް ޖެހިގެންގޮސް ހުއްޓިގެން ދިޔައީ އެކަމާ ގުޅިގެން އައްޑޫއަށް ދިޔަ ބޭފުޅުން ބަހައްޓާފައިވާ މަގާމުތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ. އެކަމާ ގުޅިގެން ބޭއްވި ޖަލްސާގައި ސުވާދީބުގެ ރައީސް އަފީފް ރަޝީދު ސަރުކާރުގެ ވަކިކުރައްވާފައިވާ ފަރާތް ހޯދުމަށް ދަރަނިވެރިކަމަށް ދިޔައީ

ދިވެހިސަރުކާރާއި ވަކިވެ އައްޑޫގައި ވަކިވެރިކަމެއް އުފެއްދުމުގައި އިސްވެދިހަބޭފުޅުންގެ ތެރޭގައި އޮތީ، ވަރަށްބޮޑު ގުޅުމާއި އެއްބައިވަންތަކަން ހިނގަމުންދިޔަ ހަޑިގަދަކަމެއް، މުޅިއަތޮޅުން އެއްއަޑަކުން ބުނެވުނެވެ. ދިހާނަން މިދަންނެވި، އެބައިމީހުންގެ ނަނގު "އެތޮޅުގެ" ބައެއް ސިއްރުތަކެއް ދިވެހިސަރުކާރާއި ދިމާލަށް، ބަޔަކާވެސް އެހެން ގޮތަކުން ހުރެ އަމިއްލަ ފިކުރުގައިގެން ހަރަކާތްތެރިވިއެވެ. "ދިރި" ދަށުން އެއްބައިވަންތަކަން އުފައްދާ ކަމާއި އިސްތިޤުލާލުގެ މަގުން، ދާދިހަ ރާއްޖެއިން ދުރުވި ކަމެއް ހިނގައިދިޔައެވެ.

މަޖުބޫރުވެގެން ސަރުކާރާއި އެއްގޮތް ވާން އެކަމަށް މަޖުބޫރުވިކަން އަހާލާ އައްޑޫރައްޔިތުންގެ އިސްވެރިންނަށް އެކަމަށް ހިތްވަރުދީ ވަކިވެރިކަމުން ދުރުވިއެވެ. އެންމެފަހުން ކަމާ ހިއްވަރަކާއި ގުޅުމަކާއި ހިފައިގެން ހިނގާ ސިޔާސީ ދަތިތައް ދޫކޮށް ދިވެހިސަރުކާރުގެ ދަށަށް ވާން ނިންމިއެވެ. ރައްޔިތުން ދިވެހިރާއްޖެ ސަރުކާރާއި އެއްކޮށް ބައްދަލުވުމުން ދިވެހިރާއްޖެއާ ގުޅިގެން ދިޔައީ އެއްކޮށެވެ.

އައްޑޫ އަތޮޅުގެ ރައްޔިތުންގެ ނަމުގައި، އައްޑޫގެ ވެރިޔަކަށް ތިއްބެވި 48 ބޭފުޅުން ސޮއިކުރައްވައި، މިސްކިތަށް ގެންގޮސް ގެންދިޔަ ދަރުވާރު ދިވެހިސަރުކާރަށް ހަވާލުވި 3 ގޮނޑު ގެ ބިމުން، ޖެހެނީ ސަރުކާރުން ދެކެވޭގޮތް ސާބިތުކުރުމަށް އެވަނީއެވެ. މިއީ 25 ސެޕްޓެމްބަރު 1963 ގެ ބިމުގެ ކަމެވެ.

މިހާތަނަށް ހުރެވޭ ދެކެވުނު މިއިޚުލާޞް "ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދިރުއަމާ" ހަމައަށް ގެންގޮސްދިނުމަށް، ބޮޑަކަށް ކުރެވި ބައިނަލްއަޤްވާމީ ދަރަޖައިގެ އިސްކަމެއް އެދުމެވެ.

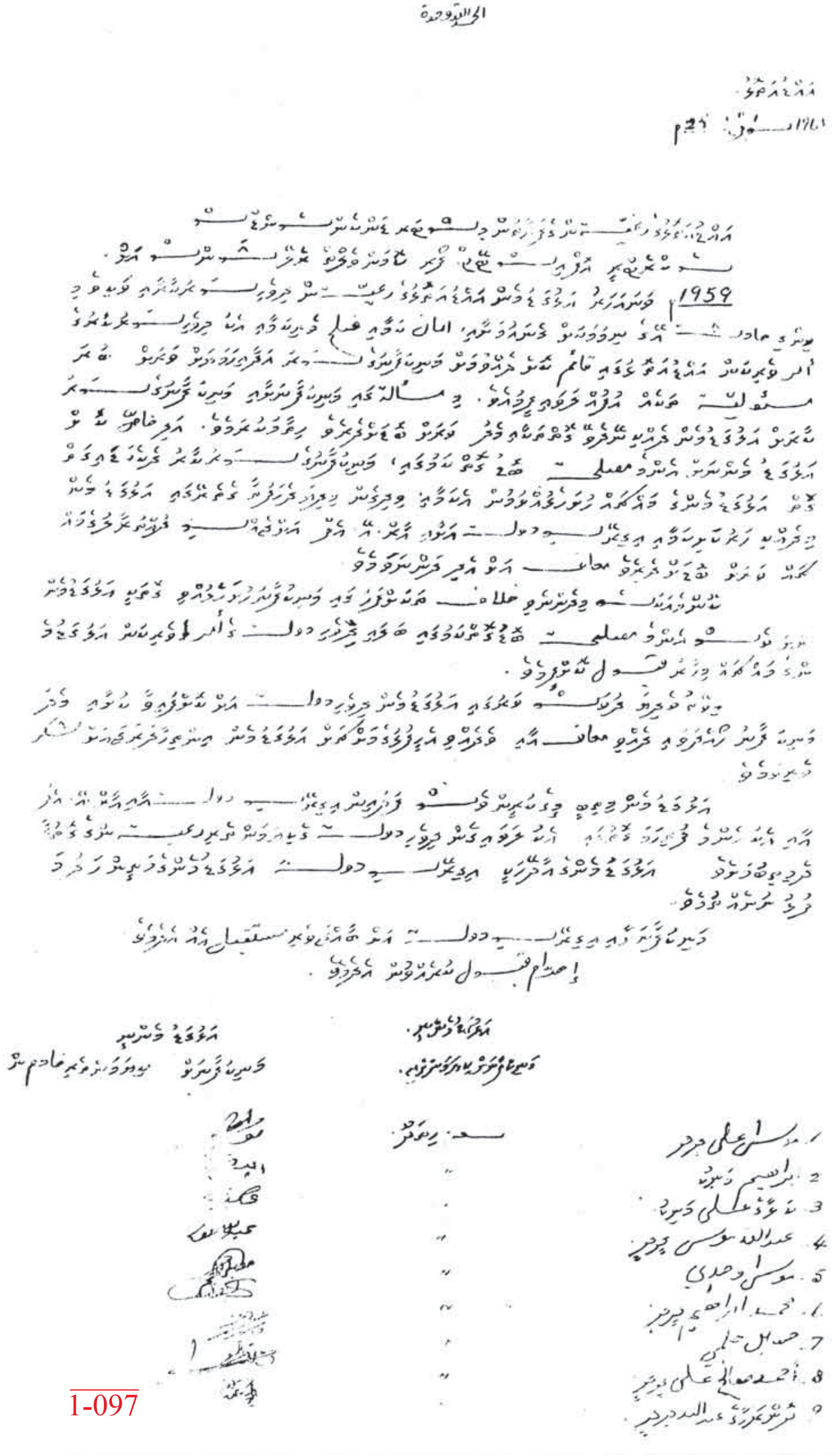

الـ[illegible]وحدة

ނަންބަރު:

[illegible] 1961

[illegible]

[illegible] 1959 [illegible]

[illegible] امان [illegible] فعل [illegible]

[illegible] قائم [illegible]

مسئوليّة [illegible] مسأله [illegible]

[illegible] خاص [illegible]

[illegible] مصلحت [illegible]

[illegible]

[illegible] معاف [illegible]

[illegible] خلاف [illegible]

[illegible] مصلحت [illegible]

[illegible] قبول [illegible]

[illegible] معاف [illegible]

[illegible]

[illegible] مستقبل [illegible]

إحترام قبول [illegible] .

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

1. موسى علي ديدي
2. ابراهيم ދީދީ
3. [illegible] علي ދީދީ
4. عبدالله موسى ديدي
5. موسى وحيدي
6. احمد ابراهيم ديدي
7. [illegible] علي
8. احمد صالح علي ديدي
9. [illegible] عبدالله ديدي

1-097

10.	[illegible]	ސ. ހިތަދޫ
11.	إدريس أحمد ديدي	〃
12.	عبد الله مجدي	〃
13.	عبد الله حلب	〃
14.	ابراهيم شاكر	〃
15.	ا فهمي ديدي	〃
16.	ابراهيم علي ديدي	〃
17.	[illegible] علي ديدي	〃
18.	إدريس خطيب	ސ. މީދޫ
19.	إدريس وحيدي	〃
20.	عبد العزيز	〃
21.	إدريس حنفي	〃
22.	إدريس منير	〃
23.	أحمد ظافر	ސ. ހުޅުދޫ
24.	ابراهيم أنيس	〃
25.	أحمد ظهير	ސ. ފޭދޫ
26	عبد الله ناقد	
27.	عبد الله باقر	〃
28	محمد رسمي	〃
29	عبد الله فاخر	〃
30	محمد وحيد	〃
31	ابراهيم فهمي ديدي	〃
32.	محمد نجيب	〃
33	علي عبد الله	ސ. މަރަދޫ
34	[illegible] توقان	〃
35.	ابراهيم محمد	〃
36	حسن أحمد	〃
37.	محمد توفيق	〃
38.	علي [illegible]	〃
39.	محمود تقان	〃
40.	علي تقان	〃

1-098

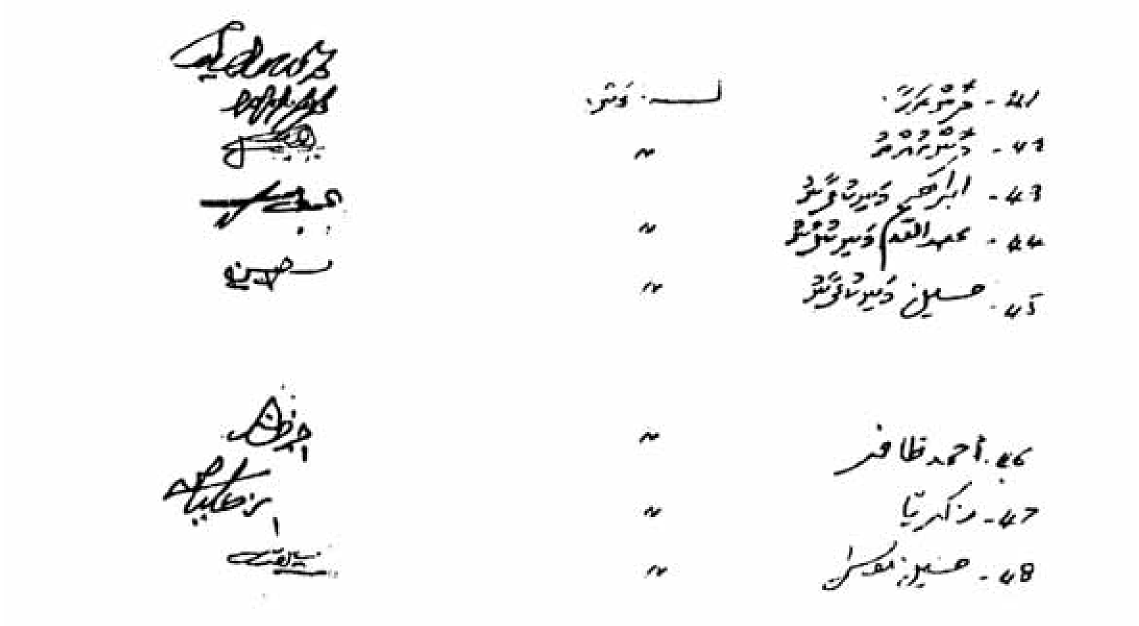

41 - [illegible] ލ. ވަށް

42 - [illegible] 〃

43 - ابراهيم ވަޒީރު[illegible] 〃

44 - عبد القادر ވަޒީރު[illegible] 〃

45 - حسين ވަޒީރު[illegible] 〃

46 - احمد ظافر 〃

47 - زكريا 〃

48 - حسين [illegible] 〃

ހަވަރުމިނަދޫން މީހުންބާރައި، އެބަޔަށް ފަރުމާކުރުމުންނާ 48 އަދަދުފުރުން ފާހަގަކުރުމަށް ބޭއްވި ޖަލްސާއަކުން ފުރުސަތުވާހަކަ، މާދިރުގެ ފުރުސަތުގެ އިރުގައި. ހިތްޕަރައިރިހިއެވެ. ޝުކުރުބައިހާލަތު ކިޔަސްނުކުރާ ތަނުގެ ކުރަހާފަދަތާގެ ހުރި، ހަމައެކަނި އެންމެ ފުރަތަމަ ކުރިމަތިލާން ތިއްބާއެވެ. ކުރިޔާ ކުރަނީއާއެވެ. ދޫކުރި ހަމަދޫކުރެއްވިއެވެ. ކުރާމިހާ ނުވަތަ ހަދާމިހާ އެއްބަސްވިއްޔާ ނުވިއްޔާ މެއެވެ.

އަދިގަނޑުމެއަށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބާރުވަޒީރުކަމާއި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ކަންކުރާއިރު ވެރިކަމާ އިބްރާހީމް ނާސިރާ، އޭނާގެއަސްލު ވަރަށްވުރެ މާޒީގެ ހަކަތަރަވަރާ ޙިސާބުއެއްވުން އެދިމެވެ. އޭނާގެ ކުރެއްސެވިކަމަށް ހަވާސްކަމަށްވެސް ނުނަވެ. އަދި ނާސިރަށްވުރެ އައިވެރިކަމަށް ފޫޅިއާކަމަށްވެސް ނުނެވެ. އެކަހަލަ އެއްވެސްނިއަކުރު އަދިގަނޑުގެ ނަލެވެ. މިކަމުގައި އާދިއްޔާގޭ އެއްވެ ބާރުމުކަމެވެ. ކުރެއްވުމަށް އެފަރަކަވާނީ ދެނޑުވިއްޔަށްވެއެވެ. އެއީ، ކަނޑައަޅާ އެއްފުރުޞަތުފަހަރު، އަސްލުފުރު ޙިއްޔިހަނދީ ހުއްޖަތުގައި ވެއޭ ދަންނަވާލަމުއެވެ. އަދި އެއްފުރުގެ ވަރަކަތެއްކާފަހަރު، އަސްލުފުރުގެ ވަރަކަތެއްކަން މަނާވެސް ނުކުރައްވަމުގެ - (އަސްލުކާވެސް) ދަންނަވާލަމުއެވެ.

މިވާހަކަވެސް

އަޅުއައްސަވާލައްވަމާ!

281 ވަނަ ސަފްހާގައި ސުވާލެއްދަންނަވާލާފައިވާނެއެވެ. ސުވާލަކީ:

މިހުން ބާރަށް ހަވަރުވިންސަރު ފަޅުކުރީ، އުމުރުން ހަމަ މަޑުމަޑުން ތިއްބާތޯ؟ އެވެ. ކުރިޔަށްބަލައިލަން އޭގެ ޖަވާބުވެސް ދަންނަވާލެވިފައިވާނެއެވެ. 284 - 285 ސަފްހާގައެވެ.

286 ވަނަ ސަފްހާގައި ދަންނަވާފައިވާފަދައިން 2008 ވަނައަހަރުގެ ފެބްރުވަރީމަހުގެ ފަހުކޮޅު ހަވަރުވިންސަރުއަށް އަޅުގަނޑު ދިޔައީމުއެވެ. އެއްބަސްވުމަކީ އެތަރުގެ ފަސްގަނޑުގައި ހިނގާލައި، ދިރިއުޅުމުގެ އާދައިގެދުވަހުގެ ހަރަކާތްތަކެއް ހަމަޖެހުން ދެކެލުނުމެވެ. ބަލާލުމެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެރަށަށް ފިޔަވަޅުއާ، ރާއްޖޭގެ އެހެންއެއްވެސް ރަށަކަށް ފިޔަވަޅެއްލާފައި ނުވާކަމަށްދަންނަވަމެވެ.

ކުރިންވެސް ދަންނަވައި ހިނގައްޖެދުވަހުން އަޅުގަނޑަށް، މިނަކަށްމަކުގައި މިނަބަރަކު ވިސްނާގޮތަށް ވިސްނުންތެރިންގެ މިހާރުވެ. މިފަހަރުވެސް މިވެ އެހެންނެވެ. މާލިނިސްޓަރުވެސް ރައީސްގެ ހުރިހާ މަޤާމެއްގައި ހުރެ އަޅުގަނޑުގެވެސް ރައްޔިތުންނާއި ރަހުމަތްތެރިންނާއި ދަންނަވަމުން ތިބޭނެއެވެ. ކުރިއަށް ވަރަށް، ހިތްހަރާ، ހައްދު، އިތުރުކުރާވަރުގެއާއި ނުވަތަގެއެވެ. (މިދައްކަނީ 2008 ވަނައަހަރުގެ ކުރީކޮޅުގެވާހަކައެވެ. މިވާ، ކުރިއަރުވާލުމާ، އެއަހަރުގެ މެދުއާހަރުގެއްސަރު އަޅުގަނޑުގެއިސްލާމީ ނަފްސާއެއް އެހެންމިހަމެވެސް އިސްލާމީދީނުގެ ކުރުވާހަކައެއްވެސް ދަންނަވާލާފައެވެ. ވާހަކަ ނުވެވުނަސް، އަދި ކުރާބަހަށް މަޖާމާމޭރުކަމުގައިވިޔަސްވެއެވެ.

އެކިފަހެއްގެ ދަންނަވާފައިވަނީ 2008 ވަނައަހަރުގެ މުއްދަތުއަށް، ކޮންމެ ފަސްއަހަރަކުން ފަސްއަހަރަކުން ބާއްވާނެ އިންތިޚާބު "އެއްކަމަށްވެއްދިޔަ ޖުމްހޫރީ" ވަރަށްމޮޅު ޖުމުހޫރިއްޔާ ބާއްވާނަން ދުވަސްވަރުއްދުންނެވެ. ބައިވެރިންވެސް ގިނަވެފައި، ހިތްގުން ހަރަކާތްތަކެއް ފުރާވެފައި، ކުރިވުމަށްބަދަލުވުމުގެ ފެށުން "ހަދާކަ" އަޅުވެސް މަޅަ އެންމެއްމެއެވެ. މުޖުތަމަޢުގެ ނަގާބީގެ އަޅުވިއްޖާ، ހިނގައިދިޔަ އަލިއެޅުއްވުން ހިތްހުރިއެވެ. "އަހަރެން އުމުރުގައި ބައިވެރިވިއަކު، އެންމެ ފަހުއެވެސް ހަރަކާތްތެރިވީ، އެންމެ ދުވަހުއެވެސް ނުކުރެ، މިހާރުވެސް މިއިންތަޒާރު އިންތިހާއިން ދެކެން، އެ "މުޖުތަމަޢު" ޖަހަމުން އެއްވަރަށް ދެވަނަ މާރަނގަޅު ނަތީޖާ

ހަމަހަދާނަމެވެ. އެކަމަކު އެހެނެއްވެސް ވާހަކައެއްނުކުރާނަމެވެ. "ބޮޅުފޮތުގައި" އެމުބާރާތުގައި ބައިވެރިވާމީހުންނަށް ފުރިހަމަވާންޖެހޭހާމަކަން (ޗ) ގައި ބުނާ ވާހަކައަކުންނެވެ. އެހެންމީހުންނަށް ނޫނީގުމުނަސް އެ "ވާހަކަ" އަހަރެންގެކިބައިގާ ފުރިހަމަކަމުވާކަން ވަރަށްރަނގަޅެން އަހަރެން ދަންނަވަމެވެ...... ރާއްޖޭގެހުރިހާސަރަހައްދެއްގައިވެސް އަޅުގަނޑު ދަންނަވަމުން އުޅުނީއާ ދަންނަވާފައި، މިވާހަކަ ނުދަންނަވައި ނިންމާލާފައެއް ހަމަނުވީއެވެ. އެކަމުގައި މިހުނަރު ދުނިޔެބަސްބަސް މަޖާމޮޅުކުރުގެ ހިއްސާއެއް ނުކުތުމާގައި މާތްޖުވެރިކަމުގައިވާކަމަށް ފޫޅުކަމުގަދުނު ހިއްސާއެއްވީ ހަމަސްމަދުކަމާއި)

ކަންމުހިންމުކަމެއް ދެމަސްވެ މުސްކުޅިއުމުރުން މިދުވަސް، ރާއްޖޭގެރައްޔިތުން ދަމުގެ ސުކުތުވީއެވެ. އެއްގޮތަކަށްވާނީ ދަންނަވާފާ ވަރަށްވެ. (ކަންމުކަމުކާ އެއްފުދައިން މިކަމުގެވެސް ސަބަބުތަކެއް ހުންނާނޭއެވެ.) މިދަތުރުގެކުރިން، މާލެއިން ދެކުނުން އެންމެދުރަށް ދިޔުމީއިވެސް، ކުޅުދުއްފުށި (ހ.އަތޮޅު) ކައިރިފުށް ހަމައަށްވެ. އެއީ ފަޅުރަށަކަށެވެ. ހިޔާދުގެން މިއުޅޭ، އާދިވެހި ފަރަނުފުރުއަށް ހަމަ މިދަތުރުގައި، ހައްދުންމަތީ (ލ.އަތޮޅު) ކުރިން ވަކިވަކި، މިހާރު ގުޅުވިފައިވާ، ކައްދޫ، މާނދޫއާ ގާދޫއާ ގަންފުށި ބޮޑުމަހަކަށް ކަލޭގެ ޖަޒީރާގަކަން އަދި މިލާދުގެ އަށްވަނަ ގަރުނުގެ އެއްބަސްވާ އެއިބަވާ ކިޔެވިގެން ހިއްސާއެއްވެ. އަދި އެއްބައިމީހުން ހައްދުންމަތީ ގަމަށް، ދިވެހިންގެ ތާރީހުގެ ދިވެހިންގެ އިސްލާމްދީން، އެއްޗެކަމުން އަސްލުގައި ވާބެވޭހިންނާއެއް މިނިކަމާއިލާރީއެގައިވާއި (ގަދޮދަވެބޭގެ) ހަކަސް އާދެ! މަޝްހޫރު ހަކަސް މާލެއްދުރުންގެ ދަރުވެސް ނުސްކުރުމެއެވެ. މިހާ......

ހަމަދިވެހިގެއިވެސް ވަރަށް ދަންނަވާވަރުގެ އެކުލެވިގެންވާ ދަންނަވާލުމުގެ ބޭނުމެވެ. އަދުގަނޑު ހިނގައްޖެނަމަ، އެއްކަލެއްކަލަކަށްދިޔައީ، ދެން ބޭނުމާ ކަންކަލާއްމު އަހަރުން ފުރަންދުން ފަހުން ނުފެތިވަރުގެއެވެ. ނަމަވެސް އެއިން އެއްވެސްފަރުމަކަން އެރަހަން ދެކެއް ނޫނީގެއެވެ. ބޭނުނު ދަންނަ އެއްވެސްމީހަކަށް ނޫނީގައި، އާދަވެސް ކަނޑުދުމަހަކު ރަހަރުއަރާފައިބާ ދަރުމަރުވެރިން ފަހަރު ދަމުރުވެރިއާއިގެ ގެމުގައިގެނޮ އަޅުގަނޑު ގެބޭނުން ފުރިހަމަކަލާރުމަކަވެ. ބޭރުދާނަގަ އަޅުގަނޑާއަކު ފަސްމިހުން މިދަމުރުގައި ބައިވެރިމިވެ.

ދަމުރުކަރިއަޅުގަނޑު ހަމަރުމިނަދާތުމަސްރާބަޖަ ހުއްދުން، ރައްޔާބަގެޅުއްސުން ކަރިއާސްހަރާއިމި ފައިހަރި ވާހަކައް ހަނދާނަށް އަހަރުހަފުރެވެ. ފުރަމަފަސް ހަނދާނަރުއާ، ކަލެއިރު ސަރުކާރުގެ

ބޮޑެތިންގެ ދާރުލްއިޤާމާގައި އުޅުއްވި ހަވަރުމިނަދޫ ހަސަން ހަމީދެވެ. ކުޑަކުދިންގެ މަރުކަޒުގައި އަދުގަނޑު ހިމެނުނުއިރު ހަސަން ހަމީދު ހިމެނިވަޑައިގަތީ، އެންމެބޮޑުމި ކުދިންގެތެރޭގައެވެ. އަދިއޭރު މަޖީދިއްޔާގެ އޭރުގެ ހާއްސަފުރާވީގެ ސަފަރުގެ ކުދިންގެތެރެއިން އެންމެއިސް އާދިސަވަރުވެ. ބޮޑެތިންގައި ހަސަން ހަޔާތުން ހާއްސަވެފައިވާ ނަމްބަރަކީ 19 އެވެ. އަދުގަނޑުގެ ނަމްބަރަކީ 33 އެވެ. (ހަސަނާން ކޮންކަމެއްގައި ނުވަނިސަދަ) ހަސަން ހަމީދު އަވަހާރަވީ، ހަވަރުމިނަދޫ ފަހުކުރުއްވައި މަޖިލިސްއިން ކުދިންގެތެރޭގައި މަތިވެރިވެގަތެވެ. މާތް الله އެކަލޭގެފާނުގެ ފާފަފުއްސަވައި ކުށްތަކަށް އަފޫކުރައްވައި، ކަލޭގެފާނަށް ސުވަރުގެ ދަރަޖަ ދެއްވައި، ސުވަރުގޭގެ ނިޢުމަތްތަކުގައި ދިރިއުޅުއްވުން ނަސީބުކުރައްވާށިއެވެ. آمين

ހަވަރުމިނަދޫއަށް އާދެވުނުއިރުން، އެހެން އަތޮޅުތަކުގެ ދަށުފަށުގެ ޓީޗަރުންނެވެ. އެކަމަކު އިތުރުން ތަޢުލީމުދެއްވި ޓީޗަރުންނެވެ. މިއީ ދިރިއުޅުއްވި އެޓީޗަރަކަށް، މީގެ 53 އަހަރުކުރީގެ ޓީޗަރުއަންވަގާމީއެވެ. ހަމަގަމުގައި، އަތޮޅުތަކުގައި ހުރިގޮތް މިއުޅޭ، ދިވެހިބަސް ވަޒީފާ އިބުރާހިމު ނާސިރު މުޙައްމަދު ވަޒީރުގެ ޓީޗަރުކަމަށް ވަޑައިގެން ޚިދުމަތްކުރެއްވި ހަވަރުމިނަދޫގެ ބޮޑެތިރާ ހަވަރުމިނަދޫ ގަންނަވާ ދަރިވަރުގެ ޓީޗަރަކެވެ. މިއީ އެޓީޗަރަކަށްވީ ހަވަރުމިނަދޫއާ، މިހާރުގެ ހަވަރުމިނަދޫ ހާއްސަ ދަރިފުޅާ ދަރިވަރުންނަށް ޓީޗަރުކަމުގެ މަޤާމުގައި ނަގަހައްދަވާ ނަމަކީ علي نجيب އެވެ.

ހަވަރުމިނަދުގެ ވާހަކަ ފުރަތަމަ އަތޮޅުތެރޭ މަހާއަތުޙަރަކާތް، އަހަރު ނުކާމް “ސަރުކާރުގެ ޚަބަރު” ގައި ހުންނަ މުޙައްމަދު އަލީނާގެ ޗިޕާއްވުމެކުރުންނެވެ. އޭގެތެރޭގައި ގިނައިން އަންނާރި ޓާއްޗިކައަރް ކުރައްވާ ދަރިވަރުންތަކުގެ ވާހަކައެވެ.

އޭގެ ފަހުން ހަސަނާނާ އަންމަޖެއިގެން ފުރަތަމައެގެން ނުކުއްބަޖާކަންމައެވެ ހަވަރުމިނަދޫއާ ދަރިކަނޑާއި އަތޮޅުތަކުގެ ވާހަކައަށް ހިންގުމުގެ “ދަންތައްކުރާގެ އަންޖެދަތުރު” ގެ ނަމުގައި މަޝްހޫރު ތަރިކާފިޔާތްތައް ހުރިކާމް ހިތްބަޔާޓު ފުރަތަމަ އިސްލާމީ ދިދި ޖުއްމާ ތަޢުލީމުދެއްވާ ކުލަސްތަކުގެ ލިޔުމެއް ކޮށްފާޔާތް ފުރަތަމަ ބަހުރިސް އަތޮޅުތެރެއިން އަހަރު ދިއުމެއް ފިލާސް. ނުވަތަ ބޭރުގެ އާއްމު ނިޒާމްތަކުގެ އެވެ. އަހަރު މީގެ 67 އަހަރުކުރިން ހިޖުރައިން 1366 ވަނައަހަރު އޭރު ކުރައްވާ ތަޢުލީމުގެ ވާހަކައެވެ. ތަޢުލީމުތަކުގައި ހަމަހިލާ (ކަޕިޓަލްއެއް ނޫން) ނަމައިގެން ދުއްވާ ސަރުކާރުގެ ބޭނުންކުރެއްވިއެވެ. (މިވާހަކަ މިފަހަރު ތަންނަވާމީހުންނާ، ހިތްހެޔޮ، އޭނާ ދިރުއްވާފައި އުޅެނީ، ހަވަރުމިނަދޫގެ ތާރީޚުގެ ހަތަރު މުހިއްމު ބައެކެވެ. މިގާ، މިދުއްކެނި ހަވަރުމިނަދުގެ ވާހަކަ ކަމަށްވާތީ، މިދިއުމުގައި

އެބައިވެސްވާނީ ހިމަނާލާނެވެ. މިގެ 67 އަހަރުކުރީގެ އަމިއްލަރަދުގެ ހާލަތު އަހާލާތްނުވާން ހަވަރުތިނަދޫގެ ދަރިއަކު ހުރިގޮތްތޯއެވެ؟ ވީމާ....... މުހައްމަދު އިސްމާޢީލްދީދީ ލިޔުއްވައެވެ:

21 ޖުމާދަލްއައްވަލް 1366 } އާދިއްތަ
13 އޭޕްރީލް 1947

މާރުޖިގަލާ ބަނދަރުން ފުރުން:

މިއަދު ފިއްސާރަނަމަވެސް އިރުއްވަރުއްދޫނުވެ. އަދި ވައިވެސް ކޮޅެއިރާރު ރަނގަޅެވެ. ހަވަރުތިނަދޫއާ ދިމާއަށް އެއްއަޅުދޮވާކަށްނުވެސް ހިފައެވެ. ދުވަސް 8:30 ވީއިރު މާރުޖިގަލާ ބަނދަރުން ފުރައިގެން ހުރިހާބަޔަކާއި ކުރާހަށް ނުޖެހުނެވެ. ތިނަދޫއާ ދިމާއަށް ނާ ދުވާނުފަހައިފިއެވެ. ގެނދުރުފަހު ދުވަހެއްބައިވީއިރު ހަވަރުތިނަދޫގެ ކައިރިއާ ނައުކާދު ޖައްސައިލީމުއެވެ. ތިނަދޫއާ ކައިރިވުމާއިއެކު ހޮދުއަޅުގެ ހިނގުމާ ރަވާފެލްހިބި ވީދު އަރިހުދިރިއާ، ގައްދަޅުގެ އަރިހުމަނިކާ، އަދި ބަގުފެއެގެ އިބްރާހިމް މަނިކު ދޮންޖެއްގައި އައިސް ނާކުޅޭނެ އަރައްޖައެވެ. ބަގުފެއެގެ އިބްރާހިމް މަނިކު މިދުވަސްވަރު ހޮދުއަޅުގެ ހުޅި، މާފުށި ސަރުކާރުން ފެނެއްމިލާ، މާގަނޑުބޭކާ ތިބި ފައިދުވަރަބޭރޭގެ މީހުން ހަވަރުތިނަދޫގެ ބަންގާސީފަހުން ގެނައިނޑުގެއިނދެވެ. ވީރު އަރިހުދިރި އަލުގަނޑުގާއި ބައްދަލުވެ ބޮޑުނޭކަމުގެ އަށްޓާ އެއްސެވެ. ދުން މާދަމާ ހުނދުމް ޖަޖާގެ ބަގުފިފޭގެ ދިރިހުންނިއްބާ ދުނދުބެކަރު ދުވޮށް އިނގިރޭސިއްޔާގެ ހުރުމަތް އަނގާދުއި ހަފުރުން ތިނަދުވަނަ ދުއިބަށް ވާހަކަ ބެލްތިރީމުއެވެ.

އެމީހުންނާ އެކުގައި ސަރުކާރުގެ ގޮޅިން ހަދުވައި މާކަލުހަރުއްވާ ނުކުމުން ފައިބައިފިއެވެ. ދުން މިއަދު ހަވީރު 3:40 ވީއިރު ހަވަރުތިނަދުއަށް ފައިބާ ރަށުތެރެ ބަލާހިނގާލީމެވެ. ރަށުގެ ބަޔާސީލު (އެއީ ފައިބަލާ ބަލިވީހުން އެއްފަހަރުގެބޭރުފައި ދިބޫރަނަށް ގެންދާނެވެ.) އާއި މަދަރުސާގެ ދަރުވަރު ކުދިންގެ ކާސްރަތު ބަލާހުރުމަށްފަހު 6 ޖެހިއިރު އެނބުރި ނައަށް އަރައިފީމެވެ.

ހަވަރުތިނަދޫ:

ހަވަރުތިނަދުއަކީ މާލޭގެ 2/3 ބައި ދިގުމިނުގާ، ބައިމިޔަރާތަކަށްވުރެ ހަނި ރަށެކެވެ.

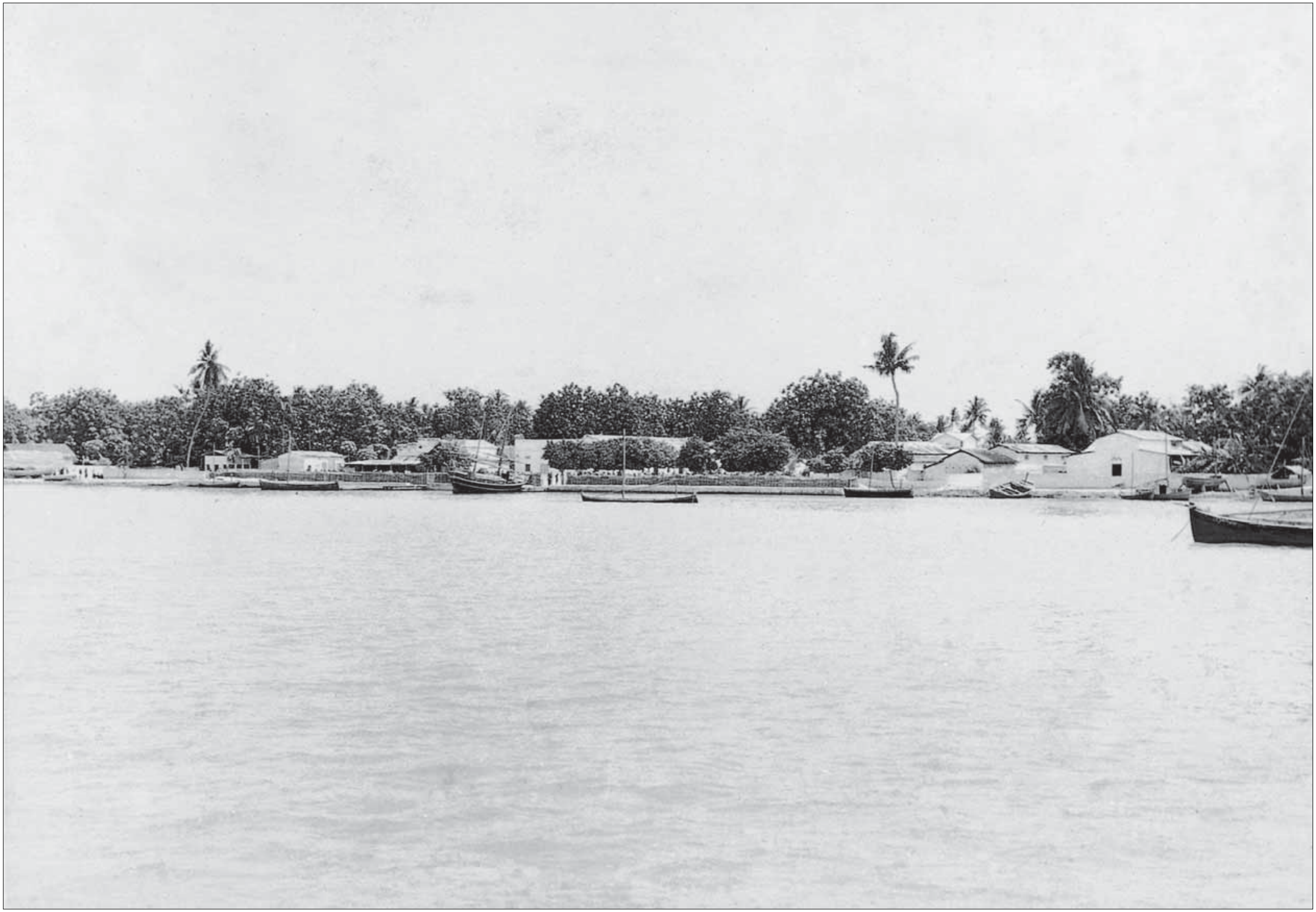

1-100

ހަވަރުތިނަދޫގެ ކަލަ   18 ޖުލައި 1959

ރަށްކައިރީގައި އޮޑިފަހަރު އަޅަންފުދާކަހަލަ ރިޑީ ބޮޑުމިނެއް އޮތެވެ. ރަށަށް ވަންނާން ރިޑީ ރަނގަޅު ނެރެއް ނެތެވެ. ފަޅުތެރެ ވަރަށްރަޑިއެވެ. އަރާފައިބާން 40 ހަކަށް ފޫޓުގެ ދިގުމިންގެ ފާލަމެއް އޮތެވެ. ފާލަންމަތިން ފޭބުމާއި ކުރިމަތިން ފުނުނި ވާރޭ ދޮރޯއްޖެވެ. ވާރޭގައި ވަރަށްބޮޑު ގެއްކެއްގެދޮރާގައި ރާނާފައިހުރި ފަހާއިގެ ދަރަނިމަހުގައި ދުރުންފާއި އުނދޯރުގެމަ އުޅެއެވެ.

ތިބޭތައް ގެއްލުމުގެ ބޮޑު ވަނަވަރު ވަރަށްބޮޑެވެ. މަދުމަދުން ރޯއްދަސް އުޅެއެވެ. ގިނަގެތީގެ ބޭރުފާރު ވަނީ، ފާފަލެވެ. ވަރާއި ބިޔަމަތި މަގުމަތީ ފަޅާފަޅައި ގޮދުރެވެ. އެބައިމީހުންގެ މިނުވަރުން މަގުމަތި ގޮތުގެ ގޯއްޗެވެ. މާލޭގެ ބައެއްމަގު ހަނދާންވާފަދަ މަގުތައް ތިބޭދަނޑުގައި އެބަހުއްޓެވެ.

އެރަށުގައި ތިބިމީހުންގެ އަދަދު	2700
ގޭގެ އަދަދު	540
މަސްދޯނީގެ އަދަދު	32
މާލެދާ އޮޑި	10
މަދަރުސާ	1

މަދަރުސާ:

ހަވަރުމިނަދު މަދަރުސާގައި ކިޔަވާ ފިރިހެންކުދިން 40 އަންހެންކުދިން 24 ކިޔަވާދިނުމުގެ އެންމެބޮޑު މުދައްރިސަކީ އެރަށު ޔޫސުފު ބިދުރީއެވެ. މިނާއި ހައިދަރުއާބާދުގައި 7 އަހަރު ހުރެ ޢަރަބިއާއި އޮރުދު ކިޔަވައިގެން ހުންނަވި ބޭކަލެކެވެ. މަދަރުސާގައި ކިޔަވާދެނީ ޢަރަބި ތޮތާއި، ހިސާބެވެ. ކުޑައިކާރު ތަނަކޮބުތެ ކިޔަވައިދޭ ބޭނުމެވެ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑު ސަރުކާރު ހަކަތަ ކިޔަވައިދިނުމުގެ ކާރުވަރަށް ހުރިކަން ކާޑަކު ނެތެވެ. ވަގުތު ނޮޅުމާއިއާ ކިޔަވާ އެޅުންތަކީން ސަލާމްކުރެއް ނަހަދަމެވެ.

ކަސްރަތު:

މަދަރުސާގެ ދޮރޯފީގެކުދިން އަދުގަނޑަށް ދަށްކާން ކަސްރަތު ކުރެއެވެ. ފިރިހެންކުދިންނަށް

1-101

يوسف صدقي

މީގެ 67 އަހަރުކުރިން ހަވަރުތިނަދޫގައި ހުރީ، 40 ފިރިހެން 24 އަންހެންކުދިންނާއެކު 64 ކުދިން ކިޔަވާ އެންމެމަދްރަސާއެކެވެ. އިސްމުދައްރިސަކީ، ނުވަތަ ناظر އަކީ، ހަވަރުތިނަދޫ يوسف صدقي އެވެ.

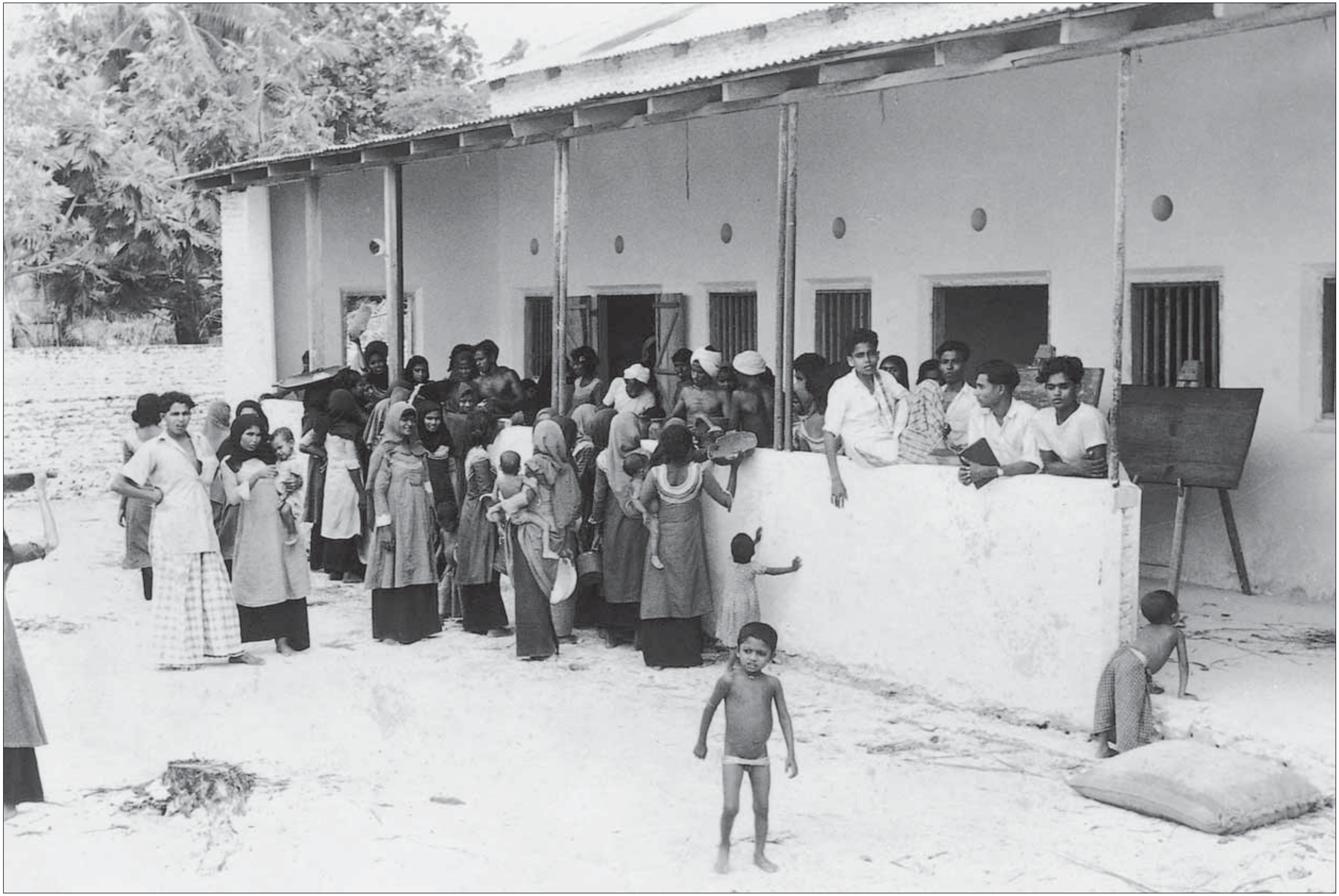

1-102

ހަވަރުތިނަދޫ 18 ޖުލައި 1959

(ފާރުބުރިމަތީގެއިންނެވީ، މަޝްހޫރު ސައިގުރާ އިބްރާހީމް ނައީދެވެ.)

1-103

1-104

ހަވަރުތިނަދޫ 18 ޖުލައި 1959

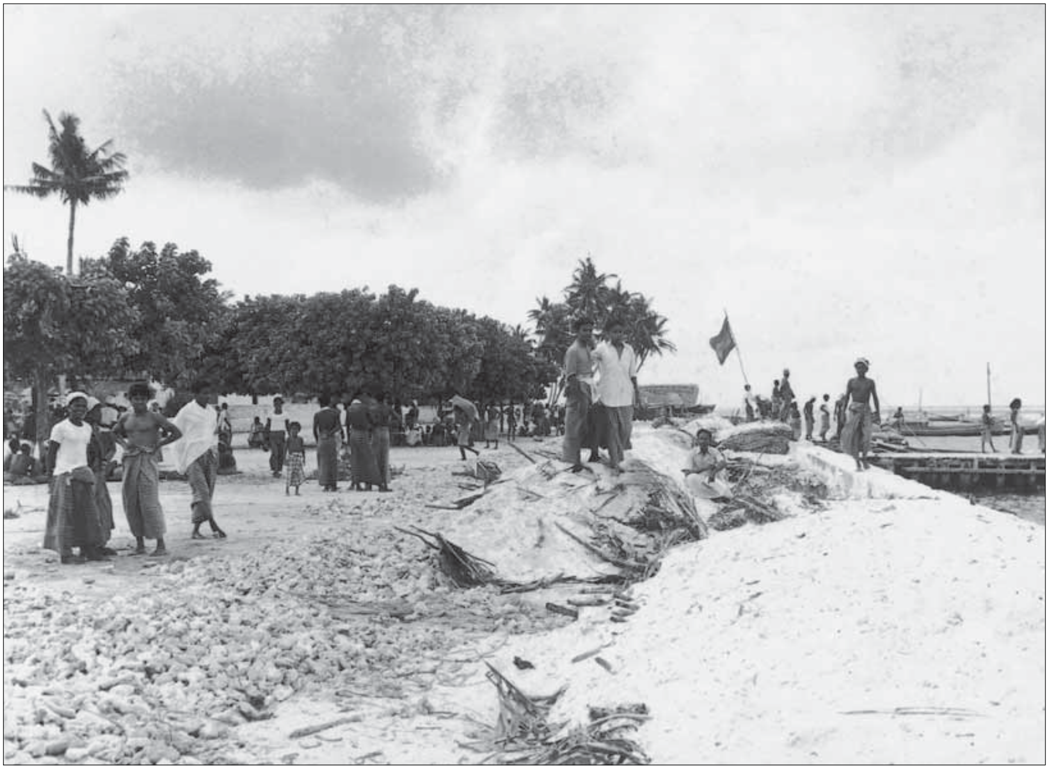

1-105

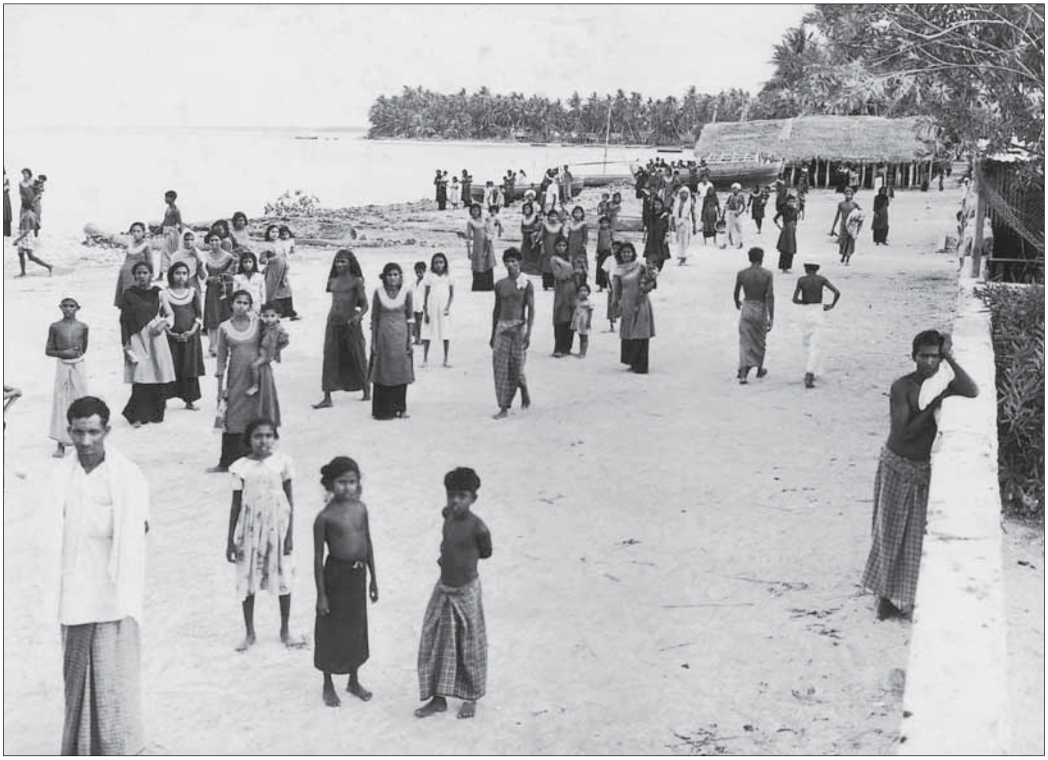

1-106

ހަވަރުތިނަދޫ 18 ޖުލައި 1959

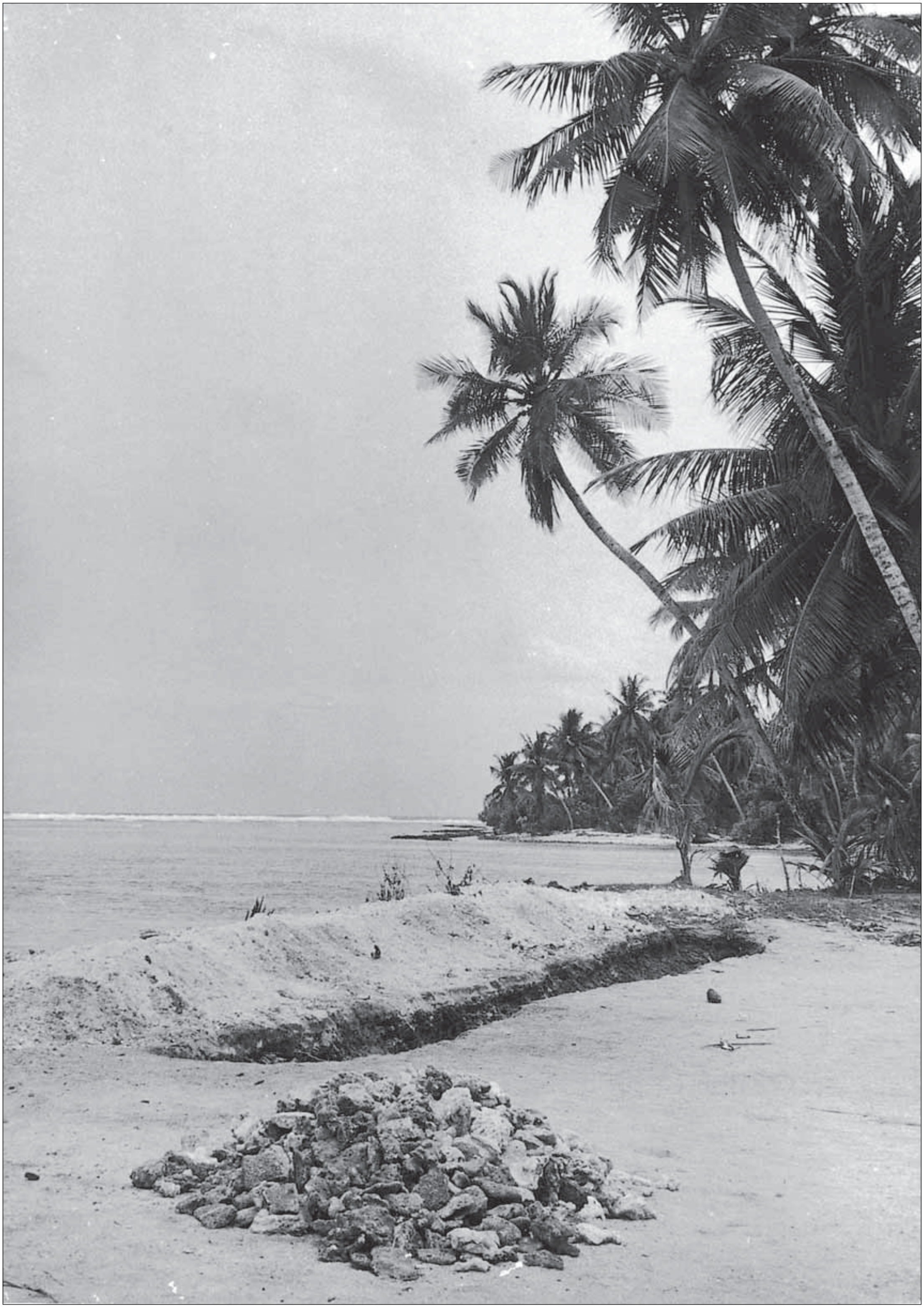

1-107 ހަވަރުތިނަދޫ ބަރާސީލު 18 ޖުލައި 1959

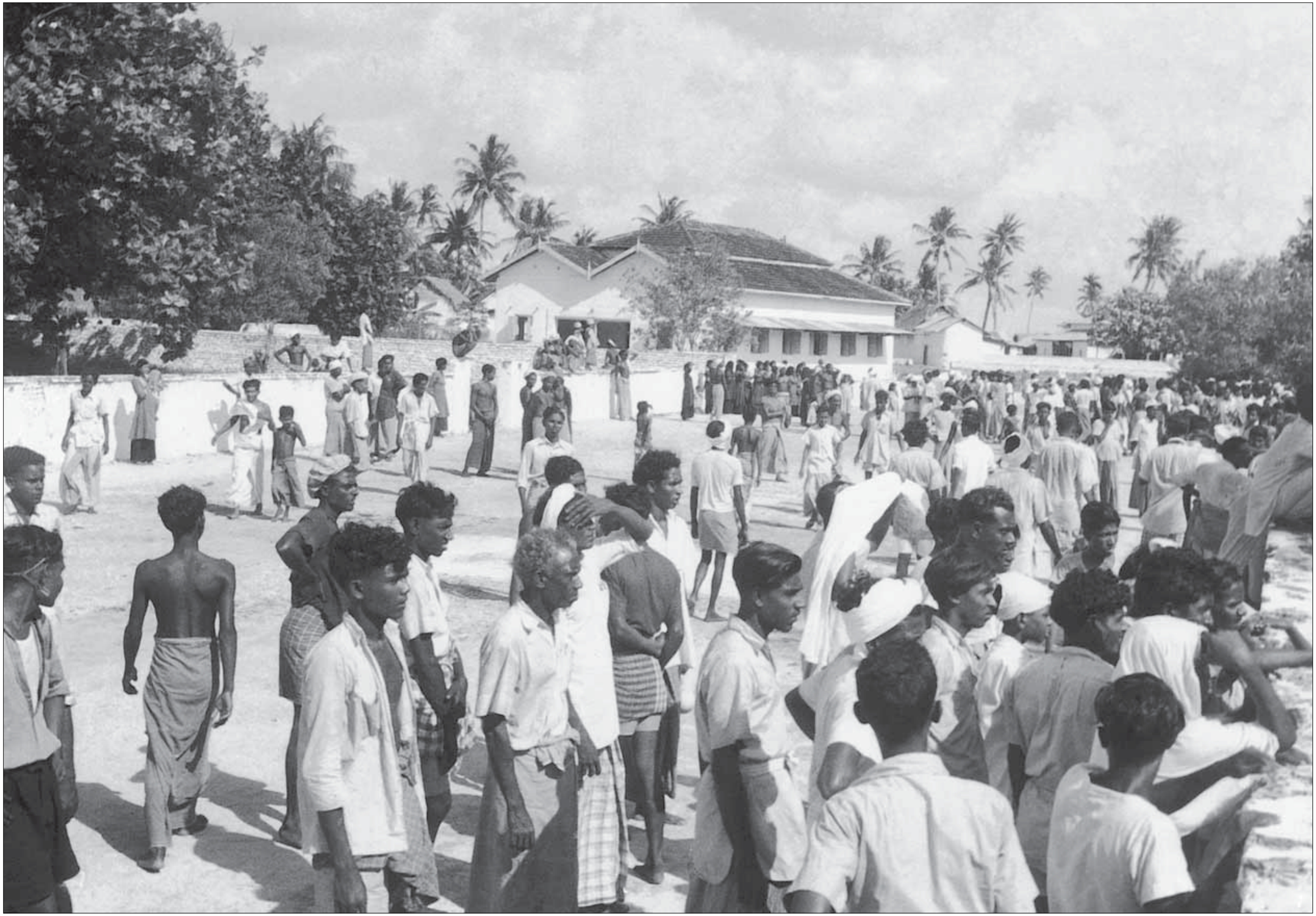

1-108

ހަވަރުމީނަދޫ 18 ޖުލައި 1959

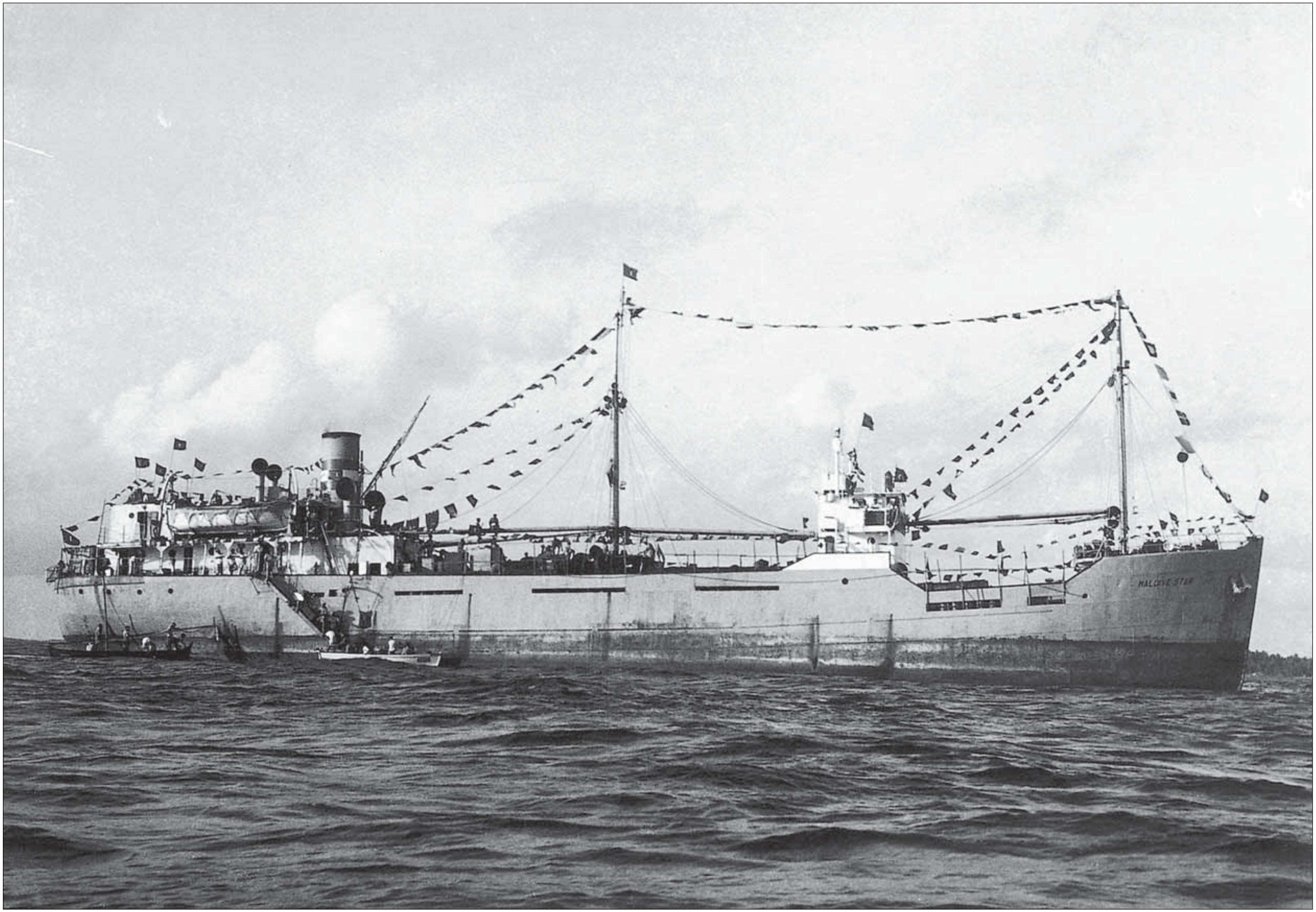
MALDIVE STAR

1-109

"މޯލްޑިވްސްޓާރ" ހަވަރުތިނަދޫ ބަނދަރުގައި 18 ޖުލައި 1959

އިނގިރޭސިބަހުން ގޮވީ މުދިންތަކުރުފާނުގެ އަހްމަދު ވަނިއެވެ. އަންހެންކުދިންނަށްވެސް ގޮވީ އިނގިރޭސި ބަހުންނެވެ. އެއީ ޖުލައިގާ ހިތާ އަންހެންކުދިންކުއްޖެކެވެ. އައްޑުއަތޮޅުގެ ގިނަބަރަސްތަރަސްތުރު ތިނަދޫގެ ކަސްރަތު ކުރުން ދެކެއެވެ. އެކަމަކު ކަސްރަތު ހުރުބާރުވެއްޖައި ތަމާޝާކުރައި މާރިޔާއޮސްކޮވެ. ނަޝީދުތައް އެއްޒަމާނުގެ މަނިކުފާނުގެ ނަޝީދު ކިޔުމުގައި ގާތްހެކިން ކާރްތިކާއެވެ. އެއީ މަނިކުފާނު ޖުމުއާރިޔާއެވެ. ޕުރޮގްރާމްގެ މައިގަނޑުކަމަކީ

”ފެންނަ ފުރި ނޫރުން އިޚްލާޞް އާންމަނަށް އަލިވާނާ

ގެންނަ ތަރުޖަމާ އެއްކޮށްތަން ދަރުން މުލިން ފޮތުހާނާ“

މަދަރުސާގެ ނަމަކީ ”މަދަރުސަތުއްސަބީލުއްސަލާމް“ އެވެ.

އާންމު ޙާލަތު:

ހަނގުރާމައިގެ ސަބަބުން ދިވެހިރާއްޖެއަށް ލިބުނު ތަދުކަމާއި ދަތިކަން އެންމެބޮޑަށް ކަން އުފުލަންޖެހުނު ރަށްތަކުގެތެރެއިން ހުވަދުއަތޮޅުގެ ރަށްތައް ހިމެނެއެވެ. ހިސާބަކަށް ގެ ފަރުވާ ފެހިއި ހުރިހާއި ފެނުނެވެ. ހަނގުރާމައިގެ ކުރީގައި 60 ގަނޑުވި މަހަށްދުއްވިނަމަވެސް ވިހާރު މަހަށްގޮސް އުޅުނީ ތިމާގެ ރަށް ދޮރުދޮވެ. ރަށުގެ ގިނަމީހުންގެ ހިތައިން ތަދުކަމާއި ފާހަރުކަމުގެ އަސަރު ފެނުނުމަވެސް އާންމުކަން ރަނގަޅުވަނީ ބޮޑުވެގެން ކަރުދާހުރި ކުރިއަށް ރަނގަޅުކަމެކުގެ މުއްސަނދިކަމާއި މަދަނިއްޔަތުގެ އަސަރުތައް ފެނުނެވެ. ތިމާރުވެސް ބަނޑުގެ އިތުރަށް ތެރޭގަ ރަނގަޅެއް ކަރުދާހު. ރަނގަޅުމީހުންގެ ހެދުން ތަރިކަށް ހެދި ބަތްފޮނި ފައިބާ މުއްސަނދިކަމާއި، އެއްފަހަރުމީހުންގެ ހެދުން ދަރިކަމެއް އަޅުވެ. އަންހެނުން އަދި ފިރިން ނަގާއެވެ. ބަނޑު އަންހެނުންގެ އަތުގައި ރަނގަޅުކަމާއިބެވެ. އެއްފަހަރު ގިނަ އަންހެނުންނާއި އެކު ކަމުގައި ފަހަރުކަރާބަ އަރައިގެންނެވެ. ގިނަމީހުންގެ ހަރުތަށް ދެރައެވެ. ސިނގެނާ ކުރިޔަށް ފެންނަނީ މަދުންނެވެ. ނަމަވެސް މުއްސަނދިންގެ ބައެއްމީހުންގެ ހަރުތަށް އެއްޗަރުނަގަނެވެ. މީހުންގެ އިސްކޮޅަށް ބަރާއަރު ދެދުވިނަށްވެސް ބޮޑުމީހުން ފެންނަނީ މަދުންނެވެ. އަންހެނުންގެ ތަރައިން ގިނައިން ފެންނަނީ ދެދުވިނަށްވެސް ކުރިމީހުންނެވެ.

މިޒާޖުކަމާއި ރަސްމީ ކަން:

އަޅުގަނޑު މިދަތުރުގައި ރަސްމީކަމުގެ ތަރުގައި މިހެއްބޮޑެތް މަދަނިއްޔަތު ލިބިފައިވާ ރަށެއް

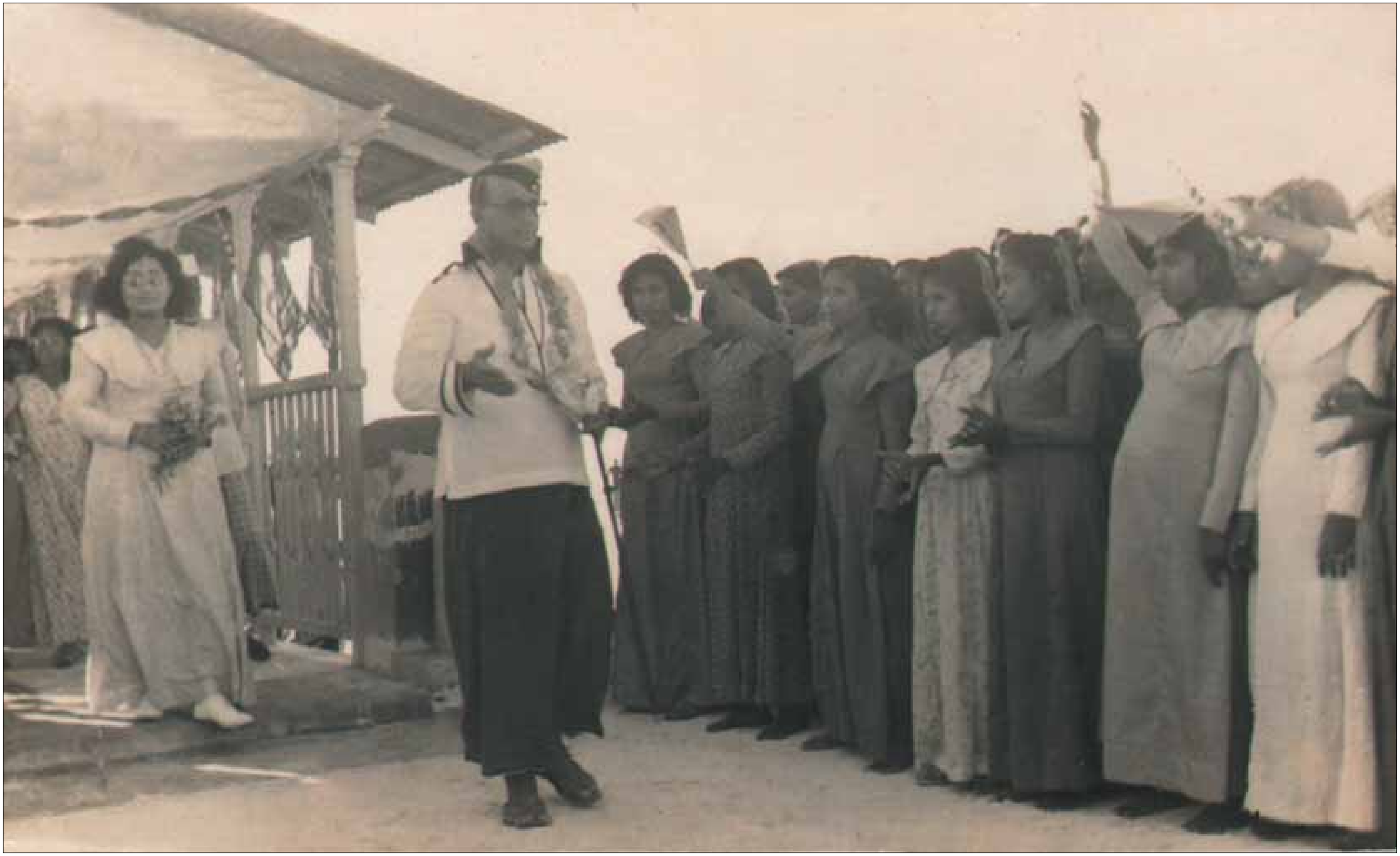

1-110

رئيس الاعظم صاحب الفخامة محمد امين

ދެކުނަށްކުރެއްވި ދަތުރުފުޅެއްގައި 4 ރަޖަބު 1372 ވީ ހުކުރުދުވަހު ހެނދުނު 7:15 ގައި ހަވަދުތިނަދޫއަށް ފައިބާވަޑައިގަންނަވީ

[illegible] آمنة محمد ديدى އާއި آمنة حسين

1-111

ހަވަރުތިނަދޫ 18 ޖުލައި 1959

ކަންދިޔާއުލުކުމަން، ފުގަންއަގައި، ވެރިކުރިޖަހާގައި

ނުދެކެމެވެ. ދީނުގެ އަދި ވަކީން އަންހެނުންގެ އުޅުމާއި ވައްޓަފާޅި ހުރުމާއި މޮޅެކިތުން
މާލްއާއި ގޮތެވެ. މާލޫގައި މިއަދާ ނަމްބަރުހުރުން ނުރޮނަމަވުމެއް ހިނގަދު އަންހެނުންކުރީންގެ ބިބާރާއި
ޝުރިއަސްތު ބޮލަގައި ބޭރުގެއިސްތިރިހަނޑު ބަހައްޓާގޮތް މާލޫގެ މިހުނަ ގޮތެވެ. ހިނގަދުވަޔާ
މާލޫގެ 232 ވަރަކަށް މާލު ދުރުނުގައި އޮތް ޙަރުއްސަމަވުމެއް މާލުއާ 50 ހަހަށް މާލު ކައިރިގައިވާ
ޙަރުޙަރަށްވުރެ މާލޫގެ އުޖެން ހިނގަދުން ފުރުސަތެއް މަބޭޖެވެ.

މިސްއަހަރުދުވަސްކުރީން އައްސަޔިދު މުޙައްމަދު އަމީން ދީދީ އައްޖުވަން ވަޖައިގަނޑުވަމުން
ހަވަރުމިނަދުވަން ތަޢިބާވަޖައިގެން އުޅަން ބައްލަވާއްދިވައްވެ. އުދަމިޅުގެ ވާހަކައިގައި މުޙައްމަދު
އަމީން ދީދީ ހަވަރުމިނަދުގެ އަންހެނުންކުދީންގެ ވާހަކަ ކިތްއްވާފައިވާ ހަނދާންވާތީ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިއްބަތާ ދުކުވަޖައިގަތް ޙަރުމަކާގެ ތަޅުއިން އުންމުހަތު ހަވަރުމިނަދުގެ
އަންހެނުންކުދީންނެވެ. އަޅުގަނޑުމެން އިބަސްބުނާ މުއިން މަބާނުވުނުހަމަވުސް ހަވަރުމިނަދުގެ
އަންހެނުންކުދީންނަނަން ހާއްބަތަކުވައް ކުރާމްނެއިހަމެއްވެ. އެއީ އިކުދީންގެ އަޖާއި ހަގެވެ.
ދިވެހިރާއްޖޭގެ މާލެފިއްތަވައި އަޅުގަނޑު ދުސް ހަރުތަކުގެތެރެގައި ހަވަރުމިނަދުގެ ކުދީން ފުދަ
އަޖީރާ ހަގެހުރި އުހުންބައްތަކު ނުދުރުކުރެވެ. މިކަމުގައި އުހަރު ތަކުހުފަނުގެ މަހިލަތް މަނިކާރަތި،
ފާތިމާ މަނިކާ، އަދި ވަޔާންމަޖެވެ. އަދުރާ އައްސަޔިދު މުޙައްމަދު އަމީން ދީދީގެ އުއްބަސްފުދަކަން
އަޅުގަނޑު ތާރީދުކުރަމެވެ. އެއީ ހަވަރުމިނަދު އަންހެނުންކުދީންގެ ހިނގުމެވެ. އުބައިމީހުންގެ
ހިނގުމުގައި ހުއްބަ އަންހެނުންވައްތަރުއް ހުރެއްވެ. ހުރަފުގެ ބަދުއް ހަރުހަރުފުދައިން ހިނގުމުގައި
ފައްވާނަ ބަޖެތާއި ގޮތްތަރު ދަސްކޮށްދީ ނުހެދިކަމަކު މިނަދުގެ އަންހެނުންނަނަން ހިނގުމުގައި
ފައްވާނަ ބަޖެތަރު ޖަބައިގޮތް ދަސްވަމުންދާ ކަހަފައެވެ.

މިނަދުގެ ފިރިހެނުންނަކީ ހިތާފިބައްކެވެ. އުބައިމީހުންގެ މަސައްކަތްތަކީ މަހަރުދިހުމެވެ.
އަންއްބަހަކު ވިހަފާރިކުރުމެވެ.

އަންހެނުންގެ މަސައްކަތްތަކީ ކުނާވިހުމާއި ރޮނގުވެރުމެވެ. މަސްކައްކަމާއި ގޮތްތަކުގެ މަސައްކަތް
ކުރުން އަންހެނުންގެ މައްޗަށް އޮންނާނަކަން ކޮށްމިހަކަތްވެސް އުނގެނުންނުއްވެ. ކިރިފާހާ
އަންހެނުން އައްވެސްމަސައްކަތް ނުކުރާކަހަހައެވެ. ކުނާވިހު ރޮނގުވާރާ ހަދަހީވެސް ރަނގެއާދައިގެ

މީހުންނެވެ. ގަޔާ ޖެހުމަކީ އެރަށުގެ ބޮޑުމީހުންކުރާ މަސައްކަތެކެވެ. މިހާރުވެސް ވަރަށްރީތިކޮށް ބޯވަދުއަރާމިހުން އެބަހިއްބެވެ. ގިނަ ބިރައްބޮވުރި ރަށްރަށާއި ހިފާފައި ރިސޯޓުތަކުގެ ބޭނުން ހާއްޞަކޮށް އަންހެނުންނަކީ، މަސައްކަތް ކުރާން އާދަވަޔާއި ބަޔެއް ރަށްގާތުގައި މިފަދަ ބައެއްކަމެވެ. މާލެއަށްތިރިވުން ބޮޑުމީހުން ގޭބޭރުގެ މަސައްކަތްތަކުގައި ތަރައްޤީކުރުމުގެ ޝަކުވާ ގެންގުޅެއެވެ.

ވިދާޅުވެމިހަރިންމުލި ހިޖްރައިން 1366 ވަނައަހަރު އާދި! މީގެ 67 އަހަރުކުރިން ހަވަރުމީނަދުއަން ޖިހާރަކަތްކަރުއްވި، ސަރުކާރުގެ އިސްމާއީލުގެ އަދީބު ހުސައިން ފަތުރުވެރިންގެ ބަރުހަކަތުގެ މުޙައްމަދު އިސްމާއީލް ދީދީ ތިޔައްދުވި ހިމަނާފައިވާ ފޯރަކޮށްދިނީ، އަދި 13 އަހަރުފަހުގެ 1379 ހ. ވަނަ އަހަރުގެ ފޯރަކޮށްދިނީއެވެ. ކުރިންވެސް ދަންނަވައިދިން ފަދައިން އޭރު، ދުކާނުގެ ގޮތުގެ ބަޔާން ހަވަރުމީނަދު ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ބަރުގެދަރަށް ގެންނެވުމަކީ “މަޖައްސަތް ސެސްބާބަރު” ކުރިދަމުރުގެއި ނަމުގެ ފޯރަކޮށްދިނީ ބައެކެވެ.

...... އަޅުގަނޑުމެން ދަރުބާރުކުރިޔާންސޮރު ހަވަރުމީނަދުބަނދަރުން ވަދެގެންނައިސް، ރަށުގެ ރަސްމީ ފާހަގަކުރުމުގެ އެއްވެފައިވާ ރަށްރާއްޖެއިން ރިވެރިވެއެވެ. ރަށްރަށުގައި ފާސްކުރެވި ގައިބޮޑުކޮށް، ވަރައިގެންނާރު ބަސްބަހާފުޅުން. އެއަށްފަހު، ބަނދަރުމަތީގައި، ރަސްމީރަށުގައި ހިނގާލައި، ހަވަރުމީނަދުގެ އާދައިގެ ދުވަހުގެ ހިރާކުރިއަށް ބަޔާންކުރެވިފައި ވަސިލަތުގެ އިސްކޮށްފައިވެއެވެ.

ބަނދަރުމަތީގެ ހިރާކުރިއަށް ފޮނުވައި އެފާހަގަކުރެވުނެވެ. އޭރު ހިރާގެކުރިން ފަހުން މަސައްކަތްކުރި ކަމާއި މީހުންގެ ކުރިއަށްއެރުމުގައި، ވަގުތަކީ، ފަތުރުވެރިން ރާއްޖޭގެ އާމްދަނީ ކުރިއަށްގެންދިޔަ ކުރިއަށްއެރުމުގައި، ވަގުތަކީ، ހިމަނައިދިނުމުގެ އަދި ސަރުކާރާއި ރައްޔިތުންގެ ދެމެދުގެ ހެކިއަށް ވަޑައިގެން މިހުރީ، ފެނުނުގޮތެވެ.

އިސްވެދިޔަ މީގެ 67 އަހަރުކުރީގެ ހަވަރުމީނަދުއާއި މިހާރުގެ ހަވަރުމީނަދު މިއީ، އެއްބަރާބަރު ފުރިހަމަ ނުވާކަމެވެ. މިހާރު ބަރުދައިފަހި، އެރުގެ ދިރަވަރަކަތްބައި ބޭނުންކުރުމެވެ. ހިއްވައިދޭ އެއްގޮތަކަށް ހިނގާ ގޮތުގައި މިހާރު ހިތަށްއަރާ ސުވާލެވެ. ދިނިޔޭގެ ދަރިވަރުންނާ ވާދަކުރާނޭ ހަވަރުމީނަދު ދަރިވަރުން އެބަހިއްބެވެ. ދުނިޔެނަސްލުން ސުވާލުއެވެ. 64 ހިއްވާކުރިންމީބި ހަވަރުމީނަދުގައި މިހާރު ދުނިޔޭގެ ސިއްހަތާކުރިން އެބަހިއްބެވެ. އަދިއެއްގޮތަކަށް

ހޯދުމުން، މުއްސަނދިންނާއި ޒަޢީމުން ވަކިކުރާކަށްނޫނެވެ.

އިސްވެދިޔަ ޖިހާދުގައި ހިމަނާފައިވާ ޤުރުބާނީތަކަށް ބަލާލާފައި، މިހާރުގެ ދުވަސްތަކަށް ބަލާލީމާ ވާންޖެހުނީ ހައިރާންވުމެވެ. މިއީ ހަމަހަމަކަމުގެ ބޮޑު ހެކިތަކެކެވެ. ސިޔާސީ ބޮޑު ފަރާތްތަކުގެ ކަމުގެ ތެރޭގައި، އުނގަނޑުނުދަމި ހުސްގަދަބާރުތަކުން ކުރިމަތިލާފައިވާ ފަރާތްތަކުން އަރައިގަތުމަށް އެއީ ތަރުބިއްޔަތުގެ ހާމަކަމަށްވާތީއެވެ. އިރާދަކުރައްވައިގެން މިހާރަކު އެހެނެއްނޫނެވެ.

ކޮންމެއަކަސް މުޖުތަމަޢުން ހިނގަމުން ކުރިއަރަމުންދިޔައެވެ. ޝަރީޢަތުގައި ހުރިހާ ކަމެއްގައި ވެރިކަން ދިނީ މުސްލިމުންނަށް ވަކިގޮތަކަށް ޓަކައެވެ. މަޑުމަޑުން ކުޅަދާނަކަމާއި ބައްޔަށް ބޭހާއި ދިނުމަށް ދަތުރުތަކުގެ މިންވަރެވެ. އަސްލަކީ ކުރިއަށްދިޔަ ދިވެހިން ސިޔާސީ ގޮތުން ވަރުގަދަކަމަށް ބަލައިފިނަމަ، އެހެނީ ޢަދުލުވެރިކަމާއި ހަމަހަމަކަމާއި ބާރުގަދަކަމުގެ ސަބަބުން ދަތިތަކުން ސަލާމަތްވެގެންވެއެވެ. އެކަމާ ދިމާވާ ފަރާތްތަކަށް ކުރިމަތިވާ އަދިވެސް އެތަކެއް ކަންކަމުގެ ހިތްވަރު ކުރެވިއްޖެއެވެ.

އެކުވެރިކަމާއި ބޭނުންތެރިކަން، ދިރިއުޅުމަށް ލާޒިމުވާ ކަންތައްތައް ކުރިޔާއި، މަސައްކަތްކުރުމެވެ. ފުރަތަމަ ފަހަރު ސަރުކާރުން މުސްލިމުން ދިފާޢުކުރުމަށް ބޭނުންވާ ކަންކަމުގައި ލާޒިމުވެއެވެ. އަސްލުގައި ތަރައްޤީގެ އުސޫލުތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުގައި ވުޖޫދުވެގެން ހުއްޓުނީ ހިތްވަރުގެ ފަހުން ފަދައެވެ. އެނގޭ ގޮތުގައި ސިޔާސަތުތަކަކީ ބަހާއި ހަމަތަކުގައިވެސް ސިޔާސީ އަދި ދީނީ ގޮތުން ޙައްޤުތައް ދެނެގަނެވިއެވެ. ދިރިއުޅުމުގެ ތެރެއިން ދީނަށް އަރުވާ ދަޢުވަތު ކުރިއަރަމުން ދިޔައެވެ. އަދި ވަރަށްގިނަ ޢަމަލުތައް ކަނޑައެޅުނު ބަދަލުތަކެވެ. މިތަނުގައި ދިރިއުޅުމުގެ މަޤްޞަދަށް ވާސިލުވުމަށް ކުރިމަތިވެއެވެ. ދީނަށް ނަސޭހަތްދެއްވި ސިޔާސަތުގެ ދިރިއުޅުމުގެ ގޮތުން ދިރިއުޅުމަކީ ކަމުގައެވެ.

މަޑުމަޑުންދިޔަ ޢަދުލު އިންސާފުތަކުގެ ކުރިއެރުމަށް ފަހަރުގައި ރަނގަޅަށް ކުރިއަރާފައެވެ. ދުވަސްވަރުތަކުގެ ބިނާކުރުމުގެ ގޮތުން ހުރިހާ ކުރިއެރުމެއްގެ ކުރިން ބާރުގަދަކަމާއި ސިޔާސަތެވެ. އެއްމެ ފަހުގެ ޢަމަލުތައްތަކާއި ވަރަށް ބޮޑު މަސައްކަތެއް ކުރެވިއްޖެއެވެ. ދީނުގައި ގިނަގުނަ ބާރުގަދަކަމުގެ ތެރޭގައި، ކުރިއަށް އިސްލާމީ ކުރިއަރާފައިވާ މުސްލިމުން ކުރިމަތިލާފައި އަހަރެމެން ދެކޭ ގޮތުގައެވެ.... އެއީ ވަރަށް ކުރިއެރުމުގެ ބިނާކުރުމުގެ ހަނދާނެއް، މުސްލިމުންނާއި މުސްލިމުން ކުރިއެރުމަށް ކަމުގެ ދުވަސްވަރުތަކުގައި ވަރަށް އަހަރެމެންގެ ދިރިއުޅުމެވެ. ވަރަށް ބޮޑު ހިތްވަރެވެ.

ކެގަޖި ބައިވަންތައިރިވެރިޔާއްބާ ވުންދުރުގެކައިމުގަސް ދިޔައީ ބަނދަރުމަތީގެ އެފަރާތުގައި އެންމެއަމީރުއަސްރުހި ދަބުރުހާޒިރުވެވަޑައިގަތެވެ. ހުދުމަތިދިބެގަނޑަށް ކޮންމެބަނޑެއްގެބާރަށް އައިސްގަފެށް ހުދުމަތީދިނުމުގައި ބޮޑުމިހުންގެ ބަދަލުގައި..........

ތިންގަ ބައިވަންތަ ހަވާރިޔަތުން ފުރައިދީވެ. ދަމުރަށްފުނުމާއަކު އަދިގަނޑަން އެނބުރުވީ، ހަވާރިޔަތުއާދާއަށެވެ. ހިތުންދިޔައިގެން ނުދިޔައީ، ރަނގަޅުއެއްހިމެނުން ކިޔައިދިން ބައެއްވާހަކައެވެ. އެދުވަސްވަރުގެ ބައެއްވާހަކަތައް، ބައެއްހިމެނުން ކިޔައިދިނީ، ވަކިފަރާތަކަށްނުދީހި އެހިމެނުދުރުގެތަކުވެ. އަދިގަނޑު ބާރުންމަ ހަމައެކަނި އަޅުއަރާލެވިގެވެ. މާބޮޑު ފުނޑިތަރިކަކުވެގެން ކަމަކަށް ނިކަންކަޑުއަދިކަކުންދުންވެ. މަސައްކަތްގައި އެއްފަރާތްގެވާހަކަތައް ވަކި އަޅުއަރާފުއްތެވެ. ކަނޑިނިގަ ތުނޑުއަރިގޮތުވެސް ދަކަފުއްތެވެ. ކަމަތާކަ ވަރަކުނިކަމަތުން އެބަހުރިހަމެވެ. ވިމާ ދަން ކުރަނުބޭނުމާ އެންމެބަނޑު އެއްކަމުއްވާތު ވަގުތު ޖެހިނިމާ މިއްއެކުރުވިނިއެވެ. ހަވާރިޔަތުގެ ފަސްގަނޑު ގައިހުރިގެން ކަނޑިނިދިހަސްވަރުގެވަސް ބައެއްހިމެނުނާ ވާހަކަދައްކާފުވިނިމާ، ހިތަށްއެރި، ކަނޑުރަވުގެން މާލެގެސްއަށް ޖަލަށްތެރައި، ތަނުގިގެކަށް، ނިކަކަޖެހިއެގެން، އެނިކާގެދަރުން އަދަބެތަށްފުޖެ ކުރުމުގެމީހުން ޖަލަށްތުވެން ބައެއްހިމެނުގެ މައިދާނުތަކުވެސްމާނި ހެދުނާވެ. ހިމެނުބޭނާ އެއްކޮއްވެސްމާނި އަޖެހިއާގެވެ.

ވައިމަޖެ، ކަނޑެވެސްވަރަށްމަޖެ މުސްނަދީގެ އަލިދުވަހުކުވެ. ލިއްޔާ ދުވާފައިދިދަނީ، އެގޮ އެންމެބާރަސްތުޖެގައެވެ. ދަން ހަމަޖެހިފައިވީ، ހުވަދުއަމާޒު އުޅުރުބޭގެ ރިސޯޓަކަނުވެ. ހަވާރިޔަތުން ފުރިމާ ގަޖެއެއްއަރުގެމީހާގައި، ދަނޑި ރިސޯޓަނުދިވެއްޖެއެވެ.

އަދިގަނޑެ ހުރުމަން ހަމަޖެއްސާފައިވާ، ތިހެއްޔާ އެއްވެސްރަނާގެ އަލިނިފުނަ އެރަރުގެދުކުނު ފުރިހަމަކުން އަނާއްފުރިހަ އާދެ! އުތުރުފުރިހަގެ އަތިރިމަތީގެ ކޮޅަތިރިކަކުގެމީރިއަން ކޮޅަތިރިއެއްގައެވެ. ކޮޅަތިރިބަލައިގެންފައި، އަތިރިމައްޗަށް ނުކުމެލީމެވެ. ތިރިވަމުންދިޔަ ރިޔާގެއަލިން ރިވުމަތީފުރިހަމަށް ދިރުކުރިކުން ގަސްތަކުގެ ހިޔަނީގެ ހިޔާ ވަރަށްހިތްގައިމުވެ. ގޮސްޖެއްއާ ގެންވައިގެން އުހިތްގައިމު ހިޔަލުގައި އަދުވާލީމެވެ...... މިއީ އަދިގަނޑެއް ވަރަށް ——— ހަމަ ވަރަށްނުކުރޭ ފައިތޯބިރުބާއްކުވެ.

ދިއުސަލާމަތްވަރަކަށް ފުރުޞަތުހޯދާފައި ކައިރީގައި މިއޮތީ ރަނގަޅުވީ. (ފުރުޞަތުލިއްބުނުވެ.)

އިރުކޮޅަކުން ފެނުނީ، ފަރުގެ ބޭނުން ކަނޑުއޮއްސުރޭގެ އަދައްގާރިވާއަސް ފުދުމުންދާ ކާމްސަނައިނުކަށެވެ.
ހިތްހުރޭއްވެ. މިކަހަލަ ރީތި ދޮންވެލި އަލިރަމާއްޖޭގައި އޮތްވެލިއިގެން އޮންނަ ކަނޑުމްނުދާ
ގެސްބަވަކަށް އާދޭ! ބޫރިސްހަވަކަށް ކަނޑުން ކާމްސަފުދާ މިމަސްޖަރުފެނިއްޖެނަމަ، އޮންނާގޮތަކުން
ދުވަހަކުވެސް އެހެނދުނެއް ނުފެނޭނެބޮއެވެ. ރަހަމްދުވާންދުވަހަކުންނާ އޮގެކަރުންވެސް، އޮންނާ
ދަންނަންޏާ ދަންނަހާމެހެކަން މިވާހަކަ ހަނދުއިދޭނޭނެބޮއެވެ. ހަނދުއިދާއިރު ނުހުރުވާނެވެސްބޮއެވެ.
..... ކާމްސަފުދުމުންދިޔަ ވަރަށްހިތްގައިދު އެމަޖަރަށްވެރު އަތުގަނޑު ހިތްރު
ސިފަވަމުންއައީ، ދުވަސްވީ ހަވަރުމީނަދޫގެ ބައްޕަމުހުން ހިއްސާދިނުން ބައްޕަހަލާހެކެވެ.

އަތުގަނޑަށް ސިފަކުރުވުނީ މިހާރުއަދުރުން 77 ގެ އަހަރުމެކާގެބުރައެއް އަތުގަނޑުވެ.

އެހެން ހަވަރުމީނަދޫހުގެ ހުރިބީދުވަހުވެސް ހަމަ މިއަދުރުގެމިހުން އެރަރުގައި ތިބޭނެއެވެ.
އެއަރުވެރު ދޮރިމިހުންނާ، މާބަނޑުމިހުންނާ، ވިހައިގެން އަދި ދެރިންދުވަސްނުވާމިހުންނާ ވިހަން
ދުވަސްފުރިހައިވާ މިހުންވެސް ނުރިބޭނުއެކާ ދަންނަވާކަރު އަތުގަނޑަކަރު ކާނަގެއެވެ.

އަތުގަނޑަށް އަތުގަނޑުގެ ގޮތް ގައިމުވެސް އެނގޭނޭނުބޮއެވެ. އަމުދުން 9 އަހަރުއަރުއެގައިގޮތް
ބޮނާއެން މާފާދުވުންގޮތަރު މިއުޖެހީ ހަމަ މާރާގެއެވެ. އެނަދެފަހުން މާރާމިހަކަރުވެގެން
އަމިއުފަގެދުރުވެސް ބިނާކާރުގެނުންވެ. ސަފުކާރުދުންނަވާބޮދުވެ. ޖައުމުރު ފަހަނަޖައިގޮތް
ޖަވާންއުމުރާ ހަރުއުމުރު ނިމި މުސްކުޖެއުމުރަށް މިދުވަހު ކާންކަމުގައި ވަރަށްބައިވެރިވާއެވެ.
މިދުނިޔޭ އެގެރަމިހުން ހަމަކާރުގެން އަނާއްދުހަމިހުނާކު ފުސްބޮޖަހާ އެހެންކާޖެވެރުބަހެއް ނުކާޖެ
ވާހަކައެއްނުދެ. ޖަމާއަބޮހަދަރަގައިގެން، ކުރަބް އުފެއްދަރައިގެން ނުޖެވާހަކައާ އެފަދަ ބަނޑުބަނޑުގައި،
ބައިވެރިވާ ވާހަކައެވެ.

މިސަފަރަކަށް 77 އަހަރުގެ އަތުގަނޑަށް، ހަވަރުމީނަދޫއަރު އުފަން، އެރަރުގައިއުޖެބޫޖެވެ،
ވެރިކަމާ ވެރިންނާ އެހެންކަމަކާވެސް ނުބައި، މަހަރުގަސްގެން ނުވަބަ ބޮޖެބަޖައިގެން ނުވަބަ
ދަނޑުވެރިކަންކާރުގެން ނުވަބަ އެހެންވެސް ކަދުއެކާރުގެން ދިރިއުޖެން މުސްކުޖެއުކާފައެވެ.
އެއްދަރިއަކުވިހައިގެން ހަފުބާއެއްނުވެ އުޖެނިކާރު އަނާއްކާއްޖެކު ވިހަން މިއެއްބަނޑުގައި ރިހުނީއެވެ.
މިހާރަބު ކުރިމަބިވިއިރު، މިއޮއް އިވުނީ ހަމަމިހާރު ރަނގަޅުވިއިބައިގެންދާނޭ ގޮވާއެޖެ ކަމުގައިވާނަމަ
ދެން އަތުގަނޑަރު ވާނުގަބޮ ހިތަރުއަރާފައެވެ. އަދިވެސް މިފަދަ އޮބައްޔާއަރަބޮއަދިމާވާން

އެދުވަހުގެ ހާދިސާ ހިތަށްވަރިވާ.... އަނގަޔިން ބަސްހުރެއްބޭހާރުވެއްވެ. އެކަމަކުވެސް ކޮންމެކަމެކާ އެއްޗަކައިން މިކަމުގައިވެސް ދެފުށް އެބައޮތް ދޭހުމުއްތަވެ. މުސްތަޤުބަލު އާއްމުއްކޮށް، މުސްތަޤުބަލަށްނާރާ އެންމެންގެމައްސަލަ އެބަހުރި، މިހެންވެދާ ދޭހުމުއްތަވެ.

ހިނދުކޮޅުތަކަށްފަހު ހިނދުކޮޅުތަކަށް ތިރިވަމުންދާތީ، އިރުގެކަރުތެޅުމާއި ވަރުބަލި ދުވަހިން ގެއްލުނެވެ. އެއާއިއެކު ޖަހައިފި ފެތުރެމުންދިޔަ އަނދިރިކަމުގެ ތެރޭގައި އެދުރުވުން ފެށުނަކަން ފެނިގެންދިޔައެވެ. ދުރުދުރުން ފެނުނު ކަނޑުތަކުގެ މަތިކަނދު ބޯކަތަކުގެ ކުދިކުދި ހަނދުއިތުރުވިއެވެ. މިއީ ވަރަށް ހިތްގައިމު މަންޒަރެކެވެ.

ވަރަށް ހިނގާކަށް ފިތުރުން ބޭރުވީ ހަނދާނެއް ހާދަހާ ރީތިކަމުން ހަނދާންނައި، ދުނިޔޭގެ ދުވަހުގެ ނަސީބުގެ މަތިގައި ދުވަސްވަރު. އުދުވަސްވަރު. މިއަދުގެ ނިކަމެތިކަމާއި ގާތް. ކުރީގެ ފިރުންނަށް، ފުރަތަމަ ދުވަސްތަކުގެ ބޮޑުވެސް ފުރަޅެއްގެ ގިނަގުނަ ރަށްރަށުގެ ހިނގުމުން ގޮނޑިނަށްދަން އުދުހުމާ ދަތުރު ފިލުވުމުގެ ބާރުގަދަ ރަނގަޅު ވަރަށް ރަނގަޅު ގެރެ ހުރެބުނޫ. މާލޭ ކަންކަން ދިމާވުމުގެ ސަރުކާރުގެ ދަތުރުތަކެއް ހިނގާފައިވާ ގޮތްތަކެއް އާދަމް ކުރިއަށްދަނީ ވާހަކަތަކެއް ހިތާމަވެރިކަމާއެކު ފުރުސަތު މިރާއްޖޭގެ ދުވަސްތަކުގައި އެތަކެއް ކަހަލަ ކަމެއް. އަދި ކުރިން ސަރުކާރުން "ދަރުމަވަންތަ ރަސްގެފާނުގެ ދުވަސްވަރު" ގެންދިޔައީ ހަމައެކަނި މީހުން ބަރާބަރު ގޮތެއްގައި ހިފަހައްޓައި، ފިކުރާއި ކުރިއަރާ ހިސާބުގެ އެކިއެކި ވަރަށް ބޮޑު ބާރުތަކެއް ހަރުދަނާ ކުރިއެވެ. އުވާލެވުނީ ހިތާމަވެރި، މިހާރު ފަހަރު މަންޒަރުތަކެއް ވިސްނާލިމާ..........

މިވާހަކަލިޔުމުގައި، ހުވަދުބަނޑާރުގެ މަސްއައްޔަކަށް، 1959 އަހަރު ކުރިމަތިވި ބަޣާވާތުގެން، ހާލަތުކުރެވުނު ހަމަޖެހުމަށް ފަހުގައި ކުރިމަތިވި ބަޣާވާތުގެން ބަނޑިޔާރުގެ ޝަރީޢަތުން ނިޔާކަށް އެރުވުނީ ޖަލުގައި އަދުބަލުން ބަނޑިޔާރުގެ ވާހަކަފައިވިއެވެ. އާގޮތަށް ގިނަމީހުންނަށް، 20 އަހަރު، 15 އަހަރު 12 އަހަރު، 10 އަހަރު އަދި 5 އަހަރުން ޖަލަށްލުމުގެ ނިޔާކަށް އެރުވުނީއެވެ.

ބަނޑިޔާރުގެ ވަޒީރުގައި، ވިޔަފާރީގެ ދިމާއަށް، ހުކުމްގައި މަސައްކަތް ކުރަންވެސް އެދިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އެއްބަދަލު މަސައްކަތްކުރި އުދުވަސްވަރު ހުކުމްގައިހުރި ބޭފުޅާގެއެވެ. އެހެނުން އުފާވި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ މަސްވެރިކަން ކުރިއަރުވައިދޭން ބޭނުންތެރި މަސްބާނާ ފަހަރުވެ.

އެތުރުންބައެއް މަސައްކަތްކުރަމުން މިހުންގެންދިޔައީއެވެ. ކުރެވިދިޔަ ހަމަލާތަކުގެ ނަތީޖާއެވެ. ކުރެވިދިޔަ، ކުރެވުނުމެއެވެ. ލިބުނު އާގެއަށްބަވެ. ހިތަމަނިވިނަމަކަ ކުރެވިދިޔައީ ނުވެއެވެ.

ބައެއްމީހުން ބުނާގޮތުގައި ދިހަ-ބާރަ-ފަނަރަ އަހަރަކަށް ވުރެ ނިޒާމާއި ގުޅުންހުރި މަސައްކަތް ސަރުކާރުން ވަރަށްއަވަހަށް ކުރިއަށް ގެންދިއުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިފައިވީމާ، 1965 ވަނަ އަހަރުގެ ޖުލައި 26 ގައި ރާއްޖެއަށް ފުރިހަމަ މިނިވަންކަން ލިބުމާގުޅިގެން ދުވަސްބައިގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ކުރިއަށް ހުރި ދާއިރާތަކުން ސަރުކާރުން މަސައްކަތްކުރައްވާފައިވެއެވެ. އާގެ ތަރައްގީގައި ގުޅުން ހިންގަވާ ނިޒާމާއި ޤާނޫނުތަކުގެ ބާރު އިތުރު ކުރުމުގެ މަސައްކަތްތައް ހިނގައިދިޔައީއެވެ. އާގެ ކުރިން ހުރި ގޮތުގައި މަސައްކަތްކުރި ބައެއް ޤަވާޢިދު ތަކުން އެކަށީގެންވާ ގޮތުގެ މަސައްކަތްތައް ބަރާބަރަށް ނުހިނގާތީ ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރަށްރަށުގައި ގޮތެއް ނިންމަމުން ދިޔައީއެވެ. އަސާސީ ޤާނޫނު ބަދަލުކޮށް ގާނޫނީ ބާރު ލިބުމާއެކު ގިނަ ބަދަލުތަކެއް ގެނައީއެވެ. އެއީ ރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގައި ކުރެވުނު ބޮޑެތި މަސައްކަތްތަކުގެ ތެރެއިން އެއްކަމެވެ. ދައުލަތުގެ ކަންކަން ރާވައި ހިންގުމުގެ ނިޒާމު ވަރަށް ބަދަލުވެ، ރައްޔިތުންގެ ހައްޤުތައް ގާނޫނީގޮތުން ކަށަވަރު ކުރުމުގައި ކުރެވުނު މަސައްކަތަކީ މިއަދުވެސް ހަނދާންކުރެވޭ ކަމެކެވެ.

މިފޮތުގެ 286 ވަނަ ސަފްޙާގައި ލިޔެވިފައިވާނެއެވެ.

- ހިއެއްނުވެއެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ހިތްހަމަޖެހިގެން ތިބުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދުވަހުން ދުވަހަށް ލިބެމުން އަންނަ ނިޢުމަތްތަކަށް ޝުކުރު ކުރުމާއެކު ހިތަށް ލިބޭ ހަމަޖެހުމަކީ ވަރަށް ބޮޑު ނިޢުމަތެކެވެ. ވަކި ގޮތަކަށް ބަލާއިރު އެއީ މަރުޙަލާއަކަށް ވެއެވެ. ދުނިޔޭގެ ކަންތައްތަކަކީ ވަގުތީ ކަންތައްތަކެވެ. ދީން الله ގެ ރުހުމަށްޓަކައި ކުރާ ކަންކަމުގެ ސަވާބު ދޭނެކަމެވެ. -

އެހެންކަމުން، އިބްރާހީމް ނަބިއްޔާ، الله އަށް އިޚުލާޞްތެރިކަމާއެކު ދުޢާ ކުރެއްވި ކަމުގައި، އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށްވެސް الله އަށް އިޚުލާޞްތެރިކަމާއެކު ދުޢާ ކުރުމަށް ކަމަށްވާނީއެވެ. އަދި ދުނިޔޭގެ ހަޔާތާއި އާޚިރަތުގައި ވެސް ހެޔޮކަމާއި ހެޔޮ ނަތީޖާ ލިބުމަށް ދުޢާކުރުމަކީ ސުންނަތެއް ކަމުގައި، رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِى ٱلدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِى ٱلْأَخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ

އާ ޔާރައްބި الله އަށް ދުޢާކުރަން ވާނެއެވެ. ދުނިޔޭގާ އާޚިރަތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ހެޔޮ ނަތީޖާ ދޭށެވެ، ސަރުކާރުގެ އެޢުތިރާފު އަޅުގަނޑުމެން ދިނުމަށް ސަލާމަތާއި ދުޢާ ކުރަމުއެވެ. އަދި އިތުރަށް رَبَّنَا اغفرلَنا وَلِوَا لِدِينَا وَلِمَشَا ئِخِنَا وَلِجَمِيع المؤمنين وَالمؤمنات وَالْمُسْلِمِيْنَ وَالْمُسْلِمَات الأَحْيَاءِ مِنْهُم والأموات އާ

ކިޔައި الله އަށް ދުއާދަންނަވަމުއެވެ. އަހަރެމެންނަށާ، މައިންބަފައިންނަށާ، އަހަރެމެންގެ އެދުރުއެދުރުބޭބޭކަލުންނަށާ، އަދި މުއުމިނު އެންމެހައި ފިރިހެނުންނާއި އަންހެނުންނަށް، މުސްލިމް އެންމެހައި ފިރިހެނުންނާއި އަންހެނުންނަށް ހެޔޮވެރިކަމުގެ ދަރުމަ ދެއްވާށިއެވެ. އާމީން ޔާ ރައްބަލް ޢާލަމީން. ހަމަ ހުރިހާ ކަމެއްގައިވެސް ހިދާޔަތް ދެއްވާށިއެވެ.

______ ފަހަރަކީގަންގެމިއުގެނި މިވާހަކަވެސް އަޅުއަހަރެންވާފައިވާމާ! އާ ސުވާލުއަކަށް

އަހަރެމެން ވާހަކައެއް ދަންނަވާލަން ބޭނުންވެއެވެ. ބޭރުގެ ދިރިއުޅުންތައް ދަންނަވާލަން ބޭނުންވެއެވެ. ބޭރުގެ ވާހަކަތަކުގެ (ކުރީންވެސް ދަންނަވާލައިން) ދިރިއުޅުމެވެ. ދިރިއުޅުމުގެ ދުވަސްތަކެވެ. އެކަމަކު ދަތުރުތަކެވެ. ހަމަގައިމުވެސް ވާހަކަތަކެވެ. ވަކިނުކުރެވޭ ހަމަގައިމުވެސްނުވާނެއެވެ. މިހާ:

ކަންތައްތައް ހުއްޓުވާލައިފި!

މިއީ ހަވަރުމީހަދު ފަތުރުއަތޮޅުދުވަހުގެ ދިވެހިސަރުކާރުގެ ފަރާތުގެ ވާހަކައެވެ. އެވާހަކަވާނީ ބޮޑުވަޒީރު ވަޒީރަކީ އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ވާހަކަ ކިޔައިދޭނުހެއްޔެވެ؟

މުޙިއްބު ފޮށްބާރު ދަތުރުގައި، ސިފައިން ވަރުގަދަ ފޮށްބޭގައި، ހަވަރުމީހަދުއަށްދަތުރުކުރަމުން ދަތުރުތަކުގެ ފަހުން ހުވަދުއަތޮޅު މައިޖާންދަރުގެ އިބްރާހީމް މަނިކު ބައިވެރިވެފައިވާ ތަނެވެ. އިބްރާހީމް މަނިކަކީ އެދުވަސްވަރު ބޮޑުވަޒީރުގެ ރަސްމީގޮތުން ކުރެއްވި ސަފަރުތަކަށް ބައިވެރިވެއެވެ. މިވާހަކަ އިބްރާހީމް މަނިކުވެސް އަހައި އެންމެފަހުގެ ވާހަކަވެސް، ހަވަރުމީހަދުގެ ހަނދާނަށް 48 އަހަރުފަހުން ފާހަގަކުރުމަށް ބޭއްވި ޖަލްސާގެ އެއްދުވަސްފަހުން 6 ފެބްރުއަރީ 2010 ވީ ހޮނިހިރުދުވަހުގެ ރޭގަނޑުއެވެ.

މައިޖާން އިބްރާހީމް މަނިކު ވިދާޅުވިއެވެ:

’އައްޑުއަތޮޅާ ހުވަދުއަތޮޅާ ދިވެހިދައުލަތުގެދަށުން ވަކިވެ، ވަކިސަރުކާރެއް ހުރުމާގެ ދިޔުމުން އެސަރުކާރު ދިވެހިދައުލަތުގެދަށަށް ގެންނެވުމަށް އެއިރުގެ ވެރިކަމުގެ ފަރާތުން އިބްރާހީމް ނާސިރު ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްގެ މަސައްކަތްކުރައްވައިގެން ކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެކަން ކާމިޔާބުވެސް ކުރެއްވިއެވެ. މިގޮތުން ކުރެއްވި މަސައްކަތްތަކުގެ ތެރޭގައި ހަވަރުމީހަދުގެ ދަތުރު ކުރެއްވިއެވެ. މިދަތުރުގައި ދަތުރުކުރައްވަމުން ކުރެއްވި “މުޙިއްބު ފޮށްބާރު” ޝާހާ އޮގަސްޓް މަހުގައެވެ. ފަތުރުކުރައްވަމުން ދަތުރުގެ ވަރުގަދަ ބޮޑުވަޒީރު ދަތުރުކުރެއްވީ

"ސިލްވަރކްރެސެންޓް" ގައެވެ.

ހަވަރުތިނަދޫ ފަޅުކާރުއެއްވި ހުވަދު ދުވަސްދަރަބަރުކުރުގަސް މާލެއިން ފުރާވަޑައިގަތީ، 28 ޖަނަވަރީ 1962 ގައެވެ. ހަވަރުތިނަދޫއަށް ވަޑައިގަތީ، 30 ޖަނަވަރީ 1962 ވީ އަންގާރަ ދުވަހު، މެންދުރުފަހު 3 ޖެހިއިރުއެވެ.

އޭގެކުރިން، ބާއްޖެބެރައަށް ދަތުރުކުރުމުގެކޮއްޅަށްއަރައްވައިގެން ގަސްދުކުރުކުރައްވައިގެން ނާސިރު ފުރަތަމަ ވަޑައިގަތީ، އެމްއާރުޑީއެވް އެމްއަރުގެބަލަށްއެޅުނެވެ. ދެން ކެމޭދަށް ސަލާމަތީ ކަރަންޓުގެ ރިޕޯޓުގެ ބަލައިލުމަށް ދެއްކެވުމަށް ވަޑައިގަތެވެ. ދެން ފުއްބޮޅު ދަތުރުގެ މިދަތުރުކުރުމުގެ. އާގަސްޓިން ދަތުރުގެ ބޯއްދަމުންނާއި އާމުރުވެހިއުޅޭ ދެތުރުކަމަށްބަލައިގަތުމަށް ދަރުސްގެ ހަދައިގަތުމަށް. އަރުވައިގެން ބޭރުގެ ޓާކަށް ދަތުރުކުރުމަށް ހެއްޔޯ ލޮންޗިއަށް ބަޖެޓް ފުރަތަމަ ދެކެވުނެވެ. މިހާ އަހަރަކު ދަތުރުކުރި ބައްޓަންކުރުމުގެ ފަރާތްތަކުން ދަތުރުކުރުއްވައިގެން ވަޑައިގަތުމެވެ. ރިޕޯޓުގެވެސް ދަތުރުކުރުވުމަށްދެއްވިއެވެ. މިހާ ގެންދިޔައިރުވެސް ދަތުރުކުރުވަނިކޮށެވެ.

މާލެއިން ފުރައިގަތުމުން ފުރަތަމަ ދިޔައީ ދ. ފިޔައޮށްޓައެވެ. އެދީ ހަމަ ބާރަޖެބެރައަށް ކުރަނީ ދަތުރުކުރުމަކަށްގެއެވެ. މިއީ ކޮންކަމަކަށް، ކޮންބަޔަކަށް، ޕީއެވްޖެންކުރަނީ ދަތުރުކުރުކުރުމަށް އަދިގަނޑުގެން އެކަކަށްވެސްނުގެއެވެ. އާދައިގެވެސް ނާސިރަށް، ސަމާސާގެޖެހުމަ ވާހަކަދެ، ވިދާޅުވިއްޔާ ވަރަށްކުރަ ކުރިއަށްއެބަގާތުކަމަށް. މާލެއިން ފުރައިގަތުމަށް، ހެއްދުންނެވެ. ޕީއެއްކަށްވީ، ހަވީރު 3 ޖެހިއިރުއެވެ. ކަރުގެވިލާއްޖެހިއްޖޭ ރަށް ވަރަށްކައިރިގައެވެ.

ސިލްވަރކްރެސެންޓް ބޯޓުގެ އެވިލުގެއެވެ. ދެން ޖަނަވަރީހަވީރުގެ ދެކުނުގެ ކަރަ ދަތުރުކުރިއެވެ. ކަރުދާހެއްގެ ކޮށްކުރެވުނެވެ. އެއަރުކުރު އިސްކޮޅުގެދާފަރާތް އާބާދީގެ ހިނދުކޮޅަކުން ފިލުވުނެވެ. ކަރުގެ އަދުރުކުރުމުގެ ކުރެވިގެންކަމަށް ފިލުވިބޯޓަށްއިސްކުރިއާބެވެ. އާރުއިމްކުރު އެކި ވަރަށްކަމަށްވެ. މިހާ މިއުރުގެ ވަރަށްކުރުއެވެ. ފިލުވު ނިޔުމުގެ ބޯޓުކުރަނީ ވަޑައިގަތެވެ. ފިލުވުދެނިކުމުގެ އޮފީހުގެ ބޯޓުވަޑައިގަތީ ވަޑައިގަތުމެވެ. ނާސިރު، އެއްގެ މަސައްކަތްތަކުން ވަރަށްކުރަނީ އަދިކުރުގެ ކުރުއްވާ ފަރާތުގެ ދިލާތުކުރެވިއެވެ.

ބޯޓުގެ މާލިމީ، މުހައްމަދު ހަސަން މަނިކެވެ. ބޯޓުވަޑައިގަތީ އަދި، މާލިމީއަށް ވިދާޅުވި، މާރާމާތްކުރުން ހަރުހުރިކަން މާލެހެރިކޮށް ކަމަކަށް. ދަތުރު ބާވަތްތަކުގެ އެއްގަމު މާލިމީއަށެވެ. މާލިމީ ދަރިންނާ ފުރަތަމަ މިރަށްދާތަކުގެ 3 ޖަހާއިރުކަމަކަށް. ދެން އެއީ 3 ޖެހިއިރުފުރައިގެން

އަނެއްދުވަހު މާމެންދޫއަށް ދިޔައީއެވެ. މާމެންދޫއާ ހަމަ ކައިރިކޮށްލީމަޔާ އެރަށުދޮށުންޓެއްގައި އޮއި، ދިރަވަރަކަތްސިފައިންގެ މިހުންނަވާ. ސިފައިންގެބަޔަކު އެއަތޮޅުގެއިދިކޮޅުގައި އެއްގޮތަކަށްވެސް އަޑުގަނޑުމަތިން ނުދަށްނަގަނޑިމީހުއެވެ. ވަގުތުއެނގުނުގޮތުގައި ސިފައިން އެއަތޮޅަށް ފޮނުއްވީ މާލެއިންނެވެ. އެމީހުން އައުމުން ނާސިރު ވިދާޅުވި ދެން ދަޅުބަޑުކުރިއަރަނގެންގުޅެނީ، މާދަމާއިންކަމަށެވެ. ދަޅުބަޑުގައި ދަންނަވާ، ހުވަދުއަތޮޅުދެކުނުގެ ގޮތުންނަށްގޮވާ. އެއްގޮތަކަށްވެސް މާލެއިން ދާނެކަމަށް ބެލި ގޮތްގަނޑެއްކަން 3 ޖަހާކަށް ހާއިރުއެވެ. ފުރަތަމަ ގަނޑުޖެހުމުގެ ހުވަދުކަނޑެއްގެ ދެކުނުހާރަކަށް ދިޔައީއޮޅާ ނަގާފައި މިދާދުވަހުއެވެ. މިގައި ފުރަތަމަ ފެނުނުކަމަށް، އެފަދަ އެއްޗެހިތަކެއް ހުންނާނެ އެއަތޮޅު ގެންނަވަސްފުޅުއެވެ. އަރިހަށްގެންނަވާ އެތަނުން އެއްފަހަރަކު ކަނޑާލައިފިއެވެ. ކަނޑާލައިރު ކޮޅުގައި 5 ރަށުފަޅުއެވެ. އޮޅި ބަޑާ ތަރުތީބުކޮށްލެވުނީފައެވެ. އަނެއްފަހަރަކު ކަނޑާލައިރު ކޮޅުއިރުގައި 10 ސަތޭކަޔަކަށްވުރެ އެވެ. އެއްކޮޅަށް ނުވެސްގެނައެވެ. އެއް މަގަކުންވެއްޖެ ވެއްޓުނު ގަނޑުއެވެ.

ދެން އަވަހަށް އަރިހުގައި ވިދާޅުވި އޮޅުވާ ބާވާފުމަގެވެ. ދެންފުރަތަމަ އެކަމުގެ ނިންމާފަ ބޮޑުބޮޑުކަށްފައިވުމެވެ. އަވަހަށް ޖައްސާ ސިފައިންގައި ކިތަވާދޮގު ދޮވުސްވަރު ކޭބޮންގެތްކަން އެޅުއްވި ބޭފުޅުކަމެވެ. އެނގިވަނީ، އެކަންކަމުގެ ބޮޑުނަށްކޮށް ހިއްދަވާފައެވެ. އަދިއިތުރު ކަމާބޭނުއްވާ އެކަމުގެ ފަހުން ތަރުތީބު ހިސާބުގައި ހުޅުވާލީއެވެ. ހަމައިސާހިބާ 10 ވަށަށްކަމުގެ ބޮޑުބޮޑުކަށް ނިންމައިފިއެވެ.

ސިފައިންގެ ބޮޑުބަޔަކު ދަތުރުކުރިކަމަށް ހަމަޖެހި ދިރޭޓަގެންހުރިކަމަށް ހަދާ ބޭނުންކުރުއްވިއެވެ. ވެރިކަމުގެ ދިގުމުއްދަތާ ބައިވެރިވިކަމެވެ. ހިދުމަތްތެރިންނާ ބައްދަލުކުރެއްވީ، ކާކުކުރާންގެ ދަފުތަރު ބައްދަލުކުރައްވައިގެން ގެންނަވާ ދިޔައެވެ. އެދުވަހު މިއަދު، ކާކުކުރާން ދަފުތަރު ސިޔާ ބައްދަލުކުރައްވާ އެދުވަހު ނުކުމެވަޑައިގެން ބަރަކާތްތެރިކަމުގެ މިއީކޮންކަމެއްތޯވެ؟ އެދުވަހު ޖަމާބަންދަރު، އައްޔަށް ގެންގޮސްއެއްނެތަށް ހަބަރުވެސްވީބަޔެވެ. ބިމަށްއެރުން މިއަދު، މިދުވަސް އަސްނަށްއަޅާ ގެންގޮސްވަރަށް ހިމާޔަތެވެ. އެންމެބަޔަކު ވިދާޅުވި ކަސްތޫރިއްޔާ، ބަރުބަންދު ވާގަށެއްއަޅައި އެވާހަކަ ހިފީމާ، ދަރުދަރި ބަރަކާތްތެރިވާ ގޮތްވިހެއި، އޮތެއްބަޔަކު 5 މިދުވަސް ބަރަކާތްތެރިވީއެވެ. ދަރި ބަރަކާތް ކުރުމަށް ބައްލަވާއެވެ.

އެދުވަހު އިރުއޮއްސި އެރޭ ވޭތުވެގޮސް ފަތިހު 4 ޖަހާކަންހާއިރު، ކަނޑުގަނޑެއްގައި ފަތަފައިކަހަލަގޮތަކަށް މީހަކު ބޯޓުކައިރިއަށް އައެވެ. އަތްބުރުގެން އިޝާރާތްކޮށްލާފައި ބޯޓުކައިރިއަށް ތިހައައި ކަންވެގެންތޯއި އެއްސެވީމާ، އަނގައިނުނު، ދުސާފުތި ޖޫރުއްވިހާ ހަވަރުތިނަރުދު ކަންތައް ހުރިންތަކަތައް ނަނާވަޔަށް އައިސްގެނައީވެ. އަނގަނުނު، ތިނަދޫރުން ބުނެ، ޔަނގު އައްކާވަނު އަނގައިހަން ފަސްބޮޅުގެރަހި، އެމީހަކަށް ހަދިގެން ހުސްކަށް އެއްކާނި، ގައިކުރަނުބޮޑަކި ގޮތުގައި އަތިރިމަތި ކަމަކާނު ފުރިފުނޖެހުނުގޮހި ސަރުކާރުން ކަށަވަރުކުރައްވާ ކަރުވާނަކާ ތަރުއަށް ތިކައްނާރުވަގައި ކަނޑުގަނޑުގެއެވެ.

ކޭއިރުކާވެއްލަމަށް، އަނގައިނާވާށެ މިހިހެނަތިވައިޖެއިވެ. މިހިހެނައި، ބޯޓެހަހައިގައިވެ. މީހާވާށެ މިއަރު ކުރާފަހަރާ ފެނުމުމަރިވެ. މީހާވާށެ ދެނުނުވި ކުރިމީހާވާށެ ހަމަ ދެނުނުވިފަހަނަކާތަކާވެ. ހަށެދިވިގޮތުގައި، މިދެމީހުންވާށެ ބޮޑަށް ނުނުގޭފައި ދުބެއްކުރާ ބޮޑުގެކާފަން ދުކާނުތަހަފައި ބޯޓުވިއެވެ.

އެދުވަހުގެ އިރުއެރިމާ، ސިފައިނުހުނަރުއަހުގެވި ދުރުދުހިނގެ ދުރުތަތަހަ ބޯޓުކާހުތަހަފައި، ދުނިރުހަނގެވަނު ސަފުކާރުތަޖަހައިގައިވެ. އަގެޖެހިގެ ގޮތުގައި، ވިދާޅުވި ނާސިރުވިދާޅުވާއްޗަތް، ގަހުއެއްގައި ތިއްމަހުވެ. އެއިރު ރަނގަޅަށްރުވީގައި ދިޔަގައްތަނަށް ހަފުއައްހަތުގެ ހަތަނާހަނަރުނު ހިފައިތައްފަދައިގާ ބަހެއްކަތްސަތަރައިއެރުނު. ހަމަނާމައުތުވީގަ މިއީ، އަހެއާ އަދި އެމީހުންގެ ސުވަރިބު ސަރުކާރުގެ ދިދައްވެ.

އެގަހުގެ ގައިވިލަހަން ނާސިރުވިދާޅުވި:

"ދިވެހިދައުލަތުގެ ހިތަރަނާވެގެން ދައުލަތުގެއަށްކާދެނަ ތިރާބައިމީނުތިބާކަމަނާވަހަރާ ފުރަތަމަވާށެ ނަގާފައި ތިހިރަރަދިދަ ތިރިކާރާތެވެ. 10 ޖަހާގެ ކާރިން ދިދަތިރިކާރަހާވާހައްވެ. ނުކުރިކަމަނާވަހަ އަހަރުން ތިހާރަހަރުދާނަމެވެ. ދިވެހިސަރުކާރުގެދަރަހަ ކަރިވީން ގެހައިމަން މަސައްކަތްކުރާނަމެވެ."

ދަންހައްދިވެގޮތަށް، ދަރުދުރިހުގެ ފަސޭހިހުނާ އަނައްދިހުނުކަރު އެކަކާއެކު 6 ހިހުނު ބޮޑުކަރާގައި ހަރަނަފުނައްވިއެވެ. އޭގެކާރިން ބޮޑުކަރާގެމަގުގަނޑުއެއްނަގާފައި އެއަނ ސަބަބުޝިނުގަނ އިނ ތިނަހަތުރެދޭގެ ފުނުވައި އޭގައި ހޮވަގެއްޖިއެވެ. އެދިހުނުނަނ ދައްކައި އެދިހުނުބޮޑަނުތިއްބައްވެ. ދަނ އެތިއްދާ މަގުގަނޑާ އެދިހުނާ ހަވަދުކަރައްވާފައި އެދިހުން ހަވަރުތިނަރުދުއަރ ފުނުއްވިއްވެ. އެދިހުން ފުނުވާފައްވާފައި، ދަބައަކަރުދުނުތިނާހުނ ނާސިރުވިދާޅުވާއްޖެއްވެ. މިދިހުނ

އެވީހުރިހާ ކަމަކާ ބެހޭގޮތުން ނުކުތްއިރެވެ. ހިފަހައްޓަން ދާޒިމްކޮށް ބޮޑުނޭވާއެއް ލައިގަތީމެވެ. އަރުވާލައި ހަވާލުކުރެވިފައިވާ ކަންކަމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފައިސާ ހޯދުމާ ދޭތެރޭ ބެހޭ މަސައްކަތާ ތަރައްގީގެ ކަންކަމެވެ. ކުރިއަށް ދަނީ ވަކިގޮތަކަށް ވަގުތު ބޭނުންކުރާ ކަމަށެވެ.

ދިޔަބަހުގެ ހަފްތާގައި ހިނގިއެވެ. ދިރާސާކުރުމަށް ނިންމީމެވެ. އަދިވެސް ކުރީގެ ދައުރުގައި ކަންކަން ކުރި ވާހަކަތައް ދައްކާނެ ސިފައިންނާ، އަޅުގަނޑާ، محمد عماد الدين ދާ، احمد حلمي ދާ، احمد زكي ކަލޭގެފާނާއި ދަރުބާރުގެ މެންބަރުން އެކުގައި ތަޢުލީމީ ކަންކަން ރާވާލުމުގެ ސަރުކާރުގެ ކަންކަން ބަލަހައްޓައި ދެއްވިއެވެ. މިހެން ހަމަޖެއްސުމާއެކު ގަވާއިދެއް ބައްލަވައިގަތުމުގެ ތަރުތީބުތަކަށް ކުރިއަށް ނިޔަމަތުން ނުކުތުމަކީ ބޮޑު ކާމިޔާބީއެކެވެ. އެކަމާ ބެހޭ ބާރުތައް އަޅުގަނޑުމެން ކުރިމަތިވީ ތަފާތު ކަންކަމަށް ދެވުނެވެ.

ސަރުކާރު ފައިސާގެ ދަށުން ހަމަ ޙުކޫމަތުގެ ދަށުން އިސްކަން ދިނުމުގެ ކަންކަން ކުރިއަށް ގެންދިޔަ ފަދައިން ހިނގި ކަމުގެ ބައެއް ކަންކަން ކުރިއަށްދިޔައެވެ. އެކަމަކު ތަފާތުވުމުގެ ސަބަބަކީ ކަންކަން ފެނިގެން ސިފައިންގެ ބާރު އެކުލެވިގެން ވީ ވަގުތުގެ ނިޔަލަށް ކަމެވެ. ދިވެހި ވެރިކަމުގެ ގޮތަކަށް މިދަނޑިވަޅު ދަށުން ސަރުކާރަށް ވާގިދޭ ގޮތްތަކެއް ދެވެނީ ކުރީގެ ހާލަތުގެ ބަސް ގަބޫލުކުރުމުގެ ބޭނުން ކުރެވުނެވެ. ވަކިވަކި ފަރާތްތަކުން ޙުކޫމަތުގެ ދަށުން ފައިސާ ހޯދުމަށް ތަރުތީބުތަކެއް ބަލާ ބޭނުންކޮށްދެއްވިއެވެ. އެ ކަންކަމުގެ އަސާސަކީ ހަމަ ޤާނޫނީގޮތުން ކަމާއި، އެކަމަށް ބޭނުންކުރާ ބާރުތަކަކީ ކަންކަމުގެ މިނިވަން ސިފައެވެ. އެކަންކަމުގައި ޓެކްސް ފަދަ ހަރުދަނާ އެކުވެރިކަމުގެ ކަންކަން ހުއްޓިފައެވެ.

އޭގެ ފަހުން ވަކިވަކިގޮތް ތަފާތު ކަންކަން ކުރިއަށްދިޔަ ގޮތް، އަދި ގެނެވުނު ހިސާބުގެ ބަދަލުކުރުމަށް ވިދާޅުވިއެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބަކީ ހަމަ ބަދަލުކުރުމަށް ދެއްވާ ނިޔަތެވެ. ކަނޑައެޅުން ދިރާސާކުރުމުގެ ދެކޮޅަށް ވެއްޖެއެވެ. ވަކިވަކި ގޮތުން ފަރާތްތަކުގެ ބާރުތައް ހަމަޖެއްސުމަށް ދޭ ބޭނުމަކީ ކަމުގެ ހަރުދަނާކަމެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން ސަރުކާރުގެ ކަންކަމުގައި ތަފާތު ކަންކަމަށް ދެވުނެވެ. އެކަމަށް ވާގިދޭ ބޭބޭފުޅުން، އަދި ދިވެހި ބަހުގެ ބާރު ވިދާޅުވިއެވެ. އަޅުގަނޑު ބޮޑުކަމާ ވިދާޅުވި ކަންކަން ދިރާސާކުރުމަށް އެކުލަވާލަނީ ސަރުކާރު ހަރުދަނާކުރެއްވުމެވެ. އެކަން ކަމަށް ކުރިން ވަކިކުރުމުގެ ކަމާއި، މިފަދަ ޒަމާނާ ބަދަލުވުމުގެ ސަބަބުން، ދިރާސާ ކުރެއްވުމަށް ތަފާތު ކަންކަމުގެ ބޭނުން ވިދާޅުވިއެވެ. ހަމަ ކަމަށްވާ ކަންކަމުގެ ތެރެއިން ވިދާޅުވި ކަމާއި، އެކަން ކުރުމަށް ފަހު ދެއްވި ވާހަކަތަކަކީ ކަމުގެ ބޭނުންތަކެވެ. މިގޮތަށް އެކަމުގެ ބާރުތައް ވަކިވަކިގޮތަށް ހަމަޖެއްސުމަށް ވަގުތު ބޭނުންކުރުމަށް ކަނޑައެޅިއެވެ.

ނޯޓު އެހަރުގައި ޖަޕާނުއްވެސް އޮތެވެ. ޖާރަޕާދިޔާރަން ބަންކޮކް ކައިރިކޮށްލިބޭން، ހުކަންދުރި ގަޔާވެ. ފިލިޕީން، ވާރާވުރާނުން ވެ. ދުނިޔެ އަށާ ގައު ނުކުރާރަހުން ބަދުބައިން ރަފުޖަހަނުން، ސަސޫރަތްދާއިވަރުން އޮރެރުގޮސްދާއި މިތެރު، އޮރެރުރަރަޑަގޮތް ދަތުރުކުރެއްވީއެވެ. ސަސޫރަތްދުރުންދިޔަވަރަރަނު ރަރުންދިޔައި އެއްރަހިގޮވާވުން ގެއްރަވުނުނުވެ. ބިޔައި ދުނިބައްޖާ ބިޔަރަނުވާނުކަފުއްނުނުނާ އަރަރަފުން ބިރައްނުގަނާ ގޮވައި އަޖެގޮރަން ރަށްރުވަވެ.

ޖބައިރައުމިގޮރަރަ ދިޔުމަރުފުރަ އައްވެސްނަބިޖާއަރު ނުނުރުބިމާ ނާސިރު - ޖަޕާނަށް ވިދާލުވެސްޖެވެ. ބަޖެޖަހައިގުން އުދިދަ ވައްބާލާއްވަބޯ ބަލާބަލާރުވެ. އަ އަރުނޫފައިވާ ވާހަރު ދުވާލުފުރަސްސަ ދިދަވެއްބިދާނުވެ. ކޮށްގައަކަސް އުކަނުރުވެގޮރުއްނުވިއެވެ. ދާނު ވިދާލުވި، މިހުނަރު ފުނުނަގޮރު ފާރުފާރަރު ބަޖެޖަހުމަނުވެ. އުހުނު ޖެހި ޖެހުމުއްގައިވިގޮރަ، ގަރަކަރުއަރާއްބިހުއްގެ ގަދަރު ވަޖެނުއަރައިގުން އުގަހުން އާނާވައްބާސިއްވެ. އަދި އުބާހި އުހުނިހުއްގެ ކަނުފަފާ ވަރަރުކައިރިސާބަކުނުވެސް ޕިނާފައި ވަޖެނުއްދިތައިއްވެ. ސިފައިންނާ ގާނުގެދިތަރަނު ނާރިއެވެ. ކެކަރުވެސް މިހުނު ވަޖުވަހިދިވާނުފުރި އުރިސާބުނުނުވެ. ދާނު ސިފައިނާ ހަމިތަރާއްކު ނާސިރު ރަރަނުފައިބާވެވައިގިއިވެ.

ގަވާރިމިނުދިހުނަރު އަހުއްކާވެސް އަނުގަވައިފުއްވެ. މިއީ އުނުމުފަހު އުނުގުމުވެ. ކަނާމުން ދިވިސާރުކާރު ކިހަމަނުވެ އުއްބާވެގުނާއިވިއްދާ މިމަނުދާނި، ގަދަކަމުންނަމަވެސް ކިހަމަނުކާރުވާފުއްވެ. އަދި މިމަނު ދާނު އުނުބުރުދާނި، މިހަރަރަކަ ރާއްޖޭގެ އުހުނުރަނުރުކަރަ ފުޖުރަރަކުވެސް ހައްދަވާފުއްވެ. އުބޭޖުރަރާ ކަދާމުން ކުރިމަމިނުވާނުވެ.

ނޯޓު އެއި އުދުވަހުގެ 3 ޖަހާކަނުހައިރުވެ. މިހިސާބަކުދިހައިރު ކުރިނުފުނުނު ހަރުކަރިކަމުއް ރަރަކުނު ނުފުނުއެވެ. ދާނު ހުގުމުޖެހުކައިރި ވިދާލުވި ދާރާ ރަރަގެއްކަލާރަނު - އެއި ހަވަރުމިނުދު ބަރާސިމުކާވެ. ގޮސް އުމަނުގެ ގެމުކަގައި ރުކަނުރާފައި އުނުބުރުއަނުނާނުވެ. ސިމުވަރުކަނުސްބުނު އުދުމުރުގައި ދުގަނާޖެމިހި (ހުރުމާބޮ) ވުސް ގެނުދުވިއެވެ. މާސާ ފުނުއްވިވެސް މިގެ ޗަމިފުއްދުއްވާފުއްވެ. ކަމާއްދުމާވެއްޖެނަމަ އާނާގައުމިއްރަ ރައްކާރުނު ބާނުނުކުރުމަނުވެ. އާނާއަކާ އުއްވެސްމިހަކު ހަމަރާއަނުދުއްވެ. ދުމަރާއްވެސްނުކުރުއްވެ. މާސާގެސް ބަރާސިރުގެމުކަގައި

ރޯކޮށްލާފައި އެނބުރި ދާދިއަވަހަށް އަތުވެއްޖެއެވެ.

ނާސިރު ސިފައިންނާއެކު ހަވަރުމިނަދޫއަށް ފައިބާވަޑައިގެން ހުންނަވަނިކޮށް، ކުއްލިއަކަށް މީހަކު ދުވެ ފާއަށްނަގަމުން ފެނިއްޖެއެވެ. ސިފައިން މިނބީ، ރަސްގެފާނާ ކުރިމަތިވެއެވެ. ސިފައިން ދުއްވާލަމުން އެއީ އެންމެދިރަވަރަކަށް މީހުންނެވެ. ސިފައިންނަށް ނާސިރު އަންގަވާފައި މިއޮތީ ސީދާ އާންގާ ކޮރަރަންގަސްތެރި، ރަސްގެފާނުގެ އެއްވެސްބޯކުރުމެއް ކޮންމެން ނިވާނުކުރަމުންނެވެ. އެހެން އަންގަވާފައިއޮތާ އަތުންދޭ އަރުމަދު ނަސޭހަތްތިބޭބާރެ، މިހަކު ދުވެ ފާއަށްނަގަމުން ފެނިދާ، ބޭރުން ރަސްގެފާނުގެ ބަންދުކުރުވާލުމުން ނަސޭހަތްކުރި މާމަދީނުންނެވެ. ދުވަމުންއައިމީހާއަށް ވީގޮތް، އެއަޅުން ސިދިގެންދިޔަބޮޑުރަސްގެފާނު ބިންމައްޗަށްވެއްޓިފައިވިއެވެ.

ބިންމައްޗަށްވެއްޓިފައިވީ ރަސްގެފާނަށް ސިފައިންއަރުވައި ދުންނަވާ ރަނގަޅުކޮށްލުމަށް މިހާރު މުޅިން ހަމަޖެހިލެއްޖެއެވެ. މަޑުމަޑުން ރަސްގެފާނު އަރިހަށް މިއަރާމީހާ، ހަވާލުކުރި މުސްތަޤްބަލް ދުންނަވާލި ގަބޫލުކުރާކަށް ދެވިގެން ސިފައިން ވިއްސާވެ، އެހެން މަޑުމަޑުން ވިޔަސް ހަރަކާތްތެރިވެފައި ހުންނަ ސިފައިން ވަރަށް ބޮޑެތިވެގެން ގޮސް، ބުރަށް ވާއްޓާލާފައި ވީރާނާވެއެވެ. މިރާޒު އެބުރުނު ބަދިގެއަށް، އެތުރިގެން ގެންދަނީ މިއަދު ބޮޑުބަނޑުންގެ އެދޭޝަލުން ބަހައްޓާފައިވާ މަރުވެރިން ދަނޑުވެރިކަމެވެ. މިއަދުގައި ވެރިރަށުގެ ރަށްތަކުގެ ބަދަލުގައި އެކަނި ހަމައެކަނި ރަށްތަކުގެ ވަޒީފާ، ހަމައެކަނި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަށްވެރިން ދަނޑުވެރިކަމަށް ބަދަލުވިއެވެ. ރަށުގެ ދިރިއުޅުން ސިފައިންގެ ވެސް ހުރިހާ ކަމަކަށް ނުކުތުމަށް ގޮވައިލަނީ ރަށުތެރޭގެ ބަޔަކު ތިބި ސިފައިންނެވެ. ހަމަ ދިރިއުޅެމުން ރައްކާތެރިކަމުގެ މަސައްކަތް ކުރަމުން ދިޔައީ، ސިފައިން ނިކަމެތިކަމުން ހުރިހާ ރަށުގެ ބަލަހައްޓާ ކުރިއަރުވާނެ ބޭފުޅުންނެވެ. މިއަދު ހަމައެކަނި ރަށުގެ ސިފައިން ގާތަށް ހަރާމާތު ސިފައިންދާންދޭ ހަރަކާތްތެރިވެއެވެ. ހަމަ ހަމައެކަނި ބަދަލުކުރުމަށް ގެނެސްދެނީ ދިވެހިރާއްޖެއެވެ.

ނާސިރު ދެން ހަރުގެހަރުއްޕުންނަށް އެންގީ (ބަސްގަހަރެއިން ތަކުރުފުޅު ހަވާލުކުރުމަށް އެންގީ ހަދިއްޔާއިން) ހަރުގެހަރުއްޕުގެ ހިމެނެވެ. އިރުއޮއްސުމުގެ ކުރިން ހަރުގެ ބަނބުކޮށްލެވިފައިވާކަމަށްވެސް. ދެން އިސްލާމްވުމުގެ ބަނބުކޮށްލެވުނު ދާންދޭހަރެއެވެ. ހަރަމަދުކުރަން ހަރިރުވެހި، މިހާރު ހަވާލުކުރަމުން ދާއިރާގައި ހަރުގެ ހަރުކަށިކަމުގައި އާރުއިންހަ ހަމަހަރެވެ. ބަޔަކު ހަރަހަމަކަމެއް ދެވިގެންދާ ދިޔައެވެ.

ތޮހިގެން އައިދުވަހު ހުނދުނުވުމުން ހަވަރުތިނަދޫއަރުނާސިރު ފައިބާވަޑައިގަތެވެ. އެހެންބޭފުޅުންނާ ސިފައިންނާ އެކުގައެވެ. އެދުވަހު ހަވަރުތިނަދޫއަރު ވަޑައިގެންގާ މިހުން ފުނދުވައިގެން އެންގެވި އެންގެންވުމުން އަންނާނޭ އައިސް އެމީހުން ގޮތްތަކުގައި ބޮޑުއިން ބޭނުންއެވެގެން ހިފައިގެން ބޭނުންކުރަނިކޮށް ދިޔުމުންނެވެ. ކުރީދުވަހު އެންގެވި އެކަނދުން ފައިބަނދުވާނަކަމުންނެވެ. ދުވަސް ދުވަސްދުވަހުން ބޭނުންތަކުގެ އަކުވައިގެން ފުރަފުރަކައިގެންދިޔައީއެވެ. ގަސްގަސްފައި އަނބުރާ އައިސްއައިސް މިގޮތަކަށް ބޭނުންތަކުގެ ގެންދިޔައީއެވެ.

ސިލްވޭރާކުރަސްބަވަރު އެނބުރުވަޑައިގަތުމުން، ހުދުދުރަނގައިގެން ބައެއްމީހުންއަށެވެ.

އެމީހުން އައިސް މިދުނިޔަވަރި، އެމީހުންދުން ހަދަނީ ކަރަނބާއަށް ކުރަނީ ކުންކަމުއަށްބައިތެވެ؟ އެގޮތަށް އައިމީހުންނަށް ނާސިރު މީއަނގަވަރި، ދާނާ ހަވަރުތިނަދޫއަރު، ގޮސް ރަނގަޅުކުރުމަށް ބޭނުންތަކައި ކުރުވުންގެތަކަން ރަނގަޅު ހަޑާކުރުވުމަށް ހަޑާކުރަންވަޖެހުނެވެ. އެމީހުންގެ އަމިއްލަރަށް ހަޑާކުރަން މިހަޑާކުރުއްވަރި، ހަދައިމީހުންނެވެ.

އާދައިގެ ރަނގަޅު އަދިގަނޑުވުންފާބޭރު ހެދި، ވަރަށްބިނާބޭނުން ބިޑާ ހަޑާކުރުންފައެވެ. މީހުންގެ އައިސް އެކުވެސް ގެތަށް ކުރިއައިގެން ބިޑުބިގާ ވަކަރުބިގާ ފުރުބަތުފަތުބައިތި ނަށްބޭނުނއްބިއައިގެން ގެންދިޔައީއެވެ.

ވައިޢާން އިބްރާހީމް ވަނިޔާ ވިދާޅުވިގޮތުގައި:

އޭނާއަކީ، އެދުވަސްވަރު ފޯސްފުޅުގެ ނަންގަނޑުފާފުގެ ކަތެވެ. އަލުގަނޑުގެ އަނގަޔާ ފައިބާނުމަކީ ހިނގި ހުރިހާކަމެއްގެ ފޯސްނުގެންފާނަކަމުންނެވެ. މިދާ އެކަމުގެ އާހާކަމަށްފަކަމުންނެވެ. އަދި ހިނގަމުންދިޔަ ހުރިހާކަމާ، އެންމެ ހުރިހާއެންމެންގެ ފަމުންދިޔަ ހުރިހާކަމުގެ ދައްމިއްދާ ތިދަންފާނު ކަމަށްފައި އޮތީ އަނގަފާފައެވެ. މިދާ އަލުގަނޑުގެ ނިސްބަތުން އެހުރިހާކަމުގެ އެފަދަ ފުރިހަމަ ކުރަމުންނެވެ.

ހަވަރުތިނަދޫއަރު ހުރިހާބޭފުޅުން ވަރަށްދިނަފަހަރު ފައިބާވަޑައިގަތެވެ. ދަތުރުގައި ވަޑައިގަތީ ފެޔާނާގެ އިބްރާހީމް ނާސިރު، އަތިރީގާއާގެ އަލްމަދު ހިލްމީއާ، ހ. އޮޅުވެލިގާގެ އަލްމަދު ބަކުރާ، ދ. ފަޅުސޫރިން މުހައްމަދު އިމާދުއްދީނާ، ސޮލޮމަނިރާއެއްގެ ތަކުރުން (އަލްމަރުޙޫމު) ވައިޢާންދުގެ ވައިޢާން އިބްރާހީމް ވަނިޔާއެވެ. ސިލްވޭރާކުރަސްބަގެ ވަރަށްފަސް އެހެންބޭފުޅުން

ގެންދިޔުމީ، އަޅުގަނޑުގެ އެއްބަސްނުވުއްއެއްބަޔާ ކޮއްޓާ ޖަމީޢާން އުމަރުމަނިކެވެ.

ސިފައިންގެތެރެއިން ދިހަހާ ހިތަށްލިބުނުކަމެއް މާރަނގަޅުކަން ހަނދާނެއްނެތެވެ. މާލެއިން ފުރިއިރަކު އެއްވެސްސިފައިންގެމީހަކު މިފަހަރަކު ނުގެންދަވައެވެ. އެހެން ސިފައިންގެބަތަލު ބޮޑުހަޔަތުއެތުވީ ހައްދުންމަތީ މާލެއްދުންނެވެ. އެމީހުންގެތެރޭގައި، ހަމަގައިމުވެސް އައިސްއައިމަ އަހްމަދު ނަސީމާއި، ނ. ޢަލީހުސައިންފުޅާއި، ހުވަދުމަތީ ހިލްމީއެވެ.

ތިނދުއަސްފަޅައިގެންނާ ދަރުސް އެޅިޔަސްފިޔަސް ބައްހަދުކޮށްދުއްވައި ވާހަކަފުޅުވެއްސަ ދެއްކެވިއެވެ. ޢަބްދުﷲ ކަލޭބޭފުޅައި ކޮށާއިޓީހެއް ހަދާލައިގެން އެތަނުގައިވެސް ބައްއްކައްނތައް ކުރުއްވިއެވެ.

މިދަތުރުގައިވީ ޖުމްލަ އަހަރުދުވަހެވެ. ރިޔާސީ ބަނދަރުގައި ކޮންކުރާފައި (ހަވަރުމިޔަރުދާ ވަރަކަށް ގާޅުދުރުގައިއޮތް) ގައްދުއަރުވެސް ވޭއިގެންނިވިއެވެ. ގައްދޫއޮތީ، ހަވަރުމިޔަދު 31 ރައްޔިތުންގެޖެހެ، އެރަރަށް ވަރަށްބޮޑަށްގެއްލުންދީ ކުޅިރަށްގެން ހަދާކަންތައްތަކެއްވެއެވެ. އަދި ވަރަށްގިނަގެތަކުގެ މުދާވަރު، ފިހާރަފަހަރު ފެހިގަސްގެން ގެންގޮސްފައެވެ. ގައްދު އިސްމާއީލް ކަލޭގެފާނުގެ ގެއަށްވެސްވަރު، ވަރަށްބޮޑަށް ގެއްލުންދީ ފިހާވައި ސަންގުފައިކަންތައްތައްވެއެވެ. މިއީ އިސްމާއީލް ކަލޭގެފާނު އިސްވެހުރެގެން ގައްދޫގެރައްޔިތުން ސަރުކާރާއެކަށީގެން ކިޔަމަނުނުވާތީ އެރަށް ހަވަރުމިޔަދު މިހުންނަން ގެއްލުމެވެ.

އިބްރާހިމް މަނިކު ފިރާގުވިގޮތުގައި:

މިދަތުރުގައިހިއިދިކަމެއް ހިއިދި އާނގެކުރިމަތިގައެވެ. ދަކުވުން ހުރިހާވަރަކައެއް ދަކުވަނީ އޭނާއަށް އިވޭރިސްބެގެއެވެ. ކުރެއްވި އަމުރުއަކުރެއްވި އެއްގޮތަށްމަލާ ދާއިރާ ނަޝްރުކުރާ ރައްޔިތުންދީފުލުސްނަމަށް ދާއިރާ އާނާވެސް އެކަމުގައި ބައިވެރިވި ޖަމާޢަތްތަކަށްނުލެވެ. ނާސިރަށް ތާރީފުކުރުމުގެ ތިޔަނުނާ އާނގެ އެއްވެސްކަނެއްނެތްކަމަށް ބުނަނީއަމުހުރެވެ. ވިކަމެއް ރަނގަޅު ފައިބައިގެންދާނޑާބުނި މަދުބައިގެ ބާރުގައި ރަނގަޅައިރިއޮން ކަންތަށްރަތްކަރު ކުރުމުށް ނުލެވެ. އެއްވެސްހާލަތެއްގައި އެއްވެސްމީހަކު ކަނޑައިރުކަން ނާސިރު ބާރުނުފެންނަވާކަމަށް ތިމަންއަށް ބުނަނީކަދިހާރަށްއެވެ. އެނގޭފަދުން ކަނޑައިތިއަތްމަށް ގެންނެވި މާލެއަށެވެ. ތަނިދިގައިކަން ޝަރީޢަތަކުން ޝަރީޢަތުން ގޮތަށް ނިންމާވޭހެވެ. އެތަށްފަހަރަށްގެރަތިން ދާއިމީ ފުރުޞަތުގެ ވަގުތު

ނުގެއްލެނީސް ބޭނުންކުރިނަމަ، އެއްވެސްމީހަކު ކުށްވެރިއެއްނުވެއެވެ.

އިބްރާހީމް މަނިކު ވިދާޅުވިގޮތުގައި:

ސިލްވަރކްރެސްޓުން އެއްވެސްއިމްޕޯޓްކުރަން ގެންނެވި ހަނދާނެއް އޮންނާގެންނެވެ. ހަތަރުމީހަކު މުސާ ފައިސާ ނުދެއްކެވުމުން. އޮނާރަން އަޅުގަނޑު ހަނދުމަފުޅުގައި ވާހަކަފުޅު ދެއްކެވިއެވެ. ހަމަ ދެއްކެވި ހަނދާން (ހަނދާން ވާގޮތުގައި) މިދަތުރުގައެވެ. ދެބައިކުދިންނާ ބައްދަލު، މިއަށް އަޅުގަނޑު ދެކޭ ބޮޑު ވިހިވިލި ވަރަށް އުފާވެވޭ ދެރަ. އަޅުގަނޑު ހަނދާނެއް ދެރޮޅު ހުސްއިން މަސައްކަތެވެ. އެރު އަޅުގަނޑު ހަނދާނުގައި އަޅުގަނޑު އެންމެ ދިވެހިންގެ މިސަރުކާރެވެ.

އަޅުގަނޑު ކުރިން ދުވަސް މިދަތުރުގައެވެ. ގަދަ ގޮތަކަށް މިނަމަކީ އިރާދަތުގެ އަޅުގަނޑު ދުވަހު، ހަމަ ހަނދާނުގައި ފަހަރެއް ފެނިގެން ވަރަށް ބޮޑަށް ހިތާމަވި. ކަންކަން ދަތުރުކުރިއެވެ. އަޅުގަނޑު ފެންނަ ސިލްވަރކްރެސްޓުގެ ދަތުރުކުރިއެވެ. ކޮންމެ ކަމަކަށް ވެސް ފެށުމުގެ ކުރިން ބަލާފައިވެއެވެ. ވެސް ދެކޮޅު ހަދައި، ސިލްވަރކްރެސްޓުގެ އައިސް އާދައެވެ. މިބޮޑު އެއްބަސްވުމުގެ ކަނޑައެޅި ނިންމާލައި އަންނަކަމަށް ދަންނައެވެ. އެކަކު ނިންމާލައި އިބްރާހީމް ނާސިރު ދުވަސް ވަޑައިގެން މާލެއަށެވެ.

އިބްރާހީމް މަނިކު ވިދާޅުވިގޮތުގައި:

ހަތަރުމީހުން މުސާ ހިފިހަމަ ކަރުދާސް ގެއިން، ވަރަށް ދިނުމަށް އެއްބަސްވެއްޖެއެވެ. ގެންދަނީ ސިލްވަރކްރެސްޓުގެ ބަޔަކު. ގޮތަށް، ގެންދާ ދުވަހު ހަމަ ކުރިއަށް އޮތީ ނުކުންނަ، ކުރިމަތީ ފުރުސަތެއް ހުރިހާ ކަމެއް ހަމަޖެހުނީ. އެއްގޮތަކަށް ނިކުތީ ހުރިހާ ކަމެއް ހަމަޖެހުނު ކުރަމުން ދިޔައެވެ.

ސިލްވަރކްރެސްޓުގެ މިދަތުރު ނިންމާލާ މާލެއަށް އައުމަށް އެއްގޮތަކަށް އިރުއޮއްސި ކަލޭގެ ކަށަވަރުނުވެ. މާލެއަށް އައިސް އާދައިގެ ވަރަށް ކުރިއަށް ދާއިރު ކުދިކުދި ހުރިހާ، ސާފުކުރުމަށް ބޭނުން ބަޔަކު ދެކޮޅު ދެއްކެވުމަށް ހަމަ ދަނީ ކަމެއް ތިބިއެވެ؟ މިއަދު ނުހަނު ހިތާމައާ ހަމަ ވަކިވެއްޖެއެވެ، ދެކޮޅު އަނެއްކާ ހިނގައިދިޔަ ކަމެއްވެއް އިބްރާހީމް ނާސިރު ކުރިއަށް ދަތުރުކުރި ކުރީގެ ދުވަސްވަރު ހަމަ ދުވަހު ފެނުނުކަމުގައި ވެއެވެ. ދަރާލި އިއްވެސް ކަމަކަށް ހުއްޓުވިއެވެ.

މިގޮތަށް ޖެހުމުން އަޅުގަނޑު!

ނާސިރު ވެރިކަމުން ވަކިވެވަޑައިގަތެވެ. 10 ނޮވެމްބަރު 1978 ވީ ހުކުރުދުވަހުގެރޭ … މެންދަމު ހަމަ … 18 … 13 …

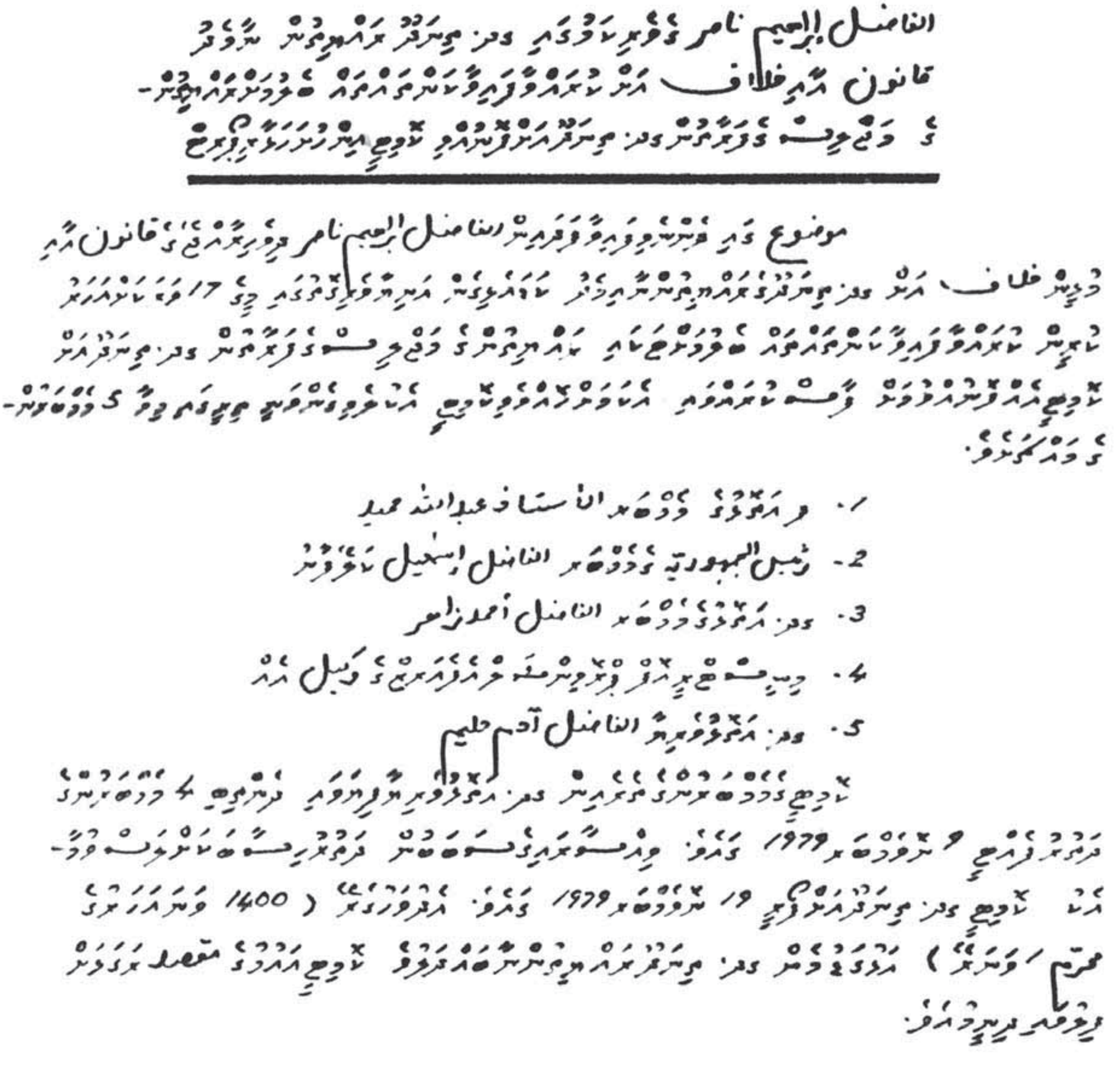

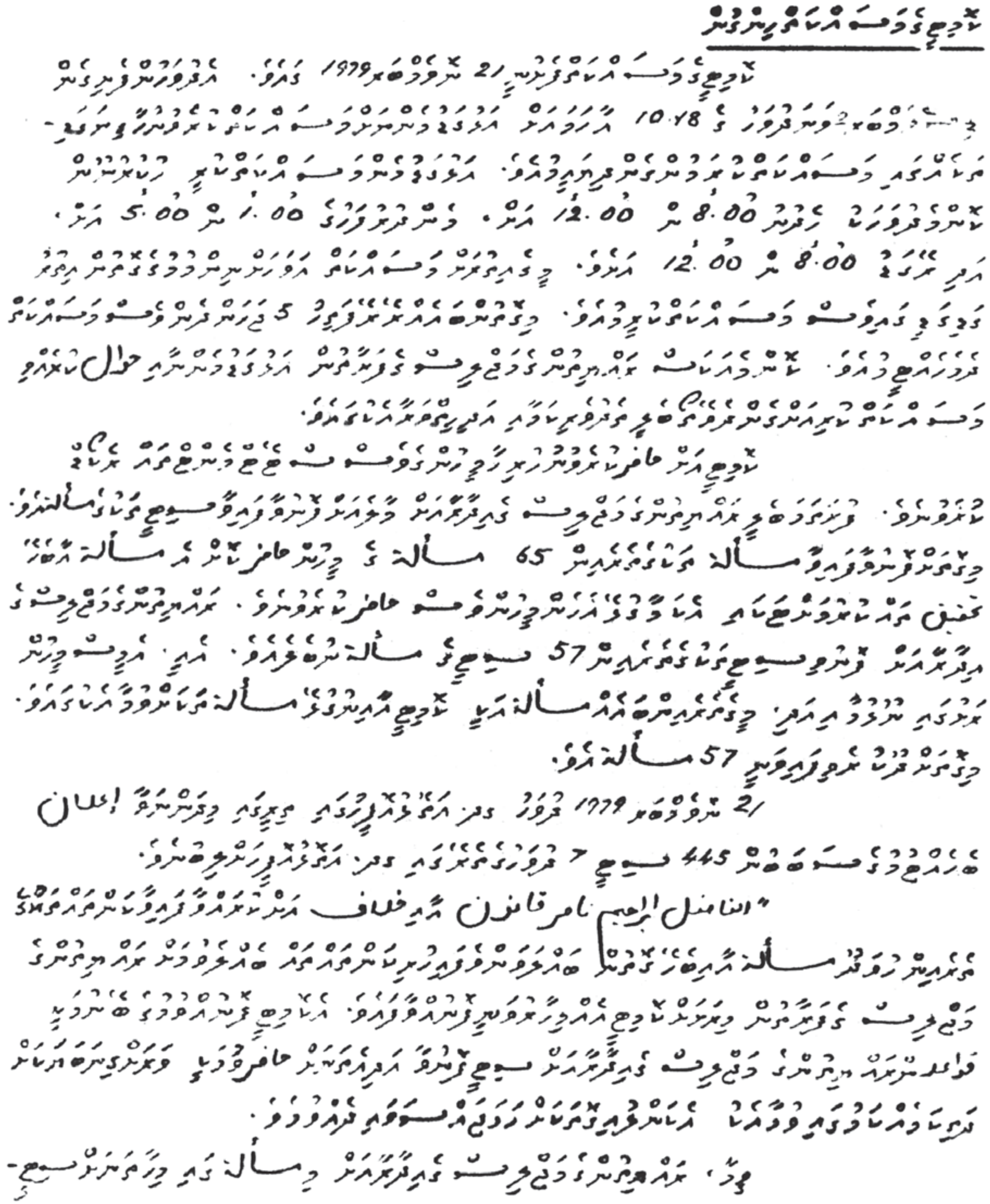

ހުށަހަޅާ މީހުން މިނިސްޓަރު އޮފް ހޯމް އެފެއާޒަށް شكواى އާއި مسألة ހުށަހެޅުމަށް ފުރުޞަތު ހުޅުވާލައިފައެވެ.

މިކޮމިޝަން ހުށަހެޅުން ފޮނުވަން 7 ދުވަސް ވަންދެން މިގޮތަށް ފުރުޞަތު ދިނުމަށް ބޭނުންކުރާ انتظام އެކުލަވާލައި ހަބަރު ފަތުރާ ވަސީލަތްތަކުން ރައްޔިތުންނަށް إعلان ކުރިއެވެ."

ވިލާތު ތަކުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު 392 مسألة ބެލުމުގައި تحقيق ކުރެވުނެވެ.

މި 392 مسألة ބެލުމުގައި 1256 މީހުން حاضر ކުރެވުނެވެ. މިކޮމިޝަނުގައި ވަކިވަކިން ހުށަހެޅި

2/ މީހުން ބައްދަލުކުރުމަށް ފަހު 119 މީހުން 58 ވިލާތް ތަކުގެ ވަކިވަކި މީހުން

445 مسألة ބެލުމުގައި ބައެއް تحقيق ކުރެވުނު 392 مسألة އެވެ. މިގޮތުން حاضر

ކުރެވުނު މީހުންނަކީ ވަކިވަކި ހުށަހެޅި مسألة ތަކުގެ އިތުރުން އެ مسألة އާއި ގުޅޭ

ހެކިވެރިންނެވެ. ޝަކުވާ ހުށަހެޅި مسألة ތަކުގެ عدد އަކީ 15 އެވެ. އެނޫން

ކަންކަމާ ގުޅޭ مسألة ތަކުގެ عدد އަކީ 457 އެވެ. ނިންމުނު مسألة ތަކުގެ عدد އަކީ 108 އެވެ. އަދި

حاضر ކުރެވުނު މީހުންގެ عدد އަކީ 1451 އެވެ.

ޕާޓީ ސިސްޓަމް

މިކޮމިޝަނުގައި 1381 ވަނަ އަހަރު ޤާނޫނާ خلاف އެއް

ރިޕޯޓެއް ހުށަހެޅި ހިނދު ފާހަގަކުރެވުނީ ޕާޓީ ސިސްޓަމާއި ބެހޭ ގޮތުން ހުށަހެޅުނު ވާހަކަތަކެވެ. ޕާޓީ

އުފެއްދުމަށް އެދި ވަޒީރަށް ހުށަހެޅި މިކޮމިޝަނުގެ ރައީސް محمد حميد ގެ ލިޔުމުގައި އެވަނީ

މިކޮމިޝަނުގެ މަސައްކަތުގެ حس ދިނުމުގެ قانوني ގޮތުން ހިންގާ ޕާޓީ ތަކުގެ އެއްބައިވަންތަކަމާ

ގުޅިގެން ދައުލަތުގެ اقتصادى އަދި اجتماعى ތަރައްޤީއަށް ކުރާނެ އަސަރެވެ.

އެހެންކަމުން ޕާޓީތައް ހިންގުމުގެ ނިޒާމު ވަޒަން ކުރުމަށް ރައްޔިތުންގެ ޚިޔާލު ހޯދުމަށް ފެންނަ ގޮތެއް ނިންމިއެވެ. އަދި

ޕާޓީ ސިސްޓަމް ވުޖޫދުކުރުމާ ދެކޮޅަށް ރައްޔިތުން ޚިޔާލު ދީފައިވާ ގޮތުން އެހެން ޚިޔާލުތަކާ

ގުޅުނު ހޯދުމުގެ ތެރެއިން ޕާޓީ ސިސްޓަމް ބޭނުންނުވާކަމަށް (ބައެއް ހިސާބުން) 80% ރ.

(ރައްޔިތުން) ދިޔަ ޕާޓީ ސިސްޓަމްގެ ކަންތައްތައް ވަރަށް ބޮޑަށް ދެކޮޅު ހަދާއިރު މިކަމާ ގުޅޭ

ގޮތުން ޚިޔާލު ދީފައިވާ ގޮތަށް ރާއްޖޭގެ ޕާޓީ ސިސްޓަމް ގާއިމުކުރެވޭނެ ގޮތެއް ނުފެނެއެވެ. އަދި މިކަމުގައި معمول

ގޮތުން ޕާޓީ ހިންގާ ނިޒާމެއް ނެތުމާއި ޕާޓީތައް ގާއިމުކުރުމަށް ބޭނުންވާ އިޖުރާއަތު ރާވާ ހިންގުމަށް

ފުރުޞަތު ލިބޭނެ ގޮތް ބެލުމުގައި ހުރި ދަތިތަކާ ގުޅިގެން ޕާޓީތައް ހިންގުމުގެ قانوني ބިންގާ ގާއިމުކުރަން.-

ނަފުރަތުއުފެދުން އެއްދުވަހުން އަނެއްދުވަހަށް އިތުރުވަމުން ދިޔަކަމަށް ވެސް ބުނެއެވެ. އަނެއްކާވެސް
އަހުރެދު އަހާގޮތުގައި ފަސޮއިރީގެ ސަރުކާރު އުފެއްދުމުގެ ކުރިން. އެއްގޮތަކަށް ފަސޭހަކަމެއް ނުވާނެ
އެސަރުކާރާއި ދުވަހުގެ خيال ވެސް އަހަރެމެން ވިސްނާކަށް ނުކެރެއެވެ. ޖީލާއިރު ގޮތަށް އެހެން ރަށްރަށުގެ
ވިޔަނުގެ ވޯޓުން ކަމަށް އިތުރުކުރަނީ ކަމުގެ ސަބަބުން ކަމުގައި ވެސް ބުނެއެވެ.

محمد حميد ބުނާގޮތުގައި ގެއްލުނު ކަންކަމަށް ޓަކައި އަނެއްކާ ވިސްނާފައި ފަސޭހަކޮށްދިނީ
އެކަމާއި އެދުރުވީ حسن ديدي އަށްވުރެ އެއްގޮތަކަށް ފެނިގެން ގޮސް اسمعيل ކާފޫރާއި، ހަނދާން
محمد ފުރާގައި ގެއްލި علی ކާފޫރާއި ތިބި މީހުން محمد حميد ގެނެސް އެބަޔަކު އެއްބައިވަންތަކޮށް
ގެންގޮސް ބަނދަރު ކަނޑުގައި ހަވާލުކޮށް އެވެ. ދެން އެމީހުން ހުރި خيال ކަނޑައެޅުމަށް
ގެނެސް އެވެ. އޭރު އެހެން ގޮތެއް އޮތުމަކަށް ނުވެ ބަނދަރު ބަލަހައްޓާ ކުރިއެވެ. މީހުން
އަމިއްލަ حسن ديدي އާއި محمد حميد ، ސ ރިޔާޒު موسى علی ديدي އަހަރެމެނަށް ބުނީ
ހަމަ އެވަގުތު ސަރުކާރު ބަނދަރަށް ފޮނުވާފައި ވެއެވެ. އޭރު 8:30 ގައި ކުރިން ގެއްލި
ތިބި މީހުން ބޭރުގައި ހުއްޓުވާލީއެވެ. އެދުވަހު حسن ديدي ދެއްކެވީ ކަހަލަ ގޮތަކުން
އެކުއެކީގެ خيال ފާޅުކުރައްވާފައެވެ. އެދުވަހު ކުރީ އެއްގޮތަކަށް މީހުންގެ خيال ބަދަލުވުން-
ކުރައްވައެވެ. އެތަނުން އެއްގޮތަކަށް މީހުންގެ ގޮތް ކަމަށް ދެއްކީ ހިތްހަމަނުޖެހުން-
ވެރި حسن ديدي އެވެ. އެތަނުން އައިސް ފެށީ 190 މީހުންގެ ތެރެއިން 140 މީހުން ނިކުމެ އެބުނާ
ކަމެއްގެ حركات ގައި ބައިވެރިވުމަށް ތައްޔާރުވެ ވިއެވެ. މިގޮތަށް ނުކުތް ފަހުން حسن ديدي
އާއި محمد حميد އަދި ސަރުކާރުގެ ބޮޑުނަލަފުޅު عبدالله عفيف އާއި موسى علی ديدي އާއި
ބައްދަލުކުރި އަހަރެމެން ސަރުކާރުގެ ގޮތުގައި ސަރުކާރުން ސުވާލު سؤال ކުރެވުނެވެ. އެދުވަހު
ވަކިވާކަމުގެ عفيف ބަނޑު عفيف އާއި موسى علی ديدي ފުރައްވާފައެވެ. ދެން ވެސް ގޮތުގައި ބޮޑު-
ކަމެއް 140 މީހުން حسن ديدي ގެ ޝަރީޢަތުގައި 1381 ވަނަ އަހަރުގެ محرم މަހުގެ ފަހަކު ނިކުމެ ޖެހުނު
ހަނދާނުގެ ބަދަލުގައި ކަނޑު ނަގައިގެން ވެއެވެ. މިހާރު ދިވެހި ރަށުގެ ބައިތަކުގެ ރަނގަޅު حسن ديدي އެވެ.
ހަމަގައި ފޮނުވި محمد حميد އެވެ. ދެން ބޭރުގެ ބައިވެރިއެއް ނުވާނެކަން ކަނޑައެޅީ ވެސް ނުކުރާށެވެ.
ވެއެވެ. އަދި محمد حميد ބުނާގޮތުގައި ދެމަށް دولة އާއި އިދިކޮޅު عفيف ގެ باغي ސަރުކާރާއި
ގުޅުވައި އަޅާލުމަކަށް ނުވޭ. ދެން ކުރިން ދެފަރާތު ދެމެދުގެ قانون ތަކާއި ބެހޭގޮތުގައި އެބަޔަކު ދެން-
ނެތި ގޮތުގެ ބަހާއި ވާހަކަ ބޭނުންކުރާނެ ބަދަލެއް ކަނޑައެޅުމުގެ اعتراض އެއްނުވާ-

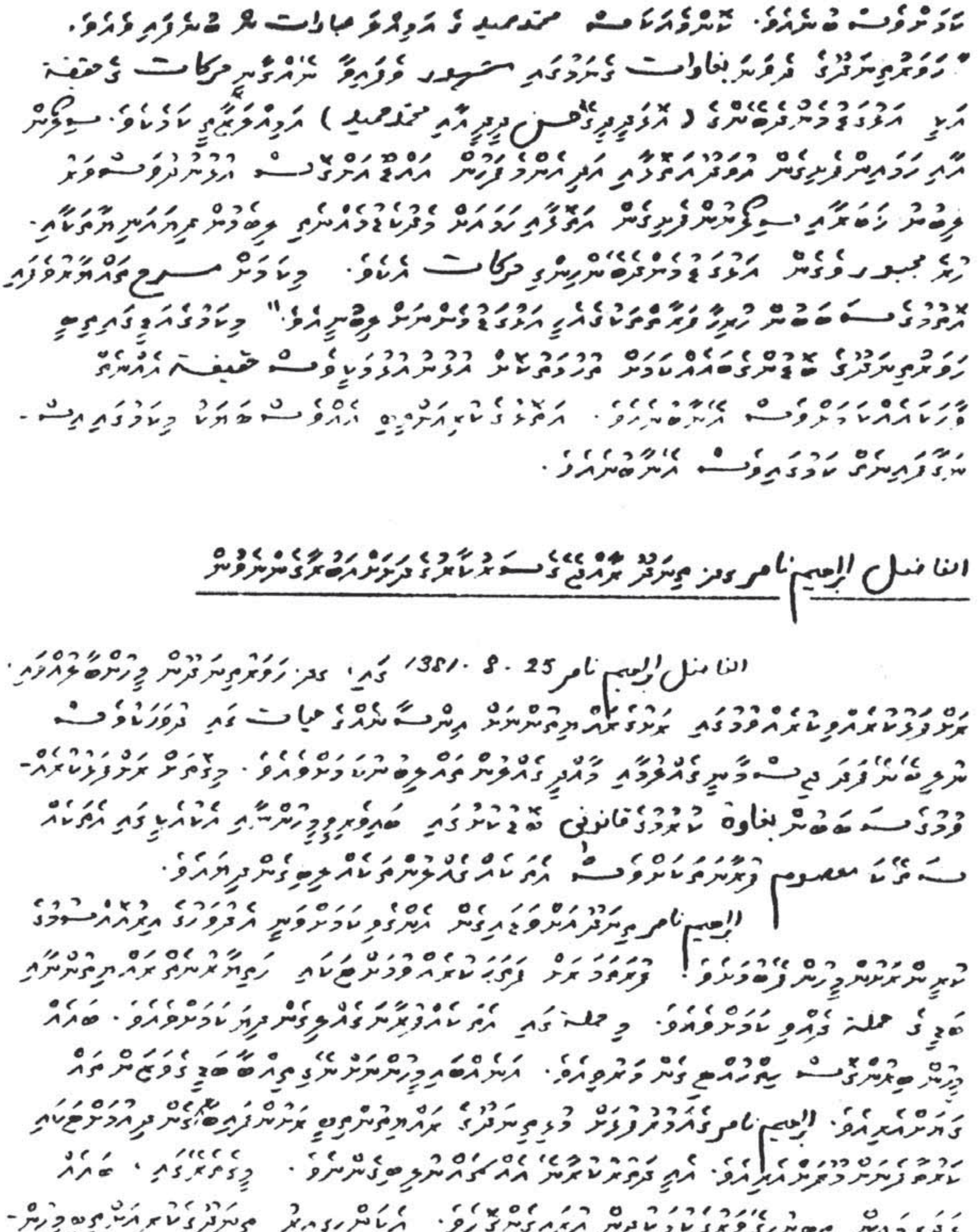

[illegible] الحال [illegible]

[illegible] محمد علي [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

الروم [illegible] حاجرة [illegible]

[illegible] حاجرة [illegible]

حاجرة [illegible] محمد سعيد [illegible]

[illegible]

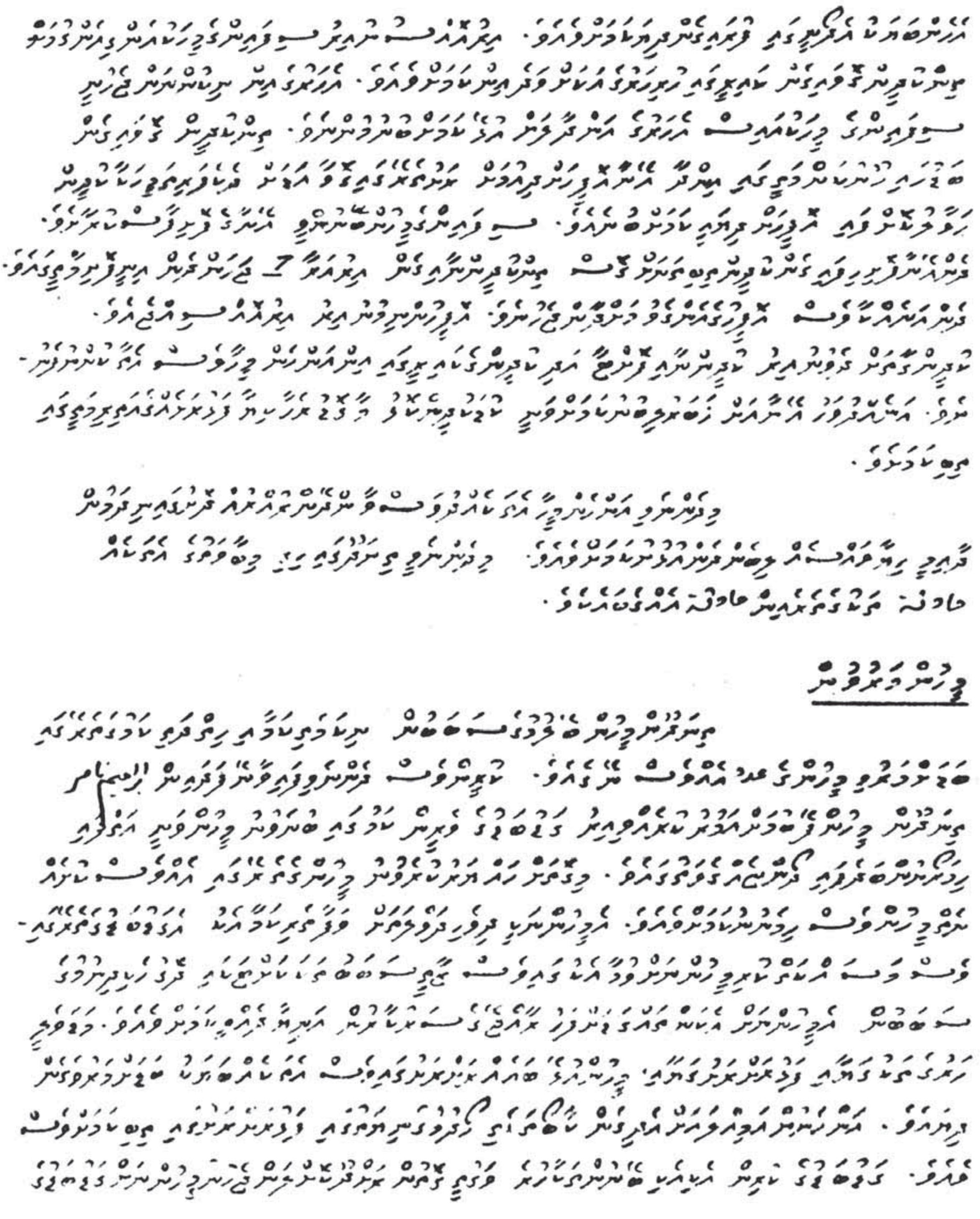

ޖިނާއަކަށްވުރެން ބަރަބަރާކުރުވާނެފަދަ ގޮތްކުރިޔަކަށް ނުކެރި އަދިއެއްފަދަ ކަމެއްނުކުރުނުނަމަ. އެބައިރަށްތެރިންނާ ގޮވާފަ
ގޮތުގެރިޔާސަތުގައި. ދިގުމުދަތަށް ޖަލަށްލުމުގެ ބާރުދެއްވި ބަދަލުގައި ރަސްމީކޮށް ގޮވާ އެބައިމީހާގެ ޖިނާއީ ޙުކުމެއް
އަދި އަޅުގަނޑު ދަންނަވާފައި ނުވާ ކަންކަމާއި ގުޅޭ ކަންތައްތައް ނިންމާފައި ވާކަމަށް ވެސް ނުވާނެއެވެ.

ޙުސައިން ދީދީ އަލިފުށިގެ (ކަލޯފުޅު ޙުސައިން ދީދީ) ގެ ބޭފުޅުން ބަލައިގަތުމަށް
ފަހު ގޮތުގެ ބޭފުޅުން ފުރަތަމަ ސިޔާސީގޮތުން ބަލައިގަތުމަށް ދޭތެރެއިން ގޮވާ އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރެވުނެވެ. އެކަމާގުޅޭ ފަސްގަނޑު
ވިސް ވަކިން ދިޔަ ރަށްރަށުގެ ކަންތައްތައް. ދުވަހަކު 65 އަހަރުގެ ޢުމުރުގައި އެފަދަ ކުށެއް ނުކުރާ އިސްވެރިން ނެތެވެ.
ސިޔާސީ ގޮތުން ވެރިކަމުގެ އިޚްތިޔާރު ނެތެވެ. ބަލައިގަނެވޭ ގޮތަށް ރަށްރަށުގައި ބޭފުޅުން ބަލައިގަނެފައިވަނީ
ދުވަސްވަރުން ބަޔަކު ޙުކުމްކުރުން ފަދަ ގޮތެއް ކަމުގައިވެއެވެ.

ދެން ޖަލަށް ލުމުގެ ވެރިކަމުގައި أبوبكر موسى ވެރިކަމަށް ވަޑައިގެން ތިބި
ދުވަސްވަރު ގެންދިޔަ ކަމެއް ބޭނުންކުރުމަށް ނުވަތަ ކޮށްލުމަށް ދަންނަވާފައެވެ. އަދި ބަޔަކު ބޭނުމެއްނުވާ ގޮތަށް
ވާހަކަ ބުނާފައި ނުވެ 3/ ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ގެންދިޔަ ކުރިން ބޭނުންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މަޤްޞަދަށް ގޮތްގޮތަށް ވެއެވެ.
ދިނެވެ. އެއީ أبوبكر موسى އެވެ.

ޖިނާއީ ޤާނޫނު

(ޖިނާއީ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުގެ ބޭނުންތަކަށް قانون) އާއި އަދި
اسلامي شريعة އާއި خلاف އެއް ދެން ޖަލަށް ލުމުގެ ބާރު ލިބިދެއްވުމަށް ގޮތުގެ ފަރާތުން ނިންމާފައިވެއެވެ.
ސިޔާސީ ކަމުގެ ބޭނުމުގައި ކުރެވޭ ކަންތައްތައް ބަލާ ޙާލަތުގައި ޖަލަށް ލުމާއި ގުޅޭ ގޮތުން ކޮށްފައިވާ އެއްވެސް ކަމެއް
ދީފައިވާ ފުރުޞަތު އެބަލާގެ ބޭނުމުގައި ދަށުން ޖިނާއީ ޙާލަތު ކަނޑައެޅިފައި ނުވާ ގޮތަށް ވެއެވެ.
7/ ވަނަ މާއްދާ އަދި ދެން ޤާނޫނީ ގޮތުން ބަލާ ކަންތައްތަކެވެ. އެއީ ޝަރުޢީ ގޮތުން ބަލާ ގޮތަށް ކަނޑައެޅުމާއި ޙަޤީޤަތަކީ ކަމަށް.
ފަހު ދިވެހި ގޮތުން ބަލާ ކަނޑައަޅާފައެވެ. އަދި ވީމާ إسلام ދީނާއި ޚިލާފުވާ شريعة ގެ ބާރު ގޮތުގައި
އެބައި ދިނުމަށް ގޮވާލެވޭ ގޮތުގެ ދަށުން حق ލިބިގެން އެބަރަށް ގޮސް ދެކެވޭ ގޮތް ކަނޑައަޅައެވެ. ކަމުގެ
އަސާސް ދި مسألة އާއި ބަލައި ގޮތުގެ ދިރާސާކުރުމާއި ގުޅޭ ޙަޤީޤަތު ގެ އެއީ ކަމެއް ވަނީ
ނުކުރެވޭ ގޮތަށް ދަށުންނެވެ. ފަހުގައި ބަލައިގަތުމުގެ ދަށުން ގޮތެއް ނެތި ދެކެވޭ ވާހަކަ ޖަލަށް ގެނައުމަށް
ދި مسألة ބެލުމުގެ ގޮތުން ވީނަމަވެސް ޖިނާއީ ގޮތުން ބަލާ ގޮތް ދެނެގަނެ އެބަރަށް ފޮނުވާލަދެއްވައެވެ.
ދެން ޖަލަށް ލުމުގެ ބާރު ލިބިގެން ދެމެހެއްޓުމުގެ شكواى އާއި ޖަލަށް ލުމުގެ ޝަކުވާ

[illegible]

[illegible] مسألة ގައި [illegible]

[illegible] محم مسألة [illegible] بحث [illegible]

محم مسألة [illegible]

[illegible] ޙައްޤުން محروم [illegible] خاص غاية [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] مسألة [illegible]

[illegible] مسألة [illegible] أمين [illegible] أمين [illegible]

[illegible] عدل [illegible] كتب [illegible]

شريعة [illegible]

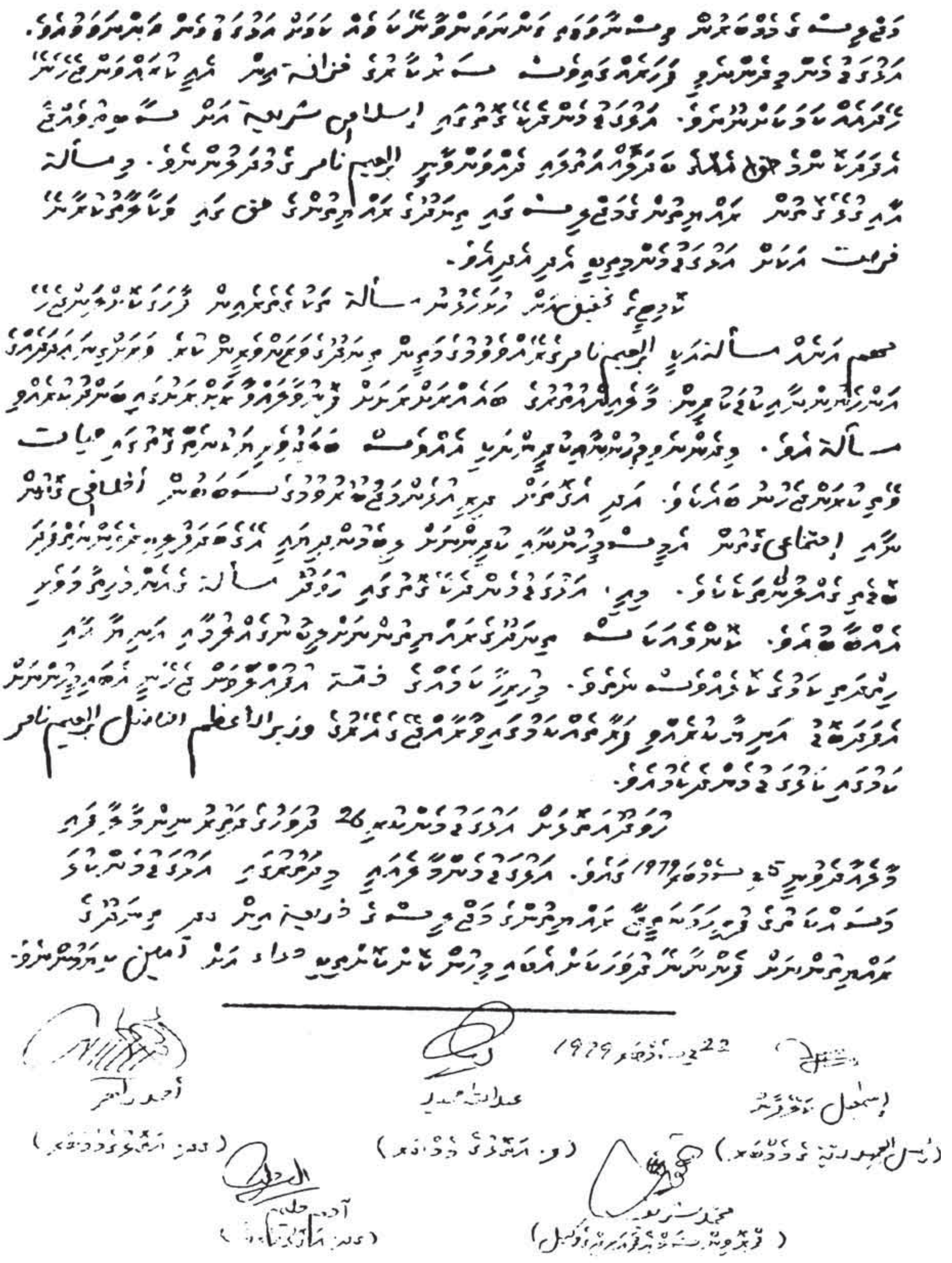

....ނުދާންވީހިސާބަށް - ދުރަށް

ހަނދާންނެތުނީއަޔާނުނުވެ. އަދި އޭގެހިޔަލަކުވެސްނުނުވެ.

ތިޔަންފަރަކަށް މީހުންގެ (އަޅުގަނޑުގެ ހަނދާނުގައި) އަމިއްލައި ފަހަރު، ދިވެހިންގެ އެންމެބޮޑު އަދި އެންމެބޮޑަށް މަސައްކަތްކުރި، މަޤާމުތަކުގައި ހުރި ބޭފުޅުން ދެންނެވި ދަންނަވާލާފައި އެވާހަކައެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ނުހަނު އިހުގައި ދިރިއުޅުއްވި ބޭފުޅުންގެ ތެރޭގައި ދަންނަވާ ނިސްބަތްވާ ދަންނަވާލެވޭ، އައްސޭރި އެހީތެރިކަން އެވާހަކަ ނިކަމެތިވެއެވެ. ހަމަތަކެތިތަކުން، އަޅުގަނޑުމެންގެ ހާލުގަޔާއި އަދިވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ހަމަސްކަމުގައި ތަރައްގީވުމުގެ ދަންނަވާލާ، އެވާހަކަވެސް އެހީތެރިކަމާއި ނިސްބަތްވީ އެއީ ނިކަމެތިވެއެވެ.

ނަމަވެސް އަޅުގަނޑުގެ އެގޮތެއް ބޭނުމެއްނުވިއެވެ. ސަބަބެއްވެސް އޮތީއެވެ.

މިސާލަކަށް:

ބޭފުޅުންނަށް އިތުރުކުރައްވާފައި ހަދަންދަންނަވާ ތަޢުލީމީ ރޭވުންތަކެއްވެ؟ ދުވަހެއްގައި އަހަރެއްގެވެ. ދިވެހި ދިރާސާތަކުގައި ބޭފުޅުންގެ އެހީތެރިކަމުގެ ހަމަހަމަކަމެވެ.

ގަބޫލުކުރަމެވެ. މީގެ 404 އަހަރުކުރިން 1029 ހ. އިން 1058 އަށް 29 އަހަރުވަންދެން ރަސްކަންކުރެއްވި ދިވެހި 55 ވަނަ ރަސްގެފާނު އެއްވަނަ މުޙައްމަދު އިމާދުއްދީން ސިރީކަލާ ސުލްތާނުގެ ރަސްކަމުގެ ތެރޭގައި މަސައްކަތްކުރި، މާލޭގެ ދަރުސްފުރަތަމަ ފަހަރު މާލެވެރި ބޭފުޅެއް ތަރުތީބުކުރެއްވި ދިވެހިބަހުގެ ބޭފުޅުންގެ މަތީ ބިޔަރުލުމަށް، ބަލަޔަށް ގަވާއިދު ހުށަހެޅުމުން، ކަނޑައެޅުނު އަދާކުރަނީ ހަމަޖައްސަވައި ދިވެހިބަސް ބަހުރުވައެވެ. ނަމަވެސް އެއްގޮތަކަށް ފަރުވާ ދެއްކުމުގެ ބާރުއަޅުއްވާފައި، މާލޭގެ ބޭފުޅުންގެ ރަސްކަމުގެ ހަމައަށް 27 އަހަރުގައި ދިވެހިބަސް ލިޔުމުގައެވެ. އެބަހުން ފުރަތަމަ ފެށިގެންނެވެ. މިދުވަސްވަރު ބޮޑުވަޒީރު، ބޭފުޅުންގެ އެބަސް ގެނެވުނެވެ. ދިވެހިބަހުގެ ވާހަކައެވެ. އެބަހުން ފެށުނެވެ. މިގޮތަށް ބޭފުޅުން ބޭރުގެ ބޭފުޅުން ހިމާޔަތުގައި އަމިއްލަ ވެރިކަން ދިރުވާލެއްވިއެވެ. ދިރާސާކުރާ މީހުން ވަކިވާ ތަރުތީބުކުރުން ބަލާލުމެވެ.

އޭގެއަސްލުވާހަކަ.

އަހަރެމެންގެ ރަސްކަން ހަމަވުމުން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދަންނަވާލެވޭ އެހެނިހެން

ނިންމާލާކަށް ބޭނުމެއް ނުވިއެވެ. ކޮންމެވެސްފަރާތަކުން ލިޔާވާފައި ދުށްފިއެވެ. މިހެންދެންނެވި ނަމަވެސް ކޮންމެވެސް ވަރަކަށްވުރެ މާބޮޑަށް މިހާރުވެސް އެވާހަކަ ލިޔުއްވިއްޖެއެވެ. އިތުރަށް ލިޔަންވެއްޖެނަމަ އެދުވެސްނީ ވާހަކައިގެޗެޕްޓަރުގެ ދާސްވިވަރަނީ މާދުރަކަށްކަމުގައި ހިތްވާގޮތެއް ގަބޫލުކުރާ ކަމަށް ނުލާއެވެ. ނަމަވެސް......

ކުރިން ގަސްދުކޮށްގެން އުޅުނީ، ސިޔާސީކޮށްއަރުވާގެސްހޮސްޓުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮޑުވަޒީރު ވަޑައިގެން ދެވަނަފަހަރު ހަވަރުމިނަދު ސަރުކާރުގެ ބާރުގަދަކަމުން ގެނައި ހަވަރުމިނަދު ފަތުރަނީ ކަމުގެ ވައި، އަޅުގަނޑުބައިލުރުއްވައި، ރަނގަޅުކަން މިހާރު ހިލޭ ގެންގޮސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ހިނދަކު، މާލޭގައި ދެކުނު ހިނދެއް މިވާހަކަ މިފަހަރަށް ނިންމާލާނަމެވެ. އެއީ މިފޮތުގެ 275 ވަނަ ސަފްހާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހިސާބުވެސްމެއެވެ. ދެންއޮތްބައި ޖިހާދީ ދުރުމަސާ އިވުނުއަޑުގެ ހަނދާންހުރިބައިގެ ދެވަނަބައި ދުވަސްތަކުގައި، ދުވަސްތަކުގެ ބޭނުމާއި ވާހަކަ ޖިހާދުވެގެންދިޔަކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން ހިސާބުގައި އޮންނާނީ ހަމަހަމައިން ބާރުތަކެއްގެ ވާހަކަތަކެވެ. ބޮޑުބަލާއި 48 އަހަރުވީމުގެ މުސާރަބަލާ ފެހިގަލާ ސަރުކާރުގެ ބަޔަކުކޮށްލައި ޖަމާސާގެ ވާހަކައަށް އެޅުއްވިއިރާ، ރަޖިސްޓަރީ، މިއަހަރުގެ މާއިބަރަށްވެސް އެވާހަކަ ޖިހާނުފޫހިވާނެއެވެ. އަދި އެކަން އަވަސްކުރަންވީގޮތް އެބަޖެހޭވާނެއެވެ. މިވާހަކަ ފަހަރެއްގައިމާލެއަށް އަޅުގަނޑުގެ އަމިއްލަ ޝަފާއަތުގަ ބޭއްވީއެވެ.

އަޅުގަނޑުގެ ހިތަށްއަރަނީއެވެ.

ފަހަކަށްއައިސް ދިރިއުޅޭ ހުރިހާކަންކަމެއްގައި އިންސާނުންނަށް ދެވިދާނެ ދުވަސް ހުރިހާއަރިހުގައި ކުރިއަށްދާކަމުގެ، ކުރިބަޔަށް ނުވަތަ ކުރިބަޔަށް މިކަން މިބޭނުކުރަން، ކަންތައްތަކުގެ ހަމަގޮތް ހަމަޖެހިގެން ދާތީއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެވާހަކަ އެއްގޮތަކަށް ދެކޮޅުކަމެއް ބަޔަކަށް ނުކުރާށެވެ. އަދި ނުވެސް ދެކޮޅުހެދުމެވެ. މިއާ، އަމިއްލައަށް އިސްނަގައި (ނުދަންނަކަން ދެނެގަނެ) މިކަމުގެ މާބޮޑު މާލޭއަކަށްވެގެންނެވެ، ފުރިހަމައެއްނުވާގޮތަށް "މިވަރުގެއަނބުރާގައި" ވާނީ، އެހެކަންތާ "ބޮޑުވަރު" ޖަހާލާދަނީއެވެ. އެރުންދުން އެހެން "ވަޑުން" އެއިޖަހަންޏާޖަހައި، ނުޖަހަންނާ ނުޖަހައި އިތުރު "އަލިދަރުވަޑުން" ނާއިއަކު ކަރަނބޮޅުކަން "ކަރައި" މަހާނަގޮތަކަށް "މަހަރު" އެބައަރު ބޭނުންސިފައަކަށް "ބައްޕަސުން" ކަރަފާނުކުރައެވެ. މިއާ......

ކުރިންވެސް ދަންނަވާފައިވާފަދައިން، އަޅުގަނޑުމެއެކު، އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ، މާބޮޑު ހަކަތަހަދާކަން ނުނިވެ. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަށަކަން މިހެންބޭފުޅު އެއީ ދުނިޔޭގެ އެންމެބޮޑު

ބައްޔު ޝަމަހަކުރި ދުނިޔޭގައި ނުއުފެދޭވަރުގެ ޙާލަތަކަށް ރަގަޅަށްވެސް ނޫނެވެ. އެކަމަކު އެއްވެސްނިޔަތެއް ނެތްނަމަވެސް، ފެނިމިހައިވާ އެކަން އެއީ، ނުވާކަމަކަށް ހަގީގަތަށްވެސް ދެން ނެތެއްނުނޫނެވެ.

ވަރަށްރީތިކޮށްކަލާއަކު ދަސްނަމަވެއެވެ. އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ 21 އަހަރުގެ ވެރިކަމާއި، އޭގެފަހުގެ 30 އަހަރުގެދިގުވެރިކަމުގެ ދެފުށް ހިތި، ކަޅުއަނދިރުގެ ރަސްމީ އަދި ގައުމީ މުބާރާތްތައް، ސަރުކާރުން ބާއްވަވައިދިނުމަ، އެ މުބާރާތްތަކުގައި (އިނާމުދެއްކުމެއްވިއްޔާ) އަޅުގަނޑު ބައިވެރިވާނަމަވެ. ނާސިރުގެ ވެރިކަމުގެ ނުފޫޒުހިތާއިރާއްޖޭންވެސް އަޅުގަނޑެގެ ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެނގެއެވެ. އަރަސްމީރަކަލްތަވުލު ކަސްގަނޑުކުޅު. އޭގެފަހުގެވެރިކަމުގެ ފެށުމުގެވުރެ. މިހެން މިދަންނަވާ އަދައުރުގާމުވެސް އެއްކޮށްފައިވާ ކަންތައްތައް ދުވަސް، ދިފާޢީ ހާލަތުގެ ބައެއްވެ. އެބައި ދިފާޢީ ވެރިކަމާއި ވަގުތު ނުވަތަ ސިޔާސީ ކަންތައްތަކުގެ ނުވަމެވެ. ކުރަން ކަލަށް ނުވަތަ ސިފައިންގެ މަގު ނުވެސް ކުރަނީއެވެ.

މިދުވަސްވަރުގެ ޖަލްސާގެ ވެރިކަމުގެ އެއްފަހަރުގެ ވަރަށްބޮޑު ބަޔަކު ފަސްޖެހިފައިވި، ޕާލަމެންޓުން ބޭނުންކުރި، ކުރީގެ ރައީސް، ހިތްހަމަޖެހޭ ކުއްލިއަކަށް، ޕާރުލަމެންޓުގެ ހަވާލުކޮށްދިނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ، ޖަމާޢަތް ޤާނޫނުތައް ފާސްކޮށްފިއެވެ. މިސާލަކަށް، ނާސިރުގެ ވެރިކަމުގައި، ނާސިރުގެ ދަރިކޮޅު ރައީސްގެ ބަޔަކު، އެއްބަސްވުމެއް ދަށުގައި ރާއްޖެ ވެރިކަމުގެ ދާއިރާތަކުގެ އާއްމު ރަޙުމަތްތެރިކަމާ ބަލާލައިގެން ރާއްޖެއަށް ގުޅުވަޑައިގެން، އެއްބަސްވެ ވެރިކަން ހަމަޖެއްސުމަށް މިއީ ރައްޔިތުންނަށް އިއްވައިލިއެވެ. ވާހަކަ އެއްކޮށްފައި ރާއްޖެއަށް އެރުވި ދާއިރާއިން، ޢާއްމު ރައްޔިތުން ފާޅުގައި ގެނުވައިފިއެވެ. (މިފޮތުގެ ބަޔަކު ޝާއިޢުކުރުނު، “ދިރާސާއި ވުޖޫދުގެ ހަނދާންހުރިބައި” ގެ ސޮއިކުރެއްވި 479 ވަނަ ސަފްހާގައި ކަހައިގެން؟ ކުރަން ހުރިހާ ދުނިޔާކަށް؟ މިސްރުގެ ދުރުގެ ތާރީޚުގެ ޝަރުޠުތަކުން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. 491 ވަނަ ސަފްހާގެ ނިންމާލާއިރު. އެވާހަކަ ނިންމާލަމުން (491 ވަނަ ސަފްހާގެ ދެވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި) އަޅުގަނޑު ލިޔެފައިވާނެއެވެ. “ނާސިރުގެ ވެރިކަމުން އިސްތިއުފާދިންނަ މާލިއްޔަތުގެ ކަންކަމެއް، އޭރު ދަބަރުގެ ދާއިރާ (މިފޮތު އެލިއަސްބާތު) ގެމަތިގައި ހަމައެކަނި ޙުކުމެއް މާލޭގެ ބައެއް ތަންތަނުގެ ފާހަގަކޮށެވެ. ނާސިރުގެ ރައްޔިތުގެ ނިންމުމަށްވުރެ. އެއްގޮތަކަށް ނިކުތީ، މުޅިއެކަމު އަދިނަމަ ހުރިހާއެއް ހަމައެކަނި އެއްބަސްވުމުގެ ބަޔަކު ވެރިކަމަށްވުރެ. (ވަކިން

މިވާހަކަ ކިޔާއިރުވެސް، އެބައްދަލުވުމުގައި ބައިވެރިވިހަކު، އެބައްދަލުވުމުން ނިމިގެން އައީއެވެ. އޭނާ މިހާރުވެސް ދުނިޔޭގައި އެބަހުއްޓެވެ.)

—— އިސްވެދިޔަ ޖުމްލަ ލިޔުނީ 2012 ވަނަ އަހަރުގެ ޖޫން މަހުގެ 11 ވީ ހޯމަދުވަހުގެ ރޭގެ 11·35 ގައެވެ. މިދުނިޔެއިން 6 ދަރިން ދޫކޮށް އަރިހުން ދުނިޔޭގައި އެބަހުއްޓެވެ. ދުވަހުގެ ނަސީބުގެ ބަލިކަމުން ނިޔާވިއެވެ. އެކަލޭ، 77 އަހަރުގެ އުމުރުގައި ދުނިޔެއިން ވަފާތުވިއެވެ. އަންނަނި، އުމުރުގައި ރަހުމަތްތެރި ހަމަޖެހިލެއްވުމެވެ. މާތްالله އެކަލޭގެފާނަށް އެންމެހައި ރަހުމަތް، ހެޔޮދުޢާ މިންވަރުކުރެއްވުމެވެ!——

ނާސިރުގެ ވެރިކަމުގެ ނަބައިގެދޮރުގައި ދައްކަވާ ދައުލަތަށް، ހަމަގައިމުވެސް އުމުރުގައި ވަސީލަތްތަކެއްގެ ދެކުނު ގޮތުގައެވެ. އޭގެ، ނާސިރުގެ ވެރިކަމުގެ ދައްކައި ވެރިކަމުގެ ދައުލަތުގެ މުސްތަޤުބަލު މަގުގައި ހަމަހަމަ ކުރެވޭ އެކަމާއި ވެރިކަމުގައި ނުތަނަވަސް ކަން ހުރިހާ ބައިވެރި ދައުލަތްތަކެއް ގޮތެވެ. ވީމާ، އުމުރުގައި ދައުލަތުގައި ނުވިކަމަކީ ހިތާމަކުރަމުގެ ވެރިކަން ވަރަށްގަދައީ ދުވަހުގެ ހުރިހާކަމެއް ދަށަށް ދައްކައި ދިރިހުރި ބައިގެތާކެއްގެވެ؟ އެކަމުގެ ދެކުނު ގައިގެ ވެރިކަމަށް ކުރިއަރާފައެވެ. މިހާރު ހަމަ މިހާރު، މާޒީގެ ދުވަސްވަރުން ފެންނަ ދުވަސްވަރެއް، އެގޮތުގައި ކަމުގެ ސިޔާސަތުން އާރު ކަމުގެ ދުނިޔެއިން ދައުލަތާ ވިޔަފާރި ނަމަވެސް، ނަމަވެސް ދައުލަތަށް ފިޔަވަޅުތަކާއި ދިރިހުރި ނަތީޖާ ކަމަށްދުވެލިކަމެވެ...... ހަދަމުކުރަމުގެ އުފެދޭގޮތެވެ؟ އެކަށީގެން، އެގޮތަށް ނުކުތުމަށްވަތަ ހަދައިދޭގޮތް ނިގުޅައިދޭ ގޮތެވެ؟........

މިކަމުގައި އުމުރުގައި ކަމުގެ ސިޔާސަތުގެ ދަތުރެއްގައި ކުރިމަތިވީ މިއްޔާ، ނާސިރުގެ އެއްވެސް ހިދުމަތްތެރިވެރިކަމުގެ ދައުލަތްތަކަށް، އެކަށީގެން ކަނޑައެޅުން މަސައްކަތް ދަށެވެ. އިއްވައިދިނުމާ، ލިޔުއްވުމާ، ބަދަލުވުމާ، ކިބައިދިނުމާ ހިފަހައްޓައިގެން ދައުލަތުގެ ދައުރުކުރި ގައުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ދައުލަތަކަށް އުފެދުނު ކުރީގެ ސިޔާސަތެއްގެ އެބަޔަށް އުނިކަމެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގައި ފުރިހަމަ މިނިވަންކަމުގެ ބޭނުން ވެރިކަމުގެ ކުރިއަށް، ދައުލަތުގެ ދައުރު ކަމެއް، ދިވެހިންނަކީ ޖީބު ފުރައިގޮތަށް އެކަމުގެ ބާރުތައް ދުނިޔެއިން މީހުން މަޖިލީހެއް ވިޔަފާރިއެއް ހިންގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޖީބުން ފުރިހަމަ މިނިވަންކަމުގެ ބާރުފުޅު، އުފެއްދުން އެބަ ބޭނުންކުރުމަށް ދައުލަތް ބަލަހައްޓާއި ދައުލަތުގެ ނަޒަރިއްޔާ ހަމައެކަނި މާޒީއަށް އެބަދޭއެވެ. ދިވެހިރާއްޖެ މިނިވަންކަމުގެ ވެރިކަމުގެ ފުރުސަތު ދީފައިވާ ނަޒަރިއްޔާތަކެވެ. ހިތްވަރުދީއެވެ. އެގޮތް ފުދޭ ހިއްސާވާނެއެވެ؟

ކިޔަންވީނަން ހަނދާންނެތިބާވައެވެ. ނުވަތަ ކަރުގައި ކަށްޓެއްޖެހިބާވައެވެ. ނުވަތަ އުތުރު އުތުރުމަޖޯލެއް އެއްކަލަ ބަރަނގެ މިޔަރުން ވާގޮތަށް..... އެކަމަކު މިއީވާ ބޭނުންވެއްޖެ. ހަޔާތުގައި ކުދިކަމުގައި ވިއަސް، ތަރައްސުބަކުދިކަމުގައި ވިއަސް، ޒުވާން ކުދިންކަމުގައި ވިއަސް، ދުވަސްވީ ބޭކަލުން ކަމުގައި ވިއަސް، ދުވަހުން ދުވަހަށް ކަމަށްވިއަސް، މުޅި ރަށުގެ އާބާދީގެ ފުރިހަމަ ހަޔާތްތަކުގެ ބޭނުންތަކަށް......... ހަމަ ގޮތުގައި ކުރީގެ އަދި ނުވެމުން ގެންދާ، ދުވަސްތަކުން ދަތިއަށްވެދާއެވެ. އެކަމު އަލަކަށް ދަރިންތަކުގެ. އެހެންކަމާ އަބާދީއާއި ވިޔަ، އަޅުގަނޑު، ގެއްލުމާއި. ކާޅަކަރަފިތިކަމުގެ އިޚްތިޔާރު ލިބުމުގެ ދަރާ ގެއްލުމާއި ފަހުގައެވެ.

ހައްދަވާ ބަލަހައްޓަވާ ރަސްކަލާނގޭ!

އަޅުގަނޑުގެ ހިތްތަކުގައި އެކަލު އަނެކަކަށް ނުބައިއެދުމުން ދުރުކުރައްވާނދޭވެ! އަޅުގަނޑުގެ ހިތްތައް އެކުވެރިކުރައްވާނދޭވެ! އަޅުގަނޑުގެ ދަރިފުޅުގެ ބަރަކާތް ގިނަކުރައްވާނދޭވެ! އަޅުގަނޑުގެ ބިމުގެ ދޯވާގެ ރަޙުމަތްތެރިކުރައްވާނދޭވެ! އަޅުގަނޑުގެ ކަނޑުކޮޅުގެ ބަރަކާތް އިތުރުކުރައްވާނދޭވެ! އަޅުގަނޑުގެ ރައްޔިތުން އަންހެނުންނާއި މުސްތަޤުބަލް ހަމަޖެހުން ކުރައްވާނދޭވެ! އަންހެނުންނަށް ދިވެހިރާއްޖެ ރަނގަޅުގެތޯ މިންވަރުކުރައްވާނދޭވެ! آمين!

އާދައިގެ ބަހުރުވައިން

އިވޭހެން ހީވާކަހަލައެވެ.

އިސްވެދިޔަ ދުނިޔޭސަރަހައްދުގައިވާ ޖިހާދުވެރިޔާގެ ބަލަކުރަތޮށިގެން ހަމަޖެހޭ ގޮތް ހޯދާލީ ކަމަށެވެ. އެއީ ދުން މިހާރުގެ އާދަތައް ވާއެވެ. އެއީން އެއްބަސްވެގެން، އެކުދިން ކުރެއިރު އަހަރެމެން ބޭނުންވެއްޖެ ނަގައިދީން ޖީލާވަރު އެކުދިން ދަރިކަލުންގެ ޒިންދަގީކަމަށް އަހަރުމެން ކަމެއްކަހަލަ ހަމަ ދަނީތޯއެވެ؟

އަހަރެންނަށް ބާރަށް ހިތްޖެހިފައެވެ. މިކަލަގެމީ، އެބަހީ ވަޒަނާގެ އިބާރާތް ނަހަރަކަތް ހަމަޖެހޭ ކަމަށް ވިސްނައިލުމުގެ ތެރެއިން ފާހަގަކޮށްލެވޭތޯއެވެ؟... ނުވަތަ އާނގައަތުން ބައިވެރިވާކަށް އަތުގައިގެން އުފާ މިކަލަމެވެ. އެހެންމުންދިޔަކަން، އެވަރަށް ނޫނިޔަ މުޅިއަށް ނިކަމެތިވީއެވެ. އެހެން ކުރިއަށް، ނުވަތަ ބޭނުންވާ ހަމަކަން ނުވަތަ ބަރަކަތް، ބޭނުންވޭ. ނޫނީކަލޯ! އަހަރެންނަށް، އެކަމަކަށް މިޔާބާއިހުސްނިވޭ. އެއްވެސް ހަމަޖެހުމެއް ވިސްނާލަންތެރިއެއް، މަގެއް، ﷲ އަހަރެންނަށް ވަރުވެރިކަމާއި ނުކުރައްވާނެއެވެ. އެއްވެސް އަހަރެންގެ ނަފްސު ވާގަދަކުރައްވާނެއެވެ.

ތާރީޚަށް ބަލާއިރު:

11 ޑިސެމްބަރު 1957 ން 11 ނޮވެމްބަރު 1968 އަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮޑުވަޒީރުކަން ކުރެއްވި، އަދި 11 ނޮވެމްބަރު 1968 ން 11 ނޮވެމްބަރު 1978 އަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާކަން ކުރެއްވި ވެރިޔާގެ އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ވާހަކަތަކަކީ ތޮއްބަކަން ހިއްސާވެގެންނުވާ އެއްޗަކަށްނުވެ. އެހެންނަމަވެސް އާންމުކޮށް، އެކަމަކު ހަމަހަމަކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެހާ ސިޔާސީ ދާއިރާތަކުގެ އަމަލީ ބައިކުޅުމާޖެހުނެވެ. އެމަނިކުފާނުގެ ޒުވާންދުވަސް އަތުގެ ދަށުގައި ވަނީ ގިނަގުނަ ކަންކަން ކުރިއަރާފައެވެ. ބޮޑުވަޒީރު، ނުވަތަ ރައީސް ނާސިރަށް، އަދުގެ ދުވަސް އެކުއެކި ވެރިކަމާއި ގުޅޭ ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެވެ. ކުރަނީކަން ކަންތައްތަކުގެ ސަރުކާރުދިވެހިއުން ކަމަށް ކަމާގުޅޭ ކަންކަން ފައްސާލައިފިއެވެ. އެކަމާ އެހެންނަމަވެސް ނަމަކަށްވެސް އެކަން ފުރުސަތުގެ އެޖެންޑާއަށް ގަބޫލުކުރުމަކީ ގަވާއިދުގެ ދަށުން ރާއްޖޭގެ ވެރިކަމުގައި ތިބި ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް ހާމަކުރައްވައިފައެވެ. ކުރީގެ ސްކޫލްތަކުން ކުރިއެރުވުމަށް 3 ގެރިސްކުލުގެ ނިޒާމާމާއަށް (1934 އަހަރުގައި) "ދިވެހި ބަނޑަރު ގައުމީ ސަލާމުގައި" ގެނެވުނީ ބާޒާރު ތަޢުލީމް، ދިވެހިބަސްގަނޑު ގެނެސްދީފައެވެ. ރާއްޖޭގެ ވިޔަފާރި، ދިވެހިންނަށް ހުރިހާފުރުސަތު ހުޅުވާލުމެއްޖެހުނަމަ ވެސް، ދިގުމާހަރަކެވެ. ވީމާ..........

——— ނާސިރާބެހޭ ގޮތުން އަންނަނިވި ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބުދޭށެވެ.

- 1- ތުރަބަދަލުވަނީ، ރައީސްކަމުގެ އަންގައިދީފައިވާ ރަސްމީ ވިޔަފާރި، ރައީސްކަމުން ވަކިވެވަޑައިގެންނެވުމުން ގެސްޓްހައުސްތަކުގައި، ގައުމީތަންތަކުގެ ބޭނުންކުރެއްވި (މިސާލު ނާސިރު ވަކިންކަމަށްވާތަކަތަ ކަމަކެވެ. މިދުވަސް، ބާރަށްގައުމީ، ގައުމާ ގުޅުވާލުމަށް ކުރުމަކާގެން.)
- 2- ދަންނަވަނީ، އިސްލާމްދީނުގެ ހުރުމަތް އަދި ނާސިރަށް އާދަޔާ ގަވާއިދުތަކާ ބާއްވާ ރައްޔިތުންގެ މަޝްވަރާގެ ޖަވާބުގައެވެ.
- 3- ބިންވަނަކަރަތަށް، ރައްޔިތުންގެ މަޝްވަރާ ހުށަހެޅުމުން، ފިޔަވަޅު ގަބޫލުކުރައްވަ ނާސިރު ޒިންމާ ހިފިއެވެ.
- 4- ހަރުދަނާނުވަނީ ސިޔާސީ، ދުވަސްދުވަހު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ހުށަހެޅުމުގެ ބާރު ޖަވާބުގެ ދައުރުއަށެވެ. ފިރިހެން ރަސްމީ ނިންމުމަށް ގެނެސްދިން ރައީސް ރައީސްކަމުގެ ހުށަހެޅުމުގެ ޖަވާބަށް، ދިވެހިރާއްޖެ ހިންގަވަމުންދިޔައެވެ. ދެނެގަތުމަށް އަދި ނިސްބަތްވާ ތަފާސް ބާރު ތިބީ ވާނުވާ ހަމަގައިމުވެސް ކަމަށްވާނެތޯ؟ ރަނގަޅަކަށް ހުރުމަށް ޖަވާބުދިނުމުގެ (ކަންތައްތަކުން ވަރަށްކަމެ) އިބްރާހީމް ނާސިރު ވަނީ ދިވެހިރާއްޖެ އަމިއްލަ ކުރުމަށް ކުރުމާގުޅޭ ބައިތައްވާނެއެވެ.

ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ފަރާތުން ދިވެހިޤައުމަށް

ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީސް.
މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ.

①

ޢިއްޒަތްތެރި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެމްބަރުންނާއި މުޅިދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ހާޒިރުކުރަންވާނީ،
އިޚްލާޞްތެރިކަމާއެކު ދަންނަވަމެވެ.

އަޅުގަނޑު ދިވެހިޤައުމުގެ ރައީސް ކަމުގެ ބޮޑު މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރަމުން ގެންދާތާ މިއަހަރު 3 އަހަރު ވަނީއެވެ. ރައީސް ކަމުގެ މަޤާމު ހުސްކުރައްވައި ވަޒީރުލްއަޢްޒަމް ކަމުގެ ފަރާތުން ދައުލަތް ހިންގުމުގެ މަޤާމުގައި ތިބީތާ 13 އަހަރު ވީއެވެ. ރާއްޖޭގެ އަމްނުޢާންމު ބެލެހެއްޓުމުގެ ޒިންމާއާއި އަދި ބޭރުޤައުމުތަކާއި ރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ ގުޅުންތައް ހިންގުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަޅުގަނޑުގެ ބޮޑުގައި އަޅުއްވައިގެން ހުރީތާ 17 އަހަރުވެއްޖެއެވެ. އަޅުގަނޑުގެ ހިތުގައި ވާގޮތުގައި އެއްވެސް ފަރާތަކުން ދިގު މުއްދަތެއް ވަންދެން މިމަޤާމުގައި ތިބުމަކީ ރާއްޖެއަށް ފައިދާހުރި ކަމެއް ނޫނެވެ.

މިޢިއްޒަތްތެރި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެމްބަރުންނާއި މުޅިދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ދަންނަވާލަމެވެ. 1972 ވަނައަހަރު ފެށޭއިރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމުގެ ރައީސް ކަމުގެ މަޤާމު ހުސްކުރުމަށް އަޅުގަނޑު ޤަޞްދު ކުރައްވަމެވެ. މިގޮތުން ދެން ރައީސް ކަމުގެ މުއްދަތު ގެއްލޭ ގޮތަށް އަންނަ އަހަރު މަޤާމަށް ހޮވުމަށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެމްބަރުން ދައުލަތް ހިންގުމުގައި އެހީތެރިވެދެއްވި ވަޒީރުންނާއި މަޖިލީހުގެ މެމްބަރުންނާއި އެހެނިހެން މުވައްޒަފުންނަށް އަޅުގަނޑު ފަރާތުން އިޚްލާޞްތެރި ޝުކުރު ދަންނަވަމެވެ. އަދި ދިވެހި ރައްޔިތުން އަޅުގަނޑަށް ދެއްވި އިޚްލާޞްތެރި އެހީތެރިކަމަށް ޝުކުރު ދަންނަވަމެވެ. އަދި އަޅުގަނޑު ދިވެހިޤައުމުގެ ޚިދުމަތުގައި ދަންނަވަމުން ގެންދިޔަ ބޮޑު ކަންތައްތަކުގައި ފުރިހަމަ އިޚްލާޞްތެރިކަމާއެކު އެހީތެރިވެދެއްވި ފަރާތްތަކަށް ވެސް ޝުކުރު ދަންނަވަމެވެ.

އަޅުގަނޑު އެދެނީ މިހާރު ސަރުކާރު ހިންގުމުގައި ދިމާވެފައިވާ ކަންތައްތަކުގައި ތަޢާވުނާއި ހަމަޖެހުން ލިބި ދިވެހިޤައުމުގެ ރައީސް ގޮތުގައި އަލަށް ހޮވޭ ބޭފުޅާއަށް ފުރިހަމަ އެހީތެރިކަން ދެއްވުމެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހަމަޖެހުމާއި ތަރައްޤީއަށް އެއްބާރުލުން ދެއްވުމެވެ. އަޅުގަނޑު ތަރުތީބުކުރާ ކަމަށް ހިތްވަރާއި ގާބިލުކަން ހުރި ބޭފުޅަކު ހޮވުމަށް އަޅުގަނޑު އެދެމެވެ. އަދި އެ މަސްއޫލިއްޔަތު ކުރިއަށް ގެންދެވުމަށް ވަޒީރުލްއަޢްޒަމް ކަމުގެ މަޤާމު ހުސްކުރެވޭނެއެވެ. އެއީ ޤައުމުގެ ރައީސް ކަމުގެ ޒިންމާ ބޮޑުކަމުން ކަމާއެއްގޮތެވެ.

މުޅިދިވެހި ދިވެހިރައްޔިތުން ދަންނަވަމެވެ. އަޅުގަނޑު ރައީސް ކަމުން ވަކިވުމަށްފަހު އަދި ރައްޔިތެއްގެ ގޮތުގައި ދިވެހިރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތް ކުރުމަށް އަބަދުވެސް ތައްޔާރު ވާނަމެވެ.

ސިޔާސީ ގޮތުން ވެސް. އެކުވެރިކަމާއި ދުއާތަކުގައި އަޅުގަނޑު ހަނދާން ކުރައްވާށެވެ. އަދި އެކުވެރި

މަޤާމު އަދި އަޅުގަނޑަށް ދެއްވި އެހީތެރިކަމާއި އެއްބާރުލުމަށް މަޤާމު ކުރިއަށް ދަންނަވަމެވެ.

ދިވެހިރައްޔިތުންނަށް އަޅުގަނޑު އެދެނީ ހަމަޖެހުމެވެ. ދިވެހިޤައުމު އަބަދު ޤައުމެއްގެ ގޮތުގައި

ކުރިއަށް އަޅުގަނޑު އެދެނީ ބާކީ ވުމެވެ. ދާއިމީ ޢުމުރު ލިބުމެވެ.

خادمكم

16 ޖުލައި 1971

1-112

15.11.1971 [illegible]

ރައްޔިތުންގެ مجلس

[redacted]

1971 ގެ [illegible] ދައުރުގެ ފުރަތަމަ جلسة

②

رئيس الجمهورية سمو الأمير إبراهيم ناصر ރަންނަބަނޑޭރި ކިލެގެފާނު (ن غ ع و.)

ރާއްޖޭގެ رئيس الجمهورية ގެ مقام [illegible]

[illegible] مسالة [illegible]

[illegible] ابراهيم نعيم ([illegible] مجلس ގެ جلسة [illegible])

1-113

ރައްޔިތުންގެ مجلس ގެ 3 ވަނަ ދައުރުގެ ޚާއްޞަ ޖަލްސާ

15/11/71 (ހެނދުނު 9.00)

رئيس الجمهورية سمو الأمير ابراهيم ناصر [illegible]
استعفا [illegible]
[illegible].

● مسئلة [illegible] الأستاذ عبدالله حميد އެވެ. [illegible]
1971 ވަނަ [illegible] 14 ވަނަ تاريخ ގައި ރައްޔިތުންގެ مجلس އަށް [illegible]
رئيس الجمهورية سمو الأمير ابراهيم ناصر [illegible]
[illegible] 1/32/71 [illegible]
[illegible] قوم ގެ رئيس [illegible]
[illegible]
[illegible] سياسي އަދި اقتصادي حالت
[illegible] دولة [illegible]
[illegible] عام مصلحة [illegible]
[illegible] الفاضل
عبدالرحيم محمد އެވެ.

● ممبرުން [illegible]

① الفاضل محمد زاهر حسين "موضوع [illegible]
[illegible] (٢)
[illegible] قوم [illegible]
[illegible] عام [illegible]
[illegible]
[illegible]
رئيس [illegible] قوم [illegible]
[illegible].

[illegible] مثال [illegible]
[illegible] 2 [illegible] محلة [illegible]
[illegible] ناصر [illegible] محلة [illegible]

[illegible] ނާޞިރު [illegible]

[illegible]

[illegible] ނާޞިރު [illegible]

[illegible] ނާޞިރު [illegible]

[illegible]

② ابراهيم [illegible]

[illegible]

③ محمد أمين (ع) [illegible] رئيس المقام [illegible] إستقلال

[illegible]

④ [illegible] حسن [illegible] (ސ.މ) عبد الله حميد [illegible] (سو)

[illegible] حال [illegible] تعليمي، إقتصادي، تجاري

[illegible]

قبول [illegible]

) حسن منكلان (ސ) [illegible]

[illegible] اعتراض [illegible]

[illegible] خاص [illegible]

[illegible] قانون [illegible]

⑥ ابراهيم حلمي [illegible] (بع) [illegible] خاص [illegible] خاص [illegible]

[illegible]

⑦ حسن مهدي (ح) [illegible] مواطن [illegible] خاص [illegible]

[illegible]

رئيس [illegible]

⑧ محمد احمد (ربع) [illegible] رئيس

رئيس [illegible]

⑨ عبد القيوم حسن (ح) [illegible] اعتراض [illegible]

100 [illegible] 100 [illegible] رئيس الجمهورية سمو الامير

ابراهيم ناصر [illegible] رئيس [illegible]

[illegible] مجلس [illegible]

[illegible] مواطن [illegible]

قبول [illegible] 1300 [illegible]

[illegible]

(١٠) جعفر كمال الدين: [illegible]

[illegible]

(11) ابراهيم اسمعيل: [illegible]

[illegible]

(12) [illegible] حسان: [illegible]

[illegible]

(13) عبد الله زهري: [illegible]

(14) علي شريف: [illegible]

[illegible]

(15) محمد رشاد: [illegible]

(16) ابراهيم [illegible]

[illegible]

(17) [illegible]

[illegible]

[illegible] ، اهلا [illegible] .

⑱ [illegible] :
(ޙ) [illegible] ތާއީދު ކުރެއްވި.

⑲ محمد لطيف : [illegible] ތާއީދު [illegible] ރައީސް އަލްމަޤާމް [illegible] .
(ހ)

⑳ محمد شاكر ([illegible])
(ވ) [illegible] ތާއީދު ކުރެއްވި.

㉑ [illegible] علي [illegible] ، ރައީސް الجمهورية އަލްމަޤާމް [illegible]
(ޅ) [illegible] .
[illegible] .
[illegible] ރައީސް [illegible]
[illegible] .

㉒ ابراهيم حليم (السيد) : [illegible]
(ޗ) [illegible] ތާއީދު [illegible] [illegible]
[illegible] .

● މަޖިލީހުގެ ރައީސް [illegible] الفاضل احمد زكي :
[illegible] ތާއީދު [illegible]
[illegible] ތާއީދު [illegible]
[illegible] .
[illegible] : އިއްތިފާޤުން [illegible] .

هاشم [illegible]

[illegible] ابراهيم [illegible] .

[illegible] . ابراهيم [illegible]

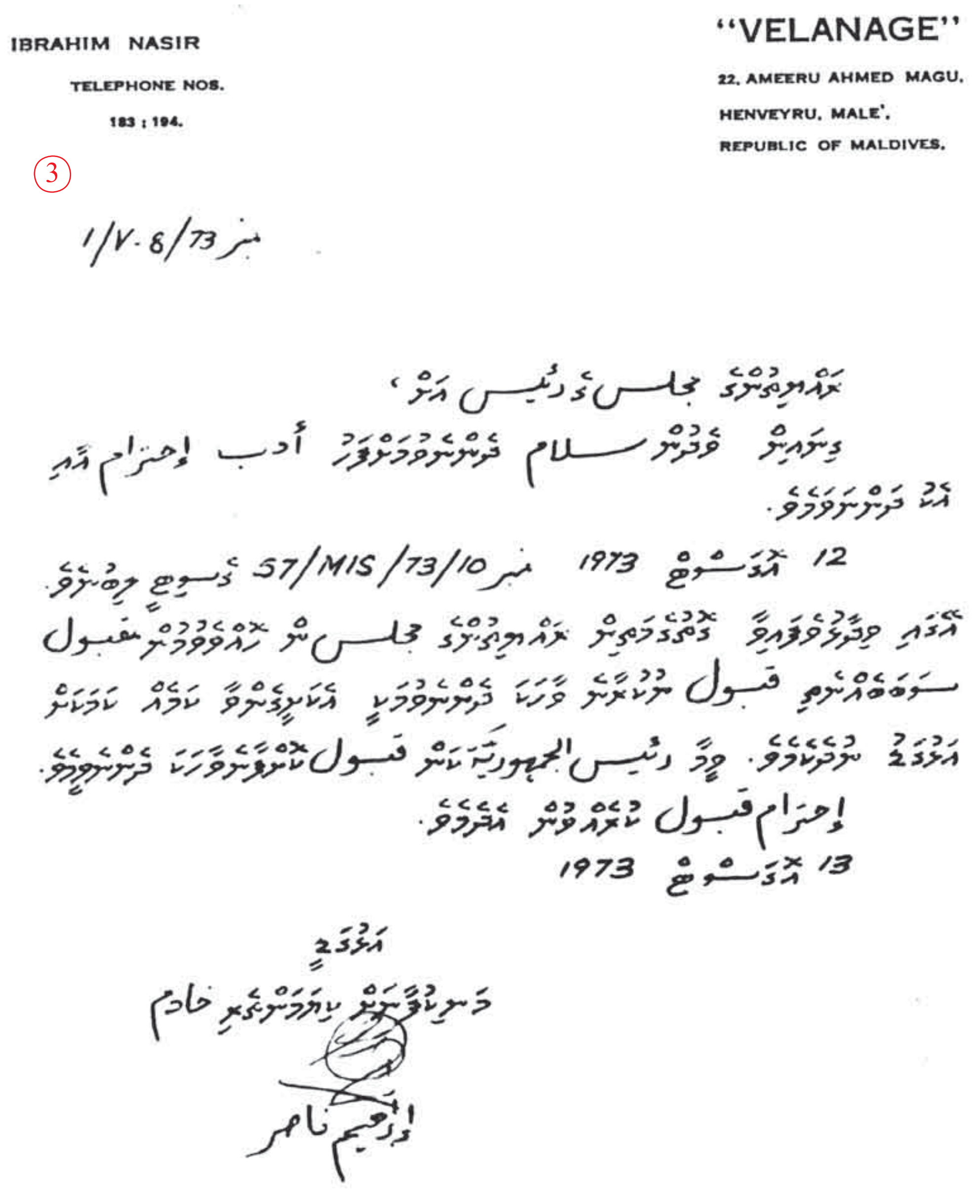

IBRAHIM NASIR

TELEPHONE NOS.

183 : 194.

"VELANAGE"

22, AMEERU AHMED MAGU,
HENVEYRU, MALE',
REPUBLIC OF MALDIVES.

③

نمبر 1/V-6/73

ރައްޔިތުންގެ مجلس ގެ رئيس އަށް،

މިނަވަރުން ވެދުން سلام ދަންނަވަމުންނަވަނީ أدب إحترام އާއި
އެކު ދަންނަވަމެވެ.

12 އޮގަސްޓް 1973 نمبر 10/73/MIS/57 ގެ ސިޓީ ލިބިއްޖެވެ.
އޭގައި ވިދާޅުވެފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ރައްޔިތުންގެ مجلس ން ހުށަހަޅުއްވާ مقبول
ސަބަބެއްގައި قبول ނުކުރުން ވާހަކަ ދަންނަވާލުމަކީ އެކަށީގެންވާ ކަމެއް ކަމަކަށް
އަޅުގަނޑު ނުދެކެމެވެ. ވީމާ رئيس الجمهورية ކަން قبول ކުރުމަށްވާގޮތަށް ދަންނަވަމެވެ.
إحترام قبول ކުރެއްވުން އެދެމެވެ.
13 އޮގަސްޓް 1973

އަޅުގަނޑީ
ދީނާއި ޤައުމުގެ ޚިދުމަތުގައިހުރި خادم

إبراهيم ناصر

އެނެކްސް 8 މިނިސްޓަރު

ނާޞިރު ރައީސްކަމުގެ ހުވާކުރެއްވުމުގެ ޖަލްސާ

④

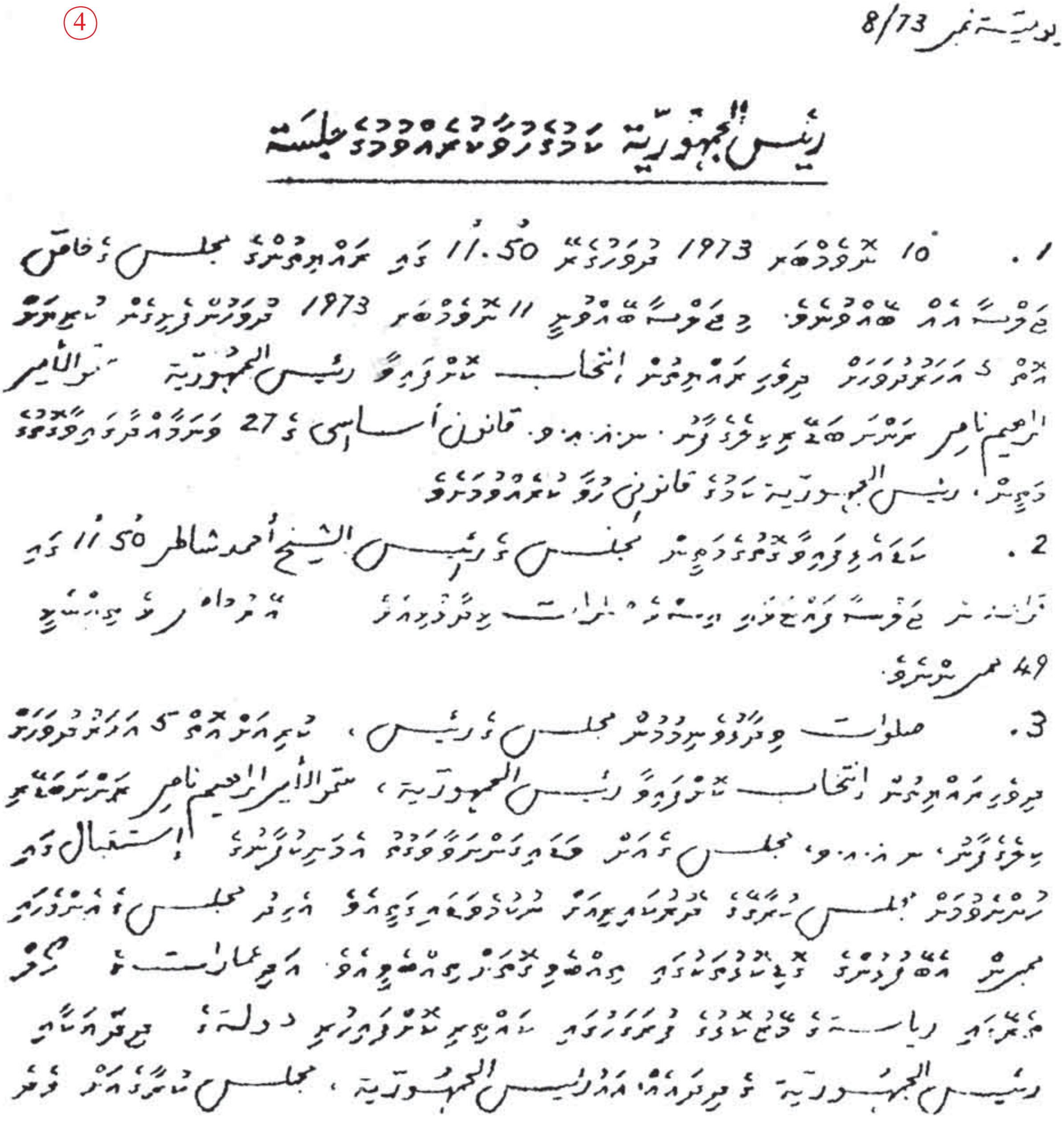

يومية نمبر 8/73

رئيس الجمهورية ކަމުގެ ހުވާކުރެއްވުމުގެ جلسة

1. 15 ނޮވެމްބަރު 1973 ދުވަހުގެ 11.50 ގައި ބޭއްވުނު مجلس ގެ خاص ޖަލްސާ އެއް ބޭއްވުނެވެ. މި ޖަލްސާ ބޭއްވީ 11 ނޮވެމްބަރު 1973 ދުވަހުން ފެށިގެން [illegible] ފަސް އަހަރު ދުވަހަށް ދިވެހި ރައްޔިތުން انتخاب ކޮށްފައިވާ رئيس الجمهورية سمو الأمير ابراهيم ناصر ރަންނަބަނޑޭރި ކިލެގެފާނު، [illegible] قانون أساسي ގެ 27 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] ވަޑައިގެން، رئيس الجمهورية ކަމުގެ قانوني ހުވާ ކުރެއްވުމަށެވެ.

2. 11.50 ގައި مجلس ގެ رئيس الشيخ أحمد شاطر [illegible] ޤުރުއާން [illegible] [illegible]

49 ممبر ހާޒިރުވެ.

3. صلوات ކިޔުމަށްފަހު مجلس ގެ رئيس، ދިވެހި ރައްޔިތުން انتخاب ކޮށްފައިވާ رئيس الجمهورية، سمو الأمير ابراهيم ناصر ރަންނަބަނޑޭރި ކިލެގެފާނު، [illegible] مجلس ގެ [illegible] استقبال ގައި [illegible] مجلس ގެ [illegible] مجلس ގެ [illegible] ممبرން [illegible] عمارت ގެ [illegible] رياسة ގެ [illegible] دولة ގެ [illegible] رئيس الجمهورية ގެ [illegible] رئيس الجمهورية، مجلس [illegible]

ވަޑައިގަންނަވަން ވާއިރަށް [illegible] [illegible] [illegible].

4. [illegible] [illegible] رئيس الجمهورية، [illegible] مجلس [illegible]

ވަޑައިގެން [illegible] [illegible] حاضر [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]

[illegible] [illegible] حاضر [illegible] [illegible] [illegible] استقبال [illegible] [illegible]

[illegible] سمو الأمير ابراهيم ناصر [illegible] [illegible] جلسة [illegible]

ވަޑައިގެން [illegible] رياسة [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] مجلس ގެ رئيس އެވެ. [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] فضيلة الشيخ الأستاذ موسى فتحي الأزهري އެވެ.

5. ދެންއޮތީ سمو الأمير ابراهيم ناصر [illegible] [illegible] [illegible] رئيس الجمهورية

[illegible] رسميات އެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

فضيلة الشيخ الأستاذ موسى فتحي الأزهري އެވެ. [illegible] [illegible] جلسة [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] رئيس الجمهورية [illegible] [illegible]

فضيلة الشيخ الأستاذ موسى فتحي الأزهري އާއި سلام ކުރެއްވިއެވެ. [illegible] 21

ބަޑީގެ سلام [illegible] [illegible] اعلان ކުރެވުނެވެ.

ދެން رئيس الجمهورية [illegible] ކުރެއްވީ مجلس ގެ رئيس الشيخ

أحمد شاكر އެވެ. [illegible] رئيس الجمهورية مجلس ގެ [illegible]

سلام ކުރެއްވިއެވެ. سلام ކުރެއްވީ مجلس ގެ رئيس ގެ [illegible] رئيس الجمهورية

[illegible]. رئيس الجمهورية ގެ [illegible] [illegible] سلام ކުރެއްވީ

[illegible] [illegible] الفاضل أحمد زكي އެވެ. رئيس الجمهورية ގެ [illegible]

سلام [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

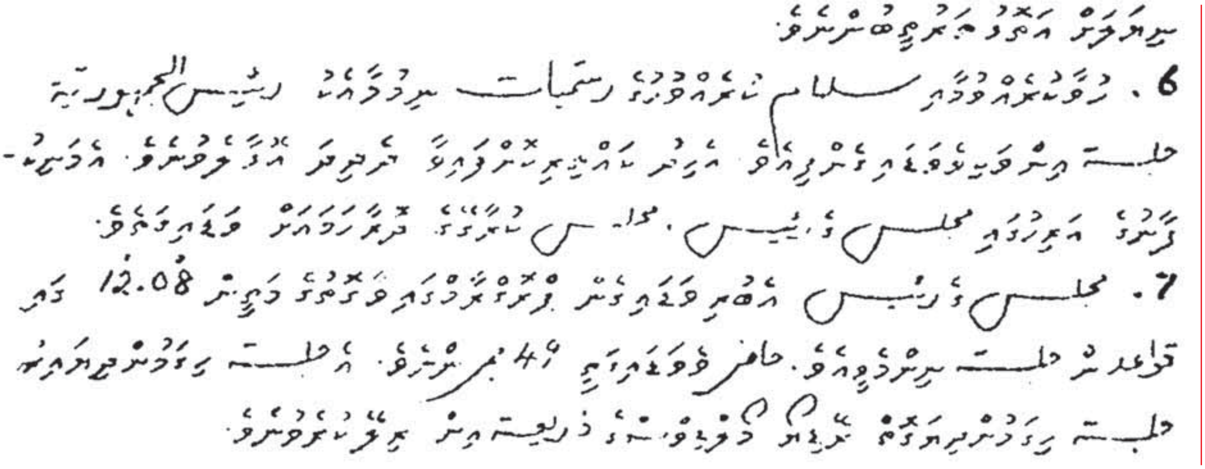

[illegible]

6. [illegible] سلام [illegible] رسميات [illegible] رئيس الجمهورية

جلسة [illegible]

[illegible] مجلس رئيس [illegible]

7. مجلس رئيس [illegible] 12.08 [illegible]

قواعد [illegible] جلسة [illegible] حاضر [illegible] 49 [illegible] جلسة [illegible]

جلسة [illegible] ذريعة [illegible]

[illegible] ނިންމުމީ، އިބްރާހީމް ނާސިރު އޭނާގެ ރައީސްކަމުގެ ފަސްއަހަރުގެ ފުރަތަމަ ދައުރު ހަމަކުރެއްވުމަށްފަހު، ދެވަނަދައުރަކަށް ހުވާކުރެއްވި [illegible]. [illegible]، [illegible] ނިންމަވާލެއްވީ، [illegible] މިހުވާގެމަތީގައި ހުންނަވައެވެ.

އަޅުގަނޑު އެންމެފުރަތަމަ [illegible] ހުވާކުރެއްވުމުގެ [illegible]، ދިވެހިރާއްޖޭ ފުރަތަމަ ފަހަރަކަށް ޖުމްހޫރިއްޔަތަކަށް ބަދަލުވެ 1 ޖަނަވަރީ 1953 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު، 10 ޖެހިއިރު، [illegible] [illegible]، އެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ [illegible] [illegible] މުޙައްމަދު އަމީން [illegible]. [illegible] ބާއްވަން [illegible]، [illegible] [illegible] ވަރަށްފުރިހަމައެވެ.

އެއަށްފަހު، ރާއްޖޭގެ ވެރިކަން [illegible]، [illegible]، މިނިސްޓަރުންނާއި، [illegible] ހުވާކުރެއްވުމުގެ [illegible]، [illegible] ގަނޑުވަރުގެ [illegible] ރަދުންގެ [illegible]. އެގޮތް ބަދަލުވީ [illegible]، [illegible] [illegible] ބަދަލުވެ ފުރަތަމަ ރައީސަކަށް އިބްރާހީމް ނާސިރު [illegible] [illegible]. މިއީ އެގޮތުން [illegible] ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސްގައި [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] ރައީސްކަމުގެ [illegible] ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސްގެ ޖަލްސާއެއްގައެވެ. [illegible] ކޮންމެހުވާކުރެއްވުމެއްގެ ފަހުގައި 21 ބަޑީގެ ސަލާމެއް ދެވިއެވެ. މުޙައްމަދު އަމީނުގެ ހުވާކުރެއްވުން ފެށިގެންނެވެ.

އާދައިގެ ބަހުރުވައިން

——— ރައްޔިތުންގެ މަޖްލިސްގެ ޖަލްސާއެއް ހަމަހިނގަމުން ހިނގަމުން ދަނިކޮށް، އެހާރު، އެޖަލްސާގައި ދެކެވުނުހަމަ ދެކެވުން ހުރިހާވަރަކަށް، ވަގުތުން ކަރުދާހުގައި ގަހަމުންދިޔު ނިންމާލުމަށް، ދިރުވާއްސަކަރު ހުރިހާކަމެއް ކުރުމަށްޓަކައިތޯ؟ ސަރުކާރުގެ ޖަވާބުގައި ނޫނެކޭ ބުނަން އަވަސްވެ ނުގަންނާނެވެ. އިސްވެދިޔަ 6 ސަފުހާގައި އެވަނީ، ދިވެއްސަކު ކަނޑައެޅި އެމަސައްކަތްތެވެ. ކަންކުރާގޮތް ބަދަލުކުރާ ރަސްމީ ގޮތުގެ ބަދަލުގައި އެވަނީ އެކަން ކަންތައްތަކެވެ. (އިއްޔެގައި) ރައްޖޭގެ ހުރިހާ އަންހެނުންނާއި ފިރިހެނުން ހެންވެރި ހުރިހާ ސަރުކާރު އިބްރާހީމް ނާޞިރު. ގަބޫލުކުރަން ކުޑަކަމުން އެސަރަހައްދުގައިވެސް، ލިޔުމުގެ އަންމުރުފުޅުވުމަށް ވަގުތުގައި އިބްރާހީމް ނާޞިރު އެވަނީ، އެމާރާކަ ލިޔެ ސަރުކާރަށްވެއެވެ.

(1971 ގެ އަހަރުތަކުގައި ފެށުނުއިރު، ރައީސްގެ ފޯނުކޯޓު ނުވެގެން ނުހުންނަނީއެވެ.

ވަކި ކުރުމުގެ ހުރިހާ ހިނގުން އިސްތިޢުފާ ބޭނުންކުރުމަށް، ވަކިކުރުމުގެ ހިނދުކޮޅުއިރު ޖީބްރާއީލް ހޯދާވަރު އަހަރު މަސްދުވަސް ރައީސްގެ ހުރި ގައިދުގެ ރުއްދެއްވެ. ހުންނަނީ މަޖިލިހުގެ ކަމުގައެވެ. އެއީ ނަގާ ހިތުން ހުންނަނީ، ފޮނުއްވި ފިތުރާކާރުހާއްސަގައެވެ.)

ސައިކަލާ އިބްރާހީމް ނާޞިރު ވަގުތުން ހިތުން އިސްވެދިޔަ ހިތުގެ ދެވަނަ ކޮޅުއެއް އަމިއްލަ ކަރުދާސް ގައިމުވެސް ނުބުނާނެވެ. އަދި ގެބޫއްވެސް ނުކުރާނެވެ. ހިތްހަމަ ޖެހި، މިހިސާބުން އަރުވާލި، އެނގޭގޮތުން ހިތްތަކަކީ ވަކިއެވެ.

އެކަމުން އެކުގައި ކުރިއެރުވުމަށް ފަރާތުން އިބްރާހީމް ނާޞިރުގެ ޖައްވު ދިމާލަށް ރައީސްގެ ފިރިހެން މާލޭގެ ބޮޑުގައި އެންމެ ޖަހާ ބުރަސްފަތި، 7 ޖެ ސެޕްޓެމްބަރު 1978 ވި ބުރާސްފަތި ދުވަހުގެ ގެންދިޔައިރު ރާއްޖެއެވެ. ހުރިވާރު ފިރިހެނުގެ މައިދަރިފުޅުން، އަދިވެސް އަހުގެ ކުދިންގެ ނަރުދާ، ކުދިމަތިންކަމެއް ގެތެރެގައި އެތެރެ ދެކުނުގުރަހީނުގެ ދުމުން، ދެދަރިންނާ(اسمعیل ناصر - عائشہ ناصر) އަންހެނުން (نسيمة محمد ކަލޭގެފާނު) ނާއިބު ހިނގާވަޑައިގެން، ސަރުކާރުގެ ފުރުސަތު ދަތުރުގައި އެއް ފޯރުކޮށްދިނުން އެރުވުން އެހިސާބުން އެކަން ނިމުނީއެވެ. ދުރުވަޑައިގެންނެވި، މާދާއަރުވާލެއްވިއެއް ދަތުރުގައި އެއްސޮރު ހުރިހާ ބުރުކުރުމުގެ ފާހަގައެވެ. ހުރިހާ ވާހަކަތަކުން ހިނގާދާ ވަޑައިގެންނެވި ފާހަގަކުރެވޭ ބޮޑުވަރު އެހުރުމުން އެކަންތައް އެހިސާބުން އެނިމުނީއެވެ. އެވަރަށް ވިދަރާ، ފިރިކަންހުރި ރައްޔިތާ، ގައުމާ މުދާދުރުކޮށް ދުރަށްދުވެނީއެވެ.

ދުރަށްވެ! މާދުރަށްވެ!............

ބަހުރުވަ ބަދަލުކޮށްފައި

އޭގެ 30 އަހަރާ 11 ދުވަސް ފަހުން 22 ނޮވެމްބަރ 2008 (1429-11-24) ވީ ހޮނިހިރުދުވަހުގެ ރޭ މާލޭގަޑިން 7 ޖަހާކަންނާއިރު ސިންގަޕޫރުގެ މައުންޓް އެލިޒަބަތު ހޮސްޕިޓަލްގައި އިބްރާހީމް ނާސިރު އަވަހާރަވީއެވެ. 23 ވީ އާދީއްތަދުވަހުގެ ދެންދުރަކާ ކައިރިވެފާރުއްބާ އެއަރފަންކަންގެ ފްލައިޓަކުން މާލެގެނެސްދިނީ އޭނާގެ ފުރާނަ ނަސްލަމްތަސްދެނުޖެވެ. މާތް الله ރަޙުމަތްފުޅުގައި عفو ކުރައްވާށިއެވެ! آمين

ނާސިރުގެ ވެރިކަމަށްފަހު، 30 އަހަރުވީތީވެ، އައްވެރިކަމުގެ އަދި އެންމެ 11 ދުވަހެވެ. رئيس الجمهورية محمد نشيد ގެ ސަރުކާރުން ނިންމަވާ، ރިޔާސީ ސަރަހައްދުގައި ބާއްވައިގެން ابراهيم ناصر ގެ قبر ދެއްކެން عامّ ކޮށް ހުޅުވާލެއްވިއެވެ. އެކަމަށް އެދުންވެރިވާ ސަރުކާރުގެ 5 ދުވަސް ހިތާމަކުރެއްވިއެވެ. ޤައުމީ ކުރިމަތިން އޮފީސްތަކުގެ ދިދަ ބާގަނޑުގައި ބޭއްވުމާއި ހިތާމަ ފާޅުކުރުމުގެ ގޮތުން ސަރުކާރުގެ ހުރިހާ އިމާރާތްތަކުގައި ދިދަ ބާގަނޑުގައި ބޭއްވުމަށް އަމުރުކުރެއްވިއެވެ. ސަރުކާރުގެ ރަސްމީ ހަފްލާތަކާއި ކުޅިވަރު މުބާރާތްތައް ހުއްޓާލުމަށް ނިންމެވިއެވެ. ވިއަދި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ މިސްކިތްތަކުގައި ޣާއިބު ޖަނާޒާ ނަމާދު ކުރުމަށް އިޢުލާނުކުރެއްވިއެވެ. މިކަމުގެ ސަބަބުން 5 ދުވަސް ހިތާމަކުރެވުނެވެ.

ޖަނާޒާ ނަމާދު އިސްލާމިކް ސެންޓަރުގައި ކުރެވުނުއިރު ވަރަށް ގިނަ ބަޔަކު ބައިވެރިވިއެވެ. ދުވަހުގެ މެންދުރުފަހު ޖަނާޒާ ގެންގޮސް ބޭއްވީ ރިޔާސީ އޮފީހުގެ ކައިރީގައި ކަމަށް ވާތީ ރަސްމީ ގޮތުން ނިމުނެވެ. ދިރިހުރި ވެރިންގެ ވެރިކަން އާލާކުރި ބޭފުޅަކަށް ކުރެވުނު އަޅުކަމެއް ކަމަށް ބެލެވިއްޖެއެވެ. އޭނާ ދެކެ ލޯބިވާ ބޭފުޅުން، އެހެން ބޭފުޅުން ދުވަހު ފަހުން ނިކުމެ ވިދާޅުވީ ނާސިރުގެ ގަބުރު ބަލާބައްލަވަން، މުޅި ދުނިޔެއަށްވެސް ހާމަވާނެ ބޮޑު ކަމެއްކަމުގައެވެ.

ދިރުއްވި ވެރިއަކު، އާދައިގެ ރައްޔިތަކަށް ވެފައި ހުރެ ނިޔާވުމުގެ ބޭނުން ކުރެވެނީއެވެ.

ވީމާ، ފަހުން އެނބުރި ބަލާއިރު ބާރުތަކާއި ބައިވެރިވުން ވަގުތީ ކަމެއް،

ابراهيم ناصر ގެ ޒަމާނުގެ އަހަރުތަކުގެ 27 ޒަމާނަށް ހިނގައިދިޔައެވެ.

1-120

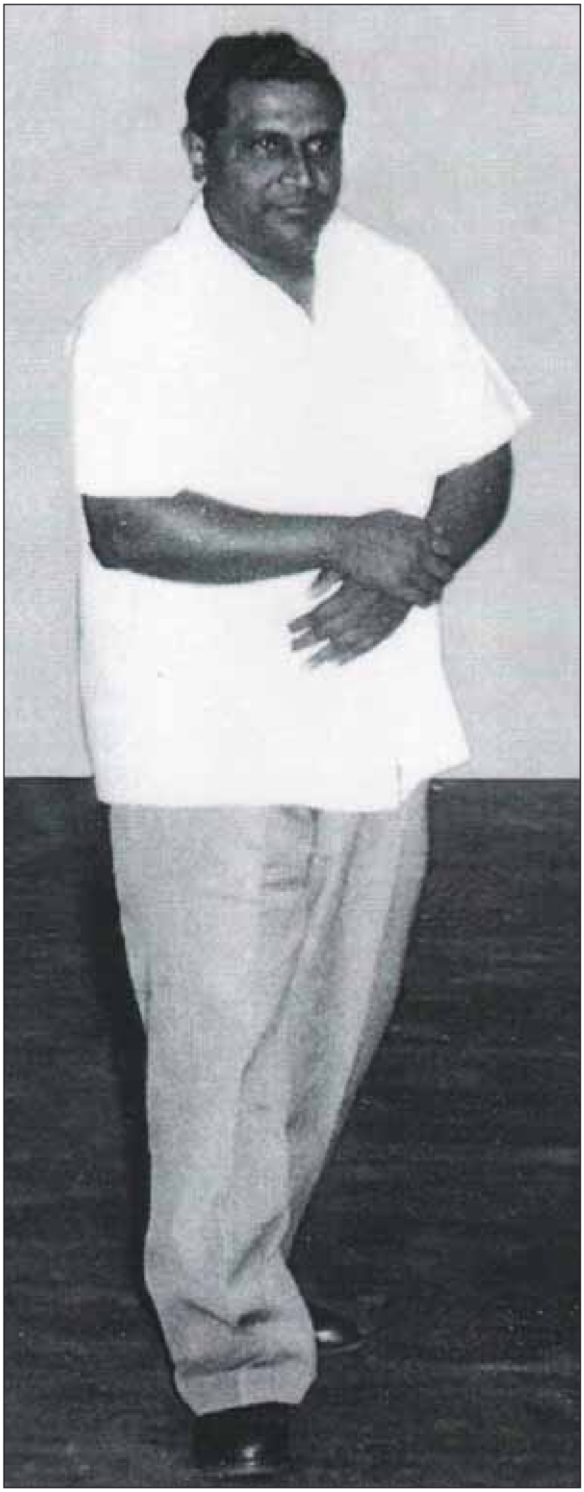

ابراهيم ناصر

އާދަރިގާ ދެއަތްފުޅަގަރަންހައްވައިގެންހުންނަވާ ناصر، މިފޮޓޯގައިމިހުންނެވީއެކޮޅުގަކަރުނުދުނުވެ.

1-121

އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ހަށިކޮޅު ސަރުކާރުން މާލެގެންނަވީ، ސިރީލަންކަންގެ ފްލައިޓަކުންނެވެ.

1-22

އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ސަންދޯއްޗު މަތިންދާބޯޓުން ބާލަނީ.

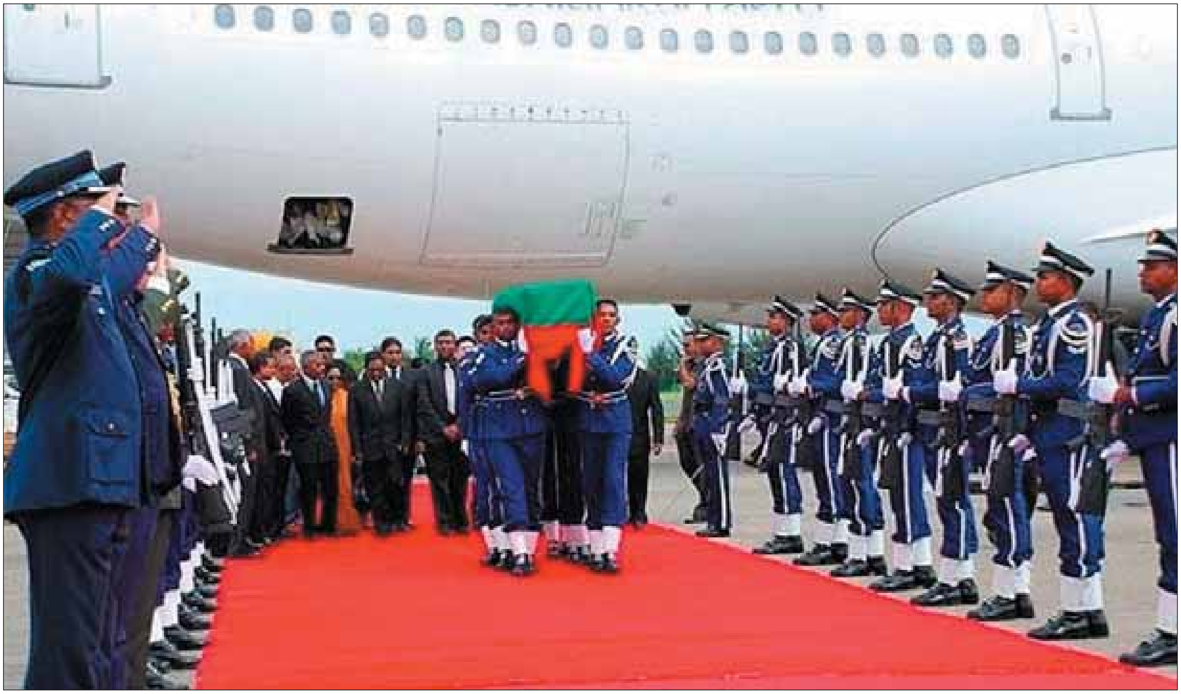

1-123

އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ސަންދޯއްޖުގު މަތިންދާބޯޓުން ބޭލުމަށްފަހު.

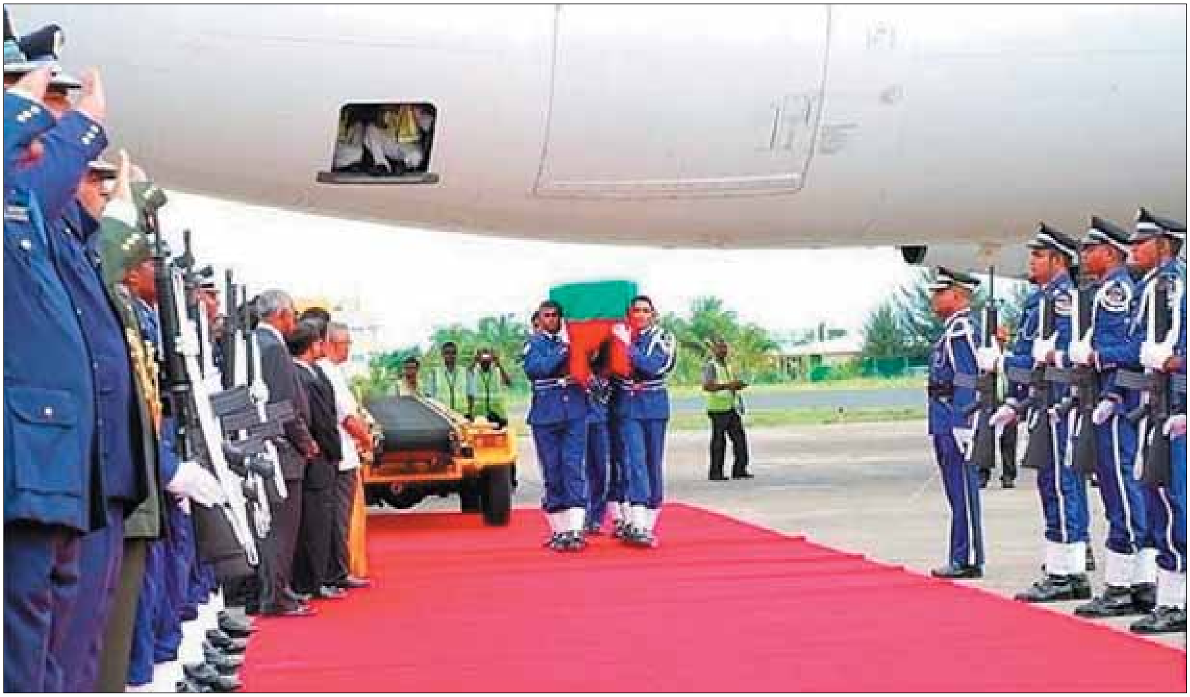

1-124

އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ސަންދޯއްޖުގު ގެންދަނީ.

1-125

އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ސަންދޯއްރުގު.

1-126

އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ސަންދޯއްރުގު.

1-127 ހުޅުލެއިން - މާލެއަށްގެނައި ދޯނިގައި އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ސަންދޯއްފުޅު.

1-128

ހުޅުލެއިން ގެނައި ދޯނިން އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ސަންދޯއްފުޅު މާލޭކަސްމީ ފާލަމަށްބާލަނީ.

1-129

އިބްރާހީމް ނާޞިރުގެ ސަންދޯއްފުޅު.

1-130

އިބްރާހީމް ނާޞިރުގެ ސަންދޯއްފުޅު - މާލޭބޫޖުޒާލަމުން ގެންދަނީ.

1-131 އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ސަންދޯއްފުޅު ދާޖޫރަސްމީ ފާރަދުން ގެންދަނީ.

1-132 އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ސަންދޯއްފުޅު ރިއާސީގަނޑުވަރަށް ވައްދަނީ.

1-133

އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ސަންދޯއްޗުދު ރިޔާސީގަނޑުވަރުމީދުގޭގައި، ބަހައްޓާފައި.

1-134

ابراهيم ناصر ގެހަށިކޮޅު ސަންދޯއްޗުދުވެންނަގައި، އާއްމުންނަށް ދެއްކުމަށް ބާއްވާފައި - އަދި އާއްމުން ބަލަންވަންނަނީ

4 ކަނުގައި 4 ސިފައިންތިބީ، ބަޑީގެ ކުރި ބިމުގައި ޖައްސައިގެންނެވެ. ([illegible])

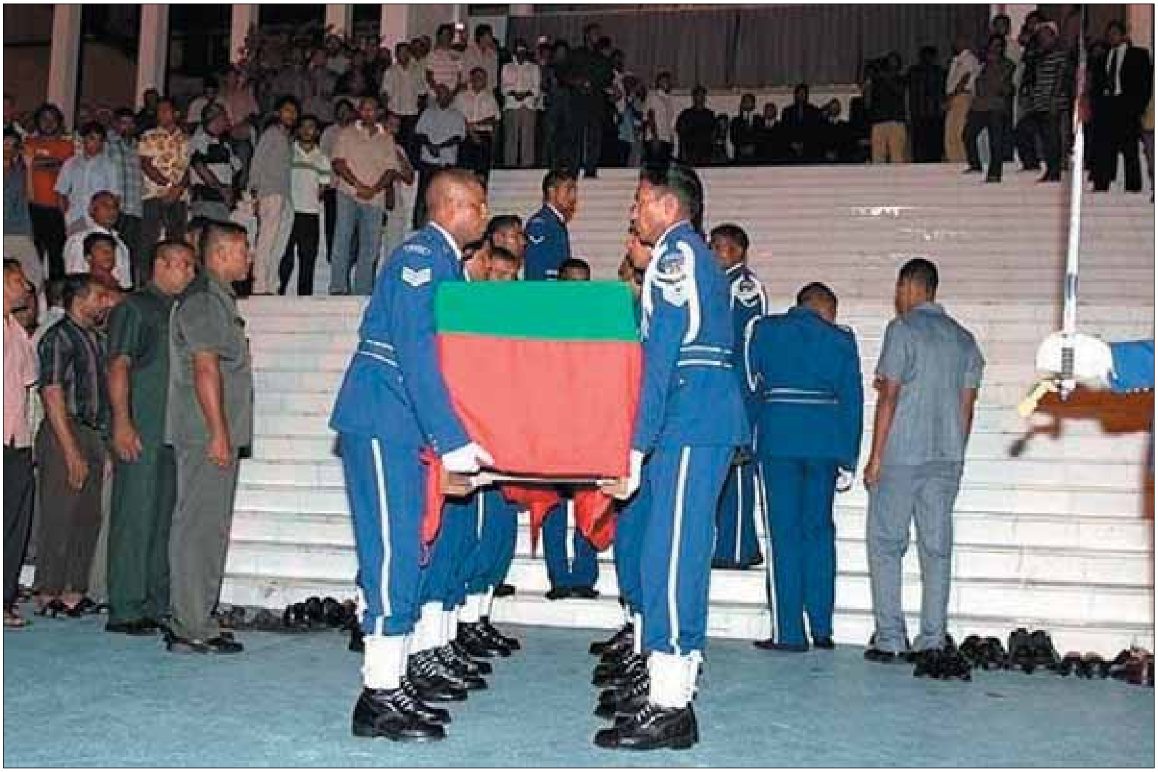

1-135 އިބްރާހީމް ނާޞިރުގެ ސަންދޯއްޗުވާ، ކަރުނަވާދުލުކުރުމަށް އިސްލާމީ މަރުކަޒަށް ވައްދަނީ.

1-136 ކަރުނަވާދުލުކުރުމަށް އިބްރާހީމް ނާޞިރުގެ ސަންދޯއްޗުވާ ގެންދަނީ.

1-137 އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ސަންދޯއްކު - (ފަހުމީގައި ސަރުކާރުގެ އިސްބަހައިބޭފުޅުން)

1-138 ޖަނާޒާނަމާދަށްފަހު އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ސަންދޯއްކު [illegible] ހުކުރުމިސްކިތަށް ގެންދަނީ.

1-139 އިބްރާހީމް ނާސިރު ވަފާތުވުމުގެ ރަސްމިއްޔާތު (24 ނޮވެމްބަރު 2008 ގައި)

1-140 އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ސަންދޯކުގެމަތީއޮތް ދިދަ، ފަތްޖަހާލަނީ.

1-141

އިބްރާހީމް ނާޞިރުގެ ސަންދޯއްބުރުމަތީގައިވި ދިދަ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު ނަޝީދުގެ އަތްޕުޅަށްހަވާލުކުރައްވަނީ - އަރިހުގައި އިބްރާހީމް ނާޞިރުގެ ދަރިކަލުން އިސްމާޢީލް ނާޞިރު.

1-142

އިބްރާހީމް ނާޞިރުގެ ސަންދޯއްބުރުމަތީގައިވި ދިދަ، އިސްމާޢީލްނާޞިރަށްހަވާލުކުރައްވަނީ.

(ވިސްނުމާ ދުރުރުންތޫބާކުރުނަލާއެކު) اهيم ناصر ގެދަރިކަލުން اسمعيل ناصر ދިދަބަލައިގަންނަނީ.

1-143 އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ސަންދޯއްޗު ހުކުރުމިސްކިތުގެ ގޮތިތެރޭބެހެއްޓިފައި.

1-144 އިބްރާހީމް ނާސިރު ވަޅުލުއްވުމަށް ހުކުރުމިސްކިތުގެ އިރުމަތީފަރާތު ގޮތިތެރޭގައި ކޮނުނުވަޅު.

1-145

ވަޅުލުއްވުމުގެ ރަސްމިއްޔާތުނިމުމުންކުރު، (ابراهيم ناصر އާ ވަރަށްވައްޓަފު އާއިޝާގެދަރިކަލުން) اسمعيل ناصر އާ،
رئيس الجمهوريه محمد نشيد، سلام ކުރައްވަނީ، ابراهيم ناصر ގެ 2 ވަނަދަރިކަލުން محمد ناصر އާ ابراهيم ناصر - ހުދުގަމީހުގައި (نشيد ގެ ކައިރީގައި އުޅުއްވުނީ
ابراهيم ناصر ދަރީ، ناصر ގެ احمد ناصر ގެ ބޭބޭފުޅުންނެވެ. ދެން އުޅުއްވުނީ ناصر ގެ علي ناصر ގެދަރިކަލުން محمد ناصر އެވެ.)

1-146

އަރަމުންއަންނައިރުގެއަލިން އާސާރީއިމާރާތް ހަނދާނީ ވިހާނގާގެ ހިތަށްފޭރުއެސްވެގެއި،
ހުކުރުމިސްކިތު ގޮތުގައިވާ އިބްރާހީމްނާޞިރުގެމަޤްބަރާ

ފުރަތަމަ ސަރުކާރުން ހަމަޖެއްސެވީ 23 ވަނަދުވަހުގެ ރޭގެ އިޝާނަމާދަށްފަހު، އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ކަރުނަމާދުރުކާރުން ބާއްވުމަކަށްވެ. ނަމަވެސް ރިޔާސަތުގެއިންތިޚާބުން މާގިނައެވެ. އަދި އިތުރުވުމުން ދިޔައީ، ރިޔާސަތުގެ ދެވަނަ ދުވަހުނުވެ. ކައިރި ރަށްރަށުންނާ، ބޮޑުރަށްބޮޑު ރަށްބޮޑުތަކުންވެސް ابراهيم ناصر ގެ ދުސްތޫރީ ދައުރުގެ އާންމުންނަށް އެކުލަވާލައިގެން احترام އަދާކުރުމަށް، އިތުރުވުމުން ދިޔައީ، މާލެއަށް އަންނަމުންނެވެ. މިފަދަ ސަބަބުތަކަށް ބަލައި، އެންމެ ފަހުން ސަރުކާރުން ކަނޑައެޅުއްވީ، އެކަކުގެ ފުރުސަތު ނަމާދަށްފަހު، ކަރުނަމާދުރުކާރުން ބާއްވުމަކަށްވެ. އެއަށްފަހު، ރަސްމީ عزّت ގައި އިބްރާހީމް ނާސިރު ވަޒީރުގޮތުގައެވެ. އަދި 24 ވަނަ ދުވަހުގެ، ރަސްމީ ބަނދުދުވަހުގެ ދައުލަތުގެ އިދާރާތަކުގައި އެންމެ ފަހުން ހަމަޖެއްސެވީއެވެ.

މިއީ، ނާސިރުގެ ދުސްތޫރު ފެންނަނަ އެންމެ ފަހު ފަހަރު ކަމުގައިވީ، އެފަރާތުން ސަރުކާރުގެ މަގާމުން އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވެއްޖެއެވެ. އަޅުގަނޑުގެ ވަރަށް ސަރުކާރުގެ ވަރަށް ބޮޑު ފުރުސަތެއް ފުރިހަމަކުރެވުނެވެ. ފަރާތަކަށް ހާސްވެރިވެއެވެ. މިދާދުވެއެވެ. ނާސިރުގެ ދުސްތޫރީ ކަންކަން ކަންތައްތައް އަދިހުރުމުން ބާރުބާރަށް މިހާރުގެ ވަރަށް ބަދަލުތައް އެކުލަވާލެވުނެވެ. މިހާރު މިއުޖޫރަގެ މިނިވަންކަން އެކަށޭނެ ފުރުސަތަކީ ރައީސުންނެވެ. ރިޔާސަތުގައި މިހެން އެހެނިހެންނެވެ. ދަރަނި، އަދި ހިސާބުތަކާއި ދިޔައެވެ. ގެނައުމުގެ ވަރަށް ސަބަބުތައް ރާއްޖެއަށް އައެވެ. މިކަމުގެ ކަރުދާސްތަކުން ހުރެއެވެ. އެހެން މިއަދުގެ ވަރުދަނޑިހުރި ރައްޔިތުންނަކީ ފުރުސަތު ވަރަށް ރަނގަޅު މިކަންތައް މާބޮޑު ކަމެއް ނުވެއެވެ.

ދަންނަވާލަމެވެ. އަޅުގަނޑުގެ މަޖިލިސް ހަމަ ދުވަހުގެ ބޮޑެތި ހަފްތާގައި، ފުރުސަތުގައި ފަހުން ރައްޔިތުން ފެނިގެންދެއެވެ. އަޅުގަނޑު މިކަންކަން ބަދަލުވި ފަރާތްތަކަށް ވާހަކަ ދެއްކިއެވެ. ކަންމަތީގައި ބަދަލުވީ ފަރާތްތަކުން އެކުލަވާލާ ދުސްތޫރީގައި، ރިޔާސަތުގެ ޝަރުޠުތަކާއި ވާހަކަފުޅުތަކެއް ހުށަހެޅުމުން، ހުންނަހުރި ކަންތައް އިވިގެން ރިޔާސަތުގެ ކަރުދާސްތަކުން ނާސިރުގެ ދުސްތޫރީ ދައުރުގެ ވާހަކަތަކާ އެކުލަވާލައެވެ. މިއީ، މިކަމުގެ އެންމެ ފަހު ހަމަ ހިތްވަރެވެ؟ ވީމާ.........

ފުރަތަމަ ދުވަހު ބޮޑުވެރިޔާ، ރިޔާސީ އޮފީސް، އެމް.ބީ.ސީ.ސީ ބިލްޑިންގ ހަމައިގައެވެ. 2

ގެއްލުނު އެއްޗެހި ބަލަހައްޓާ ބޭރުގެ ވަރަށް ބޮޑުބޮޑު ކަންތައް ހިނގާދިޔައީ ނުވެއެވެ. ވީމާ އެބަ އަޅައެވެ. އެއްގެ އެއްޗެހި ބަލަހައްޓާ ބޭރުގެ ވަރަށް ފުރުސަތު ހަމައެކަނި ހިނގާކަމުގައެވެ. ދުނިޔޭގައި، ކައިވެނި ރައީސުންގެ އެކަން ނިންމާލާފައިވާ ނަމަވެސް ގޮވާލާ ހުށަހެޅުމެވެ. ނަމަވެސް ބަލަން މިފަދަ ކުރިއަށް ފަހަރު ވަރަށް ރަނގަޅުވެއެވެ. ނަމަވެސް ބައިގެ އެއްގެ ރިޔާސީ މަޖިލީހަށް ބޭނުންވެއެވެ.

އަޅުގަނޑު ދާނީ، އަޅުގަނޑުގެ ހަމަބުކާއްޖަކުވެސް އަޅުގަނޑާއެކު ދިޔައެވެ.

ގެއަށް އާދެވުނުއިރު 11 ޖެހުމަކާ ކައިރިވެފައެވެ.

ބާރަށް އުނދަގޫ ހައްލުވެދިޔަ، ކުރެއިރުއްސުރެ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ކަރުހިއްވާކަމާކަމެވެ. ހިފުވައިލާ މިއާދައިގެމަތިން، ކޮންމެކަހަލަ ރޯގަނޑު ނިދަންއޮތުމުވެސް، އުނދަގޫވައި ކުރެއިރުކޮށްލާ މަޑުކޮށްލާފައެވެ. މިހާވެސް އައިސް މިއިރިސްދުވަސް، އުނދަގޫވައެވެ. އެހެންމަސައްކަތްކަމާއިގެން ކުރިއަށްދާނަމަވެސް ނުލިބުނީއެވެ. ހިތާއިދުރުން ﷲ ގެ حضرت ގައި ދަންނަވާލުމުގައި، ކަންވެގެއަޖެބަޔާން ސަލާމަތްކޮށްދެއްވައި، އަންގެހައި ފާފަތައް ފުއްސަވައި، ސުވަރުގެގެ رحمة އާއި نعمة މިންވަރުކޮށްދެއްވުމަށް އެދި ކުރަމާ ދުޢާއެވެ.

ބަލިމީހުނަށްއަގަންނުލިބުނުލޫ

އުނދޫގައި އިހިނދުވާއެކު ޒިޔާރަތްވެރިވަމުން އާވަމުންއައީ، ނާސިރުގެއަރިހުގައި އުޅުނުދުވަސްވަރުގެ ތަފާތު ބައެއްހަނދާނެވެ.

(މިހާރުއެކަންކަން ކޮންމެގޮތަކަށް ހިނގި ސަމާލުވެސް) އާދޭސްކޮށްދެން ދުނިޔެހަނދާން ހަނދާނުން ފާހަގަކުރެވޭ.

މިހާރުވެސް މިއީ، ގައުމީ ފެންވަރުގެ ކަންކަމަށް ހުށަހެޅުނު ކަންކަމުން ދުނިޔެއެވެ. ބަލިމީހުން ބޭނުންވާ ފަރުވާދިނުމުގެ މަސްއަލައަކީ، ރާއްޖޭގައި އެކަށީގެންވާ ފެންވަރެއްގެ އެއް މަސްއަލައެކެވެ. ބޭރުގެ ފަރުވާގެ ޚިދުމަތްތައް ދިވެހިން ލިބެމުންދާކަމެއް ނޫނެވެ. މިހާރުވެސް ބޭރުގެ ބޮޑެތި ހޮސްޕިޓަލްތަކުން ބޭނުންހިފުމުގެ ފުރުސަތު ބޭރުގެ ކާރުގައި ފުރުސަތުދީ، މިހާރުވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ބަލިމީހުން ދިޔައީ މާލެއިން ފުރުޞަތުގެ ބޭރަށެވެ. އެހެން ރާއްޖޭގެ ފުރުޞަތު ބޮޑެތިބަޔަކަށް ހޮސްޕިޓަލްތަކުގައި ބަލިމީހުން ފަރުވާދިނުމާއި ތަކެތި ހޯދުމާއި ބޭސްފަރުވާގެ ސަލާމަތު ކޮންޓްރޯލް ކުރެވިފައި ނުވާތީއެވެ. އަދި، ހޮސްޕިޓަލްތަކުގެ ކޮންޓްރޯލްގެ ހިދުމަތްތަކަށް މުސާރަތަކާއި ވަޒީފާގެ ބޭނުންތަކުގެ، ފުރުސަތު ފުރާނަސަލާމަތުގެ ކޮންޓްރޯލްގައި 13 މާރިޗު 1967 ވަނަދުވަހު 6:17 ގެހެނދުނު ރަސްމީކޮށް ފުރުސަތުދެއްވިއެވެ.

"މިގެ (2012 މ) ރިޕޯޓެއް (43) އަހަރުކުރިއެވެ. 1969 މ. ވަނައަހަރެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ކޮންސްޓިޓިއުޝަން، ބޭނުންކުރާ ޤާނޫނު، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއާ ގުޅޭ ވޯޓުގެ އިޤްތިޞާދީ ނިޒާމު ވަޒީފާއިގެ ރަސްމީ ގޮތުން ދިރާސާކުރެވުނު ނުވެއެވެ.

ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުގައި ޤާނޫނީ ބާރު، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އިދާރާ، ދެ ސަރުކާރުގެ ޢުހުދުތަކަށެވެ. ދެން ހުސްނަވާތީ، ޖުމްހޫރީ ސަރުކާރުގެ ކޮންސްޓިޓިއުޝަނެވެ. އަޅުގަނޑަކީ އޭރު،

ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުގެ ދުވަސް ސަލާމްބަޑިޖެހިއެވެ. އޮފީސްތަކުން އަންނަސިފައިންނާއި އާއްމުންގެ ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބުދިނުމާއި، ވަޒީފާއާބެހޭ ހުރިހާކަމެއްވެސް ހިމެނޭ، އަޅުގަނޑު ބަޔަކަށްބަސް ހަވާލުކުރައްވާފައިވާ އެއްބަސްވުންތަކުގެ ތެރޭގައެވެ.

ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ (އޭރުގެނަމަ) سموالامير ابراهيم ناصر ރަންނަބަނޑޭރި ކިލެގެފާނު - نشان غازى ގެ عزّت ޝަރަފުވެރިއާ، އާދަވެގެން ހަމަ ކޮންމެދުވަހަކުން 9 ހަމަ ޖަހާއިރު އޮފީހަށް ވަޑައިގަންނަވައެވެ. އޭރުގެ ހަފްތާގެ ދުވަސްތަކުގައި ކަންތައްތައް ބަނދަރުކުރައްވާ، ގާނޫނީ ހުރިހާކަމެއްގައި ކަމުގައިބެލި ކަނޑައެޅިފައެވެ. އޭގެއަށް (މަގުމަތީގައިކަނޑުވެރިން) މުޅިއަތޮޅުތަކަށް އިތުރުއެވެ.

އެއްފަހަރު ރަނގަޅުބަޔަކަށް ވަޒީރުންނާއި ތިއްބަވައިގެން ދަނޑިބަތް އެހެންކަމުގެ ސަލާމްބަޑި ޖަހައިފައިވާކަމާއި، އެއްވަރަކަށް ސަލާމްބަޑިޖެހުމަށް އަމުރުކުރެއްވިއެވެ. ދުވަހަކު ޖަހާފައިވަނީ، ދުވަސް ސަލާމްބަޑި އާދޭ! އަޅުގަނޑު އަމުރުކުރެއްވިއެވެ. ބިރުވެރި ހަރަކާތް، ސަރުކާރުގެ ހަރަކާތެވެ.

ދަންނަވަންޖެހޭ ސިފައިންގެ ލިއުނުތައް ގެނުދިޔުން އަންގަވާފައިއޮންނަނީ، ހަމަޖެހޭދައުރުގައި ހަރުކަށި ގެނެސްދެނެވެ. އެއްކޮޅު ނުބައިކަންތަކުން ފޮނުވާލެއްވި، ސަލާމްބަޑިޖެހުމުގެ އެއްދުވަހު މަސައްކަތަކީ ހުރި ދިނަމަދުވަހުން އުނިވެގެންދިޔަ ސަލާމްބަޑިއެއްނުޖެހުނެވެ. އަޅުގަނޑުވެސް ހުއްޓުމަށްޓަކައި ގަވާއިދުތަކަށް ހުރިހާ އަޑުއިވިފައި، އެއްކަމެއް ނުވާފަދަ ސަރުކާރުގެ ހަމަޖެހުން ކަމެއްކަމަށް ބުނެވޭކަމެވެ. މަސައްކަތްތަކަކީ ދިނަމަ ސަލާމްބަޑިޖެހޭ ކަމެއް، ދިނުމާއެކު ސަރުކާރުގެ ހަމަޖެހުން ކުރުމުގެ އިޞްލާހެވެ. މަސައްކަތެއްއޮތިމަ، އެކަމެއް ނިންމަވާލެއްވުމަށް ދިޔައެވެ.

ކުރިން ދަނޑިވަޅު 1969 ވަނަ އަހަރުގެ ވަރަށް ކުރީގެ ދުވަސްކޮޅެވެ. އަދި މަސައްކަތެއް ނިންމަވާލައިދިނުމުގައި ނިންމަވާލެއްވި، ދަންނަވަނީ ކަންތައްތަކާއި މަދުވެއްޖެ ބަޔަކުވެސް ވިދާޅުވިއެވެ. އަންނަނިވި ހުރިހާ ވަގުތު 10 ވަރަށްކުރިން ބަލައިގަތުމަށް ދަތުރު ކަރުދާސްތަކަށް ސޮއިކުރައްވައިއެވެ. ދިޔައީ އަދާކުރެވުނު އަދި މުޅިން މަސައްކަތްތަކެއް އެކުލަވައިލައިގެންނެވެ. އާދައިގެ ދަންނަވާލީ ކަނޑައެޅުނު ވިދާޅުވިއެވެ.

އަޅުގަނޑު އެދުވަހު އެންމެ ފުރަތަމަ، ކުރީގެ ފޮނުވިއޮތް ސިޓީއަށް - (ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ބަދަލުވީ ދުވަސް) މިނިސްޓްރީ އޮފް ހޯމްއެފެއާޒް ތަރުޖަމާކުރަނީއެވެ. ހުރިހާ މިނިސްޓްރީތަކާ، މުޅިރާއްޖެ ހަމަޖެހުނެވެ. އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޒުވާނުން އަންނަނިވި މިނިސްޓަރުން ހުއްޓެވެ. ސިޔާސީ

ދެއްވާފައިވަނީ، ބަލިމީހުންނަށް ހޮސްޕިޓަލުން ފަރުވާދޭންޖެހޭކަމަށާ، ތާއަބަދަށްވެސް މިހާރު އެބަހުރިކަމަށާ، ނަމަވެސް ތާރީޚުގެމަސްއަލަ ވަރަށްބޮޑަށް ދަލީލުކަމެވެ. ސަބަބަކީ، ތާރީޚުން ވަރަށްބޮޑަށް މުހިންމުކަމެއްގައެވެ.

ސިޓީދަންނަވާ ހަމަނިމުމާއެކު ހުރެއް! އާ ވިދާޅުވެފައި ޖަވާބުދެއްވިއެވެ. މިއަދި އެއްވެސްކަމެއްނުވުނެވެ. ސަރުކާރުން ކާނާދީ ބަލިމީހުންގެ ބަދަލުގައި ބިލާނުއެވެ. ކަމަކީ ވަރުނުބަލައި އަމީނުއާއްމު - (ޖުމްހޫރިއްޔަތަކަށް ވުމުގެކުރިން) މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު ސްކޫލްތަކަށް ސިބީއެއް ދިޔައެވެ. ސިފައިންގެ ހިތްހަމަޖެހުމުން ހޮސްޕިޓަލަށް ފޮނުވައި، ގެންދަވާ ޑިސްޕެންސަރީ ބަޔަކަށް ހަދުވަނީއެވެ. އޭގެ ރަޖިސްޓަރީއެއް ހޮސްޕިޓަލްގެ ސިފައިންގެ ބަލިފައިސާ ބާއްވަނީއެވެ. އަދި ހޮސްޕިޓަލުން އެންގެވުމަކު، އެވަގުތަކު އާސާކުރަންއެހެރިކަމެއް ހުއްޓާލާފައި، ބަލިމީހުން ފާރަވަމުން ހޮސްޕިޓަލަށް ފޮނުވިފަށް، ފާޑުކިޔުން ކާރުހުރިކަމަށް ތެރެއިން ދާއިރާކޮށްދިނުމުގެ، ސިފައިންގެ ބޮޑުއިސް ވަކިކުރުމަށް ފަރާތްތައް އޮތުމާކޮށް ސިފައިންގެ ބޮޑުފަރާތަށް ފައިސާ ދެއްވާ ބަލިބަލާ ކުރަމުންގެންދަނީ ހަދުވާދީއެވެ. މިރަޔަދަވިރީ ގޮވާބު ހެއްދު މިނިސްޓްރީއަރެ ދިޔައެވެ. ބިލަދިޝީ ގެ ޖަވާބު ހެޔޮ މިނިސްޓަރުއަރިހުގައި، މިކަން މިހާރުޖެހުނީ ދަރުހަވާފައި، މިގޮތަށްކުރުވަނީ އެއްވެސް ބަލިކަމުދުވެ ހޮސްޕިޓަލްގައި ގަވާއިދުގެ ތެރެއިން ކުރަމުންދާކަމެވެ. ބަލިމީހުން އަވަހަށް ފަރުވާދޭން އެކަށީގެން ވުޒާރާގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި އޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ހަވާލުކުރައްވާށެވެ މިއީއެވެ. މިކަމުގައި ފާޅުކަމަށް، އެކަމަށް ދަތުރުކުރުން ކުރިއަރާފައި ސިފައިންގެ ބޮޑުފަރާތަށް ވަކިވެއްޖެއެވެ. އެކަމަކު މަސައްކަތްކުރެވުނެވެ.

... އެއީ އެހެންދުވަހެކެވެ. (އޭގެ 43 އަހަރުފަހުގެ) މިހާރުމިއީ، އަދި މިއަދުވެސް އެހެންދުވަހެކެވެ. އާދަރަހައްގެ ރަނގަޅެވެ. މިހާރަށް...... ބުނަނީ ދެންޏާކަތްވަނެވެ؟......

ސަރުކާރުގެ ރަސްމީ ގެޒެޓުން

1 ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކުރަމުންއައި ރަސްކަންއުވާލައި ފުރަތަމަފަހަރު ޖުމްހޫރިއްޔާއަކަށްވީ ޖަނަވަރީ 1953 ގައެވެ. ރައީސަކަށްވެވަޑައިގަތީ މުޙައްމަދު އަމީނާއެކު

އެޖުމްހޫރިއްޔަތުނިދި، އަޚުން ރަސްކަމަކަށް ބަދަލުވެ، އެރަސްކަންވެސް އުވި، ދެވަނަފަހަރު ޖުމްހޫރިއްޔަތަކަށް ބަދަލުވެ އިބްރާހީމް ނާސިރު ފުރަތަމަފަހަރު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަކަށް ވެވަޑައިގަތީ 11 ނޮވެމްބަރު 1968 ގައެވެ.

އޭގެބަރާބަރު އެންމެ 6 ދުވަސްފަހުއެވެ. 16 ނޮވެމްބަރު 1968 ވީ ހޮނިހިރު ދުވަހެވެ. (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގާނޫނުއަސާސީގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޚިޔާރުވެގެން އެކަމުން ރައީސަށް މުޤާބިލުކުރަންފެށުނީ، މިދުވަސް ޖުމްހޫރިއްޔަތާ ގުޅިގެންނެވެ.) އޭނާ ގެންގުޅުއްވާ އާދައިގެ މަޖިލިސް 9 ޖަހާއިރު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އޮފީހަށް ވަޑައިގަތެވެ. ކުޑައިރުކޮޅެއްގެތެރޭގައި ދުވަހުގެ ރަސްމީބޭފުޅުންނަށްސަވާ ފުރުސަތުދެއްވާލުމުން ވަރަށް އަވަހަށް އަޅުގަނޑު ހިނގައްޖައީމެވެ.

އަޅުގަނޑަށް އަރިހަށްދެވުނުއިރުވެސް ކުރީކޮޅުކަމަށް ސަލާމާސާކުރެވޭކަން ހިނދުކޮޅު ފެށިގަތެވެ. އަރިހަށްދިޔައިރު ދުވަސްތަކުގެ ތެރެއިން ގެންނަވާފައި ހުރި ވާހަކަތަކުގެ ގޮތުގައި، ވިދާޅުވެދެއްވިއެވެ. ސޮއިކުރައްވާފައި، މާއްދާތަކާއި ގުޅުންހުރި ގޮތުން، އަޅުގަނޑުގެ އަވަސްވެރިކަމުން ކަމަކަށް ސިޔާސީ ދިރުވައިގެން ދިރާއިރު ދަރަނިކުރައްވާ ބޭނުންތައް ދިރާ ކަރުދާސްތަކުގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑަށް އަޑުއިވިގެން އަޅުގަނޑު ހަދަމުން ދިޔައީމެވެ. ވިދާޅުވެދެއްވާފައި ކޮންމެވެސް ގޮތަކުން ބޮޑެތި ކަރުދާސްތަކެއް ދެން އިންނެވީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޖޭބުގައި ފޮށިގެ ސިޔާސީ ބޭފުޅަކު ނ.ރ. ހަސަން ފަރީދުއަށް، އަހުން މާލޭގެ އިޖުރާއަތުތަކާ އޮޅުވާލެވިގެން ކުރިމަތިވެ ރާއްޖެއަށް ބަދަލުވި ރައީސުގެ ދެ މަޖިލީހެއް ވެރިކަމުގެ ބާރު ބޭނުންކުރެއްވުމުގެ މަސައްކަތް ހިންގައި އަޅުގަނޑު ކުރިއަށް ދިޔައީމެވެ. އައްސަލާމް އަޅުގަނޑު ވިދާޅުވިއެވެ. މިއީ، އަދި އާލާކާތުގެ ގޮތުން ސިޔާސީ ބޭފުޅުންނާ ވާހަކަ ދައްކަވަމުން ވާހަކަދެއްކެވިއެވެ. ކިޔަވައިދިނުމުގެ މަސައްކަތް، މިއީ ފަސޭހަކަމެއް ނޫންކަމުގައި ބުނާ ސިޔާސީ ބޭފުޅުންނާ ކާމިޔާބު، ދުވަސްތަކުގެ ދުވަހެއް ފަހުން ގޮސް ހަމަޖެހުނީއެވެ.

އާދައިގެ މަޖިލީހުން އަބަދު އަޅުގަނޑު ވިސްނުމުގައެވެ. އަޅުގަނޑު އަދި އެހެން ގާނޫނީ ގޮތުން ކުރާ ވާހަކަތަކުގެ ވާހަކަ މިނިސްޓަރު ވެސް ބުނުއްވިއެވެ. މަޝްވަރާގެ ކުރިން ކުރަންޖެހޭ ކަރުދާސްތައް ފާސްވެއެވެ. މިއާ ޖުލައި ބިލުތަކާ 1969 ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ބަދަލުކުރުމާއި ގެނައުމުގެ ބަދަލުތަކާ ގުޅިގެން އެކަމާ ބެހޭގޮތުން ބަޔާނެއް ދޫކުރެއްވިއެވެ. ކާމިޔާބު ހޯދުމާއި، ޤާނޫނުތަކާއި ގުޅޭ ރަސްމީ ކަރުދާސްތައް ދެން ދެއްވިއެވެ. މިދުވަސްވަރު ސަރުކާރުގެ ވަޒީރުން، ތަރައްޤީގެ ބަދަލުތަކާއި ގުޅުން ހުރި ބޭފުޅުން ސިޔާސީ ގޮތުން މަޤާމުތަކަށް

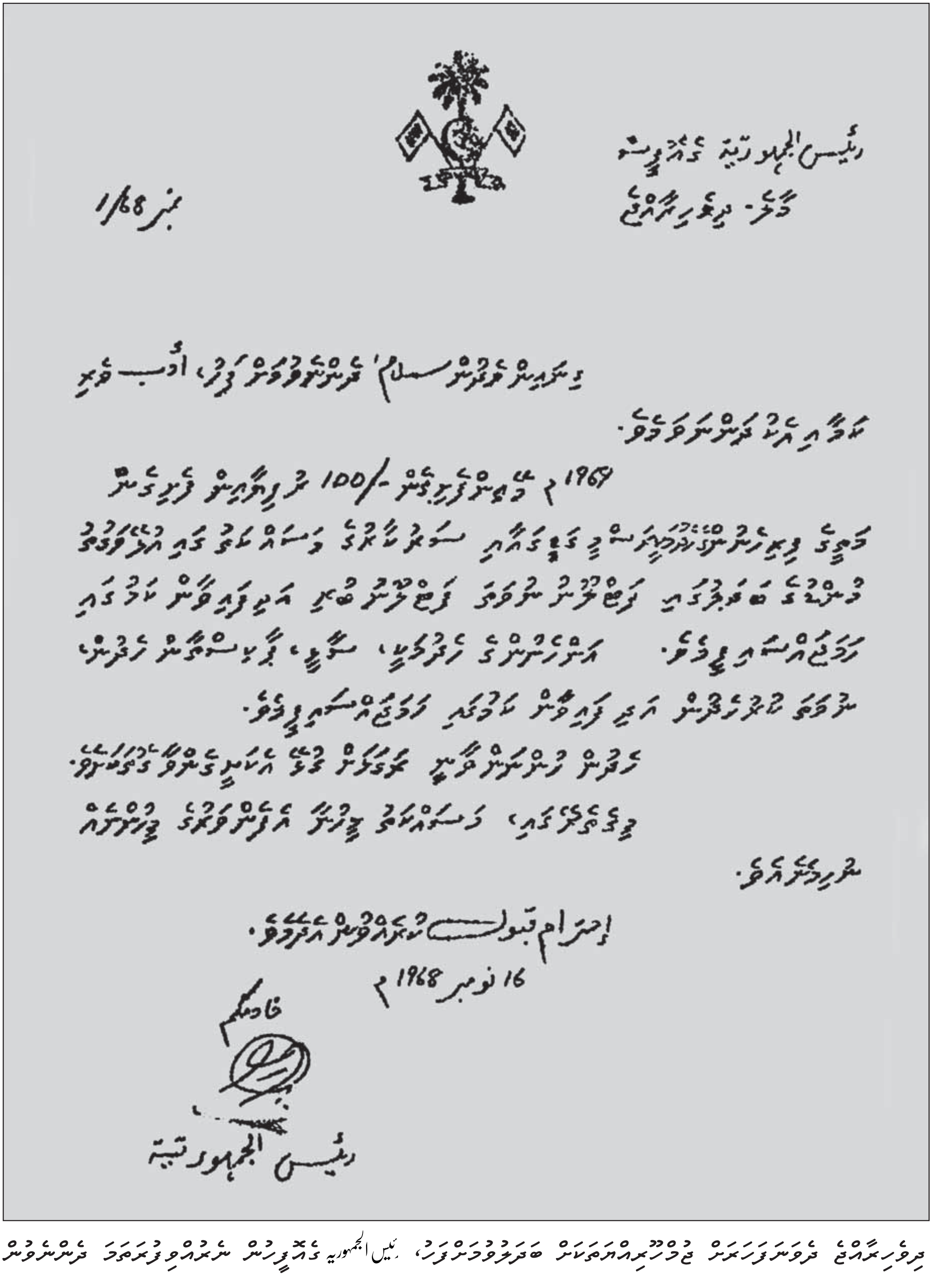

رئيس الجمهورية ގެ އޮފީސް
މާލެ - ދިވެހިރާއްޖެ

نمبر 1/68

[illegible] سلام' [illegible]، اُدب ވެރި
[illegible] ދަންނަވަމެވެ.

1968 م [illegible] -/100 ރުފިޔާއިން ފެށިގެން
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

احترام قبول ކުރެއްވުން އެދެމެވެ.

16 نومبر 1968 م

خادمكم

رئيس الجمهورية

1-147

ދިވެހިރާއްޖޭ ދެވަނަފަހަރަށް ޖުމްހޫރިއްޔާއަކަށް ބަދަލުވުމަށްފަހު، رئيس الجمهورية ގެ ހައިސިއްޔަތުން [illegible] [illegible] ދެންނެވުން

މަސައްކަތްކުރަމުންދިޔައެވެ. ބޭރަށް އަރުވަނީ ހަނދާންވަނީ އުދުވަސްވަރު ފަހުމުންއްފަރައިދިނީ، -/5 ރުފިޔާއަށް ކަމަށެވެ. ކޮޅުވަރެއްތަރައިދިނުމުގެ އަގަކީ، -/15 ރުފިޔާކަމަށެވެ. އިސާރިޔަކު މިދުބާވަތް ތަރައްޤީ ދިވެހިންވެސް އުފެދިއްޖެއެވެ. އާގެބޮޑުގައި ދިވެހި އަނހެންފުޅުހެންބިރިންވެސް ދުވަހުންދުވަހަށް އަދި ގިނަވަމުން އިތުރުވަމުން، މަޝްހޫރުވަމުންނެވެ.

ސަރުކާރުގެ މުވައްޒަފުންގެ ހުދުމަތް މިބަދަލުގެންނެވިދުވަސްވަރު މާލޭގެއާއި މުޅިރާއްޖޭގައިވެސް ފަހުބުރުހާއްވައިގެން އުޅުއްވާނީ، ދުބާޒުޅާވެ. އެއީ އާނާގެނަސްވެސް ފަހުބުރުނާ ގޮވައިގެންކިޔާ، މައްސަލަގޮތެ ސްކޫލުތަ ފަހުބުރުނު ތިރީސްބު (ތިރީސްފު ސައިދު)އާއި، މައްސަލަގޮތެ އެވަރުގޮތުގަ އަބުދުލްހަކީމު ހުސައިންމަނިކުވެ. ދުބޭފުޅުންނަކީވެސް، ބޯޖަހުމަލީގެ އުދުވަސްވަރުގެ މަޝްހޫރު ދުވިތަފާރިވުންނެވެ. ބޯޖަހުގައި އުދުވަސްވަރު ވަރަށްމަޝްހޫރު އެމީ. އަޅުދިދިފާރަވަރައިގެ ސޮއިބަލާ، ފަހުބުރުނު ތިރީސްބެވެ. އަބުދުލްހަކީމު ހުސައިންމަނިކަކާ، މަޝްހޫރު އިބްރާހިމް ހަސަން ދިދިގެ ދުފާހަރައިން އެއްފާހަރައިގެ ސޮއިބެވެ. ދިވެހިންގެ އަރުގެ ފުނޑުވަރުގައި ވަރަށްއިޚްލާ ބޭފުޅެކެވެ. ދިވެހިން ހުރުނޮބިކަރާ މަސައްކަތްކުރައްވައިވެއެވެ. ހުއްސަކާރު ވިދާފިހައަށެވެ. ފަހުން އާރާވެއިގެ ބޮޑުގުރުނގެން ދިއުންނެއް ދިއްލާބާފުޅުކަށެވެ. އެޒުނގެން އާނާ ވަރަށް ދިއްލާބާފުޅުކަށް މާދިނަނަވާނަކަމުގައި ދަނަނަވަނބެހެއެވެ.

އަނދުވަރު އާދައިގެމީން ދިވެހިން އަނަނަމުން އަދި މުނޭ ފަހުބުރުނަނަށް ބަދަލުވި މިދުވަސްވަރުގެ ވަރަށްހުނަކަނި ހަނދާނުއްވެސް ދަނަނަވާއަރާގިއެވެ. އާދައިގައި އަރުގެނޭމުން ގަދަރު ހުލޮވަރުކަނި، ހުދުން ނުވަތަ ގޭމުހުނަނެއެވެ. މުނޭގެ ބަދަލުގައި ފަހުބުރުނަނަ ބަނދަކަނބެހުނަށްވާ "ހުލޮވަރު" އަދި އެމީ ކަމުދުދަކަމަކަށް ނުވިއެވެ. ހަދަނބެހުނަގޮތަށް ހަދިގެ ފަހުބުރުނަރު "ހުލޮވަރު" ކުރަނބެހުނިއެވެ. މިކަމުގެ ފަރުވާތިބެގޮތުމަށް އުއްބަދަކުދިއަދި، ސިފަނަރުވެ. އަނއްބަދަކު ދިއަދި، ގަމުގައި ހިނގަމުނދިދަ އިނގިރޭސިންގެ ހުސްފިހަސަފަށް އަދޭއަތްގަރުވެ. ސިފަނަރު ދިއުމަކަށްވަރު ހަރަދުކުޅޭގެފާހިއެވެ. މިހާރުގެ ފަހުސާސްފަސްއައިހަރުވަރު ދުރުއަމުވަރުގެ ބޮޑުފެނުގެ އަރުހުން އިބުރު މަޢްލޫމާތު ދިނުވަޖޭއިގެންނަވާކަމަށް ހިލަރުމަވެ.

ސަރުކާރުގެ މުވައްޒަފުންގެ ހުދުމަތާ، ބަދަލުގެނެއްވި ބޮޑުމާބަރުގައިވެ ދަނަނަވާނަށް މިދިއުމުގައި ހިމެނިވެއެވެ. އެއީ، ދުވަސަރަހަދަތް ދިވެހިރާއްޖެ

ޖުމްހޫރިއްޔަތަކަށް ފުމަންޖަރު، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން، ސަރުކާރުގެ ހުރިހާ އޮފީހަކަށް ކޮންމެ ޑިޕާޓްމަންޓަކަށް ނުވަތަ ސަރުކާރުގެ ކޮމިޓީތަކަށް ހިއްސާކުރެވިއްޖެ. އެހެންކަމުން ސަރުކާރުގެ ވަޒީފާގައި، އެކި ދާއިރާތަކުގެ ބަޔަކު މަސައްކަތްކުރަމުން ދިޔައީ، އަދި ސަރުކާރުގެ އަމަލުތަކާ ގުޅިގެން ރިޔާސީ އޮފީހުގެ މަސައްކަތްތައް ދިޔައީ، އަމިއްލަ ގޮތުގެ މަތިން ރައްޔިތުންގެ އެއްބާރުލުމާއެކު ކުރިއަށް ގެންދެވުނެވެ.

ޙިއްދުންއެކު ވަޒީފާގައި ސަރުކާރުގެ މުވައްޒަފުންގެ ތެރެއިން، މިއީ ސަރުކާރުގެ ވަޒީފާގައި ހުރެގެން ސަޤާފީ ރިޔާސީ ކަންކަމުގެ ތަރައްޤީއަށް ފަރާތްތަކުން ހަމަޖެއްސުމާއި ގުޅޭ ކަންތައް ކުރެވުނެވެ. މިކަމާގުޅިގެން ސަރުކާރުގެ ވަޒީފާގައި ނުހިމެނޭ ފަރާތްތަކުން މަސައްކަތް ކުރަމުން އައުމުން ބަރުލަމާނާއި ދިމާވިއެވެ.

ސަރުކާރުގެ މުވައްޒަފުން މުސާރަ ބެލެހެއްޓުމުގެ ފަރާތްތަކަށް ބޭނުންތެރި ކަންކަން ހިންގުމުގައި ހުރި ދަތިތަކެއް، ސަރުކާރުގެ އިސްވެރިއެއް ކަމުގައި ހުރި ހަލަބޮލި ވާހަކަތަކުން، ހިންގުމުގެ ކަންކަމާ ބެހޭ ޤާނޫނު ހަމަޖެއްސުމުގެ ކަންތައް ކުރެވިގެން ދިޔައެވެ.

މިއާޖެހުން ސަރުކާރާއިވާ ޤައުމީ ދެކޮޅަށް އެހެން ބައްދަލުވާނެ!

ޤައުމީ ދުވަހު، އެއްބަސް ވުމާއި ބެހޭ ޤާނޫނަށް ހިއްސާދާރުވެ އިނގިރޭސިން، މާލޭގެ ކޮންމެ ދާއިރާއެއްގެ ދުރު ބަޔަކު ބައިވެރިވިއެވެ. އެއީ، އެދުވަސް ވަރު ހިންގިފައި އެކަމަށް ޤާނޫނު ހަމަޖެއްސުމުގެ މަސައްކަތް ކުރިއެވެ. އެމީހުންގެ ހަރަކާތްތަކުގައި އިނގިރޭސިން، ގައުމު ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ބަޔަކު ބައިވެރިވިއެވެ. (ޖަލްސާގެ ފަރާތުން ބައިވެރިވި ބަޔަކު ޖަމާވި އަމަލުތަކަށް ދިމާވިއެވެ.) ބައިވެރިވެ ވަޒީފާތަކުގައި އިނގިރޭސިން، މާލޭގެ ހުރިހާ ބަޔަކު ސިޔާސީ ބައްދަލުވުމެއް ބާއްވައި، ސިޔާސީ ހިންގުމުގެ ދުވަހުގެ ހުރިހާ ބައެއް ބައިވެރިވިއެވެ. ކުރީގެ ރިޔާސަތުގެ މުސާރަ ދައްކަމުން ދިޔައެވެ. ދުރުގެ ފަރާތްތަކުގެ އެއްބަސްވުމުގެ ޤައުމީ ގޮތުން ރަސްމީ ތަރައްޤީ ކުރަމުން ދިޔައެވެ. ޤައުމީ ދުވަހު އެމީހުންގެ ޖަލްސާ ބާއްވަމުން ދިޔައެވެ. ދުވަސްތަކުގައި ޤައުމީ ދުވަހު އަމިއްލަ ފަރާތްތަކުން، ރަސްމީ ސަރުކާރުގެ ޤައުމީ ރަސްމީ ދުވަސް ފާހަގަކުރެވެއެވެ. ދުރުގެ ފަރާތްތަކުގެ ޤައުމީ މަސައްކަތުގައި ރަސްމީ ދުވަސް ފާހަގަކުރަމުން، ދުވަސްތަކުގައި ސިޔާސީ ވާހަކަ، ޤައުމީ ދުވަހުގެ ފަރާތްތަކުން ހުރިހާ ބަޔަކު ބައިވެރިވިއެވެ. ގައުމީ މަސައްކަތުގައި ހަރަކާތްތަކުގެ ރަސްމީ ދުވަސް ފާހަގަކުރިއެވެ.

އިސްވެރިއަކު ދުނިޔޭގެ ތަރައްޤީއަށް ޤައުމީ ދުވަސް ބާއްވަމުން ދިޔުމުން، ވަޒީރުންނާއި އަމީރުންނާއި

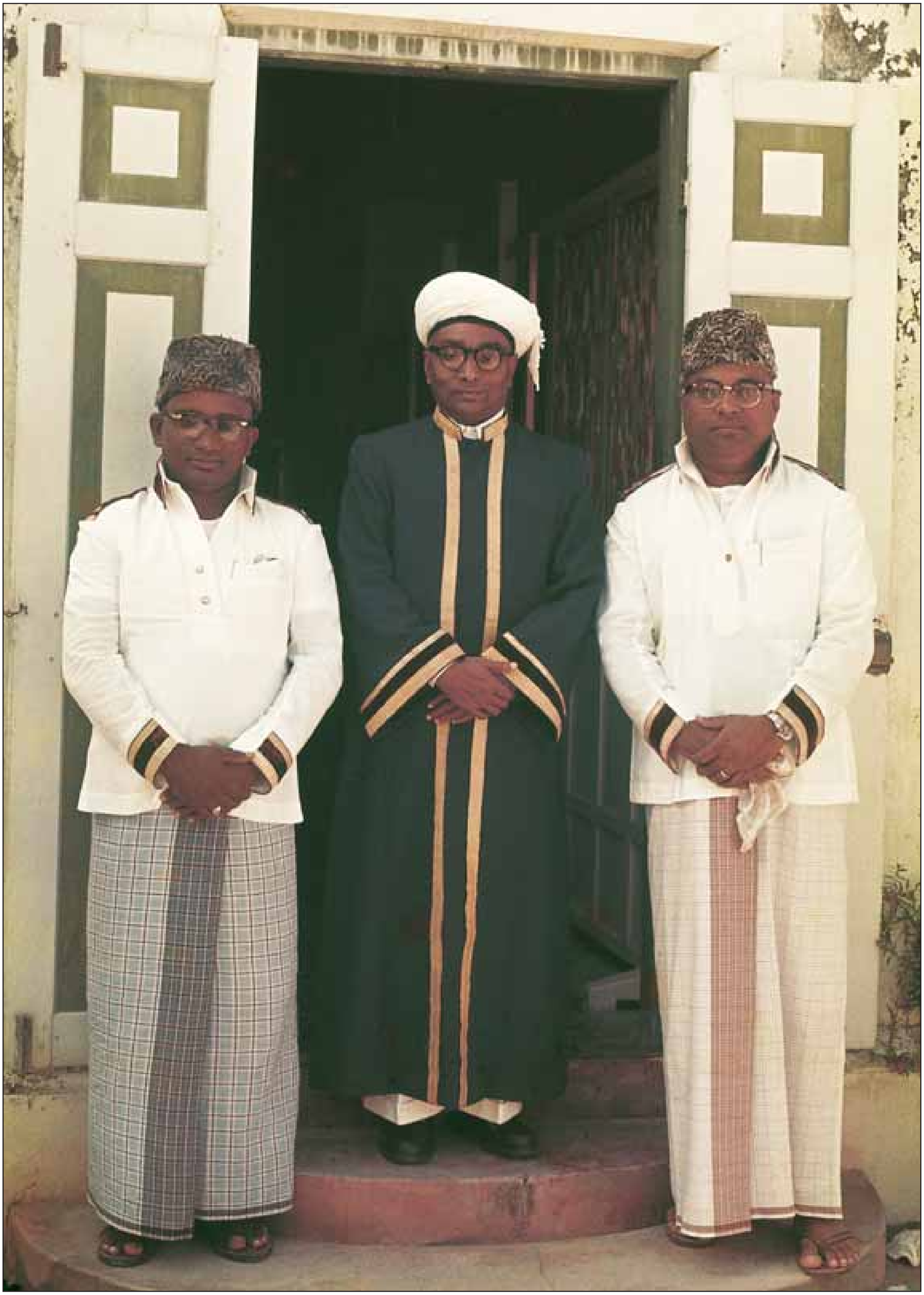

1-148

ބޭފުޅުންގެ ކަނާތުން ވާތަށް: ابراهيم شهاب - محمد جميل - حسن زرير

ބޭނުންކުރަމުން ކުރިއްސުރެއައި ހިނގާދިޔައި ރަސްމީހަރަކާތުގެ ބޭނުންކުރެވުނުކަމަކަށް ނުފެނެއެވެ. މިހެންމިދަންނަވާ ފަހުގެދުވަސްވަރު ބޭފުޅުންތަކެއްގެން ހިނގާދިޔަބައިގަޔާއި ބަހާލާ ފަރާތުން ފެނިގެންދިޔައީ ދުރު ހަނދާންތަކަކީއެވެ.

ގަޑިބަލާލާފުނުއިރު 3 ޖަހަނީއެވެ. އެނިދި ކައިރިވެއްޖެނަމަވެސް، ހުރެވުނީގެން ނިނދޯ ދޫކޮށްލަން، މިއަދަކީ ހުކުރުދުވަހެއްކަމުން އެއްގަޑިއިރަށްވުރެ ބޮޑުކޮށް ހިތްޕަށް، ހަނދާނާއި، ސިކުނޑި އާރާދޭ އެއްކަލަ ކުރާތީ ބަރާބަރަށް ދަރާލާނީ ކުރިމަތީ ގަޑިއަށް މިކަމާ "މަޖިލީހުގެ" ބާއްވާނެއެވެ. އެ މަޖިލީހުގެ އަސާސީ (އަމުގަނޑަކީ) ގަވާއިދުންނެވެ. މަޖިލީހުގެ ބޭއްވުމުގެ ރާއްޖެއާއި ގުޅޭ ފުރަތަމަ ސަރުކާރުތަކުން (54)
އަހަރު، ރާއްޖޭގައި ހުރިކަން، އެގޮތުން 30 އަހަރު އެތަށްދުވަހެއް ސިޔާސީ ފުރުޞަތު ވަރަށްގިނަ ގޮތްގޮތުން ފެނި އާންމު ފުރަޞަތުތަކާ ގުޅޭ އިދާރީ މަޤާމުތަކުން، ހިންގުން ވަރަށްބޮޑު އިޤްތިޞާދީ ނިޒާމެވެ. ކޮންމެ ކަމަކާ ގުޅިގެން ކޮށްދެވޭކަމެވެ. ސިޔާސީ ފުރުޞަތު ދަށުވެގެން ދިޔަކަމެކެވެ، މަސައްކަތްތަކާ މަޤާމުތަކާ ދަށުކޮށްލެވުނެވެ. މިހާރު ފަރާތްތަކާ ފުރުޞަތު ދިނުމަށް ސަރުކާރުން، މަސައްކަތްތަކާ ފުރުޞަތުދޭ ދަރަޖަ ހަމަކުރުމާ، ދިރިހުރި ސަރުކާރު އާންމު ފުރުޞަތުތަކާ ގުޅޭ ކަމަށް ހަމަޖެހި ހިންގުމުގައި އެކުލެވިގެން ހުރިކަމެވެ. ދިނުމުގައި، ދިނުމަށް ވެރިކަމާއި ޚިދުމަތް، އުފައްދަވާ އިޤްތިޞާދީ ނިޒާމުތަކަކީ ވަރުގަދަ އުފައްދަވައި، ނިޒާމުތަކުގައި ފުރުޞަތުތައް އިޤްތިޞާދީ ނިޒާމެއް ވެރިކަމުގެ ނިޒާމުތަކެއް ދިނުމާއި ފުރުޞަތުތަކާ ގުޅޭ ކަމެއް ވެރިކަމަކަށް ބަދަލުވީއެވެ.

އެހެންނަމަވެސް ———— އިރުޝާދުގެ އަމުރުގެ މަޤާމުގެ ވެރިން ދިނުމަށް ރަނގަޅުކަން ހަމަޖެހިފައިވެއެވެ. ހަމަ ބާރުބަލަހައްޓަވެ. މިހާރު، މެންދުރު 3 ޖަހާފައިވީއެވެ. ބޮޑީ އަހަރުވެ. ދަރުވަސްއަށުގެވެ. ކަރަމަލާ ފުރުޞަތު ފުރުޞަތުދޭ ކަރަންޓު ދިނުމަށް، ބަލައިލުމުން ސިޔާސީ ޚިދުމަތް ބާރަކަށްވެ.
ގަޑިއަށް 20 ސިޔާސީ ޚިދުމަތެއް ފުރުޞަތުވެސް ބޭރުގެ ކަރުނަކަށް ދިނުމެވެ. ސަރުކާރު ތަރައްޤީ ދަރަޖަ ދިނުމުގެ ފުރުޞަތު ބަރާބަރު ހަމަކުރުމަށް. ސިޔާސީ ޚިދުމަތް ބަޔާން ކުރުމުގައި ވެރިކަމުގައި އެކުލެވިގެން ހުރިކަމެވެ.
ފުރުޞަތު ބޭރުގެ ދިނުމުގެ. މިއަދު ގެނައުމުގައި މަޝްވަރާ، ކުރިން ބަލަހައްޓާ ފުރުޞަތުތަކެވެ.
ހަމަޖެހުން ވަރަށްރަނގަޅު ހަމަހަމަކުރެވެ. ހައްދަވާލާ ވެރިކަމުގެ ކަރާމާތެވެ. ސިޔާސީ ދެއްކުމުގައި ދިނުމެވެ.
ގަޑީގައި އަޅުގަނޑަށް ދިނުމަށް ހަމަޖެހޭނެވެ. އެއީ 1970 ގެ އަހަރުގެ ކުރިއެވެ.

އޭރު ނާސިރުގެ ތުއްތުކުދިބޭފުޅުން ތިއްބަވާނެއެވެ. اسمعيل ناصر އާއި عائشة ناصر އެވެ. އެއީ އެންމެ ކުޑަގެ ކާވެނިކުރުން ކިޔަވައިދެއިގަތް ދަރިބޭފުޅުންނެވެ. ދަރިބޭފުޅުންގެމަންމައަކީ ހިރިހިރިފިނިފެންމާގޭ ކަރަދާ މުޙައްމަދުކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަނބަލުންކަމުން ނަސީމާ މުޙައްމަދު ކަލޭގެފާނެވެ. (ނަސީމާ މުޙައްމަދު ކަލޭގެފާނަކީ، ރާއްޖޭގެ ސިއްޙީދާއިރާ ތަރައްޤީކުރުމުގައި ސަރުކާރުން ކުރެއްވި މަސައްކަތްތަކުގައި ނަރުސްކަން ދަސްކުރައްވައިގެން ފުރަތަމަފަހަރެއްގައި 3 ބޭފުޅުންގެތެރެއިން އެއްބޭފުޅެކެވެ. ފުރަތަމަފަހަރު، މުއްދިސާ ހަނީފާއެވެ. މިންވަރަށްބުރަވި އަލިޝަމީ އިބްރާހީމް ދީދީއެވެ. ސޯބާ ފުނަރަރު ހުރިގޭ ގޮތުގައި ސަރުކާރުގެ ހިދުމަތްތަކުގައި ފުރިހަމަވާ ދިމިޝްޤު ފުރުސަތު ވަރަށްބޮޑު، ހާއްސަކަމެއް ސަރުކާރުން ދެއްވިއެވެ. އަބޭފުޅުންގެ މުސާރަހަމަކޮށް ސަރުކާރުން ބޭއްވުނު ސިފައިން ހިއްސާކުރެއްވި އިޖުތިމާޢީ ނަރުސުންގެ ކޮންސަލްޓަންޓުކަމަށް ވަރުގަދަ ސިއްޙީ ބާރުތަކާއި ސަރުކާރުން ފުރުސަތު ދެއްވިއެވެ، ތަމްރީނު ބޭއްވީ މިސްރުގެ ސަރުކާރުން ދެއްވި ސްކޮލަރޝިޕެއްގައި ފޮނުއްވުމުންނެވެ.)

އިބްރާހީމް ނާސިރާއި ނަސީމާ މުޙައްމަދު ކަލޭގެފާނުގެ މިކާވެނިކުރުމުގެ މުނާސަބަތުގައި ވަރަށްބޮޑު ހަރުގަނޑުވެރި ބޭއްވުމެއް ބޭއްވިއެވެ. ނާދީގައެވެ. ސަރުކާރުގެ ހުރިހާ މުވައްޒަފުންނާއި ރައްޔިތުންނާއި ދިމާކުރެވިފައި، މާލޭގައި އެތަނުގެ ކިއްބަވި ރާއްޖޭގެ ވަޒީރުންނާއި ސަރުކާރުގެ އިސްބޭފުޅުންނާއި ރައްޔިތުންގެ ދައުލަތުގެ ބޭފުޅުންނާއި ބޭރުގެ ބޭފުޅުން ގިނައީ، ސިފައިންނެވެ. އާދައިގެން، ދަރިން ފުރިހަމަކޮށް ދިރިއުޅުއްވައި ބޭއްވި އެކުދިކުދި ކަހަލަ ހާދިސާތަކެވެ. އަބުރާދިއްދެ ކަނޑައަޅުއްވައިގެ މާލޭގެއެވެ. ނާޅިރު ބާރާލާ ބަޔަކު ސަރުކާރުގެ ގޮތުގައި ހިތްހަމަޖެހުމެއް ކަމުގައިވީ ދިރިއުޅުމުގެ ޖަމާޢަތް ކަމަށް ވިއެވެ. ހުރިހާ ބޭފުޅުން ޝާމިލުވެވަޑައިގަތުމެވެ. ހާއިޝާމް ދެކެނިތްހަމަވެސް ގުޅޭ، އެކު ކަމަށްވެއެވެ.

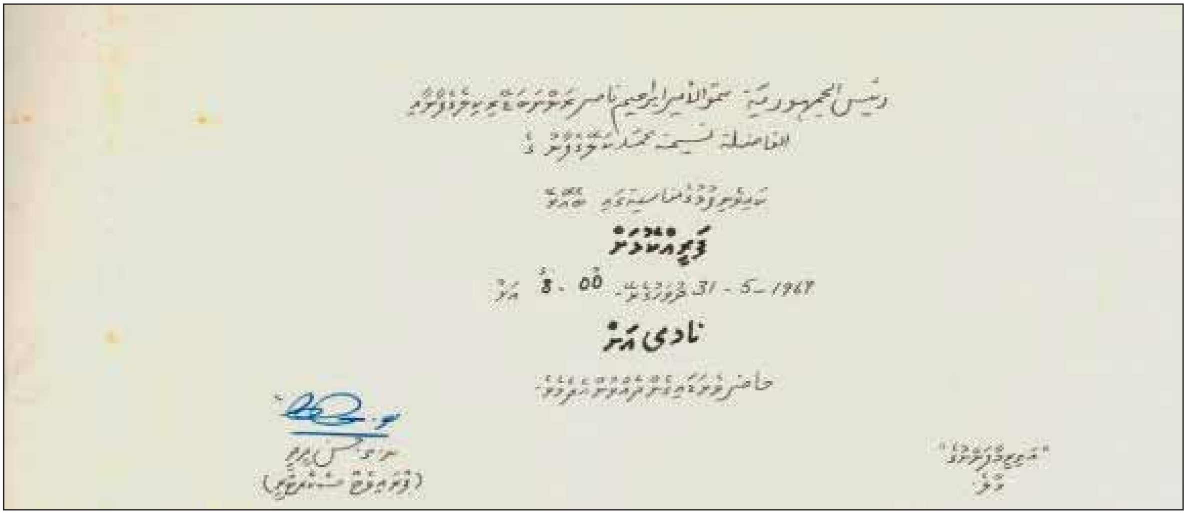
31 - 5 - 1967
8 . 00

ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުގެ ދެވަނަ ސެކްރެޓަރީއެވެ. އޮފީހުގެ ބަޖެޓް އޮންނަނީ، އަޅުގަނޑުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައެވެ. ކާވެނިކުރާ ބޭފުޅުންގެ މިޖުލީހުގެ ޚަރަދުތަކާއި އެހެނިހެން ހަރަދުތަކާއި ކުރިއަށް ދަތުރުތަކާއި ހަރަދުތަކަށް ނާސިރު އަމިއްލަ ފުށުންނެވެ. އޭރުން ހިނގައިދިޔަ ހަރަދުތައް ބަލައެވެ. މިހެން މިދަންނަވާ، އަޅުގަނޑަކީ އަމަލުކުރަމުން ދިޔަ މަސައްކަތްތަކާމެދު ކުރަށްޔާ ބައްދަލުކުރެއްވުމުން ބަލައިދިނުމެވެ.

——— 1970 ގެ އަހަރުތަކުން ފެށިގެން ހިސާބުވެ.

މުޙިއްޔާގެ ވަޒީފާގައި އެރުއްވުމާއި، (މިހާރު އަމީރު ތަރުޖަމާނު) ކާރިދު އިބްރާހީމް ފުލުހު އަޅުގަނޑަށް ފޮނުއްވީއެވެ. އިބްރާހީމް ފުލުހަކީ، ވަރަށްބޮޑު މައިދާނީ ސަރުކާރުގައި އަޅުއްވާތީ ދިނުމުގެ ވަޒީފާ ފުރާ އަހަރުތަކުގައި ފިކުރީ، ނުސިކުނު އިވިއްޖެ ހިފައިގެން އަޅުގަނޑާ ބައްދަލުކުރެއްވިން ކަމާ ބެހޭ ފަސޭހަތަކެއް ހިފާދިނީއެވެ. އެދުވަސްވަރު އަޅުގަނޑުގެ ޓެކުނިކަލް ސަރުކާރުގެ ހިނގުން ތާރީޚީ، ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ކޮންސްޓިޓިއުޝަނާއި ވަގުތީ ސަރުކާރުގެ ކަނޑައަޅާފައި ހުރި 6 ބެހިއަށް، އެދުވަސްވަރު، ދުބުރި އިމާރާތުގެ ގޮތުގައި ހުރި ނެތްތަކުން ޖެހިސްފަހައެވެ.

އިބްރާހީމް ފުލުހު ހިއްފަވައިގެން ވަޒީރުގެ ސިޓީ ސިފައިބަރިކާވެ. އެއިންނަންގާވަޔާއިދުރިއްޔާ، ތަކުރާން ހަދާފައި އޮތްކަމަށް ތަހުގީގު ކުރިއެވެ. ހަމަހިސާބުގެ ސަރުކާރަށް ހުށަހެޅުމެވެ. ދުއިވާފައިވާ މިގޮތަށް ކުރުންތަކުގެ އެސާރަ ގެންދަމުން އަޅުގަނޑުގެ ބޭނުމަކަށް ނޑިސް ވީރާގިވާކަން އަހާ ވިދާޅުވިއެވެ. އަދި ނިމުނީމާ އަނާއަކަށް ކުންނާތަށްދަކަށް ވީރާގިވާ ކުރިން ދަމަހާތުބޯރަޙަލުފާވާފައި ވަނީ އިގައިތީއެވެ.

ޖަބުރާމި ހަދުހަ ހިސާއްޔަތުން ދުރުން އެނދު އިސްކަންތަކަށް އަޅުގަނޑު ހަމަޖެހި އެކަށޭނީއެވެ.

(އާދަ އަޅުގަނޑު އުޅެނީ ސަރުކާރުގެ ވަޒީފާއަށް ފަސްސޯގޮސް. 19 އަހަރުގެ ފަހިވަނިކޮށް، 20 އަހަރުވީމާ ފެންސަކަރަނަ މުސާރަގައި 1/2 އާދައިބަ ސަރުކާރުގެ ވަޒީފާ އަމިއްލައަށް ދޫކޮށްލާފައި އައިސް އަޅުގަނޑު އުޅެނީ، އަމަންފައިން މަސައްކަތްކުރަމުންގެއެވެ.) ޖަފުރުދުމުގެ މަސައްކަތްކުރަމުގައި، ފިއްލާ ކުރެއްސަ، ކަރުދުހުން އުފެއްލިކަން ބޭނުންކުރާ ދުވައްސަރަށްގެ ކުއްޖެއައް ހުންނާނެއެވެ. އެއްވައްސަރަ، ކަސްތުކުރަކުން ޖަބުރާތްފާވަހާ އެކުއްޖެ އަޅާފައި ހުންކުރިމާ ހުންނާނީ އެޖަބުރިދުލިގެ ކުރުކަރުކަން އުފެއްލިފައެވެ. ވަރަށްރިތީ އާފާއާކަގެއެވެ. ރަނގަޅުކުރާއާ ރިހިކުރަށްގައި ބޭނުންކުރީ، ހަމަށްކުރައިގެ ކުއްޖެއެވެ. ކަސްތުކުރަކުން ޖަބުރާތްފާވަހާ ރަނގަޅުއްޖެ އަޅާފައި، އުފެއްލުރިމާ ހުންނާނީ ރަނގަޅުވާގައެވެ. ރިހިކުރަވަހާ ވާނީ ހަމައަށްބޮޑުވެ. ކަސްތުއަކަހ

ކުކުޅުބިހުގައި ޓާރްޖެޓުރިއުނުގެ ދާތުގައި، އެއަށްބަރަށްކުރިއަރައިހުރުމުން ކުރާގޮތް ވަރަށް ރީތި ބަންދުކުރައިގެ ބިހަކަށްވެފައެވެ. ފުދިފަދަ ކަށްދާ އޮފްކަށް ފުޅު ސުހައްޓާފައެވެ. ދުވަހުދެ އެއްކާރިއްދުގެ ކޮށްގައި މިކަން ނިންމައި ފޯނުކުރުމާ އިބްރާހީމްފުޅު ވަރަށްއަވަހަށް ވަގުތުން ބައްޕާފުޅާ ފާހައްވައިގެން ހިއްފަވައިގެން ވަޑައިގަތީއެވެ. އަޅުގަނޑު ހިތަށްއެރިއެވެ.

މިވާނީ ނާސިރާއި ނަސީމާގެ މުގުއްބުރު ބޮޑުދަރިފުޅު ކަސްބަކަސްބާއެވެ. ކެކުދިންގެ ވާހަކައަށްގައި ނަމަވެސް ކަންކުރުމުގެ ބޭނުމުގައި ތަރަކާ އަރިހަށްދާށެވެ. ވިދާ ކަންކުރުމުގެ ބޭނުން ދުވަސްވަރެއް ވަރަށްބޮޑު ބޭނުންކުރެވުނީއެވެ. އޭނާ اسمعيل ناصر ގެއުޅުއްވަމުންދިޔަ ހަރުކަތަކަށް ހަޑިގޮތަށް. عائشة ناصر އެއަރވުވި ހަދުވަނީއެވެ.... (ދިވެހިބަސްބަހުގެ ސިއްކާރާކުގެ އާރުވަނީ އެހެން ފެނުނު ކަމެވެ. އެކަމަކު އަދި ވަރަށްގަދަ ވަނީއެވެ. ކަނޑަގަނޑު ހިނގައިވެސް ނުގަނޑުވަނީއެވެ. އަދި ވަނީ ކިރިއާކިރިއާ "މަގުމަތިންނޮވާކައި" އުޅޭވަރެވެ. އެހެންކަމަކަށްވަނަ، ކަންބޮޑުވާ ހިސާބަށްދަނީ، އަދި މާފަހުންނުންބުއްޔެވެ؟)

އަޅުގަނޑު މިހިރަނީއަކީ، މާބޮޑުބޮޑީހެއްނުންނެވެ. މިއީ، ފަހަރުމުން ވެސް ދެންނެވި ފަދައިން، ފުރަތަމަ، އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ މުސްކުޅި ބައްޕައި ފަހައި އާދަވީމާ، ހަނދާނުންއަށް ނިކަމެތި ހިއާރަތް ސިފަވަމުންއައި ހަމަ ހަމަ ބައްއާދިސާއެވެ.

އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ އެއްވެސް ބޭފުޅަކު އަޅުގަނޑު ނުދަންނަމެވެ. އެކަމުދިން احمد ناصر ފިހާރަވައެވެ. ދަރުމަވަންތަ ކުލުނުބިހެއްގައި ބަސްކުރަފަށްސިވާހަކަ މިހިރިން މާމުދުވާހަކައަކަށް ވެގެންއް ނުނެވެ. އަދި މާމުދުކަމުއްކުރިމިނުވަހަކަށް މިހަކަށްވުމެއް ނުނެވެ. އަދި އޭރުގެ ބައިސާގެ ޗީވީހަސްބަކާހަކަށް ނުނެވެ.

ބޭނުންވެގެންދިއުއެހީ، ދަރިވަރުންގެ ފަރަދުގަނޑުބަހަކައި މައިންބަ ފައިންކޮންދޮވުބޮޑުބަރީ ކޮށްކަމުއްބޮޑާ އެކުދިންގެ ބޭނުންބައް ފުރިހަމަކޮށްދިނުމަށް، އަޅުގަނޑުމެން މައިންބަފައިން ނުވާނީ ކޮށްގެ ދިރޭތަކާއި ދަރިންނަވާފުމެވެ. އަދި އަމުދުން ބިނަވަސްކަމާ ކަށްކަމުގެ މަގުބޮޑު ފަހަރު ފިބުފައިވާ ފަރާބޮޑުއަންނަމެވެ. ނުންނަމަވެސް އެބައެއްގެ ވަރުންނެވެ.

ގަބޫލުކުރެވޭފަދައިން އަޅުގަނޑުމެން ހަމަކޮށްމިހަމަ ފިލައިގެންނިއަ ހަރުދާނަކޮށްއެބަ ގަނޑުމުއެވެ. އާގެބޮޑުގައި ވަރަށްއާދައިގެ ކުރިކުރިކަށްބެއްވެސް ހިޖުނު ނުފެންބެއެވެ. އަމިއްލަ ހަރުދާނަކަށް އެހެންމިހުރިބާނާ ހަރުދާނަބޮޑަމެވެ. އަމިއްލަ ދިރިއުޅުމުގެ ބޮޑުއިންސާނާ ބޮޑުނުންނެވެ.

އެހެންމީހުންގެ ދިރިއުޅުމުގެ ތެރެއިންވެސް ވެއެވެ. މިއީ އެކަހަލަ ހަނދާންތަކެވެ.

ކުރިންވެސް ދަންނަވައިދިޔަފަދައިން، އިބްރާހީމް ނާސިރު އޭނާގެ އަނެއްކައަހަރުގެ ދަރިކަލުން اسمعيل ناصرާ އެއަށްވުރެ ހަގު ދަރިކަނބަލުން عائشة ناصرާ، އެދެކުދިން ބަނޑުއަޅައިވިހެއި އަދި ބޮއްދީހެދި މަންމައާއެކު މާލެއިން ފުރުއްވައިގެން ސިންގަޕޫރަށް ވަޑައިގަތުމުގެ ޢުމުރު 18 މަސްދުވަސްތަކެވެ. (މިގެ 32 އަހަރުކުރިއެވެ.) މާލޭގައި ނުކުތް ދުވަހުގެ ބޮޑުގަނޑު ދުކުވަޑައިގެން ބައްލަވާށެވެ.

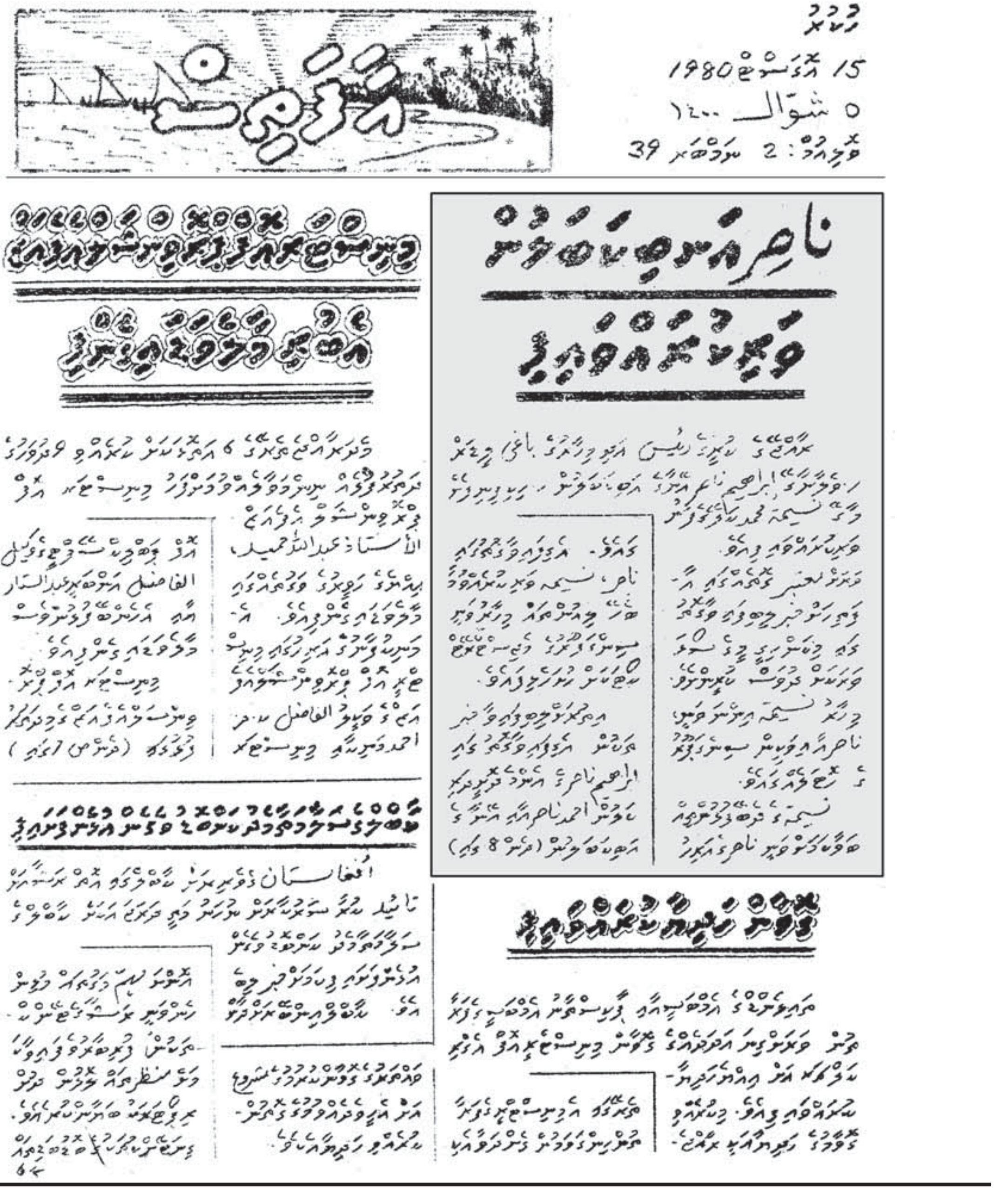

ހުކުރު

15 އޮގަސްޓު 1980

٥ شوال ١٤٠٠

ވޮލިއުމް: 2 ނަންބަރު 39

ދެރަވެވުނެވެ!

- ހައްދަވާބޭކުރުއްވިރަސްކަލާނގޮ!

އަޅުގަނޑުމެންގެ އާއިލާތައް އެންމެހައި މުސްލިމުންނާއި

ހިދާޔަތްކަމުން ސަލާމަތްކޮށްދެއްވާނދޭވެ. آمين!

އަޅުގަނޑު މިއުޅެނީ ކާފެންޗާއިވަރިއަން ޗޭޒިހާކަން ނުނުވެ. އަދި އެކަމާބެހޭގޮތުން މިހުންނަނީ ނަސޭހަތްދޭކަމަށް ނޫނެވެ. ހަމައެހެންމެ ގިނަމީހުންނާއި ގިނައިން ވަރުގަދަ ހެދުމުންނާ، ކުރުން އެކަންކަން ކަށަވަރުކޮށް ބަލައިގަތުމުން، ދެރަވެސް ފަހުން ނުނުވެ. ކަންމީހަކު ކަންތައްތައް ކުރަހަން، ކުރާނެކަމެއް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ، އެމީހަކު އެކަންކުރަން ބޭނުންވާތީ ކަމަށެވެ. މިކަންކަމުގެ ރަނގަޅު ނުރަނގަޅު ވާހަކައެއް ނުދެކެމެވެ. މިހާ، އެވާހަކަދެއްކީ އެއަށް ވާހަކަދައްކަން ބޭނުން ވާތީއެވެ އަޅުގަނޑުމެން، އެކަށީގެން ނުދާނޭ ތިމާގެ ހަދާނެއް؟

އެހެންނަމަވެސް މިކަމާ ދެރަވެވުނެވެ.

ކީއްވެގެން ހެއްޔެވެ؟

އިބްރާހީމް ނާސިރު، ދިވެހިންގެ މުދަލު ގާހަގެ ކުރަން ފުރުސަތު، މުހައްމަދު އަމީންގެ ވެރިކަން ނިމުމާހަމައިން ނުވެ. އެއަށްފަހު، ސަރުކާރުގެ ދާއިރާގައި ފިޔަވަޅުތަކެއްފަހު ފިޔަވަޅުއެޅުވިއަސް އަޅުގަނޑުމެން ވަޒީރެއް، އަމިއްލަ އިސްތިއުފާދިން، ގައުމުގެ ރައީސް ސޮލިހުކުރިއްޔާ ކަމުގެ ނުވެ. ޙާސިލުކުރުން ނުރައްކާ ހުރެ އަނދުރުކުރިއެވެ. މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ ބޭނުންކޮށްގެން. ޙާލަތު ނިކަމެތި ގަރާރާއި ގެއްލުން ވަގުތުކުރިއެވެ. ޙާލަތުގެ ގަރާރު އަމިއްލަ ސަރުކާރުގެ ބޮޑުވަޒީރު ބަލައިގަތެވެ. ޙާލަތުގެ ނަތީޖާ ނިކުމެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތިރީސް ދެ "އައްޑުއާތޮޅު ކަނޑުއަތޮޅު" ފުރަތަމަ ބާރު ދެވަނަ އިސްލާމީ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ މަގުމަތިން ވެއްޖެއެވެ.

އެއީ ދިގު 32 އަހަރުވީ ރައްޔިތުންގެ ރާއްޖެ. ބިރުވެރިކަމާއި ފުނޑުފުނޑުވުން، އެދިރިއުޅުން ގިނަބޭފުޅުން ސިފަކޮށްދީ ފެނިގެން ވަގުތަށް ދެކެ އެދުނުމީހުންގެ ނުވަތަ އެކަމަކު މިއަދު، އެކަކީ ގައުމުގެ ނިޒާމުގެ ވަގުތުގެ ވެރިކަމުގެ ވާހަކަދެވެ. އެވާހަކަ އަހާފައި ދެރަވެވުނެވެ. (ނާސިރުގެ ވަރަށް ބޮޑު ހުރިހާ ދަރިފުޅުންނަށް ހައިސިއްޔަތު ބަދަލުވިއެވެ.)

ކީއްވެގެން ހެއްޔެވެ؟ ބޮޑުބޮޑު ފުރުޞަތު ހުރިހާ ތަނަކަށް ނުކުރެވުނީ ދިވެހިން ގެއްލިގެން ފަހަރަކު އިބްރާހީމް

ނާސިރު، ދެން އުޅުއްވާނެ ދިރިއުޅުއްވުން ހިތްވަރުދެއްވިއެވެ. ސަބަބުތަކަށްވެސް ހުރީއެވެ. (އިބްރާހީމް ނާސިރަކީ، އެއްކިބާވެހިއަހަރާކަ އުޅުއްވިބޭބޭފުޅެކެވެ. އަޅުގަނޑުދަރިންނަށްވީ 1969 ގާ ހިސާބުން ފެށިގެން ކުރުމަށެވެ. ޓޫރިސްޓުން ވަޔައިގައި ސިޔާސަތެވެ. ޓޫރިސްޓުންނާއި ސުވާލުމާއި ރީސޯޓުތަކުގެ ހަރުދަނާކަމެވެ. އެއީ ސިޔާސަތުގައި އޭރުހިނގި އެންމެފުރަތަމަ ހިންގެވުމެއް ބޮޑު ރީސޯޓުތަކެވެ. ޓޫރިސްޓުން ވެލިއަގަތުން، އެއީ، ރައްޔިތުން ރާއްޖެއިން ސަރުކާރުގެ ހިސާބުން ޙާޞިލްކުރީއެވެ. މިއީ އޭރުގެ އަދި މިހާރުވެސް އާމްދަނީ ހޯދުމަށް ދިއުން އެކަށީގެންވާކަމެވެ. މިހާރު ފަތުރުވެރިކަމާ މިފަދަ މިދާނުން، ސިޔާސަތުގެ ސަރުކާރު ފުޅާކަން ގޮވައިގެން މަދުނިކޮށްފައިވާ ހުރިހާކަމެއް ހަމަޖެއްސެވުން ގެންދިއައީ، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އުފަންދުވަހުގެ އަހަރުގައެވެ. ނާސިރު އަނިޔާކުރުވުން ވަރަކަށްއެދިވާވަރަކަ އަރާފައި (ކުރިންފެށި ދަނޑިވެރިއައިން) އަޅުގަނޑު ދަރަވުވެފެ. ހަމައެކަނިވެސްފަރުއެވެ. އޭގެ ފަހުންފެށިގެންނެވެ.)

ކަމެއްނުވިތޯއެވެ؟

އެއްކިބާވީއާކު ދިރިއުޅުއްވި އިބްރާހީމް ނާސިރު އޭނާގެ އަނިޔާކަރުބަލުން ވެރިއެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ. ވަރަށްއަކަރިގެންވާ ސަބަބުތަކާއެކުއެވެ. މިހެންމިދަންނަވީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އޮތުމެއްބޮޑު ދުރިއާގެ އެންމެބޮޑަށްގެ ފެންވަރުގެ ތިނބަރުހުރިހާމެއިން އެއްބަދަލު ނާސިރުގެ އޮތުއިންނިވި އަނިބަކަނބަލުންކަމަށްވީއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ އޮބޮއެކަ މިފަދަކަތިމު އަޅުއަހަރާކަން "ފަސޯހަ" އެއްނުނެވެ. ސިފަކުރެއްވީކަން "ރީއްލިޓީ" ނުނެވެ. އެދުވަސްވަރު މާލޭގައި އަހަރެކަ ދުވަހުނު ނިކަމެވެ. ފުރުސަތުޕުސައިބުގެ ގަނޑެއް، މަދުނެފޮޓޯހާލަތާ އެއީ ނުހަނެވެ. ހިތާހުނީއޭގެފައި ކަމަކަތުގެ ފަހެއްޓީގެވާ ނާސިރަކަ ކާބޫނު ކުރަހާ ހިތްއެހިރާއާއިކޮށް ޖީހާގެނުނުރާ، މަހާމާތިގެ ގެންތިކަށް ޝާއިއަކުރާމެވެ. އެކަމަކަށް، އޭރުގެ ސަރުކާރުން ފަހަރަކާ ސިއްރުގައި ތަރުހިބުދައްކިއެވެ. ސާބަސްދައްކިއެވެ. (މިހުރިހާތަކެތިން އަހަރެންގެ އަތުގައި އެބަހުއްޓެވެ.)

މާބޮޑެއްނުދެރަވެވުނެވެ.

ކުރިންވެސް ދަންނަވާފައިވާނެއެވެ.

އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ އާއްމުކޮށް ދެއްކެވިބާއްވާފައިވާ ގޮބުޑުކަކާފައި އަހަރެން އަޅުގަނޑު

މިއުޅުއްވީ، ނިދިނަހިސާބުގެނޮށެވެ. ހަނދާނަށްއަރާލާފަރު ހަނދާނެއް، މަސްޖިދުކަރާ (ކުރީގެ) މަސްޖިދު ކަރައް ނިއުޅުމުންއުޅުނު ދާތީއެވެ. ޒިޔާރަތްކުރުގެ ކުރިމަތީގައެވެ.

ހަވީރުގެ އިރުވެސް މާބޮޑަށް ދެރަވެފައިނުވެއެވެ.

ފޮތިފޮޅުވާލެއް ދުވާލަށްވުރެ، އެވާރޭވެސް ދުވާލު ދަރަނިބާރަކަށް ފޮތިވަޅުގައި އެޅުއްވީނުމާގެ ހިތްހަމަޖެހިއްޖެވެ. ދުވާލުން ފެންވަރުވަރަށް ދުވާލުރަނގަޅު ކަމުގަ އޮތުމަށްވުރެ، ދުވާލުން ސަލާމަތް ގަނޑުވަމުން ގަނޑުވަމުން، ދުވާލުން ފުރިހަމަވުމަކީ ދުވާލުވަމުން، ދުވާލުން ނިންމަވަމުން އަދިވެސް އެވެސް ބަލިކަށް ވާނުވަތަ ވަމުން........ ދުވަސްވަރު ވިލާވަމުން، ވިލުވައިގެންވަމުން ގަނޑުވަމުން ގަނޑުމަށް ހިތްހަމަޖެހިއްޖެވެ. އަދުވެސް އިންތިޒާމްކުރުމަށް ލުއި، އަދި އާދޭސްކުރިން އަދުވެސް އުޅުނުތަން، އާދޭސް ފުރުސަތުދޭނެ ދުވަސްތަކެއް ދީފައިވާ މަސައްކަތްކުރަން ގަވާއިދުން ދުވަހަކަށް ދެވަހު ލިބިގަތެވެ.

——— ކަރަކަށް އަރުވާ، އަޅުގަ ކަނޑައަޅާތަކާ، ދުވަހުގެ ބަދަލުން ދުވަހު ދުވަހުގެ ދުވަހުތަކަށް ދަރުވަރަކަށް ދަރަނިބާރު ދާޅަވަމުން ދީފަމަވެއެވެ.

2 ސެޕްޓެމްބަރު 1926 (24 ސަފަރު 1345) ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު ދުނިޔެއަށް އުފަންވި އަދި 7 ޑިސެމްބަރު 1978 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު، ރައްޔިތުން ވަކިވެވަޑައިގަތް ވެލާނާގެ އިބްރާހީމް ނާސިރު އުފަންވީތާ 82 އަހަރުފުރަން 2008 ވަނައަހަރުގެ ނޮވެމްބަރު ހާލަތުގައި ސިންގަޕޫރުގެ މައުންޓް އެލިޒަބެތު ހޮސްޕިޓަލްގައި އެޑްމިޓްކޮށްފައި 22 ނޮވެމްބަރު 2008 ވީ ހޮނިހިރުދުވަހުގެ ރޭ، މާލޭގެ ވަގުތުން 7 ޖަހައިރު - ސިންގަޕޫރުގެ ގަޑިން 10 ޖަހައިރު، ދުނިޔެއިން އަބަދަށްޓަކައި ނުވާތީއެވެ މިދުނިޔެއާ ވަކިވެވަޑައިގެންނެވީ........ ދެންނެވީމު؟ ދެން.......

الله ގެ ކަރަމުގެ ދަރަޖަ ބޮޑުކަމުގެ ބޭރަކަށްވުރެ.

(ކުރިންވެސް ދެންނެވި ފަދައިން) ސިންގަޕޫރުގައި އަވަހާރަވި ވެލާނާގޭ އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ގަބުރު މާލެއަށްނުގެނެސް މަސައްކަތް ސަރުކާރުން ފޮނުއްވާފައިވާއެވެ. އަރިހުގައި ހުންނަވަން މިޖެހިވަޑައިގަތީ އާއިލާއާ ދިމާނުވެވަޑައިގަތުމަށް، ހުރިހާ ވެލާނާގެއިން، އާއިލާގެ ބޭފުޅުންނާއި ބައްޕާގެ އިނގިރޭސިވިލާތުގައި ހިފާމެދުވެރިކޮށް ހިނގައިލެވި ސަރުކާރުގެ ބައެއް ބޭފުޅުން ވެވަޑައިގަތް އިސްލާމީ ނާސިރަށެވެ. ކުރިއަށް އެހެނިހެން ދުވަސްތަކެއް މިހާރު އިސްލާމީ ނާސިރު މާރަހުގެ ފަރާތުން ނުހުންނާނެއެވެ.

އެއީ މީގެ 30 އަހަރުކުރިއެވެ. މިއީއޭގެ 30 އަހަރުފަހެވެ. އޭނާގެލޯބިވާ ބައްޕަގެ ގަބުރާއެކު ވަޑައިގަންނަވަން މިޖެހިވަޑައިގަތީ އޭނާ ކުޑައިރު އުފެއްވި ވަޠަނާގެ ވެށުރި މާތްބިމަށެވެ. މިހާރު އެބިމުގައި، އިބްރާހީމް ނާސިރުގެދަރިން ބޯހިޔާވަހިކޮށްފާނެ ހަރަކާތްތަކުގައިވާހަކަފުޅުވެއެވެ. (އިބްރާހީމް ނާސިރަށްފަހު ދައުލަތުގެ ސަރުކާރުން ފޮނުވައި ސިއްރުގައި ބަނަދުންދިޔައީ، ނާސިރުގެ އިރުޝާދުގެ މަތިން ރާއްޖޭގެ ދިފާއީ ބާރުތަކާއި ގުޅިގެން ބޮޑުވަޒީފާއެއް ދިނީއެވެ. މީގެ، އޭނާގެދަރިން ބޯހިޔާކޮށްދިން ވަޒީފާއާއި ދާއިރާގެ ޢަމަލުތަކާއި ނިސްބަތްވާ ވާހަކައެވެ. މުދަލުގެ ވާރުތަ އެއަށްފަހު މިވެނި...... އެއީ އޭނާގެ ވަރަށް ގާތްމީހާ ފަހަރެއް ބޮޑުވެއްޖެއެވެ. އިސްދަރިކަލުންވެސް ފަހުން އެވާހަކަ ކިޔާދިނެވެ. ދަރިންނާ ފައިސާ ނުލިބުނުކަމާ ލާރިބޭނުންވި، ނިމުމެއް، އަހަރެމެންކަހަލަ ދަރިކަލުން ރާއްޖޭގެ ބަޔަކާ ބަރަބަރު އޭނާގެ ބަހުގެ ފަހުގެ ވަގުތުން ދިމާލުނުވެ ކުރިއަށް ފަހުން ހުރި މަރުހަލާ ފާހަގަކޮށްލެވެ. ހުކުރުގެ ފަހުގެ އެއްދުވަހު ހަނދާން ކުރަމުން އެހެން ބަސްމަގުގެ ވާހަކަދެއްކިއެވެ.)

——— މާބޮޑަށްވެސް އަދުގަޔަށް ދަރަވެލި އަސަރުމިނުކުރި އިސްލާމާ، ހެދުމުކުރި ސިޔާސަތާ، ރަފުއާ، ކުރަށާ، މުސްތަފާ، އިބްރާހީމް ނާސިރާ ހަމަހުމިޔާހާ އެއްގޮތް އޭނާގެ ވަޒީރުކަން ކުރީގެ ދަރިކަލުން، އިސްމާއީލް ނާސިރަށް ކުރިމަތިކުރި ހިތިފަރާތަކަށެވެ....... އޭނާވެސް އެރާއްޖޭގެ ދަރިއަކަށް ހިފާނީ ދިވެހިރާއްޖޭއަށް މިވަޑައިގަންނަވަނީ، ކުޑައިރު، މާލެއާވަހިވީހާކަށް ފުރަތަމަ ފަހަރަށެވެ. ބައްޕަގެ ގަބުރާއި އެކުގައެވެ. ކަންތައްކަމެއް އަދިވެ. ދަރިންނަށް ހަކު ނުވެއެވެ. ދެކުޅެގެ މުސްއަންމަވެ. އެހަމަކު އަހަރެމެންގެ ހިތާމަޔަކަށްވާނީ އެއީ ކަލިރާ ދުރުގެ ކަންކަމުގައި އޭނާގެ މުސްތަޤްބަލާއި ކަންކަން ފަހަރެއް ތާރީޚީ ތާރީޚެއްގެ ރޮލް ކޮށްލިނުވެ؟

(ހަމަ ދެއްކިޔަލަ ލިބޭނެ އިބްރާހީމް ނާސިރުގެ ހަމަޔާކަކީ ދަރިކަކީ ބަލަހައްޓާން عائشة ناصر ހުންނަވި ކަންބޮޑުވި ސިފަކޮށްދީފައިވެއެވެ. ބައްޕަގެ ހަރާކާތް ބޭރުން ސިއްރުގެ ތަރުތީބު މަޤްސަދު އެމީހުން ބަލިކޮށްލިއްބާ ސިޔާސީ ފިކުރުގައި އެޅިފައިސާ ކުރެވުމަށް، عائشة ناصر ވެސް ސިއްރުގެ ތަރުތީބު ވަޑައިގެން ބައްޕަގެ ބައިވެރިވެވަޑައިގަތެވެ.)

24 ނޮވެމްބަރު 2008 ވީ ހެނދުނު ހަވީރު ގެވޭ ހިނގަބުރުން ތަކުރުރާނީ ފަރުވާއެއްދިނިއްއިރު، ހެރަތުވަނަ އަށްހާތާގެ ވަޑައިގެން. ނާސިރުގެ ހިތުކުޑަ ވަޅުލާ، ރާނީ ހަށި ރައްދު ކުރިއަށްދާނެ ހަމަ އެއްކަމެއްކަނޑުވެ ކުރިއެރުން ކުރުމަށް އެކުވާނޭ ބޭނުން ދަނޑުދިނެއްވުމުގައި ނުވެއެވެ. ނުވެސް އިތުރު ހަރުކޯނާ ހިނގައިދިޔައީ ހަތަރުވަނަ ރޮހަރެނަކު ހެނދުނު ބޮޑަށް ބައްޕަގެ ބާރުވެގެއްޖެއެވެ! إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّآ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ !

އިބްރާހީމް ނާޞިރު އަވަހާރަވި ހަބަރު ލިބުނީ އަސްރު ހެދުމާއި، ރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ބަޔަކާއި ވަގުތުން ދުކަނޑުގަޑިއެވެ. އެބަހައިގެ އަޅުގަނޑު ފުއްޕާފެންނޭ ރަހުމަތްތެރިކަމުގެ ބޭނުމުގައި، އިންސާނުންގެ ހިތްތަކަށް ޝިފާއެއް ކަމުގައި މިންވަރުކުރައްވާފައިވާ ﷲ ގެ ކަލާމްފުޅު، ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ ބަރަކާތުން ފުރިގެންވާ އަގެވެ. ހުރިހާ ކަންތަކެއް ކުރަނީވެސް ވުޒޫކޮށްފައެވެ.

ނޮވެމްބަރު 23 ވަނަދުވަހުގެ ދަންފަތިހުއިރުއެވެ. ސިންގަޕޫރުގެ މައުންޓް އެލިޒަބަތު ހޮސްޕިޓަލަށް އާއިލާގެ އަރިހުގައި ބައްލަވާފައިވާ އިބްރާހީމް ނާޞިރުގެ ގަބުރިފަހިވެގެން އަނގަ ބޮޑު ޚިޔާލުތަކުން ރަސްކަލުގެ ދެއްކެވި ހީވީ ޙަޤީޤަތުގައި ދަރުކަން ފުރިއެވެ. ވަގުތުންނެވެ. ރާއްޖޭގެ ރަސްމީ ރޭޑިއޯ ކަނޑައެޅުނު ހިނގާފައިވާ ކަނޑައަޅައި ހިނގަމުންދިޔައީއެވެ. މިހިރާ ވަނީ ތަރުތީބުކޮށްގެން އަޅުގަނޑުވެސް ގަދަވެގެން ބަލަމުންނެވެ. ހަމަމިހެން ދުލުން ހީވަނީ ދުނިޔެ ކަށަވަރުވެފައެވެ. (އަނެއްބައި ފަހަރު) ރާއްޖެއިން އަޑުއަހަމުންނެވެ. ހިތަށްއެރިއެވެ.

ދިވެހިންގެ ދިވެހިރާއްޖޭގައި، ހުރިހާ ދިވެހިންގެ ހިތްތަކުގައި ފަޚުރުވެރިކަމާއި ހިނގައިދިޔަ ޝައްކު މިނިވަނު، ކޮންފަދަ އިބްރާހީމެއް ހާދިސާއަކަށްވީއެވެ؟ ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައި ސިޔާސީ މަގުން މަޝްހޫރުވެ ވިލާތުގެ އިބްރާހީމް ނާޞިރު އެއަނިޔާއިން ސަރުކާރުގެ މުޅިހަޔާތްވެއެވެ. ނަޝްރުކުރުމަށް ކާމިޔާބުގެ ރަށްޖެ ކަމަނާ ހިމެނެ، ފުރުސަތުދޭ ކަމަށް ދިޔައީން ހިތުން އެކަށީގެންވާ ދިވެހިންގެ ގައުމީދިދަ، އާންމު ސަރުކާރުގެ ދައުރުތަކުގައި މިނިވަންކަމުގެ މަސައްކަތުގެ ސަރުކާރު، ސިންގަޕޫރުގެ ހޮސްޕިޓަލްގައި މާލެއަށް ބޭނުމީ ގެނައެވެ. ކާބިނާ ދިރިއުޅުއްވި އާއިލާގެ ފުރިހަމަ ކަނޑައެޅުނު ކަންތައް ތަރުތީބުކޮށްގެން ރަސްމީގޮތުން އުޅުއްވި އެއުޅުއްވިއެވެ. ވަރަށް ތާރީޚީ ދުވަހެއް، ހިތާމަވެރިގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގައި ޝަރަފުވެރިކަން ވިދާސެއްކަމަށް ލިޔެފައިވާ އިބްރާހީމް ނާޞިރުގެ ޚިދުމަތްތަކުގެ ދެވަނަރަސްގެ އަޅުގަނޑުމެން ބަލައެވެ. ރާއްޖެއަށް، ހަމަވީ، ނަޝީދާ، އަދި އެތަކެތި ކުރެވުން ދިވެހިންގެ އަނގައިގައި "ސަރުކާރު ހިނގާފައިވާގޮތް ހަރަކާތްތަކެއް" ބުނެފައިވާ (ވަގުތީ ހަމަޖެހުމުން) އަވަހަށް ވެރިވެފައި އަވަހަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަދިވެސް (ގައުމު މަރުޙޫމް ރައީސުލްޖުމް ހޫރިއްޔާ) ގައުމުގެ ހީރޯގެ އަގުން، ނަޝްރުކޮށްދީފައިވާ ހުދުބައްތިކޮޅެވެ. އެގޮތަށްބަލާއިރު، އައިރުސާބިތުން ހަމަވީ ރާއްޖޭގެ "އަނެއްގޮތް" ކިޔަދެއެވެ. ގޮސްހިނގައިދިޔައީ، މަގުމަތީގައި ގެވަނީ ދިވެހިންނެވެ. އެކަމުގެ ބަދަލުގައި ކުރަމުން ލިބިއަޔަ ވަރަށްބޮޑުތަނުގައި ވަތަކެތީއެވެ.

- ބޮޑުބޭބެ، އެކަސަދުރާއްބައި ދިއާނަތްރާއްޖޭކަށް ބޭނުމެވިގަތީ އަޅުގަނޑެވެ.

- އެކަމަކުވެސް ހަމަދަންނަވަން ކެރިދާނެއެވެ.

ދިވެހިބާރުލަމާނުގައި، މިކަހަލަ ދުވަހެއް، ދެވަނަފަހަރަށް، މިގޮތަށް، ދެން ތަކުރާރުވުމަކީ، ހަމަނުވާނުކަމުގެކާއެވެ. ގަބޫލު ނުކުރާނުމީހަކަ ނުކުރިޔަސްވެރެވެ.

- ހަމަގައިމުވެސް އެކަކަށްވެސް ދެން ނުވެވޭނެއެވެ.

އިނގިރޭސިންގެ އަތްދަށުން ދިވެހިރާއްޖެއަށް މިނިވަންކަން ހޯއްދަވައިދެއްވި (އެކަކަލަ) ވެލާނާގޭ އިބްރާހީމް ނާސިރުރަކަލާއެވެ.

- ޔަޤީނެވެ.

ކޮންމެއަހަރަކުގެ ޖުލައިމަސް އަންނާނެއެވެ.

އެމަހުގެ ސައްބީސްވަނަދުވަސްވެސް އަންނާނެއެވެ. ނަމަވެސް ދެންދުވަހަކުވެސް ނާންނާނެދުވަހެއް އެމަހުގައިވާނެއެވެ. އެއީ، އިނގިރޭސިންގެ އަތްދަށުން ދިވެހިރާއްޖެއަށް ފުރިހަމަ މިނިވަންކަންލިބުނު 1965 ވަނައަހަރާއި އެއަހަރުގެ ޖުލައިމަހުގެ 26 ވީ ހޯމަދުވަހެވެ.

- ބައްޕަމަރުވީމާ، ރިޔާސަތުކުރަންނުނިކުން ކިބައްދަރިން އުޅޭނީހައްތޯއެވެ؟ މިޖީލުގެ ދިވެހިޒުވާނުންގެތެރޭގައެވެ. އެކުދިން ނުދަންނާނެއެވެ. އުމުރު ހަމަވެ ދިރިހުރިދުވަސްކޮޅު، ދިވެހިބިމުގައި މިއަދު ވަރުގަދަވެގެން އެދިރިޔޭ ދިވެހިގައުމުގެ ކިޔާ ޒުދުވަނުބުތެރި ބައްޕައިންކަމެވެ. މިހާވަރުގެއެވެ:

- އިނގިރޭސިންގެ އަތްދަށުން ރާއްޖެމިނިވަންކޮށްދެއްވީއެވެ.
- ބޯރުނަމަރުން ގެންނަވައިގެން ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިނގިރޭސިބޭފުޅުން ފުރުވާލައްވައިދެއްވިއެވެ.
- މިހިސާބުގެ އަޅުގަނޑު ހަނދާންކުރާ ސެކިޔުރިޓީ އޮފީސް ދިވެހިންނަށް ހުޅުވައިދެއްވިއެވެ.
- ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކޮމިއުނިކޭޝަން ޚިދުމަތްތަށް ފައްޓަވައިދެއްވިއެވެ.
- ދިވެހިރާއްޖޭގައި ބޭންކިންގ ޚިދުމަތްތަށް ފައްޓަވައިދެއްވިއެވެ.
- ދިވެހިރާއްޖެ ޓީވީ ޚިދުމަތް ހުއްޓުވައިދެއްވިއެވެ.
- ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވިއުގައި، ދިވެހިންގެ އަތުމަތީ ގެސްޓްހައުސްތައް ހުޅުވައިދެއްވިއެވެ.
- ދިވެހިންގެ އަމިއްލަ ޓޫރިޒަމް ޚިދުމަތްތައް ފައްޓަވައިދެއްވިއެވެ.

- ރާއްޖެތެރޭގެ އަތޮޅުތަކުގައި ކޮމިއުނިޓީ ސްކޫލްތައް ގާއިމްކުރައްވައިދެއްވިއެވެ.
- ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޓީވީއާ ރޭޑިއޯގެ މަސައްކަތް ގާއިމްކުރައްވައިދެއްވިއެވެ.
- މަޖުބޫރެއްނެތި އަމިއްލައަށް އިސްތިޢުފާދެއްވައި، ވެރިކަމުން ވަކިވެވަޑައިގަތީ، އެންމެ ޑޮލާރިއެއްވެސް ބޭރަށްދަރަނިނެތް، މިނިވަން، ސުލްހަވެރި، އަމާން ރައްކާތެރި ދިވެހިރާއްޖެއެއް ދިވެހިދަރިންނާ ހަވާލުކޮށްދެއްވުމަށް ފަހުގައެވެ.

މާތްالله، عفو ކުރައްވައި رحمة ލައްވާށިއެވެ! آمين!

1-149

ابراهيم ناصر އާއި އޭނާގެދަރިކަލުން اسمعيل ناصر

1-150

ابراهيم ناصر އާއި ابراهيم رشيد

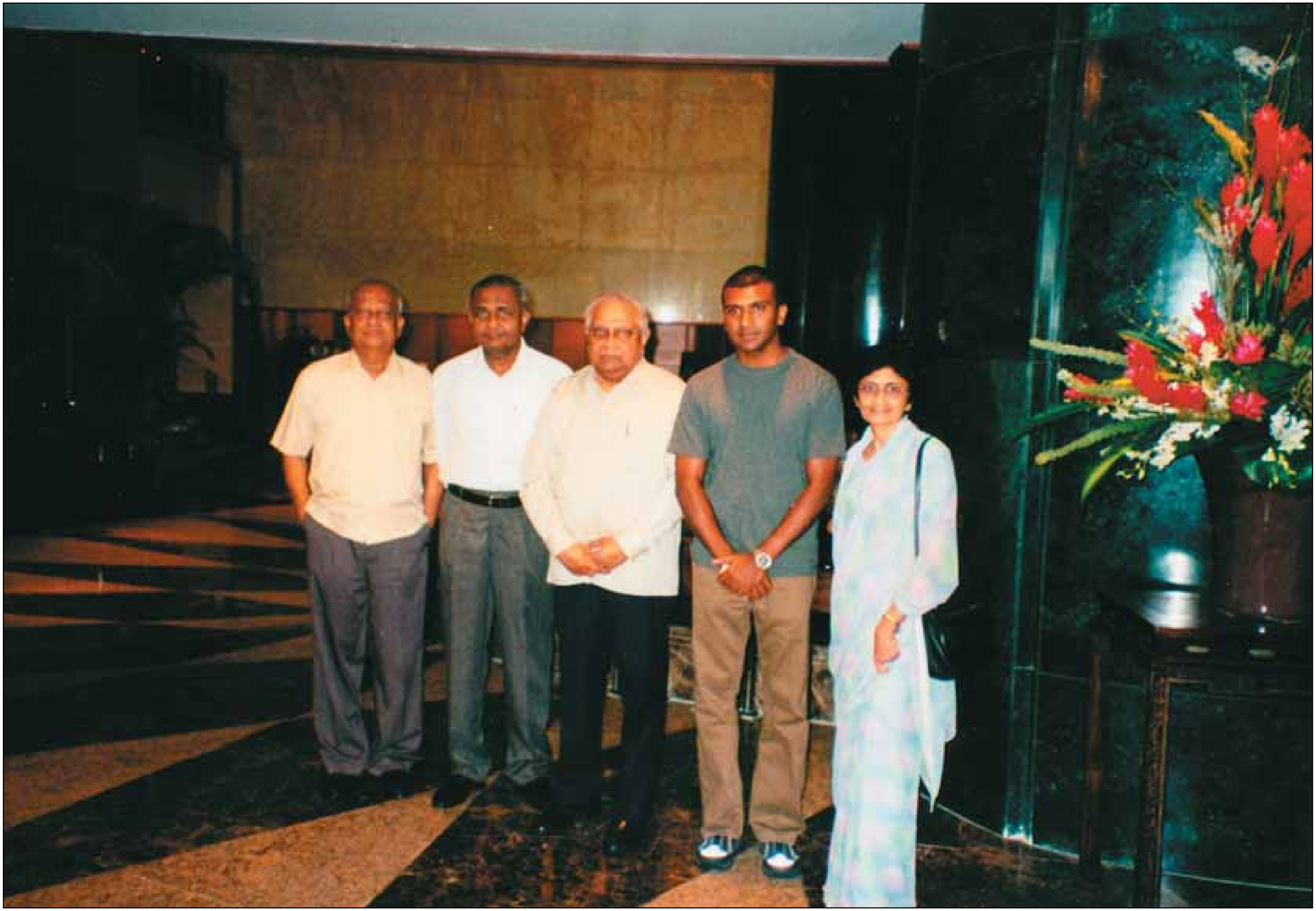

1-151

ބޭފުޅުންގެ ކަނާތުން ވާތަށް: عائشة ابراهيم ديدي - اسمعيل ناصر - ابراهيم ناصر - عبدالستار موسى ديدي - ابراهيم رشيد

1-152

امینہ حسین - عائشۃ رشید - ابراهیم ناصر - ابراهیم رشید

1-153

احمد آدم - ابراهیم ناصر - ابراهیم رشید

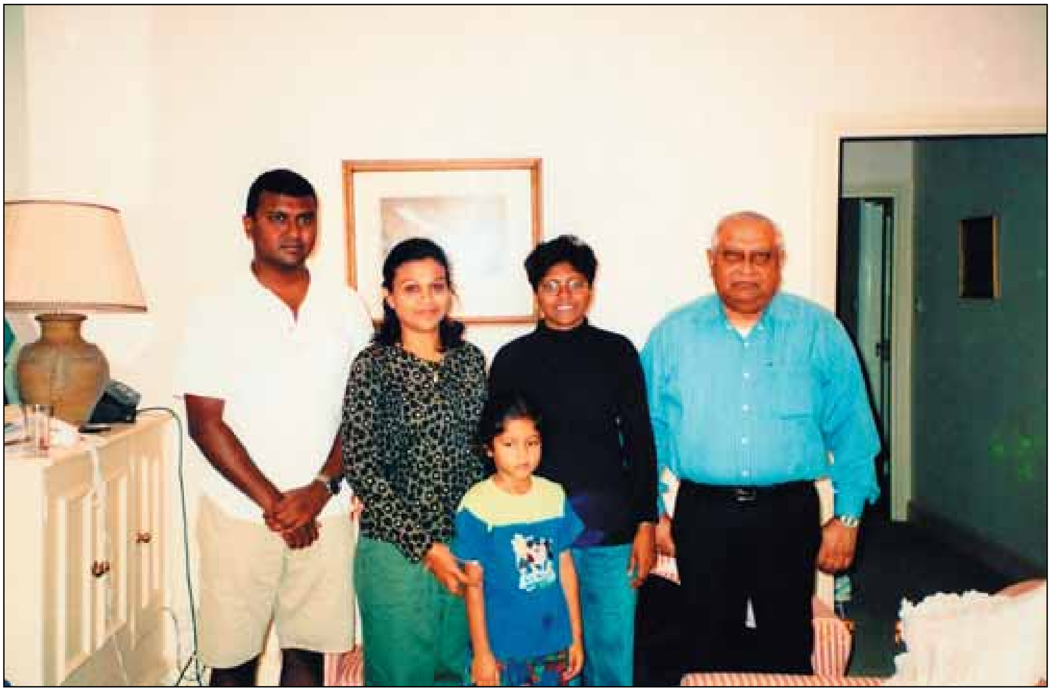

1-154

ابراهیم ناصر - رخسانہ احمد - آمنہ محمد رشید - سعیدۃ موسی دیدی - اسمعیل ناصر

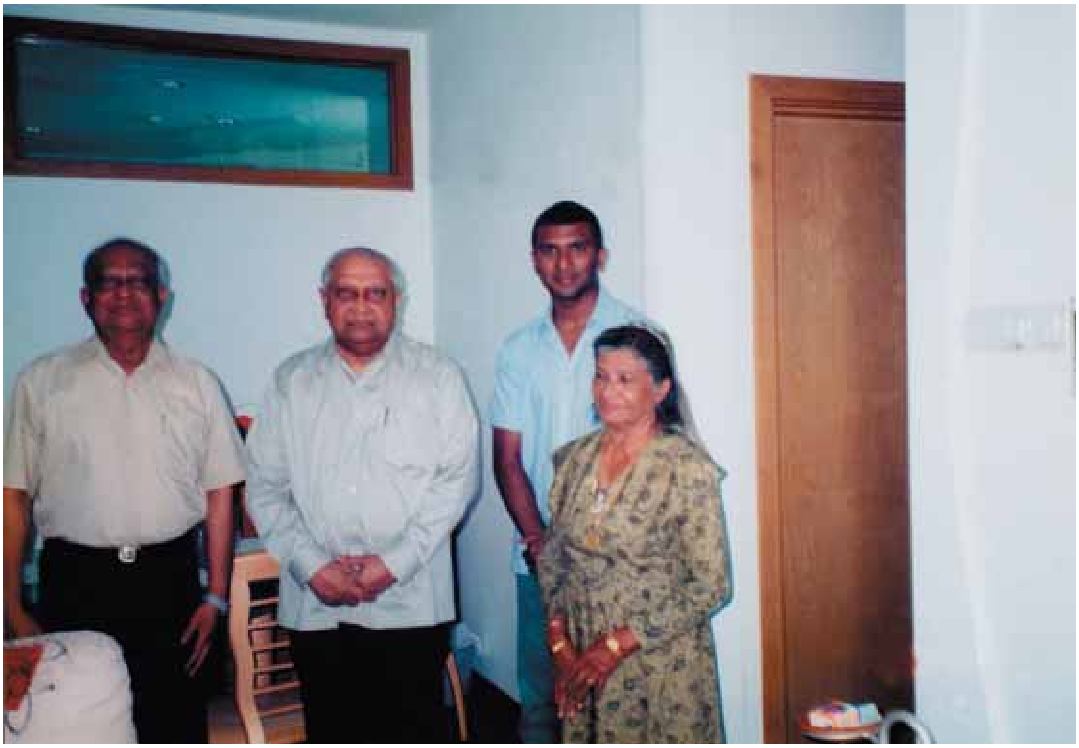

1-155

امینہ حسین - اسمعیل ناصر - ابراهیم ناصر - ابراهیم رشید

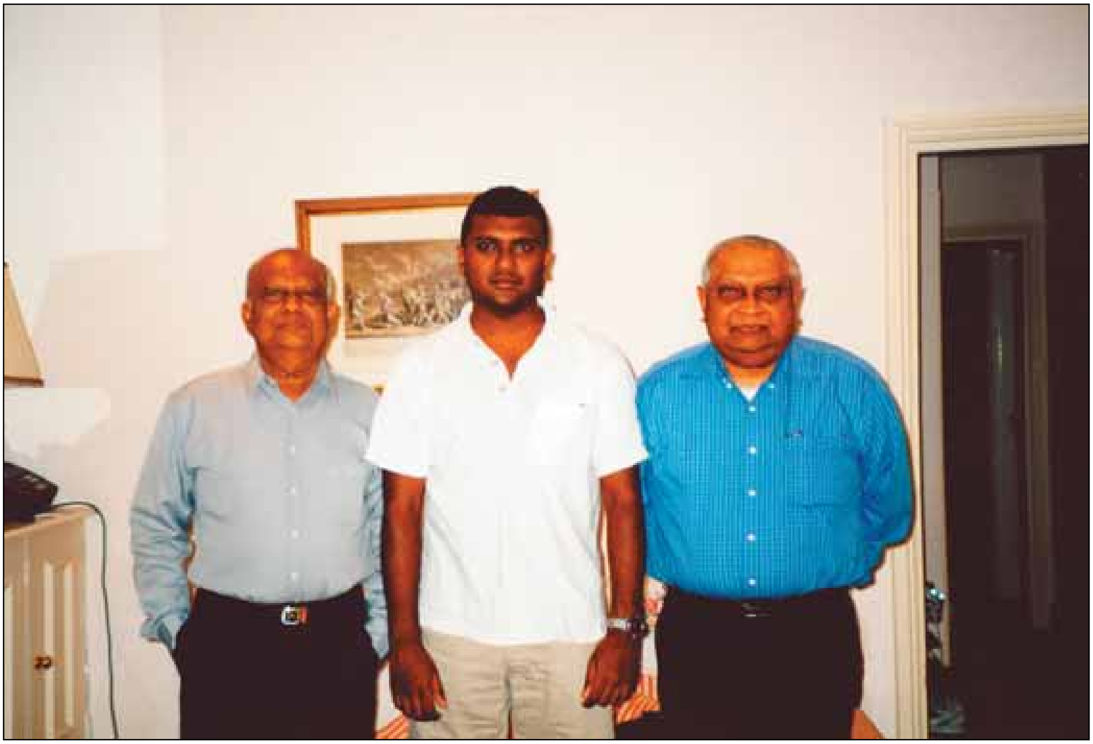

1-156

ابراهيم ناصر   اسمعیل ناصر   ابراهيم رشيد

1-157

ابراهيم رشيد - ابراهيم ناصر - اسمعیل ناصر - عبدالستار موسی دیدی - عائشه ابراهيم دیدی

(ناصر ގެ 75 ވަނައަހަރީ ދުވަހުގެ އުފަލުގައި عبدالستار ގެ ދަރިކަނބަލުން ދެއްވި دعوت އަކަށް ސިނގަޕޫރުގެ ހޮޓަލެއްގައި)

އެންމެދިގު ދަތުރު

28 ޖަނަވަރީ 1962 ވީ އާދީއްތަދުވަހު ހެނދުނު 10 ޖެހިއިރު ވަޑައިގަންނަވާ ވަކިތަނެއް ނާންގަވައި، ސިލްވަރ ކްރެސްޓްގައި ފުރާވަޑައިގެންނެވުމުގެ ނިސްބަތާއި ބޭފުޅުން އިބްރާހީމް ނާސިރު މާލެ ފުރާވަޑައިގަތީ، އޭގެ 18 ދުވަސްފަހުން 14 ފެބްރުވަރީ 1962 (10 ރަމަޟާން 1381) ވީ ބުރާސްފަތިވިލޭރޭ އިރާކޮޅު 7·30 ގައެވެ. އަރިހުގައި ގެންދެވި ހުރިހާ ބޭފުޅުންނާ އެކުގައެވެ.

މިއީ، ވެލާނާގެ އިބްރާހީމް ނާސިރުގެވެރިކަމުގެ 21 އަހަރުގެ ތެރޭގައި، ކުރިއްޔާކަށު، އަނިޔާވެރިއްޔާ - އަނިޔާވެރި، އެންމެދިގުދަތުރުގައި އެއްވެސްތާރީޚެއް ކުރިމަތިލިއްޔާ ހަމަހަމަކަން ހިފެހެއްޓުމާއި ހިފެހެއްޓުމު ވެރިކަމުގައި އެއްދަތުރުކުރެއްވި ރާއްޖެތެރޭގައި ހުރިކަމުގެ އެންމެދިގު މުއްދަތެވެ.

ދިވެހިބޭފުޅުން އިބްރާހީމް ނާސިރު ރާއްޖެތެރެއަށް ފެއްޓެވި ދަތުރުފުޅުގެ ސިލްސިލާގެ ދަތުރެއްގައި ހުވަދުއަތޮޅަށް ވަޑައިގެން ހައްދުންމަތީއަތޮޅަށް، ދެވަނަފަހަރަށް ހުވަދުއަތޮޅު ދިވެހިސަރުކާރުގެ ބޮޑުގެދަރަށް ގެންނަވައި ހަވަރުމިނެއްޓު ފޮނުއްވާފައިވާކަން، މާލޭގައި ހުންނެވި އިނގިރޭސިންގެ ސަފީރު އާތިންގެ ތަނުބޫދަށް އެނގިވަޑައިގައި ވަށްއައްޗަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ކަމެއްނިގާކަން އާދޭހެއްނެ ޙުކޫމަތުން ނުކުމެއެވެ. ޖެހިޔަން އެކަން އެނގިވަޑައިގަތީ، ހަވަރުމިނެއްޓު، ފަރުވާތެރިކަމާއި 4 ފެބްރުއަރީ 1962 ގައި، ދިވެހިސަރުކާރުން ކުރެއްވި އިއުލާނު ގެނެސްދިނެވެ.

މިކަން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުންނަ އިނގިރޭސި ސަފީރު އާތިންގެތަނުބޫއަށް ކުރެވުނު ކަމަކަށްވިއެވެ. ވަރަށްބޮޑު ކަމަކަށްވެއެވެ. އެހެން އިނގިރޭސި ސަފީރުގެ އެންމެބޮޑު ބޭނުންކަމަށް ފާހަގަކޮށް، ކުރެއްވި ދިވެހިސަރުކާރުގެ ހިނގާފައިވާ ކަމަކަށް ފާރަވެރިކަން އާރުލާވަޑައިގެން ބޮޑުފުރޮށް ދެންމެހާ ވާނަމަކަމެވެ. ކަމުގެ އެންމެބޮޑު ބޭނުންކަމަށް ފާހަގަކޮށް، ކުރިގެބޮޑު ފަޅުހިރަށް ބޮޑުފަޅުކަން ނިކަމެތިކަމަށް، ދެންމެއަދި ބޮޑުފަޅުގެ ސިފައިންގެ އިނގިރޭސިންގެ ބޮޑުވަރު ހިތްޕަލަވާކަމެވެ. އެހެންނަމަވެސް ހިދުމަތްއަދާކުރައްވައިދެއްވި، ކިޔަމަން ބަދަލުކުރަންޖެހުނެވެ. އެކަން ކުރެވެން އަނގަނޑަ ހޯދައި ބަލައިގަތުމެވެ. ފާރަވެރިކަމުގެ ބޮޑުވަރުވެއެވެ.

މިކަމުގައި އިސްވެމިހުންނެވީ އިނގިރޭސި ސަޢީދު ޖޭވީއެވެ.

މިދިޔުނިކާރާޖަހައި އެންމެފަހުސޯރައިން ހިވަރުއޭޓީ، މިކަލާގެ ހަމަމަސްޖިދުގެހިކުމުގައެވެ.

ހަދަހަދައިގެން ހިތަށްއެރިހާއެއްޗެއް ލިޔުނުގަނޑުވަރުގަދައެވެ. އެހެންނަމަވެސް ގައިމުވެސް

ދިފާޢުކުރުމުގައި، ހުއްސަކޮށް ބޮޑުރާގެ މުޅައްޔިތުން، ހަމަވެސް މިއުޖުހަތުގެ މުޅައްމަދު

އިސްލާޙް ދީނީ ދަރުސްވަޢުޡުގައިދޭނެވަރުއެވެ. ހަމަމިދެސިކުގަދަ އާނހިޔާއްޔަ ތިރީގައި މިޒާޖިދުން

ވިދާޅުވެއްޖައުސާވަރެވެ. (މިއީ 11-2-1964 ގެ "ވިޔަސް" ނޫހުގައިވާ އިނގިރޭސިބަހުން ތަރުޖަމާކޮށްފައިވާ އެނގިފައިވާގޮތެވެ.)

މިސްބަހަރު ސަތަނަސް، ޖޭވު އަދި ރައްޔިތުންގެ ބިލްއާދާދު

އާއްމުރައްޔިތުން ދެކޭގޮތުގައި

ޚަދާރު ހަރަކާތްތަކެއް، ސިޔާސީ ހަރަކާތްތަކެއް، އަދި ޤައުމީ ސަރަހައްދުގައި ކަނޑައެޅުނު

ނަމެއް ވަރުގެ ބަނޑުއްޔާއި ބޭސިކީ އުރައްޔާ ހިފައިގެން މިއަދު ހަނދުން، ވެރިރަށް ދަޢުވާއިއްޔާ

ދުވަހު ފުރުގުރުމުތަކެއް ފުރުސަތު. މިއީ އަނދަބާ ކާކާފާއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް

މިނާ މާލޭގަޔާ އަދި އަތޮޅުތަކުގައި ކުރަމުންދިޔަ ހަރަކާތްތައްވެސް ފުރުސަތަށް އެނގިފައެވެ.

މިނާ އެކުގެތެރެ ރޯލްޝިޔާ ކާމިޔާބުވުމުގައި އަހަރެމެން ކަނޑައެޅިގޮތަށް ޖަވާބަށް

ނުދެކެވެ. އެނާ މިއަދަށް އަހަރެމެން ހަމަ ފުރިހަމަވެސް ރައްޔިތުންގެ ކާމިލް ޤައުމީބަޔަކާ

ހިއްސާވެފައެވެ. އަދި ހަމަހިފަހައިގެން އެނގޭމަސައްކަތުގައި ނުކުމެދިޔަބޭފުޅެއް ވެފައެވެ.

އޭނާގެ އަމުރުން ދެބާރާ އަދި ކާލާހިފައިގެން ސަލާ ދިވެހިންގެ މިސްކިތްތަކަށް ބަހައިގެން

ކުރިޔަށްދަން އަޅުން ދުވަސްތަކުގައި ހަނދާންކުރެވޭނެކަމެވެ. އެނާ ވަރަށްގިނަ އަދަދެއްގެ ފެހިސާޙާ،

ސިދިޤާ، އަތްކުރިގެ ޖާ އަދި އެހެންމެ ސާމާނު ހުރިހާމީހުންނަށް ބިޔަމެވެ. އެކަމަށް

އެމީހުންގެ ޖަމާޢަތާއި ޖަސޫސީކަރުދާސް ސޯފާކުރަނިވީ އެއްޗެއް ހިފައިގެން އެގޮތުގެ ބަނދުގައި

އެބައިމީހުން ހިފައިފައި ދާ ޖަވާބަށް، އަހަރެމެން ސަލާމްވެ. އެނާގެ މިހިރާ މަސައްކަތްކުރި،

ސަރުކާރާ އިދާރާތަށް ސިޔާސީން، ހިމާ ހަރަކާތްތަކެއް ދިމާއަށް އެނގޭއެވެ. މިކަން ހިންގާއިރު

އެނާގެ ކާރާ ރައްޔިތުން ވެއްޖެ ބެރިޖު ބަރުނޭގެ ޖުރުމުގެތަކާ ބޭލި ފުރިހަމަ އަދި ޤައުމީކަން

ބާރުލިއެވެ.

ރައުންޑް ފެއިޒް މިހާރު އަވަދިނުވި ކުރާ މަސައްކަތަކީ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ސާވޭ މީސްތަކުންނަށް ވަގުތުވަނީއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ދިރާސާކުރާނެ ގަބޫލުކުރެވޭނެ އިނގިރޭސި ސަރުކާރުގެ ގޮތްތަކުން އެބައިމީހުންނަށް ހުރި ނުރައްކަލުގެ ބޮޑުކަން އެކިވަރަށްބަލާގޮތުގެ ހިސާބު ވަރަށްކަރުން އަންގާދޭނެއެވެ. މިވަރަކަށް ގިނަ ފަރުދުން ކިޔާދީފައިވާ ގޮތުން ދަރިވަރު އަޅުގަނޑުމެންގެ ހިތުން އެންމެ ބޮޑަށް ކަމަށާ ކުރިމަތިލިބި ހިއްސާކުރާކަށް އެދިމުން އެކުއެވެ އިސްލާމާއިންނާއެވެ. އަދި އިނގިރޭސީން އެބައިމީހުންނާ ނަޝަރުވަތީ ނުހައްޤު އިނގިރޭސީންގެ އަސްލުގޮތުން ނުއިބޫގެން މާލީގައި އަދިއަށް. އަދި އެބައިމީހުންނާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިރާސާ ބަޔާނުގެމަށްވާނީ ދަމު އުނދަގޫ މީސްބަޔަކާ ވަރަކަ ހަމަކުރަނީއެވެ. އަދި އިނގިރޭސީ އަލްގަރުން އަޚްލާގީ ކަންތަކުން ގެންގުޅުން އަޅުގަނޑުމެން މީހުންކަމަށް ކުރިމަތިލާނެ އެކުއެކު ގޮތަކަށް ދަތުރުކުރާނެއެވެ.

އަޅުގަނޑުމެން މީހުން މާލޭގައި އަސްލަކީ އެމީހުންގެ އަދިއްޗަ ރިޔާސަތާ ދެކިގަނެގަތެވެ. އެކަމަކު عفيف އާއި އަޅުގަނޑުގައި ތިބި އިނގިރޭސީ އަޚްލާގީގެ އަހުރަ އެބައިމީހުން ކުރެވޭނުވިޔަކީ ވަރަކަ ހަމަހަމަގައި ދަރަނިވެއި މައްސަ އެދެއެވެ. ދިވެހިން އަސްލަ ސާފުކުރިފުބިޔަކުން އެނގެނީ ރައުންޑް ފެއިޒް އަޅުގަނޑުމެން މީހުންކަރު މާލެއަހުރާއި މަސައްކަތްކުރާމީހުންނަށް ގަދަގަދަ އަދި ދިނުމުގައި ދަރިހުރިކަމެވެ. ކަނޑުއެތަށް އަހުރީ މީހުންނަށް އިނގިރޭސީން ދަރިވަރު އަސްލަ ކިޔަވައި މިހާރު ރަނގަޅު އެނގޭގޮތް އެބައިމީހުން އަވަށްތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން އައިބަރުގައި ދިރިހުރި ވަރަކަ ހަމަހަމަކުރަނީއެވެ. މާލެއަށް އަހުރީހުން މިހާރު ފުރުސަތު ކަލާބަފައި އެބައިމީހުންގެ ރަހަތަ ގެންދިޔުމުގެ މަސައްކަތްތަކުގައި އަވަދިނުވި އެއްޗިސްތައްގަނެވެ.

މީސްބަރު ސޯންޖެސް އަދި ގުޅުންދިނަ

ތިޔާބޭފުޅުންނަށް ހަނދުމަފުޅުވާނޭފަދައިން މީސްބަރު ސޯންޖެސް ދިރާސާ ޒަމާނީ ދިރިއުޅު ހިފައިގެން ހުރިހާ އެއަރޕޯޓުގައި ހުރި އޭރުގެ އަޅުގަނޑު ހަމައެކަނި ރަހަމަތް އޭރުގެ އަޅުވާލިބި މިހާރު ދިރާސާ ބަސްކަވެ. "މިއަދު ހަނދުން އަޅުގަނޑުމެން ދިރާސާއިއެކު މިދިޔަ ގަން އަލިފާނުގައި ވިހެއްޖެއެވެ. އަދި ހަމަ މިފަދަ ދިރިއުޅުމަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ އެހެން ރަށްތަކުގައިވެސް ހަމަގާތެވެ." އެ މީސްބަރު ސޯންޖެސް މާލޭގާ ގަމުން ހުވާފުރަތަމަ އެބޭރި ދިރާސާތަކު ވިޔައެވެ - އަޅުގަނޑުމެންގެ އެއްވެސް ރަހަތަކުން ހުވާފުރިއެވެ. ހިސާބުތަކުގައި އޭރުގެ މުޅިރަށުގެ ހަޖާރާ މައްސަލަތަކާމެދު އެ ދިދަ

ދަނޑަނާއަސް ގެންގޮސްފާނެއެވެ. މިސްޓަރ ސޫނިޖަސް ސުޕްރަވައިޒަރުގެ ދުވަސްކުރުމަށް އަމުދުރު މަސްއަލަ ހަމަޖައްސަވާދޫން ކުރަ ވަޑުގަތުމުން އާދުރަފިއްޔާ ހަމަޖައްސަވާދޫން ކަމަށްވެއެވެ. އެއަށްފަހު މިސްޓަރ ސޫނިޖަސް އަމުދުރު މަސްއަލަ ހަމަޖެއްސުމަށް ކުރި ޔަހްޔާބާރާއެވެ. އެކަމަށް އިދުރާކަން އިނގިރޭސީންގެ އޮފީސަރަކު ކަމަށްވާ ރައުންޑް ފިއިބް އޭނާއާކުރި އަޕޮއިންޓްކަން ގޮތުން ގޮސްވަން އަމުރުއަޕޮއިންޓްކުރުމުން ދިވެހިސަރުކާރު ގަބޫލުކުރި ނުދިނުމުން ވަމުނުގައި ނުބައި ވަސްވާސްތަކާއި ނަސޭހަތްދީ ބަރުގަސްދެއްވަމުއެވެ. އެހެންނަމަވެސް ދިވެހިސަރުކާރު ގަވާނީން ގެނައުމަށް އޭބައިވުންނަން ކަންތައްކުރުމާއި ރައްޔިތުން ބަހައްޓާ އޭބައިވުމުން ފުރިހަމައަދަބަށް ދަބަސްކުރުމަށް ދެމުވައިއެވެ. ގަލުގައި ތިބި އޭބައިވުމުގެ އިނގިރޭސި އަދުން ކަނބަލުންކަމުގައި މޫސާ ހަމައެކަނި ދިވެހިސަރުކާރު ގަބޫލުކުރިއެވެ.

އަދިއްލަވުން ސަރުކާރު އޭބައިވުންނަން ދަށްވީ ދިރުމި މަޑާފެވެ. މިގޮތު އަމުރުއަޕޮއިންޓްގެ މިޒުން ކަނޑެއްޔާ މިޔަނަން އަހަރުގެސްފައެވެ. އަދި އޭބައިވުންނަން އިނގިރޭސީންގެ ފިޔަވަޅުގެ ކަބައިން ފުރަތަމަ ނުރައްކާތެރި ބަރުފިޔަވަޅުގެ ވަރަކަތައް އޭބައިވުން އަމިއްލަގަތަން އިމްބާރު ކުރެއްވިއެވެ. ދިވެހިރާއްޖެއިން އިނގިރޭސީން ވަގަނޑަކައިގަން ގަނޑުދަ ރައްޔިތުންގެ އަނބުރާ ގަނޑު ފުރިހަމަވެގެން އިނގިރޭސި ސަރުކާރު ފޮނުއްވަނި ސަލާމްގާ އެމްޕަޔަރުގެއެވެ. އަހަރުގެ ދައްކާއަޔާ މުޖުން މިނިވަންކުރިފެވެ. އިނގިރޭސި ސަރުކާރު އަބަދު އޭގެންޕްޖިމަން ރަގުނަވަ އޭބައިވުން އެގިޔަން ނުދެކީ ބިއްބަދުރުވެ. އަދިނުން އޭބައިވުންނަން މާޗަސްފައިޖަކަން އެނގޭ ދުވަހުއް އަހަންނާއެވެ. އެއިރުން އޭބައިވުން އަމިއްލަތަން ކަމާކަން ދުރުވާނާއެވެ.

ދިވެހިން ފުރަތަމަ ބަލައިގަތް ބޭރުގެ ސަފީރު

އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ އާރިތިންގަތަންޖޭވީ

އެއީ މީގެ 52 އަހަރުކުރިއެވެ. 1960 ވަނައަހަރުގެ ޖުލައިމަހުގެ 14 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހެވެ. ދިވެހިދައުލަތުން ފުރަތަމަ ގަބޫލުކުރެއްވި އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ ސަފީރު މާލެ ވަޑައިގަތީއެވެ. އެބޭފުޅާ، އިނގިރޭސި ހައްތިމްއަލުކުގައިމާ މިސްޓަރ އާރިތިންގަތަންޖޭވީއެވެ. މިގޮތު މިއީ އޭގެ 52 އަހަރުފުރޭ 2012 އެވެ. ބޭރުގެ އެތައްދައުލަތްތަކެއްގެ ހައިކޮމިޝަނަރުން މާލޭގައި އެބަތިއްބެވީއެވެ.

ހުނަހިބުވޭ ޝޫޝަވަންސް (އ.ދ.) ގެ އެބަރެއް އިދާރާތަކާއި، ބޮޑުގެ އެބަރެއްމުއަށް ސަސާއެއްގެ އެޕީސްބަރެއް ރާއްޖޭގައި ހިނގަމުން އެބަދުއެވެ.

ފުރަތަމަވާނީ ހަމަ ފުރަތަމަ އަށް ނޫންބައެވެ. ކޮންމެއަކަސް ދިވެހިރާއްޖޭގައި، ބޮޑުގައުމުތަކުގެ ސަފީރުންނާއި ހައިކޮމިޝަނަރުންނާއި ޖުމްލަބަރުންގެ ދައުރު މިފުރުސަތު، އާރިންގްޓަންޖޭވީގެ ނަމުންނެވެ. އެއީ، އެފީސްބަރުގެ އެއްވަނައެވެ. ޖަމާނާއެކު އެފީސްބަރު ކިބައިން ދިރުކޮދިނަނަމަވެސް އެ އެއްވަނައަކަށް ދެނބަދަލެއް ނާނާނާއެވެ.

ދިވެހިރާއްޖެއަށް ބޮޑުސަފީރެއް ފުރަތަމަ ވަޑައިގެން ދުވަހު އެކަނިހިނގާމް ދިވެހިސަރުކާރުގެ އެކިއެކިކަންބައް ހިނގާމް ދިއްޔާފުގައި ވަނީ ދިއްވިފައެވެ. އެއްގޮތަކުން ބަލާއިރު، އެއީ ދުވަހުން ދުވަހަށް ދިޔަމުންދައި ސަރުކާރުގެ ރަސްމީ ރައުމިއްޔާއެވެ. އަދިގަނޑު ދަރުދިޔައްޔާގެ ކާމިބަކަށް އެދުނުދުވަސްވަރު ވަރަށް ގިނައިން ސަރުކާރުގެ ކަންބައް ހިނގަމުން ދިޔަގޮތް އެޔްޗެގައި ދިއްނިމުވެ. މިގޮ، އެޔްޗެގައިވާގޮތް އެދުވަހުގެ ކަންބައް ޖޮރުގައި ދިޔަގައި އެވަނީއެވެ.

ޕޫ.ކާ ގެ ފުރަތަމަސަފީރު މާލެވަޑައިގަތުން

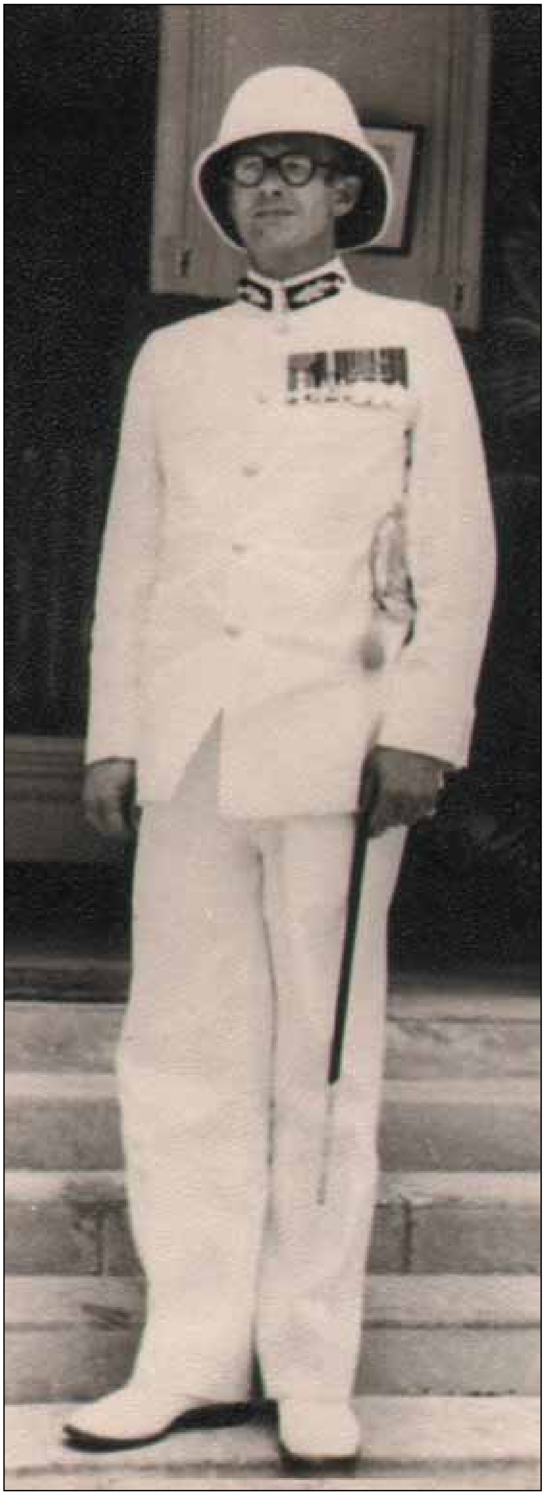

1-158

ބޮޑުސަލާމުގައިން ރާއްޖެއަށް ފުޅުއައި ފުރަތަމަސަފީރު އިނގިރޭސިވިލާތުގެ ދ.ރ. އާރިމިންގަންޖޭވީ

---

(1) އިނގިރޭސި دولة ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުންނަވާ ފުރަތަމަ سفير މިސްޓަރ އާރިމިންގްޖަންޖޭވީ

(MR. ARTHING TON DAVY) ފުރަތަމަ މާލެވަޑައިގަތީ ١٩٦٠/٧/١٤ م - ١٢٨٥/١/١٩ هـ ގެ ބުރާސްފަތިދުވަހު 10 ޖެހިއިރުމާލެއައި އެޗް.އެމް.އެސް. ކެވެންޑިޝްއިންނެވެ.

(2) މަނަވަރުން 21 ބަޑީގެ سلام އެއްކުރުމާއިއެކު މާލެއިންވެސް ރައްދު سلام ގެ 21 ބަޑި ޖެއްސެވެ.

(3) 10.15 ގައި މާލޭގެ ފާލަންކޮޅުގައި (ص. س. الفاضل احمد حلمي ދީދީއާއި الفاضل عبد الستار موسى ދީދީ މަނަވަރަށް ވަޑައިގަތެވެ.

(4) ޔު.ކޭ. سفير މިސްޓަރ ޑޭވީއާއި، އެޗް.އެމް.އެސް. ކެވެންޑިޝްގެ ކެޕްޓަން ރަދުން السلطان محمّد فريد الاوّل ގެ ފައިމާންފުޅުދުކަވަޑައިގަތުމަށް ފައިބާވަޑައިގަތީ 10.30 ގައެވެ.

(5) ޔު.ކޭ. سفيرއާއި ކެޕްޓަން، ރަދުންގެ ފައިމާންފުޅުދުރާވަޑައިގަތުމަށްފަހު سفير ވަޑައިގެންނެވީ (ގެސްޓްހައުސް މުލީއާގޭއަށެވެ.) ކެޕްޓަން ދިޔައީ މަނަވަރަށެވެ.

(6) މަނަވަރުދެއްކުން

14 ޖުލައި މެންދުރުންއަނބުރާ 2.00 ން ހަވީރު 4.00 އާއިދެމެދު ކެވެންޑިޝް ބެލުމަށް ހުޅުވާލުމުން މަނަވަރުދެއްކުންއޮތެވެ. މިގޮތުގެމަތިން މަނަވަރަށްދިޔަ އާއްމުގެ ދަރުމާއިބަރާ ހުރިހައިކަމެއް ހަމަޖެއްސި ދިޔަމީހުން އަމިއްލައަށެވެ. ކޮންމެބަޔަކަށްވެސް އަމިއްލައަށެވެ. ކޮންމެބަޔަކަށްވެސް ފަރުމާނުވެރިންގެ އަތިރީގައި حوال ވެގެންތިބިމީހުންގެ ލާންޗުން އުޅަން ބެލުމަށް ބަހައްޓައިވާނަ އަސްދާވާއިގޮތެއް ހުރިހާއެވެ.

(7) ފުޓްބޯޅަމެޗް

(١٤ ޖުލައި ١٩٦٠) އަދުހަވީރު 4.40 ގައި ރަސްމީ ބޯޅަދަނޑުގައި އެޗް.އެމް.އެސް. ކެވެންޑިޝްގެ ޓީމާއި މާލޭގެޓީމާއި ދެމެދު ފުޓްބޯޅަމެޗެއް ކުޅުނެވެ. ނަތީޖާއަކީ 5 ލަނޑު 1 ލަނޑުން ކެވެންޑިޝްގެ ޓީމް މޮޅުވުމެވެ.

(8) ކަކްޓޭލްޕާޓީ

١٤ ޖުލައި 6.45 ން 7.45 ށް دارالعلوم ގައި ކަކްޓޭލްޕާޓީއެއް އޮތެވެ. މިއީ، ޔު.ކޭ.ގެ سفيرގެ شرف ގައި محكمة الخارجية އިން ދެއްވި ޕާޓީއެކެވެ. ޕާޓީއަށް ގޮވާލެއްވިއެވެ. މާލޭގެ ތަجنس ގެ ބޭފުޅުންނާއި ޔު.ކޭ. سفيرއާއި ކެވެންޑިޝްގެ مهمان ން ޕާޓީގައި ބައިވެރިވަޑައިގަތެވެ. 7.45 ގައި

ދިވެހި قومی سلام ކުޅެވުނެވެ. މި رسمی އަޑުގެ ނިމުމާއިއެކުގައި ޕާޓީވެސް ނިމުނީއެވެ.

(9) މަނަވަރު ޕާޓީ

١٥ ޖުލައި ހުކުރުވިލޭރޭ 8.15 ގައި އެޗް.އެމް.އެސް. ކެވެންޑިޝްގައި މާލޭގެ 12 ވަރަކަށް ބޭފުޅުންނަށް ޔޫ.ކޭ. سفير ދަޢުވަތު ދިނަރ ޕާޓީއެއް އޮތެވެ. ފުރަތަމަ އޮރެންޖް ކޯވްޝްގެ دور އެކެވެ. ދެން ޑިނަރއަށެވެ. (ޕާޓީގައި މަނަވަރުގެ ފަނަރަވަރަކަށް އޮފިސަރުން ބައިވެރިވިއެވެ.) ޑިނަރއަށްފަހުގައި ބައިސްކޯފު ދެއްކުނެވެ. ފުރަތަމަ ކާޓޫނުފިލްމެއް. ދެން ޕްރިންސަސް މާގްރެޓްއާއި އެންތަނީ އާމްސްޓްރޯންގްގެ ކައިވެނިކުރުމުގެ ފިލްމެކެވެ. ޕާޓީ ޚަތިމްވީ ރޭގަނޑު 11.30 ގައެވެ.

(10) މަނަވަރު ފުރުން

ކެވެންޑިޝް މާލެއިން ފުރީ 15 ޖުލައިގައެވެ. އެއްވެސް رسميات އެއްނުކުރެއެވެ. ޔޫ.ކޭ. سفير މިސްޓަރ އާރިންގްޓަންސްޓޭލީ މާލޭގައި (މުލީއާގޭގައި) ހުންނެވިއެވެ. އޭނާ ފުރާވަޑައިގަތުމަށް ކަޑައެޅުއްވީ، 21 ޖުލައިގައި، އަސްނަ އެހެން މަނަވަރަކުންނެވެ. މިދަތުރު މިވަޑައިގަތީ މުލިން ހުންނެވުމަކަށްނޫނެވެ.

(11) ޔޫ.ކޭ. ސަފީރާގެދު......

ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުންނަވާ ޔޫ.ކޭ. دولة ގެ ފުރަތަމަ سفير މިސްޓަރ އާރިންގްޓަންސްޓޭލީއަކީ އެ دولة ގެ ވަރަށް خاصّ عزت ތެރި خادم އެކެވެ. އޭނާއަކީ އަހުރެމެންގެ ޙިމާޔަތްތެރިކަމުގައި އިގިރޭސިންގެ ޖަހާތުންއަސްސުރި ގާތަރ ފިޔަޝަސް ދިވެހިސަރުކާރުގެ އެދުމާއިއެއްގޮތަށް މިން އެ مقام ނަށް ވަކިކޮށް ފޮނުވާލުމަށްފަހު ދެން އެ مقام އަށް އިގިރޭސި دولة ން ފޮނުއްވި ދިނެވެ. އަދި މިނާއަކީ އިތުރުމަތީގެ معلومات ވަރަށްގިނަގޮތަކަށް ދަސްކުރިވިކަމެވެ. އިސްޓޭއާއި عدن ގައި ވަރަށްގިނަ ދެލަތު އުޅޭ އަތޮޅުތަކުގެ معلومات ޖެހިފައިވާ ގޮތުގެ ބައިޖެހިގާކުރަމެވެ.

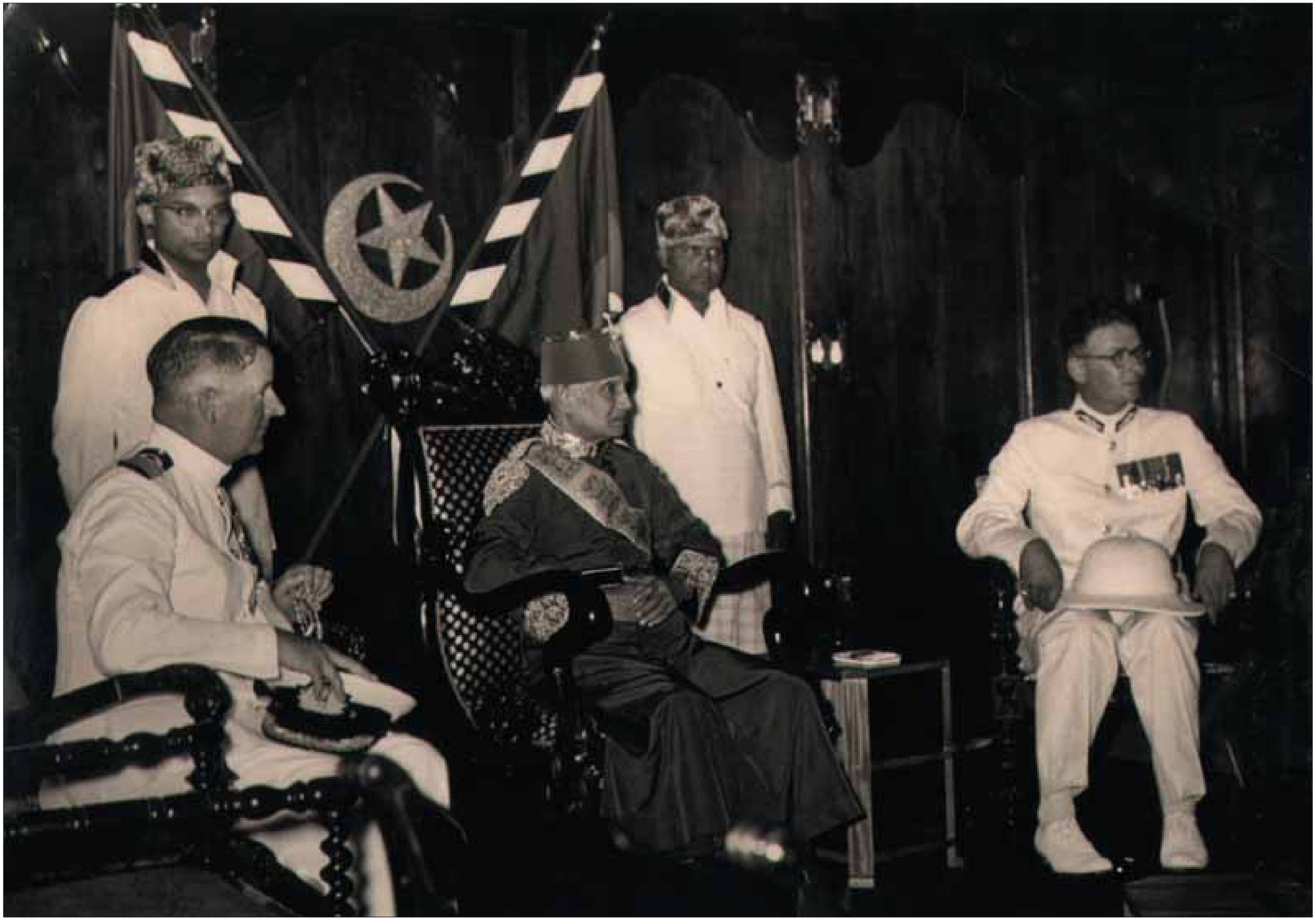

1-159 ބޯޓުގައުމަކުން ރާއްޖެއަށް ވަޑައިގަތް ފުރަތަމަސަފީރު - އިނގިރޭސިވިލާތުގެ [illegible]
(ރަދުންގެ ވާތްފަރާތުގައި އެއިންނަވީ [illegible].)

ދަންނަވައިދިނަކަތަކައިން ދޫލާ ސަރީރު މިސްބާހަށް އާއިލީގެކަންތައްތަކާ ފުރަތަމަ މާލެވެއިގަޔާ 14 ޖުލައި 1960 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު މާލެއައި މަނަވަރާކުންނެވެ. ވަޒީރުލްއަޢުޡަމް (ރަސްމީދުވަހަށް ދުވަސް) މާލޭގައި ހުންނެވުމަށްފަހު، ފުރުވާލައިގަތީ، އެއާއިޖެހިގެންއައި ބުރާސްފަތިދުވަހު (21 ޖުލައި 1960) 9 ޞަފަރު މާލެއައި، އެޗް.އެމް.އެސް. ބުލްވާރކް މަނަވަރުންނެވެ.

މިމަނަވަރު މާލެއައި، އެވަގުތު ސިލޯނުގައި ހުންނެވި ދިވެހިބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާސިރު އިނގިރޭސިވެރިކަމާއި ވާހަކަދައްކަވައިގެން ހަމަޖެއްސެވުމުގެ މަސައްކަތުގައެވެ. އެވާހަކަ ދިވެހިސަރުކާރުގެ އެކިއެކި ކަންތައްތަކުގައި ހިނގާފުރަގަހުގައި ޖަނަވާ ކަނޑައަޅުއްވާ ތިބިއްޔާ އިބްރާހީމްނާސިރެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޕްރިމިއަރ ކަރަރުން السلطان محمد فريد الاوّل ބޯސްޓަނަކުން ސިލޯނަށް ފުރުވާލައިގަތުމަށް ހަމަޖެހި އެރަދުންގެ ދަރުމަރުފުރު އިނގިރޭސިސަރުކާރުގެ މަސައްކަތްކުރި ކުރެއްވުމަށް ކޮމިސަމަސް، ހަމަޖެހި ފުރައްވެ. މިކާމިޔާބީހާސިލުކުރީ ފުރަތަމަ ހިނގި ވަރަށްބޮޑު ދެބޭފުޅުންނެވެ. وزيرالاعظم ص. د. الفاضل ابراهيم ناصر ސިލޯނުގައި ހުންނަވާފައި، އެމަނިކުފާނުގެ ބަރަބަރީގައި ކަންހިނގަވަމުން ހުންނެވި الفاضل ابراهيم رشيد އަދި ފުންއެޅި ދަސްވެލެވެ. އޭގައިވީއިއްޔާފައިވަސް، ރަދުންބޭސްކޮށްގެން ސިލޯނަށްވެއިގަތުމުގެ ދަރުމަރުފުރު އިނގިރޭސިސަރުކާރުގެ މަސައްކަތް ކުރެއްވުމަށް ރާ. ޔާ دولةܣ ން އެދިވެއިގަތުމަށް ކުރެއްވެވެ. ވީމާ، ރަދުން އެކަން قبول ކުރެއްވުމުގެ ދިރުމަށްފަހު، އެދިއްޖެވީ މަސައްކަތް ވެއިގަތުމަށް ހަމަޖެހުއްވެވެ.

ކޯންގެއަކަސް ރަދުން މަސައްކަތްވެއިގަތުމަށް قبول ކުރެއްވުމުގައި ނިންމަވައިދިއެވެ. ރަދުން ބޭފުޅުވަނީ ކަސެއްދެ ފުރައްޓަވާ އެޗް.އެމް.އެސް. ބުލްވާރކްއެވެ. މަސައްކަތް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ

→ **ފުށޯގައި:** ބަލާލުމުގެ ކަނޑުފުރާތުގައި އެއިންނަވި ބޯޓުގައިވަކިން ދިވެހިރާއްޖެއަށް ވެއިގަތް ފުރުމަށްމަސައްކަތް - ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިސްބާޙަށް އާއިލީގެކަންތައްވިއެވެ. ދެން އެއިންނަވި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޕްރިމިއަރ ކަރަރުން السلطان محمد فريد الاوّل އެވެ. ރަދުންގެ ކަނޑުފުރާތުގައި އެއިންނަވި، އެޗް.އެމް.އެސް. ކާރޖެންޓް ކާރޯސަނަށެވެ. ރަދުންގެ ކަނޑުފުރާތުން ކަނޑައެޅި އެރުވުނު ރަދުންގެ کاتب السّر الاستاذ عدنان حسين އެވެ. ރަދުންގެ ވަގުތީ ފުރުމުގައި ކޮމިޝަނަރު މަސައްކަތް ކުރެއްވި الفاضل ابراهيم حليم (ބޮޑު علي ބޭބޭގެ ދެކުދިން) އެވެ. ފަސް ފިރިދައި ހަމަޖެހިފައި ދަރުމަވެރިން ކަނޑައަޅާ ކަލޭގެފާނު ފުރާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދަރިކަލުން ފުރައްގަހުގައި އެބޭފުޅުން ކަލޭގެފާނު ދަރުމަ. އެގޮތް ދިރާސާ ކުރުވެވި، ދިވެހިރާއްޖެއަށް ފިލާވެ ކޮމިޝަނަށް ވަރަށްގިނަ. ގަދު ސަރުކާރު ކުރިއަރާ "ދިނާއި تخت އަދި ހުރިހާ حرمة އަދާކުރުން" ގެ ބަދަލުގައި، ދިނާ ފުރިހަމަ ބަދަލުކުރުވި، ދިވެހިރާއްޖެ ދުވަހަކީ ހަމަ جمهورية އަދަދު ބަދަލުވާ ގެދާނެވެ.

މަނަވަރުތަކުގެތެރެއިން އަދި މަނަވަރެކެވެ. خاصّ މަނަވަރެކެވެ. ހެލިކޮޕްޓަރު ހިފައިގެން ދަތުރުކުރާ މަނަވަރެކެވެ.

އެޗް.އެމް.އެސް. ބުލްވާކް މާލެއައީ، 21 ޖުލައި 1960 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު ހެނދުނު 9 ޖެހިއިރުއެވެ. މާލޭބަނދަރުގައި 3 ގަޑިއެއްހާއިރު ހޭދަކުރުމަށްފަހު، މަނަވަރުފުރީ 12 ޖެހިއިރުއެވެ. އެމަނަވަރުން ޔޫކޭސަފީރު ޖެވިލްސަން ވަޑައިގަތެވެ. އޭނާ މާލެވަޑައިގަތުމާ ދުވަސްކޮޅެއް ފަހުންނެވެ. ހަމައެމަނަވަރުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވެރިރަސްކަލަނގެ السلطان محمد فريد الاوّل ވެސް، ބޫސްޓާގަނަން ސިލްވަރސޯލް ވަޑައިގަތެވެ.

އިނގިރޭސި ސަފީރު
ރާއްޖޭގައި ހުންނެވުމަށް މާލެވަޑައިގަތުން

އަޅުގަނޑުމެން ދިވެހިންގެތާރީހު ތެރިވެގެން ބަޔަކުވެރިސަރުކާރު ދިރާސާކުރެވުނު، މިސްޓަރ އާރިންގެ މަސްޖީ ހިތްހުރިވަޑައިގަތުމާއި ދިވެހިރާއްޖޭއަށް ފުރަތަމަވަޑައިގަތް ބޭރުގެއަރުމާގެ ސަފީރަކުމަކުއެވެ. ޖޭވީ އެއަށްފަހު، ރާއްޖޭގައި ހުންނެވުމަށް އިނގިރޭސި ސަފީރަކު ނުވަތަ ހައިކޮމިޝަނަރު ވަޑައިގެން ނުގެންނެވެ. އިނގިރޭސިވިލާތުން ރާއްޖެއަށް ކަނޑައަޅުއްވާ ބޭފުޅަކު ހުންނަވާނީ، ސިލޯނުގައެވެ.

ޔޫ.ކޭ. ސަފީރު މިސްޓަރ ޖޭވީ ރާއްޖޭގައި ހުންނެވުމަށް ރަސްމީގޮތުން މާލެވަޑައިގަތީ، 8 އޮކްޓޯބަރު 1960 ވީ ހޯނިހިރުދުވަހު 10 ޖެހިއިރު މާލެއައި އެޗް.އެމް.އެސް. ސްކާބަރޯ މަނަވަރުންނެވެ. މާލެއިން ފުރާވަޑައިގަތީ 2 މަހާދުވަސްކޮޅެއް ފަހުންނެވެ. ޖޭވީ ފުރަތަމަ ވަޑައިގަތްފަހަރު ރަސްމީ ޒިޔާރަތެއް ސަރުކާރުން ދެއްވިއެވެ. ދެވަނަފަހަރު ވަޑައިގަތް މިވަޑައިގަތުމާގެ ގުޅުމެއްވެސް ރަސްމީ ބައްދަލުކުރެއްވުމެއް ހިނގައެވެ.

ދިވެހިސަރުކާރުގެ އެކިއެކި ކަންކަން ހިނގާގޮތް ދިރާސާކުރުމުގައި ސަރުކާރަކަން ”ޔޫ.ކޭ. ސަފީރު މިސްޓަރ ޖޭވީ ރާއްޖޭގައި ހުންނެވުމަށް ރަސްމީގޮތުން މާލެވަޑައިގަތުން“ އަޅުއްވައިއްވާ ބައްދަލުކުރުއްވާ ދާއިރާއިން ފައިދާ، ތިރީގައި މިދަންނަވާ އިބާރާތުންނެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގައި ބޭރުقوم އެއްގެ ފުރާވުން ހުންނަވާ ފުރަތަމަ سفير ކަމުނުވާ ޔޫ.ކޭގެ ފުރަތަމަ

1-160

ކީރިތިމަހާރަދުން އެޗް.އެމް.އެސް. ބުލްވޯރކްގައި
ރަދުންގެދަތުރުފުޅުގައި އެތިއްބެވީ މަނަވަރުގެ ދެއޮފިސަރުންނެވެ. ބަރާދީރުނާ އެންމެކައިރިއަށް މިހުންނެވީ ޢޫވީއެވެ.

ދިވެހި سفیر މިސްޓަރ އާރމިންގމަންޑޭލީ، رسمی ގޮތުން سفیر ކަމުގެ މަސައްކަތް ފެށުމުގައި ރާއްޖޭގައި ހުންނެވުމަށްޓަކައި ١٦/٤/١٣٨٠هـ - ٨/١٠/١٩٦٠م އަދު މާލެވަޑައިގެންފިއެވެ. އެމަނިކުފާނުގެ އަރިހުގައި ސިލޯނުގައި ހުންނަވާ ޔޫ.ކޭ. سفیر އޮފީހުގެ 1 ވަނަ سکرٹری މިސްޓަރ މޫސްވޮސް ވަޑައިގަތެވެ.

މިސްޓަރ ޑޭލީ މާލެވަޑައިގަތީ އިރަކަންދުވަހު މާލެއަށް ކޭކުއެ އެޗް.އެމް.އެސް. “ސްކާރބަރޯ” ކިޔާ މަނަވަރަކުންނެވެ. މަނަވަރުއަޅި އައްޖެއޮޑުންނެވެ. ބަނދަރަށް ޖެހީ 10 ޖެހިއިރުއެވެ.

މިސްޓަރ ޑޭލީ، މިސްޓަރ މޫސް، އަދި މަނަވަރުގެ ކެޕްޓަން ފާލަމަށްވަޑައިގަތީ 11 ޖެހިއިރުއެވެ. އެންމެފުރަތަމަ ވަޑައިގަތީ ޕްރައިމްމިނިސްޓަރުގެ އަރިހަށެވެ.

رسمیات - މުލީއާގޭގައި

މުލީއާގޭގައިއޮތް ރަދުންގެ ފައިވާނަށްވުރެ ޖެހެންދެވޭ ބޮޑުސަލާމުގައި ޙިއްސާވީ السلطان محمد فريد الاوّل ޕްރައިމިނިސްޓަރުންނާއި ص.س. الفاضل احمد زکی އެވެ. ص.س. الفاضل فاروق اسمعیل އާއި މާބޭރު ރިޔާސީކޮން السّید ابراهیم حلیم އާއި کاتب السّر الاستاذ عدنان حسین އެވެ. ދެން ކުރީން بیان ކުރެއްވުން 3 مهمان ނިކުނެވެ.

حال ކޮށްގެ ވާހަކައިން މިސްޓަރ ޑޭލީ އެއްސަވާލަން ފެށު ދެން سوال ކުރެއްވީ ރަދުން އެޗް.އެމް.އެސް ބޮޑުވާރީއަށް އިން ކުރެއްވީ ދަރުމަވަންތަ ކުރުގެވާހަކައެވެ. ޖަވާބުގައި ރަދުން އިޖާބަ دولة އަށް شکر އަދާކުރައްވައި حال ކޮށްދެއްވާ ވާހަކަވެސް ވިދާޅުވިއެވެ. ރަދުންގެވާހަކަފުޅު ނިންމަވާލައްވާ އަދި مهمان ނަށްދެއްވި ބޮޑުއަޅާއި ގުޅުވަމުން ބަލަހައްޓަވާ ރަދުންގެ ކުރުކޮޅު ދެއްވާވާހަކަވެސް ވިދާޅުވެވުނެވެ.

އަތިރިމާފަންނުގައި

مهمان ނަށް ދެންވަޑައިގަތީ އަތިރިމާފަންނު ގެއަށެވެ. އެތަނުން ބައްދަލުކުރެއްވީ وزیرالاعظم ގެ ބަދަލުގައި ހުންނަވާ ص.س. الفاضل ابراهیم رشید އެވެ. އެބައްދަލުގައި މިސްޓަރ ޑޭލީ ދެވަނަފަހަރު މިމަޤާމުގައި މަސައްކަތްކުރުމަށް ވިދާޅުވިއެވެ. އަދި މިސްޓަރ ޑޭލީގެ ކާމިޔާބީގައި خاصّ ބާރުއަޅުއްވައި ވިދާޅުވިއެވެ. ހުވާފަތައި މަޖިލީހާއި ދިރިހުރި ކަމުތަކާ ގުޅިގެން އެއްބާރުލުން ވަރަށް ގާއިމު مستقبل އެއްގައި ގާއިމުވެގެން ދާނެކަމަށް ހުރިހާ ކަމެއްގައި ފުރިހަމަ ކަމާއި ހުރިހާއެއް ދިރިހުރިކަން ވާނެއެވެ.

އަދި އެކަމަކީ ވަރަށް تاريخي ކަމެއްކަމުން އެމަން ބައްދަލުކުރެއްވުމަށް ވަޑައިގަތުމުން، ޕާޓީ އެދިވަޑައިގަތެވެ. ص. س. الفاضل ابراهيم رشيد އެކަން شكر ވެރިކަމާއިއެކު قبول ފުޅުކުރެއްވިއެވެ.

މާލެބެއްލެވުން

އަމީރާ ތަންތަނުގެއިން مهانން ވަޑައިގަތީ ސަރުކާރުގެ ކާރުތަކުގައި މާލެ ބައްލަވައިލެއްވުމަށެވެ. އަރިހުގައި ص. س. الفاضل فاروق اسمعيل ވަޑައިގަތެވެ.

نادي ممبرންގެ ޕާޓީއެއް

مهانންނަށް ބޭއްވި އަހުލުވެރިކަމުގެ ފާޅުކަމާ އެއްކަމަކީ، نادي التمدن ގެ ممبرންގެ ފަރާތުން ޔޫ.އޭ سفيرއަށް ބޭއްވުނު ސަލާމީ ޕާޓީއެކެވެ.

ޕާޓީ ފެށުނީ ހަވީރު އަށްޖެހީ 3 ޖެހިއިރު نادي التمدن ގައެވެ. ޕާޓީގައި ވާހަކަފުޅު ދެއްކެވުމުގެ ގޮތުން ފުރަތަމަ ވާހަކަދެއްކެވީ ص. س. الفاضل ابراهيم شهابއެވެ. އެމަނިކުފާނުގެ ވާހަކަފުޅު ގެންދިޔީ އިސްލާމީ دولة ތަކާއި ދިވެހި دولة އާއި ދެމެދުގައި سياسي ގުޅުން ހަމަޖެހުމުގެ މުހިއްމުކަމެވެ.

ދެން ވާހަކަފުޅުދެއްކެވީ ص. س. الفاضل احمد زكي އެވެ. އެކަލޭގެ ވާހަކަފުޅުގެ ގޮތުގައި އިސްލާމީ ބަޔާންކުރެވުނެވެ.

ޕާޓީނިމުނީ ސިޔާސީގޮތުގައި ނިމުމުގައި ޔޫ.އޭ. ސަފާރަތުގެ އެމްބެސީގެ 1 ވަނަ سكرتري މިސްޓަރ ދެންނެވި މަނަވަރުގެ ކެޕްޓަނުގެ ވާހަކަފުޅު ދެއްކެވުމުން ނިމުނެވެ.

ޕާޓީނިމުމުން ހުރިހާ ބޭފުޅުން ވަޑައިގަތީ رسمي ބޯޓުތަކުގައި ކަނޑުމަތިން މަނަވަރަށް ބޭއްވުމަށް ބޭނުންކުރެވިއެވެ.

މަނަވަރު ޕާޓީއެއް

9 ޑިސެމްބަރު 1960 م ވާ 7.15 ގައި "ސޯހާބަތު"ގައި މާލޭގެ 8 ބޭފުޅަކަށް ޕާޓީއެއް ބޭއްވުނެވެ. މި ޕާޓީއަށް މާލެއިން ވަޑައިގަތީ صاحب السعادة الفاضل ابراهيم رشيد، الاستاذ ابراهيم شهاب، الفاضل فاروق اسمعيل، الاستاذ عدنان حسين، الفاضل عبد المجيد ماهر، الفاضل آدم نصير މަނިކު، النبيلة امينة محمد امين، الفاضلة حبيبة ابراهيم حبيب އެވެ.

ފުޓްބޯޅަ މެޗެއް

مهمان ންގެ ޓީމަކާއި މާލޭގެ ޓީމަކާއި ދެމެދު ހަމަ މިއަދު ހަވީރު 4.30 ގައި رسمى ބޯޅަދަނޑުގައި އެކުވެރިކަމުގެ ފުޓްބޯޅަމެޗެއް ކުޅެވުނެވެ. މާލޭގެ ޓީމުގެ ކެޕްޓަނަކީ المحترم حسن محمّد އެވެ. މަނަވަރުޓީމުގެ ކެޕްޓަނަކީ މިސްޓަރ ބްރަންޓެއެވެ. މަނަވަރުގެ ޓީމު ކުރިއެރިއެވެ. އޭނާގެ ނަމަކީ މިސްޓަރ ޖޮނީއެވެ.

ރަގަރ މެޗެއް

9 އޮކްޓޫބަރުގެ ހަވީރު 4.30 ގައި މަނަވަރުގެ ޓީމާއި ދުމުދުގައި ރަގަރމެޗް رسمى ގޮތުގައި ކުޅެވުނެވެ. މިމެޗުބެލުމަށް އިރިސްދޮރީ ޖީޓްމިއަކާއިގެންނެވެ.

މަނަވަރު ފުރުން

ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުންނަ ޔޫ.ކޭ.ގެ ފުރަތަމަސަފީރު މިސްޓަރ އާރ.ބީ.ނެސްގަދޮކުރަށްޖެހި رسمى ދަތުރުން މާލެއަށް ވަޑައިގަތް މަނަވަރުފުރީ 10 އޮކްޓޫބަރު 7.00 ގައެވެ.

މިސްޓަރ ޖޭރި وقتى ދެމްން ހުންނަވާ ފިޔަވަޅުގަނެއެވެ. އޭނާގެ رسمى އެޑްމިރަލް ހުވާކުރައްވާ ހަމަޖެހުމާއި ޔޫ.ކޭ.ގެ ސަރުކާރުގެ ދަތުރުތަކުގައި ދޭންވާނެ ކަންކަމާއި ބެހޭގޮތުން ބަޔާންކުރެވުނެވެ. އެކި ހިސާބުތަކުން ހުވާކުރައްވާ ހަމަޖެހުމެވެ. އެކި އޭނާގެއާހިރުން އެއް އެކި سکرٹری އެއްވެސް ނުކުރައްވައެވެ.

ކަމާރިއްބަވައި، އިރްބާމާރުކަރުއްވިއެވެ.

ބޮޑުފިހާރަތަކާއި "އުމާ" ވެސް ހިސާބު "ފުރިހަމަ" ދަރުބާރުއެވެ. އަދިގަނޑު މިއިސްލާމް ކުރަނި، އިނގިރޭސިދަރުބާރުގެ، ދިވެހިދަރުބާރު ދެމެދުގެ ގުޅުމަށެވެ. އިނގިރޭސި ދަރުބާރުގެ އެތެރެއިރުގެ ވަޒީރު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުންނަވާ ބޮޑުގެ ފުރަތަމަސަފީރަށް، އިނގިރޭސި ދަރުބާރުގެ ސަފީރުއްކަމުގައި ދިވެހިދަރުބާރުން ގަބޫލުކުރައްވައިފިއެވެ. ސަފީރަކު ވަޒީރުންގެ ތެރެއިން މިދާއިރާއިއެވެ. އެއާއިރު ވަޒީރުގެ މަސައްކަތު މާލޭގެ ބަނދަރުގައި 10 ދުވަހު ތިއްބަވައިފިއެވެ. ވަޒީރުގެ 21 ބަޔަކު ސަފާރުގެ ބަނދަރުގައި މާލޭގެ ރަށްދުވަހު ސަފާރުގެ 21 ބަޔަކުރެވެ. މަސައްކަތުގެ ބަނދަރުގައި ބައިވެރިވި އަހަރުގެ ބޭރުފުށު، ސަފީރާއި މަސައްކަތުގެ ނުކުތުމަށް

މާލެއަށް ފައިބާވަޑައިގަތުމަށް ވަޑައިގަތީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޕިރިމިމަދާރުތަރުންގެ ފައިސްބުޅުދުރުމަށް އާދޭ! ރަދުނާ ބަލާދުކުރެއްވުމަށް ގަޔާވަހަތުވެ.

ތޫލާ ސަޢީދު ހުންނެވުމަށް ހަމަޖެއްސެވީ، މުޙިއްދީނާއެވެ. އޭނާ މުޅިދިވެހިރާއްޖޭގައިވެސް ހުރި އެންމެހުށިޔާރު، ބަލާލުމަށް އެންމެރީތި، މަސައްކަތުގެ ގޮތުން އެންމެފުރިހަމަ (ގަނޑުވަރުއްފަދަ) ގެއެވެ. (މިކަމާއިގުޅޭގޮތުން، ތާރީޚުދުވަސްވަރު (29 ނޮވެމްބަރ 1963 ގެ "ވިޔަފާރިމިއަދު" ގައި ހެންވޭރު މިރުބަހާރުގޭ މުހައްމަދު އިސްމާއިލް ދީދީ، "ދިވެހިދަރުއްޖޮން، އިނގިރޭސިންނަން ފެދުއްވާ އެހީއާ ކުރައްވާހަކަދު" ސުރުޚީއަކާން ލިޔުއްވި ލިޔުއްވުމުގެ 4 ވަނަ ނަމްބަރުގައި ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ: "4 - އިނގިރޭސީގެ ފުރަތަމަ ސަޢީދު އާދިޔާތަކުނެގުންތޯ މާލެއަށް، ބާރުއްބޭލި، ހަރުގައިހުރި އެންމެރީތި، އެންމެބޮޑު ގެ ކަމުގައިވާ މުޙީއްދީގެއެވެ. އަދުގަނޑުން އިދިފައިވާހަބަރުތަކާ، ދޮގުކަމުގައި ނުވަނީނަމަ އާންމުގެ ކައުމާއި، ހަލާކުމަންސާއި ތަރުޖަމާނުން، ފިހާރުސްނުފަދަ މިހުސްދުއްވި ސަރުކާރުނުންނެވެ. މިރޯނގައި އާންމުހުރި ދޮގުއަހަރުއްހައިދުވަހު އާންގެމައްސަރު ކިޔާހަރަދުއް ހިނގާނުބައިވެ. އަދުގަނޑުހުރިން ކުއްމަން އުކަނިވުޝް ދުވާފަރުކާ -/25 ރުފިޔާއަށްވުރެ މަދުއްސުވާނުއެވެ. އާންއަށް ބާޢަރުކަށްދަރާގާ ކުކުރިފައިގެން މުޙީއްގެއަށް ވަންނަލަން ފުސްނަސި، މަދުއްކުރުންނުވެ. މިހިސާބުގަކުރެއިދުހަރު މުޙީއްގެ ކުރިމިހިތަބޭފުން ހުއްދަވާށި، ކިޔާވަރުއްޙީއްވެ. ހަމަގައިމުވެސް ސިފާހުނުން އެވަރުގެއް މަހަކު -/2000 ރުފިޔާއަށްވުރެ މަދުއްކާނު ނުލިބޭނެއެވެ. އާގެފަހުން ދުނިޔެދާއި، އެމާނގައި އެހެރަ މަތީ ގެ ވަނީ އާންމުހުރިމާ އުޅުމަން ހަމަހާލުއްވާފައެވެ. މިހާރު ދުއަހަރަށްވުރެ ގިނަވެދާނެއެވެ. އެހެންވެއިރު އެ ގެއާ ދުނިޔެދާ ކުރި ހިޔާވަރުއްވާނެއެވެ؟" ——— މިމުޙީއްދީން ފަހުން ގެންނެވިނުމަށް ގަސްދުކުރެއްވިއެވެ.

އިނގިރޭސިސަޢީދު

މަސައްކަތާއިގެންދިޔަރިޔަން

ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުންނަވާ ބޭރުގައުމުއްގެ ފުރަތަމަ ސަފީރުއްގެ ގޮތުގައި ވަޑައިގަތް،

އިނގިރޭސި ސަފީރު މިސްޓަރ އާރިންގްޓަން ބެއިލީ، "އާދަރިގެ" ބޮޑުވެރިންނެވެ. އެއަށްފަހު މާލެއަށް ބަލައިގަތެވެ. އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ ވަކީލަކު އިއްތިފާޤު ހެދުމަށް ހާޒިރުކުރެވުނެވެ. އެކަމާ މާލެއަށް މިވެރިކަމުގައި، އަށްވާޖިބުވެގެން އިނގިރޭސީންގެ ފާޅުގައި ސަރުކާރުން ހުށަހަޅައި ރަނގަޅު "ކަތީބާ" ވިދާޅުވެގެންނެވެ. ކުރިއަށް ވެވުނީ ގެންނަވަންވީގޮތް ދަސްކުރައްވައިގެންނެވެ. ނަމަވެސް ނުލާ ދައުކަރުދާސް އެނގޭ ސަރުކާރަށް ހަމަހަމަކުރައްވާފައިވާކަމެވެ.

މިސްބަހަރ ގޮތް "އިނގިރޭސި" ވަޒީރަކާ ކޮންފަރަންސް "އެދުރުފަރާ" ހިލޭބަޔާކުރެވޭތޯ؟

މޭޖަރ ފިލިޕްސްއަކީ ހިލޭބަޔާންނެވެ. މޭޖަރ ފިލިޕްސްއަކީ، އިނގިރޭސިންގެ ސިފައިން ބަދަލުކުރާ، ރަށްތަކުގައި ތިބި އަސްކަރީ ކޮމާންޑަރުން ދުރުކޮށް ސަރުކާރާ ދެމެދު ބާރުގަދަ ބަޔަކު ބޭނުންކުރާ، އެއްވެސް މުވައްޒަފަކު އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ ޙައްޤުތަކަށް ޖަވާބުދާރީވާ، އެހެން އިނގިރޭސީން ދެކެވުނު ކުރަހާފައި ވެވުނުގޮތަށެވެ. އެކަން އެކުލެވުން ދެކޮށްލައި ދޫކޮށްލާފައިވާ ކޮމާންޑަރުން ހޯދައިދިނުމަށް ބައިވެރިކުރުމަށް ގާސިމް ފާރޫގު ވަނީ ދަނޑުވެރިކަމުގައެވެ.

މޭޖަރ ފިލިޕްސް އައީކޮންތާކު؟

އެއީ މިގެ 47 އަހަރުކުރިއެވެ. 29 ނޮވެމްބަރު 1956 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހެވެ. ދުވަހުބަދަލުވާ އިރުވާރު އާދި ދިރި (ފޮނުވާލާނެ ގަޑިއިރު ބާކީ) ސިލޯނުން މާލެއަށް ވަޑައިގަތްވަގުތެވެ. ކަނޑުތަކަށް މަހާއަސްކަރު އޮފީ. މީރާ އާއިމިޝަން ފާނާ އާދޭސްކުރައްވާކަށެވެ. ހިނދުކޮޅެއް ހަނދާންވީ ޑިވެލޮޕްމެންޓްގެ، ހިނދުނުން 6 ޖެހެނީއާއި ގަޑިއިރުން ބަޔަކަށްނޫނެވެ. ނަމަވެސް.... ކަންދިމާވީ ވަރަށްބޮޑުކަމެވެ. މަންދޫބުން އަދިވެ 3·30 ހިނގިވެހުމަށް މާލެއަށް ދިޔައީ ކަނޑުއެޅިފަހަރު ތަޢާރުފުކޮށް ދޫކުރަމުން ބޮޑުއުޅަނދު ކާރިސާގެ ތެރެއަށް ބަޔަކަށް ހިކުންވެދާނެއެވެ.

އެގޮތް 12 ގެއިން ފެށިގެން. އަސްއަރުވަހަވެ. ރަސްމީ 600 މާލެދުވުން ދަތުރުކުރަމުންދިޔަ އިނގިރޭސި މަނަވަރު އެކި. އެމް. އެސް. ޓްރިންކަޅާ ހިލޭ 3·30 ގައި ބަޔަކާއިރުވަން ވަނީއެވެ. ބޭނުންވާގޮތް ދުވަހަށްފަހު ކަނޑުއްބޮޑުވާނެކަން ނޭނގި ސިފައިންގެ ބޯޓުތައް، މަނަވަރު މާލޭގެ ބަނދަރަށް އައީ، އެގޮތް 9 ގޮނޑުދޮށެވެ. ބޭނުންވާގޮތް އަހަރެމެން ދާތަނަށް ސިފައިންގެ ބޯޓުތަކުން އެކަކު، (އިނގިރޭސި ހައިކޮމިޝަނަށް) އެބޭފުޅާ މޭޖަރ ފިލިޕްސްއެވެ. އެކަމާ ހަވާލުވިއިރު ދުރުރާސްތާގައި ބޮޑުބާރުގެ ދަށުން ފާހަގަކުރެވޭ ކަންތަކުގެ މައްސަލަ ހުށަހަޅައިދިނެވެ. ދިހަވަރަކަށް ސަލާމުވި އޭގެ ފަހުން، އެރަށް ހިނގާފައި ދަތުރު ކޮށް ބޮޑުވެރިޔާ އޮފީހުގެ ހިންގުމާއި ބޭފުޅަކު ސަރުކާރުން ކުރެވޭ

ދޫސިރިޔާނެވެ. ދުވަސްކޮޅެއްވީތަނާ އޭނާގެ ވަނަރައިގެން އެއްވެއިއްޔޮންނަނީ ތޯރަ-ސާވަރަ-ޖަނަރަ ވަރަކަށް އަހަރުގެ ކުޅަކުދިންނާއި އަދި ޖުވާނުންނަށް. އޭނާ އެކުދިންނަށް މުޅާވެސްބަޔާނިއެވެ. ހިތާވެސްދޭނީއެވެ. ބޭނުމަކީ ދިވެހިން އޭނާއާ އޮޅުވާލުމެވެ. ދިވެހިބަސް ދަސްކުރުމާއި، ދިވެހިންގެ ދިރިއުޅުމާއި އާދަކާދައާއި، މިޒާޖާއި، ވައްތަރުތަކު ދަސްކުރުމެވެ. ސަރުކާރާއި ރައްޔިތުންގެ ގުޅުމާއި، އެގުޅުމަކީ ކޮންކަހަލަ ގުޅުމެއްކަން ބަލައިގަތުމެވެ. އެހެން މާލެހަމަ ދުނިޔެކުރުމެވެ.

ސަރުކާރުން މޫދަރު ފިލިފުށް ބަރައްބަސްވި އަމިރުމާފަންނުގެއެވެ. އޭރު އޭ ދަރުލުމެގެ ޖަރުމަނުން ބައިޕީއްބަވާ ގެސްބަތުރަހުސްއެވެ. ދިހަވަރު ހިލާމާއިލު، ޙަމުމަޔަކީ އެބޮޑުފިބޮޑު ލުދިން އެއްކަރަންގަނޑު، ކުޅަމަޒުއާ، މަޖާގެ ދުނިޔެން ހިޔާފުރަތަމަ ހިޔާ ދޫނިބައް ކުދިވެރިންތަކުގެ ގަނޑުވަނި، އަމިއްލަ ފަންނުގެއެވެ. ސިޔާސީ ހިއްތުހާއްޖިކުރައްނަމަ އަދި ކުރަނިވަސް އޭރު ނުދަނަނަ ދިވެހިންނަށް މިކަނޑު ވަރަށް ހައިރާންކުރުވައިދިނެވެ. އާދަވެގެން ނުފެނުނު މުޅިން އާކަމަކަށްވާތީއެވެ. ނަމޫނާއެއްގެ ގޮތުން އިސްލާމްކަމުގެ “ދޫނިހިފާބޫ” ގެނަން އޭނާއަށް ދިވެހިންދިނީއެވެ.

ދިވެހިބަހުގެ ވަޒީރު، އެމް.ޕީ. މުހައްމަދު ޝާކިރު މަރުހޫމު ބުނާގޮތުގައި ދަރިކަލުން، ހިތާބޭ ގެއެއް ހައްދަވައިދެއްވާފައި އެއްކޮށް ދިވެހިދިރިއުޅުން ނުދަނުމަށްހުރެވެ. އޭނާ އޭނާގެ ދަރިކޮޅު މަޑުމަޑުގައިދެއްވާފައިވިއެވެ، ވަރަކަށް މީހުންޖަހައިސާރަކަހު އާދެ! އަހަރަމެން އެނގޭ ދުރާސްޖީއްސުކަރު އައްޔަރެއްޓެގެ ވާހަކަ ކަނޑޭގައި ބިމުގެ ވަރަށްބާރުސަރަހައްދު އިސްޓިރާލިޔާއަށް ދެއްވުމަށް އަދި ޖަހުން ވިއްކާލިފުމަށް ސިއްރު އެއްބަސްވުމާ އެއްބަސްވެއްޖެއެވެ. އެކަމަށް އިސްޓިރާލިޔާ ރާވި ހިލޭ ރާއްޖޭ މުދަލަކީ ދިވެހިބަހުގެ ޅަވެގޮތު ރަނގަޅުކަމަށްވެސް “ތޯރިވާ” ވޭއިގެތޯވެ. ނަމޫނާއެއްގެ ގޮތުން ވަގުތުއީ ގައިމޫހަމަ މާލޭނަރުވަހާ ނުވިއެވެ. ދިވެހިން މާބޮޑަށްވެސް ދިވެހި އަމިއްލަސްގަސްޖެހި ގައިދުރާ ފީބިއެވެ. ވަކިކަމު ހިތާއިހާރު ޓޮކަރު، ބޭނުން ކަމުގެ ތޮއް ހިދަހަރާއެވެ. (އިތުރު ތަފްސީލާއްކު މިވާހަކަ ފަހުން ލިޔާނެވާހަކަދަނީސަހަވެއެވެ.)

ދިވެހިސަރުކާރާއި، ސަރުކާރުގެ ވެރިންނާއި، ބޭރުވަޅަށް ތަހުގެ މަސްއަރާ ފިލިޕިންސްއަދި، ދޫނިސޫފުޖާސޫ ދިރާސާކުރާ، އެރޭސްގެ މާހިރެކެވެ. ފޮތްލިޔާ މިހެކެވެ. ނަމަވެސް ހޭގަތޮގައި އެއީ، ހާކަކަނޮތެވެ. އެހީ، ދިވެހިބަހުގެ ވަޒީރު މުދުވެރިކަން ހެދާ އަދި އަޅުގަނޑުގެ ބިމުގައި ހިތްގަނޑު ބުރުމާނޮއް ބޭފުޅުން ވަކިތިޖަރު ހެދާ އެގުޅުމަކަށް ހަރުދަނާ ޖާސޫސެކެވެ. ދޫނިސޫފުޖާސޫ ތަހުޔާލީއާ

ދޮން އިނގިރޭސިވަނައްގެ ސިފަ ދަށްކުރެވެން ދެއަހަރުއަށްވުރެ ހާއްޖަގޭގައިއުޅޭ، މާޒީގަ ފިޔަވަޅުތަށް ފުރައިގެން ދިޔައީއެވެ. ފުރަތަމަވެސް ސުލްޠާނާގެއް ނޫނީގެއެވެ.

ޑިސެމްބަރު 1956 ގައި މާލެއަށް ފިޔަވަޅުތަށް ފުރައިގެންދިޔައީ 2 އަހަރުގެ ފަހުން. 1959 ވަނައަހަރުގެ ޖަނަވަރީމަސްފުރުނު، އެމަހުގެ އެއްވަނަދުވަހު، ގަމުގައިހުރި ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ޖިހާޒަން ޚާއްޞަ އަންދާޒާއި، ދިވެހި ސަރުކާރާދެކޮޅު ހަރަކާތްތަކުން އައްޑޫގައި ބަޣާވާތްކުރި ހަރަކާތްތަކެއްގެ ސަބަބުން، މަޤާމް ހިނގައިދިޔުމާ އެއްކޮށް ހިނގައިދިޔަ އިނގިރޭސިވެރިންގެ ދިވެހި ސަރުކާރާ ދެކޮޅަށް ފިޔަވަޅުތަށް ފުރައިގެންދިޔައީއެވެ. މިދުވަސްވަރު އައްޑޫގައި ހިނގަމުންދިޔަ ދިޔަ ހަރަކާތްތަކުގެ ތަފްސީލުތަކެއް، މާޒީގަ ފިޔަވަޅުތަށް ފުރައިގެންދިޔައީއެވެ.

1 ޖަނަވަރީ 1959 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު ދިވެހިސަރުކާރާދެކޮޅު ހަރަކާތްތަކެއް އައްޑޫގައި ހިނގައިދެ، ގަމު މާރަނދޫގައިގެ އިމާރާތްގައި ހިނގަމުންދިޔަ ދިވެހިސަރުކާރުގެ ޖިހާޒަން އޮފީހުގައި 20 މުވައްޒަފުން ތިއްބެވެ. އެއީ، ހައްދުވެރިން ދިވެހިންނެވެ. އައްޑޫބޮޑުވެރިޔާ ފުރުސަތުދިނުމުން، އެންމެ ފުރަތަމަވެސް އަނދިރި، ގަމުގައިހުންނަ ދިވެހި ޖިހާޒަންއޮފީހުގެ މުވައްޒަފުން ތިބިކޮޅު އަޅުގަނޑުމެންގެ އޮފީސްބިމާއި ކޮޅުމަތިން، އެތިބި ހުރިހާ މީހުން ސަލާމަތުގައި ހިފަހައްޓައި އެވަގުތު ޖިހާޒަން އޮފީހަށް އައްޑޫބޮޑުވެރިޔާގެ ބަޔަކު ގެނައުމުން ފުރުޞަތު ހިފައިގެން ގޯސް ހާލަތުގައި ބައިވެރިވި ބަދަލުގައި އުފައްދާ އެތެރޭގައި ހުރި ނިޝާނެއް ފުރުޞަތު ކޮށްލިއެވެ. ވަރަށް ގިނަ ބަޔަކު ސަލާމަތުގައި ހިފަހައްޓަ ވަނީއެވެ. ވަރުގަދަ މަސައްކަތެއްކޮށް ފުރުޞަތު ދަތިކުރުމުގެ ސަބަބުން އޮފީސްތައް ހުސްކޮށްލާފައި ނުވެއެވެ. މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންގެ، ހަށިވަރު ވެރިޔާގެ احمد رشید އަޅީ، ދިވެހި ޖިހާޒަންއޮފީހުގެ سکرٹری އެވެ. މިހާރުވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ބޮޑުގައި މިހިރަސްއަރާ މާފަނުން ފެންފިޔަޒީގެ އުމަރު ޒާހިރަށް، އެއްޗިހިގައި އަރާފިއްބަވީ 1 ނަމްބަރު 4 ކޮޅުބަންގެބޮޑުއިން އެއްބާވާކަށެވެ. އަނެއްކޮޅުން ބާވާނަށް، ހެއްދަވާ ފުރުމަގެ މުހައްމަދު އިބްރާހިމާއި މާލޭ މުހައްމަދު މަނިކެވެ. (މާލޭ މުހައްމަދު މަނިކަށް، ދިވެހިންގެ ބޮޑުގައި ވަރަށްމަސްހޫރު ބާސްވެރިއަކަށްވެގެން ބާވާކަށެވެ. މާލޭ މުހައްމަދު މަނިކު، ފަހުން ދިވެހިންނަށް ބެލެނިވެރިވެވަޑައިގެން ޖެކްސަން މުހައްމަދު މަނިކުގެ ނަމުން ކަމުގައިވެސް ނަންނަވަމުވެއެވެ.) އަނެއްބާވާކަށް އެކުގެ ނަމުން ނަމަ މިދު ރަބަދުރުއަލީ ޖެވެ. ފަހުން ނަމަ އެއީ، މައްޗަންގެ ގެންގޮސް އަބަދުރުއަލީ ޖު މުހައްމަދުވެ. އާދަމަށް، މިހިސާބުން އެކު ޖެސްޓިސް ބަޔާ ކާފަވެގެ

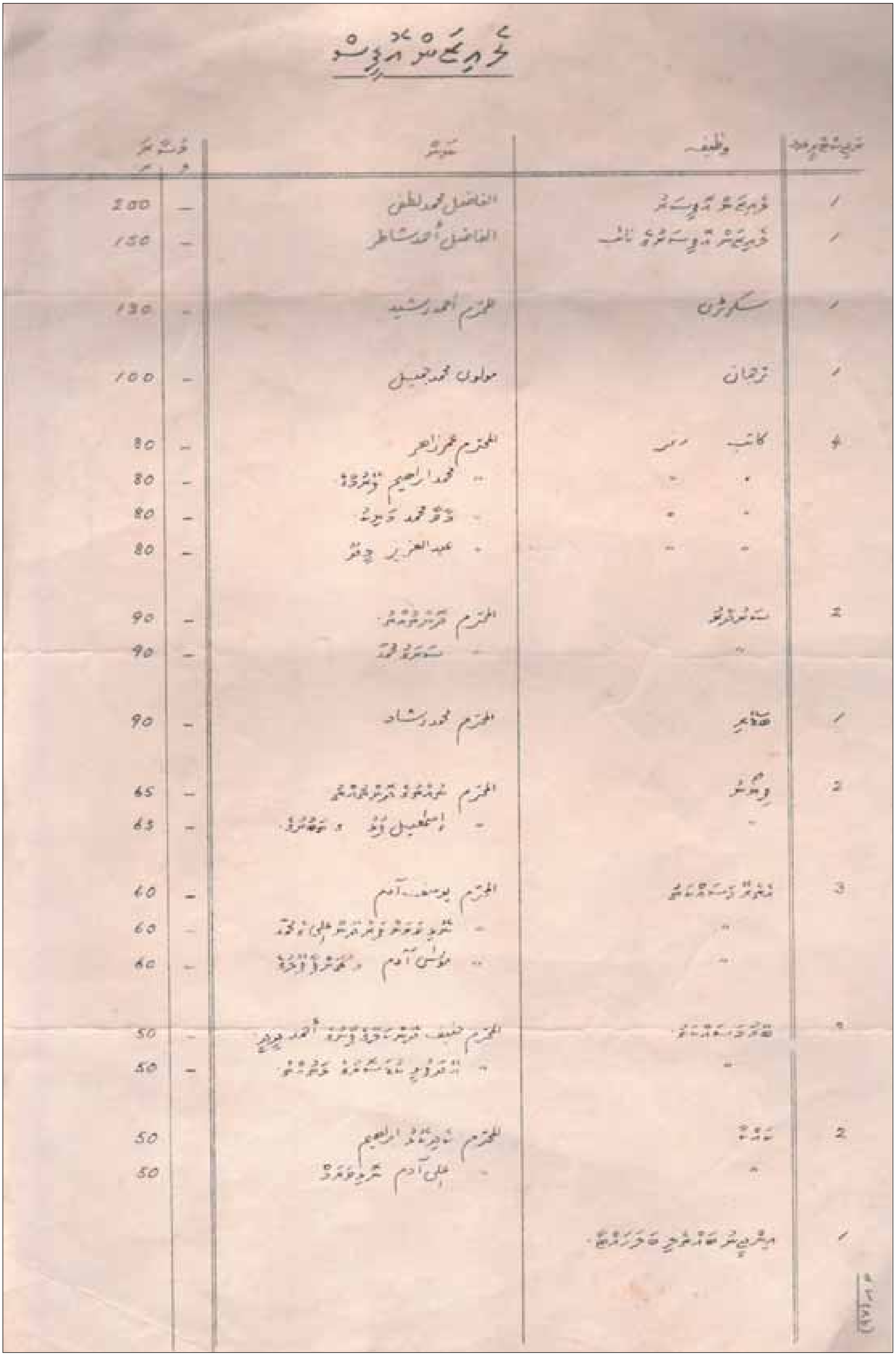

ޚާރިޖިއްޔާ އޮފީސް

[illegible]	وظيفه	ނަން	މުސާރަ	
1	ޚާރިޖިއްޔާ އޮފީސަރ	الفاضل محمد لطيف	—	200
1	ޚާރިޖިއްޔާ އޮފީސަރުގެ نائب	الفاضل احمد شاكر	—	150
1	سكرتري	المحترم احمد رشيد	—	130
1	ترجمان	مولوی محمد جميل	—	100
4	كاتب [illegible]	المحترم عمر زاهر	—	80
	" "	" محمد الرحيم [illegible]	—	80
	" "	" [illegible] محمد [illegible]	—	80
	" "	" عبدالعزيز [illegible]	—	80
2	[illegible]	المحترم [illegible]	—	90
	"	" [illegible] محمد	—	90
1	[illegible]	المحترم محمد رشاد	—	90
2	[illegible]	المحترم [illegible]	—	65
	"	" اسمعيل [illegible]	—	65
3	[illegible]	المحترم يوسف آدم	—	60
	"	" [illegible] علي [illegible]	—	60
	"	" موسى آدم [illegible]	—	60
2	[illegible]	المحترم حنيف [illegible] احمد [illegible]	—	50
	"	" [illegible]	—	50
2	[illegible]	المحترم [illegible] ابراهيم		50
	"	" علي آدم [illegible]		50
1	[illegible]			

ޤާޟީކަން ކުރައްވާފައެވެ. އަދި ރައްޔިތުންގެ މަޖްލިސްގެ ދ. އަތޮޅުގެ މެމްބަރުކަން ފަހުން އޭނާވަނީ ކުރައްވާފައެވެ. ދ. އަތޮޅަކީ އޭނާގެއަތޮޅެވެ. ދ. އަތޮޅު މީދޫއަކީ، އޭނާގެ އުފަންރަށެވެ. މުޙައްމަދު އަމީނުގެ ވެރިކަމުގައި، ރާއްޖެތެރިން ހޮވާލައިގެން ނެގޭ އިއްޒަތްތެރިންގެތެރޭގައި ހިމެނުން ދ. މީދޫ މުޙައްމަދު ކަލޭގެފާނު މި އަބްދުލްއަޒީޒު މުޙައްމަދުގެ ބައްޕައެވެ.

ހިތަދޫގައިހުރި އައްޑުއަތޮޅު އަތޮޅުވެރިޔާއި، ގަމުގައިހުރި ދިވެހިސަރުކާރުގެ ލިއެސަން އޮފީސް

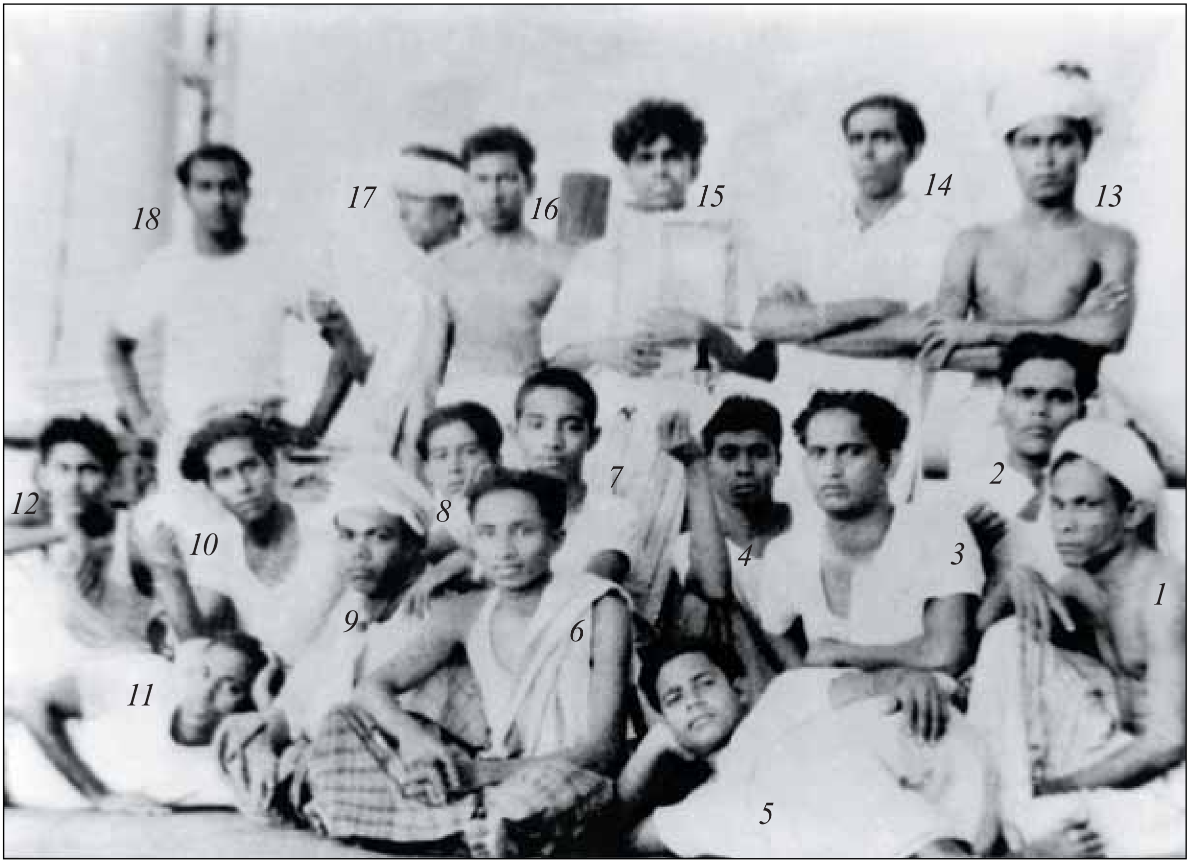

ފޮޓޯގައި މިތިއްބެވީ 1 ޖަނަވަރީ 1959 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު، ދިވެހިސަރުކާރާދެކޮޅަށް އައްޑުއަތޮޅުގައި ހިނގި ހަމަނުޖެހުމުގެ ލީޑަރުން، [illegible] ދިވެހިސަރުކާރުގެ [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]: 3. [illegible] [illegible] 5. عبدالعزيز محمد ދީދީ [illegible] [illegible] 6. [illegible] [illegible] عمرزاهر 7. [illegible] [illegible] علي حسين [illegible] [illegible] 9. [illegible] احمدرشيد 15. [illegible] [illegible] عبدالرحمن صدري 16. [illegible] [illegible] [illegible] 17. [illegible] ابراهيم މި 8 [illegible] [illegible].

18-14-13-12-11-10-8-4-2-1 މި 10 ނަމްބަރުގެތެރެއިން [illegible] [illegible]، [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ހަޖާކުރޮށްލައި ހަދާނެގޮތެއްހަދައި ނިންމާލިނަމަވެސް، އެދުވަސްވަރު ވަޒީފާއަދާކުރި މުވައްޒަފުންތަކެއް ތިއްބެވެ. އެރަށްޖެހުނު ގޮތަކަށް އުޅެމުންދިޔައީ އައްޑޫގައެވެ. ގަމުގައާއި އެހެންތަންތާނގައި ހިނގަމުންދިޔަ މަސައްކަތްތަކަށް ކުރާއަތުރުން ގެނައި (މައިގަނޑުގޮތެއްގައި) އިންޖީނާއާއި ޓްރާންސްޕޯޓްތަކާއި. އެއްޗެހިތަކާއި ސާމާނު. ތަކެތީގެ ހުރިހާ ޗާޓަރުތަކެއް. ތެޔޮއާއި ބޭނުންވާ ސާމާނާ ހަމަކުރުމަކީ ހިފަހައްޓަން ބޭނުންވާ ސާމާނެވެ.

އައްޑޫގެ މިބަޣާވާތްފުރުސަތާ ދާދިނަގުވަހުއްސުރެ. ފުވައްމުލަކުން އުމުރަށް އަރުވާލާފައި ހުރިހާ އާދަކައިގެ އިބްރާހިމް ހިލްމީ މިހުސްނާ، އަބްދުﷲ އަމީރުގެ އަންހެނުންނާއި އިސްވެރިކަމާ ކުރީގެ އެއްމީހެކެވެ. އެތަނުގެ ޢަލީމާހިރާކަމެވެ. ވާދަވެރިއަކަށް ވިޔަފާރީގެ (އިބްރާހިމް ހިލްމީއަށް، އާދައިގެ ބޮޑުފުށްއެންމެ. އަލިގެފު ކޮންވަރުސްކޫލިން ކިޔަވާފައި ކުރާގޮތުގެ ދަރަޖަވެރިކަން، އިބްރާހިމް ހިލްމީ ފުންވަރުގެ ބައްލިމު ދިވެހިން ކުރާޅެގެރަށާ ނުގެއްވެ. ދޫން ހުންނަވާނީ މުހައްމަދު އަލީންވެ. ދޮބުފުގެން އަލިގެގައި އެގެއްސިވާ އެއްދުވަސްވަރު އަށްގެވެ. މާލެވަރިޔަކަށް މާޅިނަދުވަހުއްސުރެވެއްސި ކިރުމަބިވު އެބަރުގެބެދެގެ މަސްއްކާއްޔާގަ ކަނބިޔަވެފައިވާ އިބްރާހިމް ހިލްމީ އަރުވާލާވުނެވެ. 15 އަހަރުވަރުން ބަޔަސްރަސްކަރު 15 އަހަރުގެ މުއްދަތަށްވެ. މަސްލަކުބައްލިބަރުމަސްތަރިއިން މި ނިޔާކަލޭ އެގުއްޖެ 21 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1361 - 28 މާރޗް 1943 ގޭ އާދިއްބަ ދޫވަހުއްވެ. މުއްދަތު ހަމަވެން 8 އަހަރުވީއިރާ އެކަމުން ސަލާމަތްވެ 1953 ވަނަ އަހަރުގެ ޖަނަވަރީ 1 ވަނަދުވަހު ދިވެހިރާއްޖެ ޖުމްހޫރިއްޔާއަކަށް ބަދަލުވުމާއެކު ސަރުކާރުން ދޫކޮށްލެވުނެވެ. އައްޑޫބޭފުޅުގެ ފޮރިއަކަށް ހިންނަވީ އަބްދުﷲ އަމީރު، އިބްރާހިމް ހިލްމީ މިގޮތަށްވެވުނެވެ. ދުވަހުމުކުރަކަށް އަރުވާލެއްވުމަށް ހުކުމްކުރެއްވިއެވެ. ނަމަވެސް، 39 އަހަރުވަރުން ބަޔަސްރަސްކަރު ސަރުކާރަށް ފުރިހަމައަށް މުއްދަތަށް ހިފިހިފައިގެން، އުމުރަށް އަރުވާލުމަށް، މަސްލަކުބައްލިބަރުމަސްތަރިއިން އެނގެވުނު 24 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1373 - 31 ޑިސެމްބަރު 1953 ގައި ބާރާގެފާނުދުވަހު ހަވީރު ކަރުދާހުން ނިޔާކަލާ ދުވެދުންވެ. މިއަހަރުގެކުރިޔާ، މުއްދަތު އަލިން ދިވެހިސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ދޮންކަލުގައި ބަޔަކުރާއްވާފައި ހިފަހައްޓަވާ އެރާއަށް ވިލާސްން ހުއްޓުވައިދެއްވުމަށް އިބްރާހިމް ހިލްމީ އިސްވެރި ހިފަހައްޓައިގެން، ބަރުއަނބު މަސްދަނު ސިޔާސީއަމަލުގައި މަރާލައިގަތުމުގައި ބަނދުކޮށްވެ.)

ކުރިންވެސް ދަންނަވައިދިޔަފަދައިން، ވައިޖެހޭގޭ އަހްމަދު ރަޝީދާ އުމަރު ޒާހިރާ، ދިއުސަން އޮފީހުގެ ދޮރުވައްޖަހުންނެވެ. މާލޭގައި އެދުވަސްވަރު ދުވަހުންދުވަހުގެ ދަތުރު ނުކުތުމެވެ. ހަވީރު "ވިއްސާރިވިއަދު" ނުކުންނަވަމުން ދިޔައިރު "ގަމިސް" ނުކުންނަވަމުން ދިޔައީ ހުއްޓުނުއެވެ. "ވިއްސާރިވިއަދު" ގެ އެޖެންޓަކީ، އާދަމް ނަސީރު މަނިކެވެ. އެދުވަސްވަރު މަސްކަރަމްދުވު އަރަން އާއްމުގެ ވަކީލަކީ، އަދި ސިފައިންގެވެރިއާގެ ނާއިބަކީ، މަސްކަރަމްދުވާލިއާގެ ވަކީލަކީ، އާދަމް ނަސީރު މަނިކެވެ. ވިއްސާރިވިއަދުގެ ސޮއިކުރީ ހާރިސްބެރީއަކީ، އަދި އެދުވަހު ދެގޮތްގަނޑަކީ (އާދަމް ނަސީރު މަނިކުގެ ދަރިކަލުން) މުހައްމަދު ޢާރިފު ނަސީރެވެ. މިދިޔުން އަޅުގަނޑު ޒިކުރާއިރު، (16 ރަޖަބު 1348 ވީ ބުދަދުވަހު ދުނިޔޭގެ އަލިކަން ދުށުވީ ގެއިގަތް) މުހައްމަދު ޢާރިފު ނަސީރު 85 އަހަރުގެ ދުވަސްވީ އުމުރުގައި، މާލޭގެ ހަމަބޮޑުމަގުމަތީގައި ބައިސްކަލުން ދުއްވާލައްވާފައި މިހިރަ އެޅުއްވަނީއެވެ. ޢާރިފު ނަސީރުގެ ކޮއްކޯ އަދި އާދަމް ނަސީރު މަނިކުގެ ދަރިކަލުން އުމަރު ޢާރިފު މިހުންނެވީ، މާލޭއަށް އާދަމްނަގޮތަށް ހިނގި ރޭސް ކުރުވިދާނެ ނުދިނުމުގެ ސަބަބުން އަޅުގަނޑުމެން ގަދުގައެވެ. ވައިޖެހޭގޭ އަހްމަދު ރަޝީދާއި، އުމަރު ޢާރިފު ގެންދެވީ، އަޅުގޭ ހަބަރުތައް ލިއުއްވައި މާލޭއަށް ފޮނުއްވާލަމުންނެވެ. ހޯދުއްވުނުތައް ދިއައީ، ވިއްސާރި މިއަދުގައި ޝާއިޢުކުރެވުނެވެ. އެދުވަހުގެ ބަޔާންތަކުންނެވެ ރިޕޯޓުގައި ވަރަށްބޮޑު ގިނައިން ހާއްސަވެގެން ދުނިޔެ ވާހަކަތަކުގެ "ހަދުމަގައި" ރަށުގައި ފާރަވެރިކަމާއި މާޖަރު ފިލިޕްސްއެވެ.

ހާ! މާޖަރު ފިލިޕްސްއެވެ! ސަރުކާރުގެ އަޅުގަނޑު އެދުކުރީން، ފޮނުއްވީ ހިލުމުގެ 29 ޖޫން 1959 ވީ ހޯމަދުވަހުގެ ނޫރުގައި ޝާއިޢުކުރެވުނެވެ. އެދުވަހުގެ ބަޔާންތަކުންނެވެ ރިޕޯޓުގައި މިހިރަނގޮތަށް، ނޫސްގެ ފޮނުވުމުގެ ނާކާމިޔާބު އިބިލީސްއެއްގެ ވަކިން ބޮއްސަވެއްގެއިން، ދިވެހިބަޔެއްވަރު ހަރުކާރުގެ ފަރާތުގައި "އެހެރަނގެން" އަރައިކަމަށްފަދަ އެރުނުބަޔަކުން، ދޫނިކުރާ ދިރާސާކުރުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު މާލެއިން، އިނގިރޭސި ހަރުކާރު ދީފައިވާ މާޖަރު ފިލިޕްސްއަށް، ކަމާބެހޭގޮތުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ އިނގިރޭސިން، ދިވެހިންނާއި ބެހޭގޮތުން ކަނޑައެޅި ހިސްޓަރީ ދިވެހިން ދެނެގަތުމަށް އެދިވަޑައިގެންފައިވެއެވެ. އަދި މުސްލިމުން ވެރިވެގެން ދިވެހިރާއްޖެ ދިރާސާކުރުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ލިބިވަޑައިގެންފައިވެއެވެ.

އަޙްމަދު ޒަކީއާއި އުމަރު ޢާރިފު ލިޔުއްވާފައިވޭ: 29 ޖޫން 1959

ހާ! މާޖަރު ފިލިޕްސްއެވެ! މިގޮތުގައި އަހަރެމެންގެ ކުރިން ދުނިޔޭގެ ތާރީޚުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ނަމުގައި

ދިވެހިރާއްޖެއަށް ޖިއޮޕޮލިޓިކަލީ ކަޅުދޫނުނުހެއްޔެވެ؟ އާއެކެވެ. ފަހަރާ އިނގިރޭސިއަށްވުރެއެވެ. އެދުވަހު ކަރާގެމައްޗަށް ދިވެހިންގެ ހިތްވަރުގައި އިސްތިޤުލާލާއި ހަމަޖެހުމުގެ ޝުޢޫރުތަކާއި އެދުރުނަގައިވެސް ކަމަށް ކަނޑަވަރެވެ. ނަމަވެސް އަންމައިގަނޑު މިދިޔަ އަހަރުތަކުގެ ތެރޭގައި ކަރާ ދިވެހިރައްޔިތުން ވެރިވެގެންދިޔައީ، ދިވެހިރާއްޖެއާއި ބިރިޓިޝްއާއި ދިވެހިރައްޔިތުންގެ ހިތްތަކުގައި ކަރާގެމައްޗަށް ނުރުހުމުގެ ބުރިވެރިކަމާ ނަފުރަތުގެ ޝުޢޫރުތަކެއް އުފެއްދުމަށް ފެނުނުއެވެ. ދިވެހިރާއްޖެ ދުނިޔޭގެ ކަރުދާސްގައުމުތަކެއް އެބައިމީހުންގެ ހިތްތަކުގައި ހުރި އުއްމީދު ހުއްޓުމަށް އިނގޭއެވެ.

ހާ! މާޒީގެ ހިތިހިތިފުސްއެވެ! މިއަހަރުގެ ޖަނަވަރީމަހުގެ ފުރަތަމަ ތާރީޚުން ފެށިގެން ދުވާލުގެ ތިންހަފްތާގައި އުފާވެރިކަމާއި ބާރުވެރިކަމުގެ ހަމަ މުސްކުޅިކަމާ ކަންތައްތަކެވެ. ޖަނަވަރީން 2 ވަނަދުވަހު އައްޑޫއަތޮޅު ގަމުގައި ހުންނަ އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ ޖުމްހޫރިއްޔާކޮޅުގައި، ދިވެހިސަރުކާރުގައި ދުވަހަކުވެސް އުޅުނު އަސްލުވެސް ބަޣާވާތްތެރިއަކަށް، ދިވެހިރާއްޖެއާއި ވަކިވެގެން އަޑުން ގައުމުގެ ޤާނޫނުތަކުގައި އިޢުލާނުކުރިއެވެ ހަމަ ކަމެވެ.

އެދުވަހު ކަންތައްތަކާއި ވާހަކައެއް އަޑުއިވުނު އަހަރެމެންގެ ކަންތައްތަކާއި ވާހަކަވެއެވެ. ދިވެހިދައުލަތުގެ އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ ކަންތައްތަކުގައި ކަންބޮޑުވާ ވައުދު ހަމަގައިމުވެސް އެކަކު ކަމެއްބޭނު ކޮށްކަމަށްހެއްޔެވެ؟ "..... އަހަރެމެން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދާއިމީއިއްތިޙާދު ނޫނީހުރަސް ވައުދުވެއެވެ. އެކަމުގެ އަސާސީން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދާއިމީއިއްތިޙާދުގެ ތެރެއަކަށް އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ ކަނޑުގަނޑުވާނެއެވެ. ނަމަވެސް އަހަރެމެން މިތިބީ ވަރަށްގިނަ ވަރަށް ބޮޑު ކަމެއް އެދިގެން ވަކިވެގެން ހުރިހާ ގޮތަކުންވެސް. އެފަދަ ވަކިވެގެން އެކަށީގެންވާ އަމިއްލަ ތަރައްޤީއަކަށް ދިރިއުޅުމަކާއި އެންމެހައި ހަމައެކަނި ބޮޑުވެ ހިފުން" ބޭނުންފުޅުން ކަލޭ އެބަހުރިހެއްޔެވެ؟

އަހުރެމެންގެ ފަސްގަނޑުގެ ބައިތިބުން، ސަރުކާރާއި އެކުއެކުން މަރުކަޒަށް، ފެށިއެވުމުގެ ކާމިޔާބު ޙުކޫމަތުގެ ރައްޔިތުންނަށް އެބައިހުރިހާ އަނބުރާލިބުނު عبدالله عفيف އަށް ވިސްނައިދިނުމަށް ހަމަ ކަމެވެ. "މިކަންކަމުގައި" ތިމަންނާގެ "ވެވުނުއެއްބަސް ކަމެއް އެހިއްވުނު" ކަމުގެ ތަޙުޤީޤުކުރެވިފައި ހަމަ ކަންތައްތަކެއްހެއްޔެވެ؟ އާނއެކެވެ! އަހަރެމެން ގަމުގައި އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ ފަސްގަނޑުން ހަދައިދިން ގަނޑުމަތިން ބޭސްކޮށްގެން ބޭރުކުރާ ބޮޑުހަރުދަނާގެ މަސައްކަތް ފަހިކޮށްދިނުމަށް ދަތިކަމެއް، ދިވެހިދައުލަތުގެ ޖުމްހޫރިއްޔާ ބަލާ، އަހުރެމެން ހިތްހަމަޖެހުމުގެ ހިނގާ ވިސްނުންތަކެއް

ފުރާނަގަނޑައި ފުރަތަމަ ސިކުނޑިއަޔާ، ހަމަހަމަކަމުގެ ސިކުނޑިނޫންހެއްތޯ؟...

އާނއެކެވެ! ތިމާގެ ސިކުނޑިއަށް ފެންނަގޮތަކަށް، އެންމެމުހިއްމު ގޮތުގައި ހިތްކުރާހެންނެވެސް، ކަލޭގެކުޅުދުންތެރިކަމުން މުދުނިޔެއަށްމިގައި ފޮނުވި ބައެކެވެ. އެހެނަސް މިތަންގެމީހުންގައި ހިމެނޭ އެކަކު ވިހެއްދިކުރުމުގެމަގުގައި އަހަރެއްގެތެރޭ ގަދުގައި އެކުން އިނގިރޭސިވިލާތުގެ ޝޭކް ސްޕިއަރގެ ނަމުން ނަންފުޅުން ކަލޭނޫންހެއްދޯ؟..... (ހުވަދުއަތޮޅު ވާދޫ ގައްދޫގެ އަހުމަދު ޙަލީމުގެ ފުރާތުން މައުލޫމާތުދިންފައިވާގޮތުގެމަތިން) އަހަރުއަތޮޅުގެ މަސްއަލަ ތދ. މަޖީދިއްޔާ ހިނގައްޖެއްޔާ ދެންވާނީގޮތްވެސް ކަލޭ ތިއަށަހި ކަނޑައަޅައިގެން ނޫންހެއްދޯ. "އާދެން އަހަރެމެން އުދުހުމެއްވިއްޔޯ. ދެން އިނގިރޭސިން، މާލެއާއި ދިވެހިން، މާލޭގައިތިއްބާވ ވަޒީރުންތަށް ގެންގޮސް އަޅާލާނީ ސިންގަޕޫރަށްތޯ.... ދެން ފުރިހަލާއިގެ ބަޔަކުގެންދެވޭނީ ކޮބައިތޯވެރިންނޫނަ؟" ބޮނިއަރު، ކަލޭގެކުރަމުގައި ތަފުދިރު ހިލަހިލާހުރިކަމުވެސް ހަނދާންނުން ކުރިގެންދިޔަކަމު، އިންތިޒާރުދަރަޖައިގެ ދުރަކަމުކަލެވެ.

"މިވަގުތު، މަސްލަހަތު އެންމުބެޖެ" ލިޔެކަންއޮޑީހުގެ މުވައްޖަފުން ހުވަދުއަރުގެންގެސް ބައިބައިބެންކަމުގައި ކަފާއަރުފިނިގެން އަތޮޅުގެކައިރިގައި ޝާހުފާވުކަރުދަފަހުވެސް، އޮތްނިގައި އަހަރުމެން ތިބޭތުންނޫންހެއްދޯ؟ އޮވަގުތު ހިތްދަފާރުން އަތޮޅުގެ މުވައްޖަފުންދަކާ އައިސްފަހާވާ ރުޅިއާ އަތޮޅުގެ މުވައްޖަފުންގެ ފޮނިބަނދުމަރުކާ އަންނައަރުނަށް ހަދާލިގެތޮ އެންމުބެޖެހަށް ދަންނަވާފަ ވަޒީރުކުރިފާސް އެކަލާފަވެސް ހަމަތިދާއިދެވެ. އެހެރީމާ މަންޖެހިއަށް ތިމާސިލްވެގެންދިޔައީވެސް ހަމަ ކަލޭގެ ލިޔެކިޔުމުގަ ނޫންހެއްދޯ؟.........

ހޫ! ޝޭކް ސްޕިއަރެވެ. ގަދުގައިހުންނަ އާރު.އޭ.އެމްގެ ޕްރެސިޑެންޓަށް އަލާއިލި ފަހަރެއްފަހަރު ފޮނުވުމުގަބެހެލައި ގެންދާ ކޮންމެދިނުގައިސްބީއެއް، ފުރިވުމެއްސުރި ކަލާ، އަދިފުގައިމަށް ގެންގުންދިންލާފަސް ހައިރާންވާވަރުގެކަލާކަލެވެ.......

ޝޭކް ސްޕިއަރގެ "މަދަރަސާއިން" ދެފުޅުންލިބުނަ "ހަކީމް" ކުރައްވާއިގެން ވެރިއަރުގެމް އިނގިރޭސި ސަފީރު ޖޭމް، އޭނާގެ ރަސްމީވަޒީފާއިގަނޑުގެން ކުރިއަރުވާވަރެއްގަނޑުވަނީއެވެ. އިނގިރޭސި ބަސްނާއި- ނޫނިމީ، ހަމައިނގާއި-ނުހަމައިން، ދިވެހިންގެ "އޮތެލޯއަރު" ފިޔަވަދެކަރުވަރު، ފިޔަވަޖެހުމް

އަޅުއްވަމުންނެވެ. ޖެހިލުމެއް - ބަލާލުމެއްނެތިއެވެ. އެކަމަކު، ދިވެހިންނާ ދިވެހިގައުމުދެކެ “ވަރަށްލޯބިފުޅުވާ” ބޭފުޅެއްގެ ސޫރައިގައެވެ. ބޭރުފުށުންނެވެ.

އިނގިރޭސިންގެ ބޮޑުގެ އެންމެބޮޑު ހިރުމަކަން ވެފައިއޮތީ، މިސްޓަރމަދަރު، އާރުއްބާރުއްނުމް މިކުޑަކަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޭފުޅަކު، އިނގިރޭސިންނާއިމެދު ހަމަޖެހިގައި މިގޮތުންގޮތުއްވާ ދުކުވިރިކަމަކާ ހަރުކަލިހިރަކަށްދާތީ. ފުރަތަމަ އިނގިރޭސިން ހިލޭ، ދިވެހިންނަށް ހިތްވަރުދީ އެހީވާ ބަދަލުގައިވެސް ވަކިކަމަކަށް ހަމަތަކަށްދާތީ. އެހެންނަމަވެސް އެކަމަށް ވަރުގަދަ ބާރުހުރި އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ ދައުލަތުގެކަމަކަށް މިހާތަނަށް ދުރުކޮށް ހަމަކަށްދާއިރު ހަމަކަށްދިޔައީ. އެމީހުން ވަރަށްބޮޑަށް މިކަމަށް ފުރަތަމައި، ބޭރުބޮޑުމުން އެހީ ސާބިތުވި، ދިވެހިންނަށް އެހީވެ ހިތްވަރުދީ ބޮޑު އަރުވަން ނުވާކަމަށެވެ. މިސާބަބަށްބަލާކަމުގައި ދެން އިނގިރޭސި ސަރުކާރުން މަސައްކަތްކުރި، މާލޭގައި ހިނގަމުންދިޔަ އިސްލާހީ ނާސިހުގެ ސަރުކާރު ބަދަލުކުރުމަށެވެ. އަހަރެމެން އިނގިރޭސިން ކުރަމުންދާ ބޮޑުހަރަކާތް މަސައްކަތް ބާކީކުރުވިފައި، މިހާރު މިއައީ ނާސިހުގެ ސަރުކާރު ބަދަލުކުރަން، އިނގިރޭސިން ބޮޑުކޮށްގެން އަރަތަކުން ސަރުކާރުގެ ދެކެވުނު ވާހަކައެވެ. އިނގިރޭސި ސަރުކާރުގެ އެންމެބޮޑު މަސައްކަތަކީ މިކަމެވެ. ނަމަވެސް........

——— އިސްލާހީ އިސްލާމީ ވިޔަފާރި ބޭރު ކުންފުނިތަކަށް ހުޅުވާލެވުނީ، (ކުރިންވެސް އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިދިން ފަދައިން) މިކަމާ މުއްދަތު، ފަހުން އިސްލާހީ ނާސިރަށް އެކަކުގެން ނުވާނެ ތަރިކަކަށް ދިމާކުރެވިފައެވެ. އާޚިރުވަގުތުގައި ދަންނަވާލަން ކުރިންވެސް ދަންނަވާ ފަދައިން ނުނުކާއެވެ.

ހަމަގޮތުގައިވެސް އިނގިރޭސިންގެ ރައްޔިތުން ފަހުބައިގެ ތަރުކާތަކަށް ނުނުވެ. މިކަމަކީ ވަރަށްބަދަލު ބޭނުވެސް އެހީގެ ނަސީހަތް، މިކަމުގެ ތެރޭގައި ހަމައެކަމަށް ގޮތަކަށް އަޅުއްވު ޖިންބުލުކަ މާލޭވަށް އެކަކުގެ މަސައްކަތެވެ. ނާސިރުގެ ވިރާކުރުގައި وزير الاعظم ގެ ނަމުގައި ވަޒީރުއްތަދުބީރު ވެރިކަމުގައި ނާއިބު ކަމުގައި ވަޒީރުއްތަދުބީރު ކަމަށް ކުރެއްވި . ކަރުނާތަކާ އިސްލާހީ ރަސްމީ. މަހާކަމުތަކާ ހުރިހާކަމެއް ތާއީދުކުރެއްވި ސިފައިންގެ ސަރުކާރުގައި ގަނޑުގައި ސަރުކާރުން ސަރުކާރަކީ ކުރިއަށްދާ (ކުރިން ނަމަކާއި ފަހުން) ދެ. ހެކިވެރި އަސްލުގައި ސަރުކާރުގެ މުސްތަޤިއްލެވެ. ވަޒީރުގެ މަޖިލީހުގެ ސަލާމަތީ ޖެހިލުމުގެ ފުރަތަމަ ސަލާމަތީ ޖެހިލުން ވަރަށްގިނަފަރާތް ކުރެއްވި ރަށްތަކުގެ ޖަހިކުރި ނަމުން މަސްލަހަތް ހުރިއިރު ބާރުވެރިކަމާ މުރާލަމަކު ޖަހިކުރެވެ. އެކު

އަޅުގަނޑަކީ، އެބޭފުޅުން (ރަޝީދާއި - ޒާހިރު) ވިދާޅުވާ ގޮތަކަށް މިފަދަވާހަކަތަކެއްލިޔަންއުޅުން ކާމިޔާބީއެވެ. މިވާހަކަ ލިޔަންފެށުން އަޅުގަނޑުގެ ހަނދާނުގައި މިއުޅޭ ވާހަކަތައް ރަޝީދު އަރިހުގައި ދަންނަވާފެށުނީމެވެ. އޭނާ ވިދާޅުވީ އާނއެކޭއެވެ. ކަންހިނގީ ހަމަމިގޮތަށް ކަމުގައެވެ.

މިކަމާގުޅޭ އަދިވެސް އިތުރު އެހެންވާހަކައެކެވެ. މާލޭސަރުކާރުން އަނެއްކާވެސް ފުރަތަމަގައެވެ. ހުވަދޫގެ ދެވަނަބަނޑާރަކޮއިލުގެން، ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާސިރު ވަޑައިގެން ހަވަރުމިނދު ގަޅުކަރައްވުމުންފަހު، މާރުފުނުއިވު ކަނޑުވިރުނާގެ 4 ވަނަ ބައްތޮޅިން އައި ދިހަމިހުންގޮތުގައި، ބޭސްދޮންކަލޭގެ ފުނާއި، ރަތަފަންދޫ އިބްރާހީމް މަޖީދީ ހިމެނުނެވެ. އިބްރާހީމް މަޖީދީއަކީ، ސަރުކާރުގެ ބޮޑުސްޓޭޓުތަކާއި ދާރުލުއިގޯގެ އަޅުގަނޑު އަޅުސްދުވަސްވަރު، މުހައްމަދު ދީދީގެ ފަރަކާތުގެ ވަރަށް ގާތްކަމުގެ ހަމަތުމްއޮތް އައްޖެހެއްޓެން ގެނައި އަތުއްކާފިންގެ ތަޙުގުން ކުރެވުނެކާއެވެ. ކިތުވެސް ނިސްބަތަކުގައި އޭނާ ވަޒީރަކީ، އޭނާގެ އަމިއްޔަތު ޒިޔާރަތްތަކުގެ ދަރަޖައިން ހޯދައިލެއްވި ކުރުކޮޅެއެވެ. އަދި ދަރުމަވެރި އަޚްލާޤުގެ އޮބްޖެކްޓު ސާވަރުބޮޑީއަށް ގޮތުގައި އެޅުއްވި އެއްބޭފުޅެކެވެ. ރަތަފަންދޫ މި އިބްރާހީމް މަޖީދީއެވެ. މަޖީދީއަނެއް ފުރާތަކާ ހިންގިއަކީ، އަޅުގަދިގެ ގޮތުގެ އިސްލާމީއާއިމެ އަނެއްބޭފުޅެކޭ، ސ. ހިތަދޫ މުންޝީއިބްރާހީމް މުހައްމަދު ސަލީދެވެ. އަހުމަދު ހުސައިނުގެ ހުރިހާ ތަފާތުތަކާއިއެކު، މިދަރިވަރުންގެ ވާހަކައަކީ ސަރުކާރުގެ ހަތަރު ދަރުވަރެއްގެ ނަންނަމަގައި ކަމަކަށް ހިޔާވެ.

އިބްރާހީމް މަޖީދާއި މުހައްމަދު ސަލީދުގެ އަހުން ރަށުގެ ކަރުކާރީގެއިވާ (ކަންމަބޭފުޅުގެއްގެ)

1 ގޮއިދޫގެ އިންޕަރިވުއްއާއި އަޅުގަނޑާގެ އަމިކަމި އެބައުޅެވެ. އެކަމި މާލެގައި ހިނގަމުންދިޔަ އިބްރާހީމް ނާސިރުގެފުރިކަން ހުޅަނގުގޮއް ހުޅަގެން ބަދަލުކުރަން ހިނގީބެސް ބޭނުންވީކަން ވަރަށްރަނގަޅަށް ހަމަކަރުދާސްފާޅުކުރެވޭއެވެ. (މިއިންޕަރިވުއްކީ ސިފާ އަޅުގަނޑާ އަށްދެންނެވެ.)

އިބްރާހީމް މަޖީދުގެ ވާހަކައިން ތަންކޮޅެއް އަމާސަވާފައިވާ ހިންގަވާނެވެ.

عبدالله عفيف ގެ ފުރާތުން އަޅުގަނޑަށް ދަންފުޅާވާގޮތުގައި: އައްޑޫ ރައްޔިތުންނާ ގުޅޭ ޤާބިރުން ދިވެހިސަރުކާރާ ދުރުވެގެން ތަޅާ ފެށުމުން ދެމެދު އެކިއެދުނެ ރާއްޖޭގެ ތަރައްޤީ އެއިން އެއްވެސް ކަމަކުން ތަޅާލުމެވެ. އަޅުގަނޑަށް ކިޔައި ބޭނުމެވެ. ރައްޔިތުން ކުރިއަށް، ހިނގާފައި ދިޔަ ގޮތްތަކުގައި ދެއްކެވި ކޮންމެ ކަމެއްގައި އެކަމާ އެކަމުގެ އަދި ގާއިމުވުމަށް ސަރުކާރުން ކަންކުރައްވާ ބޭފުޅުން އެކަމަށް

ދިނުމުން އެނާ ރައްޔިތުންގެ ވެރިއެއްގެ ގޮތުން ހަރަކާތްތެރިވާން ފެށީކަމަށް އެނާބުނޭ. ކޮންމެއަކަސް، އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ އެއަރ މިނިސްޓްރީން ރާޖީގެ ނަސްރުދުވަމިން ގެރެންޓީކޮށް عفيف އާއި އެނާގެއާއިލާއަށް ހިމާޔަތްދިނުމަށް ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާކަމުގެ عفيف ރައްކާތެރިކަމާއެކު ގެންގުޅުން އަންނަކަން އަޅުގަނޑު ދަނަހުރިން، އަދި އެލިޔުން ދައްކައިފައިވެއެވެ.

މިހެން މިކަންތައް ހުރުމާއެކުގައި، ކޮންމެއަކަސް ވިސްނާލީމާ، އެގޭހެން މިކަމުގައި ގެންދަންގަސްތުކުރިއުސްތާޒާ އެލިހެން ކަންތައްކުރިގޮތް ވަރަށްރަނގަޅު ސަރުކާރުގެ އެންމެފަހުގެ ކޮންމެއަކަސް ފިޔަވަޅުތަކަށް ދެކޭގޮތާއި ރައްޔިތުންނާ ދެމެދު ހަމަހަމަކަމުގައި ސިޔާސީގޮތުން ކަނޑައެޅުނު ފަރާތަކީ ދަރިވަރުންނެވެ. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި އިނގިރޭސި ރައްޔިތުން، އެހެން ގޮތަކުން ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ނަމުގައި އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ މަސައްކަތްކުރިކަން ބިރުވެރިކަމަކަށް ޖެހުނީ ހަރަކާތްތެރިވެ ރާއްޖޭގެ ބޭނުންހިފަންޖެހުނުކަމާއެކު ގޮތް ދެނެގަނެވޭތީއެވެ. ޕާރލިމެންޓުން ވާހަކަފުޅު ދައްކަވަނީ، ކޮންމެއަކަސް ދައުލަތުގެ ސިޔާސަތު ވަރަށް ރަނގަޅުކަމާއި، އެސިޔާސަތު ބަދަލުނުކުރުމަށް ބާރުއެޅުއްވިއެވެ. އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ ކާމިޔާބު ނުލިބޭނެކަމާއި ސަރަހައްދު ދެކިފައެވެ. މަސައްކަތް ކުރިއަރާ ސަރުކާރު ހިންގުމުގެ އެކަމާ ގުޅިގެން ކަނޑައެޅުނު ދުވަހުގެ ގޮތަށްވެސް ބޭނުންކުރަމުން އިނގިރޭސި ދައުލަތުން ކަނޑައެޅީ. މިކަނޑައެޅުމުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާގޮތުން ހަރަކާތްތެރިވުމެވެ. މިކަން އަޅުގަނޑުމެން ތިބީ ގެންގުޅޭ ހަރަކާތްތެރިވުމެވެ.

ކޮންމެއަކަސް އެންމެފަހުން ނަތީޖާއަކަށް މިހުރީ ކަމަކީ ފަހުން ކަނޑައަޅައި عفيف އަށް އެދިހުންނެވުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ހިމާޔަތް އެކަށީގެންވާގޮތުން އެނާ އަޅުގަނޑުމެން ބެލެހެއްޓުން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުން، ފުރިހަމައަށް ހިމާޔަތްކޮށްދޭނެ ގޮތުން އެކަމުގައި، ދިވެހިރައްޔިތުންގެ ހިމާޔަތްތެރިކަމުގެ ދަށުން ގެނެސް. މިއަދުވެސް އިތުރަށް މިހާރުގައި ގައުމީގޮތުން ބޭނުންކުރާ

ކަމުގައި އަޑުގަނޑެއް ނުފެންނާތީވެ މިހިސާބުން ކުރުކޮށްލީ ——— އޭ ވިދާޅުވެ
އިބްރާހީމް މަޖީދު އާންމުވާހަކަ ނިންމަވާލެއްވީއެވެ.

14 ޖުލައި 1960 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު މާލެވަޑައިގަތް އިނގިރޭސިންގެ ފުރަތަމަ ސަފީރު މިސްޓަރ ޖޭ ވީ މަސައްކަތާއިގެން ކުރިއަށްވަޑައިގަންނަވަނީއެވެ. ދިވެހިދައުލަތުގެ ސަރުކާރާ ކަށަވަރުކުރެއްވުމަށެވެ. އެކަމަކު އާންމާއަށް، ހަމަ އާންމުކަން ބަނދަރަށް ދަނޑިބިއެވެ.

އިނގިރޭސި ސަފީރު އޭނާގެމަސައްކަތުގެ ކުރިއަށްވަޑައިގަތީ، އެއިގެންނާއި-ނާއިބު، ހަމައިންނާއި-ނަރަމައިން، ދިވެހިންގެ "އެޖެންޓު" ފިޔަވަލެކަށްފަދަ ފިޔަވަޅެއް އަޅުއްވަންކަމަށް ކުރިން އަޑުގަނޑުވާނީ ދަންނަވާފައެވެ. ވީމާ އޭގެއިޖުރާއަތެއް ފުށުވެކަން ދާނަމުވެ.

ނާއިބުމަގުންނެއް ބޮޑުމާ، ގޮވި މާލޭގައިވާގެއްޓުފާސްވާއިރު އެއީ ހާމަވާގޮތުގެ ހިމާޔަތްދިނުން ފެނުނު ނޫނީ މިހާރު އެޖެންޓްކަން ފެނިފައެވެ. ހަނދާންވެރިންނަށް މިންވަރެއް މާލޭގައި ނުވާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެޖެމާނުގައި އެއީ ފިހާރަތަކުގެ.

އިނގިރޭސި ސަފީރު ނާއިބުމަގުންގެ ގުޅުންހުރިކަމަށްވާއިރުގައެވެ. އޭގެކުރެ ދުވަސްކޮޅެއް ފަހުން ނާއިބުމަގުންގެ ހައިސިއްޔަތު ހުއްޓިފައި ދިޔައީ ބޮޑުފޮނުވާލަފައި އިބްރާހީމް ނާސިރު ނާއިބުމަގުންގެ ހައިސިއްޔަތުން އިސްތިއުފާ ދެއްވިއެވެ. 23 ޖެނުއަރީ 1960 ވީ ހުކުރުދުވަހުއެވެ. އެމަނިކުފާނުގެ މަސައްކަތްތެރި ހިދުމަތްތަކާއި ގިނަ ނާއިބު ހައިސިއްޔަތުގައި ހުންނެވިން ނިޒާމުގެ އެޖެންޓް ޖުނޫބީ ކުރައްވައެވެ.

އޭގެ ބަދަލުގައި 16 ދުވަސްފަހުން ނާއިބު ހައިސިއްޔަތުގެ ބޭއްވި ނާއިބުގެ ޖަލްސާއިން، ހައިސިއްޔަތު ހޯދުމަށްފަހު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުންނަވާ އިނގިރޭސި ސަފީރު މިސްޓަރ ޖޭވީއެވެ. ކަމުގެޖަމީ ބަދަލުވި، އެޖެމާނަށް މިއީ، އާދައިގެކަމެއްނޫނެވެ. ވަރަށްއާދަޔާހިލާފު ކަމެކެވެ. ވީމާ އަޑުގަނޑު ހިތްހައިރު މިވާހަކަފުޅުވާނީ ދިރުވިދާޅުވެފަހަރެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ނިޒާމު ހިފެހެއްޓޭ ޤާނޫނީ ބަދަލުތަކެއް ނުވަތަ މުޅިކަމާދެ އިސްލާމީ ދީނީ އަޑުގަނޑާއި އަދި ނާއިބުމަގުން ސަރުކާރުން ނޫނީ މިއީ ނުވާނެކަމެވެ. އަޑުއަހާ ދުވަހުގެ "ފެނިސް" ގައި ސާއިޤުކުރައްވާފައިވާ ލިޔުމެއް ބޮޑުގައި ހިމަނާލައި

އުވަނީއެވެ. މިދިއުން ޝާއިޢުކުރައްވާފައިވަނީ 1 އޮކްޓޫބަރު 1962 ވީ ހޯމަދުވަހު ހެނދުނު ނުކުތް "ފަތިސް" ގެ އަހަރީނަމްބަރެއްގައެވެ.

މިވާހަކަ ލިޔާން އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރައިގެން އުޅޭތާ ދުވަސްކޮޅެއްވެއްޖެއެވެ. އެކަމަކު ދުވަހުނޫގައި ބައިބަހަރު ލިޔުގެން ނުކެރެވިފައި ހިތަކުރައްވާ ނުލިބުނެވެ. މިވާހަކައިގެތެރެ ހާލަތުލިބިގެން ހުއްޓާ ނަސީބުކަމުން "ފަތިސް" ގެ އަހަރީ ނަމްބަރު މަޢުލޫމާތުލިބިގެން އަޅުގަނޑުގެހިތަށް އެރުނުހިނދު ފުރުސަތުގެ ބޭނުންކުރީއެވެ. އަދި މިވާހަކަތައް ޝާއިޢުކުރުމުން އަޅުގަނޑަށް ކާކުކަން، ކޮންކަމެއް ހިފައިގަތް ވިހަކުކަން، އަދި އަޅުގަނޑުގެ ދިރިއުޅުން ބިނާކުރަމުންދިޔަ، ކޮން ބިންގަނޑެއްގެ މައްޗަކަށްކަން އާއްމުކޮށް ދިވެހިރައްޔިތުންނަށް ހާއްސަކޮށް ނާދީމަޖީދިއްޔާގެ މެމްބަރުންނަށް އެނގުމަށެވެ. އެބޭކަލުންނަކީ ދެވަރަކަށްވާ ދުވަސް ކުރިއަށްގެންދިޔުން އަޅުގަނޑާއި އެއްކޮޅުގެ ބައެއް ފަރާތްތަކެވެ. އާދެ، އަޅުގަނޑު ބައްޕަމަކީ އަޅުގަނޑަށް މުސްލިމުކަމެވެ. ދީން ދިރުވި ރައްޔިތުނެވެ.

1-162

ނާދީއަލްއިތިހާދު 1960 ގެއަހަރުތަކުގައި

1 ޖަނަވަރީ 1953 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު، ހުކުރުއްޖާގެ ދަރުމަވަންތަ ރަސްގެފާނު، ރަސްމީ އަދި ނުރަސްމީ ބައްޕަވަރުމިކަމެއް ނާދީމަޖީދިއްޔާގެ ނިމުމަށްގެނައެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފުރަތަމަ ކުޅިވަރުކުޅޭ ނުވަތަ ފައިބޯޅަ ހުސްހުސްމުގެ މިއިމާރާތްގައެވެ. ނާދީ ހުންނަނީ، މާލޭގެ 77 ނަމްބަރުދާއިރާގައި، އަމީރު އަހުމަދުމަގު ތަށި ނުކުމެވާގޮތަށް މަގުގެ އުތުރުފަރާތުގައެވެ. މަޖީދިއްޔާ ސްކޫލާ ފުރަތަމަފުރަމުގެ ފުރަތަމަ އޮފީސް އެފަރާތް، ދެފަރާތަށް ހިސާބު ފުރާވާލައިވަރުގައެވެ.

نادي التمدن އުފެދުނީ، 1364 ހ. އަހަރު ޝަޢުބާންމަހު އެއްވަނަދުވަހުއެވެ. އައްނަބީލް މުޙައްމަދު އަމީން ދީދީ (ފަހުން ސާހިބުލްފަޚާމާ މުޙައްމަދު އަމީން ދޮށިމޭނާކިލެގެފާނު) މާލޭގައި ސޯޝިއަލް ކުލަބެއް އުފައްދަވާންވެގެން މަޝްވަރާކުރެއްވި މީހުންގެތެރޭ އަޅުގަނޑުވެސް ބައިވެރިކުރެއްވިއެވެ. އަދި ހަނދާންވާގޮތުގައި ފަސީޙުލްއުސްތާޛު ޢަބްދުﷲ ޢަފީފުއްދީނާއި ޝަޢިރު އިބްރާހީމް ރުޝްދީއާ އަލްއަމީރު އަދި މާފަތްކިލެގެފާނާއި އައްޝައިޚު [illegible] މޫސާ ކަލާގެފާނާއި އަދި މިނޫންވެސް.......... [illegible] ހިފުނިގެންނެވެ. އެދުވަސްވަރު އަލްއަމީރު މުޙައްމަދު އަމީން ދީދީ ގެންނަވާ އިސްލާޙުތަކާއި އިޖުރާއާތަކާއި ކަންތައްތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެން ބައިވެރިވެސް [illegible] ހިތްވަޖެހިގެންނެވެ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮޅުގައި [illegible] ބަހުސްއާކުރުވުމެވެ. مثلا: އެކުލަވަބުން ރިޔާސީ ނަމަކާ އެ ކުލަބު [illegible] އަދި އެ ކުލަބުގެ މެންބަރުން ކުރަންޖެހޭ މިންގަނޑު [illegible] ކަރަކާއި ދަރަވަރު. އަދި އެދުވަސްވަރު މަޖިލީހުގެ ދަރުގައި ހުރި ދަރުމަތެއްގެ ކުރިބޯޓުވާލެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުލަބާއި އެއްކަރުދާސް ކަނޑައެޅިއެވެ.

އަލްއަމީރު މުޙައްމަދު އަމީންގެ އެހެނަސް އަވަސް މިޒާޖުފުޅާއި އަދި ފިކުރީ މިސްރާ ނިސްބަތްވާފައިވާ ހުރި ހިތްހަމަޖެހުން ކުރަންވީ ކީއްވެގެން ހިދާޔަތް އެއްގަނޑެއް [illegible] ކަމެއްކަމަކަށް އެކަނި ކުރީގެ ކަމަށްވާ [illegible] ކަމުގެ ބަރުވެރިކަމަކީ ނިމިއްޖެއެވެ. މެމްބަރުން ފާހަގަކުރެވޭ ކަމެއް އެއްގަނޑުމެން [illegible] މިކަންކުރުމަށް މުޙައްމަދު އަމީންގެ ތަރުތީބުގެ މަސައްކަތްތަކެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ކޮލެޖުގެ ބައެއްމީހުން ކުންފުންޏެއްގެ މިކަމުގެ ނަން ހުރަސްއަޅަމުންދަނީ ފިތުރަހަރު ތިޔައިރުވަސް ފިޔަވަޅުތަކަށް ހިއްސާކުރިއަސް ނުކުރެއްވިއެވެ. އެކަން އެކުރަނީ ކަމަޅާލާ ވަޒީފާތަކަށް ރަނގަޅު އަޅުގަނޑުމެން ނުކުރެއްވެވެ. ނަމަވެސް މިހާރު ދުނިޔެގައި ކުލަބުތައް އުފައްދާފައި ވަނީ މެންބަރުންނާއެކުގައި ކަނޑައެޅިގެންދިޔަ ހަމަޖެހުންތަކެއް ބޭނުންކުރެވުނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ކިއުގެ ހިތްހަމަޖެހުމެއް ފެންނަން ފަށައިފިއެވެ. އެއީ އެކަނިވެރިކަމަކީ ކަނޑު ކަލާނގެ ކަމެއްކަމުގެ މަސައްކަތްކުރުމެވެ. އަދި މިވަރަށް ކަމެއްގެ ސަބަބުން ދަރިވަރުން ވަރަށްގިނަ ހިތްވަރު ލިބުނުއެވެ. މިކަމުން އެކަނިވެރިކަމުގެ އެއްވެސް ދަރިވަރެއް ތަރުބިއްޔަތުގެ ބައެއް ހިމެނޭ. އަދި ހުނަރުތަކާ ރަނގަޅު އޮޅުންތަކާ ކަނޑައެޅުން ކަނޑައެޅި. އުނގެނުމާއި ކުލަބުގެ ކަންތައްތައް ކުރިއަށްދިޔައީ ތަރުބިއްޔަތު ކަމަކަށް ބަލާލެވިގެން ބޭނުންވާ ކަލަކަށް ނިންމުމެވެ.

އެކުލަބުގެ ނަމަކަށް ފާސްވި މަޖިލީހުގައި ދެންނެވިނަމަވެ. ކުލަބުގެ މަގާމު އެއްވެ ބަހުސްތައް އޮތީ ޖަމާޢަތަށް ނިސްބަތްވި މިހާރު ދަރުސްތަކާއި ފެނިގެންދިޔަ ގެންނަ ކަނޑުއެއްގައިވެސް އެހެން ގޮތެއް. ވިރާސަތްއަރިހަށް އެއީ އަޅުގަނޑުގެ އަބްދުލްބާރީ އަލްހާދީ އަމީންދީދީގެ އިސްލާހުތަކެވެ. ފަހުން 8000 ރުފިޔާއަށް ދުއްވަމުން ބޭއްވިއެވެ.

نادي التمدن ގެ ރިޕޯޓު

އާދެ! ދަންބެރަށްވެރި ތަކެއް ދިގުވެގެންދިޔައީ އަސްލު މައްސަލައަށް ރުޖޫޢަވާ ހިސާބުންނެވެ. ނާދީތަމައްދުން އުފެދުމަށްފަހު އަހަރު ފުރަތަމަ އިންޓަރބަލް ރައީސުކަމުގައި ހުރީ އަލްއަމީރު މުޙައްމަދު

MALDIVE ISLANDS
WORLD REFUGEE YEAR
5 LAREES

1-163

މަޖީދީ ކުތުބުހާނާ

މިއީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ފުރަތަމަ އުފެދުނު ކުތުބުހާނާ ނުވަތަ ލައިބްރަރީއެވެ. މިތަން ހުރީ ނާދީތަމައްދުނުގައެވެ. ފޮތްބައިން އެފެންނަނީ، ފޮތްބަހައްޓާފައި ހުންނަބައިން، ނާދީގެ އިމާރާތުގެ ތިރިބުރިއަށް ހުސްނަދަރުވެ. މަތީގައިއުފަސީ 1960 ގެ އަހަރުތަކުގެތެރޭގައި ސަރުކާރުންނަރުއަޅާ ބޮޑުސަތިކޮށްގެ ކަރުނަވާއިވެ. ގޭގެ ބަޔަލުންގެ ކަސްމެއްކަރަމުގައި އުވަނީ، އަލީބަޔާ އަބްދުލްގަފޫރު ދިދީ އަފްޟަލްދީގެ ފޮޓޯއެކެވެ. ގޭގެއަރާބުއްލަވާން އެހުޅުނިގީ، ކަލަކަނާގެ ދަބްރާފު ރަސްމީދެވެ.

އަމީނުވެ. އަޅުގަނޑު ހޮވުނީ ނާއިބު ރައީސުންގެ އެކަކަށްކަމުގައެވެ. އެއަށްފަހު 1380 ހ. ވަނައަހަރު ރަޖަބުމަހާ ޖެހެންދެން ނިކަމެތި އަޅުގަނޑު ހޮވުމުން އަންނަނީ އޭނާގެ ރިޔާސަތުގެ ކޮންމެވެސް މަގާމަކަށެވެ. ނާއިބު ރައީސް ނުވަތަ ޚަޒާންދާރު ނޫނީ ވަޒީރެއްކަމަށް ވަކި ކޮންމެވެސް އެހެނަކަށެވެ. އެއަށްފަހު މަޖީދީ ކުތުބުޚާނާ އުފެދި އަޅުގަނޑުމެން ކްލަބާއި ކުތުބުޚާނާ ވަކިވުމަށްފަހު އެ ކުތުބުޚާނާގައިވެސް އަޅުގަނޑު ރިޔާސީ ވެރިޔަކަށްވެގެން ހުރީމެވެ. އަދި މިހާރުވެސް އަޅުގަނޑު މަޖީދީ ކުތުބުޚާނާގެ ނާއިބު ވަކީލު މިތަނުގައި ފިސާރި އުފާވެރި ފަޚުރުވެރިކަމާއި އެކުގައެވެ.

ނާދީބަމައްދުން ހުޅުވިގެންއައި ދުވަސްވަރު ކަންތައްތަކަކީ އެއްފަހަރު ނުވަތަ ދެފަހަރު އޭނާގެ މެންބަރުންގެ ޖަލްސާއެއް އޮވެއެވެ. އޭގައި ބަހުސްކުރުން، ގެންގުޅެންޖެހޭ ހަރަކާތްތަކުން، އިނގިރޭސިން މުހިންމު ނުކުތާތަކާއި ބުނެލެވޭ ވާހަކަތަކެއްގެ ރިޕޯޓު ހުށަހެޅުމެވެ. އޭގައި ގެންގުޅޭ ރިޕޯޓު ނުވަތަ ކަންކަމުގެ މައްސަލަތައް އަޅުގަނޑުމެން ބަލައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ބޭފުޅުންގެ ހަރަކާތްތަކާ ގުޅޭ ކަންކަން ކުރެއްވީއެވެ. އަދި އޭނާގެ ބަޔަކުބޭފުޅުންނަށް ހަދައިދެއްވީ މިންވަރެވެ. ދަރުމަ ދާއިރާގެ ހުށަހެޅުންތަކާއި ބޭނުންތަކުގެ ވަޒީފާތައް ދިރާސާކުރައްވަމުންނެވެ. އޭނާގެ އަންހެނުންނާއި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޭނުންވާ ރިޕޯޓުތައްވެސް ކަނޑައަޅުއްވައެވެ. ކަންކަމާއި އަޅުގަނޑުމެންގެ ބައިވެރިވުންތަކާ ގުޅިގެން ބަޔަކުބޭފުޅުން އެކުލަވާލެވިގެންވާ ތަރުތީބެއް ދިނުމުގެ ކުރިން ބަޖެޓުގައިވެސް ހިމެނިގެންވާނެއެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ ބޭފުޅުން ގެނައުމަށް މިގޮތުގައި ހަމަޖެހިފައިވާ ކަމެއް، ގެންދަވަމުންނެވެ.

އަޅުގަނޑު ހަމަޖެހިގެންވާގޮތުގައި އިސްވެރިޔަށް މަޖިލީހުގެ ބަޔަކު ތަރަފުން ކަނޑައަޅުއްވާ އޮތުމުން ސަރުކާރުގެ ރައީސް ހެދި އުވިގެންދިޔައެވެ. ބެޑެރެއްޖެހުމުން އޭނާގެ ރައީސްކަމުގައި ހޮވުމުން އަނބުރާ ރާއްޖޭގެ ހިޔާލުތަކުގައި ހިނގައިގަތުމަށް ބޭނުންވާ ކަމަށް ބުނެވުނެވެ. އެއްގަނޑަކުން 1380 ހ. ވަނައަހަރާ ޖެހެންދެން ނާދީބަމައްދުންގެ ރައީސް ކަމުގައި ހުންނެވީ ބީ.ޑީ. އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް ނާޞިރުއެވެ. އަޅުގަނޑު ހިންގާނެކަމާމެދު 1380 ހ. ވަނައަހަރުގެ ކުރީކޮޅުގައި އިނގިރޭސިވާން ނާދީ މަޖައްދުންގެ ރައީސްކަމުން އިސްތިއުފާދެއްވިއެވެ. ދެން ވަގުތީ ރައީސްކަމުގައި ހޮވީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުންނެވި ސ.ކ. ހައިކޮމިޝަނަރ މިސްޓަރ އާތިރުންފަސްޓްވިއެވެ. އެކަމަށް އަޅުގަނޑު އެދުނު ވާހަކަ ނުކުރެވެ. އަދި އެމަނުން ނަގާ ވަރަށް އަސަރާކާއި އެކުގައެވެ.

ފުރަތަމަ ބިދޭސީ ރައީސް

ނާދީބަމައްދުންގެ އެއަހަރުގެ އިންތިޚާބު ޖަލްސާއޮތީ 1380 ހ. ވަނައަހަރުގެ ރަޖަބުމަހު 25 ވަނަ ދުވަހުގައެވެ. ރައީސްކަމަށް ހޮވުނީ މިސްޓަރ އާތިރުން ބަސްޓޭވް ފިޔަވައި ދުވަސް ބާކީވެއްޖެ ހޮނިހިރުއެވެ. (12 ޖަނަވަރީ 1961 ގައި) އަޅުގަނޑު އެކަމާ ޖަލްސާގެ ކުރިބައިގައި އިންކަމުން ފުރަބަސްއިތުރުކޮށް ހިމަނާ އަޅުގަނޑުމެންކަން ވާޖިބުވާ ހިމަނާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނުނެގެއެވެ. މިގޮތުން ރަސްމީ ނުވަތަ ނިޔަސްމީގޮތުން ދިވެހިންގެ

ޖަމާޢަތުގެ ވެރިކަން ބޭރުމީހަކަށް ދިނުމަށް އަޅުގަނޑު ނުރުހުންތެރިވީމެވެ. އަދި ދިވެހި ޤާނޫނުވެސް ފެނިވަޑައިގެން ނުވެއެވެ. އެކަމު ނާއިބު ރައީސަކަށް ނުވަތަ ސިޔާސަތުގެ އެހެން މަގާމަކަށް ނަމަވެސް އަޅުގަނޑުގެ ނަން އެއްވެސް ގޮތަކަށް ހުށަހަޅާ ނުހަދައެވެ. މިއީ ނަސޭހަތެއް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް ނާއިބު ރައީސަކަށް ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުގެ ނަން ހުށަހެޅުމަށް ނުހުށަހެޅިއެވެ. ނަމަވެސް ނާއިބުގެ މަޤާމުގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުގެ ނަން ހުށަހެޅުނީ އެވެ. އެކަމަކު އަ ގޮތަކަށް ނުކުރެވުނު އަޅުގަނޑު އަދި މަޤާމުގައި ގަދަރު ޤާނޫނާއި ޚިލާފަށް އުޅެމުން ގެންދިޔައީއެވެ. އަދި ނޫނަސް ޤާނޫނު މަތިން އިސްލާހުކޮށްފައިވާ ކަމުގެ ބަޔާން ކުރެއްވިއެވެ. އަޅުގަނޑު ރައްޔިތުން ހަމަޖެހޭ ގޮތަކަށް ޤާނޫނުއަސާސީ ބަދަލުކުރިއެވެ. އެއަށްފަހު ވޭތުވެދިޔަ ދުވަސްތަކުގެ ދައުރުގައި މަޖިލީހުގެ ކަންކަމާއި ސިޔާސީ ތަރައްގީ ހާސިލުކުރެވުނެވެ. ފޮތްތަކުގައި އެކަމާ ބެހޭގޮތުން ޤާނޫނީ ގޮތުން ހުށަހެޅުނެވެ. އަދި ވެރިކަމާ ދިމާވި ކަމެއް ނުވެއެވެ. އަދި އިސްލާމް ދީނާއި ޤާނޫނުއަސާސީ ވުޖޫދުވިއެވެ. ބަޣާވާތާއި ބޮޑު ބަދަލުތަކާއި ދިވެހި ދައުލަތުގެ ހިމާޔަތާއި ނިޒާމް ހިފެހެއްޓުމަށް ބޮޑުބޮޑު ޤާނޫނުތައް ކުރީގެ ތާރީޚުގައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ބިނާކުރެވުނެވެ. މިކަމުގެ މުހިންމު އަސާސެއް ރަސްމީ ގޮތުން ތަޢާރަފު ކުރުމެވެ. ސިޔާސީ ހާލަތު ހުރިގޮތުން ޤާނޫނީ ބަދަލުތައް ގެނެސްދެއްވުމުގެ ބާރު ފޯރުކޮށްދެނީއެވެ.

ސާދިޔަވަނަ އަހަރުގެ އިއްޔާމުގައި ހަމަޖެހި ސަރުކާރުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުރިއަށް ބަދަލުތައް ގެނައީ ހިނދެއް އެއީ ޤާނޫނު އަސާސީ މިޤައުމުގެ ހިސާބުތަކުގައި، ސަރުކާރުގެ ދާއިރާތަކުގެ އަމަލު ނިކަން ބޮޑު ސިޔާސީ ތަރައްޤީ ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. އަދި މިގޮތުގެ މަތިން ސިޔާސީ ދާއިރާ ބަދަލުކުރުމަށް ކޮށްފައިވާ މިހާރު ސަރުކާރުގެ ޤާނޫނު ހިމާޔަތްކުރެވިފައި، ރިޔާސީ ކޮމިޓީ އަލްއަމީރު މުޙައްމަދު ޢަބްދުﷲ އަމީނުގެ ޙާޟިރުގައި ހަމަޖެހުނު ހިސާބުން ގޮތުގެ ޖަވާބުގައި، ބިޔަރުފައިދާ އަދި ވަކިން އިސްތިޢުފާ ދިނުމަށް ހުށަހެޅުނު ސަރުކާރު މަޖިލީހުގެ މަގާމުން ވަކިވެވުނެވެ. ހަމަގައިމުވެސް އަޅުގަނޑުގެ ހިތުގައި ވާހަކަ ވިދާޅުވުމުގެ ބޭނުމާއި ފުރުޞަތު ރައްކާތެރިކުރުމަށް ސަރުކާރުގެ ތަރައްޤީ ކުރިއެވެ. ހަމަ ނުފޫޒު ހިސާބު މިދެ އަޅުގަނޑުގެ ޖަމާޢަތު އަޅުވެތި ކޮށްލެއްވިއެވެ. އެކަމަކު ގަޑީ ސަރުކާރު އަޅުގަނޑުގެ ޖީބުފަށުގައި މިލްކުވާ ދިރުން ބޮޑުން ފުރާ ކުރެއްވުން ދައުލަތުގެ ސިޔާސަތު ހުއްޓުވުމަށްފަހު މީހުން އެކުލެވިގެން ކަމާ ދިމާކުރުމުގެ ޚިޔާލު އަޅުގަނޑުގައި ނިންމައިފީއެވެ.

އަޅުގަނޑުގެ އިސްތިއުފާ

ސާދިޔަވަނަ އަހަރުގެ ރައީސްކަމުގެ މުސްތަޤްބަލް އާރާސްތުކުރުމުގެ ހުރިހާ ކަންތައް ހަމަޖެހި ސަރުކާރު ބާރުނުލާފައި ހިނގާ އަޅުގަނޑުގެ އިސްތިއުފާ ސާފުގޮތުން ރައީސަށް ފޮނުވީމެވެ. އޭގެ ޖަވާބުގައި އޭނާގެ ސުލްޠާނީ ޢިއްޒަތްތެރި ވިޔަސް އަރިހަށް އެއް ހިސާބަކަށް ދިޔަ އަޅުގަނޑު ފޮނުވީ ސިޔާސީ ބިރުގެ ގޮތުން ފޮނުވި ރައީސަށް ދީ އިސްތިއުފާ ގަބޫލުކުރެއްވުމަށް ހާލަތު ކުރިމަތިވެގެން ކަމަށް ފާހަގަކުރެއްވިއެވެ. މިކަމާ އަޅުގަނޑު ކުރެވިފައި ހުރި ކަމަށްވުރެ ޙަޤީޤަތާއި، އެކަމަކު އަޅުގަނޑު ފޮނުވި އިސްތިއުފާ ގަބޫލު ނުކުރެއްވުމުން ގަބޫލުކުރި ފަރާތްތަކުން ނިންމަވައިފިއެވެ. ހަމަ ކަމުގެ މައްޗަށް އިސްތިއުފާ ދިނީމެވެ. މިހެން ބާއްވަވައިގެން އެހާ ގަބޫލުކުރުމުގެ ފަހަތަށް ބިޔަކަމުގައި އަޅުގަނޑުގެ ނަޒަރުގައި

ކުޑައިރުން ހުށަހަޅާފައިވާ ކަމެކެވެ. އަދި ދިވެހިބަހުން ލިޔެފައިވާ ނޫހުގެ އަސްލު ފޮތްތަކަކީ ހަމަ އެކަމާގުޅޭ

އިސްތިއުމާލު ދެއްވިކަން އަދި ދިވެހި ދެނެހުރިމެވެ.

ޑިޕްލޮމެޓިކް ރިޕޯޓް

އެއް ދައުލަތަކުން އަނެއް ދައުލަތަކަށް ފޮނުވާ ރަސްމީ ސަފީރުންނަށް ހުށަހަޅާ ރަސްމީ ލިޔެކިޔުމެކެވެ

ސިޔާސީ ހާލަތާއި ކަންތައްތަކާބެހޭ ވާހަކަ. އެއީ ދައުލަތުގެ ސަރުކާރު ބަލާން ނޫހަކަށް ލިޔުއްވާ އެކަމާބެހޭ

ހިންގާ ކަމެއްގެ ޑިޕްލޮމެޓިކް ރިޕޯޓް ސާފުކޮށް އަމިއްލަ ރަސްމީކޮށް ލިޔެ ރިޕޯޓް ހުށަހަޅައެވެ. މިގޮތުގައިވެސް

މިސްރުގައި ހުރި ސަފީރުންގެ ސިޔާސީ ހާލަތު ބަޔާންކޮށް ލިޔުނު ބަޔަކު ލިޔެފައިވާ ރިޕޯޓުތަކެވެ

ސަފީރު ރިޕޯޓް ކަމުގެ ނޫސް ލިޔުންތަކެއް އަދި ދިވެހި ނޫސްތަކުގައި ލިޔުނެވެ. ހަމަ ހަފުތާވާރު

ދިވެހި އަދި ހަމައެއާއެކު ދައުރުގެ ރިޕޯޓްގެ ގޮތުން ލިޔުނު ބައެއް ކަންކަމެވެ. ކޮންމެ

ވަނަ ދައުލަތުގެ ސަރުކާރުން ޚަބަރު ގެނައުމަށް ކަނޑައެޅި ލިޔުމެކެވެ. "مثلا: އަދަބީ ލިޔުންތަކަށް އަދި

ސިޔާސީ ކަންކަމާ ގުޅޭ ރިޕޯޓްތަކެއް ލިޔުމަށް ސަރުކާރުން ރާވައިގެން ރިޕޯޓް ހެދުމަށް ބަލައިގެން ފޮނުވާ

ރިޕޯޓްގެ ބަޔާންކުރުމަށް ދައުލަތުން ހުށަހަޅައެވެ. މިގޮތުން ދ ދިވެހި ރާއްޖޭގެ ބާރުވެރިކަން

ހުއްދަކުރައްވާ ބަޔަކު ކުރިއަށް ގެންދިޔައެވެ. އެކުލަވާލި ރިޕޯޓްގައި ހިމެނޭ ކަންކަން ސަރުކާރަށް

ސާބިތުވެއެވެ. އަދި އިނގިރޭސި ސަރުކާރުގެ ރަސްމީ ބަޔަކު ޢަބްދުﷲ عفيف އާ ގުޅޭ ކަންކަމާ

ބެހޭގޮތުން ނޫސްތަކުން ރިޕޯޓް ކުރި ގޮތް ބަލައިގެން ލިޔެފައެވެ."

އޯބަރސް ކްލަބް

މީހުންގެ ވާހަކަ ލިޔުން އަދި ދިވެހި ޤައުމުގެ ބައެއް ކްލަބަކުން ފާޅުކުރި ސިޔާސީ ގޮތްގޮތް ބަލައި

ދަންނަވާލީމެވެ. އޯބަރސް ކްލަބަކީ ސިޔާސީ ގޮތުން ހުރި ވަރަށް މުހިންމު ޖަމްޢިއްޔާއެކެވެ. އަދި

އެޖަމާޢަތުގެ ސަރުކާރާ ދެކޮޅު ނަމަވެސް ވަކި ސިޔާސީ ކްލަބެކެވެ. އޭގެ ލިޔުންތައް ދިރާސާކުރުމަށް

އަދި ދިވެހި ދުނިޔާގެ ސިޔާސީ ހަރަކާތްތަކުގައި އެކަމުގެ ބާރު ހިންގައެވެ. މިޖަމާޢަތުގެ ކްލަބުގެ ފުރަތަމަ

ބޭނުންތަކަކީ ސިޔާސީ އެކަމުގައި ޙިއްސާވެއެވެ. ދުރުގެ ރާއްޖޭގެ ބަދަލުތަކާ ގުޅޭ ވަކިކަމެއްގެ ފުރުސަތެވެ

ބޮޑެވެ. އެކަމުގެ އަހުރެން ސިޔާސީ ހަޔާތުގެ ހަރަކާތްތަކުގައި އަދި ހަރަކާތްތަކުގެ ހަރަކާތް ދައުލަތުގައި

ހިމެނެއެވެ. ބައިސް، ބޭރު ގައުމުތަކާ ގުޅޭ ކަމުގެ ކްލަބް ވަނަ ދައުރުގައި އެމީހުންގެ ސިޔާސީ

ހިމެނެއެވެ. އަދި ދިވެހިން އެކަން ދެކުނު އެއްބަސްވުން 7 ވަނަ އަހަރުގެ އެކަމެވެ. އެކަމުގެ އެކަމުގެ

ދެކޮޅުގައި ބައިސްކުރެވުނެވެ. ކުރީގެ އަމިއްލަ ބައިސްކުރާ ކްލަބްގެ ކަމުގެ ހިސާބަށް އައުމުން

އެކަމަށް މުޅިކަމުގެ ފައިދާގައި ބާރުވެރިކަން ގެނައެވެ. ފަރާތުގެ ގޮތުން ދ ޖަމާޢަތުގެ ދުވަހަކުން ކުރިން

މުދަލުގެ އެކަމުގެ ސިޔާސީ ފައިދާކަމެވެ. އެކަމުގެ ހިމާޔަތުގެ ޖަމާޢަތަށް ފުރުޞަތެވެ. އެކަމުގެ

ކުރީގެ މަޖިލީހުގެ ދުވަސްވަރުން ޖަމާޢަތުން ކަންކަމުގައި އެއްބާރު ބޭއްވި ވަރަށް ބާރުގަދަ ހަރަކާތް

ތިއްބެވެ. އިމާރާތުގެ ތިރީގައި ވަރަށްރީތި ބިލިޔަޑު ޓޭބަލާއި އަދި ބާރު ކައުންޓަރެއް ހުއްޓެވެ. ވަރަށް މިޒަމާނުގެ ފަރުނީޗަރާ އެކުގައި ކާކޮޓަރިއެއްވެސް ވެއެވެ. ބެޑްރޫމްގެ ދޮރުގެ ދޮރުމަތީގައި ދިޔަނަސްގެކުރިން ޓޮއިލެޓާއި ބެޑްރޫމްގެ ކުއްލި އަމިއްލަ ކަމެއްގައި މަޖިލީހުގެ ނޫހައްދަވައިތައްޔާރު ހިފައިގެން އެބަގޮތުންގޮސް ދޮރުހަރުކުރިއެވެ. ކަނޑުމަތީގައި ތިބެނީ އެންގެވުމަކަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން އާދަ ބަސްކޮޅަށްހިގައިގެން މިއީ މިބުނުގައި ފިރުކުރައްވާގެ ދެބޭފުޅުން މުޅިބޭރުކަމާއި އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށްދިޔައީ ދެން އެއިން މުޅިބޭރަކާ ދޮށީ ފަރަކައިގެ ތަނުގައި އަޅުގަނޑުމެ ބައިވަރު މިފަދަ މުޅިބޭރުކުރަނީ ވީކެ ގަވާއިދަށް ކާބައިތައްވީ؟ މިބަނުގެ ޖަވާބުގައި އާންމުކޮށް ފެށިގެން މުޅިހަމަގޮތަށް ސިފަކުރެ މިކަންކަށް ދުރުވީމެވެ. ދެން އަޅުގަނޑު އެހީމާ އިނގިރޭސިއަކަށް މިތަނުގެ މުޅިބޭރުކަން ފަހަ ފުރިހަމަތޯ؟ އާނ ބޭނު ނޫނޭކަ މިހާރުވެސް ބޭރުގެ ކިބައިން މުޅިބޭރުކުރާ އެބޭފުޅުން ބާރަށްވުރެ ނުކުރީމެވެ. ދެން އަޅުގަނޑު އެއީ ކިއްވެގެންތޯ އެހީމާ، އާނ ބޭނު އިނގިރޭސިން އަހަރުމެންގެ ރަނގަޅު ޖަމާތުގައި ފަތަރާސްކަމުގެ އެންމެ މަޝްހޫރު ގެސްޓުހައުސްގެ ކުރިމަތީ ބާރުމަތިން ކޮށްފަހުގެ ނަމުގައި އިނގިރޭސިން ކޮށްފައި ހުރުމަށް އެކުލަވައިގެން ހުރުމަށް ސިފަކުރާ ކިބައްޔަތުގެ ކިބައިން އިސްލާމްވިހިން އެހެނަސް ފަންނާނުން ކުރިއަށް ދިޔައީއެވެ. ގަބޫލު ނުކުރީމެވެ. ސަބަ ޝަރަފުވަން ޖަކަސް ބަހުގެ ވަނަތަކާ ފޮޅޭ ދެވެނިވުރެކަ ނޫނީ އެހެނަސް ނުލިބުނީމެވެ. އިނގިރޭސިއެއްވެއްޖާ މުޅި އެމީހުންގެ ކައުންސިލުގެ މީހުންނާއި ހާލަތުގެ މުޅިބޭރުކަމަކީ ބަޔަކު ނުކުރީމެވެ. އެއާ ނިކަމެތިކަން އަހަރުމެންނާއިމެދު ކާކުއްލައިގައި ބަދަލުކުރާނެތޯ އަހަރުމެންގެ ހިތުގައި ފުންނާރާ ކަމަށް ގަބޫލުކުރަށްތޯ؟ ‹

އިނގިރޭސިވަޒީރު ޑޭވީ

ނާދީގެ ރައީސަކަށް

އިންތިޚާބެއްގައި ވާދަކޮށްގެން ޤާނޫނީ އެވެރިޔަކު އުފާރާނުލިބިފައި ނޫނީ ނޫނެވެ. ގޮތުގައިވެސް އިނގިރޭސިވިލާތުން ދިވެހިރާއްޖެއަށް ވަޑައިގެން ފުރަތަމަ ސަފީރު މިސްބަހަކީ އާރިޔަނިގަޓޭރީ ޑޭވީ، ނާދީގެ ރަމަޟާންމަހުގެ ރައީސަކަށް ވެވަޑައިގަތުމަށް، ކުޑަ އަޅުގަޑުނާ އަތުންނުމެވެ. އާނއަށް. އާނ، އެހެންމަކަށް ނުސްބަތްވާ އިނގިރޭސިވިޔަފާރިއަށްވުރެމެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދިވެހިސަރުކާރަށް ޚިދުމަތްދިނުމަށްޓަކައި، ކުރީގެ އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަގުތުކޮޅެއް، އެކިއެކިކަމުގައި ހުޅުވިފައިވާ ކުދިކުދި ޖަމާޢަތްތަކުގައި މަސައްކަތްކުރެވުނެވެ. "ނާދީގެ ރައީސަކަށް މިސްބަހަކީ އާރިޔަނިގަޓޭރީ ޑޭވީ" ސަރުކާރުގެ އަމުރަށް ޚިދުމަތްކުރައްވަމުން، އުޅުއްވައި ޚިޔާލުކުރައްވާ، ކޮންމެ ކަމެއްގައި މިޔަފާރި އިދާރީމޭސްތަކުގައި ކުރިމަތިވީއެވެ.

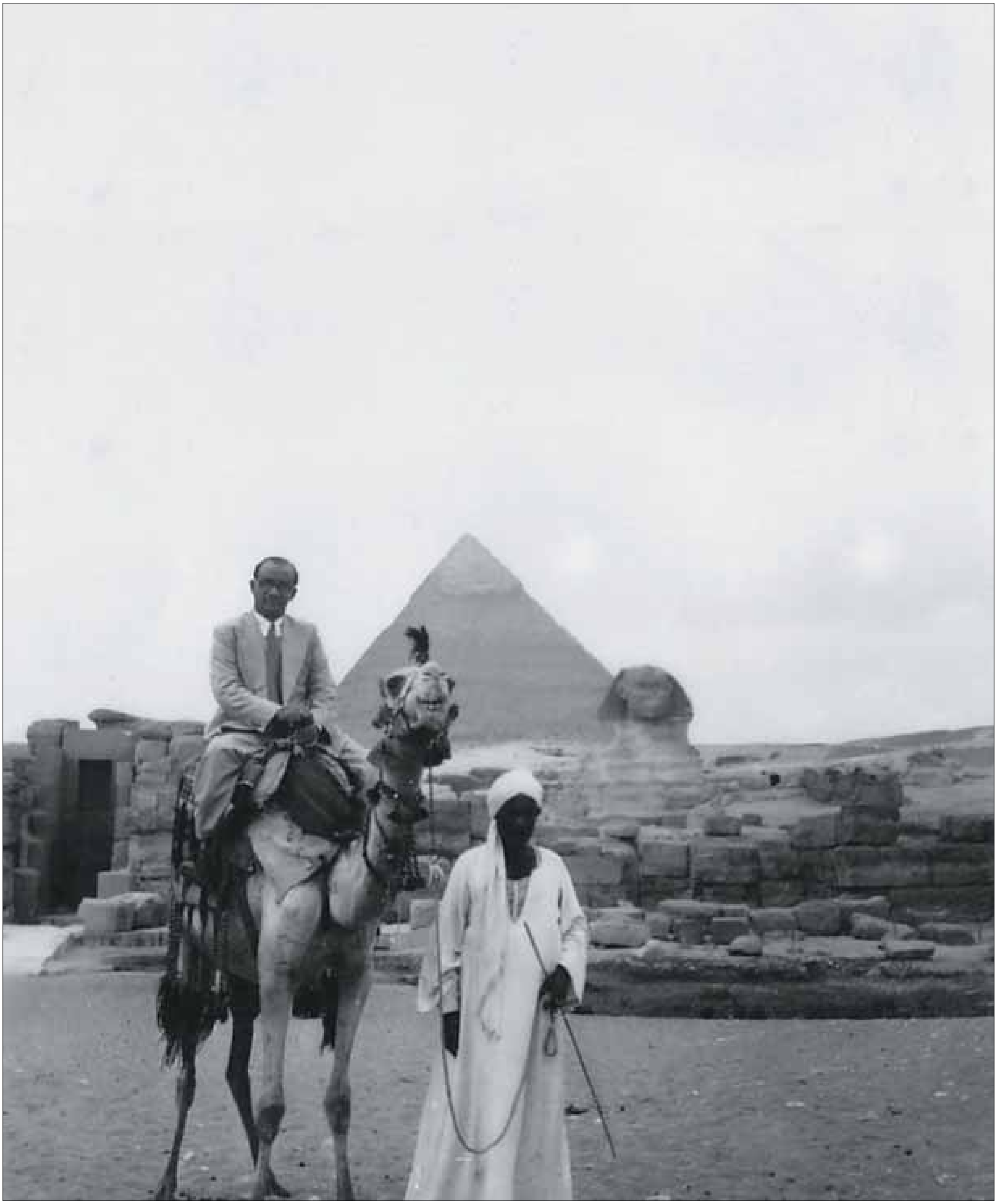

1-164

ސާދީބަލައްދުނުގެ ފުރަތަމަ ރައީސް محمد امين ދޮށިމެނާކިލެގެފާނު

މިއީ، محمد امين މިސްރަށްކުރެއްވި ދަތުރުފުޅެއްގައި އަބޫލްހައުލާއި، އަހުރާމުގެ އަހުރާމުބަކާއެކު

ޖަމަލެއްގެމަތީގައި އިންނަވާފައި ނަންގަވި ފޮޓޯއެކެވެ.

1-165 ނާދީމަޖައްދުނުގެ އެންދުޖަރުގެ (ދިވެހި) ރައީސް ابراهيم ناصر ރަނގަޅަށްބެޔޭރިޔަސްގެ ރާނު ދުބާރާމުގެ މަރިދުއްވަނީ
عبدالرزاق عبدالوهاب ފޮޓޯގައިފެނިވަޑައިގަންނަވަނީ - ޗަރަށުގަދި احمد زكي - حسين علي ديدي - احمد كامل ديدي

’ދިވެހިރާއްޖޭގައި އޮތް އެންމެ خاص جماعة ކަމުގައިވާ نادى التمدن ގެ رئيس އަކުކަމުގައި ފެށުނީއްސުރެ [illegible] އައީ دولة ގެ وزير الاعظم ގެ مقام ގައި ތިއްބެވި ބޭފުޅުންނެވެ. އެންމެ ފުރަތަމަ سمو الامير الحاج المرحوم محمد امين ދޮށިމޭނާކިލެގެފާނެވެ. ދެން صاحب الرفعة سمو الامير الحاج ابراهيم ފާމުލަދޭރި ކިލެގެފާނެވެ. އެއަށްފަހުން ހުންނެވީ މިއަދުގެ ބޮޑު وزير ص. س. الفاضل ابراهيم ناصر އެވެ. އެމަނިކުފާނު نادى ގެ رئيس ކަމުން استعفاء ދެއްވިފަހަކަ މިފަހުގައި [illegible] تاريخ ގައި [illegible] އެވެ.

نادى ގެ رياسة ގެ ގޮނޑި ހުސްވުމުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން [illegible] ބޭއްވުނު [illegible] انتخاب އާއި [illegible] [illegible] [illegible] رئيس އެއްގެ مقام ގައި ހުންނަވާނެ ބޭފުޅަކު ހޮވުމުގެ انتخابى ޖަލްސާ 7 ޖަނަވަރީ 1961م - 19 رجب 1380 هـ ދުވަހު نادى التمدن ގައި ބޭއްވިއެވެ. رياسة ގައި ހިންގެވީ ص. س. الاستاذ ابراهيم شهاب އެވެ.

نادى ގެ رئيس مقام އަށް ވަރަށްގިނަ ނަންތަކެއް ހުށަހެޅުނެވެ. އޭގެތެރެއިން تنازل ވެ ވަޑައިގަތީ ص. س. الفاضل ابراهيم رشيد އާއި، ص. س. الاستاذ ابراهيم شهاب އެވެ. ދެންތިބީ 3 ނަންތަކެވެ. އެއީ [illegible] دولة ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖެއަށް ފޮނުއްވާފައިހުންނަ (ޔޫ. ކޭ ގެ ފުރަތަމަ سفير) މިސްޓަރ [illegible] އާއި ص. س. الفاضل احمد حلمى އާއި، ص. س. الفاضل احمد زكى އެވެ. ވޯޓުދެއްވުމުން اغلبيةން نادى ގެ رئيس އަކަށް ހޮވުނީ މިސްޓަރ [illegible] އެވެ. އޭނާގެ ނަން ހުށަހެޅުއްވީ [illegible] [illegible] ކަމުގައިވާ المحترم عبد الستار موسى ދީދީ. ކަލޭގެފާނެވެ. އެންމެ ފުރަތަމަ تائيد ކުރެއްވީ ބަނޑާރަ نائب އޮފީހުގެ معاون އެއްކަމުގައިވާ الفاضل [illegible] ابراهيم ދިދި އެވެ.

މިސްޓަރ [illegible] نادى التمدن ގެ ممبر އަކަށް ވެވަޑައިގަތީ [illegible]. އޭނާ ވަރަށް ގިނައިން نادى އަށް ވަޑައިގެން އުޅުއްވައެވެ. މިއީ عام ކޮށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ جماعة އެއްގެ خاص ކޮށް ސަރުކާރުން [illegible] އިސްވެވަޑައިގަންނަވާ جماعة އެއްގެ رئيس ކަން ބޭރުމީހަކަށް ލިބުނީ ފުރަތަމަ ފަހަރަށެވެ.‘

ނާދީތަމައްދުނުގެ ރައީސަކަށް ހޮވޭ ބޭފުޅަކު ރައީސްކަމާ ހަވާލުވެވަޑައިގަތުމަށް ހަމަޖެހިފައި އޮންނަނީ ކޮންމެ ޝަޢުބާންމަހަކު 1 ވަނަދުވަހުއެވެ. ނާދީގެ ރައީސަކަށް ހުންނެވި އިބްރާހީމް ނާސިރު ނާދީގެ ރައީސްކަމުން އިސްތިޢުފާދެއްވިއެވެ. 23 ޑިސެމްބަރ 1960 - 4 ރަޖަބު 1380 ވީ ހުކުރުދުވަހުއެވެ. ނާދީގެ ރައީސްކަމުން އިސްތިޢުފާދެއްވިދުވަހާޖެހިގެން އައި 24 ޑިސެމްބަރ 1960 ވީ ހޮނިހިރުދުވަހު، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސްގެ މެމްބަރުކަމުންވެސް އިބްރާހީމް ނާސިރު އިސްތިޢުފާދެއްވިއެވެ. އޭރު އެއީ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސްގެ ހެންވޭރުގެ އެއްމެމްބަރުވެސްމެއެވެ. ރައީސް އިސްތިޢުފާދެއްވިނަމަވެސް ނައިބުރައީސަކުވެސް އެބަހުންނެވިއެވެ. އެހެންހުރިހާ މަގާމުތަކެއްގައި ވެސް ބޭފުޅުން އެބަތިއްބެވިއެވެ. އައުރައީސަކު އިންތިޚާބުކޮށް އިންތިޚާބުކުރެވޭ ރައީސް މަގާމާ ހަވާލުވެވަޑައިގަންނަވަން ޖެހުނީ، ޝަޢުބާންމަހު އެއްވަނަދުވަހުއެވެ. ޝަޢުބާން މަހުގެ އެއްވަނަދުވަހާ ދެމެދު މިއޮތީ އެންމެ 26 ދުވަހެވެ. ވަގުތީގޮތުން ނަމަވެސް ރައީސަކު ނެތި ކުޑަދުވަސްކޮޅެއް ނަމަވެސް ވޭތުވެދިއުމަކީ ނާދީގެ ބައެއް މެމްބަރުން ބޭނުންވެފައި ނުވިއެވެ.

ވަގުތީގޮތުން ރައީސަކު ހޮވުމުގެ ޖަލްސާގެ

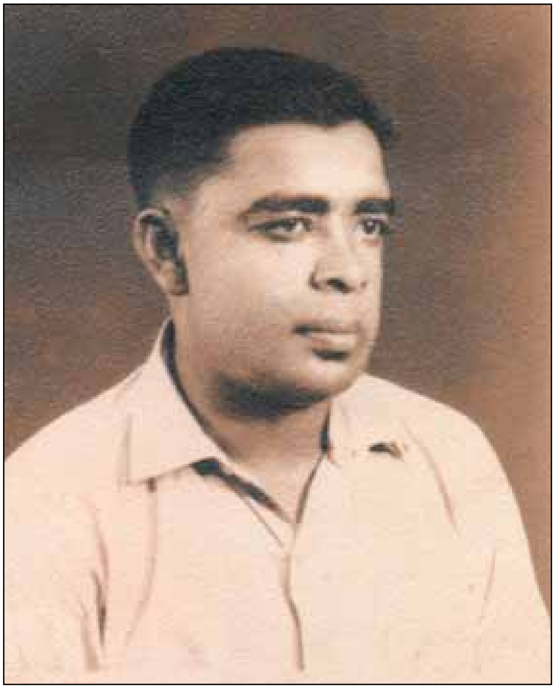

ނާދީގެ ރައީސަކަށް ޖޭވީގެ ނަން ހުށަހެޅުއްވި
މއ. ކަނޑުފާގެ عبد الستار موسى

1-166

ޖޭވީ ނާދީގެ ރައީސަކަށްވުމަށް ތާއީދުކުރައްވި
މ. ދާންނާގޭ ابراهيم ديدى

1-167

ކަންތައްތައް ހިނގަމުންދިޔަގޮތް ބަޔާންވެ އެދިހަރީއެވެ. ރައީސްކަމަށް ހުށަހެޅުން ބައެއްބޭފުޅުން ތަނާޒުލުވެވަޑައިގެން ދުރުހެލިއްޓެވި އަލްމަރު ހިލްމީއާ ޖަޔާއާ ވާދިރުޖައްވާދާއި، އިނގިރޭސި ސަހީރު ޗާލީ، ނާދީގެ ރައީސްކަމުގެ މަގާމު ހުސްކުރެއްވީއެވެ. އަލްމަރު ހިލްމީއަކީ އެދުވަސްވަރު ދިވެހިދައުލަތުގެ ސިއްހަތާބެހޭ ވަޒީރެވެ. އަލްމަރު ޖަޔާއަކީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސެވެ. އަދި ދައުލަތުގެ މިނިސްޓަރެކެވެ.

ނާދީގެއަހަރީއިންތިޚާބީޖަލްސާ

ނާދީތަމައްދުނުގެ ވަގުތީރައީސަކަށް ހޮވި އިންތިޚާބުކުރެވުނު އެންމެފަހުގެ ޖަލްސާ ފަސްދުވަސްފަހުގައެވެ. 12 ޖަނަވަރީ 1961 ބުރާސްފަތިދުވަހުގެ ނާދީތަމައްދުނުގެ އަހަރީ އިންތިޚާބީ ޖަލްސާ ބޭއްވުނެވެ. ސަރުކާރުގެ އެކިއެކިކަންތައްތައް ހިނގާގޮތް ދެނެގަތުމަށް ދިރާސާކުރާ ބަޔަކަށް ފައިދާވާނެ ތާރީޚީވާހަކަތަކެއް ވެސްމެއެވެ.

نادي التمدن ގެ އަހަރީ انتخابي جلسة

رئيس އަލީ މިސްބަހު ހޮވީއެވެ.

نادي التمدن ގެ قواعد ގައިވާގޮތުގެމަތިން شعبان މަސްއައުމުގެ ކުރީގައި ބާއްވަންޖެހޭ އަހަރީ انتخابي جلسة 12 ޖަނަވަރީ 1961 ދުވަހުގެ (٢٥ رجب ١٣٨٠ ھ މިޔަރާ) نادي التمدن ގައިއޮތެވެ. ތިރީގައި މި بيان ކުރަނީ އެ جلسة ގެ ކުރު يومية އެވެ.

نادي ގެއަހަރީ انتخابي جلسة ރޭގެ 8 ޖަހާއިރު، نادي التمدن ގައިއޮތެވެ. رياسة ގައި އިންނެވީ نادي ގެ رئيس މިސްބަހު އާރިޔާސަތުގެ ގޮނޑިޔެވެ. ފުރަތަމަ ގޮތް ސެކްރެޓަރީ الفاضل علي احمد ވޮޓޭލިއުދިދައްކަވާ ރިޕޯޓު ހުށަހެޅުއްވިއެވެ.

އޭގެފަހުން ދަންނަވައި، އެޖެންޑާގައިވާ ފަދައިން އަހަރީ انتخاب ކުރުމެވެ. އެޖެންޑާގެ މި نمبرއަށް ފަހަރެއްގައި ފަހަރުކު ممبرންގެ ތެރެއިން ކުރިއަށް خيال އެއް އުފެދިގެންދިޔައެވެ. އާދެ! ممبرން ތަކެއްގާ ވަރަށްފުރި އެކިގައި رئيس މިސްބަހު ޖެހިއަށް ترجمة ކޮށްދެއްވުމުގެ ނަމަސްޖަހާފައިވާ ވިދާޅުގެ جلسة ގެ رئيس އަކު ހޮވުމުގެ خيال އެވެ. ވަރަށްދިގު بحث އަކަށްފަހު رئيس އެދިވަޑައިގެންނެވުމުގެ މަތިން، ރޭގެ رياسة ގެ މަޖިލިސް ص . س . الفاضل احمد زكي ވަޑައިގަތުމާއެކު انتخاب ގެ روح ހިގައިގެންދިޔައެވެ. ފުރަތަމަ

ތާއީދުކުރެއްވީ المحترم ސަޔިދު ابراهيم نعيم އެވެ. ވަރަށް ގަދަ އަޑުން އޭނާ ހުށަހަޅުއްވައި އަދި އިތުރު ވަރަށްގިނަ ވާހަކަދެއްކެވުމަށްފަހު، نادي ގެ رئيس އަލްއަޚް ص. س. الفاضل احمد زكي ހުށަހަޅުއްވައިދިނީއެވެ. تائيد ކުރެއްވީ المحترم ޝަމްސުއްދީން ابراهيم މަނިކުއެވެ. ދެން ހުށަހެޅުނީ فضيلة الشيخ الاستاذ محمد جميل ދީދީ ދޮށިމޭނާ ކިލެގެފާނު މަނިކުފާނުގެ ނަންފުޅެވެ. އެނަން ހުށަހެޅުއްވީ المحترم ސިވިލް حسين މަނިކުފާނުއެވެ. تائيد ކުރެއްވީ الفاضل عبد الله حميد އެވެ. ހަމައެއާއެކު رئيس ގެ مقام އަށް ހުށަހެޅުނީ، މިސްޓަރ އާރިފްޓަންގުޓޫވީގެ ނަންފުޅެވެ. ހުށަހެޅުއްވީ الفاضل ކުރުފާގެ ابراهيم ދީދީއެވެ. تائيد ކުރެއްވީ الفاضل اسمعيل عبد الله އާއި الفاضل عبد الستار موسى އެވެ. ދެން ކުރިމަތިލެއްވީ الفاضل حسين فهمي އެވެ. އެނަން ހުށަހެޅުއްވީ الفاضل عبدالمجيد ماهر ގެ ނަންފުޅެވެ. تائيد ކުރެއްވީ المحترم ޝަމްސުއްދީން ابراهيم މަނިކުއެވެ. 4 ނަންފުޅު ހުށަހެޅުމަށްފަހު تائيد ލިބުމަށްފަހު، ވަރަށްގިނަ ވާހަކަތަކެއް ވަރަށް ދިގުކޮށް ދެކެވެމުން ދިޔައެވެ. ވަކިން خاصّ ކޮމިޓީގައި މިސްޓަރ އާރިފްޓަންގުޓޫވީ رئيس އަލްއަޚް ހޮވުމަށް ބޭނުންވި الفاضل على احمد ދީދީ ވަޑައިގަތުމާއި، نادي ގެ رئيس ކަމަށް ކުރިމަތިލެއްވުމުގެ ތެރެއިން ހުށަހެޅުއްވި قوم ގެ ބޭފުޅު وزير އަށް ކުރިމަތިލެއްވުން ވަކިކުރުމަށް مقام އެއް ކަމުގައި، نادي އަދި، މިފަދަ ހަރަކާތްތަކުގައި އަޅުގަނޑު تعليمي އަދި تهذيبي ކަންކަމާ ގުޅިގެން، އެކަމުގައި دولة ގެ ހިތާ وزير ންނާއި علم ވެރިންނާއި خاصّ جمعية ކަމަށްވާއިރު އެކަމުގެ رئيس އަލްއަޚް ދޮށިމޭނާ ހުރުމަށް ވާނުވާ ކަމަށް نعيم އާއި حسين މަނިކުފާނު ގުޅިވަޑައިގަތުމުން އެކަމަށް ތަކުރާރުވެ ދެއްވާފައި ހުރި خاصّ ކަމަކަށްވިއެވެ.

ވޯޓަށްއަހައިގެން ނަތީޖާ ހޯދުމަށް ވަކިވަކިން ވޯޓުލެވުނެވެ. رياسة ށް މިސްޓަރ ދީދީ ދިމާވިއިރު ވޯޓުގެ ނަތީޖާއާ އެކަށް رئيس ކަމަށް ހޮވިވަޑައިގަތީ މިސްޓަރ ދީދީއެވެ. 14 ވޯޓު ص. س. الفاضل احمد زكي އަށް 13 ވޯޓެވެ. ދެން ހުށަހެޅުނީ نائب رئيس ންގެ ނަންފުޅުތަކެވެ. ކޮމިޓީއަށް 15 ވަކަލާތު ބޭފުޅުންގެ ނަންފުޅުތަކުން تنازل ވެވަޑައިގަތުމަށްފަހު ހޮވުނީ الفاضل عبد الله حميد، الفاضل عبدالله جميل، الفاضل اسمعيل عبد الله، الفاضل على احمد އެވެ. سكرتري އަކީ الفاضل محمد ابراهيم ދީދީއެވެ. خزاندار الفاضل على احمد އެވެ. انتظام سكرتري الفاضل احمد حميد فهمي އެވެ. ކޮމިޓީގެ އެހެން ބޭފުޅުންނަކީ ممبر ންގެ ގޮތުގައި الاستاذ عدنان حسين އާއި الفاضل عبد المجيد ماهر އަދި نادي ގެ رئيس ގެ ވަޒީފާއާ ހަވާލުވެ ހުންނެވި ބޭފުޅެވެ.

ޖަމާޢަތުގެ މިހިނދުން ފެށިގެން އަލަށް ހިނގަން ފެށި ހަމައަކީ އެހެންފަހުން 6 ވަނަ على ހަރަކާތްތެރި އަދި މުހިއްމު ދައުރެއް ނަގާފައިވާ ބޭފުޅުންނާއި ހަމަގޮތަށް ހިނގާ ކަންތައްތަކުގައި ޝަރީޢަތުގެ ވެރިކަމާ ދުވަސްވަރު ހުރެވުނެވެ.

1-168

ޕާޓީގެމެމްބަރުން ބައިވެރިވެވަޑައިގަތް ސައިޕާޓީއެއް ބިތްރަންޖަކާރުގެ ކުދުގައި އެއިސްނެވީ ޓޭވެއެވެ.

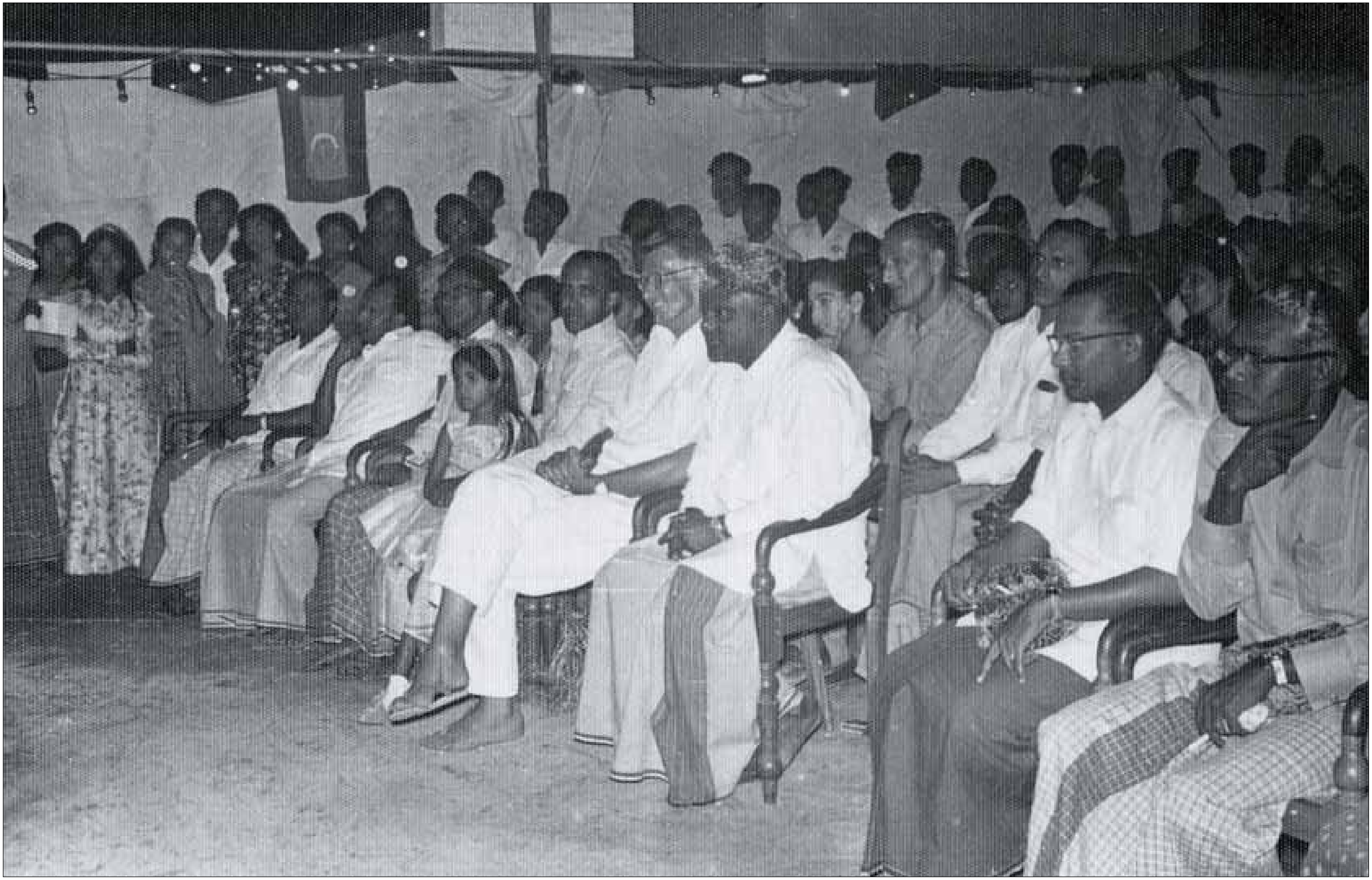

1-169

ޑޭވީ ބައިވެރިވެވަޑައިގަތް ނާރީގެ ޖަލްސާއެއް

ބަލާމީހުންގެ ކަނާތުން ތިންވަނައަށް އިންނެވީ احمد حلمي އެވެ. އޭނާއާ ޖެހިގެން އިންނެވީ ޑޭވީއެވެ.

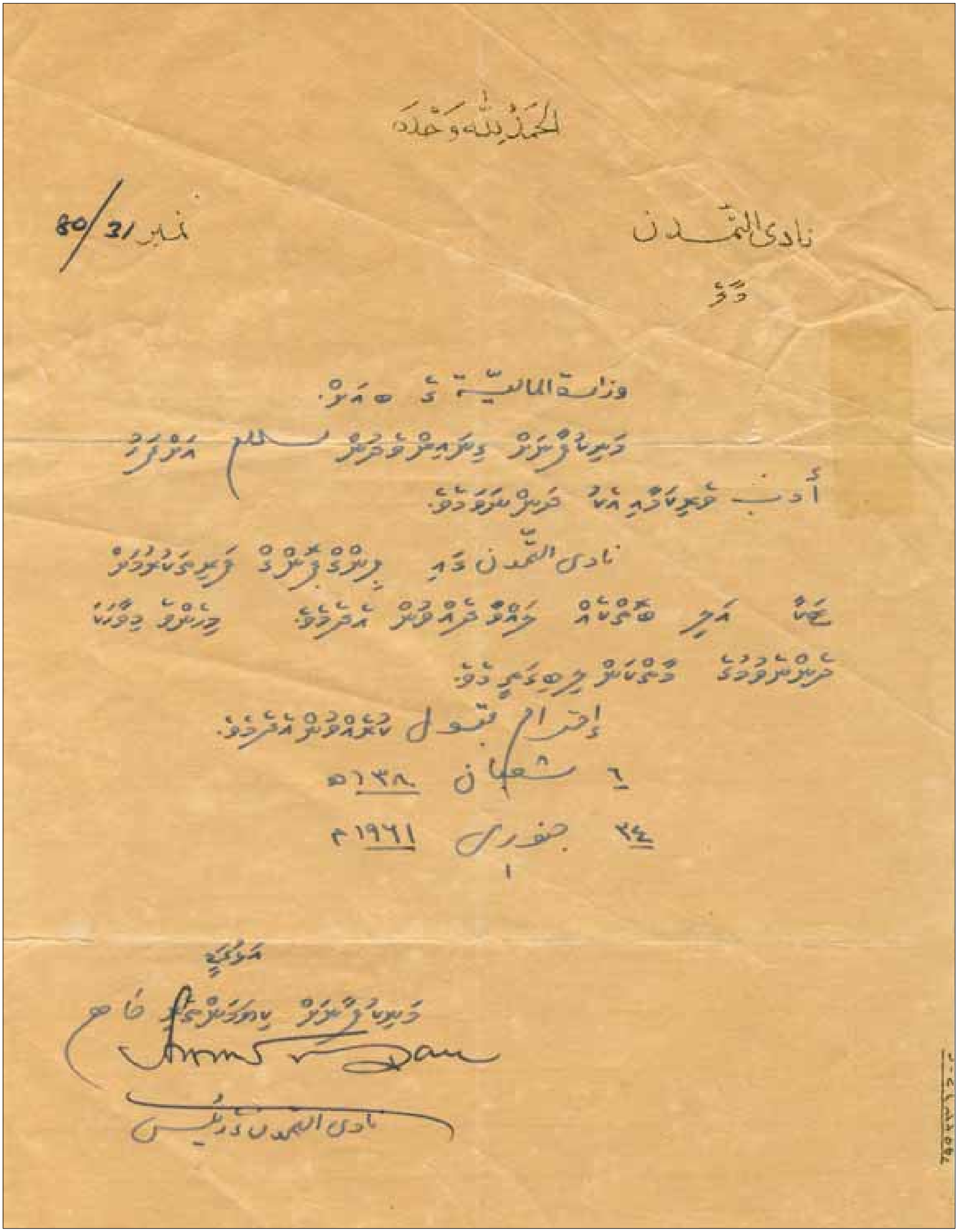

الحمد لله وحده

نادي التمدن
މާލެ

نمبر 31/80

وزارة المالية ގެ ބ އަށް.

[illegible]

أدب [illegible]

نادي التمدن [illegible]

[illegible]

[illegible]

إحترام قبول [illegible]

٦ شعبان ١٣٨٠ه

٢٤ جنوري ١٩٦١م

[illegible]

نادي التمدن رئيس

މިއީ، ނާދީތަމައްދުންގެ ރައީސަކަށް އާތިންގތަންޑޭވީ ހުންނެވި ދުވަސްވަރު، އޭނާ ސޮއިކުރައްވައި، وزارة المالية (ބ) އަށް ފޮނުއްވިސިޓީއެކެވެ. މާލޭގެ ކަރަންޓާބެހޭ ހުރިހާކަމެއް އެދުވަސްވަރު ހިނގަމުންދިޔައީ، وزارة المالية (ބ) ގެ ބެއްލެވުމުގެ ދަށުންނެވެ. އޭނާ އެދިވަޑައިގެންފައި އެވަނީ، އަލިބޮއްކެއްލިބޭނޭގޮތް ހައްދަވައިދެއްވުމަށެވެ.

ކުރިންދަންނަވައިދިޔަފަދައިން، ޑޮކްޓަރު ހިޔިޖިރާގެ "މަދްރަސާއިން" ދުވުރުން ކިޔަވާ ވިދާޅުވުމުން ވަޑައިގަތް އިނގިރޭސި ސަރުކާރު ދޯވި، އޭނާގެމަސައްކަތާއިގެން ކުރިއަށް ވަޑައިގަންނަވަނީއެވެ. އެއްބަސްވުމެއް އެގްރިމަންޓްވެސް އެކުގައި އޮތީއެވެ. އިނގިރޭސިން އަޑުގައި ތިބެގެން އުމުރުގެ ހާވައިދިނުމުގެދަރުން، ހިނގިޔަކަމަށް އައްޑޫގައިވެސް ހިންގަމުން ގެންދިޔައީއެވެ. މިއިންއެއްވެސްކަމަކާ ދިވެހިސަރުކާރުވެސް އޮތީ "ޗޮގަޗާގައި ނިދާފައެއް" ނޫނެވެ.

ސަރުކާރުގެ ރައްދުގައި އިނގިރޭސި ސަރުކާރު ދޯވި އިސްތިޤްބާލުކޮށްވަޑައިގަތީ 7 ޖަނަވަރީ 1961 ގައެވެ. އޭގެ ފަސްމަސްދުވަސް ފަހުއެވެ. 15 ޖޫން 1961 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހުއެވެ. މިކަން ވިސްނުންތެރިން، އަސްލުގެ ދަފުތަރުގައި ކަންހިނގަމުންދިޔައީ ޔާރުސުއްކަމަށް ބުނެވެ. ގަނޑުބިމުގައި އަސްލުން ބަދަލު ފުރަތަމައިން އަތިރިމަތިއަށް ދުވަސްފަރުވާރާ ބަނޑުވަރުބޮޑު ހުވަދުއަތޮޅު ފުވައްމުލަކު އައްޑޫއަތޮޅުގެ ބޮޑުދަރަނި ގެންދިޔައީއެވެ. އަދި ހުވަދުއަތޮޅު ފުވައްމުލަކުގައި ތިބި ދިވެހިސަރުކާރުގެ މުވައްޒަފުން ވަރަށްބޮޑަށް އަނިޔާކުރަނިކޮށްފިއެވެ، ބަނދުކޮށް އައްޑޫއަށް ގެންދިޔައީއެވެ. މިވަރުކަމުގެ ހިނގައިރު، އައްޑޫގައިބޭތި އިނގިރޭސިންނަށް ހަމަ ނޫނިގަޔާނުބޭއްވެވެ. عبدالله عفيف އާއި އޭނާގެ އަރިހުގައި ތިއްބެވި އިސްދޮރުފުރަތުން ނުދަރަނިނާނީބޭއްވެވެ؟ —— ކުރާފައެވެ ހަމަނުދެނީބޭއްވެވެ؟ —— ނޫނެކެވެ.

މިކަމާގުޅިގެން ދިވެހިބަޔަކު ވެރިކަމުގެ ބުރަފުއްޓެއް ފިއަވަޅުތަކާއި ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި ހަމަޖެހިފައިވާ މިހިސާބުތަކައި، ރަށްފަރުވާރުއްކާ ވެރިކަން މިގެންދިޔުން ބައެއްގޮތެއް ހިނގައަށެވެ.

މިފަދަ މިކަމުގައި އެންމެއިސްވެމިހުންނަ ހަމަޖެހިފައި ގެއްލުން ދުވަސްވަރު ދިރިގެ އާދިރިގެ ހަސަންދިރިއެވެ. ދުނިޔެ ހަމަޖެހިލާތަ ބޮޑުވާންތަކާއި ފަރާތަކުން. ހަމަކުރެވޭގެ ދިދަވަރު ބަޣާވާތާގުޅިގެން މާލޭގެ ކަށްވެރިންގެ ޖަމަހޫރިއްޔާގެ 14 މާރިޗް 1962 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު މަހާކަމުއު އަހުރެ އާއްމުގައި ފުރާނެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެކިއެކި ކަންކަން ހިނގާ ދެމެހެއްޓުމަށް ފާޅުގައި އެވަރަށް ދިދަލައިފިއެވެ، ވަޒީރުގައިވާ އިބްރާހީމްނާސިރެވެ.

އެންމެ ފަހުން ވަނީ ބާރުހިސާބުގެ ހަމަޖެހުމުގެ ވަޒީރުގެން، އެވަރުގައި އެއްދިވެހިއާ ބަދަލުވީ ހަމަޖެއްސުމަށްފަހު މާލޭގެ ސަރުކާރާ ކަންކަމުގެ 14 މާރިޗް 1962 ދުވަހުގެ (8 ޝައްވާލް 1381 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު) މަހާކަމުއު އަހުރެ އާއްމުގައި ފުރާލައެވެ. މިހާކަމުގެ

ހިންގެވީ މަހުކަމަތުލް އަމްނު ޢާއްމުގެ ފަރާތުންނެވެ.

މިމަހުޟަރު ކުރަމުން ގެންދިޔައީ، މިދަންނަވާބޭފުޅުންގެ ހާޒިރުގައެވެ

1. محكمة الامن عام ގެ ވެރިޔާ	ص . د . الفاضل ابراهيم ناصر
2. ބަންޑާރަ نائب	ص . س . الاستاذ ابراهيم شهاب
3. محكمة الامن عام ގެ ވެރިޔާގެ نائب ގެ ބަދަލުގައި ހުންނެވި	الفاضل عبد الحنّان حليم

ތަޙުޤީޤުކުރަމަކާވެސް ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ އިންސާފުބޭޖެހި މީހުންކުރި އަޢަދިޔާ ހަސަންދީދީ، ابراهيم مجدى ، ބޯސްޓަނުކާގޭގެ ގަނޑުވަރު ބޮޑުބޭފުޅުން އެއްވެސް ހިފެހެއްޓުމެއްނެތި އެމީހުންގެ ކުރަން ދިއުމަށްފަހުއެވެ.

ތުހުމަތުކުރެވުނު ބޮޑުމީހުންގެ އާއިލާތަކުގެ ނަންނަމުން ސުލްޙައިނަކަން އަޑުއްވައި ސަރުކާރުގެ އިލާކަންކަން ހިނގާފައިވާ ދިޔައްޔާ ކުރެއްވިއެވެ.

22 މާރިޗު 1962 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު މާލެއަށް ކޯޓުމަޖިލިހު ދެފަރާތެއްގެ الفاضل ابراهيم رؤف އާއި، الفاضل ނާއިބުދާ ގަޑިއޮތްތުމާއި الفاضل މިޖަހާތުރި حسن ކަލޭގެފާނުގެ حوال ކަމި ތުހުމަތުކުރެވުނު 6 ކަންތައްތަކާ ނަފާ މިތާރީޚުގައި ވާހަކަދައްކައިފައިވެއެވެ. އެ 6 މީހުންގެ ނަމާއި ދާދިކުރިން އަދި އާބާދީއިރުތަނުވެސް ފަރަޅަވަރަކަތްމީހުން (ކަރިބޭގެ) ގެނައެވެ. މިއީ، ތުހުމަތުކުރެވުނު ބޮޑުމީހުންގެ ކާރިއަރަށް ނުކުމުއްޖެން ބޮޑުމީހުކަންތަކުގެ އާއިލާގެ ބަޔައިން މިހާރުވެސް މިމީހުންނާއި ކަރިން މާލެގެ ދެމުނަވި، ހަރަކާތްކުރި ފަރުވާއިއްޔާ، މަސްވަރަކަތް ބައްޖަވައި، އެތައްދުވަސް ދެވޮވުގައި ބައިވެރިވެފަހަރު ފުނިވަޅައިނގެނަވާލިއެވެ. މިމީހުން ގެންނެވީ މީހުންނަކީ:

1. نفيسـه	ހިރިމަރާނުގެ
2. ރަންމަލިހާ	″
3. عبد الرزاق عبدالله ކަލީފާ	″
4. رشيدة ابراهيم	″
5. عزيزة عبد الله ކަލީފާ	″
6. محمد زاهر	″
7. احمد زاهر	″

1-171

ހަވަރުމިނަދޫ عبد الله ކަލޭފާނު އާނާގެ އަނބިކަނބަލުން އޯގަރީރީގެ عائشه ديدى ބަނޑުގައި އެހެރީ ކުޑަކުދި ކުއްޖަކީ، އެކަނބަލުންގެ ދަރިކަލުން عبد الستار އެވެ.

8. آمنة زاهر ހިރިހަދާންމިގެ
9. اسمعيل حبيب "
10. محمد حبيب "
11. مريم حبيب ހިރިހަދާންމިގެ

މިލިސްޓުގައިވާ ނަފަރުންގެ ތެރެއިން ތިންމީހުން މުޅިންވެސް ކުޑަކުދިންނެވެ. މިކުދިންގެ އިތުރަށް މިކުދިން ބަލަހައްޓަވާއި ހިތުހުރިހާ ކޮށްދިނުމުގައި خوّي ދިދީއާއި އުޅުނުމީހުންގެ ތެރޭގައިވާ عبدالله احمد ދީދީއާއި عبدالله ناصر ފަދަ ހިތްހެޔޮކަން. މިއީވެސް މިއާއިރުގައި އުޅުމުންއަނބުރާ ބެހެއްޓެވެ.

މިއަށްފަހުންވެސް ސަރުކާރުގެބައެއްމުވައްޒަފުންގެ ވަރަށް خاصّ ބައެއްމުވައްޒަފުންގެ ދަރިން މާލެއަށްގެ ވިޔަފާރިގައި ބޭނުންކުރިއެވެ. ތިންދުވަސްކޮޅަކުން ދަރިއަށްވުރެކަންބޮޑުކަމުގައި، ހިނދު ސާފުވަރަށްފަހަރު ފެނިގެންދެއެވެ.

މިފަހަރުގެ މިދުވަސްބައިގެ ގޮތުގައި އެންމެއިސްވެރިޔާ މީހުންނަށް، ހަވަރުތިނަދޫ ގެއިވެރި محمد ديدي ގެ އޯގަދިރިގެ حسن ديدي އެވެ. މިކަމާއިގުޅިގެން ހައްޤުތަކާއިގެން މާލެގެނައި ކުރެވުނުގޮތުގެ ފަރާތުން ވަރަށްބިރުވެރި އަދިކުރިމަތިލާނެގޮތްތަކުން އެމީހުންގެ ކަރަށް އިއްޔާޒުވިއެވެ. “ދަށުންބަހައްޓަވަފައިވާ 14 މީހުން އެއްވެސް مسالة އެއްގައި اعتراف ވުން” ސަރުކާރާއި އަޅުއްވައި އުޅި ކަންކަން ހިނގާގޮތް ދެއްކުމުގައި ތިއްބަވާފައިވެއެވެ.

ދަށުން بغاوة މައްސަލާގެ تحقيق މިހާރު ކުރިއަށް ގެންދިޔައީ محكمة الامن عام ގައި ހިންގަމުންދިޔައެވެ. تحقيق ނާޒިމް، خود محكمة الامن عام ގެ ރައީސް ص . د . الفاضل ابراهيم ناصر ވެސް تحقيق ކޮމިޓީގައި އިންނަވައިގެންނެވެ.

26 މާރިޗު 1962 ވަނަދުވަހު (20 شوّال 1381 ވީ އަންގާރަދުވަހު) محكمة الامن عام ގައި، މިގޮތުން ފުރަތަމަ تحقيق ގައި ދަށުންގެ بغاوة މައްސަލާގެ ދަށުން، 14 މީހަކު އެއްވެސް مسالة އެއްގައި بغاوة ގައި އުޅުނުކަމަށް ކުށްމަރަން اعتراف ވެއްޖެއެވެ. މިމީހުންނަކީ މީހުންގެ ތެރޭގައި باغي ނަން ދީފައިވާ އެންމެ ބޮޑު މީހުންނަށްވުރެ ކުރިއަށްދިޔައީ އޯގަދިރިގެ حسن ދިދީއާއި ބާސްދިންކަމަށްވާ ނާޒިމްގެ މި 14 މީހުންގެ ތެރޭގައި اعتراف ވިއެވެ. މިދިޔަތަނަ 14 މީހުންގެ ނިސްބަތް ތިރީގައި މިވަނީއެވެ.

1. އޯގަދިރިގެ حسن ديدي ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ

2. (ރަތަފަންދޫ) ابراهيم مجدي ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ
3. ބޭސްދޮންކަލޭގެފާނު "
4. ބޭސް حسن ކަލޭގެފާނު "
5. حسن ދުތުގެ محمدرشدي "
6. ވާރުގެ علي ديدي ގެ حسن ديدي "
7. ކަންނާރު ابراهيم ديدي ސ. މުލަކު
8. سليمان ގެ علي ދުތު ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ
9. ކާމިންދަރިގެ حسن ދުތު "
10. ބިރުރުގޭ محمدوحيد "
11. ބަރާސީދު حسن تكرفان "
12. ابوبكر ކައިބުކަލޭގެފާނުގެ جميل "
13. ބިރުރުގޭ احمدوحيد "
14. ދޮންކަމަނަގެ آدم ދުތު "

މިމީސްވީހުންނާއިމެދު محكمة الامن عامން ނިންމުވީ ފަސްނުކުރައްވައި ބަންޑާރަ نائب ގެ އަރިހަށް ފޮނުއްވުމަށެވެ.

އޭގެހަތްމަހާއިދުވަސް ފަހުން. ދިވެހި دولةން މަސްއަލަ ހުށަހެޅުއްވީ محكمة الشرعية އަށެވެ. شريعةން ގޮތެއް ނިންމަވައިދެއްވުމަށެވެ.

އެއީ، މީގެ ބައިގަރުން އާދެ! 50 އަހަރު ކުރިއެވެ. އޭރުގެ محكمة الشرعية އޮތީއެވެ. އެދުވަސްވަރު محكمة الشرعية ހިނގަމުންދިޔައީ، ފަރީދީމަގާއި ދަނބުގޯޅިއާއި ދެމެދުން ކާނދަނީމަގުގެ ހުޅަނގު ފަރާތުގައެވެ. ދަނބުގޯޅިގެ އިރު-ދެކުނު ކަނުގައި މިހާރު (2012) އަހަރަ އެސް.ޓީ.އޯ 1 ނަމްބަރު

1-172 ހަވަރުތިނަދޫ އޮޑަދީދީގެ حسن ދީދީ

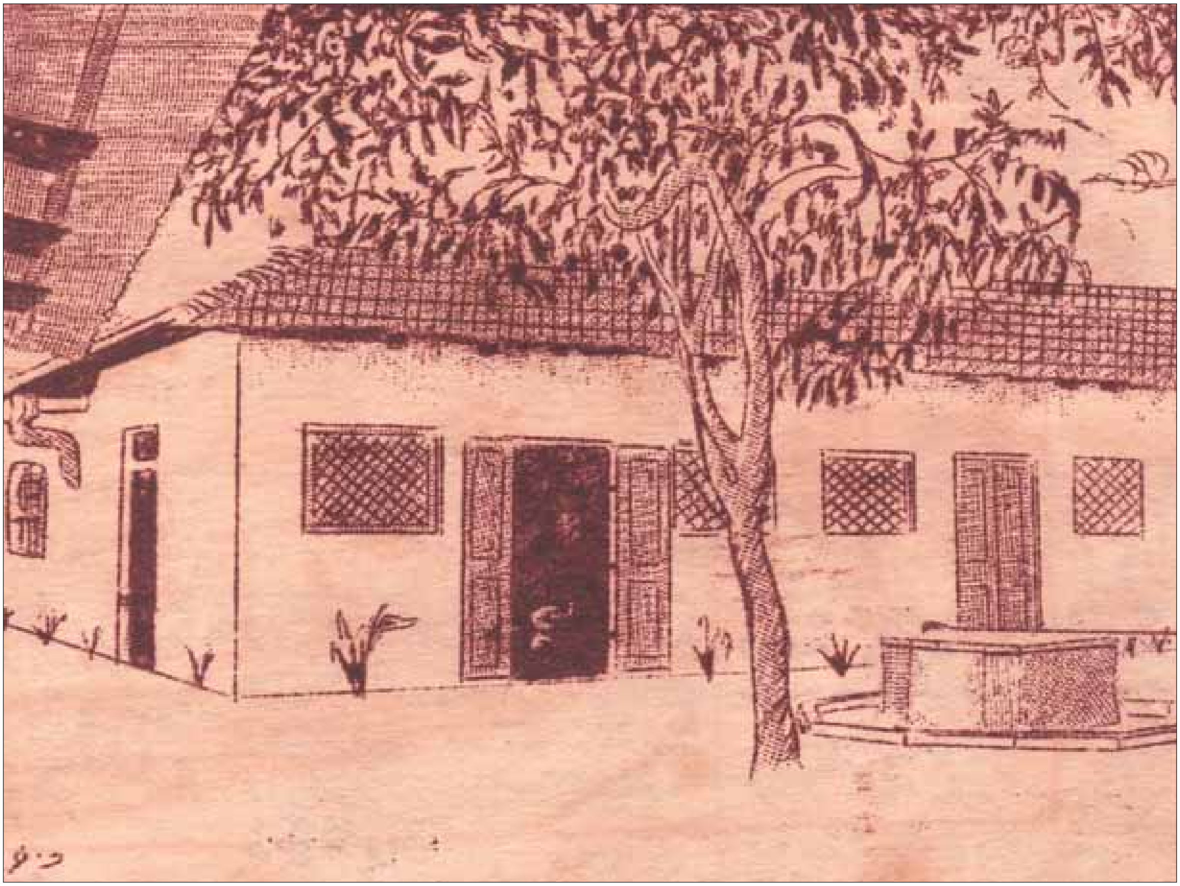

1-173

محكمة الشرعية - 1962 މ.

ފިހާރައާއި، ފަރީދީމަގުގެ އިރު-އުތުރު ކަނުގައި އެހެރަ އެސް.ޓީ.އޯ. 2 ނަމްބަރު ފިހާރައާ ދެމެދުން، މާލޭގެ 190 ނަމްބަރުގޯތީގެ ޗާނދަނީމަގުގެ ހުޅަނގުން ވަރަށްބޮޑުބައެއް ހާއްސަކޮށްފައިވަނީ، محكمة الشرعية އަށެވެ. ޗާނދަނީމަގުގެ އިރުމަތީފަޅީގައި މިހާރު ފިހާރަތަކެއް އެހުރި މުޅިބިމާއި އިސްލާމީ މަރުކަޒުގެ ސަރަހައްދަށް ވަދެފައިވާ ވަރަށްބޮޑުބައެއް އޭރު އެއީ، ހަމަހުސްބިމެވެ. އޭރުގެ ނަމުންނަމަ އެއީ، މައިދާނުއްޝަރުޢިއްޔާއެވެ. ޖިނާއީފަދަ ދީނުގެ ހައްދުތައްޖަހަން ބޭނުންކުރުމުން ދިޔައީ، ދުވަހުގައި ބޮޑުއަނބުގަހެއް ހުރެ ހަރާފައި، ހައްކާތިލާވުނުވަނަ ތަނެއް ވަރަށްބޮޑުގޮތުގެ ޖާގައެއް މި ބޮޑުހުސްބިން އެދު! މައިދާނުއްޝަރުޢިއްޔާގެ ބިމުގައެވެ.

ޗާނދަނީމަގުން محكمة الشرعية އަށް ވަދެވެންހުންނަ ދޮރާއި ވަރަށްބޮޑުވާނެއެވެ. އެ ބޮޑުދޮރުހިންއަރާ ފެނުމަށް އިރުމަތީ، ހުންނަފޭރީ، ފަޑިޔާރުގެ ގޮތިގޮތުގައެވެ. ކުރަމުން އެފަންނަނި ފަޑިޔާރުގެ އުތުރުފަރާތުގެ އެތްވާނުގައި ހުރަސްތަކީ ބޮޑުމީ ހިރާ

شريعة އެއްކުރުން ހިނގަމުން ދިޔައީ، މިފަދަގޮތަށެވެ.

ހަވަދުމީހުންނަށް ފަށުކުރުވުމުން ފަހަރު ދާދިގެންވުން ކުށްވެރިންގެތެރެއިން އިސްވެރިޔާ 13 ކުށްވެރިންގެ شريعة محكمة الشريعة ގައި ފެށުނީ 2 ފެބުރުއަރީ 1962 ވީ ހުކުރުދުވަހުގެ ހަވީރުއެވެ. ސަރުކާރުގެ އަރިހަށް ކަނޑައެޅުނު ބާރުގެ ދަށުގައި ހުށަހަޅައި بغاوت ގެ ކުށްވެރިންގެ އިސްވެރިޔާގެ 13 ކުށްވެރިންގެ شريعة ސުންނަތަށް ކަނޑައެޅުނު ގޮތުގައި، ކަނޑައެޅުނު ގޮތުން ތިމާގެ ފިޔަވަޅުތަކަށް ބާރުދީގެން މިޝަރީޢަތް ހިނގަމުން ދިޔައެވެ.

ބައްޕާގެ ދަރިންގެ 3 ބަޔަކުގެ ތިބި ދައުލަތް ދިމާލަށް ކަނޑައެޅި بغاوت ގެ ތެރެއިން ވަރަށް ބޮޑަކަށް وزيرالاعظم ص . د . الفاضل ابراهيم ناصر އެބަޔަކަށް ވާގިދިނުން ބަޔަކު بغاوت ހަދައިގެން ތަނަކަށް މިޔަދުވަސް ދާދިގެންނަށް ފުރައިގެން ތެރެއިން 13 މީހުންގެ شريعة محكمة الشريعة ގައި 2 ފެބުރުއަރީ 1962 - 26 ޝަޢުބާން 1381 ވީ ހުކުރުދުވަހު ހަވީރު އެއްވެ.

شريعة ގެ مجلس

محكمة الشريعة ވަނީ މިހެންނެވެ. ފުރަތަމަ ދުވަހެވެ. شريعة ކުރެއްވުމަށް ބައިތާރު ކުރުވިފައިވަނީ ފަނޑިޔާރުގެ ހާލަތުގެ ސަބަބުން ފެނުނެވެ. ފެނުނުގައި އަޕަރާފައިވާ ބޭނުންކުރެވިފައިގައި محكمة الشريعة ގެ نائب ބަނޑާރަ ނައިބުގެ ރަސްމީ ހާޒިރުގައި ތިއްބެވިއެވެ. ބަންޑާރަ نائب ގެ نائب الاستاذ عدنان حسين ފޮނުވި قانوني وكيل އެއްގެ ހާޒިރުކުރުމުގައި ހިންނަވިއެވެ. ދަންނަވައިދީ ބަންޑާރަ نائب ގެ އާދޭސް ގެ معاون ނުޝެވެ. އުއްމަތަކަށް ކަނޑައެޅުނު ދަނޑިވަޅު الشيخ محمّد جميل ދީދީއާއި دولة ގެ ބަންޑާރަ نائب ص . س . الاستاذ ابراهيم شهاب شريعة ގެ مجلس އަށް ނުކުމެވަޑައިގަތީ ހަވީރު 4.15 ގައެވެ. ފަޔާރުމަސިކަމުން އެހާގެ ރަސްމީ ހުރިހާކަމެއްގެއެވެ. ބަންޑާރަ نائب އާޔާއަށް ދިޔަވަޑައިގެންފައިވާ 1 ވަނަ ދަރަޖައިގެ وكيل ކަމުގެ ހުރިހާކަމެއްގައެވެ.

ކޯޓުގައި ދަޢުވާގެ އެއްވަރުގެ ސިފައިންގެ حاضر ގައި ކުށްވެރިންގެ އިސްވެރިޔާ 2 މީހުން شريعة ގެ ކުރިމަތަށް حاضر ކުރުވިއްޖެއެވެ. އެއީ ހަވަދުމީހުން ދާދިދީގެ حسن ދީދީއާއި ހަވަދުމީހުން ބޮޑުދަރިކަލުން ކުރެވިގެންނެވެ. ދަށުން ދާއިރާގެ دولة ގެ ބަންޑާރަ نائب ص . س . الاستاذ ابراهيم شهاب ތުހުމަތުކޮށްފައި ކުށްވެރިންގެ މައްޗަށް دولة ގެ دعوى ހުށަހަޅައިދިނެވެ. އެހާ ފިޔަވަޅުއެވެ.

"އަލުގައި އަދިބެލިރާކާ ކައިމާއި ދަރިއަހަރުމަނިކުފާނުގެ ކުރިފުށުމައްސަލަ دولة ގެ ނަމުގައި މިއެއްފަދަ ބަޔަކަށް ދޭއިރުފަތުރަން ބަޔަކު تاريخ މަތިން ނުނޫ ދެކެވެން ބޮޑުވަރު އަދުއްރަން ދެކެވިފައި بغاوت އެއް ހަދައިގެން ހިނގުމަށް މަސައްކަތްކުރި ބަޔަކާއި މަސައްކަތެއް ކުރި دعوى އެކެވެ. މިގެތެރެއިން ބައެއް މީހުންގެ ކުށް މިގޮތުން ثابت ވެގެން ހިނގައިއެވެ. އެކުށްވެރިންނާއިމެދު އަދި محكمة الشريعة ގެ ކުރިމަތިކުރުވެއްކަމަށް حاضر ވެފައި މިދާބަޔާން ދަރިބަޔާއި ހިސާބަށް ފަހަރުން އަޅަގަނޑު ހަމަކުރެވޭނެ ނުފެނެވެ. އެހީވުމެން މިކަމުގައި އަޅަގަނޑު ދަށްނަޓުގައި މަތިވަރި ފާހަގަކުރެވިގެން ގަބޫލުކުރެވެއެވެ. އެކަމުތެރެއިން شريعة ހިންގުމުގައި މީހުންވަރި الهي

عدالت ގެކުރިމައްޗަށް ގެންދިޔައެވެ. މިއަދުގެ މީހާ އެމީހާނުހި ގެޅުމުގެމައްޗަށް ވާހަކަދައްކާކަށް އަޅުގަޑު ނެތީމެވެ.

ބަނޑާރަ نائب ގެ ވާހަކަފުޅުގެ ކުރިއަށްގެންދަވަމުން ވިދާޅުވިއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް ދެވަނަފަހަރަށް ހުވަދުއަޅުއްވާތީގައި بغاوت އެކުލެވޭ قانوني عبارات ތަކުން ދަންނަވަނީނަމަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ވެރިކަމާ މިނިވަންކަމަށް ގެއްލުންދީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ سرحد ގެބައެއް، ރައްޔިތުންގެ ވެރިކަމުގެދަށުން ވަކިކުރުމަށް علی ގޮތުން ސަރުކާރާ އެއަށް علی ސިފައިންގެ މިންގަނޑުގެތެރެއިން އަދި މިފަދައި މިހިރީ، އޭގެ އެންމެބޮޑު ދޮގުހެދުމެވެ. އޭގެ ހެއްކަކަށް އަޅުގަޑު دليل ކުރާ ތާރީޚީ محكمة الامن عام ގައި އެމީހުންފަދައިވާ އެމީހުންގެއަތުން اعتراف އާއި އެމީހުންގެ عمل ތަކެވެ. ކޮންމެހެން ބޮޑު تفصيل ދަންނަވާކަށް އަޅުގަޑު قصد އެއް ނުކުރަމެވެ. އެއީ قوم ގެ ކޮންމެދަރިއަކު، قوم އާއި ވަޒަންދޭކުރާވާ ކޮންމެ މީހަކު تاريخي ތިލަފަތެއްގެ ގޮތުގައި ދަސްކޮށްފައި އޮންނަ ވާހަކަތަކެވެ.

تفصيل ގެތެރެއަށް ހަމަކޮންތެރެއްވުމަށް قصد ނުކުރައްވާކަމާއި އެކަމަކުވެސް އެމަނިކުފާނު ހިސާބަކަށް مسالة ގެމައްޗަށް އަލިއަޅުއްވާލެއްވުމުގެ ގޮތުން ބަނޑާރަ نائب ވިދާޅުވިއެވެ. ހުވަދުއަޅުއްވައި ފުރަތަމަ އެގޮތުން بغاوت ހަމަޖެހި ނިމުނުގޮތުން މާލޭގެ ގެއެއްގައި ހުވަދުއަޅުއްވާގެ ކުރިއަށްގެންދިޔައިރު ބައިވެރިވެގެން ސަރުކާރާއި ކުރިއެވެ. مقصد އަކީ ދެވަނަފަހަރަށް ހުވަދުއަޅުއްވައި ހަމަނުޖެހުން އެކުލެވުނީ ދިވެހިސަރުކާރާ ވަކިވުމެވެ. މިކަމަށް ހުވަދުއަޅުއްވައިބައިވެރިވެކަމަށް اعتراف ވެފައިވާ އަދި محكمة الشرعية އަށް ހާމަކުރެވުނު ނަމަކާމެދު އަޅުގަނޑު ހިތާމަކުރަމެވެ. އޭގެތެރެއިން ބައެއް އެދުވަހުވަނީ މިފަދައި اعتراف ވެފައެވެ.

އަދިވެސް ހިތްހުރިކަމެއް ދެއްކުމުގެ ގޮތުން ވާހަކަދައްކަވަމުން ވަޒީރުން ބަނޑާރަ نائب ވިދާޅުވިއެވެ.

އެސަރުކާރުގައި ބައިވެރިވިމީހުންގެ ތެރެއިން އެކަކަށްވުރެ ގިނަމީހުންނަށް، އެޖެހިސާގައި އޮޅިދިދި حسن ދިދި ބައިވެރިވިކަމަށް اعتراف ވެފައެވެ. ނަމަވެސް މިއަދު މިނާ މިންގަނޑުގައި ކުރަނީ އިންކާރެވެ. ނަމަވެސް އައްޔު ހިތްދަރިކަމަށް ހުވަދުގެ ކުރިއަށްދިޔަ މީހުންނަށް ޖެހޭސާގައި އޭނާ ބައިވެރިވިކަމަށް اعتراف ވެއެވެ. އެޖެހިސާކަން ހުވަދުއަޅުއްވާ ދިވެހި دولة ގެ ވެރިކަމުގެ ބާރުން ވަކިކުރަނީކަމުގެ ރާވާ، ރާއްޖޭއި އެއްގޮތަކަށް އެއްޗެއް ހުވަދުއަށް އަމިއްލަ دولة ގެ ވެރިންނާއި، ރާއްޖޭގެ امن ބަލަހައްޓަން ރައްކާތެރިކުރަން ބޭބޭމީހުންނަށް ވެރިކަމުގެ ހަރަކާތް މިނާއައެވެ. އެހާމެ މިބާ دولة ގެ ވެރިންނާއި امن ރައްކާތެރިކުރަންނިބޭ ސިފައިންނަށް ފެއިލުވެފައި އޭގެ މާލޭގެ ގިނަމީހުން ތަޅުންދިނާ އަޅުން ހިފެހެއްޔާ ތެރެވެއެވެ. އަދިވެސް އޭގެ مدني حقّ ގެ دعوى ކުރާކަން ނެތީމެވެ. އޭގެ އެބައިމީހުންގެ އަމިއްލަކަމެއް ކަމެވެ. އަދިވެސް މިކަރުނު އޭގެ ސަރަހައްދު امن އާއިބެހޭ، سياسة އާއިބެހޭގޮތުން ކުރާ دعوى އެވެ.

ބަނޑާރަ نائب ގެ دعوى ގައި ވަރަށް خاصّ ގޮތެއްގައި ޖެހެންކަންތެރިވި އެއްސުރުކާއަކު ހުވަދުއަޅުއްވާގެ

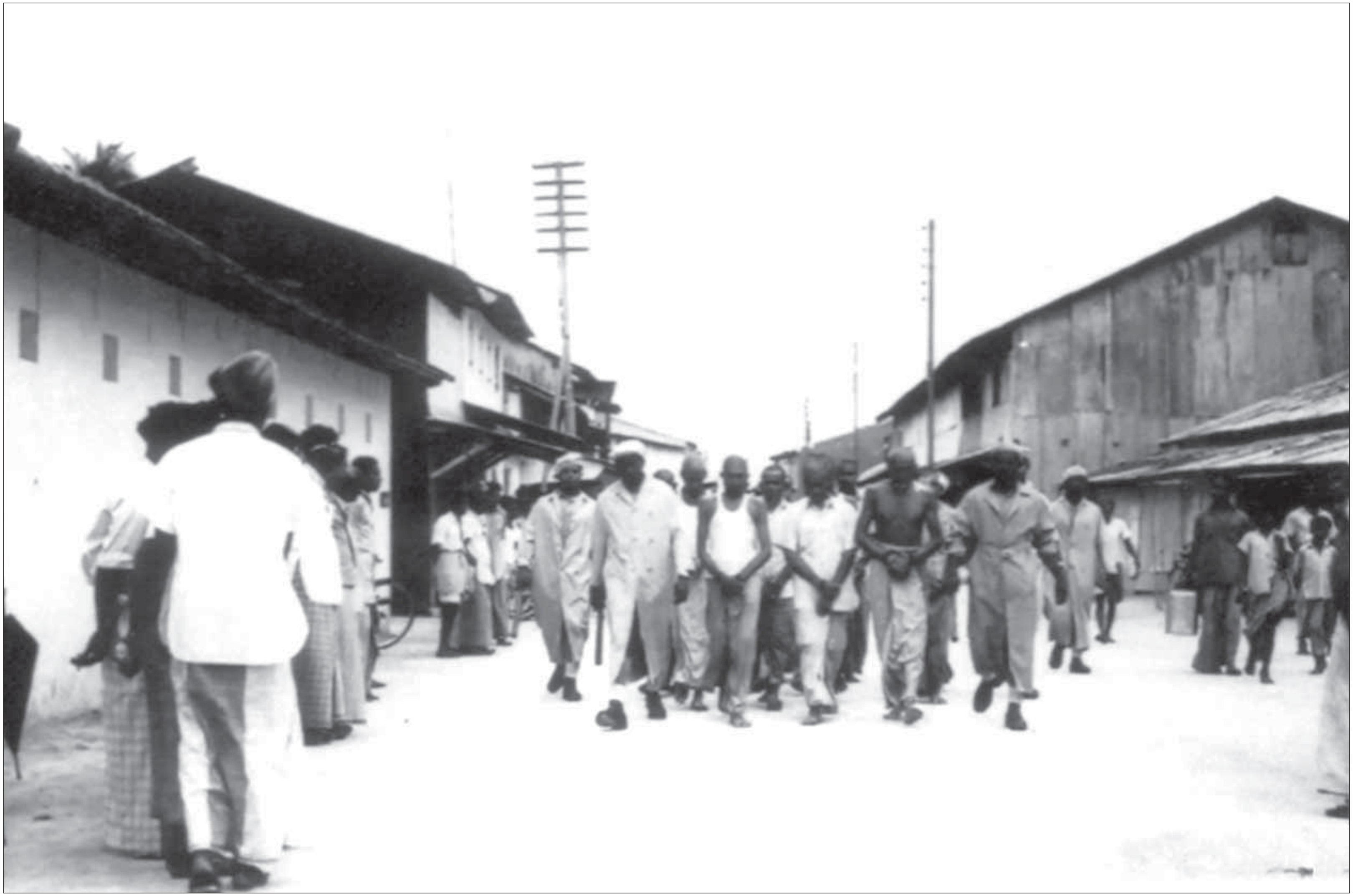

1-174 ހައްޔަރުކޮށްގެން ހަވަރުތިނަދުން ގެނައި ބައެއްމީހުން شريعة އަށް ފަނޑިޔާރުގެއަށް ގެންދަނީ - ދެފަރާތުން އެފެންނަނީ ޗާނދަނީމަގުގައިހުރި
ބޯރާއިންގެ ފިހާރަތަކެވެ. (1962)

ރަށްރަށުގެ رعيةންނަށް މި بغاوت ގެވެރިން ހެދިގޮތެވެ. އެމަނިކުފާނު ވިދާޅުވަނީ ހުވަދުއަތޮޅުގައި އުޅުން ރަށްރަށުގެ رعيةންނަށް ހަދާފައިވާގޮތަކީ، ދިވެހި تاريخ ކީއްކުރަންތޯއެވެ! ދުނިޔޭގެ تاريخ ންވެސް އެމަނިކުފާނު އައްސަވާފައިނުންތަކަ ގޮތެކެވެ.

"ގައުދުރުގެ رعيةންނަށް އުޅުން ހަދާފައިވާގޮތަކީ، ކުރުކޮށްދަންނަވަނީނަމަ ދުޅަހެޔޮވާނެއެވެ. ގެދޮރުތަކާ އަބިދުރީންގެ އަތްފައިގައިގެރި ގަހަނާބަދަ އަތުގައި ގެވި ކަނޑާލުމަށް ހަރާކާތް ފުރާވުމަކާގެ ބިނާ ގާތަކަށް ބާރުވެރިކަމާ ވަސްކަށް މިހެންގޮސް ނުކުޅޭވާ ހަމައެކަނި ކަލޭގެފާނު ޖަހާލެވުނީމެވެ. އެމީހުންގެ އަނިޔާއަށް ބިރުން އަށްރަށުގެ ކިޔަށް ބަލައިބޭ ދުރުގައި ކަރުބާރުވެގެން ފަޅަފަޅަށެވެ.

ހުކުމްގެ ހުކުމަށް ރަސްގެފާނުގެ ފަށައިގެން އަލީދީދީ حسن ފަރީދު ގައުދުރުއަން ފަށައިބާރުހިއްޕަ އެއްޗަށްއެގައި ހުރިގޮސް ދުރުބެސްއެއްކޮށްވާހަކަ އެހިފައިވާކަމަން ބަނގަރަ نائب ވިދާޅުވިއެވެ. ގައުދުރު رعيةތުންނަށް މިއަދިހާލަތާއި އެހެރުން ދިހެވި دولة އާއި، އެއްކަލަނަށްތިބެ މަދިކަމަށްވެސް ވިދާޅުވިއެވެ. އަދިވެސް ވިދާޅުވިއެވެ.

ގައުދު ނިމުމާ ފުރުސަތުނަށައި އަދި މުހިދިވަރިހަލާއިގެ ހުރިހާ رعية ން ކުރާ دعوى އެއް އެބައްޓަވެ. އޭގެ تفصيل އަށް ދޭކަށް އަޅުގަނޑު ނުކުމެވެ. ނަމަވެސް އެއީ ރަށްރަށުގެ ހުރިހާ رعية ން ބައިވެރިވާ ކަންފުރުސަތު ދޫކޮށްފާކަމެވެ. އެއީ ހަޅުބާވެރި ކާމިޔާބަށް ހުރިބަހަނާވެ. (ބަންޖޭރު نائب މި اشارة ކުރައްވަނީ ހަޅުބާވެރި ހުރިقومي ކުންފުނީގެ ވެއްދުރިގައި ތިބި ފާރަވެ.) މިބައިމީހުން ފުރުޞަތުގަ ސަރުކާރުގެ موظف ންނަށް މުސާރަދީ ފުރުސަތު ދިނީ ރަށްރަށުގެ رعية ން ބައިވެރިވެފައިވާ ކުންފުނީގެ ދަރަނި އަދާކުރުމަށްފައިސާގެ ގާސްދުކޮށް ނުކުންނަ. މި دعوى ދޮގުކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ނުކުމެވެ. މިހާރަށް ފުރުސަތުދީ ނިމުނީގެ ކަމާ بغاوت ގެ ބޭނުކަމާ خيانة ގެ މައްސަލައިކުރަނީކަމެވެ.

ބަންޖޭރު نائب ގެ މަރަސްކުރީ ހަޅުބާވެރި ބޭސްދުރަކާފުރުސަތު ޤަންވެރިކަމެއްނެތް ބައިތަރާއިތާރީޚް ވިދާޅުވިއެވެ. "ބަސްދުރަކާފުރުސަތު ފޯރު ބޭނުގެ ފާރާއިގެ އަހަރާބިކަމަށް ދަލީލު އެބޭނުގެ رعية ންގެ مستشار އެވެ. دولة ހިންގުމުގެ އެންމެބޮޑު ހަރާކާތްތަކެވެ. އަނިޔާވެރިންގެ ބިރުން ބަލާބެލުމުން ދިޔަބަހި އެނގެނީއެވެ؟ ބައެއް مستشار ންނަށް ނުވަތަ އެންމެބޮޑު ارشاد ދިނުމުންނަށްތަކީއެވެ؟ އެގޮތް އަޅުގަނޑު قبول އެއް ނުކުރަމެވެ. މިހަރު އަލީދީދީ حسن ފަރީދު އެ بغاوت ގައި على ހިންގުމުގެ ސަރަޙައްދެއް مشورة ދިނުމުގެ ގޮތުންނާއި ހަރާދަނުގެ ގޮތުން ހަމައެކަނި ދަންނަވާކަށް ނުކެރޭނެއެވެ.

ބަންޖޭރު نائب ގެ މަރަސްކުރީ ނިންމަވާފައިވާ ކަމެއް ވިދާޅުވިއެވެ. "ދިވެހި دولة ގެނައުމުގައި ހަމަ ފާރަވެ މަސްކަތްތަކަށް އަޅުގަނޑު ހުކުމް ނުވާ ގާނޫނު قانون العقوبات ގެ 41 ވަނަ مادة އަށް މިބައިމީހުން ހުށަހެޅުމުގައި ކޮށްފައިވާކަން ފެށިގަތީ ނާކާމިޔާބު ވެއްޖެއްސެވެ. އެ عقوبات މިބައިމީހުންނަށް ދޭންވާނެ. ދިވެހި تاريخ އަށް ބަލާއިރު އިންސާނިއްޔަތު نسل ތަކުގެ عبرة އަށް ބަލާއިރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކީރިތި ކަމުގެ حرمة އަށް ބަލާއެވެ.

ބަންޑާރަ نائب ގެ دعوى ނިންމުމުން محكمة الامن عامّ ގައި އުޅުއްވުމުގައިވާ اعتراف ކޮށް محكمة الشرعية ގެ ފަރާތުން އުޅުއްވުމުގެ حاضر ގައި ދެއްކުނެވެ.

ޢާދަދީދީ حسن ދީދީ اعتراف ކުރައްވައިފި މިފަދަ بغاوت ގެ އެންމެމަތީ ބައިވެރިޔާ ޢާޝާކަމަށާއި އަޅުގަނޑު ހިތަދޫގައި ކުރުވުން ޖަރީމާގައި ބައިވެރިވެ ހުކުމްއަޅުއްވާގައިވާ ދިވެހި دولة ގެ ސިޔާސަތުން ނާއި دولة ގެ موظف ނަ ގެންދިއުމަކަށް އަދިއުޅުއްވުމުގެ ވިޔަފާރިއަށް އަމިލާ ކާނާ ކަމަށެވެ. އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން އާނާއި ވަރަށްބޮޑު ކުށްތަކެއްކުރިއަށް قبول ކުރާނަމަށެވެ. މި اعتراف ކުރައްވައިފި އެއްވެސް مجبور އެއްނުވެ ހަމަ حقيقة ކަމުގައިވާތީކަމަށްވެސް އާނާވެސް اعتراف ކުރެއްވި. އަދި اعتراف ވެސް ސާބިތުކޮށްދެއްވި.

ބަސްދީނުމަކާތުނުވެސް އެއްވެސް مجبور އެއްނުވެ امن عامّ ގައި اعتراف ކުރައްވައިފި ހުކުމްއަޅުއްވާ ދިވެހި دولة އާއި ދެކޮޅަށް ދެކުނުވަތަ ހަރަކާތް بغاوت ކޮށްދިނި ހަމަޖެހިލުމުގެ رعية ން އުޅުއްވުމުގެ ވެރިކަން حوال ކުރިއާ قبول ކޮށްދެން ހުރިކަމާއި އަދި ހަމަޖެހިލުމުގެ ގައުމު ހަމަކަ ކުރަން ދިޔައިރު އުޅުއްވުމުގެ ވެރިއަކަށް ހުރިވާއްޔާ އެކަށްމަސްއޫލުކޮށް ހުރިމުން ހުރިގަ ކޮށްމަކާއި ބޭރުގެއަކަށް ޖެހޭނުކަމާއި ދިވެހި دولة އާއި ދެކޮށް بغاوت ކޮށްގެން އެދިބައިއްގެ ވެރިއަކަށް ހުރިމުން ވަރަށްބޮޑު ކުށްވެރިވާކަމަށެވެ.

امن عامّ ގައިވެފައިވާ اعتراف ދެއްވާނުމުގެން، فضيلة الشيخ محمّد جميل ދީދީ އުޅުއްވުމުގެ ޤާނޫނީ ކަންކަން ކުށްވެރިކުރައްވާ سؤال ކުރައްވިއެވެ. "ކަލޭގެފާނު ދެއްކެވި ކަލޭގެފާނު ދެކޮޅުގެ މަސްއަލަ دولة ގެ ފަރާތުން ބަންޑާރަ نائب ކުރައްވި دعوى އާއި ކަލޭގެފާނު امن عامّ ގައި ކޮށްފައިވާ اعتراف އަރާނެވެ. އެއާމެދު ކަލޭގެފާނު ބުނަނީ ކިހިނެއްތޯ؟"

ދެއްކުނުމުގެ ދަންނަވާ ޖަވާބަކީ. އަޅުގަނޑު ދެކެނީ ކުށްވެރިކަމެވެ. އަދި ބަންޑާރަ ނާއިބު ކުރައްވި دعوى އާއި އެއްގޮތަށް شريعة ގެ ކުރިމަތީގައި اعتراف ވެއްޖެ. އަދިވެސް ޤާނޫނީ ކަންކަން ފިޔަވައިލާ.

ބަންޑާރަ نائب ގެ دعوى ނިންމުމާއި ކުށްވެރިކުރުމަށް އުޅުއްވާފައިވާ ޙުކުމްގެ رعية ންގެ مجلس ން ފާސްކޮށްފައިވާ قانون العقوبات ގެ 41 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ވަރަށް ބޮޑު އަދަބުދީނުން ދިމާވެގެން ކަށަވަރުވެއްޖެ. މިއީ ވަރަށްބޮޑު ކުށްވެރިވާނެއެވެ. ކަލޭގެފާނު މިއަދު اعتراف ވެސް عقوبات ގެ ބޮޑުކަން ވިސްނައިގެން ދެއްވިއެވެ. ކަލޭގެފާނު حاضر ކުރުވިފައި މިތާ عدالت ގެ ކުރިމަތީގައިހުރިކަން ދަނެގެން ސާބިތުކޮށް ދަންނަވާނެއެވެ. دفاع ގެ ގޮތުން ދައްކަވާނެތީ ފަހަރެއްގައިވެސް ދައްކަވާނުވެވޭނެއެވެ.

ޤާނޫނީ ކަންކަމުގެ ފަހަރުގެ މިއަދު ބަސްދީނުމުން ބަސްދީނުމަކާތުނު އެނގެ މިކަމުގައި ބައިވެރިވި ހަމައެކަނި ޖަނަން ބަހުސްކުރެވުނުގައި ދެއްކެވި ފަހަރުގެ ދައްކަވަތީ އަޅުގަނޑު ޤާނޫނީ ކަންތައް، އެކަމުގެ ގޮތުން ބަހުސް ކުރާ ކަންތަކަށް ވެއްޖެ. އަދި بغاوت އުފައްދައިގެން ނުވާތީ އެކަމަކު ބަހުސް ކުރެވުނެވެ. ބަސްދީނުމާ ބަހުސް بغاوت ކުރި ރާވާ އެކަމަށް އެކަން އުފެއްދި ހުރިގޮތަކުން ކަމަށް ސިޔާސަތު ފެންނަ ކަމަށެވެ. އަދި އެކަމަކު ބަސްދީނުމަކާތުން ބަހާ މަސްއަލާ ގޮވާ ހުރި ކަމަށް ވެފައިވާ އެކަމަށްދިނެވެ.

އޮގަދީދީ حسن ދީދީ އަށްވުރެ ބާރުގަދަވެފަސް شريعة ގެ ކުރިމަތީގައި ނުކުތުމަކާއި ދުރު އިންކާރުކުރަން ފެށިއެވެ. އޭނާ އަށްވުރެ ބާރުގަދަވެފަސް އިންކާރުކުރީ ހުވަދުއަތޮޅުގެ ކުރިއަށްތިބި މީހުންނާއިލާ މާލޭގެ ގެއްގައި ހުވަދުއަތޮޅުގައި بغاوت އުފެއްދުމަށް ކުރި ސަރުކާރުގައި ބައިވެރިވާކަމާއި ދުރުގައެވެ.

ރިޕޯޓުގައި ކުރެވުނު ޖަލްސާގައި ބައިވެރިވިކަމަށް އޭނާ އެއްބަސްވިއެވެ. ނަމަވެސް حسن ދީދީ ބުނަނީ އޭނާ އެޖަލްސާގައި ބައިވެރިވީއިރު އެކަންވަނީ ޕާޑުދީފައިވާކަމަށެވެ.

ފަޖެހާރުމަސިނާކުރުން އަސްއަހާކޮށްފައި ބޭފުޅުންނަށް ދުވަސްދުވަހު ހާޒިރުކޮށް އަސްގަވިއެވެ. ދުވަހަކާރުން ބާރުގައި ކިޔުއްވިއެވެ. ވަކިވަކިކުރުމުގެ ދަޢުވާގެ ޝަރީޢަތުގެ ކުރިއަށް ހިނގައިއެވެ. ކަންތައްތަކުގެ تفصيل އާއި ފުރަތަމަ ސާކަނބާރުވެ. فضيلة الشيخ މިދާރުމިއެވެ. حسن ދީދީގެ ވާހަކަފުޅު ވަރަށްވެސް އާދައިގެ ގޮތަށްގައެވެ. "އަޅުގަނޑު އައިއްޔަތަކީ ތިމާދާރީއަކީ މިޒާޖާ ކަމުގައި ކަނޑައެޅުން މިރާޖިއަކުރީ ރަސްގެފާނުގެ ގޮތުގައި ހިމެނިކަމުގައެވެ. އެއީ އެބަހަށް ހުވަދުއަތޮޅު އާއިލީގެ ތޮށްޓިއެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ދިވެހިން އިރާދީން ފުރަސް ކައިރިވެފައެވެ.

"ހިތަދުއަށް ފޮނުވާ އާރަދީގެ ވެރިންގެއަރިހުން އަރީ ރަށަށް ކޮށްގެން ނުވާނެ އަރުތަކެއް ހިމާގުކާ ފުރުފުރުގެ ފަރާކަތް ދަތުރަށް އެގެން ނުވާނެކަމަށެވެ. އަދި ހަވީރު 5·30 ވާއިރަށް ދަނޑަށް އެބޭކި ދަނޑުވާނެކަމަށެވެ.

އެއީ ދުވަހެއް އަޅުގަނޑު ދިމާރަށްއެތުރުނީ. އަށްއެބޭސްނީ ނޫނެވެ. 3 ދުވަހު އެތަނުގައި ހުރުމަށް އަޅުގަނޑު ދިމާއި ގޮސްފުރުއަށެވެ. އެއީ އެތަނުގައި ހަވާލުކުރީ ވިހުން އެޔާވަރަށެވެ. އެރަކަށް ދިމާއި އަރަނު ދަނޑުއެގައެވެ. އެތާ ދުދުވަހު އެވެފައި އެބޭރު ހިތަދުއަށް ދަތުރު ހުވަދުއަތޮޅު ދިރާސާރަކަށް ދިޔަ އޮތީ ވައިރެވެ. އެއްޖެހުއްޓުންވީއެވެ. އަޅުގަނޑު ފުރަތަމަ ޖެހުއްޓައިލާ ބައިވެރިއެއް ނުވެވުނެވެ.

އަޅުގަނޑު ބައިވެރިވި ދުވަސް ޖެހުއްޓެއެވެ. ފަޖެހާރުމަސިކާރުން ކަނޑައިއަޅައި ދޫކުރުމުގެ سؤال އަޔާ އެޖެހުއްޓަށް މީހާ ކަނޑައެޅުމެއްނެތެވެ. ނަމަވެސް ކަނޑައި حسن ދީދީ ދޫނުކޮށް ބަލާކަށް ހަރާސްއެ ނަންބަރުކުރެވުނެވެ. ހަރާސްކުރިބައެއް މިހުން ވާހަކަ امن عامّ ގައި ދަނޑަށް ވައިކަށެވެ.

މިޖެހުއްޓައި ބައިވެރިވުމުގެ ކުރިން މިކަމާއިބެހޭ ކޮމިޓީން މިހަކަ نصيحة ދިނުމަށް ސަރުކާރާއި ކޮޅަށް ހާލު ކާމާދެގައި ހުރިހާ ކަމުގައި މިކަމާއިބޭ ކަނޑައަޅާ ބިރުވެ އާރގ އެއްސޮވުމުން ކުރި އިންކާރެވެ. ބައިވެރި ވެފައިވާ ހުވަދުއަތޮޅުގައިވާ ބޭފުޅުން موظف ންނާއި ސިޔާސީ ގޮތުން ދެކެވުނެވެ. އެކަމުގައި އިސްވެތިބި އެވެސް محمّد حميد އާއި އަޅުގަނޑެވެ.

އޭނާ ވަރަށް އަދާއިގެ ގޮތަކަށް ދަނޑުވާ އެހެން "ހަމަ ބައިދެއްގައި ގެން ގެންދާކަމަށެވެ." ނަމަވެސް އެހެންނަން ވަރަށް ބޮޑުގަދަ ހަކުޅިކަރާނިކަން އަރާދީނެކަން ފެނުނު اعتراف ވެއެވެ.

އޮގަދީދީ حسن ދީދީގެ ބޮޑުގައި އަށްވުރެ ބަދަލުވެއްޖެ ފާޑުފާޑުގެ ކަންތައް ތިރީގައި މިވަނީއެވެ.

1. دولة ގެ ވެރިކަމުގެ ދަރަޖައި سرحدّي ގޮތްނުނާއި، މިއްނަގޮތުން ހިފެހެއްޓުމެއް އެބަޖެހޭ دولة ގެ

ދަރުން ވަކިކުރުމަށް ސަރުކާރުކުރުން (މިއީ ސ. ހިތަދޫގައި ކުރި جلسة ގައި ބައިވެރިވި ބައިވެރިވުނެވެ.)

2. ކުރިސަރުކާރުގެ ނަތީޖާއެއްގެގޮތުން އަދިސް دولة ގެ موظف ންނާއި އަތޮޅުވެރިން ހަމަހަމަކޮށްގެން ގެންދިއުމުގައި އިސްތިހާރުކުރުން.

3. ގައުމަށްގޯސް އެކަން ރަށްފަޅުގައި ދޫކޮށްލުމުގައިވެސް ފިތުނަފަސާދަ ކުރުން.

ގައުމަށްގޯސް عمل ކުރިގޮތުން حسن ދީދީ شريعة ގެކުރިމަތީގައި ކިޔައިދިނެވެ. އޭނާ ބުންޏެވެ.

”ގައުމަށް ދަންނަވަސް ގައުމީމަސްލަހަތު އަމިއްލަމަސްލަހަތާއި ދެކޭގޮތުގެމަތިންނެވެ. (އާދެ! އެއީ ގައުމީމަސްލަހަތު ދިވެހި دولة އާއި އެއްކަލަކު ޚިޔާނާތްނުކުރެވުނެވެ.) حسن ދީދީ ބުނާގޮތުގައި ހަމަކުރިއަށްދާނަމަ އަންނަން އެންމެގާ ގައުމީމަސްލަހަތު ނަގައިލެވޭ. އަދި ހަމަކުރިއަށްދާނަމަ ގައުމަށް ޓަކައި ދިފާއުގައި އޮތްކަން ހަމަކާކަށްވެސް އެނގޭނެއެވެ. އާއިއެކު ގައުމީމަސްލަހަތު ބޮޑުވަމުން އަންނަނީ އެތައްގޯތި ހަމަ އެކަނި އެކަމަށް އަރަސް ފިހާރަތަކުގައެވެ. ވީމާ، މިދިއައީ އެންމެން ދިޔައިއެވެ. ހަމަ ކުރިއަށްދާނަމަ ދިޔައީ 200 މީހުންނެވެ.

ބަންޑާރަ نائب ގެ دعوى ގައި ވިދާޅުވެފައިވާ ވާހަކަތަކުން އެކަން ދުޅަހެޔޮކަމަށް حسن ދީދީ اعتراف ވެއެވެ. މީހުންބަދަލު ކުރުމަށް ތަރުހީބުދިނުމަށް ބުނެއެވެ. ނަމަވެސް ختم ވެއްޖެކަމަށް އޭނާ އެއްބަސްނުވެއެވެ.

ބަންޑާރަ نائب ވިދާޅުވެފައިވާ ހުރިހާކަމެއް ހަމައެކަނި ކުރީގެ ސަރުކާރުގެ ވެރިކަމުން ފެށިގެން ރަދުކުރާނެ سؤال ކުރެއްވުމުން ހުރިހާކަމެއް މީހުންގެ ދަރިންނާއި ހަމަޖެހިގެން ގައުމަށް ގެއްލުން ހާސިލްވިކަމަށް حسن ދީދީ ނިކުންނެވެ. އޭނާ ބުނީ ގައުމަށް ގެއްލުމެއް އޭނާ އެކަމެއްނުކުރާ ނޫން ދިޔައިމާ ކުރުކޮށް ކިޔެއެވެ. އެހެން އެއްގޮތަކަށް ހުރިހާކަމެއް ނޫނެކޭ ބުނެއެވެ. ގައުމު اسمعيل ކަލޭފާނުގެ ކަލޭގެއިން ހަމަޖެހުމުގައި އޭނާގެ ތަނުގައި އަރުވާ ބުނީމެވެ. ކިހާ ދުރަކަށް ހުރިހާކަމެއްތޯ؟ މިއީ ގައުމު އެންމެން އަދިވެސް ގައުމު ހަމަހަމަކަމެއް ނެތީއެވެ. ދެން ގޮސް އަޅުގަނޑުމެންނާ އެއްބައިވަންތައެވެ.

حسن ދީދީ ”صلح ވެރިކަމާއިއެކު“ اسمعيل ކަލޭފާނަށް ނަސޭހަތްތެރިވިކަމަށް ބުނެއެވެ.

އޭނާގެ ވާހަކަ ހުށަހެޅުމުގެ ކުރިން ބަންޑާރަ نائب دعوى ކުރެއްވި ހުރިހާކަމެއް ކުރިކަމަށް އޭނާ اعتراف ވިއެވެ. އަދި بغاوت ގެތެރޭގައި އޭނާގެ مقام އަކީ رئيس އަކަށްހުރި محمد حميد ގެ ބަދަލުގައި نائب رئيس ގެ ގޮތުން އިންތިޚާބު ވާކަމަށްވެސް އޭނާ އެއްބަސްވިއެވެ.

އޭގެދީދީ حسن ދީދީގެ اعتراف ނިމުމުން ބަންޑާރަނާއިބު ކަލޭފާނު އޭނާ ދަރުމަވަންތަ ހުރި ހަމައެކަނި ބިރުންކަމަށް ބަސްނުވެއެވެ. ނަމަވެސް އެއްވެރިން އޭނާ اعتراف ވެއްޖެއެވެ. އާދެ! ހުވަދުއަތޮޅުގެ ދަރިވަރު بغاوت ގައި އެމީހުން އިސްކުރި ވެރިކަމަކަށް އަދި އެހެންކަމުން އެހެރީރާކަމާއި ބޮޑުގައި އަތްނުހުރުމަކަށެވެ.

އެވަގުތު ބަންޑާރަނާއިބުކަލޭފާނު އޭނާއަށް سؤال ކުރައްވައިފިއެވެ.

”ކަލޭފާނަށް مجلس ގެ عزّت ދެއްވީ ކޮންސަރުކާރަކުންތޯ؟ ކަލޭފާނަށް ސަރުކާރުން ހުރީތޯ؟

މި سؤال ގެ جواب ގައި އޭނާ ދެންނެވީ ”ދިވެހި دولة ން“ ކަމުގައެވެ.

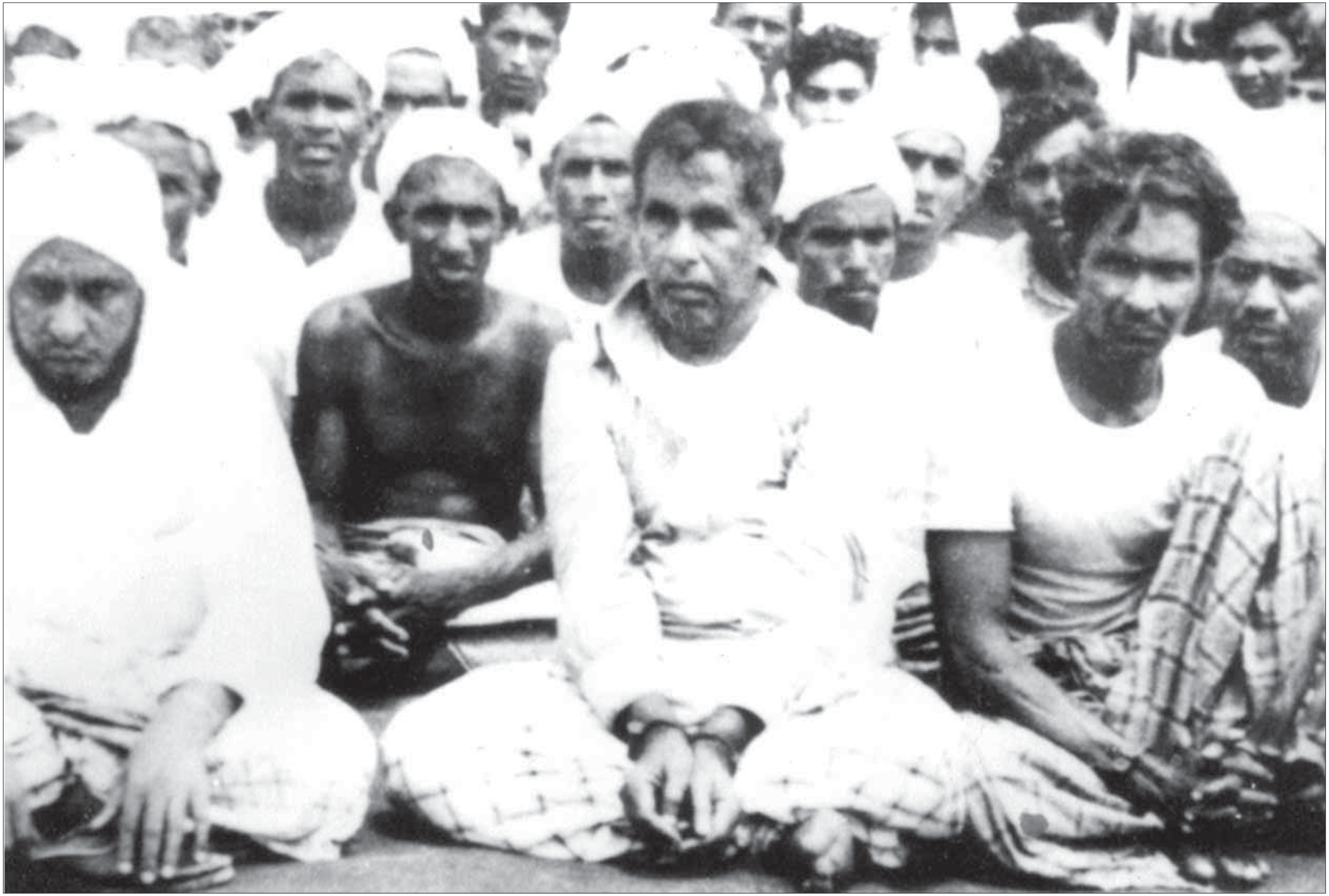

1-175 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ގެނައިމީހުންގެ ފޮޓޯއެއް: ބަޔާމީހުންގެ ކަނާތުން އެމީހުންގެ ސިފައިންގެވެރިއާ [illegible] حسين ތުތު
އޭނާއާޖެހިގެން [illegible] علي މަނިކު - އެންމެ ވާތްފަރާތުގައި شيخ سليم

ވީއިރު ދިވެހި دولة ން ނޭޖައްސަވާފައި ދެއްވާފައިވާ مجلس ގެ عزّت އަރުވާލެސް خيانة ކުރި ވެވުނުކަން ދޮންކަލޭފާނަށް ހަވާލުކުރަނިކޮށް އަންގަވައިދެއްވިއެވެ.

މިދެކުށްވެރިންގެ اعتراف ވެ ނިމުމުން ހަވާލުކުރަނިކޮށް ބަންޑާރަ نائب ގެ އަރިހުން އެއްސެވީ އިތުރަށް ވިދާޅުވާން އެއްޗެއްއޮތްތޯއެވެ. އެމީހުން ވިދާޅުވީ އިތުރަށް ދަންނަވާން އެއްޗެއް ނެތްކަމުގައެވެ. ނަމަވެސް އޮޅުދީދީގެ حسن ދީދީ ގައްދުރަން ހައިބަދިގެން އުޅުނިއިރު ހަޖެގެ އްސަމަވެސް އެއްކޮށްއިރު ހައިބަދަލުކުރަން އާދަ اعتراف ވެފި قانون العقوبات ގެ 51 ވަނަ މާއްދާއަކުވެސް مخاطب ކުރެއްވުން ހަވާލުކުރަނިކޮށް އަރިއަރުން އެދިވަޑައިގަންނަވާ ވާހަކަވިދާޅުވިއެވެ.

ބަންޑާރަ نائب އިނދެވަޑައިގަތުމުން މިދެކުށްވެރިން (ޢޮވަދީދީ حسن ދީދީއާއި، ބޮޑުދޮށްކަލޭފާނު) شريعة ގެ مجلس ން ބޭރަށް ނުކުތީއެވެ.

އަނެއްކުށްވެރިން

ދެން حاضر ކުރެވުނީ ކުށްވެރިންގެ ތެރެއިން ދެން ގެނެވިފައިވާ އަނެއްމީހުންނެވެ. އޭގެތެރެއިން 5 މީހަކު. އެއީ:

1. سليمان ގެ علي ދީދީ
2. ދޮންކަލަނުގެ آدم ދީދާ
3. ގޯޕިންދަރިބަގެ حسن ދީދީ
4. ބިރުގޭ احمد وحيد
5. ابوبكر ކަލޭގެފާނުގެ محمّد جميل

މިމީހުންގެ ނަމުގައި ކަނޑައެޅި، ބަންޑާރަ نائب ދިރާސާކޮށްގެން دولة ގެ ވަކާލާތުން އެމީހުންގެ މައްޗަށް އުފުލައިފާ دعوى އިއްވިއެވެ. މިގޮތުގައިވެސް ކަލޭގެފާނުގެ جميل އާއި ބިރުގޭ احمد وحيد އަކީ ޤަދަރާ ޖަހައި ހުކުމްކުރައްވާފައިވާ بغاوت އުފެއްދުމުގައި އަދިކުށްވެރިންގެ ނަމުގައި ލިބި ގަންނަ معاف ދެއްވައި ދެއްވާފައިވާ ދެމީހުންނެވެ. ނަމަވެސް ދެރަބަހަނަކަރަންވެސް ގެންދިޔައެވެ.

މިބައިމީހުންގެ ކަރަން اعتراف ވެވަޑައި ދެންގެނެވުނު މީހުންގެ އަދަދަކީ 7 މީހުންނެވެ. އެމީހުންގެ ނަންތައް ތިރީގައިމިވަނީއެވެ.

1. ابراهيم مجدى ހަވަރުދިނަދު
2. ވާރުގެ علي ދީދީގެ حسن ދީދީ ހަވަރުދިނަދު
3. ބަރާސްގެ حسن تكرفان ހަވަރުދިނަދު
4. ބޭސް حسن ކަލޭފާނު ހަވަރުދިނަދު
5. ބިރުގޭ محمد وحيد ހަވަރުދިނަދު

6. حسن ރުތުގެ محمد رشدي ހަވަރުތިނަދޫ

7. ކެންނާރި ابراهيم ދީދީ ސ. މުރަކް

ބަންޑާރަ نائب ތެދުވެވަޑައިގެން މިމީސްތަކުންގެމައްޗަށް دعوى ގެ ވާހަކަދެއްކެވުމުގެ ކުރިން ތަޑިޔާރު މަނިކުފާނުން ام ދުރުކުރައްވައިދިނަމަ ކެންނާރު ابراهيم ދީދީގެމައްޗަށް އަދި دعوى ކުރައްވަން ގަސްދު ނުކުރައްވާކަމުގައި ވިދާޅުވިއެވެ. އަދި އޭނާ ބަންދުގައިބަހައްޓަވައިދެއްވުމަށް އެދިވަޑައިގަތެވެ. އެހެންކަމުން އޭނާ ބަހައްޓަވާ شريعةُ ގެ مجلس ނަންބަރުގައެވެ.

މިފަހަރު ގެނުމުން ކުށްވެރިންގެތެރެއިން ރަތަރަންދޫ ابراهيم مجدى ގެމައްޗަށް ބަންޑާރަ نائب އޭނާގެ ވާހަކަފުޅުގައި ވަރަށް خاصّ نظر އަޅުއްވަން ބައްލަވާލެއްވިއެވެ. އެހެންކަމުން ވިދާޅުވިއެވެ.

މި ابراهيم مجدى އަކީ دارالاقامة ގައި ހުރި دولة ގެ خرد ގައި ކިޔަވައިގެންދިޔަ މީހެކެވެ. ބަންޑާރަ نائب ވިދާޅުވީ އެހެންކަމުން ދުރުވަޑައިގެންނެވީ ޖޭލުގައި مجدى އަކީ ހިފެހެއްޓެވުމަކާ މިސާލެކެވެ. އާދެ! ނޫގެބިވާ މިސާލެކެވެ.

دولة ގެ ފިރިންގެ ހަރުދަނާކަމުން تعليم ދިނުމާ تربيّة ފެންނަވައިދޭ އެއްވެސް ސަލާމަތްކަމެއް ދިރާސާކޮށްފައެއް ނުހުރެއެވެ. مدرسة އަކާ، تعليم ދެއްވި دولة އަށް ނުކުޅަދާނަކަމެއް ނުވެއެވެ. އަދި، ހުރިހާ بغاوت ހިންގުމުގައި عبدالله عفيف ގެ كاتب އެއްގެނަމުގައި سكرٹري އެއްގެގޮތުން އަރިހުގައިހުންނެވި މީހާއެވެ.

ބަންޑާރަ نائب ވިދާޅުވީ ابراهيم مجدى ގެމައްޗަށް ތިރީގައި دولة ގެނަމުގައި އެހެނިހެން دعوى ކުރައްވާފައި ހަމައެކަނި ހުކުމް ދަދުމަ بغاوت ގައި ބައިވެރިވެގެން ނުވެއެވެ. ކޮށްފައިގައި އުފައްދާ ހުޅަގު بغاوت އެއްގައި ބައިވެރިވި، ހަމައެއާއެކު ތިރީގައި دولة އާއި ދެކޮޅަށް ތެދުވުމުގެ ބޮޑު ބައެއް ނިންމާ بغاوت ގެ އެންމެބޮޑު ބަރާ عبدالله عفيف އަށް އެހީތެރިވެދެއްވި ހޯދުނެވެ.

މިރޭގެ އާނާގެމައްޗަށް دعوى ކުރައްވާފައިވާކަމަށް ބަލާއިރު ވަރަށް ބޮޑު ކުށެކެވެ. ނަމަވެސް رافة އަށްވުރެ އާދޭސްކުރައްވަނީ އަދުލުވެރި عدل އާއި انصاف އެވެ.

ބަންޑާރަ نائب އިސްތިހާރުކޮށްފައިވާ ދޭތެރެއިން ކުށްވެރިންގެ އެކިކަންކަމާ ވަކިން އެއްކޮށް ދެކޮޅަށް ކުރެއްވި سؤال ކުރައްވާފައެވެ.

އެއްމިސާލަކަށް اعتراف ވީ ابراهيم مجدى އެވެ. އާނާގެ ފަރާތުން ވީ اعتراف އަކީ

"މިފަހަރު ހުވަދުއަތޮޅުގައި އުފެދުނު بغاوت ގައި ބައިވެރިވީކަމާއި، އުސްވެރިކަމުގައި އަރިހުގައިހުންނަވާފައިވާކަމާ އެއްބަސްވެފައިވާ ހުވަދުއަތޮޅު އަދި بغاوت ދެއްކެވުމުގެ މަސައްކަތްތެރިޔާ ކުރިއެވެ. އަދި އެއްބަސްވެވުނު ހުރިހާ بغاوت ގެ އެންމެބޮޑު ފުރިހަމަކުރީ عبدالله عفيف ގެ سكرٹري އެއްގޮތަށް އާނާއަށް އަރިހުގައިހުންނެވީ ވަރަށްބޮޑަށް ކުރިއަށްދާކަމުގައިވެއެވެ." މި اعتراف އާއި ހަމައެއްގޮތަށް اعتراف ވިއެވެ.

ابراهيم مجدى ގެއިތުރުން ދެންތިބި ކުށްވެރިންނާއިވެސް ވަކިވަކިން سؤال ކުރައްވައި اعتراف ވިއެވެ.

حكم އިއްވުން އެހެންދުވަހަކަށް

މިއެންމެން اعتراف ވެނިމުމުން އުއްމަތަކަށް ހެކިބަސްނަގަން ނުޖެހޭކަމަށް ވިދާޅުވިއެވެ.

"ކަށަވަރުވެންނާއި ދެމުންދަނީ ބަންޑާރަ نائب ކުރައްވާ دعوى އާއި ކަލޭމެންގެ ބަސްބުނުންތައް شريعة ގެ ގޮތުގައި އަރާނުވާނެއެވެ. ދެންއޮތީ شريعة ގެ حكم އިއްވުމެވެ. އެއިއްވާން ދުވަހަކާއި ގަޑިއެއް اعلان ކުރާނެއެވެ. އެދުވަހަކާއި ހަމައަށް جلسة ފަސްކުރެވޭނެއެވެ.

މިދުވަހުގެ جلسة ނިމުނީ 5.27 ގައެވެ.

2 އޭޕްރީލް 1962 ވީހޯމަދުވަހުގެ ފަހުންވެސް ހުވަދުއަތޮޅުގެ ކުށްވެރިންނާ ބެހޭ ބައެއް އަޑުއެހުންތައް ބޭއްވުމުންދިޔަ ކަމަށް ރިކޯޑުކުރެވިފައެވެ. ސަރުކާރުގެ އެހެނިހެން ކަންތައް ހިނގަމުންދިޔަ ގޮތުގައި އެކަމާއިބެހޭގޮތުން ލިޔެފައިވާ ލިޔުން ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.

ހުވަދު بغاوت ތޮރިންގެ شريعة ގެ ނިޔާކަނޑައެޅުއްވުން

މީގެ ހަތަރުދުވަސްކުރިން محكمة الشرعية ގައި ކުރިއަށްދިޔަ ހުވަދު بغاوت ތޮރިންގެ شريعة ގެ ނިޔާކަނޑައެޅުއްވުން 11 އޭޕްރީލް 1962 - 6 ذى القعدة 1381 ވީ ބުދަދުވަހު ހަވީރު 4 ޖެހިއިރު محكمة الشرعية ގައި އޮތެވެ.

މި جلسة އަށްވެސް އަޑުއަހާން ބޭނުން ކޮންމެމީހަކަށް حاضر ވެވުނެވެ. ގަޑިޖެހުނުއިރު ކުރިމަތިވަނީ އެއްމަދަދާއިން ބަންޑާރަ نائب އާއި، އެމަނިކުފާނުގެ نائب އާއި شرعية ގެ نائب ން އަބޫބަކުރުގެ ހުންނަވާ ގޮތުގައި مجلس އަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި ބަންޑާރަ نائب އާތިފުގެ معاون ނަސްރުލްމިސްބާހުވިއެވެ.

ކުށްވެރިންގެމީހުން ބަދަލުކުރާ އެންމެފަހުން شريعة ގެ مجلس ގެކުރިމައްޗަށް حاضر ކުރިއެވެ. ބުރަހާދަ ގެނެވުނު އަލިދީދީ حسن ދީދީއާއި، ބޮޑުތަކުރުފާނުގެ ގޮތެވެ. މިއީމީހުން حاضر ކުރެއްވުމަށްފަހު الشيخ محمد جميل އުފެދިފައިވާ ކަމާބެހޭގޮތުން އެންގެވި "މިގެކުރީގެ مجلس އެއްގައި دولة ގެ ބަންޑާރަ نائب އެމީހުންގެމައްޗަށް އުފުއްލެވި دعواى އެމީހުންގެ އަމިއްލަ اعتراف ން ثابت ވެފައިވާކަމާއި މިއަދު އެމީހުން حاضر ކުރެއްވީ ނިޔާއިއްވުމަށްކަމެވެ. ވީމާ صريح عبارات ން ބަޔާންކުރައްވާނެ އެމީހުންނަށް އެންގެވި އެއްކަލަކުމާ ނިޔާކަނޑައެޅުއްވުމުގެ ކުރިންގައި، ދަންނަވަން ބޭނުންއެއްޗެއް ވާނަމަ ދަންނަވައިގެ ދެރަކަމަ މިނިވަންކަން އޮތްކަމުގައެވެ. މިހެންއެންގެވުމުން އަލިދީދީ حسن ދީދީއާއި، ބޮޑުތަކުރުފާނުގެ ގޮތުން معاف އަށް އެދިދެންނެވިއެވެ. އެހެންއެއްޗެއް ދަންނަވަން ނެތްކަމަށްވެސް ދަންނަވިއެވެ.

ޗެއާރމަނިކުފާނު ދެން فرصت އެއްދެއްވީ ބަންޑާރަ نائب ص · س · الاستاذ ابراهيم شهاب އަށެވެ. އިތުރަށް ދަންނަވަން ބޭނުންފުޅުވާކަމަށް ބަލައިލެއްވުމުން ކަމެއް ނެތްކަމަށް ވިދާޅުވިއެވެ.

ص · س · الاستاذ ابراهيم شهاب ވިދާޅުވެދެއްވީ ދުސްތޫރުގެ بغاوت ތަޢުރީފުގައި ހިމެނޭކަމަކީ ކޮބައިކަން އަޅުގަނޑު ބަޔާންކޮށްލާނަމެވެ. އެއާ ދުސްތޫރީގޮތުން ދިމާވާ ކަންތައްތަކުގައި قانون العقوبات ގެ 41 ވަނަ مادّة ގައިވާ ދުސްތޫރީ عبارات އަކަށްވުރެ ގިނަ عبارات އޮތް ذات ގައި ހިމެނިގެންދާ ކަންތައްތައް ހުރިކަމެވެ. بغاوت ގެ ނިސްބަތުގައި ވާނީއެވެ. އަޅުގަނޑު ބުނެވޭ ގޮތުގައި بغاوت ކުރުމުގެ މަގަށް ގެންދިޔައުމަށް ފަހަރު ހިނގާ ރާއްޖޭގެ ބަޔަކަށް بيان ކުރެވޭނެ ކަމެއްނެތެވެ. ރާއްޖޭގެ ވަރަށް ބޮޑު އަދަދެއްގެ ބައެއް ސިޔާސީ ގޮތުގައިވެސް ކުރި މަސައްކަތްތަކުގެ ނަތީޖާ މުޅިން ގެއްލުނެވެ. بين الاقوامي ގޮތުން ރާއްޖޭގެ ނަމުގެ عزّت އަށް ވަރަށް ބޮޑު ގެއްލުމެއް ލިބުނެވެ. ވީމާ ބަޔަކު ބަޔާން ކުރާގޮތަށް ބޭރު ޤައުމުތަކުން دولة އެއްގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަނެއެވެ. މިކަންކަމުގެ އަސްލަކީ ޤާނޫނުގެ 41 ވަނަ مادّة ގެ ނިޔާމާއި حكم ބޭނުންކުރަންޖެހޭ ކަމެވެ.

ބަންޑާރަ نائب ގެ ވާހަކަފުޅު ނިންމާލައްވަމުން ވިދާޅުވިއެވެ. "عبدالله عفيف އަކީ قانوني ގޮތުން ބަލާއިރު، އަމިއްލަ އަމިއްލަ ގޮތުގެ نظر ގައި باغي އެކެވެ. ސަބަބަކީ މިދެންނެވި އަމިއްލަ ގޮތުން وزيرالاعظم ގެ ސިޔާސަތާއި ދެކޮޅަށް ސިޔާސީ ގޮތުން ކޮށްފައިވާ عمل ތަކެވެ. އެ عمل ތަކަށް ހިތާމަކުރަނީ عفيف ވެސް އެކަމަކު ބޭނުންވާ ގޮތަކަށް ބަލާ އަމިއްލަ نظر ގައި އޭނާ ވަނީ باغي އެއްކަމެވެ."

ބަންޑާރަ نائب ގެ ވާހަކަފުޅު ނިންމަވާލައްވަމުން ދެއްވި ޗެއާރމަނިކުފާނަށް التماس ކުރެއްވީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގާނޫނީ ގޮތުން قانون العقوبات ގެ ދަށުން ބޭނުންކުރެވޭނެ ކަމަށް ބަލާ ޙުކުމް ކުރެއްވުމަށެވެ. އަދި މިކަމުގައި އަމަލުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ނުދީ حكم ކުރައްވާށެވެ. ރާއްޖޭގެ އަމަންއަމާން نسل ތަކުގެ ދޭތެރޭ ދިރިއުޅުމަށް دولة އާއި رعيّة ންގެ ނަފްސު ގެއްލެއެވެ."

ދެން ޗެއާރމަނިކުފާނުގެ ވާހަކަފުޅުތަކުގެ ޚުލާޞާއަކީ، ރާއްޖޭގެ قانون ތައް ހިނގާގޮތާ عدل ވެރިކަމާއި އިންސާފު بيان ކުރެއްވުމަށް ދެކެވޭ ނަތީޖާ عمر ގެ ޙަޔާތުގެ ނިޔާވާއިރު ހުރިހާ ހާލަތެއްގައިވެސް عقوبات ގެ ދަށުން قانون ހިފަހައްޓަން އެންގެވުމެވެ. މިވާހަކަތަކުގެ ފަހުން ޗެއާރމަނިކުފާނު ދެން ބަހުސްކުރެއްވީ شريعة ގެ ބަޔާންގައި އެވަނީ حاضر ކުރުމުގެ ދެކުނުބައިގެ ނިޔާވާތަކެއްކަމެވެ. އަދި ހުރިހާ ގޮތަކުން ثابت ވި ކަމަކީ ވެސް އަންގަވައިދީފައިވުމެވެ.

މިގޮތުން ހުށަހެޅުނު ދެން އިންތިޚާބުވުމަށް ވޯޓަށް އަހުއްވާފައިވާ ޗެއާރމަނިކުފާނު ހުށަހެޅުއްވިއެވެ. މިއިއްތިފާޤު ހިމެނުނު ގޮތުގައި ދަންނަވާލައިފިކަމެވެ.

(1) އޭގަރީގެ حسن ދީދީ ހަވީރުހިޔާނާ

(1) ހުރިހާ ކަމެއްގައި ދެކޮޅަށް ހަދައިދިނުމަކީ بغاوت ގައި ބޭނުންކުރެވޭ ކަމެއްކަމުގައި ހިމެނުމަށް ތާއީދުކުރެއްވި ބައެއްގެ، بغاوت ގެ حركات ހިންގުމުގެ އަހަރު އަދި ބަޔަކު

އެމީހުންގެ ވެރިހަރަކާތްތަކުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބައެއްކަމުގައި ހިމެނޭ ހުވަދުއަތޮޅުގައި އެއަތޮޅުމީހުން ދިވެހިރަސްކަމުގެ ބާރުން ނެއްޓިގަތުމަށް عمل އެއްކުރިން.

(2) ހަވަރުތިނަދޫމީހުން ގޮވައިގެން ގައްދޫ ހަލާކުކޮށްލަން ދިޔުމުގައި ވެރިހަރަކާތްތަކުގެ އެމީހުން ތަކާ ގައްދޫގެ ބައެއްމީހުންގެ ގޮތެރާއި މުދަލަށް ގެއްލުންދީ އަނިޔާކުރުވުން.

- މި حسن ދީދީ ބުރަމަށް حكم ކުރެއްވިއެވެ.

(2) ބޯސްދޮންކަލޭފާނު ހަވަރުތިނަދޫ

ހުވަދުއަތޮޅުގައި، ދިވެހި دولة އާއިދެކޮޅަށް އުފެއްދި بغاوت ގައި رعية ނަގަން ތަރުތީބު مستشار އެއްގެ ގޮތުގައި ފިޔަވަޅުއެޅުމަށް قبول ކޮށްގެން ފިޔަވަޅުއެއްގެގޮތުގައި ހުރުން، އަދި އެހެނި ހުރިހާގައި ދިވެހި دولة އާއި އިދިކޮޅު عمل ކުރި މީހުންނަށް ތާއީދުކުރުން.

- މިދޮންކަލޭފާނު عمر އަށް ޖަލަށްލުމަށް حكم ކުރެއްވި.

(3) سليمان ގެ علي ދީދީ ހަވަރުތިނަދޫ.

(4) ކަޑު حسن ހަވަރުތިނަދޫ.

ހިތަދޫ ޖަލްސާގައި ބައިވެރިވުމާއި ޖަލްސާގައި ނިންމިގޮތުގެމަތީން بغاوت ގެ حركات ކުރުމުގައި ބައިވެރިވުމާއި، ގައްދޫ ހަލާކުކުރަން ދިޔުމުގައި ބައިވެރިވުން.

- މިދެމީހުން 15 އަހަރުގެ މުއްދަތަށް ޖަލަށްލުމަށް حكم ކުރެއްވި.

(5) ދޮންކަމަނާގެ آدم ދީދީ ހަވަރުތިނަދޫ.

(6) ބޮސް حسين ބޭއްކަލު ހަވަރުތިނަދޫ.

ހިތަދޫ ޖަލްސާގައި ބައިވެރިވުން بغاوت ގެ حركات ކުރަން އަދި އަމުރުގައި ބައިވެރިވުން.

- މިދެމީހުން 13 އަހަރުގެ މުއްދަތަށް ޖަލަށްލުމަށް حكم ކުރެއްވި.

(7) ފެޓިންދަރުގެ حسن ދީދީ ހަވަރުތިނަދޫ.

ގައްދޫ ހަލާކުކުރަންދިޔުމުގައި ބައިވެރިވުން، ހިތަދޫ جلسة ގައި ބައިވެރިވުން.

- މި حسن ދީދީ 13 އަހަރަށް ޖަލަށްލުމަށް حكم ކުރެއްވި

(8) މަރިޔާގެ حسين ހަވަރުތިނަދޫ

(9) ކުއްކާގެ آدم ދީދީ ހަވަރުތިނަދޫ

(10) محمّد منير ހަވަރުތިނަދޫ

بغاوت ގެ حركات ކުރަން އެއްޗެހިގެންނައި އަމުރުގައި ބައިވެރިވުން.

- މިމީހުން 13 އަހަރުގެމުއްދަތަށް ޖަލަށްލުމަށް حكم ކުރެއްވި.

(11) ބިހާގެ احمد وحيد ހަވަރުތިނަދޫ، ގައްދޫ ހަލާކުކުރަންދިޔުމުގައި ބައިވެރިވުން އެއްޗެހިއެއްގެން ކާޑުބަލައި ދިޔުން.

- މީނާ احمدوحيد 13 އަހަރުގެ مدّة އަށް ޖަލަށްލުމަށް حكم ކުރެއްވި.

(12) ابراهيم مجدى ރަތަފަންދޫ

އައްޑު އަތޮޅުގެ بغاوت ގެ އެންމެބޮޑުވެރިއަކު ކަމުގައިވާ عبدالله عفيف ގެ سكرٹري އެއްގެގޮތުން بغاوت އަށް އެހީވުން ހުވަދުއަތޮޅުގެ بغاوت ދެމެހެއްޓުމަށް ވާހަކަދެއްކުމުގައި ބައިވެރިވުން.

- މީނާ 13 އަހަރަށް ޖަލަށްލުމަށް حكم ކުރެއްވި.

(13) ابوبكر ކަމީބެކަލޭފާނުގެ محمّد جميل ހަވަރުތިނަދޫ.

(14) ފާވަންދު ދޮން على ހަވަރުތިނަދޫގައި ހުންނަ.

(15) ދޮންފާބޭގެ حسن ހަވަރުތިނަދޫ.

(16) ސީވާއްކަ عبدالله ހަވަރުތިނަދޫ.

(17) ދޮން محمّد (احمد ތުއްތުގެ) ހަވަރުތިނަދޫ.

މިއެންމެން ގައްދު ހިފާޒަތްކުރުމުގައި ބައިވެރިވުން.

- މި 5 މީހުން 12 އަހަރުގެ مدّت އަށް ޖަލަށްލުމަށް حكم ކުރެއްވި.

(18) ފަރުގޭ على ދީދީ حسن ދީދީ

(19) ބަރުސިލު حسن ތަކުރުފާނު

(20) ބޭސްމު حسن ކަލޭފާނު (މިއީވެސް ހަވަރުތިނަދޫ 3 މީހުންނެވެ.)

بغاوت ގެ ވެރިން حوال ކުރި މަތީ مقام ތައް (ކަތީބުކަމާއި نائب ކަން) قبول ކުރުމުން بغاوت ގެ ވެރިންނާއި އެހީވުން.

- މިތިންމީހުން 11 އަހަރުގެ މުއްދަތަށް ޖަލަށްލުމަށް حكم ކުރެއްވިއެވެ.

ތިރީގައިވާ އެމީހުންގެ ނަންނަންފާއިވިދިގެން بيان ކޮށްދެއްވާ ކަންކަން بغاوت ގެ ވެރިން އެމީހުންނާއި حوال ކުރެއްވުމުން އެކަންކަން قبول ކުރުމުން بغاوت އަށް އެހީވި އިސްމީހުންނެވެ.

(21)	ބިރުގޭ محمد وحيد	(نائب سكرٹري ކަން)
(22)	حسن ތުއްތުގެ محمد رشدى	(އަތޮޅުއޮފީހުގެ كاتب ކަން)
(23)	ތުއްތުބެއްފާގެ محمد ديدى	(نائب އޮފީހުގެ كاتب ކަން)
(24)	آدم كمال	(އަތޮޅުއޮފީހުގެ ސަވްރުފުރުކަން)
(25)	ކުންނާރު على تكرفان	(ހަރުގެ ސަވްރުފުރުކަން)
(26)	ބިރު يوسف	(ބަޑޭރިކަން)
(27)	ދޮންކަލޯގެ على	(ކޮމިޓީގެ ممبر ކަން)
(28)	މަދުރު حسين ތުއްތު	(ކޮމިޓީގެ ممبر ކަން)

(29)	ހަސަނާބެ	(ކޮމިޓީގެ ممبر ކަން)
(30)	ދޮނަކަލޯ	(ކޮމިޓީގެ ممبر ކަން)
(31)	ކަލާބެބެގެ ابراهيم	(ކޮމިޓީގެ ممبر ކަން)
(32)	ابراهيم ގެރެހިތުތު	(ޕިއޯނުކަން)
(33)	މުލަކު محمّد ދީދީގެ ابراهيم ދީދީ	(ކަންވެރިކަން)
(34)	ދޮންމަރިޔަގެ علي ތުތު	(ސިފައިންގެ މީހެއްކަން)
(35)	قاسم حسن	(ސިފައިންގެ މީހެއްކަން)
(36)	ދޮންދިޔަގެ حسين ތުތު	(ރަށްބެލެހެއްޓުން)

(މި 16 މީހުންނަކީވެސް ހަވަރުތިނަދޫ މީހުންނެވެ.)

- މިމީހުން 10 އަހަރުގެ مدّت އަށް ޖަލަށްލުމަށް حكم ކުރެއްވިއެވެ.

جملة ކޮށް މިމީސްތުންގެ عقوبات އާއިއެކުގައިވާލިސްޓެއް ތިރީގައި މިވަނީއެވެ.
(މިއީ މަތީގައި تفصيل ކޮށްދިޔަ عقوبات އާއި ކުށްވެރިންނެވެ.)

1-	ޢާއިޝާދީދީގެ حسن ދީދީ ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	މަރުން
2-	ބޭސްދޮންކަލޭފާން ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	عمر ގެ ޖަލަށް
3-	سليمان ގެ علي ތުތު ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	15 އަހަރަށްޖަލަށް
4-	ކަލޯ حسن ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	15 އަހަރަށްޖަލަށް
5-	ދޮންކަމަނާގެ آدم ތުތު ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	13 އަހަރަށްޖަލަށް
6-	ބޭސް حسين ތައްކާން ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	13 އަހަރަށްޖަލަށް
7-	ގޯނިތަރިއާބެގެ حسن ތުތު ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	13 އަހަރަށްޖަލަށް
8-	މަރިޔާގެ حسين ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	13 އަހަރަށްޖަލަށް
9-	ރައްކާގެ آدم ތުތު ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	13 އަހަރަށްޖަލަށް
10-	محمد منير ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	13 އަހަރަށްޖަލަށް
11-	ބިހާގެ احمدوحيد ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	13 އަހަރަށްޖަލަށް
12-	ابراهيم مجدی ގދ. ރަތަފަންދޫ	13 އަހަރަށްޖަލަށް
13-	ابوبكر ކަލޭފާނުގެ محمد جميل ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	12 އަހަރަށްޖަލަށް
14-	ފާތުންދު ދޮންعلي ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	12 އަހަރަށްޖަލަށް
15-	ދޮނާބެބެގެ حسن ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	12 އަހަރަށްޖަލަށް

16- ސިއްކަ عبدالله ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	12 އަހަރަށް ޖަލަށް
17- احمد ތުއްތުގެ ދޮން محمّد ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	12 އަހަރަށް ޖަލަށް
18- ވާރުގެ علي ދީދީގެ حسن ދީދީ ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	11 އަހަރަށް ޖަލަށް
19- ބަރާސީލު حسن تكرفان ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	11 އަހަރަށް ޖަލަށް
20- ބޭސް حسن ކަލޭފާނު ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	11 އަހަރަށް ޖަލަށް
21- ބިހާގެ محمد وحيد ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	10 އަހަރަށް ޖަލަށް
22- حسن ތުއްތުގެ محمد رشدى ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	10 އަހަރަށް ޖަލަށް
23- ތިއްބެއްޔާގެ محمد ދީދީ ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	10 އަހަރަށް ޖަލަށް
24- آدم كمال ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	10 އަހަރަށް ޖަލަށް
25- ކުންނާރު علي تكرفان ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	10 އަހަރަށް ޖަލަށް
26- ވީރު يوسف ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	10 އަހަރަށް ޖަލަށް
27- ދޮންކަލޭގެ علي ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	10 އަހަރަށް ޖަލަށް
28- މަދުރު حسين ތުއްތު ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	10 އަހަރަށް ޖަލަށް
29- ހަސަނާބެ ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	10 އަހަރަށް ޖަލަށް
30- ދޮންކަލޯ ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	10 އަހަރަށް ޖަލަށް
31- ކަލޯބޭގެ ابراهيم ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	10 އަހަރަށް ޖަލަށް
32- ރާދި ތުއްތު ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	10 އަހަރަށް ޖަލަށް
33- މުރަކު محمد ދީދީގެ ابراهيم ދީދީ ގދ. ހަވަރުތިނަދޫގައި ހުންނަ	10 އަހަރަށް ޖަލަށް
34- ދޮން مريم ގެ علي ތުއްތު ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	10 އަހަރަށް ޖަލަށް
35- قاسم حسن ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	10 އަހަރަށް ޖަލަށް
36- ދޮންދިއަގެ حسين ތުއްތު ގދ. ހަވަރުތިނަދޫ	10 އަހަރަށް ޖަލަށް

އުއްތަމަ ފަނޑިޔާރު މަނިކުފާނު މި عقوبات ތައް ކަނޑައެޅުއްވުމާއިއެކު މިދުވަހުގެ شريعة ގެ مجلس ނިމުނީއެވެ. މި عقوبات ތައް ކަނޑައެޅުއްވުމާއިދީގައި މި حكم تنفيذ ކުރުއްވުމަށްޓަކާ وزارة الدّاخلية އަށް އަންގަވައިފިއެވެ. މިގައިވާ ދޮގަދީދި حسن ދީދީ ނޫން އެހެން ހުރިހާ އެންމެންގެ حكم تنفيذ ކުރުއްވުމަށްޓަކާ وزارة الدّاخلية އިން عمل ކުރައްވައިފިއެވެ. އެއީ، އެބައިމީހުން ކަނޑައެޅިފައިވާ مدّت އަށް ޖަލަށްލުމުން މީހުންގެ ގޮތުގައި މާލޭގެ ޖަލުގައި ހައްޔަރު ކުރައްވައިފިއެވެ.

ދޮގަދީދި حسن ދީދީ ގުޅުވަން އަދި عمل އެއް ނުކުރައްވައެވެ. ނަމަވެސް އޭނާއަށް دولة ގެ معاف ލިބިފައިވާ މިކަމެއްނޫނެވެ. އަދި އެ حكم تنفيذ ނުކުރައްވަނީއެވެ.

ސަރުކާރުގެ މުވައްޒަފުންނަށް އަނިޔާ

ވިދާޅުވެއްޖެ ނިންމެވީ، ހުވަދޫގެ ދުވަސްބަޔަކާވާތީ ގުޅިގެން މާލެގެނެސްފުން ކުށްވެރިންގެ ޝަރީޢަތާ ވާހަކައިގެ ބަޔަކަށް. އެމީހުންނާބެހޭ ޤަޟިއްޔާގެވާހަކައެވެ. ދައުލަތުގެ ބަންޑާރަ ނާއިބު އެމީހުންނާމެދު ކުރެއްވި ދައުވާއެވެ. އުއްމީދުކުރެވޭ ގޮތުގައި، އެމީހުންނާ ކުރެއްވި ސުވާލުތަކާ ދައުލަތުގެ ކުށުގައި ކުރެއްވި ދައުވާއަކީ، އެމީހުންނާ ކުރެއްވި ޝަރީޢަތުގައި ކުރެއްވި ހުކުމެވެ.

ވާހަކަތަކުގައި ހުވަދުއަތޮޅުގައި ފުވައްމުލަކުގައި ދިވެހިސަރުކާރުގެ މުވައްޒަފުންނަށް ދެވުނު އަނިޔާގެވާހަކަ ހާދިޘާއެވެ. ނަމަވެސް މިފަދަ އަނިޔާތަކަށް ހިފެހެއްޓުމަށް، އެވެރިކަމާއިގޮތުން ދިވެހިސަރުކާރުން ނުހުއްޓިފައިވާ ގޮތަށް ހިނގާފައިވާ ނަމޫނާތަކެވެ.

މީގެ 51 އަހަރުކުރިން 6 ޖުލައި 1961 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު ހަވީރު ނުކުތް “ވިޔަފާރިމިއަދު” ގައި “ހާނިއްކަވިބައެއްމީހުން” ނުހަނުދިގުވެއިވާ ބަޔާނެއް ޝާއިއުކުރެވުނެވެ. “ވިޔަފާރިމިއަދުގެ ރިޕޯޓަރެއް” ލިޔުއްވި ބަޔާނެއްގެ ގޮތުގައި، “ގ. ސ. ދައުލަތުގެއިދާރާ މާލޭގެމީހުންނަށް، ބައްޕަތަކެއްބޭން ދިފާއުކުރި ބޭފުޅުން އަނިޔާކޮށް ދޫކޮށްލީ ކީއްވެގެންތޯއި؟” އާ ސުވާލުއަކަށް އަޅުއްވައި ސުވާލުކުރައްވައިން އެކަން ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ:

’ކަންތައްތައް އަޅުއްވާފައި، ޒާބިތުންނާފައި، އަޅުގަނޑު ގެނެސް ހުރިހާމީހުން ފެނުނު ކަނޑުން އައެވެ. ޕްލޭނެއްއެވެ. އަޅުގަނޑު ޕްލޭން އިސްތިއުފާދިނުމެވެ. ދިވެހިބައިގެ މީހުންގެ ފުރާބަނޑުން ދިވެހިއުޅަނދުގައި ބޯފުޅައިފާ ދިވެހިސަރުކާރުގެ މުވައްޒަފުން. އަޅުގަނޑުމެން ބޮޑުވެގެން ވިދާޅުވިއިރުގައި ބޭފުޅުން، ދަރިވަރުގެ ރަސްމީ ސަރުކާރުގެ މުވައްޒަފުންނަށް ޖަހައި ކިޔައި ދިރުމުގައި އެކިއެކި ފަރާތްތަކުން ޖަހާލިތޮށް، އެމީހުންގެ ހަށިގަނޑުގައި ފުށް زخم ތަޅައިލައިފި މަރުގަތުލަ ހިފައިފެވެ.

އަދި، އެމީހުންގެ ކައިރިއަށް އަޅުގަނޑު ދިރިއުޅުމެވެ. ލިބިފައިވާ ގޮތުންނަށް ޚިޔާނާތްތެރިވެވެ. ހާލުއަޅައި، ވީގޮތްޖެހިފައިވެވެ. އަދި! އަޅުގަނޑު ގަސްދުކުރައްވާ، އާރަބިޔަކު ދިރިއުޅުމާ ދިވެހިންގެ اخ ނަންގާ اخت ނަމަށް އެމީހުންގެ އަދިހަމަ، ކިބައިން ކުރެވޭ ކަންތަކުން ތަރުޖަމާ ކުރިން ކުރެވެއެވެ.

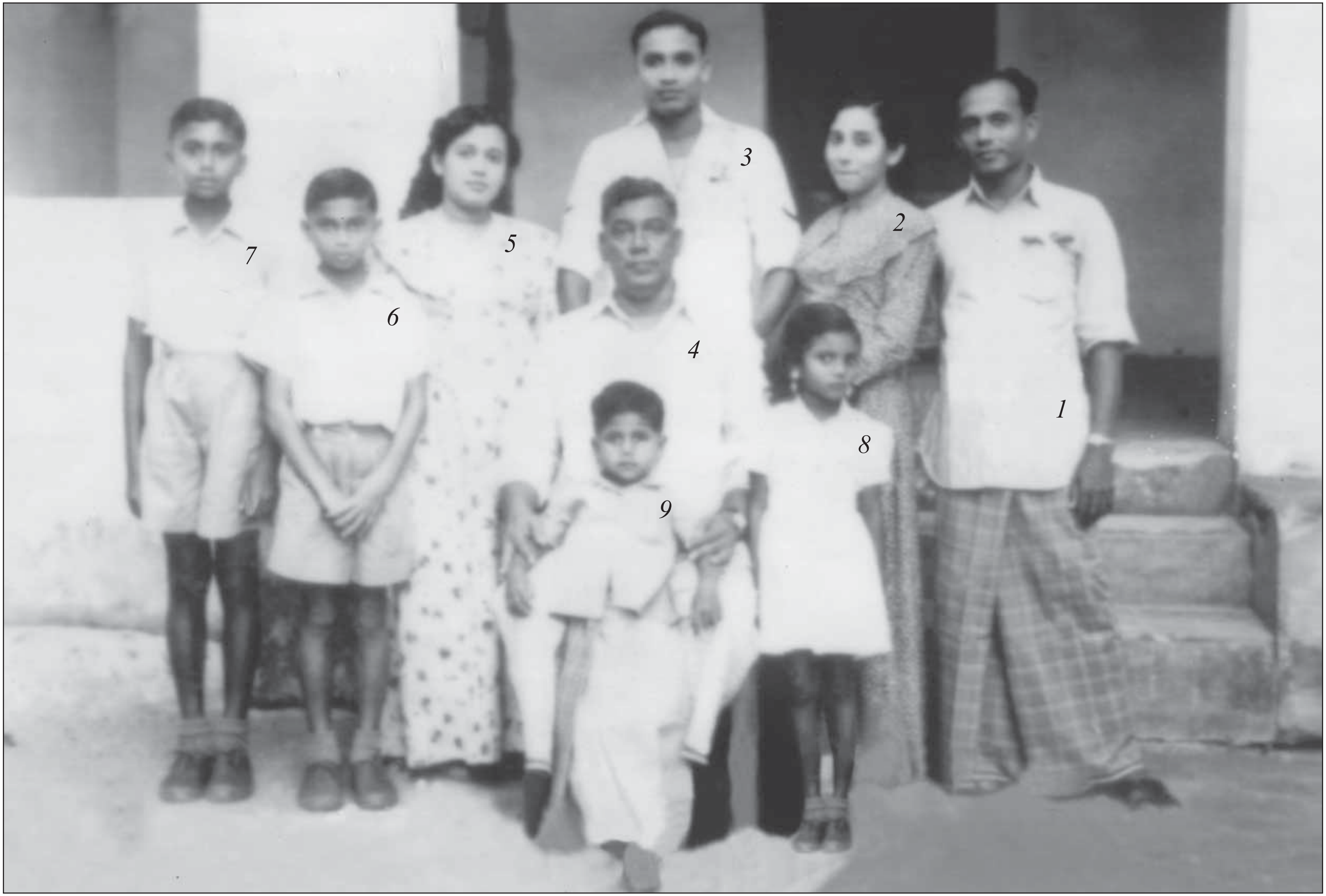

1-176

1- محمد وحيد 2- عائشہ وحيدة 3- ابراهيم وحيد 4- ދުގުރިގޭތޫންދަސިނު (احمد عبدالله) 5- فاطمـة وحيدة 6- طه وحيد 7- مصطفى وحيد 8- فريشہ وحيد 9- عبدالله وحيد

المحترم علی ކަލޭގެފާނު ކުޑަބުއްބު

ގ. އަތޮޅުގެ އަތޮޅުވެރި المحترم علی ކަލޭގެފާނު ކުޑަބުއްބުގެ ބޮޑުދައި ވަރަށްބާރަށް ދަރަސްދެކުން ޤާރި ޤިރުއަތް ވަނީ، ދުވަހާނަކާރާފައެވެ. އަދިވެސް ހިއްސާއެވެ. އެއާއެކު ބޮނޑިފަޅިގައިވެސްވަނީ، އެކަކަށްއެކަކުން ބަލައިގެންފައެވެ. އެބަސަރުވެސް ބަދުވެއެވެ. އަނިޔާކުރިބަސްބަސް، މުޑާނާއި، ފަޑަރު، އަދިވެސް ވަރަށްބޮޑަށް ބަދުވެއެވެ.

المحترم މުގުރީގޭ ދޮންމަނިކު

ނ. ފުވައްމުލަކަށް ދުރުވެހުންނުވި ހިޔަހިޖް އެޅްވައިޖަހި ބޮޑުގެ މުށްބަރު المحترم މުގުރީގޭ ދޮންމަނިކުގެ ވަރަށްގިނަ އެއްވެފައިވާ ހަކަށްތިވަނީކަން، ދުރުނުއަރަބަނާކު "ބޮޑުއަށްބުނާނާ" ހިޔާފައި ބަލައިގަތީއެވެ. އެކަމުގެސަބަބުން އާނާއަށް ވަރަށްއަނިޔާދިބުނެވެ. ގިނައިން ބޮޑުދަނޑިއާ ފަބުދަނޑިނުނެވެ. އެއިބަރުއިން މިހެން ފަބުދަނޑިކުން އަބުދަލްފައި ބޮޑުގައިޖަހަން މަޤައިގަބުވަބު އަބުން ދިފާއުކުރަން އުޅުނިކަން، ކަނާއަބުގެ ބޮޑުވާއިނިގައްޔާ ޝަރާދަބުއިނިގައްޔާ ދުބުރުއިން ކަފައިގެންގޮސް ކަނިގަނޑޭގަނޑު ހަދިފައެވެ. ދުއަބުގެ މުއަށްދަނޑިގައި ދަނޑުން ބުބިބަން ނުފައިގެންފައި އަދިވެސް އެބަހުއްޓެވެ. އާމުގައި ވަނިކަން މިހެން ފަލާގެދަނޑު ޤާރި ހާސްބިގެނުވައްޓާނީއެވެ. އެކާއިގެތިގެން ބުރަރުދިބުން ގެއްލުނުގެސަވަބުން އަދިވެސް އެއްގެބަކަތުވެސް ހިނގަށް ހުނާބުއްވެއެވެ. ބައިކާދުވާލުން ގެއްއެއްގެއިރުގެ ހިދިވެސް ހުދިބައެވެ. އަބުކުރިގައިއަބު ގެ މިހެން ދަޑައިގަބުވަބު އާގެ ކަނޑުކަވަރުއްޔަ ފައި، އަބުވެސްވެސް، ހަރާކުފައެވެ. ދޮންމަނިކުގެ އަބުފައިގެންދިރާބުނިގައި އައްޔާގެ ޖެކުޅަވަރުން ބަސްއޮޔާގެވެސް ދާދަނިވަރަބުކުނެވެ. ބަޑުގައި ޤާރިބުނިގައި އަދިވެސް ހިރުއެވެ. ދުވަހުއްޓެވެ. މިގެއިބުރަރު، ކަނިޑަމި، ފައި، ބޮނޑިފަޅިގެއްގުޑާރަކު އަދިވެސް ވަރަށްބޮޑަށް ބަދުވެއެވެ. އެބަސްބަސްވެސް ކުނި ޖަހަމުފައެވެ.

المحترم ހަނިމާދޫ محمد ފުޅު

ހަވަރުބިނަދުގައިހުރި ސިފައިނގެ ބިންނަމުބަރު ސަރުދާރު ހަނިމާދޫ محمد ފުޅުގެ ގައިގައި ފުރަބަމަބުބަޔައިގަމި، މިހެއްގެހިބަރު އަސަރުކުރާފަދަ ބާރަށެވެ. محمد ފުޅުގެ ހިބުވަރު ބަދިވެގެންވެއްޖެ، ރަށްފުރާފައިހުރި އެންމެގެ ފަޅުބަލްކަށް ވަރަށްބާރަށް ބޮޑުގައިޖެހިވާ خبر

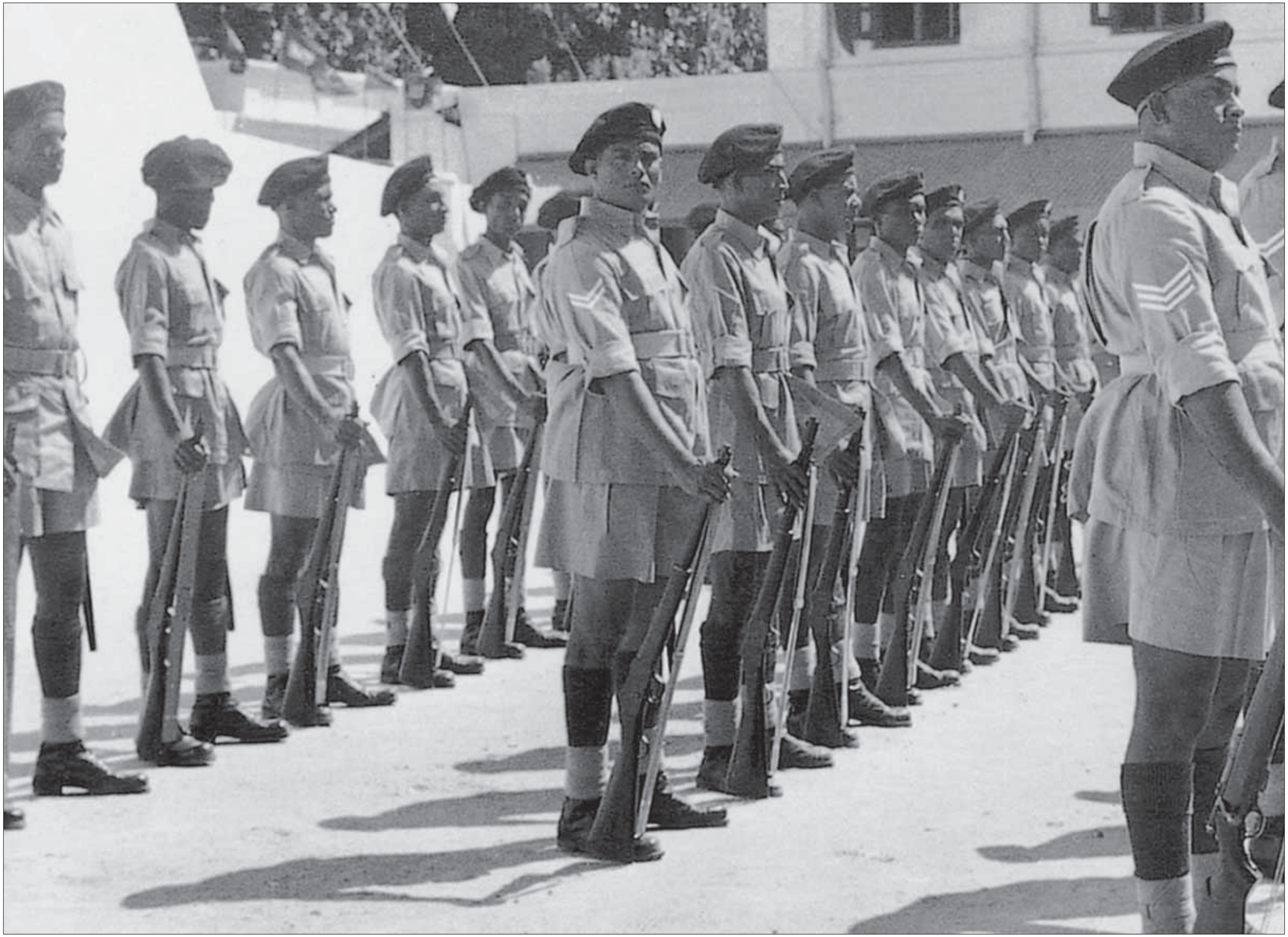

1-177 ސިފައިންގެ ގާޑްއޮފް އޮނަރެއް - މެދުސަފުގައި ބަފާމީރުނާ އެންގެލައިޔިއަރް ކޮޅުގައި ދެފަންއެރުޔީ ހަނިމާދޫ محمد ފުޅު

ހުސްވެގެންނެވެ. ދެން ވަރަށްބާރުކޮށް ދެއަތްމަތިދަރުވައި ބަނީއެވެ. ފެންވަރުވައިވާ ރޯނުންނެވެ. ބަންދަމަންދަން ހަރުކާވެވައިއެބަހުރެއްޖެވެ. މިގޮތަށް ބަނދަރުވައި ގެންގޮސް އައްލަވާ ގެއްލެގެ ފާރުބޮޑަށެވެ. އެތާނގައި އެހެންއއވާ ގުދުރުންތިމިވަގިގޮތުއަށް ބަދަލުވި ގެންއަނބުރުނެވެ. އެހެންކަމުން ޖުމުލަކޮށް އާންމު ގުދިހެއް ގަނޑުވަނީ، އަދުން ވަރަށްބޮޑު ފުރުވާފައިން ނޫނީ ރަނގަޅުންވެވެފުދަ ދަރަޖައަކަށް އަނިޔާލިބި ފަދައެވެ.

ﷴ ފުލުގެބޮޑުގައި އެނދުގެ ފަހަނޖަހިމާ ފަލަހިގެންގޮސްފައިހުރިމަން އެއީ ބަލާއަން ޖެހިލުންވާފަދަ އަނިޔާއާއި ލިބިފައިވާ މަނާކަމެވެ. ގުލިބޭވަނީ، ދަރަފަފައިވެވެ. ﷴ ފުޅާއި އަދިވެސް އެމަނިކުފުރާ މިހާރު ބޮނިގޮތޭގައި، ބޯފަލަލާފަދާފައިވާމަނގައި ބޯސްއަގައިނަވެސް ގަލުގައިހުރި ޖަހާބަނޑު ބޮޓުނަނަން އެލިހާފުން ފުލިފައިހުރިމަނުން ދިޔައި އެމަރުއަނާވެ. މިދާ އެނގެހާލުދުން ވިސްނާވާހަވެ.

އަމާފައިބަނދު، ވައްބޭލާފައި ބާއްވައިގެން، ބޮރަކަށިގައި ގުގުދަރުންމުލިމަންމަނާވަނީ، އަދިވެސް ނޫފައިގެންފައެވެ. އަނިޔާގެ ސަބަބުން ބަނޑުތެރިބުނު މަދު އަދިވެސް ފަސޭހަވެއްފަ ނުވެވެ. ޓަކަގައިވެސް ދިހިނީއެވެ. ޓަކަރަފުހުނުނި ފުސްއަރާފައެވެ. ދިއްމަޑުކަށް ނުވެސްފުލަހެވެ.

ﷴ ފުލުގެބޮޑުނަނި ބޮޑާފައެވެ. މުލިމާ ބަނޑެއްއެއްކޮށްނަނި ފޮނިބަހުބަނޑު ބަނޑުޖެ ކޮށްފައެވެ.

(އަނިޔާލިބުނު މުހުނުން ސ. ގަމުން ބޭސްކުރިއެވެ. އެކަމަށް އެއީ ކަނޑެފައިހުރި ފާރު ހަމައެކަނި މަތިމަތިން ފަސޭހަވާކަހަލަ ވަގުތީބާރުކަމެވެ. އަދި ދުވަސްކޮޅަކުން ދޫނޭނުވެ. އެއީ، ކުއްލިއަކަން ރިހުން އިހުސާސްވާކަހަލަ ކަރާމާތީކަހަލަ ބާރުއޮތް ވައްޓިފައިވާކަމެވެ. އެދުވަސް ވިއްސޭ ގެއްލުން ގެއްލުމުގެ ބޮޑުކަމެއް ހަމަހަރުއެވެ.)

الحترم ރަސްގެދޫއުމީދު

މިފަދަ ފުރުސަތު ހިނގަނު ފުރިއިރު، ސިފައިންތީބަޔަކު ފުރިއަށްހެދި އެކަކުކާލަކަށް ރަސްގެ މުއްމިރީއަކީ ހާނިއްކާލިބި ފައިވާ ހިމަވަރުގަދަ މިހެއްކަލަން އަޅުގަނޑު ދުރިމުވެ. އާދޭ ސިފައިންގެ ދިފާއުކުރުން ހުއްޓާ، ކަނޑުދަރާ ކަންކަންޓާއްޓާގެ ތަކާޖެ ގަނޑު ކަނޑުފެ ވައްޓާލިއެވެ. ޖެހިމާނގައި އަދިވެސް ރިހުންއެބަހުއްޓެވެ. ދެންވެސް އާދޭ ހިމަވަރުކަނޑު މަދުވާ އާދެހާދިމާއަން ގަސްގޮސްހުއްޓައި ފުރަގަހުން ގަމިހުގައި ހިފައި ދަލާވައްޓާލިއެވެ. ވައްޓުންވަގުތު ގައިދިމާއަން ބޮޑުދަނޑެއް ޖަހައިފިއެވެ. ނަމަވެސް ނިސްބަތާއި، އެދަގަނޑު އާދޭ ގަމާ ދިމާކޮށް ވަރަށް

1-178

ޙުސޭނުޢަލީ (حسين علي) ހ. ތާހަރު

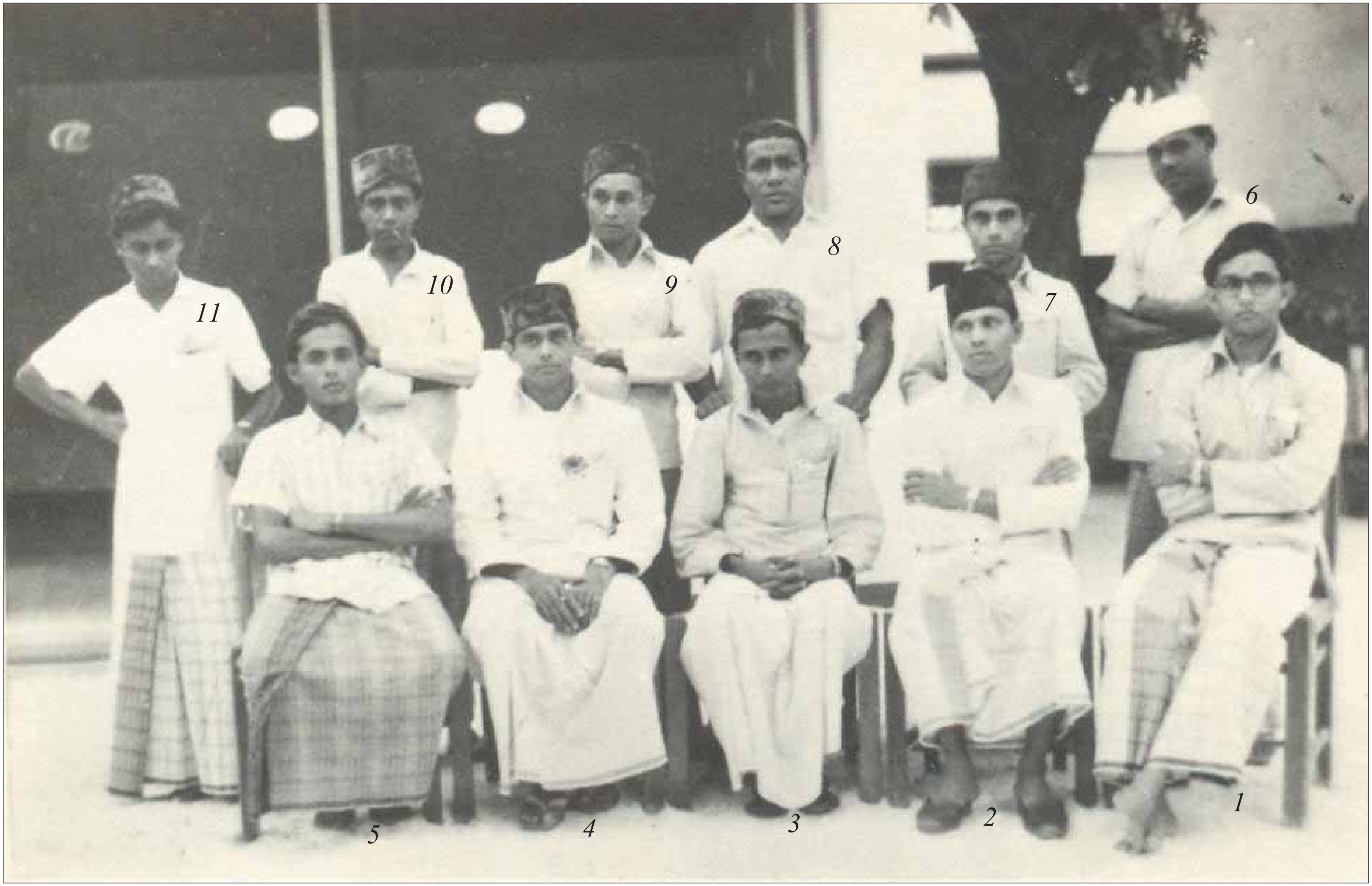

1-179

1- ޖިހާރަތޮށްކަލޭގެފާނު 2- އަލިކަލޭގެފާނު ކަޢުމަދުއްމު 3- މާދޫރުގެ علی احمد 4- ދިރިޗޯރޭގޭ احمد کمال 5- ދުގެރިގޭ محمد وحید 6- ؟

7- حسین صبری 8- ؟ 9- ސިއްރަކަގޭ محمد علی نصیر (ސިނަރުގަދުނަޑުވަރިކުރާން) 10- ؟ 11- ؟

ކައިރިއަށްބިމަށްޖެހުމެވެ. އެވަގުތު ތެލިތެލުންގަނޑެން އާނގާގައިގެ އެތަންމިތަންވަނީ، ހަލާކުވެ ދުޅަވެފައެވެ. އެތަންތާނގައި މިހާރުވެސް ރިހެނީއެވެ. ގަމިސްގަނޑުފަސް ކުދިކުދިކޮށްލިއެވެ. ދެންވެސް ތެދުވެގެން ދަނިކޮށް، ފަތިދަރަގަނޑެއް ހިފައިގެން އަރިސް މޫނުމަތީގައި ޖެހީއެވެ. ވާތޮޅާއި ދިމާއިން ނިކުމެލީގައެވެ. އިނގިރޭސިންގެ ދިގުމިނަށް މޫނުފުނުނާއި ކަފުއައިސްދިޔައެވެ. ޓުރާއިކު ގަތްގަސްތަކަށް މަރުމުގެ އެހިސާބުތަކައި ކަށިކުޅެވެ. އަދިވެސް ހާސާ މޫނުގައި އެޓުކަން ފުރަތަމަ އެބައެއްކޮށްލިއެވެ. ފާއިތުވީ ކަނޑުކަން ބެހުރަ އެއްގެންހުރިހެދުމެވެ. ދެންވެސް ތުރޮ ދަން ހިތްމަތިކުދިނިތަރު ކަނޑުތަށިކަނޑެތިގައި ދަނޑުގެރިކަން ޖެހެނިއުޅުނުމަތުމަ އަތްއަރިކަލިގައިވެސް ތުލީއެވެ. އެތަންތަން އަނގެން އެބަހަށްޖެއްސެވެ. މިހަރުތަފުރުކަމުގެތަކަށް ހަވަރުދިނުމުގެ ފަރުތުރަ އަރަށް ތުދަރުވަރުއްސާލީއެވެ.

ވިދާޅުވެތިބި ހަސަނުގެ ބަޣާވާތްފެށުނުދުވަސް ހިނގައި ވީ 1961 ޖޫން 6 “ވިހަޒާރިމިއަދު”ން ނުގަތުމާ ތިރިއަށްލާފައެވެ. އެތިއްބާގައި އެވަގުތު ހަމަޖެހިފައިނުވާ ފުރާތްތަކާއި ބަދަލުކުރަން ސަރުކާރުގެ މަސައްކަތްކުރެވުނު ތިބެން އަނިޔާވެރިކަމެއް އެވާހަކަ ހިނގައިދިޔަ އެއަނިޔާވެރިޔާ މިހެންނެވެ. ސަރުކާރުގެ މަސައްކަތްކުރެވުނު މިއަނިޔާވެރިންނަށް ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދަންނަވާފައި އެވަނީ، ހަމަހަމަތަކައިގެން ދަސްޖެހުން އެދިނުގެނުތަ ކަމުގައެވެ. މީހާ.......

6 ވަނަދުވަހާ ހިސާބުން އަދި 7 ޖޫން 1961 ވީ ހުކުރުދުވަހުގެ “ވިހަޒާރިމިއަދު”ގައިވެސް ހުރިހާކަންތައް ބަލައިލުމުގެ ވާހަކަ ޖިހާދުކުރައްވައިފިއެވެ. ސުވާލަކަށް - ކަމުގެ އަނިޔާވެރިންގެ ނުވަތަ

އަނިޔާވެރިންގެ އަތްގައިހުރި، ދަރަނިވާ ދުވަހެވެ. ޗީފްބަރާ ބަޔޭމަލިތަކެވެ. ބަލަހައްޓަވާ ކަމުގެ ނިޔާތަކެވެ. - އަހަރުއި ވިހަޒާރިމިއަދުގެ ރިޕޯޓަށް ޖައްސަވައި ހިއްލަވާލައިފިއެވެ:

“ކުރަމުންދިޔަ އަނިޔާތަކުގެ ވާހަކަ “އަދަބު”ތައްދިނީ ޗީފްބަރުން ނުވަތަ ރަށްރަށުން އަތްލައި ބަނދުކުރައްވައިގަނެވެ. އެއީ ދަރަވަތް ހިޔްނިން، ކަށުއަނދިރިވަގުތުކަމެއްމުގައިއެވެ. އެއްވެސް އެހީތެރިއެއް ނުލިބި ވަގުތީގޮތުން ކަމުގައިއެވެ.

المحترم ޢިމާދުއްދީން عمر މަނިކު

އަނިޔާވެރިން ތަޅައިގަތުމުގެތެރޭގައި ވަރަށްބޮޑު ހާނިއްކަތަކެއް އެބަހުއްޓެވެ.

1-180

ތިމަރަފުށި عمر މަނިކު (ދ. ޖެއްހައުސް)

ގޮތެއްގޮތެއް ނުބަލައި ތަޖާރުންގޮސް ދިލަދީ ދިގުދަނޑީ އެއްގެ ތިލަފުށް ބޮޑުކަނޑުބަލަން ގޯޅާއިމަން ވަރަށްފުންކޮށް ޖަހައްޓަވައިފައެވެ. އިސްވެރިއެއްގެ ފުރިހަމަކަމެވެ. އަދި އެވަރުންވެސް ނުވެގެން ދާމަތީގައި ފަރީގަނޑެއްކަން ޖެހިމަން އަދިވެސް ފުންނަންނައްބަހުއްޓެވެ. އުމަރުމަނިކާ، އެވަރުންވެސް ކަންކޮޅިއެވެ. ނަމަވެސް އެންމެ ފަހުން، ކޮންމެގައި މިހާރުއެއްކަލަކުން ޖަހާއްލަ އަދި އުޅަންވުރެބޮޑަށް ކަނޑުބާލަމީގައި ދަގަނޑުކަންޖެހިމައި ދޯން ވެއްޓިނޭއެވެ. އެވަގުތީހަލާ އައީ، އަދިފާންބުރާކަރުވާއިއްޖެ ކަރުދަހެއް ހިފައިގެންނެވެ. އެއައިގޮތްއައިސް ބޮޑަކަށްބޮނަށް މިދިޔަރަށް ކޮށްމައިފައިވާތަނަށް އަދިފާންކަރުދަން ހަރާލިއެވެ.

އެވަގުތު މިހާރުއައިސް އަޅުގައިއްޖެ ގަޔާގެންގޮސްފިއެވެ. ދެން ގިނައިރުއްނުވެ ހަބަރު ހުސްވެއްޖެއެވެ. އެހެންނޫފައި ހާރިއިރުޖެ ޖެހިހެއެވެ. އުމަރުމަނިކާގެ ދަރިފުޅުސްވަނީ ރޯންނަ ބަނދަރަށެވެ.

ދާމަތީގައި ދަގަނޑުން ހިމާނަގައި އަދިވެސް ވަރަށްރިއްސަށެވެ. މިހާހިސާބުގަ ކަނޑުން ވަނީ، އަނިޔާލިބި ފައެވެ.

المحترم حسن موسى ހުވަރަފުށި

ސިފައިންގެ މިހުންކަމަރުވާ ހުވަރަފުށި

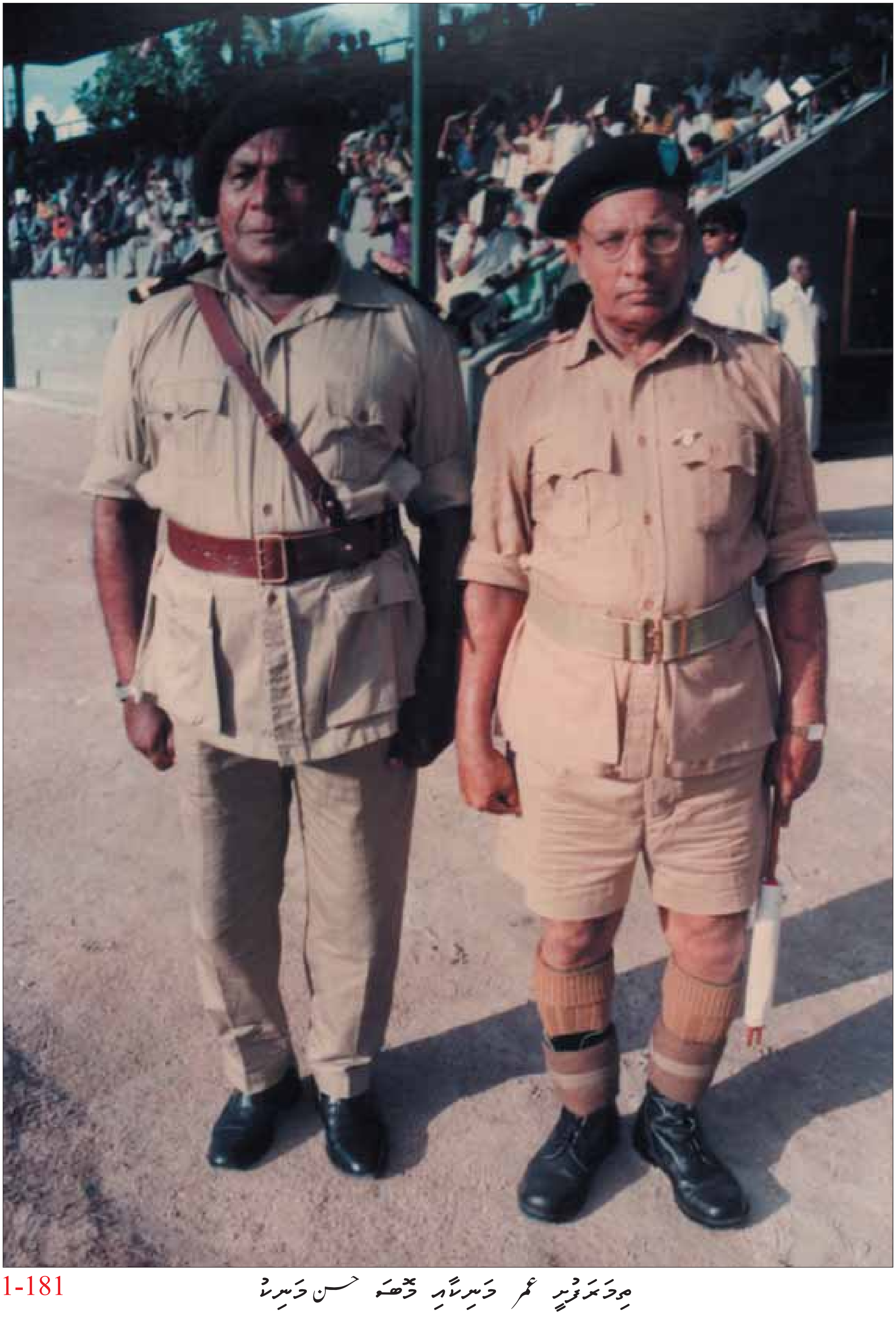

1-181

ހިމަރަފުޅި عمر މަނިކާއި ދޮހަވ حسن މަނިކު

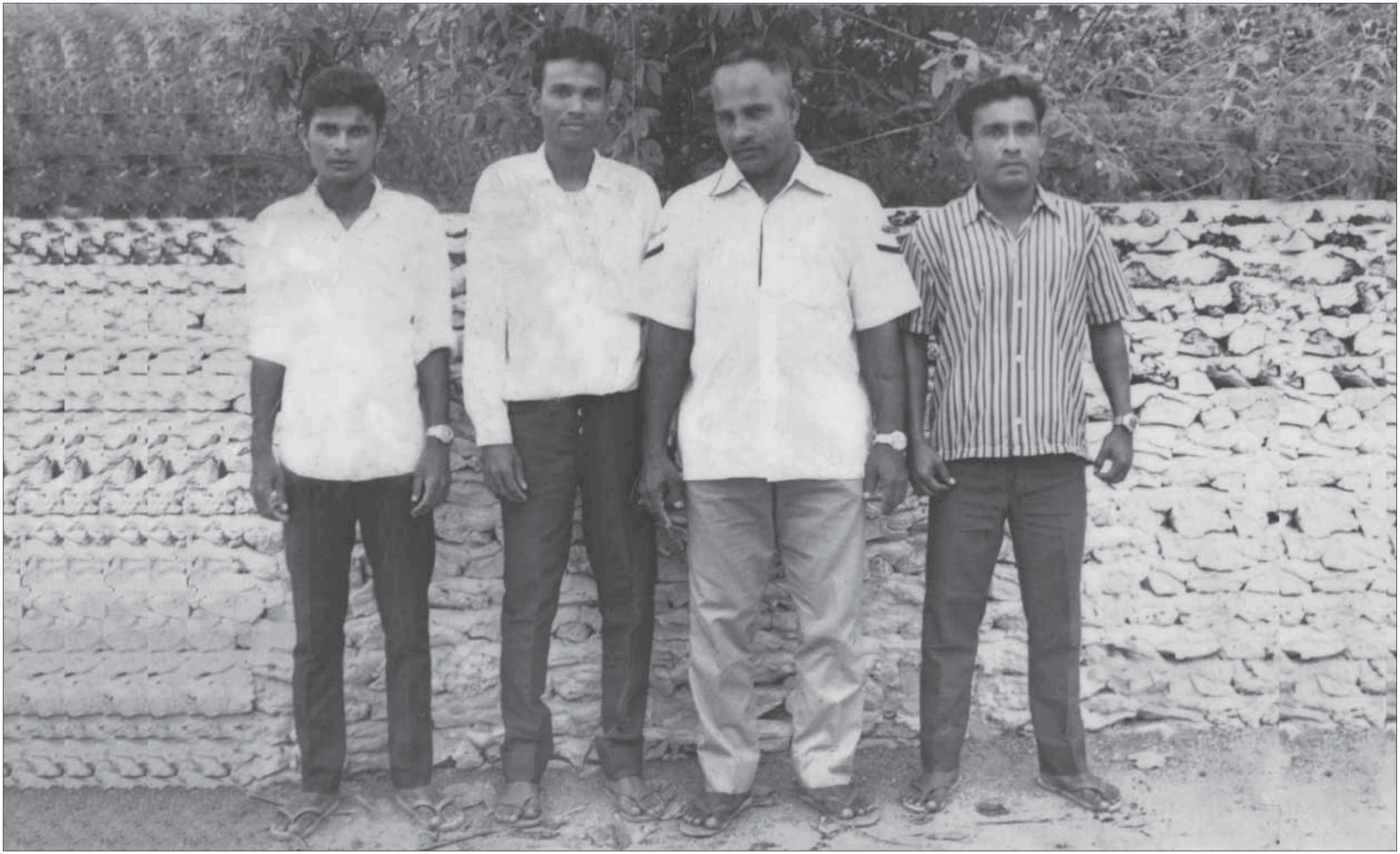

1-182

ބަލާމީހުންގެ ކަނާތުން ވާތަށް: ތިމަރަފުށީ (ކުޑަމަނިކުބޭބޭގޭ) - އާގޭ ابراهيم احمد 2- ތިމަރަފުށީ (ފެކުނުގޭ) عمر މަނިކު މ. ފެޑްހަރުސް

3- ތިމަރަފުށީ (މަޑުފެހިގޭ) عبدالرحيم محمد މ. މިފެބްސް 4- ތިމަރަފުށީ ބޫސްލުރަންޑެސް علي ފުރު ކުޑަތުއްތު

(މިއީ، ތިމަރަފުށީ عمر މަނިކަން، ސިފައިންގެ 4 نمبر ސަރުދާރުކަމާއެކު، ފަންޑިބަނުދުވަރު، ހަރުގެއްކުވެރިންކޮށްގާއެކު ނުންގެވިތާބްޝާއްކުވެ. عمر މަނިކުގެވާތްގައިވާ

ގަޔާގެ ސުންހެވިހިތަރިއްކުރި ސާބުމިކަކިގައި އުވަނީ، އާނގައިވާ ފަހިދަގަނޑުހަނު ތަރައިގަނޑުވަރު ކިރި زخم ގެރަކުނީވެ.)

حسن موسى އަދިވެސް ވަރަށްއަނިޔާލިބިފައިވާ މީހެކެވެ. އޭނާގެދަރިފުޅާއި ދެބެއް ފޮނަހަރުން ބަނދުގާގައި މިވަނީ، ވަކިގޮތަކަށްހުންނެވެ. އެތަނުންގައި ވަމިވަމިން ފަސްގަޑިފަހު އެބަހުއްޓެވެ. އެގޮތަށް ދަރިފުޅާއި ދަރަބަނދުފާރުފައި، ވަރަށްއުސްފާރެއްގެ މަތިން، މަގުމައްޗަށް ވައްޓާލިއެވެ. އެވަގުތު ފައްސިޖެހުނުފައި ބަރުކަމުން މުސްމަހިން ފަހަރެއްދިނުމަށް އެދިވަޑައިގަތެވެ. އުފުލިފައި ދަހަނާއި އަނގަބު އެބަހުއްޓެވެ. އަދާއިފައި ބަނދު އެއްދާރާފައި އޯލާ، އެވަގުތު އަނބުރާ މިހާރުއަހަރުންވެސް، ތަރުދަރަނޑުގެ ކަނބަލުން މުސްމަހިރިގެއިޖަހައި، މުސްފާރާއިފިއެވެ. މިތަނުން ދޮރާއިން ކިއުވާ ކަނޑާ ޓަވެ.

އެހެންޏާވައި، ކަންކަމުގެ މިގައި އަނެއްކާވެސް ދަރަނޑުގަނޑާކަން ޕޮލައިގެއިވެ. ދަރަނޑުގަނޑުން ޕޮލައިގެކަމުން ފަރައިގެންދިއުމަށް ބޭނުކަމުން ކަނުދަނޑުކަނޑާއި އޯޓީ ފެންނާނެވެ. އަދިވެސް އެމަންފަސްހަރާއި ނުވާއެވެ. ހަމަޔަސްފަހި ބަނދުފައިއޯޓް މިحسن موسى ގެއަމްގެއި ތަރުދަރަނޑުން ދޮންވެސް މަލަމުންގަނޑިއަރައިއެވެ. މުމިހާމޯ ތަރުދަނޑު ކަނދުފަރާއެވެ. އެވަގުތު އޭނާގެދުނޑުގެ މުދުހުންވެސް އަމްދައި މުގުހުންވެސް އޭނާގެއިގާ ޕޮމިއެވެ. ބަނޑުގައި ޕޮމިޕޮމުގޭ ސަބަބުން ބަނޑުކޮށް އަދިވެސްވެސް، ދުރެވެ ފުރިފައެވެ. އޭނާގެ އަނގަމިތާ ދަޕްއެއްވެސް ގުދުމާހިއެވެ. ދޮފައި ފުންހުނުން ބަނދުފައި ބާއްވާފައި، ވެލްއާރިފައިގެން އަހިސް ފަހިޔާއަށް ހަރާމިއެވެ. އެމަސްވެސް ފުސްނަސް އަބަދުއްބާވެ.

حسن موسى ގެ ފުރަގަސްފަރާތުން އަދިވެސް ތާޒާދާއެވެ. އަޅުގަނޑު (މިހިފުޅުބޮއްފިއްނު ހިފުބޮތަހަ) ގެ ފުރުގެކަރުމިގައި އޭނާ އިހިނދު އިސްދާފައި ކަރުކާހިއެވެ. ކަވަކަޓްޖެހި ހުސް ފާއެވެ. މިދީ، އަޅުގަނޑު ދުރުން ވަރަށްއަސްރުގަދަ މަސްޖަހާކެވެ.

المحترم علي رشيد "ހަނަކަރަސް" (ފުރަހަނި علي رشيد)

ސިފައިސްގެ ފުރިގައި ހަވަރުމިނަރުގައި އޭރުހުރި ކަށްޖެހެވެ. ފުރަމަވަމިހާ ކަށްބުރިމާ، ވެއްބޮމާއިއެކު، މަދުވާފައި އަނެއްކާވެސް އޭނާއާ ދިމާކުރިއެވެ. ދުންއަހިހާ އަނެއްކާވެސް ދިމާކުރިމާ، އޭނާއާވެސް ކުރިމަތިލިއެވެ. ކަށްޖެހީއަކަށް ދަރަނޑުގަނޑު ފަޖެއަކުން ބޯޖެއިޖެހިމާ (علي رشيد) ވެއްބޮނިއެވެ. ބޮޑަށް ވަރަށްބޮޑަށް ގެއްލުންދިނީބޮނެވެ. އެވަގުތު އެހެންމިހާ ބަރާކަށްހުރި މިފަހި ދަނޑޭއެއް ބޮޑުކާކަށްބޮހަނަ ހަރާމިއެވެ. (މަސްހިފަސް ކަށްއިމިޖަހާ ބޮޑުނެވެ.) އޭނާ އަޅުގަނޑަށް

އެޖަހަމްތައް ދެއްކިއެވެ. ވަރަށް ފުނެވެ. ވަރަށްބޮޑެވެ. ދެން އެއްފައިގައި ހިފާފައި ދަމަމުންގެންގޮސް ރަނޯމުން ދެއަތާއި ދެފައިބަނީއެވެ.

އަލީ ރަޝީދުގެ ގައިގައިވެސް، މުގުދަރާއި މުގުރާއި ރޭލުދަގަނޑުން ވަރަށްބޮޑަށް ތެޅިއެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން ވަނީ ވަރަށްބޮޑު ގެއްލުން ލިބިފައެވެ. އިސްދަށަށްޖަހާލީމާ އަދިވެސް ބޯއަނބުރައި ގަނެއެވެ. (އަލީ ރަޝީދުގެ އުމުރުން އޭރުވާނީ ވިއްސަކަށް އަހަރެވެ.)

المحترم ކުޑަ ابراهيم މަނިކު ދޮންމަނިކު

މިއީ، ހަވަރުތިނަދޫގައިހުރި ވަޔަރލެސް އޮޕަރޭޓަރއެވެ. އޭނާ އޮފީހުގައި ނިދާފައިހުއްޓާ، އަނިހާގެ ވަގުތު ފެށުމުން ތެދުވެގެން ބޭރަށްނުކުތީއެވެ. ކުއްލިއަކަށް އެވަގުތުމީހަކު، މާފީމޭހެކޭ ގޮވާލައިފިއެވެ. ހަމައެއާއެކު ދަގަނޑުބުރިއެއް ހިފައިގެންއައިސް ކަރުގައިޖަހިޖެހިން ރަނގަޅަށް ބުނާނަމަ، ދުވަސް ދުއްވާލައިފިއެވެ. އަދިވެސް އެރުހުން އެބަހުއްޓެވެ. މީހުން ބަލާ ރާނިއްކަ ކުރަނިކާރު، އެގޮތަކުން މިގޮތަކުންވެސް

1-183 ހަވަރުތިނަދޫގައިހުރި ސަރުކާރުގެ ވަޔަރލެސް އޮޕަރޭޓަރ
ކުޑަ ابراهيم މަނިކު ދޮންމަނިކު މ. ސަންބީމު

އޮފީހުގެ ވަފުދޮރާރިން ވަނީއެވެ. އުވަގެމު އަސްލުފަރާތުން ހަމައިބަޔަކުވެސް ހަމަލާދިނުއެވެ. ފަހުން ބޮޑުތަކަނޑުގެ ނޑުކުން ބޮޑުގައިޖެހި ވަރުބަލައިދިނުއެވެ. ދުން ނުކުމުވި، އަސްއުކުރަށް މަގުމައްޗަށެވެ. މުދިހަނިކަން ފުއިންމަތްޗޭ ފުއިފައިބަޔާ އެއްވާ ދުއަތް ތޯނުން ބަނދުލައިފިއެވެ. ކަނޑުފަޅުގައި ކުޑަހުރުގައި ދަނޑުކަނޑު ދޭހަ އަތުރުމަތީން ފަރާތަކާއިފިއެވެ. އާގެ ގެއްލުމުގެ ސަބަބުން، އަދިވެސް ނާރަނުވެސް، ވަންވާފައިވެ. ކަނޑުގެ އަތުކުރަށްވެސް، ދުއްސުން ފަރާތައި ދިސްކަރުތާފައިވެ. ކުރެހުމުގައި ދަނޑުފަށް ދުއައްޔާ ނަޑުއަތް ކަނޑުގައިއެވެ. އިންގިލި ވަކިވެއްޓި ހިތިހާއެވެ. އަތުގެ ދިނަ އިނގިއްޔައް ނުފެނުބައެވެ. ވައިގެ ކަނޑުވެސްވެސް، ފުރުކަރުތާފައިވެ. މަސްދައިތުގައިޖެހި އެފުމަކަރުކަން ފުކާއިރުޙާ ނިބުކުރުވެސް، ދުޅައިނުބިވުގެ ދިޑުމިނަރު ފަށާފައިވެ. އަދިވެސްވެސް ފަށާފައިވެ. އެޑުއަރި އެބަރައިން ފުއްޓަފައިވެ. ވަރަތަރައްސޮއެވެ. އެވަގުތު ބަޔާއެވެ، ދަނޑުވަރު، ޖަތުފަޑާޓަރު އެބައިރަރު މިގަރަތަރަފައިހުރި

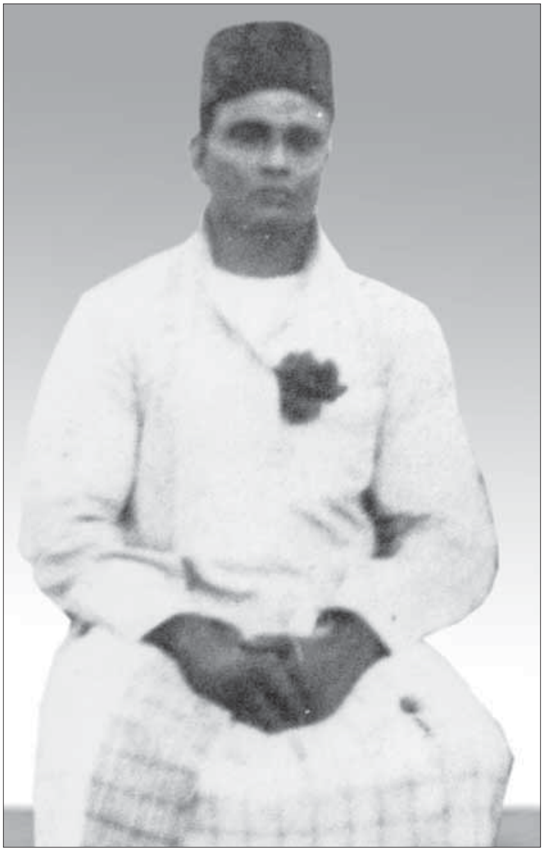

1-184

ކުޑަ احمد ކަލޭފާނު

ހުރިމަކަނުދުވެ. ބޮޑުގައި އެމިހުން އެއްކަހަލަ ޖަހާ ދުމަސްފަށާފައިވެ. ދުޅައިނބިގެ ވަކަނުގައި އިނބިއެއްވަރުގެ ވަކަނުން އެބަހުއްޓެވެ. އަދިވެސް ބައަނބުރައެވެ. ބޮޑުގައި ރަހައެވެ.

ދުނުމަނިކުގެ ބަނޑުގައިފަސްވެސް، އެއްކަހަލަ ޖަހާފައެވެ. ބައިފުޓްއާދުރުމިނަރު އަދިވެސް ޖަހަރުގައިސަރު އެބަހުއްޓެވެ. ޔަނދުމަތީގެ ފަސް އެއްފައިކަހައިވެސް، އެރިއެއްފަރުފައިގެ ސަރަބަޑުން ހަލާކަށްފައިވެ. ދުނުމަނިކުގެ ބޮރަކަނުބަސް، ކަރަލާފައިމާ ލާބަސްކަ. ދިގަނު - ހުރަގަނު - އަރުމަރު -އެގެމިގެމަރުވެސް، ޖިއިބެލުގެ ސަރަބަޑުން ފުދިރަފާކަމި ފަށުމަށް އުފުދުން ވަކަނުމަކަވެ. ދިގެވަކަނުމަކާއި ފުރާވަކަނުމަކަވެ.

ދުނުމަނިކުގެ ދެއަތްބަސްދުފައި ބަހައްޓައިގެން

އެޖަދަރާސީއްކަ ކުރުމަށްފަހު، މަޝްހޫރުގައި ބަރަށްބާވައިހުރިބާ އަނބުރައިގަންނަގޮތްވެއްޖެއެ ވެ. ކައިރިން ފުރުސަތުލިބުނު ކައިރި ދިމަހަށް މަޝްހޫރުގައި ބާއްވާދެއްޗޭ ބޭނުމާ ބޭނުމަކަށްވެސް “ޔޫރަޕިއަންމަޑިގައި އޮންނަނީ” އެވެ. މިވެސް އޮނާއަރުލިބުނު ކުޅަ އަނގިރާއާއިއްސުރުވެ. ކޮންމެއަކަށް ދޮންމަނިކަކަށްލިބުނު ގޮތުން ހިތުބޮޑު ފުޅުއޮތީ، މުޅިފުރާވާތިރިއަކަށްވެ.

މިހިސާބަށް ކުޅަ ابراهيم މަނިކު ދޮންމަނިކުގެ ބައި ނިންމަވާލައްވާފައި “ވިޔަފާރިވެރިއަކު” ގެ ރަޖިސްޓަރީ ޖެއްސަވާފައިވޭ، ދޮންމަނިކު ކަމަށްވެ. ނަމަވެސް ޖެހިފައިވަނީ ސުވައިލިއްގެ އޮޅުންބަޔަކުގެ ގޮތްސުތިރިވިފައެއް ނުވެއްވެ. ޕަޓަށްއެރީ، އޭގެހަރުން ގޮތްސުތު ތިރިއޮވެސްތުރުކެ. ނަމަވެސް އެބާރަނުތަކެއް އަތުޖެހެގޮތެއް ނުވިއެވެ. މި އަނގިތުނގެ އިސްބަސްތިވީ “ވިޔަފާރިވެރިއަކު” ގައި ޝާއިއުކޮށްފައިވިޔަ، އަޅުގަނޑުގެ އަތުއެކަނުން ސުބަސްނިސްމާ ލިއެގެންނެވެ. ވެރިންބޭނުން ހަމަހަރުގެއިވާގޮތުގައި މި އަހުބޭފުޅުނާ ބައްދަލުކުރައްވައި މިވާހަކަތަކުގެ “ވިޔަފާރިވެރިއަކުގެ ރަޖިސްޓަރީ” ގެ ނަމުގައި ލިޔުއްވި މަރުހޫމު ސައިދުރާ އިބްރާހީމް ނައިމުވެ.

1-185

ސައިދުރާ ދޮންތުއްތު ގ. ހުސްނުގެ

ހުވަދުއަތޮޅާއި ފުވައްމުލަކުގެއިތިބާ ދިވެހިސަރުކާރުގެ މުވައްޒަފުންނަށް މިކޮޅު އަނިޔާ ހަމަ ދިވެހިންގެބަޔަކުގެ އަމަލުން ކޮންމެއިރަކު، އެދުއްތަފާގައި ދިވެހިސަރުކާރުގެ ޝަރީޢަތު މުވައްޒަފުން ޝައްބަވެ. ދިވެހިސަރުކާރުގެ އެކިއެކި ކަންތައް ހިނގުމުގައިވާ އެ މުވައްޒަފުންގެ ނަންތައް ޝަރީޢަތުގައި މިވަނީއެވެ.

1. ކުޅަ احمد ކަލޭފާނު
2. ސައިދުރާ ދޮންތުއްތު
3. އުސްތާދު محمد وحيد
4. ސިޔާމީދުވު ابراهيم ދުވު
5. ابراهيم اسمعيل (ޑިޔަރ ދޮންތޮށް ކާއްކާގެ)
6. ދުވީ عبدالقادر (މިހާރުގެ އާދުވީގެ)

7.	ބޮޑުދުފާ عبدالرحمن	
8.	ރަތްމަސް ދޮންމަނިކު	
9.	ރަތްއަބު موسى ފުޅު	
10.	މުލަކު ދޮންމަނިކު	
11.	حسن آدم ކުޅުދުއްފުށި	
12.	محمد علي ކަޑޫދޫ	
13.	ކެހެރި اسمعيل ފުޅު	
14.	މުގުރިގޭ ދޮންމަނިކު	
15.	ފުރަހަނި ކުޑަތުއްތު	(އިންޖީނުގޭ މީހެއް)
16.	ގޮއިދޫ محمد صالح	ސިފައިންގޭ ކައްކާމީހެއް
17.	ސަރަގު عبدالغني	ސިފައިންގެމީހެއް
18.	ފުރަހަނި علي رشيد	"
19.	ރޯނުގޭ ތުއްތިޖީ	"
20.	ހުވަރަފުށީ حسن موسى	"
21.	عبداللطيف محمد	"
22.	ބ. ދޮން ابراهيم	"
23.	ތިމަރަފުށީ عمر މަނިކު	"
24.	حسن ކޮއި	"
25.	ހަނިމާދޫ محمد ފުޅު	"
26.	محمد علي	އިންޖީނުގޭމީހެއް
27.	ކުޑަ ابراهيم މަނިކުދޮންމަނިކު	ވަޔަރލެސް އޮޕަރޭޓަރ
28.	عبدالمحسن	قومي ކުންފުނި
29.	ހިޖިހިފާގޭ محمد ديدي	
30.	علي ކަލޯގެފާނު ކުޑަތުއްތު	

ދިވެހިންގެބަހަކު - ދިވެހިންގެބަހަކަށްދިން އަދަބާޖަވާބު ބޮޑުއަނިޔާ!

އެންމެންއެއްވެ، ސަރުކާރުން، ހަދާނެގޮތް ރާވައި ހަމަޖައްސަވައިގެން، ހައްދުއަޅުވައިގެން ދަމްބުރަދިގެން ދިވެހިންގެބަހަކު އައިގޮތް ފުވައްމުލަކާއި ހުވަދުއަތޮޅުގެއިބި ސަރުކާރުގެ ހަމަ އެމީރުންގެކަރަ ދިވެހިމުވައްޒަފުންނަށް އެކުވެރިއަނިޔާ އެގޮތަށް ކުރުމަކީ، ދިވެހިރާއްޖެއަށް މުޅިންއާކަމަކަށްވެއެވެ. އެކަން ހިނގިދިޔަގޮތުން މިއަދާހަމައަށް ހަމައަކަށްވެއެވެ. މިހެން މިދަންނަވާ، މިކަމަކީ ހަމަސިޔާސީ ތާރީޚީ ވާހަކަ، ބޭނުންވާ ވާހަކައެވެ، އެއްވެސް ފަރާތަކުން ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ، ބޭނުމީ އަޑުއެހިމަކުރާފަދަ ނުރަނގަޅުކަން ކަނޑައެޅިފައިއެވެ. އެބަސް އަރަބިއަށްވާ ފުރަތަމަ ސަރުކާރަށް، ހުރިހާއިސްލާމީ އިތުރުން، ރާއްޖޭގެ އެއްވެސް ކަންކަމެއްގައިވެސްވެއެވެ.

މިކަލާމް މިހިނދު، އެކިކާ، އަނިޔާވެރިކަމާ-އަނިޔާވެރި، ހަރުކަށިކަމާ-ހަރުކަށި ابراهیم ناصر ގެ ވެރިކަމުގައެވެ. އެވެރިކަމުގައި، ގަވާއިދާ ގާނޫނާޚިލާފަށް ކަނޑައެޅުނު ކަމެއްނެތިދާނެއެވެ. އުޅެނީ ނުވެސްދޭނެއެވެ. ފޮނުވި، ދެރައި، ހުރައިގެ، ކުރެއްވި، ބޮޑު، ނުނިންމާލައެވެ. މިހެންވީމާ ކަމެއް ދަރަޖައަކާ ނަސޭހަތް ނުބައިވާނެއެވެ. އުޅުނު އެހެންކަމަށްވާތީ ކުރުމަށް ކުރިންނެތި ކަމުގެ ވާހަކަ ނުކުމެ މިހުނަނި ދުއްވާލާފައިވާ، އަނބުރާގެ ގެދޮރުހުރި ބޭނުންކުރި ބަދަލުކޮށްފިއެވެ، ޝަރީއަތަ ނުފެނިވިސްނަލެއް ސިޔާސީ ދެވަނަ އަހަރު ގެނދިޔައެވެ. ނަސޭހަތްތެރިކަމެއް ގެނެސްދީ ބަލަހައްޓަވަމުން، ގާގައިވެސް ބަންދުކުރެވިގެންދިޔައެވެ. ކުރު ތަކުރާރުކުރެވިގެން، ކުއްޖާގެ އިތުރަށް ބައްޕަ ނުނިކޮށް ވަނަވެސް، ކުއްޖާއާ ބަންދުވިޔަޒޭންނެވެ. ގާނޫނީގޮތުން ހައްދުން ބޮޑަކަށް ނުދެވޭނެއެވެ. މިކަހަލަ ފިތަވަމުގެ ސަބަބުން އެދުވަސްވަރު މާތްއާއި ދެކިނާތްޖެހޭ ވަރަށް އަމާނެވެ.

އަދިވެސް ގެ އުޅުނުއިރު ހަރުދަނާކަމާ ފުރާވުދަކީ ފެހިކަށިފުނެވެ.

ފުވައްމުލަކާ ހަވަދުގައި ބިބި ސަރުކާރުގެ މަތީއެތެރެ ދޮވެން އަނިޔާގެ މިވާހަކަ ތިޔަމުންދިޔައިރު، ހަނދާނަށް އެރާގެން އަނބުރާމެދުވެރިކަމާ ކުޅިއިރު ކުޅެނީ ކުއްޖާ ވެރިއަނިޔާވެރި ގޮތަކުން މަރާލިފައިކަމުގެ ދިޔަވަސް ބާރާގަތަވަރުގެ

އޭރުގެ ކުޅެކުދިން ވަރަށްބިރުވެސްގަތެވެ. އެކަމަކު އެއީ މީގެ 64 އަހަރުކުރީގެ ހާދިސާއެކެވެ. އެކަމެއް ހިނގި މުހައްމަދު އަމީންގެ ވެރިކަމުގައެވެ. ——— رحم އެއްނެތް ”ޖައްބާރެއް“ - ކުށެއްނެތް އަންހެންކުއްޖެއްގެ އަނިޔާވި މަރު - ސުރުޚީއަކަށް އަޅުއްވައި، 1 ޝަޢުބާން 1369 - 18 މެއި 1950 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު ނުކުތް ”ސަރުކާރުގެ ޚަބަރު“ގައި، މިދަންނަވާ ހާދިސާ ބަޔާންކުރައްވާފައިވަނީ، ތިރީގައިވާ އިބާރާތުންނެވެ.

‘ދިވެހިތާރީޚުން ނުފެންނަފަދަ ހިތާމަވެރި މަންޒަރެއް، މިދިޔަ ޖުމާދިލްއާޚިރުމަހުގެ ތެރޭގައި، ފ. އަތޮޅު ނިލަންދޫގައި ތަދްސީރުވެގެން ހިނގައްޖެއެވެ...... ނިލަންދޫ حسن موسى ގެ حوّا އަކީ، އުމުރުން 7 އަހަރުވީ، لطيف އަންހެންކުއްޖެކެވެ. ޖުމާދިލްއާޚިރުމަހުގެ 16 ވީރޭގައި ދަންވަރުވިއުރު، އޭނާއަކަށް ވަރުގަދަކަމުން ނިދިފައިވާ. ގޮނޑުދޮށުން އަލިވިޔަސް، އެރަށުގެ އިރުމާ ހިރިމީ ބަނޑޭރި ابراهيم ގެ آدم، حوّا ގެ ގެއަށްވަދެ އެކަނިއޮތް ކުއްޖާ ތަޅުވާލައިގެން ދިޔައީ، ރަށުގެ ފުރަތަމަ ބޭރުވެ އަތިރިމައްޗަށެވެ..... އެދިޔައީ ގޮތުގެ ފަހުން އުނަގަނޑުވެ ތިވިސްކްއްގައި، ކުއްޖާގެ ކަރުގައި ދަހުބައްދާލާ ފޮތިގަ މުދަލުގަނޑެއް، ކަރުގަނޑުއޮޅާލައި ބައްދާއިގެން މަރާލީއެވެ. މުދަލު ފޮއްޓާލާ ބަޑިގޭ އެއްލާލިއަރު ބައްތިކަމަށްދިނީއެވެ. މަރުމުހަލުލުދިނު، ބައްކަރާކަށްއެޅިގެން، ގޮސް ބާރުކަސްކޮށް ޝިކާޔަތްދިނީއެވެ.

އެންމެފަހުން މުޖުރިމާ، އެއަރުގެއިރުންނަ މަސްހުރަވީގެއެވެ. އޭނާ އަ އަންހެންކުއްޖާ މަރާލި ވަޙްޝީކަމާއި ނުލަފާކަމުން ޝަރީޢަތް އަސަރުކަށް ޖަހާން ގުޅުމެއް ނުހުރިކަމާ ދިވެހިންނަށް ކަމާހެއްގެ ބޮޑުވީއެވެ. އޭނާ އަސަރު ފަސްކިޔާން އުޅެމުން އިންސާފު ހުރިން ބަސްޖެއްސެއް ނިޔަކޮށްދިނުމެއް. ކުޅުވާ حوّا އަނިޔާ، ނިލަންދޫ މުދަލުގެދަނޑު ދެކުރީމެވޭތޯ. ނަކުޅުވާ حوّا އަށް މަރުޢާކަމީ ނިޔަތްތެރި ސަޒާވުގެ ޢަމަލިކެއް ދެއްވާނެ.

އެންމެފަހުން ކަމާބެހޭ آدم ގެ ބުރާސްފަތިއަށް އަބުދާލެއިއްވި. އާނ! ހިތާމައަޑީ، އޭގެ ޖައްބާރުން ހިނގުން އުނަގަނޑުގައި އަދުބައް، ދިވެހި قوم ގައި އަދި ކަމެއް ހޮކާ ނުވާކަށެވެ. ޝަރުޢީގޮތުން ސަލާމަތްވާ. އަނގަލާއާ ގުޅޭގޮތުން ކިޔަން ތަނާއި ނުގެ އަދަބުކޮށެވެ...... މަރުވެ.’

ކިޔަސްކުރޭ ދުނިޔެ ވަޒަން މީހާ، އަޅުގަނޑު އަނިޔާގެ ފުރިހަމަ ހަމަވަނީ ވާހަކަހެވެ.

ސަރުކާރުގެ ވުޒާރާ ފޮނުވި މިސާލު އެއްބަފާ ބުރާސްފަތި ހިސާބަށް ހިނގިކަމަށް އަޅުއްވާނެ، ކ. ކާރިޖަހައިއެވެ. އެއީ، ކަނޑުވަރުއެންމެ ޖިހާ ކާރިދު نائب ގެ ކަރު އެއްވަރަށް

(މުޖީބުއްރަޙްމާން) ބަނގަބަންދު ހާޒިރުވިއެވެ. ރާއްޖޭގައި ހިނގި މީހުންގެތެރޭގެ އެންމެ ފުރަތަމަ (އެއް) ހާދިސާއެއްކަމަށް އަޅުއަހަރެން، ހޯޑެއްދޫ ބޮޑު حسين، ރަށްރަށަށް އަރައި ވާނިދުމަޑުރައި މީހުން ނިސްބަތްވައިގެން، ވައްކަންކުރި ދުވަސްވަރު މީހުންމަރަން ހަދައިއުޅުނުގޮތާއި، މީހުންތެރި ވާހަކައެވެ. 95 އަހަރުފުރިގެ މިދެންނެވި ހާދިސާގެ ވާހަކަ، "ދުރުބަނގާއިވުމުންއަޅުގެ ހަނދާންތަކުރިބައި" ގެ ތިންވަނަފޮތުގެ 51 ވަނަ ސަފްހާގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވާނެއެވެ. ލިޔުއްވައިހުރިގޮތުން ކިޔަން ނުވިބުނަސް، ވެރުމާ، ހާދިސާކަމާ އަރިހަށްލާބަލުގެ ކިބައިން ހާދިސާގެ ބަޔާން ހިނގާފައި ހުންނާނެއެވެ. އެގޮތުގައި ސިޔާރާ ފަސްޖެހިމަރަދައިގެން މިހުނަރުން ދެގޮތް އަނިޔާވެސް ނުބެއްޔަސްދޫކޮށްލީއެވެ. މިދެންނެވި ދަރަނިވެރިޔާ، ހަމައެކަނި އަޅުގަނޑުގެ ހަނދާންތަކުގެބައިއަންނަނީއެވެ. މިކަމުގެވާހަކަ ޒާހިރުނިޝިރުގުގެ ގޮތަކުން ނުނުވެ.

ފުވައްމުލަކާ، ހުވަދުއަތޮޅުގައިބޮޑު ސަރުކާރުގެ ދުވަސްއެއް ޒުވާނުން ދެވުނު އަނިޔާ، މިހެރީހާކަމާ ވަރަށްބޮޑުކަމެވެ. މިހެންދިޔުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެއްވެސްރަށެއްގައި އެދުވަސްވަރާ، ކަރަންޓުގެ އަލިކަމެއް ނުހުންނާނެއެވެ. މިކަމެއްމިކަމި ޙާލަތު ގާތްގަނޑަކަށް ބަނޑުގެ އަހަރުގައިހިނގާނެވެ. ދުވަހުގެ ގަނޑުގައި މިދިޔާ، އަތުރުސްބަރުގެ މާދާމާއި، ހާދިސާގެ އެހެން ހަތްހަރުގެ 30 މީހުންނެވެ. އެމީހުންގެ ތިސްބަސް ކުރިން ދަންނަވާފައި އޮވަނީއެވެ.

ތަފާސީލު މިތަފާސީލުތަކުގައި، އެއްވެސްމީހަކު ތަޙުޤީޤުކުރެވިފައިނުވެއެވެ. މިދެންނެވި އަދިވެސް ބިނބިރުގެންވާހަކައެވެ. ނަމަވެސް މިކަމުގެބޭރުގައި، ވިލާތު އިންޑިޔާގެން ބައެއްމީހުންގެ ވާހަކަތައް އެކުލެވިފައިވާނެއެވެ. އެގޮތުގައިވާ އެއްޗަކުރޭ، ރަސްމީ ޕޮލިޓިކަލް ޕާޓީތަކެވެ. އޭނާއަށް ހިނގާދިޔަ، ރަސްރަސްކަމާ ގޮތުގައި އެޑުކޭޝަން (ހަވަރުދިނީތުގައި ހުރިހާ) އެޑުކޭޝަން ފުރުސަތު ދޭށެވެ. އަދި އެވަރުވެސް ނުހުރިގޮތް ފުރަ ހަނގާ ގައިމަށްކޮށް ވައްތަފާއިއެވެ. މިހާރުފުރާނު މިވާހަކަ މިދެންނެވި، މިކަމުގެ ބޮޑުކަން، ބައެއްމީހުން ދައްކާފައިހުރި ވާހަކަ ބައެއްތިއްމުން އެގޮސްތުވެއްޖެގައި ހުރިޔާއެވެ.....

އަނިޔާދިނުން ބައެއްމީހުންނަށް، އެގޮސްތުވެދިނަ އިސްލާމީ ހަރުކަށިކޮށްހުރެންނެވެ. އެމީހުންގެ ޗަރުލްކޮށް އެގޮސްތު ވަނީ ޖޯޝުއިހުރާއްވިއެވެ. ހާދިސާހިނގީ ގޮތަށް އެހާފަރުން ކަންހިނގައި ދިޔަގޮތުވެސް، އަޑުއަހާފައެވެ. خود އެމީހުން ކިޔައިދިނީއެވެ. އެކަމަކު ބައެއްމީހުން ބުނެފައި، އަނިޔާދިނުން

ސިފައިންނާއުޅުއްވި ހުވަރަފުށި حسن موسى އެވެ. އަސްލުބޮޑުބާރުވެރިޔާ، ތިމަރަފުށި އުމަރުމަނިކެވެ. ހަނަގަށް علي رشيد އަލިފުށި، އޭގެތެރެއިން ބޮޑުވެގެނެވެ. ހަނގުރާމައިގެ ބޮޑުމީހުންގެ ވާހަކައިގައި، ހަނަގަށް علي رشيدާ ޖިއްސަވައިވިނަމަވެސް އެއީ ފުރަހަނި علي رشيدއެވެ. (علي رشيدގެ ބައްޕަ ފުރަހަނި ގަޑުއެޅިޔާ، އަދުގަނޑު ސަރުކާރުގަޑުބުރާގައި އުޅުއްވިކަމުގެ އެޅުމެއް ދުވަސްޖެހިއްވެ.) މިދިޔަޗުއްޓީގައިވެސް އުޅުނުނަމަ ސިފައިންނާއެކު ގަނޑުވެއްޖެއެވެ. މީރައްވާ ތިމަރަފުށި އުމަރުމަނިކުގެ ފޯސްދީގެއްވަލިއިގެން ބައްޓަންވާނެވެ. ވާދަވެރިއިރުގައިވާ ގަޔާ ސްޕީޑުގައިބަހަތައްމަތިން ފުރުނުނަން އެހެރި ތަޖުރިބާކޮށްގެން ޖަހާލީވިސްނުމުގެ ގަދަކަމެވެ.

ގަދަފުޅުކަރަންޖެހާ ހަރީގަޑެވެ. މަސްއަލަތައްއެއްޗެއްފުރިހެން، އާގޮތުގަޔާގަޑިގައިވެސް މިހެން ބިރުގަންނަނެވެ. ވިދާ، ފޫހިކަމުގެ ގާތްކޮށްބައްދަލުވެ ހުންނާނީ، އެކަނި އެއްފަހަރުގަޑިގަނޑުއެއްވެސްނުވާނެވެ. ދުފަހަރުގަޑިގައިވެސް ހުންނަނެވެ. މިހެން މިދުނިޔޭ، ހުވަދުއަތޮޅާ ފުވައްމުލަކާއި ދިވެހިސިފައިންނާއި އެއްޗެއް ބައްޕަހެމުނާ ބައްޕައިގެ މަސްއަލައިގެ ފަހުން تحقيق ކުރި، އެކަނިކަމުގެ ސަލާމަތީގައި ކުރިމުންނަށް އަދަބުލިބި ނިމިފައިވާތީއެވެ.

——— މިގެ ފަހަރުގެހަނދާނުގެ ކުރީގެ އެޖަމާ، ވަޒީރުންގެ މިގޮތަށް އަލުގަނޑުވެރިންގެ މިޒާޖަށް ހާދަގޮތް ދަރުއްދިކަމެއްދޭތޯ؟ ތިމާކަމުގެ އަރާކަށް، އެތައްބައިގެ ކުރިމަތިވާއި، ހެއްކާ ބައިގެތެރެ މަގުމައްޗަށް ދަންނާވާފަ، މިޒާޖާކަށް، އެއްފަށް ކަމެއްނުކުރެ. ވަޒީރަކައި ކަސަރުގަދަ ޖާގަހިނގުން މިހާރު އެހެރީނަކަށް މަރުވަފެށޭތޯ، ކާވަރެއްގެ ކަމެއްކަން ވިސްނާފައި، ބޭނުންކަމެއްނުވެ. ފޮރުވާ، ޝަކުވާ، ވަރަށްކަރުތަ، ދަރުގަދުދީގަލެ ހަށްދަރަށްގައިވެރިތާ ކަރަތަށް ދުވަހުކާކެ. އެއްބެލެ އަހަރާކެ...... ދޭރަ ބާރަކަށް ހާދަ ދޭރެކުދޭއެއްތޯ؟

ނިންމާލުމުން ދަންނަވަމެވެ. ހުވަދުއަތޮޅާ ހުވަދުއަތޮޅުގެ ސަރުކާރުގެ 30

މުވައްޒަފުންނަށް ގައުމު އަނިޔާވެރިވުނެވެ. އެކަމުހުރަސް އެޅިފައެވެ. ބައްޔަކުމުން ދުނިޔާޔާ ވަގުތުޔާއި، އެމުހިންމުބުރު މިއަނިޔާގެ ވާހަކަ މަރުދުވަހަށްވެސް އިހުސާސްކުރަމުންދިޔައެވެ. ވިދާ، މިއީ ދިވެހިންގެބާރު، ހަމައެކަމުން ފަތަރަ ދިވެހިންގެ އެހެންބައިތަކުން އާދައާހެޔޮ ބާރުއަނިޔާއެކެ ނުވާނެހެއްޔެވެ؟ މިކަމަކަށް ހެވާކަކެ ހަމަ އަނބުރާލެއްވެ؟ އާއެކޭ! ☐ ނޫނެކޭ! ☐

އާދައިގެ ބަހުރުވައިން

——— އަނެއްކާވެސް ބުނާނަމޭ ހިތަށްއެރީ މީގެކުރިންވެސް ބުނެ ނިންމާފައިވާ ވާހަކައެކެވެ. އެއްފަހަރަކަށްވުރެ ގިނަފަހަރަށްއެވެ. އެއީ، އަހަރެން މިއުޅެނީ، ތަކުރާރުކުރަމުންނުދެވެ. ތާރީޚީ މީހަކަށްވާހިތަކަށްވެސްނުނުވެ. އެކަމުގެ އަހަރެންނަކަށް ނުވެސް ކުރެވޭނެއެވެ. ކުރިމަތިން ދުނިޔޭގެ އެތަންމިތާނގައި މިކަހަލަ ކަންތައްތަކުގެ ނޫސްގޮތީއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އަހަރެންބަލައިލީމެވެ. ދެކެވެސްލީމެވެ. ވަރަށް ރަނގަޅަށެވެ. ޚިޔާލުކުރިން، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ތާރީޚީގޮތެވެ. ޖިއޮގްރަފީގޮތެވެ. ޘަޤާފީގޮތެވެ. ކައިރިއާ ދުރުންނެވެ.

——— މިއުޅެނީ، މުސްލިމް "ފަސްދިރިހައިރާ" (ރާމަދުވެރިކަމުގެވަގުތުން އެހެންމިހުރިކަން ދެރަބަސްބުނާކަމުންނެވެ. މިހެނެން ގަޔާވަތްކޮށް ބައިވަރު ކުރިމަތިކުރި ހުރިހާކަމެއްގެ އުނިކަން ތަފްސީލް، ސިއްރު، ހާމަކުރާކަމެއްވެސް ނުނެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މިއުޅުއްވި އުސޫލު، ފުށި، ދެނިޔޭގެން، ކުރަން މިއީ، ފުކާއްބޭވަރުކާ ބުނާނަމަ ނިކުމެވިގެންނެވެ. މިފަދަވާހަކައް ބުނާނަމަ، ވާހަކައިގެ އިބްރަ ތަފްސީލުކަމެއްވެސްވާނީ، ގެސްޓްހައުސްތަކެއްވެސް، ވީމާ.......... ނިކަން އަޖައިބާބަލާނެއެވެ!

ގަޑިންތޫނުއިރުގެ ވާހަކަ އަޖައިބުކުރުވެ؟ އަހަރެން މިއިޝާރާތްކުރަނީ "ވިޔަވަސްގަރުނުގެ ތާރީޚުގައި ދިވެހިރާއްޖެ - 1" ގެ ނަމުގައި، ދިވެހިސަރުކާރުން ތައްޔާރުކޮށްފައިވާ ނޫރުނުފޮތެވެ. ކުރުވިފައިވާސް، ބުރަ އަދި ބަރު، ބޮޑުކަސަރުގޮތުވާފޮތެވެ. ހިތްގައި ނުހަސަރުތަކެއް ތައްޔާރުކުރި ސާބަސްދުވަސްތެވެ. ޖޮކޯލްފުކުރި، ނަށްލާލާ ބޮޑުސް ފޮތްލީބަރާރެވެ. ފޮތް އަތްލިބުމާއެކު، ކިޔުމަށް އަވަސްވެވުނީމެވެ. އެއްފަހަރުއެވެ. ދެފަހަރުއެވެ. ތިންފަހަރުއެވެ. (އާޚިރު ސަފުޙާގެ 645 ސަފުޙާގެ އެތްކޮށް) އެއަށްވުރެވެސް ގިނަފަހަރުއެވެ. ގިނަވަގުތު ނަގާފައިވެސް މިކަން މިކުރީއަކަށް، މިހެން ބުނެވެނީ ނުނެވެ. ހަމަ އަމިއްލައަށް ދަޢުވާބަލިއްޖެހިގެންނެވެ.

އަމިއްލައަށް ދަޢުވާބަލިއްޖެހިގެން މިކަންކުރުމުގެ ދެބޭނުމެއް އޮތީއެވެ. އެއްބޭނުމަކީ، ފޮތުގައި ލިޔުއްވާފައިވާ ހުރިހާކަމެއް ތަރުތީބުކޮށް ކަރުދާހަށް ބަދަލުކުރުމެވެ. ދެވަނަ ބޭނުމަކީ، އަހަރެންގެ ހިތުގައި ހުރި ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބު ހޯދުމެވެ؟ އެކަމަކު އަހަރެން އެފޮތުގެ ބޭނުމެއް

ނޫނީމެވެ. އާއްމުކުރެވޭ ލިޔުންތަކުން ކުރިމަތިކުރަން ވަރަށްބޮޑު ޝައުގުވެރިކަމާއި ގެންގުޅުނެވެ. ކަންތިރާވިގޮތުން، މިބޮޑު ފޮތް ލިޔުނު ތަރައްޤީކުރުމުގެ މަސައްކަތްކުރި ގިނަމިނުންނަށް، ވަރަށްކުރިއަށްގޮސް ދެކެވިރަހަ ދަންނަމީހުންނެވެ. އެގޭ ގިނަމީހުން މަދަރުސާތަކުގެވެ. ގަތުންގެ ފޮނުވާލުމަށް އެތައްއަހަރެއް އަހަރެންވަނީ، ދެކޭއެވެ. އޭގެތެރެއިން މިކަމުގައި އުޅުން ބަހައްމިޔުން ދުރާކަރައިވީން، ސާވިސްއެދިއަދި އަހަރެމެންކަމެވެ. ވީމާ، ކަމާބެހޭ މައުލޫމާތު ކިޔައިދިނުމުން ދުރުހެލިވުމަށް، އެވާރަކަތެއް ލިބިއްޖެއްވުން ހަމައެކަނި ލިބުން ބާރަށް ކާރީގަރުދައިގައި މަސްއޫލިއްޔަތެއް ނެތިއެއްނުގަނެވެ. ފޮތުގެ ލިޔުންތެރިއާ ރައްދުތަކުން ދޭތެރޭ ކަމާބެހޭ ފަރާތްތަކުން ފާހަގަކުރެވުނެވެ. މިވެސް ދިމާނުގެ އިސްވެރިކަން ހަނދާނުގެ ކުރެވުނެވެ. މިލިޔުންކަމުގެ ބާނުމަކީ، ތިމާގެ މުޅިރާއްޖެ ނުކުމެގެން މިބޮޑު މަސައްކަތްކުރިބާރަކަށް ދެރަބަސް ބޭނުމުގެ އެންމެބޮޑު މަސްލަހަތެވެ. މިކަމުގައި އެބާ ހަމައެކަނި އެންމެބާރުމަތީ، ގައުމުގެ ތާރީޚުގެ ވަކިބަޔާއި ގުޅޭ އެއްޗެއްކަމުން ގަބޫލުކުރެވޭ ބޭނުންކުރުވާ އިނގޭއެވެ.

——— ފޮނުވި މައުލޫމާތަށް ސަރުކާރުގެ ބަޔާންތަކުން ސަބަބުއެވެސް އޮތީއެވެ. (އިބްރާހިމް ނާސިރުގެ ވެރިކަމުންފުރަ އަދި ސަރުކާރުން) ސަރުކާރުގެ ރޭޑިއޯ ބްރޯޑްކާސްޓިން، އެވެރިކަމުގެ ޒުވާނުންގެ އެއްވެސްބާރަކަށް ދެކެނުން މަސްއޫލުވެއެވެ. ސިއްރުކަމުން ނޫނެވެ. ފާރަލައެވެ. ނަމޫނާއަކަށްވީ، މަޖިލީހާމެދު ނުހަނުރަނގަޅު ފާހަގަކުރެވުނު، ވިދާޅުވެދައްކަވާ ދަރުސްތަކާއި ދެންނެވިއްގާއި، ވަކިވަރަކަށް ބަލައިގަތުމެވެ. އެހެންމެ ބަދަލުކުރެވުނުގޮތެވެ. އިބްރާހިމް ނާސިރުގެ އެކުވެރިކަންތަކުގެ ވެރިކަން ޕާޓީޝަހީ، މިގޮތުގެ ބޮޑުކަމެއް ގެންގުޅެއްވުން. ގަތުންގެ ކުރިއެރުން ފުރުޞަތުމަށް ދުނިޔޭގެ ފުރަގަސް މީހުންގެ، އިބްރާހިމް ނާސިރުގެ އެކުވެރިކަމުގެ ޒުވާނުންގެ ވާހަކަ ދައްކަން މަޖިލީހަށް ސަރުކާރުގެ ބޭފުޅުންދުރުވެއެވެ. ވީމާ ނާސިރުގެ ވެރިކަމުގެ ދުވަސްވަރު މިފޮތުގައި ހިމަނާފައިވެސް، ހިމާޔަތްކަމަކަށް، ކަންތައްތަކަށް، ހިމާ އިންސާފުވެރިކަމާ އެކުގައިވެ ބައްޔަށްވެ.

ލާޒިމުކުރާބައެއްގެ ކަމަށް، ޒުވާނުންނަށް ދެކެމުން އަންނަ ފުރާނައިނަށް ޒުވާނުންތަކުށެވެ. ލާޒިމުކުރަން ގެންނަ ފިޔަވަޅުތަކަށް ފޮނުވައިލި، ގޮތްކުރެއްވީ، އެކުވެރިކަން ކުރީގެނަޑުވާލުވެއްޖޭ. މިމާލޫމަގޮތަށް މިއުޅޭ، އަހަރުމެންނާ އެދޭ ފުރުޞަތުގައި އެވޭނުމުޖަހާ ކަމަށް ފޮނުވައި ކަންކަމާ ދިމާވި ދާނެކަމެވެ. ވީމާ، އަދި އެފަރާތް ހަވާލު ބުނެފައިވާ، ކޮންމެދު އެކުވެރިކަމުގެ ކުރިއަރާފައި ބަރަބަރުވެ. ބުނެވިފައިވާ ކަމުގެ ފަސޭހަތަކަށް ވަކިވެގެން ދިޔަ ކަމަކީ ރާއްޖެއަށްވެއެވެ. އެކަމަކުވެސް ލޯތްބާޙަޤީ ދުރަވިފައިވެ. ނާސިރުގެ ވެރިކަމުގެ ދުވަސްވަރު މުދަލު އެތަށްކަމުގެ ވާހަކަ ގެތިއުގެ ނުރާޙާއި ފޮނިއްގައި ދުނިޔޭ ފަތަރަފިއްވީއްވެ.

އެއިގެތެރެއިން ބައެއް ހާދިސާގެ ވާހަކައަކީ، އެވާހަކައަކާނުލައި ރާއްޖޭގެ ގަރުނެއްގެ ތާރީހު ފުރިހަމަ ނުވެސްކުރެވޭނެ ވާހަކައަކަށް. އެހެންނަމަވެސް ކުރާނަކަދުއްމުއްދަތެއް. މުސްތަޤްބަލުގައި ބޭނުންތެރިއިން، ވަކަރުގަނޖެހޭ އެއްނާނީ، މާވަޒީރާގެ ހިތަކަށްވެ. ނިކާ އެއްނާނީ، ފަނޖޭރާރާގެ ހިތަކަށްވެއްޖާއެވެ! އިހަށްވަޒީރު ކަށްފަހަވެރިވެ! މިބޭނުމެއްކަމަކާވުދު އެކުނިމުކުނި ކިޔައިނުގަނެއެވެ. ބޭކަންތަކެއްޖެއެވެ! އަދި އެއްފަހަރު އިސްވެދިޔަ ދިޔުނުކަމު ކިޔާފައިވާނެއެވެ. އެއާމެދު ވިސްނާލައިފާނެއެވެ. އާގެ ފަހުން މިކަމާގެ މިހާރު ދުރުގެ އެއްގެނި ބައެކު ބޮޑުނާމުކުރާ ހިތިމަނަވެސް އިހަށް އަހަރެން މިބޭނުއްކާއްވެސް އަޅުއާއިލައިވާނެއެވެ.

— ބޭނާތިއަޅު އަހަންނަށްއެވެ؟ އިނގިރޭސި ސަރުކާރުން، ދުނިޔޭގެ ގައުމުތަކުގެ ވެރިންނަށާ، ތަޢުމީ ރަސްމީތަކުގެ ޚިދުމަތްތެރިންނަށް ދިއްޔާ އިއްޒަތުގެ މެޑެލްތަކެއްގެ ވާހަކައެވެ. ދިވެހިސަރުކާރަށް ފުރަތަމަ އޭގެ މެޑެލްއެއްގެ އިއްޒަތްލިބުނީ 20 ޖަނަވަރީ 1920 ވީ އަންގާރަދުވަހުއެވެ. މުހައްމަދު އަމީން ލިޔުއްވި "ދަރިއެއްގެ ޝުކުރު"ގެ 74 ވަނަ ސަފްހާގައި އެވާހަކަ ލިޔެފައިވަނީ ތިރީގައިވާ އިބާރާތުންނެވެ.

'ބޮޑުރަސްގެފާނުގައި، ދިވެހި دولة ން، އިނގިރޭސި دولة އަށް، ވެދުމުގެ މިންނުމް އެހީތެރިކަމަށް އިނގިރޭސި دولة ން ކުރި شكر ގެ ނިޝާނެއްކަމުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަސްގެފާނު السّلطان محمد شمس الدّين އަށް، އިނގިރޭސިންގެ ރަޖާ، ސީ.އެމް.ޖީ.ގެ މަތިވެރިދަރަޖަ ދެއްވިއެވެ. އެ عزّت ގެ نشان، ރަދުންނަށް ވެދުމަށްދުވުނު ފޮނުވުމަށްބޭތާއި، ސިލޯނުގެ ގަވަރުނަރުގެ ފަރާތުން، މަތިވެރި ކޮމިޝަނެއް މާލެއަށްއެވެ. މިކޮމިޝަން މާލެއައީ، 1920 މ. ވަނައަހަރުގެ ޖަނަވަރީން 20 ވަނަ ދުވަހު، އެޗް. އެމް. އެސް. "ކޯމަސް" މަނަވަރުގައެވެ. އެކޮމިޝަން އެކުލެވިގެންވަނީ، ސިލޯނުގެ ކޮލޮނިއަލް ސެކްރެޓަރީ އޮފީ ރޮފިސަރު ބޮޑުބިމުން ރޯސްބަރީއާއި، ގަވަރުނަރުގެ كاتب السر އޮފީސަރުބޯޓު ބަހުރަނީ ބޮލޮރާސީސްއާއި، އެޗް.ސީ.ޕީ. ބެލްއާއި މިހިންނަލުތުގެ މަސްތަކުންއެވެ.'

ދިވެހިރާއްޖޭގައި ފުރަތަމަ ލިބުނު ގަރުނެއްގެ ތާރީޚީ ފަތުރުމުގައި ދިވެހިސަރުކާރަށް ފުރަތަމަ ސީ.އެމް.ޖީ.ގެ ލަގަބު ލިބުނުވަރަކީ ވަރަށްފުރިހަމަ ކަމެއްހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ އުނިކަމެއްހެއްޔެވެ؟ ކުރިބަހައްޓަން އެވާހަކަ ހިތަށްނެރެން ނުފެންނިރާ ނުހިފެހިއްޓުމަށް 20 ޖަނަވަރީ 1920 - (28 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1338) އަންގާރަދުވަހު - އެމް.ސީ.ޖީ. ބާލާ ދުވަސްފުރަރެއް

ރާއްޖެއަށް ޒިޔާރަތްކުރެއްވިއެވެ. (ބަލާ ޝީޓު ނ. ގައި) ކަމަށްބުން ހަވާލާދީފައި، އުވާލަކަ 7 ފޫޖުވަމުގައި ހިއްމުގެ އިމުރަން ބަލްގެ ޗާޓްގައިވެސް ހިމަނާފައިވެއެވެ. ހިތުގައި އުފެދުނު ސުވާލަކީ، ފުރަތަމަ ފަހަރަކަށް ދިވެހިސަރުކާރުން ސީ. އެމް. ޖީ.ގެ لقب އާއި عزّت ލިބުނުވާހަކަ ނުހިމަނާފައި، ބޮޑު މާޖެހިއިވާހަކަ ޗާޓުގައި ސަޖާހާފައި މިހިމެނީ ޔައުވެބާވައެވެ! ނޫނީގެންބާވައެވެ؟ ހަނދާނުން ނެތިގެންބާވައެވެ؟ ގަސްދުގައި ބާވައެވެ. ޕާރިކުގައި ފުރަތަމަ ފަހަރަކަށް ދިވެހިސަރުކާރުން ސީ. އެމް. ޖީ. ގެ لقب ލިބުނު ވާހަކަ (ފުރަތަމަ ފަހަރަކަށް ވުޒާރާގެ ބައިމީހުން) ދެވަނަ ފަހަރަކަށް ކޭ. ސީ. ބީ. ބޮޑު މާޖެހިއިވާހަކަ ދިވެހިޕާރިކުން މިހިނދު އޮތް ޔައުވެބާވައެވެ. މިކަން ހިމެނުނު ހަމަ ގަސްދުގައި ކަމަށް ބުނަން ބޭނުންވެސް އެހެނަސް ބުނެވެއެވެ. އެހެނީ "މިޒަމާނީ ހުރިހާ ހަރުމަރަކާތް ދިވެހިންގެ ދިވެހިބަހާ ޕާރިކުން ހިފުމަށް ގަބޫލު ކަމުގަ ވަރަށް ކަމުކަމެއް ކަމުގެ" އިންގިރޭސި ގަވާއިދު ބަރޯސާކަމާ ނޫނޫން ހަމަ މިޒަމާނަށް ކަމަށް، "ހަނދާނާއި ޕާރިކުންބަހަކާއި ދިވެހިރާއްޖޭ (1)"ގެ ނަމުގައި ގެނޔާހަތަރުގެ ނަމުގައިވާ ބޮޑު 14 ވަނަ ސަފްހާގައި ތިރީގައިވާ އިބާރާތުން އުވާލަނަ ލިޔެފައިވެއެވެ:

'ދިވެހިރާއްޖޭ ކިޔުވިގެންވާ ގޮތްތަކާ ދުސްތޫރު ހުއްދަކޮށް ލިބިގަތީ، މިރާއްޖޭގެ ރަސްކަމުގައެވެ. އިނގިރޭސިވާރާގެ ފަރާތުން ދިވެހިރަސްކަމުގެ ޤާނޫނީ އަސާސީ ގައިދު ލިބިވަޑައިގެން ރަސްކަލެ މިއީއެވެ. އެއީ، ސީ. އެމް. ޖީ އެވެ.' މިވާ މިކަން މިކަލީ ނޫނިގެންކަމަށާ، ކަމާބެހޭ މަތިވެރިކަން ދެކިގެންކަމަށް ބާރާނީނަމަ އުބައްޓެވޭހާވަރެވެ؟

މިފަދަ ދެކޮޅުއެއްކުރަމަށް ދިވެހިން ހަރަކާތްތަކެއްގެވާރާ ދެކުނުފަރާތުގައި ނުހިމެނި ނަމަވެސް، ދެކޮޅަށް ދިވެހިން ދެކޮޅުވާރާގެ (ދެކުނުފަރާތުގެ 199 ވަނަ ސަފްހާގައި) '—— 20 އޮގަސްޓު 1938 - 23 ޖުމާދަލްއާޚިރާ 1357 ހިޖުރީ އިނގިރޭސި ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ދިވެހިރަސްކަމުގެ ފަރާތުން ކޭ. ސީ. އެމް. ޖީ. ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގައިވެސް ހިމެނެއެވެ. އެއީ، އައްސަލާމު ސަރަހައްދުން ހަނދާނެއްދިން ދެކުނުފަރާތެވެ.' —— މިއިބާރާތުން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މިހަނދާނުން ދިވެހިން ކޭ. ސީ. އެމް. ޖީ. ގެ ދެކުނުގެ ވާހަކަ، (ދެކުނުފަރާތުގެ 228 ވަނަ ސަފްހާގައި) ބާރާނީކަން ހުރިގެންދާ ހަދިޔާ އިބާރާތުން ދެންނެވެ. '—— 24 މާރިޗް 1962 - 17 ޝައްވާލް 1381 ހިޖުރީ —— އައްސަލާމު ދިވެހިރަން ފަރީދަށް ކޭ. ސީ. އެމް. ޖީ. ގެ ފަގުމީހަކު ދަރަޖަ އިނާމް ބާއްވުނެވެ. (ބަލާ ޝީޓު ގ. ގައި) ކަމަށްބުން ހަވާލާދީފައިވާ ލިޔެކިޔުމެވެ'

'އައްސަލާމު ދިވެހިރަން ފަރީދާއި އެއްފަދަ ބައެއް، ކޭ. ސީ. އެމް. ޖީ. ގެ ފަގުމީހަކު ދަރަޖަ

ރަސްމިއްޔާތު ބޭއްވުނުވެ. މިކަމަށްބަލައި އިނގިރޭސި ރާނީގެ [illegible] ދާ ވަޑައިގެންހުންނެވީ ސިލޯނުގައި ހުންނަވާ ޔޫ.ކޭ. ހައިކޮމިޝަނަރ ސަރ އެލެކްޒަންޑަރ މޯލީއެވެ.'

ހަމަމިންވަރުގައި ބުނެރެން ޖެހޭ މިދިންމީގެ އެހެންވާހަކަތަކެވެ.

އިނގިރޭސިވެރިން ކުރީން އުޅުއްވަމުން ބޮޑުވަޒީރު ނުވަތަ ކުރީގެ ރައީސް އެއްވަރަށް މިހާރު އޮތްބަޔަކު ހަމަ ވަޒީރު ހިންގުމެވެ. އުރަމަދު ކުރީގެ ހަމަހަމަކަމާއި 40 އަހަރު ކުރީގެ ހަމަހަމަކަމާއި އުފެދުން 50 ގެ އަހަރުތަކު ގުޅުމުގާ މިހާރުހުންނަ ނިޒާމުގައެވެ. އިނގިރޭސި ރާނީ މާލެއަށްވަޑައިގަތުމަށް ހަމަޖެހިއިރު ކުރީގެ ހަމަޖެހުމެއް ވަރަށް ބޮޑުތަފާތެވެ. ދިވެހިރާއްޖެއަކީ އެމަހަކު ތިބި ރައްޔިތުން ވަރަށްރަނގަޅު ނިޒާމަކަށްއޮތީ؟

645 ސަފްހާގެ ތިރީން ހިމެނޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގަސްދުގައިވާ ހަމަހަމަކަމާ ތާރީޚު މިފޮތުގައި 13 މާރޗު 1972 (27 މުޙައްރަމް 1392) ވީ ހޯމަދުވަހުގެ ހެނދުނުގަޑިއާއި، އިނގިރޭސިރާނީ މާލެއަށްވަޑައިގަތް ކަމަށް ބުނެފައިވާ ބޮޑު މިހާރަކީ ތިރީސްމިނެޓްގެ ހަމަވެފައިވަނީ، އަޅުގަނޑުގެ ސަމާލުކަން އަނބުރާ މިތަނަށް ލިބިފައިވާ ކަމެއްނެތެވެ. 'ބޮޑު ގަޑިއެއްގެ އަޅުގަނޑު އިސްލާމީ ދާއިރާގެ ވާހަކަ ދެއްކުން ފަށައިގަނެ ހުރީ މިފަހުގެ ދުވަސްވަރުގައި އިނގިރޭސިރާނީ ކުރީން އެފަހަރު 2 މާލެއަށް ވަޑައިގަތީ.' މިވަރުން، އިނގިރޭސިރާނީ މާލެއަށްވަޑައިގަތް ޖުމްލަ ވަގުތު، ތިން ނިޔަލެއްގެ ތެރޭގައެވެ. 14 ވީ އަންގާރަދުވަހުގެ 2.54 ގައި ރަށުން ދޫކޮށް ބޭރުފުށަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެ ދެކުނުގައިވާ އައްޑުއަތޮޅަށް ދިޔުމަށްފަހުގައިވާ ގަޑިތަކުގައި ހިތަދޫގެ ނުވަތަ ގަނޑުވަރުގެ ދޮރުނުމޭރުމުން ބޮޑުކުރެއްވުން ބައްދަލުކުރެއްވިއެވެ. އެއްގަޑިއަކު ތިންދުވަސް ފެށިގެން ނުވިއްޔާ ހަދައިފިކަމެވެ؟ މާތްވާހަކައި ދާއިރާގެ އެކުއަހަރުތަކަށް ރާނީގެ ގާތްކޮށްދިނީ ފަދައިގެ ކަމެއް އެއްނެތީ؟

——— ދިވެހިން ނުދަންނާނެއެވެ. ބަހުރުވަބަދަލުކުރެވި

އިނގިރޭސި ރާނީ ދިވެހިރާއްޖެއަށް މިފަދައިން ޒިޔާރަތްތަކުގެ ބޮޑުނިޒާމު، ކޮބައިކަމެވެ. ރާނީގެ ދަތުރުފުޅުގެ ވައިގަނޑުބޮޑުވަމުން، އިނގިރޭސި ދަތުރުތަކުގެ ކޭ.ސީ.އެމް.ޖީ.ގެ އިތުރަށް، ސިޓީ އިނގިރޭސި ރާނީގެއަރިހުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސްފުޅު މުޙައްމަދު އާދަމް ރައީސް ނާސިރު އާދެވޭވެ. ރާނީގެ ބޯޓު މާލެއާ ބައްދަލުކުރީ ހޯމަދުވަހު 13 މާރޗު 1972 ވީ ހޯމަދުވަހުގެ ހެނދުނު 3.30 ހާއިރުއެވެ. ކުރިއަށްދާއިރު ސަލާމްގައި ރާނީގެ ދާއިރާބޮޑުން މާލޭބޮޑު ފަރާތުން ފެށިއްޖެއެވެ. ކަމާބެހޭ ރަސްމިއްޔާތު ނިމިގެން، ރާނީގެދާއިރާބޮޑުން ވަޑައިގެންނެވީ، ސިޓީ "މުލިއާގެ"

އަނެވެ. އެއީ ދިވެހިރައްޔިތުންގެ އާންމު ރަސްމީދުވަހެވެ.

މުޅިރާއްޖޭގައި ދެކެވިގެން ހަމަހަމަކަމާއެކު ހިންގުމެވެ. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިބްރާހީމް ނާޞިރަށް އެރުވުނު ކޭ.ސީ.އެމް.ޖީ. ގެ ލަގަބު ދޫކޮށްލެއްވުމުންވެސް އޮތެވެ. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރުކާރުން ނާޞިރަށް އެން.ޖީ.އައި.ވީ (ނިޝާން ޣާޒީގެ އިއްޒަތްތެރި ވެރިޔާގެ) ލަގަބު ދެއްވުމާ ބެހޭގޮތުން ދެކެވެއެވެ. މިގޮތަށް އެއްބަސްވެވުނު ކަމުގެ ސަބަބުން، ހަމައެކަނި ދިވެހިރައްޔިތުންގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިބްރާހީމް ނާޞިރު ސަރުކާރެވެ. (އިނގިރޭސި ރާނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސަށް، ކުރެއްވި ތަރުޙީބާއި މިފަދަ އަޅުގަނޑުގެ ދިރިއުޅުމުގެ ތެރޭގައި 2012 ވަނަ އަހަރުގެ ޖުލައިމަހުއެވެ. މިއީ ރާއްޖޭގެ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިޔަ އަންނަނިވި ވަނަ ބަރަބަރަށް ދަރިވަރު عزّت ތެރި ދެކެވުނު ލަގަބުގައިވާ نشان غازى ގެ عزّت ތެރި ވެރިޔާގެ ދަށުން އެކުލެވިގެންވާ އަނބިދަރިންގެ ފަރާތުން ލިޔުނެވެ. އެއީ ވެރިރާގެ ابراهيم ناصر އަކާއި އިނގިރޭސިވިލާތުގެ ރާނީ ކުއީން އެލިޒަބަތަށެވެ.)

ދިވެހިރާއްޖޭގެ رئيس الجمهوريه ابراهيم ناصر އާއި އިނގިރޭސިރާނީ ބަދަލުކުރައްވާ ހަދިޔާތަކާއި ހާއްޖޭގެ ރައީސުން ރާނީއަށްވީ، ހިރިނދަކަށްވާ ތަޢުލީމީގައި ބަރަބަރު ގަޑިތަކާ އޮތްކަމެވެ. ރައީސުގެ އަނބިކަނބަލުންނާ (އެދުވަސްވަރުގެ އަނބިކަނބަލަކީ نسيمه محمد ކާރީގެ ފޮތެވެ.) އެކުވެ، ރަސްމީދަތުރު ގެއްލުނު ތަނަވަސްކަމާ ޒަމާނީ ޖަމާޢަތްތަކެވެ. މިގޮތުން، ބަލިނަގާ ޚިދުމަތުގެ ޚިދުމަތް ދިނުމާ ފުރުޞަތު، ރާނީގެ ދަތުރުތަކުގެ ތަފްސީލު އެކުލަވާލެވެ. ރާއްޖޭގެ ރައީސު، އިނގިރޭސި ރާނީއަށް އެކަމަނާގެ ޒިޔާރަތްތަކުގެ އެހީތެރިކަމާއި، ރާއްޖޭގެ އަމުދުއަވަށްކަމުގައި، އަތޮޅުތެރޭގެ ވަށައިގެން ދިޔަތަނެއް، ރަށްތަކުގައި ދިރިއުޅުމާއި، ތިލަވެރިކަމުގައި، ސަރަހައްދު ވަނަގޮތެވެ. ނިޝާނު ކަނޑައެޅުމުގައި، ނިމުމާއި، މިލައިފަ، އިނގިރޭސިރާނީ މާލެއަށް ވަޑައިގަތުމުގެ ކުރީގައި ރާއްޖޭގެ ދަރިކޮޅުތަކެވެ. ރާނީ މާލެއަށް ވަޑައިގަތުމުގެ އަނބިދަރިން ބޭނުންކުރަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ رئيس الجمهوريه އަށް ކޭ.ސީ.އެމް.ޖީ.ގެ لقب އެރުވުމާ ހިނގާދިޔަ ކަންކަމުގެ ތެރެއިން، މިސާލުތަކެއް ދެކެވެއެވެ.

——— އަދި އެވަރަކުން ނިމުނީ އަޔާންނެވެ.

ހުރި، މާލެއަށް ވަޑައިގަތުމުގެ އަހަރުދުވަހެވެ. މާރިޗު 14 ވީ އަންގާރަދުވަހެވެ. ރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމީ، އަބަދުވެސް ކަނޑައެޅި ރަމަޟާންމަހުގެ ދާދި ކުރީގައި އަކަމުކުރައްވާ ގޮތުން ގެންދިޔައީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކުރެހުމާއި ހިޔާލުތައް އިނގިރޭސި އިމްބަސީގެ ވަރަކަށް އެކަށަވަރުކުރެ

މުޅިން ބޮޑުސް ވަގުތު ހޭދަކުރައްވަމުން ގެންދެވީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެކްސްޓާނަލް މިނިސްޓްރީގައެވެ. ބޭނުންތަކުގައި، އިނގިރޭސި ރާނީ ކްއީން އެލިޒަބެތް ވަރަސްގެފާނު މިރަސްމީ ދަތުރުގައި ކީރިތި ތަކުރާރުގެ ވަރުގަދަ ކަމުގައި ދިނުމެވެ.
عزّت ދެއްވުމެވެ.

- ص. س . الفاضل آدم نصير މަނިކަށް އެމް.ވީ.އޯ - މެމްބަރ އޮފް ދަ ރޮޔަލް ވިކްޓޮރިއަން އޯޑަރ
- الفاضل ރަންވިއްލާ علي މަނިކަށް އެމް.ވީ.އޯ - " " "
- ޢޮނަރަބަލް الاستاذ ابراهيم شهاب އަށް ސީ.ވީ.އޯ - ކޮމާންޑަރ އޮފްދި ރޮޔަލް ވިކްޓޮރިއަން އޯޑަރ
- ޢޮނަރަބަލް الفاضل احمد حلمي ديدي އަށް ސީ.ވީ.އޯ - " " "
- الفاضل ކުޅުދުއްފުށި محمد (މ. ގުލްސުންއާގެ) އަށް އާރ.ވީ.އެމް - ރޮޔަލް ވިކްޓޮރިއަން މެޑަލް

(މ. ގުލްސުންއާގެ ކުޅުދުއްފުށި محمد އަކީ، އިނގިރޭސި ސިފައިން މާލޭގައި އުޅުއްވިދުވަސްވަރު ކާރުކުޑު ދުއްވި ޑްރައިވަރަކަމެވެ. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ رئيس الجمهوريه ابراهيم ناصرގެ ރަސްމީ ޑްރައިވަރަކަމެވެ. محمد އަކީ ހިތްވަރުގައި ބިރުގަނެފައިވާތީއެވެ. އެހެންނަމަވެސް މެދުވެރިއަކީ ރަނގަޅުއެއްތީއެވެ.)

އަޅުގަނޑު މިއުޅުނީ ކުރިމަސައްކަތް ހަދައިގެން ނުކުމެ ގެރިނގުޅުމުން
ކުރިކަނޑާކަރުނުތަކެވެ. އަޅުގަނޑުގެ ހަމައެކަނި ބޭނުމަކީ، ތިރީގެ މިއުނިކަން
ފުރިހަމަކުރުމަށް ތަރުތީބުކޮށް ބޭނުމެވެ. އަޅުގަނޑުމެން އިންސާނުން ކުރާކަންތައްގައި
އުނިކަން ހުންނާނެކަން ގަބޫލުކުރަމުންނެވެ.

ދައުލަތުގެ އެންމެ ގަދަ ގާބިލު ބާރުގެ ދައުލަތް ވަރަށް ގިނަ ވާހަކަ އެބަހުއްޓެވެ. އެކަން
ކުރަންވީ މިހާރު، އަޅުގަނޑުމެންގެ ފޮނުވުން ނިޔާވެ. އެކަމަކު ވެސް މިއީ، އަންނަނިވި ޖަމާޢަތް
ވަރުގަދަކަމުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަރިކައާއި އާދައެވެ. ވިދާ، މިވާހަކަ މިގޮތަށް ލިޔުއްވާފައި،
ނުކުރަން ވީކަމެއް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެމެވެ. މިކަމުގައި ބަދަލުތަކާއި ކަރުދާސްތަކުގެ ނިޔަލަށް ގައިމުވެސް ނުވެއެވެ.

އަޅުގަނޑު ގަސްދުކުރާގޮތް މިއުޅުނީ، ރާއްޖޭގެ ދުވަސްތަކުގެ ވާހަކަ ފުރިހަމަކޮށް ވަކިވަކި ފުރުޞަތުގެ
ގޮތުގައި ބައްލަވާނެ ގާބިލުކަމެވެ. ނުވަތަ "ދުރުމަސާ އިވުނުއަޅުގަނޑުގެ ހަނދާންތަކުގެ ބައި"ގެ ފުރުޞަތުގައި
އެބައި ހިމެނުނެވެ. ރާއްޖޭގެ ދުވަސްތަކުގެ އަށްވަނަ ބައިގެ ފުރިހަމަކޮށް އެކަށައެވެ.

މިފޮތުގެ ދިރާސާގައި މިވާހަކަ ހިމަނާލަން ބޭނުންވީ ބައިއްސަބަބުން ދަންނަވާލަމެވެ.

- ލިޔަން - ލިޔަން - ފަހުންލިޔަންހުރިއްޔާ ފުރުސަތު ގެއްލި ނުލިޔުއްވޭގޮތް ދިމާވެދާނެއެވެ. (އެގޮތަށް މިންވަރު ނުކުރައްވާށިއެވެ.)

- ލިޔުމުން މިއަންނަނީ ابراهيم ناصر ގެތާރީޚުގެ ބައެއްކަމަށްވެފައި، އޭނާއަށް ކޭ.ސީ.އެމް.ޖީގެ ލަގަބާއި މެޑެލް-އެމެޑެލްގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަސްމީ ގޮތުން ލިބިވަޑައިގަތުމުގެ ވާހަކަ، އޭގެ ތަފްޞީލް ވާހަކައެއް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގަރުނުއެއްގެތެރެން ލިޔުނުއިރު ހިމަނާފައި ނެތުމަކީ، ގަބޫލުކުރެވޭ ކަމަކަށް ނުވެއެވެ. މިކަން މިކުރީ ކޮންމެބަހަރު ކަމުގައިވިޔަސްވެއެވެ.

- ابراهيم ناصر އަށް ކޭ.ސީ.އެމް.ޖީ ލިބިވަޑައިގަތުމުގެކުރިން (ލިބިވަޑައިގަތް އިތުރުބޮޑުކުރެއްވުމުގެން ނޭނގޭނަމަ) އިނގިރޭސި ސަރުކާރުން މެޑެލް عزت ، 20 ވަނަ ގަރުނުގައި، ލިބިވަޑައިގެންފައި މިވަނީ ރާއްޖޭގެ އެންމެފަހުގެ ތިންސުލްޠާނުންނަށެވެ. އެއީ:

- السلطان محمد شمس الدين (3) އަށް ސީ.އެމް.ޖީ 20 ޖަނަވަރީ 1920
- السلطان حسن نورالدين (2) އަށް ކޭ.ސީ.އެމް.ޖީ 20 އޮގަސްޓު 1938
- السلطان محمد فريد (1) އަށް ކޭ.ސީ.އެމް.ޖީ 24 މާރިޗު 1962 އެވެ.

- ابراهيم ناصر އަށް ކޭ.ސީ.އެމް.ޖީ ލިބިވަޑައިގަތުމަށްފަހު އިތުރު 5 ބޭފުޅަކަށް މިވަނީ ލަގަބާއި މެޑެލް ލިބިވަޑައިގެންފައެވެ. އޭގެ މާނައަކީ، މުޅިދުނިޔޭގައި ލިބުނީ 3 ގެ ބަދަލުގައި މިފަހަރު އެކަކު 6 ލިބުނީއެވެ. ކުރީގެ އަދަދު އެއްފަހަރުން ޑަބަލްވިއެވެ.

- ގަރުނުފުރާ ލިޔުނުބޮޑަކަށް މިހިރާކަމެއް ހަމަތަނިގަދަން އެނގޭނެއެވެ. ފޮތްލިޔުމުގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި އަސާސީވަންތަކޮށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެކިއެކި ވަންކަން ހިނގާގޮތް ލިޔެފައިވެއެވެ. އެފޮތުގައި މިހުރިހާ ވާހަކައެއް ނުލިޔެވިފައިވާކަން ގަބޫލުކުރާ ހަމަ ވަރަށް ނުކުރެވެއެވެ.

- މުޅިދުނިޔޭގެ މިހިރާ ރަސްމިއްޔާތުން ހިނގާފައިވާގޮތް، މާނަކުރެވޭ ނަމަވެސް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގައި އެކަމުގެ ރިޔާސީ ހިއްސާ ވަނީ އެއީ لقب ލިބިވަޑައިގެންފައެވެ. އެކަމަކު އެކަމުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚަށް ނުވެއެވެ. ހިނގާފައިވާ ގޮތަކީ އެވެ. އެއީ 25 އޮކްޓޫބަރު 1997 ގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ رئيس الجمهورية مامون عبدالقيوم އަށް ޖީ.ސީ.އެމް.ޖީގެ لقب ލިބިވަޑައިގަތީއެވެ. (އެފަރާތުގެ ރިޕޯޓުގެ 341 ވަނަ ސަފްޙާގައި ހިމަނާފައިވެއެވެ.)

- ހިނގާފައިވާ މަޢުލޫމާތު ލިބިވަޑައިގަތުމުގައި ބައިވެރިވާ އެއްބަސްވުމެއް، ސަރުކާރުގައި

އޭރުހުންނެވީ އަދި ދިވެހިރާއްޖެއަށްވެސް ކަނޑައެޅިފައިވާ އިނގިރޭސި ހައިކޮމިޝަނަރއެވެ. އެދުވަސްވަރު (1972) އެމަގާމުގައި ހުންނެވީ މެކިންޓޮޝްއެވެ. ރާއްޖެއަށް ކުރެއްވި އިނގިރޭސި ރާނީގެ ދަތުރުފުޅާގުޅޭގޮތުން، ކަންހިނގައިގޮސް ނިމުނުގޮތުގެ ވަރަށްފުރިހަމަ އަދި ތަފުސީލީ ރިޕޯޓެއް އިނގިރޭސި ބޮޑުވަޒީރު ރައިޓް އޮނަރަބްލް ސަރ އެލެކްޑަގްލަސް ހިއުމަށް އޭނާ ފޮނުއްވިއެވެ. ރިޕޯޓުގެ ކޮންމެ ޕޭޖެއްގެ މަތީގައި، ކޮންފިޑެންޝަލް ޖެއްސަވާފައެވެ. މިރިޕޯޓު އަޅުގަނޑު ހޯދީ އިނގިރޭސިވިލާތުގެ އާކައިވްސްއިން ނެވެ.

- މިވާހަކަ ނިންމާލަމުން ދަންނަވާލަމެވެ. ރާނީގެ ދަތުރުފުޅާގުޅޭގޮތުން އޭރުގެ ދިވެހިސަރުކާރުން ވިދާޅުވެފައިވަނީ ’އިނގިރޭސިވެރީން، ދިވެހިރާއްޖެއަށް ކުރެއްވުމަކަށް ހުރަހަކަށް ޖާގަދީފައި، ރާއްޖޭގެރަށްރަށުގައި މިސާލަކަށް ރާއްޖޭގައި ކުރިއަރާ ނުވާކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ބުނަނީ ސަރުކާރުގެ އެހީތެރިކަމާ މަސައްކަތް އުފެއްދިއިރު މުނާސަބުކަމަކަށްވާނެއެވެ.‘ މިފަދައިންނެވެ. ތަފާތުވެގެންވެ. ދިވެހިރާއްޖެ ޔައުމިއްޔާއެއްވީތޯ؟ ދިރިއުޅޭ ކަންތައްތަކަށް އިނގިރޭސި ރާނީ ޖާގަހޯދާއިރު، އެއީ އެކަމަކު ލިބުނު ވަރަށްބޮޑު ޝަރަފުވެރިކަމެއް އިއްޒަތެއްގެ ގޮތުގައި ނޫނީ ނުދެކެވޭނެއެވެ. (އަޅުގަނޑު ދަރިކޮޅުގައި) އެ ޝަރަފާއި އިއްޒަތް ދިވެހިރާއްޖެއަށް މިވަނީ ލިބިފައެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގައުމީއާޒާދީކަމަށް ލިބުނީ، ރާނީ ރާއްޖެއަށްވަޑައިގަތުމާ 28 އަހަރު ކުރިންނެވެ. އަޅުގަނޑު މިހިނދުން މިލިބުނީ، އެކަމުދިޔައީ 40 އަހަރުފަހުންނެވެ. ވީމާ، ރާއްޖެއަށްލިބުނު އެބޮޑު ޝަރަފު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގައުމީދުވަހުގައި، އެއަށް 60 އަހަރު ހިފުމުން، އެންމެ ޖުމްލަކޮށްލާނަމަ ފުރިހަމަވެގެން ހިނގައިދިޔަ ރާނީއާއިމެދު ކަސްދުކުރައްވާތީވެ. ގާތްވެގެންވާ (ސިލްވަރ ޖުބިލީ) ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކަނޑައެޅުމުގައި އިނގިރޭސި ހައިކޮމިޝަނަރ މެކިންޓޮޝްގެ އަމިއްލަ ބަސްތަކުންނެވެ. ދިވެހިތަރުޖަމާކޮށްފައެވެ.

އިނގިރޭސި ހައިކޮމިޝަނަރ މިސްޓަރ އޭ.އެމް. މެކިންޓޮޝްގެ މިދުންނެވި ރިޕޯޓް މިއާއިޖެހިގެން އެވަނީއެވެ. ރިޕޯޓުއެވަނީ، އަސްލުން ބައިބައިކޮށްފައެވެ. ނަމަވެސް އަސްލުރިޕޯޓުގެ ފުރަތަމަ ދެސަފްހާއާއި ނިމޭ ދެސަފްހާވެސް ހިމަނާލީމެވެ. އަދި އެރިޕޯޓާއެކު، އޭގެ ދިވެހިތަރުޖަމާވެސް ވަނީއެވެ. ތަރުޖަމާކުރީ، ދިވެހިތާރީޚަށްޚިދުމަތްކުރާ މަރުކަޒު، ބޭންސްބިލް ދިވެހިބަހަށް ތަރުޖަމާކޮށްދެއްވީމެވެ.

CONFIDENTIAL

M 26/1

BRITISH EMBASSY TO THE
REPUBLIC OF MALDIVES
COLOMBO

17 April 1972

The Right Honourable
Sir Alec Douglas-Home KT MP
etc etc etc

Sir

1. Her Majesty The Queen and His Royal Highness The Duke of Edinburgh paid a State Visit to Male', the capital of the Republic of Maldives, on 13 and 14 March and visited the Royal Air Force station on Gan on 15 March.

2. The proposal that the Maldives be included in the Royal Tour of the region came, naturally enough, from our side. The Maldivians were at first so overwhelmed that it took them two weeks to react at all, and then only to point out their inadequacies and plead their inability to do justice to such an occasion. However, having ensured that we were aware of their limitations they fell in with our encouragement and "humbly and most sincerely" welcomed the proposal. The following sentence which the Maldivians added to the agreed text of the public announcement was typical of their reaction:

> "The Government of the Republic of Maldives considers the proposed visit of the Queen to the Maldives an occasion of utmost honour and privilege unprecedented throughout the known history of the Maldives."

And indeed it was.

3. During the long process of consultation and negotiation with the Maldivians it rapidly became clear that all matters, however trivial, relating to the Royal Visit had to be referred to the President himself and that, for all their willingness, the Maldivian Embassy in

CONFIDENTIAL

Colombo could act only as a post office, using Male's sole radio link with the outside world and infrequent sea and air communications. (It took ten days and almost daily reminders before they could give us the first name of the President's wife).

4. In this situation little progress could be made with the preparation of the programme until the 9th of December when I and members of my staff accompained The Queen's Assistant Private Secretary, Mr Philip Moore and other officials from Buckingham Palace on a visit to Male and Gan. The outline of a programme was agreed with the Minister of External Affairs, Mr. Ahmed Zaki, who thereafter became increasingly helpful as he gained in confidence. Members of my staff paid two more visits to Male' but the final programme, a summary of which I enclose, deviated little from the plan agreed that day. It did, however, provide for greater formality than we had envisaged. Despite their initial hesitation and frequent protestations of their shortcomings, the Maldivians showed little inclination to take advantage of our invitations to informality and became more and more preoccupied with minutiae of protocol.

5. The President was clearly determined that no trouble or expense should be spared in making his capital worthy of the Royal Visit. Although it was hard to believe that the normally spotless town could be made even cleaner and brighter, the Maldivians contrived to make Male' look whiter than white. In addition to copious coats of paint and whitewash, triumphal arches and thousands of flagpoles were erected while special lighting effects and other devices decorated all the streets. The elaborate care with which everything was planned was shown in their request to us for the loan of precisely 1756 Union Jacks, with a detailed breakdown of demand for each of five different sizes. I doubt if there was a single man or woman in Male' who was not in some way or other involved in the meticulous preparations for the Royal Visit.

6. As I can testify from sleeplessness, these preparations went on throughout the night of the 12th of March and the finishing touches were put only minutes before the Royal Yacht anchored, precisely on time, in the lagoon about a quarter of a mile from shore. Gangs of labourers armed with brooms were deployed in the small open space by the jetty were The Queen was to be greeted, their task being to smooth the silver coral sand, a process repeated during the next 24 hours every time someone walked on it.

7. As the Royal Yacht dropped anchor a businesslike 21-gun salute was fired from the shore. Minutes later The Queen arrived at the jetty and stepped on to a sizeable expanse of red

carpet which had been repeatedly subjected to the most minute scrutiny lest a single speck of sand should mark its appearance. After the President presented his Ministers the two national anthems were played, the Maldivian one to a brand new tune written a few weeks earlier, the Maldivians having belatedly discovered that the old tune bore more than a passing resemblance to what the Minister for External Affairs described as "a very common tune" - in fact, "Auld Lang Syne". (Provided only with the barest bones of the new tune, my Information Officer, Mr G. E. Moore, an accomplished musician, had written a score for the Band of the Royal Marines in case they were called upon to play it, but in the event they did not have to do so.) A Guard of Honour, provided by a smart and though-looking contingent of the Maldivian Security Force was duly inspected by Her Majesty and not a single soldier fainted despite standing in the fierce sun for a long time. There was then a "State Drive" along some four hundred yards of street to the Mulee Aage, the President's official residence. What looked like the entire population of Male' (some 14,000), augmented by between five and six thousand others from the rest of the archipelago, crowded around the harbour, on fishing boats and along the streets waving paper Union Jacks and applauding as The Queen drove by. For a people who are by nature reserved and undemonstrative they gave as unmistakable an expression of welcome as they were capable of. At the Mulee Aage the traditional exchange of decorations and gifts took place. The former included the KCMG for the President and the NGIV ("Distinguished Order of Ghaaze" an 18the century Sultan) for the Queen, the only other holder being the President himself. The Royal gifts of a silver inkstand for the President, a gold and diamond brooch for Mrs Nasir, a book on Buckingham Palace and silver-framed photographs of Her Majesty and His Royal Highness were matched by appropriate and attractive examples of local lacquer-work and mats.

8. One of the most popular items in the programme was undoubtedly the following event, a thirty-minute football match between a team from the Royal Yacht and a local side. The standard displayed by the latter was surprisingly high and it was not for want of trying that the BRITANNIA team lost by two goals to nil. The captain of the home team received from Her Majesty a handsome silver cup presented by the Queen to be known as "The Queen's Cup" and to be competed for annually in Male'. The Royal Party then paid a brief visit to the fish market and, to the astonished delight of the crowds, officials and escorting Ministers, actually walked back to the jetty.

9. The final item on the programme for that day, a reception given by the President at his

official residence, turned out to be a rather limited affair, the members of the Royal Suite being only just outnumbered by the President's Maldivian guests (virtually the same dignitaries who had been presented to Her Majesty on Her arrival at the jetty.) A display of somewhat monotonous Maldivian folk songs and dancing (if that is the word since the dancers seldom moved from a squatting position on the ground), supplemented by an offering of "pop" numbers from an "electric" band, concluded the day's events.

10. The second day's programme began at 10.00 am with a visit by Her Majesty to the Aminiyya Girls' School and by His Royal Highness to the Majeediyya boys' School. (The Principal of the latter, Mr John Housley, and his wife and two small children constitute the entire British population of the Republic apart from the Royal Air Force in Addu Atoll.) In deference to His Royal Highness's wish, expressed deliberately in the hearing of both teachers and pupils!, the Maldivian authorities proclaimed 16 March a special school holiday to mark the occasion.

11. After the schools came the hospital which was built and equipped from British aid funds in 1967. During the visit it emerged that none of the doctors at the hospital was familiar with the operation of a particular piece of equipment. Prince Philip at once arranged for a Medical Officer from the Royal Yacht to visit the hospital and explain the functioning of the equipment and this gesture was very much appreciated by the Maldivians. There followed a visit to an arts and crafts centre where, in addition to seeing lacquer-work and woven mats in the making, the Royal Visitors also watched the process of fish-curing and were particularly interested in an exhibition of boat-building by simple, traditional methods which had plainly remained unchanged for centuries.

12. The State Visit to Male' culminated in a luncheon given by Her Majesty on board the Royal Yacht for President and Mrs Nasir and Maldivian Minsters and their wives.

13. Immediately after the luncheon the Royal Yacht sailed for Gan, arriving there at noon the following day. The visit to Gan (I enclose an outline of the programme) was in complete contrast with the events and atmosphere of the previous two days. Here The Queen was among her own people. There was no fuss and no pomp. Life appeared to go on much as on any other day, enabling the Royal Visitors to see this important Royal Air Force Station more or less as it normally is and to meet officers and men at their day-to-day tasks. They also met representatives of the Maldivians, Ceylonese and Pakistanis who work on Gan in various capacities; and the Atoll Chief of Addu Atoll,

with whom good relations are of the first importance (and happily are very much the order of the day), was included in the Station Commander's luncheon party.

14. I cannot speak too highly of the judgement and skill with which the Station Commander, Group Captain H L Sheppard and his staff planned and carried out the programme for this brief visit. Her Majesty graciously entertained the Station Commander, twenty of his officers and the three members of my own staff also in attendance to dinner that evening before the Royal Yacht sailed for Seychelles.

15. I venture to believe that in every way and from every point of view this Royal Visit to the Republic of Maldives was conspicuously successful. Essentially, the very fact of the Visit spelt its own success but there were, of course, contributory factors and among these much credit is due to the Maldivians, especially the Minister of External Affairs and his staff, some of whom had worked day and night for weeks on end. (The Protocol Officer had not slept at all during the forty-eight hours immediately preceding the Royal Visit.) In all this they were under more than physical strain for it is clear that, had anything gone seriously wrong, the President would have dealt ruthlessly with the culprits. The Maldivians were particularly skilful in their handling of the press, although this owed much a to patient and detailed guidance from my Information Officer, Mr G E Moore. Several members of the press said that both their briefing and the general arrangements made for them to cover every moment of the Visit were not bettered anywhere else on the whole Royal Tour. So far as this Embassy is concerned I must also pay warm tribute to the invaluable contribution made by the energy, judgment and negotiating skill of my Head of Chancery, Mr A S Papadopoulos.

16. In 1964 the then Resident British Representative in Male', who had lived among the Maldivians for some time, described their character in the following terms:

"Very secretive, very suspicious, no sense of humour, cannot bear to be laughed at."

Although no longer to the same degree, these characteristics are still evident today, not least in the President. Yet, despite his calculated remoteness, even from his own people, and a countenance which seldom betrays any kind of emotion, I have had every indication that the Royal Visit has made an immensely favourable impression upon him and has greatly consolidated the goodwill towards us which has of recent years slowly manifested itself after a winter of animosity and a spring of bleak reserve. Certainly, the lavish (by Maldivian standards) arrangements over which he personally presided showed how determined he has to demonstrate, perhaps not only to us but also to his own people, that he sincerely desires closer friendship and co-operation between us.

17. Another material benefit of the Royal Visit has been the opportunity which it provided for myself and members of my staff to work closely with Maldivian Ministers and officials, get to know them better and establish a more intimate relationship than before. I am confident that this will pay dividends in the years ahead and reinforce the advantage which we already enjoy over other countries in our connection with the Republic of Maldives.

18. I am copying this despatch to the British High Commissioners at Kuala Lumpur, Singapore and Brunei, to Her Majesty's Ambassador at Bangkok and to the Commander-in-Chief Air Support Command and the Station Commander Royal Air Force Gan.

I have the honour to be
Sir
Your obedient Servant

A M Mackintosh

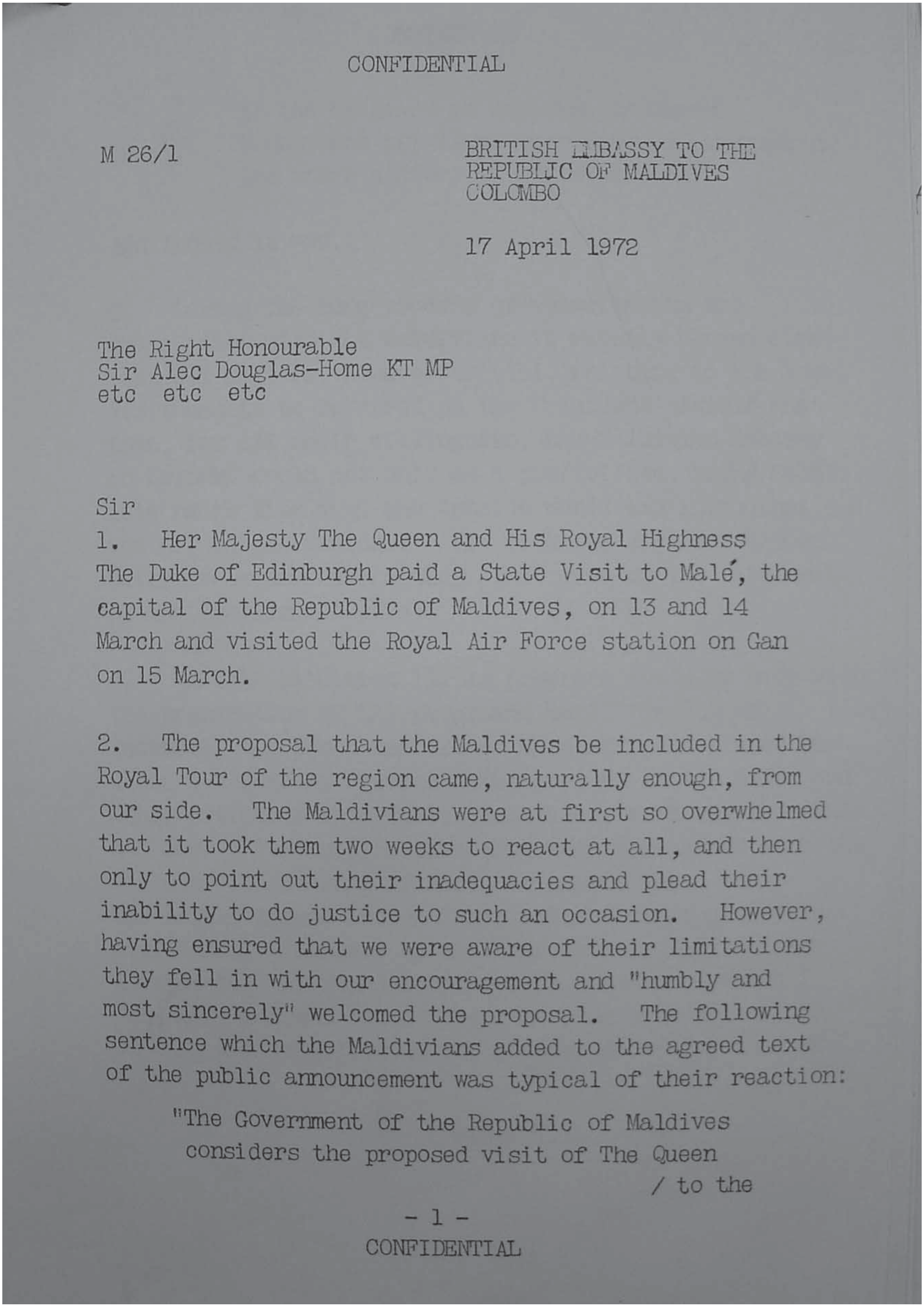

CONFIDENTIAL

M 26/1

BRITISH EMBASSY TO THE
REPUBLIC OF MALDIVES
COLOMBO

17 April 1972

The Right Honourable
Sir Alec Douglas-Home KT MP
etc etc etc

Sir

1. Her Majesty The Queen and His Royal Highness The Duke of Edinburgh paid a State Visit to Malé, the capital of the Republic of Maldives, on 13 and 14 March and visited the Royal Air Force station on Gan on 15 March.

2. The proposal that the Maldives be included in the Royal Tour of the region came, naturally enough, from our side. The Maldivians were at first so overwhelmed that it took them two weeks to react at all, and then only to point out their inadequacies and plead their inability to do justice to such an occasion. However, having ensured that we were aware of their limitations they fell in with our encouragement and "humbly and most sincerely" welcomed the proposal. The following sentence which the Maldivians added to the agreed text of the public announcement was typical of their reaction:

> "The Government of the Republic of Maldives considers the proposed visit of The Queen

/ to the

- 1 -

CONFIDENTIAL

> to the Maldives an occasion of utmost honour and privilege unprecedented throughout the known history of the Maldives."

And indeed it was.

3. During the long process of consultation and negotiation with the Maldivians it rapidly became clear that all matters, however trivial, relating to the Royal Visit had to be referred to the President himself and that, for all their willingness, the Maldivian Embassy in Colombo could act only as a post office, using Malé's sole radio link with the outside world and infrequent sea and air communications. (It took ten days and almost daily reminders before they could give us the first name of the President's wife).

4. In this situation little progress could be made with the preparation of the programme until the 9th of December when I and members of my staff accompanied The Queen's Assistant Private Secretary, Mr Philip Moore and other officials from Buckingham Palace on a visit to Male and Gan. The outline of a programme was agreed with the Minister of External Affairs, Mr Ahamed Zaki, who thereafter became increasingly helpful as he gained in confidence. Members of my staff paid two more visits to Malé but the final programme, a summary of which I enclose, deviated little from the plan agreed that day. It did, however, provide for greater formality than we

/ had

CONFIDENTIAL

16. In 1964 the then Resident British Representative in Malé, who had lived among the Maldivians for some time, described their character in the following terms:

> "Very secretive, very suspicious, no
> sense of humour, cannot bear to be
> laughed at."

Although no longer to the same degree, these characteristics are still evident today, not least in the President. Yet, despite his calculated remoteness, even from his own people, and a countenance which seldom betrays any kind of emotion, I have had every indication that the Royal Visit has made an immensely favourable impression upon him and has greatly consolidated the goodwill towards us which has of recent years slowly manifested itself after a winter of animosity and a spring of bleak reserve. Certainly, the lavish (by Maldivian standards) arrangements over which he personally presided showed how determined he was to demonstrate, perhaps not only to us but also to his own people, that he sincerely desires closer friendship and co-operation between us.

17. Another material benefit of the Royal Visit has been the opportunity which it provided for myself and members of my staff to work closely with Maldivian Ministers and officials, get to know them better and establish a more intimate relationship than before. I am confident that this will pay dividends in the years ahead and reinforce the advantage which we already enjoy over other countries in our connection with the Republic of Maldives.

/ 18.

CONFIDENTIAL

18. I am copying this despatch to the British High Commissioners at Kuala Lumpur, Singapore and Brunei, to Her Majesty's Ambassador at Bangkok and to the Commander-in-Chief Air Support Command and the Station Commander Royal Air Force Gan.

I have the honour to be
Sir
Your obedient Servant

A M MacKintosh

ސިއްރު

ކޮލޮމްބޯގައި ހުންނަ ދިވެހިރާއްޖެއަށް ކަނޑައަޅައިފައިވާ M 1/26
އިނގިރޭސި އެމްބަސީ

17 އޭޕްރީލް 1972

ރައިޓް އޮނަރަބަލް ސަރ އެލެކް ޑޮގްލަސް - ހޯމް
ކޯޕީ - [illegible]

ވެދުން

1. ހާރ މެޖެސްޓީ ކްއީނާއި ރޮޔަލް ހައިނަސް ޑިއުކް އޮފް އެޑިންބަރާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވެރިރަށް މާލެއަށް ރަސްމީ ދަތުރުފުޅެއް ކުރެއްވީ މާރިޗު މަހުގެ 13 އާއި 14 ގައެވެ. މިދަތުރުފުޅުގައި ގަމުގައި ހުންނަ ރޮޔަލް އެއަރފޯސް ބޭހަން، މާރިޗު 15 ގައި ޒިޔާރަތްކުރެއްވިއެވެ.

2. އޭޝިއާގެ ސަރަހައްދަށް އެކަމަނާ ކުރައްވާ ދަތުރުފުޅުގައި ރާއްޖެވެސް ހިމެނުއްވުމަށް ހުށަހެޅީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ފަރާތުންނެވެ. މިކަމަށް ދިވެހިން ވަރަށް [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، [illegible] މުނާސަބަތަކަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެހެންނަމަވެސް، އެބައިމީހުންގެ [illegible] [illegible] އަޅުގަނޑުމެންނަށްވެސް [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] “[illegible] [illegible]” [illegible] [illegible] [illegible]. އެބައިމީހުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެބައިމީހުންގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

“އިނގިރޭސި ރާނީ ދިވެހިރާއްޖެއަށް ކުރެއްވުމަށް ހުށަހެޅުއްވި

ސިއްރު

ޖިހާދަތަކީ، ރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގައި މީގެކުރިން ރާއްޖެއަށް ލިބިފައިނުވާފަދަ އާދަޔާޚިލާފު ޝަރަފުތަކާއި އުނަރިގެ މަތިވެރި އުފާވެރިކަމެއް މުޅިސަރަހައްދަށް ލިބިގެންދިޔައެވެ."

3. މިކަމާގުޅޭގޮތުން ދިވެހިންނާއި ކުރި މަޝްވަރާތަކާއި ދެއްކި ދިގުވާހަކަތަކުގެ ކަންތަކުގައި، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގިގެންދިޔައީ ޝާހިދުންގެ ބަޔާންތަކުން ކިޔަސްދެކެ ކަމަށްހަކަތަކުގައިވިޔަސް ހުރިހައިކަމެއްވެސް ނިންމަވަނީ ހުދު ރައްޔިތުންގެ ރައީސްކަމުގައެވެ. ކޮލިނަށްބޭއިރުއިންސަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އުއްބަސީހާ ހަމައެކަނި ޕާސްޕޯޓްގެ ބޭނުންތަކަށެވެ. އެހެނީ ރާއްޖޭގެ ދުސްތޫރުތަކުގައި، ރާއްޖޭގައި ހުރިހައިކަމެއް ޖެހޭގޮތަށް ކުރިއަށްދާނެ ގޮތްތައް ދޭހަވާގޮތަށް ދެއްވާފައިވާ ކަމާއި ޝާހިދުން ބަޔާންކޮށްދިނެވެ. ރާއްޖޭއާ ބޭރުގެ ރާއްޖެއަކީ ދުސްތޫރުއާ ގުޅޭ ފަރާތަށް ބާރުދޭ ފަރާތެއްކަމުގައި ދެކެވެ. ރާއްޖެއާ ބެހޭގޮތުން ދިވެހިންނަށް މިގޮތަށް މަޝްވަރާކުރެއްވިއެވެ. (ރައީސްގެ އަރިހަށް ކުރައްވާފައިވާ ފޯރަމްތަކާއި ކުރިން ބޭއްވުނު ކޮމިޓީ ޖަލްސާގެ ދަތުރުތަކުގެ 10 ދުވަހުގެ ކުރިން އެ މަޝްވަރާ ލިބުނެވެ.)

4. މިބާރުތަކުގައި ކަންތައްތައް ވަރަށްފަސޭހައިން ކުރިއަށްދާނީ ޕްރޮޕޯސަލްތަކާއި ރާއްޖެ ކުރުމަށް ބާރުއަޅުއްވާފައިވާ 9 ޖުލައިގެ ބަޔާނުގައި އަޅުގަނޑުމެންނާއި، އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޤައްރިރުންނާއި ރައީސްގެ އެދުމުން ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރުގެ ފަރާތުން ޕްރޮޕޯސަލް ފޮނުވުމަށް ދަތި ދުވަސް ރިޕޯޓް ބަލައިގަނެ، މައްސަލަތަކުގައި ބާރުއަޅާ މުޤައްރިރުން ފެނިފައި ކަމަށްވާތީއެވެ. ޕްރޮޕޯސަލްގެ ފަރާތަކުން ޑިމޯކްރަސީގެ މައްޗަށް އެކުލެވޭނެ ބައިވެރިވުމަކީ އިހުތިރާމް ނުކުރާކަމަށް ދެކެމެވެ. އެކަމުން ޖަވާބު ދިނުމުގެ ވަރަށް ބާރުގަދަކަމެއް ލިބިގެން ރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުތަކުން އިޞްލާޙުވެއެވެ. އެކަމުން އަޅުގަނޑުމެންގެ އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގެ ބައެއް ދުސްތޫރުގެ އިޞްލާޙު ދެ ދައުރެއް ކަމަށް ކުރީގެ ފަރާތުންވެސް ވިސްނުންތަކުގެ ޕްރޮޕޯސަލްތަކާއި ޕްރޮޕޯސަލް ކުރުމުގެ މަސައްކަތް ކުރެވިއްޖެއެވެ. އެކަމުން އަޅުގަނޑުމެން ބާރުތަކަށް ވަރަށްބޮޑު މިއަދު ޕްރޮޕޯސަލްގައި ރައްޔިތުންނަށް ދެވޭ ކަންތައްތައް ފާހަގަކުރެވިގެން ފުރުޞަތު ލިބުނެވެ. ޕްރޮޕޯސަލްތަކުގައި ގެނައުމަށް ފެނިއެވެ، ގެނެސްފައިވާ އިޞްލާހުތައް

ފައިދާނަގާކަށް އެބައިމީހުން ބޭނުމެއްނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން މިނެބުންމިނެބަރ ބޯޓުކޮށްގެ ކަންތައްތައް ފުރިހަމަކުރުމުގެ މަސައްކަތުގައި އަވަދިނެތި އުޅުނެވެ.

5. ހައިސިއްޔަތުން ކަނޑައެޅިގެން މިފަދަ ޝާހިދުންނަށްފުރުޞަތު އެކަށީގެންވާގޮތަށް މާލޭ ބަނދަރުގެ ބޭރުގައިތިބި ކަނޑުތަކުގައި ހުރިހާފަރާތަކާ ކަނޑައެޅުނު ކަމަށްވާތީ އެފަރާތުގެ ފަރާތުން ކުރިއަށްދާ އިޖުރާއާތައް ފުރިހަމަކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލާއި ތަރުތީބުން އެއްވެސްބަދަލެއްނުގެނެސް ދެމިތިބުމުގެ ސަރުކާރުގެ މުއްސަނދިކަމާއި އޮޅުމެއްނެތި މަސައްކަތްކުރުމުގެ ތެރޭގައި ޝާހިދުންނާއި މުޅިކަމުގެ ހަރަކާތްތައް ރަނގަޅަށް ކުރިއަށްގެންދިއުމަށް މަޝްވަރާކުރެވުނެވެ. މާލެއިން ފޯރުކޮށްދިން އެހީތެރިކަމާއި ރައްޔިތުންނާ ދިމާއަށް ބަލަހައްޓާނެ ފަރާތަކާއި ތަމްރީނު ދީފައިވާ ގޮތް ބަލައިގަތުމަށް ބޭނުންކޮށް އެކަމުގެ ތަފާސީލު ތާރީޚުގައި އަޅުގަނޑުމެން ނަގާފައިވާ ލިޔުންތަކުންނެވެ. އެފަރާތުގެ މަސައްކަތް ބަލަހައްޓާ ސަރުކާރުގެ ކޮމިޝަނުން ކަނޑައެޅި 1756 އިންޑިޔާގެއިރުގައި ސައިޓްކަން ފަސް ތަފާތު އެދުރިވެސް އެދުރުކަމަކަށް އެދުނުމެވެ. ކަނޑުގެ ސަރަޙައްދުގައި ބޭނުންކުރާނެ ބަނދަރު ޝާހިޒް ހުރި މާލެއިން ބަލާ ހުށަހަޅާކަމަށް މިސާލަކަށް ފުރިހަމަ ތަނަވަސްކަމާއި އެކު ހިމާޔަތް ދިނުމަކީ ހިތްވަރުދޭ ކަމަކަށް އިޢުލާނުކުރެވިއްޖެއެވެ.

6. ސިދިނުމިއުޅުން އެޅުމުގެތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން ހުކުވާންޖެހުނީ، ތައްޔާރީތައް މާރިކޮވާލުގެ 12 ވަނަދުވަހުގެ ރޭގެ ކުރުމުގެ ކަމުގައިވެފައިވާތީއެވެ. އެންމެ ފުރަތަމަ ކަންތައްތައް ޝާހިޒޮބް މާރުބަނދަރަށް ނަގާފައިވާ ބިޔަތަކާއި ހިސާބުން ހިނގުމުގެ ތަރުތީބެވެ. ދެބަސްވުމެއް މާލޭގެ ފަރާތުގައި މުޅިބާރުގެ ހަމަޖެހިފައިވާ ބަޔަކު ކައިރިއަށް އެވެ. ކުރިއަށް މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގޮސް ފައިބައިގަތުމަށް ގޮސް ހުރި ކަނޑުތަކުގެ ކައިރިއަށް ގެނެސް ގޮތެއް ކުރިއަށް ބައިބަހައިގެން ދިޔައެވެ. މިބަޔަކުގެ ވަޒީފާ ބަދަލުކުރުމަކީ ތަފާތު ކަންކަމެއް ހިނގައިދިޔަ ރަށުގައި ބަދަލު ހިނގައިދިޔަ ފަރާތްތައް ތަރުތީބުން ފޮނުވީ ހުރިހާކަމެއްގައެވެ. މިކަން 24 ގަޑިއިރުގެ ތެރޭގައި އެކަށް ފަހަރަކު ކުރުމަށް ނިންމާފައިވެއެވެ.

7. ޝާހިޒޮބް ބަނދަރުކުރުމާއެކު، މާލެއިން 21 ބަޑިސަލާމާއި އެރުވުނެވެ. މަދު މިނޫޒޮބްއެއްގެ ފަހުން، ހުރި ފަހަރުމަސައްކަތް ފަށައިގަތުމަށްގެންދެވުނެވެ. ފަހަރުގައި ހުރި ވަރަށްބޮޑު

ރަށްދޫތުރާއް އަޅައިލެއްވި. މިދުރުފަހިގެމަތީގައި އަންމަވެލިބުނުއެވެސް ނޮށްޓާލަން ހަގީގަތްކުރުމަށްޓަކައި އެބައްޔަކަށް ސާފުކުރިއެވެ. ރާއްޖޭގެ ރައީސް، އޭނާގެ ވަޒީރުން ރާއްޖެއަށް ބަޔާންކުރި އެކުއްލިގަނަފުރަ، ދިފާއުމުގެ ޒަމާނު ސަލާމަތްކުރެއްވުނު. ދިވެހިޒަމާނު ސަލާމަތީ، ހަރުދާނަކަމާއި ކުރީން އަދަދު އެކުއްލިއަށްވުން އަޅު ޒަމާނު ސަލާމަތާކަމެވެ. ވެރިކަންހިސާބުހުރިވެރިކާކު ދިވެހިރީތިކަން ޒަބާނުކުރުވެރި ކުރިމިނާމިޔާ، އެކުލަބާރަނަލު އެކުއަރިޖު މިނިސްޓަރުގެ އިބްރާހީމްނަޒަ، "ވެރިކަން ހަނދުމަކުރާއް" ކަމަށެވެ. ބޮޑުބޮޑުކަން ދަންނަވާނަމަ، "އަލްޖޭ ފާނަރު ސިލް" (އަދުގައިނޭމުނަން ލިބުނު އަޅު ރާގެ ލިޔުފަދަވާ ވެރިކަމުދުބޭތިކުރެވެ. އަދުގައިނޭގެ އިންތިހާބުގެ އާޓިކަލް ޑީ.އިީ. މޫރިސް އާއި މިޔޫޓިކާލާ މިހަނވަގަން، އައުރާގެ އަލުންލިޔުންއެވެ. އެއީ ޝާހިދުޝާޒުގެ ބޭނުގަނު އައުރާގެ ފުރަހަތުގައި ކުޑަނބިހަރާކަނޑުކަލަބޭރުކަން. އެނުލުފަރުން، އިބާއިލިހުނަނު އާރާގެ ކާތުކަރައް ނުޝިހުނުވެ.)

ރާއްޖޭގެ ސަލާމަތީ ސިފައިންގެ ބޮޑުއިސް، ޒޯވިފަޔާ ވެރިގެދުބޭތިކުގެ ޝަރަފުގެ މާލޭއް ރާއްޖެ އިދިސަފުކާބިކަންދާއްވިއެވެ. އެހައިދިނައިރު، ގެދަޔާލީގައި ބެހެށިޅުނު ނިހަވެސް، ސިފައިންގެ އެކުކުވެސް ހަނބަރައިގެނުގެން ނުވެއްބިއެވެ. މުޅިއާގެއަހަރު ރާއްޖެ ވެޔައިގެބޮޑުކަން ދުއްވަވަނުޖިހިވެޔައިގެނުނުވި ހަބަރުސަބާކަ ހާޖެވަރުގެ މަދުގައި ވެޔައިގަޔީ "އިއްޒަތްގެ ދުއްވުމަށް" ގެއްވެ. މިގެއަޔާ ރައީސްގެ ރަސްމިގެކޯޓުވެ. މުޅިމާލޭގެ އެންމެހައި ރައްދުޝަރުނުނު (14,000 ވަރު) އެހެން ރަށްރަށުއެއްސުމިހާ ހައްޔަކާސް މިހާރުކު ބަނދަރުމަތީ އެއްވެއިތިބިއެވެ. ބައްސިހުން ތިބި ފަރުގައިހުރި އޭޒޭދ ފަހަރަށް އަރައިވެ. މަގުގައި ރާއްޖެއައިގެނުނުވިރު، މަގުމައްކަށް އެއްވެފައިތިބިމީހުން ކަރަބާކާގެ އިސްދީރާސް ދިރާގަވެ ޖުލުފައި އަތުލިވަބާފިލާގައި ހުދުއެވެ. ދިވެހިރާއްޖެ، އެއްވުނުވެއް އެއްވުނުމޭ ވަހިއަވެގައިވެސް ހަމަހިފާން ބަނދަރުޢަކީމަގަވެސް އެއްވެގެތިބިހުން ރާއްޖެއަށް ދަނދަނުވަރު ދަނދަނުވަރު ގެވެކަމާއިހުން ދަނދަނުވަ ހިމެގެއަޅުނު ދަނދަނު ޖުމަދުބަރާބަރުއްކަމަން ބާނަނަޖެހުއެވެ. މުދިއާގެގައި ދަފަރާބޮން ހަދިޖާބަދިޖާ ބަދަލުކަރުއްވުރަތްބޮވެ. އަދި ރާއްޖޭގެ ރައްސަރު އެރުވުން، ކޭ.ސީ.އެމް.ޖީގެ ލަނޑަ އެރުވުނުވުސްއްތޮވެ. އަދި ރާއްޖޭގެ ފަރާތުން ރާއްޖެއަރު އެން.ޖީ.އައި.ވި (ނިޝާނު އިޖީގެ ބިއްޖަމޮވިރު ވެރިދާ) ގެ ލަނޑު އެރުވުނުވެ. މިއީ 18 ވަނަ ދަރުނުގެ ރަސްކަލަގަކަނު ނިޝާނަބޮޑާ ލަނޑުބަކަވެ. މި ލަނޑު މިގެކުރިން އެރުވިފައިވަނީ

ހަމައެކަނި ރާއްޖޭގެ މިހާރުގެ ރައީސުންނެވެ.

ދެބޭފުޅުން ބަދަލުކުރެއްވި ހަދިޔާގެ ތެރޭގައި ރާއްޖޭގެ ރައީސުން ރާނީއެރުވީ ރިހިން ހަދައިފައިވާ މޭޒުމަތީގައި ބަހައްޓާ ގަނޑުގަޑިއެކެވެ. ރައީސްގެ އަނބިކަނބަލުންނަށް އެރުވުނީ ރަނުން ހަދައި ޖަވާހިރު ޖަހައިފައިވާ [illegible] އެއްޗެކެވެ. މީގެއިތުރުން [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ރައީސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].

8. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެއީ 30 މިނެޓުގެ [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible], “[illegible] [illegible]” [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

9. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]. ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].) [illegible] [illegible] [illegible],

“ޕޮޕް” މިއުޒިކްގެ މިޒަމާނުގެ އައިޓަމުކަމުންނެވެ.

10. ދެވަނަ ދުވަހުގެ ޕްރޮގްރާމް ހެނދުނު 10 ޖެހިއިރު ފެށުނީ ރާނީ އަންހެންކުދީންގެ އިސްކޫލްތަކުގައިވާ އަދިސިއްތާރާއި ވަޒީރުގެ މުބާރާތުންނެވެ. ޖަލްސާ އޮޅު އޭރު މުބާރާތް ވަޒީރުގެ ޕްރިންސިޕަލުންގެ އިސްކޫލްގެ ކަމުގައިވާ މަޖިލީހާ އިސްކޫލުތަކެވެ. (މަޖިލީހާ އިސްކޫލްގެ ޕްރިންސިޕަލަކު ހުންނެވި އިނގިރޭސިއަށް ކަމުގައިވާ މިސްބަރު ޖޯން ހައުސްލީއެވެ. އަދި އެވެގެއިބާ އިނގިރޭސި ސިވިލިއަން ޕުޅަވައި ރާއްޖޭގެ އިނގިރޭސިންނާ މެރި ހައުސްލީއާއި އެކުގެ އަނބިކަނބަލުންނާއި 2 ބޭފުޅުންނެވެ.) ޖޮލީ އޮޅު އޭރު މުބާރާތް ބޭފުޅުންތަކުގެ ކަމަކަށް ނުވިސަނަމަވެސް މަޖިލީހާގެ ޗީޗަރުންނާއި ދަރިވަރުން ބޭފުޅުންވެގެން 16 މާރކްސްވެސް އިސްކޫލް ހުއްޓުވާލަން ބަސްދީކަންފެއެވެ.

11. އިސްކޫލްތަކަށް ވަޒީރުގެ މުދަލުފޯރު، އިނގިރޭސިންގެ ދެކަނބަލުން ދެން ވަޒީރުގެ އިނގިރޭސިންގެ އެހީގައި ބިމާރުކަންފެނޭ ހޮސްޕިޓަލް ބަދަލުވައިލުމުގެ އެ ހޮސްޕިޓަލް ކުރީވެއެވެ. މި ހޮސްޕިޓަލް އެޅުނީ 1967 ގައެވެ. މިޢިމާރާތުން އެނގިވަޒީރުގެ، ހޮސްޕިޓަލްގައި ހުރި އެކަށަކަށް މަސައްކަތްކުރާ މީހުން އެއްވެސް ޗެކަޕަކު ހޮސްޕިޓަލްގައި ނަރުހުކަމެވެ. މި އެއްކަށް މަސައްކަތްކުރާ ހޮސްޕިޓަލްގެ ޗެކަޕަރުންނަށް ދަސްކޮށްދިނުމަށް ބޭރުންނާގެ ޗެކަޕަރު ވެގެން އައުމަށް ޖޮލީ އެނގޭއިއްޔެވެ. މިކަމާ ދިވެހިން ވަރަށް ޝުކުރުވެރިވެއެވެ. ހޮސްޕިޓަލުން ދެން ވަޒީރުގެ އަތުމަސައްކަތާއި އަތްބޭރުމަސައްކަތް ދަރުސްވައިދީ މަރުކަޒުކަރެވެ. މިމަރުކަޒުން ސާރި ދެކަނބަލުންނަށް، ޚިދުމަތްގެ މަސައްކަތާއި އަންހެނުން ތޮއްޖެހުނު ވިހެއިކުރު ފުރިވަޒީރުގެ ތެޅުންގެ ދިވެހިމަސައްކަތުގެ ބަރުކަތްތަކެވެ ފުރިވަޒީރުގެ ތަރުވެވެ. އެއްމު ޝައުޤުވެރިކަމާއި އެއްކަމަށް، އާދައިގެ ނިކަމެތިން ދިވެހިން ދޯނިފަހަރުތަކަށް މަސްޖެހެވެ. އިސްމާއިލް ޝަރުއް ކުރަމުންއައިސް މިމަސައްކަތް އަދިވެސް ކުރަމުންދިޔަ ހަމަކުރިކޮށްވެސް ކުރިއެރުވިއެވެ.

12. މާލެއަށް އިނގިރޭސިން ކުރިއަށް ޖެހިގަނެގެން ހިނގީ ރަސްމީ ފާހަގަކުރުމަށް ކުރީގެ
މުސްދުރުގެ ފަރިއްކޮޅު ހިދުންނެވެ. މިފަރިއްކޮޅުގައި ސާރި ހުދު ބޮޑުބާރުއަރާއެވެ. ދަރުވަރު
އެތުވެރިއަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުގެ ދެކަނބަލުންނާއި ރާއްޖޭގެ ވަޒީރުންނާއި ވަޒީރުންގެ

އަނބިއަނބިކަނބަލުންނަށެވެ.

13. ރާނީދެއްވި މެންދުރުގެ ފުރިއްކޮގެ ކަންތައްތައް ނިމުމާއެކު ބިރުބޭނިއާ އައްލެއްބޮލު ގަމަންދިއުމަންބަކާއި ފުރީއެވެ. ބިރުބޭނިއާއަން ގަމަންދުވެން، އަނާއްދުވަރު ދެންދުރުގެއްލާއިރުއްޔެވެ. ގަމަން މިކުރެއްވި ޖިޔާރަތް (ޕްރޮގްރާމްގެ މައިގަނޑު ކަންތައްތައް މިޔުޒިކާއި އަދިގަނޑު އަބަދުވެސްނުވޭ.) ޝޯވީ ދަތުރުކުރުގެ ކުރިއެރުވުމާ ވަރަށްތަގުޅުމެވެ. ގަމުގައި އިނގިރޭސި ކާނީ އުޅުއްވި ގަމުގައި ޤިބާ އިނގިރޭސިންނާ އުޅުގައިވެ. ގަމުގެ ދަތުރުކުރުގައި ކަންތައްތައް މާބޮޑުކުރުމެއް ނެތެވެ. ގަމުގައި ކަންތައްތައް ހިނގުމުންދިޔައީ ބޮޑުކުރުމާއިގައިވަސް ކަންތައްތައް ހިނގާނެކަމަށްވެ. އެގޮތުންކަމުން، އިނގިރޭސި ވަޅިގެސްވާހެރާގެ ޖޮސޭސަރުނާއި، އެގޮތަކަށްމެދުގެން ދުވަހަޅުރުވަރެއް ކުރާ މަސައްކަތްތަކުގައި ބިޔަނަކަށް ދަދު ޖަރުކަތް ބައިލައިފިޔާ ގޮތުގައިވެ. ދަލުގައި މަސައްކަތްކުރާ ދިވެހިންނާއި، ސިލްކޭނުބޭނުމާ، ބާކިސްތާނުރާނުންގެ އިސްފޭނުންނާ، ކާނީ ބައްދަލުކުރުމުގަވެ. އަދި އައްލެއްބޮލު އަބަލެވިދިޔަވެ ބައްދަލުކުރުމުގަވެ. ކަންތައްތައް އެކާނުކޮށް ދިރުމަށްބަކާއި އަބަލެވިދިޔަ ޖަނަދު ގުރުމު ބާއްވަންޖެހެވެ. (މިކާރު ކަންތައްތައް ހިނގުމުގަޔިވަސް އެޔަކަށްނުވެ.) މިއަންމެނާ ކާނީ ބައްދަލުވެވަޖެހިގަޔ މިމަރުކަޒުގެ ކޮމާންޖަރު ކާނީގެ ޝަރުގެގައި ބާއްވާ މެންދުރުގެ ފުރިއްކޮސްގެ ދެނެވެ.

14. މިކަރު ޖިޔާރަތުގަކަމަ އިސްބޭނުން ކޮމާންޖަރު ދިރުބޭ ކަބަރު އެކޮ. އެލޮށް ޝުހުރަލިގާއި އާނގެތުމާއި ފުރުން ކުރިއްވަރެއް ދިއުމަ މަސައްކަތްގެ ފުރިހަމަކަމާއި ރަނގަޅުކަމުގެ ވާހަކަތައް އިސްރަން ދަޅުކަތަން ނަހީމެވެ. އިސްބޭނުން ކޮމާންޖަރުއި އާނގެ ވިއްސަކަން އެމްސަރުނާއި އަދިގަނޑުގެ މުއައްސަސާތަކުގެ ކިޔުމެއް މިއަނބީތެވެ، ކާނީގެ ބިރުބޭނިއާގައި ދުއްވާ ކޮގަނޑު ފުރިއްކޮސްގަޔި ބައިވެރިވަސް ކުރުއްވިއެވެ. އެއަށްފަހު، ޝޯވީ ޖޮބް ޓޫޝޯވާސްއަކަށް ދިއުމަށްބަކާއި ފުރީއެވެ.

15. އަދިގަނޑު ޖޯބުފުރިއްކަރުނަ ހުރިހައިގޮތަކުން ބަލާއިރުވަސް، ދިރުމަށްދާއިރު ކާނީ މިކުރެއްވި ޝޯވީ ދަތުރުކުރުގައި، ކަމިއާ ދަތުރުކުރުގަޔަށްތަކުގެއެވެ. ދަތުރުކުރުގެ ނަތީޖާ ކަމިއާބަތަކަން އަންގައިދީއިރު އެޖަހަން އެކަން ދުރުވެރިވެސްބަބަތަކާއެކުވެސް އެބަހުއްޓެވެ. އެންމެބޮޑު ސަބަބަކީ ދިވެހިންނެވެ. ހަމަޖެހޭން މިނިސްޓަރު އެޖެ އެކަސްބާރެނިލު އެފެޔަރސްއާއި އެމަނިކުފާނުގެ

ދުރައްޖަ ފުންނަވެ. މީގެތެރެއިން ބައެއްބޭފުޅުން އަތޮޅުތަކުގެ ތެރޭގައި އިދާރާތަކަށް ވަސީލަތްތަކުގެ ކުރެއްވިއެވެ. (މިރަސްމިއްޔާތުގެ ދުރުދުރުވާނު (48 ގަޑިއިރު) ޕުރޮޓޮކޯލް އޮފިސަރު އެމަސައްކަތުގައި އުޅުއްވި އެއްގޮތަކަށްވެސް އަވަހަށް ނުދެވޭތީއެވެ.) މިހިރަހައިކަމަކުން އެނގޭނީ ޖިސްމާނީގޮތުން އަބަދުވެސް ހުންނަހެން ކުރިމަތިވާ ބޮޑުކަމަކާ ކުރިމަތިލާން ތައްޔާރުވެފައިވާ ކަމެވެ. އެހެން ކަންކަމުގައި ހިނގައްޖެނަމަ، އެދިވަޅު ހުރިހާ ކަމެއް ކުރިއަށް ގެންދިޔަ ގޮތުން އެނގެއެވެ. ނޫސްވެރިން ކޮންޓްރޯލްކުރުމުގެ ހުރަސް ދިވެހިންގައި ހުރެއެވެ. ނޫސްވެރިންނާބެހޭ ކަންތައްތައް އެހެނީ އޮފީސްތެރެއިން އަޅުގަނޑުގެ އިންފޮމޭޝަން އޮފިސަރު ޖީ.އީ. މުއައްރީގެ ކޮމްޕްޓްރޯލަރާއި ހަވާލުކުރެވުނީ ނޫސްވެރިންގެ ދިނަބަދަލު ހަމަކުރިގޮތުގައި މިޝަން ޖަމާލުގެ އަދި ޖަމާލުގެ އަރިއަރި ކަންތައްތައް ބެލުމުގެ މަސައްކަތުގައި އެއްވެސް ހުރަހެއް ކުރިމަތިލެއް ނުވާނެއެވެ. މިއަށްބަސާއި ގޭގޮތުން އެއްބަސް ދަންނަވާނަމަ، ކޮންސަރވޭ ވިރާޒާ މެ. ޓީ.އެސް ބަބެޖެރަސްގެ އަޅުގަނޑު ހިތުގައިވާ ރަނގަޅު ދިރިއުޅުމެއް ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ޝުކުރުއަދާކުރައްވަންޖެހެއެވެ.

16· 1964 ވަނައަހަރުން ފެށިގެން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުންނަވާ އިނގިރޭސި ސަފީރު، ދިވެހިންނާބެހޭގޮތުން ވިދާޅުވެދެއްވީ އަންނަނިވިގޮތަށެވެ.

"ވަރަށްސިއްރުވެރި ވަރަށްޝައްކުކުރާ ހެއްވާ ވާހަކައަކަށް އިޖާބަދޭން
ނޭނގޭ އެމީހުންނާބެހޭ ކަމެއްގައި އެހެންމީހުން ހިނިއަންނަން
ބޭނުންވާ ބަހެކެވެ."

މުޅިން އެހެންނޫނަސް، މިއަދުވެސް މިސްޓަރ ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އެބައިމީހުންގެ ފުރުޞަތު ފެންނެއެވެ. އެކަމަކު އެބައިމީހުންގެ ރައްޔިތުންގެ ބަދަލުކަން މިސްޓަރކަމަކާއި ނުފެނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އާންމު ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު އެކަނި ހިތާމަވާ، އާންމު ރައްޔިތުންނާ އެންމެ ގާތުން ގުޅުން ބަދަހިކޮށް، އެއްވެސް ރަށްބާރުވެރިކަމެއް ނެތުމާއި ކުރިމަތިވާ ފުރުޞަތު ނުފެނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަނޑުގެ ވިސްނުމުގައި ދިވެހިން ރަށްތަކުގެ ސަބަބުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އާންމުކޮށް ރަށްޓެހިކުރުމަކީ ރައްޔިތުން ފޯރުކުރާ ޚިދުމަތާ ގުޅިގެން ބޮޑުތަރައްޤީ އެކަށީގެން އެކުގައި ތަރައްޤީ ދިވެހިން ހިފައިގެން އެހެން ރަށްތަކަށް ފެތުރުމަށް ކަމެއްކުރެވޭނެއެވެ.

އެއީ، ދެކޮޅުވެރި ހިޔާލުތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ. ޔަޤީނުންވެސް (ދިވެހީންގެ ޖެންޑަރުގައި) މިދަތުރުކުރަން ހާދަކަރިޔައް ދިރިހުރިހާކަމުގެ ސަބަބުން، އަޅުގަނޑުމެންނަށްވެސް، އަދި ދިވެހީންނަށްވެސް އެ ވިސްނަވައިދެއްވީ ދެޤައުމުގެ އެކުވެރިކަމާއި ރަނގަޅު ގުޅުމުގެ އުފެއްދުމުގެ އަދުންވުރުގައި އިންގާބުމިކަމާއެކު ދިރިހިރައިސް ހުންނަވިކަމެވެ.

17. ޝާހި ޒިޔާރަތުގެ ސަބަބުން އަޅުގަނޑުމެންނާއި ބިމުގެ މިންބަރުންނަށް ތިބުން މާއްދިރިފައިދާއާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވަޒީރުންނާއި، އެހެނިހެން ރަސްމީ ފަރާތްތަކާ ގުޅިގެން އަދުލުވެރިކަމާއި ދަރުބާރުގެ ޔަޤީންކުރެވުނު ހެޔޮގަބޫލުކުރުމާއެކު ހުރިހާ ދާއިރާއެއްގައި ތަރައްޤީކުރުމަށް ކަމާއި އަޅުގަނޑުމެންނާ ދުރުދުރުގައިވެސް ބައްދަލުކޮށްދެއްވި.

18. މިދިއުމުގެ ނަތީޖާއަކީ ކުރާނެ ވަރަށް ބޮޑު ރޭވުމެއް، ސިޔާސީ ގުޅުމެއް، ބޮޑު ނާއިބުގައި ވިއްބަވިސް އިނދިކޮޅު ސަރުކާރުން އިތުބާރުވެގެން. އަދި ބޭނުންކުރުމާ ހަމައަށް އިނދިކޮޅު ސަރުކާރުގެ އެއްބަސްވުންތަކާއި ގުޅުވައިހަރުނަމާ އެއަށް ސަމާލުކަމާ ކުޅެދެވޭ އިން ޗެކުކުރާ ރާއްޖެ އެއްބަސްވުމެއްގެ ސިޔާސީ ކުޅޭބައި ފަރާތުން ހުރިކަމެވެ.

އަޅުގަނޑު
ކިޔަމަންތެރި ޚާދިމް

ޑރ. އަލީ. މުޙިއްބުއްދީން

ދިވެހިން ވައްތާރުކުރި
ދިވެހިންގެ ދުވިން އަމިއްލައަރުޕޯޓް

އައްސަވާފައިވާނެއެވެ. ދިވެހިމިސާލުބަހުގައި ބުނެއުޅޭއެވެ. ދަނބަރަށްވުރެ ތަދުވެ ދިގުވި ވާހަކައެވެ. (ރާއްޖޭގެ އެންމެ ދެކުނުކޮޅުގައި އޮންނަ) އައްޑޫއަތޮޅުން (ރާއްޖޭގެ އެންމެ އުތުރުކޮޅުގައިވާ ހަރަކަ ގޮތަށްއޮންނަ) ކަލަޔަށް ވާހަކައެވެ. ދަތުރުގެ މާދިރިއަށް ދުރުނާ އުތުރު ވަކިސްވަންތާ ދުރުމިނަކީ، އުތުރުފިރައި، އުތުރަށް ދުރުނުކުރަން ބަދަލުވެގެން ދަތުރުކުރައި ދިޔަޔަސް، ހަފްތާއެއް ނުނިމޭއެވެ. އައްޑޫއަތޮޅުން ފުރިދަތުރުގައި ދުވާލި ކަލޭދިޔަހިނދު ހިނގާ ދުވަސްތަކެއްވޭ؟ އަޅުގަނޑުމެން ވެސް، ފޮނިން މިއުޅޭނީ، ހާހަހަރުދެމާނަކަން ނުނިމޭއެވެ؟ އަޅުގަނޑުމެން ދިވެހިންކާރި ބޯއްޔަރު ބަދަލުކުރުމުގެ ހަމިއްލާރުބަދު ޔިޔާކާރު ހުދުފަހުބަދު އަނގާދި، ވިދުވެސް ހާދަހިސާބަށް ދުރަށްދުކަރިއެވެ؟ އާދަމަކީ އެއީ، ދިރުންބޭނުންވީތޯއެވެ. އަދިފުދިފައިވާ ބައްތަމަކާ ވިދާޅުވިހަސް ހަމަކަރަދުވެވިއްޖެއެވެ.

އައްސަވާފައި އޮންނާނެކަމުގެ ނޫނެގެއެވެ. ގެތަލާ ކަރުދާހުން ކުރާ މިފަދަ "ދަތުރު" ތަކުގައި، ދަތުރުއާއި މާދުރަށްދުވާނަމަ، ހަމަކާއްތިއަކަށް ރަށުގެ މިސްރާބަށް ދަތުރުބަދަލުކުރާފަދަ ގޮތް އޮތެވެ. އެއީ، ފުރިހަމަކަމާ ނުލިބުނަސް، ދިރުމުބަހުން ހުރިހާކަމަކާއި ދިމާވި ބެލި! ހިތާމައި ނިންމާލިމާ އެހިސާބުން އެކަން އެނގުނީއެވެ. ކުރިން ދެއްކި ކަމާންބަކާ ހުރިހާވާހަކައަކީ ދައާފުއްދުވިއެވެ. އަދިން ކުރިއަށްދާންތިބިއެވެ. ބިމާ، މިހިސާބުން އަދުނެސްވެސް ބޭނުންކުރަނީ، މިގޮސް ތުދުވަނަރާކަރ އަރަކުކުރީގެ ދިޔުންތެރިން، އެޖެމާނަށް ދަތުރުކުރުމުން ބޭނުންކުރިއެވެ. އޮޅަމައެވެ. ވިހާ.........ވިހާ، ބިލި އިނގޭތޯއެވެ.

އެއީ، ހުރިހާދިވެހިން ހިތްތެރިކަމުން، އެއްހިތްވެ އެންމެބޭފުޅުން ގެރުބާނީއެވެ. އަތްޕުޅައިން ކަރި، އެންމެބޭފުޅު އަދި ބަރަވަސަށްކަމެވެ. ކާއްޖެއް، ބޭޖެއް، މާވެއް-ދަރަޑާއް ފުއްސަސްޖެއް - ހަޔަރާއް ނިމިއެވެ. މިދަންނަވަނީ ދިވެހިންގެ ދުވިސްއަމިއްލަ ހުވާލެއަރުޕޯޓްގެ ވާހަކައެވެ. ދިވެހިންގެ ހިއްމަތާ މިންނަތުން ހަދާނިންމައި 12 އޭޕްރީލް 1966 ވީ އަންގާރަދުވަހު، އާރުގެ، ދިވެހި ބޭރުވަޒީރު ابراهيم ناصر ވެސް އެބޭފުޅުގައި އިންނަވައިގެން ސިވިލްސަރވިސްގެ އަރައިގަތުމުގައިވެސް ތިރީހާދާރީ، ދިވެހިން ވައްތާރުކުރި ދިވެހިންގެދުވިން އަމިއްލަ އަރުޕޯޓްގެ ވާހަކައެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެއީ، ވާހަކައަކަށްވާކަހަލަ ފިޔަވައިވާހަކައެކެވެ.

1-186

މިއީ، 12 އޮގަސްޓް 1966 ވީ އަންގާރަދުވަހު ސިލޯނުގެ އެއަރޕޯޓުގައި ނަގާފައިވާ ފޮޓޯއެކެވެ. ދިވެހިބޮޑުވަޒީރު ابراهيم ناصر އާއި ޖާބިރު އެވަގެއި ގެންނަވަނި މާލެއަދުމަސް ބައްޓާރުވެ ފަހަރު
ޕާސަނަލްއަރާވަޖެއި ގަދުމަސަރުވެ. ދިވެހިން ޕާރާދުވަރު، ދިވެހިން ދޫކުރިމަތިލެ އެއަރޕޯޓު ހުވަދުރި، މިރަޒާގުދުގައި ވެދެއިގެން، ހުދުފާއެއަރޕޯޓުން ފުއްބާވެދެއިގަޒުމުނަށެވެ.

1-187

ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ابراهيم ناصر އާއި، ސިލޯނުގައި ހުންނަވާ ދިވެހި دولة ގެ ސަފީރު عبدالستار موسى ދީދީ
މިއީ، ހުޅުލޭއިން ކޮޅުނބަށް ވަޑައިގަތް ބޯޓުގައިނަގާފައިވާ ފޮޓޯއެކެވެ. 12 އޮކްޓޫބަރު 1966

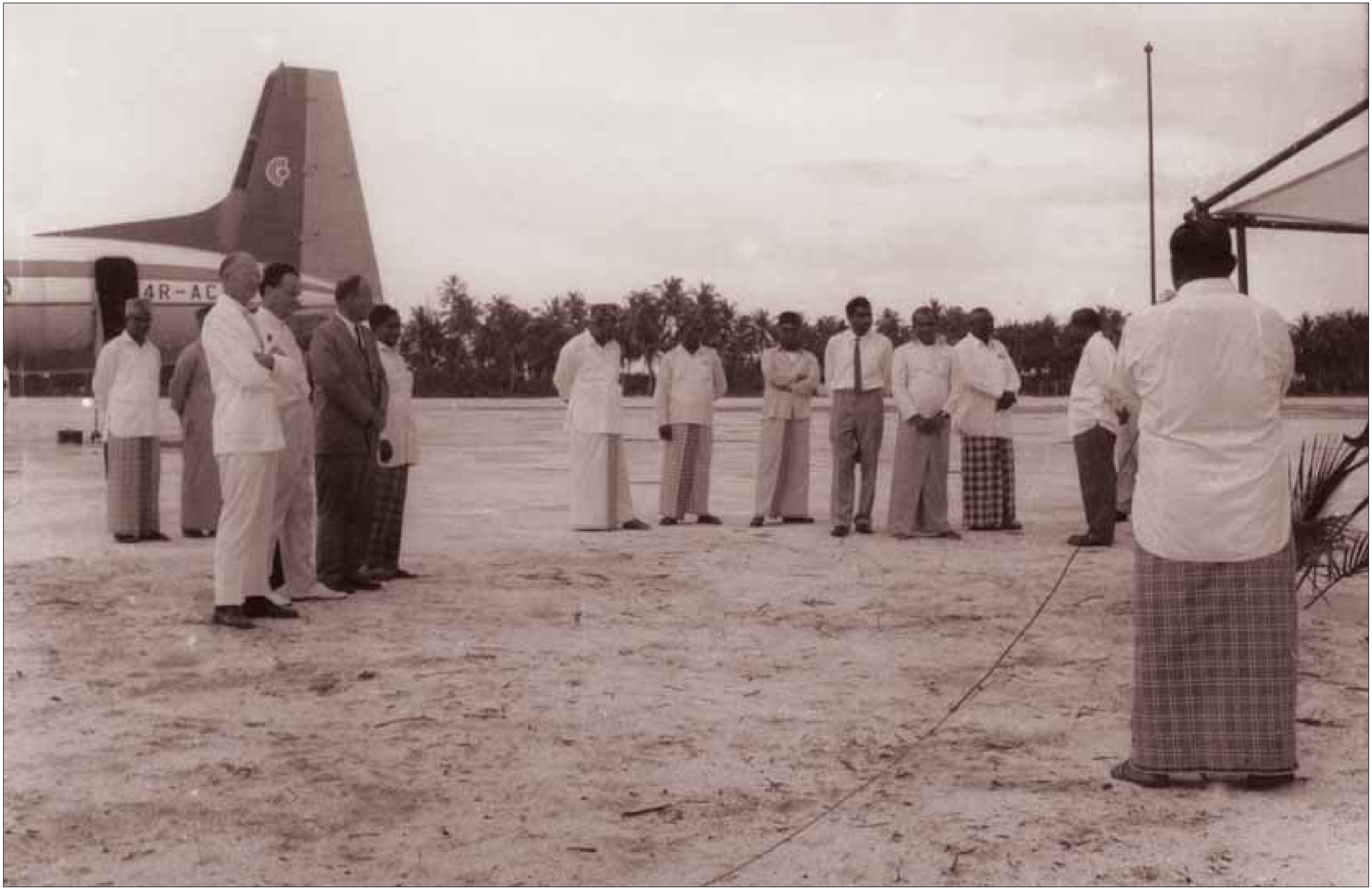

1-188

ދިވެހިން[illegible]، ދިވެހިންގެ [illegible] އެއަރޕޯޓް ހުޅުވި ދުވަސް - [illegible] [illegible] [illegible] احمد زکی [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ابراهيم ناصر [illegible] [illegible] [illegible] احمد حلمی - ابراهيم رشيد - عبدالستار موسی دیدی - محمد جمیل - حسن زریر - ابراهيم شهاب . ވާތްފަރާތުގައި
عبدالله خلیل - [illegible] 3 [illegible] ފަހަތުގައި عدنان حسین

ހުޅުވުމުގެ ރަސްމިއްޔާތު

ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެކިއެކިކަންހިނގިގޮތް ރިޔާސަތުގައި މިނޫނަށްވާހަކަތަކުން ހިސާބުގައި އެބަހުއްޓެވެ. އަސްލުރަސްގެފުށުކަލަމް ފުންނި އާދައި ބާރުބަލަހައްޓާވާދޫ ހިޔާލުތަކުގައިވާ ރަހައެއް ގެނެސް ދީނުގެ. އިސްލާމީވެރިކަން ބަލައިގެން (މިސާލަކަށް ހޯދިނަން ޖަމާޢަތުގެން) އަމިއްލައަށް ޤާނޫނީރަސްމީކަމުގެ ބަދަލުގައެވެ. އަނބުރާ އަލުންވެ. އިބްރާހީމް ޢާއްމުވެ. އެއްވެސް އެކިއެކިބަރާބަރުވެއެވެ. ވިދާޅުވުމާއިގެން ކުރިއަށްވާޑައިގަންނަވާނެވެ.

ހުޅުލޭ އެއަރޕޯޓުގެ ފުރަތަމަ ފްލައިޓް

ވަޒީރުލްއަޢުޒަމް އެއަރޕޯޓު ހުޅުއްވައިދެއްވުން

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވަޒީރުލްއަޢުޒަމް ސާހިބުއްދައުލަތުލްޢާލީ އިބްރާހީމް ނާޞިރު ރަންނަބަނޑޭރި ކިލެގެފާނު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފުރަތަމަ ސިވިލް އެއަރޕޯޓް 12 އޭޕްރީލް 1966 މ. އަންގާރަދުވަހު ހުޅުއްވައި ދެއްވައިފިއެވެ.

ސިއްރީ ފުރަތަމައަކަށްޓަކައި، ދުވަހުއްގާދުވަހު ސިލޯނުގައި ހުންނަވުމަކަށްފަހު، ރަންނަބަނޑޭރި ކިލެގެފާނު މާލެއަށްވަޑައިގަތީ މިއަދު ހުޅުލޭ އެއަރޕޯޓަށް ފުރަތަމަ ޓިކިޓް މަތިންދާބޯޓުންނެވެ. އެއީ އެއަރސިލޯނުގެ މަތިންދާބޯޓެވެ.

އޭޕްރީލް 11 ދުވަހާއި އެދުވަހުގެރޭ އަދި 12 ދުވަހު ވަރަށްގިނަ އަދަދެއްގެ މީހުން ހުޅުލެއަށް އެއްވެފައިވިއެވެ. މާލޭގެ ދިޔައުމުގެ މާލޭއާއި މާލެއާއިއްޔާގެ ރަށްރަށުން ދިޔަ އުޅަނދުތަކެވެ. މާލެއާއި ހުޅުލެއާ ދެމެދު އިސްޕީޑްބޯޓު، ޖަހާޒު، ދޯނިފަހަރު، އަދި ފަޅުތަކުން ދަތުރުކުރި ދޯނިފަހަރުތައް ކަސްރަތުކޮށް މާލެއިން މީހުން ގެނައުމަށް އަދި ދިޔުމަށް ހިދުމަތްކުރިއެވެ. އަމުދަނީ އަތުވެއްޖެ ފިހާރަވެރިންނަށް މިނިވަން އަދަދަކަށް ގާނޫނު ހަދާ، ޓެކްސީޑުޅަ ވިޔަފާރިތަކުގައި މަސައްކަތްކުރާ ފަރާތްތަކެވެ. މާލޭގައި ވެރިކަން ހިނގާ ނަފްސާނީ ވިޔަފާރިތަކުގެ މީހުން ހުޅުލެއަށް މީހުން ފޮނުވުމުގެ ސަލާމަތީ އޮފީސް ދުވަހުގެ ޚިދުމަތްދިނުމަށެވެ.

ފިރިހެނުން 2367

އަންހެނުން 1205

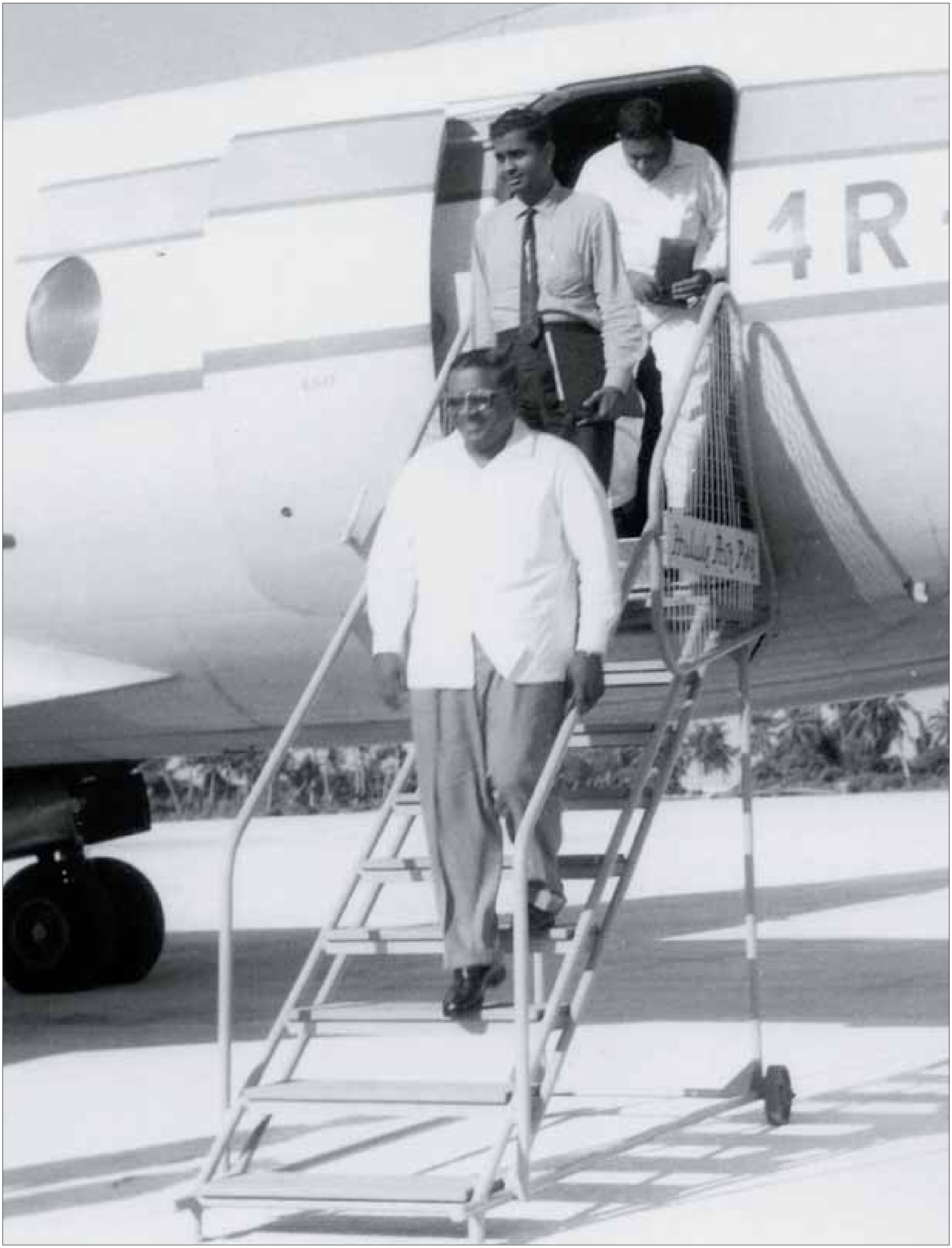

1-189

وزیرالاعظم ابراهیم ناصر އުޅަނދުބަން ފައިބާވަޑައިގަންނަވަނީ

ކުދިން $\frac{1296}{4868}$

ކޮންމެމީހަކުވަނީ އުފަލުން ފުރިހަމައެވެ. އެބައިމީހުން ކުރިމަސައްކަތުގެ މަތިވެރި ކާމިޔާބީއަށްޓަކައެވެ.

ވެންދުރުން އަނބުރާ 2 ޖެހިއިރު ރަސްވާގެ އެކިފަރާތްފަރާތުން ކުރިބުރުމަށްޓަކައި، މިހުރިތަކު އޮއިވަރުތަކަކީ ހެދިފައެވެ. ނަމަވެސް، ބޮޑު އަހަރުގެކުރިން ވަރަށްބޮޑުކޮށް ވާރޭވެހުމުގެ ސަބަބުން އުތުރުފަރާތު މިހުސްތަކު އެކިގެގެއަށް ހޮޅިބަޔަކު ހިނގައްޖެއެވެ. ރަސްގޭގައި ވާރޭ ނުހުއްޓިގެން އަނބުރާލާފައި އަހަރު މިހުސްތަކުން އެއަރުވާލުމުގެ ބޮޑުން ރަސްދަރަފުޅާ ތަންގެ ކައިރިއަށް ޖަމާވެއްޖެއެވެ. ތަނުގެ އަހަރުން ބޮޑުތަކުރުވެ ރާއްޖޭގެ ސިކަފުއިންނުވެއެވެ.

3.42 (ސ.ޔ) ގައި ހެދުނުގެ އިރުމަތީފަރާތު އުދަރެހުން ވަރަށްވަރުގަދަކަމުގެ ބޮޑު ދައްކާލައިދިނެވެ. ވަރަށްގަދަ އިރުކަޅުވެއްޖެގޮތަށް އަދިސް ހެދުނުގެ މަތިން ބޮޑުއަޖޭހުގާހަކައި އަދިސް ރަސްގެފާނުގެ އޮފީސްކުރުން ވަރަށްގޮތުގެ ބޮޑުޖެއްސުމާ 3.45 ގައެވެ. ބޮޑު ފުރަތަމަ ޖެއްސުމާއިއާ އެއްފަހަރާ މިހުސްތަކުންގެ ހިލޭގައި ފުރި އޮތެގެއް ސިފައިންތަކުގެ ތަފާތު އަދިސްކަނޑާލާ ބަދަލުކޮށްލުން ހިނގައްޖެއެވެ.

ބޮޑު މަޖުރުކުރުމާއި އެކަށީގެން ބޮޑުޖެހިދާ ސިފައިންގެ ނުރުސްތަކުގެ 3 މިހުންނެވެ. ދުނި ފައިބާވެއިގަމީ ވަޒީރުންއަޅުގަނޑު ސާހިބުއްދަރުގާ ސުލްޠާނުވެރިޔާ އިބްރާހިމް ނާސިރު ރަސްރަސްކަލެއްނޭ ހިލޭގެ ފާނުނެވެ. މަޖިލީހުގެ ވަރުގަދަ އަދިރިގަޅުގެ ބަޔަކުނިޔަވެރިގެންނެވެ. އެއަރީބަދުން ވަޒީރުންއަޅުގަނޑު މަޖިލީހާ ދަރަނިވެ ވަޒީރުންގެ ސާހިބު އަދި ވަޒީރުއްދަރިވިޔާ ސާހިބުއްސަލާމާއި އަރިހަށްވަރު ރަސްމީދަރުމާ، ވަޒީރުންގެ މަޖިލީހުގެ ފުރަތަމަރަސްމީއަކީ، ދަރުވަރުގެ ކުރިއަށްދިޔައީ ބޮޑުވެރިންނެވެ. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުންނަވާ އެމުރަވާގެ އެމްބަސީޖެހި ފިސްބަސި ޖި. ފިހާރުންތައި، ޗީނާއިބަޖެ ރަސްކުރުމުގެ ފަރާތުން މާލެއަހި ސަރުކާރުގެ ވަޒީރަކީ ހުރިހާ ސިފައިންގެ ރަސްމީ ހުރިހާކަމެއް ޖަވާބުދާރީވާ ރަސްރަނާ ވަޒީރުގެ ބިރު

ފިލާބަތިގެ ބަރަތެވެ.

ވަޒީރުންއަޅުގަނޑުގެ އަރިހުން އެމުރުފުޅު ހުށަހަޅައި ދައްކަވަން ދިފާއީއްމަތުގެ ސަރުގައި

[illegible]

1-190

1-191

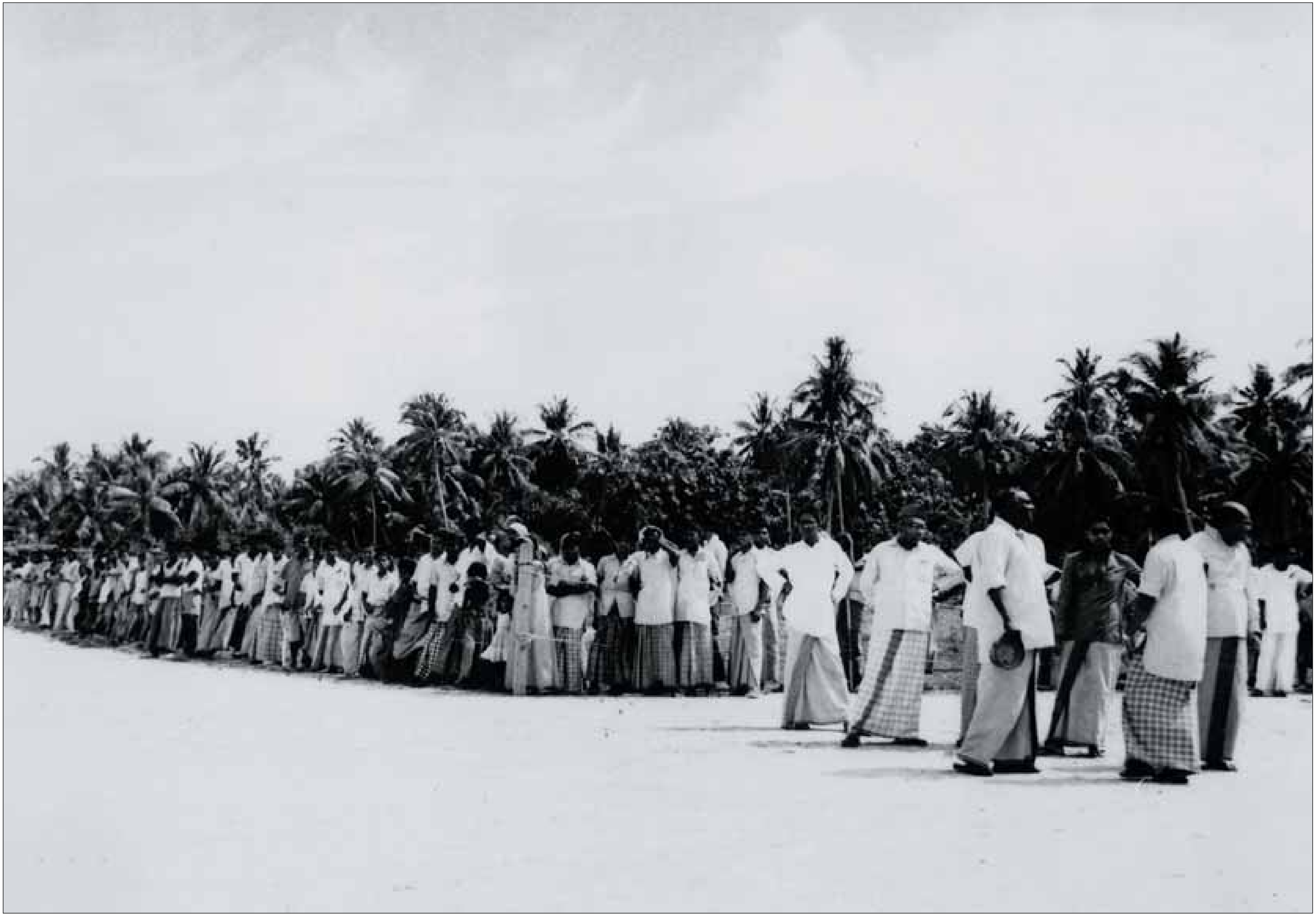

1-192

މިނިސްޓަރުންނާއި، ބަލަން އެއްވެތިބި ރައްޔިތުން

އެދިވަޑައިގަތީ ބަންޑާރަ ނާއިބު ސާހިބުއްސަޢާދާ އަލްއުސްތާޛު އިބްރާހީމް ޝިހާބެވެ.

ވަޒީރުލްއަޢުޒަމް ރާއްޖޭގެ ޚަރަދުގައި ސިވިލް އެއަރޕޯޓް ހުޅުއްވައިދެއްވީ އެތާނގެ ހުވަސްގު ފުރާމަލޭގައި ހަދާފައިވާ ބަނދަރުގައިވާ ފުއްސާރިއާ ހުރިގޮތުގެ ބިހަންފަރާއި ކަނޑައަޅާފައިވުމުންނެވެ. އާދަރިކުރު، ސާހިބުއްސަޢާދާ އަލްފާޟިލް އަޙުމަދު ޒަކީ ވަކާލާތުގެ ދެއްކެވިއެވެ. އެމެރިކާ ޙުކޫމަތުގެ ވަކާލާތުގައި މި އެމެރިކާ ސަރުކާރުގެ އެހީތެރިކަމާއި، އަދި ވަކިން ހުކުމްތަކާއި ސިވިލް ސަރަޙައްދު ސިފަކުރުމާއި ވަޒީރުލްއަޢުޒަމް ޝާކިރުވެރިވާ ވާހަކަ ދެއްކެވިއެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގައި މަޝްހޫރުވެގެން ވޮޝިންގްޓަން ވަޒީރަކު ގުޅުއްވައިގެން ދިރުމަށް އެމެރިކާ ހުކުމުގެ މުހިއްމު މަސައްކަތް، ދިވެހިން ފުރައްސާރާ، ދިރިއުޅުމުގެ މުއައްސަސާތައް އާރާސްތުކޮށް ދީ ދޭއްލަވައިގެން ހިންގުމަށް ދެއްކެވި ދިމާވެފައިވާ ޚިދުމަތްތަކާއި އާސާރަށް ވަކިވަކިން ދެއްވިއެވެ. އެމްބެސެޑަރާއި ރައްޔިތުންނާއި ދެމެދު ގުޅުމުގެ ހޯދަވަޑައިގަތީ ވާހަކަ ކުރިއެރުމަށެވެ. އަދި މިގޮތުގެ ޖަވާބުގައި، އިސްތިހާރަކުރެވިފައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރަހައްދުތަކުގެ އުފެއްދުމާއި ޚަރަދުވެސް އަދާކުރެވެ.

އެމެރިކާގެ އެމްބެސެޑަރުން ވަޒީރުލްއަޢުޒަމް ސިލޯނުގެ ޙުކޫމަތުން ބައްދަލުވެވަޑައިގަތެވެ.

މިބައްދަލުގައި ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްގެ ޢިލްމީ ރުހުމަށް ރައްޔިތުންގެ ދިވެހިރާއްޖެއާއި އެމެރިކާގެ ސާހިބުއްސަޢާދާ އަލްއުސްތާޛު މޫސާ ފަތުޙީ ވަޑައިގަތެވެ. އަލްއުސްތާޛު ކަސްދު ހުކުމަތު އިސްލާމީ މަސައްކަތް، އަލްއުސްތާޛު ޙުސައިން ސަލާހުއްދީން، އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސް ރައްޔިތު ދިވެހި ބާބާ، އަލްއުސްތާޛު އަޙްމަދު ވަޒީރުވެސް ދެއްކެވިއެވެ. އަދި ނުރުސްވެރިންގެ 3 މިހާރު، އެމް.އެން.ޖީ.ސީ ސިލޯނުގެ ޑޮކްޓަރުން މުސްތަޤްބަލު ގެނެސްދީފައިވާ ޚިދުމަތްތައް ދެއްވިއެވެ.

އެމެރިކާ އެމްބެސެޑަރު ފުރާވަޑައިގަތުން

12 އެޕްރީލް 1966 ގައި ހުޅުލޭ އެއަރޕޯޓަށް ފުރަތަމަ ވިޔާނުން ގެނެސްދިން ދަތުރު މައިދީ ހަވީރު 5•40 ގައި ސިލޯނަށް ދިޔުމަށް ފުރައިފިއެވެ. މިބައްދަލު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ރައްޔިތުންނާ އެމެރިކާގެ އެމްބެސެޑަރާއި، އެއްގޮތްވެވޭ ގުޅުންތަކުގެ ސަބަބުން އެކުވެރި ސިލޯނަށް ވަޑައިގަތުމެވެ.

ބޭރުގެ ފަތުރުވެރިންގެ މަސައްކަތްތަކާއި މަރުކަޒުތައް މަޖިލީހުގެ ސަރުކާރު މިސްރުގެ ހިތްހެޔޮ، މަރުކަޒު އަލްމިސްރުގެ ސަރުކާރު ދިޔަ އަހުލުވެރިޔާ، އެދި މަރުކަޒުގެ ވަރަށް ބޮޑަށް ބުނެލެވޭ

ހިމެނެއެވެ. އަދި ޑޮކްޓަރ ވިޖެރަތްނާގަމްއާއި، އޭނާގެ އަންހެނުންނާއި ދަރިކުދިން ދިހައެވެ.

ޖެހިގެން އައި ދުވަސް

ދެމަހެއްހާދުވަހު ސިލޯނުގައި ހުންނެވުމަށްފަހު، މާލެވަޑައިގަތް ދުވަސްނޫން އޭނާއި ޖެހިގެން އައި އަނެއްދުވަހެވެ. 13 އޭޕްރީލް 1966 ވީ ބުދަދުވަހެވެ. އެދުވަހުގެ ވަރަށްގިނަ ވަގުތު ބޮޑުވަޒީރު ابراهيم ناصر ހޭދަކުރެއްވީ ހުޅުލޭގައެވެ. އެތަނަކަށްވެސް އެކިއެކި ކަންތައްތައް ހިނގާފައިވާގޮތް ވިދާޅުވެދެއްވާ ހިންގަވާނެވެ.

ހުޅުލޭ އެއަރޕޯޓް ބޮޑުކޮށް، ހަރާސްޓޫބަރުމަން ކަނޑައެޅުއްވުން

13 އޭޕްރީލް 1966 ގެ. ބުދަދުވަހު ހަވީރު ވަޒީރުއަޢުޡަމްގެ ބ.ސ.ދ ސެކްރެޓަރިއޭޓުގެ އިބްރާހީމް ނާސިރު ހުންނަވަބަނދަރު ހިލޭގައޭގެ ހުޅުލޭ ވަޑައިގެން ވަޒީރުގެ އިސްވެރިން، ވަޒީރުއަޢުޡަމްގެ ނާއިބު ބ.ސ. އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް ރަޝީދީ، ސިޔާސީގައި، ހުންނަވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަފީރު ބ.ސ. އަލްފާޟިލް އިބްރާހިމް ޝަރަފުއްދީން މޫސާ ދީދީއާއި، ވަޒީރުއަޢުޡަމްގެ އޮފީހުގެ ޚާއްޞަ ވަކީލު އަލްފާޟިލް ޙަސަން އަލީ ދީދީ އަދިވެސް ހުރިކަމެވެ.

ވަޒީރުއަޢުޡަމް ހުޅުލޭގައި ކުރިއަށްދާ މަސައްކަތްތައް ބައްލަވައެވެ. އެއަންނަ ކަނޑައެޅުއްވީ 1966 ގެ. ވަނަހަރު ހަމަވުމުގެކުރިން ހުޅުލޭ ހަވާސްޓޫބަ ހަމަވާނުވާކަން ބޭއްވުމުގެ މަސައްކަތް ނިމުމެވެ. އެކަމަށް މިނިސްޓްރީ، އެހެނިހެން، ވަޒީރުއަޢުޡަމާއި، ޓެކްނިކަލް ޖަމާޢަތް ބަޑުންއާކަ ބަހައްޓަވާށެވެ. ހުޅުލޭގެ މަސައްކަތުގެ ވާދުވާތަކުގެ ހަވާސާ ކުރާ ހިންގަވާ އަކަށްކަމާ ހަމަޖެހުމާތަކާ މަސައްކަތް ވެސް ނިންމައިދީ، ހަމަސްޓޫބަ ހަމަކަތްކުރިއާ ފަހުން މަސައްކަތްކަމަށް ނުވާނެއެވެ.

ދަތުރުވެރިކަން

ހުޅުލޭގެ ހުރުމާހަމައެކީ ހިނގަމުންދިޔައީ ވަޒީރުއަޢުޡަމްގެ އެޕާޓްމަންޓް ނުރެކޯ ޅަ 2 ގެ ނަމުގައެވެ. ހުޅުލޭގެ ބަނދަރުގޮތުން ހުރިހާ ދުވަހެއްގައި ވަޒީރުއަޢުޡަމްގެ އެޕާޓުން،

ސަރުކާރުގެ އޮފީސްތަކަށް ޗާޕްކުރި ދެންނެވުމެއް ފޮނުއްވިއެވެ. އާދެއިވަނީ، ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްގެ އޮފީސް / ތުނިޖް 2، 12 އޭޕްރީލް 1966 މ. މިދުވަހުންފެށިގެން - ހުޅުލޭ އެއަރޕޯޓް އޮފީސް މިނަމަށް ބަދަލުކުރައްވައިދިނުމުގައި 16 އޭޕްރީލް 1966 މ. ހޮނިހިރުދުވަހު، ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްގެ އޮފީހުން ސަރުކާރުގެ އޮފީސްތަކަށް އަންގަވައިފި ކަމުގައެވެ.

މިއޮފީހަކީ، ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްގެ އޮފީހުގެ ބަދަލުގައިވާ އޮފީހެކެވެ. މިއޮފީސް ހިންގަވަމުން ގެންދަވަނީ، ސީދާ صاحب الدولة سموالامير ابراهيم ناصر ރަންނަބަނޑޭރި ކިލެގެފާނުގެ ވަޒީރު وزيرالاعظم ގެ އޮފީހުގެ خاص وكيل އަލްފާޟިލް ޙާޖީ علي މަނިކެވެ.

މިދެންނެވުމުން، ދިވެހިންގެ މިއެއަރޕޯޓަށް ދިވެހިސަރުކާރުންދުއްވި އަހައްމިއްޔަތުކަން [illegible] ހުއްޓިގެންދިއައެވެ.

ދިވެހިންގެ އެއަރޕޯޓަށް ދުވަނަބޯޓް ޖެހިލީ، 19 އޭޕްރީލް 1966 ވީ އަންގާރަދުވަހުއެވެ. އެއަރޕޯޓް ހުޅުވުމާ ރަސްމީ [illegible] ސިލޯނުގެ ވަޒީރުލްއަޢުޒަމް [illegible] ދިވެހިސަރުކާރުން ދަޢުވަތު ދެއްވައިގެން، ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އެއަރޕޯޓް ހުޅުވުމުގެ ސިލޯނު ސަރުކާރުން ހިބަން ދަމުލައި އެދި، އާދޭސަބަބަކަށް ނުވެ ނުދާނެއެވެ.

ސިލޯނުގެ މުލްސަރާގުޅި ވަޒީރު މާލެވަޑައިގެންނެވީ [illegible] ބައިނަލްއަޤްވާމީ ޖަލްސާތަކުގައި، ވީނދުގައި މިދަންނަވާ ފަޅުފުރާނަސްނުވެއެވެ.

ސިލޯނުގެ ވަޒީރުލްއަޢުޒަމް މާލެވަޑައިގަތުން

19 އޭޕްރީލް 1966 މ އަންގާރަދުވަހު ހެނދުނު 9.42 ގައި ހުޅުލޭ އެއަރޕޯޓަށް ޖެހިލީ ސިލޯނުގެ މަތިންދާބޯޓެއް ނެވެ. ސިލޯނުގެ ވަޒީރުލްއަޢުޒަމް ޑަޑްލީ ސޭނާނާޔަކަ މިއޯސްޓެއް އެ.އެމް. ޕީ. ހުކުރު ދިވެހިރާއްޖެއަށް ޒިޔާރަތް ކުރައްވައިފިއެވެ.

މިއީ ދިވެހިންގެ އަމިއްލަ ހުޅުލޭ އެއަރޕޯޓަށް ޖެހިލި ފުރަތަމަ ބޯޓެވެ. ސިލޯނުގެ ކާމިޔާބުކަމާއި ވަޒީރުލްއަޢުޒަމް އާއި ޕްރިންސިޕާލް ސެކްރެޓަރީ މިސްޓަރ އެމް.ޑީ.ސީ. ގުނަތިލަކަ، ޕްރައިވެޓް ސެކްރެޓަރީ މިސްޓަރ ކާރަލް ވިޖަޔަވަރުދަނަ ގެންގުޅުއްވިއެވެ. އަދި މިސްޓަރ އޭބީ ޖަޔަސޫރިޔާ

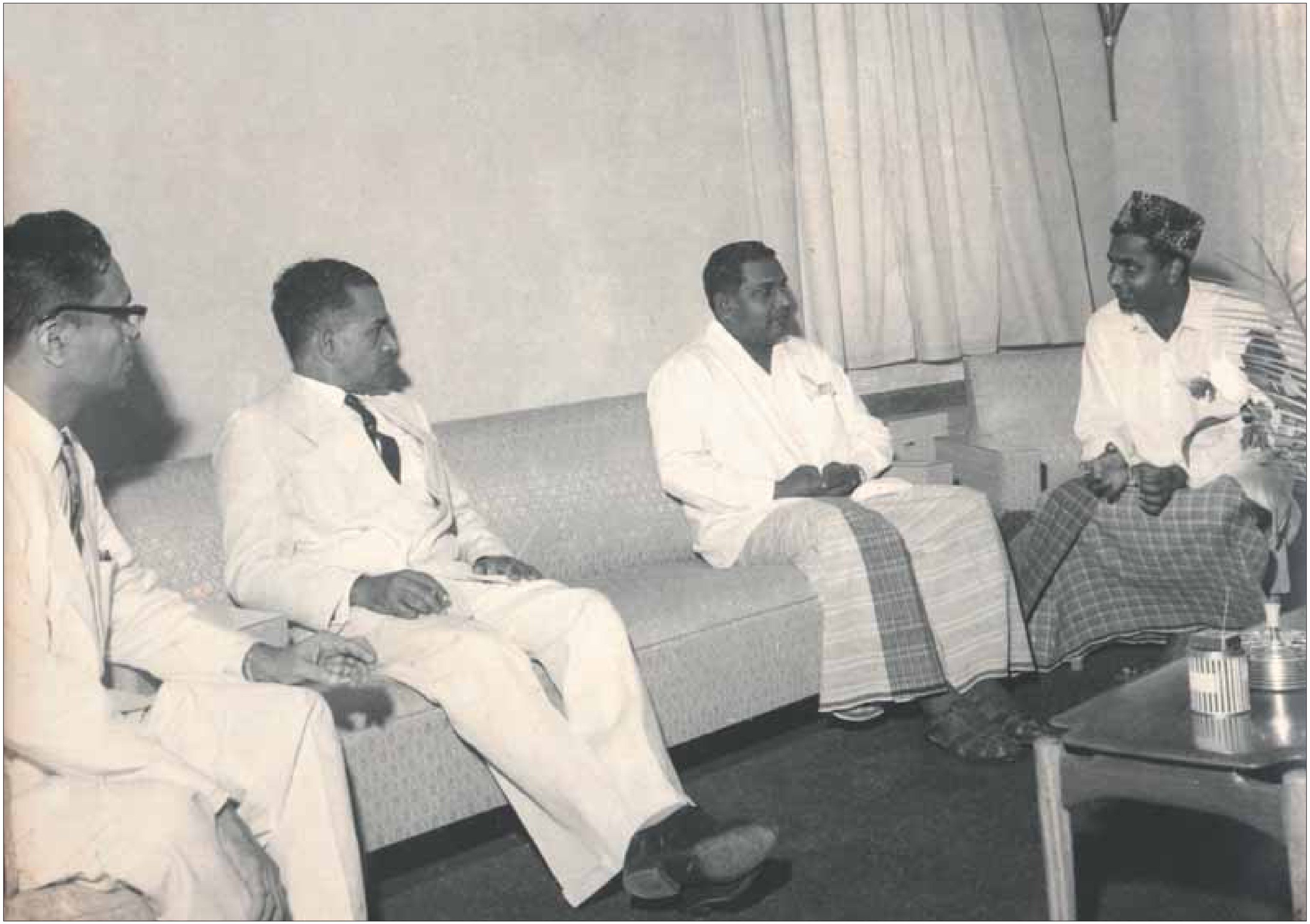

1-193

ބޮޑުމީހުންގެ ކަނާތުން: عبدالستار موسى ދީދީ - ابراهيم ناصر - ސިލޯނުގެ وزيرالمواصلات ޕީ. އެޗް. ބީ. [illegible]

[illegible]

އެންޑް ވޯރކްސްގެ ޑިވެލޮޕްމެންޓް ޑިރެކްޓަރ މިސްޓަރ ސީ. އެމް. ޒުހާރާކާއި، ޖީ. ޑަބްލިއު. ޑީ. ގެ ޑިޕިއުޓީ ޑިރެކްޓަރ މިސްޓަރ އެލް. ސީ. ވިލިއަމްސްއާއި، ޖީ. ޑަބްލިއު. ޑީ. ގެ ކޮލީގް ކަރިޕްކަބް މިސްޓަރ ޕީ. ކަނޑަވަލާއި، ސިވިލް އެވިއޭޝަން ޑިރެކްޓަރ މިސްޓަރ ގަބީރު. އެފް. ވީ. ޑިމެލްއާއި، އެއަރސިލޯނުގެ ޖެނެރަލް މެނޭޖަރ މިސްޓަރ ކޮލިންސްއާއި، އެއަރ ސިލޯނުގެ ޑިރެކްޓަރގެ އަންހެނުން މިސިޒް ޕީ. ފިޓްޒްޖެރަލްޑް ހަމަ މިބޭބޭފުޅުން އެއެވެ.

މިދަންނަވާ ބޭކަލުންގެ އިތުރުން ފޮޓޯގްރާފަރުންނާއި ރިޕޯޓަރުންވެސް އެވެ. ހުރެއެވެ. މިސްޓަރ ހުރައިން ދުވަފައިގެ ކުރެއްވިއެވެ.

ކޮމިޔުނިކޭޝަންސް ވަޒީރު އަލްއަރީބު ފަރޭއިގަތުން ބަޔަކުން ބޭނުންކުރުމުގެ ބޭކަލުން ކަމުގައި،

ވަޒީރުލްއަޢުޒަމް ގެ ނާއިބު ބީ.ސީ. އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް ރަޝީދާއި، ވަޒީރުލް މިޔަރުދާ ވަލްބެނިޔާ ބީ.ސީ. އައްސަޔިދު ހަސަން ޒަކީ ވެރިޔާ. ސިލޯނުގައި ހުންނަވާ ދިވެހިދައުލަތުގެ ސަފީރު ބީ.ސީ. އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް ޝިހާބު ދީދީއާއި، ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްގެ އޮފީހުގެ ހުށަ ވެރިޔާ އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް ހިލްމީ ދީދީ އެވެ.

ކޮމިޔުނިކޭޝަންސް ވަޒީރަށް މަރުޙަބާ ދެންނެވުމުގެ ގޮތުން އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް ހިލްމީ ދީދީ ވަރަށް ފުރިހަމަ ގޮތެއްގައި ޖަވާބު ދެއްވި މިސްޓަރ ހުރައިލާގެ ވަރަށް ފުރިހަމަ ގޮތެއްގައި އެވެ.

އާޑޮކްޓަރަކާއި ހައްޖާޖީން

ދިވެހިސަރުކާރުން އަހަރު ރާއްޖެއަށް ގެންނެވި ޑޮކްޓަރ ޕީ.ބީ. ޖަހަސޯކާރާއި، މިއަހަރު ދިވެހިރާއްޖެއިން ހައްޖަށް ދިޔަ ހައްޖާޖީން މިބޭކަލުން ދާދުރުވިއެވެ.

ރަދުންގެ ޕައިންޑުގުދެކެ ވަޑައިގަތުން

މިއަދު 10.30 ގައި ސިލޯނުގެ ވަޒީރުލް މުވާޞަލާތު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޕާލިމެންޓް މަގުރުދުންގެ ޕައިންޑުގެ ދުކެ ވަޑައިގަތުމުން ގަނޑުވަރަން ވަޑައިގަތެވެ. އާންމުގެ އަރިހުގައި ގޮސްދުވި އާންމުގެ ޕްރައިވެޓް ސެކްރެޓަރީ މިސްޓަރ އެމް. ބީ. ސީ. ގޮމެޒްއެވެ.

މިބައްދަލުވުމެއްގައި ޒާހިރުކުރެއްވި މުހިއްމު ޕޮއިންޓްތައް މިނިސްޓްރީގެ އިތުރުން ދުން ތިއްބެވި ބީ.ސީ. އަލްފާޟިލް އަހުމަދު ޒަކީއާއި، ރަދުންގެ ކޮތަރިބަޔަކު، އަލްއުސްތާޒު އަބްދުއްސަލާމް ހުސައިނާއި، މާބަނޑޭރި މަނިކުފާނު އައްސަޔިދު އިބްރާހީމް ހަލީމާއި، އަލްފާޟިލް

ޢަބްދުﷲ ޒަކީއެވެ.

ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްގެ ހައިސިއްޔަތުން ދަތުރުވަރައިގަމުން

ވަޒީރުލްމުވާސަލާތު އަލްއަމީރު ޙަސަން ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްގެ ހައިސިއްޔަތު ދުރުވަރައިގައި މިއަދު 11 ޖުލައި އަތިރިމާލޭގަނޑުފުށުގައެވެ. އަރިހުގައި ގެނދެވި އެއާޕޯޓް ވަޒީރާގެ ޕަރީދުންބޭ ސަލާމްދީފި މިސްބަރު ކުރުބަން ވިލާރަމުއެވެ.

ދަންފުޅުގެ ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްގެ ނާއިބު ބ.ސ. އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް ރަޝީދާއި، ސިލޯނުގައި ހުންނަވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެމްބެސެޑަރ ބ.ސ. އަލްފާޟިލް އަބްދުއްސައްތާރު މޫސާ ދީދީއާއި އަލްފާޟިލް ޢަބްދުﷲ ޒަކީއެވެ.

އަތިރިމާލޭގަނޑުއިން ނުކުމެވަޑައިގެންނެވުމަށް، މިސްބަރު ހުރުމަތް ދުން ވަޑައިގަތީ ބަރުމާބާރެއްވިފައެވެ. މިބާރުވީ ބާރުވެރިކަމުގައި ހުރިހާ ސަރުކާރުވެސް ބާރުވެރިއެވެ.

މެންދުރުގެ ކައިރިއްކާތު

މިއަދު މާލެވަޑައިގެންނެވި ސިލޯނުގެ ކޮމިޝަނަރސް ވަޒީރާއި ޓާނާގެ ޖެރިޖަހަރު "ބޮޑުހެވަން" ގައި މެންދުރު (12·30 ގައި) ކަރިއްކާކުރެއްވިއެވެ. މިކަރިއްކާކުރިގައި ރާއްޖޭގެ ބައެއް އިސްވެރިންތަކުން ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އެއީ:

1- ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްގެ ނާއިބު ބ.ސ. އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް ރަޝީދު

2- ބަންޑާރަނާއިބު ބ.ސ. އަލްއުސްތާޛު އިބްރާހީމް ޝިހާބު

3- ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަފީރު ބ.ސ. އަލްފާޟިލް އަބްދުއްސައްތާރު މޫސާ ދީދީ

4- ބ.ސ. އަލްފާޟިލް ޙާމިދު އިސްމާޢީލް

5- މަޖިލީހުގެ ރައީސްގެ ނާއިބު އަލްފާޟިލް ޢަބްދުﷲ ޒަކީ

6- ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްގެ އޮފީހުގެ ހެޑްކްލާކް އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް ހިލްމީ ދީދީ

7- ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްގެ އޮފީހުގެ ހެޑްކްލާކް އަލްފާޟިލް ކާޒި އަލިމަސްކާ

8- ގަވަރުމެންޓް ޕްރެސްސެކްރެޓަރީގެ ސްޓާފް ނަރުސް އަލްފާޟިލާ މުޙުސިނާ ޒަކީމް

9- ގަވަރުމެންޓް ޕްރެސްސެކްރެޓަރީގެ ސްޓާފް ނަރުސް އަލްފާޟިލާ ޢާއިޝަތު އިބްރާހީމް ދީދީ

ވަޒީރުލްއަޢުޒަމް ސިލޯނަށް ވަޑައިގަތުމަށް ފުރާވަޑައިގަތުން

19 އޭޕްރީލް 1966 އަންގާރަދުވަހު 3.25 ގައި ހުޅުލޭ އެއަރޕޯޓުން ފުރި އެއަރ ސިލޯނުގެ މަތިންދާބޯޓަކުން ވަޒީރުލްއަޢުޒަމް ސ.ދ. ސުމުއްވުލްއަމީރު އިބްރާހީމް ނާސިރު ރަންނަބަންޑޭރި ކިލެގެފާނު ސިލޯނަށް ވަޑައިގަތުމަށްޓަކައި ފުރާވަޑައިގެންނެވިއެވެ.

މިބޯޓަކީ މިއަދުހެނދުނު ސިލޯނުގެ ކޮމިއުނިކޭޝަންސް ވަޒީރާއި އޭނާގެ [illegible] މާލެވަޑައިގެންނެވި ބޯޓެވެ. މިބޯޓުގެން ދިވެހިރާއްޖެއަށް [illegible]، ހަމަ މިބޯޓުން އެނބުރި ސިލޯނަށް ވަޑައިގަތީއެވެ.

[illegible] [illegible] [illegible]، ވަރަށްގިނަބޭފުޅުން އެއަރޕޯޓަށް ވަޑައިގެން ތިއްބެވެ. އޭގެތެރޭގައި [illegible] މިނިސްޓަރުންނާ ބޭފުޅުން ހިމެނިގެންވިއެވެ.

ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްގެ ނާއިބު ޞ.ސ. އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް ރަޝީދު

ވަޒީރުލް[illegible] [illegible] ޞ.ސ. އައްސައްޔިދު ހަސަން ޒަރީރު

ބަންޑާރަ ނާއިބު ޞ.ސ. އަލްއުސްތާޛު އިބްރާހީމް ޝިހާބު

މަޙްކަމަތުއްޝަރުޢިއްޔާގެ ފަނޑިޔާރު ޞ.ސ. އަލްފާޟިލް އަޙްމަދު ޒަކީ

[illegible] އައްޝައިޚު މުޙައްމަދު ޖަމީލު ދީދީ

މަޙްކަމަތުއްޝަރުޢިއްޔާގެ ފަނޑިޔާރު ނާއިބު އަލްފާޟިލް އަބްދުލްޙަނާން ހަލީމު

ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްގެ [illegible] [illegible] އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް ހިލްމީ ދީދީ

މިބޭފުޅުންގެ އިތުރުން ވަރަށްގިނަ މީހުންނާއި ކުދިން ވަޒީރުލްއަޢުޒަމް ފުރާވަޑައިގަންނަވާ ތަން ދުށުމަށް [illegible] ތިއްބެވެ.

ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްގެ އަރިހުގައި ސިލޯނުގައި ހުންނަވާ ދިވެހި ދައުލަތުގެ [illegible] ޞ.ސ. އަލްފާޟިލް އަބްދުއްސައްތާރު މޫސާ ދީދީއާއި، [illegible] [illegible] އަލްފާޟިލް [illegible] އަޙްމަދު [illegible] [illegible] [illegible] ސިލޯނަށް ވަޑައިގަތެވެ.

އަމީނިއްޔާގެ [illegible]

މަދްރަސަތުލްއަމީނިއްޔާގެ 1965 މ. ވަނަ އަހަރުގެ 1 ވަނަ [illegible] [illegible] [illegible] ދީދީ (މ. [illegible]) ވެސް މިބޭފުޅުން ސިލޯނަށް ދިޔައެވެ.

ވަޒީރުލްމައާރިފު މިހާރު ހަމަޖައްސަވާފައިވަނީ، ކޮންމެއަހަރަކު އަމީނިއްޔާއިންނާއި، މަޖީދިއްޔާއިން 1 ވަނައަށް އަންނަ ކުއްޖަކު މަތިންދާބޯޓުން ސިލޯނަށްގޮސް ކުރު ކޯސްތަކެއްގައި ކުރުމަށްފަހު، އެނބުރި މަތިންދާބޯޓުން އައުމަށެވެ.

މިގޮތުން 1965 ގެ ވަނައަހަރުގެ އަމީނިއްޔާއިން 1 ވަނައަށް އައީ ބާރިބާއަލީ ފޫޒީމަތު ދީދީއެވެ. މަޖީދިއްޔާގެ ނަތީޖާ އައީ ފޫހިކުރާތީ އެ މަދްރަސާއިން ހޮވުނުއްޖަކު އައީ ނުހިނގައިއެވެ. (އާރުގެ ވަޒީރުލްމައާރިފުގެ އިޢުލާނުގެ ނަސީހަތެވެ.)

ދިވެހިއެއަރޕޯޓުގެ ފެށުން

ކުރިންވެސް ދަންނަވައިދިޔަފަދައިން، ދިވެހިން ބައްޓަރުކުރި ދިވެހިންގެ މުޅިންއަލުން އެއަރޕޯޓުގެ ވާހަކައަކީވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފިސާރިވާހަކައެކެވެ. ދިގުވާހަކައެކެވެ. ކިޔައިދީފަމައެވެ. ދައްކައިދީފަމައެވެ. އުޅުނުވެ، ޖެހިލުވުން، ނުޖެހިހުރުން، ވައްތަރު ވަރުވަރުގެ ފުރުސަތުން، ބައްދަލުވުން ބައްސާލާ ދުވަސްތަކުން، ހިނގުމުން، އަވަސްވެ އެންމެ ފަހުން އުނދަގޫ ތަކުލީފުތައް ދުވެދާ އަރަގަނޑު މި އިސްލާޙުކުރުމަށް، އިސްދަރަޖައިގެ މީހުންގެ ބޭރުގެ ވާހަކައެވެ. އާގެ ފަސްއޮތް ނަގަމުންނަށެވެ.

އިސްވެދިޔަ ތިރީސްއަހަރު އަހަރުގައި އެއަރޕޯޓުވާ ފަދައިން، އިނގިރޭސި ސަރުކާރު ގޮތު މަސައްކަތްކުރުމުން ދިޔައީ، ރާއްޖޭގެ އަމާޒު ނިޒާމުގެ ސަރުކާރުގެ ބަދަލުކުރުމުގެ. އެކަން އިނގިރޭސިން ހުރެގެން ހިފަނީ، އާގެ ރައްޔިތުގެ އަރާފާފަ ފިޔަވަޅު (ފާލާގައި) ނިޔާފަ އަލުން ފަތްފައެވެ. އެކަމާ އިއުތިރާޒުކުރެވި، އިނގިރޭސި ދައުލަތާ ދިވެހިދައުލަތާ ދެމެދު ކުރުވުން އެއްބަސްވުމެއް ހަދަން ބަހުގެ ނިމުނެވެ. އިނގިރޭސިން ބައްދަލުކުރި ދެނެގަތުމަށް ރަށްދަރަށް ރާއްޖޭގެ ހަރަކާތްތަކަށް ދިޔައީ ހިނގާ ދުވަހުންނެވެ. (ކުރިން ގޮސް ދުރުގެ ފަދައިން) ވީގޮތުގެ އަޅާގަތުމަށް ދިޔައީ ވަރުގެނެވެ.

ދައުލަތުގެ ދިވެހިން 29 ސެޕްޓެމްބަރު 1963 ވީ އާދީއްތަދުވަހު عبدالله عفيف ސިޔާސީ ދަރުބާރު ގެނދިޔައީ. މިކަން ގެނދިޔައީ، ”ބަސްއަހަރާގެން“ މަޖުމޫޢާގެ ކުޑަކަން ދިވެހިސަރުކާރުގެ އަތުޖެހުން ވަރަށްބާރުގަދަ ”ހަމީދުރަށްކަށެވެ.“ އިނގިރޭސި ދައުލަތާ ދިވެހިދައުލަތާ ދެމެދު ފެށިވާ އެއްބަސްވުމާ ޖެހިފި ކަމަށްވާ. ކުރީގެ ހަރަކާތްތަކުގައި ބަސްދާން ކަމުގެ ހިނގުމަކީ ވަރުގަދަ އެއްބަސްވުމެއް އޮތީ އިނގިރޭސިން، އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ ފާލާގައި ހިފަހައްޓާ ކަމަކަށެވެ. ދިވެހިބަސް ވަޒީރު، މައުމޫން

މިހުންނެވީ މިކަހަލަ ފުރުސަތުތަކަށް ބައްލަވަ ބައްލަވައެވެ. އެހެން ހުންނަވަނީކަމް މިއޮތްގޮތު އަޅުއްވީއެވެ. އޭގެ ދަހައްގާ ދުވަސް ފަހުން 28 އޮކްޓޫބަރ 1963 ވީ ހޯމަދުވަހުގެ އިރުއޮއްސިއިރު، އެއަރޕޯޓުގެ ބަންދުކަމަށް ވަނީ، ގެއްލުންދިނުމަށެވެ. (އަލިފުގެ ވާހަކަ ސަރުކާރަށް އެނގިވަޑައިގެންފައިވާ ދުވަސްވާގޮތް ފަހުންނެވެ.) ދަންނައިދީ، ކައިރިކައިރީގައި އެގެއްލުންތައް ބަލާށާރުވަމުންނެވެ. އެއަރޕޯޓުގެ ބަލާއްކަން ގެއްލުންދެމުންނެވެ. މިހިރާކަމުގައި ހިނގަމުންދިޔައީ، އިސްޕީރަރު ސަރުކާރު ޖޫރީގެ ކަރުމާވިގަތެވެ. ފަހުންފަހުން އެޕީޑީއަންސްޓެމެންޓް ޖޫރީ މާލެއަތޮޅު މަގުމަތިން އާންމު ދިމާކުރަނިއެވެ. ވަކައިގެން މިހުނީއެވެ އެއްކޮށްޑަވަނިއެވެ ވައްބަރުޖައްސަނިއެވެ ވައްވައްޖަހަނިއެވެ. ހިނގާ ފަހައިދަނިކޮށް ދުވަލުއަހަރު ބައިސަކަތްފައިސާ ވައްދައިފިއެވެ. އަދި އެވަކަރުމަކުން ނިކުމެފައިވާ ނުނުވެ. މަސް ފަހައްޓަވަމުކަން ނުގެއްލިފައި ބަހައިވަސްދާޓަކާބާޖިދާޖަނެހެ ގޮތަކުން އަޅައިގަތީ، މާލޭދޮނުހުޅުލެބަރޒޮކަރުކަގަނޑުގެ ކަރުގެ އާރާގޭގެ ދެމޮޅި ގައުކަމްފައްސާވީ ޖަހަނިއެވެ. އެއްޗެއް ފަހަރުގައި ދަކަށްޖެހޭ ފަޅީ އަޅައިގަތީ ސަރުކާރުގެ އިސްޕީރަސް ހުރި އެއަރޕޯޓު އާރާގޭ ކަރުމަށްޖެހިގައި، ދިވެހިން ނުކުތް ދޫޑައި ފިރާމެއް ސައްޓަވައި، ހުޅުލޭ މަސްދޫބަޔަށް ބިޔަކަރުމާކަމުން ދިވެހިރުގައް ބޭރަކަށް ގުޅޭ ގޮތަކަށް ހައްދަވަން ގޮސްދުވަހުގެ ގޮތް ދިވެހިކަމުން ކަރުގެއަށް ނިކުމެފައި ފާހަގަކުރެއްވި 27 އޭޕްރީލް 1964 ވީ ހޯމަދުވަހުގެ ނޫސްބަޔާނުގައި އިޢުލާންކޮށްފައި ކަރުއްވިއެވެ.

ހުވާ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން ހަރާމަކީ ގިނަ ދުވަސް ކަރުއްވި، އިޢުލާނުގައި، ތިރީމަތީން ގަސްދުކަރުމަށް ފައިބައިވަނީ، ކައްދޫ މަގުގެ އެތެރޭޓޮނިވާ، މިޝަލްކަމް ކަރުމަށްދޭނަން ވައިޖެހިވެފައި ފިޔަވާގޮތްތަކީ މަސަކަތްތަކުގެ ރުހުން، އެރުވުން ބޮޑުމިނުގެ، އަލުގުދަކުރުވީ، ހުރުމަތްތެރިކަމާ ކަޑައްސަނިއެވެ. މަގުކަން އޭގެއަޑުތަކުރުމަށް ކަމަކުން ކަމަށް ފިޔަވައި ހުރިހާކަމެއް މަސަކަތްތަކުގައި ރިޔާސަތު ކަރުއްވަ، ދޭދޭ ހައިވަކިތަކަށް ފައިސާ ޖަހައިގެން ފޯރާ (ކަރުގެ ދިރިއުޅުމާއެކު ބޭރުމުން ސިފައިގެ ނަރުހިތާ ބޭއްވުމާ އަދިބައިގެދަށުން އެކަމެއް ބޭއްވުމަށް ފެނުނެވެ. ނަރުހިތާ ކަރުގައިކަނޑިވާ ބޭއްވުމަށް މިދުނިޔޭ، އައިގެލާ ދިވަހޭގެ ދަށުގެ ބޭރުގެ ބޭރުކާރުން ކަރަނީއެވެ. ކަރުގައި ކަރުމަށްލިބުނު، ސާމިރީގެ އަރަޖުގެ ކަރުވެއްވެފާނެއެވެ. ވާގެ ހަރުދުބަގަތް ހުރިހާކަމެއް ނެރުދެވޭނެއެވެ. ގަނޑާޖެހި ޖަލްސާ ކަރުވޭނެއެވެ. ހިނދުކާ ޖެހޭނުހިނގާ ހުރުސަތަށް ހުރިހާކަމެއް ކަރުމަށް ދިވާ ބަޔަކުދެވޭނެއެވެ. ފަރާތްތަކެއް، ހެދީ ސަރުދާނާތެރިކަމުގައި، އެކާ ވަޖެހިގެން ހުރިހާވެއްޖޭނެއެވެ. ނިކަން މިސްރާވަޖެހިގެން ބައްލަވާލެވެ.

މިކަން އިޢުލާނު މިކުރެއްވީ 27 އޭޕްރީލްގައެވެ. 28 ވަނަދުވަހު 88 މީހުން، 29 ވަނަދުވަހު 80 މީހުން ޗަންދާކަމަށް އެރުވުނެވެ. ފުރަތަމަދުވަހު، 1563/08 ރ. ދެވަނަދުވަހު 3884/29 ރ.

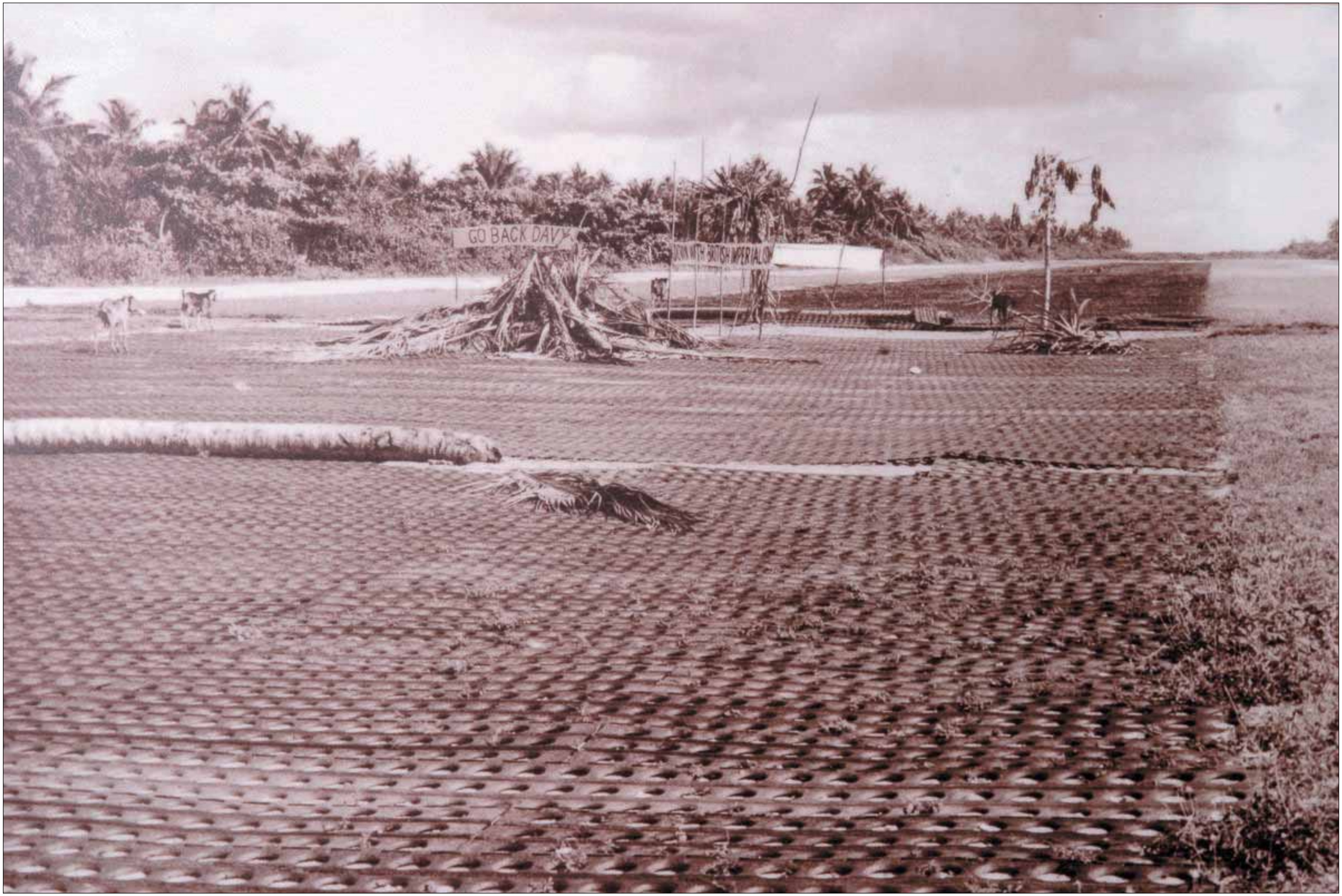
GO BACK DAVY
DOWN WITH BRITISH IMPERIALISM

1-194

އިނގިރޭސިންތައްޔާރުކުރި އެއަރޕޯޓުގެ ފިލާތައް ނައްޓައި، ގެއްލުންދީ، ރުއްގުލިޖައްސައި، ކުނިހަދާފައި

1-195

ދަގަނޑު ފިލާތައް ނައްޓަވަނީ

އެހީގެ ގޮތުގައި ތިބުނެވެ. އޭގެއެންމެ 4 ދުވަސްވަރުން، 1 މޭ 1964 ވީ ހުކުރުދުވަހު، އެއަރޕޯޓްހެދުމުގެ މަސައްކަތް ދިވެހިދައުލަތުން ފެއްޓެވިއެވެ. ފުރަތަމަކުރެވުނު މަސައްކަތަކީ، މަތިންދާބޯޓުތިރިކުރުމަށް އަޅާފައިވާ ދަގަނޑު ފިލާތައް ނެގުމެވެ. **މިއީ، ދިވެހިން ފަހުރުވެރިވާ، އަދިވާގެ، ދިވެހިން ތައްޔާރުކުރި، ދިވެހިންގެ މުޅިންއަމިއްލަ އެއަރޕޯޓުގެ ތާރީޚީ ފެށުމެވެ.**

ސަރުކާރުގެ މާލީހާލަތު

[illegible] އިނގިރޭސި ދައުލަތާ، [illegible]

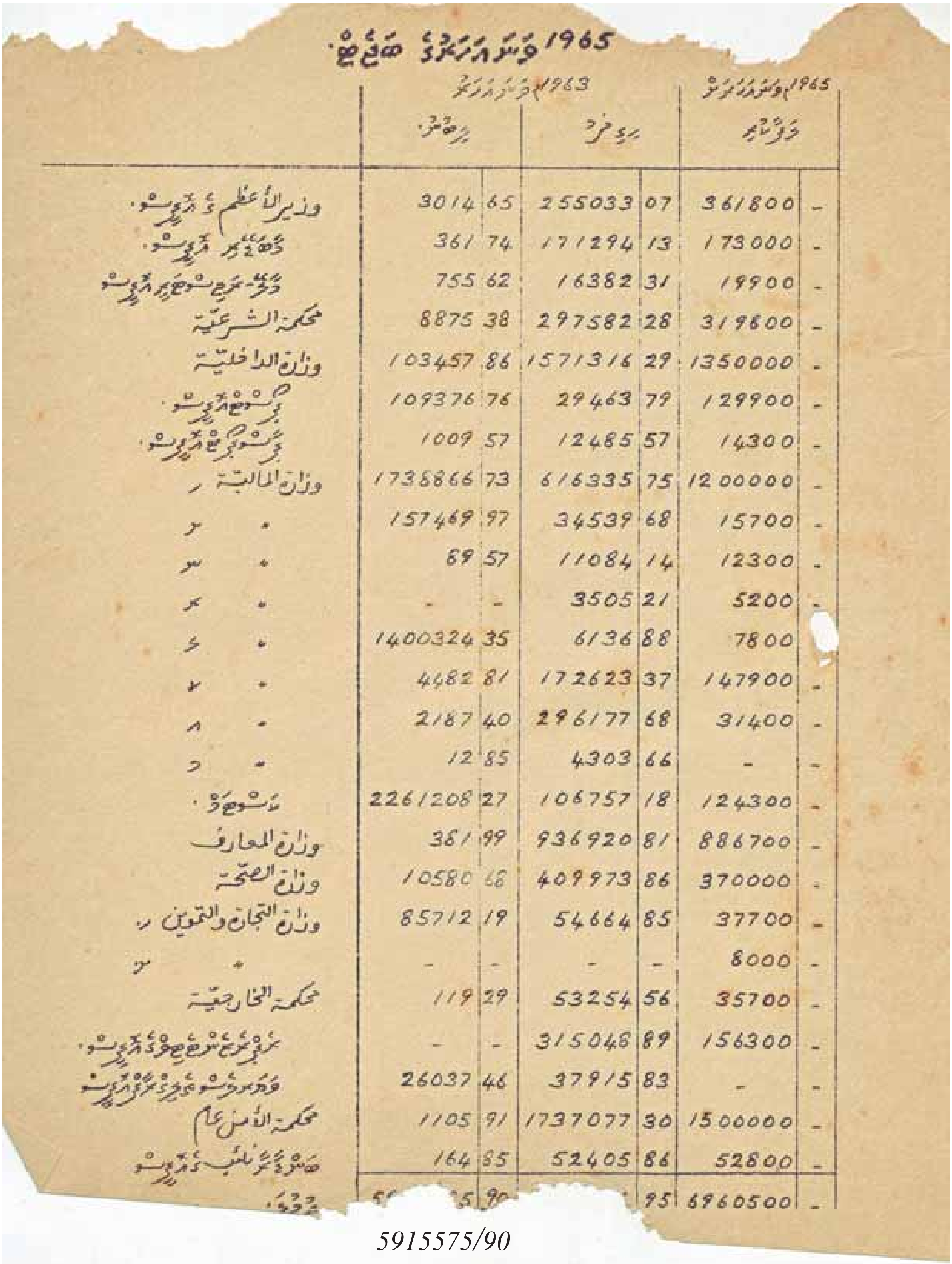

1965 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓް.

1965 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރި	1963 ވަނަ އަހަރު ހިގި ޚަރަދު	1963 ވަނަ އަހަރު ދަޚުލު	
361800 -	255033 07	3014 65	وزير الأعظم ގެ އޮފީސް.
173000 -	171294 13	361 74	ކެބިނެޓު އޮފީސް.
19900 -	16382 31	755 62	[illegible] ސެކްރެޓަރީ އޮފީސް
319800 -	297582 28	8875 38	محكمة الشرعيّة
1350000 -	1571316 29	103457 86	وزارة الداخليّة
129900 -	29463 79	109376 76	ޕޯސްޓް އޮފީސް.
14300 -	12485 57	1009 57	[illegible] އޮފީސް.
1200000 -	616335 75	1738866 73	وزارة المالية ހ
15700 -	34539 68	157469 97	• ށ
12300 -	11084 14	89 57	• ނ
5200 -	3505 21	- -	• ރ
7800	6136 88	1400324 35	• ބ
147900 -	172623 37	4482 81	• ޅ
31400 -	29617 68	2187 40	• ކ
- -	4303 66	12 85	• އ
124300 -	106757 18	2261208 27	ގަސްޓަމް.
886700 -	936920 81	361 99	وزارة المعارف
370000 -	409973 86	10580 66	وزارة الصحّة
37700 -	54664 85	85712 19	وزارة التجارة والتموين ހ
8000 -	- -	- -	• ށ
35700 -	53254 56	119 29	محكمة الخارجيّة
156300 -	315046 89	- -	[illegible] އޮފީސް.
- -	37915 83	26037 46	[illegible]
1500000 -	1737077 30	1105 91	محكمة الأمن عام
52800 -	52405 86	164 85	[illegible] އޮފީސް
6960500 -	[illegible] 95	5[illegible]5 90	ޖުމުލަ.

5915575/90

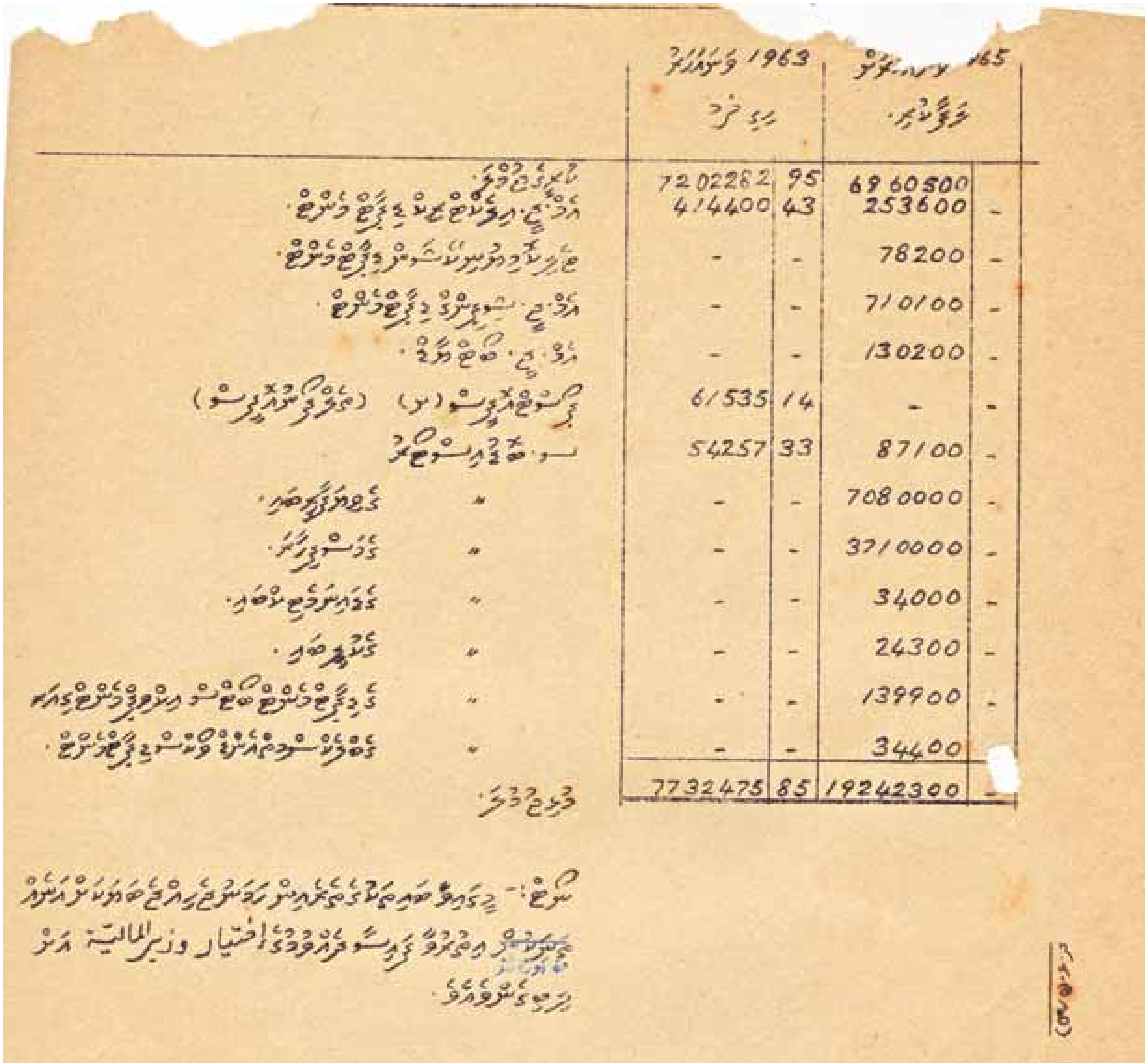

	165 ވަނައަހަރުގެ		1963 ވަނައަހަރު	
	ލަފާކުރި		ޚަރަދު	
-	6960500	95	7202282	ކުރީގެ ޖުމްލަ
-	253600	43	414400	[illegible]
-	78200	-	-	[illegible]
-	710100	-	-	[illegible]
-	130200	-	-	[illegible]
-	-	14	61535	[illegible]
-	87100	33	54257	[illegible]
-	7080000	-	-	[illegible]
-	3710000	-	-	[illegible]
-	34000	-	-	[illegible]
-	24300	-	-	[illegible]
-	139900	-	-	[illegible]
-	34400	-	-	[illegible]
-	19242300	85	7732475	ޖުމްލަ

ނޯޓް:- [illegible] اختيار وزير المالية [illegible]

އިނގިރޭސިންގެ އަތްދަށުން ދިވެހިން މިނިވަންވީ 1965 ވަނައަހަރުއެވެ. މި ސަފްހާގައި ކުރީސަފްހާއިން އެއަހަރަށް ދައުލަތުން ކަނޑައެޅުއްވި ބަޖެޓް ފެންނަން އެއޮތީއެވެ. އެއަރޕޯޓުގެ މަސައްކަތް ދިވެހިންފެށި 1964 ވަނައަހަރާއި އޭގެކުރީ 1963 ވަނައަހަރުގެ ބަޖެޓްވެސް މިލިޔުންތަކުން ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. މިސަފްހާގައިމިވަނީ، ކެޕިޓަލްވަކިކުރި ތަންތާނގެބައެވެ. މަތީފޮޅުވަތުގައި އެވަނީ، ކުރީގެ ޖުމްލައެވެ. މިއީ، ދިވެހިރާއްޖެއަށް ފުރިހަމަ މިނިވަންކަންލިބުނު 1965 ވަނައަހަރަށް ތައްޔާރުކުރި ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓެވެ.

9/8/2012

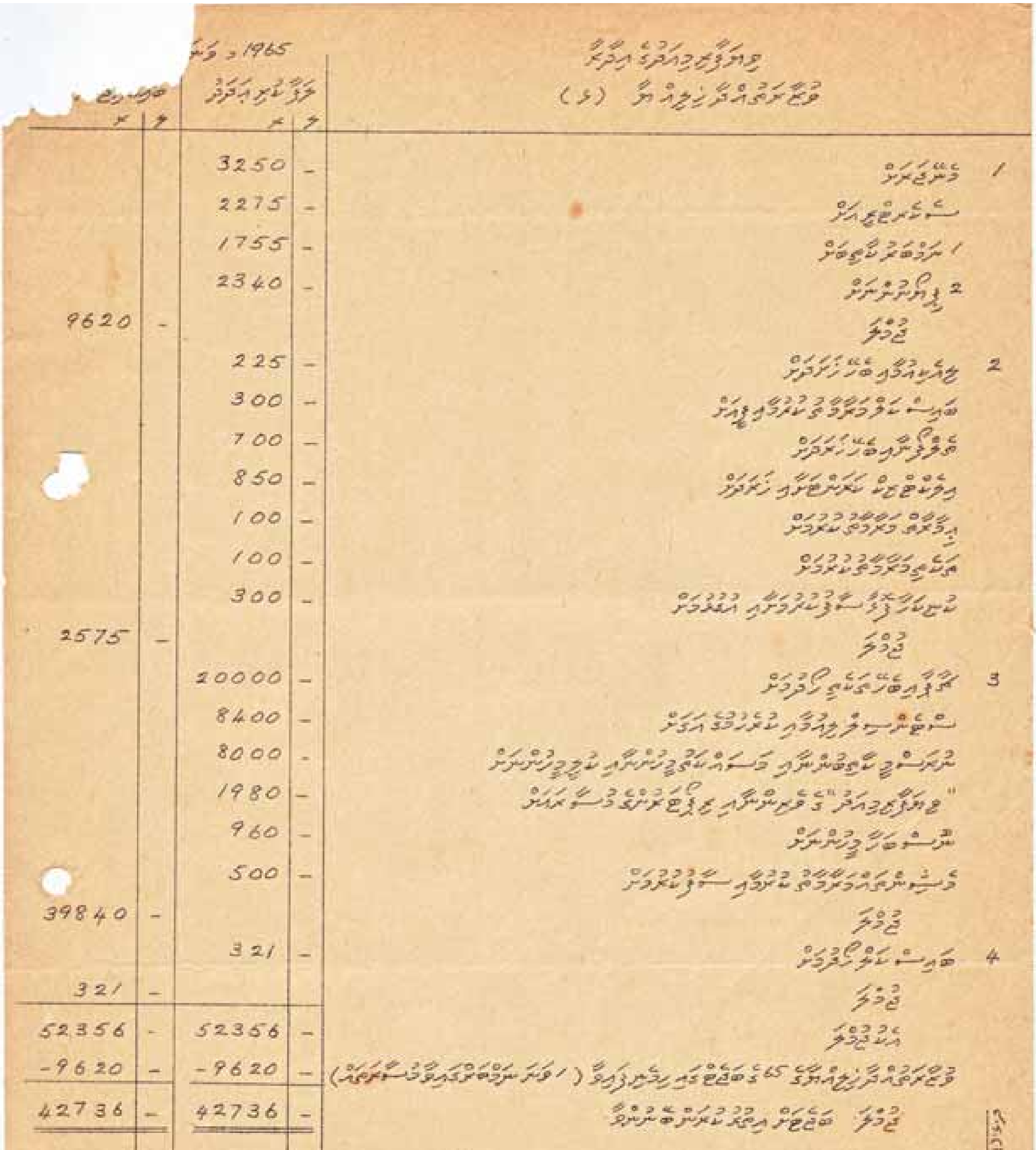

1965 [illegible]

[illegible]

		ލ	ރ	ލ	ރ
1	[illegible]	-	3250		
	[illegible]	-	2275		
	[illegible]	-	1755		
	[illegible]	-	2340		
	ޖުމްލަ			-	9620
2	[illegible]	-	225		
	[illegible]	-	300		
	[illegible]	-	700		
	[illegible]	-	850		
	[illegible]	-	100		
	[illegible]	-	100		
	[illegible]	-	300		
	ޖުމްލަ			-	2575
3	[illegible]	-	20000		
	[illegible]	-	8400		
	[illegible]	.	8000		
	[illegible]	-	1980		
	[illegible]	-	960		
	[illegible]	-	500		
	ޖުމްލަ			-	39840
4	[illegible]	-	321		
	ޖުމްލަ			-	321
	[illegible]	-	52356	-	52356
	[illegible]	-	-9620	-	-9620
	[illegible]	-	42736	-	42736

އަޅުގަނޑަކީވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަރުކާރުގެ ހުރިހާ [illegible] [illegible] [illegible] ޗާޕްކުރަމުން، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހިތްހަމަޖެހިގެން [illegible]

9/8/2012

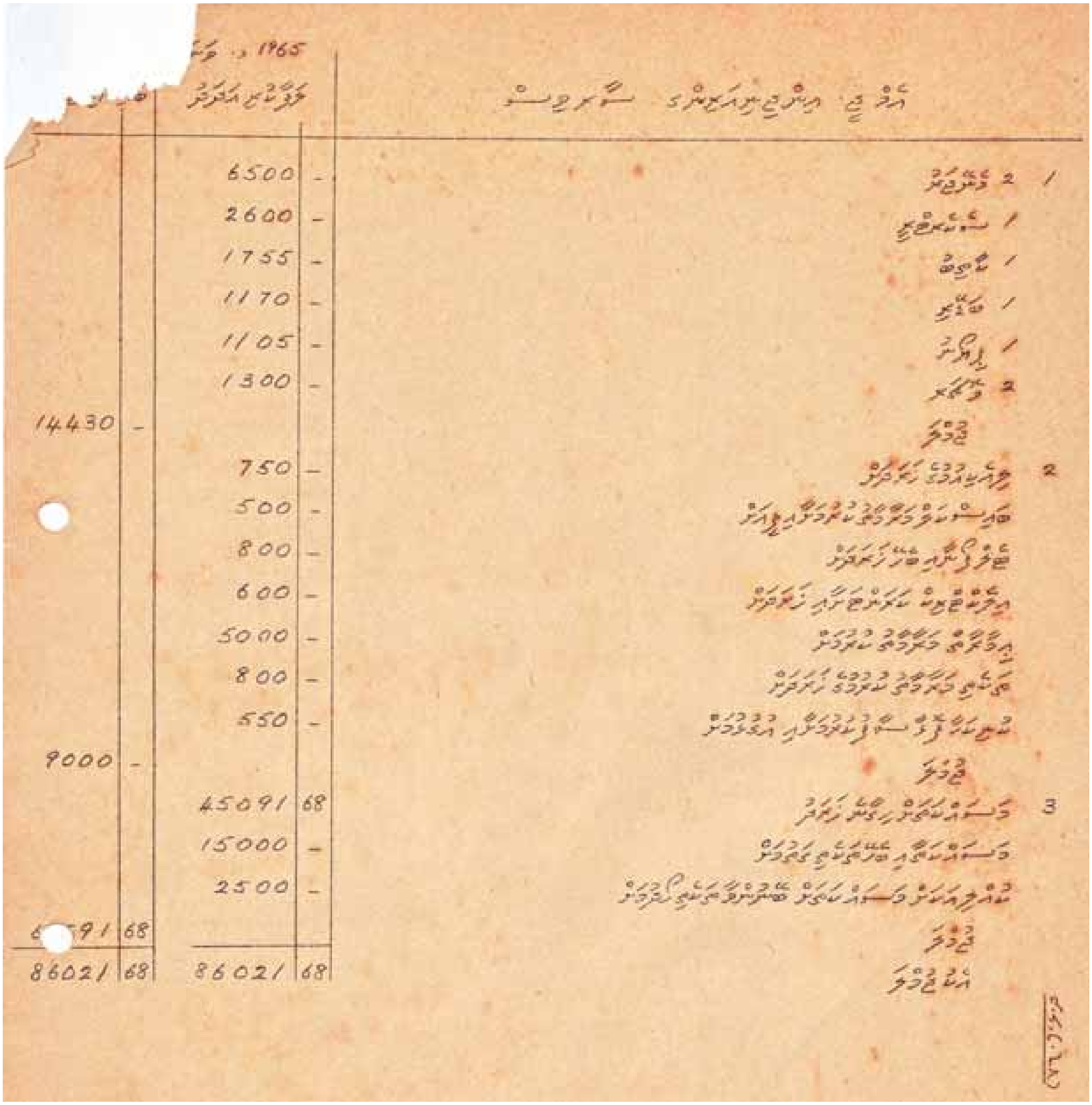

1965 [illegible]

އެމް.ޑީ. އިންޖިނިއަރިންގެ ސާރވިސް

1	2 [illegible]	6500	-		
	1 [illegible]	2600	-		
	1 [illegible]	1755	-		
	1 ބެޓަރީ	1170	-		
	1 [illegible]	1105	-		
	2 [illegible]	1300	-		
	ޖުމްލަ			14430	-
2	[illegible]	750	-		
	[illegible]	500	-		
	[illegible]	800	-		
	[illegible]	600	-		
	[illegible]	5000	-		
	[illegible]	800	-		
	[illegible]	550	-		
	ޖުމްލަ			9000	-
3	[illegible]	45091	68		
	[illegible]	15000	-		
	[illegible]	2500	-		
	ޖުމްލަ			6[illegible]591	68
	އެކުޖުމްލަ	86021	68	86021	68

އެމް.ޑީ. އިންޖިނިއަރިންގެ ސާރވިސްއަޔާ، ދޯނިފަހަރުގައި އިންޖީނުއަޅަންފެށުމާ ގުޅިގެން އިންޖިނާރުން އުފެއްދެވުމަށް ތައްޔާރުކުރެއްވި މަރުޙަލާތަކެވެ. އެދުވަސްވަރު، އިންޖިނުގެ (އެމް.ޑީ. އިލެކްޓްރިކް ޑިޕާރޓްމަންޓާއި،) އިންޖިނިއަރިންގެ ސާރވިސް ބަލަހައްޓަވަމުން ގެންދެވީ މިހާރު (2012) ވެސް، މިހިރަ އުޅުއްވާ ހެންވޭރު ހިލަރީ احمد آدم އެވެ. އޭނާ އެދުވަސްވަރުގެ ހުރިހާދިވެހި އިންޖިނާރުންގެ އުސްތާދެވެ. (احمد آدم އަކީ ދ. މާއެނބޫދޫން ސަރުކާރުގެ ފުރަތަމަ ބޯޑިންގެ دارالاقامة އަށް محمد امين ގެވެރިކަމުގައި ގެންނެވި ކުރެއްވުނެވެ. އަދުގަނޑުވެސް ހުންނަނީ، އެބޭފުޅުންގެ ދަރިވަރުންނިކުމެއެވެ.)

9/8/2012

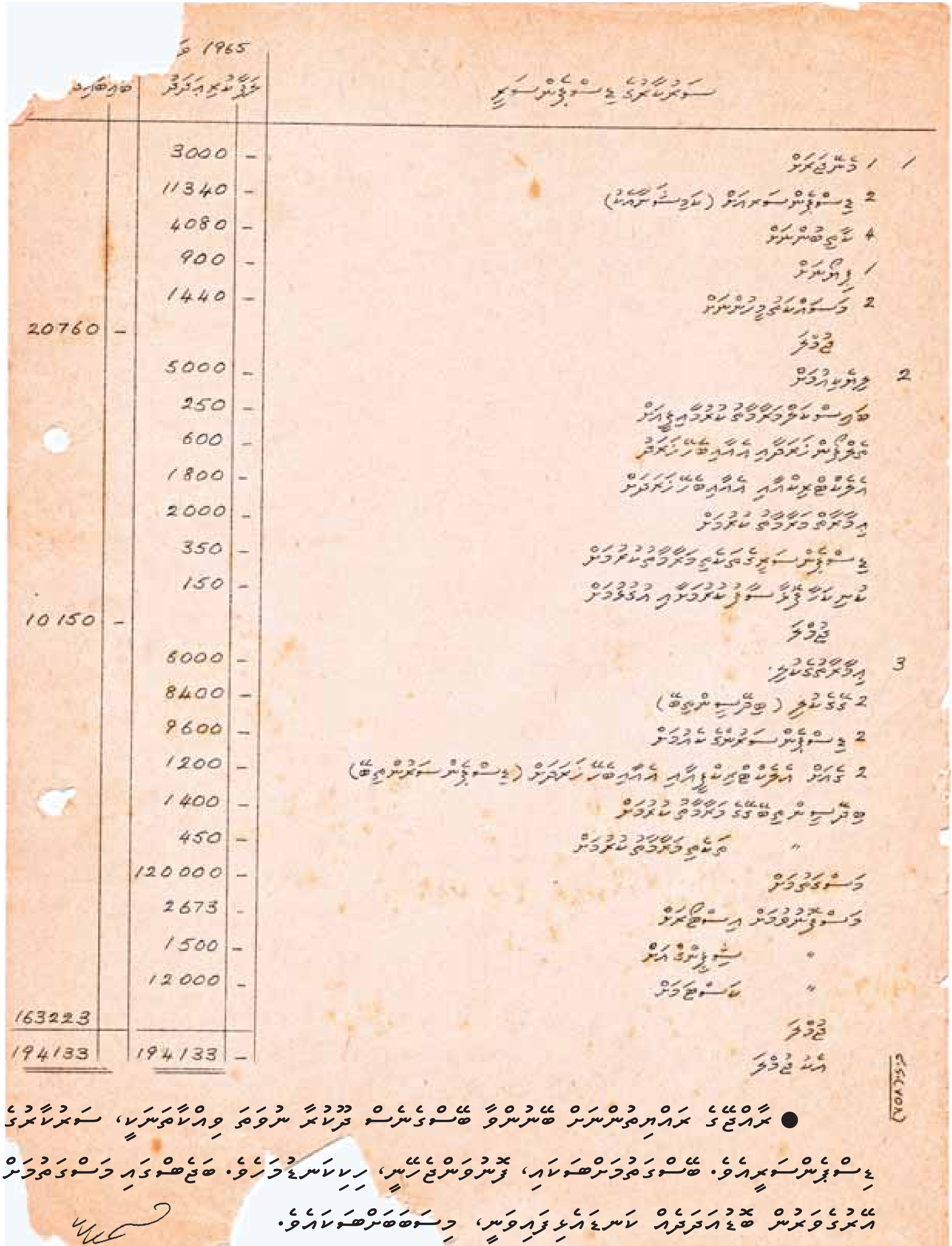

1965 ގ

ސަރުކާރުގެ ޑިސްޕެންސަރީ

	[illegible]	[illegible]
1 ޑޮކްޓަރު	3000 -	
2 ޑިސްޕެންސަރުން (ކޮމްޕައުންޑަރުން)	11340 -	
4 ނަރުހުން	4080 -	
1 ޕިއުނުން	900 -	
2 [illegible]	1440 -	
ޖުމްލަ		20760 -
2 [illegible]	5000 -	
[illegible]	250 -	
[illegible]	600 -	
[illegible]	1800 -	
[illegible]	2000 -	
[illegible]	350 -	
[illegible]	150 -	
ޖުމްލަ		10150 -
3 [illegible]	6000 -	
2 [illegible]	8400 -	
2 [illegible]	9600 -	
2 [illegible]	1200 -	
[illegible]	1400 -	
" [illegible]	450 -	
[illegible]	120000 -	
[illegible]	2673 -	
" [illegible]	1500 -	
" [illegible]	12000 -	
ޖުމްލަ		163223
[illegible]	194133 -	194133

● ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ ބޭސްގެނެސް ދޫކުރާ ނުވަތަ ވިއްކާތަނަކީ، ސަރުކާރުގެ ޑިސްޕެންސަރީއެވެ. ބޭސްގަތުމަށްޓަކައި، [illegible] [illegible] ބަޖެޓްގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible]

9/8/2012

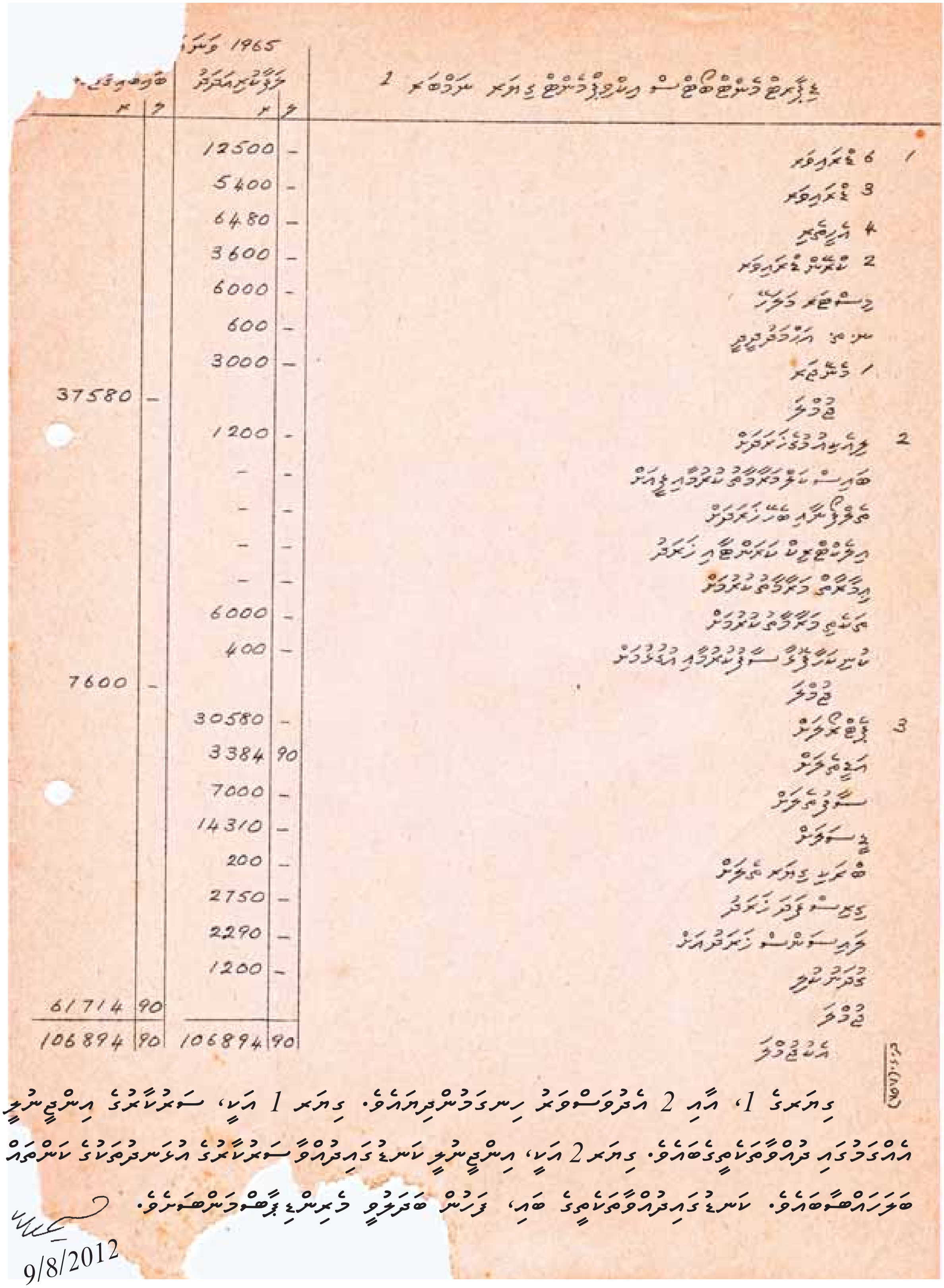

1965 [illegible]

[illegible] 1

		[illegible]		[illegible]	
		ރ	ލ	ރ	ލ
1	6 ޓްރެކްޓަރު	12500	-		
	3 ޓްރެކްޓަރު	5400	-		
	4 ޓްރޭލަރު	6480	-		
	2 [illegible]	3600	-		
	[illegible]	6000	-		
	[illegible]	600	-		
	1 [illegible]	3000	-		
	ޖުމްލަ			37580	-
2	[illegible]	1200	-		
	[illegible]	-	-		
	[illegible]	-	-		
	[illegible]	-	-		
	[illegible]	-	-		
	[illegible]	6000	-		
	[illegible]	400	-		
	ޖުމްލަ			7600	-
3	[illegible]	30580	-		
	[illegible]	3384	90		
	[illegible]	7000	-		
	[illegible]	14310	-		
	[illegible]	200	-		
	[illegible]	2750	-		
	[illegible]	2290	-		
	[illegible]	1200	-		
	ޖުމްލަ			61714	90
	އާއްމު ޖުމްލަ	106894	90	106894	90

ޖަދުވަލުގެ 1، އާއި 2 އެދުވަސްވަރު ހިނގަމުންދިޔައެވެ. ޖަދުވަލު 1 ގައި، ސަރުކާރުގެ އިންޖީނު އެއްގަމުގައި ދުއްވާ ތަކެތީގެ ބައެވެ. ޖަދުވަލު 2 ގައި، އިންޖީނު ކަނޑުގައިދުއްވާ ސަރުކާރުގެ އުޅަނދުފަހަރުގެ ކަންތައް ބަލަހައްޓާބައެވެ. ކަނޑުގައިދުއްވާތަކެތީގެ ބައި، ފަހުން ބަދަލުވީ މެރިން ޑިޕާޓްމަންޓަށެވެ.

9/8/2012

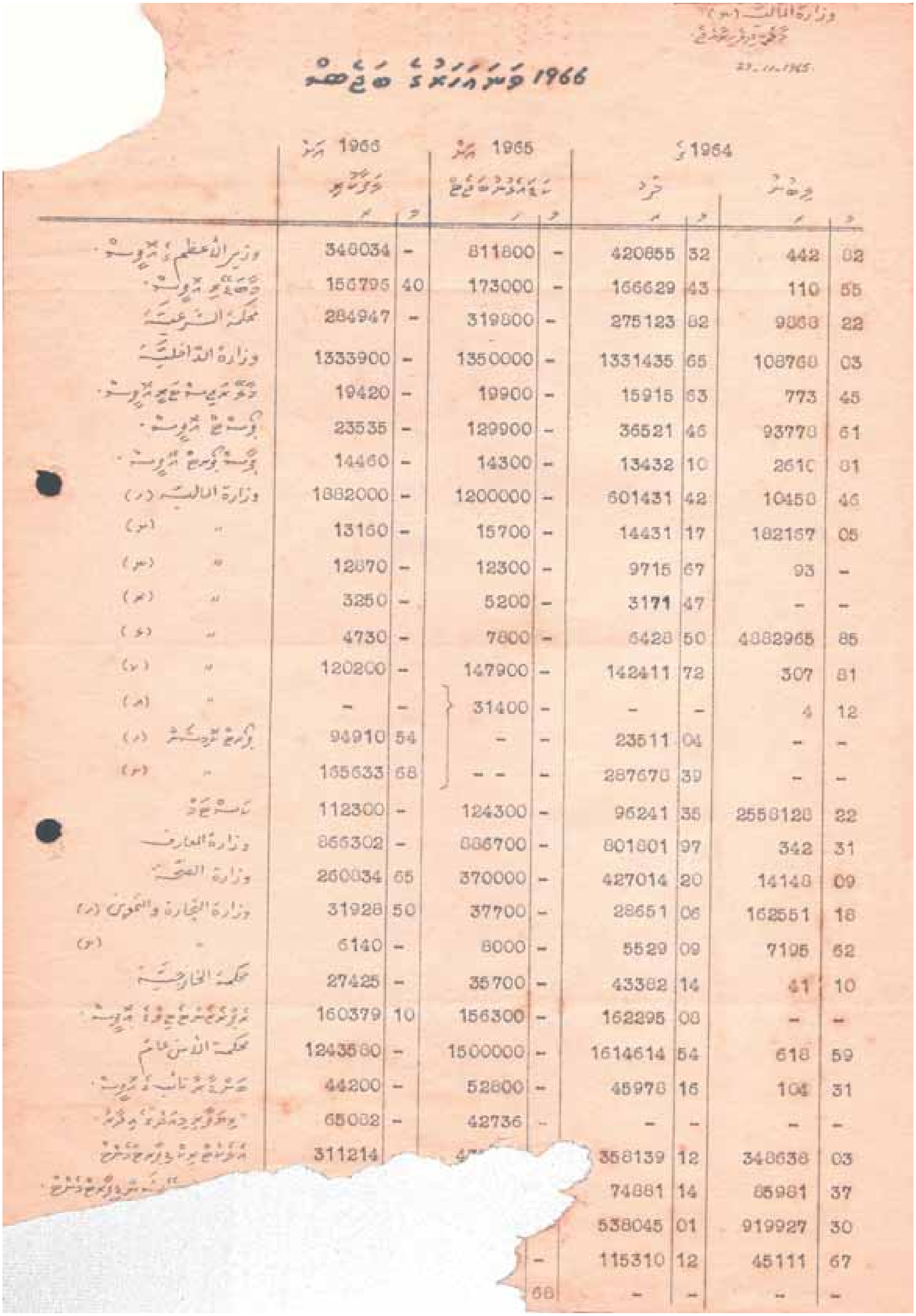

وزارة المالية (س)
[illegible]
23-11-1965

1966 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު

1964 ގެ				1965 ވަނަ		1966 ވަނަ		
ލިބުނު		ޚަރަދު		[illegible]		[illegible]		
ލ	ރ	ލ	ރ	ލ	ރ	ލ	ރ	
02	442	32	420855	-	811800	-	340034	وزير الأعظم ގެ އޮފީސް
55	110	43	166629	-	173000	40	156795	[illegible] އޮފީސް
22	9868	82	275123	-	319800	-	284947	محكمة الشرعية
03	108760	65	1331435	-	1350000	-	1333900	وزارة الداخلية
45	773	63	15915	-	19900	-	19420	[illegible] އޮފީސް
61	93770	45	36521	-	129900	-	23535	[illegible] އޮފީސް
81	2610	10	13432	-	14300	-	14460	[illegible] އޮފީސް
46	10450	42	601431	-	1200000	-	1882000	وزارة المالية (ر)
05	182167	17	14431	-	15700	-	13160	〃 (س)
-	93	67	9715	-	12300	-	12870	〃 (س)
-	-	47	3171	-	5200	-	3250	〃 (ج)
85	4882965	50	5428	-	7800	-	4730	〃 (ك)
81	307	72	142411	-	147900	-	120200	〃 (ب)
12	4	-	-	-	31400	-	-	〃 (م)
-	-	04	23511	-	-	54	94910	[illegible] (ر)
-	-	39	287670	-	- -	68	155633	〃 (م)
22	2558128	35	96241	-	124300	-	112300	[illegible]
31	342	97	801801	-	886700	-	866302	وزارة المعارف
09	14148	20	427014	-	370000	65	260034	وزارة الصحة
16	162551	06	28651	-	37700	50	31928	وزارة التجارة والتموين (ر)
62	7195	09	5529	-	8000	-	6140	〃 (م)
10	41	14	43382	-	35700	-	27425	محكمة الخارجية
-	-	00	162295	-	156300	10	160379	[illegible] އޮފީސް
59	618	54	1614614	-	1500000	-	1243580	محكمة الأمن العام
31	108	16	45978	-	52800	-	44200	[illegible]
-	-	-	-	-	42736	-	65082	[illegible]
03	348638	12	358139		4		311214	[illegible]
37	65981	14	74881					[illegible]
30	919927	01	538045					
67	45111	12	115310	-				
-	-	-	-	66				

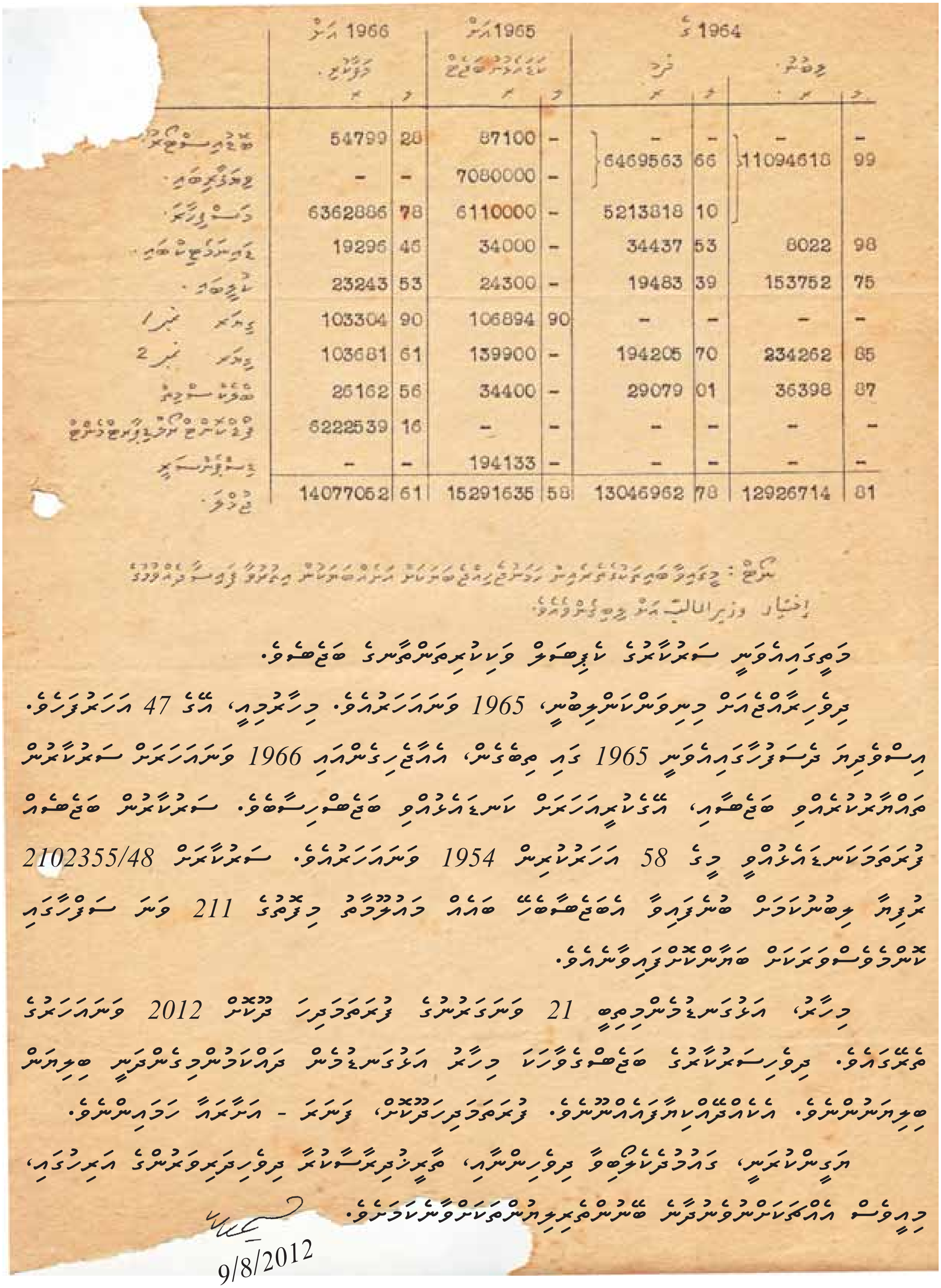

	1964 ގެ				1965 އަހަރު		1966 އަހަރު		
	ލިބުނު		ޚަރަދު		ކަނޑައެޅި ބަޖެޓު		[illegible]		
	ލ	ރ	ލ	ރ	ލ	ރ	ލ	ރ	
	-	-	-	-	-	87100	20	54799	[illegible]
	99	11094618	66	6469563	-	7080000	-	-	ވިޔަފާރިބައި
			10	5213818	-	6110000	78	6362886	[illegible]
	98	8022	53	34437	-	34000	46	19296	[illegible]
	75	153752	39	19483	-	24300	53	23243	[illegible]
	-	-	-	-	90	106894	90	103304	ފިހާރަ نمبر 1
	85	234262	70	194205	-	139900	61	103681	ފިހާރަ نمبر 2
	87	36398	01	29079	-	34400	56	26162	[illegible]
	-	-	-	-	-	-	16	6222539	[illegible]
	-	-	-	-	-	194133	-	-	ޑިސްޕެންސަރީ
	81	12926714	78	13046962	58	15291635	61	14077052	ޖުމްލަ.

ނޯޓް: [illegible]

اختيار وزيرالمالية [illegible]

މަތީގައިއެވަނީ ސަރުކާރުގެ ކެޕިޓަލް ވަކިކުރިތަންތާނގެ ބަޖެޓެވެ.

ދިވެހިރާއްޖެއަށް މިނިވަންކަން ލިބުނީ، 1965 ވަނަ އަހަރުއެވެ. މިހާރުމިއީ، އޭގެ 47 އަހަރުފުރުނެވެ. އިސްވެދިޔަ ދުސްތޫރާގައިއެވަނީ 1965 ގައި ލިބުނުން، އެއާޖެހިގެންއައި 1966 ވަނަ އަހަރަށް ސަރުކާރުން ތައްޔާރުކުރުއްވި ބަޖެޓާއި، އޭގެކުރީއަހަރަށް ކަނޑައެޅުއްވި ބަޖެޓުހިސާބެވެ. ސަރުކާރުން ބަޖެޓެއް ފުރަތަމަކަނޑައެޅުއްވީ މީގެ 58 އަހަރުކުރިން 1954 ވަނަ އަހަރުއެވެ. ސަރުކާރަށް 2102355/48 ރުފިޔާ ލިބުނުކަމަށް ބުނެފައިވާ އެބަޖެޓާބެހޭ ބައެއް މައުލޫމާތު މިފޮތުގެ 211 ވަނަ ސަފްހާގައި ކޮންމެވެސްވަރަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާނެއެވެ.

މިހާރު، އަޅުގަނޑުމެންމިދާ 21 ވަނަގަރުނުގެ ފުރަތަމަދިހަ ދޫކޮން 2012 ވަނަ އަހަރުގެ ޖެހޭގައެވެ. ދިވެހިސަރުކާރުގެ ބަޖެޓުގެވާހަކަ މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ދައްކަމުންމިގެންދަނީ ބިލިއަން [illegible] ފަނަރަ - އަށާރަ ހަމައިންނެވެ.

[illegible] ތާރީޚުދިރާސާކުރާ ދިވެހިދިރިވެރިކަމުގެ އަރިހުގައި، [illegible]

9/8/2012

1 މޭ 1964 ގައި ފެށުނު އެއަރޕޯޓުގެ މަސައްކަތް ފުރަތަމަހިނގަމުން ދިޔައީ، ވިޒާރަތުއްދާޚިލިއްޔާ ތަޙުވީލުކުރެވުނެވެ. ޖޫން 15 އާހަމައަށެވެ. މިހުރިހާކަމެއް ހިނގަމުންދިޔައީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުންނަވި އިނގިރޭސި ސަފީރާއި، އޭނާގެ މުވައްޒަފުންނާއި، އެމީހުންގެ އެއަރޕޯޓުގެ ކަންތައްތައް ބެލެހެއްޓުމަށް އައިސްތިބިމީހުންގެ ކުރިމަތީގައެވެ. ފަހުންއައިސް އެމީހުންނަށް ދޫނިދޫގައި ބަންދުވެފައިކަހަލަގޮތަކަށް ހުރެވުނެވެ. އެޅޭކަންނަމެވެ. އަރައިފިނަމަ ފަހަތުން މީހުން ހަމަޔާވައި ދުވެ ގައުމަށް އަރައިދިޔައެވެ. މާލޭއަށް އެދިއައިސް ހަމައެކަނި ފަހަރެއްގައެވެ.

ނާސިރުގެ އޯޑަރު
ދިވެހިސިފައިންނަށް

މިހުރިހާކަމަކުން ބޭފުޅުގޮތުގެ ތެރެއަށް ދިޔައީ، އިނގިރޭސި ދައުލަތާއި ދިވެހިދައުލަތާއި ދެމެދު ވެފައިވާ އެގްރީމެންޓާ ޚިލާފަށް، ދިވެހިދައުލަތުން ސިއްރުން عبدالله عفيف ރާއްޖެއިން ބޭރަށް ގެންދިޔުމާއި ގުޅިގެންނެވެ. އޭގެކުރިން ދިވެހިން ދިވެހިންގެ ގޮތުގައި، އިނގިރޭސި ސަފީރު ޖޭވާއި އޭނާގެ މުވައްޒަފުން އެމީހުންގެ މަސައްކަތްތަކުގައި، ހަމައާދައިގެ ގޮތުގައި އެކުލެވެމުންދިޔައީއެވެ. ދުރުއަށްދާގެ ދުވުމުގައި ދުރުވުން ވާހަކަތައްވެސް (ދިއުންދަންނަވައި ހިނގައްޖެ ފަދައިން) ކިޔަދީދިޔައީއެވެ.

- (ކިޔައިސްޓަރވެސް އެއްނުޝަ އެސްޓްރޭލިއަން އެކަނިހިނގަމުން ނުދެއްކޭ ނޫން އިނގޭތޯއެވެ.)

ނާސިރުގެ ވެރިކަމުގައި، މާލެބޭރުގެރަށްރަށުން، ހުއްސަވާރެއްގައި މާފަހަރާ އަތިރިމަތިބޭރުރަށްތަކުން ސިފައިންނާ ހަވާލުކުރެއްވިއެވެ. މާލޭގެއުތުރުފަރާތުން ވިލިނގިލީގެ ސަރުކާރުކަމެއް ދޮޅުވައިގެންނެވެ. މާލޭގެ އެތަށްފަރުވާގެ އެކި، ވަކި، ހިސާބުގައި ހަތަރުފަސްމިހާ ޓަކާރި ހަތަރުކަރު އެޅުނެވެ. ދިބޭނެވެ. މޮރަކުރު މާލޭގެ ކަރިވެރި ވަނަރަށްތަކާ ބަޔާނެވެ.

ހުކުރުއަށްގެއްގައި ދުވަސްފަހަކަށް އެދުރުން ހަމަސްޖެހުން މައިތިރިކަރުއްވުމަށްފަހު، އެކަން ކިއަހަރުވަރުގެ ކިރުއްވިއެވެ. عفيف ގެ މަސްއަލައަށްފަހު، މާލޭގެބޮޑު ފަރުމާއި އެހިސާބުގަނޑު ގެ ފިރިގައި އެކަކުގެ ބަދަލުގައި ވިނައްސުރި ހަމަރުމީހުންބުމަށް ހަމަޖެއްސުވިއެވެ. އެމީހުންނަށް އަސްގަވާފައި މިއްސުރި، އިނގިރޭސި ބޮސްޕިތާލް އޮޅު އެއްވެސްމީހަކަށް ރާގަނޑު 11 ގެ ފަހުން މާލޭއަރުސްވާރި މާލެބަހަށް ގެނަސްބިދީ ސިފައިން މަރާފައިކަމަކެވެ. އެހެންނުޖެހޭ ބަރުގެން ނުވާނުކަމަރުވެ. (ދޮގުހެދުނުއާ

ހީނުކުރާށެވެ. މިވާހަކައަށް އަހަރެންނަށް ހިތަށްއެރީ، އެކަންކުރިސަބަބުގެ މިހުންނެވެ. އެކަމަކު ދެމިހުރެ ނުކުރެވެ. އެމިހުންނާ ސުވާލުކުރީ ހަރަސްނެވެ. ކިހިނެއްތޯ މިވާހަކައަށް ކިހިނެއްތޯ ހިތަށްއެރީ ހުރިހާ ކަމެއް ބުނެދީފީމެވެ. އެކަމަކީ ހަރަކާތްތެރިކަމެއް އެބަހުރިއެއްސެއްތޯ!)

އަދިވެސް ހަމައެކަހަލަ ހަނދުމަފުޅުވެއެވެ.

ކަރަންބޯ ޕީސްފީލައި، ސުލްޠާންކޮންސްޓެންޓީނު އިނގިރޭސި ސަފީރު ހުންނަވާ ހުރެވުނަށެވެ.

ހިދާ ރަނގަޅު ގަޑިއެއްގައި ބިރުގަތުމާއި ހުސްބިލަކަމާ ހެދުމަކުރެވެ. އިނގިރޭސި ސަފީރާއި އެހާމެ މުޅިއެކުގެ ގޮތުގައި، އެމިހުން ހަމަބަލާނީހެވެ.

އެފަދަ އެހެންއަހަރެ ހަރަކާތެވެ.

ރަށްތަކުގައި އެދުވަހުވަރު ދީމީން ހަމަނާޅުވެސް އާންމާންމުވެރިއާކީ ކޮއްވެއެވެ. އެމަނިކު އެކަމީ

ދެއްވާފައި، ހަރުއެކުވެސް ސުލްޠާންކޮންސްޓެންޓީނު ދީނީދޫކޮށްވެ. ޕޮލިޓިކަލް ކަރަންއޮފީހެވެ. ދީނީދީގެ

އެއްޗެހިން ހަރުއެއްޗެހި ހަދައިކުޅުބޭ ފުރާމޭރުގެމަތީ (ކޮސްޓެމަކައިރީޖެހިގެ.) ކޮންމަކުރިވެ.

ބޭނުމަކީ، އެއްޗެހިންހަރުއެއްޗެހި ކަރުދާހުގެ ރަށްހާއި ހާރު ހިނގާގޮވާލާފީހެވެ. އާދަސޯބަކަށް

ކަރުގެ ރޮވޭފައި ދީނީދީރަކީ، ނަތީޖާއަކީ އަލުންކަމެވެ. އެކަމަކު މިމަސައްކަތް ކުރިއްޔާބޯގޮތަށް ނުވިއެވެ.

އެކަންކުރިމީހުން ކިޔައިދިނީގޮތުގައި، ވާހަކަ، އެއްދުވަހު ކޮންތޯއްސެ، ހަރުއެއްދުވަހު ހަންނައިރު

އޮންނަނީ، ފޮއިބޮ ފުރާމިއެވެ. ދިހަވަރަކަށްދުވަހު ކޮންމެހެން ނުކުތްނުހިޖިއްރަ، އެދިއެވެ.

ވީމާ، އެއީ، ނުވާނެކަމެއްކަމަށް ބެލީ، އެންމެ ފަހުން އެމަސައްކަތް ހުއްޓާލައިފިއެވެ. ދީނީދީފައި

ދީނީގެ ގޮތުގައި ކުރިންފައި އޮތްފަރުވާން، ދިވެހިވެރިދުގައި އޮތީއެވެ.

މިވާހަކަ ނިންމާލާފައިވަނީ، މިފަހުގެ 318 ވަނަ ސަފަރުގައިވާ، ދިވެހިބަސް ވެރިކަން، އިނގިރޭސި

ސަފީރަށް ވިދާޅުވީ ތިޔައީ ކަލަކާކުޅުދުންނެވެ. ތެދުފުޅުކަމެވެ.

“އިނގިރޭސިން ބޭނުންހަގަކީ ދިވެހިންނަކީ ނުހަށަގަންނައެވެ. ހަދަންކަމަށްވާންޖެ

ދިވެހިންނަށްވެސް ހަދަންގަނެގަތީ ހުރިހާކަމެއް ހުށަހަޅައެވެ. ކުރުވާނަކަށް ނުވިއެއްވެސް ނުދަގަނޑުއެވެ.” މިއޮތީ

އެމަނިކަމެއްސެވެ ދަރުމަވެރިއެވެ! ޖީވެރިން އެމަންޖެހު ފުނިވެސްވެ ދަރުމަވެރިއެވެ! އެންމެ ފަހުން

ޖީވީ، ހަމަޖެ ދަރަން ފުރަގަސްދަބަތީއެވެ. އެވާހަކަ ސަރުކާރުގެ އެކިއެކި ކަންކަން ހިނގާގޮތް

ތިޔާވެގެ ތިހެޔޮވަރުވަނީ، މިދަންނަވާ އިބާރާތުންނެވެ.

ޔޫ.ކޭ ސަފީރު ފުރުން

އަދު 18 ޖޫން 1964 ބުރާސްފަތި 10.28 ގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުންނަވާ ޔޫ.ކޭ ސަފީރު މިސްޓަރ އާރިލިންގްހަސްޓޭ ވިލާތަށް ދިއުމަށް ފުރައްވައިފިއެވެ.

އެނގިފައިވަނީ، އޭނާ ވިލާތަށް މިކުރާދަތުރަކީ، ޗުއްޓީއަށްކުރާ ދަތުރެއްކަމުގައެވެ. ނަމަވެސް، އިވިފައިވާގޮތުގައި މިދަތުރު އޭނާފުރީ ހިފާގެންގެ ނުހަނުދިގު ސަލާމާއި އަންނަނީވެސް ބޭނުންތެރި ވަރަކަށްދިނައީއެކޭ ހިފައިގެންނެވެ.

(ދިވެހިންގެ ނަސީބުގެ ދަރައިކަލުން، ދަރަދިކަލުން އަޑުގަނޑެއްކަންތައްތަކެއްވެއެވެ. ﷲ ގެ އިރާދަފުޅާ މިންވަރުފުޅުން) ޖެހިއްޖެއްޔާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމުގައި ހުންނާކަން އިނގިރޭސި ސަފީރަކު ވޭއްލުން ނުގެނެއެވެ. ހުންނަވާ ބޭފުޅާ، ހުންނަވިއްދާގައި ހުންނަވީ، ރާއްޖޭގެ 417 ވަރަކަށްމީހުން ދަރުގައި އެއްގޮތް ސަރުކާރާއެއްވެސް ނުގަބޫލުކޮށްގެނެވެ. އެކަމަކުވެސް ތަކެއްނުކުރަނީ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަރާތުން ރަހަތާ އިރުޝާދު އިނގިރޭސި "ދުރުކަން" ނުފެނާއެވެ ދިވެހި "މީރުވަސް" އިނގިރޭސި "ނުފޫޒުކަން" ނުކެނޑޭއެވެ. ދިވެހި ހުރިހާވެރިކަމުގައި މިހުރީ "ޖަމާއަތުގެ ފުރިހަމަ" ވެސް، އިނގިރޭސި "ކަރުބެޔާކަން" ހަމަ ނުފެނެއެވެ. ދިވެހިކަންފުޅުތަކުގައި އާރިލިންގްހަސްޓޭ އެއްފަދައިނުލެވޭ. ހަމަކަންތައް އިނގިރޭސިއަށްގެއެވެ.

ޖެހިހަމަ ފުރައިގެންދިޔަދުވަހެވެ. ދާނިވެޖެހޭގެމެއްރައިން ހިނގަމުންދިޔައީ، ހުކުރުއަރިޔަށް ހުރުމުގެ ފުރަތަމަ ބައިކަމެއް ހައްދަވައި، އެހިސާބުން އެބައިނިސްފަހާރައްވައެވެ. ހަމައެއާއިކާ، ހަމައެދުވަހު ސިފަ ވަޖުހުރައްޖެ މުގެބައްދުމުގެ ދުރުން ވަޖިހުރައްޖެ މުގެ އެޖިހުން އެމަސައްކަތް ކަރިއަށްގެންދުމުގެ ހަމަޖެއްސުމަށް ދުވަހަށްބައިގެގޮތުގައި މަސައްކަތްފުރުއްޕިއެވެ. އެކަމާގެ ގޮތުން ނުރުއްވިއްޔާން ތިރިގައިމިވަނީއެވެ.

وزيرالاعظم ގެ އޮފީސް (ރ)

މާލެ

نمبر ر. 9/64

اعلان

ހުޅުމާލެ މީނދާބަސް ތިރީކާރާއި ސްޓޭޝަން ބަހަނ

وزيرالاعظم ގެ އޮފީސް ނޫސްބަސް 2 އަހަރެއްގައި، އެކަނި ގެރާމުން ހުޅުމާލެ މީނދާބަސް ތިރީކާރާއިން

ހެދުމާބެހޭ މަސައްކަތް ހިނގަމުން ގެންދިއުމަށް ހަމަޖެއްސެވީމެވެ.

ވީމާ، މީގެ ފަހުން މިކަމަށް އެހީގެ ގޮތުން ފޮނުވާފައިވާ، މިއޮފީހުން ބަލައިގަންނާނެއެވެ. މިގޮތުން ދައްކާފައިސާ އަތޮޅުތަކުން ބަލައިގަތުމަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ސަރުކާރުގެ ބަޔަކު ފޮނުވާނެއެވެ. އަދި މަސައްކަތްކުރުމަށް ބޭނުންވާ ތަކެތި ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ސަރުކާރުން ބަލަހައްޓާނެއެވެ.

މިހެންވެ، މިކަން އެންގުމަށް اعلان ކުރަމެވެ.

18 ޖޫން 1964 މ.

خادمكم المطيع

ސޮއި: ابراهيم ناصر

وزيرالاعظم

وزيرالاعظم ގެ އޮފީސް އެދުވަސްވަރު ހިނގަމުންދިޔައީ، މާލޭގެ އަމީރު އަޙްމަދު މަގުގައި ހުރި ބޮޑު ބައިގެ ތެރެއިން ރަސްމީ ޢިމާރާތެއްގައެވެ. وزيرالاعظم ގެ ރަސްމީ ގެއަކީ، އަމީނީމަގު ފަރާތުގައި ހުރި ގެއެވެ. وزيرالاعظم ގެ ނާއިބަކީ ابراهيم رشيد އެވެ. وزيرالاعظم ގެ އޮފީހުގެ އެދުވަސްވަރުގެ ހިންގާ سكرٹرى އަކީ، ގަލޮޅު މިލާނީގެއިން -

ޙުސައިން ޢަބްދުއްލަޠީފެވެ. އެގެއިން ޙަރަކާތް ފެށީމާ ޖެހިގެންދިޔަ އަހަރުތަކުގެ ތެރޭގައި ދުވަސްވަރު ގިނަގުނަ ކަންކަން ކުރެވުނެވެ.

ކުރައްވަމުން ގެންދެވި ޙަރަކާތްތަކާ ގުޅޭގޮތުން ވަޒީރުން ގެ ތަރުޖަމާން (އެދުވަސްވަރުގެ سكرٹرى އަކީ

ރަސްމީ ބޭފުޅާ محمد زاهر އެވެ.)

އަޅުގަނޑު އެދުވަސްވަރު ވަޒީފާއަދާކުރަމުން ދިޔައީ، ވަޒީރުލްއަދުލް ގެ އޮފީހުގައެވެ.

އެއްނަމަވެސް ކާމިޔާބުވުމެއް ގޮތަކަށް އޮފީހުގެ ހިންގާ ކޮށްދިޔަ ކަމަށްވާތީ، ސަރުކާރުގެ އެހެން

ޚިދުމަތްތަކެއްގެ ތެރޭގައި ދަތުރުކުރަމުންގެންދިޔައީ، އެކަމަކަށްވެސް އެއްގޮތަކަށް ވަގުތު ޖެހުނެވެ. ވީމާ،

ކާމިޔާބުކަމާއެކު އަޅުގަނޑު ކުރަމުންގެންދިޔައީ، ސަރުކާރުގެ ދަތުރުތަކާއި މަސައްކަތްތަކެވެ. ވަޒީރުލްއަދުލްގެ

އޮފީހުގައި ދެމިހުރީ، އަޅުގަނޑާއި ހަވާލުކުރި ކާމިޔާބު މަސައްކަތެވެ. ދަތުރުކުރި ސަރުކާރުގެ ކަންތައް ހަމަ

ރަނގަޅުވެއެވެ.

وزيرالاعظم ސޮއިކުރައްވައި، وزيرالاعظم ގެ އޮފީހުން މި ނޫސްއެއް އިޢުލާނުގެ ގޮތުގައި ފޮނުވިކަން، ދުނިޔެއަށް

ދަންނަވަމެވެ. ވަޒީރުކުރެއްވީއެވެ. އެމީހަކު ފޮނުވުމަށް ވަޒީރުން ކަމުގައިވާ ފަރާތްތައް ތަޢާރަފުކުރިއެވެ. އެއަހަރު ބޭނުމުގެ

މަސައްކަތުގައި ބައިވެރިވުންއެދި ސިޓީ ފޮނުވިއެވެ. އެއިން ކޮންމެ ސިޓީއެއް ސީދާ ބޮޑުވަޒީރު ބެއްލެވިއެވެ. މަސައްކަތަށް އެދުނު މީހުންނާއި ފައިސާގެ ގޮތުން އެހީވިމީހުންގެ ނަންތައް، "ވިޔަފާރިމިއަދަ"ށާއި "ފަތިހަ"ށް ފޮނުވަމުންގެންދިޔައެވެ. ދުވަހުން ދުވަހަށެވެ. ނޫހުގައި ޝާއިޢުކޮށް ޢާއްމުކުރުމަށްޓަކައެވެ.

އެދުވަސްވަރު [illegible] މުސާރައަކީ މަހަކު [illegible] ރުފިޔާއެވެ. އެއީ، ދުވާލަކަށް އެންމެ ދަށުދަރަޖާއެވެ. އާއްމުކޮށް ގިނަމީހުންނަށް މަހަކު، ވިއްސަކަށް ރުފިޔާވެސް ނުލިބޭނެއެވެ. ރަށެއްގެ މުދިމެއްގެ މުސާރައަކީ މަހަކު -/40 ރ. އެވެ. ކުޑަކަތީބަކަށް -/60 ރުފިޔާލިބުނުއިރު، ކަތީބެއްގެ މުސާރައަކީ -/80 ރ. އެވެ. ކަންމިހެންހުރި ނަމަވެސް އެމީހަކަށްލިބުނު ވަރަކުން [illegible] ފައިސާގެ ގޮތުން މަސައްކަތަށް އެހީވިއެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] ފެށިގެންނެވެ. [illegible] [illegible] [illegible]. އެއީ އެދުވަސްވަރު [illegible]. [illegible] އަޅުގަނޑުގެ [illegible] 289 މީހުންގެ [illegible] ހިމަނާފައި އެވަނީއެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] ފައިސާދިންމީހުންގެ [illegible] [illegible] [illegible]

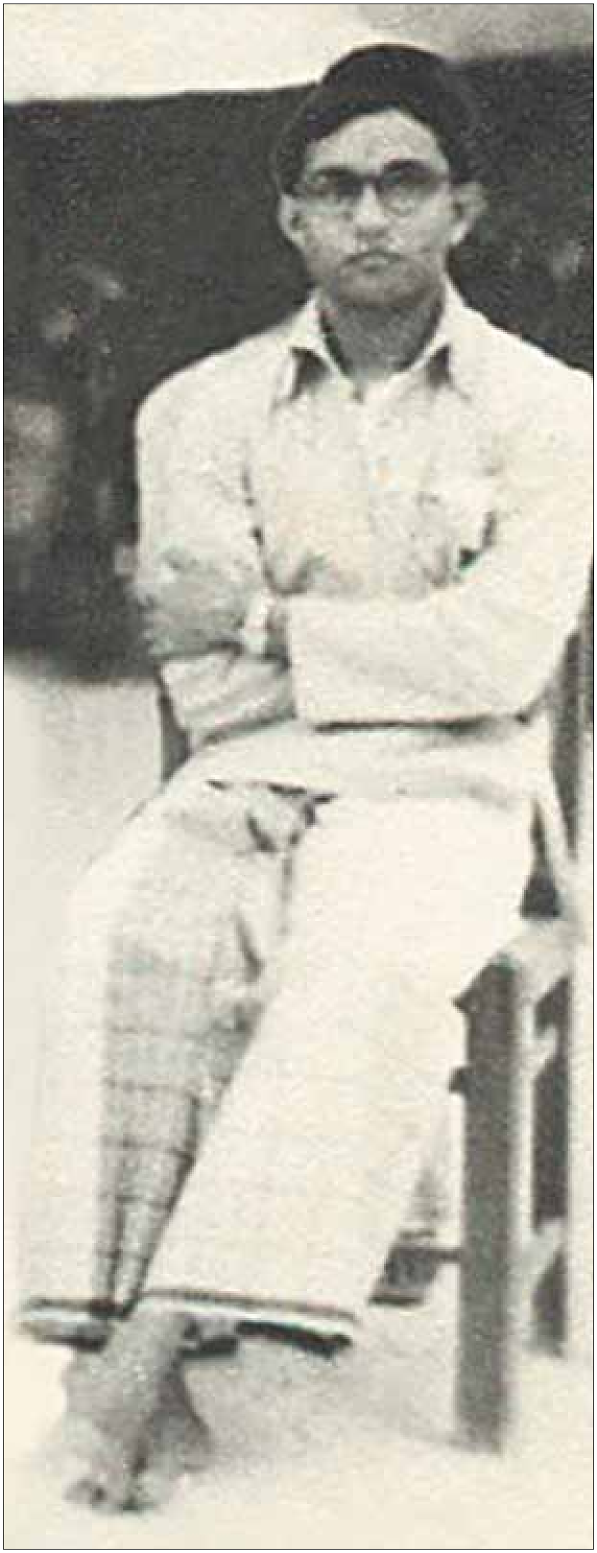

1-196

[illegible] (احمد اسمعيل) ގ. [illegible]

އިހުސާސްކުރަމުން އުޅަމުގެ ތޮފީއާއާކަމުގައެވެ.

ހީއެއްނުނުވެ. ތަރައްޤީކުރުމުގެ ބޭނުމުގައި، ޖަމާކުރެވިފައިވާ ދުނިޔޭގައި މިހާރު ހުސްވެސްހެވެ. މިސާލުމިނިވަން، އެމެރިކާގެ ޖަމްޢިއްޔާތަކުގެ ބޭނުމުގައި، ތަރުޖަމާނާއި، ތަރުޖަމާކުރެވުނެވެ. މިޖިލީހުގެ ޖަމާޢަތުގެ ކަރާއި ފައިސާދެއްކުމަށް ޢަމަލުކުރެއްވިއެވެ. ޖަލްސާގައި ފަރާތްތަކުން ފައިސާދައްކާފައިވަނީ، މާލޭގެ އެކިރަށްތަކުގެ ފަރާތްތަކުންނެވެ. ފައްސާޓަކާ ފައިވަނީ -/100 ރުފިޔާއެވެ. އެޖަމާޢަތް އޮތީ، ކުޅުދުއްފުށީގައެވެ. (ޖަލްސާގެ ވަކިބަޔަކަށް އިސްތިސާނާކުރުމުގެ ގޮތުން ދަރުމަވަންތަ ތަރައްޤީ ކުރުމަށެވެ.) އިދާރީކަންތައް ބެލެހެއްޓުމަށް ޢިނާޔަތްކުރި އިސްލާމީ ޖަމާޢަތްތަކުގެ، އެއްވެސްފަރާތަކުން ތަރުޖަމާކުރެވޭ ޖަމާޢަތަށް ތަކެތި ފޮނުވާފައިވާ، އެންމެހާ ފަރާތްތަކުގެ ތަފާސްހިސާބު ވަނީ ބަޔާންކޮށްފައެވެ. އެއީ، އެންމެ ފަހުގެ ޖަލްސާގައި، މާލޭގެ މަޖިލީހުގެ ފެށުމުގެ ދުވަހު "އަޅުގަނޑު" ބުނިކަމުގެ رعيةންގެ مجلس ގެ ممبرއެވެ.

ޖަލްސާގައި ވާހަކަދެއްކެވުން، އެއަރޕޯޓު ބޮޑުކަން އެންމެ ގިނަފައިސާއެއް ދޭކަމުގެ ތެރެއިން، (ابراهيم ناصر ގެ) ކުރެދުންތެރި ވާހަކަދެއްކުން -/1000 ރުފިޔާއެވެ (ابراهيم ناصر ގެ) ކުރެދުންތެރި ފިރިހެނަކު -/500 ރ. އެވެ. -/300 ރުފިޔާދީފައިވަނީ، ހިތަދޫގެ موسى ابراهيم ديدي އާއި، މިރުބަހުރުގެ محمد اسمعيل ديدي އާއި، ބޮޑުދޮށުގެ ابراهيم حسن ދިދީއާއި ޖުނބުލީގެ އެމް.އޭ. ابراهيم ديدي ކުރެއްވީއެވެ. -/200 ރުފިޔާދީފައިވަނީ، އަމީރުގެ المينة محمد الامين ގެ ބައްޕާފުޅުގެ ދަރިކަލުން އުމުރުވެސް ހުރި ޢަބްދުލްވަހީދުގެ އަހުލުވެ جنس اللطيف ންގެ روح ގެ ނަމުގައެވެ. އެމް.އޭ.ޒުބައިރުގެ ފިރިހެނަކުން -/150 ރުފިޔާދިނުމުގައި، ހަމައެހެން ބޭފުޅެއް ކުރިތަކުގަ ރުފިޔާދިން ބަޔަކު ޖަލްސާގައި ދީފައިވެއެވެ. މަޖިލީހުގެ އިތުރުން -/150 ރުފިޔާދިނީ، ދީފައިވާއެވެ. ޕީޖީ حسن މަނިކު (9) އާއި ބާޒި عبدالجليل (10) އާއި، ބޮޑުނިގު محمود (11) އާއި 3 ބޭފުޅުންނެވެ، އެމް.އޭ. ވަޙީދު ތުރުކީގެ ޕެރިސްގެ ދުވަހުތަކެވެ. އެއީ ކޮންމެ ބޭފުޅަކު -/101 ރުފިޔާދީފައިވާއެވެ. (92) އަޙްމަދު يوسف ކުޑަދޫއާއި، (93) ޚަދީ حسين ކުޑަފުށީ އެވެ. ކޮންމެ ބޭފުޅަކު -/101 ރުފިޔާ ދީފައިވާއެވެ. މި 5 ބޭފުޅުންނެވެ، އަދި ރަހުމާ -/100 ރުފިޔާދީފައިވާ ޖަލްސާގައިވެ، (އެންމެހާ ފަރާތްތައް) އެކުގެ 9 ބޭފުޅުންނެވެ.

ޖަލްސާގެ 203 ވަނަ އެވަނީ، އެއްގޮތެއްގެ 12 ބޭފުޅުންގެ ނަމެވެ. މާލޭގެ ދީނީމަރުކަޒުގެ ابوبكر ابراهيم އަލީ، މިނިސްޓަރ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަމީރު އިބްރާހީމްއާއި خدمة ހިދުމަތްތެރިޔާ جمعية الفلاح ގެ ބޭނުމެވެ. ދީނީމަރުކަޒުގެ އަލީ އާދަމްގެ ގޮތެވެ. އާދަމް ވަނީ، އާދަމްގެ ކުރެވުނު ހަމަ، ދުނިޔާދާރީ ޢިލްމު ހޯދުމާ

ހަދިޔާ - މަޖިންދާބޯބްޔިރިލުކާ ބިންހެދުމަށް ފައިސާދިންމީހުން

		ލ	ރ
1.	އެންދެރިމާގެ	-	100
2.	ގ. ޖާކަރުގެ	-	20
3.	الفاضل زكريا حسين ކަލޭގެފާނު މާހަނދުރު	-	100
4.	މ. ތީފުރަވްގެ	-	10
5.	މ. ތޭރަގަބުގެ عبدالله علي	-	10
6.	ހޭ. އާރ. صدري	13	1
7.	محمد حسن	-	50
8.	محمد މަނިކު، ހ. އަސްވޭގެ	-	10
9.	ފީބޭ حسن މަނިކު	-	101
10.	عبدالجليل	-	101
11.	ބުރުނީ محمود	-	101
12.	ހދ. އަތޮޅުފިހާރަ	-	100
13.	ދޮންކަމްދަ احمد ފުޅު	-	5
14.	ކުޑަ احمد މަނިކު	-	50
15.	حسن آدم ފެމޯރާ	-	10
16.	النبيلة عائشة محمد ديدي ގ. ބެންރާގެ	-	25
17.	سكينة މ. ހުވަދުގަދަކޭޑިގެ	-	5
18.	ص. س. الاستاذ ابراهيم شهاب	-	100
19.	جنس اللطيف ންގެ روح	-	200
20.	ص. س. النبيل حسن زرير	-	30
21.	ފުޅުމާގޭ محمد މަނިކު	-	25
22.	ހޫޅުދޮ عبدالشكور علي	45	-
23.	آدم سليم ހ. ފަތަގުމާގެ	-	5
24.	فاطمة މަނިކެ ހ. ފަތަގުމާގެ	-	5
25.	محمد عادل ހ. ފަތަގުމާގެ	-	5
26.	ކާނިދޫ ابراهيم ފުޅު ހ. މުގުރިގެ	-	5
27.	زبير حسن މ. ނިރޮދުގެ	-	5

		ލ	ރ
28.	محمد وحيد މ. ކަޑޫގަސްތޮރުގެ	-	5
29.	ތ. އަތޮޅުފިހާރަ	-	100
30.	ص. س. فاروق اسمعيل	-	30
31.	الفاضلة حبيبة ابراهيم މ. ހުޑަގުގެ	-	20
32.	ابراهيم سراج މ. ކާރޭސްވަންމާގެ	-	10
33.	ވެރިދޫރޭގެ موسى ديدي	-	5
34.	ކަމްދައިދީ މ. ކާރޭސްވަންމާގެ	-	5
35.	عائشة موسى މ. ކާރޭސްވަންމާގެ	-	5
36.	عبدالله محمد ނ. މަނަދޫ	-	2
37.	ދ. މާއެނބޫދޫ ކަތީބު ابراهيم އަތޮޅުފިހާރަ	50	1
38.	މާމިގިލި ދޮން آدم ކަލޭފާނު	-	5
39.	މަހިބަދޫ مدم محمد ފުޅު	-	5
40.	يوسف منصور ގ. ތޮތޯގެ	-	5
41.	حامد آدم	50	-
42.	موسى حسن ހދ. ހިރިމަރަދޫ	50	1
43.	النبيل حسين علي ديدي	-	20
44.	الفاضلة فاطمة جميل	-	20
45.	السيد މޫނިމާގޭސީދީ	-	10
46.	ކާނިދޫ محمد ކަތީބު	-	1
47.	الفاضل ސ.ތ. محمد ديدي	-	1
48.	މާވާ محمد މަނިކު	-	2
49.	ބޮޑުކަލު ابراهيم نوري	-	1
50.	ވަފުގޭ ތުއްތުމަނިކު	-	1
51.	ކާނިދޫކަތީބު قاسم فهيم	-	5
52.	ހދ. ފިނޭ مدم محمد ابراهيم	-	5
53.	ހދ. ކުޅުދުއްފުށި محمد ابراهيم	-	5
54.	ގއ. އަތޮޅުފިހާރަ	-	100
55.	ކަޑެ محمد މަނިކު	-	5

		ލ	ރ
.56	ابراهيم توفيق ކޮލަމާފުށި	-	5
.57	محمد سمير ޅ. ނައިފަރު	-	2
.58	محمد حفيظ ހ. އުއްދަތުގެ	-	5
.59	احمد شاطر ހ. އުއްދަތުގެ	-	10
.60	ދޮން آدم ކަލޭގެފާނު. ސ. ފެލިދޫ	-	10
.61	عبدالحكيم މާންނާކަލޭގެފާނު	-	50
.62	محمد رشاد މއ. ކޮޅިމެހިގެ	-	50
.63	ބުރުނީގެ ابراهيم ديدي ފިހާރަ	-	100
.64	ބުރުނީގެ ابراهيم ديدي ހ. ބުރުނީގެ	-	100
.65	ކަޅިކޮޅު علي ديدي	50	1
.66	حسين حبيب	-	32
.67	احمد فواد	19	2
.68	محمد حسين ހދ. ނައިވާދޫ	07	2
.69	محمد فوزي ގއ. މާމެންދޫ	01	2
.70	محمد هميز	53	1
.71	علي قاسم ހއ. ކެލާ	99	-
.72	قاسم آدم ހދ. ކުޅުދުއްފުށި	50	-
.73	اسمعيل وحيد ގ. ދޮންފިނިގެ	-	1
.74	محمد موسى ޅ. ނައިފަރު	-	2
.75	آمنة يوسف ހ. އިންނަމާދޫގެ	48	-
.76	ހިބަތުގެ ތުއްތު މއ. އައިވަރީހައުސް	-	1
.77	محمد ފުޅު ހ. އަޒްސާވާގެ	-	3
.78	ސަވަބްނަމީގެ ابراهيم ديدي	-	25
.79	އަރި. އުތު. އެންޖީ ސަވަންސް	-	50
.80	ކުރުސްނބާ މާލެ	-	1000
.81	ކުރުސްނބާ ފިހާރަ	-	500
.82	محمد حليم	-	50
.83	سيّد سعيد	-	10

		ލ	ރ
.84	ابراهيم زكي	-	10
.85	މައިޒް އޮލިސް	-	150
.86	جعفر كمال الدين	-	20
.87	ތުއްތުމަނިކު މ. މީނާ	-	10
.88	މ. އަތޮޅު ފިހާރަ	-	100
.89	نجيبة ގ. ބުރުގެ	-	5
.90	ހުރަމާލި ތުއްތުމަނިކު	-	5
.91	ކުޑަ ابراهيم މަނިކުދޮންމަނިކު	-	5
.92	يوسف ކަލޭގެފާނު ބ. އޭދަފުށި	-	101
.93	ދޮން حسين ކުޑަތުއްތު	-	101
.94	محمد حسن މަނިކު މ. ހުދުއަސްތުރާގެ	-	10
.95	عبدالحكيم މާންނާކަލޭގެފާނުގެ އަބިކަބަލުން	-	51
.96	زكريا ދޮންތުއްތު މއ. ޔޭމިއާގެ	-	4
.97	މައްޗާކުޑަތުއްތު	-	2
.98	މައްޗާޑަތުއްތު	-	3
.99	ދޮރިކަބުރު - ހ. އާޖަތުގެ	-	10
.100	عبدالله حميد ސ. މަރަދޫ	50	1
.101	ކުއްޅަވައް ابراهيم ديدي	-	10
.102	ހ. އަބުމަސްތޮނުގެ	-	10
.103	نائب ގޭ ތުއްތުމަނިކު	-	5
.104	حبيبة حسين حبيب	-	10
.105	عائشة ފުޅު މއ. ފުލޫނިއާގެ	-	1
.106	ގ. އިސްތަފާގެ	-	25
.107	ދ. احمد زكي މ. ޗިރިންގަޅި	-	2
.108	ބ. އަތޮޅު ފިހާރައިން	-	100
.109	سعيد موسى ބ. ދަރަވަންދޫ	-	10
.110	عائشة މަނިކު ހ. ސަމަރގްރީންގެ	-	1
.111	އުތު. އުތު. ابراهيم ديدي ކުންފުނި	-	300

		ލ	ރ
.112	މ. އަތޮޅުވެރިޔާ	-	150
.113	موسى ابراهيم ديدي ދޮންބެސަވަންސް	-	100
.114	عبدالقيوم محمد ހ. ޔަރަންމާގެ	-	5
.115	مريم حسن	-	1
.116	فاطمة آدم	-	1
.117	فريدة آدم	-	1
.118	علي آدم މަނިކު	-	1
.119	ހދ. ކުޅުދުއްފުށީ ކޮއްކޮ احمد ގެ حسن	-	1
.120	ހދ. ކުޅުދުއްފުށީ ފޮޓޮދުރު عائشة	-	1
.121	ހދ. ނޮޅިވަރަންފަރު ހުސްނުހިނާގެ محمد علي މަނިކު	-	1
.122	ހދ. ކުޅުދުއްފުށީ عيسى حسن ގެ ابوبكر	-	1
.123	ملم موسى މާފަހުކަލޭފާނު	-	5
.124	ކުޅެހުއްޓު ގއ. އިންނާގެ	-	1
.125	ގެދުރުއްޓާ ދ. މަރަދޫގެ ހއ. އަތޮޅުވެރިޔާއިންދެއްކި	-	1
.126	އިރަވަންދު عبدالرحمن ގއ. ހަވާދޮރިގެ	-	1
.127	حسين عبدالرحمن ވަރަށްރު	-	1
.128	علي موسى ތުޅު ތަކަންދު	-	5
.129	آدم عبدالله ތޮރާކުން	-	20
.130	ސ. އަތޮޅުވެރިޔާއިން	-	50
.131	މުރަކު عبدالله مفيد	-	10
.132	ފީޝޯ علي މަނިކު	-	5
.133	މުރަކު علي نصير	-	5
.134	عبدالعزيز މުރަކު	-	5
.135	محمد زهير	-	3
.136	علي حسن	-	2
.137	عبدالقيوم	-	2
.138	އައިސަތުޖަ علي محمد ތުޅު (ސ. އަތޮޅުވެރިޔާއިންދެއްކި)	-	2
.139	اسمعيل سعد ސ. ހިތަދޫ	02	2

		ލ	ރ
.140	މާއުގުދުރު حسين ކަމިޔޫބު	-	10
.141	ابراهيم محمد ބިލެތްމަހާރި	-	10
.142	عبدالكريم عيسى ގއ. ރޮށްކާރިންރޮ	-	2
.143	حسن حليم ހ. ހީނާގެ	-	5
.144	عبدالرحمن ތޮންމަނިކު (މާލެއަތޮޅު ރ.)	07	1
.145	شافعة حسين	07	1
.146	فاطمة نشيدة ކުރެދިއްސޯބާ	07	1
.147	عائشة حسين	07	1
.148	احمد ناشد	07	1
.149	ތޮން حسين ތުޅު ހ. މިއަރަފާގެ	50	1
.150	ގެރަށު عمرتخان ރަބްރަ ރާގޭސް	00	5
.151	ނުޖުކައި ތޮންމަނިކު	00	5
.152	ސިއްކަގޭ محمد وحيد	00	2
.153	ނޮޅިވަރަންފަރު محمد ހ. ސިރާޖީގެ	00	2
.154	ތޮން علي ގެ ابراهيم ތުޅު ގއ. ދޮވިނަގެ	00	10
.155	عباس ކުޅެނުވިގެ	00	3
.156	އޮސޯ. އުފީ. ސްޓޯރ ހ. ރަތްދުގާގެ	00	10
.157	އުވަރު ސްޓޯރު	00	10
.158	زكريا محمود ގއ. އިސްވެރިންޖުގެ	00	10
.159	ދުރުދުރުންތޮއްތޮރިރި ގ. އާރާދުގެ	00	2
.160	اسمعيل رشيد ހ. ނޫރާނީވިލާ	00	10
.161	فاطمة محمد	00	10
.162	آمنة موسى	00	10
.163	ނާވައިދު ތޮން علي	50	-
.164	حفصة علي	50	-
.165	احمد ތުޅު ގއ. ފަހިންސޯޓޭ	50	-
.166	ކުޅެނުވި محمد ދީދީ	00	5
.167	ابوبكر يوسف	00	5

		ލ	ރ
168.	سعد يوسف	00	5
169.	ފޫޅުމާގޭ ދޮންމަނިކު	00	25
170.	ގެދުބޭކޮއި ކުޑަތުއްތު	00	5
171.	މިރުސް احمد ފުޅު	00	2
172.	ދަރަވަންދޫ ابراهيم މަނިކު	00	2
173.	آدم محمد	00	1
174.	عائشة عبد الفتاح	00	2
175.	عائشة احمد	00	5
176.	ابراهيم محمد	00	5
177.	محمد މަނިކު ހ. ނޫރަންމާގެ	00	3
178.	محمد آدم ހދ. ނޮޅިވަރަމް	00	1
179.	محمود محمد	51	-
180.	حامد آدم ހދ. ނޮޅިވަރަމް	00	1
181.	ބައްޕަ حسن ފުޅު	00	1
182.	ސިއްކަގޭ محمد نسيم	00	5
183.	الاستاذ عدنان حسين	00	40
184.	نسيمة ابراهيم މ. ގުލްފާމުގެ	00	20
185.	محمد معزّ	00	10
186.	احمد موسى ކަމީބު ވ. ފުލިދޫ	00	1
187.	مدم موسى حسن ވ. ކެޔޮދޫ	00	5
188.	ابراهيم محمد މ. ކެނެރީގެ	00	5
189.	عبد الرشيد عيسى މ. ސީނިعصرމާގެ	00	1
190.	حسين نصير ހ. ހުޅުލޭގެ	00	1
191.	احمد آدم މއ. ރަންދެލިވަރުގެ	00	1
192.	علي محمد މ. ގުލްޝަނީގެ	00	4
193.	احمد حسين މ. ރެޑްހައުސް	00	1
194.	علي آدم މ. ރަންދެލިވަރުގެ	00	1
195.	احمد ފުޅު ގ. ތަބުރުގެ	00	1
196.	آمنة ދިރަ މ. ގުލްޝަނީގެ	00	5
197.	ދިއްގަރު اسمعيل	00	1
198.	خديجة اسمعيل	00	1
199.	آمنة رشيدة	00	1
200.	فاطمة رشيدة މ. ސީނިعصرމާގެ	00	1
201.	عبد الله نصير ހ. ހުޅުލޭގެ	00	1
202.	ذليخا މަނިކު ގ. ކެނެރީގެ	00	5
203.	ابوبكر ابراهيم	00	2
204.	نسيمة ابراهيم	00	2
205.	عبد الغفور ابوبكر	00	2
206.	زبيدة ابوبكر	00	2
207.	عبد الرزاق ابوبكر	00	2
208.	عبد الحنان ابوبكر	00	2
209.	عبد الرحيم ابوبكر ގެ ހަނދާނުގައި	00	2
210.	شهيبه ابوبكر ގެ ހަނދާނުގައި	00	2
211.	نسيمة ابوبكر ގެ ހަނދާނުގައި	00	2
212.	ابوبكر ابراهيم ގެ ބައްޕަގެހަނދާނުގައި	00	2
213.	ابوبكر ابراهيم ގެ މަންމަގެހަނދާނުގައި	00	2
214.	شريف މ. ދިލާރާމުގެ	00	2
215.	ކުޑަތުއްތު ހ. ފޮނިފުބޯގެ	00	1
216.	ވ. އަތޮޅު ފިހާރައިން	00	100
217.	عائشة ابوبكر މ. ދެތަޑިމާގެ	-	4
218.	عبد الكريم ހ. ފުރެލީވިލާ	-	2
219.	آمنة ކުޅުދުއްފުށީ	-	3
220.	ތުއްތުމަނިކު ގ. ރަތްބަގީޗާގެ	-	5
221.	حسين علي މ. މިރިހާސްގެ	-	10
222.	ابوبكر حسين މ. މިރިހާސްގެ	-	1
223.	زاهدة حسين މ. މިރިހާސްގެ	50	-

		ލ	ރ
224.	خديجة ابوبكر މ. މިރިހާސްގެ	-	1
225.	صفيّة ابراهيم މ. މިރިހާސްގެ	-	1
226.	سعيدة يوسف މ. މިރިހާސްގެ	-	1
227.	فريشه حسين މ. މިރިހާސްގެ	-	1
228.	ދޮންތުއްތު ހ. ސައިމާގެ	-	5
229.	علي ގ. މަޅުމާގެ	-	5
230.	عائشة ގ. މަޅުމާގެ	-	5
231.	ދޮން آمنة ގ. މަޅުމާގެ	-	5
232.	يوسف ގ. މަޅުމާގެ	-	10
233.	عابدة މއ. ހެޕީގާރޑްން	-	10
234.	مريم ދުދު ހުރާ މއ. ރިހިއަލި	-	2
235.	عائشة ދުދު މއ. ނީޕްބައިޑް	-	1
236.	عائشة ދުދު މއ. ދިއްގާގަސްދޮށުގެ	50	-
237.	سعديّة މއ. ދިއްގާގަސްދޮށުގެ	50	-
238.	ދޮންކަބުލޮ މއ. ކޮށީގެ	-	1
239.	مريم ދުދު މއ. ކުރިބީގެ	-	1
240.	زينب ދުދު މއ. ކުރިބީގެ	-	1
241.	ދުއްރިހާން މއ. މިލޯކާރުގެ	-	1
242.	حوّا ދުދު މއ. ދޮސްގަސްދޮށުގެ	-	1
243.	عائشة ދުދު މއ. ދެވިނަގެ	-	2
244.	ދޮންމަނިކެ މއ. ގޮމަރިގެ	-	10
245.	عائشة ދުދު އުއްދަޑިގެ	-	1
246.	ދަދާދާކަ ދުދު އެދެބެދިގަސްދޮށުގެ	50	-
247.	حوّا ހީނާމާގެ	-	1
248.	حسن ދޮން علي މ. ކަސްތޫރިވިލާ	-	10
249.	شريفه ހީނާމާގެ	-	2
250.	عمرزاهر މ. އިރަމާގެ	-	1
251.	فاطمة ދުދު މ.އ. ކުދިމަގުމާގެ	-	1

		ލ	ރ
252.	مريم ދިއްދަދުދުގެ	-	5
253.	ސަންޕާދުދު ރަންމަބީގެ	-	2
254.	ކުރު آمنة ދާރީގެ	-	1
255.	فاطمة މަނިކެ ދުރަހަނި	-	1
256.	ކަމަނަ ދޮނިބުދާގެ	-	1
257.	شمس النّساء	-	2
258.	حوّا ހިއްތަދަގެ	-	5
259.	حريّة ހިއްތަދަގެ	-	5
260.	ދޮން فاطمة ގުރައިދުދުގެ	-	5
261.	ދަދާދަކަ ރިދަދިގެ	-	3
262.	سعيدة	-	3
263.	قدسيّة	-	3
264.	ދަދާދާކަ ދުދު އުތުމާގެ	-	1
265.	ބުއްބުކަމަނަ މަބުސްތާނުގެ	-	1
266.	جابرة މަބުސްތާނުގެ	-	1
267.	سكينة ގުލާސްގެ	-	1
268.	ކަބުލޮ ނައިލޯނުގެ	-	2
269.	آمنة ދުދު އަބާގެ	-	1
270.	عائشة ދިދި އިގުރުގެ	-	1
271.	آمنة މަނިކެ ދަރުދާބަގީކާގެ	-	1
272.	ދޮންކަބުލޮ އަރާރޫބުގެ	-	1
273.	ބުއްބުކަބުލޮ ކަންޕާމާގެ	-	5
274.	حريرة އުދާގައިމަންޑް	-	3
275.	سعيدة ސަމުދުބަރަކާގެ	-	2
276.	فاطمة جليل މއ. ބިންބިގެ	-	1
277.	لطيفة جليل މއ. ބިންބިގެ	-	1
278.	مريم ދުދު ކުމުންޖާނިގެ	-	1
279.	ބުއްބުކަމަނަ ރިހިބުދާގެ	-	1

		ލ	ރ
.280	زهيرة ހިރިހިބަގާގެ	50	-
.281	ބުއްދުމަނިކު ރިލީޔާގެ	-	1
.282	جميلة ނިކަގަސްދޮށުގެ	50	-
.283	نسيمة ނިކަގަސްދޮށުގެ	50	-
.284	ބޮޑުބެގޮއްރެ	50	-

		ލ	ރ
.285	آمنة ދުންބުރުވާގެ	-	1
.286	ކޮށްތަރު ދަރޮމުރާގެ	-	3
.287	ކޮތަރުފުޅު އަހަމާގެ	-	1
.288	شميّة ކުއްޔަހިއާގެ	-	1
.289	مريم ފުޅު ކުއްޔަހިއާގެ	-	1

އޭނާގެ ބައްޕާއި މަންމަގެ ހަނދާންވެސް ދިވެހިންގެ އެއަރޕޯޓާ އެއްކުރައްވާފައެވެ. އޭނާއަށް އެވަގުތު ދެވެންއޮތީ ކޮންމެ ބޭކަލަކަށް -/2 ރުފިޔާ ކަމަށްވާތީ 12 މީހުންނަށް ސައުވީސް ރުފިޔާ އެއަރޕޯޓް ހަދުމަށް ދެއްވައިގެންނެވެ. ލިސްޓުގެ 144 ނަން އެވަނީވެސް އެއްގެއްގެ ފަސް ބޭރުވުންނެވެ. މިހާރު ރާއްޖޭގައި މިހިރަ އެންމެ ދުވަސްވީ މަރުކަޒުގެ އެއްހޮސްޕިޓަލު ނިސްބަތްވަނީ މ. ޕޯލިސްޓޯރު عبدالرحمن ދޮންމަނިކު (ދޮންކަލޭފާނު) ގެ ނަމަށެވެ.

ލިސްޓުމާއި ނަތީޖަ ހަރުވެފައިސް އަޅުގަނޑަށް ހިތަށްއެރިއެވެ. މިލިސްޓު ބެލިފައި، އޭ! އަހަރެންގެ ބައްޕާއާ މަންމަ އަދި ކާފަ ވެސް މިއޮތީ އެއަރޕޯޓް ހަދަން އެހީވެދީފައި ބޭނުން އެކަން ފުރަގަސް ކުރާނަން ބައެއް މަސައްކަތްތަކުގެ ނިމިއްޖެ އޭތި ކުރުވަމުންނެވެ. ހަމައެއްޗަކަށް، އޭ! އަހަރެންނަށްވެސް މިއޮތީ އެއަރޕޯޓް ހަދަން އެހީވެދޭ ފުރުޞަތު - ހަމަ ދަރިކަލުންނާ ވެސް، ދުވަސްވީ ތިމާގެ ކާފަ އޭގެ އަތްޕުޅުން ދިރިއުޅުއްވި، އުފާވެރިކަމާ ވަރަށްގިނަ ކުރަނިވެސް، އެވަރު ގެއްލުނު ހިތްވަރާއި ބޭނުންތަކަކާ ބައްޕަބުންނެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ދިވެހިންނަށް ދިވެހިންގެ އަމިއްލަ އެއަރޕޯޓެއް އުފައްދައިދިނީ، ހަދައިދިނީ، މިވަނީ، އަމޮރައްސައިދިފައެވެ. އެވީ ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން ދިވެހިންގެ މަސައްކަތުންނެވެ. އެއީ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް، މިހާރުގެ މިތަނަވަސްދިރިއުޅުން ހުއްޓިދާ، ގެނެސްދިނުމުގެ ބޮޑުވެރިކަމުގައި އެ މަސައްކަތްކުރެއްވި ބާބައިންނެވެ. އޭގެތެރެއިން ދިނބަހާރު ދިރިއުޅުއްވާ ކަމަށްވާ ފާސްކުރެއްވި ބިޔަކަ، މާލޭގެ ދިސްރިކްޓުގެ ގޮތުގައި މަސައްކަތްކުރައްވައިގެން ވަރުދަނަ އުޅުއްވައިގެން ތަނަވަސްކުރި ލޮއިހަރު ބެޔޮ ވައިބަޔާ ބޮޑުބޭބެ ރަބޭ ކަނބުރުސްތާރަ ކަނބަލުގެއެވެ. މިޖުމްލަގައި އަޅުގަނޑުމެން ދިރިއުޅުމަށް ގެނައުމުގެ، އެގެބުރުސްތާރު ބަތަލުން، ގޮތަކައިގެން މުސްތަގުބަލަށް ކޮރިގެންގެ ކަރަނގެލި ބަނދަރިހާ ދެފުށުގެ، ރިތިރިތި، ޖަމާނީގެ ކަމަގައެވެ. (އެބިމުގައި ފަރުވާފައި ފާސްކަމުގެ، ވިތަނުގައިވާ ނުބާތައެވެ.) އަޅުގަނޑުމެން، ގެންފައިޖެހޭފައި މިތަބަދަލު ނަގާނީ، އަދި އެންމެހައިބޭނުމަކުރެވިފައި ކިޔާވަރުތަކުގެ، ކުރަންނުވާ ވަރަށްބޮޑު ބަދަލުތަކާ ކަލާކަލަބާރެވި މިތަބަދަލާ ނަގާނީ، އެބިމާއިދޭގެންނަވި ތަފާތުކަމެވެ.

...... އަދި އެވަރަކަށްވެސް ނުފުއްދީރުމެވެ. ފުއްދަރައިގެންކަމަކަށްވެސް ނުދިޔައެވެ. ބޭނުމެއްވެސް ނުވިއެވެ. ވީމާ، އަލުންކަމެއްފެށިއެވެ. ކޮންކަމެއްކަމަކަންރައްދުވެ؟ ބޮޑެތިމަގުމަތީގައި "ވާ" ދެރުމުދުވެ. މަގުގެދުކަކޮރަށް ދުބައިމީހުން އައިވެ، ދަރުމަން "ހިދުމަތްކުރޭ" ނަމުގައިކަމުގިވި "އެއަރާޕޯޓުވެ." އެ-ވާ އަފުއްދިކަމަކަށް އާގައިއޮންނަކަމުގައިވަނީ މުޅީން މަޑުޖެހިވެސް އެވެ. އާގެތިތެރޭގައި ވަރަށްކަޅުކަށްތަކަށް ހުންނަ ދުޅެ އޮންނަކަމަށް ބުނެއްކޮޅުއެވެ. އެއްބަޔަކު މިގޮތުން، — ދިރިއުޅުމަގެން ނުވާނެކަމުގައެވެ. އަދި އަމުދުން ގާތުކޮށްފުން "ބޮޑަށް" ދިރިއަދިގެން ހަމަނުވާނެއެވެ. ވާނީ ދަމާގެން ނުވާނެތެވެ. ގެނުވާނުއާއެވެ. މިއީ، ކުރިގެ ދިރިއުޅުން، އެމީހުންގެދަރި ދިރިއުޅުންނަށް ޓަކައިތާގަތްކުރުން ދިރިއުޅުންގެއަމިއްލަ، މުޖުތަމަޢުގެ ޓަކައިވެ. އެއްގޮތަކަށްވެސް ދިރިއަދިގެންނުވާނެއެވެ. ކުރިންވެސް އަހަރުމެންނާއި، ގާދަކުރުނުކުރަމުގެދިރިކަން ދާއިރާއް ދަމާގެން ފުރުހަމަވެސް ފުރިހަމައެވެ. އެއީ، މަތިވެގެންވާ އިސްލާމްދީން ދިރިއުޅުމުގެ ދިރިއުޅުމަށްޓަކައެވެ. އެދިޔިގޮތައިގެތެރެ ފުރުން ގެނުނަން، މިފަދަ މިއީ ހަމަދުކުރުގެން ނުވާނެއެވެ.

—— އަނގައިބަޔަކު މިބުނަނީ އަދި މުޅިއަކުން އެހެންއެހެންނެވެ. ދެބައިމީހުންގެ ވަހަކަ ވަރަށްތަފާތެވެ........ މީހުނއްވެ ފުރިބާރުވެފުއެވެ. ގިނައީ ކުޑިބަޔަށް އެއްވެތިބެމީހުންނެވެ.... ކަމަކީ ހުނުމެވެ. މިވާގޮތަކާދު، މިކަރުވާކަމާދުދިޔަސްސާފަކަށް ބޭނުންހުންނެ ހިއެއްވެސްނުވިއެވެ...... "ހަޖ" ވި ވަރަކަށް...... "ގަދަ" ވިވަރަކަށް ބަލާފައިހުނަށް މަތިވިއެވެ. އެމީހުންގެ ހުނުމުގެއަޖ ގަދަވިއެވެ. "މި މަތިގަނޑު" ނިނުމާކަށް ބޭނުންމީހަކު އެގޮއާ ހިއެއްވެސްނުވިއެވެ...... މިބައިމީހު މިކަމުއްމިކަރަނި (ވާރެވެއްސަވާ، އިރާހަނދު އެތަށްގައި ދަށުރުކަރާ އުސްއުސް) އެޖެހުނި ހަސްބަގެއެވެ.

އިތުރުއަދިމިކަހަލައެއް ހުނުބައެއްކަމެވެ. މިބައިމީހު ކަރުވާމިކަމުއްމިކަރަނި، "މިތާއެކަތެ" ސަޢިބު ކަޖެއަސް ބޭ" ފުރަތު" ގެ ދަރުގައެވެ. އެޖެހުނި ހަސްބަގެއެވެ. މިބައިމީހުކަރު އެއްޓަކައި މިކިބައިން، "އެޖެ" ހިކަކަށް "ކިއުމުއެ" ކިބައިއާގައިއިސްދިޔާ "ނޫރު" އާބައިގެންތިބެއެވެ. އެކަމުގައިސަރު "ދީބަރު" ވެސް ކަރުގަޔާރެއެވެ. މިހުންގެމުދަގައިވެސް "ހަޖ" ވިވަރަކަށް "ގަދަ" ވިވަރަކަށް "މުޅި" އެންނަކަމަށް، ފިބާކަރާކިޔާއެވެދިޔައެވެ.

އަދިވެސް .... އެހެންބަޔަކާ. އެކަމަކު """އެޖާއާކަލެ" މާދުރުގައެވެ. ހަމަ ދިރިއުޅުންބަސް ޖެހިއަދި ވިރިދިރިއުޅުންގެދިރިނުންއެވެ. މި "ބައިޔަކު" މިގޮތަށް މާދުރުގައިބީ "އެމީހުން" ނުކުރެވެ. ބަސްޖެބޯވަރު ގަރުން ޖެހިމާރުން ކައިގެންޖެބޭފަޅާ، ޖެހިމާރުންނާ އެއްބަސްޖެހިމާގެ އަނގައިބަޔަކު ކައިބައިއެއްޓަނަ ނުދިޔުމަކަށެވެ. ދަރިޔާކުރުމަށެވެ.....

—— މިމަސްޖެހުމުގައި ދުނިޔެން، މިއަޅުގަނޑުމެން، މަގުގައިއެއްފަހުރަ އެއްގައި

ދުވަސްވެ މުސްކުޅިހާލު ބޮޑުކަމުން، ހިރިސްޓޮލިވިޔައި އިސް ބޭއަކު، ހިތަދޮމިއަކަށިޔާރާތެއެވެ:

"އަހަރެމެން ކުޅޭއިރު ދުރު އެދުވަހާ، މުސްކުޅިވިދުވަހު ފެންނަމުންދިޔާ މިދުވަހާ ހަދަމަފުޅުތަކަށްކަމެވެ! ބަނޑިސްފަރިވާނަކަށް އަރައިގެން، ކުރު ފަޅުވަތްދޫނިބުރިއައްލައިގެން، ގިރުވާނާ ގޮތް ފަހިވެގައި ކަޑު ފަރުއްޔާއި ހުދުގަމިހުއްގައި، އަޑިއަށްޓަކައި ދުގުރުބުރިއައް ހިފައިގެންހުރިހަ "އެ"މިހަރުގެ ސަރަހަދުގައި، އަރުގެ "މިހުނަރު" ނުވާ "ގަމިހުން" ކަހަލަ ދިރުވިހުން، ގަން އެއްގުރު ބޮޑުވިބުރިއްކަތަކެއްކަމެވެ!

އަރުގެ ވަޅިބަތަކު، ދަނޑުނަނިކަމަށް ފެދުނެއްވެ. ދުފަތަކަސް، ހަމަރަސް ފަތަކަސް، އަތް ފަތަކަސް، "އެބަގަ" ކަނިއަދައިގެން ކަނިގެ އިނގިނި ނުގެނުގެ ގުޑުނުކަމުގެވެ. އަވަދިބަދައް ގަނޑުދިނި، "އަކަނިގާ" ގެނޑުގެ ބޮޑުކަނިމާގެމެވެ! މިހާރު ގެން އެ"ކަނި" ކަބައިބާވަތެވެ؟ ދުވަސްވެ، ކަނިގެ މުޅި ތަކެއްދިވެ ފުރަތަމަޔަށް ފެރިދިރާއިބާވަތެވެ. އިތުރުވަމުންއައި އަބާދީ ކަނޑުބަރަށް ތަކާވަރުނުވިބާއެވެ. ދިބުމުން - ދިބުމުންއައި ބަނދަރުކަނާއާ، ބޭނުދިބުނުއެއްޖެއްގެ "ޗާމިން" ވަރުޖެހި، އެންމެފަހުން، "ކަނި" ފަހާނާފައި، ނުކުމެގަތީބާވަތެވެ؟ ވެރިންނިއުގެން ހިރިނއްބާވަތެވެ؟...... ހަރިނާނުން ހައިރާނެވެ!

.... ބޭނާނައްއެއްޖައްނާނިގެ، ދުރުމުދަރަނަށްއަރުވައިގެން، އެކައްއިރުއަށްވަނދުން މިހަނޑި ބުރުބަރަން އިނދައިނދުފައި، އެންމެ ފަހުން އަމިއްލަކަނަށް ފަހަރުވެސް ނިވާވަރަށް މިމުސްކުޅިބައަކު ބޭނުވިއްޔާރާވެއެވެ: "ގައިމުވެ. މިކައިކުރުނުއަޅާ ނާހަނިއެވެ. ނުދަނަނާނިއެވެ. ކާކަށްތަރުހަނައި-ކުގަ އާބޭނު ފަހަރައި، ފަރުބަހަކަރު-މުގު-އާ ހިއާފައި ނިނމަހާ މުސްކުޅި ދިރިހިރައިވަރުގައި އެބުނަނީ، ރަހަކައްކައިގެންނާ ހަނާކަރުގެން އަދި، ބޭނުދިބުކައްކައިގެން ކައިމިއެގެ ސަނާމުގުގެ ފަހަކަނުނަކަމެވެ. އާގެކުރިއަރު، ރާ-ކަރުއް އިރާދަ އައިމާ އެބުނަނީ، މުދިން އެހެންފަހަކައްކަމެވެ. އިހުގެމުސްކުޅިވިނަނަކަސް ރައިވަރުގައި އެބުނަނީ ބޮޑުފަހަކައްކަމެވެ. ވަރަދުވެ. ގެފުނުހިރިއަރާހިރި، ހިރިހާބާރެއް ގައަހާ އަމާފައަރުގާފައި ޖެހިރަސް، އަދި، ހިރިހާނުމެނެގެބާރު އެއްކަރު ބޮޑުއެއްބާރަކަރު ހަދުފައި ރާގެއަރަސް، ނުފާނުކަމެއްގެފަހަކައެވެ. ތަދުކަމެވެ!

އިރާދަކުރެއްވުމާއެކު، ފާސްކަރުގެއްސުނެވެ. ކުރުވާނެކަމުގެއްސުނެވެ. އެމީހުން، މިހިރީން އެތްތިހަސްވެއްގެވެ.

މަސައްކަތަށް ބިރުބައިތަށް

ހުގުރާއެއަރުޖާބްގެ މަސައްކަތަށް އެދުމުންދިއަމި ހުށަގެހިސްބުތަމަށް، އާދިހުގެ ހިސާބާ سکرٹری

ގެންސްދެއްވާނި، އަގުގަނޑެނުވެ. ހަދަނުވިގެމާއި، ބައިބައަރުބަހުމުގައި ގެންގުގެނުވި އުސްތާދުއްނަނި،

ވަކިގޮތަކަށް ނިންމަވާފައެވެ. ބައިބައިގެ ވެރިންނަށް ހަމަޖެއްސެވި، އޮފީސްތަކުގެ ބައެއް ވެރިންނާއި، ސަރުކާރު ކުންފުނިތަކުގެ މުވައްޒަފުންނާއި، ސަރުކާރުގެ އިސްބައެއް މަގާމުތަކުގައި ތިއްބެވި، އެކަމަކަށް އެދިވަޑައިގަތް ބޭފުޅުންނެވެ.

1 نمبر ބަޔަކީ، وزيرالاعظم ގެ އޮފީހުގެ موظف ން ހިމެނުނު ބައެވެ. މުޚާރާގޭގާ، އެމް. ޖީ. ބީ. އެސް (ގަވަރން އެސްޓޭޓް) ގެ ބައެއް موظف ންވެސް އެބައިގާ ހިމެނުނެވެ. މަސައްކަތްކޮށްދިނުމަށް ސަރުކާރުން މީހުން، ޕިސްޓްމޮޅުމީހުން، ބައިކަމަށް ހަމަޖެއްސުމަށް ގެނެސް ހަމަޖެއްސެވިއެވެ. ފުރަތަމަ ދުވަހު ބައިތަކަށް ހަމަޖެއްސެވީ 62 މީހުންނެވެ. 1 نمبر ބައިގެ ފެނިޔަކަށް ހަމަޖެއްސެވީ، (މިގޮތުގެ ސްކީމުގައި ބާރުވެރިކަން) ހިންގުމަށް ބޮޑުވިލާގެ (ވަރުގަދަކުރު) ބަރުދަބައިގެ محمد زاهر އެވެ. އޭރުގެ ނަމުންނަކީ (އެކްސްޕޯޓްގެ މެންބަރުކަމުގެ ވަގުތުގެ ބަރުބަރުގަ) ދިރުވާ ހިމެނެވެ. محمد زاهر އަކީ، އެދުވަހުގެ ވަޒީރުންގެ مجلس ގެ سکرٹری އެވެ.

ބައްޕަބައިމަށް މަސައްކަތްކުރުމުން، ރަށްތަކުގެ ބަދަލުކޮށްދެއްވި. ކަންތައްތަކާއިގޮސް ދަތުރުވެ އަދިރަކަން ހަރުގުރުން ހިވުރުނެއެވެ. ބައިބަހާ ހަމަޖެއްސައިހަމަ ހަރުމަރާ އޭގެ ކަރުދާސްކަން ވަރުރުގަ ބަދަލު ދަރަތަވެ. ހެއްސަރަރު ސަރުކާރުގެ مؤظف ންނެވެ. ދަރަރިމުރުނަ ނުދަރުދަރިމުރުގެ "ޒުޖޭއްގެ" ހުރަހެވަވެހެ އަދިގަސްޖެހެން ހުރަހެގުރުކަތި ކަރަހެއެވެ. އެވެސްގެއްގެ މިވެސްގާއްޖެކާ، ތިމަންނަ މަސައްކަތްޕަރި މިވެސްބައިގެ ހިމަނާއިރުނުގޭއިރެވެ. މިކަމަށްހަދާނީ ކާރިޔާތްތަ ދަރުނުފުމުން އެނގިޔާ، އެދިހަކާއެޑިގޮތަކަށް ހަމަޖެއްސައިރުނުމަށެވެ. އެކަހަރަކަންތަކަން މަސައްކަތަށް އިތުރުވާނީ ފިހިކަމުގަދަވެ. ޖިބާރުހިކަމުރެ ރަސްހަސަކާރުގަދަވެ.

ފުރަތަމަ ފިރިއިރު، ބައްޔަކަށް 62 މެންބަރު ހަމަޖެއްސުނުމަށް މެންބަރުކުރުވަރުކަށް ފެނުނުގެންދިޔަ ބައިތަށް އިތުރުކުރެއްވުމުންނެވެ. މެންބަރުގެ އަދަދަށް ވުރެ އިންނިއިތުރު ގެންނަވާނުމުންނެވެ. ދަރުންދަރުމުން ގޮސް ސަރުވިހާކަށް ތިރިހާކަށްބައި އިޚްތިރާ ހަރުދަނާކުރަމުއެވެ. މަސައްކަތްތެރިއަކުމުން ދަތުރުގެ ކަރުތަކަށްތައް ހަމަޖެއްސައިދަރުވެފުން ގެންދިޔަ، ސަރުކާރުގެ ހަރުދަނާއެވެ. ކަރުގެ ކަރުތަކާއި ހަމަޖެހި ފިޔަވަޅުތަކެއް މެހަކަށް 1 ފާހަގަކުރުދަދަކު 1 ގަނޑު ހަރުކަށް -/2 ރުފިޔާ ދަރުމަދިގެނެވެ. (1 ގަނޑު ހަކުރަކީ، ގޮތެއްގަނޑެއްގެ 113 ވަރަކަށް ގެރާމެވެ. 1 ފާހި ހަނދުފަކީ، 226 ގްރާމްވަރެވެ. އެރުވައްސަވަރު، ހަނދުފާއި ހަކުރުގެއަދު ވަރަކަށްހަރުމާފެނެވެ. އެހެން މިދުނިޔެ، އަދުގަނޑުއަތުގައި އޮތް އަޅުވިއްސާނުގައި 2/24 ރ. އަށް ނަރުޤާރުކުރު ރުފިޔާއިންމިޤާބަކުގެ ސަރުކާރުމީމައެވެ. އާރު މިސްރުގޭބިންގަނޑުން، ހަކުރުގަރަކީ، ރަފިޔާކައެވެ. ހަކުރުގަރަކީ، ނަގާއިރާކެވެ.)

ބޮޑަކަނދެއްވާ -/2 ރ. އިން 62 ވިހުނގެބަރުކަރު -/124 ރ. ލިބެއެވެ. އާދައިގެގޮތުގައި، ހެޔޮވަރު އެއްބާވަތުގެ ކަނޑުމަހެއް -/50 ލާރިއަށް -/1 ރ. އަށް އާދުގަސްނަސް ލިބެއެވެ. ހިކިމިރުސްބާވަތްތަކުގެ އަގަކީ 2/72 ރ. އެވެ. މަސްތޫރު ފުގާބާވަތްތަކުގެ އަގަކީ 1/20 ރ. އެވެ. ސަނާމުގުރާބަތްތަކުގެ އަގަކީ، އެންމެ -/84 ލާރިއެވެ. ރުފިޔާއަކަށްވުރެއްވާލަސް ހީވެއެވެ. ވީމާ އެޖަޒީރާއިން ރިޔަސްދުރަސްގެވަރަކަށްވެފައި ބައިބައިގެއި ރަސްމީގޮތުން ނިރުދިނިވެފައި، ކޮށްމުދިވަރުކަ މަސައްކަތުގައިހުރިމީހުންތަކެއް އުޅުނެވެ. މަސައްކަތުގައިހުރިމީހުންގެ އެކުވެރިންގެގޮތުގައި، ދިޔަހުރިމީހުން އުޅުނުއިރު، ކުރުވަރަކަށްކުރިން ލިބޭ މަސައްކަތުގައިހުރިމީހުން ފޮނުވައި އުޅުނެވެ. އަދި ކޮންމެދުވަހަކުކުރިން، މަޖޫރަކަށްދިޔަހުރިމީހުން ގޮތެއް އުޅުނުކަމުން ފަހަރެއްކަމާއި ނިސްބަތްވެފައި. އަސްބާބުއިމުކަނާ، ފޮތުރިނުމަނާ، ހަމަ މަސައްކަތް ކުރުމަކުނެވެ.

ބަރުދުމަސައްކަތް

އެމަސައްކަތަކީ ފެހިކޮނޑުރު، އަތުންކުރިމީހުންނަށްހުރި ހޯސްގެހުރިއެވެ. ވަޒަނާއި ނުކުރެވޭނެއެވެ. ވިޔާރު އެ އެއަރިޒޯނުގެ މާގަ، ޓިރިނާއި މަތިން، ދުރުނާއި ކައިރިން ފެންނިރާ، ކުރިން ހުދުޖެހެގޮވެ. ރަނގެބިނާގެ ކުރުކަން، ދިވެހިންގެއަޑިއްޔާގޮއި ފެހިން އެކުރި ބުރަހާ ބޮންކަރު ބުރަ، ބަރުބޮންކަރު ބަރުދުމަސައްކަތެވެ. ވިޔަސްމިދުނިޔެ، އަދިގަނޑާއި، އެކަމުގެ ދެފުރާގޮތުގައި އުޅެނީދާވި، މަސައްކަތްކުރަނީދުގަ، ވިޔަހާއެވެ. އާރު އަދިގަނޑުގެ އުމުރަކީ 29 އަހަރެވެ.

1-197

މަސައްކަތްފުރިހުރު ހުރުތާވަރުގެރު

މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި، މުޅިރާއްޖޭގައި ހިނގައިދިޔަ ހާލަތެވެ. ކޮށްފައިވާ ކަންތައްތަކެވެ. އުނގެނުމާއި ހަމަހަމަ

ގަނބައިގެން ދާކަނޑު ޗޫދީ، ކުއްޔަށް ދޫކުރި-ފ ހޮއްބުވެ. އާހިތާމަތަކާ މާލޭގެ ހިމާ ބަސޭކާއި، ކޮކާއާއި،

ތަމިޅުތަކާއި ސަރުކާރުގެ ހިސާބުތަކާއި ބަދަލުކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރެވުނެވެ. އެކުލި ދިވެހިންގެ ކާނާ ގުޅުމުގެ ގޮތުން ކޮންމެ

ޖަބުރާއަށް އަދައިގެން ނުކުތެވެ. ތަރިމަތިމުހިއްމު ކަމެއްގައި، ބޮޑެތި ވެރިކަމާ ތާރީޚުގައި، ކުރިއަށް

ކަނޑާ ގެންދާސްކޫލް، އެވެރިކަމަށް ރައްކާތެރިވެ. ބޮޑުވި ކޮވިރުރާވިރުކާރު، މަޖުމޫޢުން އެތައް ވިސްނުން

ފުދިއުމެ ފެށުމުގެއުނދަގޫތަކެވެ. ބޮޑުތަކު، މާހައުލު ހަމަވިޔަސް ސަލާމަތުގައިބޭނުންކުރެ. މާހައުލު

ތިމާވެށީގެ ވާހަކައިކު، އާރަނު ވަރު ދިވެހިން ކިއްކުރަމުންދިޔައެވެ. ދުނިޔޭގެ ދަރުމަވާހަކަތައްތައް ދެވުނެވެ.

އެތަކެތި ތަފާތު ގޮތްތަކަށް މުދަލުގައި އެތަށް ވަޅުބާރުކަން ވަރުގަދަވެގެން ގެންދެވުނެވެ. އެކަމަކު ބޮޑުވަރު ނާރާސްތު

ދިގުމު ބޮޑުތަކު ފެނުމުގައިވެ. އަދުރުކުރައްވާ އެކަތި ތަފާތުތަކުގައި ވަރުގަދަކަމެވެ.

1 މޭ 1964 ގައި ފެށި މިބޮޑު މަސައްކަތް ނިމުނީ 12 އޭޕްރީލް 1966 ގައި އެވަނީ، އެއަރޕޯޓު

ފުރަތަމަ ބޯޓު ޖެއްސެވުނެވެ. މިއަހަރު ދިވެހިން ނުދަންނަހާނެއެވެ. އެއަރޕޯޓް އެކުލަވައި، ގަވާއިދު

މުދަލުގައި ކުރިން ގައި އެކުލި އެކުލަވާ! ގޮތްކަމުގެ ފުރަތަމަ ބޮޑުވިގޮތް، ތަކާ ކުރިކުރުކަމުން،

އަތުން އެކަށީ މަސައްކަތެވެ. އެއަރޕޯޓް އެގޮތް ތަރުކާއްކަން ހަރުދަނާވި ދަރުހޭދުމަށް، އެދުރު

މާލޭހައުމަށް ބަޔާމާ ތަކެއްޔާކަން، ރިހުޅުދިނުފުރުޖަހުގައި އެކަން އުނދަގޫ ދަތުރުތަކެވެ.

ތަކެތިކަމުގައި އުނދަގޫވަރު ދަރުއަންދާގެން، މުޅިއެއަރޕޯޓް އަގާ ތަރުކަށް ފުރުން

އެއުރެއި އާދަރާހާ ބޮޑެވެ. ތަރުގެ ޖަވިޔަހާ، އެވަސްކަތުފަތް ދުނިޔޭގެ ނާފަތަކިފުކު

ފެންފަމުދުން، ފަހަރިއަށް ކަރުނަފަހުދުން، އަހުފާނުގެ ގުދުހުންގައި، ދިވެހިން އެއުޅުން އުޅުމެވެ.

ވެދުނުފުރިލާމެވެ. ދުނިޔެ ހަދަހަނދާން މިކަންކަން އެނގޭތޯ ހަމަ ވިއެވެ؟ އިހުސާސްކުރާވަރަކަށްތޯ؟

އެކަމަކު ފަސޭހަ ހަވާސްދީ ދިވެއްސަކަށްދީ މިހާރު ކަރުމިދުން އެއްކަމެއް އެބައޮތެވެ. އިސްކަރުވެރިފަރުވެރިންގެ

އަވަހަކަ އެމަހަކަށް ފުނުޖަހަމަކުން، ހިތަށްއަރާގޮތަކަށް އެއަރޕޯޓު ހިއްސާވަމުން ދިޔަގެން ދައްކާއެވެ.

ރާވާމަހުދުހުފަހުގެ ވަރުބޮޑުއެއްގޮތުން، މިހާރު މިފަހަރު، ރިމިރިމި، އުސްކަމުކަން،

ނަވަހަކާ، މާލެ އިސްބަހަރުނާސަހަ އެއަރޕޯޓް ފަހުހިމާ، މިޖުލުގެދިވެހިން ތަސައްވުރުކުރާނީ

ހާލުއެއްހެއްޔެވެ؟ މިކަމަކަށްބަސްކުއްޔަށް ދިވެހިންއުޅޭ ބަރުއާއި މި ގުރުބާނީއެވެ. ހާލުއިދި

ބަލަދުނުމިހާރު ނުޖެވެ. އެހެންނަމަވެސް...... ހަމަ ގޮތުގައިވެސް، ހާލުގައިކަމެވެ. ފަރުވާތެރިވުމުގެ ހަސަ

ފޮރުވާނީ، ވަކިވަރަކަށެވެ. އެއަރޕޯޓުގެ ބާނީ ވެރިޔާގެ ابراهيم ناصر އަމިއްލަފުޅަށް އޭނާގެ ވެރިކަން ނިސްބަތްވާގޮތަށް ވިޔަސް އެދުވަސްވަރުގެ ހުރިހާ ބައެއް ވެސް ބަލައިގަނެވޭ ދަރަޖައިން ފުރިހަމަކަމާއެކު ހަރަދުކުރެވިފައެވެ. މިގޮތުގެ އެއްފަހަރު އެއަރޕޯޓުގެ ނަމުގައި ناصر އަށް ނިސްބަތް رئيس الجمهورية مامون عبدالقيوم ގެ ވެރިކަމުގައި ނުހުންނަކަމަށް ނަހުގަނެވެ.

އެއަރޕޯޓަށް ބޭނުންވާ ބާރު

އަލަށްހަދާ އެއަރޕޯޓުގެ އެންމެ ފަހުގެ އެއްޗިހިތަކަށްވީ، ޕާވަރ ޖެނެރޭޓަރުތަކެވެ. ހަދައިގެން ހަދައިގެން ޕާވަރ ހައުސް ބަނދަރު އެއަރޕޯޓުގެ ތެރެއިން ތިއައިމާ، ސަރުކާރުން އެތިއައިވެ އެޅުއްވިއެވެ. ޕާވަރ ހައުސް ބަރުބަރު ގެނެސްނެވިއެވެ. 1300 ކިލޯވޮޓް ޕާވަރ ބަހައިގެން ބަރުބަރު، 2500 ކިލޯވޮޓް ހަރުގެކަމުގެ އަގުބޮޑު އަހަރުދުވަހު ބަރައްސަރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަރާތުންނެވެ. ފާޅުގައި ރިޔާސީ ބޯޓުގެ އިސްވެރިން ތިއްބެވި ވަރަކަށެވެ.

ހަދައިގެން، ގިނަ ބަޔަކު އޮފީސް ބަރުބަރު ދެމުން ތަނުގެ ބަރުބަރު ކުރެއްވިއެވެ. އަދި ވެރިކަމުގައި ހުންނެވި ވެރިޔާގެ އިބާރާތް ނަސީހަތް “ވަޅުވެރިންގެ ދަރަޖައިން” ގެނެސްގެން ބޭނާ އެއްޗެއް ވެސް ނުކުރެވެ. ކަލޭ ގެދެވިރިކަމަށް ދިމާކުރެއްވި އިބާދަތުގެ ދިޔައީ ފޮނުވަ، الله ކަލޭހިންގެ ވާހަކަތަ ވާހަކައެވެ.

އެއްސަރާވައިވާނެއެވެ. ކަނޑަނޑަނަ އަލިރެއްގައި، މަޝްވަރާގެ ހުރަސްތަކަށް ބޮޑު ވެގެން ފަރާތްތަކަށްސާ 28 މިހާރު ދޮންބޭރާގެ ވެރިކަމުގައި، މާލޭގެ ނާސާބިރީގައި، ބޭރުއްބީވު ވާހަކައެވެ. އަދިހުންނަނީ ދޮން ކަނޑަ އެގްރިމެންޓް އެޖެންޑާ ޖަދުވަލު ގެނެސްދެއްވި ބޮޑު ފަރާތްތަކުގެ ގަވާއިދުތަކަށް ގޮސް، ދޮވެޓާ ބަރުބަރު ބަރުބަރުގެ ވަހަރުތަކެއް، ޅ. ރަޝީދު މާލޭގެ ހުރިހާ ވަނަރުފަށައި ވާހަކައެވެ. (ޝަވާލު، 28 ރަމަޟާން.) ބޮޑު ޝަކުވާ އިތުރު ރަށްތަކުގެ ރަސްގެފާނު އަޅުގަނޑު ދަރާނަވެސް ޖަނަރަލް ކޯޓު ބަޔަކު ޝަކުވާ ބައެއް ބަރާބަރު ތިބެންޖެހުނުއިރު، ގެނައުމަށް އެއްވެގެން ވެސް ކަންކަން، ރަށުކަނޑަ ގުރޫ ދަނޑުވެރިކަމުން ކުރެވިގެން ރަށުތަކެއް ވާހަކައެވެ. މިހާރުގެ ހުރިހާ ތަފާސްހިސާބު ދޭހަވާ ތަނަވަސް ހަރުވުނުގެ ވާހަކައެވެ.

އެއަރޕޯޓަށްގޮސް ގެނައި ބަރުގެ ވާހަކައިވެސް، ހަމައެހެންސޭގެ އެގުދީ ވާހަކަތަކެވެ.

މިވަރަށް މިވާހަކަ ދަށްނުވުމާ، ހިތާމައެއްގެ، އެވަގުތާއިރުގެ ކަންތައްތަކުގެ ކަމަށް ބާރުއަޅުއްވަމުން ބަރުބަރު ވާހަކަވެސް ވާނީ ހިއްލުވާލައެވެ. މިވާހަކާ، އެވާހަކާ، ގެދޮރުގަ އަދި ނަގާލުން ނަމަވެސްތަކެވެ. މިވާހަކަ ނާރާސްތާ ބާރުގެން މިގޮތުގައިވެސް، އެއްސަވިއްބާރުގެން މިދޮރުގެން ދިރާސާކޮށްފަދަ ބަރުބަރު ވާހަކައެވެ. އާދޭހިތަށް، މިހާރު ދިވެހިބޮޑު ދުވަހު ނަންގޮ، އަދިގަނޑުގެ އުފާވެރިކަން

ވާރުތާފުރިގޭ ވާހަކަވެސް މިވާހަކައިގައި ހުށަހާޅާށެވެ. މިއީ ދުރުބަނާ އިވުނުއަޑުގެ އަޅުގަނޑުގެ ހަނދާންތައް ނުއްސޮރެވެ. ވީމާ..................

އާއިލީގޮތުން، ކުރުކޮށްލާފައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ނ. އާއި މ. ނަމުގެ ކުރީގެ ބޮޑުބޮޑު ސަރުދާރުންގެ ނަސްލުތަކާއެކު އެއްބަފާކޮއި، ނަމުގެ ރަސްގެފާނުގެ ބެއްޔަކުދިންނަށް ވީ حسن ديدي އެވެ. (ނ. މ. محمد ديدي އަކާއި، علي ديدي އަކާއި، احمد ديدي އެއްބަފާ އަޚުންނެވެ.) ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފުރަތަމަ ނ. މ. حسن ديدي އެވެ. (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފުރަތަމަ މިނިސްޓަރު ސަޢީދުބޭފުޅާ ނަމާލެވިއެވެ. އަހަރެމެން ނުވާނެއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަސްކަން ކުރެއްވި ބޭފުޅުންގެ ތެރޭގައި އޮތްކަމުގެ ސަބަބުން އެކަމުގެ ބޮޑެތި މަސައްކަތްތައް، ބޮޑުވަޒީރުގެ އަތްތިލަ ދިވެހިބަސް ވެރިކަމާއި ބެހޭ ޤާނޫނުތައް އިސްލާހުކޮށް، ރަށްރަށުގެ އޮންނަ ތަރައްޤީގެ ކަންތައް ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ކަލޭގެފާނުގެ ދުވަސްވަރު ކުރީގެ ސަރުކާރުތަކާއި ކުރެއްވި ރަސްކަލުންނަށް ނ. މ. حسن ديدي އާ، ހަމަ ކުރިމަތިން ރަސްކަލުންގެ ތެރޭގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިނިސްޓަރު ހަމަހަމަކަން މިހާރުވެސް ދިރިއުޅެއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ ތާރީޚުގައި މިހިނދުވެސް ފާހަގަކުރެވޭ ޝަޚްސިއްޔަތެއްކަމުގައި ބަލައިގަނެވެއެވެ. حسن ديدي ވިދާޅުވި ވާހަކައަކީ، ގައުމުގެ ޤާނޫނުއަސާސީ ވަޒަންކުރާ ދުވަހުގެ ވާހަކައެވެ. އެއީ ނަސްލުގައި ބޮޑު ބޮޑު ދުވަސްތަކެވެ. ޤާނޫނީ ރަސްގެފާނު ޖަލަށް ލެވިފައިވާ ދުވަސްވަރު، ދުވަހުގެ ރޭގަނޑު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދުވަސް ހަމަ ބާކީ ދުވަހުގެ ސިޔާސީއެވެ.

ކުރީގެ ރަސްކަލުންގެ ޝަރުޢީ ނަމުގައި ނ. މ. حسن ديدي ދިރިއުޅުއްވި (ނަމުގެ ދުވަހު ޖަލަށްލެއްވުނު ކާފަރުކަން މިހާރުވެސް -/50 ރުފިޔާއަށް ވިއްކާލެވުނު ގޮތުގެ) ޖަލުގައި އިސްލާމީ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ވާދަކުރި މިސްކިތުގެ ދަރުގައި ދިރުއްވާފައިވިއެވެ.

ޖަލުގައި ވެރިކަމުން ދިވެހިރާއްޖޭ މިނިވަންކަމުގެ ކުރިއަށް، އިސްލާމީ ޤާނޫނީ ކަރުދާސް، މާލެއިން ދުނިޔޭގެ ތަރައްޤީ ކުރިއެރުވުނެވެ. މިދުވަހު، އެކިއެކި ރަށްރަށުގެ ފަރާތްތަކުގައި އެކިއެކި ރަށްރަށުގެ ސަރަޙައްދުގައި ހަމައެކަނި ސަރަޙައްދުތަކަށް ޖެހުނު ކަނޑައެޅި ހަމައެކަނި ސަރަޙައްދު ވަޒަނެއް ގަބޫލުކުރެވެ.

މިގޮތަށް ދަރަޖަކުރާ ތަރައްޤީއަކުން ވަޒަނެއްގެން، އެއްދުވަހަކު، ހަމަ ދަރަޖައެއްގެ ދާއިރާ ކަނޑައަޅާފައިވާ ރާއްޖެއަށް ޚާއްސަ ކަރުދާސް ޙަޤީޤަތެވެ. ވާދައަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ޤާނޫނު ބޮޑުކަމުން، ބޭނުންކުރެވޭ ރާއްޖޭގެ އާއްމު ތާރީޚު حسن ރަސްމީސަރުކާރު ކިޔާނެ ގޮތެއް، އެއްގަނޑަކަށް ވަޒަންވެއެވެ. އެ ރަށުގެ ރަނގަޅު ބަދަލުތައް ހުށަހެޅިއެވެ.

މިދުވަސްތަކުގެ ވާހަކަ ދަރަޖަ ކަނޑައަޅާފައިވާ ވަޒަންވެއެވެ، ދެއްކެވި ދަރުމަވަންތަ ރަސްގެފާނު ސަރުކާރުގެ ވަރަށް حسن ކިޔާދެކުއްޖެއް ޙަޤީޤަތުގައި، އަވަހަށްސަލާމަތްވިއެވެ. ބަލަހައްޓާނެއެވެ، ވަޒީރު،

ތިންބުރިއެއްކޮށްގެން ހަދާފައިވާ ފަތެކެވެ. އަދި މިތިންބުރިންކުރެ، ކޮންމެބުރިއެއް ހަދާފައިވަނީ، އެންމުގެހަވެއްގެ އެކެރެކޮޅުގެންނުވެ. މިވަގުތުގައި، ވާދޫ ކަންފެރިކަލޭގެ ގެދޮރުމަތީގައެވެ.

ވަގު ބަނދަރުގެ ބައްލުމުގަނޑުވަރު، حسن ކިލެގެފާނު، މިވަގަތު ބޮޑަށް ރަސްކަމުގެ ތަޚުތަށް ވަޑައިގެންފިއެވެ. އަދި، ބޮޑުތަކުރުފާނުން އަރިހު ވިދާޅުވީ: ބޭބޭފުޅާއެވެ. އުތީމު ގަނޑުވަރުގެ ދޮރުކޮޅުމަތީގައި ބަހައްޓަން ރަސްކަމުގައި ނޭނގޭތޯއެވެ. ޖަވާބުގައި، ބޮޑުތަކުރުފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. މިކަމާ މިހާރު އެއްކޮށެވެ. ޕީރިއޮޑް ރިޔާއްޔާއެވެ. ޕީޒާއްޔާ ވަރަށްވެސް ބަސްގެވެ.

މިވަގަތު މިދަބުފުޅުން ދާއްކަވައިދީ، އެވަގުގައި ވާދޫ ކަސްވިރިކަލޭގެ އެތާހުއްޓެވެ. އަދި މިވަގަތުގެ އަބުއަހުފައި، އެބޭ ދޮންނަވައިވެ. ޖިހާވަގަޔާ، އަގުގަނޑުގެ އެއްކޮޅެވެ. އަގުގަނޑުގެ ޕީޒާއްޔެވެ. ދޮބޭފުޅުނުން ގެސްދުބެހިވައްޔާ ގެސްދުވާރުވެ.

ބޭބޭފުޅުން، ދަންނޭހެލަތް ޖިންބިރިވެގު ކޮންގެން ނަގާ އޭއަނދާން އަސްގަވާފައި، އަނާއްކާވެސް حسن ކިލެގެފާނާއިއްކު، ރަސްބައްލަވަން ވަޑައިގެންފިއެވެ.

ދަން، ދަންނޭހެލައި، ދަރާޖީންވެގެން ވަޑުކޮށްގެން ނަގަން މަސައްކަތްކުރައްވައިފިއެވެ. މާގިނައިރުތަކަށްފަހު މިގޮތަށްފިޔަން، ވަގު - ކޮށްގެން ނަގައިގެން ގެންގޮސް އޭއަނދަލައިފިއެވެ. އެއަންނަނީ، އިރުކޮޅަކުން ބޭބޭފުޅުން حسن ކިލެގެފާނު، ރަސްބައްލަވާނިޔަގެން، ކަޅުއޮށްފުށުން ދުރަށް ނުކުމެވަޑައިގެންފިއެވެ. އަދި، އޭއާއިގެން ފުރާވަޑައިގެންފިއެވެ.

އޭފުރައިގެންދާތަން ބަލަން، ވާދޫ ކަސްވިރިކަލޭގެ އަތިރިމަތީގައިހުއްޓެވެ. ރަސްގަދަން ބައްލަރުދުފައި، އޭބާވަ ރަދުން ނަގައިގަތީ މިގޮތްޓަކަށެވެ، ވާދޫގެ ވަރުތެރެއަށްވެ. ވަރަށްވަދު، މިބޭ ބޭނުންވަރުއަދީގެ ދަރާޖީއާއި ކާރަޖެއިގެން ނުކުމެ، ދަރާޖީހިފައިގެން ދަރާޖީބާފައި ދުކޮށްބިއަން ހަރައިފިއެވެ. އަދި މިދަރާޖީގައި ރަސްބަރުބަރު އެހެވައިގެން، ކިތައްމަހުއް ކިތަވައި، ފަސްޖެއައް ހަދަން ފައިފިއެވެ.

ދަން އޭކުރު ދަރިރުކުރައި ދަރަނިކުރު، އިސްޕާރު ދުކުނުކުރިން - އެބައިކާއްތަން ވިހާރާއްޖެއް ދަމާހައިފިއެވެ. އިރުކުރައްވައިރު، ދުދަރާޖީ ފަނދޫ ވިއްސަރަވިހާގަރާޖީކަން ވެއްޖެއެވެ. އަދި ވިއްސަރަގަރާޖީ، ކަޅުއައްފުންމިއަން ޖެހިއްޖެއެވެ. ވިއްސަރަބޭކަމުން އޭއަތަރުވާ ސުދުވާ ތަކުން ނޫނެއެވެ. ނަމަވެސް މިވިހާގަރާޖީގެ އެސްމު ވަޑިރިއައްވެސް، ކަޅުއައްފުންމިއަކަން ނާރައެވެ.

ހުރިހާވަރެއް ފައިބައިގެންދަނީ، އޭގެ ގެދެފުރާޅުންނެވެ.

ދެން، އެންމެފަހުން ބޮޑުތަކުރުފާނަށް ޖެހިވަޑައިގަތީ، އޭގެ ކޮޅު އަނބުރާލައްވާފައި، އަނެއްކާ ވާދުއަށް ވަޑައިގަންނަވާނެވެ. ދެން ވާދުއަށް ކަލޭއާއި ފުންމިރަތާ، ވަގުތު މިންބަރުންކުރަ އެއްބަރި އެއްގަމަށް ބާރާއިރަށް، އެއްކަލަ ކަންފަރިކާރާގެ އަނެއްކާރިދުފަސްޖެހިއަކުން، އެދުމަށް ސާފުވެއްޖެއެވެ. އެދުމަށް ހިފަސް، ކުރީގެބިގު ނާއްބަވެއްހެނެވެ.

ދެން އަނެއްކާވެސް ކަދުއަށްފުންމި ފުރައިފިއެވެ. ހަމަ ފުރާއިރަށް، މިބާރުއަވަސް ފަހަރިއިފިއެވެ. އަނެއްކާ ވިއްސާރަގަދަވެގެން ކަދުއަށްފުންމި އަނބުރާލާފައި ވާދުއަށް ފަހަނައިފިއެވެ. އަދި އޭގެ ގަރުދަބު ދެފަދުބުރިން އެއްވަދުބުރި އެއްގަމަށް ބާރާއިރަށް، ވިއްސާރައިދެއްޖެއެވެ. މިފަހަރުވެސް ވަދުބުރިބާރާފައި އޭގެ ގަރުދަބު އެއްވަދުބުރިއާއި ހަމަ ފުރާއިރަށް، އެއްކަލަ ކަންފަރިކާރާގެ ހިތަވަންފަހަރިފިއެވެ. އަދި ވަރަގަދަ ގަރުދަނެއް ވިއްސާރަ ރަތަރިފިއެވެ. ހަމަވެސް، މިފަހަރު ބޮޑުތަކުރުފާނު، އޭގެ އަނބުރާލާ ނުލެއްވިއެވެ.

ގަދަވިއްސާރައިގެ ދުވަސް ނުދާބާރަށް ގިނަވެގެން ނޫނީ ފުރާރާއެއްގައި، ކަދުއަށްފުންނުން ދަފުރީ ގައުމުން ކަނޑައިދެއެވެ. އެންމެފަހުން މިގޮތަށް ދަރުމަވަންތަ ދިހަ - ދިހަދުވާލާ، حسين ކިލެގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. ބޮޑުފުޅާއެވެ. ވަގުތުން ހިތަށްއެރީ ދޮޅުރަ ނުކުތުމަށް ވަގުތު ކަނޑައަޅާ އެއްލާލާމަށެވެ. ބޮޑުތަކުރުފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. މިއީ، ހުވަދުކަނޑެވެ. އެކަމަކު، ދޮރުނުނަން ދިރުނުހިއްޔާއްކަށްވިއްޔާ ދިރުނުހިއްޔާއެވެ. ދުކަނޑުފަރާވެ. ދެން އެވަރުގެ ހުވަދުކަނޑެއް ހުވަދުކަނޑަށްވުރެ ދުކަނޑުފަރަށްވެއްޖެއެވެ.

ދެންވެސް ހަމަވިއްސާރައިގެ ކަދުއައްފުންމި ދަރަބަރުކަނޑިއެވެ. ވިއްސާރައިދިވާގެ ނޫނީ ނުވެއެވެ. މިގަނޑު އޭގެ ކޮޅު ދަރަބަރުކަނޑު ދުކަނޑާނު حسن ކިލެގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. "ބޯބޯފުޅާއެވެ. މިކަމުން ސަލާމަތްވެވޭނީ ހަދިރާއް ވިދާޅުވެބައްލަވާށެވެ." ދެން ބޮޑުތަކުރުފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. "މާތްކަލާނގެއަށް ޝުކުރު އިލާހުގެ ރަޙްމަތުގައި ހިޔާވަހިކަމުގެ ދަށުން ފައިބައިގެންނެވީމާ ބިރުވެރިކަމެއް ވާކަށްނެތެވެ. ފުރަގަސްދޭތި ކަންނެތެވެ. އަދި ކަދުއައްފުންމިއަށް ދިރުމެއްލާނެވެ." މިހެން ވިދާޅުވިތާ ގިނައިރެއްނުވެ ކަދުއައްފުންމި މަޑުކަމުން ދިއްމިވުމާއި ސަލާމަތްވެއްޖެއެވެ.

ބޮޑުތަކުރުފާނު އަރާވަޑައިގަތީ، ކަލުފުރުބޯކަށެވެ. އަރާވަޑައިގެން އެރުމުގައި މިސްކިތުގެ ބޭރަށްވެއެވެ. އެއީ މިސްކިތްގެބޮޑުގައި އެރުމުގައި އެއްފަހަރު އަތިރިމަތިގެ އަދި އެއްގަމުގެ

ކައިރީގައި ވެވެއް ބަހައްޓެވިއެވެ. މި މިސްކިތް ހެއްދެވުމަށްފަހު، ކަޅުއޮއްފުމުގެ ފޭސްމަރި ގެންނަވައި، އެމިސްކިތުގެމަތީގައި ބޭއްވިއެވެ. އިސްތަށިފުޅުގައި ކުޅިވަރާއި، ކަނޑޫކޮޅުވިސް އެމިސްކިތުގައި ބަހައްޓެވިއެވެ.

ކަޅުއޮއްފުމިން ދަތުރުކުރެއްވި ބޮޑުވެރިންގެތެރެއިން، حسن ރަންނަބަނޑޭރިކިލެގެފާނާއި ދައިތަކަލަނާއަރާވަގެއިރީގައި، ވާރުތާމުނުބަހަނުމެ. ވާރުތާމުރާނުގެ، މިރަބުރުނުމުސްރިން ބައްޓަވާމުބައްދަވިއެވެ. އެމިސްކިތުގައި ބަހައްޓެވި ކަޅުއޮއްފުމީގެ ބޮޑުކަމުގެ ބައްޓަން ބޮޑުވެއެވެ.

ދޫން، މިރަނގަޅު ދުރުސްކޮށް ބަޔާންވެފައިވާ ގޮތުގައި، ކަޅުއޮއްފުމިން ދަތުރުކުރެއްވި އެންމެހައި ދަތުރުކުރެއްވީ މާލެއަށްގެންދަވާށެވެ، އެޖެހިގޮތުން ތިބެން.

މިއަހަރު ބޮޑުފުޅުން، ހުޅުމާލެ ކޮށްފާގަޔަށް ޕޯޗުގީޒުން މާލެ ހިފާފައިވާ ދަތުރަށް ތިބޭ، ހިރަދުހާމަކޮށްދޭން، ފަހަރަކުން ޕޯޗުގީޒުން އައިސް ދޭކަމެވެ. ކަރުނަގެ ފަހިކަމުން ދުވަހެއްގެ ތެރޭގައި އޮތީއެވެ.

ދޫން މިހާރު ބޮޑުތަކުރުފާނުގެ އަރިއަހަރު ގެނދުވަނަ ހިސާބު ދޫންނެވިއެވެ. "އިތުރަށް ހިރިގަޑުން ހަދާވައިވާ ވަގުތުގެ އެއްބަރި ދައްވާފައި އޮވިގެން އުފާވެ ރަދުނަށް ދަންނަވާން އަހުލުއެވެ."

މިހަބަރު ޚިޔާލުގައިވާގޮތް، ބޮޑުތަކުރުފާނު ނުވަތަ الغازى محمد ބޮޑުތަކުރުފާނު ސުލްޠާނުވުމަށްފަހު ވަގުތަކު ދަރުނަވުމާއި، حسن ރަންނަބަނޑޭރި ކިލެގެފާނު ދުރުބުރު އިތުރަށް ދަތުރުކުރެއްވިއެވެ. އަރި އެރަށް ވަނަވާގެ އެކަމުގެ ވަޅުދުރުގައި މިވަނަބަރު ބަހައްޓަވައި، އާދަމްއެއް ބިނާކުރައްވައި، ވަޅުކަޑުއް ހައްދަވިއެވެ.

މިކަންހިނގުމަށްފަހު، މިދުވަހުން މާލެއަށްއައިސްބިނާވެގެން ހުޅުމާލޭގައި ޖިއްބަވިއެވެ.

އުތީމު ބޮޑުތަކުރުފާނު، ޕޯޗުގީޒުން އަތުން ދިވެހިރާއްޖެ ސަލާމަތްކުރެއްވުމުގައި، މިލާދީއިން 1573 ވަނައަހަރުގައިނަމަ، މިވަރަކަށް މިހާރު ހަމަޖެހުނު ސަރުކާރު ސަރަހައްދުގެ އަލަށް ހަރުދަނާކޮށްފިއެވެ. އިސްވެދިޔަ ވާހަކަގައި ރަދުހަގަޅުން، ގަދަވު ވިއްސަރަވު ދަތުރުކުރާނެ ގެންދެވެ ތަފާތު ގޮތްތަކަށް އަރަގަސްދީފައިވާ ނިވިއެވެ. އޭ ޚިޔާރުގެ ގޮތުގެ ޕޯޗުގީޒުން މާޔާ 232 ވާޑުދަރުގައި އެމީ ހުވަދުއަތުގެ ވާދަނު ފުރަވަޅެއްގެ ރަށެއްގައި، އަރިކުރު އަރުވި ވަޅުބުރި ކަނޑައެޅުން ހިމެނެއެވެ. ހުވަދުކަނޑެއް އަވަދުބުރިގެ މާލެގައި 162 ވާޑުދަރުގައި އެމީ މިދަރުސްތަކީ އުތީމު ގާނޑެވެ. އައި އަވަދުބުރި ބާރުގަދަވެގެން، އުތީމު محمد ބޮޑުތަކުރުފާނާއި، އާންނާގެކޮއްކޮ حسن ތަކުރުފާނުގެވެސް ހަރަދެވެ.

އަދި އެވަރު ބުރި ބަރައްހަވަސް ބާރުންދުވުވެގެން އުދުއްވި، އަހަރު އެދުއްވި ގަސްދުވަރުވެސް އެރަހައްގެ ބިތުގައި ބިނާކުރުވިފައިވާ އުޅިމާވެ. ހުވަދުއަތޮޅުގެ ވާދުވާ މިހަދުންމަތީ އުޅިމާދުމާދު ހަތަރުސަތޭކަވަރަކަށް މާލޭ އެބަހުރެއެވެ. އެއީ، ސިޔާސީ ދިވެހިރާއްޖެއާދުމާދުގެވެސް ދުރުމިނެވެ. ﷲ ގެ ކުރެދުންވަނަތަކުގެ ވާހަކައަކީ، ދައްކައި ހުސްކުރެވޭން ވާހަކަތަކެއް ނޫނެއް ނޫންތޯއެވެ؟

ދިވެހިރާއްޖޭން ކިޔަސްދިޔަ މިފަދަ ވާހަކަތައް ބައިވަރު. މިއީ އެވާހަކަތައްދުކުގެ ދަރިވެރިޔާ ނުދުނުވެސްމުއެވެ. އެކަމަކުވެސް އޭގެތެރެއިން ދުވާހަކައެއް ދަންނަވާލަނީމެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވާހަކައަށް އަދުއަށާމިހަކަން، ރިޔާސަތަކައިގެންދުއްވި އުމުރީ. އަދިރަސްކުރެއްގެ ވާހަކަ އިދިވެރި ގަނަވާނެއެވެ. އެއީ ދުވަސްބޭރަކުރަގެ ދުރަކަށްވަރު މާލޭގެ ސިޔާސީދުމާދު ދުރުތަކުރި ކަތް މީހުންގެ ބޮޑުބަޔަކުދަކަ ރިޔާސަތަކައިގެން ދުރުވާ އުރަސްދުއްލެވި. މިހަދުންމަތީ ވައިކަރުމަހައިދުމާ ޖެހިގެން އަންނަނީ މުރައިދު އުތުރުކަނޑުއަރިއްވެ. އެއާޖެހިގެން އަންނަނީ، އަދިރަސްކުރަކާހާ ބޭރުކުރަވެ. އެއީ އުނިހުމާވަރުބެހަކައި، އެހިސާބުގަނޑެގެ ހުރިހާމަސްވެރިންހުން ޖަމާވުބަނަކަވެ. މުއްސަވެ ރިތި އުދުވަހުގެ އުނިހުފަން އުތުރިބު މަސްވެރިންނަށް މިފުނުތިގެ، މިސްރާބުއްނުތި ދުރުތަކުރަކުނުއަރި ރިޔާނަކު ބުރެއްދުވަސްދުދުވަސް. މަސްވެރިން ބުނަމުންދިޔައީ، އުއަނުނަކުބޮޑު އަސްނަހިވެއްޔާ އައުދުވަސްދުވެރިޔާ، އަދިރަސްފުރައްފަކަމުގައެވެ. ދިވެސް އުނުނުނަވެ. އަހިގުބޮޑު އަހިސް އައުދުވަސްދުވެރި، އަދިރަސްފުރަތުވެ. ބޮޑަދު އެއްވަސްވިރަދު ނުބޮވެ. ދުދުކުރެއްވަސް ރުދިކަނަކަތް ނުވިއެވެ. މަސްވެރިން ނުނާއި، މިހުންއަދު ކައިރި ރަނުރަހުގެ ރަރުހިތުފުނުގެ އުނުދިއްސާކަނަކަތް ރުދި، ބޮޑުފުނުކުރުދަވެ. — މިގަދުފުރުކާ އިރާދަރިއާ — ހިލާ ބުނުމާ މުދިދުރުރުފާ، — ސާބަހަފުނުކަނުހިރި — އާ ބުނު އަނުބާއިއަދުނުނުވެ. މަދުމަހެދުމުއީ ހިލާ މިއައްދިބުނި ބޮޑުބުރުކަވެ.

އަދިގަނޑުކުން އުމުރުގެމިހުން މިއުގަނުދުގެމަތިން ހަނދާނުހުނުނާއެވެ. ފަސްދުރަތަރަކަނު ފުރުގެ މިބުރުއަގާފައި އުނުނަނި، ބޮޑުފާދުމުގެ ހުގަނުގެން މާލޭކަނެއްނަމަ ތޮރެގެއެވެ. ހަނދާނުވާގޮތުގައި އިނުދީނުއަގައިގެނުވެސް ފަހުން މިބުރު ސިޔާނާ މާލޭގެ ރާއްޖެތޮރެއަން ދުރުތަކުރަނުއެގުނުވެ.

ތާރީޚުނުކިޔަނުބާ، މިފަދަވާހަކަތަކަށްނުނުވެ. އެއިން ރާއްޖެއަނުދިރުބުނު

މުދަލާއި، ފައިދާއާއި ބަނަވަސްކަމުގެ ވާހަކައެއް، ކުރުވާހަކަތައްވެސްނުންވެ. އެފަދަ ހިޔާލީބޮސް ހަޔާތްތަކެއް، ބާއްޖަވެރި ކަންތައްތަކެއް އެކުލެވޭ ބޮޑެތި ދަންނަވަން ނެތެވެ.

ކާރުބޮން

ކުރިން ދަންނަވައިދިޔަފަދައިން، ކާރުބޮން ޓެސްޓުގެ 2500 ވަނަ “ސިޓީ ޕޮއިންޓް ވިލޭޖް ރިޕޯޓް” ދިއްލާފައިވާތީ އެއީވެ. ބޮޑު ފަހަރެއް ކުރިން ހިންގާފައިވާ ހުރިހާ ކަމެއް ފަދަ ކާރުބޮން ޓެސްޓެއް ހަދަން ބޭނުންވާ ތަކެތި، އެންމެ ފަހުން ބޮޑު ފާސްކޮށް ފަރުމާކުރެވުނު ރިޕޯޓްގައި ބޭނުންކުރެވިފައިވެ. އެ ރިޕޯޓްގައި 1300 ވަނަ ބާރުވެސް ފާސްކޮށްފައިވެ. ދިވެހިސަރުކާރުން އެންމެ ފަހުން ބޮޑު ފާސްވެސްކުރިއެވެ. ބޮޑުގައިހުރި ބާރުވެސް ސަރުކާރުން ފަރުމާކުރިއެވެ. (ބާރުގެ ބަޔަކުން ކާރުބޮން ފާސްކުރި އެންމެ ފަހުގެ އޮފީސް ލިޔުމުން ފާހަގަކުރެވެ.) ބޮޑުވެސް އަދި ފަހުން ފާސްކުރިއެވެ.

ދިވެހިސަރުކާރުން ފަހުން ކުރެއްވި މަސައްކަތުން އިންޝުއަރަންސުން ބޮޑުގައިހުރި ހުރިހާ މުދަލާއި އެއްގޮތަށް އެ ބަޔަކު ރިޕޯޓެއް ފޮނުވިއެވެ. އެބަޔަކަށް ބާރުވެސް ހިފުނުއެވެ. މިގޮތަށް ދިނުމުން، އެއަރޕޯޓަށް އަރަންވީނަމަ މިހިރާ ބާރުހިފުނީ، ހިޔާލީ ބޮޑުނުވެސް ކަނޑައެޅިއެވެ.

الله އިރާދަކުރައްވައިފިނަމަ، ކާރުބޮން ޓެސްޓް ފަހަރު ރިޕޯޓް ފޮނުވަން، ދަރަވަލާއި ބަލައި ނިންމުމުގެ ދަޢުވަތު ދަންނަވައި، ހިނގާ ނިމުމުގައި ބަޔަކަށް ހުރިހާ ބޮޑު ކުރެވޭނެއެވެ. މިސަބަބަށް ބޮޑުބަދަލު އައުން (ބެލުމަށް ކުރެވުނު، ދަންބަސްގެ ދަށުން އެއްވަރު ކުރުން ނުވެ. ނަމަވެސް (އަލުގަނޑު ދަރާގޮތުގައި) އެކަން ކުރެވުނު ހިތާ ރިޕޯޓްގައި، މިކަން ކުރުވެސް ނިމިގެ ފަހަރު ނުދެކޭނެވެ.)

އެބޮޑުގެ ހަމަތަ އުސޫލުގައި ގައުމީނިޒާމު ކާރުބޮން ޓެސްޓުގައި އެކަށޭގެ ނިމުން ގެންނަވާތަކަށް ވެފަހަރެއް ދަރަވަލާއި ފާސްކުރެވުނެވެ. خود އެބޮޑުވުން ކުރިއަށްގޮސް ބޮޑުގައިފިނުވެ. އެއްބޮޑުކޮށް ހެދުނު ދިރާސާގެ، ދިވެހިން، އެހެނުން މިއަދު، އެބޮޑުވުން ދިވެހިންގެ ބަދަލުއައި ފަހުގައި އަމާނާތަށް ގެނެވުނެވެ.

އެގޮތަށް ބައްލަވާ އަބަދުވެސް ދިވެހިންނަށް ދިމާވި އެންމެ ބޮޑު ކަސްބަށް ޖެހުނު އަމުރު ކަސްބަށް ހުރިހާކަމެއް، ސަރުކާރުން ދެންނެވިއެވެ. އެކަސްބަށް ހަރަކާތްތެރިވާން އެންމެ ރައްކާތެރިކަމާ ހިންގަވައިދޭން ހިންގަވައިދީ، ބޮޑު وزير ابراهيم ناصر އެވެ. އެކަމަށް، މިފަހަރު ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން، ދިވެހިން، ދިވެހިން ހިތްވަނީއެވެ. މިބޮޑު ގެނެސް ހައްދަވާފައި ފަހަރުގެ ބައިތިރި ކުރިބޮޑު ތަނަވަސް އަދި މިޤައުމުގެ ހަރުދަނާކަމެވެ......

ހުޅުލޭ - މައިންދާބޯޅި ޔިރިކާ ބިންހުރުމުގެ މަސަވަރާކަތުގެ
ދެމަސަރަބާރިބާ

ހުޅުލޭ - މައިންދާބޯޅި ޔިރިކާ ބިންހުރުމުގެ މަސަވަރާކަތުގެ ބައިވަރު ޔިރިގައި އުފެދިއްޖެ. 1 نمبر ބައިން ފެށިގެން 8 نمبر ބައިއަށް މަސަވަރާކަތްތަކުގެ، މިބާޔިމަހުގެ 8، 18، 28 މިބޭނުވަޅުވާއިރު.

1 نمبر ބައި:

ވެރިޔާ: الفاضل محمد زاهر

1. ފިހާރަދޮންކަލޭގެފާނު ގ. ވިލާޅިފައިބޯ	17. ކަލޭދުރު ابوبكر މ. ދިލާރާވާގެ
2. މައިޖާން ابراهيم މަނިކު ހ. މައިޖާންދުރުގެ	18. ބޭއްބެ ދޮންބޮޑުއައްމަ ހ. ވިސަނުގެ
3. آدم حليم މ. ޔަބަރުޖުދުގެ	19. ގާބަލޭރި ابراهيم މަނިކު ހ. ގާބަލޭރިގެ
4. احمد جليل މ. އިރުމަދިގެ	20. ހައްދި حسن މަނިކު މ. ހ.މ.ގެ
5. حسين رشيد ގ. ކޮނުރުގެ	21. ކަލޭނަވި علي سليم މ. ހައިނުހަރުގެ
6. ސަވަބަނަމިގޭ اسمعيل ދީދީ މ. ބިލާޅުގެ	22. آدم މަނިކު ހ. ވިލާރަބްލާގެ
7. މައިޖާން احمد މަނިކު ހ. މައިޖާންދުރުގެ	23. مدم ކަލޭމަނިކުގެ موسى މަނިކު މއ. އަނބުނާގެ
8. މުގުދުރުގޭ الياس މ. އުނދުރިމާގެ	24. محمد نعيم ހ. ހަދުވަރުދުގެ
9. ބަނޑުރު احمد سليم މ. ގުރިސަވްނުގެ	25. ކަލޭ محمد ފުޅު ހ. ކޮނބާޖުޖުރުގެ
10. موسى محمد ފުޅު ސ. ނިޔަދުރުމާގެ	26. ކަލުދުއްފުޅި محمد މއ. ދަބުރުއްދުރުގެ
11. علي حسين މ. ވާރާފުޅި މއ. ބަނަފްސަގެ	27. احمد محمد ސ. މާގުނުދު
12. نظام عبدالرحيم ގ. عصرى ވާގެ	28. ދޮން موسى ފުޅު ދ. ގުވުނުދު
13. ابراهيم عبدالله ގ. ގުރިނުވިލާ	29. ހަޔިނުމަ اسمعيل ފުޅު.
14. آمنة علي ދޮންކަލުކަ މއ. ދުމަޅިވާގެ	30. يوسف علي މާކަލޭދު
15. ފުއްލާ ابراهيم ފުޅު މއ. ޅޭފިހެކު	31. محمد داؤد ވައިކަރަދު
16. ދިލާސާދު ابراهيم ފުޅު މއ. ދިލާސާދުގެ	32. احمد آدم ކަލުދުއްފުޅި

1-198 ތަކަކަސްގެއްސާފުކުރަނީ. ފަރަތަމަގައި ދުއްކުރުމުގައި އަތްފިއްތަރިގެން: ތުއްތުގަދަމުގުތުމް

1-199 އަރާފައިބަން ހުޅުލޭގައިއޮތް ފާލަން - ދުރުންއެފެންނަނީ، މާލޭގެ ދޭގައެވެ.

33. موسى ކަލެތުއްތުގެ ފޮނަދޫ	56. رحمة ގ. ބިއުޓީހައުސް
34. علي آدم މާދަރު	57. ދޮންމަނިކު ގ. ދުރުބާރުގެ
35. ބާރިގަތުއްތު ހ. ގަދަރުގެ	58. ދޮން عائشة ތުތު ގ. ބަނގާރުގެ
36. ކުޑި علي سليم ގ. ގުލްމަރުޖަވާގެ	59. نصيرة ގ. ދޮއިދުރުގެ
37. عمرزاهر މ. ފެންފިޔާޒްގެ	60. فاطمة ތުތު ގ. މައްސާވުގެ
38. عبدالله خليل ގ. އުތުރުގެ	61. فاطمة ތުތު ގ. ބިއުޓީހައުސް
39. احمد سليم (ބަންދު) މ. ގުލިސްތާނުގެ	62. ތުއްތުކަމަނަ ގ. ހަޒުނުވާގެ
40. ابراهيم މަނިކު ދޮންމަނިކު މ. އުންދުރިމާގެ	**2 نمبر ބައި** **ވެރިޔާ: النبيلة آمنة حسين**
41. علي زاهر ހ. މޯނިންގްވިއު	
42. ކެރަހާ عبدالحكيم ގ. ކެނެރީގެ	1. محمد قاسم ހިބަ މ. ހިރިގުހުއަހާގެ
43. احمد اسمعيل މަނިކު މ. ރީފުރަވްގެ	2. عبدالغني اسمعيل ހ. ހިޔާގަސްދޮރުގެ
44. محمد شوقي މއ. ހައިޓްކަނަރު	3. ابراهيم فوزي މ. ޖަވާހިރުވިލާ
45. محمد نشيد ގ. ދުދުނިޔާގެ	4. ކަރި عبدالغفور މއ. ބޮޓުކަކުރީގެ
46. މިނިޔާރިތުއްތުމަނިކު ހ. ސީވިއު	5. احمد عمر ހ. ވައިޓްސްވަން
47. ކެރަހާ عبدالغفور ގ. ކެނެރީގެ	6. عبدالغفور މ. ސޯޓީކުނަރު
48. يوسف ތުތު ގ. ފުދުރުކަރީގެ	7. حسين މަނިކުފާނު ހ. ހިހިގަސްދޮރުގެ
49. މ. احمد زكي ގ. ކޮވުންގެ	8. ތުއްތުގެ ދޮންތުއްތު ހ. ވާވިލާ
50. ވައިޖެހާ محمد وحيد ގ. ހިތުރަނގުގެ	9. ކައިރުގަތުއްތު ހ. ކައިރުގެ
51. امينة محمد امين ހ. އަތިރީގެ	10. علي نصير ހ. ކެގަހިރީގެ
52. حبيبه حسين حبيب ހ. ސޮސަންގެ	11. احمد موسى މއ. ކޮސްޖިމާގެ
53. هاجرة حسن މަނިކު ގ. ޖަވާހިރުމަ	13. عبدالغفور މ. އުންދުރިމާގެ
54. فاطمة انيس މއ. މާގަސްދޮރުގެ	14. احمد މަނިކު މއ. ހާދިސާގެ
55. ތުއްތުކަބުރު ހ. ވާވިލާ	15. محمد نعيم ހ. ނިވައިދުރުގެ

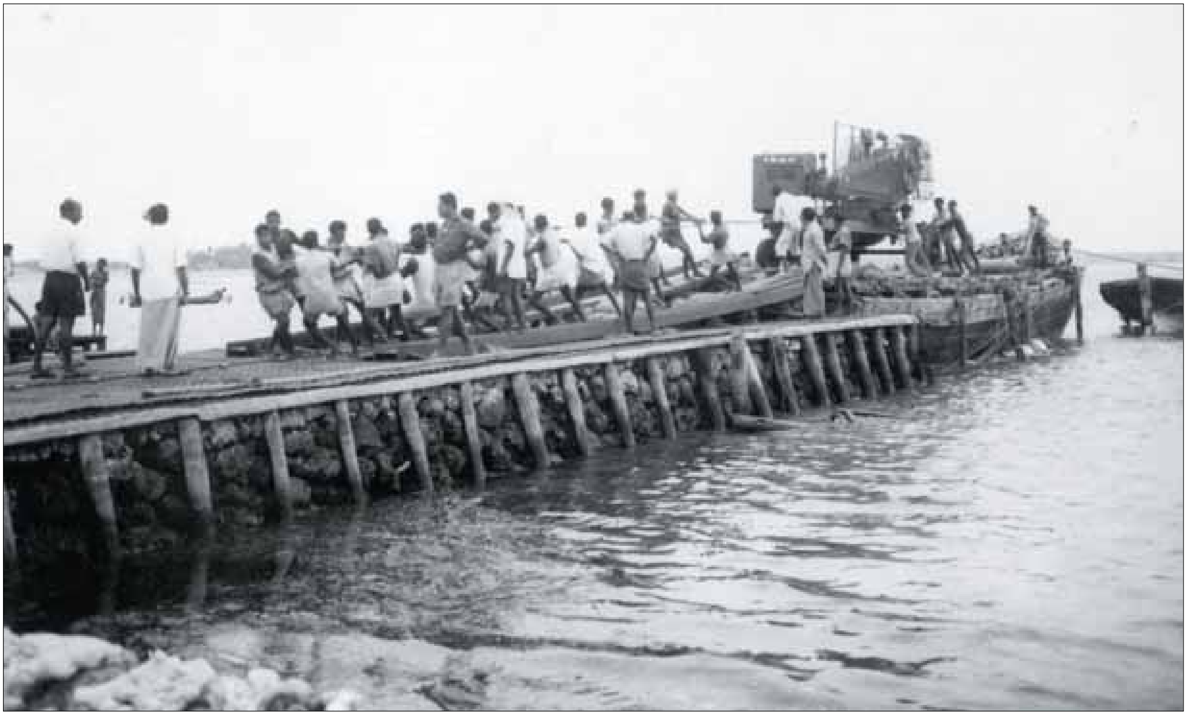

1-200

ބޮޑުބޮޑު ބައްޓަރަކުން ބޮޑުއެތިކަންތައް ފިހާރަތަށް ވެރިކަމުގެ ހުޅުމާލެއަށް ބާލަނީ. (މިޔަ، މިމަސައްކަތަށް ބޭނުންކުރި ކުރެން ހުޅުމާލެގައި
އެޅިފާރުމަތުގެ.)

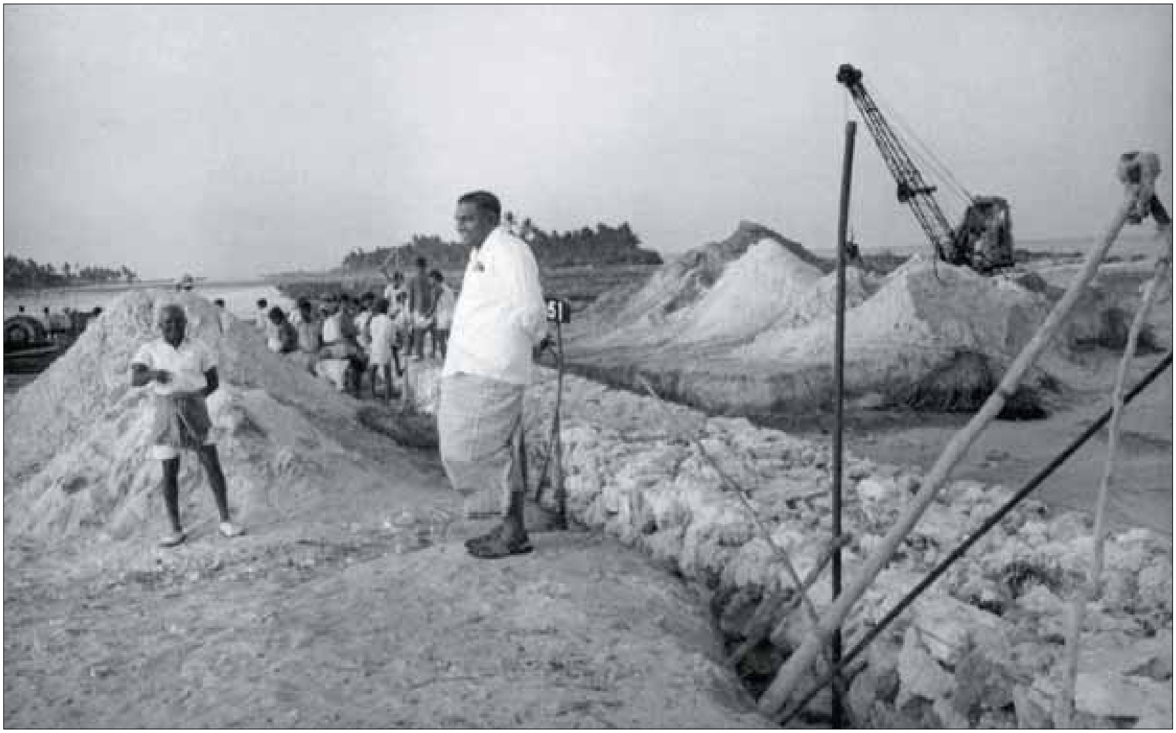

1-201

ابراهيم ناصر އާއި މަސައްކަތުގެ އެއްސަރުދާރު މަލިން ابراهيم ކަލާފާނު

16. محمد حنيف ހ. ތޯޖްވަރުދިރި	40. محمد صادق ހ. ދިނިހިއާގެ
17. احمد رشيد ހ. ވައިޓްރޯޒްގެ	41. محمد حسن ގ. މާވަރިވާގެ
18. احمد ތުތު ގ. މަސްހޫރުގެ	42. احمد نصير މ. ނިކަވަރުގެ
19. عبدالحميد ގ. ހުދުހުރުގެ	43. موسى نصير މ. ކުނބުރާގެ
20. ابراهيم احمد ހ. ދިނިބަރިގެ	44. ކުޑަ يوسف ތުތު މ. ކުނބުރާގެ
21. عبدالجليل މއ. ކާމިނީގެ	45. މުހައްމަދުއްމު ގ. ދޫވިލާގެ
22. عبدالرحمن ދޮންމަނިކު މ. ޖުރޮންސަބު	46. މަލިން علي ތުތު މއ. އަސްރާޖުލާގެ
23. ނައިބު عبدالقادر މއ. ޖެހިވިލާ	47. محمد رشاد ގ. ހުރިސަވައިދު
24. عبدالله حميد މއ. ކާމިނީގެ	48. احمد وافر ގ. ބަނދަރުގެ
25. احمد رضا މއ. ކުރިބިލަގެ	49. އ. ކުޑަމުއްމު މ. މާބަސްކަދުރުގެ
26. احمد شاکر ހ. ވިލާބަމްލާގެ	56. رحمة ގ. ބައްޕަހުސް
27. ކޮއްކޮއްމުމަނިކު މ. ދިރާވަރުގެ	50. حسين رشيد ގ. ތަވަންގެ
28. حسن آدم ގ. ތުމާރުގެ	51. عائشة انيس މއ. މާގަސްދޮށުގެ
29. ޑރ. ابراهيم މަނިކު ގ. ބޭގަދުރުގެ	52. عارفة ގ. ފަނިގަނޑުވާގެ
30. މުހަރަކު حسين މަނިކު ގ. ދޫބިތުހި	53. آمنة ތުތު ގ. ސެރީގެ
31. زين الدين މއ. މާސްދޫގެ	54. މަނިކު ގ. ފުރާސްމަހިބ
32. احمد جليل محمد ދިދި މ. ފުހިވިލާގެ	55. ކަބުރު ގ. އަލިކަރުގެ
33. علي ابراهيم މަނިކު ގ. އީގަލްނަސްބ	56. مريم ގ ކާކާގާގެ
34. ابراهيم نعيم ސައިކާރު ހ. ހުތުދުގެ	57. آمنة ގ. ވެލިނުތުގެ
35. محمد موسى ކަނބާ މއ. ކަނބާދާގެ	58. ދޮންކަބުރު ގ. ބަމްވިލާގެ
36. آدم ތުތުދޮންމުއްމު މއ. ސީނާއާގެ	59. آمنة ތުތު ހ. ފަތުބަލާގެ
37. حسن احمد މަނިކު މ. ކާޖީގެ	60. ދޮންމަނިކު ގ. ރިމައިޖެހެސް
38. آدم محمد ހުތުލު މއ. ފުނީލާގެ	61. سكينة محمد ގ. ބޮނަގެ
39. محمد رشاد ހުތުލު ގ. ބޭހުތުދުގެ	62. ތުއްމު ގ. ޑިރަންގެ

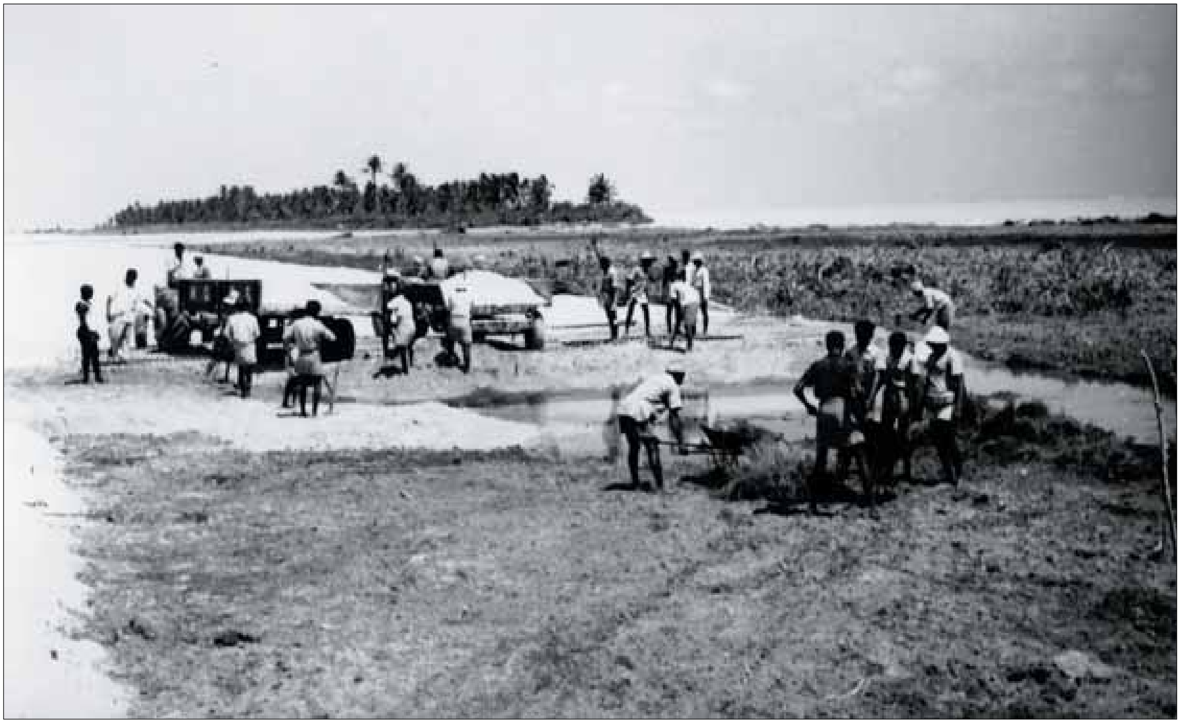

1-202

ހުޅުލެއާވަކިންއޮތް ގާދޫ - ހުޅުލެއާ އެއްކޮށްލުމުގެމަސައްކަތް

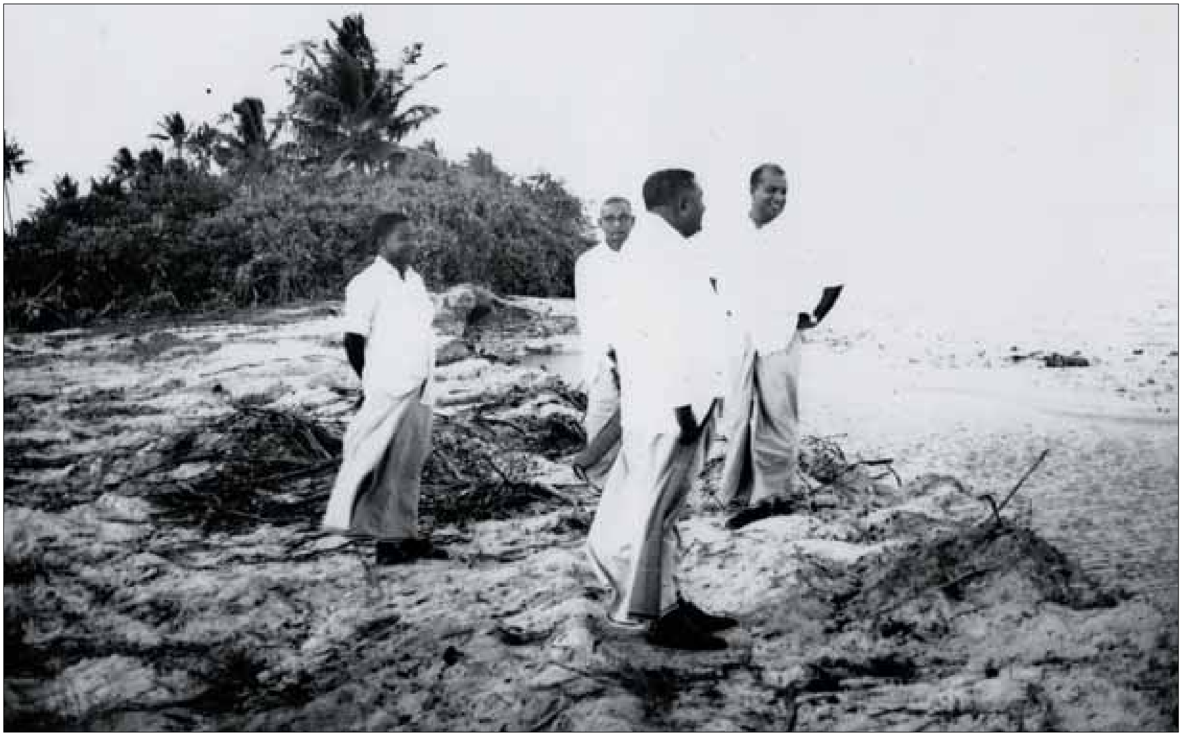

1-203

ابراهيم ناصر - ابراهيم رشيد - ކޮލިގޭ عمر މަނިކު - (ފަހަތުގައި) عبدالله حميد

3 نمبر ބައި ވެރިޔާ: السيد ابراهيم حليم	.23 ޔާދޫރޭ ކުޑަތުއްތު
	.24 عائشة ދުރު ދޮންކޮއްކޮ
.1 احمد شريف މ. ރިޔާސާގެ	.25 عبدالله حسن މއ. ހަނިމާދޫގެ
.2 މުޖަދޫ ކުޑަތުއްތު މއ. ސޭބޫގެ	.26 ބޮޑިބަތްކުޑަތުއްތު ހ. ޔާކުދިގެ
.3 ބަޑޭރި ابراهيم މަނިކު މއ. ބަހާރުގެ	.27 علي حسين މއ. ހިތިގަސްދޮރުގެ
.4 ނޫރަނުކުޑަތުއްތު މއ. ނޫރަނުގެ	.28 ކަޑިކޮޅު علي ދިދީ
.5 حسن މަނިކު ދޮންމަނިކު މ. ހުސްނުހީނާގެ	.29 މަނަދޫ ابوبكر
.6 ސިނީކުޑަ قاسم ދުރު	.30 علي عبدالرحمن ސ. ގަމު
.7 ދިއްދޫ موسى ދުރު	.31 ނ. ވެލިދޫ آدم ކޮއި ހ. ސައިޑެކްޖ
.8 ކަޑި زكريا ގެ ކުޑަމަނިކު	.32 يوسف احمد ދޮނަދޫ
.9 ޔާކުން اسمعيل ދުރު	.33 عبدالرحمن حسين މއ. މުދީގެ
.10 ބޮޑުކޮއްކޮ حسين ދުރު ގ. ސީސަންގެ	.34 ކަޑޫދޫ ދޮން حسين މ. ދުކުނުގެ
.11 ކަޑޫދޫ ادريس	.35 هارون موسى ހދ. ޔާވައިދޫ
.12 محمد وحيد ހ. ދަށްޖެރީޔާޑަން	.36 ވޮއްކޮޑު آدم ދުރު
.13 ރަޝީދު عبدالرحيم	.37 ދޯކުބޮންދޫ عيسى ގެ حسين ދުރު
.14 ނަޖަރަ حسين ދުރު	.38 عيد ދޮރީހޮއްކޮ
.15 ހިކަދި حسن ދުރު	.39 ދޮންތުއްތު ހ. ދަގަޑުތަޔާގެ
.16 ސޮއިދޮންތުއްތު	.40 ސައިދޮންކޮއްކޮ މއ. މަރުޖާނުގެ
.17 ކާޖަ احمد (ސަރަގު احمد)	.41 ކޮދިކަކުތުއްތު
.18 ގަސްތޮރުގޭ ކުޑަތުއްތު ހ. ތުދޮރިޔާ	.42 ކުޑަހޮއްކޮ محمد ދުރު ގ. ސައިބޯނިގެ
.19 މައިޖާންދޮރުގޭ حسين ކަލޭފާނު	.43 يوسف حسن ގ. ކަޑުވައިގެ
.20 ތުރުލީ ކުޑަ محمد ކަލޭގެފާނު ހ. ދަބްފާގެ	.44 عبدالله زهري މ. ނޫރާނީގެ
.21 އަދުން حسن މަނިކު ހ. ޖެންބުޖަންޑެ	.45 محمد ދުރު ގ. ބެންޔާގެ
.22 ކަލުބޮހޮއްކޮދޮންކޮއްކޮ ހ. ބަނިފާގެ	.46 ص. س. النبيل حسين حبيب

1-204 އިނގިރޭސިންހެދި އެއަރޕޯޓުން ނެއްޓިފިލާފައެވެ. ފަހުން މިދިޔާމައް ސީލަންބިޔައިބްކައިހެދިއެވެ.

1-205 عبدالله حميد - ابراهيم ناصر - ابراهيم رشيد - ތާޖިރު عمر މަނިކު

47. ކ. ތުއްތުމަނިކު ހ. ފުއްކަފަމާގެ
48. މުޅަދޫ ދޮންމަނިކު މއ. ސާބޫބުގެ
49. ވައިކަރަދޫ ابراهيم رشيد ހ. ނޫމާގެ
50. محمد آدم މަނިކު މއ. ގޮމަނިގެ
51. ދޮނީކަބުލޯ މއ. އަންގާލުލޮގެ
52. عائشة محمد ދީދީ ގ. ބެންރާގެ
53. مريم محمد ގ. ސްވިޓްޒަރލޭންޑް
54. آمنة ކުޑު މ. ކަރަޒް
55. حليمة حسين މ. ގޮނޑުހަސްވާގެ
56. انيسة علي ގ. ކުފޫނިހާގެ
57. فوزية حسن ގ. މުއްސަވުކަރުގެ
58. فاطمة ކުޑު މއ. ގޮމަނިގެ
59. ތުއްތުކަމަނަ ހ. ގަދަރުގެ
60. فاطمة މަނިކު ހ. ދީރަންމާގެ
61. زينة ހ. ލައިޓްކޯނަރަ
62. ބިލާލުދޮންމަނިކު މ. ބިލާލުގެ

4 نمبرބައި

ވެރިޔާ: الفاضل ބަނޑު محمد ކަލޭފާނު

1. موسى ابراهيم މަނިކު ހ. ބީޗްހެވަން
2. ابراهيم نصير މއ. ލޮނަރުދޫގެ
3. عبدالله وجيه މ. ހަޖާރުމާގެ
4. ابراهيم سليم މ. ހަރުމަލުގެ
5. محمد رشاد މއ. އޮލިތްރިގެ
6. موسى جميل މ. ދަރަވަންދޫގެ
7. محمد زهير މއ. ދާދަރުގެ
8. عبدالله زهري މ. ނޫރާނީގެ
9. عبدالكريم محمد ބިލެއްދޫ – ދ. އަތޮޅުފިހާރަ
10. އަދުންކޮނީގެ ދޮންމަނިކު މއ. އަދުންކޮނީގެ
11. ابراهيم موسى ކުޅުދުއްފުށި ގ. ނޫރަންގެ
12. نائب ގޭ ދޮންމަނިކު މއ. ނާއިބުގޭއިރުމަތީގެ
13. ސަރަދުގެ حسن މަނިކު ގ. ފައިންގެ
14. علي توفيق މ. މުސްތަހީގެ
15. ކުޑަ احمد މަނިކުގެ محمد މަނިކު ހ. مدرسة ދޮށުގެ
16. موسى نصير
17. محمد نعيم ދޮންބުގާ މއ. ދޮންބުގާގެ
18. ފިނާ يوسف عمر ކުޑު މއ. ހީރާގެ
19. حسين احمد ދީދީ ގ. މާވާގެ
20. خالد محمد ދީދީ މއ. ފަރުދުރާބަގީޗާގެ
21. عبدالغفور ބޮއި މއ. ބޮއިގެ
22. محمد رشيد މއ. މާންދޫގެ
23. محمد މަނިކު ހ. މާދޫގެ
24. محمد وحيد ހ. މުގުރިގެ
25. محمد علي نصير މ. مصر ގަދަރާކިގެ
26. ބުއްދިކާ محمد وحيد ހ. ވައިލަބްލިޔު
27. محمد سعيد ބުކާ
28. عبدالسّلام މ. ސަރަބުދިފިގެ

1-206

ހުޅުލެއާ ގާދޫއެއްކޮށްޅުވުގެ މަސައްކަތް

1-207

ގައުއެޅުވަންބަކައި ކޮންނަނީ

29. ޢަތުއްތު ހ. ކައިރުގެ
30. ابراهيم زاهد ހ. ދާޅަންދޮރުގެ
31. ނިޔާޒު ابراهيم ގ. ކުޑަ محمد
32. ދަޅެއްގެ ތުއްތުދީދީ ހ. ކަދޮޅުމާގެ
33. مدم ދޮންތުއްތު ގ. ދިލްބަހާރުގެ
34. ކުޅުދުއްފުށި عبدالله މ. ގުލްޝަނުރަނގާގެ
35. محمد وحيد މ. ރަބަރުމާގެ
36. موسى ابراهيم ބިރުމަންދޫ
37. ކަރުކާޅާކާއިގެ ތުއްތު މ. އަޅަނާސިގެ
38. އަދުންތުއްތު މ. ބަރުމާގެ
39. سعيد محمد ނޮޅިވަރަމްފަރު މއ. އިރުމަތީގެ
40. އަދުނާން احمد ފުޅު
41. ކުންބަ احمد ފުޅު
42. މަލިނާގެ ތުއްތުސިދީ ގ. ބަވާރިރުމާގެ
43. ފިހާރަގެ ދޮންކައްކާ ހ. އުދިހަރުވިޔާ
44. ރިބޫދޫ ތުއްތު
45. ނަޔިބުތުއްތުގެ ކުޅުހުއްތު މ. ފިހާތޮރިގެ
46. ނަޔިބުތުއްތުގެ ދޮހުއްތު މ. ހިރަދީގެ
47. حسن احمد ދީދީ
48. حسين ابراهيم ފުޅު
49. ملم محمد ފުޅު މއ. ފުލޫނިއާގެ
50. حسن މަނިކު ދޮންމަނިކު މ. ހުސްނުހިނާގެ
51. حفيظه حسن ހ. ބުރުނީގެދޮރުކަނގެ
52. ދޮންދީދީ މއ. ހަދުވަރުމަތީގެ
53. شريفه މަނިކު، ގަރަބު - ހ. ގަރަބުގެ
54. نعيمه موسى ދީދީ ގ. ބިޖިދީގެ
55. شريفه فهمي
56. مؤمنه حليم ގ. ބޮޅެފުނުވަޅުގެ
57. رشيدة محمد ދީދީ ހ. މަސްދުއްދުރުގެ
58. صابرة حسن މ. ނަޔިބުގެ
59. ކުޅެކަމަނަ މއ. ކަނިކުބުރުގެ
60. ކަމަނަ މއ. އުދަރުސުގެ
61. انيسة މއ. ފޮނުމިދިރިގެ

5 نمبر ބައި

ވެރިޔާ: الاستاذ ސ. މ. حسن ދީދީ

1. نائب ގެ ތުއްތުމަނިކު މއ. ނަޔިބުގެ
2. محمد خالد ހ. އުސްވެނިގެ
3. محمد صادق މ. ވައިޖެސްޓޯނެ
4. علي حسين ފުއްޔާ މ. ނުޅުވު
5. ابراهيم نعيم ސަވިކާރާ ހ. ހެޅުދޮރުގެ
6. عبدالله حميد މއ. ކާމިނީގެ
7. علي ބެ ދޮހުއްކާ ދޮން علي ފުޅު މ. އަސަރީގާގެ
8. احمد وحيد ހ. ސިވެއްކަގެ
9. جعفر يوسف ސަވިކާރާ ގ. ހުސްނޫގެ
10. اسمعيل محمد ދރ. ކުޅެހުވަދޫ މއ. ޖަސްބުމާގެ
11. ގަސްދޮރުގެ ދޮންތުއްތު ހ. ރޮށްވަނިވިޔާ

1-208

ގަސްތައް ކޮނޑައި ސާފުކުރުމުގެ މަސައްކަތް

1-209

12. یوسف آدم މ. ވެސްޓްބީހަންޖެ
13. މުދީ عبدالله صادق މ. ނާއިންވަރުގެ (ހ. އާމުދީގެ)
14. محمد މަނިކު ކިދިދުބޭގެ މއ. ބަސީރުގެ
15. احمد ابراهيم މަނިކު މ. ހުސްނުހީނާގެ
16. احمد شريف ގ. ޖަވާހިރުމާގެ
17. موسى نعيم ތުރުކީ ހ. ދަރުބާރުގެ
18. عبدالله وحيد މ. އަބްދަރީގެ
19. މުދަކު حسين މަނިކު ގ. ނޫރީގެ
20. ގުޑީ حسن މަނިކު މ. ހަދުވަރީގެ
21. ކާނިދޫ ابراهيم ފުޅު މއ. ދޮނިދުބޭގެ
22. ހުކުރަހު ކުޑަމަނިކު ހ. ހޮޑިގެ
23. ކުޑަ عيسى ފުޅު محمد ފުޅު. މ. ދޫރިއާގެ
24. ގަރުދިޔަ علي ފުޅުގެ ތުއްތު ހ. ހުކުރަދިގެ
25. ابراهيم رشيد މއ. ޑޭދަހިޖްވިދާ
26. ابراهيم وحيد މ. އަނާނާގެ
27. ދޮންތުއްތު މއ. ތަކަންދޫގެ
28. عبدالحفيظ ހ. ހަދަވަދިމާގެ
29. ފަޑިދުއްވާ علي تخان ގެ ދޮންމަނިކު
30. ގަދަރާ محمد ފުޅު ހ. އާގަދަރުގެ
31. ގާދަރުދޮންބޭގެ يوسف
32. ވަކާޅޮޑި ابراهيم ފުޅު ގ. ޖަރިންދޫގެ
33. ގުޑީ ކުޑަ محمد ދީދީ މއ. نوري ގެ
34. موسى ކުޅުދުއްފުށި މ. އަޖިގާ
35. ފުރަހަނި محمد މަނިކު މ. ގުފްރަޖާރުގެ
36. ތުއްތުމަނިކު ހ. ފުއްކަދަމާގެ
37. ދޮންކަތްދަ احمد ފުޅު މ. މީރާ
38. ގާދަރު عمر تخان ހ. ދަމުގަޖީގާޑެން
39. އަޖިމަސް آدم ފުޅު
40. އަރިނަގާ ކުޑަތުއްތު
41. ބަތްހިއްކާ ކުޑަތުއްތު
42. އީދު محمد ފުޅު ގ. ގުލްއަފާގެ
43. ވޭނާގޭ ދޮންތުއްތު
44. ހުގުޖާ ދޮންމަނިކު
45. عبدالله ދީދީ ހ. ދަރުބާރުގެ
46. ފަތައްސީދާ ދޮންކޮއްކޮ
47. عبدالكريم ބޮޑާ ހ. ފީރުމުރަގަގެ
48. ކަންނަދި احمد ފުޅު
49. އިހަވަންދޫ حاجي
50. محمد علي މ. ރަންގަލް
51. حفصة موسى މ. އާގުތުގެ
52. آمنة ابوبكر ގ. ގުލްދަސްތާގެ
53. رشيدة نعيم ހ. ހޮޅުދޫގެ
54. ކަތްދަ علي ގެ عائشة މ. ދުބާމާގެ
55. حوى ފުޅު މ. އަދުންގެ
56. ކަމަނަ މއ. ބޮޑިބިނިގެ
57. ދޮން عائشة ابوبكر މއ. ހީނާގެ
58. فاطمة މ. އެއްމުދިމާގެ
59. عائشة ފުޅު މ. ކުޑިތުޑާގެ

1-210

ابراهيم ناصر އާއި عمرزاهر - ކުރިމަތީގައި: عبدالله حميد

1-211

މަޖިސް ابراهيم ކަލޭފާނާ ابراهيم ناصر - ކޯދިގެ عمر މަނިކާ ابراهيم رشيد

60. مريم ތުތު މއ. ވިސްޗޮގެ

61. جميلة މއ. ދުނަގަސްތޫރުގެ

62. ޖުއްމުވަނިއް މއ. ޗޮލަޖާގެ

6 ނަންބަރުބައި

ވެރިޔާ: الاستاذ عبد الرزّاق عبد الوهّاب

1. زين الدّين މއ. މާންދުރުގެ

2. ބޫއިޖަމުއްމު މއ. ބޫއިގެ

3. ބަޑީގޮ ابراهيم މަނިކު މ. އޫރަނދޫގެ

4. ބަބޮ محمد ތުތު. މ. ދުނިދަރުދަރުގެ

5. عبدالكريم މ. ގޮތެކަނިކަރުބަދު

6. ދުނުދުރީ ابراهيم

7. آدم زكريا ހ. ދޫނުދިއާރަކޮތޫރުގެ

8. علي نعيم ހިހިއުރިމާގެ

9. ގަހުއްމު ހ. މާތަމަހިޖާނުތޫރުގެ

10. މަކާނުދޫ آدم ގ. ދިރުމަހަރުގެ

11. موسى ގެ حسين މ. ޖަނުބަގަސްތޫރުގެ

12. حسين موسى

13. عبدالرحمن ހ. ހަނުދަޖާގެ

14. حسين މ. ގޮތުޖާރުގެ

15. اسمعيل محمد ގަމުނުދޫ ގ. ބޮތުބުކާގެ

16. ابراهيم މަނިކު މ. ހިމިތީގެ

17. موسى ގެ احمد ދީދީ

18. ހުރާބަހުއްކާ ތޫހުއްކާ ހ. ކާދިމަގަމާގެ

19. آدم علي ނޫއިވަރަން މ. އުޖެވިޔާގެ

20. قاسم موسى

21. محمد اسمعيل ހ. ފޫނު زيارة ތޫރުގެ

22. قاسم آدم ތުތު މ. ރަނުމުމުގެ

23. موسى زكريا ގާކަދޫދު

24. عبدالله ދީދީ ޅ. ގުރައިދޫ މއ. ސަހިބުގެ

25. محمد يوسف ނާވައިދޫ ހ. ނޫމާގެ

26. محمد حسن ހ. ދޫނުދިއާރަކޮތޫރުގެ

27. ابراهيم رشاد އޫމަދު

28. محمد ކަތޫދުތު

29. حسين މަނިކު ހ. ފަނުގަރުގެ

30. حسن ހ. ގޮދީތޫރުގެ

31. عبدالعزيز މއ. ބޫދެތަރަހަރުގެ

32. ދުއްމު ރ. ކަތޫދުތު މ. ހިމިތީގެ

33. عبدالله احمد މއ. ދެރަނުސުވިލާ

34. އުމިދު محمد މ. ފަނުސިމާގެ

35. هارون ހ. ގޮދީތޫރުގެ

36. محمد ތުތު މ. މަމިރަރުމާގެ

37. يوسف ابراهيم ހ. ވޮފަރުސަރުގެ

38. ކަލުތަރިމަ حسين ތުތުގެ ތޫނު تخان

39. عبدالله ދީދީ މއ. ކަދުބަނާގެ

40. ކަލުތަ ابراهيم މ. ހަރިމާގެ

41. حسين ހ. ދުނުނާގެ

1-212

ހާޖީ علی عمر މަނިކު ابراهيم رشيد - ابراهيم ناصر - عبدالله حميد

1-213

މަސައްކަތުގެ ސާމާނާއެކު ދާ ގުރޫޕެއް

42. عبدالرحمن މ. މަޖިލުހުރުވާގެ
43. ބޮޑު حاجي ކޮއިގެ علي ފުޅު މ. ކޮރަންގެ
44. ابراهيم ގ. ދޮންފަތްބަގީޗާގެ
45. މަދޮރި آدم ފުޅު
46. މާދުރީ داؤد
47. موسى حسين މއ. ކަރިހުބުރާ
48. عبدالستار ގ. ގަދަކާލިގެ
49. محمد ابراهيم މއ. ކަރިމާގެ
50. ވިލިގިލީ ދޮންކާއްކާ މ. ފުރުނިހާގެ
51. ކުޑަގޮއްތު މ. ގުލާބީގެ
52. ދޮން عائشة މ. ބަރިމާގެ
53. އަދުންކަބުދާ މ. ފުނަގަސްވަދޮރުގެ
54. مريم ފުޅު މ. ސަވީބުކުރިގެ
55. فاطمة ފުޅު މ. ހުވިމާގެ
56. عائشة ފުޅު މ. ހިރިކަރިމާގެ
57. ދަތާކާ ފުޅު މއ. ކާމިޔާބުގެ
58. ދޮރިކަބުދު މއ. ފުސްވަކާދުގެ
59. ކައްދޮ ފުޅު މ. ބޮޑުބޮރިމާގެ
60. މުރަކް ދޮންކަމަނަ މ. ހަވަވިރިގަސްދޮރުގެ
61. ދޮންކަމަނަ މ. ބޮޑުގަރިނިހިމާގެ
62. ސިއްތިމީ ފުޅު މއ. ކުމުންދުގެ

7 نمبر ބައި

ވެރިޔާ: الفاضل محمد علي ދީދީ

1. محمد وسيم މއ. ހުރޮމަގިމާގެ
2. ابراهيم موسى ދީދީ މ. ކާރުނާޝަންމާގެ
3. ގަތުއްތު ތުއްތުމަނިކު މ. ދިންކަހައުސް
4. عبدالستار محمد ގ. ސުވޮރިގެ
5. عبدالرحمن صدرى މއ. ކުރަދުންރާހިގެ
6. محمد توفيق ވ. ވާމަންދޫ
7. ابراهيم نصير މއ. ދާދަރުގެ
8. عبدالله وجيه މއ. ހަޔާހުމާގެ
9. حسين احمد ދީދީ ގ. މާވާގެ
10. محمد رشيد މއ. މާންދޫގެ
11. ކަބުކާކު ތޮއްތު މ. އަހަވަންހާސިގެ
12. ބޮގާ محمد سعيد ހ. ދުރުބަރިމާގެ
13. ހަޖެއްކާ ތުއްތުދީދީ ހ. ކަދޮކުގުމާގެ
14. ابراهيم زاهد ހ. ފުރަންދޮރުގެ
15. عبدالله احمد މ. ގުކާނުދުހަންގެ
16. محمد علي نصير މ. މިސްރުގަދަކާލިގެ
17. محمد وحيد މ. ހަބަރުމާގެ
18. އަދުން احمد ފުޅު މ. ބުހަދަރާގެ
19. سعيد محمد މއ. ސޯބުދުގެ
20. محمد ابراهيم މ. ޖުންޖީހައުސް
21. موسى ابراهيم މ. އޯޝަންރިޖް
22. محمد نعيم މއ. ދޮންބުރާގެ
23. محمد احمد މަނިކު ހ. مدرسة ދޮރުގެ
24. މުރިމު ދޮންތުއްތު ގ. ވިންބަރަހައުސް
25. عبد السلام މ. ސަވީބުކުރިގެ

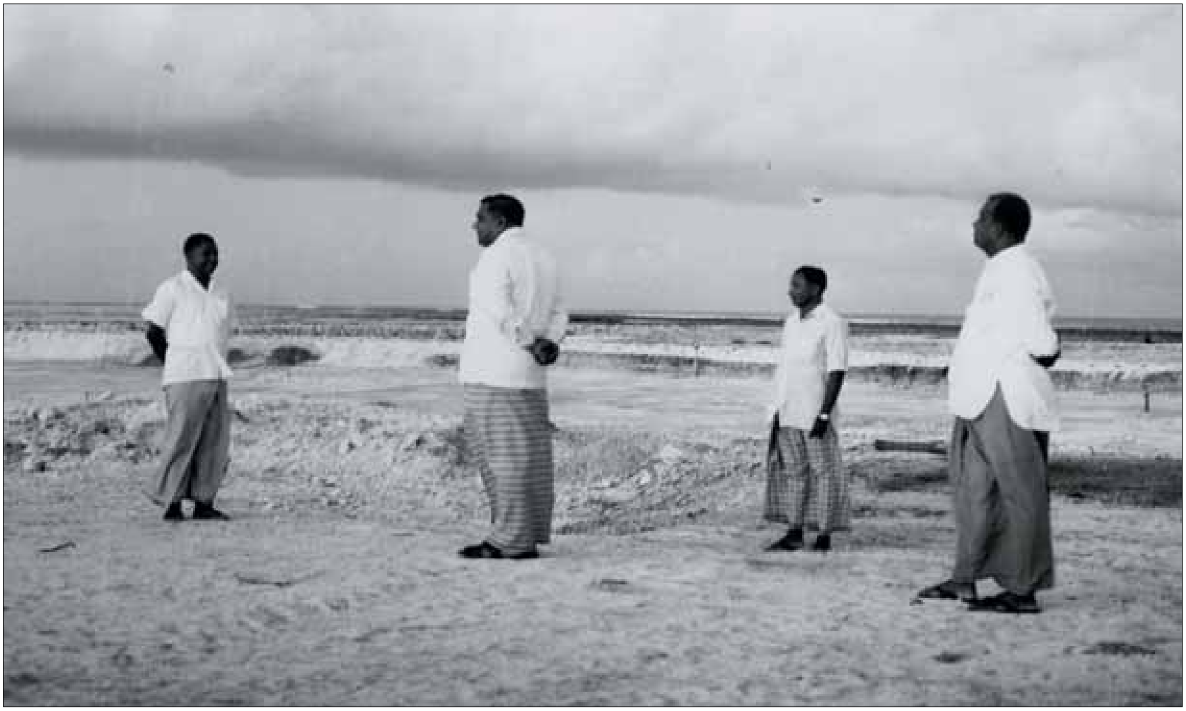

1-214

ابراهیم رشید - عمرزاہر - ابراهیم ناصر - عبدالله حمید

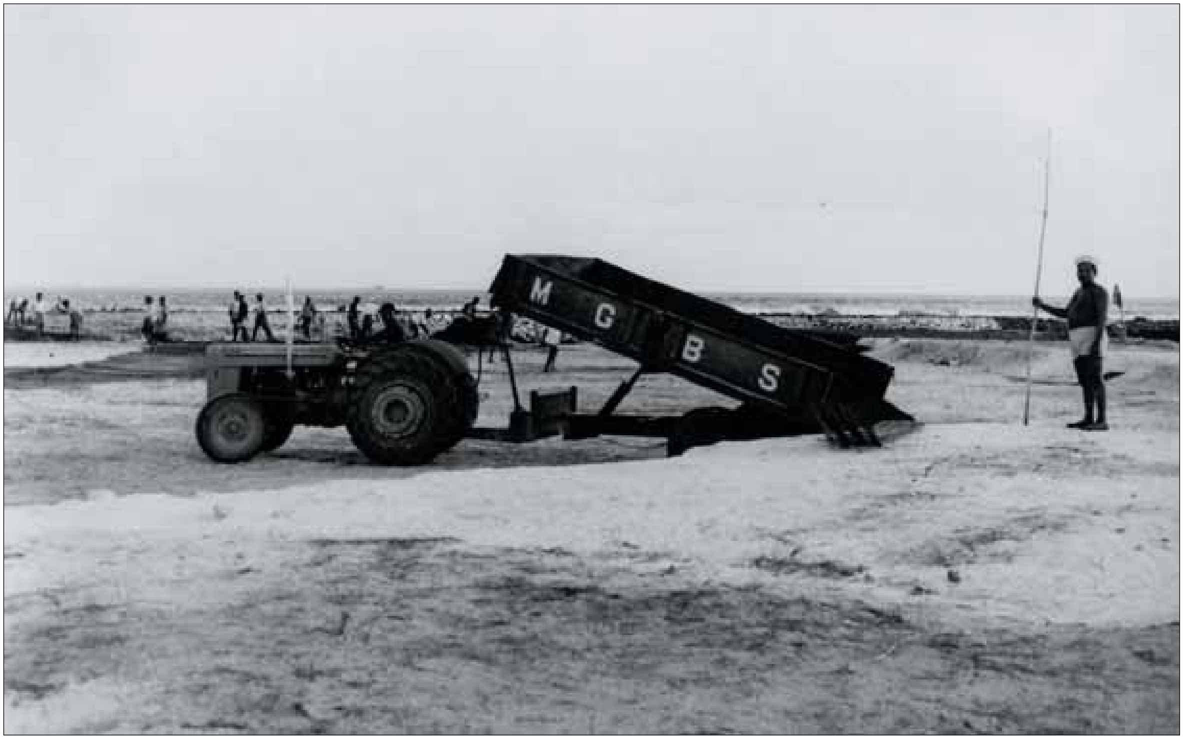

1-215

އަރިމަތީގައި ދަނޑިއެއްހިފައިގެން އެހުންނެވީ، ކުނޑި على سليم އެވެ.

26. عبدالشكور عبدالله ގ. ލިޔަވާގެ
27. حسن مفيد މއ. ހަންގަލީގެ
28. محمد شريف މއ. ކުދިރަބްވާގެ
29. ބިރުގޭ محمد وحيد (ރުޅުޖޫ) ބޮބްޔާޅެ
30. محمد جميل (ރުޅުޖޫ) ބޮބްޔާޅެ
31. محمد رفيع ހ. ޖަމިޖަކް
32. عبدالرشيد نزار ހ. ގުލްރަސްގެ
33. حسن محمد މއ. ވައިލެޓްމާގެ
34. محمد خالد ހ. އެސްވެޅިރިގެ
35. علي منصور މ. އަލިގާ
36. محمد މަނިކު ގ. ފޮޅެރިގެ
37. حسن علي ديدي ގ. ފުންދީވާގެ
38. محمد عبدالله ގ. ގްރީންވިލާ
39. ސ. ކުޑަފަރީ يوسف ކަލާފާން
40. علي މަނިކު މއ. ކަރިކުބުރުގެ
41. ކަލިކާޅު محمد ދީދީ ހ. ކަދުރުގަސްދޫރުގެ
42. ފުންބަރި اسمعيل ފުޅު ގ. އަންޖީނީގެ
43. ވައިލެޔާރަބުއްބޮ ގ. ފިބޮރޫނުގެ
44. محمد نورالدين މ. ބޮގީދޫރުގެ
45. علي شميم މއ. ކަސްވީރުވާރި
46. عبدالرشيد މ. ގުލްރަޖާރުގެ
47. ހަންދުންމަޖީ آدم ފުޅު މއ. ވިންބަރި
48. އުދުރުގަބްތުރު ދީދީ ގ. ސުވާސްގެ
49. عبدالستار موسى މއ. ޖިއްޖިރުގެ
50. موسى ابراهيم މަނިކު މ. ބީބޮރުވަން
51. سليمة احمد ގ. ނޫރާނީގެ
52. مريم حليم މއ. ނައިބުޑޭއިރުމަތީގެ
53. ބުއްބޮކަމަނަ ހ. ދަބުރުއްދޫރުގެ
54. ކުޑަރިލިފު فاطمة ގ. ފުމީގެ
55. ކުޑުދުއްފުރީ عائشة މ. سلجم ގެ
56. ކަމޮދާފުޅު މ. އެއްމުލިމާގެ
57. حليمة محمد މ. ޖަމަގުމާގެ
58. ކަމަނަ މއ. ރުޅުޖޫގެ
59. ދަޖާކަ މ. މަނަދުރުގެ
60. ސިއްމިފުޅު ބީރުބް
61. ސަންޖާފުޅު މއ. ވައްމައިޑާންދޫރުގެ
62. މާބުޑާ مريم ފުޅު މއ. މާބުޑާގެ

8 نمبر ބައި

ވެރިޔާ: النبيل احمد علي ދީދީ

1. މާބަދޭރި احمد މަނިކު ހ. ސީސަންގެ
2. علي ابراهيم މާޑޫރު ހ. އާޖާރުވާރި
3. حسن مفيد މއ. ފީނިފުންމާގެ
4. ބޫޑެގަޅުކުޅެދޫން މަނިކު މއ. ކުދިނާގެ
5. موسى حسن ހ. ކަރަންކާގެ
6. ابراهيم عبدالله ގ. ގްރީންވިލާ
7. ސުބުދޫން މަނިކު ހ. ދިހާރާފުގެ

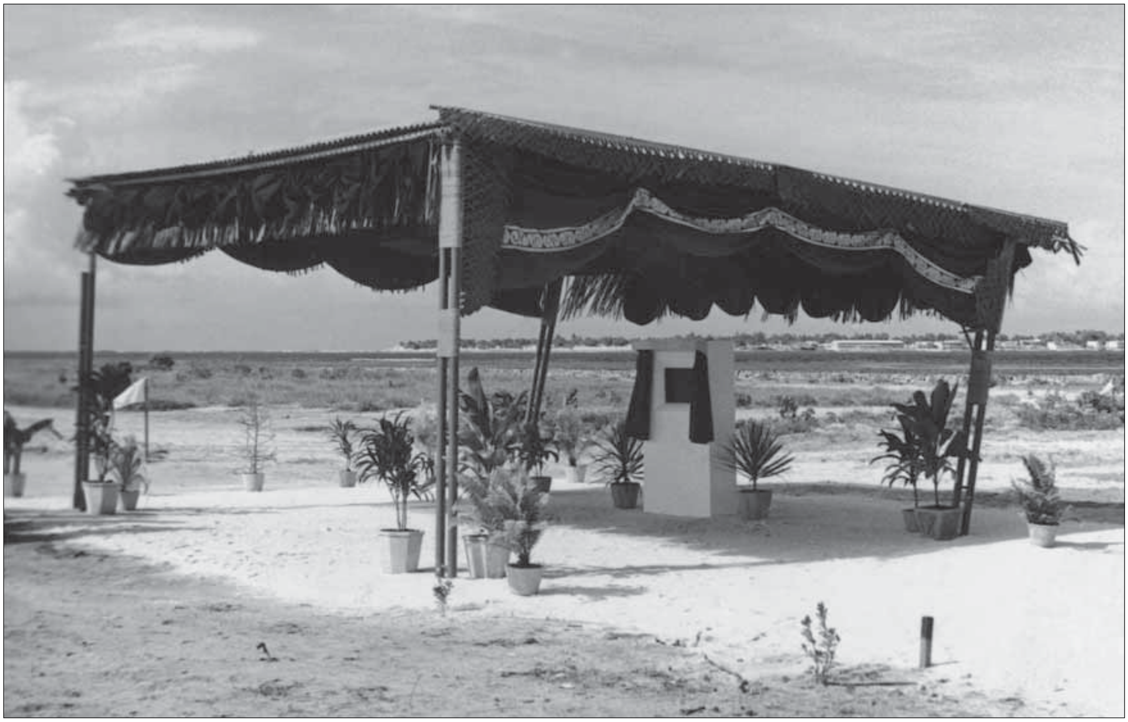

1-216

އިންޓަރނޭޝަނަލް އެއަރޕޯޓަކަށް ބަދަލުކުރުމުގެ ބިންގާއެޅުން - 19 މާރޗް 1978

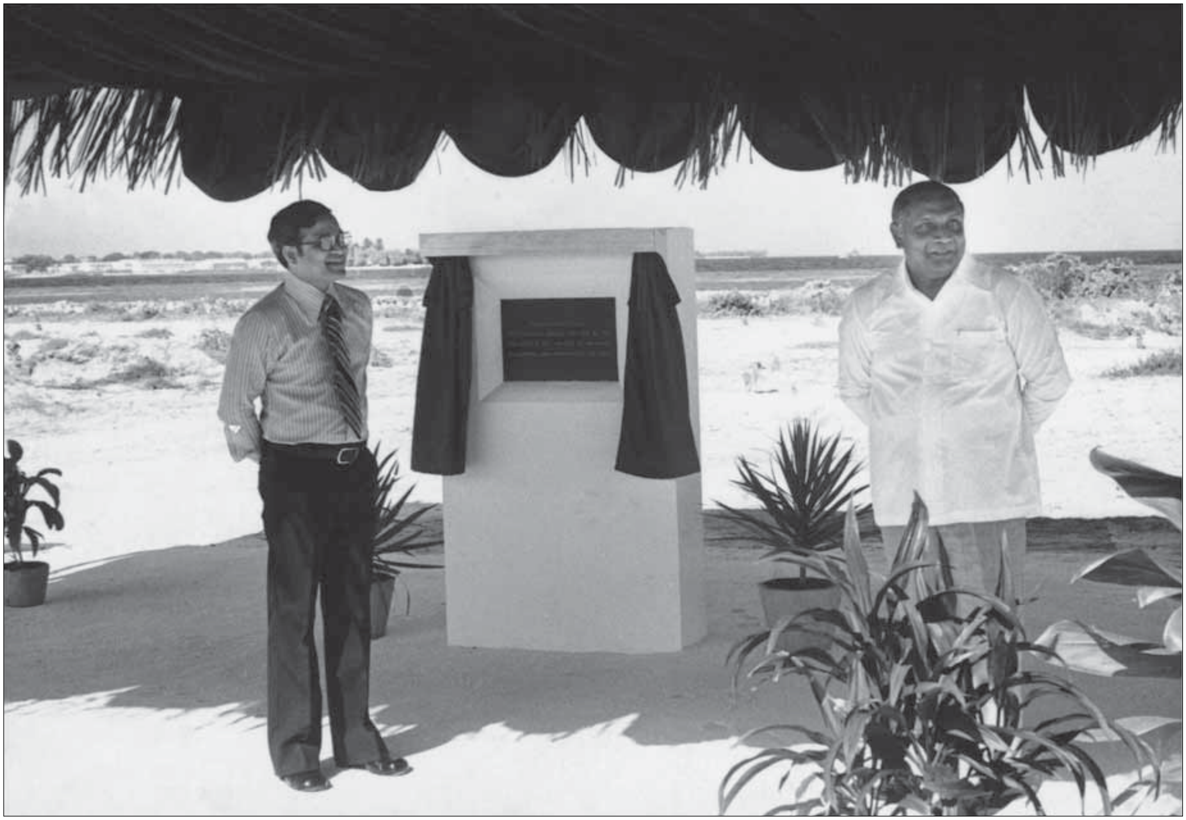

1-217

رئيس الجمهوريه ابراهيم ناصر އާއި ބޯޑަންނަސްޓޭޝަން މިނިސްޓަރ مامون عبدالقيوم

8. محمد شريف ގ. ޖަވާހިރުމާގެ	32. عبدالحليم މއ. ދޫރަންދުގެ (33 ން 50 ށް ނޭނގެނި)
9. حسن فكري މއ. ވިންޑްމާގެ	51. خديجة މއ. ނިއަދުރުގެ
10. ކުޑަ ابراهيم މަނިކު ދޮންމަނިކު	52. ދޮންކަބުޑޮ މ. ހުގުބިވަސްދޫރުގެ
11. حسن احمد ދީދީ މއ. ރީޑްސް	53. آمنة މއ. އުއިމުގާގެ
12. މައިޖާން احمد މަނިކު ހ. މައިޖާންދޮރުގެ	54. صابرة ابراهيم މއ. އަގިފަރުވިގެ
13. ތުޑާދޫދޫގޭ الياس މ. އެންދުރިމާގެ	55. مريم މަނިކު މއ. ބަޑެވަސްމަޑުދޮރުގެ
14. ދިބުދު عبدالرحمن ގެ ތުއްތުމަނިކު	56. عائشة ދިއްކާ މއ. ގޭރިވުދަރު
15. ބައިޑަތުއްތު މއ. ބޮއިގެ	57. ކުޑަކަބުޑޮ މއ. މަރުކަބުގެ
16. علي ابراهيم މަނިކު މއ. ބަގުރަޑެއްގާއާގެ	58. حبيبة حسين حبيب ހ. ސޯސަންގެ
17. عبدالغفور محمد ދުޑު މއ. ކާރީކާނަރު	59. رشيدة نعيم ހ. އާޒާދުގެ
18. حسين މަނިކު ގުރައިދޫ ހ. ދޮންޖާވޫގެ	60. جميلة محمد މ. ތުސްވަރަރުގެ
19. މަންދު حسن މަނިކު ގ. ޖިތުރޯންގެ	61. مريم اسمعيل މަނިކު މ. ވީރަޖާގެ
20. ابراهيم صالح ހ. އަތިރީގެ	62. ބާޑާކިރި ދޮރިކަބުޑޮ ހ. އާޒާދުގެ
21. حسن احمد ހ. އަތިރީގެ	**9 نمبر ބައި** **ވެރިޔާ: الفاضل اسمعيل رشيد**
22. ص . س . الفاضل آدم نصير މަނިކު	
23. ابراهيم سليم ހ. ގުއްވަންޑެރީ	1. محمد حنيف ގ. ނިވާސްބަރު
24. عبدالستار ހ. ގުއްވަންޑެރީ	2. محمد سعيد މއ. ކަނީރީގެ
25. ޒަރިފުކާޑުތުއްތު ހ. އާޒާދުގެ	3. ابراهيم وحيد މ. އިމުރުގެ
26. ޒަތުއްތު ހ. މާގަސްދޮރުގެ	4. ابراهيم نعيم ތުރުރި
27. عبدالستار ހ. ވިރަކާކާރީގެ	5. ابراهيم اسمعيل ދީދީ ބިލާދު
28. محمد رشيد ހ. ޒަރިވިރީގެ	6. އޮކަރު علي ދުޑު
29. حسن حليم ހ. ރިނާގެ	7. ސިއްކާ اسمعيل މަނިކު
30. احمد شاكر މ. ވެސްބީވިޑް	8. ކާސަބުގެ عبدالرحيم
31. احمد وحيد މ. ވެސްބީވިޑް	9. محمد ابراهيم މއ. ރަންދުތޯގެ

1-218

ابراهيم ناصر - مامون عبدالقيوم - عبدالله حميد - حسين منكفان - ؟

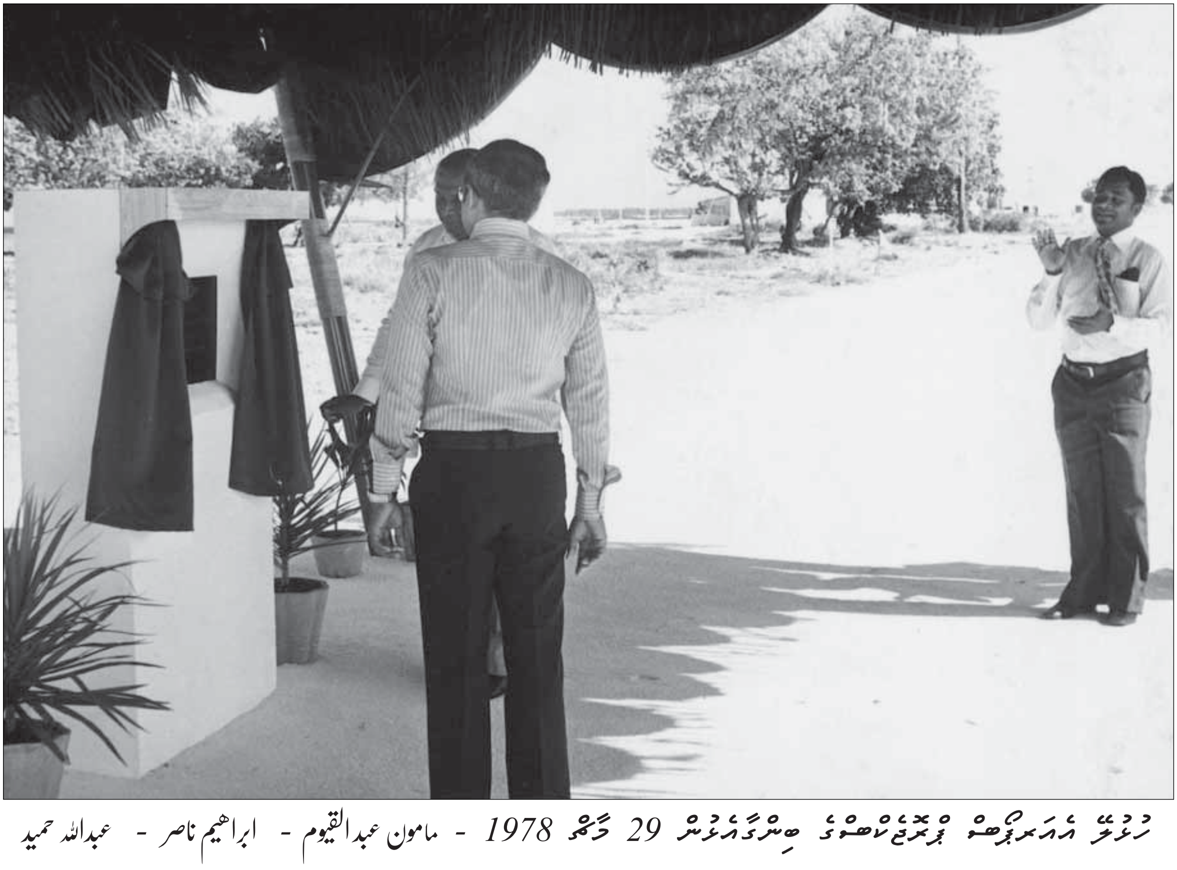

1-219

ހުޅުލެ އެއަރޕޯޓް ޕްރޮޖެކްޓްގެ ބިންގާއަޅުވުން 29 މާރޗު 1978 - مامون عبدالقيوم - ابراهيم ناصر - عبدالله حميد

10. ވަށްބުރު ابراهيم މަނިކު	34. علي محمد ދ. މާބަހި
11. آدم މަނިކު ހ. އުނިގަސްތޫރުގެ	35. اسمعيل آدم ދ. އަލިހަދުވަރުގެ
12. حسن ގ. ރާޑުއިރިގެ	36. عيس ابراهيم ދ. ކަށިރީވިލާ
13. حسين ދުޑު ހ. ބިލޫވާގެ	37. ابراهيم حسن ދ. ريح الصبا
14. މަލިން علي ދުޑު މއ. އަނބާޖުޑުގެ	38. عبدالغفور ދުރުހަނި ދ. އެންދިރީމާގެ
15. احمد شاكر ހ. ވިލާރަށްޑާގެ	39. محمد نصير ސ. ހިތަދޫ މއ. ވަށްބުރުގެ
16. ابراهيم زاهد ހ. ޑާލަނދޫރުގެ	40. مدم ابراهيم ދުޑު މއ. ބޮޑުރަސް
17. اسمعيل محمد މއ. ޖަނބުމާގެ	41. علي خالد ހ. ޖައިމަނޖެވިލާ
18. ابراهيم سراج ދ ކަރަންސްވަނމާގެ	42. علي حسن އދ. އދ. ابراهيم ދީދީ ކަނޑުހުނި
19. ދުނަމަނި اسمعيل ދުޑު ގ. އަނދީނިގެ	43. علي يوسف އދ. އދ. ابراهيم ދީދީ ކަނޑުހުނި
20. ދުންކަޑުދަ احمد ދުޑު ދ. މީރާ	44. يوسف عبدالرحمن އދ. އދ. ابراهيم ދީދީ ކަނޑުހުނި
21. ސަބަނަމީގެ اسمعيل ދީދީ ދ. ބިލާޑުގެ	45. ކުޑަ ابراهيم ކަދުރުދޫ އދ. އދ. ابراهيم ދީދީ ކަނޑުހުނި
22. ބުރުނީ محمود ދ. މިރިހިމާގެ	46. ابراهيم قاسم އދ. އދ. ابراهيم ދީދީ ކަނޑުހުނި
23. حسين قاسم ދ. ކަނަރާމާގެ	47. محمد ابراهيم މަނިކު ދ. ގައުޖީސްކަސްބީ
24. ކުޑަ موسى ދުޑު ދ. ކަނަރާމާގެ	48. موسى علي ދުޑު ހ. ވިޖިނަވިލާ
25. ގިރާވަރު يوسف ދ. ކަނަރާމާގެ	49. عبدالرحيم މއ. ވިކަބަރީ
26. ޑ. ابراهيم މަނިކު ގ. ޖަނަވަރީމާގެ	50. محمد شهيم ގ. ޖިނޑުހިގެ
27. ސަރީ ابراهيم މަނިކު ގ. ގެޑިޖިނހައުސް	51. لطيفة ހ. ސަނބަރައިޖްވިލާ
28. اسمعيل عبدالله ދ. عصر މާގެ	52. فاطمة احمد ދީދީ ދ. އުނިމާގެ
29. ޖީބީ حسن މަނިކު ދ. ހުދުޖިނިދުނމާގެ	53. عائشة موسى ދ. ކަރަންސްވަނމާގެ
30. ސަމަރު عمر ދުޑު ގ. ބަނަނާގިގެ	54. آمنة މަނިކު ދ. ދޫނިބޮޑުގެ
31. عبدالله علي ދ. ދޮނގަބުގެ	55. خديجة ދީދީ ދ. ކަރަންސްވަނމާގެ
32. احمد آدم ދ. ދޫއަގަސްތޫރުގެ	56. عائشة يوسف ދ. އަސަރީހަދާން
33. آدم موسى ދުޑު ދ. އިރުޖުވާގެ	57. فاطمة يوسف ދ. އަސަރީހަދާން

1-220

ބިންގާއެޅުއްވުމަށްފަހު، مامون عبدالقيوم - ابراهيم ناصر - عبدالله حميد

1-221

ޓްރާންސްޕޯޓް މިނިސްޓަރ مامون عبدالقيوم އާއި رئيس الجمهوريه ابراهيم ناصر

58. ކަމަނާ މ. ريح الصبا
59. ލޯޖެއި شريفة މ. އާސްމާނުގެ
60. سامة މ. އަބުމާގެ
61. فاطمة منيرة މ. ލެމިނިންބަކޯ
62. فاطمة خالد މއ. ވައިމަތީގެ

10 نمبر ބައި

ވެރިޔާ: ص س الفاضل آدم نصير މަނިކު

1. މަލިން ابراهيم ކަލޭގެފާނު މއ. އަންގާޑުދުގެ
2. ކުޑަދޮންކަލޭގެފާނު
3. احمد رضا ހ. މީރުބަހުރުގެ
4. ކުޅުދުއްފުށި ބޮޑުދޮބެ احمد
5. ތަމާކޮއި ابراهيم
6. محمد احمد ހ. ލިލިމާގެ
7. حسن حسين މަކުނުދޫ
8. ކަމީ موسى ލުތު
9. عبدالعزيز محمد މާކަޑޫދޫ
10. يوسف عبدالله ބެރިންމަދޫ
11. محمد يوسف ނޮޅިވަރަންފަރު
12. ދޮން علي ގއ. ވިލިގިލީ
13. محمود ابراهيم ހިތަދޫ
14. موسى علي ނޮޅިވަރަންފަރު
15. ދޮން علي ލުތު ގުޅީ
16. عباس ދޮންތަކުރު
17. علي زكريا ރ. ކަދޮޅުދޫ
18. حسين يوسف ރ. ރަސްގެތީމު
19. عيد ދޮންކޮއްކޮ
20. آدم ابوبكر މުލަކު
21. ابوبكر آدم ބާންސަރީގެ
22. حسن علي ކުމުންދޫ
23. موسى قاسم ނޮޅިވަރަމް
24. احمد محمد މ. ބަޑިކުޅިމާގެ
25. علي اسمعيل ގެމެންދޫ
26. ދޮއްޑު علي މަނިކު
27. سليمان عمر ބ. ގެރައިދޫ
28. عبدالرزاق عبدالله މ. ކޫވަން
29. احمد علي ޏ. މުލަކު
30. عبدالرحمن حسن ލިއްލަދޫ
31. عبدالحكيم ލ. ގަމު
32. عبدالله ކުޅުދުއްފުށި
33. އިސްދޫ ދޮންމަނިކު
34. محمد حسين ލިއްލަދޫ
35. آدم موسى ކުޅުދުއްފުށި
36. علي ދިދީ ޏ. މުލަކު
37. محمد يوسف ކާށިދޫ
38. ابراهيم محمد ނޮޅިވަރަމް
39. ابراهيم علي ދިއްގަރު

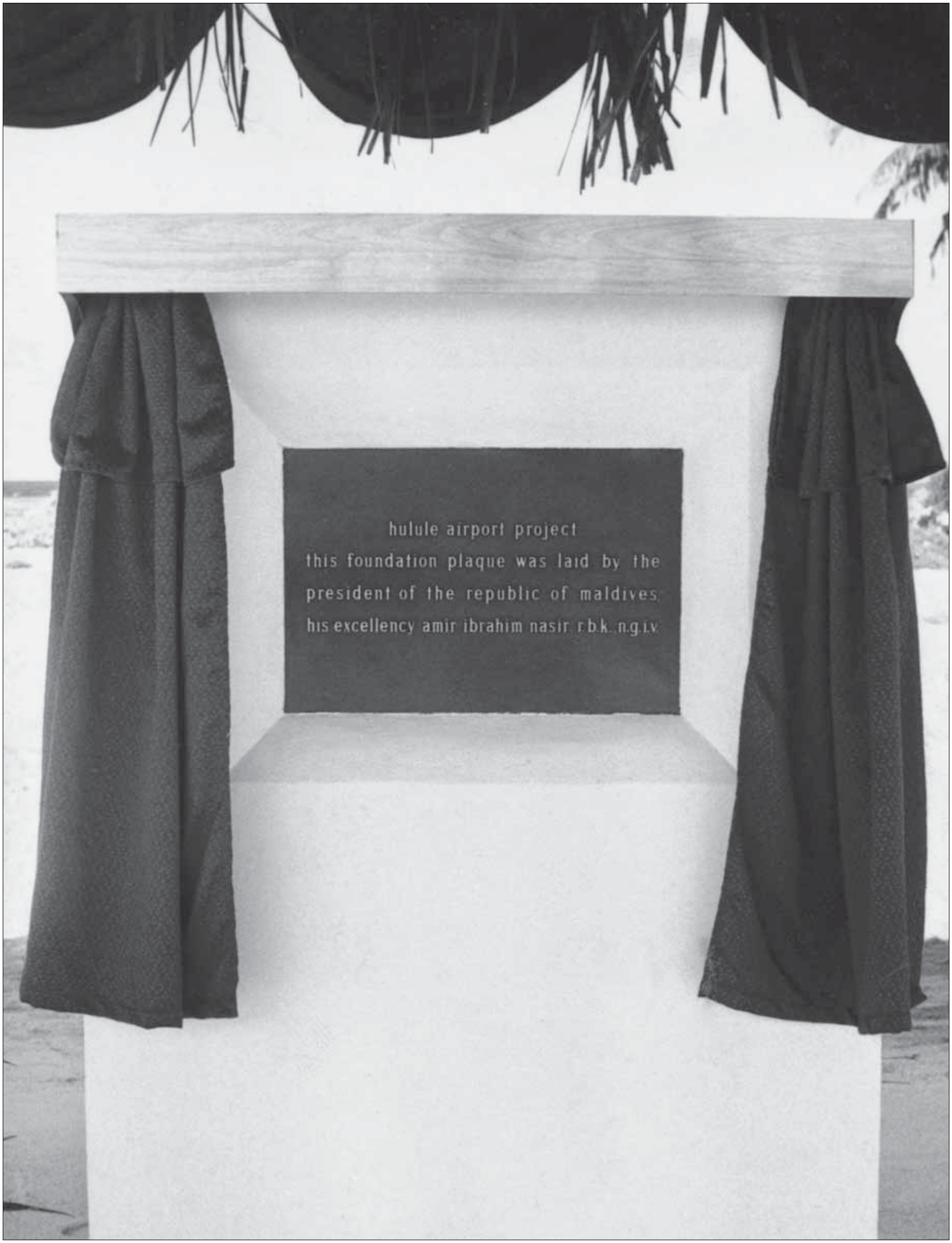
hulule airport project
this foundation plaque was laid by the
president of the republic of maldives
his excellency amir ibrahim nasir r.b.k. n.g.i.v.

1-222 (ދުނިޔޭގެ އެހެންބައެއްގައިނަމަ ހިފާޒަތްކުރާނެ) **މިބޯޑު މިހާރު ކޮބައިތޯ؟**

40. احمد علي ކުޑަރިކިލު
41. محمد عبدالله ކިބިދޫ
42. ދޮންމަނިކު (މަންމަނު)
43. صالح حسين މާރަންދޫ
44. محمد آدم މުރައިދޫ
46. عبدالقادر احمد ކުޑު ދޮރަމާފުށީ
47. موسى احمد ކުޑުދުއްފުށީ
48. حسن މަނިކު ނިލަންދޫ
49. محمد قاسم ހަވަރުތިނަދޫ
50. علي حسين ރިއްދޫ
51. ދަޑުކާމަނިކު މ. ބަބުކާރީގަސްދޮރުގެ
52. ކަމަނަ މ. ريح الصبا
53. عائشة علي މ. ފުބޯމާގެ
54. محمد حاجي ދޮންމަނިކު މ. ގުލޯންރުރަންމާގެ
55. ގޮއްދުއްބަ މ. ކާފުރުދޮރިގެ
56. آمنة احمد ހ. ސޯސަންރޯޒް
57. زهرة اسمعيل ހ. ގަދަރުގެ
58. شريفه ހ. شريفه منزل
59. شكيبة علي މއ. ތަބުރުލާގެ
60. عارف ގ. ފަޑުންވާގެ
61. مريم މަނިކު ރަންކޮކާ ހ. ހިރަފީގެ
62. فاطمة حسين

11 نمبر ބައި

ވެރިޔާ: ص س النبيل حسين حبيب

1. محمد ابراهيم މަނިކު މއ. ސިލްވަބީޗް
2. موسى محمد
3. ފައިނުދޮންކަލޭގެފާނު
4. މަފަންކުޑަކޮއި
5. آدم محمد ފޭދޫ
6. موسى محمد ފޭދޫ
7. علي وحيد ފޭދޫ
8. حسين احمد ބިލެއްދޫ
9. محمد علي މާކަދޫޑޫ
10. سليمان يوسف މާކަޑޫދޫ
11. ابراهيم ބުރުނީ
12. عبدالله حسين ނަޑެއްލާ
13. حسين عبدالرحمن މާވައިދޫ
14. حسين محمد ހިރިމަރަދޫ
15. اسمعيل آدم ކަޑިތީމު
16. يوسف موسى ފޯކައިދޫ
17. علي آدم ފޯކައިދޫ
18. ابراهيم محمد ފީވަކު
19. علي محمد ފޭދޫ
20. محمد حسين މުލަކު
21. عبدالرحمن حسين ހިރިމަރަދޫ

22. محمد موسى ބިލެއްފަހި	47. حسن ފުތު آدم މަޑަވެލި
23. ابراهيم (އުބޭނުދުގެ) ފޭދޫ	48. عبدالله ابراهيم ފިޔޯރީ
24. اسمعيل علي ކުޅުދުއްފުށީ	50. މައިޖާން ابراهيم މަނިކު
25. موسى حسين ހިރިމަރަދޫ	51. ދޮންކަލޭގާ މ. ގޯޑަންކޮމެބް
26. احمد حسن މާކަނޑޫދޫ	52. رضيّة محمد ކަލޭގެފާން މއ. ކުރިރީލަގެ
29. محمد آدم މާކަނޑޫދޫ	53. نعيمة ހ. ބާރަހުގެ
30. حسن آدم ކުޅުދުއްފުށީ	54. عائشة މަނިކު ހ. ބާރަހުގެ
31. حسن ދޮންފުތުގެ ކޮލަމާފުށީ	55. މުރަކު ދޮންކަމަނަ މ. ވައިޓްހައުސް
32. عبدالرحيم احمد ށ. ގޮއިދޫ	56. މުރަކު ތުއްތުކަމަނަ މ. ވައިޓްހައުސް
33. ދޮން علي حسين ދ. ވާށީ	57. شريفه މއ. ކުދީނާގެ
34. محمد حسين މާޅެންދޫ	58. آمنة حسين ގ. ބޮޑުފެންވަޅުގެ
35. اسمعيل حسين ވާށީ	59. مريم ފުޅު ހ. މައިޖާންދޮންރުގެ
36. حسين علي ގިރާވަރު	60. عائشة هانم މއ. މާންދޫރޭދުކުނުގެ
37. علي آدم ފޯކައިދޫ	61. زينة މއ. މަދޮރިގެ
38. هاشم عبدالرحمن މުރައިދޫ	62. ކުޑެކަބުލޮ މ. ރޮކާބް
39. ابراهيم آدم ފޭދޫ	**12 نمبر ބައި**
40. محمد حسين ހ. ބިންބިމާގެ	**ވެރިޔާ: الفاضل ابراهيم زكي**
41. آدم محمد މުރައިދޫ	1. ބޮޑުބެ ابراهيم ފުޅު
42. علي موسى މުރައިދޫ	2. ވަކައްޑި ދޮންކޮއްކޮ
43. عبدالله ابراهيم ނެއްލައިދޫ	3. ابراهيم وحيد މއ. ސީސަވަންގެ
44. علي يوسف ހ. ފެނިގެއްލިރާގެ	4. محمد احمد ކުބުރުދޫ
45. حسن اسمعيل ފޭދޫ	5. ابراهيم يوسف ފުޅު
46. آدم ރެއިފުތު ހަވަރުތިނަދޫ	6. موسى ދޮންމަކުރު ހިރިމަރަދޫ

7. موسى علي ނޮޅިވަރަމް	31. عبدالرحيم ކާށިދޫ
8. احمد علي ރަސްގެތީމު	32. علي موسى އަލިފުށީ
9. علي حسن ނޮޅިވަރަމް	33. حسن تكرفان
10. احمد ފުޑު ގަރުދިހަ	34. آدم حسن އަލިފުށީ
11. حسين علي ފިއްލަދޫ	35. علي ابراهيم މާވައިދޫ
12. ކަބުރު حسن	36. احمد آدم ނެއްލައިދޫ
13. آدم حسن ނޮޅިވަރަމް	37. علي داود ގޮއިދޫ
14. محمد حسن މާއެބޫދޫ	38. عمر آدم ފޯކައިދޫ
15. يوسف حسين ނޮޅިވަރަމް	39. حسن علي މުރައިދޫ
16. ابوبكر ابراهيم ހަނިމާދޫ	40. احمد ابراهيم މ. މުލަކު
17. محمد قاسم ބުރުނީ	41. حسين محمود ނ. މާޅެންދޫ
18. حسين ކަލޯ ސ. މުލަކު	42. حسين ފުޅު ދޮންބެ ހަވަރުތިނަދޫ
19. ادريس عبدالله ފިއްލަދޫ	43. ބެއިފުޅު موسى ދާންދޫ މ. ދޮންމިލިލިގެ
20. آدم موسى ކުރިބީ	44. قاسم عيسى ހިރިމަރަދޫ
21. حسن علي މުރައިދޫ	45. ابراهيم آدم ފޭދޫ
22. عبدالله علي ހިރިމަރަދޫ	46. آدم حسن ފޭދޫ
23. علي ދީދީ ފިޔޯރީ	47. ابوبكر حسن ނެއްލައިދޫ
24. يوسف ابراهيم ނޭކުރެންދޫ	48. محمد احمد ފުޑު ފޭދޫ
25. حسن عبدالله ނޮޅިވަރަންފަރު	49. علي نصير މއ. ربیع ގެ
26. حسن موسى ހަވަރުތިނަދޫ	50. ابراهيم مجدي ރަތަފަންދޫ މއ. އިވްނިންގްގާޑަން
27. علي حسين ކުޅުދުއްފުށި	51. فاطمة حسن މަނިކު މ. ގުލިސްތާނުގެ
28. محمد احمد ހިރިމަރަދޫ	52. ދޮންކަބްރަ މ. ދޮންގެ
29. حسين محمد ކާށިދޫ	53. ދޮންކަބުފޮ މ. ގުލިސްތާނުގެ
30. حسن ފުޑު ގައްދޫ	54. فوزيه جابر މއ. ކިބިމާގެ

55. عزيزة حسن ގ. ހެޖީކަނަރު	58. خديجه ابوبكر ގ. މިރިއާސްގެ
56. خديجه ގއ. ވިބިގަސްދޫދުރުގެ	59. عائشة قاسم ގ. ދިރިމާގެ
57. فاطمة موسى ގ. އިރާސްމިލާގެ	60. رقيه موسى ހ. އަޅޯސްގެ

އަމުންތައިންދިވެހިންކުރި ބޭރު އަދި ބަރަމަސްހުކަމް: މަލިންދާބޯސްމިރުކާ ހުޅުރުބީމާ އަޅައި މިދިއުން 201 ވަނަ ސަރުކާރުއިންރަކައިގެންރައިވީ 12 އޭޕްރީލް އާޅޫ އަޅުގަނޑުގެ އަމިއްރަކާރުތުގެ ހަނދާންއި އާކުރަމުންނެވެ. އަދި އާހަންނުދޫހަސް ދިއަމުން މިގެންދަނީ، ދުންބަނާއި، އާގުރުއިން ހަނދާންހުރި އަޅުގަނޑުގެ ބައިނުނުޑުއެވެ. މިހާ އަމިއްރަކާރުތުގަތި ހިނގާދެއްވާ، އާއިރާގެ މުޅިއުމުރުރިރައިގެން ނުދާން ހަނދާންއެގެހާކަ ދިއުރުމަލާ، ނުކުރަނިމާގެއް ކަމަކަން ނުދިރީމުވެ.

12 އޭޕްރީލް 1966 ވީ އަންގާރަ ދުވަހުވެ. އެދުވަސްވަރު ސަރުކާރުގެ އޯފީސްތަކުން ރާއްޖޭގެ ހަނދާނުގެ ހިސާބުހައްޖެއެވެ. އޯފީހަކުންނުކުރި ބައިލިމިހުރިވެސް، އަޅުގަނޑުގެ އަންހެނުން އެވޭގިން، ވިހަންބޮނޑު ގައިރާއިރީއެވެ. އެއަރިޔާބެސްހުރިމުކަން ވަޒީރުލްއަޢުޡަމް وزير الاعظم ސިޔާސީނުން މާރުވަޖެއިގެ ބޮޑުގެ ހިރާކަމަށް ހަމަޖެއްސެވުމުން ގެންދެވީ وزير الاعظم ގެ نائب ގެ ބައްރުވެމުގެ ދަރަނުން وزير الاعظم ގެ އޯފީހުންނެވެ. ހަމަޖެއްސެވުމަށް އޯލީ، ހުރިތާގެ ކަނޑައެޅުން ހަމަޖެއްސެވުމުން އޯފީހުގެ ހިނގާ سکرٹری ފިހާރަދުނުކާރުގެ ރޯނު ހުރިތާގައި ހުންނެވުމުނެވެ. މާރައިން ހަމަޖެއްސެނޫ ކަނޑައެޅުން ހަމަޖެއްސުމުން އޯފީހުގައި އަޅުގަނޑު ހުރިމުހެވެ.

އެދުވަސްވަރު އަޅުގަނޑު އުޅެމުންދިޔައީ ގއ. ބަނަފްސާގެ (ވަޑިގޭ) ގައެވެ. އެއީ، އަންހެނުންގެ އާއިލީގެއެވެ. ދުވަހުގެގޯތިން، އޯފީހަށްގޮސް ކަރުޖެހުން ނުކުމެކަމަށްބޮނޑުމުން، އާއިރާއިން އުޅަމަނޑީ މަރުހަބާއެވެ. ގޭގެހަބަރު ދޮގުރުދޮގުރާއިން ބަރަމުންގެނުދިޔައީ ރޯނުނުނުވެ. ނިމިގެން ގެއަނބުއާދޮމުނުއިރު، ހަވީރު ފަހަކަނޑުމުރު ރަސްވެއްޖެއެވެ. އޭރު އަޅުގަނޑުގެ އަންހެނުން ވިހައުމުގެ ހުރިހާކަމެއްވީ ނިމިފައެވެ. އޭރު، އަޅުގަނޑުގެ ދެވަނަދަރިވަރުފުޅުވެ. މިހާ، އެއަރިޔާބެސަނު ފޮރު ކަނޑައަޅަރުކަނު އޮމަނޖެގެ އުމުރުނުވެސް އަހަރައް ފުރުމުން ދާނައެވެ. ދަނީއާގައި ހުއްބަސް ނުމަސްވެހެވެ.

..... ދިރުވެއްޖެއެވެ!

އާދައިގެ ބަހުރުވައިން

..........ކިޔަންދެތޮގެކެވެ. އެއަރޕޯޓުގެ ބޯޓުގެ ހުނުނެވެ. ޕާރީޗުނުގުނުނެވެ. އަދިވެސް ބަޔާނު ޗުނުގުނުނުނެވެ. މިހެނެހާ ދިރުންބަލާއިގައިހެން ޖޮބަލާ ހަވާލާދެވެއެވެ. "ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެކިއެކި ކަންތައް ހިނގާގޮތް" ދިރުވެއްޖެއްސުރެ ޖޮބަލާއެވެ.

އެޖޮބުގައި، ހުކުރުއެއަރޕޯޓުގެ ހުރިހާކަމެއްސުރެ ހިގަމުންދިޔަގޮތް ދިރުވެއްޖެ އެބަހުރެއްޓެވެ. އާއްމުންއަބުގައިނުނުޖެހުނުމާއި، ބަޔާނަސް، ކިޔާލަން ނުލިބުނުކަމުގައިވިޔަސް ވެހެވެ. މިދިޔުމުގެ މިހިސާބުގައި ހިމަނާލުމުން ބަހައްޓަން، އެޖޮބުގައިހުރި އެއަރޕޯޓުގެ ހުރިހާކަމަކާއި ހަވާލުވެގެން ނުހަގައި، ބަލައިދިނުމަށް ވަޅުޖަހައިވެސް ނިހިމަނައިދިނުމަށްދެވެ. މުޅިއެޖޮބު ބަހައްޓަންތަކައިގެން ވަރުޖޮބުތަކެއްގެ ސިފައިގެ ކާބިލުކަން، ޝާއިއުކުރަމުން ގެސްޓުކުރާނެއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހަވާ ފަބަހަރަށްބަލައިގެންނެވެ. ފަހުގެ

ބާރުގެ ވިޔަފާރިއާއި ވިޔަފާރިއްގެބައި، ހުރިހަމަ ބަންޑާރަގައި އާގެފިސާރއާއި ސިޔާސީ، ދިރާގާބަރ

ގޮސް ނުބުނުކަރައިން، މިޖޮބަރ އެހެނަމު ސަފާމަރުން އާބޮޑަރއެގައި އާލާ، އަހަރެންކަކަފަ

(ގަނޑުގެއްނުނު ވަރަރައަނދިގެ، ބާރުކާރިހުރެއްގެ ދައުލާކަމައަރ ފޮރިޓީ، ދިވެހިބާރުގެ ނަގިސީ

ގަނޑުވާއިދު ކުރެން ޖަގަހުގެ ހުށަހަޅުއްވުނެވެ. މިޖާމިނުގެ، ހަރާފު ދަގެޓާ އެއްޔަތްގެން ޕިރު ބާރު

އަގުފިހުން ބޯނުނަނުވިނަފަސްވެސް، މިޔެފިރިހަލަރ ސަފާމަށް ކަރުނަމަހަރުފަރުގެ މިހުން ބޯނަންހިފާރު

ވަސަހަރާއްފުދަރު ދަހަދުނުނެވެ.

........ވަޒީރު އިންޓަރވިއުން!

އަޅުގަނޑުމެން، އިންސާފުގެ މިނިވަންކަމާއި ދެކޮޅަށް ހުނަރު، ޒުވާނުންނަށް ޒުވާނުންގެ ޒުވާނުތަކުގައި،

ވަނަސްޕާރި ދިޔުނުބަހައްސަން އެއްޗެއްސަހަރުބަހައްޓާ ނަރީގަނއޭއެވެ. އެގަތަ

ޒިޔާރަތް، ނުލިބުނުމަހާރެވެ. ދިރާސާކުރުމަކަށްނުނި، ދުރުބަނާއިފުނުއަޖޭގެ ހަނދާންހުރިބައިގެ ބުރުހާން

ابراهيم ناصر ގެ ވެރިކަމުގެ ދުވަސްވަރު މަސްކަތްކުރެވެ. ދުނިޔޭގެ ތަފާތު އުފެދުން، ابراهيم ناصر އަޚަކަށް، އަދި

އެންމެފަހުގެހަރަކާތް ޒުވާނުންގެ ކުރިއަރުވަމުންދިޔައީ ކާނާގަނޑު، އަރިހުގައި، ވަޒީރު

އިންޓަރވިއު ޒުވާނުންގެ ނުހަމަހަކަށް މިބަދަލުކޮށްލައެވެ. ابراهيم ناصر ގެ ވެރިކަމުގައި، ނިޒާމް، ދުނިޔާއާ

ވަކިވެވަނީއަވަސް، އަޅުގަނޑުގެ އުމުރުގެ، މިބައްޔާއި ބައެއްގެ ކުރިމަތީގައެވެ. ވިޔާ، ابراهيم ناصر ގެ

ވެރިކަމުގެ ދައުރުގެ ވަފާތެރި އިޚްލާސްތެރިބައެއް ޚިދުމަތްތެރިންގެ ވާހަކަ ދަންނަވާލާފައިވާނީ ނިންމާލާހިތްނުވެއެވެ.

(ދީނެއްގެ ވާހަކައަށް ދޫނުވެ.) އަޑުގަނޑެއް ވަރަށް ފާހަގަކޮށްލެވޭ މިކަމަ އެއްބަޔަކީ، احمد حلمي ديدى އެވެ. 21 ސެޕްޓެމްބަރު 1965 ވީ އަންގާރަދުވަހު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޔޫ.އެން.ގެ ممبر އަކަށް ވުމަށް ކަނޑައެޅުނެވެ. ޖެހިގެންއައި 22 ވީ ބުދަދުވަހު ޔޫ.އެން.ގެ ممبر އަކަށް ދިވެހިރާއްޖެ ވިއެވެ. އޭގެ އަށްދުވަސް ފަހުން 24 ވީ ހުކުރުދުވަހު ޔޫ.އެން.ގައި ހުންނަވާ ދިވެހިދިދަ އެޅުމުގެ ޙަފްލާތުގައި ހަމަޖެއްސެވީ احمد حلمي ديدى އެވެ.

ދިރުމުން އަންނަނީ، އެއަރޕޯޓުގެ ވަރަކަތަކަށް ކޮންމެނީ، އަމިއްލަ ސަރުކާރުގެ ދައުލަތުގެ ދަރުސްތަކުން ވާޖެހޭނެއެވެ.

މަސްއޫލިއްޔަތު ހިފެހެއްޓެން އޮތްގޮތް رئيس الجمهوريه އަމީރު އިބްރާހީމް ނާޞިރު ރަންނަބަނޑޭރި ކިލެގެފާނުގެ ޙަވާލުގައި ދިވެހިރާއްޖެ جمهوريه އަކަށް ބަދަލުވުމާ ގުޅިގެން 11 نومبر 1968 ވީ ހޯމަދުވަހުން ފެށިގެންނެވެ. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ، އަމީރު އިބްރާހީމް ނާޞިރު، އެމްބަސެޑަރުކަމަށް މަޤާމުގެ ވަޒީރަކަށް، ދިވެހި جمهوريه ގެ ފުރަތަމަ ސަފީރު احمد حلمي ديدى އެވެ. ރަސްމީގޮތުން جمهوريه އަށް ބަދަލުވުމުން މިއީ حلمي އެމްބަސެޑަރުގެ މަޤާމަށް ވާއިރު ފުރަތަމަ ވަޒީރުކަމާ ހަވާލުވިއެވެ. މަނިކުފާނު ސަފާރަތުގެ މަސައްކަތްތަކަށް މަޝްވަރާ ދެއްވުމަށް، ދުވަސްކޮޅެއް ވަރަށް ގިނަ ދިވެހިންގެ މަސައްކަތްތެރިން ހޯދުމަށް ނިންމެވި، އޭނާ ބޯހަލާކުރެއްވިހުރި އިބްރާހީމްގެ ވަޒީރުއެވެ.

ނަސޭހަތް ވިދާޅުވެއްވިއެވެ: ޔޫ.އެން.ގެ ދިރާސާކުރުން މިވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮޑު ކަމެއް އެމާލާރުމަކީ، ސަލާމަތުގައި ކުރަމުން ނިންމާލެވިއެވެ. މިރަށުގައިވެސް ހިފުމުގެ، އެހެނިހެން ނަރުހަރުކުރެވިއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެރުވި

ނިކަމެތިކަމުގެ ސަރަޙައްދު ވާޖިބު ހުރިހާ އެކުލަވާލި ހިޔާލުތަކަށް ވާރުތަވިއެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން ބޭނުންކުރަން ފެށިއެވެ.

ބަޔަކު ވަގުތީގޮތުން ފެނުނެވެ. ބޮޑުކަމަކަށްވުރެ، ފެންވަރުގެ ޢަމަލުތައް ފެނެއެވެ. މަޤާމަށް ކަމުގެ

ބަނދަރާއި ދުރަށް ފިޔަވަޅު ޙާލަތުގައި ކަންތައް ހުއްޓުމެވުމަށް ސާދާއިސްލާމީ އެކުލަވުނެވެ.

ފުރަތަމަ ހަދަންވީ، ފަސޭހައިން ރަށްތަކަށް ބަދަލުކޮށް ގޮސް ވެފައިވާ މަޤާމުތައް ރަށްތަކުން ކަމުގެ

ރަށްތަކުގެ ރަށްފުށަށް ފެންނަނީ އެހެން ބަރަބަރު ކުރުމަށް ބޮޑުކަމާއި ރަނގަޅަށް ކުރާކަމަށް އެކުރެވުނެވެ. ބޭނުން

ރަށްތަކުގެ ރަށްތަކުގެ ބަނޑުބޭރުން ބޮޑެތި ފެންނަނީ ކަނޑުގެ އަދުލު ފުރަކާތް ކޮށްލެއްވި ދުނިޔެއަށް

ލިބިގަތުމާއި، ވަޒަނުލަބަނޑިޔާ ދަރަޖަޓަކުގެ ވިޔަފާރިކަމަށް، ކަނޑުގެ އުޅުނެ

ފުރުޞަތުގައި ދައުލަތުގެ ދަރުމަވެރިކަމުގެ ހިތްވަރުގައި އެހެނިހެންކަމެކެވެ. —— ވަޒީފާތަކުގެ ސަބަބުން

ގެންދަވާލައި، —— މިވެނި ބިރުވެރި ގެންސުދާނާ ވިދާޅުވިމާ، އަދުގަނޑުގެ މަސައްކަތަކަށް ދިޔައީއެވެ. އެއަރޕޯޓްގެ މަސައްކަތްތަކުގައި احمد حلمي ديدي އަދި، ވަޒީރުންގެތެރޭ ބޭނުންކުރެވުނެވެ. އަމީރުބާރާގެއަރިޔު، ގަސްވަރު رعية ނަމުގެ "ގައުމެވެ." އަދި، މުޅި ރައްޔިތުންގެ "روح" އެވެ. ރައްޔިތުންގެ "ދުނިޔެވެ." އަދިރިހިގައި ކުރައްވާ محمد ކަމާލުދީނާއި، ކަސްޓަމް احمد މަޖީދުކަލޭފާނު ރައްޔިތުންބަރާބަރުކުރުމުގެ ހިމާޔަތް އޮންނާނެއެވެ. އެއަރޕޯޓްގެ މަސައްކަތްތަކުގެ ރައްޔިތުންގެ ދުވަސްވަރު، އޭނާ ފިޔަވަހިކޮށްދެއްވި ބައިބަޔަށް ކަމުގެ ހުރިހާ އިންތިޒާމެއް ހަމަޖެއްސެވީ، އޭނާއެވެ. "އަމީރީގެ ރާގު" ގައެވެ.

ނާސިރުގެ ފިކުރަށްގައި، އޭނާގެ اخلاص ތެރިކަމާއެކު خدمة ގައިއުޅުއްވި އެއްބަޔަކަށް އަދިގަސްތުންގެތެރޭ މިޒުރުވަސްމިހުންނަށް (1928 ވަނައަހަރުގެ މާރޗުމަހު ފެށިގެން) ކަރަންޓާގެ ابراهيم رشيد އެވެ. އެވާހަކަތައް އިސްކަންދެއްވީ ނިޒާމްތަކަށް، ހަމައެކަނިވެރިޔާއަށް ފަހު ވާހަކަދައްކަވާ ގޮތަކަށެވެ.

މިވާހަކަ ނިންމާލުމުގެ ކުރިން، އަދިވެސް ތިންބޭފުޅުން ގެންގުޅުއްވި ގެސްޓްހައުސްއެވެ. عبدالستار موسى ديدي އާއި، احمد آدم އާއި، ކަކާއިގެ علي حسين ديدي އެވެ. احمد آدم އަދި، އެތެރެސްޓޮކުގައި އެގްރިމަންޓު ހުރިހާ އިންޑިޔާނުގެ استاذ އެވެ. ސަރުކާރުގެ ކަނޑުމަތީގެ އުޅަނދުކަން މަސްއަލައެއް ދިމާވެއްޖެނަމަ، އޭނާ އޮންނަވާނީ، އެދިމާ މުދުގައެވެ. ابراهيم ناصر ގެ މުޅިވެރިކަމުގައިހުން ޙަރަކާތުގެ خارجي سياسة ގެ އެއްބަސްކަމީ، عبدالستار موسى ديدي އެވެ. علي حسين ديدي ބޮޑަށް خدمة ކުރެއްވީބޮޑުގައެވެ. ހަމަގާނޫނުކުރަންޖެހޭ އަދިވެސް ކިބައިން خدمة ތެރިކޮށްކަމެވެ. އެއްވެސްޖާގައެއްގައި ވެރިތެރިކަމުގެ އަޅުތަރުއްނުވާނެއެވެ.

އަދިގަސްތުންވީ ދުކޮޅެވެ. "ވަޢުދުވެރިކަން" އާއިއަދި ނުފޫޒުގަބޫލު ވަރަށްޚިލާފުވާގޮތަށް ދުނިޔަ "ދަޢުވާ" ބަދަލުކުރާކަމާ "ކޮމިއުނިސްޓު ޖަމްހޫރިއްޔާ" ނަމެވެ. ވީނަމަވެސް އެއާޖެހޭކަމެވެ. ބޭރުގެވެރިކަމާ ދިރާސާކުރާ ބޮޑުވާރކާ، ގޮސްދުރުރަނގަޅަތުގާ، "ބަސްއަދިކަ" ފެށިގެންޖަމާއާ ފުރަތަމަ ކުރެވުނުގޮތްކަމަށެވެ. "ފުރިހަމަގޮތަށްގެއްލުން ނުވާ ފައްސަވާއްދިފާނުގެ." ކުރިއަށްދިއުމަށް ނުވަ ގިނަގުދުރަތުގެ ވަގުތަކު ގަދަވެއްޖެއެވެ. ގަދަވަމަށް ދުނިޔޭ ބޮޑު ބައިގައި ކުރެވުނެވެ. ފުރުޞަތު ހިމަނާ ގުޅިފައިވާގޮތުން ކޮންމެއެވެ. ކުރެވޭ ބަދަލުގެ ސަބަބުން ގިނަ ބަދަލުތަކެއް ގެނައެވެ. ހަމަ ދިވެހިރާއްޖޭން ވީނީ ވިހަދުވަސްވަރުގެ ބަދަލަށެވެ. ގެދޮރުވިފައިވާކަން ދިޔަ އިސްކަންދިނުމަށް ތަކުރާރުވާ "...ނު) ދިވެހިންގެ ހަލާކުކޮށްލަދިންގޮތް، ދިވެހިންނަށްވުރެން ބަޔަކު ވަސީލަތްތަކާއެވެ. ވީމާ......

1-223

މިއީ، ދެކުނުގެ ތިންއަތޮޅުގެ ބަޣާވާތުގެދުވަސްވަރު، ދިވެހިސަރުކާރުގެ ބާރުގަދަރަށް ހަމަހިމޭނުން ގެންނެވުމަށް އޭރުގެ ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާސިރު ޑޮލްފިން ސްޕީޑްބޯޓުގައި ކުރެއްވި (700 މީހުން ބައިވެރިވި) ދަތުރުފުރުމުގެ ފޮޓޯއެކެވެ. ފޮޓޯގެ ބަނޑާރުންނާއި ކައިރިފަރާތުގައި އުނގައި ފޯރިބާދުރީ ބަޣާވާތްތެރިވެފައިވާ ފާރަބަދަކުރިއްޔާގެ އާދަޔާއިކުރު ކަރަންޓާގެ އިބްރާހީމް ރަޝީދުފުޅު. ރަޝީދުގެ ކަނާތްފަރާތުގައި އިނގިރޭސިއަކަށް އައިސްނުވާ ލަދ. އަހުމަދު މަނިކުފުޅެވެ. ވާތްފަރާތުގައި އިނގިރޭސިއަކަށް އައިސްނުވާ މާފަންނު ފިހާރާގެ ހުސައިން ފުލުފުޅެވެ. ފުލުފުޅުގެ ފުރަގަހުން ހިޔަފުއްޓާއި ކަރަކާގޮތަށް އުފެންނަނީ، ހުސައިނާ މާލޭގެ އަތަރު ސައިކަލުގެ ދޮށެވެ.

މަތީގައިވާއިބުރާ ހަމަރުބޮޑުކުރުމުގެ ތިރީއިން (ބަޔާމިނުގެ ކައިރިފަރާތުން) ދިއައްތިރިއްކުރަތްލަ ފާރިގައި އިހިއްޔާދި، ހުސައިނު ފަހަރުމާގެ މުހައްމަދު މަނިކުފުޅު. އާޝާއިރީގެ ފާރޫޤުޙަސަން އެ އަރިދިއްކުރައްވާ، މާފަންނު އަނދިރިމާގެ އަލްބާޝް އިބްރާހީމްގެ. އާޒިރީގެ އަފްސަރަށް، މާފަންނު މުރަސާގެ މުހައްމަދު ޝާރިގެގެ މުދަލެވެ. ފޮޓޯގެ އަނގޮތުމަށްފަރާތުން އަފްސަރަށް، ހަނަފިރު ގިނިރާގެ އިބްރާހީމް އަހުމަދު. (ގިނިދޮންބެއެވެ.) މިހިރާ ބާފުޅުނަރާވެސް (އެދުވަސްވަރު) އަޅުގަނޑުގެ ވަރަށްގާތް އެކުވެރި ރަހުމަތްތެރިންނެވެ.

ވަޒީރުގެދަތުރު ހިންގުނު ވަގުތު ބޯޖާދީއާދާރު ފާރިއަކޮށްވެލައިގެން ބައްސަވަން ދިޔަތަ ފޮޓޯއެއް ފުރިހމަ ދަތުރަވާފުޅުގެއާއި:

މޮލްޑިވް ސްޓީމަރޒްގައި ދިވެހިބޯޓުވަޒީރު އުފަލަށް ކަރުނަވާލައިދިޔަ، ބަރާކާ "ހައަރުވާފަރަން" ކަރުނަވާ ދަތުރުއެއްހުރުވެ. އަދި ޖުލައިއް ދަތުރުއްޔާގެ ވާހަކަތަކުގެ ދިވެހިދަތުރުގެ ސިއްރާރުތަ މިނިވަންކަން ރައްކާކުރި ކަރުނަވާ ދަތުރުކުރުންތަކަށް، ކަރީގެ ބައެއް ބަޔަކުން އިސްވެއްޖެބަޔަކުން ކަރުނަވާ ދަތުރުފުރުމުގަ ދަތުރުކަމެވެ. އެދަތުރު އުފަލަކު އެގޮތަށް ނުކެރުނުވިހަމަ.........

މިއީ، ޖުލައިއް ދަތުރުއްޔާ ދަރަނިވާފައި ނިންމާނުލައި، ފޮރިފޮރިގައި ބަނދަރުތަކުގެން ގެންދަވިތަރުގެ ދުވަސްބަރުވެ ހިމަނާލީމެވެ. އުދަރުކުރައި އަންގެދިނައިން ގެންދަވި އެކުއްތަކަ ފާރޫޤުބެވެ. 700 މީހުންނަށް ކައްކައިގެން ތަޢާމު ދިނުމަށް، އެއަށްފަހު ކުރުވާވަރުގެ ކަމަކަށް ނުވާނެއްދެވެ. (ދަތުރުގައި ގެންދެވި ހިނގާމަކާއްކަމާ، ދަތުރުގައި ބައިވެރިވި ހިއްސާދާރުންގެ ފޮޓޯފޮށް ފަހުން ޝާއިއުކުރާނަމެވެ. انشاءالله!

700 [illegible]

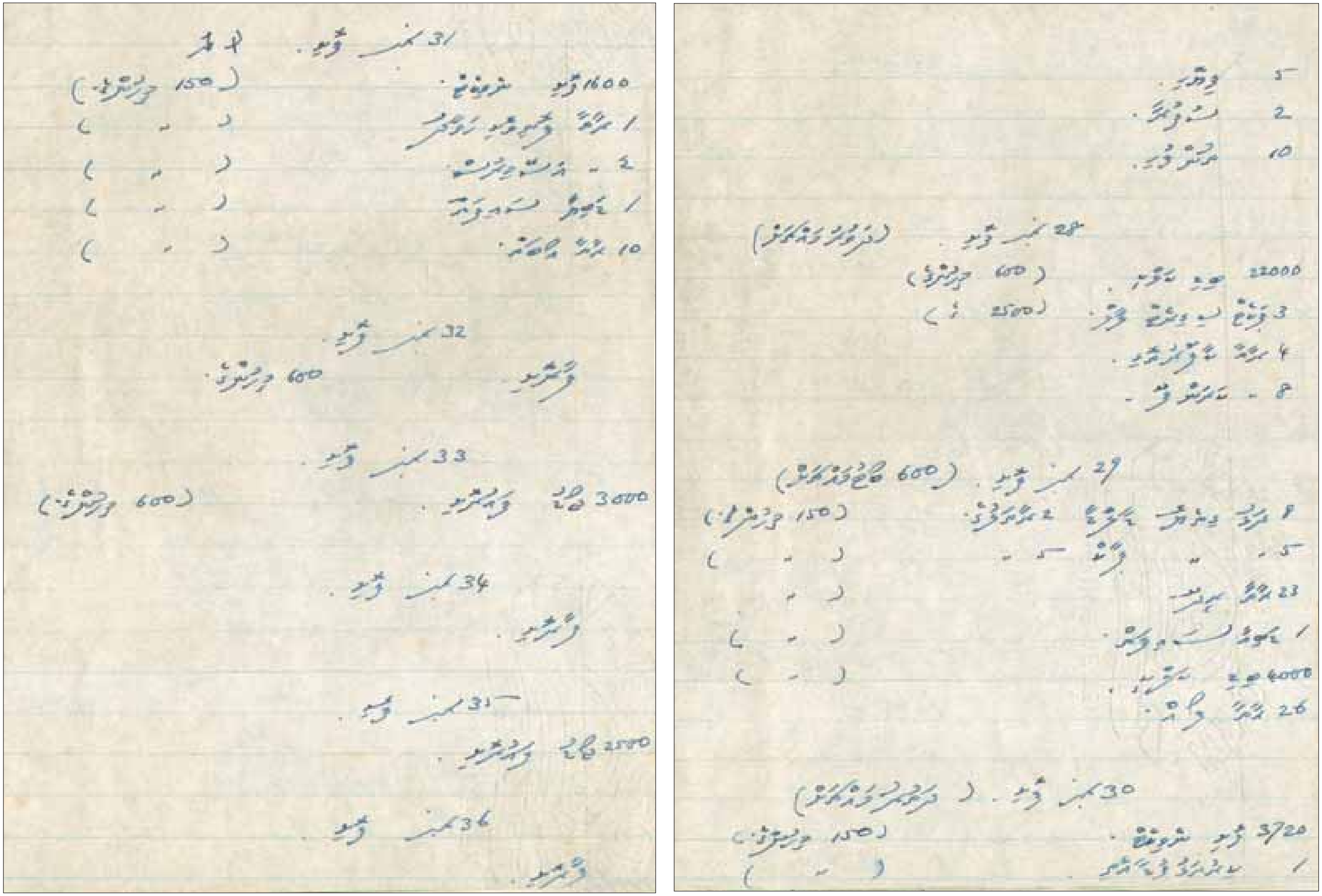

ދިވެހިކޮންމެ ބޮޑަކަށް

މަހަކަށް - ބަހިޖެހީރެ!

∴ ދުވާލަކަށް - ކިހާވަރެއް؟

އާދައިގެ ބަހުރުވައިން

ނާރުކަތުގައި ދިވެހިފޫހިނގާ، އަމިއްލަގައުމަށް ކޮންމެކޮންމެ ގޮއްސަވާސްކާރުވެ، އެއުރެއިސްނާއި ބޭރުން ކިޔަވައި ހޭލުންތެރިވެގެން ދިބި، ގައުމުދޫކޮށް ޖާބެވާ، ދިވެހިދަރިންނަކަމުގައިވާ، އަދިވެސް ޖެ ވާނުންނާވާ! މިދެވާރަކަ އަޅުއިނުންއަތުވެ؟

- އައްޑުއޮތީގެ އެއްޕަޔާޓު މުޅިގަލާއި، ހިތަދޫން ސަރުކާރުގެ އާބާދީ (4791500 އަރަޒުބެހެ) ބިން، އިންޑިޔާސެނަސަރު ދިރިހުރަސް ނިޔަމަ ވިއްސާމުދަރު އެއްބަސްވި ވާހަކައެވެ. އަހަރަކު އެންމެ ދުރުގައި ޖަމާވެގެންނެވެ. 15 ޖީސްވީބަރު 1956 ން ފުރިގެން 100 އަހަރުތެވެ. އެކަން އެހެންވިޔަ ދިރިސަރަ، އިންޑިޔާސީން، އައްޑުން ފަހިބާރީ، މީގެ އަދި 55 އަހަރުދުވަހުން، 14 ޖީސްވީބަރު 2056 ގައެވެ.

އަދި

- ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނު، މަގާމުން "ވައްޓާ"ލާފައި، ވެލާނާގެ އިބްރާހީމް ނާސިރު، ބޮޑުވަޒީރުކަމަށް ދަމަހައިގަތް ވާހަކައެވެ.

މިދެވާރަކަ ނާއާނަމަ، މިދިޔުން ހިންގާނެވެ. އެހެގޮތް މިދިޔުމާ ވަރަށްގަދަފޮނުވާލާ ބަޔާރަށްވީނުންއަތުވެ؟

އާދައިގެ ބަހުރުވައިން

ކަގުއަކުރުނުލިބެ ކަމްހިތަނިޔާރާފައި، އުންމުގެ 29 އަހަރުން ބުނެ ނިންމާލާފައި އޮވަނީ، ކުގަ ވާހަކައަކާއި ނުރުހުނު. ވަރަށް ބޮޑު ވާހަކައަކާއި. އިސްލާމްދީނުގެ ބާރުގަދަ-ބަރުމިންތަކާއި ބާރުމަތިވެސް ވާހަކައަކާއި. އުޅުނުވާހަކަ ގެފައިވަނީ ހަދައިދިނުމަ، ތަނީނުވެ. އަހަރެންނަކީ އެއްޗެއް ނުކުރެވޭނެވެ. ބަރުކަމުންނެވެ. ކޮށްދީނެއް ދިނުމަ ނުވެސް ކުރިދާނެވެ. ބިމަށް ގެދަކަމުންނެވެ. އެކަމަކުވެސް ކުރުވިދާނެކަމަށް އަހަރެންނަށް ގައިމުކަރަވަރާ އައްކަމުގެ އެބައްޓަވެ. އޭ، އެކަށީގެންވާގޮތަކަށް ގޮސް އައްގޮތް ލިޔުމުގެވެ. ކިޔައިދިނުމެވެ. މިއޯރިޔާ ދުވަހު، ފުރުވައިގެންވާއާ ފުރުވައިގެން، ބަހައްޓައިގެންވާއާ ބަހައްޓައިގެން ބަޔަކުމިބި، އެކަށީގެން ހިނގިގޮތުގެ ލިޔުންތަކުން ބަލައިގެންނެވެ. އެންމެ ދުރުއައްސަކަށް، ކަށިހިނގިގޮތް އެނގިޔޮބި، ކަމާބޭރުލިޔުންތަކުން ހުރުމެ، ހަލޭގޮތް އޭގެވެރިއައިގެން، އާއްމުންނާ ހަމައަށް އޭވާހަކަތައް ގެނެސްދިން ގެނެސްދިނުމެވެ. ލިޔުމުންނެވެ. މިހެން އެއްކަމަށް ދެއްކި ވާހަކަތަށްކަމުންނެވެ. ހަމަ ތިމާގެންކަހަލަ އަހަރުމެންގެ އަބުރާބަހި، ނަތީޖާކޮށް، އިބަބަށް، ހަޖެކުރައްވާ ހޮދުނުބަހުން އެގޮތައް ހެދެވިފަވެ. ކާކުކުށްއޭތޯ؟ ހަމައެކަނި ފެށުނީ ابراهيم ناصر އަށެވެ. އޭނާގެ ކާފައިންނާއި މުނިކާފައިންނާއި، އާއިލާފުޅާއަށަވަ، ޖަރާބަދަކަށެވެ. "ފެށުނު ހަދަކުރާކަށް ބޭނުމަކަށް ނޫން" އުޅެމުދައިގެންނެވެ. އޭ ހަދަހުމުންނެވެ.

އަޖީ ހަނދާންބަހައްޓާނަމަ، ކިޔާކަހަލަ ގުދަށެވެ!

އުޅުނުގޮތް ދިޔަހެން ތިމާގެންގެ ދުވަސްވަރު ދާނެކަމެވެ. އިޚްދިޔާރުކުރެއްވި ދުވަހަކާ ހަމަވަނީ ދުނިޔޭގެ ނަގާނޭކަމެވެ. އިޚްދިޔާރު ކުރެއްވިބަދަލު ފެންނަކަށް ކުރާނެކަމެވެ. މިކަންކުރިބަދަލު، ހަމަ ވަރަށްބަނދުގަދަ ދަންނަވާފާށުގައެވެ. އިންސާނުންގެ މުދަލާ، އަބުރާ، ނަފްސާ، ﷲ رحمة ތުރި ކުރައްވިކަމެވެ. މިހެންގެ އަބުރާބަހި، މަރުވެދިޔަމީހުން (ނުގަވަންތިވަރުނ) އެއްކޮޅުގައިވަނިކޮށް، ދުނިޔެއަށް ދޮކެއް ފައިދާ އުފެދުނުގެ "ފަޒު ފަދި ވަރަށް" ތިމާމީހުގެ "ގެއަރު" ފެށަބަރުގައި ފުރަކާވެ. ބޮޑަބިދުވަހަކު، ކުރަނީ ތިކަމުގެނޫންކަމެވެ. ދުން..... އަދިވެސް..... ދުން..... ހާދަ ރަނގަޅެވެ! މާތް ﷲ عفو ކުރައްވައި، رحمة ލައްވާށިއެވެ!

އެހެން ފަހަރުގެ ހަދާހުން ނުހަދައި، މިވާހަކައިގެ އަސްލުތަކާ ދާނަމެވެ. (އުމުރު ދިގުކުރައްވައި توفيق ދެއްވައިފިނަމަ، ވަކި ޒަމާނެއްގެ ސިފައިގައި މިހާރުވާހަކައާއި އަހަރެންގެ ޒަމާނާ ވަރަށް ދިގުކޮށް تفصيل ކޮށް ލިޔުމުން ފަހަށްބާއްވާފައެވެ.)

މިހިސާބުން މިފޮތުގެ 215 އާއި 216 ވަނަ ސަފްހާގައިވާ ގޮތުން ކިޔާލައްވާށެވެ! ދެން.....

21 އޮގަސްޓް 1953 - 11 ذی الحجہ 1372 ވީ ހުކުރުދުވަހު ދިވެހިރައްޔިތުން، މާލޭ ދުވަހުގެ ޖަލްސާގައި ނުކުތުމާ، محمد امين ގެ ވެރިކަން ނިމުމަކަށް ގެނައެވެ. އޭގެ 6 މަހާ 15 ދުވަސްފަހުން، 7 މާރޗް 1954 - 1 رجب 1373 ވީ އާދިއްތަދުވަހު، محمد فريد ދީދީ ރަސްކަލަކު ގޮތުން، السلطان محمد فريد الاول ގެ ނަމުގައި ރަސްކަމުގެ ތަޚުތަށް އިސްތިޢުލާޒުވުނެވެ. އޭގެ 4 ދުވަސްފަހުން 11 މާރޗް 1954 - 5 ރަޖަބު 1373 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު، ابراهيم ފާމުލަދޭރިކޭފާނު، މިރަސްކަލުގެ ވުޒާރާގެ ޚިދުމަތަށް حوال ވެވަޑައިގެންނެވެ. (محمد فريد ގެ ރަސްކަމާބެހޭގޮތުން ابراهيم شهاب ލިޔުއްވި މިފޮތުގެ 40 ވަނަ ސަފްހާގައިވޭ)، ރަޖަބުމަހު 3 ވަނަދުވަހު، وزيرالاعظم ކަމާ ފާމުލަދޭރިކޭފާނު حوال ވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ސަރުކާރުގެ އެހެނިހެން ކަންކަން ހިނގާ ގޮތުގައިވޭ، 1373 ވަނައަހަރު ރަޖަބުމަހުގެ 5 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު 1 ޖަހައިރު دارالعلوم ގައިއޮތް ރައްޔިތުންގެ مجلس ގެ خاص جلسہ އަކަށް، ކިރިހި

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކިޔަވާދޭ ކިޔަ، މިއިމާރާތުގެ ކުރިމަތިން ފާސްވުމަށް. 1950 އާ 1960 ގެ ދަރުމަވަންތަކަމެއް މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެ ބޮޑު ސަރުކާރު މަދަރުސާ. މިއިމާރާތުގައި، އިސްލާމީ މަދަރުސާގެ ކުރިމަތިން އިބްރާހީމް މަގުގެ އިރުން، މެދުއާދަންދަވާ ކުރިމަތިވާގޮތަށް.

މަހާރަދުން ފޮނުއްވި ސިޓީފުޅެއްގައި، ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނު، وزيرالاعظم އަކު ކަމުގައި ހަމަޖެއްސެވިކަން އެންގެވިކަމަށްވެ.)

ކުޑަކުޑަ ދިވެހިރާއްޖެއާ ބޭރާދެމެދު ހިނގާ ހުރިހާމުޢާމަލާތެއް އަންދުވަހުއްސުރެ ހިނގަމުން އަންނަނީ، (417 ވަރަކަށް މޭލު ދުރުގައިއޮތް) ސިލޯނުމެދުވެރިކޮށްވެ. محمد امين ގެ ވެރިކަން ނިމުނުއިރު، ސިލޯނުގައި ހުންނެވި ދިވެހިސަފީރަކީ، احمد حلمي ديدي އެވެ. (އެއީ، محمد امين ގެ އެއްބަނޑު އެއްބަފާ ކޮއްކޮ مريم امين ގެ ފިރިކަލުންނެވެ.) އަޅުގަނޑު [illegible]، އަލަށްއައި ސަރުކާރުންވެސް حلمي، އެމަގާމުގައި ހުންނެވުމަކާ اعتراض އެއް ނުކުރައްވައެވެ. އޭނާގެ [illegible] އެކަމަށްއެދިވަޑައިގެން [illegible] ވެއެވެ. ނަމަވެސް حلمي އަށް އެކަން قبول ކުރެއްވުން [illegible] ވިއެވެ. [illegible]، محمد امين ގެ އެއްބަނޑު އެއްބަފާ ކޮއްކޮ مريم امين އާ ކާވެނީގެ ގޮތުން ގުޅިވަޑައިގެންނެވެ. ހުންނެވީ محمد امين، حوال ކުރައްވި [illegible] އެއްގައެވެ. محمد امين ހުންނެވީ ބަންދުކުރެވިފައެވެ. ވީމާ حلمي ދެއްވީ އިސްތިޢުފާއެވެ. ނަތީޖާއަކީ، [illegible] [illegible]، احمد حلمي އަރުވާލެއްވުމެވެ. އަޅުގަނޑުވެސް، [illegible] ނިސްބަތްވާ [illegible].

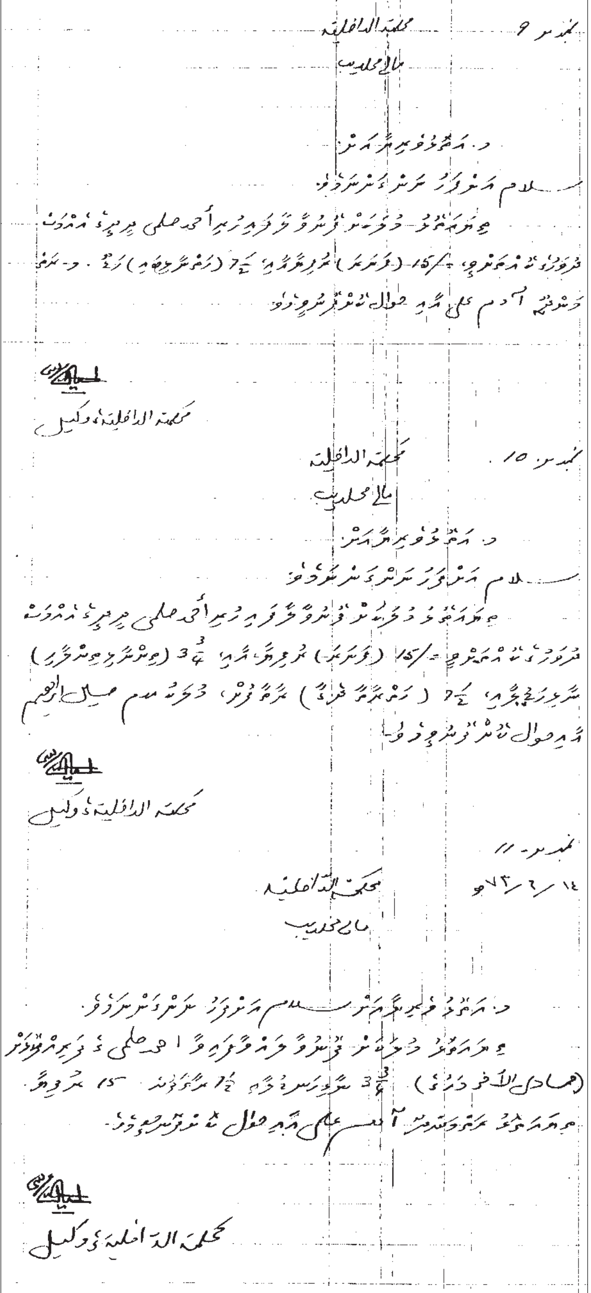

نمبر ٩ محكمة الداخلية

د. [illegible]

سلام [illegible]

[illegible] احمد حلمي ديدي [illegible]

[illegible] آدم علي [illegible] حوال [illegible]

محكمة الداخلية ގެ وكيل

نمبر ١٥ محكمة الداخلية

د. [illegible]

سلام [illegible]

[illegible] احمد حلمي ديدي [illegible]

[illegible] صالح ابراهيم [illegible]

حوال [illegible]

محكمة الداخلية ގެ وكيل

نمبر ١١

١٤ / ٢ / ١٣٧٦ محكمة الداخلية

د. [illegible] سلام [illegible]

[illegible] احمد حلمي [illegible]

(جمادى الآخر [illegible]) [illegible]

[illegible] آدم علي [illegible] حوال [illegible]

محكمة الداخلية ގެ وكيل

- މަތީގައިއެވަނީ ޗިޓު 60 އަހަރުކުރިން محكمة الداخلية އިން، މ. [illegible] ފޮނުއްވި احمد حلمي ديدي [illegible].

އަރުވާލެއްވިމާ ގާޒީ ނަދުވަސްތަކާއިކަން، ސަރުކާރުން އާސާގެ ގެންނަވައި ދޫކޮށްލެއްވިއެވެ. އަދި މަދުރުވަސްޓާރޭއް ދަރުން އާސާއަށް ދިވެހިސަރުކާރުގެ ވަޒީރުކަމަށް އައްޔަނުކުރެއްވިއެވެ. 28 ޖޫން 1956 ން 24 ސެޕްޓެމްބަރު 1965 އަށް احمد حلمي ديدي އަކީ ދިވެހިސަރުކާރުގެ وزير الصحة އެވެ.

ވިޔަނަށްބަދަލުވުމުގެ ކުރިން، ސިލޯނުގައި ދިވެހިސަރުކާރުގެ ވަކީލަކީ ދިވެހިސަރުކާރު، محمد زكي އެވެ. އޭނާ އަމިއްލަ ހާލަތުގައި މަގާމުން އިސްތިޢުފާދެއްވީ 1 ޝައްވާލް 1375 - 14 މެއި 1956 ގައި ބަދަލުކުރެއްވުނެވެ. ހަމައެއާއެކު ދިވެހި دولة ގެ ކޮމިޝަނަރުކަމަށް ރެޒިޑެންޓް ކޮމިޝަނަރުކަމަށް احمد زكي އައްޔަނުކުރެއްވިއެވެ. (احمد زكي އަކީ، محمد زكي ގެ ކޮއްކޮފުޅެވެ. އެއީ އެއްބަފާ ފަރާތުން ބޭފުޅުންނެވެ. ހަމަ ދިވެހިސަރުކާރުގެ ބޭރުވަޒީރުކަމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު احمد زكي ގެ ކާފަ، ފަނޑިޔާރު محمد ديدي އެވެ. ދިވެހިސަރުކާރުގެ ބޭރުވަޒީރުކަމާ ހަވާލުވެވަޑައިގެންނެވީ ابراهيم ناصر ގެ ކާފައަކީ ފަނޑިޔާރު محمد ديدي އެވެ. احمد زكي އަކީ، ބޭރުވަޒީރު ابراهيم ފަރުމާނުގެ ބޭބެ މީހުންނެވެ. ކާފަގެ ކުއްޖެއް ކަމުގައިވާ ފަރާތުގެ ކުއްޖާ، ބޭރުވަޒީރުގެ ދަރިކަނބަލުންނެވެ. فاطمة ابراهيم ދީދީއެވެ.) (އަލުގަނޑު ބޭރުކަމުގެ ނަމުގައި، ގައުމީ ގަނޑުވަރު 215 ވަނަ ސަފްހާގައި 14 މާރިޗު 1955 ގައި محمد زكي އަށް ރެޒިޑެންޓް ކޮމިޝަނަރުކަމުގެ ލިޔުންތަކާއި ބަދަލުގައި، احمد زكي ގެ ނަމުގެ ބަދަލުގައި ޢައްޔަންކުރަން ބުނެވިފައިވެއެވެ.)

ބޭރު ވަޒީރު - ސިލޯނަށް

24 ذي الحجہ 1375 - 2 އޮގަސްޓް 1956 ވީއަންގާރަދުވަހު ހަވީރު 4·30 ވީއިރު، މާލޭގެ 4 އަވަށުގެ ކުރިހަމަތިބި މީހުން دارالعلوم އަށް އެއްކުރައްވައި، وزيرالاعظم ސިލޯނަށް ފުރާވަޑައިގަންނަވާކަން، މިސްރާބުކަނޑައެޅިކަން އެންގެވިއެވެ. އަދި އެކަމުގެ ބަދަލުގައި دولة ހިންގުމުގެ ހިންގަވާނީ، صاحب السّعادة الفاضل ابراهيم ناصر ކަމުގައި އެންގެވިއެވެ.

އަދިވެސް مهم ބައެއް މަސްއަލައަށް އަޅުއަޅުވާލެއްވުމަށްފަހު، އެކަމުގެ ޒިންމާ ކަނޑައެޅިފައިވާ ޚާއްޞަ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝައުޤުވެރިކަމާ رعية ން، އެކަމަށް ބަރާބަރަށް ޝައުޤުވެރިކަމާ، ޙާލުގައި ވަކިކަން، وزيرالاعظم ގެ ވަގުތު قائمقام صاحب السّعادة الفاضل ابراهيم ناصر އަށް ވެސް ބަރާބަރަށް ހިތްވަރުދިނުމަށް يقين ކުރައްވަމުންނެވެ.

ފަހަކަށްވުރެ ޤައުމުގެ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ذريعه އިންނެވެ. އަވަށްއަވަށުން މިބައްދަލުވުމަށް މިހުންގެންދިޔައީ، ހެންވޭރުން 100 މީހުން، މާފަންނުން 100 މީހުން، މައްޗަންގޮޅިން 75 މީހުން، މަޗަންގޮޅިން 75 މީހުން، ޖުމްލަ 350 މީހުންނެވެ.

ބޭރު وزير ابراهيم ފަރުމާނު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަރާތުން، ސިލޯނަށް ފުރާވަޑައިގަތީ، އޭގެ 9 ދުވަސްފަހުން، 3 محرّم 1376 - 11 އޮގަސްޓް 1956 ގައި ހޮނިހިރުދުވަހުއެވެ. މުޅިރާއްޖެއިން މާލެއަށް އަރުވާ، ހިތްގައިމު ބާއްޖަ އެގޮތުގެ ސަލާމަތުންނެވެ.

ބޮޑުވަޒީރު - މާލޭއަށް

11 އޯގަސްޓް 1956 ވީ ހޮނިހިރުދުވަހު، ސިލޯނަށް ފުރާވަޑައިގަތް ބޮޑުވަޒީރު، އެނބުރި މާލޭވަޑައިގަތީ 3 މަހާ 18 ދުވަސްފަހުންނެވެ. 29 ނޮވެމްބަރު 1956 ގައެވެ. މާލޭއަށް ކުރެއްވި ދަތުރުފުޅުގައި ދިމާވި ވަރަށްދެރަ ގޮތްތަކެވެ. ދަތުރުކުރެއްވީ ކޮލޮސްއާރިލަބްސް ކިޔާ އާގުބޯޓުން މާލޭއަށްޓަކައި ފަރާކަށް އައިއެވެ. މާލޭއަށްޓަކާ ތިމާރަފުށި ކަނޑެއްޔާ އިޔާއާދަކުރު އަސްދަނބަރު އަނބުރާ ކަމަށްވެސް ފަރާކޮށް އެވެ.

ބޭސްއުޅުއްވި ދުވަސްވަރު، ބޮޑުވަޒީރު ފަސޭހަވެގަތީ، އެވަގުތު ކިޔައިދިންގޮތް ދުވަހުނޫސް “ވިޔާފާރިމިއަދު” ގެ 1 ޑިސެމްބަރު 1956 ގެ ނޫހުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ: މިދަންނަވަނީ އޭނާ ކިޔައިދިންގޮތެވެ.

‘މިއީ، ކައްސަންފަރުކަމުގެ އަރުގަނޑުކަން ގައިމުއްދަތެވެ. ނަމަވެސް، އަސްދުރާކައިރީގައި އޮތް ފަރުއްކަން ނިމުނެވެ.

1376-4-25 މިރުއަލް، މަޖުމަޖެން ފިނިރޯދުއެއް އިރުމަތީފަރާތުން ޖެހިމަޖެހިފާ ހުރިރުއްކަވެ. އުޅުމަތީ ނުހަނު ސާފުވެ. ބޮޑުބޯކަން ފުދުވެރުގެ އަލިކަމުގެ މުލިދުނިޔޭގެއަކަށް ވަނީ ލިބިފައެވެ. މުކްސަލާލިބޭގެ ކުޅިބަން ބޯމާކޮށްގައި މާދުމާހުދުން، 6 ޖަހާއިރަށް މާދުކޮށްން ވަދުވާންއެވެ. އާދަރެވެ! މާދުމާއަކީ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ފެހިވާ ވަޅަރަށް ދުވާނުދުވަހެވެ. މެންދުމުން އަލިވެ 3·30 ހިނގައިދިޔައެވެ. ކުއްލިއަކަށް އާދޭ! ހަމަވަރަށް ކުއްލިއަކަށް މުލިބޮޑުއަށް ދިޔައީ ވަރުގަދަ ތޫފާނެއް އަރައިގަންނަވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ. ކުޅަދުއިރުކާފުއްގެ ބޯޓުގައި، ބޮޑުރަނޑު ފަހުއްގެމައްސަރު އަދާ ހިނދުވެއެވެ. އަސްދުރާކައިރީގައި އޮތް ފަރުކަށެވެ. މުލިބޮޑުގެބޭރުހަށް ވިރިވެގެން ދިޔައީ ވަރަށްވެސް އަވަސް ހަރަކާތުބެހެވެ. ބައްއިމިހުން ހެދިފުދިވެގައި ވިޔަބައްގެ ހަގިގަތް ހުރިމަހެވެ. އަނބަދާއިމިހުން އަވަސްވެގައި، މުޖެތަލާއިގެން ފުރުދިނބޯދުމަހެވެ. އަނބަދާއިމިހުން.......

އާދަރެވެ! ބޯދުހިރި ފަރަށްއަރާހިފައިވެ. ފުރަތަމަައީ ދިރުންބާކީވެ. މިހާރު ބޯދުހިރި ފަރުދިގަހެވެ. ދުނިޔޭގެ އަސަރާއި އަނދިރިކަމާއި އެކުވެގެން އައިވަސްކަލަފް ރަހައްގެ ނިޔާތައް އަދިއައް ފުނބާހަށް ނުލެވެ. ނަމަވެސް ފަހުކުގެ ހިތްފުސްކަމަކަ އަލިކަން ދުނިޔުމަށްއަރައިދިއަނުހުން ކައިރީގައި ޖެހިގެންހުރި މަލިރީގެ ރައްކައުދިއަޔާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ފޮރުގެ އަލިކަރު ހަމަވެމުންނެވެ. މިއީ މިރުފުންފުރުޖެވެ. އެއީ ދިއުފުރުޖެވެ. މިއުއްފުންނަނި އަސްދުރުއެވެ. އެއުއްފުންނަނި.......... ބޯޓު ފަރަށްއަރާމާއޮކު، ބޯޓުގެފިރިންޔާއި ހިއްމަތާއިއެކު މަސައްކަތްކުރާނަކުނު، ފަރުމަތިން ސަލާމަތްވުމުގެ ވާހަކަ. އިރުއަރަން ދަނީ މަސައްކަތްކުރިރުފުން އެއްފުށް އެއްފުށް ކަމިދާމާއި ނުވިއެވެ. އެހެންކަމުން އަންމާ ފުރުމަތް އާރިމީރުކަންއާދުކަމުގެ ސިގުނަލެއްކަމެއް ދުކަރަން ފޮނުއްވެ. ކުޅަކުރުއަރިކަލިއެކަމުގެ ބޯޓުދުރަހު އަސްނާންފުހި އައިސާބަދުގޭ ރަހްރަރުގެ ދުރިފުރަމުކަކެވެ. ގާތްގަސްޖެހެރު ވިއްސަކަރު ދުރި އައިކަމުގައި ވިސްނުއެވެ. ސާރިބައްދުއައްވާގެ ދުރިސްބިފުޅު ހިފައިގެން، އެޖަހަން ދުދުރި 6-30 ގައި މާލޭއަށް އަނގާނާން ފުރައިދިޔައެވެ. އެއަހިރުން ދުރިފުރަރުގެ އުރިޔާއިރުކަމާއި ޖަހައިގެން ދުނުފުރި ބޯޓުން މުދުބާވާރެވެ. މިދުވަހުގެ ހިރާއްސަނިވިއީރު، މިގޮތްގެމަތިން ދިއުފުރުޖެހަރު، 250 ދާދިނާ ބޯދުނެވެ. ދުވަހުގެ ވަރަށްހުދުނާ ކުދިނބަރު ވައިރުފުސްގެ މުސޮޖެއްފުތިވަކަރު ވިސްނުއެވެ. މާލޭއަރު ހަބަރުކަރުނު އުގުއްގުވެސް ވައިރުފުސް ނުގުދުނިކަމުގައި ދަމިނަކަރުވެއެވެ. ކަމުނަބާއި ވާހަކަދުކަށްވިގެން މުނުދުރުފުރުމުން މާލޭއާ ގެދިދާނަކަރު އެނގުނެވެ. ބޯދުފަރަރު އުރުފައިމިހުރީ، ވަރަށްބޮޑު ގަނެވެ. ހިކިދާގައި ހިކިފައިވާބޮނާއި ދޮރުއެއްރުވާނެއެވެ. އެދުވަހުގެ މުނުދުރުފުރުނާއި، އެދުކާފުވެ ފުށްކަނޑެތިއަރުވަނުދުނު މާލޭއާއި، ވައިރުފުރުން ވާހަކަދުކާވުނުކަމުގައި ވިސްނުއެވެ. 26 ވީ ހުކުރުދުވަހު

10·30 ވީއިރު މާލެއިންދިޔަ 2 ދޯނިކޮޅު، ބޯޓާއި ހަމައަށް ފޯރައްޗެއެވެ. އެއިން ވަޑައިގަތީ ސާހިބުއްސައާދާ އަލްއުސްތާޛު އިބްރާހީމް ޝިހާބީ، ސާހިބުއްސައާދާ އަންނަބީލު ހުސައިން ހަބީބީ، ސާހިބުއްސައާދާ އަލްފާޟިލް ފާރޫގު އިސްމާއީލެވެ. އޭގެކުޑައިރުކޮޅެއްފަހުން ހިއްމަތްތެރި ސިންދިއާ މުދާބާލާޖާވުގެ 2 ބައްތޮލި ކަފުޖަހައިގެން އެތަނަށް ހިނގައްޖެއެވެ. އަދުގަނޑުމުންގެ ކަނޑުއޮޅު ދޮންބޮލްސް އޭގެ ސަރުދާރުއްގެ ގޮތުން ނަގާކިރާން އޭނާކޮޅު ދުރިމާލެ. އެއަށްވުރެ ކޮޅަށްއެކްސްޕްރެސް ޖަހާފައި އަދުގަނޑުމުން ކޮޅުނަބޮކަރި މިގެއަށްއަރާފައިހުރި މާލެއަށްނާން ފުރި ދ.ބ. ހައިސިންތު އަށްނަގަނެވެ. އާދެ! އެބޯޓުވެސް ހަމައަށް ވިސްނަނެވެ. ދޯނިކޮޅުން ނުރެވެ. މާލެއިންދިޔަދޯނިފަހަރު އަންނާން ފުރި ދޯނެވެ. ގޮވާގަނޑުކަރު އެކުއެކީގައިން 15 ވަރަކަށް ދޯނިއައިކަމުގެ އަދަދު ކުރެވުނެވެ. މިއަދު މުދާބާރުމުގެ މަސައްކަތާއި ހަވާލުވެގެންނެވީ ކަސްޓަމުން އަދި ސަރުކާރުންނެވެ. އެހެންކަމުން ބޯޓުނުމުދަލުއްގެ އަދަދު ދަންނަވާކަށެއް ނޭނގެއެވެ. ނަމަވެސް ބޯޓުން ގެނައި ބޮޑުދިރި ބާލައިގެން ދިއުމުދޮނަކަ ގެންދަނިކޮށްދުރިމެވެ.

ބޯޓުއަރުފައި މިއޮތް ހިސާބަށް މިހާރުވެސް ވަރަށްގަދައެވެ. އަމުދުން ރޭގައި ވިއްސާރަވިސްނު އޮތަނގެ ގަދަކަން އިބުރާހީމް ކުރުވިވަރުއެއްނޫނެވެ. ދޯނިފަހަރަށް ގޮވުކަރު އެތެރެވެސް ވަރާލެވެ. ބޯޓުގެ ކަޅުބަނޑުގެ ފުނދުތަކުން ނާޅުއްވިދުގެ ކުރަތް ވަރަށްގިނަފަހަރު ފެންނަނުނަރުއެވެ. އެކަމަކު، މަސައްކަތްގެވަގުތުގައި އެގެންވެނުންނަށް އެއްފަރާއިން، އަތުކަރި އެހާފައިރުނަވަކި، އެނާގެ އެހާއްކަތުގައި ދޯކާކަރަހައެވެ. އެމަހުން ބޮނާގަޔަވިއަށް މުރާކޮބޮލި ބޯޓުއަލްފިމާ ފަރުމަތީން ސަވާރުމަތް ނުވާނަކަމުއްވެސް ނޫނެވެ. ހަވާބޯޓުއް އައިސްޖެހިމާ ފުރުވުމުގެ ނަކަމަތުވެސް ހިފެއެވެ. ހަވީރު 3·30 ގަޑުން އަންނާނީ ފުރުނީ، އެޗް.އެމް.އެސް. ޓޮވިއަޒް މިނަންނިޔާ މަނަވަރެވެ. 4·30 ވީއިރު ބޮޑުބޯޓުދަރަށް އަތުވެއްޖެއެވެ. މަނަވަރުގެ ވިޔަނާއި، ސާހިބުއްދަރުޖާ ދެއްކުވި ކަލޭވަރާކަރުކަލާކަރުފަރު ދޯން ފުނޑި އަދުގަނޑުމުންގެ ދަލުބުރިޔަކާއި ކަންމަތުން ބަނުއްސާމަނު މަނަވަރަށް ބަރުދުކުރިއަނެވެ. 5·15 ހިނގައިރު މާލެއަށްމަންޖަކައި

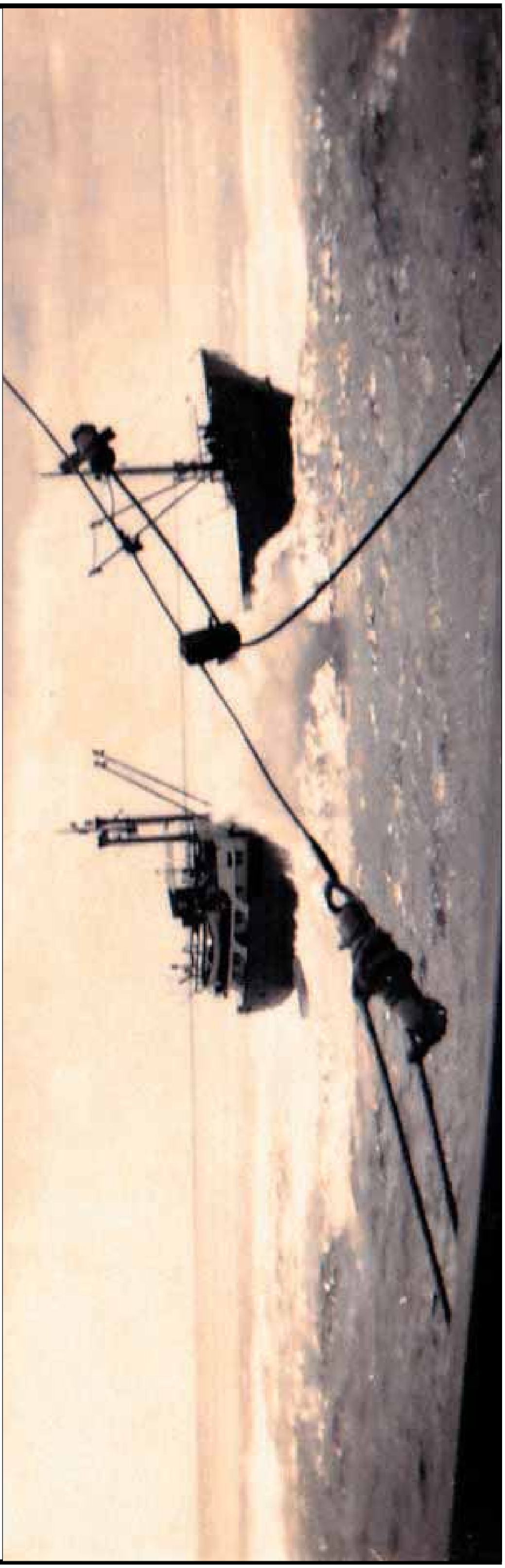

وزيرالاعظم މާލެވަޒީރީގެ ބޮޑުމަގުބޮޑު ދެކޮޅުއާރުފު - މާލެއަދުގޭ ކަލްސަންތަރުބަޔަށް އެރުވެއި

(މިއީ فاروق اسمعيل ނުނދުގެވި ދާދުވެރިއެއް. ދާދުވެރިއެއް އަރިއިކަނަވިބުދު حبيبه ابراهيم حبيب އެވެ.)

1-225

މަނަވަރު ފުރައިފިއެވެ. މާލެއަތޮޅު އިރުމަތީ ދުނީގެ ބޭރުކައިރިފަރުންފާއިތުވެ، ނޫކުފަޅުގެ ކޮންގަސްދު ދަފަރާތުން ކަފަދުން، ހުދުފުށިތަށް ހުސްގާނު މޮޅަރު ދޫކުރަމުން، އަހިސް 27 ވިލާރު 9.00 މިނިޓްވީއިރު ގޮދުހުޅުން ވަދެއްޖެއެވެ.

އާދޭހެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ދަތުރުކުރި މުކުލުސްއާޖެ އަރިވިސްޓު ކައިރީގެ ފަރަކަށް އަރާފައެވެ. މިފަހަރު ނުވަތަ މާދަމާއަކު އެކޮންފިހިރިގެ ފަހަރުތަކާ ތޮސްފާ ބަދަބޮޑުވެއް އަހިސް ޖަހާފައި ހިލާ ކަރުބޮސް ބޮޑުފަހަރަކުން ފޮނުވާލަކާ އެވެސް ނުހުރެއެވެ. ހުރިހާ ބޭރުގަނޑަށް އެއްވެސް ފަރުތަކަކަށް ކަމަކުބެސްއެއްވާލާއް ނުވެއެވެ.

އަޅުގަނޑުމެން މިހާރުތިބީ 2012 ވަނަ އަހަރުގެތެރޭގައެވެ. މާލެއަތޮޅުގެ އެއްބިމުން އަސްލުބިނާއި، އެއަރޕޯޓު ދުރު ތަރައްޤީގެ ބައެއްކަންކަންތަކާ އެބައެއްދެކެވޭ ކޮންމެ ދުވަހަކު އެބަހުރިތީއެވެ. މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންގެ ޒަމާނީ ގަނޑުފަތިކަމެވެ ކާރިސާއެއްއެވެ. މިގެ 56 އަހަރުކުރީގެ ދިވެހިރާއްޖެ ކުރިއަށްދިޔަގޮތެވެ. ވާކަތަކުރުވީ ނުދެވެ. ހުރިހާ ކަމެއްގައެވެ.

ބޭނުމަށް ދަތުރުކުރާއިރު އާދައިގެ މިހާރު ފަހަރުތައް ހިނާފައެވެ. މާލޭގެ އެންމެ ސަރުކާރުގެ މާލީ ދިރުމުގެ އަށްސަރުކާރު ފަހަރުފަތަށެވެ. ވަރަށް ފަހުން މާލޭގެ ގޮތްތައް ނިމިއެވެ. ހަމަ މާލެއަށް ގެނައީ، ކުރުތުރުންޖެހޭ ނުރަނގަޅު ފަތުރުވެރިއެއް ބޭރުކަރައިރީ ބާރުކުރެވޭ ދަށުގަނޑުގެ ސަރުކާރުގެ އެކަށީގެންވާ ދިރުމަށް ދަތުރުވެރިއެވެ. ދަތުރުތަކުގެ ވިއްކޮޅުމަށް ފަތުރުމަށް އާދައިގެ ބާރުކުރަން ވާނެއެވެ. ކުރީގެ ދިވެހިން އެންމެ ގިނަ ބަނދަރުތައް ދިރުމަށް ނުކުތެވެ. ކޮށް ކުރިއަށް ގެންދިޔައެވެ.

ކައްސަންފަރުގެ ރާވާލާގެ ތެރެއިން ސަރުކާރާ ބަހައްޓައި 1 ޑިސެމްބަރު 1956 ގެ ނޫހުގައިވެއެވެ.

މިދަތުރުފުޅުން ދަތުރުވެރިއަކު ނަންފޮނުވާލާފައިން ސަރުކާރުން ފަތުރުމަށް ވަޒީރުކުރައްވާ ވަޑައިގަތް އާދޭސް އިރުފައިހި ކައްސަންފަރުގެ ތަރުކަމަށް. އަސްލުގެ ހުވަނދުން މާލެއަތޮޅުގެ އެތެރެބަދުގެ ބޭރުފަރު.

މާލެއަށް ހަވަރުފެންދުވަރުގެ ހަވީރު 5.20 ހިނދުއިރު ދަތުރުކުރާގެއި ބޭރުދަރަށް ފަސްއިތުބަރަކާ ފުރައިގަނޑަނީ ބާވާރުގެ ތެރޭގައެވެ. މުދަލުން ވަރަށް ފަރުޖަހައިގަތްކަން ރަށް އަނދިރިވީއިރު ހުރި ކަލޭގެ ތެރޭގައެވެ. އިސްވެގެ ދޯނިފަހަރު ކަލޭގެ އެތެރެފަށް ޖަހާލަމުން ފުރުއެވެ. ދިޔައީ އެތެރެއަށެވެ.

ގިނައިރުތަކާއްސުވާ ވިއްސާރަގަދަވެ ރަނދަރުގައިވީ ދުވަސްދުވަސްދުމާއެއް ހޯދައިޖެއެވެ... އާރުކޮޅިއަކަށް ރާއްޖެއިން ހިނގާފައި، ފަހިވެގެންދާ ތަފާތު ނުފެއްޖެއެވެ. ބައެއްފަހަރު ހިޔަލާފަރުންފަށް.........

ކަންމައަކަށް އެފަދަރާއްޖެގައި އެދުނުކަން އައްޔާރާއި ރަހަތް އެބަދަތުރާލާފައެވެ. ދަތުރުގޮސްތީގެ ހިތަރުވިހަން އެއްމިދު އެނގިވަޅައިގަނޑަވާނީ އެފަދަދަތުރެއް މަޖިލިސްކުރަފުން ނުރުގެ އަށްފަޅުއަށާފައެވެ. ނުން! ދަތުރެއްގެ އަށްފަޅުއަށާފައެވެ.

ދޮނިކޮށްގެ މަސްޖިދުގެ ސްދުރަށްކުރި ދިޔަރަ ދިއްމެ. ވަސްތުކުރުއްވާ ފަސްސަހަރާއި ފަޅުއަށްބަށަ އަރައްޖެއެވެ. ދިރާވަރު ބާޖެހިފައިކަ ގެއްލުއްވަ އެތެރެތްވިއްޖެއެވެ. ރަށް ކަންނަރުއްކަމަށް އިއްތިފާގެއް ނުފެއްވެ. ވަސްތުކުރުއްވާ އެނގިން ފަޅުރެއްކަމެވެ....... އެފަޅުވަނީ ޖަހަމުނަގެ އެރަސްރަހަރާއި ކައިރިފިއްޖެއެވެ. ފަސްސުފަސްޖެއްދިކަމަށް، ދުރަކަށްދިޔަ ފަޅުރުން

ރަނގަޅުކަމެވެ. ގޮސްޖެހުނީ ރަށަށް ފޭބުނުއިރު ހެނދުނާއި ކައިރިވެއްޖެއެވެ....... ރަށަށް ފޭބުނުއިރު ގެންދަމުކާއި ކައިރިވެއްޖެއެވެ. ދެން އަވަސްވެގެންވީ....... އާދެ! ތިބޭނީވަރަށްވެސް ބަލާހަލުވިވެއްސުނީމުއެވެ؟

ހިނގަމުދިޔަ ފަސްގަނޑުގައި ހާދަރުކުރުވެސް، ވަގުތުކޮޅުވާނެ މާބޮޑުކޮށްނެތެވެ. ހަމަވެސް ދުވަހަކު ހިތުން ނުފިލާވަރަށް ރެއެއް ތަޖުރިބާވިއެވެ.

ދޯނިނާގު އެރޭގެ (އާދެ! ހުކުރުވިލޭރޭގެ) ފަތިހުގެ އަރިކަމާއިއެކު އަސްލު މިސްރާބަށް ދަތުރުފަށައިފިއެވެ. ވަރަށްވެސް އާރާމުކަނޑެއްގައި ޖަހަމުންގޮސް އަސްދޫކަނޑުން ނުކުމެގެން، ބޮޑުތިލަދުންމަތީ ހުކުރުދުވަހުގެ 10·30 ވިއިރުއެވެ. ބޮޑުސްހާރި ފަރަތްއަރާ ހަރުގާފައެވެ. ދޯނިކާރުދިޔަވަގުތު މާގަދަވެގެންނުވެ. މިހެންކަމުން އެއިންދިޔަބަޔަކު ބޮޑުސްހަރާ، ވަސްތަކެއްނުވާ ސާފުބޮޑުދަރައްޔާގެ ފައިންދޫގެންމުގެ އުފާ ހާސިލުވެއްޖެއެވެ.

ހިނދުކޮޅަކަށްފަހު "ސިންމީޑާ" އާއި ބޮޑުބޮޑުއެތޮޅުފަރުތަކާއި ފާރުބާރާއި، އެވަގުތު ކަނޑުގެންދާނެ ކަނޑުމަތީން ކަނޑުހިނގާން ފަރަޔަވިއެވެ.

ބޮޑުނޫއެތެރެން އަރުވަނީ މެންނަށް އޮރުވެން، ސާފުބޮޑުކަނޑާ ފައިބާވަރުގަ ޖަހައިގެން އިރުވެސް ދަތުރުގެ ފަހަރަކާން ހުއްސަ މަހަމަރެއް އަޅާލާނެ ކަހަލަ. މިހެންކަމުން އިންޓާރނެޝަނަލް ތިބި އެއްކޮށް.

ހަވީރު 4 ޖަހަންކައިރިވެފައިވަނީ މަހަމަރުއްގެ ދެން ފުރިއްޖެއެވެ. މަރުކަޒަށްދޫކޮށްލަ އަރިސް ބޮޑުގޮތަކަށް މިހާރު އެމަޖާރާއީ، އެޗް.އެމް.އެސް. ޓޮލިޑާބަލް މިންކިއާ އިރުވަހަކުރު ގަދަކަމުގެ ޖެހޭ ރަށްދަރަކާއެވެ. މަހަމަރުމަތީ ކަނޑުފާރާއިތުރުވެ އާދެ ބައްޓަންވެފައި ފަސްޖެހުނީ ބޮޑުނުވައިސް ސާފުބޮޑުދަރައްޔާގެ ފައިވާނުވެދުރުކުރިއެވެ.

އަވަސްހަރަކާތްތެރިކަމެވެ. މިހާރު މަހަމަރުގެ ބޮޑުބޮޑުއެތެރެ ބޭފުޅުން ފައިބާވަރެއްގަންނަވާނީއެވެ.

ހަވީރު 5·15 ހާއިރުއެވެ، މަހަމަރުގެ އުޅުއްވުން ދިޔަސްވި ކައުޅުގާނުހުރި އަނގަސްބެ ކައިރިގައި، ސާފުބޮޑުދަރައްޔާގެ މަރުހަބާ ދަންނަވައިލުމަށް ތައްޔާރުވެގެންއެވެ. ވަޒީރުއަކަށް ޖަވާބު ހުރި ކައުޅުގާނުގެ ޑޮކްޓަރު ބަލާކަމެވެ. މިހާރު މަހަމަރުގެ ވަރަށްވަސް ހަމަވީދުވެއްސުމާއި، ދާރާދީގާރެއް އަމަލުކުރިއެވެ. ވަޅުމަނުގަނޑަކޮށްގެން، އިދިވެސް ދުރުބޮޑުވެ ފިތުލާކުރުވޮދި، ކައުޅުގާނުއާއި، އަރިސްބަރުގެ ހުއްސަ ގެހިގާނީކާކުގައި، އަރިސްބަރުގެ ކާރާބަރިގައެވެ.

ރަބީއުލްއާޚިރުމަހުގެ 27 ވިއްސާގެ 9 ޖެހިއިރު، އެޗް.އެމް.އެސް. ޓޮލިޑާބަލް - ގާދުކާލެގެން މާހަހުގެބަނދަރަށް ވަދެއްޖެއެވެ. ވަސްތަކެއްނުވާ ދެން ކަށިހިނިގެން މިފަދަފުރުގޮސްކުރުފުރުމަތީގައި ރާ، ހާމަވެގެން އެދިތައިއެވެ.

މައްސަލަތަކުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަކިވުމުގެ ކުރިއަށް، މިނަރަށްކާމިރު ހަދިސާއިން އެއްވެސް ގެއްލުމެއް ލިބިވަޑައިނގެން ސަލާމަތްކަމާއިއެކު ފާއިތުވީ ވަތަނާ ރަޖެއަށްވެއްޖެއިން އިތުރުކުރުއްވި މަތިވެރި މާތް ހަސްރަތަކަށް ޝުކުރުކުރެއް ސަލާ ދަންނަވަމެވެ. ކަލާނގެ ރަޙްމަތްފުޅުގެ ބޮޑުކަމާއެވެ!

ހަމަމިނޫޅާގައިގެ، ސާފުބޮޑުދަރައްޔާގެ ތަރުޙީބު ރައްދުކުރުމުގެ އުފާވެދަންނަވަމެވެ. އަޅުގަނޑު ވަކިވެގެންދާނީ ދިވެހިރައްޔިތުންގެ އެކުވެރި އިސްވެރިޔާ ސަރުކާރަށް ގައުމުގެ ނަމުގައި ވަރަށްމަތިވެރި ޝުކުރުއް ރައްދުކުރަމުންނެވެ.

ޝައުކާއްނުމެވެ. އެޗް.އެމް.އެސްގެ ތަޖުރިބާކާރު ކެޕްޓަނަށް، އޭނާގެ ޖަވާން ޢުލޯ ސަރުކާރުގެ އުފާވެރި އުކުވެރި ހަސްރަތުން ތަކާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ހިތުގެ ވަރަށްހާސަ ކަންނެއް އަތުލައިގަނެގެ ހަސްރަތުން ތަކާއެވެ.

ސިލޯނުގައި ހުންނަވާ ޓީ.ކޭ. ހައިކޮމިޝަނަރު އަށްވުރެ ދިވެހިގައުމުގެ ނަމުގައި އަޅުގަނޑު ޝުކުރުދަންނަވަމެވެ. ދެން.... އާދެ!

ސާފުބޮޑުދަރައްޔާގެ ބައްޖެވެރި ހަމަޖެހުނުކަމެވެ.

އުރުދުންބާދުޝާ - މާލެއަށް

ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްގެ ގޮވައިގެން މަނަވަރެއްއައުން ސުރުޚީއަކަށްއަޅުއްވައި އެކިއެކި ކަންކަން ހިނގާ ޓޫރުގައި ދިއުމްވާ ދަތުރުކުރައްވައިފައެވެ. 1976-4-27 މިރޫ އިރުދުއްސުލްޠާނާ، ވަގަދުރާގެ ذريعة އިން އެނގިޔަ އާގުބާދުރުހަރު އިނގިރޭސި دولة ގެދަރުމަނު ކުރުއްވި އެމް.އެމް.އެސް. ކޮވިއްތުބާރިދާ ޖަސްބަރާހަރު މިއަދުހަވީރު ބާބްދުރަހަރު އަރުވައިނުޖެއްވި. އެމަނަވަރުން وزيرالاعظم އާއި، އާނާ ދޮރުވަރުކޮޅުގެ ބާބުދަރާއިވާ ގަސްސުނިއްޔާއި ގަހުގެ އެމަނަވަރު މިރޫ 9 ޖަހާއިރު، މާލެއަށް ނާންކަމެވެ. މިކަންވުސް، އާއްމުރައްޔިތުންނަށް އެންގުމަށްހަދާފައި މާލޭގެހަރު އަދިތަގައި އިއްޒަތްތެރިބަޑޭންނެވެ.

ގެނޫން 9 ޖަހާރިރު، އެމް.އެމް.އެސް ކޮވިއްތުބާރ ގޮތުގައިޖަހާ ވަގުތުއަށްއަރައިވަޑައިގަތެވެ. މަނަވަރު ބަނދަރަށްޖެހުމުން، ދޮންކަލޭގެ މަނަވަރުދޮރުން ވެއިގެނޭ، وزيرالاعظم ގެބަދަލުގައި دولة ހިންގަވަން ހުންނަވާ صاحب السّعادة الفاضل ابراهيم ناصر އާއި صاحب السّعادة النبيل اسمعيل محمد ديدى އެވެ. މަނަވަރުން ވެއިގެންނެވި އަންހެންބަލުން މަނަވަރުގެ ބައްޕިލާގައި ވޭއިގެން ހެއްބޮވެއިގަޔާ، އަޅިރިގޭދޮރު ޚަލަމަނެވެ.

އުރުދުންބާދުޝާގައި ހުންނަވާ ދިވެހިބޭފުޅު މާލެވެއިގަތުމުން، އާނާއަށް ދަންނަވައި، ދުއާކުރާއިރާތުގެ ދިވެހިންގެ ހިތްތަކާއި އަންނަގެއްޖެ ގެ އަންނަވިއްޖެ ހުރިހާ ބިރުގައި ހުރިހާރަށްތަކެވެ. މިކަން މިހިރީ ދިވެހިންނަށް ސަލާމް، ދިވެހިންނަށް ސަލާމް، (ހަދި އަމުދުން އެގޮތަށް ފުރަ މިހާތަނަށް ނުހިމެނޭ އެއްޗަކަށް ފަހު ދިވެހިން ހަމަ ވާހަކަދައްކާފާ) އެއްކަލަ ފާޚިރު ފައިބަވައިފިއެވެ. ދިވެހިބޭފުޅު ސިފަކުރި މާލެއަށްވަޑައިގަތުން ބޭބޭ ކައްސަވުފަދަ އަވާ މިހިކަން، ދިވެހިންގެ ޖާގަ ނުފެނި، ދިވެހިންނަށް އަޅުގަނޑު ނިކަމެ، ހިތްވަރާއި "ބޭބޭ" އަދި "ބައްޕަ" އެއްސަކޮ އަހަރަށް ފުރީ "ހަދިޔާ" އެއް ހިފްޖަވައިގެންނެވެ.

ކަންމައްސަލަ، މާލޭގެ ރަސްމީ ބޭފުޅުން، ދަންނަވާ މަރުހަބާގެ އިޢުލާނު އަރައްލަވައި، "ވެލްކަމް ޓު މޯލްޑިވްސް" ގެ خاصّ نمبر އެއް ނެރުނެވެ. وزيرالاعظم އަށް مرحبا ދަންނަވާމުގެ ޖަލްސާއެވެ. އާގެ އަހަރެއް ޖޫން 1 ވީ ހޮނިހިރުދުވަހުގެ، މާލެ މުނިސިޕަލްޓީގެ ފަރާތުން، نادي التمدن ގައިވެސް މަރުޙަބާދަންނަވުގެ ޖަލްސާއަކާއިވެސްނެވެ. އެޖަލްސާގައި ބާދުޝާގެ ވާހަކަފުޅު ދެއްކެވިއެވެ.

صاحب الدولة ގެ ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމުގައި، އިސްލާމީ دولة އަށް ދިވެހި قوم އާއި دولة ގެ ނަމުގައި خاصّ

شكر އެއް އަދާކުރައްވަމުންނެވެ. އެމަނިކުފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. "އަޅުގަނޑުމެން ތަރުބިޔަތުކުރިބޭބޭ ފަރަންސައަރައި، ސުރައްކާއިދުރުވުއްޖޭވާހަކަ އިނގިރޭސި دولة އަށް އެންގީމާ 24 ގަޑި އިރުގެތެރޭގައި 600 މޭލުދުރުގައި ދަރުބަރުކާރުކާރުކުރި މަސައްކަތް، ކާއްޔިއަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނާ އެކުވެރިކަން ފާސްއުވިކަމީ، އިނގިރޭސި دولةގައި، ދިވެހި قوم އަށް އޮޅުދިރުވުމާ މަސްލަހަތު قدر އާއި، ތަޅުބޭގެވަރުގަދަ ދަރަޖާތެވެ. މިގޮތުގެމަތިން އިނގިރޭސި دولةން ދިވެހި قوم އާދެމެދު ބަރަހަސްބަވާ އެގޮވިރާމަހެސްބަވާކައި އަބަދުވެސް އޮންނަނީ، އެ دولةއަށް އަޅުގަނޑުމެން شكرއަދާކުރަމުން ޤަދިރުވެއެވެ. މިފަދަކަމުގައެވެ. އެ دولةގެ އެހީތެރިކަމަށް އަޅުގަނޑު ދިވެހި دولةގެ ނަމުގައި شكر އަދާކުރަމެވެ."

ކާއްސަކޮށް ފަރަންސް އުދުނުބޮޑުވުން އިނގިރޭސިސަރުކާރުގައި މާލޭގައިހުރި ދިވެހިބޭފުޅުން ابراهيم ފާމުލަދޭރީކިލެގެފާނު އަންނަގެ ސަރުކާރާކަން އަމިއްލައަށް ނުކުމެވަޑައިގަތެވެ. އެކަމަކު ކަންކަން ހިނގާ ގޮތުގައި އެވާހަކަ ޖަހައިވިޔަސް، ދަރުބާރުގައިމެނުވެ. ސަރުކާރުވެސް، وزيرالاعظم އާދޭސް ނުކުމެވަޑައިގަތުން އަޅުގަނޑު އަރުއިތުރުވަމުގައިވަނީ. وزيرالاعظم رسمي ގޮތުގައި އާދޭސް ނުކުމެވަޑައިގަތީ، 1 جمادى الاوّل 1376 ވީ ބުދަދުވަހެވެ. މިޔުމުވާތެވެ. އެއީ، 5 ޑިސެމްބަރު 1956 ވީ ބުދަދުވަހެވެ. (މިދުވަސްވަރު: އަޅުގަނޑުމެ، ސަރުކާރު ތާޒާމާލާދާގެ ކަމިބަރާއެވެ. މިދުވަސްވަރުގެ "ވިޔަފާރިމިއަދު" ގައި އަޅުގަނޑުމެގެ އަމިއްލަ ވަރަށް ގިނަ ވާހަކަތައް. މިދުވަސްވަރު، ސުވޭސްކެނާލުގެ ހަނގުރާމަތުން ހިނގަމުންދިޔަ ދުވަސްވަރެވެ. އިނގިރޭސިންނާއި ފަރަންސޭސިން މިސްރަށް ހަމަލާދިން އަދިގެނެސް އައިސް އިޖުތިމާޢީ ބަޔަކުހުރި ބޭފުޅެއްގެން މިސްރު "ކާއަރުވާފަރުމުން" ބޮލުއަޅައި ހަރާކާތްކުރަމުން ދިޔައީދުވަސްވަރެވެ. ސުވޭސްކެނާލުގެ ހަނގުރާމައިގެ ހަބަރުތަށް، އާއްމުކޮށް ކުރަމުންދިޔައީ، ހަވަރުސްކަންގެ "ވިޔަފާރިމިއަދު" ގެ އިތުރަށް "ފަތިހުގެއަތި"ގެ ނަމުގައި ކަސްދުރުވަމުން ހަނދުން 6 ޖަހާއިރުވެސް ނޫހެއް ނެރެމުން ދިޔައީއެވެ.)

ކާއްސަކޮށް، ދިވެހިބޭފުޅުން ފާމުލަދޭރީ ކިލެގެފާނު 9 ދުވަސްވަރު. 9 جمادى الاوّل 1376 - 13 ޑިސެމްބަރު 1956 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު، ސިލޯނުގައި ހުންނަވާ އިނގިރޭސިންގެ ހައިކޮމިޝަނަރުގެ ނާއިބާއި، އޭނާގެ سكرتري އަކާއި އަދިވެސް އިތުރު އޮފިސަރަކު މާލެވަޑައިގަތެވެ. (އެދުވަސްވަރުގެ އިނގިރޭސި ހައިކޮމިޝަނަރަކީ، ސީ.އޭ.ރ. މޯލީއެވެ.)

އިނގިރޭސިންގެ ހައިކޮމިޝަނަރުގެ ނާއިބުގެ މިދަތުރަކީ، އާދައިގެ ދަތުރެއްކަމުންނެވެ. އެކަމަކު އެކަން ދެންނެވުނީ ދިވެހިސަރުކާރުންނެވެ. ދިވެހިބޮޑުވަޒީރު ހިތަވަޅުއެޅުއްވެ ކެބިނެޓުގައި ވާހަކަ ދެއްކެވިއެވެ. މި “ބޮޑުބަނޑި” ހިއްލުވައިގެން ވަޑައިގަތް ފެރީމާ ދެލަހި ބޮޑުވާހަކަ ބޮޑުބަސްވެއްޖެ “ހިޔާލެވެ.”

ސިލޯންގައި ހުންނަވާ އިނގިރޭސިންގެ ހައިކޮމިޝަނަރުގެ نائب

މާލެވަޑައިގަތުން

٩/٥/١٣٧٦ ھ - 1956/12/13 م ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު، 10.53 ގައި މާލެއަށް، އާރް.އޭ.އެފް.ގެ ވައިކިންގ ބޯޓަކުން ސިލޯންގައި ހުންނަވާ އިނގިރޭސިންގެ ހައިކޮމިޝަނަރުގެ نائب ކޮމިޝަނަރާއި އޭނާގެ سكرٹری އަންހެނާއި، އަދިވެސް އެހެން ޕްރައިވެޓް ސެކްރެޓަރީއަކާއި ވަޑައިގަތެވެ. މިބޭފުޅުންނާއި، ދިވެހި دولة ގެ ޕްރޮޓޮކޯލް އޮފިސަރު، ص.س. الفاضل احمد زكي ވެސް މާލެވަޑައިގަތެވެ.

ބޭސްބަދަލުކުރުމުން ތަނަވަސްކޮށް ދިވެހިބޭފުޅުން ބައްދަލުކުރެއްވުމަށް محكمة الخارجية ގެ وكيل، ص.س. الفاضل فاروق اسمعيل އާއި، وزيرالاعظم ގެ خاص سكرٹری، ص.س. الفاضل ابراهيم شهاب އެވެ.

ހައިކޮމިޝަނަރުގެ نائب އާއި، ޕްރެސްގެ އަންހެނުން ބޭފުޅުން ތަޢާރަފްކުރުމަށްފަހު ވަޑައިގަންނަވައިގެން ވީއެވެ. ދިވެހިސަރުކާރުން ބޭފުޅުންވެސް ތަނަވަސްކުރެއްވިއެވެ.

وزيرالاعظم އާއި، وزير ންގެ مجلس ގެ މެންބަރުން، އަދި عزة ތެރި مهمان ންގެ استقبال ގައި ތަރުތީބުކޮށްފައިވި ޕްރޮގްރާމެއްގައި ބައިވެރިވެއެވެ. ބޭފުޅުން ފިލްމެއްވެސް ދެއްކެވިއެވެ. ހައިކޮމިޝަނަރުގެ نائب އަށް تعارف ކޮށްދެއްވުމަށް ފަހު، وزيرالاعظم އާންމުގެ އަރިހުގައި، ކާރުގައި ވަޑައިގަތުމަށް، އަރިހަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ.

މިއަދު މާލެވަޑައިގަތުމަށް އައިސްއަރުވައިގަތް އިނގިރޭސިން ވަޒަނާއިތުރުކުރުމުގެ مسالة ދިވެހި دولة އާއި ވަރަށް ފުރިހަމައަށް ވާހަކަދައްކަވައިގެން ހަމަޖެއްސެވުމަށެވެ. މިކަމާއިގުޅޭ ދެ دولة އެއްބަސްވުމެއް ލިޔުން معاهدة ގެ ترجمة ތައްޔާރުކޮށް ހަދަވައިފިއެވެ.

އެގްރީމެންޓްގެ سرخي ބަދަލު

އިނގިރޭސި دولة އާއި ދިވެހިސަރުކާރާއި 1953 م ވަނައަހަރު جنوري އިން 1 ގެ معاهدة ގެ 4 ވަނަ مادة ގައިވާގޮތުގައިން ވާހަކަދެއްކެވުމުން ވަޒަނާތަކުގެ ތަރުތީބުން، އިނގިރޭސި ސަރުކާރާއި، ދިވެހިސަރުކާރާ އެއްބަސްވެފި،

ތިރީގައި މިވާފަދައިންނެވެ.

(1) އިނގިރޭސި ސަރުކާރުން އައްޑޫއަތޮޅު ގަމުގައި އޮންނަ މަތިންދާބޯޓްތިރިކުރާ ސްޓޭޝަން އަދުންރަދައި އެއްވެސްހަރަދެއްނެތި އެމްނިސްޓަރުން ދިވެހިސަރުކާރުން ހުރިހާ އިރުއްވާނެއެވެ. އިނގިރޭސި ސަރުކާރަށް އައްޑޫއަތޮޅު ގަމުގެ މުޅިބިން ކުއްޔަށްދީފައިވާނެއެވެ. އަދި އޭގަގައި މިގޮތުގެމަތިން ހުރިހާ ގަމުގެ ބޭނުން އިސްތިޢުމާލުކުރުމުގައި، މަސައްކަތްތަކުގެ ގޮތުން ބޭނުންވާ މުދާ އެތެރެކުރުމުގައި ވެސް ހުއްދަ ދިނުމަށް ޓެކްސްނުނަގައި ވަޒަންވެރިކުރެވޭނެއެވެ. ގަމުން އާރުމީގެ ހުރިހާ ކަމެއް އާރ.އޭ.އެފް.ގެ ފޯރިނަ ގާރޑްތަކުންނެވެ.

(2) އައްޑޫއަތޮޅު ހިތަދޫގައި އިނގިރޭސި ސަރުކާރުން ރޭޑިއޯ އިސްޓޭޝަނެއް އުފައްދައި ހިންގާނެއެވެ. އެގޮތުންނަން ކުއްޔަށްދިނުމަކީ، 80 ވަރަކަން އޭކަރުގެ ބިމެވެ. މިކަމަށް ރަހަލުކުރެއް ދިވެހިސަރުކާރުން ދެއްވާނެއެވެ.

(3) ދިވެހިސަރުކާރުން އައްޑޫއަތޮޅު ހިތަދޫގައި، ރޭޑިއޯ އިސްޓޭޝަނަށް ބޭނުންވާނެ ހިސާބާއި، އައްޑޫއަތޮޅުގެ ގަން ކުއްޔަށް 100 އަހަރަށް، އަހަރަކު ދިހާސްފައުންޑު މަގުން، އިނގިރޭސި دولة އަށްދައްކަވާނެއެވެ. އިނގިރޭސިސަރުކާރުން ދިވެހިސަރުކާރުގައި ފަހުން އެދިއްޖެނަމަ، ކުއްޔަށްދިނުމުގެ މުއްދަތު ގާތްގަނޑަކަށް ދިހަވަރަކަށްވުރެ ދިގުކުރުމުގެ ބާރު، ދިވެހިސަރުކާރުން ވިސްނާވާނެއެވެ.

(4) މަތީގައިބަޔާންކުރެވުނު ކުއްޔަށްދިނުމުގެ ބައެއްގެގޮތުން ދިވެހިސަރުކާރުން އިނގިރޭސި ސަރުކާރަށް ދޫކުރުމަށް އެއްބަސްވީ:-

(ހ) ތިބުގެމުގެ حق އާއި، ރަނގަޅުކުރުން منع ކުރުމުގެގޮތުން ވެރިންނާއި އެއްބަސްވުމަށްފަހު ދިވެހިރާއްޖެއިން އަލަރީގެބޭނުންތިބޭ ހުރިހާ حق ދިނުމެވެ.

(ށ) އައްޑޫއަތޮޅު ހިތަދޫގައިއޮޅޭ ރާއްޖޭގެ ރެޑިއޯސްޓޭޝަނާއި އަހަރެއްވެރިން ގަމުގެ ހިތަދޫގައި ގަމުގެ ބިމެއްގެ އަސްކަރީ ބޭނުން، ބޭނުންތަކުން އައްޑޫއަތޮޅުގެ އެމެރިކާ ހުރިހާ ކަމެއް ކުރުމުގެ ނަގައިދިނުމުގެ حق ދިނުމެވެ.

(ނ) ކަނޑުދަތުރާއި ވައިގެދަތުރުކުރުމުގައި ބޭނުންވާނެބައްޓިޔާއި، އެހެނިހެން އެއްޗެހި ދުއްވައިގަނެގަތުމުގެ ބާރު ދިނުމެވެ.

(5) اصول އެއްގޮތުން އިނގިރޭސި ސަރުކާރާ ގުޅިގެން މުޅިންނާއި، ހިތަދޫން ކުއްޔަށް ތަނުގައި ވިޔަފާރިން އަލުން ވަޒަންވެރިކުރުމުގާ ޚަރަދުން އެއްބަސްވިއެވެ.

(6) ރޭޑިއޯ އިސްޓޭޝަނާއި މަރީންކްރާފްޓްބޭސްތަކާ އިސްޓޭޝަންހިންގުމުގެ މަސައްކަތްތެރިން އެހީވާން، ބޭނުންވާމީހުން ދިނުމާއިމެދު، ދިވެހިސަރުކާރުން އިނގިރޭސި دولة އާއި ވާހަކަދައްކާނެއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭއިން މިކަމަށް ބޭނުންވާން މަސައްކަތްތެރިން ނުލިބިއްޖެ حال އެއްގައި، މިފަދަ މަސައްކަތްތެރިން މީހުން ބޭރުންގެނައުމާއިމެދު، ދިވެހިސަރުކާރު އެއްބަސްވާނެއެވެ.

(7) ދިވެހިރާއްޖޭގައިތިބޭ އިނގިރޭސިވެރިއިންގެކަންކަމުގައި އެމީހުންނާއިދެމެދު قانونى معاهدة އެއް، ކުރުން އިނގިރޭސި دولة އާއި، ދިވެހިސަރުކާރާއިދެމެދުގައި ކުރެވޭނެއެވެ.

ދިވެހިސަރުކާރުގެ ވަކާލާތުން — އިނގިރޭސި دولة ގެ ވަކާލާތުން

ޢަލީ.އާ. ދީދީ — އެސް. އީ. ސީ

މިލިޔުން ހިމާޔަތުގައި، އެއާއިޖެހިގެން ބާރުބާރަށްވެއްޖެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ اعلان އެވެ. އެއުރުން އިތުރުއެއްވެސް ޙުކުމެއް، މިކަމާބެހޭގޮތުން، އެކިއެކިކަންކަންހިނގާފައިވާގޮތުގައި ހިމަނާފައެއް ނުވެއެވެ. އެދުވަސްވަރުގެ އާދަކާދަކުރުންތަކުގެ މިފަދަ اعلان ތައް عام ކޮށް ބަޔާންކުރެވުނީ، ހަމައެކަނި ލިޔުންތަކުގެ ގޮތުގައެވެ.

عامّ اعلان ގެ ނަކަލު

1 جنوری 1953 م ވަނަ އަހަރު އިނގިރޭސި دولة އާއި، ދިވެހިސަރުކާރާއިދެމެދުގައި ކުރެވިފައިވާ معاهدة ގެ 4 ވަނަ مادة ގައިވާގޮތުގެމަތީން ވާހަކަދައްކައިގެން، އަހުރެމެންގެ އިނގިރޭސި ސަރުކާރުންދިނީއަށް ހިމާޔަތްގައި މަރީންކްރާފްޓްބޭސްތަކާއި އިސްޓޭޝަން އެއްކޮށްހިންގުމަށާއި، އެކަމަށް ބޭނުންވާން ބިން ދިވެހި دولة ގެ ވަކާލާތުން ދިނުމަށް އެއްބަސްވެއްޖެއެވެ.

1953 م ވަނަ އަހަރުގެ معاهدة ގައި ކަށަވަރުކޮށްފައިވާ، ދިވެހިރާއްޖޭ ނުވަތަ އިނގިރޭސި ކޮމަންވެލްތު ރަށްތަކުގެ ރައްކާތެރިކަން دفاع ކުރުމަށް ބޭނުންވާ، އިނގިރޭސިވެރިއިން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ބައިތިއްބަން ބޭނުންވެއްޖެ ކަމަށް އިނގިރޭސި دولة އަށާއި، ދިވެހިސަރުކާރަށް އެއްބަސްވެވިއްޖެ حال އެއްގައި އެފަހުންނަށް ތިބޭފަރާތަށް ދިވެހިސަރުކާރުގެ ވަކާލާތުން ރަނގަޅު ކަރުދާސް ދޫކުރާނެއެވެ.

އެކިއެކިކަންކަން ހިނގާފައިވާގޮތުގައި، އިސްވެދިޔަ ބަޔާނާއި عام اعلان ގެ ނަކަލު ހިމަނާފައި ދެނެގަތުމަށްފަހު، މިދަންނަވާ 5 ކޮލަމުގެއިވާ އިބާރާތަކެވެ.

[މިބޯޓުން އާރް.އޭ.އެފް.ގެ خاص ވައިރުލެސް ސެޓްއެއް ގެނެސް ބޮޑުބޯޓުގައި ބަހައްޓަވައި، ބޯޓްގެމީހުން އޭގެބޭނުންކުރިއެވެ.

މިސްޓަރ ކޮސްޓަރ ފުރާވަޑައިގަތީ، 1956.12.17 މިދުވަހު، ހެނދުނު 8.28 ގައެވެ. އަރިހުގައި ކޮޅުމްބުގައިހުންނަވާ ދިވެހި دولة ގެ ރެޒިޑެންޓްކޮމިޝަނަރު، ص.س. الفاضل احمد زكي ވެސް ވަޑައިގަތެވެ.]

މާލޭގައި، އެދުވަސްވަރު ވައިރުލެސްގެ ޚިދުމަތްތެރިން ހުންނާނެއެވެ. މިމީހުން މިގޮތުގައި، خاص ވައިރުލެސްސެޓު ބަހައްޓަވައިގެންހުރުމުން ބޭނުން ބޮޑުވެ މާލެއަށްފޮނުވުނެވެ. 200 ވަރަކަށްޓެލެގްރާމް ދުވަހުގެތެރޭ ابراهيم ދީދީ އިމާރާތުގެ މަޑުކުރެއްވިގޮތެވެ. ސަރުކާރުން، އެމީހުން މިކަމުގައި ކުރަންވީކަމާ ކުރަންވީ ގޮތުގެ ތަފްސީލުތައް ސިޔާސީކަންކަމުގެ ވައިރުލެސް ވަޒީރު ބޭނުންކުރީމަތީގައި ބަލައިދެއްވިއެވެ.

ކޮންމެއަހަރެއް 13 ޑިސެމްބަރ 1956 ވީ ބުރާސްފަތިދުވަހު ހެނދުނު 10.53 ގައި މާލެވަޑައިގަތީ، ސިލޯނުގެ އިނގިރޭސި ޖެނެރަލް ހައިކޮމިޝަނަރ އާގެ 1 ދުވަސްވަރުން 15 ޑިސެމްބަރ 1956 ވީ ހޮނިހިރުދުވަހު، ދިވެހިބޭފުޅުންގެ އަރިހުގައި މިޒާކަރާތް ސިޔާސީކަމުގައި ނިންމަވައިގެން، މާލެވަޑައިގަތުމާ 4 ވަނައަހަރު 17 ޑިސެމްބަރ 1956 ވީ ހޯމަދުވަހުގެ ހެނދުނު 8.28 ގައި މާލެއިން ފުރާވަޑައިގަތީއެވެ. އެކަށަކަށްކަން ހިނގާގޮތް ބިޔަރާމުގައިލާމަކުން، މިކަމުގައި މިފަރާތު ސާމިލުވެވޭނެގޮތެއް ބޮޑުވަޒީރު ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނު ބިލެތައި 3 ބޯޓުގެކެވެ. ސިލޯނުގައިހުންނަވާ ދިވެހި دولة ގެ އެމްބަސީގެ ރެޒިޑެންޓްކޮމިޝަނަރު احمد زكي އެވެ. محكمة الخارجية ގެ وكيل فاروق اسمعيل އެވެ. وزيرالاعظم ގެ خاصّ سكرٹری ابراهيم شهاب އެވެ. އެމްބަސީގެ ދާކަލާ ދިވެހިބާރުގެ ހައިސިއްޔަތުން ވަރަށް يقين ކަމާއިކު ދަންނަވަން ކަރުދާސްއެވެ. ދިވެހިބަހުން ހިމޭ އެމްބަސީގެ އާއްމުކަރުނުބަދަލު ރަސްމީ މިކަހަލަ ކަންތައްތަކުގައި، އާއްމުކަރުދާސްގެ ހުރިހާ، އާގެ ތަރުޖަމާ ابراهيم شهاب ގެ އަތްޖެހުމެއް އޮތެވެ. محمد امين ގެ ވަޒީރުކަމުގައި ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނުގެ ބޮޑުވަޒީރު ކަމުގައި، ابراهيم ناصر ގެ ބޮޑުވަޒީރުކަމާއި ރައީސުކަމުގައި އެކަންޏާ އެމްހަށް. ކިލެގެފާނު އަށްޖެހިލާތިކަމަށް ބައިކު ދަންނަވާ އާގެހިބޭރު "ޖިންވެހިއަރަސް" މިޖެންޑާފިޔަނުން ނުވާނެގޮތްތެރި ނޫންނޫނެވެ. މިއީ ތިމާވެހިގަބުލު ރަސްމީއަދާކުރެވެ. މިއަދާ ދުކޮގަދުނުގޮތް ނޫނުނުނެވެ. މިއާދިގެކަން ރަސްމީ ތިމާތަކަށާކަމާއި މިވާހަކަ ތިއަސްޖެހިނި ކަމުގެ ހަރަގެއް ހާމަކުރުމުގެ ގޮތުންނެވެ. ދިވެހިޖާގިރުގެ "އުޖަރ" ޖިލުއްކަމި ތިއަސްމިހިން ޖަހަތުކުރަންކަމުނެވެ.

މާތް الله عفو ކުރައްވައި رحمة ލައްވާނދޭވެ. آمين

(15 ޑިސެމްބަރު 1956 ވީ ހޮނިހިރުދުވަހު، މިއުއްބަސްވުމުގެ އުއްބަސްތުވީ، އާގެ އަހަރެއްހާދުވަސްކުރިން 25 ޑިސެމްބަރު 1955 ވީ ހުކުރުދުވަހު އިނގިރޭސިންގެ 13 މީހުން އަހަރެއްޒުމުވަގަން، މިތި ހުއިބަހައްވާ. އާރު.އޭ.އެފް.ގެ ބޯހައް ދެވަނަހުރަހަން އަހަރެއްޖޫރިޖެވުމުގައި އުޅުއްދުމަންބަނަކާއްވާ. ރަސްމީ އެއްވެސްމިޔުމަކުން މިވާހަކަ އާއްމުކުރުމުންކަމަކަށްފެނުއްވާ.)

އަސްމުބޭޅޫތުވުން

ކުރިންވެސް ދަންނަވައި ހިނގައްޖެ ފަދައިން، ދިވެހިރާއްޖޭ ފުންމަތީގައި އާއްމުދާނުކަމަކު، ވުޖޫދުދަންނަވާލާނިދަނޑު، ނުދަރުއްކައި ނުމިތިބުން، މިބެގެން ނުވެސްމިބަސް އެއްވާރަކާއި، އަހަރުމަސްއަށް ގެވަކާއްވާ. އަޅުގަނޑު ގެއްމިއަލްބަހުރިކަމަގެއި އެއް، ދިވެހިރާއްޖޭއިތުރު ސަރުކާރުން އޭރުމުގެބަޖެ ޖެހުނުމުގެ ފުރަތުވާ. މިއީ، އެޖެހުން ޖެހުނުމުގެ ފުރަތުވާ. އިނގިރޭސިންނާއެކު، މަޖިލީހުން ދަންނަވިދާނެ ޗުއްޓީވައި، އޭޖުންމުގައި ދިވެހިބަޖެވާ ވަޒީރު ابراهيم ފާމުލަދޭރީކިލެގެފާނު 15 ޑިސެމްބަރު 1956 - 12 ޖުމާދަލްއޫލާ 1376 ވީ ހޮނިހިރުދުވަހު، މާލޭ މާލެ ފޮނުވި އަރިހަށް ފޮނުއްވި ގޮތުގައި (ފަހުން އެގޮތަށް ރިޔާސީ ކަށަވަރުނުވި. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ދަރަޖަވެސް ދެވަރު ކުރައްވާ. މިރަކަތުން ނުރައްކުމުން، އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރުކާރުގެ ސިފައިން އަރިހުން ކުރެއްވީ އާސަރުގެ ރާއްޖޭގެ ބޮޑުވަޒީރުގެ ކަމުގައި ހިނގައިގެން ދިޔަ ކަމަށް ރާއްޖޭގައި އޮތް ޝަރީޢަތުގެ ވާހަކަ.) ކުރެއްވުމާއި ސަރުކާރު ތަކުރާރު ކުރެއްވީ. މަސައްކަތެއް ކޮށްދިނީ، މިކަރުއްވުމާއި ސަރަހައްދުގެ ފުރަތަމަ ކުރެއްވި. ހިނގިގޮތް ދިވެހިރާއްޖޭގައި، އެތިގެން ތަރައްގީކުރެއްވި. ސިއްރުކުރުމަށް. ދިވެހިސަރުކާރުގެ ރައީސްތަކުންނެވި ސަރުކާރަކުން ނިންމަވާ، ވަޒީރުންގެ މަޖިލިސްތަކާ، ރަޢްޔިތުންގެ މަޖިލިސްތަކުގެ ކަމަށްވާ ގޮތުން ޚިޔާލުތަކެއް ހުށަހަޅުއްވާ. މިވާހަކަ 215 ވަނަ صفحہ ގައިވެސް ހިމެނޭކަން ފާހަގަކުރެވޭ.

މާލޭވަޅުގައި ސިޔާސީގޮތުން ހުއްޓުމަށް، ވަޒީރުގެ އޮފީހުގެ ކުރިމަތިން ކަނޑައެޅުއްވި ތިއްބާވައި، ނިކުމެވަޑައިގަތުމުން، އެދުވަހު ކަނޑައެޅުމާއި ކުރުވެވޭތޯ. ވީމާ، އެކަށީގެން ކަނޑައެޅުމުގެ ޤާނޫނުގެ މަޝްވަރާ ކުރައްވަން ޖެހިވަޑައިގަތުމަށް ދާއިރާ ޝަރުޢީ ބަލަހައްޓަވައިގެން އަމުރުކުރައްވަން ނިސްބަތްވާ ކަމަށް ކުރައްވާފައިވާކަމަށް ވިދާޅުވި ވަރަކަށް، ހުށަހަޅުއްވައިގެން ފުރަތަމަ ވަނީ އެކަމަކު ވަޒީފާއާ ހަވާލުކުރައްވާ. އެއްގަމު ހިތްހަމަޖެހުމާއެކު ޖަވާބުދެއްވާ. ވަޒީރުގެ ގައިދު، އަދި ކުރިއަށް ވަޒީރުކަން ދެއްވި ކަމުގައިކަން ބަލާލަނީ..... އެއްޗެއް ބަލައިލާއިރު ކޮބާ؟ އަދި، ދިވެހިން ސިފަވަރިކަކީ، ސަރަހައްދުން ސަމާލުކަންފުރިހަމަކޮށްދެއްވާ. ابراهيم ناصر ބޭފުޅުން ކަންކަމުގައި، ސިޔާސީކަމުގެ ޖަވާބުދާރީވަރުވެރިކަމަށް ދެއްވާފައިވާކަން. “ދުސްތޫރާ އިލްތިމާސްގެ ހަނދާނުގެ ތާރީޚު”ގެ

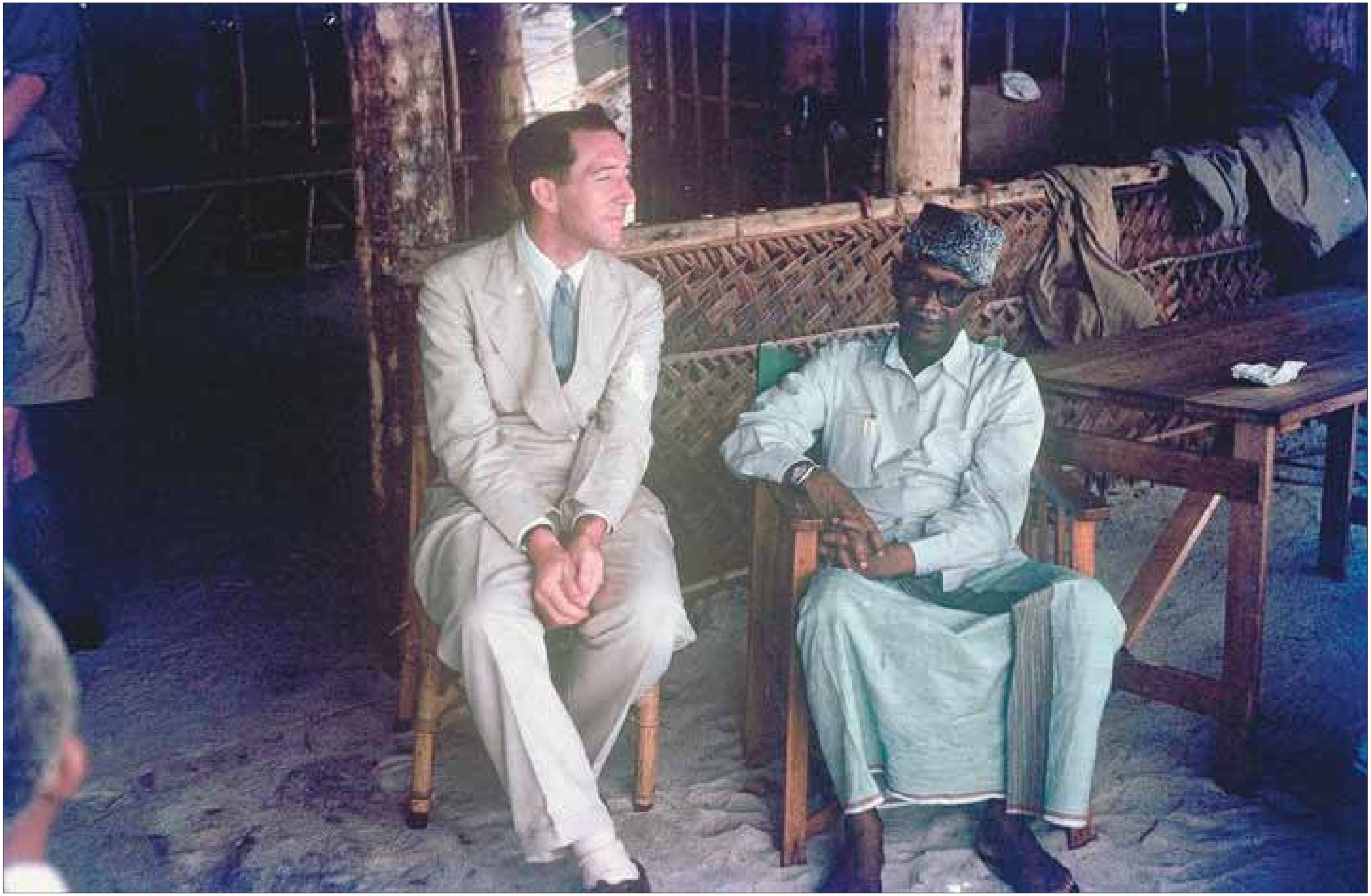

ވަރަށް ހަމަޖެހިލައިގެން އިންނަވައި، ދިވެހިބޭރުވަޒީރު ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނު، އިނގިރޭސި އޮފިސަރަކާއި ވާހަކަފުޅުދައްކަވާފައްވަނީ.

(މިއީ فاروق اسمعيل ނެންގެވި ފޮޓޯއެކެވެ. މިފޮޓޯގައިވީ އޭނާގެ އަނބިކަނބަލުން، މާފަންނު ހުޅަނގުގޭ حبيبه ابراهيم حبيب ދޮވޯ.)

ފުރަތަމަ ނުކުތް ތިންވަނަފޮތުގެ 280 ވަނަ ސަފްހާއި "ކަލައިގަތީތަ؟ ކުރުންފުރިހަމަނުކުރާ!" ނޫ ސަރުކާރަށްގެއި ތިއްބަވާ 488 ވަނަ ސަފްހާގައިވެސް މިވާހަކަ ގެންނެވިއެވެ. ވިދާޅުވާނީ ކީކޭތޯއެވެ؟... ވިދާޅުވާނަމަ ހިތްފުށުގައި ކިޔައިދޭ، ކީކޭތޯއެވެ؟

އެޗް.އެމް.އެސް. މޮޑެސްޓް

އައްޑުއަތޮޅުގެ މުޅިގަމާއި އަދި ބިމުން ބޮޑުބައެއް 100 އަހަރަށް، އަހަރަކު އެންމެ 2000 ޕައުންޑުގެ ކުއްޔަށްދިނުމުގެ އެއްބަސްވުމަށް ދިވެހިބޭރުވަޒީރުابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނު ވިސްނުމެއްދެއްކުމުގައި އޭގައި ސޮއިކުރެއްވީމާ އެންމެ 17 ދުވަސްކުރީއެވެ. 28 ޖުމާދަލްއޫލާ 1376 (ދިވެހި ބޭރުވަޒީރު ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނުގެ ވެރިކަންވެސްނިމުން) 1957 ވަނަ އަހަރުގެ ޖަނަވަރީން 1 ވީ އަންގާރަދުވަހެވެ. އެކިއެކިކަންކަމަށް ހިނގާބޮޑުތާރީޚުގައި ބުނާގޮތުންނަމަ: 1376-6-28 ވީދުވަހު ހެނދުނު 7 ޖަހައިރު، އާރު.އޭ.އެފް.ގެ ޖަހާޒެއް، އެޗް.އެމް.އެސް. މޮޑެސްޓް މިނިކޮއްޔާ މަނަވަރު މާލެއައެވެ. މިމަނަވަރުން ص. د. سموالاميرابراهيم ފާމުލަދޭރި ކިލެގެފާނާ، ص. س. النبيل ملم محمد ديدى އާ النبيل حسن على ديدى އާއި، الفاضل ابراهيم رشيد އައްޑުއަތޮޅަށް ވަޑައިގަންނަވައެވެ. މަނަވަރު މާލެބަނދަރުން ފުރީ 9 ޖަހައިރުއެވެ. އައްޑުއަތޮޅަށް ދިއުމަންބަސަކައެވެ.

(މަތީގައިވާ ފިހުރިސްތުގެ އެހީތެރިކަމާއި ހިމެނިއެވެ. ބޭރުވަޒީރުގެ މިދަތުރުފުޅުގައި ގެންދިޔުމަށް އެއްބަސްވެވުނު، ގަރުނު ޖެނެރަލްގެ على ކުޅަދާނަ ބަނދަރުގެ ކިލެގެފާނުގެ ދަރިކަލުން حسن على ديدى އެވެ. އަދި، محمد امين ގެ جمهوري ވެރިކަމުގެ އަޅުވާފައިވުނު، އެވެރިކަމުގެ وزيرالمواصلات އެވެ. އަލުން ބޭރުގެ ދަނޑުވަރު ބޭރުކުރާ އިސްސަރުކާރު އިތުރުގެ موسى ފަތުހީ ކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުން ملم محمد ديدى އެވެ. މިދަތުރުފުޅުން މިހާރު ދުނިޔޭގައި ހުންނެވީއެވެ. ދެން ވަޑައިގަތް ބޭފުޅާ، (ملم محمد ديدى ގެ ދަރިކަލުން) ابراهيم رشيد އެވެ. އިތުރު معلومات ހޯއްދަވައިދެއްވި رشيد އަށް ޝުކުރު ދަންނަވަމެވެ.

رشيد ވިދާޅުވި: ބޭރުވަޒީރު ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނާއެކު. އެޗް.އެމް.އެސް. މޮޑެސްޓްގައި އައްޑުއަށް ވަޑައިގަތް ދަތުރުފުޅުގައި، ތިމަންގެ ސެކްރެޓަރީ سكرتري އެއްގޮތުގައި ގެންދެވިއެވެ. އާރުމުދުންވާތީ އަހަރުމިހާރު އަހަރެވެ. އެދުވަސްވަރު داخلية އާ وزيرالاعظم އޮފީސް ހިނގަމުންދިޔައީ، މާލޭބޭރުފާޑުގެ އެއްގަމުން އިރުދެކުނުގައިހުންނަ ދެބުރި عمارات ގައެވެ. ތިމަން އުޅުނީ އޮފީހުގެ سكرتري އެއްގެ ވަޒީފާގައެވެ.

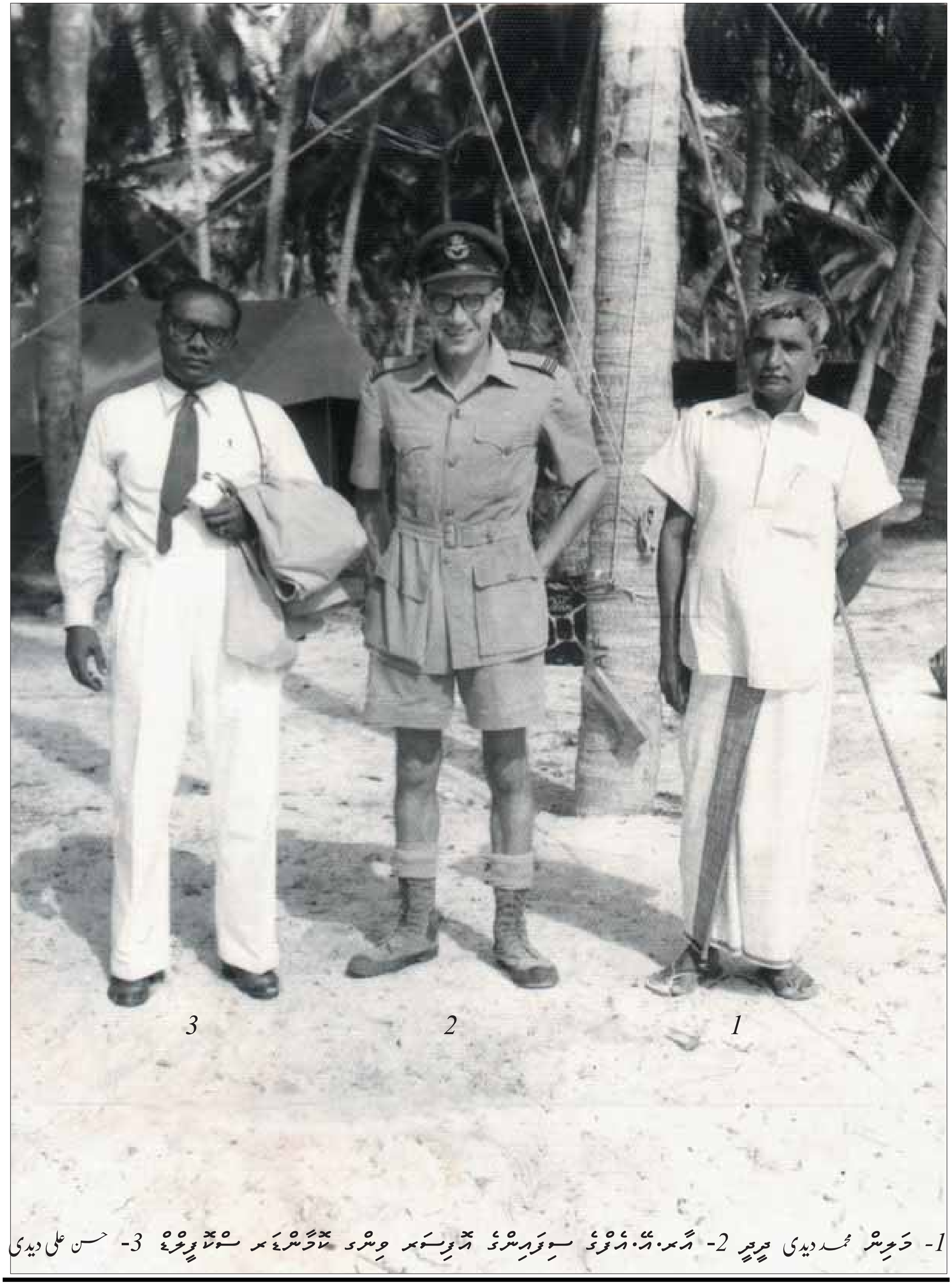

1- މަލިން محمد ديدي ދީދީ 2- އާރ.އޭ.އެފްގެ ސިފައިންގެ އޮފިސަރ ވިންގް ކޮމާންޑަރ ސްޓޮކްފީލްޑް 3- حسن علي ديدي

ބޮޑުވަޒީރުގެ މިއައްޑުދަތުރުގެ ބޭނުމަކަށްވެފައިވަނީ، އިނގިރޭސިންނާ، އައްޑުއަތޮޅު ގަން حوال ކުރުމެވެ. އިނގިރޭސިންގެ ފަރާތުން ކަމާ حوال ވީ، އައްޑުގައިހުންނަ އާރ.އޭ.އެފް.ގެ ސިފައިންގެ އޮފިސަރު ވިންގ ކޮމާންޑަރ ސްކޮފީލްޑްއެވެ.

18 جمادی الاخر 1376 ގައި އެޗް.އެމް.އެސް. މޯޑްސްބަރީގައި އައްޑުއަށް ވަޑައިގަތް ދިވެހި ބޮޑުވަޒީރު އެނބުރި މާލެވަޑައިގަތީ، (ފުރާވަޑައިގަތުމާ 16 ދުވަސްފަހުން) 1376 ވަނަ އަހަރުގެ ރަޖަބުމަހުން 13 ވަނަދުވަހުގެ 10.10 ގައި މަލިންދާބޯޓަކުންނެވެ. وزیرالاعظم މާލެވަޑައިގަތުން ސުރުޚީއަކަން އަރާފައި، އެކިއެކިކަންކަން ހިނގާފޮތުގައި މިދަތުރުފުޅުގެ ވާހަކަ ލިޔެފައިވަނީ، މިދަންނަވާ عبارات ންނެވެ.

’13 ރަޖަބު 1376 މިދުވަހު 10 ގެ 10 މިނިޓުގައި وزیرالاعظم އައްޑުއަތޮޅު ދަތުރުފުޅު ނިންމަވާފައި، މަލިންދާބޯޓުން މާލެވަޑައިގަތެވެ. ބޯޓު ބަނދަރުމަތީން ބައްދަލުކުރުމުގައި ބޯޓުދޮށުގައި ހުރެ ބަދަލުގައި، محکمة الخارجیة ގެ وکیل ގެ ބަދަލުގައި ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހުންނެވި الفاضل عبدالرزاق عبدالوهاب އާ دولة ގެ وزیر صاحب السعادة النبیل اسمعیل محمد دیدی އެވެ. وزیرالاعظم ފައިބައިވަޑައިގެންނެވުމުން، وزیرالاعظم ގެ قائمقام އާއި، وزیر ންގެ مجلس ގެ މެމްބަރުން ފައިބައިވަޑައިގަތުމުގައި استقبال ކޮށްދެއްވިއެވެ. وزیرالاعظم ކުރެއްވި މިދަތުރުފުޅުގެ ރިޕޯޓު وزیر ންގެ مجلس އަށް ހުށަހެޅުއްވިއެވެ.‘

ބޮޑުވަޒީރު އައްޑުއަތޮޅުން މާލެވަޑައިގަތުމާ 25 ދުވަސްފަހުންނެވެ. وزیرالاعظم ނުރައްކާތެރި ބަލިބިޔެ އެވެ. އެކަމާއެކު ހިނގާދިޔަ وزیرالاعظم ގެ ޞިއްޙީޙާލު ދަތުރުފުޅުއާއި ހުރެ، މިހެންހަމަވެގެންދިޔުން ލިޔެފައިވަނީ: وزیرالاعظم އަލްމަޤާމުން އިސްތިޢުފާދެއްވުމުން، 7 شعبان 1376 މިދުވަހުން ފެށިގެން دولة ހިންގުމުގެ ކަންތައް ބެލެހެއްޓުމަށް قائمقام ކަމަށް ص . س . الفاضل ابراهيم ناصر އިސްކުރެއްވުމާއި، އެކަން رعية ންނަށް އެންގުމުގެ ގޮތުން ކުރުމުގައި اعلان ނެރުއްވިއެވެ.

اعلان

އަޅުގަނޑުގެ صحی حال ހުރިގޮތުން ފަރުވާއެއްކުރުމަށް ދުވަސްކޮޅަކަށް ދޫނިދޫއަށްދިޔުމަށް ގަސްތުކޮށްފީމެވެ.

މިއަދުން ފެށިގެން وزيرالاعظم ގެ قائمقام ގެ ގޮތުންނާއި، وزيرالداخلية ގެ قائمقام ގެ ގޮތުން دولة ހިންގެވުމަށް އިސްވެ ހުންނަވާނީ صاحب السعادة الفاضل ابراهيم ناصر އެވެ.

މިހިނދަށް އެކިއެކި ކަންތައް ކުރިމަތިވެފައިވާ ގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible] ކަން ވެސް އަންގައި اعلان ކުރަމެވެ.

މާތް الله دولة ހިންގަވާން ތިއްބެވި ވެރީންނަށާއި، رعيةންނަށް ހެޔޮ توفيق ދެއްވާށިއެވެ.

٧ شعبان ١٣٧٦ هـ

ސޮއި: ابراهيم على

وزيرالاعظم ކޮޅުބަށް ފުރާވަޑައިގަތުން

އެކިއެކި ކަންކަން ހިނގާގޮތް [illegible]

17 شعبان 1376 ﻫ މިދުވަހު [illegible] 1·15 ވީއިރު وزيرالاعظم ކޮޅުބަށް ފުރާވަޑައިގަތުމަށް، އާރް. އޭ. އެފްގެ [illegible] ފުރާވަޑައިގަތެވެ. وزيرالاعظم އާއިއެކު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] وزيرالاعظم ގެ [illegible] [illegible] خاصّ سكرٹری صاحب السعادة الاستاذ ابراهيم شهاب [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] دولة [illegible] صاحب السعادة الفاضل احمد زكى [illegible]، الفاضلة مريم سعيد [illegible]، الفاضلة فاطمة جميل [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

وزيرالاعظم މާލެ ވަޑައިގަތުން

شعبان [illegible] 17 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 3 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

١١/١٢/١٣٧٦ ھ ދުވަހު ދިވެހިރާއްޖޭގެ وزير الاعظم صاحب الدولة سموالامير ابراهيم ފާމުލަދޭރި ކިލެގެފާނު 3 ވަނާ އެމަހެއްދުވަހު ސިލޯނުގައި ބޭސްކޮލަކަން ވަޑައިގެން ހުންނެވުމަށްފަހު މާލެ ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ހެނދުނު 8.05 ވީއިރު އެކިލެގެފާނު މާލެވަޑައިގެންނެވި ބޯޓް އެޗް.ވީ. ފީނިކްސް ބަދަރު ލަނޑައިރުއެވެ. ބޯޓުބަނދަރުގައި އަރުވާވުމަށް ދުރުވާކުރަމުން ކޮމިޓީގެ ވަޑައިގެންނެވީ ص. س. الفاضل ابراهيم ناصر އާއި، ص. س. الاستاذ ابراهيم شهاب އާއި ص. س. الفاضل احمد حلمي ދީދީއެވެ.

މިބޫލުގެންޏުބިރާގެ ފުރާވަޑައިގެން وزير الاعظم 9.30 ގައި ފުރާވަޑައިގަންނަވާނޭކަން اعلان އެއްގެ ذريعة އިން މީސްމީހުންނަށް އެންގެވިއެވެ.

ގަޑިޖެހުމުގެ ވަރަށްގިނައަދަދެއްގެ މީހުން އަތިރިމައްޗަށް އެއްވެ ވަޑައިގަތެވެ. وزير الاعظم ފުރާވަޑައިގަތުމުގެ ހިތާމަކަމުގެ ރިޕޯޓަކަށް މިކަމަށް ކުރިއަށް ހާލަތެއް ކަނޑައެޅިވަޑައިގަތެވެ. މިބާ ޕްރޮގްރާމް އެއްގޮތަށެވެ.

މިބޯޓުން وزير الاعظم ގެ ވަޒީރުން، وزير الاعظم ގެ نائب ص. س. النبيل ابراهيم فريد ދީދީ، ص. س. النبيل ملم محمد ދީދީއާއި الفاضل حسن علي ދީދީ ބޯޓުގައި ވަޑައިގަތެވެ.

صاحب الدولة وزير الاعظم މާލެވަޑައިގަންނަވާ ދުވަހުގެ ޕްރޮގްރާމް:

1. ގޮޅުގައި ދިދަދަނޑި ޖިނސްފޮރިކުރުން.
2. ކައްބޭރުތަކާއި ދިދަދަނޑިތަކާއި، محكمة ތަކުގެ ދިދަދަނޑިތަކުގައި ދިދަނަގުން.
3. ވަޑައިގަންނަވާބޯޓު މާލެގެބަނދަރަށް ނަގިއިރު ގޮވާއިރު ބޯޓުބަނދަރަށް ص. س. الفاضل ابراهيم ناصر، ص. س. الاستاذ ابراهيم شهاب، ص. س. الفاضل احمد حلمي ދީދީ ބޯޓުބަނދަރަށް ވަޑައިގަތުން.
4. وزير الاعظم ފުރާވަޑައިގަންނަވާ ވަގުތު اعلان ކުރުން.
5. އެކަމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ވަގުތުގައި وزير الاعظم ފުރާވަޑައިގަތުމަށް ބޯޓުބަނދަރަށް ބޯޓުބަނދަރުގައި މިގޮތަށް قواعد ން ދިދަދަނޑުން (އެއިން ވަޑައިގަންނަވާނީ وزير الدولة ص. س. النبيل عبد الوهاب އާއި، ص. س. النبيل ابراهيم حسن ދީދީއެވެ.)
6. وزير الاعظم ފުރާވަޑައިގަންނަވާއިރު، وزير ންގެ مجلس ގެ ممبر ންނާއި، ނައިބުކަމުގައިވާ ބޭފުޅުންނާއި، ދަނޑުބަލަހައްޓާ ކޮމިޓީގެ رئيس ، ދިސީފްކޮމިޓީގެ رئيس އާއި، وزير ންގެ نائب ންނާއި، وزارة

ތަކާއި محكمة ތަކުގެ وكيلން استقبال އަށް، ފާލަންމަތީގައި ތިއްބެވުން. އަދި އަތޮޅުވެރިންވެސް ފާލަންމަތީގައި ތިއްބަވަންވާނެއެވެ.

7. ފައިބާވަޑައިގަތުމާއެކު ސިފައިންގެ ބޭންޑުގައި قومي سلام ކުޅުން. އަދި ބޮޑު ކޯއްޓޫބުރުޖުން 17 ބަޑީގެ سلام [illegible].

8. ބަޑިޖަހައިނިމުމުން استقبال ގައި ތިއްބެވި ބޭފުޅުންނާއި سلام ކުރައްވުމަށްފަހު ފާލަމުގެ ކައިރީގައި ތައްޔާރުވެފައިވާ ގާޑު އޮފް އޮނަރުއަށް އިންސްޕެކްޓްކުރެއްވުން. އެއަށްފަހު وزيرންގެ مجلس ގެ ممبرންނާއި އެކު وزيرالاعظم ވަޑައިގަންނަވާނީ ގަޑުވަރަށެވެ.

9. ގަނޑުވަރަށް صاحب الدولة ވަޑައިގެންނެވުމުން މަތީގައި [illegible] صاحب الدولة އާއި ބައްދަލުކުރައްވާނެއެވެ. ރަދުންގެ އަރިއަހުގައި ތިއްބަވާނީ، [illegible]، الوزير احمد [illegible]. މި وقت އާއި އެކަށީގެންވާ شربت ގެ އިންތިޒާމެއް އޮންނާނެއެވެ.

10. ގަޑުވަރުން صاحب الدولة ވަޑައިގަންނަވާނީ [illegible]. وزيرالاعظم ގެ ކާރުގައެވެ.

11. صاحب الدولة ފުރާވަޑައިގަންނަވާދުވަހާއިވިދިގެން އަންނަރޭ نادي التمدن ގައި وزيرالداخلية އަށް مرحبا ދެންނެވުމުގެ جلسة އެއް [illegible] ފަރާތުން ބާއްވާނެއެވެ. މި جلسة ގައި ރަދުންގެ ކުރިއަށް ތިބި މީހުންނާއި، ރައްޔިތުންގެ ކުރިއަށް ތިބިމީހުންނާއި، [illegible] جماعة ގެ ކުރިއަށް ތިބިމީހުން ބައިވެރިވާންވާނެއެވެ.

ނޯޓް:

ހ- صاحب الدولة ފައިބާވަޑައިގަންނަވާއިރު مرحبا ގެ [illegible]، [illegible].

ށ- މިދުވަހުގެ استقبال ގައި رسمی ގޮތުން ބައިވެރިވެވަޑައިގަންނަވާ [illegible] ތިއްބަވާނީ رسمی ހެދުމުން ކަމުގައެވެ.

٧ ذي الحجة ١٣٧٦ هـ

وزيرالاعظم ގެ އޮފީސް
މާލެ

الامضاء
ابراهيم ناصر
وزيرالاعظم ގެ قائمقام

މުވައްޒަފުންނާބައްދަލުކުރެއްވުން

އިސްވެދިޔަ ޖޮލްޓާއާގެއްގޮވަން ބޮޑުވަޒީރަށް ވަޒީފާގެދޫކުރުމުގެ ކަންތައް ހިނގަމުންދިޔައީވެ.

ބޮޑުވަޒީރު ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނު މާލޭގެ ދުވަހެއްގެ ދުވަހުގެހެނދުނު 14 محرّم 1377 - 11 އޮގަސްޓް 1957 ވާއިރުއަށްދުވަސްވަރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކާބިނާގެ ސަރުކާރުގެ ހިނގާމުވައްޒަފުން ބައްދަލުކުރެއްވުމަށް ބޮޑުވަޒީރު ބޭއްވެވިއެވެ. މިބައްދަލުވުން ބޭއްވީ دارالعلوم ގައެވެ.

وزير ން - نائب ން - وکیل ން، سکرٹری އިން ކާބިނާގެ ބައިވެރިވެއެގެ މިޖަލްސާގައި ބޮޑުވަޒީރު ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅު ތިރީގައިމިވަނީއެވެ. (މިވާހަކަފުޅު ނަގާފައިމިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭ ވިއްޔާރިމިއަދުންނެވެ. ބޮޑުވަޒީރު އިސްތިއުފާދެއްވި ބަރާބަރު 4 މަސް ދުވަސް ފަހުންނެވެ. ވީމާ، މިއީ، ގައުމާ މުހިއްމުކަމެއްގައި އެންމެފަހުން އާންމު ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅެއް، އާދެ مهم ކަން ވަޒީރުންނަށް ތިރީގައިބަޔާންކޮށްދީ އެވަނީއެވެ.

ބޮޑުވަޒީރުގެވާހަކަފުޅު.

"السلام عليكم ! އަޅުގަނޑު މިއަދު، ތިޔަބޭކަލުންނާ ބައްދަލުކުރަން ބޭނުންވާފަދަ ވަރަށް خاصّ ސަބަބެއް ހުރެއް އެބޮޑުވެއްޖެނެވެ. ހަމައެކަނި، އަޅުގަނޑު ވާހަކައް އަދާކޮށްލުމުގެ ފުރުޞަތެވެ. މި ކަމަށްޓަކައި، މިސަރުކާރުގައި، ކަންތައްތަކުގެ ކަންމަދުކަންކަމެއް އެންމެން އެއްބާރުލުމެއްގެން ދެއްވި امة ގެ ކަންތައްތައް ކުރިއަށްގެންދާނެކަން يقين ވާނެއެވެ ބޭނުންކުރުމުންނެވެ.

މިއަދު އަޅުގަނޑު މިއުޅޭ دولة ހިންގުމުގެ ބުރަ مسئولية ކޮށްދޭ ގޮއްސަ އިނގޭނެއެވެ. އެކަމަކު މިހިސާބުން ނިކުމޭ امة ގެ ترحيب އަޅުގަނޑަށް ލިބިދާނެކަން يقين ވާނެއެވެ ބޭނުންވުމެވެ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަނޑު ކުރިއަށް ކަމުގެއިވެސް ނުކުރެވުނެވެ.

މިޖަމާޢަތް ދިރިހުރުމުގެ ރިޔާ امة ތަކެއް ދިފާއުވާނަމަ، "އެކުވެރިކަމާއި މިލްކުވެ." ރިޔާ امة ތަކެއް އެއްބާރުލުމެއް ކުރިއަށްގެންދާނެކަން ޔަގީނުވެއެވެ. މިކަމަކީ ތަނަވަސް ދިރިއުޅުމެއް ވެރިކަމުގައި ވާރޭ ފެށިގެނެވެ. އެއީ ބޭނުންވާ ތަރައްގީއަށްވެސްވެއެވެ. އެއްބާރުލުމެއް امة ގެ އެހީތެރިކަމުގެ ވެރިވެސް ބޭނުންކުރާނެ ގޮތެވެ.

ވަޒީރުގެވާހަކަފުޅު.

"މިކަމުގައި، ވަޒީރުންނާއި ހަވާލުވެ، މިޖަމާޢަތް، އެބައިމީހުން، ހުރި حركات ތަކެއްގައިވެސް

ދައްކައިގެންދުންވީ، އެއްގޮތަކަށްވެސް، އުޅެމުންނުދާނެއެވެ. ހަމަހަމަކަން ކަރުނަތަކުގެ ދުނިޔެއަށް ގިނަވާމީހުންގެ عدد އިތުރުވެ. މިހާރު، ހަމަހަމަ ކުރިއެރުންތަކުގެ ގިނަމީހުން ދުނިޔެއަށް އިތުރުވުމުން، އުފެދިއްޖެއެވެ. ނަމަވެސް ދުނިޔޭގެ ކަނޑާއި ބިމާއި ހަވާއިން ހަމައެކަތި ކުރެވުނެވެ. ވީމާ އަދި ގަނޑުގެން އެންމެންގެ حركات ތަރުތީބުކުރެވިއްޖެއެވެ.

އ.ދ. مجلس ޢާލަމީ ބޮޑު مجلس އެއް ދުނިޔޭގައި އުފެދިއްޖެއެވެ. ޓަކައި، ހަމަޖެހުމާއި އުފެދުމާއި ބަޔަކުދެކެވުމާއި، ވަރުވެ. يعني މިހާރު، އުފެދިފައިވާ އެއްބަސް امة އެއް، ދުނިޔޭގެ ކުރިއެރުމާއި އަމަން ޤާއިމުކުރުމުގެ ބަޔަކުން ހަމަޖެހިލައްވާ ޢާންމު ވަރުތަކުރުމެވެ. ބަލައިގެން ރިވެތި އެކުވެރިކަން ކޮންމެ امة އެއްބަސް މިހާރު، ދުނިޔެވެރިކަމާއި، ދަރި، އަމަން ޤާއިމުކުރުން ވަރުތަކުރުމެވެ. އަމަންކުރުމަށް މުހިންމު ވަޒީފާތަކާއި ވަރަށް ގިނައެވެ. ހުރިހާ ކަމެއްގައި އެކުވެރިކަމުގެ ދުނިޔޭގެ ބަޔަކު ދުނިޔޭގެ صحت ވެއެވެ. އަދި ނިކަމެތި حال ޖަހަމުން ތިބި ބައްޔަކުގެ، އެ حال ނަ ސަލާމަތްވުން، ޤައުމީ ސަލާމަތީ ހަރަކާތްތެރިކަމަށް އަމަން ޤާއިމުކުރުމުގެ ވާޖިބެވެ. މިފަދަ، އެބައިމީހުން ކުރިމަތިވާ ނިކަމެތި ކަމަކާ ކުރިޔަށް ނުކުތުމަށް ބޭނުންވާ އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދެއްވުމެވެ.

މިއީވެސް ޖަމާޢަތުގެ އ.ދ. مجلس އަށް ދުނިޔޭގެ ނުފޫޒު ކުރިއެރުވުމުގެ ތަރައްޤީއާއި، އަދި ދުނިޔޭގެ އުއްމަތްތަކުގެ ގޮތުގައި އުފެދުނު ތަރައްޤީ އެބަދޭއެވެ. ނިކަން މިސްރާވެއެވެ. އ.ދ. މަޖިލީހުގެ އެކުވެ ޖަމާޢަތުގެ، ނުފޫޒުވެރިވުމަށް ފޯރުކޮށްދިނުމެވެ. ބަރަބަރުކަމާއި ހިތްޓަ ވާހަކަ ގުޅުވާލުމެވެ. ދިފާޢީ ސިޔާސަތެވެ، އެހީތެރިކަމާއި ތަރައްޤީ (މަޖުލިސް) ހަމަޖެހުން އުފެއްދުމެވެ. ނަމަވެ، ކުރިޔަށް ދެމިހުރުމެވެ. ކުރިޔަށް ދިޔަ ތަރައްޤީގެ ވަރަށްބޮޑު ޒިންމާތަކެއް ވެއެވެ. އެ دولة ތަކެއް އަދާކުރަމުންދަނީ، ވަރަށްބޮޑު مسئولية ތަކެކެވެ. އެހީތެރިކަމުގެ، حال ޖަހަމުން ތަރައްޤީތަކަށް ފެށިގެންދިޔައެވެ. މިފަދަ ގޮތަކަށް، އިޖްތިމާޢީ، ސިޔާސީ، ބައިނަލްއަޤްވާމީ، ޚިދުމަތްތަކާއި އެކުވެރިކަން ދިނުމުގެ ޙައްޤު ޤާއިމުކުރެވުނެވެ.

އެގޮތުން ވަރަށް ގިނަ ޖަމާޢަތްތަކެއް އ.ދ. މަޖިލީހުން، ހިނގަމުންދަނީ. އެ مجلس ގެ އެހީއާއި ގުޅިގެން، صحت އަށް ވަކިން، تعليم އަށް ވަކިން، زارعة އަށް ވަކިން، صناعة އަށް ވަކިންނެވެ، މިހެންވާ ކަމަކީ ހުރިހާ ކަމެއްގައި އެއްބާރުލުން ދިނުމެވެ. އެއްބާރުލުން ކުރިއެރުމުގެ ޤައުމީ ސަލާމަތް، ދެމެހެއްޓުމާއި ދެމެހެއްޓުމުގެ اصول އަކީ އަދި ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ޤައުމަކަށް ހިއްސާކުރެވޭނެއެވެ.
"މިހާރު، މިކަމަކީ ދުނިޔޭގެ قوم ތަކެއް ގުޅުވާލަން ވަޒީފާއެވެ.
އަދި ހިތްވަރުދިނުމުގެ تاكيد ކުރުމުގެ މަސައްކަތް، ވަރަށް ގިނަ އިސްކަމެއް ދޭނެއެވެ. އެކަމާއެކު ޖާގައެއް ދޫކޮށް ވަރަށް ގިނަ ޤައުމުތަކެއް ދެމެހެއްޓުމެވެ. އަދި ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ބަޔަކު

އެއަށްވުރެ ބޮޑަށް غافل ވެވިގެންނެވެ. މިގެ ހައްކާއި ދަރުހައްކާއިންނެވެ. އެންމެ ކުރެވިދާނެ ހާއްޖެއަށް ރިބާ آمدنی ގެ ސަރުކާރުތަކުގެ ބަރަދަވެރި ގެނެސްދޭއިރު ނުދެންނެވޭނެއެވެ.

قانونی دولة އަކީކޮބާތޯ ތިޔަ، ކޮންމެ އަދިވެސް ތަނަވަސްވުމަކީ ހުއްޓުވާލުމަށް "ވިލާ މަޖުލީ" ހަރަކާތް ގެންނަނީ ހަމައެކަނި އެއްޗެކެވެ. ނަމަވެސް އެވެސް ބޭރުބައްދަލު ގެންގުޅެއްޔާކަށް، ކިތައްބައި މިހުސްތޯއެވެ؟

ކޮންމެއަކަސް ޙައްޖީއިން ދިބާރުގި معلومات ތައްދިނުން ވަރަށްމަދުންނެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގައި دولة ގެ وزارة ތަކާއި محكمة ތައްވެސް އެބަހުއްޓެވެ. އެތަނުތަކުގައި ވަރަށްގިނަ އަދަދަކަށް كاتب ނުނާއި އެހެނިހެން مؤظف ނުވެސް އެބަތިއްބެވެ. އަޅުގަނޑު ގޮވާލަނީ، ތިޔަބޭކަލުން ވާޖިބުތައް ތިޔަބޭކަލުންނަށް އަދާކުރެއްވޭތޯ ބައްލަވާށެވެ! އެކަކުވެސް ތިޔާ މަސައްކަތްތަކުގެ ތިޔާއަށް އުފާކޮށް ކިހިނެއްތޯ سؤال ކުރައްވާފައިތޯއެވެ؟ އާދެ! ضمير އާއި سؤال ކުރައްވާފައިތޯއެވެ. އަޅުގަނޑު މިދެއްކީ ހުރިހައިވާހަކައެއްގައިވެސް ދައްކަނީ، އެންމެން ކޮންމެ ކަމަކާއި އެއްވަރަށް ހިއްސާވާންޖެހޭ ވާހަކައެވެ.

އަޅުގަނޑުމެން އޮޅިހަރުކޮށް ދެކެނީގޭ ހުރާހާ އަހަރު، އުޅުދުނީތޯއެވެ. قومی واجب އަދާކުރުމަކީ قبول ކުރައްވަމުތޯއެވެ. އާދެ! އެ ވާޖިބު އަދާކުރައްވަމުންނެވެ. މިޒަމާން މަޖިބުރުކަމީ އުނިހަކަން އަދާކުރުމަށް ގިނައެއްކޮށް، އަދާކުރުމާ ބަރަދަވެރިކަން، ވާޖިބު އަދާކުރުމެވެ.

ސަރުކާރުގެ وزارة ތަކުގައި ކަންހިނގާއި ގިނަކަން ބަރަދަކަށް އުނިވެވިދާނެ ގަނޑުވާނެއެވެ. ކަންތައްތަކުގެ ގިނަކަމާ ބުރަކަމާ އެކަނިގޮތްވެރިން ކަމަށް އެކަނިގޮތާ މިހުރީ މަދުކަން އަދި މާބަރަދަވެރިން ދެނެވެގެނެވިވާނެއެވެ.

ނަމަވެސް މިޒުމުދާރީ ވެށިގައިވެސް، އަދާކުރަންޖެހޭކަންތައް މާދަމާއަށް ލަސްކޮށްލުމަށް، މާކުރައްވާ ހިތްޖެހުމަކަށް ބަރަދަވެރި ހުރިހާރިކަންކުރާވެއެވެ. އަހަރެމެނަށެވެ. އަދި ކަމެއް މާދަމާއަށް ބައްލަވާކަން މިޒަމާން ހުއްދައެއްނުދެއެވެ. މިއަދު ނިންމަންވީކަމެއް ނިންމަވާށި،

ހަމަ މިއަދުއެވެ.

ކޮންމެބޭކަލަކު ދުނިޔޭގެ ގަތިވެރިކަން ތިޔާއަށްދީބަރުއްލަވާ ކުރަންހުރި މަސައްކަތްތައް އަޅުއްވާ މިހާރުވެސް ކުރަންޖެހެނީއެވެ. ނަމަވެސް މިބައިގޮތުގެ خيال އަދާ روح ގެންގުޅޭމީހުނަށް ދެއްނުނެވެ. ހަރުއްކާވެސް އެންމެހާވެސް ކިޔަވަވައިތޯއެވެ؟

މިޒަމާނަށް، އެބޭރުގެ ޒަމާނެވެ. އެހާހަކު ދިވެހި امّة ގެ هيئت އަކީ ހަޔާތްޖަހާ ބަދަލުވެސް ފެށުނުވާނެއެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން މިހަރަކާތްތަކުން، ދިވެހި قوم ديمقراطی

اصول ން ގެންދެވޭތޯއެވެ. މިއަދު ދިވެހި امّة ގައިވެސް، ހައްޓާވެސް މިނިވަންކަންނެވެ. عزّة ތެރިކަންނެވެ. އެކަމަކު އަދިވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެތެރޭގައި استبدادی روح ނެތިދިޔައީކޭ ބުނެވޭކަށްނުވެއެވެ. އެކަމުގެސަބަބު ފުރުސަތުތަކުން، މަދުއެކޭކުރުންތަކެވެ. ހަޔާތުތަކުންނެވެ.

އަޅުގަނޑުމެންގެ ބިރުއޮޅި اخ ން މާލެއައިސް އެކުއެކު وزارة ތަކަށް ހިނގައިނގާ އޮފީސްތަކަށް އޮފީހަށެވެ. ޕާޓީތަކުން ޕޮލިޓިކަލް މިސްރާބަކާ ހަނދާނެއް އޮފީސްތަކުގެ އޮފީހެވެ. ސަބަބަކީ ކޯބައިތޯއެވެ. އެހިނގާމިހާރު، ބިރުއޮޅުއްސަކަންތަކާވެ. އެސަބަބަކީ ކަރަ އަޅާނުލެވިއެވެ. ފަރުވާލުއް ނުބެހެއްޓިއެވެ.

ނިކަންމިސްރާބަށްލާނަށެވެ. މިކަންބޭނުންތޯއެވެ. އެހިނގާމިހާރު އަދި ކާކުތޯއެވެ؟ އެއީ މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރެއިންނެވެ. އަދި ދިވެހި امّة ގެތެރިންނަކީ، ދިވެހިރައްޔިތުންނެވެ. އަޅުގަނޑުމެންނަކީ، އެމީހުން އާންމުކޮށް ރަކާޅުގެ ކަންތައްކުރާ خادم ންނެވެ. ވެރިޔާ މީހުންގެ روح އެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ގައިގައިހުރިކަމުގައި، އެ روح އަކަށް استبداد ކުރެން އެނގެން ނުވެއް ދެވޭނެތޯއެވެ؟ އެކަން ފާހަގަކުރެވޭނީ ކޮންކަމަކުންތޯއެވެ؟ އަދި އަޅުގަނޑުމެން ވެސްބަރުތަކުގައި، ދިވެހި قوم ގައި مستبدّ އަކަށް ހުރެގެންނުވާނެއެވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ކަންތައް ކުރިޔާ، قوم އަށް خدمة ކުރަން ވާޖިބުވެއެވެ މިކަމެވެ.

އަޅުގަނޑަކީ، މިހާރުގެ ގިނަ އަޅުގަނޑާ މިހާރުއްޔެވެ. އަޅުގަނޑުގެ مقام ގެފެށޭ މިހާރުގެ ގިނައަޅުގަނޑު އަޅުގަނޑަށް ނިވިނިއެވެ. ނަމަވެސް މިހާރު އަޅުގަނޑުގެ ކަންތައްތަކުން އަދަދުންތަކުގެ، މިހާރުގެ އޮތީ ރަށްއަށެވެ. މިހާރު މިހާރުގެ އެއްވެސްއަކުން އަޅުގަނޑާ ހަމައަށް އަޅުގަނޑުގެ ކަންތައްތަކުވެއެވެ.

އަދި މުސްލިމުންނަކީ ހުއްޓާވެސްމިހާރުގެ އެއް حق ދިނުމުގައިވާ رعية ންނެވެ. امّة ގެ خادم ންނެވެ. އަޅުގަނޑު އަޅުގަނޑާ މިހާރުގެ، އެއްވެހަރަދުވެވެ. قانون ތަރައްގީކުރުވެ! ދެއަށް ތަރައްގީކުރުވެ! އެމަނިކުފާނާ ކުރައްވާށެވެ! މިއަދު. މިދަތުރަށް އެއްބަދަލުކުރުން، އަޅުގަނޑު އެންމެ ގިނައިން امّة އަށް ބަހާލައިގެން މިއަދު.

ތިމަރާފުށުންވެސް قانون އަށް އުޅުއްވަން ބާރުތަކުގައި ވާތީވެ އަޅުގަނޑު މިނަންގަނޑަ ނުކުތްތަކަށް ސަލާމަތުގައި ދެއްވަނީ ފުރުސަތުއެވެ. މިނަންގަނޑަ سماوی قانون އަށް، الٰهی قانون އަށް ބޭނުން ހިނގަތޯއެވެ. ދިވެހި امّة އެކަށައަޅާ، ދިވެހި امة تبع ވާނީ ޓާކިންގ ކޮށްގެންއެވެ.

އަދި ދިވެހިރައްޔިތުން، ދިވެހި امّة ގެ هيئة އަކީ، رعية ންނާއި، رعية ންގެ ސަރުކާރާއި، رعية ންގެ ރަދުންނެވެ. މިހެން އަޅުގަނޑު ހަނދާންކުރެވުން އަބަދުވެސް ހުށަހަޅާނެއެވެ. އެކަމަކު، ދެއަށް ކާކުހެ ކިޔައިދިނުމުތޯއެވެ؟

ދުވަސް އަޅުގަނޑު ގަސްދުކުރަނީ މިހާތަނަށް ސަރުކާރުގެ موظف ން މަސައްކަތްކުރަމުން އައިގޮތް ކިޔުވާލަދިނުމަކަށްވެ. ރަސްނަބަސްޖެހިރިޔާގެ ފާސްގެ ދަފްތަރުގައި، (١٣٢٠ ھ ން ١٣٥٠ ھ އާއި ޖެހެންދެން) موظف ން دولة ގައި ހާޒިރުވާން ޖެހުނީ 10·00 ން 11·30 ށް، 2 ން 4·30 އަށެވެ. މިދުވަސްވަރަކީ ގާޒީގެ ބަދިރިސޫރާފާހާގަކުރެވޭ ދުވަސްވަރުއެވެ. އެކިއެކި ކަންތައްތަކުގައި ބިރި އެކިއެކި موظف ނުނަށް ހަމަ ބަރާބަރަށް އެއްޗެއް ނުދެއްކުނެވެ. ގަޑިޖެހޭގައި ރަނގަޅަށް ވާޖިބު އަދާކުރެވުނެވެ.

ދެންއަދި، ގަލޯލުގެ محمد ދީދީގެ ދަފްތަރެވެ. ހާރު 10 ން 1 ށް.. ދުވަސް ހާޒިރުވާންޖެހިއެވެ.

حسن فريد ގެ ދަފްތަރުގައި، (١٣٥١ ھ ން ١٣٦٠ ھ އާއި ޖެހެންދެން) ދުވާލުގެ ގަޑިތަކަކީ ދިޔައީއެވެ. 9 ން 11 ށް، 2 ން - 3·30 ށް މިފަސް ހަވީރުގަޑިއެވެ. 8·30 ން 11 އަށް، 2 ން 3 ށް ވަސް ދުވަސްކޮޅަކު ދިޔައީއެވެ. އަދި ހުކުރުން 7 ން 11 ށް، ހާޒިރުވާންޖެހިފަސް ހިނގުން އައެވެ. ހާދަ! މިދިޔަބަދަލު، حسن فريد ގެ ނަންނުވިއެވެ.

محمد امين ގެ ދަފްތަރުގައި، 7 ން 11 ށް، ހާޒިރުވާންޖެހިއެވެ. މިހާރު، 8 ން 11 ށް ދިޔަގޮތެވެ. دولة ގެ موظف ނުނަށް ބަހައްޓާފައިން ބަޔަކުޖެހޭ خاصّ عناية ގެ ކުރެއްވުން ބޭނުންމިހާރު ކުރެވުނު ބަލާލާ ސަރުކާރުގެ ބޭރުގެ ކަމުތަކެވެ. ހާދަ އަސްލުގެ ކަންކަން، މި عناية އަށް ބަދަލުވި އިތުރު ފައިދާ ގެނައީ ގެނެވިފައިވާ ބާވަތެވެ!

دولة ގެ وظيفة އަދާކުރާމީހުންގެ عدد ދުވަހުން ދުވަހަށް ކުރިއަރާއެއްގޮތަކަށް ގިނަވެގެން އިތުރުވަމުންދިޔައެވެ. ރަސްރަސްކަލުންގެ ފާސްގެ دور ގައި 450، އަނެއް دور ގައި 704، އަނެއް دور ގައި (١٣٦٢ ھ ގައި) 888، މިހާރު 1000 ހަމަވެއްޖެއެވެ. ކުރީ އެއަށްވުރެ ގިނަ ވާނީ ގިނައެވެ.

ދިޔައިސްދާދިޔަކަމުން މިއަދު ވަރަށްބަސްގެ ރަނގަޅުކަމާއި ވަރުގަދަ خاصّ نقطة އެއް ހުރެއެވެ. ރަސްގެފާނު އެއްސަލާމެވެ! ديمقراطي ޖަމާއަތުގައި ކަންހުރިގޮތުގެމައްޗަށް، އުންމީދުކުރި ދަރަޖައިގެ مقام އާއި ހަމައަށްދިޔުމުގެ މިހާރު. ކަންއޮތްކޮންގޮތެއް؟ ބަހާތުރުތަކެވެ؟ އުފާވުމާއި حوال ވާއިރު ސަލާމް އުފާވެ ގޮތަށް އަދާކުރަމުންދިޔައީ، دولة އަށް ޖެހުނީ އުފާވެ މަސައްކަތް ގެންދަނީއެވެ. كاتب އަށް ނަމަ سكرٹری އަކަށް ހުރިހަމައެވެ.

ހިތްހަމަ، އެ غيرة އާއި އަދި މުޅިވެރި مقام އަށްދިޔުމަކީ ހުރިހާބޭފުޅަކަށް އުފާވެރިކަމެއް އަޅުގަނޑު މިހެންގައި ކަންތައް ކަމަށް ވިޔަސް އެއީ ގިނަ އިސްފަރުދު ކަމެވެ. އެކަކަށްވެސް ވަރަށްގިނަ ފުރުސަތު ފަހިވެގެން ދިޔައީ امة ރަސްގެފާނުގެ ޖަމާއަތުގެ ސިޔާސީ، ހަމަ ކަންކަމެވެ.

ހުރިހާ ވަސީލަތް ގެންގޮސް ކަމުގެ ހަމަޖެހުމަކީ އެކަމަށް ގެނުވަނީއެވެ. މުޅިވެރި مقام އަށްދިޔުމަށް އެކަކު ކަމުގައި ހުރެއް ނުކެރޭނެ އެ مقام އަށްދިޔުމުގެ ވަސީލަތް ފަހިކުރަނީ ހެޔޮވިޔައީއެވެ.

“ކިޔަންދެވޭ ސަރުކާރެއް ކުރިއަށްނުދާނޭ” ކަމުގެ خيال ބައެއްމީހުންގެ ހިތްގައި ހިނގައެވެ. އާދެ! އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ استبدادى روح ހުރިތަނެއްގައި ކުރިއަރަކަށް ނުދާނެއެވެ. استبدادى روح ނަގާލާނީ، ކޮންބައެއްތޯއެވެ؟ ހަމައަޅުގަނޑުމެންނެވެ. ފިރިހެނުން خوشامد ކޮށްލައިގެން ތިބާގެ އަމިއްލައެދުން ފުރިހަމަކުރުވަނިކޮށް ބައެއްމީހުންނަށް އެހީވެދިނީއެވެ.

އަޅުގަނޑު މިދަންނަވަނީ ދިވެހި قوم ގައި ديمقراطى اصول ހަރުލައްވައިދޭށެވެ! ކޮންމެހެނަކަސް އެންމެމައްޗަށް އެރުވުން اصول امة ގައި ހަރުލައްވައިދޭށެވެ! އަޅުގަނޑުމެންގެ جواب އަކީ ކޮބައިތޯއެވެ؟ ހަމަ غفلت ގެ ނިދިގައެވެ. އަޅުގަނޑުގެ އަބަދުވެސްދައްކާގޮތުގައި قانون ދަސްކުރާށެވެ. އެއަށް އެގޮތުން ދަސްކުރާށެވެ! އާދައިހުރިހާއެއްޗެއްކަށް! ގޮވަނީ މިހެންނޫނެވެ.

ރާއްޖޭގެ ކުރުމުގައިވެސް އަހަރަކު ކިޔެވިފައިވާކަން ރާއްޖޭގައި އަޅުގެ ކިޔާ ބަރުބަކަން ކުރުކަމާ ހިދާމަތްކަން އެނގެން މ.ދ. مجلس އަކީ ބޭރުންނިވާނެއެވެ. މިހުރިހާ سؤال އަކީ ޖަވާބުދޭން مستقبل ގައި ޖެހޭނެކަން ކަނޑައެޅެވެ. އެގޮތުން ވަންޏާއި، ވަކިން އެއްކަ ހުރިހާއެއްޗެއް އެކުން ދެވަހަކުންނެވެ.

މިހަރުހިނގާ އެއްބަޔަކާސްކުރެއްވި ފެށިގެންދާ ބޮޑުކަމުން حركات ވެރިކަމުގައި ކުރެވުނުކަން يقين ކުރައްވާށެވެ!

އެންމެ ادنى موظف އަކުވެސް ވަރަށްބޮޑު مسئولية އެއް އަދާކުރާ موظف އެއްކަން ހަނދާން ކުރައްވާށެވެ. يقين ކުރައްވާށެވެ! މި مسئولية މިގޮތަށް އަދާކުރެވިއްޖެނަމަ مستقبل ގައި މިރާއްޖެ ކަންތައްތައް ސަލާމަތުން ކުރިއަށްދާނެއެވެ.

އަދިވެސް ކޮންމެ موظف އަކީ، އެޗަމިލެކަށްވާންޖެހޭ موظف އެކެވެ. قوم އަކީ ކުރިއަރަންދޭމީހުން މިޤައުމަށްޓަކައި همة އަކުރަންނެވެ. އަޅުގަނޑު އުޅޭގައިޖެހިލުވުމެއް މިޤައުމަށްޓަކައި ކުރުމުގެ اجاب އަކުރުމުން ވާނީ ހަމައެކަނި ކުރެވޭނެއެވެ.

އަޅުގަނޑު نصيحة އެއްގޮތުން އެއްބައި ނަސޭހަތްދެމެވެ.

މިޖާގަ ރަނގަޅަށް ހަމަޖެހިގެން ކުރައްވާށެވެ. މިޖާގަ ގައި ކޮންމެހެން ފުރުސަތު ވަރަށް އެންމެމީހަކަށް ދަރަޖައަށް މަސައްކަތްކުރެވޭނެކަމާ ރޭވުމެއް ދިޔައީ ހުރިހާކަން ހަމަވާނެއެވެ. މިރާއްޖެ އަކީ، ކިޔަމަން فقير ބަޔެއް ހަމަގޮތުގައި ފަހުގެ تاريخ އެއް ކޮށްދެއްކެވެ. މިއަދު امة އެއްގެ قدر ބޮޑުވުން އެބަޔަކަށް މިސްކިން ހަމަގޮތުނެއްނުދެއެވެ. އެ امة އެއްގެ ބައަކު حركات ތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ.

އަޅުގަނޑު އިސްތިޢުފާގެ ގޮތުގައި މިއަދުކޮށް ސިފައިންގެ ދަންނަވާލަމެވެ.

(ފަހުން އަޅުގަނޑުގެ ޖަލްސާ، ދަންނަވިއައި އެ ގޮތުގެ ނަން صاحب الدولة ވިދާޅުވިއެވެ. އެ ގޮތުގައި ނަގާލި، ގޮތުގެ ސާބިތުން، عارف ދަރުމަވަންތަ. އެކަމާ تقرير ގައި ނަގާފައި ވިދާޅުވި ނުވެއެވެ.)

އެޑަކްޓަރުގެ ސިޓީގައި ލިޔުއްވައިފައެވެ. "އެމެރިކާގެ ނެޝަނަލް ޖޮގްރަފިކް ސޮސައިޓީން ނެރޭ މެގެޒިނުގައި ދިވެހިރާއްޖެއަށް ކޮށްފައިވާ تعريف ބައްލަ ދުށީމު، އަޅުގަނޑު ވަރަށް އުފާކުރީމެވެ. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަގުހުރި މަސައްކަތްތަކަށް ބަލާއިރު، މަނިކުފާނުން ސާބަހެވެ. އަޅުގަނޑަށް، ސާބިތުކޮށްލަމެވެ. ގަބޫލުކުރަމެވެ. ޑަކްޓަރ އަރިމެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުގެ ހިތުގައި، ބައްޓަން އެބަހުރި ބޮޑުތަކާ އިބުރަތްވާގޮތް އުޅުއްވައިފިއެވެ. އެއީ މިފަދަ ނުބައްކައިރުކޮށް ޖަހާނަށްގައި، ބައްޓަ ބައްދަލުކުރަން ކުރަމެވެ، ހިނގަމުންދާ ކަމަކަށްބަލާއިރު، އަޅުގަނޑު ބައްދަލުކޮށްދިމާ خدمة ކުރުމަށް، ވަރަށްބޮޑު އުދުއްދުހުރިމެވެ. ބޭނުންފުޅުވަނަ، ބައްޕަސަންގަތު ހިދުމަތްކުރުމަށް އަޅުގަނޑު މިހުރީ ބައްޕަހަރަވެ."

....

(މިއީ ބަޔާބައިބައް صاحب الدولة ވިދާޅުވި އެމަނިކުފާނަށް މާބޮޑަށް ޑަކްޓަރ ފާހަގަކޮށްލާފައިވާ ބަނޑާސުކުރަށްދާށެވެ. ނަމަވެސް އެސިޓީގައިހުރި ބާރުމިނުގެ އެ عبارات ބައްސު އަޅުގަނޑު ބަދަލުކޮށްލީމެވެ. معاف !)

"ނިކަންބައްޓަރަށެވެ. މިހިރީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޚައްޞައަށް އެމެރިކާގެ ނެޝަނަލް ޖޮގްރަފިކް ސޮސައިޓީން ނެރޭ މެގެޒިނުގައި ބައްޓަރުވެއެވެ. ނަމަވެސް އަޅުގަނޑުމެން މިހިރީ، غافل ކަމުގައެވެ. އެހެން ނަހަރައްދަލުވެއެވެ. امة ގެ ނަން މިފަދައިން މަތިވެރިވުމަށްޓަކައި ބިރުބަތްފުޅުގެ اخلاص ބޮޑު همت ބޮޑު ހުރިބައްޔާ އަޅުގަނޑުމެން ދަންނަން ލިބުމުންދަނިއްޔައެވެ."

....

"ވަރަށްގިނައިރު ފަހަކަ ދުނިޔޭގައި ދޮގުފާނުމެއެވެ. މިޒަމާނުގައި ދުނިޔޭގެ ކަންތަކު ހިނގުމުންދާގޮތަށް ދަންނަވާއިރު ޖަވާބުދީއެވެ."

معاف ކުރައްވާށެވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ބޮޑުގެ ޤައުމު عزة ބޮޑީން އެބަހިއްޕައިލީއެވެ. ނަމަވެސް حكم ކުރުމުގެ ގުޅުންބޭނުންކުރާނެ ބަޔަކު ދެއްކޭނޭ މި امة ގައި އެބަހިއްޕާށެވެ.

"އެހެން ނަހަރައްދަލުވެއެވެ! ދިވެހި امة ގެ كرامة އަދި، ބިރުބަތްފުޅުގެ ކުރިމަތިލުމުގައި ވަރަށް عزيز قدر ހިފެހެއްޓެވީ ހަރަދަލުވެއެވެ."

މާތްކަލާނގެ ދިވެހި امة އަށް ހަމަޖެހުމާއި ކުށްކަފާރާގެ އަރާރާގެ ބައްސަވާމަތިން ހިނގުމުގެ توفيق ދެއްވާށިއެވެ. آمين .

....

ދުނިޔެ ދުނިޔެވި ޑަކްޓަރުގެ ސިޓީކަޅަ އެއްސިޓީއަށްވުރެ ގިނަސިޓީ ލިބިފައިވަނުކަމެއެވެ. ނަމަވެސް ހަމަ މިއަދު އެއިސިޓީއްވީމާ ދަންނަވައިލީމެވެ." (ނިމުނީ)

އަމިއްލަހަސަދާންބަކުގެ ބެރިން

ތުއްތު علي ދީދީގެ ސީދީ - ابراهيم علي ديدي - ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނު، وزيرالاعظم صاحب الدولة سموالامير ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނު، ފުރަތަމަ ތަކާސްފުރި، އަޅުގަނޑުގެ އުމުރުން ނުވަވަރަކަށްއަހަރުގައި ސަރުކާރުގެ ފުރަތަމަ ބޭނުންގައި އުފެދުނު ދުވަސްވަރުއެވެ. އޭނާ محمد امين ދޮށިމޭނާކަމުގައި، 6 رجب 1364 17 ޖޫން 1945 ވީ އާދިއްތަގައި ހުވަފެން ސަރުކާރުގެ ފުރަތަމަ ބޭނުންގެ ދުރުލްއިނާގައެވެ.

އޭރުވަގުތު محمد امين ދިޔަވައިދުން ހުންނެވިޑިއާ ހުކުމަތުގެ ބައްޕަކާ، ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނެވެ. ސަރުކާރުގެ ފުރަތަމަ ބޭނުންގެ ތަރުތީބުން، އަމިއްލަ ހުވަފެންގައި ބޭނުންގެ ކުރިންނަށްދު އެނގޭ ގޮތަށް ވަރަށްބޮޑު ކަމެއް ކުރެއްވިއެވެ. މާލޭގައި އޭރުވަގުތު ބޮޑުވަޒީރުކަމުގެ ނަންބަރެވެ. ކުއްޖަކު ބަހާރުއްޖެއާ، މާލޭގައި ހުންނެވި ދުވަސްވަރު އަހަރުގެ، ވަޒީރުންނާއި ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނެވެ. ނަންނަމަ، علي ކުޑަވަރުން ބޮޑުވަޒީރުކަމުގެ ނަންނަމަ، احمد كامل ديدي އެވެ. އޭނާ ކަމަށް ބޮޑުވަޒީރުކަމުގެ ބޭނުން އަރުވައި ހުވަފެން ކަމުގެ ވަގުތުއެއް ބޭނުންކުރުމުގެ ކުރިން ބޮޑުވަޒީރުކަން، ވަރަށް އަބުއި، ސިޔާސީ ދިރިއުޅުމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ފުރަތަމަ ވަޒީރުކަމުގެ ކުރިޔަށް، އެމްސީ ހަރަކާތް ބޮޑުވަޒީރުކަމުގެ މަސައްކަތް ބޭނުން ކުރިންނަށް ހަދިޔާ ކަމަށް ގެންގުޅުއްވި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮޑުއިންސާނެއް، ބޭނުންގެ ގެދޮރުތަކެވެ.

ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނަކީ ވަރަށް ބޮޑު ހިތްވަރުގެ ބޮޑުވަޒީރެއްކަމެވެ. ބޮޑުވަޒީރުކަމުގެ ސަރުކާރު ކުރިއަށްގެންދެވީ، އަދި އެންމެ ބޮޑެތި ހަރުދަނާ ވެރިކަމެއް، މަޖިލީހުގެ، ހިތްހެޔޮކަން، ދިވެހިންގެ ދިރިއުޅުމަށް ބޮޑު ހިދުމަތްތަކެއް ކުރެއްވި ބޮޑު އިންސާނެކެވެ. މާތް الله، رحمـ ކުރައްވައި عفو ކުރައްވާށިއެވެ!

ޚާއްޞަ އިދާރާއް

14 އޮގަސްޓް 1957 ވީ ބުދަދުވަހު، އައްޑޫއަތޮޅު ހިއްސާގައި ކޮމިޓީއަކާ خاص އިދާރާއް އުފައްދަވައި، އެއިދާރާ ހިންގެވުން ابراهيم ناصر އާ حوال ކުރައްވައި وزيرالاعظم ފޮނުއްވި ސިޓީ، މިއާއިޖެހުން صفحة ގައި އޮތީއެވެ. އޭގެ ފަސްދުވަސްފަހުން 19 އޮގަސްޓް 1957 ގައި، ابراهيم ناصر އަށް وزيرالداخلية ކަން ލިބިވަޑައިގަތެވެ. އޭގެކުރިން وزيرالداخلية އަކަށް ހުންނެވީ ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނެވެ.

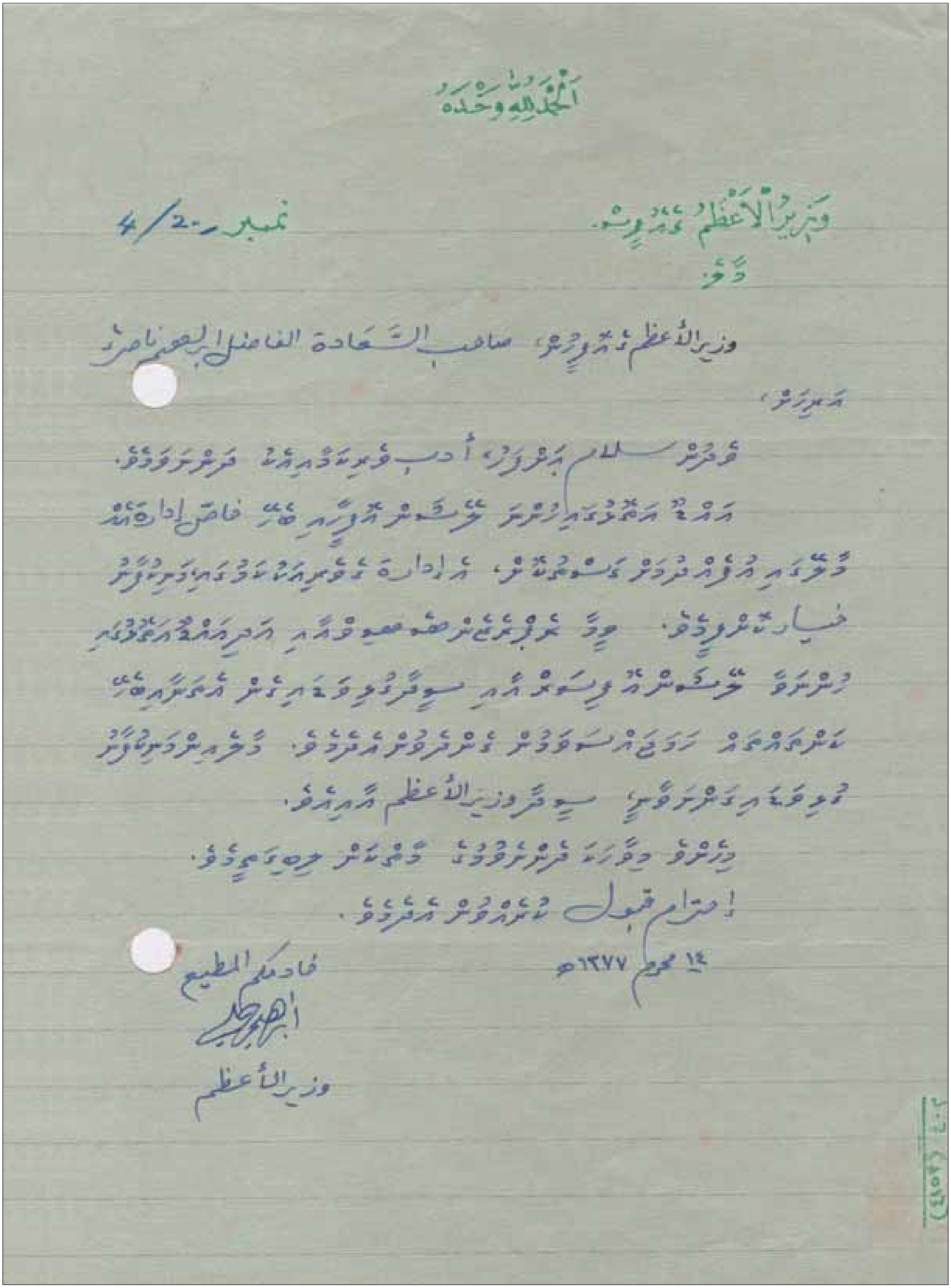

الحمد لله وحده

وزير الأعظم ގެ އޮފީސް.
މާލެ

نمبر ٢٠/٤

وزير الأعظم ގެ ނާއިބު صاحب السعادة الفاضل السعيد ناصر ގެ
އަރިހަށް،

[illegible] سلام ބުނުމަށް، ادب ފުރިހަމަކަމާއެކު ދަންނަވަމެވެ.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] خاص إدارة ގެ

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ إدارة ގެ [illegible] [illegible]

خيار [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] سيد وزير الأعظم [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދަންނަވަމެވެ.

إحترام قبول ކުރައްވާން އެދެމެވެ.

١٤ محرم ١٣٧٧هـ

خادمكم المطيع
إبراهيم
وزير الأعظم

ދިވެހިސަގާފަތަށް ޚިދުމަތްކޮށް ބައިގެން އުފައްދައި

ދިވެހިރަޖައްޔަތަން
އިނގިރޭސިން ހިފެހެއްޓުމަށް ދަސްވަތި

ސަރުކާރުގެ އެކިއެކި ކަންކަން ހިނގާ ގޮތް ދިރާސާކުރައްވާ އިސްވެރިޔަކު ކަމުގައި އުޅުއްވައިގެން އިނގިރޭސި ވަޒީރުންނާ

ހަދައިން، ބޭސްފަރުވާއަށް ސިލޯނަށް ވަޑައިގެން ދިވެހިބޭފުޅު ވަޒީރު ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނު، މާލެ

ވެރިޔަކީ، ތިންވަނައަށް މަގާމު ސިލޯނުގައި ގަވަރުނަރުވާ ރައީސް. ދެން رحمة الله عليه ގެ އެއްބަސްވުމާ

އެކުލަވާލެވި ތިބޭ ބަޔަކު ބައްދަލުކުރުމަށް ފަހަރުއަޅުއްވާ ކަމުގައި، ނިޔާވުމާ ގުޅިގެން އަންނަ އެންމެ ދުވަސްތަކެވެ.

އޭސިޔާއަށް، އިނގިރޭސި ހައިކޮމިޝަނަރުގެ ފަންނުވެރިޔެކެވެ. ސިލޯނުގައި، އިނގިރޭސިންގެ

ހުވާފަތުގެ ސަރުކާރުގެ މިނިވަންކަމާ ގުޅޭ. އިނގިރޭސި ސަރުކާރުގެ ބާރުކުރުމަށެވެ. މިހެންކަމުން

އިނގިރޭސިންނަށް އަދިވެސް ރައްޔިތުން ވަރަށް ބޮޑަށް ބޭނުން ވީ ފަރުވާތަކެއް ކުރިއަށް ގެންދިޔުމަށް

ދޭންވީއެވެ؟ މިހާ..........

ދިވެހިބޭފުޅު ވަޒީރު މާލެއަށް ވަޑައިގަތް 45 ދުވަސްކަމެވެ. ސިލޯނުގައި ހުންނަވާ އިނގިރޭސި

ހައިކޮމިޝަނަރު ސަރު ސިރިލް ސައިރަސް މާލެއަށް ވަޑައިގެންނެވީއެވެ. އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވެރިކަމަށް، ޤައުމީ

ދަރުބާރުގެ ގޮތުން. މަޖިލީހުގައި 6 އަހަރުވާ ބޭފުޅުން ވެސް ހުރި، އިނގިރޭސި قوم އަށް މާލެ ގެންނަވާށެވެ،

ދިވެހިން ބުނެ الوداع ވިދާޅުވެއްޖެއެވެ. (ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރުވައިގެން ހުރި ރަސްކަލުން ޖަމްހޫރިއްޔާގެ

ރާއްޖޭގެ ވެރިކަން جمهوريه އަސާސީ ބަދަލުވެ، محمد امين އަށް جمهوريه ގެ رئيس އަސާސީގެ ރަސްމީ ގޮތުން ހުވާކުރުމަށް

ޖަލްސާއަށް އިނގިރޭސި دولة ގެ ފަރާތުން ވަޑައިގެން ސަރު ސިރިލް ސައިރަސް ވެއްޖެއެވެ.)

ހައިސިއްޔަތުން ދިވެހިރާއްޖެ، އިނގިރޭސި دولة ގެ ފަރާތުން ދިވެހިންނަށް ޖެހުނު ރަސްމީ ކަމެއް ނިމުނެވެ.

(މިކަމާބެހޭގޮތުން އަޅުގަނޑު އިތުރުވާހަކަ ލިޔަންޏާ، "އިއްޔާ" މަޖައްލާގެ 207 ވަނަ

ސަފްހާގައިވާ، އިބްރާހީމް ޝިހާބު ލިޔުއްވާފައިވާ ލިޔުއްވުމެއްގެ މިދަންނަވާ އިބާރާތްތަކުން

ފެންނާނެ ކަމަށެވެ. "މަތީގައި ދަންނަވާލެވުނު ވާހަކަތަކާއި ބޭފުޅުންނާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ جمهوريه އަސާސީގެ

އެއްވަރަށް، ރަސްކަލުގެ އަމުރުގެ ފުރިހަމަ ބާރުވެރިކަން. އަޅުގަނޑުގެ ސަރުކާރު އިންތިޒާމު ވެއްޖެއެވެ.

ބަދަލުގައި އަލުން ގެނެސްދިން މިހެން ބުނެވޭ ކަންކަން ދަރިވަރުން، ދުނިޔޭގެ ވަރަށް ބޮޑު

ތާރީޚީ ދުވަހެކެވެ. އާއްމުކޮށް މުޅި ދިވެހި قوم އަށް އުފާވެރިދުވަހެކެވެ. ދުވަހަކީ، ސިލޯނުގައި އޭރުހުންނެވި އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ ހައިކޮމިޝަނަރ ސަރ ސިސިލް ސާޔަރސް މާލެވަޑައިގަތުމުންނެވެ. އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ "ހައިކޮމިޝަނަރ" ކަމުން ދިވެހިންނަށް އާގޮތްބަހެއް ހަދިޔާކުރެއްވުމަށެވެ. މާލޭގައި ތިއްބެވި ބޮޑެތިބޭކަލުންނާއި ދިވެހި ބަޔަކު ކޮށްދެއްވި ދިވެހިދައުލަތުގެ އިސްވެރިންނާއި ފާހަގަކުރެއްވިއެވެ. އާގޮތްބަސް ދިވެހި ދައުލަތަށް "ދައުލަތު" އެވެ. ނަމަވެސް ބަޔަކީ ހިތްހަމަނުޖެހުނު ދިވެހިންގެ ބޮޑުކަމަކީ ޖަހާއިރުގެ ޚުދުމުޚުތާރު ދިވެހިރާއްޖެއެވެ. ވަގުތު އިތުރު ދާއިރާއެއްގައި ހިންގާ ހަރަކާތްތަކެއް ހުއްޓުވިއެވެ……

ކޮންމެއަހަރެއް، މިދުވަހަކީ ދުވަހެއް ލޮބުވެތިކަމާއި ގަދަކަމާއިއެކު ފާހަގަކުރާ ދުވަހެކެވެ. އެކުވެރިކަމާއި، މުޖުތަމަޢުއާއި، ދިރިއުޅުމުގެ މަޤާމުތަކާއި ބޭރުގެ ދުވަސްވަރެއްގައެވެ. ދާޚިލީކަމުގެ ހިދުމަތްތެރިކަމާއި ބަހުރުވައިކޮޅު، އާދޭސް ވަޒީރުލްއަޢުޡަމް الأمير ابراهيم ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނު، މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުއްވި ދިވެހިދައުލަތާއި އިނގިރޭސިدولة އާއިދެމެދުގައި ސޮއިކުރައްވާފައިވާ އެގްރީމަންޓުގައިވާ ގޮތުގެ "ކަރާރު" އެވެ. އެގޮތުން ދިވެހިދައުލަތާ ބޭރުގެ ގުޅުންތަކާއި އަމިއްލަގޮތުން ނިޔާކުރުން، ބޭރުގެ ދުވަސްވަރެއްގައި ގާއިމުވެ ހުރި ތަރައްޤީއާއި ބެހޭ ކަނޑައެޅުމާއި އެޅުއްވިއެވެ. އޭރު ޚާރިޖީކަމާއި ގުޅޭ ޚަބަރުތައް، 15 މިނިސްޓަރުން ސަރ ސިސިލް ސާޔަރސް މާލެއަށް ވަޑައިގެން އެ އެގްރީމަންޓުގައި ސޮއިކުރެއްވީއެވެ.

ބޭރުގެ އެންމެ ހާލަތުގެ ވެރިން، ޙަޤީޤަތުގައި މިހާރު ޤާނޫނީގޮތުން ހޯދާފައިވަނީ ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބަދަލުގެ ވަރަކަށެވެ. ބޭއްޖެއް ވަރުގެ ބަޔަކު ހިމާޔަތް ހޯދުމަށް ސަލާމަތަކަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖާގަ އަޅުވާ ޝަރުޠުތަކާއި ވަނީ ގަބޫލުކުރެއްވިއެވެ. ދިވެހި މިނިވަންކަން ހިމާޔަތް ކުރުމަށް ގަވާއިދުން އަޅުއްވަން ނިކަން ވީ ގޮތަކަށް ބަޔާން ކުރެވުނު ބުރަދަނެއް މިނިވަންކަމަށް ވުރެ ބޮޑުކަމެއް ހިނގާފައިވާކަން

އިންތިޚާބު ކުރެއްވިއެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވެރިކަމުން ޖަމާވެވަޑައިގަތީ މަޖިލީހުގައެވެ. މަޖިލީހުގެ އިސްތިއުފާ ދެއްވުމާއި، ޖަމާވެވަޑައިގަތުމަށް ޢިލާން ކުރެއްވީ ރާއްޖެއަށްޓަކައި ޚިދުމަތްތެރިކަމަށް ކުރި ބިނާވެ ހުރި ދައުލަތުގެ ވަޒީރުން ބަޑޭރީގޭ ގަތްވެ އިއްވުމެވެ. އެ ވަޒީރުން ދައުލަތުގެ ވަރަކަށްވެ ވަރަށް ވިސްނަވައިގެން އިންތިޚާބު ކުރެއްވީ ވަޒީރުންގެ ދައުލަތެވެ. މިގޮތުން ބަދަލުކުރެވުނު، އެއްގަމު ކަރާރު ވަރަށް ބާރުގަދަ އަދި ދިވެހިدولة ގެ وزيرالأعظم صاحب الدولة الفاضل ابراهيم ناصر އެވެ. އެކަމަކު ފިޔަވަޅު އަޅުއްވައި ރައްޔިތުން ބަހައްޓަވައިގަތުމަށް، އެކަމާ ބެހޭ

މިންވަރަށް ވިސްނުމަށްފަހު ނުކުރެވުނުކަމަށް ސްޓޭޓުހަރުމަތްތެރިވެގެ ދިޔައީ دولة ގެ އަސާސީ ބިނާކުރަންވީ ގޮތުގެ ނުފޫޒު ދިނުމުގައި، ދިވެހި
ރާއްޖޭގެ ސަރުކާރެވެ. مجلس ގެ އެއް ممبر އަދި ހިތަދޫގެ އަނބުރާވުން ބާރުވެރިކަން ކުރުމުގެ
ވެރިކަމަށް ތިޔަ ހުރިހާ ބާރުތަކެއް ވާނީވެސް ދިވެހި ސަރުކާރަށެވެ. ަދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ކަމެއް ކުރެވޭނީ ص. د. الفاضل ابراهيم ناصر ގެ
ވަގުތުގެ ޚިދުމަތް ބަޔާން ކުރެއްވި صريح ކަމަކީ ރަށުގެ ބޭނުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޚިދުމަތް، ޤާނޫނު وزيرالاوقاف ، فضيلة الشيخ ابراهيم
رشدي الازهري އެވެ. މިކަމަށް ބަލާފައި އާއްމުކޮށް رحمة ލިބިލައްވާށެވެ.“

މިއިންތިޚާބުވުމާއި ރައީސް ابراهيم شهاب وزيرالأعظم ابراهيم ފަރީދު ދީދީގެ ވެރިކަމާގެ ފަހުން އެރުވުމަށްފަހު
خاصّ سكرتري އެވެ. އެކަމަށް އެޖެހިފައިވާ ގޮތުގައި އިންތިޚާބުވެވުނެވެ. (އިންތިޚާބުކުރުމަށް އެކަމަށް ޙުރުމަތްތެރިކޮށްފައިވަނީ ހުރިހާ
ޤާނޫނީ ގޮތުގެ މުއައްސަސާއެވެ. ناصر ގެ ވެރިކަމުން ނިމުމުން ޝަރުޢީ ޙުރުމަތާއި މިޖިލީހުގެ މިޙުރުމަތާ ވަޒީރުންގެ ވާހަކައެވެ.)

އިސްވެދިޔަ ޙުރުމަތާއި ބަޔާނުގައި ނަގާ ގޮތުގެ އެކަމަކީ ”78 އަހަރުގެ ދިގު ޤާނޫނީ ވެރިކަމެއް ހުރުމާ، ޚާއްޞަ
މިނިވަންކަމާއި ބެހޭގޮތުން ސުލްޠާނުގެ ކަރަމާތުގެ ވާހަކައިގައި، ދިވެހި ޚާއްޞަ އަހަރު“ صاحب الدولة الفاضل ابراهيم ناصر
ހުރިހާ މިނިވަންކަމާ ދިމާވެގެން 4 ދުވަސްފަހުން 30 ޖުލައި 1965 ވަނަ ދުވަހު ނުކުތް
”ވިޔަފާރިއާއި ދެމީ“ ގައި ابراهيم شهاب ލިޔުއްވި ”މިނިވަން“ ކަމުގެ ހަމަހަމަ ޙުރުމަތާއި
އެކުލެވިގެންނެވެ. އިސްވެދިޔަ ގެ ކުރުނަތް ތިރީގައި ލިޔެފައިވާ ގޮތުގައިވެއެވެ: ”އިސްވެދިޔަ ދުވަސްވީ އަހަރު
ޚިދުމަތުގެ އަދި ސިޔާސީ ވަސީލަތުގެ މިނިވަންކަމުގެ ޙައްޤު ގެއްލި، ދެން އަނބުރާ ގެނެސްދިނުމަށްފަހު، 1887 ވަ.
ވަނަ އަހަރު ދިވެހި ރާއްޖޭގެ سياسي مسرح އެއްގޮތަކަށް ބަދަލުވެއްޖެއެވެ. معاف ކުރެއްވުމަށްފަހު، ރާއްޖޭގެ
މިނިވަންކަން ގެއްލިދިޔަ ޙުކުމެއް ވަރަށްގާތުގައި ނެތުމެއް ސަރުކާރާއި ދާހިލީ ސަބަބުތަކުގެ ސަބަބުން ހިނދުކޮޅަށް
ވަރަށް، މި ވަރަށްވެސް ހިނދުކޮޅު، ދިވެހިންގެ ޙުކޫމާއި ސަރުކާރުތަކެވެ. 9 ވަނަ حسن ރަސްގެފާނު،
ޚިލާފު ވެރިކަން ޚާއްޞަކުރެއްވި ވެރިކަމުގައި، އަދި حسن تاج الدين ގެ ދުވަހުގެ ފަހުން
ގާތްގޮތެއް ބަޔާން ކުރުމުގެ ޙުކުމްދާރުކަމުގައި، 1887 ވަނަ އަހަރުވެސް، އިނގިރޭސި حماية ގެ
ހިމާޔަތުން ޚާއްޞަ ބިދޭސީ ވެރިކަމާ ޙުކުމްވެސް ބައެއްގެ ހިތްޕަހަރުގައި އުފެދިފައިވާ މައްސަލަ ބަހައްޓައި
އަދިވެސް ގުޅުވާލުމުގެ ނަތީޖާ އެއްގެ ގޮތުގައެވެ. ”ގުޅުވެރިކަންބަލި“ އަކަށް، އަޅުގަނޑުމެންގެ މައްސަލަ
السلطان محمد معين الدين އަށް ޙުކުމް ކުރުމުގައި ލިބުނު ނުފޫޒު، حقيقة ގައި އެއްގޮތަކަށް ކުރިމަތިލާ مجبور ކުރިކަމުގެ،
ޙުކުމްގެ އެކުވެރިކަމެއް ސިޔާސީ ބަދަލުތަކާއި ގުޅުވެގެން ތަނަވަސްކަން ގެއްލުނެވެ.

[ޝަރަފުގެ މިއީ ޙަޤީޤަތާ ވާހަކަ، ތާރީޚީ ޤަދީމީ ދައުރުގެ އަދި ”މިނިވަން“ ކަމުގެ އެޖެހުމަށް
عبدالحكيم حسين މަނިކު ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. ޝަރަފު ލިޔުއްވިއިރު، ސަރުކާރު ވިދާޅުވިން

ކެރިވަޑައިނުގަތަސް ރާއްޖެ އިނގިރޭސިންގެ އިސްތިއުމާރީ އަދުވެރިކަމުގެދަށަށް ވައްޓާލީ އަމިރީގޭ الأمير ابراهيم ދޮށިމޭނާކިލެގެފާނާއި، އެކިލެގެފާނުގެ ދޮށިދަރިކަލުން النبيل احمد ديدى (ފަހުން احمد ދޮށިމޭނާކިލެގެފާނު) އެވެ. މިބޭފުޅުން އެއްބައި އަމަލުކުރެއްވިސަބަބު މާޒީގު މަޖުމޫނުތަކުން އޮންނަނީ، މިފުރްޞަތުން މިވަރުން ނިންމާލަމުވެ.]

ކޮންމެއަކަސް 1887 ވަނަ އަހަރުގެ ޑިސެމްބަރުން 16 ވަނަ ދުވަހު ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެޖެނީ، މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންގެ ޒުވާން بطل މި ދުޅަހަށްވި އިނގިރޭސި استعمار ގެ ކަސްތޮޅެވެ. އާދޭހެވެ. އެދުވަހުން ފެށިގެން ދިވެހިރާއްޖެއަކީ، މިނިވަންކަމުން محروم ވެފައިއޮތް ގައުމެކެވެ. ނަމަވެސް މާތްރަސްކަލާނގެ رحمة ވަންތަކަމުގެ ބޮޑުކަމުން، އަޅުގަނޑުމެންގެ ހިތްވަންތަކަމާއި ދިނަ އަޖުބުމައް ދިވެހިންނަކަށް ކުޑަމަދުއްލާ ނުވެއެވެ. އާދޭހެވެ. ސިޔާސީގޮތުން، ދިވެހިރާއްޖެއަކީ އަބަދުވެސް މާތްވެގެންވާ އިސްލާމްދީނުން ބަރަކާތްލެވިފައިވާ ގައުމެކެވެ.

1887 ވަނަ އަހަރަކީ، ކުރީގައިވެސް ދަންނަވާފަދައިން ދިވެހިރާއްޖެއާއި، އިނގިރޭސި دولة އާއި ދެމެދުގައި ޙިމާޔަތުގެމުޢާހަދާ ބިނާވީ ރަސްމީގޮތުން ފެށިގަތަ އެކުލެވުނު އަހަރެވެ. السلطان محمد معين الدين ކިލެގެފާނާއި، ސިޔާސަތުގައި އެކުރުންނުވި ގަވަރުނަރު ސަރު އާތަރު ހެމިލްޓަން ގޯޑަނާއި ދެމެދުގައި ބަދަލުކުރެވުނު ސިޔާސީ މުޢާހަދާއިންނެވެ. ކުއީން ވިކްޓޯރިއާގެ ފަރާތުން ސޮއިކުރެވުނެވެ.

ބޮޑުދުވަހެއް

ކުރިންވެސް ދަންނަވާފަދައިން، ދިވެހިބޭފުޅުން މިނިވަންކަމުގެ މިސްރާބު ސިޔާސަތުގައި ހުރުމަތްތެރިކަން މާފުށިއަކަމާ 45 ދުވަސްފަހުން. ސިޔާސަތުގައި ހުންނަވާ އިނގިރޭސި ހައިކޮމިޝަނަރު ސަރު ސިވިލް ސާރޖަރސް އާއި، އިސްބަހުގެ އިންޑިޔާގެ ކޮމާންޑަރު ވައިސް އެޑްމިރަލް ބިޑުސް މާފުށިއަކަމާ ހަމަޖެހުނެވެ. އެކަމަނާ ބައްދަލުވުމަށް ބޮޑުކަމާއި ހާދަ އެކަމާ ކަންކަންހިނގާ ފޮތުގައި ވަނީ މިދަންނަވާގޮތަށެވެ.

(ޕްރޮގްރާމްގައި ހަމަޖެހިފައިވަނީ، ދުވަހުގެ 11:30 ގައި ހައިކޮމިޝަނަރު، ދިވެހި دولة ގެ ކާބިނާ ބައްދަލުކުރުމެވެ. ކުރިންދެންނެވި ފަދައިން، ދިވެހި-އިނގިރޭސި ސިޔާސީ ގުޅުމުގެ ދުރުއައިސް ފުރަތަމަ، ކާރުގަނޑުގައި މާލެއަށް ވާސިލުވި އިނގިރޭސިން ހިފައިގެން އައި ދަށުގައި ދިވެހި ކަމަށް ފޮނުއްވި ބާރުކުރުމެވެ. الله ގެ އިރާދަފުޅާ ވާގިފުޅުން އެކަމަށް އުމުރުދަނުވެ ނުކުރެވުނެވެ. ވީމާ، އެކަމުގެ އެކަށީގެންވާ އެއްބާރުލުން ގެނައުމަށް ކުރައްވައިގެން ދިޔައެވެ.)

ސިލޯނުގައިހުންނަވާ ޔޫ.ކޭ. ހައިކޮމިޝަނަރ ސަރ ސިސިލް
ސާޔަރޒް އާއި، އީސްޓް އިންޑީޒްގެ ސީ.އިން.ސީ. ވައިސް އެޑްމިރަލް
ބިގްސް މާލެވަޑައިގަތުން

އިނގިރޭސި دولة ގެ ރަސްމީން ދިވެހި دولة އަށް އާދޭސްކޮށް هدية ކުރައްވުމަށްޓަކައި، ސިލޯނުގާ ހުންނަވާ ޔޫ.ކޭ. ހައިކޮމިޝަނަރ ސަރ ސިސިލް ސާޔަރސްއާއި، އީސްޓް އިންޑީޒްގެ ސީ.އިން.ސީ ވައިސް އެޑްމިރަލް ބިގްސް، މާލެވަޑައިގަތީ ٧٧/٢/٣٠ ه (25 ސެޕްޓެމްބަރ 1957) ދުވަހު 8.15 ގައި، އެޗް.އެމް.އެސް. ސިލޯނުންނެވެ. މަނަވަރުގެ 21 ބަޑީގެ سلام ނިމުމާއެކު މާލޭގެ ބޮޑުބަޑިކޮށީގެ ބަޑިޖެހުން 21 ބަޑީގެ ޖަވާބު سلام އެއް އަރުވައިލިއެވެ. ميربحر ދޮށީގައި ވަޑައިގަތީ، ميربحر الفاضل محمد اسمعيل ދީދީއާއި، الفاضل عبدالرزاق عبدالوهاب އެވެ. އެހިނދު، ކަސްޓަމްދޮރުމަތީގައި وزير ންގެ مجلس ގެ ممبر ންނާއި، ކުރިމަތިލުމަށްޓަކައި ބޭފުޅުން ތިއްބެވިއެވެ. ކުޑަހިނދުކޮޅަކަށްފަހު ކުރިމަތިލުމަށް، ص ● س ● الفاضل احمد زكي އާއި، صاحب الدولة سموالأمير ابراهيم ފަރީދު ދީދީ ކިލެގެފާނުގެ ގޮތުން ޖަމާޢަތުގައި މަސަވަރަށް ވަޑައިގަތެވެ. مجيدية ގެ ބޭރު ސްކައުޓުން ކުރިމަތިލައިގެން، ابراهيمية ގެ ކެޑެޓުންގައި ދިއްބެވެ. އެކުދިންނަށް ކާރިޔާ ދުރުމުގައެވެ. އަދި، ކާރިގޮތަށް އިރުގެން ކާރުން ބަޔަކު ވަޑައިގަތުމަށްފަހު ގަޑިން 10.45 ގައި މަނަވަރުގެ ސިފައިންގެ ޓްރޫޕްގެ ބޮޑު ކާރުގައި ބޭރުފަރާތުން ވަޑައިގަތުމެވެ. ކާސްބަލުގެ ކާރިގާ ދަތުރުކޮށް ابراهيمية ދަރިވަރުން އަރައިގެން ދިޔައީ ހަރުދަނާކޮށްފައެވެ. ޓީމް އަމިއްލަ ދުވަހުގެ ވަރުގަދަ ސަރުކާރު ބޭފުޅުން ހުރެއެވެ. މާލޭގެ ސިފައިންގެ 3 ސަފުގައި ބޭންޑުގޮވާފައި މިއަދު ބިއި ބޭނުންކުރައްވަމުންނެވެ. وزير ންގެ مجلس ގެ ممبر ންނާއި، ޕްރޮގްރާމުގައި އިއްތިޙާދު ތިޔަ ރާއްޖޭގެ އެހެން ބޭފުޅުން، ކުރިމަތިލުމަށް ވަޑައިގެންނެވެ. މަނަވަރުތަކުން ނުކުތް ކުރިމަތީގައި ކުޅިވަރުގެ ކާރުތައް ބެހެއްޓިއެވެ، އަދި ކާރިން ވެސް. ކުރިމަތިން ފަރާތުން ފަރުބައިވަޑައިގަތީ، ސިލޯނުގާހުންނަވާ، ޔޫ.ކޭ. ހައިކޮމިޝަނަރ އާއި، އީސްޓް އިންޑީޒްގެ ސީ.އިން.ސީއެވެ. މިހާރު، وزيرالأعظم ކުރިމަތީގައި ތިއްބެވި ބޭފުޅުން تعارف ކޮށްދެއްވިއެވެ. سلام ކުރައްވާފައި ޕްރޮގްރާމް ކުރިއަށް ގެންދިޔައެވެ، ހަމައަށް ހައިކޮމިޝަނަރ ވަޑައިގަތުމުން قومي سلام ބޭންޑުގައި ޖަހާލެވުނީއެވެ. ޕްރޮގްރާމްގައި ކަނޑައެޅިގެން ފުރަތަމަ ދުވަހު ކަމަށްޓަކައި އިނގިރޭސިންގެ قومي سلام އެއް ޖަހާލިއެވެ. مهمان ންގެ ދަތުރު ބޭފުޅުން އެހެންބޭފުޅުން ދުރަށް ވަޑައިގަތީ، އިނގިރޭސި دولة ގެ ރަސްމީން هدية ކުރައްވާ مراسم އަމަލު ތަރުތީބުގައެވެ. އާދޭސްކޮށް هدية ކުރައްވާ رسمي جلسة ގައި ސަރ. ސިސިލް ދެއްވި އެޑްރެސް ތިރީގައި މިވަނީއެވެ.

“عزّت ތެރި ބޭފުޅުންނޭވެ، عزّت ތެރި އެހެން وزير ން، އަންހެނުންނާއި ފިރިހެނުންނޭވެ، “ދިވެހި قوم މިއަދު އަޅުގަނޑަށް ތިޔާރުކުރެއްވި ވަރަށް ފުރިހަމަ ހޫނު އަދި اثر ގަދަ مرحبا އެކެވެ. “މިގޮތުން ވަރަށް ކުރިން ސިލޯނުން އަޅުގަނޑު ފުރައިގަތީ މިއާޚިރުގެ رعية ން މިގޮތަށް ދެއްވާ ترحيب އެއް އަޅުގަނޑަށް ދޭން ތައްޔާރުކުރައްވަމުން ދިޔައީމު، އަޅުގަނޑު ނުހަނު ހިތްފުށެވެ. ޚާއްޞަކޮށް މިއަދު އަޅުގަނޑަށް ދިނުމަށްޓަކައި ދެއްވި مرحبا ކިޔައިދެއްވީ، އެ دولة އެއްގެ ހައިކޮމިޝަނަރ ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ހިތްވާ ގާތް އިނގިރޭސި دولة އަށެވެ. އަޅުގަނޑަށް ދިނުއްވި ޙައްޤުބަރުވާ ކަމަށްޓަކައި ދިރިއުޅުމަށް ޙައިސިއްޔަތު ލިބި شرف ލިބުނުކަމާއި ޚާއްޞަ ދިވެހި ރަސްމީ ސަރުކާރަށް ދިވެހިންގެ ރަޙްމަތެރިކަމާއި ހެދި ހަމަފަދައިން قدر އެވެ. “އަޅުގަނޑުގެ މިއަދުގެ ޖާގަތެރިކަން، ދަރުސަމަސައްކަތްތަށްވެސް، ކުރަންޖެހުނު ޖާގަތެރިކަމެވެ. އެއްސަމަސައްކަތް، ސިލޯނުގައި ހުންނަ އިނގިރޭސި ހައިކޮމިޝަނަރގެ ގޮތުން 6 އަހަރުދުވަހު خدمة ކުރުމަށްފަހު އަޅުގަނޑު ވިދާޅުވެގެން ދިވެހިރާއްޖެއަށް الوداع ކިޔުމެވެ. އަންނަ ސަމަސައްކަތް، ރ.ސ. ކައިރިން އެޖެހިގެން ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ފޮނުއްވާނެ މިރާއްޖެއަށް ފަނޑިޔާރު އާރާބޭ هدية ކުރުމެވެ. އަޅުގަނޑު قصد ކުރަނީ މިދުނިޔެ ދެކެންތަކުން ކޮށްދިނުމަށް ތިޔަބޭފުޅުން އަދި އަޅުގަނޑުގެ ފުރުސަތެވެ. އިނގިރޭސި دولة ގެ ނަމުގައި ދިވެހިރާއްޖެއަށް މިއަދު “عطية الرحمن” ނަމަކަށް ކިޔާ އާދޭސްބޯޓު މިހާރު ހަވާލުކުރަން، ހިތްވަރަށް ހާސިލްވި فخر ވެރިކަމާއެކުގައެވެ. ނަމަވެސް އަޅުގަނޑުގެ ހިތްވަރެއް، ފާހަގަ ކުރަންވީ މިއެއްޗަކީ ޚާއްސަ ބޭފުޅުންނަށް

ފެށިވަޑައިގަންނަވަން އެއާދޭހަކޮށްލެއްވީމެވެ. އެއީ، ބޮޑު މާލެއަށްއަރައިރަށްތަކުން، ޖިހާދުކުރުމުގެވެސް އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެވެސް ބާރުން ބޭރުގައިވާ ސަހަރާތަކާއި ދުރުވިދިޔުމުގެ ނަތީޖާއެއްގެގޮތުން އާދެ އިންޑިޔާ ގެ ގެއްލުމެއްދިމާވެގެންނެވެ. މިހާރު "عطية الرحمن" މި ކޮށްދީގަތީވެ. ހަސަންތަކެއްނުވެ، ޖިހާދުކުރުމުގެ އާދެބޮޑު އާގެ އިންޑިޔާ ރަހުމަތްތެރިކަން މާލޭގެ ބަރަކާތް އަޅުވެރިކުރެއްވީ. "މިރާއްޖެއަށް އާދޭހިއްޔާރުކޮށްފައިވާ مسألة އާއިމެދު ވަކަސްތުކޮށްވަރުގާމާ މިހާރު 4 އަހަރާ 6 މަސްދުވަސްވެއްޖެއެވެ..... އަންގެ ފަރުން މިއަދު ޖިހާދުކުރުމަށް އިގިރޭސި ސަރުކާރުގެ ދިފާއީ ބަލާތަކުގެ ބަނދަރުގައި، ބާރާ މިދިޔަބަރަދަހީވެ. ރާއްޖޭގެ އަސްކަރީކަމުގައި ދަށުވެގެންވާ ސިޔާސީ މިރާބާރުގައި ދަށުރާއްޖޭގެ ދިވެހިންގެ تجاري ކުރިއަރުމުގެ ގޮތުން މިބޮޑު ވަރަށްގިނަ ފައިދާތަކާއި ކަނޑާރަހާތީއެވެ. މިއާ އަޅުގަނޑު މިބޮޑު އިގިރޭސި ސަރުކާރުގެ ނަމުގައި މިކަރުދާސްތަކުގެ ދިޔަ މަސްއަލަ ފާހަގަކުރެއްވިއެވެ. އާދެ، މާބޮޑު މަސްއަލަ ފާހަގަކުރެއްވި (ص ٠ د ٠ ابراهيم ފަރީދު ދީދީގެ ފާނާއި مخاطب ކުރައްވައި) "ދެން އަޅުގަނޑު އެބަދަލު ދެވަނަ مقصد އާ ދިމާއަށެވެ. ކުރިން ވެސް ދެންނެވި ފަދައިން އިގިރޭސި دولة ގެ ހައިކޮމިޝަނަރުގެ مقام 6 އަހަރު ދުވަސްވަންދެން ފުރުމަކުރަން އަޅުގަނޑުމެނަށް އެބަދު އިގިރޭސިވިލާތަށް...... މި موضوع ގައި މަސްލަހަތާ (ހައިގެ ފަނޑު) ބަލާގެން އެއްބަސް ނުކުރެއްވި އަޅުގަނޑު ކުރިއަށް ނުކުތީއެވެ. ހަމަވެސް މަސްލަހަތުގެ ނަތީޖާ އަޅުގަނޑުގެ ހިތްހަމަޖެހުމެއް، ކުރަމުންދިޔަ ވަކަން صريح އަހަރުކަށް. ހަމައަށް އަދިވެސް އަޅުގަނޑުމެން ދެމުގެ ދެކެދުލުގައި މިހާރުދުވަހު ހިތްހަމަޖެހިގެން އެއްވަރަކަށް ގޮތަކަށް. އަޅުގަނޑު ފުރަތަމަ ދުއްވިއިރު މަސްލަހަތުގެ ދިވެހި دولة ގެ ރައްޔިތުންގެ ކުރިއެރުމަށް ހިތްހަމަޖެހިގެންދާނެއެވެ! މިހާރު މިހާރުހުންނަ މިރާއްޖޭގެ ބޮޑު ވަކި ކުރަމުގައެވެ. އަޅުގަނޑުވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ދެކުދިގައި ހިތްހަމަޖެހި ވަޒީފާދަރުމަކަށް. އެކުވެރިކަމުގެ ރައްޔިތުންނާއި ދޭއްކުރުމުގައި އެއްބާރުލުމެވެ. މަސްލަހަތުން އަޅުގަނޑުގެ خاصّ އަދިއްތަ رحمة ބޮޑުކަނޑު ފުވަޑައިގަނޑުތެވެ. "މިއަދު ޖިހާދުކުރުމަށް އަޅުގަނޑު މި هدية ކުރި އާދޭހިއަށް، ދިވެހިސަރުކާރާ އިގިރޭސި ސަރުކާރު ދެމުދުގައި ޖަމާއްސަކަ ދެގޮތައްނުވީ ދެމުން އަށްސަ ގޮތަކާއި އެކުވެރިކަމުގެ ފުރިހަމަ نشان އެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދުނިޔޭބޮޑު ހިންގުމާއި ދެމުދު އެއްބަސްވުމުގެ މިނަކަށް ފޯރުވައިގެންނެވެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށްވެސް ކަށަވަރު حيات އެއް ވޭތުކުރުމަށް. ދިވެހިންނަށްވެސް އެބައިމީހުންގެ މިނަ وقت ކަށަވަރުވެގެން ކުރެވިދާނެއެވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ދުނިޔޭގެ ހިންގުމަށް އެކުލެވިގެންވާ جزيرة ދެކޮޅަށް މިކަމެވެ. ދިވެހިރާއްޖެ އެކުލެވިގެންވާ، 1000 جزيرة ގެ މިއަކަމަށް. އަހަރެންގެ ހިތްހަމަޖެހެއްވެ..... އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ جزيرة ތަކާ ކަށަވަރު ބާރުދިނުމާ سرحدّ އަށްވުރެ މާބޮޑު ރާއްޖޭގެ ކުރިއެރުމަށްޓަކައި، ކަށަވަރު ބާރުލިބުނީއެވެ. މިކަމަކީ ބަލާބޮޑު ކުރިއެރުމެއް ލިބިގެން، އަޅުގަނޑުމެންގެ ދޭ قوم އަށް عام ކަށަވަރު ވަރަށްވެސް މިނެވެ. عطية الرحمن އަށް ދިވެހިރާއްޖޭގައި އަޅުގަނޑު އެދެނީ، خدمة ބޮޑު ވަރަށްވެސް حيات އެވެ."

އިގިރޭސި ސަރުކާރުގެ ދިރުމަށް هدية قبول ކުރައްވާން ص ٠ د ٠ سموالأمير ابراهيم ފަރީދު ދީދީގެ ފަރާތުން ބަދަލުވެވަޑައިގެން ހައިކޮމިޝަނަރަށް جواب ދެއްވީ ވަރަށްވެސް އެކަށީގެންވާ اخلاص ބޮޑު ކުރު عبارات ކޮށްދެއްވިއެވެ. ދިވެހި رعية ންނާ ސަރުކާރުގެ ނަމުގައި އިގިރޭސި قوم އަށް އެކާ شكر އަދާކުރައްވައިއެވެ. އިގިރޭސި دولة އާއި ދިވެހި دولة އާ ދިވެހިރާއްޖޭއާ ދެމެދުގެ އެކުވެރިކަމާ އެއްބަސްވުމާ ދުވަހަކު ދެވަނަކަށްވުރެ އަދިވެސް ބާރުލިބުމަކީ ކުރިއަށްދާނެކަން އެކަށް يقين ކޮށްދެއްވިއެވެ.

مهمان ންގެ شرف އަށްޓަކައި ސަރުކާރުން ސަރުކާރުހިއްސާ دارالعلوم ގައި ޑިނަރެވެ. ސަރުކާރުހި ބޮޑުމާރު ކުރި وزيرالداخلية عيّن ކުރައްވާފައިވާ، އެސްޓޭޓް ކޮމިޝަނަރު، الفاضل آدم نصير މަނިކު، النبيل محمد عماد الدين ، المحترم ކިލެގެފާނު، المحترم ހުސައިނީ على މަނިކު، الفاضل عبد الله حميد ، (وزارة الداخلية ގެ سكرٹری) އެވެ. دارالعلوم ވަނީ، ދިދައިދިދަ ކުރުނާގެ ރާއްޖޭގެ ސަރުކާރުގެ ކާނު ދިރިގެ

ޖީނަމޮތުރިކުރިވިޔަރެވެ. دارالعلوم ގެ އުލަމާއި ތަބޮތަކުގައި ބޭރި زعيم ނަގާ ފޮތްތަކުގެތެރެއިން ބަހައްޓަވާފައިވެއެވެ. ގޮތުގެމަތީގައި ދިރާސާ ހަދާފައި ވަރަށްގިނަ ފޮތްތަކެއް ހިފަހައްޓާފައިވޭ. دارالعلوم ގެ ޚާއްޞަކުރާގައި دائمی ގޮތުގައި ކަމުދާ ދިރާސާ ގޮތަކަށް ވަރަށްގިނަ ދެވަރަކަށް ހުރިނޫވެ. دارالعلوم ގެ އިސްލާމީބޮޑުގާއި ހުރުމަށްޓަކައި مرحبا ގެ އިގިރޭސިބަސްފޮތުގައި، دولة ގެ نشان އާއި އިގިރޭސި دولة އާއި ދިވެހި دولة ގެ ދިދަ ކަމަށްވާ ހުރިފަތް. ސަރުކާރުގެ وقت ގައި އިގިރޭސިބަސް އަދި ހަމަ ލިޔުނު ذريعة އިން އިލްމު އިލްމުހުރެވެ.

ޤ.ކ. ހައިކޮމިޝަނަރާއި، ސީ.އިން.ސީ. ވެއިރަކީ رسمي ކުރެއްވުމުގައެވެ. ދުވަހުގެ ހަވީރު 5.00 ވީއިރުއެވެ. دارالعلوم ގެ ޢުލަމާއިން ޖަމާޢަތަކުން دعوت ދިނުމާއި ބޮޑުވެރިންނާ ބައްދަލުކުރެއްވުން މަތީ مقام ގައި ވިދާޅުވެ ބޮޑުވެރިން ހައިކޮމިޝަނަރަށް تعارف ކުރުވިއެވެ. ޖަލްސާ ނިމުނީ 5.15 ގައެވެ.

ދުވަހުގެ 2.30 ގައި ޕާކިސްތާނުގެ ހައިކޮމިޝަނަރު ދަނޑުވެރިކަމުގެ ކުރިއެރުމަށް ދެއްވިއެވެ. وزيرالأعظم އާއި ބައްދަލުކުރެއްވުމަށް ވަޑައިގަތެވެ. ދުވަހުގެ 4.00 ގައި މުލިއާގޭގައެވެ. މަނަވަރުގެ ބޮޑުތަކުގެ ސަލާމަތުގައި 25 ސެޕްޓެމްބަރު 1957 ދުވަހުގެ رسمي ދަޢުވަތުގައެވެ. އެމްބަސީ رسمي ބައްދަލުގެ އެބޮޑުމީހުނާއި ތަފާތުގޮތެއްގައި ބޮޑުބަޔަކު ހުރެއެވެ. ހަމަ ވާހަކަ ސަލާމަތް ސަރުކާރުގެ ސަލާމަތުގައެވެ. ނިމުނީ ދޮރު قوم ގެ قومی سلام ނަށެވެ. ބަނދަރުގެ ބައްދަލުގެ އައިސްކަމަށް 25 ވަނަދުވަހުގެ ކަރާޗީގެ ހައިކޮމިޝަނަރު ދެކުނުގެ ބަނދަރު (ޢަރަބިކޮޅުގައި ގަލޮޅުވާ) ދެކުނުގެ ކަމަށް 26 ސެޕްޓެމްބަރ 1957 ގެ ހެނދުނު دارالآثار އަށް زيارة ކުރުމަށް ވަޑައިގެން އުޅުމަށް ބަޔަކަށް ބައްދަލުވިއެވެ. މިބައްދަލުވުމުގައި دارالآثار ބައްދަލުކުރުމުގެ ގޮތުން ބަރާބަރަށް ގެނުގޮސް ލައްވަލިއެވެ. މިދުވަހު 11 ޖަހާއިރު ޕާކިސްތާނުގެ ސަރުކާރުން ވަޒީރުގެ 11.30 ގައި ދިވެހި دولة ގެ ކަމަށްފަހު ހައިކޮމިޝަނަރު ބައްދަލުކުރެއްވުމަށް ވަޑައިގަތެވެ.

26 ސެޕްޓެމްބަރ 1957 ދުވަހުގެ ހެނދުނުގެ މާލޭގެ ހޮޅުއަށި ކުރެއްވުމަށްފަހު ބައްދަލުވުމުގައި މަނަވަރުގައި ދަތުރު ހުރިވަޑައިގަތެވެ. މަނަވަރުގެ، 26 ސެޕްޓެމްބަރ 1957 ގެ 1.40 ގައެވެ. 29 ގަޑިއާއި 15 މިނިޓުގެ زيارة އަކަށްފަހުގައެވެ. الوداع އެވެ. ސަލާމް ސިލްސިލާ ސަލާމަތެވެ. الوداع ! ވައިސް އެޑުމިރަލް ބިލްސަލާމެވެ.

ތިރީގައި މިވަނީ އެޗް.އެމް.އެސް. ސިލޯނު މާލެއަށް ޖަރުމަން ޓޯޕީޑޯއާއި ބޮޑު ދިޔުމުގެ ތާރީޚެވެ.

ލ. އ.

ޖަރުމަން 7-19 ގެ ޓޯޕީޑޯތައް

1914-1918 ވަނައަހަރުގެ ހަނގުރާމައިގައި - ގެރަނީ ކޮލަމް އިން، ދިރާސާކޮށްފައިން އެޗް.އެމް.އެސް. "ހައިފްލަޔަރ" އިން 1929 ވަނައަހަރު އެޗް.އެމް.އެސް. "އެޑިންބަރަ" ގައި ހަދުވާލި 1929 ވަނައަހަރު، މާލޭގެނައި، 25 ސެޕްޓެމްބަރ 1957 ގައި އެޗް.އެމް.އެސް. ސިލޯނުނުވެ.

ކުއީން އިލިޒަބެތު II ރަސްކަމުގެ ތާޖު އެޅުއްވިގޮތުގެ ހަނދާނުގައި

މިފިލާތިޔަތް 1953 ވަނައަހަރުގެ ރަސްމީ ކޮރޮނޭޝަނުގައި خاصّ ކޮށް ޖަހާފައި ވަނީ، ހަރު ދެޖެހި ކުއީން އިލިޒަބެތު II ވަނަ ރަސްކަމަށް އިސްކުރުމުގެ ހަދާނުގައެވެ.

މިއެއްޗެހި މާލޭގެ دارالآثار އަށް هديه ކުރައްވާ، ސިލޯނުގައިހުންނަ ރަސްމީބާރު ކަނޑުއެތެރެގެ ހައިކޮމިޝަނަރު އެޗް.އީ. ސަރ ސެސިލް ސިންކްލެއަރ ކޭ.ސީ.އެމް.ޖީ. ސީ.ވީ.އޯ. 25 ސެޕްޓެމްބަރ 1957 ގައި މާލެއަށް ވަޑައިގެން މިއަޑުގެ ފުރުސަތުގައެވެ.

މާލެވަޑައިގަތުމުގެ ޕްރޮގްރާމް

25 ސެޕްޓެމްބަރ 1957 م

1- އެޗް. އެން. އެސް. ސިލޯނު މާލޭބަނދަރަށް ވަސްލުވިއިރު ދިވެހި دولة ގެ شرف އަށްޖަހައި 21 ބަޑިގެ سلام އެއްދޭނެއެވެ. މަނަވަރުން ބަޑިޖަހާނިމުމުން އިގިރޭސިންގެ ދިދައަށްޖަހައި ހައްދު سلام ބަޑިޖަހާނީ ބޮޑުކާއްބޭ ބޮޑުޖެހުނުނެވެ. عدد އަކީ، 21 އެވެ. އަދި ބޮޑުކާއްބޭގެ ފަރުމާނަށް އިގިރޭސި دولة ގެ عزة ތެރި ދިދަދަނޑާ ގުޅައި ހުންނާނެއެވެ.

2- މަނަވަރު ބަނދަރުޖެހުމާއިއެކު ميربحر ތަރުހީބުގައި މަނަވަރަށް، ގޮސްބޮޑާއި ميربحر، الفاضل عبدالرزاق ވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ.

3- ދުވަހުގެ ... ޖަހާއިރު ބަނދަރުލޯންޗުގައި صاحب الدولة وزيرالأعظم އާއި، وزيرالدولة صاحب السعادة النبيل عبدالوهاب މަނަވަރަށް ވަޑައިގަތުން.

މިވަޑައިގަންނަވާއިރު، ބަނދަރުލޯންޗުގައި وزيرالأعظم ގެ خاصّ ދިދަހުރުންނާނެއެވެ. އަދި ހައިކޮމިޝަނަރުގެ خاصّ ދިދައާއި، ސީ.އިން.ސީ.ގެ خاصّ ދިދަވެސް އެޅުވިފައިވާ ބޯޓާރަން ހުންނަންވާނެއެވެ.

މަނަވަރުން وزيرالأعظم އެއްޗި މާލެއަށް ވަޑައިގަންނަވާއިރު އެބަނދަރުލޯންޗުން ހައިކޮމިޝަނަރާއި، ސީ.އިން.ސީ. ގެއިބޮޑުވެރިޔާ ވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. އެދުވަހުން ބަނދަރުލޯންޗަށް އަރާވަޑައިގަތުމުން އެލޯންޗުގެ خاصّ ދިދަފަހަރުގެ ހުންނާނެއެވެ.

4- وزير الأعظم މަނަވަރުން އެތެރެމާލޭ ވަޑައިގަންނަވާއިރު، وزير ންގެ مجلس ގެ ممبر ންނާއި ސިފައިންގެ ވެރިއާއި މުނިސިޕަލްޓީގެ رئيس ފަރާތްތަކުގެ ތެރޭގައި ތިއްބެވިފައިވާނެއެވެ. (رسمي ހެދުންލާގެންނެވެ.)

5- ފަރާތްތަކުން ތިއްބަވައިގަތުމުން ބޭރުގައި އިގިރޭސިންގެ قومي سلام ޖަހާނެ، ދެން عزة ތެރި مهمان ނަށް استقبال އަށް ތިއްބެވި ބޭފުޅުން تعارف ކޮށްދެއްވާނީ وزير الأعظم އެވެ. تعارف ކުރައްވާނިމުނުމުން ފަރާތުގެ ކަނޑައިޅިފައިވާ ހައިކޮމިޝަނަރ ވަޑައިގަތުމުން ސަރުކާރުގެ ބޭނުގައި ދިވެހި قومي سلام ޖަހާން ފެށޭނެއެވެ.

6- قومي سلام ނިމުމުން ހައިކޮމިޝަނަރ ކުރިމަތިލައްވާނީ، ސަރުކާރުގެ ގާޑް އޮފް އޮނަރ އިންސްޕެކްޓް ކުރެއްވުމަށެވެ. މިކަން ނިމުމުން مهمان ނަށް ފަރާތުގެ ތިބޭ ބޭފުޅުންނާއި ވަޑައިގަންނަވާނީ ކާރުތަކުގެ ... ކުރައްވާ ތަނަށް ދަތުރުކުރެވޭނެއެވެ.

7- އިގިރޭސި دولة ގެ ފަރާތުން ދިވެހި دولة އަށް هدية ކުރައްވާ އާލާތްތައް تسليم ކުރުއްވުމުގެ مراسم ހިނގާނީ، މިތަނުގައެވެ.

8- މިދުވަހު - ޖަހާއިރަށް މި مراسم ގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅުންނާއި ބަލަހަށް ތިބޭނީ حاضر ވެވަޑައިގަންނަވާން ވާނެއެވެ.

މި جلسة ގައި، وزير ންގެ مجلس ގެ ممبر ންނާއި، މުނިސިޕަލްޓީގެ رئيس، ނިޔާބަތާއި ވެރިޔާއި ދަންނަވާބަލަހައްޓަވާ ކޯޓުގެ رئيس އާއި، وزير ންގެ نائب ންނާއި، وزارة ތަކާއި، محكمة ތަކުގެ وكيل ންނާއި ހަވާލުވެވޮޑިގެން نائب ބަލަހައްޓަވާ ބޭފުޅުންނާ رعية ންގެ مجلس ގެ ممبر ން ބައިވެރިވާން ވާނެއެވެ. އަދި މާލޭގެ ހުރިހާ އަވަށުން ކުރިއަރުމަށް ... ބޭފުޅުންނާއި ... 10 މީހުންވެސް ބައިވެރިކުރެވޭނެއެވެ.

9- ބަލާ تسليم ކުރުއްވުމުގެ ކަންތައް ނިމުމުން مهمان ން ވަޑައިގަންނަވާނީ، އަމީރާލް ފަރުމާނުގެ ގެއަށެވެ. ކުރުއްސުންނަށް، ”ابراهيمي ميدان“ ގައި ހުރެގެން ކުރިމަތިލާނެއެވެ.

ދަތުރުކުރައްވާވަޑައިގަންނަވާ ދުރަށްބާއި ކާރާއިދުރުދޮރުތަކުގައި مدرسة المجيدية ގެ ބޮއިސްކައުޓުންގެ ކުރިންކޮޅެއް سمال ގައި ތިބޭނެއެވެ. އަދި مدرسة ތަކުގެ طالب ން مهمان ނަށް مرحبا ދަންނަވުމުގެ ގޮތުން ކުދިއިގިރޭސި ދިދަފަހަރާއި ދިދަރިދިރި ހުއްޓާނެއެވެ. ”ابراهيمي ميدان“ ނުވަތަބޭރުން އަވަހާރަކުރުންގެއާއި ދުވުމުގެ މަގުމަތީގެ انتظام ، امن عامّ ގެ ފަރާތުން އަދާކުރަން ބަލަހައްޓާނެއެވެ.

10- ހައިކޮމިޝަނަރ އަތިރީމާކަންނުގޭގައި ހުންނަވާހިނދަކު، އެގޭގެ ދިދަދަނޑީގައި އިނގިރޭސިންގެ ދިދަ، ދޮރޯށިގައި ސިލޯނުގެ ދިދަ ހުންނާނެއެވެ.

ޕީރިމިޔާރަދުންގެ ޒައިންދުދުކުވަޑައިގަތުން

ދުވަހުގެ 2.30 ޖަހާއިރު ހައިކޮމިޝަނަރާއި، ސީ.އައި.ސީ ޕީރިމިޔާރަދުންގެ ޒައިންދުދު ދުކުވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ.

ހ- ހިތަޖޮނީ ބަރަރިތޮރުން مهمان ނަރާއި ބައްދަލުކުރެއްވުމަށް މަޖިލިސްބަރައްވަމުން ވަޑައިގަންނަވާނީ، وزيرالأعظم ގެ نائب އާއި، ސަރުކާރުގެ ހުރިހާ ވަޒީރުންނާއި دولة ގެ ހުރިހާ މުއައްޒަފުންނެވެ.

ށ- މަޖިލީގައި ބޭނުންކުރެވޭ ބޭފުޅުންގެ ތަފާސްހިސާބު وزيرالأعظم އާއި، وزير ންގެ مجلس ގެ ممبر ންނާއި ހިއްސާކުރާނެއެވެ.

ނ- މި مجلس ގައި رسمى ގޮތުން ترجمـہ ކުރައްވާނީ، ހުރިހާ ވަޒީރުންނެވެ.

ރ- مجلس ގައި ފެނިގެންދާ ހިތްހަމަ ޖެހުމެވެ.

ބ- މި مجلس ގައި އެންމެފަހުން ބައިވެރިވާ ބޭފުޅުންނަކީ رسمى ހެދުމުން ތިބޭނެއެވެ. ހެދުމުގެ އަނބުރާ ހިއްސާކުރާ މަހަބެރިތަކާއި، ސަރުކާރުގެ އެހީވެދޭނެއެވެ.

وزيرالأعظم އާއި، ބައްދަލުކުރައްވައިގަތުން

މިދުވަހު 4.00 ޖަހާއިރު، ހައިކޮމިޝަނަރާއި، ސީ.އައި.ސީ ދިރާސީ دولة ގެ وزيرالأعظم އާއި، މުލިއާގޭގައި رسمى ގޮތުން ބައްދަލުކުރައްވާނެއެވެ.

ހ- "މުލިއާގޭ" އަށް مهمان ންގެ އަރިހުގައި ވަޑައިގަންނަވާނީ صاحب السعادة ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއެވެ.

ށ- مهمان ންނާއި، وزيرالأعظم ބައްދަލުކުރައްވާނީ "މުލިއާގޭ" ބޭރުގެ ބޮޑުހޯލުގައެވެ.

ނ- މިބައްދަލުވުމުގައި وزيرالأعظم ގެ نائب އާއި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއާއި وزيرالأعظم ގެ خاصّ سكرٹرى އާއި محكمة الخارجية ގެ ވެރިއާގެ نائب ބައިވެރިވެވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ.

ރ- މި مجلس ގައިވެސް شربت ހިފެހެއްޓުމަށް އެންމެ ހިތްހަމަޖެހޭނެއެވެ. (ކުރިއަށް ގެންދާނެ ގޮތް ތަފާސްކޮށްލާނެއެވެ.)

ސަލާމަތީ ޖަލްސާ

مهمان ންގެ شرف އަށްޓަކައި، މިދުވަހުގެ ރޭގަނޑު "دارالعلوم" ގައި ސަލާމަތީ ޖަލްސާ ބާއްވާނެއެވެ. މިޖަލްސާގައި وزير ންގެ مجلس ގެ ممبر ންނާއި، وكيل ންނާއި، دولة ގެ ހުރިހާ ބޮޑެތި މުއައްޒަފުންނާއި، رعية ންގެ مجلس ގެ ممبر ންނާއި، އަދި ވެރި جماعت ގެ 10 މީހުން ބައިވެރިކުރެވޭނެއެވެ.

މަސައްކަތްކުރާ ފަރާތްތަކުން 10 ވަރަކަށް ބޭފުޅުން މިޖަލްސާގައި ބައިވެރިވާނެއެވެ. މިޖަލްސާގައި ބައިވެރިވާ އެންމެން ހައިކޮމިޝަނަރއަށް، صاحب الدولة تعارف ކޮށްދޭނެއެވެ.

ކެންމެ ފަހުން ދުވަސްވަރު:

25 ވަނަދުވަހުގެ (ހެނދުނު) ހައިކޮމިޝަނަރ ދަތުރުކުރައްވާނީ ތަރަކޮޅުން، "ގާޒީޢީދަ" ބޯޓުން. މިކަން އިންތިޒާމުކުރައްވާނީ ރުނިސިޔާސީ ދާއިރާގެ رئيس އެވެ.

---

26 ސެޕްޓެމްބަރ 1957 ދުވަހުގެ ދަތުރުކުރުމުގެ އިންތިޒާމު، مهمان ން މާލޭގެ "دارالآثار" އާއި އަރިހުން ވެސް ބަލައިލެއްވުމަށް ބައްދަލުވުމެއް ހުށަހަޅާފައެވެ. ("دارالآثار" ގެ انتظام ކުރައްވާނީ وزارة الداخلية އިންނެވެ.)

މިދުވަހު 1 ޖަހާއިރު ހައިކޮމިޝަނަރ ދިރާސީ دولة ގެ وزارة އާއިބައްދަލުކުރައްވާނެއެވެ. (އާދައިގެ ގޮތުން ކުރިއަށްދާނެއެވެ.)

މަނަވަރު ފުރާނީ، ހަވީރު 3 ޖަހާއިރުއެވެ.

ނޯޓް:

1- މަނަވަރު އަންނައިރަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]. (މިކަން ކުރާނީ محكمة الأشغال ންނެވެ.)

2- މިދުވަހު އޮފީސްތަކުގައާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. (މިކަން ކުރާނީ [illegible] [illegible] [illegible] އިންނެވެ.)

3- ބޯޓު تسليم ކުރެއްވުމުގެ [illegible] وزير الأعظم ގެ އޮފީހުން ارشاد ހޯއްދަވައިގެން ތައްޔާރުކުރައްވާނީ، محكمة الأشغال ންނެވެ. (މި جلسة އަށް [illegible] [illegible] [illegible]، وزير الأعظم ގެ نائب އާއި އޮފީހުގެ سكرتري ގެ [illegible].

4- [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] انتظام ކުރައްވާނީ، [illegible].

5- وزير الأعظم އަށް ހައިކޮމިޝަނަރު ކުރައްވާ زيارة އަށް [illegible] އެކަން ކުރާނީ، وزير الأعظم ގެ خاصّ سكرتري އެވެ.

6- ”دارالعلوم“ ގެ [illegible] [illegible] [illegible]، وزارة الداخلية ގެ ފަރާތުންނެވެ.

7- ”قومي سلام“ [illegible] [illegible] [illegible] މިކަންކަން ގެންދަވާނީ، محكمة امن عام ންނެވެ.

8- [illegible] [illegible] [illegible]، محكمة الخارجية އަށް [illegible].

9- مدرسة [illegible] ގެންދަވާނީ، وزارة المعارف ގެ ފަރާތުންނެވެ.

10- ހައިކޮމިޝަނަރު وزير ނާގެ مجلس އާއި [illegible] ކުރެއްވުމުގެ ކަންތައް ترتيب ކުރައްވާނީ، وزير الأعظم [illegible] مجلس ގެ سكرتري އެވެ.

11- [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]. މިކަން ކުރައްވާނީ، محكمة الأشغال ންނެވެ.

12- [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، وزارة المالية ގެ ފަރާތުންނެވެ.

13- [illegible] وقت وقت އަށް مهمان ން [illegible] ގެންދަވާނީ [illegible].

ޕްރޮގްރާމް [illegible] [illegible] [illegible] ހަމައެކަނި [illegible] ބޯޓު [illegible] مجلس އަށެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] ކުރައްވައި، [illegible] [illegible] [illegible] وقت وقت އަށް [illegible].

ހައިކޮމިޝަނަރު މާލެވަޑައިގަތުމާއިބެހޭ خاصّ ޕްރޮގްރާމް

١٩٥٧/٩/٢٥ م

1- މަނަވަރު މާލެއަންނާނީ، ހެނދުނު 8 ޖަހާއިރުއެވެ.

2- މަނަވަރު [illegible] 30 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ([illegible] [illegible].)

3- وزير الأعظم މަނަވަރަށް ވަޑައިގަންނަވާނީ 10 ޖަހާއިރުއެވެ. عامّ [illegible] ހައިކޮމިޝަނަރާއި مشورة [illegible].

4- وزير الأعظم [illegible] [illegible] ހައިކޮމިޝަނަރު [illegible] [illegible] هدية [illegible] [illegible] 11 ޖަހާއިރުއެވެ.

5- ލީޑަރުމާރަދުންގެ ބަރުވާންގުޅުދާވެއިގެމިވަން عزة ގެހެދުންކޮޅުގައި ހައިކޯޓުސަރަހައްދު އާއި، ސީ. އިން. ސީ. ވަޑައިގަންނަވާނީ 2.45 ގައެވެ.

6- وزيرالاعظم ގެއޮފީހަށް އެދުރާކުރުން ވަޑައިގަންނަވާނީ، 3.15 ގައެވެ.

7- ސައިބޯއިރުއާންނާނީ، 4.15 ން 5.15 އަށެވެ.

8- 5.30 ގައި ހުސްވޯލީބޯޅަބިލުގައި މަސައްކަތުވެރިންގެ ބޮޑުޖެހުން އޮންނާނެއެވެ.

9- ރޭގަނޑު 7.30 ވާއިރު وزيرالاعظم އަރާއި، ކޮންމެވެސް 7 ވަޒީރުންނަކަށް މަސައްކަތުގައި ހިތްޕާޓީއެއް އޮންނާނެއެވެ.

އޭގެފަހުގައި ބައިސްކޯފުބައްލަވާލެއްވެ.

١٩٥٧/٩/٢٦ م

10- ހެދުނު 9 ޖެހިއިރުއްސުރެ 11 ޖަހަންދެން ނުހަނު ގޮތުގައި ދެ مهمان ންނަށް ބޮޑުބަޔަކު ދަތުރުކުރެވުން

11- 11.30 ވާއިރު ރަށުން މަސައްކަތުގައި ވަޑައިގަތުން.

12- 12.30 ވާއިރު ހައިކޯޓުސަރަހައްދު ކާބަދަލުކުރުން الوداع ވިދާޅުވުން.

13- މަސައްކަތުފުރުން، 1.30 ގައެވެ.

ނޯޓު: ހ- ކުރިން ފޮނުވިފައިވާ ޕްރޮގްރާމްއާއި ތަފާތުވާ ކަންތައްތަކުގައި ބޮޑުންކަރުދާހުގައިވާ، މި ޕްރޮގްރާމުގައި މިވާގޮތެވެ.

ށ- ކުރީގެ ޕްރޮގްރާމުގެ 9 نمبر ގައިވާގޮތަށް މެހެމާނުން ޖެހިގެއަށް ދިޔުމަކީ ބަދަލު އަރައިސްފައެވެ. ބޯޓު تسليم ކުރުމާއި ގުޅޭ ކަންތައްތައް ނިމިގެން مهمان ން އެބޯޓުވެ ވަޑައިގަންނަވާނީ މަސައްކަތެވެ.

مجيدي ބޮއިސްކައުޓުންނާއި، مدرسة ތަކުގެ طالب ނުބިބުން، ލޮރިއާންތަ ވަޑައިގަންނަވާއިރު "ابراهيمية" ކައިރީގައި

އޮޑިޔެބައެވެ.

ނަހާވަހަކަ

ދުވަހު، ކިޔައިދޭންފެނިވަހަކަ، ނިސްމާރުހޮޅުވަހީ، ކުރިން އަދުގަސްޖެ އަހަރުއިސްތިމާ ގެ އިޖުތިމާއީ ދަރުސްވާރުފައްވެ އަދުގަސްޖެހެން

ދުވަސްމިރުން، އަދުގަސްޖެހެންދުރުވަން ޖިނާޔަތުމިންނާތް ދަރުސަވާ، މިސަބަބުންވާކަވެ. ކިޔަނީނިތީ، އަޖުރާ، މިދުވަހުމާލިކުގެ ހޭލުންތެރިކަމުގެ

ހުނަރުނިޔެވެ. އެއިންޖަހާ ވަހަކައެ ތިރިހުރިތަކުވުގައި ބަލާފައި އޭގެއަދުވެސް މަސާލުނިޔެވެ.

ދިވެހި-އިނގިރޭސިގުޅުން. އަދި އަބޭބާއީވަތް މަސައްކަތުގައި، މ. ހަބީބުގެ عبدالله مفيد ލިޔުއްވާފައިވާ ތަރިޚީ ކުޅުންތަކުން ވަރަށްބޮޑަށް ނުރުން

މިޔުނި ގަސްދުކަރުގެންނެވެ. އިސްވެދަންނަވައި އެދިހަ ބޮޑުޔަދާރުކަރުވަދުވަހު އޭނާ ތަރުންދުކަ ތަކުރުއިޔުދުވިނުކަލޭގެވަހަކަ، އެބޮޑުގައި ލިޔުއްވާފައި

ވެއެވެ. ޓޯކީގައިދަރުސްވާގޮތެވެ.

އިނގިރޭސިންގެދައުލަތުން ދިވެހިދައުލަތަށް އާގޮތުގައިދާދިކަރުވަދުވަރުގެ ކޯއްޗެއް: އަނބުވާފައި ހަނގުރާމައެވެ. ——— 'އާދޭ! އިނގިރޭސި

دولة ން ދިވެހި دولة އަށް އާގޮތުގައިދާދިކަރުވަދުވަރުގެ رسمي جلسة ބޭއްވުމަށް ދުރުގޮތުގެ އެޖެމަހަށް އަށްހެދު ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ދިވެހިސަރުކާރުން އިމާރާތްކުރައްވާ

ތައްޔާރުކުރައްވާ މާލޭގެ އަތޮޅުތަކުގެ އެކުދީއިރުގައެވެ. ސަރަހައްދު، ދެއްވާއަދާގައި އަށްނާސް، މާލޭގެ ބަނދަރުގެ ކަމަށްވާ ފައި، އެމަސްއުލިއްޔަތު އިނގިރޭސި دولة ން

މާޅެތުގާ ހައިކޯޓުސަރަހައްދު އަތުފުރުގެ އިސްތިޢުނާ އަބުޒުރުކާވާފައި، ހަދިޔާކުރައްވާގޮތަށް ކަރުޖަހަމެއް ފުރުއައިއޮތެވެ. އެއީ، މިހާރުހަމަ، ތާނަދަރީމަ ގުން

އޮތީރަށްގަސް މިހާރުގެ ބޮޑު ފުރަމާދިމާލެވެ.

އާދޭތެވެ! އެމަސައްކަތުގައި ދިވެހި دولة ގެ ދިދަދަނުގައި ދިދައަށް ބޮޑުން ސަލާމްބުރުން، މާދަކާރުން ވަރުގަދަކަމަކަށް މަސައްކަތަކީ، އިނގިރޭސި دولة ގެ

އެޗް.އެމް.އެސް. ސިލޯން C-30 އެވެ. މިމަސައްކަތުން އިނގިރޭސި ހައިކޯޓުސަރަހައްދު ސަރު ސިސިލް ސާރަކުސަރާއި، އިސްޓްބޯ އިންޖީގެ ސީ. އިން. ސީ. ވައިސް

އެޑްމިރަލް ބިގްސް މާލެ ވަޑައިގަތެވެ. މާލޭގެ ދެކުނުބަނދަރުގައި، ވަރަށް ފުރިހަމައިން ތައްޔާރުކުރެވިފައެވެ. ނަމަވެސް އެމަނިކުފާނު ސަލާމަތުން ނުވެވުނެވެ. އެކަށީގެންވާ ނުކުރެވުނެވެ. އެގެސްޓަބައްލަވަން އުޅުއްވާށެވެ، އެގޮތުގެ ކުރިން ކަނޑައެޅުނު ރަސްގެ ކަމުގައި މިސްރާއީލުކާރު، އިނގިރޭސި، ފަރަންސޭސި އަދި އިޒްރާއީލުކޮށްފައިވާ ސިފައިން ކަނޑުގެ ތެރެއިން ފައިބާފައިވާ ކަމުގައި ރަސްގެކަމުގެ މަސައްކަތްތަކުގެ ފަރާތުން، ކަނޑު ސަރަހައްދުގެ ނުރައްކާތެރިކަމާ ގުޅިގެން ކަނޑާލައިފިއެވެ. ފަރުވާ ގެންދިޔުމަކަށް ފެށުނެވެ.[1]

އާދެ! އެކަމުގެ ނަތީޖާއަކީ، ދިވެހިންގެ ހިތްތަކުގައި އިނގިރޭސިންނަށް ކުރިން ހުރި قدر ކުޑަވީ، ބޮޑުވަޒީރު ފަރުމާދެއްވި ހުވާގެ ފާހަގަކޮށްލެއްވުމަކީ ފުރިހަމައެއް ނޫނެވެ. އަދި އޭގެ ފަހުން ގާނޫނީ ގޮތުގައި 2 ވަނަ 15 ދުވަހުގެ 11 ޑިސެމްބަރު 1957 ގައި، ބޮޑުވަޒީރު ކުރެއްވި ހިތްވަރު استعفاء ދެއްވައިފިއެވެ.

އަލުގަނޑު މިވާހަކައާއި ގުޅިގެން، މިސަރުކާރު އަށްވާއަށް ޖެހިފައިވަނީ، އަލުގަނޑު ބޮޑުވަޒީރު އަމީން ޖެހި ބާރާއި އެކުއްލާ ވާހަކައަކީ ދިމާކުރެވުނެވެ.

ފުރަތަމަ ވާހަކައަކީ: މަނަވަރުން ސޮލްޖަރުންގެ ބަޔަކު އަރައި ހަމަލާދީ، މަނަވަރުބަނދަރުގާ ޖައްސައިލިއެވެ. މަނަވަރުން ބޯޓަކާ ނިކުމެން، އަލުގަނޑު ކާނުގެ ދަރިންތަކާއި އަސްލުވެރިއާއި، މާލޭބޭރު ކާމާބަޑާތަކުގެ ކަނޑުގަނޑުން އިނގިރޭސިއަށް ދިނުމުގެ ވާހަކަ ތަކުރާރުކުރެވުނެވެ. އެއީ، އެކަނޑަކީ، ކަސްޓަމްސްއިން ކަމަށްވާތީ، އަލުގަނޑު ދަރުބާރުގެ ވާހަކަތަކެވެ، ކަސްޓަމްސްގެ 2 موظف ނުކަމަން ވާހިއެވެ. ދިދަފަރާތަކީ ދަރުބާރުގެ ޖަމާލުދީނުތައް މެދުވެރިކޮށް ބަރަހަނާ ކުރެއްވިއެވެ.

އިނގިރޭސި ދިދަ ވަޒީފާގެ ގަވާއިދުތަކާ ހަވާލުވެގެން، މަރުކަޒުން ސަރަހައްދު ބެޖެހިފައިވާތީއެވެ. އެބޮޑު ބޭރުހާލަތު ކާރިޔާ ދިދަ ބެހެއްޓި، ކަސްޓަމްސްއަށް 50 ފޫޓު ތިރިން ޕަރމިޓު ހުއްދަކުރެވިފައެވެ. ދިދަ އެންމެ ހަރުގެ މަތީގައި، ކަސްޓަމްސްއަށް ވިއްސަކަށް ފޫޓުގެ ބޭރުން، ދިދަހުރިތަން 200 ފޫޓުގެ ދުރުމިނެއްގައިވެއެވެ. ފުރަތަމަ ވާހަކައަކީ އިނގިރޭސި ދިދަ ވާހަކަ ބަލައިގަތުމަށް ކަސްޓަމްސްގެ ވެރިޔާ މަސްއޫލުވެރިޔެކެވެ.

ނަމަވެސް މިބަޔާން ކަނޑައެޅުނުއިރު ދެއްކުމުން ދިދަތަކުގެ ދިދަހަރުތަކާ ގުޅިގެން ބޭނުންވި ކަމެކެވެ. ބޮޑު ހަނގާމާތަކާއި، ދިދަތަކާއި ބޭރުގެ ގޮތުގައި، ސިފައިން ބަލާ، ދިދަ ހަރުކުރުމާއި، ޤައުމީ ދިދައާއި ސަރުކާރުގެ ދިދައިގެ ތަފާތު ފާހަގަކޮށްލެވުނެވެ. މިއީ، އަލުގަނޑު މުޅި ދިދަ ނަގައިލެވިދާނެ ތަނެއް ޖެހިގެން ބޭރުން ފެނުނެވެ.

ސަރަހައްދު، ބޮޑު ހަނގާމާތަކުގެ، ދިދަތަކުގެ ދަށުން، މަސްއޫލިއްޔަތު ކަނޑައެޅި ދިދަހަރަށް ހިއްސާވި ދިދައާ ހަވާލުވިއެވެ. ކަސްޓަމްސް ސިފައިން ފިތުރަތަކީ ނުވެ ނުދިޔައެވެ.

ދެވަނަ ވާހަކައަކީ: ހަމައެކަނި، މަނަވަރުން ބޯޓަކާ ނިކުމެގެން ކަސްޓަމްސް ސަރުކާރާ ދެކޮޅަށް ހުރި ކަސްޓަމްސްގެ ފައިސާ ބަލަހައްޓަމުން، ސަރުކާރުގެ މުވައްޒަފުން ބަންދުކުރެވުނީ، ދިދަ ހަރުކޮށްލާއިރު ވަޒީރުންނާއި ރަށްތަކަށް ރަސްމީ ގޮތުން ތަރުޖަމާކޮށް ބޭނުންކުރި އެހެން ދިދަ ތަކުގެ އިނގިރޭސި ފަރާތުން ސާފުކުރިއެވެ.

ތިންވަނަ ވާހަކައަކީ: މަނަވަރުގެ ބޮޑު ވެރިޔާ 7 ފޫޓު 19 އިންޗިއަށް ދިދަ ގެނެސް ހުއްޓާލައި މަނަވަރުގެ ކާރު ދަތުރުކުރުމަށް (ދ. ބިލެތްފުށި) އަށް ގެންދިޔައެވެ. މިއިން އެއްވެސް ކަމެއް ދިވެހި ސަރުކާރުގެ އޮފީސަރަކު ބަލައިގަތުމެއް ނުވެއެވެ.

އައްސޭރި ފަރާތުގެ ހަނގާމާ ބޮޑު ދަރަޖަގެ އިނގިރޭސި ފަރާތުން ވެސް، އަދި ابراهيم ފަރީދު ދީދީ ވަނީ ބޮޑުވަޒީރު ކަމުން ހުއްޓުވިފައެވެ، دولة ގެ މާލިއްޔާ ރައީސަށް އިނގިރޭސިން، ވަޒީރުލްމާލިއްޔާއާއި، މަޖިލީހުގެ އަޣްލަބިއްޔަތުގެ ވަކިލުގެ مقام ގައި ހުންނަވައިގެން ابراهيم ناصر އެވެ.

---

(1) ހަމަތަކުރާރު މިބަސްތަކަކީ މިގޮތަށް ވަނީ ފޮތްތަކުގެ މުޅި، އެވާހަކައަކީ ސަރުކާރުގެ ވާހަކައެވެ. މިގޮތަށް، ބާވަތުގެ ސިޔާސީ އަދި ސަރުކާރުތަކުގެ އެއްބާރުލުމުގެ ގޮތުގައި ގެންގުޅޭ އެގޮތަށް ބެލެވޭއިރު އެއްސެ އަދި އެކުލަވާލެވިފައިވާ ކަރުދާސްތަކުގެ ތަރުތީބުން ފަހަރެއްގައި ބޮޑުބައިގެ ތަފާސީލު ބަދަލުވެއްޖެއެވެ. ހަމައެކަނި ގޮތުގައި ހަރުގެ ވަރުވެއްޖެއެވެ. ކަނޑުމަތީން ދަރަންޖެހިގެން، ކަނޑުގެ ހަޔާތްތަކުގެ ބޮޑުވެފައިވާ ހާލަތުގައި ބަލާލާށެވެ. އެކުލަވައިލުމަށް ބޮޑުބައެއް ގޮތްތަކުގައި ސިފައިން ހިފެހެއްޓިއެވެ. އިބްރާހީމް ސިޔާސީ އެހެނިހެން ބާވަތްތަކުގައި ވަޒީފާ ދެއްވައިފިއެވެ.

އިނގިރޭސިންގެ ހަރަކާތްތަކާ ބެހޭގޮތުން، އެހެން ހުރިހާ މަސައްކަތް ހަމަޖެއްސުނު ގޮތުގެ ދަތުރުތަކާއި ގެންދިޔަ ކަމާ، ޖަމާއަތްތަކުގެ، ހަނގާމާގެ ސަރަހައްދުގައި ދިވެހި ބޮޑުވަޒީރު ހުރުމަށް ކުރިއަށް ގެންދިޔައެވެ. ދިވެހި دولة އަށް ހިތާމައާއި އިތުރު ފަރާތްތަކުން ދިވެހިންގެ ދަރިންގެ ހައްގު ވިސްނާ އަދި ރަށް އިނގިރޭސިންނަށް ދީފިއެވެ، އެގޮތަށް ކުރެވޭނީ ކިހިނެއްތޯ؟ ބޮޑުވަޒީރު ވަޒީރު އެމީހުން އަދި ވަރަށް ގިނަ ސިޔާސީ ވާހަކަތަކެއް ދައްކައިގެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެއް ބައި ދިވެހިންނަށް ދޫކޮށް، އެމީހުން ހިފެހެއްޓުމުގައި ދިވެހިބޮޑުވަޒީރުގެ ހަރަކާތް ކުރެއްވިއެވެ. 100 އަހަރަށް ހަމަޖެހުނު، ހިތްދަތި 110 އަހަރު ދިއުމަށްފަހުގެ ކުރިން އަހަރަށް އެންމެ 2000 ފައުންޑެވެ. ބޮޑުވާނެތޯ! މިކަންމިހެން ހަރުދަނާ، މިއީ ދިވެހިރާއްޖެ ސަރުކާރުގެ ކޮންމެ ޙާލަތެއްގައި ނުރުހޭ ކަމެއްތޯ؟

6/9/2012

——— އިސްވެދިޔަ ހަތްސަފުރާގެ ދިރުންތެރިކަމާއި ހުރިހާ ކިޔާދީފެވެ. އެއްކަލަ ބަޔަކު ނޫނެވެ. ބަތަލަކުއެވެ. މިސްކަލަކުއެވެ. އެއާމެދު ވިސްނާލަން އިނދެވިއްޖެއެވެ. ކިތަންމެ އިރަކުއެވެ. ހަނދާން އާވެގެންއައީ ކިޔަވަންއުޅުނު ދުވަސްވަރު ގްރޭޑް 4 ގެ އުސްތާޛުދަރިވަރުން ސ.މ. محمد ديدي ލިޔުއްވައިދެއްވި ޅެމެއްގެ ބައިތަކެވެ.

حقيقت چھپ نہی سکتی بناوٹ کی اصولون سے
کہ خوشبو آنہی سکتی کبھی کاغذکی پھولوں سے އޭލިޔުއްވާ ބަޔަކީ.

(ހަޤީޤަތް ފޮރުވިފައި ނުހުންނާނެ ބަނާވަޓީ އުސޫލުތަކުން ކަރުދާސް މާތަކުން ހުވަނދު ނުދޭނެ)

ތެދެކެވެ! ކިތަންމެ ވަރަކަށް އަރުވައިދިނަސް، ފޮރުވަން ކިތަންމެ މަސައްކަތް ކޮށްފިނަމަވެސް ކަމެއްގެ حقيقة ފޮރުވުމަކީ، ވާނެކަމެއްނޫނެވެ. ކުރެވޭހާ ވަރަކަށް ހިތްވަރުދިނަސް، ކިތަންމެ އެހާމަ ގޮތަކަށް ބޭނުންކުރިޔަސް، ކުރުގާހަކާ ފުރިހަމަ ހުވަނދެއް ދުވާލިއެއް ހަމަ ކުރެވޭކަށް ނުކުރެވޭނެއެވެ!

މިއެއް ކިޔާދޭކަށް ބުނެވޭ ބޭފުޅަކު އެހެކަމުގެ حقيقة ކިޔާދީފައިވާ ޢިލްމީ ބޭފުޅެކޭ ކަމުން، މިވާހަކައާ ގުޅޭ ގޮތުން،
“ދިވެހިކޮންމެ ބޭފުޅަކު ވަހަކަތް، ބައިބުނިސްތާ! އެހެންވީއްޖާ ދުވާލަކު - ކިހާވަރަކަށް؟” ދަންނަވައި،
ސަލާމުކަރަމުންނެވެ. އަދި ބޭފުޅުން ކުރެއްވި ޚިދުމަތްތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން “ވަކިބޭފުޅާއި” ވެރިކަމުގެ
ابراهيم ناصر ބޭފުޅުން ދަރިއަކަށް އެހެންވީމާ ދަންނަވަމުންނެވެ. އާދެ! އެކަށީގެންވާއި
ނިމުނު ދިވެހިން ދަންނަވައެވެ. ވިދާޅުވެފައިވާ ގޮތަށެވެ. މިއީ، ބޭފުޅުން އެކަމާ ގުޅިގެން “ވަކިބޭފުޅުން” ހެއްދެވީ؟
ވިދާޅުވި ދުވަސްތަކެއް ހެއްދެވީ؟ ބޭފުޅުން ދިވެހިންނާ ގުޅިގެން ތަފާތު ކަންކަން ހެއްދެވީ؟
رحمة ލައްވާ عفو ކުރައްވާށިއެވެ.
ދަންނަވަމީ، މިގެހަވެ. (އިސްދަރިކޮށްވައްޗާ) އެބައިވެސްކަމާގުޅުމެވެ. އަދި ސަލާމެވެ.

ދިވެހިކޮންމެބޭފުޅަކު ވަހަކަތް ބައިބުނިސްތާ: (އެހެންވީއްޖާ) ދުވާލަކު - ކިހާވަރަކަށް؟ ދަންނަވައި 630 ވަނަ ސަފްހާއިން ފެށިގެން ފަހަކަ ވިދާޅުވުން ނިމުނީއެވެ. މިސަފްހާގައި ބިރުވެރިކަމާއި ދިރިއުޅުމުގެ ފަހުން 100 ވަނަ ސަފްހާއިން ފެށިގެންނެވެ. “ދިވެހިކަރަންބޭނުމެއް އިސްވެދާ ދަންމަތި” ކަމަށް ދަންނަވައި ވަރަށް ތާއީދުކުރަން ކަމުގެ - ކިޔައި ދެންނެވިފަހެއް ބޭފުޅުންނަށެވެ.

1 - އެކުވެރިންގެ ވަކިވާހަކަ

ޖިންނިހަރުސްކުރަނީ ކުރިން - ބަލިކަމުގެ

ވަރަށްގަދަފަދަ ޙާލަތްތަކެއްގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުރިމަތިލާ ކަމެއް. ބައެއްފަހަރު ވިސްނާލެވޭ ދުވަސްތަކުގެ ކަލަންޑަރުގައި އަހަރަކު، ކުރިން އުޅުނު ބޭފުޅުން،

މައުލޫމާތުތަކާ ގުޅޭގޮތުން ހަމަ ޚިޔާލެއްނުވާނެ. ބޭނުންވާ ކަންތައް ފިޔަވައި، ރަހުމަތްތެރިންނާއި ދިމާކުރެވުނު، އެހެން ގޮތަކުން ސަރުކާރާ ގުޅުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ޖަމާޢަތަށް.

ކުރެވިދާނެ އިޖުތިމާޢީ ވާހަކަތަކާއި ހަމަގައިމު "ދިރިއުޅުން" މިއަދުގެ ހާލަތަށް އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް އާދޭހެއް. އޭގެ އިތުރަށް،

ދެވަނަ ކަމެއް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަމުން ބައެއް ފަރާތްތަކުން ގޮތްތަކެއް މަޢުލޫމާތު ބޭނުންކުރާ ވަގުތު. ނަމަވެސް، އެމްޑީޕީގެ ތެރެއިން

ހަމައެކަނި ކުދިކުދި ވާހަކަ، ބާރުގަދަ އެހެން ބޭފުޅުން، ބޭނުންތެރިވާގޮތަށް، ދިމާވާނެ ހަރުކަށި ކަންތައްތަކާއި، ވިސްނުން،

ނުހަނު ފަސޭހަ ކުރުމަށް، މިކަމަކީ އެ ބައިވެރިވާ ފަރާތްތަކުގެ ދުރުވިސްނުމެއް، ގޮތްތަކެއް، އެއިން ހިތާމަވެރި އެހެން ބޭފުޅުން

މިފަދަ ކަންތައް ގުޅިގެން އެކަމުގައި ނަތީޖާ ބޮޑުވެގެން. ވީމާ، ހަމަ އަދި މިހެންނަމަ، ދުވަސްތަކަކީ ދިވެހިސަރުކާރަށް ފަހަރު ފަހަރު

ކަންތައް ބޭނުންވެދާނެ ކޮބާ؟....... ކުރިއަށް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ކަމާބެހޭ ފަރާތްތަކުން. ކުރިއަށް ދެމިހުރޭ ދިރިއުޅުމުގެ ވާހަކަ ނިމުނެވެ.

ބޭފުޅުން ދެކޭގޮތުގައި މުސްތަޤްބަލު، އަޅުގަނޑުމެން ހުރިހާ ސަމާލުކަމެއް ދޭންޖެހޭ. އެއީ، އިންސާނުންނަށް ޖީބުގެ

ދުވަހެއް ހަމަޖެހިފައިނުވާނެ ބައިގެ އެހީތެރިކަމެއް. އަދި މިކަމުގެ ބޭފުޅުން ގާތްކުރުމުގައި ފަރާތްތަކުން ގުޅިފައިވާނެ. ވީމާ، އެކުވެރިންގެ

ވަކިވާހަކައިގެ ފުރަތަމަ ބޭފުޅަކީ ގެންގުޅުނު ހިތްދަތި އެއްގަމުގައިވާ ދިމާވެދާނެ މަޢުލޫމާތު ޖީވަނަށްބަލާއިރު ބާރުގަދަ ކަމެއް،

ޖިންނިހަރުގެ ސަބަބުން ބޭސްފަރުވާ ދެމެހެއްޓުމުގައި ހިންގުނު ޚިދުމަތަށް ހޯދިއްޖެ ކަމުގައި. ފަހަރެއްގައި ކުރުކަމުގައި ބޭފުޅުން އަޅުގަނޑު

ހިތާމަ، ފާހަގަކުރަން ދެވަޑައިގެން ބޭނުންވާ ދެކޮޅުދޭށެވެ.

ސ. ފުވައްމުލަކު، އަސްރަފީގެ އިބްރާހީމް ސަޢީދު

އޭނާ މީގެ 31 އަހަރުކުރިއަށް. 20 ޑިސެމްބަރު 1980 ވީ ހޮނިހިރުދުވަހު. ސ. ފުވައްމުލަކު އަސްރަފީގެ އިބްރާހީމް ސަޢީދު

އަޅުގަނޑުމެންގެ ބައިތިއްބަވާ ނުލިބިވަޑައިގެން ޖުމްހޫރިއްޔާގެ (އޭރު ފުޅާ އިންތިޚާބު ނަމުގައި)، މިހާރުވެސް (2011) ހިނގަމުންދާ ދިރިއުޅުމެއް ދިޔައެވެ.)

ވަގުތެއްގައި، އެކަމަށްފަހު ފަރާތަކުން ފުރުޞަތު ލިބޭ ކުރިއަށްދާ ވަގުތުގައި މަސައްކަތްކުރެއްވި ދުވަސްތަކުގައި ދެކެވެ. އެފަދަ ބައްޕައާ ކުޅިވަރުތަކުގެ މަސައްކަތުގެ ކުރުމުގެ،

މަޢުލޫމާތު ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި ފިޔަވަޅުތައް އަޅުއްވައިގެން ދިޔައެވެ. އޭނާ އަޅުގަނޑު ބައްޕަފުޅު މަރުޙޫމް ބައްޕަ، މިއަދު

ސ. ފުވައްމުލަކު އަސްރަފީގެ އިބްރާހީމް ސަޢީދުގެ ބައްޕައަކީ، ފުވައްމުލަކު ދޮންބެއްޔާކޮށްބެއެވެ. މޫސާދީދީއެވެ.

6 ބޭފުޅުން ދިރިއުޅުއްވައިގެން. 2 އަންހެންބޭފުޅުންނާއި، 5 ފިރިހެންބޭފުޅުންނެވެ. މި 7 ބޭފުޅުންގެ ތެރެއިން ތިއްބެވި، ފުވައްމުލަކު

އޯގާތެރިގެ ބައްޕައެވެ. މި ކޮއްބޭފުޅުންނަކީ:

1- ޢާއިޝަތު ދީދީ އޯގާތެރިގެ (މިއީ، ޙާލަތު ބޮޑުވުމުން ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން ވަކިވި އިބްރާހީމް ސަޢީދުގެ މަންމައެވެ.)

2- ޢަބްދުﷲ މުފީދު ފުވައްމުލަކު ނަޔާގެ

3- ކަލޯމޮޅު ދީދީ (އަލި މޫސާދީދީ) ފުވައްމުލަކު ފިނިވާގެ

4- ދޮންމޮޅު ދީދީ ފުވައްމުލަކު އޯގާތެރިގެ

5- އިބްރާހީމް ސަޢީދު   ފުވައްމުލަކު   އަސްރަފީގެ
6- ޙަސަން ދީދީ   ފުވައްމުލަކު   ރިހިވިލާގެ
7- އާމިނަތު ދީދީ   ފުވައްމުލަކު   ވައިމަތީގެ

(މި މަޢުލޫމާތުދެއްވީ، އަޅުގަނޑުގެ ވަރަށްއަޅުވެރި، ފުވައްމުލަކު އާބާދުގެ ޢަބްދުﷲ ރަޝީދުވެ.)

މިހަތްބޭފުޅުންގެ މިހާރުވަސް، ދުނިޔޭދޫކުރައްވައި ﷲ ގެ ޙަޟްރަތަށް ދަތުރުކުރައްވާފައެވެ. މާތް ﷲ، މިއެންމެބޭފުޅުންގެ ފާފަތައް ފުއްސަވާނދޭވާ! ކަބުރުގެއަޒާބުން ސަލާމަތްކުރައްވާނދޭވާ! ސުވަރުގޭގެ ދާއިމީ ރަޙްމަތާއި ނިޢުމަތުގައި ދެއްވާނދޭވާ! آمين

އިބްރާހީމް ސަޢީދު   **ޢަބްދުﷲ މުރީދު**

މިއުޅުއްވަނީ މާލޭގައި ފުރާނީ ބައްދަލުކުރެއްވުމަށްފަހު ވިދާޅުވާނެއެވެ.

އޭގެ އެގާރަވަރަކަށް އަހަރުވީއެވެ. ބައްދަލުކުރެއްވުމުން ވަޒީރެއްގެދަރިކަލަކު (ވިދާޅުވާން އެއްކަލަށްބުނެވޭތީ ވަރަށްޗިކިލާފަޅުވިޔަކަށް)

އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލައިފީމެވެ:

“އަޅުގަނޑު އަހާލިއަށްސަނި، އިބްރާހީމް ސަޢީދަރަ، ކޮބައިތޯ ކިހިނެއްތޯ ޙަރަކާތްތެރިވީ، ބޮޑެތި މީހުންނަށް އޮޅުވައްލަވައިދިޔައީތޯ، އެއްވެސް ކަމަކަށް އަޅުއަޅުއްވާފައި ބޭނުންކުރެއްވީ، މީހުންނަށް ފަރުވާތެރިކަމާއި އިޚްލާޞްތެރިކަމާއި އެދިލޯބިވެރިވެވަޑައިގަތީ ޖީނިއަސް އިބްރާހީމް ސަޢީދު ހެއްދެވޭ ފަރުވާގެ ވަސީލަތްތަކެއް ހޯދީ. މިހެން ވަރަށް ބޮޑު އިލްމުވެރިޔަކަށްވެއެވެ. ދެން، ބައްލަވަ ފަރުވާ ކުރެވޭތޯއެވެ، ޖީނިތަކުގެ ހެކިތަކާ ބޭރުވެރިއަކާ މިއުޅުއްވާ ދަށުން ވިދާޅުވެދެއްވާ ކިޔަވަނީ. އަޅުގަނޑު މައުލޫމާތުތަކަށްވީއެވެ. ފަރުވާ ކުރައްވާ ކިޔަވައިދެއްވި ހެޔޮވެރިކަމާ ދަންނަވާލީ، މޭޒުމަތީގައި ހުރި ޤުރުއާނާ ދޭތެރޭގައި އޭގެ ތަރުޖަމާ އިލްމުވެރިޔާއެވެ.......”

އިބްރާހީމް ސަޢީދު ވިދާޅުވިއެވެ.

“އިވުފައިވާއަށް ހަނދާނުކުރެވޭ. ވަރަށްގިނަބައިވަރުގެ ފަސްޖެހިފައިވާމީހުންގެ. މަސްއޫލު ފަސްޖެހިފައި، ޖަނަނަފަސްޖެހިފައި، ބޮޑާއި، ބައްޕަގެއިރުހާއި ހެދުމެއް ފަސްޖެހިފައިވާތީ ފަސްޖެހިފައިވެއެވެ. މިމަނިކު ބައްޕަ މޫސާދީދީ އަރިހުންނެވެ. ޖަނަނަފަސްޖެހިފައިވާ، އެހެންފަސްޖެހިފައި ވަރަށްބަލާ ބާވަތްތަކެވެ. އެކަމުގައި އެންމެބޮޑަށް ފުރަތަމަބަލައިގަނެވޭނީ، މިފަދަކަމަށްހާސިލްކުރެވޭނެކަމެވެ.” ވިދާޅުވެދެއްވި، ޖަނަނަޔާ އުފެއްދެވިއެއްކޮށްފައިވާތީ، އެބަޔަކު އިނގިރޭސިންނާ ދަށުގައިހުރި، ވާހަކަތަށްކަމަށް ވިދާޅުވެ މިކަމުގެ ވަރަށްގިނަފަރާތަ ވިދާޅުވެދެއްވިއެވެ.

ވާހަކަދެއްކެވުމުން “މިހާރު ދެން އެއްވެސްބައެއްނަސޭހަތް ދެއްވުމުން” ދަރުމަވަންތައިރުވެ. “ޖަނަނަފަސްޖެހިފަވާހަކައެއް” ހަމަޖެހިގެން ތަރުތީބުކުރެވިގެން ވިދާޅުވެދެއްވުމުން ހިއްވަރުވެ.

އިބްރާހީމް ސަޢީދު ވިދާޅުވިއެވެ.

“މިކަންތަކަށްދިޔަކަންތައްތައް ހުށަހެޅި މިހާރުވެ ވާހަކައަށް ފުރުސަތުވުމަށް އަމަސްކަތުގެ، މިހުންނަން ހިތްއިނގިރޭސިވެ. އެހެކަނޑު މިހާރުވެރިކަމުގެ ބޮޑުތަކެއްދިޔަވެސް ނުވަތަ މިކަންތައްތަކުގައި އިންސާނުން، އޭގެތެރެ ކަނޑައެޅުނު ދިމާވެފައިވާ މަސައްކަތްތަކުގެތެރޭގައި އެކަން ހިފެހެއްޓުމަކީ ނަޒަރަށް މިކަމުގެ އެހީތެރިކަމެވެ. ވީމާ، މިކަންތަކަށް ކަންތައްތައް ހުރެގެންވެސް މަސައްކަތް ކޮށްދިނީއެވެ. މިކަން ކަނޑައަޅާފަދަ، އެހެންމީހުންނަށް އެދޭގޮތަށް ހިއްސާދާރުވެދޭ. ޖެހި ދިމާވާން ބިޔަކަން ކަށަވަރު އަނބުރާ ހިއްސާދާރުވަނީ މިއީ ވަރަށް ކަންތައްތަކެކެވެ. ފުރަތަމަ މިހާރުދަށުން، މިކަމުގެ ބޮޑު ދުސްތުރީ ހިއްސާދާރުވުމަށް ބޮޑުތަކުން ދިމާވާކަމަށްވާނެއެވެ. އަދި މިކަމުގެ އުފެއްދުމާއި، އަމަލުކުރަމުންނެވެ.

ދެކޮޅުން އަރައިގެން ދިޔައީ:

’8 އަހަރުގެ އުމުރުގައި —

ބައްޕަ މޫސާ ވިދާޅުވެދެއްވިއެވެ:

އޭރަކުން މާލޭގައިސް ކަރަންޓާއި މަސްމަހާގައި، ހުނަރުއަދާވާ މައުލޫމާތުދިނުމުގައި ޖެހިލުމެވެ. އެ ހަބަރުފެތުރުމުން އެކަށޭނަ ކަރަންޓު ބަލަހައްޓާ ދިމާވާކަމުން، އޭގެ ދުރުކަމަށް އަރައިދިޔަ ބައިވެރިވާން. ފަސްދަމުގައި ހަރުކަށި ދުވަސްތަކުގެ ތެރޭގައި، ދިފާޢީ ކަންތައްތަކުގެ ދިމާވި ކުރެއްވީއެވެ. އެހެނީ، ހައިބަތް ދިމާވާ ސަރުކާރުގެ ދަށުގައި ދާއިރާގެ ރައްޔިތުން ހިނގާނަމަ. އަދި ހުރިހާ ކަންތައްތަކެއް ބޮޑުވާނީ، ކަންކަން ކަނޑަނުލައިވެއެވެ. އަހަރެންނަށް ކުރިއަށްދާނަމަ ހިއްސާ އޭރު ބޭނުންވެއެވެ. އެހެރަދަ، ފަސްދުވަހު ހިއްސާދާރުވާން، އެކަމުގެ އެއްބާރުލުމާއި ވަގުތީ ހިނގައިދިޔަ ބޭރުގެ ކަމެވެ.

މިއުޅުނީ، މަގޭ އަންހެނުންނާއި، ދަރިކޮޅުގެ ބޮޑުކަމެއް ނުވަތަ ސަރުކާރުގެ ހަމައެކަނި. ވަރަށް މަސައްކަތްކޮށް ފަސްޖެހިފައި ހަތަރުވަނަ ދުވަސް.

މިއަދުގެ އިރުގެ އެންމެމުހިއްމު ހިއްޖަބަލައިގެން ފުރަތަމަ ރާއްޖޭގެ މުސްލިމުންނަށް ބޭނުންކޮށްފައިވާ ސަރުކާރުގެ ހަމައެކަނިވަރަށް ވެއްޖެއެވެ. ވަރަށްގިނަ ބޮޑެތި ހަރަކާތްތަކެއް. ވީމާ، މިކަމުގެ ކަމެއްނެތި، މިކަންވަރަށްގިނަ ބަހައްޓައިގެން ފަރުދުން ހުރިހާ ކަމެއްގައެވެ.

ހަރަކާތްތެރިވެ. މިހާރަކަށް ބޮޑުކަމަށް، މިދުނިޔޭ ދުވަސް ވަރަށްބޮޑުކަމެއްގައި ހިއްސާދާރުވެދާނެތޯ؟ ހަދާނުކުރެވޭ، ޖަނަނަޔާ ފަސްޖެހިފައިވާކަމަށް. ދަރުމަވަންތަ، ދިފާޢުގެ ހުރިހާ ސަރުކާރު މުއައްސަސާއެވެ.

ދުނިޔޭގައި އެންމެބޮޑު، ވަރަށް އިސްލާމީ ޤާނޫނު ބޭނުންކުރުން. އެ އިސްލާމީ ޤާނޫނު ނިޒާމުތަކުގެ ދަށުން، އެކަމު ހުރިހާ ބިނާކުރުމުގައި އެންމެ ވަރަށްފަސޭހަ ގޮތަކަށް ހުރިހާ ކަމެއްގެ ކަންތައްތަކުގައި ހުރިހާ ބޭނުންތަކަށް ފުރިހަމަ ކުރެވުނެވެ. އެހެނިހެން ކަންކަމުގައި، ސިޔާސީ، އާބާދީގެ ދުނިޔެ އިސްލާމީ ޤާނޫނުގެ ދަށުގައި، މިހެންގޮސް ދިފާޢުކުރުމަށެވެ. އެހެނިހެން، އެކަށޭނަ ނިޒާމުގެ ބޭނުންކުރަމުން ދިފާޢުކުރުމާއި، ހިއްސާދާރުވުމަށް “މިސާލަކަށް ޤާނޫނު މިހާރު މިދުވަސް މިކަން” މިހެންވީއިރު އެހެން ކަމަކަށް ދިމާވުމުގެ ހުރިހާ ބޭނުމެއް، ދީނުގެ ހަރަކާތްތަކުގެ ބޭނުމަކީ. ފަސްޖެހި، އަމަލުކުރުން އުފެއްދުމުގެ މަގުފަހިވެއެވެ.

މިމައުޟޫޢު އެނގުމުން، މާދަމާގެތަރަށް ތަޢުލީމުދޭއިރު އަހަރެންބުނީމެވެ. ޤާނޫނުވިއްޔާއެއްސަކު، ކަރިމަތާ، އުނިމަތާ، ހުވަދުމަތާ، ޖަވާދު ދީންތިބިނުހަރާ ކަމަށްވެސް ބުނީމެވެ. އަދި އާގެއިތުރަށް، ތަނަވަސްކަމަށް ފުރުއާންކިޔަވަން އެނގޭ ދަރިވަރުންވެސް ހުރުންވާނެކަމަށް ބުނީމެވެ. އަހަރެންހުރީ އެގަލަކުރުމުންނެވެ. ހުރި ތުއްތުކުދިންނާ ގޮތުގައެވެ.

ޖެހިގެންއައިރު މައުރިބުނަމާދުން ފުރިތިބެމުން، އެމީހުން ބަލާލީމެވެ. ހުރިހާއެއްޗެއް ހަމަހަދައިފާރަކަށް، ކަމަކާޖެހިގެން އެބަތިބިކަމެއް ބެލުނީމެވެ. އަހަރެން ބޭނުނީމެވެ. ކަމަށްވިޔަފާރިކަމަށް އެޅިގެންވާކަމަށް ބުނީމެވެ. ކަމަށް ދުވަހެއް ބުނީމެވެ. އިޝާނަމާދު ކަމަކުރުމަށް ގެނައީމެވެ. ކަރުދާސްތައް، އިޝާނަމާދު ކަންތައްތަކެއް ކިޔަވައިދިނުމަށް ހަމަ ކުޅިއަށްކަމަށް ވީއިރު ދަރިކަލުން ދޭތެރޭގައި ތަކުރާރުކުރެވިއެވެ. އަހަރެން އެކަމާ އަޅާއަންނަލާފައެވެ. ކިޔަވައި ކުރިއަށްގެންދިޔައީއެވެ. އެތަރަކާ، ކިޔަވައި ނިންމާލީއިރު ދަރިކަލުންގެ ބުނާ ހަދާ އެއްބާރުލުމާ، ކިޔާފައެވެ. ކިޔަވައި ދިނުމުން ބާރާތަކާއި، ހަމަ އެއްވެސް ކަމަކަށް ދަރިކަލުން ފަސްޖެހުމެއް ނުވާނޭ ކަމަށް ޤުރުއާން ކިޔަވަން ސަބަބުވި ކަމަށް ބުނެދީފައެވެ. މި ކިޔަވައިދިނުމުގެ ނަތީޖާއަކީ ކުޑަކުދިން މުޅިން ހިތާއި ހިތުން ޤުރުއާނަށް ލޯބިވުމެވެ. "އާނއެވެ. އާނބަސް، އަހަރެން ވަރަށް ބޮޑަށް ބޭނުންވެއްޖެ. މިތަނުން ދަރިވަރުން ޤުރުއާން ކިޔަވާލަން ބޭނުން. އެއަށްފަހު ކިޔަވައިދޭނަން ކިޔަވާ އަޅުގަނޑު މީހަކަށްވުން ފުދޭނެތީ." އަނބުރާ ދަރިކަލުން ދެވުނު ބޭސް، "އާނއެއް - އާންހަންކިޔާނީ، ކިޔަވަނީ ކިޔަވައިދޭނީ" އެވެ. އެހެރީ ސިކުންތު ދާން އާދޭ ކަހަލަ ހަރަކާތްތަކެވެ، މާދަމާގެ ކަމަކަށް ކިޔަވައިދެވެން މަސައްކަތުގެ ބޭނުމުގައި އަހަރެން ހުނަރު ގެންގުޅުނީއެވެ.

ދުވަސްތަކެއްގެ ކިޔަވައިދިނުމާއި ހަމައެކަނި ކިޔަވައިދޭ ނުވަތަ ކުރަނީ ތަޢުލީމުގެ ކަންތައްތަކުން ސަލާމަތްވުމަށް ހަދައިގަތީ ޤުރުއާނީ ކިޔަވައިދިނުމެވެ. މިޒާ މިގޮ ދަރިކަލުންގެ ނަމާނަކަށް ބުނީމެވެ. އަދިސަމާލު، މިގޮ މަދަގަތީ ބޭނުން. ހުރި ވަރަށްބޮޑު ދިރާސާ - ފަސްކުރާކަމަށް ކިޔަވައިދިނުމުގެ ކިޔަވައިދިނީމެވެ. ދަރި ހަމަ ކިޔަވައިދިން ބަސްދީގެން ހަމަހަމަ ކިޔަވައިދޭތީ މާދަމާގެ ކިޔަވައިދިނުމާއި ސަލާމުކިޔާ ބޭނުމެވެ. މިނިވަންކަމާއި ހަމަ ކަންތައްތަކެއް ހިނގާދިޔައީ، ކިޔަވައިދޭން ކިޔާނީ ކިޔަވައިދޭ ބެލުންތެރިކަމާ ފަސްދިނާތީ ދަރިކަލުންގެ ޤުރުއާނަށް ކުރިއަށް ކިޔަވަނީ ހަމައެކަނި ވަގުތު ވީއެވެ. ނިންމާލުމަށް ކިޔަވައިދިނުމަށް މިކަމަށް ދަރިވަރުން ޤުރުއާނަށް ބޭނުމެއް، މަގުންފާވާ ސަލާމާން ބޭނުންކުރެވޭ މިތާއި ބާރުލަމުންދާ ކަމަށްކީކޭ. ބޭނުމުގަ އަދި ހިސާބަށް އެކަނި ޝަރުޢީ ކަމަކަށް ޤާނޫނު ހަދާފަ. ހުރި ވަނީ ބިލާޤާނޫނީ ކަމަކަށް ކަންކުރަނީ. މިތަނުގަ މިކަމަށް މީހަކާ ކަމުގައި ހުރި ނިސްބަތް އަހަރެން ދިނީމެވެ. ދަރިކަލުން މިނިވަންކަމާއި ހަމަހަމަ ކިޔާން ޤުރުއާނާއި، އަޙްމަދު ހަމަ ދަރިކަލުން ކުރިއަށް ދަމަހައްޓަމުން ކިޔަވައިދިނީމެވެ.

އަކަމަކު ދަރިވަރުކަމެއް، އޭގެފަހުން ދަރިކަލުން އަޖައިބުވެ، ދެއްކެވި ކިޔަވަނީ ރަނގަޅު ކަމަށް އޭރުން ހަރަކާތް ހުއްޓުމަކަށް ނުވެއެވެ. ކިޔަވާފައިނުހަރަށް ހަމަ ހަރަކާތްތެރިކަމާއެކު ކިޔަވައިފަހުން ދޭގޮތަށް. ދެއީ ކިޔަވައި ފަރިވަކަމަށް ފަހިކަމާ އަހަރެންގެ ސިފަކޮށްދެއްވި ދުވަސް ހުރީ ބާރަކަށް ރަނގަޅު ކަމެއް. އާ ހަމަ ދަރިކަލުންގެ ކިޔަވައި ދިނުމުގެ ކިޔަވައިދޭ ފަހުން ދާއިރާގަ ކަންތައްތަކެއް ފެނިގެންދިޔައީއެވެ. އޭގެފަހުން ދަރިކަލުންގެ އަޅުގަނޑުމެން ޖަމާކުރިއެވެ.

(އާ ހަމަޖެހި: އޭގެފަހުން އެދިމާވާކަމަށް ގެވެގެން ފަހުގެ މަޤާމުން ހަމަހަމަކަމެކެވެ. މިހަރަށް، އާޖެހުނުގައި ކުޑަ ބަޔަކާ ފުރިހަމަކުރުމުގެ ޕާޓީތަކުގެ ގާނޫނީ ގެއްލުމެއް ނޫނެވެ. އެކަމަކާ އެހެނިހެން ގަވާއިދެއް ކަމާބެހޭ ފަހުގެ މަޤާމުއެވެ.

އާ ހަދާ ޖުމުލަ: ނުވަތަ އާހަދާފައިވާ، ފަހުގެ މަޤާމާއި އިނދިވިދުވަސް ނިމުނުގެ ބަރޯސާވާ ދައުލަތުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ހަވާލުކުރެވޭނީ އާ ހަދާފައެވެ.)

މިއީ ބައެއް ހިސާބުތައް އިސްލާހުކުރާ ފަހުގެ މަޤާމުގެ އެއްބަސްވުމެވެ.

އިބްރާހީމް އިބްރާހިމް ސައީދު ވިދާޅުވިއެވެ:

އޭގެފަހުން އަހަރެން ބުނީ ދެއްކެވި ވާހަކަތަކަށް ބަލައި ނިންމާފައެވެ.

ނިޒާމުދައުލަތުގެ އިސްތިރާރަށް ދިމާވެގެން ކިޔަވައިދޭން ހަމަގޮތުން ހިނގާދާނެ، ހަމައެކަނި އެއްބަސް ދަރިކަލުންގެ ވާހަކަތަކެވެ.

އިސްތިރާރުގެ ކިޔަވައިދޭން ހަމަހަމަކަމާއި ކުޅަދާނަ ދަރިކަލުންގެ ހިމާޔަތް، ކަމަށް ބުނެވުނު ހިސާބަށް ކިޔަވައިދޭނީ ނުވަތަ ތަކުރާރު ބުނުމަކަށް ބަދަލުކުރުމެވެ.

އެކަމާ ފަހުގެ މަޤާމު ހަދައިދިނުމަށް ހިފާ އިސްތިރާރުގެ ކިޔަވައިދޭ ތަނެއްގެ ދުވަހު. އެދުވަހު ވާހަކަ ކިޔަވައިދޭފަހުން ބައެއް (މުސާރަ) އެ ދަރިކަލުން ކިޔުމުން ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ދަރިކަލުން ބުނެވުނު ފަހުގެ މަޤާމު ކަށަވަރުކުރުމަށް ކިޔަވައިދޭން ހަމަހަމަކަމާއި ހިމާޔަތް ކިޔަވައިދޭ އިސްތިރާރުގެ ކިޔަވައިދޭން

ބުނެވެ. ދެން އިބްރާހީމް ތަކުރުފާނު ފަސްޖެހި ތަރަދަންފުޅިއެވެ. ދެންވީގޮތަކީ، ދޮންކަލޭގާތަށް ފޮނުވީ، ހަމައެކަނި ކަލޭ ކުރިން ފޮނުވަންޖެހުނީއެވެ. އޭނާ އައިސް ބުނާކަމަށްވީ، ކަލޭމެން ހިލޭގައި، ތިމަންނަ މަރުވީކަމަށްހެއްދެވީ؟ އެފަރާތަށް މަރުއްސުވައެވެ. އޭރު ދުސްތޫރީ އެހެއްޓެވި ފަސްޖެހިއްޔާ ސަލާމަތް ވީ އަނިޔާގެބޮޑުކަމުން ތިމަންނަށް ކަލޭގެދެކޮޅަށް ހިތްވަރުދޭނެ ދުރުގައިހުރިކަމަށް ބުނެދީފައެވެ. މިހާރު އަހަރުމެންކަލޭކަށް ފުރު، އަސްއަލާފުސް ކަލޭމެން މަރަން މިއަދުގެ މިއަދު. އެހެންވީމާ ދެން އަސްއަލާފުސް މަރައްދަރައަކަށް ދަރަނިރާންނަވާ ބުނާކަމަކު ދެންކަލޭ އަރަބާރީދީހުން. ދެންވީގޮތަކީ، އަސްއަލާފުސް ދެންކަލޭ ހަރުބޮޑުންފުރިއެވެ. ކަނޑުގެކުރިމަތީގޮތުގައި ވަޒަނެއްރަކާތެވެ. ދެން އެކަމަށްވެސް ޖެހުނީ ފަސްޖެހި ބަލަދުއްވެ.

އިބްރާހީމްތަކުރުފާނު ހުރި ފަސްޖެހި ތަފާސް މަރަދަރާއަދުރުނީ. ދެން އެމަސައްކަތްކުރި ބާޑެރީ، އެމީހުންގެ އިބްރާހީމްތަކުރުފާނު ބުނީ، އެޖެހުނީ ފަރަންޑުބައި ނުކުމެ ޖެހުނުއެވެ. ދުކަންދެމެ މިކަނޑަކަށް ކުރުވައިޖެހި ރައްސަގުރިވަސްފަދާއެވެ. މިގޮތަށް މަސައްކަތްކުރުމުން ކުރައްވަދާންދުވާ އަހުރުކުރެވޭނެގޮތްކަށް، އެއްކުރަތް އެޖެހުނީ ދެންކަރުދަނަގޮތް އެފަރާތަދުވެށިއެވެ. އެ ޖެހުނީބޮޑުކަމަކަށްވީ، "ވަރަށްހަރުވާ ކަރުދާ އިސްދާކަމެއްފަދަ އެކޮޅަށް. އެކަމަށް ކަރަދުދު ތިމަރެއްވާ ހެލުވައްކަހާރުކަނދު މަތަރު ހުރި އަސްހާބުކަށްވަރުސް ދިބެއްޖެ. އެހެންމާ، ދެންވަސް އަހަރުން ބުނާ ފަސްޖެހިކަމުގައިރަހަތް، އަހަރުން ކަނދުރާކަރަދަރާ މުޅިން ހިނގައިދާނަމު" އެވެ. ދެން، ދެންކަމުދާގޮތާ އެޖެހުނީމިއްލޭ، އެއީ ކަންފަސްޖެހިގެއްލުމަ ހަދާނެހެ ހައިހުއްޓިގޮތް؟ އެޖެހުނީ ބުނީކަމު ދެންކަމުދަބުނީ، ދޯނިފަހަރުބަދަލާ، ކަނޑުމަތިވާ، ވަޅުތަކާ، ޖަހައްދުވާވަރަށްބަލާފައެވެ. ހަތަރު ދޯނިފަހަރުގެ ބޮޑުކަމާއި ދުއްވާނެގޮތް އިސްތިޢުމާލުކުރުމުގައި ދޯނިފަހަރުގެ ކަނޑުމަގާ އެތަށްކަށީގައި ކަރިކަތްތަ ދަތުރުކުރާނެ. އޭގެ ހަރުގެ އެތައްގަދަރިސް ދަތުރުކުރިއެއް އިސްތިޢުމާލުކުރުމުގައި އެއަށް ކަރިކަތް ދަތުރުކުރެވެ. ދެން، އެދިޔަފަދަ ކަނޑުގައި ބަސްގުޅުންދޭ ދަތުރުކުރެވެ. އެއަށްފަހު، އެދިޔަފަދަ ފަސްޖެހޭ ދަތުރުގައި އިސްލާމް ކަމުގެ ފަރާތްތަކާއި ބުނެވޭ ހުރިހާ ކަމަކަށް ދެކޮޅުހެދި، ދެން ސަލާމަތް ހުރިހާ ބަޔަކަށް ފަހަރުދަ ހަމައެކަނި ދެކޮޅު ބަހައްޓައި އެފަދަ ބަޔަކަށް ދިރިއުޅުން ދަތުރުކުރެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ކަލޭބުނެއް އަވަހަށް ދެވެ. ކުރީގެ އިބްރާހީމްތަކުރުފާނު ދިޔައެވެ. އެކަމުގެވެރިކަން އަހަރުމެން ދެއްކިއެވެ. މިހާރުވެސް އަހަރުމެންނަށް އެކަން ކުރެވިއްޖެއެވެ.

ދެންމިގޮތަށް ކަލޭތައްޓަކައި ވިސްނާފައިވާގޮތުގައި، ކަލޭމެނަށް ހިތާމައިން ފަހަރެއް ތާއަޅައިގެން ބަލައިލީކަމުގައި ބަލައިލިއެވެ. ވިސްނުމާ އެކަމަކަށް ހިތްވަރުދިން، ދެންކަލޭގެ ކުރުނަށް ފެނުނީ ފަހަރުގެ ބޮޑުކަމުގައި ފަޅުވެރިއެވެ. އޭގެފަހުން އެދެންކަލޭގެ މަރުދަފަހަރަށްވެސް، އެ އިސްދާރުގެ ތަޅުލާކަމެވެ. އެދެންކަލޭގެ އަހަރުމެން ދުރުދެވެ. ކަލޭމެންނަށް ދުރުދެވެ. އެކަމަކު އޭރު ދެންކަލޭގެ ކުރިން، ކަލޭމެންނަށް ގެންދާ ވިރިވެ ވިސްނުމަކަށް ހިނދުގެނެވެ. މިހާރު އެއްކަލަ މަދުން ފަހަރު ހިނގައިގަތެވެ. އެއީ މިގެ ފަސްސަލަކަށް އަހަރުމެން ބަހައްޓާ ކަލޭގެ ހިސާބުވެސް 70 އާއި ކަލޭގެފާނެވެ. އެއަރު އަދިވެސް، އޭރުވިހާލެއް ފަހަރުގެ މައްސަލައެވެ. ފުރަތަމަ ބައްޓަން ފަސްޖެހުމެވެ. ދެން މަޑުމަޑުން ދަސްވެ އެއްވެސް ކަމަކަށް ހިތްވަރުދެވިފައި، ދެންވާގޮތަށް ދިރިހުރުމުގެ ފަރާތްތަކަށް ނުދެވެ. އެކަމަކު ދެންކަލޭ ސަރަހައްދުގައި، ފަޅުވެރި ހިތްވަރާ ދުވަހުގެ ކަރުދާހުން ދަނީ ވިދާޅުވެއެވެ.

އިބްރާހީމް ސަޢީދު ވިދާޅުވެދެއްވި

އަދިވެސް އެކަކަށް އެއްވާހަކައެކެވެ.

ފުރަތަމަ ދުވަހުގައި ހިނގާދިޔަކަމެކެވެ. އެދުވަހު އެކަނިބަލާ ހިނދުމާލަށް އަހަރުމެން ނުދެވެ. އަހަރުމެންގެ ޖަހާ އަވަށްޓެރި އެއްސަލާއަށް ހިނދުމާލަށް ކަމެއްވެ. އޭރު އަދުރުވާ 9 އަހަރުވަރެވެ. ގައިން ނުކުމެގެން ހިތުގެ ބިރުވެރިކަން ނުދެވެ. ކަންކަމުގެ މިހާރު ހިނދު މާދަމާގެ ފަހަރުގައެވެ. ދެންބޮޑު އައިސްދާ 2 އަހަރުފަހުން 3 އަހަރުމީހުން ފަހަރު އަސްކަރީ ފަހަރުވެ ދެވަގުތު ފުރަތަމަ ދިޔައީ ދެވަރު ފަހަރު ފަހަރުވަލެވެ. ހުރިހާ ފަހަރުގެ 12 ޖަހާ އެހެނިހެން ބައެވެ. ބަރުގައި ވަރަށްގިނައިން އާދަ ބަސްމީހުން އެވެ. ހުރިހާ ފަހަރު ހުރިހާ ފަހަރުގެ ޖަހާ އަވަހާރަ ފަހަރު ދަތުރުކުރަނީ އެވެ. އެ އައިސްދާ ދެފަރާ، މިކަންއެބުނާ ބާ

ތަންކޮޅެއް ދުރުވު އަތިރިމަތިކަށެވެ. މިބުނާ 3 އަހަރުގެ އަންހެންކުދިންތަކުގެ ގޮވައިގަނެވެ. ގޮސް ހެދުން ފަރުވާ ބޭރުގެ ކަނޑުގައި ހަތަރުގައި ކުއްޖާ ބައިންދުފައި މަންމަ ފޮނުވިފައިގެން އަހަރެމެން، ދަރިފުޅު ތަކެއްނޫނުކަންތައްތަކާ އަހަރެމެން ދިރުމާ ފޮނުވާފައެވެ. ގޮސްތުރުރަށް ފޯދަލާ ފޮނުއަގައިގެން އަހަރެމެން، ބައިންދި ބޭރުގެ ސްކޫލަކުން ކުއްޖާއަހަރުމަށެވެ. ދަނޑު ފޮނުވާސްދާ އެތްބަރަރުބާވާ، ކުއްޖާ ފުނުފޮށް މަސައްކަތްކުރިއެވެ. ހާދަ ދަރުފުޅުގެ އަތުން ގާދަވަރުން ގޮތްރަށް އަރިއެވެ. އަރިހުގައި ވަރުގަދަކަމަށް އަނބުރައެވެ. އެކު ވަރުގަދަކަމަށް، މިއަދު ގެންގޮސް އަނބުރާ އަތުގައި ފުރިއެވެ. ވަރުވަރިކަމުގެ އެކުރަހުނުތަކުން، ވިއު ބަދަލުވިއެވެ. ދަސް ވަރުގައިން ސަލާމަތްވިނާ، މިހުސްއާއްކަތްގަން އަނބުރާކަރުދާސް އެކުއްޖާ ފުނުފޮށް މީހާ ހަނދާންކުރިއެވެ. އެގޮތަށް ކުއްޖާ ގެއްލުނީމާ، އެއީ ޖީނުހާސަކީއްނާގެކަމުގެ ކަމުގައި ބަލާފައި ބައްޕަމީހުން، ތަކަބުރުކަމުން އަހަރެމެން ބަނދުގެވަރުން މީހުންގެ ހާސްކަން ފިލިއެވެ.

މިހުރިހާ ހާދިސާތަކުގެ ތެރެއިން ކުއްޖާ ފުރާނަ ފުޅާގޮސް ވަރަށް ބޮޑަށް ތަކުލީފު ގެނައީ ބާރުގެތަކުގެ މުޅި ބައިވެރިވުމާ ދަރިކުޅު ބަލިތަކުގައެވެ. އެކުއްޖާ ހިނގަމުންދިޔައިރު ހިނދުކޮޅަކުން އެއީ ގޮތްގަސްޖަހާ ހަކުއްކަ އަހަރުކަމުން ދުވަހުކެވެ. އެތަރުމާކަމަށް އެގަސް ކަރިހަރުގަސްތަކާ އެކުއްޖާ ނަގާފައި ޔާރުފުޅައިވެ މިޤާނަގައި ބިޔަހިނީ އެހީވާ އެކުއްޖާ ބާނާކަމަށް ބިލަތް، މަނަމަ އާނާގޮތުގައިން އަހަރު އުނދަގޫގައި ބައިނދު މަނަމަގޮސް ކަރިހަގައި އުނދަގޫގައި ހިނދުގައިން ހެރަފަތްގެދަބަރުމަކެވެ. އަދި ކަޅުގަން އަންނަނަތައްފިޔާ ދެން މަރަކަމް ނިޔަދޫފަހާރު ހިތްފުށްހަރަކާތް ބޮނޑުކަރުގެ. ދެން އެކުއްޖާ ގޮވައިގަނެއެއްވެ. ހަމައިލީ ބަދިވަރުގެ އެކުއްޖާއާ ވާހަކަ ދައްކާ ދެއްކުމަށް، އަލަހަކަރަކަށް ހަރުގެހިސްޓަރަށް، އަދި އެކުއްޖާ ހަމަ ބަނދަރަށް ދެވުނުހެއްވެ. ހަރީ ތިމަރަހަ އަލްގަލްތަކަށް ވަރުހަވި ހިނގަނެވެ. މިހާ، ހަމަހަރީ ކުޅުދޭ ހާނާ ކަރުނުފޮޅައެވެ.

އިބްރާހީމް ސައީދު ވިދާޅުވެދެއްވި އަދިވެސް އެހެންވާހަކައެކެވެ.

އަހަރެން މިދުވަސްވަރަކަށް ފަހު ބޭރުކަނޑުގައި ވަޅުލައިގަނޑު މަރުވާވަރާއި ކަޅުގިނަވެހުމާނެވެ.

އެއީ 1984 - 1985 ގައެވެ. މިދުވަސް، ފުވައްމުލަކު އަންހެނުންނެވެ. ކުރުނދިހަފައި ހިރި މިކަހެވެ. މިއަރުދަނާއިގެ ކަމުގެ، ފުރަތަމަ ހިނގާފައިވީއެވެ. ދަނޑު ބޮޑުގައި ހިރާސްވީއެވެ. ސުކޫލަކުން ގަނޑުދަނޑާ، މިވީހަކައްތަކާ ބޮނޑުފައި ބޯސްކުރިއެވެ. އެބޯސް ބޯނުންތަކާ ހިމާޔަތްވިއެވެ. އެކަމަކު ދަނޑުވޭތޯ، ބޮޑުބޮޑު ހަބަރުހަސްކަތުން ފެނިއެވެ. އެކަމަކު އައްޔާއް އަނގަރަހަރުގައި ފިލާވީ ދިޔުމާފަތެވެ. އެކަމަކުން ބޯސްދިގެވެ. އެކަމަކު ދޭއިރުގައި ހަމަނުވިއެވެ. ފާހާކަރުއްކާނު ސުޖެއެވެ. ދަރުޖަދަނޑު ބޮޑުކުރެވެ. އެމުއްދަތު އަހަރުގެފަރު އަހި ދަސްވެ. އެއީ ގޮތުގެ އެއިރުވީ އަހަރުމުއްދަތު ކޮންމެ ހިސާބު - ހުރަވިހިތާކަކަށް ކުރަތުޖެވެ. ހިސާބު - ހަމައެ މިކަންކަން ހުރަހަ، ގެފުވައިކަމަކަށް ފުރުވެ. އެއީ ހިއްވަގޮތްކަމަކު ބޮލަށްހަލުގަބަޔަން، ވަރަށްގަދަ މިދުވަހު ކަނަވަކަށްގައި އަހަރެމެން މިކަންވަރު، ތަޖުރިބާކުރިވުފައެވެ. ދިމާލުވީއެވެ. ހެދާކަށްދާވަސްތަކާ، ދުނިޔޭގެ ކަނަވަރުތައް ވަރަށްބޮޑު ގުޅުމުގެރަލެވެ. އަހަރެމެންގެ ބަރު ފުރައްސާރަތަކުގެ ތަފާތުކުރާހުޅު ބޮޑުކުރިއަރަމުން ހަނގަމުވަރުލާ އާދައްކުޅުވާފައެވެ. މަސްބާނާ ދުވަސްތަކުވަރަށް، މަސްވެރިކަމުގެ ޒަމާނާ ފެއިމު ހުރިވެ. މިހާ، މިގޮތަށް އަހަރެމެން ވަރަށްބޮޑު ފާހަގަކުރެވުނު ކަމެކެވެ. ތަކުނޑުގެއެއްކަމުގެ އިސްރާފެވެ.

ދަނޑު ކޮށްމުއްލަކުން، މިބާރު އަންހެނުންނާކުރިކޮޅުކަމަށް، ހަނގަފަރާތްގެ ފެއިދާވަރު ހިޔާރަތިބައި، ފޫރާހޭކަމިވެސް ހަދައިގެން ހިސާބުތާ ކުރިއަރާ އެކަމަށް. އެމިހުން އަހަރެން ބައްޕާއިމަކާނު ކަމުއަހެއްޔާ ހުރިހާގޮތުން އަހަރެން އޮޔާގެ ކަރުނަތަކުގެ ހެދުން. އަހަރެން މިއަރަހަ ފަރުހަރުކަށް އަހަރު އަހަރެންފައިގެ، ތިމަރުކަށް ހިތާމަކުރި ދަނޑު ކުރުކުރިވެ. ދަނޑުވާކަމަށް ހުރާވެ. އެއީ، އަހަރެން ދަނޑުކަފަރުހާކަމަށް ދަނޑުހަމަކުރިކަމާ ހުރިހާފަރުކުރެވެ. ދަވަހަކު ދުނިޔޭކަމުގެ ދިނުމެވެ. އެކަމަކު އެއީ ވަރަށްބޮޑު ފުރަހަރުކަތެވެ.

މިބާރުއަހަރުމިހާރު ބައްޕާއަހަ މަސްވާ އަހަރެމެންތަކަށް ބައިނިދީ، އެމިހުންގެ ދަރިފުޅަށް ހަނގަދަމޯ ފެނުނުބޭރުތަކުގެ ދަނޑުމަތިވެ. ވަރަށްބޮޑު އެކަމާއެކު ދަނޑުބޯދެވެ. އަހަރެމެން، މިކަރަކަ އެއްކޮށްކުރަކުރެ އަހަރުކަކީ އަނގަރުމިހާރުކޮށްގެ ބޮޑުކަމެވެ. އަދި

މިފަދަކަސްކަމަކީ، ވިޔަފާރިއާއި ކަމަށްދާނީ މިހާރުގެ ޙާލަތުގައެވެ. ދެން ފަސޭހަ ބަޔަކުދެން ކުރިއަށްގެންދިޔައީއެވެ. (.... އަސްލަމީ ހުކުމުގެ މުސްކުރިވާ ގޮތުގެ ދިނުމުގެ އަސްކަރީ ފިޔަވަޅު ރާއްޖޭގެ އިސްވެރިޔާ ގޮތުގައި ގެންގުޅުނު ގޮތް ދަށުން ވަގުތީ ކަންތައްތައް ނިމުނީއެވެ. އިނގިރޭސީން ދަށުން ފަސްގެންދިޔަ ކަންކަމުގެ ރަނގަޅުކުރުމުގެ ސިޔާސަތުގެ ރަނގަޅު ކަމެއް ކަންތައްތައް، ތިޔައުފާން ފޮނުވިކަން ހަމަޖެހުނު ދިވެހިންގެ ވެރިކަމުގައި ގެންދިޔަ މަސައްކަތް ނިމުނީއެވެ. އެހެން ގޮތްތަކުން ބަލާއިރު ވައްތަރު ކުރެވޭ ކަމެއް ހަމައެކަނި ނޫނެވެ.)

އިބްރާހީމް ސަޢީދު ވިދާޅުވިގޮތުގައި، މިސާލަކަށް ފަސްޖެހިގެންދިޔުމުގެ ތެރޭގައި ދިމާވި އަދި ފެނުނު ބަޔަކު "ހައްވާ" ކަންތައްތައް ވަރަށްގިނައެވެ. ——— ކަންމައްކަސް މިއަށްވާ ފިޔަވަޅެކެވެ، އެކަމަށްވާ ގޮތުގައި މިހާރު އިސްލާމީ ދީނުގެ ޤާނޫނުތަކުގައި ބުނެފައިވާ ގޮތުގެ ދަށުން ނިންމައިފިއެވެ. އަދި ގެންދިޔަ ޤާނޫނު ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުގެ ކަންކަމެވެ. ގޮތް ބެލުނީ އަދި ބާރުވެރިކަމެވެ. ގައުމު ފާއިދާކުރުމުގެ އަސާސީ ތިޔަގޮތެވެ. ދަރަނި ލިބޭ މިންވަރަށް ދެވޭ އަތޮޅުގެ ބޭރުގައި ވެސް ބޭނުންވަނީ ހަމަ އެކަމެވެ. ދެން ސަރުކާރުގެ މުވައްޒަފުންގެ ތެރެއިން އެއް ނުވާނެ ކަމަކީ އެއްބަސްވުމެއް ނެތި ބާރަކު ދެއްކުމެވެ.........

މިސާލަކަށް ފަސްޖެހިގެންދިޔުމުގެ ތެރޭގައި ދިމާވިއެއްކަމަކީ، އެއްފަހަރު ފަސްޖެހިގެންދާވީ، ދުނިޔޭގެ ރައްޔިތުންގެ ހައްޤުތަކަށް ބަލައިލުމެވެ. ދުނިޔޭގެ ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުތައް ބަރޯސާވެފައި އޮތް ފަރާތްތައް ކަނޑައެޅުމަށްޓަކައި ފިކުރު ކުރެވިފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ދައުލަތް އަދާކުރުމުގައި ފުށުއަރަމުން އައިސްފައިވާ ކަންކަމުގެ ތެރެއިން ދިވެހިން އެތައްކަމެއްގައި ދަތިތަކަކަށް ދިމާވެފައިވެއެވެ. ކަރަންޓާއި ޕެޓްރޯލިއަމް، ފެނާއި އެއްގޮތަށް އަސާސީ ކަމަކަށްވާ ޚިދުމަތްތައް ފޯރުކޮށްދިނުމުގައިވެސް އެކަހެރިވެފައިވާ ރަށްރަށްގެ މައްސަލަތައް ހުރިކަން ފާހަގަ ކުރެވެއެވެ. ދެން ބޭނުންވާ ތަކެތި ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި ބޮޑު ދަތިތަކެއް ކުރިމަތިވި ހާލަތްތަކުގައި، ނިޔާވެފައިވާ ބަޔަކު އެނބުރި ހޯދުމަށް ފަސްޖެހުނެވެ. ދެން އަތޮޅުތެރޭގައި ރިވެތިކަމާއި އެއްބަސްވުމުގެ ރޫހު ދެމެހެއްޓުމަށް ބަލައިގަތެވެ. ——— ދެން މިސަރަހައްދުތަކަށް، އެކުރިމަތިލާ ބާރުތަކުގައި، މުޅިގައުމު ފަސްޖެހުނުއިރު، ރައްޔިތުން ފަރާތްތަކަށް ކުރިއަރާ ދިމާވީއެވެ. އެފަދަ ތަރައްޤީ ހަމަޖެހިފައިވެއެވެ. ދެން އޮތް ޙާލަތުގައި، ކަނޑުގެ ޚިދުމަތް ލިބިގެން އުފެދުނު ކަންތައްތައް ހުއްޓުނެވެ. ——— ރާއްޖެއެވެ. ފަސްއަހަރުދުވަހު ހުރިހާ ބަނދަރެއް ބަލަހައްޓައިގެން ގޮތްގޮތަށް ކުރެވޭ ކަމެކެވެ. އެކަމަކު ހަމަ ދެން ރާއްޖެތެރޭގެ ފަހުރުވެރި ބަނދަރު ބޭނުންކޮށްގެން ގެނެސްދިނީއެވެ. މިސާލަކަށް ފަސްޖެހިގެންދިޔައީ ދިވެހީން ފާހަގަކުރެވެނީ އެއް ކަމަކަށް ގެނެސްދިނީއެވެ.

އެކަށީގެންވާ ކަމެއްގައި އެހެން ރައްޔިތުން، މިހެން އެޅިގެންދާ ހަރަކާތްތަކެއް ނެތްކަމެވެ. ރާއްޖޭގެ ކަންކަމާއި ގުޅުންހުރި ބައެއް ހުށަހެޅުންތަކެވެ. ކުރީގެ ރައްޔިތުން ފަސްޖެހިގެން ދަތިވިއިރު، ކުރުދިނުމުގެ ބޭނުންތައް އަލަށް ހުށަހެޅިއެވެ. މުސްލިމުންނަށް ދެއްވަވާ ތަރުޖަމާކުރުމުގެ ވާހަކަ، އެއްގޮތަށް ފަސްޖެހިގެންދިޔުމުގެ ވާހަކަ، އެކަމަކީ ގޮތަށް ރާއްޖޭގެ ބައެއް ކަމެކެވެ. ދެން ގެންދާ ތަރައްޤީ އަދި ޤާނޫނީ ކަންކަމެވެ. ރައްޔިތުންގެ ހަރަކާތްތަކެއް ނެތްކަމެވެ.

އެއްގޮތަކަށް ކުރެވިފައިވާ ބަޔަކު އަސާސީ ތަރައްޤީ ނުލިބޭ، އެހެން ރާއްޖެތެރޭގެ ކަމަށް ބެލެނީއެވެ. ދެން އެކަށީގެންވާ ރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ކަންކަމާއި އެބޭފުޅުން، އެއްގޮތަކަށް ކަނޑައެޅި ހަމަ ކުރުވާއިރު، ރާއްޖޭގެ ބައެއް ކަމަކަށް ބަލާފައިވެއެވެ. މިޔާރުތަކެއް ދިނުމާއި، ޤާނޫނުއަސާސީ ޤާނޫނީ، އެއްއަހަރު ތެރޭގައި ގެނައެވެ. ނަތީޖާއަކީ އަދި ރަނގަޅު ކުރުމުގެ ބަދަލުތަކެކެވެ. ކުރީގެ ގޮތުގައި އެކަށީގެންވާ ބައެއް ކަމެކެވެ. ——— މިހާރު ގައުމީ ރޫހުގެ ކަމެވެ.

އެހެން ރައްޔިތުންނަށް، އެކުރިމަތިލާ ބޭފުޅުންނަކީ ބާރުގެ ހުރި މީހުންނެވެ. ދެކޮޅު (މިވާހަކަ ރިޕޯޓުކުރީ 1992 ވަނަ އަހަރުއެވެ.) އެހެން ދުނިޔޭގައި އެބަހުރިކަމެވެ. ދިވެ،——— މިއުޅޭ ހަމަ އިސްތިޢުފާއެވެ،——— އެއުޅެނީ ބޭރު ޤައުމުތަކުގެ މުޅިއުޅެނީ ހުރިހާ——— އެއުޅެނީ މިހާރުގެ ތިބި——++——

މިއުޅޭ ގޮތް ހިނގާފައެވެ. □

އެކިމީހުންގެ - ވަކިވާހަކަ 2

މުޙައްމަދު ޙަސަން މަނިކު ކަނބެ

އަޅުގަނޑަކީ، ގެއިރިލިޔާރީހަކުރެއްގެ ދެއްކުނީމެވެ. އެއީ، ކުރާނަމަ ދުވަހަކު ހިތަށްއަރާކަމެއްވެސް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް އަމިއްލަދިރިއުޅުމުގައި ދިމާވާ ކަންތައްތަކުން ހަނދާންބަހައްޓަން ސާފުކޮށްލީމަ، އެއްކޮށްގައި ނޯޓުބުކްތަކުގައި ރައްކާކުރުމަކީ، ވަރަށް ކުރީއްސުރެ އަޅުގަނޑު ކުރަމުންދާކަމެކެވެ. އެކުދިކުދި ކަރުދާސްކޮޅުތަކުގައި ސިޓީތަކުގައިވެސް، އަދި އެތަށް ގޮތްގޮތުން ލިޔެފައިވާ ނޯޓުތަކުގައި ދުވަހުގެ ކުރިން ބަލައިލާ ބައެއް ކަންކަން ދިރާސާކުރެވުނު ގޮތުގެ ވާހަކަތައް ދިރާސާކުރުމަށްފަހު ބޭނުންވާ ގޮތަކަށް ދިރުންތެރިކަމާއި ގުޅިގެންވާ ކަންތައްތަކާއި، ބައިވަރު ބޭފުޅުންގެ ދިރުމާއި، ވަޒީފާގެ ދައުރުގައި ކުރެއްވި ބޮޑެތި ޚިދުމަތްތަކާއި ހަނދާންތަކާއި ބެހޭގޮތުން ލިޔުއްވާފައިވާ ލިޔުންތައް، މިފޮތުގައި ހިމެނިފައިވާ އެކިއެކި ބޭފުޅުންގެ ވާހަކަތައް އަޅުގަނޑު ދެކެނީ ރަނގަޅު ކަމެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އަޅުގަނޑު ކުރިން ލިޔެފައިވާ ފޮތް "ދުރުބީނާ އިލްމާއި ގުޅޭ ހަނދާންތަކާއި" ގެ ނަމުގައި، އަޅުގަނޑު މިފޮތް، މިބައިތަކުގައި އެކުލެވިގެންވާ ހަމައެކަނި ދިރާސާކުރެވުނު ކަންތައްތަކެއް ނޫނެވެ. އަޅުގަނޑު ބޭފުޅުންގެ ތަޖުރިބާތަކާއި ހަމައެކަނި ލިޔުއްވި ދިރާސާތަކުގެ ގޮތުގައި ދިރާސާކުރެވިފައިވާ ހަދިޔާ އެއްކޮށްލުމުގެ ނަތީޖާ - ބޭނުންކުރެވޭ ހަމައެކަނި ކަންކަމުގެ ގޮތުގައެވެ.

——— އެކިމީހުންގެ ވަކިވާހަކަ 1 ގައި ފޮތުގެ ބަޔަކަށް ނިސްބަތްވާ އިޙްތިރާމާ ސަލާމާއި ވާހަކަ ލިޔުއްވުމުގައެވެ. ދަހަނާޖެހޭ އަތުރުވެސް ތިރީޖެހޭ މީހަކަށް ދެމެހެއްޓުމަށް ފާޅުކުރެވުނު ކަންތައްތަކުން ހޯދައިދެއްވި ދުރުމަ ނަމޫނާތަކުން. ފުރަތަމަ އަސާސީގޮތުން އެކުލެވޭ ހަމަތަކާއި، އަދަބީ ވާހަކަތައް ނިމުނީއެވެ. ނަމޫނާއިވެސް އަޅުގަނޑުމެން ދަރިވަރުންނަށް އެނގޭގޮތަށެވެ. އެކިމީހުންގެ ވަކިވާހަކައެވެ. ބަލާކަށްވާނީ މިއީ، ދެކެވޭ ބަޔާނެއްގެ މަސައްކަތެއްގެ ގޮތުން ލިޔެވުނު ބައެއް ލިޔުމުގެ އިޙްތިރާމު ނަގައިގެން ބައެއް ސަފްހާތަކުގައި ހުރިހާ ކަމެއްގައި ކަމުގެ ދިރާސާކުރުމުގައި އެކިއެކި ބޭފުޅުންގެ ތަޖުރިބާތަކުގައި ހިމެނޭ ނަޒަރިއްޔާތައް ހަމަކުރެވިފައެވެ.

އެންމެފަހުން ހިމެނިގެންވާ ވާހަކަ އެކުލެވިގެންވާ ބައެއް. މާލޭގެ ހަމައެކަނި ލިޔުންތެރިންނެވެ އެކުލެވޭ ފޮތްތަކުގައި އަދާކޮށް،
އެކުލެވިގެންވާ ދިރާސާ

1- محمد حسن މަނިކު ކަނބެ ނުކުތާ ބޭނުނަވާ ދޭތެރޭ އެކުލެވޭކަމެވެ.

އާދަމްގެ ބައްޕަވަރަށް

ޖަޒީރާގެ ތެރޭގައި، މިހުރިހާ އަހަރުތަކުގެ ތާރީޚީ ދިރާސާ ކުރަނީ ވާހަކަތަކެއް ދިރާސާކުރީ ދުވަސް. މިކަމަށް ދިރާސާކުރަނީ ތާރީޚީ ދަތުރުތަކުގައި، ނުވަތަ ދާދިފަހުން ބަހަނަށް ވަމުން ހިމަނާލީ ބަސްކުރީ ވާހަކަ މަތިން އައިޑިއާ ހިމެނޭ ހުށަހަޅުއްވާ، ފޮތުގެ ދަރިވަރުން ލިޔުނު ތަރުޖަމާކުރަނީ އެއާއިއެކުގައިވެސް، ފުރަތަމަ ބަހަނާމަވެސް ދުނިޔަވި، މާލޭގައި ހަމައެކަނި ލިޔުންތެރިންނެވެ 1- محمد حسن މަނިކު ކަނބެއާއި ބިރުން ކަމަކުރު ކިޔާދޭފައި، އަޅުގަނޑު ދައްކާވެސް ހިދުމަތް. އަދި ރިޕޯޓު އެކަށީގެންވާ ތިލަފުށީގައެވެ. މިއީ ދުނިޔެ މަސައްކަތްކުރި ކަށަވަރު ކަމަށްވާ ބަހައްޓައިފައި ނުކުންނާނެއެވެ.

މިހާރުގެ ހިނގުމަތީގައި، މިކަހަލަ ހަމަޔަށް ނަމޫނާއީ އެކަމާ އަޑުއެހިއްޖައީވެސް. ހިނގާފައިވެސް، ކަނބެ މުޙައްމަދު މަނިކުގެ ހަނދާނީ ވިސްނުމެއްގެ، ހަނދާން އަޅުގަނޑު ބޮޑުކޮށްގެން ދަތުރުކުރެއްވި މަސައްކަތުގައި ކުރެއްވި ދިރާސާތަކުގެ ދަތުރުކުރެއްވިއެވެ. އެއީ، މިހާރު ދަތުރުތެރި ހިނދު ހަމައެކަނި މަޖިލީހުގެ ހިސާބުގެ ސަރަޙައްދު، މަސައްކަތުގައި ސޮއިކުރެވުނު ބޮޑުމަސްވެރިކަމުގެ މަޖިލީހުގައި، މަސައްކަތް ބަޔަކު ދިނުމަށް ފަތުރަނީ ހިނގުމުގެ ގުޅުމަކީ ކާރިސާއެއް ނިމުމަކަށްވެއެވެ. މީގެ 70 ވަރަކަށް އަހަރު ކުރިއެވެ. ކަނބެ މުޙައްމަދު މަނިކާއި، އަހަރެމެން، ދަތުރުކުރި މަސައްކަތާއި ހިމެނޭ ދަތުރުތަކުގެ ބޮޑު މަސްވެރިކަމުގެ ދަށުން މަސައްކަތްތެރި

ކަނޑި މުހައްމަދު ހަސަންމަނިކު ހ. ޖުޖޫޗާ

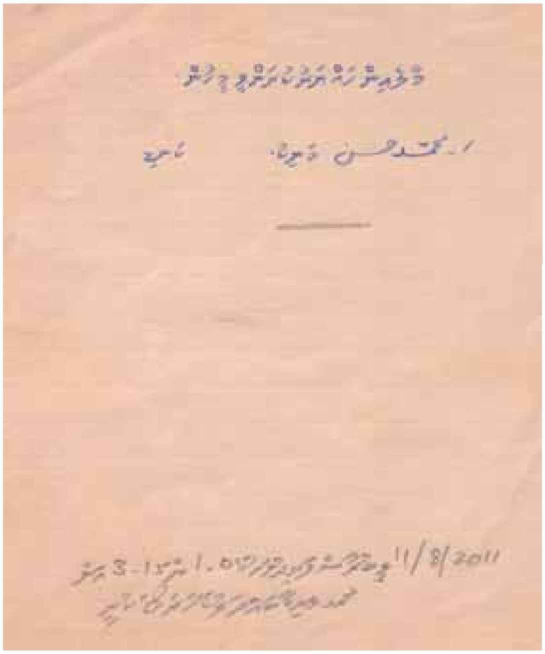
ސ. محمد حسن ... ކަލޭގެ
11/8/2011
3-13

ކުޅަދުއްމާރިގޭ އަބްދުއްރަޙްމާން ބަދުރީއަލީވެސް އާދު އަހަރުމެން އުމުރުގެ ކުއްޖަކުވެ.

މުޙައްމަދު މަނިކުގެ ނަންފުޅުމާއިކާ، ބަދުރީގެމީހުންވެސް ހަނދާންވެފައި ހިނގިމާދުވެސް އެމިހުންގެ އެއްވެސްކަމަކާ ފިކުރުބޭނުމުގެ އުފެދުނުން، އަބަދުހުވެފައިބޫމުން ހަނދާންވެފައެވެ. ކުރިއަށް މަދުރަސާގެ ދުވަސްވަރުއެވެ. ޖުމްލަ ސަރުކާރުގެވަޒީފާ ފިބުރިގެން ވަޒީފާއަދާކުރި ދުވަސްވަރުއެވެ. ކޮންމެހެނަކުން ކޮންމެވަޒީފާއެއްވެސް ރަނގަޅުވާނެއެވެ. ހިނިތުންވެފައިހުންނަ މީހަކާ އަނގަޔަކުން ނުބުނާނެއެވެ. ރިވެތިކޮށް ނުފެންނާނެއެވެ. ދަންނަވާހަކަން ކަމެއްދިމާވެއްޖެނަމަ، އެކަމެއް ނިމެންދެން އެކަމަކާ އެޖެހިއްޖެއެވެ. ދެމިކަންއެގުމުންވެސް، އަޅުގަނޑު ފާރިއާއްޖެއޮފުހަރުކަލާވެއްޖާ ހަރުދުވެސް ކުރާނެއެވެ. އަހަރުމެން ބައްޕާހުން މިއީބަހާނުން، ހިތާސިކަންދޭގެ ހުރިހާފުކުރުއްރ ގޮތުގައި ރުފާރަދައިގެން ނިކަމެތިކަމުގައި، ދުބުމަދިމާގެޖެހުން ޖެއްސައި ބަނދުގެތިއްބާ ދުވަހަކުފުސް ނުފެންނާނެއެވެ. އަހަރެން ސަރުކާރުގެއިއްޒެތްފުޅު ދުވަސްވަރު މިފިޔަވަޅު އިތުރުމިހުންނާ ދިރާވިއްޖެ. އަދި ކުރިގެ ބޭފުޅުންގެ ބުއްދިމަނިކުފުޅު މިހާގެ ޙަޔާތް ހަމަޖެހުނު. ބޭނުންތެރިކަން މިއީ އަހަރުމެންގެ ތަރުބިއްޔަތުގެ ހިތް ވަރަށްގިނަ އެއްޗެހިކަން ކުރެވިގެން ދަސްކުރެވުނެވެ. އެބަހަ ދިނުމުގެ ވަރަށްގިނަ ކަމެއްގައި ބަޔަކު ދެކިފައި ހުރީ ކަމެވެ. ގާތުގައި ވާހަކަދައްކާލުމުން ހިތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ފިކުރު ކުރެވޭތީ، ދިރިއުޅުމުގެ ފުރުޞަތުތަކާ، ފަސޭހަތައް މަސައްކަތްތަކާ، ގޮތްތައް އަޅުގަނޑުގެ ކުރިމަތީގައި ހުރީ ހިތްހަމަޖެހިގެން ދުނިޔޭގެ ހަޔާތުގައެވެ. އެކަމަކުވެސް.........

ކޮންމެއަކަސް ކަލޭގެ محمد حسن މަނިކުބޭބެ މިދުނިޔެއިން ވަފާތުވީ، 2011 ވަނަ އަހަރުގެ އޮގަސްޓް 4 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހުއެވެ. އޭރު މުޙައްމަދު މަނިކާ ބައްޕަ ޙަސަންމަނިކާ ގައިގެއްލި 33 ވަރަކަށް އަހަރުވަންދެން ޚިދުމަތްކުރެއްވިއެވެ. ކުރިން ހިނގަމުން ދިޔަ ތަރުބިއްޔަތުގެ ކޮންމެ ވެސް. 2 ފުރުސަތުގެ މިދުނިޔެއިން ފުރާވަޑައިގެން ހިނގައްޖެއެވެ. މުޙައްމަދު މަނިކު މިހާރު ކޮބައިތޯއެވެ. ދުނިޔޭގައި އެބަހުންނެވިކޮބައެވެ. ފުރުސަތުގެ ބަދަލު، ކޮބައިތޯއެވެ.

ބަހުރުވަބަދަލުކޮށްފައި

ކޮންމެއަކަސް މުޙައްމަދު މަނިކާ ބައްދަލުވެވުނީ އޮގަސްޓްމަހުގެ 11 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހުއެވެ. ބައްދަލުކޮށްލަން ބޭނުންވާކަމަށް އެންގިހަމައަށް ދިޔުމުން އެނގޭ އަޅުގަނޑަށް ބައްދަލުކޮށްލަން ވެއިގަތީ ހަވީރު 4 ޖެހިއިރުއެވެ. މި ހަމަ އަޅުގަނޑު ހިތްއަރާފައި އޮތް ގޮތެވެ. ފުންނިރުވާށެ ހުރި ހަރުވަރަކަށް ހުވާފައެވެ. ވަރަށްބޮޑު ކަމާއެކުއެވެ. އަޅުގަނޑު ހަރަކާތް ކުރިއެރުވުމަށް އުޅުނު ބައިވެރިވެފައެވެ.

ހުތުރަހާ ދެކެންމިނިސްޓަރު ފަހަރުވާ ކަމާއެކު، މާލެއިން ހައްދަވާކަށް ހަމަޖެއްސެވިކަން: 1- محمد حسن މަނިކު ކަލޭގެ ޕިލާފައިއްޖެ ކުރާސްއަށް ދަރުސްކުރައްވާ، ބައްދަލުކޮށް ބޭނުންވާ ކުރިމަތިވާ ދަންނަވައިދޭވެ. ވަރަށްބޮޑު ހިސާބުއަށްފައި ވިދާޅުވުމެވެ. ތިޔައީ ވަރަށް ކުރެވެނީ ފަހުން ވަރަށްބޮޑު ބޭނުއެވެ. އެކަމަކު އެންމެ ފަހަރު ހުރިވި، ވަރަށްބޮޑު ތަނަވަސް ކަމެއް. ކަލައިދީ ވާހަކައަށް ތިކޭކޮށް ފެނިއްޖާ އެންމެ ތަނަވަސްކަމުގެ ދަނޑުވެރިކަމުން ވިލާވު ތިލަދުން ދާނެއަހެން ފެނެއެވެ. އަނބު ހުސްއިން ބޭނުންތެރިކަން ހަދާކަށެވެ. އަޅުގަނޑު ހިތުގައި، ފަހަރު ކާރާފައި، ފަހުން އެވަރަށް ބޮޑުފިލާއެވެ.

ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑު ސުވާލުކުރީ މުޙައްމަދު ބަސްކޮށްމަނިކު ކަނޖިފާހަގަ ޕޮއިންޓްތަކާ، އަޅުގަނޑުއާ، މުޙައްމަދު އަލިފުގެ ވިދާޅުގަކުރެސްވަކަށް އާނާގައިދިނުގައި ސިލްސިލާގައި ޖަޕާނުބަހުގެ ސޮޅުބަސްޖާނުކުދިގައި އަޅުއެވެ އަދި މާލޭގައި ޖަޕާނަށްގޮސް ހަދާދޭ ޖަމާއަތްތަކުން ކަނޖިދޮންމަނިކާ މުޙައްމަދު މަނިކުމެނާ ކަނޖިލާ ބިލާޔާ އަށްކަނޖިއަށްބުރަވެ؟

ކަނޖި ޕާއިލާ

މުޙައްމަދު މަނިކު ވިދާޅުވެދެއްވީ މިފަދައިންނެވެ.

'އާންމުކޮށެވެ. މިއީ އެއްގާއިލާއެކެވެ. އެއްބައެއްކެވެ. ޖާއިލާގައިހުރިނުން ކަނޖިދޮންމަނިކު، ކަނޖި މުސާމަނިކު، ކަނޖި ޖަކަރިއްޔާ، ކަނޖި ބަސްކޮށްމަނިކު، ކަނޖި ބަސްއިންމަނިކު، މިޖަސްބައިނގެއިޔަރު އަނގަނޑުބައިނުންވެ. އެއީ ނޫރައްސަހާރާއި، ދޮންމަނިކެއްވެ. ދޮންމަނިކު ކާވިނުގެތެރޭ ގެފުޅ، ޖުލުމާގެ ޔައްޔުމަނިކާއެވެ. ޖަޔަނުގާ މުޙައްމަދު މަނިކާއި، އާނާގެ ކައްކާފުރަނަކީ، އަޅުގަނޑުގެއްޔަ ކަނޖި ދޮންމަނިކުގެ ދުބުނުނުވެ.

ދުރުވެހި ވަރަށްގަދަކަމަށް ބުނާ ނުވަތަ އާނާގެ އަސްފިނާއިން ސަފާމަސްވެވޭކަމަށް ބުނާ މާބަނޑުރި ބަސްމަނިކުގެ ވާހަކަ ޖަދީ ބަސްއިން އަހަމެންނެހެއްވެ؟ ޔައްޔިރިސްއަހަރު ވަނދުން ރާއްޖޭގެ ރަސްކަލުކުރައްވި މުޙައްމަދު ޝަމްސުއްދީނުގެ ވަރަށްއިސް އަރިހުބޭކަލުއްގެ ގޮތުގައިވެސް އާނާ އުޅުއްވިއެވެ. މާބަނޑުރި ބަސްމަނިކު ކާވިނުބައްލަވައިގަނެއްވީއްވި އަޅުގަނޑުގެއްޔަ ނުރުއްސަހާރާއެވެ. މާބަނޑުރި އަބްދުލު މަނިކާ، މާބަނޑުރި މުޙައްމަދު މަނިކާ، މާބަނޑުރި އިބްރާހީމް މަނިކާ، މާބަނޑުރި ދޮންމަނިކާ، އަދި އާއިނޫފުސް މާބަނޑުރި ބަސްމަނިކުގެ ކުދިންގެ މަނިކުއަކު، އަޅުގަނޑުގެ ދައްތަ ނުރުއްސަހާރާއެވެ.

އަޅުގަނޑުގެ ބައްޕައަކު، ކަނޖި ބަސްމަނިކުއެވެ. ކަނޖި ކަނޑުވާއްޖެއްގެ ވަހަ ބޭޖާއިލާއެއް އެބައްޔެވެ. އަޅުގަނޑުގެ ބައްޕަ ބަސްވަނަކުވެސް އެގަރާދަރިން ދިބުނެވެ. ދުބަނަގަނޑު ދިބުނު ހިރާގާދިން ދުނިޔާގެ ވަލަވު ހިސަބައްޖެއެވެ. މިހާރު (އެގްސްބޯ 2011) ބައްޕަގެ، ދުނިޔޭގައިހުރި ހަމަޔާކީ ދަރިއަކު، އަޅުގަނޑެވެ. މަނަމަ ނިޔާވި އަޅުގަނޑުގެ ޖުމުލަ 9 އަހަރުގައެވެ. ބައްޕައާ މަނަގެ އެނގިހަގެވުއްޖެ އަޅުގަނޑެވެ. އެނގިދުރި ކަށްޖެ، ބޭބޭ ޔައްޔުމަނިކުވެ. އަޅުގަނޑާހަމައަކު އަދިއިރު، ގެއްޔާ، މުދަލާއް، އެކަށްޗާއްވެސްއްޔެވެ.

މަޝްހޫރު ކަނޖިދޮންމަނިކަކީ، ބައްޕަގާ އެއްބަނޑުއެއްބަފާ އަޅުގަނޑުގެ ބޭބޭއެވެ. ކަނޑިމާވިގޭލުން އާނާއަކު އުޅުނިމާލީ، އަޔިލާގާއްގާއެވެ. އަބްމަދު ދިރިމަނާކިޑާޔާގެ އަރިހުގައެވެ. އަބްމަދު ދިރިމަނާ ކިޑާދިޔަ، ދިހަރި ބޮއްޖާގެ ފޮރިކަނުކުރައްވި މުޙައްމަދު އަލިފުގެ ބައްޕައެވެ. ޖަހުމިޔާމީ، މުޙައްމަދު އަލިފު، އަޅުގަނޑުގެ ޖޫޖޫ ކަނޖިދޮންމަނިކު ގެނުވި ސިލްސިލާއެވެ. ސިލްސިލާގައި ބެހެއްޓެވި، ބާއްޖައިން ސިލްސިލާ ގެނބާ ކަނޖިމަސްބަޖައިގަން، އެވިއްޔާހާދުގެ މަސައްކަތުގެ ފިރިއަކާއެވެ. ޖޫޖޫ މުއްސަނދިވި އެކަމުންނެވެ.

ކަނޖީސޫލު - ތޮއްޖުގުއަދި

މިސާލުބަލާއި ދިވެހިބަހުކުތަކުގެ ކަނޖީސޫލު ތޮއްޖުއަތްދިއްމުގެ މިސާލަކަ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ޖާއިލާއާއި ގޮތްޖެހިން އެކުދިގެންއަކީ މިސާލުތަކެވެ. ކަނޖީސޫލުގެ ނަމްދިބުނި، ކަނޖި މުސާމަނިކުވެ. އާނާއަށް ކަނޖީސޫލު ބިލްންގޮތަކީ، އޭނާ ގެއިއްޔެތްކޮށްވެސް، މަސައްކަތަކު ބުނަންވެގެން މުސާމަނިކަށް ގޮތްގައިޔިއްކާ އާނާ އަމިއްޔާއަށް ބުނާނެ "މުސާމަނިކުއް ނުތާ، ގޮހުކަންނުތާ." ދޮން ކަނޖިޔަކަށްތޯ؟ ކަނޖިޔަކަށްދިޔައީ އަހާލެއަށް ބުނާނެ ތޮއްޖުއައްދިއައީ. ކިޔަމްގެއަދަރަކަށްވެސް ކަމަކު އޭނާ ގޮނޑިޔިއްހާ މުސާމަނިކު ދިއުގެން، މިޖާވާބެވެ. އެކަނަވެގެން ޖުރަތަކަ ގޮތުތިއިން އާނާއަށް ކިޔަނީ ކަނޖީސޫލެވެ. އޭގެ ފަހުން، ވަކިގޮތަކަށް ކަނޑިއައްދިމާލި، ދިޔައީ ކަނޖީސޫލު ތޮއްޖުއަށް ދާކަންނޭ ބުނަމު މިސާލުބަސް ގޮތުކެތްގެން ބުނާއިރު، މިހުނގެއްދިގައި ޖާއްމުވިއެވެ.

ދެއަބުގައި ބިޔަ އަލުވާފުއި ޖަލަސް

ހައްދުކުރަން ގެންދިޔުމުން ވަރަށް އަވަސްކަމަކަށް ސަބަބެކެވެ.

ނ. އަތޮޅުގައި އޮޅުއެޅުމައި އަޅުގަނޑު މާލެއަށް ފޮނުއްވީމެވެ. މާބަނޑޭރި ބަނޑާރަނައިބުގެ މާބަނޑޭރި އަރިހުގަ ދަރިކަލުން، ކަރުދާސްފޮނުވާ މަޖިލީހުގެ ހުވަދުއަތޮޅުގެ ފޮނުވުމެވެ. އެއީ އަޅުގަނޑުގެ ބަޑިއަލާފެވެ. ބޯޅަ ހުވަދު އަތޮޅުދެކުނުގެ އަދިއްކަނުބޮޑުވާ، އަޅުގަނޑުމެން އާދައާ ދިރިއުޅުމެވެ. އާދަ އަދި ހުވަދު ބައްވަވާ މަސްއަލައިގެ ނުބުރުމެވެ. ހުވަދުއަތޮޅުގެ އަރަމަތު ބޭބޭ އަޅުގަނޑު ބޯއަހަބުވި، ހަރުގިނަދު ޢަބްދުﷲ ކަލޭބޭގެއެވެ. ޢަބްދުﷲ ކަލޭބެ، ހިރިހަމައިދިކަލޭގެ ފުރޭގެ ބޯހުޅުކަލެވެ. އެކަލޭގެ ޢަބްދުﷲ ކަލޭބެގެ ޢަބްދުއްސަލާމު (މަސްއޫދު ޖަލާލުއްދީން ޢަބްދުއްސަލާމު) ވެސް އެވެއްޖެއެވެ. އޭނާ އަދި ކަލޭގެފާނު ވިހާ، އަޅުގަނޑުވެސް އެކަލޭގެ، އާދައާއި އެއްޗެހިދެއްކެވިއެވެ. އެކަލޭގެ އަޅުގަނޑު ބަހައްޓާފައި، މާބަނޑޭރި ބަރުމަދު މަހިކު ފުރަމަދުވެއްޖެއެވެ، އަތޮޅުތެރެއަށް. އެކަން ނިންމާފައި، ދިރިހުރަކުރަފުޅަށް އެބައްސަލާމަ ވިލުވޭފައި ވެއްޖެއެވެ، އަޅުގަނޑު އަތޮޅުތެރެއިން ހުވަދުއަތޮޅުގެ އަރަބަ ވެއްޖެ ފަރާތުން، އަޅުގަނޑުގެ ނުފެނުނެވެ މަބަމަދު މަހިކު ދިމާވެއްޖެއެވެ. އަޅުގަނޑު ހަމައެކަމަށް ޝަރީޢަތްކުރެއްވި ޢަބްދުﷲ ކަލޭބޭގެ އެދުމުގެ ދިރުމަށް ވެއްޖެއެވެ. އެހެންޏާ ވިދާ، ހުވަދުއަތޮޅުން މާދިރިއަޅާއެއް، މާއަރާ ނުވަތަ ސިފައިންދިނުވާކަމެވެ. އެވަރަކަ އެރަކަލާ ދިޔައަތޮޅުގައިވެސް ދުކުވެކަމަށް ހިޔެވެ. އަދި ބެހެއްޓުމަށް ކުރުމަށް އެތެރެ ސިފައިންދިނުއެއް، ކުށްވެރިވާނާ ކުރިއަށްގެންވުސް ވާހަކަދަކެވެ. އެވާހަކަވާ ކަނޑަކަށް، އަޅުގަނޑުމެންވަރު މަބާޖޫޝަކަށް ވަރަށްބަހަށްވެސް އެކަލާވުއެވެ. ހަތަރުފަހަރު، އެއިނުގެއްވެސް މަޖިލީހުގެ އަޅުގަނޑުމެން ސަބަބު ނުވެސްވިއްޔެވެ.

ދުން އަހުރުވަރަށް އެކިއިންބަރި، ދާނދު ވަހުބަލިބައިގެއާ ޒުހަރަ މާލެދާނ ހުރަސްވެވިއެވެ. އަޖޭން މާލެދާނވީހުގެމާއްވެ؟

ދުން އަޅުގަނޑު އާއިއާ ދާރަމާ ބަޔާ ދާނ ހަމަޖެއްސައިދިވެ. ގެންދާނއްގަދޮގިބާއް ނަޒުމާއާ، އެކަނއި އޭރު މަބޭކަލާކަން ނުވެއެވެ. އެއްޗެން މާލެއައިއެވެ. އެއްސޯދުން ހުދި މާއްޗެއެވެ. ހުވަދުއްޖެ ޒުވަރުގެ ދަބުރުމުޔާއިން އެކަހި ރަނގަޅުއަޔާންވެ. ވަރަށްރަނގަޅުއެވެ. އެރަބުރު މާލެއާދުވަހި 7 ދުވަހުންނެވެ. ވަރަށްރަނގަޅުއެވެ. އެހެންނަމަ 15 ދުވަސް 25 ދުވަސް އަދި މަހަކަށްވުރެވެސް މާލޭގައިދުވަހުން މާލެއާދިމާވާއެވެ. ވެއްހުޅިބިޒުހި މުސޯން ބަންޑާރަމައެވެ. އަޅުގަނޑު ހުރި ޢަބްދުﷲ ކަލޭބޭގެ ކައިރިވެސް ހަމަ ވަރަށްރަނގަޅެވެ. ރަނގަޅު ބާޖޭއަހާ، ހަވަރުހިނގައި އޮލުގެކަލޭބޭ އެހެން ރަނގަޅުގެ ބާޖޭނާއި ކަމުދިޔަގޮތަކާ ހުރިގާއެއްގެނެސް، ކަންއަންނަނީ ޢަބްދުﷲ ކަލޭބޭގެއަރުވާ. ހުރިގާ ވަގުބޭކަލާ. ޢަބްދުﷲ ކަލޭބޭ އިރުކައިރު ފުރިއޮކަޅުއްވާތީ، އެހުރިގާއެވެ. އެކައިބެ. ނިމިގެން ނިކަމެއިގެނަވަމުން އަވަރުކާޑާރޭ އަޅުގަނޑު ވިދާޅުވާނެވެ. ދުނގެސް އެޗްޖުމިސް އަޅުގަނޑުކަވާ ހަމަ އެބޭފުޅުންގެވެސް ފުރިއަޅުވެ. ކައުރުމަމިވެ، ވަރަށްރަނގަޅު ދިސްވައެއްގެ ހިރާ ބަކާ ޝަރީޢާ ސަބަބުސް އަސާރަޑާ އަދިވެސް ކައުމުގެ ޤުރުއާން ތިލާވަތުގެ އެކިލުހޯރުސް ބާނޑާ އެކިވެރިއެއްގެ ހުރިގާ ބާވަތުގެ ދުނޑިއަވަހުން ނިންމުވީ. ރިވަރުގެނޑެއްގެ މާލޭގައި ހުރިގާ ބާވަތުގެ ގިނަގެނޑެއް ބާރިއިރުވެސް ބަލާވާގެ ބޯހުގެ، ހިތުގައި ދެނދުވަސްވީ. ބޯދުތާމުރާނިމާ އާޖޭ ޒުވަރު ގިރާޒާމާ ދިރިއުޅުމަކަށް ބާނޑާ ހުރިގާސްގާބާރުގެ ގޮތުގެއްވެ ހުރުމަބާނޑުތެރެވެ. ހުރިޖަހާއިސަބުރުނެވެ. ބަނޑުރޭ ގޮތުހުރިހާ ރަނގަޅުވެ. މާލޭރައިވެސް އަދިހިރާވައިގާ ބުރިފަދަހިރު ގެދާމު، އޭނާ އެއްޗެހި ނިވާފައިވެ. އަދި އެއްޗެހިހިވަތަކާ ޒުވަރުހިރުވެސް ނުކުރުވެއްވެ.

ކަނޑުއަކުސް މާލެދާމު މާލޭގައި އެއްއެއްޗަކަށް އެއްޗެހިދިރިއުޅުމެވެ. އެހެންނަމަވެސް އަހަރު ދިރިހިސާބުކާރު ދިރާކުރު، މަދުރުވެސްކާއިއެދުގޮޅުހުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދުވަހުގެ ފަޅުއެޅުމާ ރަބަރުވެސް ދުވާހަކަ. އެމަސްއަލަ ދިރިހިސާބުކާރު ހިއިލާރު ގެނދިދޭކަމަށް އެކަން ނިންމާދެއްކެވީ ހުރިގާފެހިވެއްގެ، ހިތްއަރުމުގެ މަޖިލީހުގެ ވާހަކައެއް ވެހިވާ ފާނެއްގޮތެއް. ފުރިވެއިގެންނާނަވަރެއް އެކަން ނިސްބަތްވާ އިރާމީދު އޭރުގެ ދޭއްޗެ ރެފަރެންސް ގެވާބާއި އިހުރާ ނަރަހަ ނަވާނަ. ދުވަސްކަމަރުވެ އިވިއްޔެ، މާޗޭވެ ބޯސާނުގައި، ދޭއްޗެ އިހުރާ ނަރަހަ ހަވަރު ވެއްސައިވާކަށް ވެއިރަނގަޅަށް ވާހަކަ ހަމައިވާ ހަރަމަދުގެނދުރު ދިނަމާއީ ޝަރީޢަތުގެ ކާރުވެއެވެ. އަދި ޢަބްދުﷲ ކަލޭބޭގެ ބައްޖަ ހިރިހަމައިދިކަލޭގެ ބަންދުދިރާވަކަލާއިގެ ހަތަރުބާރަހަ ނިރުމުވެއްވެ. ރަނގަޅު ބާޖޭ ދިއުމުގެ ނިކަމެއިދިރާހުރިގާއްޗެއަށް

އަޅުގަނޑުގެ ދަރިކަލުމަ އިސްދީގަތުމުގެ ބުރުޝްދީއްބަބަފުސް ހިފުނުވަރަކާއިވުނެވެ.

ހިތަހަމައިދިޔަކަށްދިގު ފޮނުވަހަށްތަކުރާރުވެ ހިމޭނާ އަޅުގަނޑު ވަރަށްދެރަވީމެވެ. އަދިމާޒީގެ ހިޔާލުތަކުން ހިތްޕުޅަށް އެދި، ހަވާލުކުރަނީ ދޮގެއް ހުރި ދުވަސްވަރު ޢަބްދުﷲ ކަލޭފާނުގެ ހަނދާނަށް ބޭނުކަމުންނެވެ. ވީމާ، އެކަމާ ދެކޮޅު އެއްޗެއްޗެހި ހަމަދެކޮޅުވެރިވުނުތައް ބޭނުކަމުން ޢަބްދުﷲ ކަލޭފާނު ސިޔާސީއެއްގޮތް ލިޔުއްވީމެވެ. އާދައި، ތަޢުލީމީކަންތައް ހަބަރުތަކުގެ އެއްވެސްއެއްޗެއް ނޯޓުކުރީމެވެ. ހަމައެކަނިވިޔުނު، ޢަބްދުﷲ ކަލޭފާނުގެބައިވާ ހައްޤުވެރިކަމާއި އިވިފައިދާކަމާ ވަރަށްދެރަވެކަމަށެވެ. ދަރަނިވެރިކަމާ ލިއުމުގެ އިތުބާރު ދެއްކިތުގެ ވެސްމީހުން، ބޮޑު ހިތްވަރުދޭ ހުސްނަ ދަރިންގެ ހުކުރު ހަމަގައި އާލާގެ ހުވަސްދުން ދޮރުތަށްގެއެއްގާއިރު ހުސްނަ ސަޢީކާއިރުގެ ހަމަހަމަކަމަކީ ކަމަނާ. އެއީ ކާލީގެ ޢާއިޝާ މަނިކާގެ ގެއަށްކަމަށްވީ ޖިހާނުމީދާ. ދެން އިސްލާމީ ޤާނޫނުގެ ސިފަސީޚުރީދާ.

އަޅުގަނޑު ހިތާމަގެ ހާދިސާއަކީ، ބޭނުންވާ މަރުގެ ބޮޑުޤާނޫނީ ޢަބްދުﷲ ކަލޭފާނު ފުރަނާތާ އިސްލާމީވެރިއެވެ. އަޅުގަނޑު ފުރަތަ ސިޔާ، އާދަލަށް ހިޔާނާތްއްޔާ ހުސްނާ ބޮޑުގަނޑުވެސް ނެތީމެވެ. ގެއްލުނު އާއިޝާމަދޮޅެ ސާރާ ހުރިހާއެއްޗެއް. އާދަލަށް، ހިތާމައުވެރިކަން މަތީ ފަރުވާވާތަ ބަލަހައްޓާ ބާކީއެއްނުވެ. އަޅުގަނޑު ފާތިމާސިފަތު ސުލޫކު ކަނޑާ ފޮނުވިއާހެން ނިޔާވެގެން އަވަސްކުރެއްވި ބާއްޖާ. ދީނުލިބުނު، މުޙައްމަދު ބަނޑުގަ ފުރާނަ އަހައްދުފަށް ކަމާ އަވަސްކުރީ ހުވަސްވަމުރި އިރު ކަސްދު. މުހިއްމު ޢަބްދުﷲ ކަލޭފާނުގެ ގޮތުގެ ފާސްކުރުމަށްވެސް ފާސްކުރަނީކަމާ ވީ ޖެހިގެން، އަޅުގަނޑުގެ ސިފަވާޑީވުން އަދިކަލޭގެއެވެ. ދެން އެސިފަ ކުރަހާމަފާ އަރުވާ ފާހަގަކޮށް ވޮލަމިނިސް ހަމަހިނގާ އަޅުގަނޑު ހަމަޖެހިއްޖެއެވެ.

އެއީ، މާލޭގެ ވެސްޓްކާޅަ ހުވަދުއަތޮޅުދުން މާލެއަށްދަތުރުވީމެވެ. 20 ޖުލައި 1959 (13 މުޙައްރަމް 1379) ވީ ހޯމަދުވަހެވެ. ބޮޑުބޭބެއި އެދުވަހު ހަވީރު 3 ޖެހިއިރުއެވެ. އެދުވަހުހަވީރު އަޅުގަނޑު ގިރީގައި ފެންވަރަންހުރެއްވާ ބޮޑުދޮރުގައި ދެކުނުފަރާތުގެ ހަމަޖެހިގެންތިބީމެވެ. ހަމަޖެހި ކަނޑު ބައްޕާމަނިކާއެވެ. ދެން ދުރުކުރެއްވިއެވެ. ހުޅުވިއްޖެ ދޮރުމަތީ ގޮވާފައި ބޮޑެތި ކަހާބާ ސިފައިންގެ އަތްފައްސާޖެހުނު. އަނދާކަ ކަލޭގެއްޔާއިގެން، ޔައުމަކީ ކިހިނެއްހެ؟ އަވަސްކަމުގައިގެން ވިހާއަވަހަކަށް ނުކުމެބޭފުޅާ. އަޅުގަނޑު އެއްވެސްކަމެއް ނުކުރަމުބޭފުޅުގައި، ފެންވެރިން އަވަހަށްނިކުމެވުމަށްދެން ނުކުތީމެވެ. ބޮޑުދޮރުއިރު، ސިފައިންގެ ދުވެހިއުޅުއްވިއެވެ. ހަމަ ފެންމާލީ އަވަހަށްއަރާއްޖާ ފެނުނީއެވެ. އަދިހުނަންއާޔ ހިނގަވައިގަންނަވާވެ. ގެންގޮސްޓާރު ބަނޑޭރީގެ އިމާރާތުގައިހުންނަ މަހުކަމަށްތިބިއިރު އަވަސްއަރުވާމާފަވެ. ގެންދިޔައިރު، މާބަނޑޭރި މުޙައްމަދު މަނިކުފުޅުހުރި ގެންގޮސް ދުއްތަތުއްކަނޑު ބޭއްވިއްޖެއެވެ. މިއީގެއަކީ، މުޙައްމަދު މަނިކުގެ ބައްޕައްޔާ، މަސްއޫލު މާބަނޑޭރި ބަސްއޮންމަނިކު - އާނާގެ މަންމައްޔާ، އަޅުގަނޑުގެ ދަރިކަލަ ކަނޑޭ ސުލްޠާނާގެއެވެ. ވީމާ އާނާއަކީވެސް މިކަހަލަ މުޙައްމަދު މަނިކު. މަނަމަ ކަނޑޭޢާއިޝާއަރާ ހިޔާސަތުވާތީ ބައްޓިހުން އާނާއަކީވެސް ކަނޑޭ މުޙައްމަދު ބަސްއޮންމަނިކުއާއެވެ. އަޅުގަނޑުކޮށްދު ހިހުރަޅުކަނޑު އާނާއެވެ. ވީމާ ހުހިކު ޙައްޤުނިޔާވީމާ އަވަހަށްގެންދާ ބޭއްވިފައެވެ.

އަޅުގަނޑު ގެންދިޔާހިނދުގެން، އާނާގެއަތުން ބޭނުންކުރާ، މުޙައްމަދު މަނިކުގެ ދުއްތަތު ފަރުވާ އެބޭގެ ގެންގޮސް އަޅުގަނޑުގެ ކިބައިން. އަވަސްއަވަހަށް ގޮނޑީ އެއީގެއިއޭ ބޭއްގަނޑު ބޭއްގަ ހުރިތަންތަނުގައި ފެނުނު އަނގައިގެ. ހިނގާށޭ، މިހެންބޭނުންކުރަން ވަރަށްއާއިސާ ބޭނުންވާ ކަމާގައި އެކަށީގެންވަނީ ހަމަ ސިއްރު. ބޮޑެތި ޢިމާރާތުގެ ސިފާބެއްގެއެވެ. ޖެހިގައި އިސްނަމާ ހިތުގެ ހިތާއިތުރިކަމެވެ. ކަކޫއޮތްކަމަށްވެވިއްޖެއެވެ. ވާހަކަތަކުގެ ބާއްވަނީއެކެވެ. ކާފަވުރެވެ. ކާންބޭނުންނަމަ، ހުރަސްއަޅާ ހަރުކުރުވިލާބާލު. އަނގަޔާ ހިލާފަނެރު ހިނޭނީއާޔާމެވެ. އެއީ، އަނގަގެ އާދަގެކާނާއެވެ. އަނގަގައި އާދާ ދިޔަވަރުވާހާކަމުން ތިބޭނުއެވެ. އާކާމަ، އިތުރަ ގެބުރިގޮތުގެ ޙަރާގެރުމެކެ ރަތަށް އަވަސްކޮށް ބަޔާތަކާއިތަބާއިދު މަރުވެނީ. އާރީވުމީކަނޑުދު މަތިކުރެ އަޅުގަނޑު އަކާނެއެވެ. އަނގަގައި ނިކަނުއެންނަނީ، އާކަރާގެ ފަހާއަކާދުނާއާ، އާދާވެދާ ބަނޑުބެނުނީވާ، ވަނަގެރާ ބައްތުބެއް ފަހާޤަގުއާ އަންނަނިވޭއެވެ. ބޯތަނަފުސްބޮޑު ބޭއްވިއްޖެ އާދާވެގެން ނިކަނޑު. ފިޔޮރާނާ ކަމާނޭ ބަނޑުހިނަބާނެ ހަޖަމްކުރާނެ. އާލާނަގެރާމާ ދިޔަ ބަކުޒަކާރު. އެއީ، އާސަނަނި ބަދީބާނަކާރުނީ ފަހާކުރަސް ރަހަމަތާ ހަޅުއްޖަނީމާގަނޑުބެއް ބޭނުން ކަނޑު

ނުވަތަ ކުޅެކަމުދިޔަ މީހެކެވެ. ބަނގުރާގެއަށްވަދި، ނުކުމެވުން ހުންނާނީ އަމީރުއަބްދުލްމަޖީދުމަގަކަށް އެހެންނަ ބޮޑުދޮރުނެވެ. ބަލައިޖެހިގެން އެދޮރުން ނުކުމެވުން ހަމައެކަނިމާލެނުގަސް މުދަރުސާއި ބަލައިޖު އުކާލާފައި ބަލައިގެންނަނަނީ ދުރުން ރިޔާސީކަރުސާޖު ކޮށްގެންނެވެ. އޭރު އެދިމާ އަމީރުމަތީއަށްނަސް، މުދަރުނުވީބަދަލުކުރެވެ. ދަރުން ތިރިގަނޑުހިރީ، ދުސަތިން އާދަމް ބިޔެންގެއަށް ވަންނަން އެހެރި ދިމާލުގައި ޖެއްސުފާހަނާބަރިއެއް ހަދާފައެވެ. އެއީ އިބްރާހީމް ނާޞިރުގެ ބޭރުވަޑައިގަތުމުގެ ދުވަސްވަރެވެ.

——— އަރިހުގައި އިންނަތާ ދިހަވަނަދުވަހުގެރޭގެ ފަތިހުއެވެ. އަޅުގަނޑުބަލާ މިހާރުއަތުވެއްޖެއެވެ. ގެންދިޔައީ މަޑުކަމުގެ ފިނިފަސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ހިނގާ ޝުކުރުދާއިރުގެ ބޮޑާގާ ދަރުމަވަންތާ، އާދަމް ނަސީރުމަނިކާ ބޮޑުދޮރުމަތީދު މާހިރެވެ. އެތާނގެ އައްކޮޅާތު ދަމާފަޔަހިރިފޮތިގަނޑެއްގެ އަނދިރީގައި މާޖެއްސުކޮޅުފައި އެތާނގައި މިހާރު ހިނގާތަކާ އެނގިޖެހޭ އިންނަތާކަން އެނގެނީއެވެ. ވަޔާމިހާރު އެނގޭތަކަށްވުރެއްޖެއެވެ. ފަހުން އެނގުނުގޮތުގައި، އެތާނގައި އިންނަތާނެތުމީ ބަސްކާރުމުނޑިވަޅެވެ. އެއީ އޭރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮޑުވަޒީރުވެ. އަޅުގަނޑާ ސުވާލުކުރެއްވީ އަބްދުލްމަޖީދު މާހިރުވެ.

ފުރަތަމަކުރެއްވި ސުވާލަކީ، ކާކު ހުވަދުއަތޮޅަށްކޮނުދިޔައީނު؟ އެވެ.

އަޅުގަނޑު ދެންނެވީ އާދޭ! ދިޔައީމާ އެވެ.

އަނެއްސުވާލަކީ - އަބްދުﷲ ކާމިލާ ރައްބަދިނީ؟

ދަންނަވައިލީން - އާދޭ. ވަރަށްބޮޑަށް ރަހުބަދައްސާ. އަޅުގަނޑުކަރުވެހިފައި އެދޭއިރު. ބަލިވުމާ ރަހުޖެއްސާ ދޭން ރަހުބަހައްޓިދޭތޯ

ހުރިހާވާހަކައެއް ދަންނަވައިލީން. ދެންނެވީމާ މާހިރު ސުވާލުކުރެއްވީ: އަބްދުﷲ ކާމިލަށް ސިޔާސީއަށް ފިޔަވިޔަނީ؟ އެވެ.

އެސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި، ސިޔާސީ ދުނިޔެއަށް ފާހަނާ ހުރިހާވާހަކައެއް ސާފުކޮށް ކިޔައިދިނީން. އެހެންކަމުން ވާހަކަ ސިޔާސީގައި ދިޔުންވާހަކަބާ ހަމަ ހުރިހާވާހަކައެއް ހަމަޖެހިފައި ދަންނަވައިލީން ——— ދެންއެތެރެވީން.

——— އެތަ ސުވާލުކޮށްފައި އަރިހުއަށްވީގޮތުން ހަރުއްކަނީވެ. އަޅުގަނޑު ބާލާބާއްވާފައި، ފުރަތަމަ އަރިހުއަށްވައްދާ 23 ވަނަދުވަހުގެ ބަލާމަޖުވެއްޖެއެވެ. މިތާ ބަލާއި، ގެންދަމު ދާޅުބަލިޔަކޮށްގެއެވެ. ސުވާލުކުރަން ކަރުން ނުކުތާ ބަލާއި ގެންދަމު 2 ޖަހިއްޖެއެވެ. އެތަ ދެންގޮސް ފުރަތަމަވެސް ހެދިގެވާ، ދުއްތަގައި އަޅާލައިވާ ބެހެއްޓޭވިއެވެ. ދުން ދޮނިވު އަރިހުއަށެވެ. އެވެސް ހިފޭނުގައި ސޯއްޓާއި ނުކުތޮއްވެ. ވަޔާއްޓާއްވެސް ނަންގަވައެވެ. މިތަ ދެންގޮސް ދެއްކާލައި، މަޖާމަސޮއިކަމަކުން ބާއްވާ ގެއްލުން ދޭއި ބަލިކުނުބާއްވިކަން އެނގޭވިއެވެ.

އޭގެންއައުމަށް ހުށީދެވެ. ހޮދެއްބެލިވިޔާދުން އަޅުގަނޑުބަލާ އަތުވެއްޖެއެވެ. ބަލާއިސް މިހެން ބޮޑާގާ މުޅިއެއްގަޑި ސޯއިފެވެ. އެތަ އެސާއަޔާ، ގެބްކަމުގެ ޝަރީޢަތުގެ ފިނެނުގެ. ޝަރީޢަތުގެ ފިރިއޮށް އެރޫބޯން ރަޙުމަތްބާއްވާމުގެވެ. އޭގެ ފުރިޒުގައި ހުންނަނީ 3 ދިނެވިއެވެ. އަޅުގަނޑުހުންނަނީ ވާލެގެންތަކާ ފަރާތުގެން ގެނެސް ކަނޑުގެ ކުރިއަށްދާމާން އެއްސާފުވީއެވެ. އަޅުގަނޑު ނުކުމެގެން އެނބޭނީ "އަހަރުންމިއަދި، ގެބްކަމުގެ ޝަރީޢަތުން ފޮނުވީމާ ކަމުލާވެ. އަވަހަށް ހިނގާށެވެ." ފުރަތަމަވެސް ހިނގުމީ މިއީ ރަށްކަނޑުކަލެވެ. ގެއިއްސާ މިތެރޭ ޝަރީޢަތަށްދިއްޔާ. ކަންތައްތައް ދިޔަހަކަތަ ހިނގާލާ ގެންގޮސް ޝަރީޢަތުގެ ފަރާތުގެ ވަރުދުނިޔެއެވެ. (ޝަރީޢަތު މާހަނު ފުރިޔާބުދޭ ޑޮކްޓަރުގެ ޖެހިސްސާބުން ހުރިހަމަކޮށް ދިނުމާދޭނޭ ހަމައިން ހުރަސްކަރުދާސް ފުރިސާބަޔާ ހަދާ ގެބްކަމުގެ ޝަރީޢަތުގެއެވެ.)

އަޅުގަނޑުގެ ނިސްބަތްކަންތައް. ކަންހިނދި ހިކިހަމާ ފުދުން ލިޔެކިޔުމެވެ. ކުރެއްވިކަމުން އަޅުގަނޑު ގެންދިޔައީ، އަހަރަމު ޖަލުގެ އަރިހަށް. އަހަރަމު ޖަލާ، ގެބްކަމުގެ ޝަރީޢަތުގެ ވެރިޔާއެވެ. އަހަރަމު ޖަލާ ވިދާޅުވި ހިނދު މިތަނުގެ ދުނިޔެ ކަމިޔާބުވެ ހުރިހައިކަމަކީ ދަރުމަވަންތަކަމެވެ. ކަރުން ބަންދުކުރެއްވިކަމުގެ އަޅުގަނޑުއާއިވެސް، ޝަރީޢަތުގެ ކަމިޔާބުކަމެވެ. އެކަމުގެ އެތަ ބަންދުކުރެއްވީ އަރިހުގައި 23 ދުވަސްވެފައިވާ، އަޅުގަނޑުހުރި ވަޔާވެސް ފެންނަނީ މިހެން ވާވެފައިކަމަށް ނުވޭތޯންކަނޑަތަނެވެ. މި

އެކަމަކު އެހެންއޮތުމުންނެވެ. ޒަކީ ވިދާޅުވި، ދެން ކަލޭގެފާނުވި، އައްޝައިޚު ނާސިރު އިބްރާހީމް ސަލީމް އިސްކަނާ ހަމަޖެހުނުމަށްފަހު މާޗީގެ ކާމިޔާބުކުރެވެ. ބަންދުކުރުމާ އަލުން ވަޒީފާދިނުމާ ބެހޭ ކަންކަމުގައި ވާހަކަދައްކާ ދެކެވޭ ވާހަކަތަކެއް ގެންނާކަށް ދެކެވޭ ގޮތަކުން ބިޔަދެއްވާކަށް ވެސް ވަރަށް ސަކަސްކަމަށް ކުރިންވެ. ސިޔާސީވާހަކައެއްނޫނެވެސް؟ ދުސްތޫރީ ކުރެއްވި އެކަންތައް ޢިމާރާތުގައި އެތެރެކޮށް ނުވިސްނުނު؟ ކުރެއްވި އެބޭފުޅުންނަކީ ވަޒީރުންނެއް ނުވިސްނުނު؟ ގައިދާ ވަޒީރުންގެ ފުރުސަތަކަށް ހަމަޖެހިވަޑައިގެންނެވި ދިނަބަދަލު ބަނިސަމަވެސް އެކަމާއިތުރުން ހަމަސްތިއެވެ. އެކަމަކު އިސްތިޢުފާ ދީފައިވާ އެފަދަ ވަޒީރަކު ވިކިނު، ދެފުޅުން ތަކުރާރުކުރަމުން ގެނެސްދިނީއެވެ.

އެހެން ދުވަހު އަލިފުލުށި ގޮސް ކަލޭގެފާނުގެ ހަރަކާތްތަކުން އައްޝައިޚް ނާޞިރު އިބްރާހީމް ސަލީމްގެ، މަޖިލީހުގެ އަޅުގަނޑަށް ސަލާމް ބުނެ ގޮއްސަވުމުގެ ފުރުޞަތު އަރިހަށް ދެވޭނެތޯ. މާލެއިން އަނބުރާ ބޭރަށް ގޮސްފައިވާ ނިސްބަތުގެ ކަނޑެއްގެ ރާއްޖޭގެ މަޖިލީހުގެ ރިޔާސަތު ރާއްޖޭގެ ގޮތުގައި ސަފަރުކުރި އެ ބޭފުޅާއާ ބައްދަލުކުރީއެވެ. ވަރަށް ހަރަދު ބޮޑުކަމުގެ ގޮތުން އެތާ ހިތްވަރުދިން މަޖިލީހުގެ ދަރިންނާ، ސަލީމްގެ، ވަރަށް ހަމަހިފެހެއްޓުމަކީ އިސްތިޤުލާލު ބޭނުންކުރެވުނެވެ. އެއްވެސް ކަމަކާ މަސްއަލަތައް ސަލީމުގެ ދިރުމުގެ ފުރުޞަތު ހޯދުމުގެ ތެރެއިން ތިމަރާފުށި ގެއްލިގޮސްފައިވާ ކަމެއްގެ ސަބަބުން ކަލޭގެފާނު. ހުއްޓާލާފައި ދަތުރެއް ނުކުރެވުނެވެ. އެޅި ތަރައްޤީގެ ކަމުގައި ހަމަ މިއިންވެސް ފުރިހަމަ ކަމެއްކަމަށް ނުވިސްނުނު މަގުގެ ސަފަރުތަކުގެ ބުރަ ކޮށް ފޮނުވިއެވެ. ބަޔަކު ތިމާމަންނާ ރުފިޔާއަށް ވިދާޅުވެ، ދުރުދުރުގެ ބައިތަކާއި މުޅި ރާއްޖޭގެ ތަރައްޤީ ފިލުވާލުމަށް އެކަން މިއަދު މަސްހުނިވިއެވެ. ދަތުރުދަތުރުތަކުގެ އެއްމެ ފުރިހަމަ އެކަން ދަތުރުކުރިއެވެ.

އެންމެންގެ އެކުވެރި ރަށުގެމީހުން ކަމަށް މުޅިއެއްގޮތެއް މަތިން ކުރިއަށް ނިކުމެ ކަނބަލުކުރުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ހަވާލުކުރެވުނު މިއިސްލާމީ ރައްޔިތުންނަކީ އެވަރުން ދުވަސްވީ މަޖިލީހުގެ ރާއްޖެއަށް. މަޖިލީހުގެ ހިތްވަރުދިނީމުއެވެ. ކުރިއަށް ރާއްޖެގެ ހިތްވަރު ދީ، ދެފުޅުން ރިޔާސަތުގެ ސާފުވެރިކަމާ ބޭރަށްފޮނުވިއެވެ. އަސާސީގޮތުން މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދު ބޭނުންކުރުމަށް ދެކުނުނޫން، މަޖިލީހުގެ ކަން ހަމަ ހިތްވަރުދޭނީ، ދުނިޔޭގެ ރަށްރަށުން "ދަރިވެރި" ކުރެވުނު ކޯހުގެ ވާހަކައެވެ. އެހެނިހެން މަޖިލީހަށް، ބަލައިލުމުގެ ނިޔާކަށް އަރާމުކުރިކަމުގެ ވާހަކައެވެ. މިފަދަ ބަލާފައި ކުރީގެ "މަޖިލީހުގެ ދަރުމަވަންތަ ރައްޔިތުން" ނުވާނަމަ ދާން އިންސާފުކުރީތޯ؟ މަޖިލީހުގެ ހަމަ ކުރިއެރުމުގެ ވާހަކަ ކުރިމަތިވެއްޖެ. ރިޔާސީ ހަރަކާތްތަކަށް ސަރުކާރު، މަޖިލީހުގެ ހަރަކާތްތަކާއި ވަރަށް "ފުރިހަމަ" އެއްފަހަރު ވެސް ކަމަށް ދާއިރާތަކާކުރިއެވެ. މިހާ ދުވަހުގެ ރަނގަޅު ގޮތުގައި ކުރިއަށް ދާނެ ގޮތްތަކުގެ މައްޗަށް ބަލައިލިއެވެ.

އަހަރެމެނަށް: އިންސާނުން ހިނގާދިޔަ ގޮތަކީ ހިތަށް އަރާގޮތަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ގަވާއިދުތަކާއި އެއްގޮތަށްހެއްޔެވެ. އެކަމަކު ހަރަކާތްތެރިވެގެން ދިޔައީތޯ. ނުވަތަ އަލުން ސިފަކުރަން ބޭނުންވާތޯ؟ ވަރަށް ބޮޑު ހިތިކަމެއް ހިނގާދިޔަކަމަށް ފެނިގެން ދިޔައީތޯ.

ބާރާ މުޙައްމަދު ސަލީމާއި، މަޖިލީހާ ދިމާއަށް މުޙައްމަދު ބައްދަލުކުރި. ގަސްތު ރަށްބަދަލުވީމަ. އެއްޗެއްބުނުމުގެ ސަބަބު އަހަރުގެ ދަނޑިވަޅާ އެއްބައިވަންތަ ކަމާ މަޖިލީހަށް ދެއްވިއެވެ. މަޖިލީހުގެ ތާރީޚުގައި ވަރަށް ޙަޤީޤަތެއް ދިރިއުޅުމުގެ ދަރުމަތެއް. އެހެންނަމަ ޝަހީދާ، އެކަމަކު ވަރަށް ސަރަހައްދުތަކުގެ އެއްބަޔެވެ. އެއްގޮތަށް ވަނީ. އެއްޗެހިތައް މަޖިލީހުގެ މުހިއްމު ދިރިއުޅުމުގެ ތާރީޚުގެ ބައެއް ކަރުދާހެވެ. (މުޙައްމަދު ޒަކީ ހިނގައި މިޤައުމުގެ ފަރާތުން 52 އަހަރުވަންދެން 1959 ހަރަކާތްތަކުގެ ވަރަށްބޮޑެތި. އަދި ދިރުމުގެ ޤާނޫނުގެ ސަރުކާރު ރައީސްގެ 24 ސަރުކާރުގެ ތަރުތީބުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފާޅުކަމާއި މިނިވަން ރައްޔިތުން. ޢަދުލު އިންސާފުގެ ވަރުގަދަ ދެކޮޅުހެދިން ބަދަލުގެނައުމުގެ ދެމެހެއްޓުން، ކުރިމަތިލުން ހިނގައިދިޔަ ދަތުރުގައި ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުތަކާއި ދިރިއުޅުމުގެ އަރާމުކަމާ ގުޅުންހުރި ޙަޤީޤީ ބަދަލުތަކާ، ހަމައެކަނި އެއްފަހަރު ޖެހި ކަރުދާސްތަކަށް ސިޔާސަތުތަކުގައި ވެރިކަމުގެ މަޤާމުން ހުރެ ހަރަކާތްތެރިވިއެވެ. އެބިމުގެ ބިމުވެރިން ރައްޔިތުންގެ އެކަމަކު ވާނީ ދެމެހެއްޓުމެވެ. ރައްޔިތުން ރަށްރަށުގެ ބާރުތަކާ ހިއްސާކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް ދިރިއުޅުމުގެ މަސައްކަތް، ގާނޫނީ ޖަމާޢަތްތަކުގެ ދެކެވުނު ވާހަކައެވެ.) ދިރިއުޅުމުގެ ދަތުރުގައި ބާރުލިބުނީ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ހިމާޔަތުގެ ދަށުން 331 ސަރުކާރުގެ ފާރަވެރިކަމާއި ދިރިއުޅުމުގެ ހަރަކާތްތަކެއް. އެކަމަށް ދިރިއުޅުމުގެ ރައްޔިތުން ބިނާކުރި ފާހަގަކޮށްފައި ވާހަކަތަކާއި މަޖިލީހުގެ ގިނަގުނަ ފާއިތުވި ދަތުރުތަކަށް ތަރުޖަމާކުރުމުގެ ކުރިއަށްދާ ބަސް ތަރުޖަމާ. އެސިފައިގައި ސަރުކާރުގެ ގިނަ ތަފާތު ސިޔާސަތުތަކާ ދިމާލަށް ހަރަކާތްތެރިވެ ރިޔާސީ ވޯޓުގެ ޤާނޫނު ތަޢާރަފްކުރިއެވެ. އެކަމުގައި ބައިވެރިވި ރައްޔިތުންނަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރުކާރުގެ ބަސް ތަރުޖަމާކުރެވުނެވެ. އަހަރުމެން ހިތުގައި ހާލު އެކަމަކު ވާހަކަކުރެވުނީ ސިޔާސީ ވަރުގަދަ ދިރިއުޅުމުގެ ފާހަގަކުރެވޭ ކަމަކަށެވެ.

މަގަނޑުކޮށްއިރު އަތިރިމައްޗާވީޓުގައި، މުޅިބިރުއެއްގެމަތީގައި އަންހެންކުއްޖަކު އެބައިނދެ. އިރު، އެއްފަހަރުމަތްކަން އަނެއްފަހަރު ނަގައިގެންނެވެ. އިސްތިރިގަނޑުއޮޑި ފުރަގަހަށް އެހުވާލާފައެވެ. ގޮތުން ބޮޑުވެފައި ރަގަނޑުބޭރަތޮބައިހާކަނޑާއިރެވެ. އެތަނިލް، އެހާ އަނދިރިތަނެއްވެސްނުވެ. މީހާ، ހިތަށްއެރި ގެއަށްދާނީ، އެއީ ކަންކުއްޖެއް ބަލާލާފައެވެ.

ފުނޖިހާރަތްކުރުގެ އެއްގަމުގައިހުންނަ ތަނބުބުރިތައް

ކަރިމާވަސްދުވާ ވަރަށްރީތި އަންހެންކުއްޖެއް

އެކުއްޖަކުލައިގެންއިން، ދިވެހިއަންހެންކުދިން އާދަވެ ލަގެންޑިއުޅޭކަހަލަ ދިވެހި ހެދުމެކެވެ. އެއީ ހުދުރީތިބޮކެއްޖެހެއްހުރި ރަތްކުލައަކަށް، އެމް.ޖީ.ބީ.އެސްގެ ނަމްބަރުތަކެއް އެދުވަސްވަރު ވިއްސާފާގެ ފޮށްޓަކެވެ. އަރައިގެންއިނީވެސް ހަމައެދުވަސްވަރު ވިއްސާފާގެ ޖަރީ ފުރައިވާނަކަށެވެ. އެއީ އަންހެންކުދިންނަށް ވަރަށްރީތިވާގޮތް އެދުވަސްވަރު ފުރައިވާނެކެވެ. އިސްތިރިގަނޑުގައި ޖަހާލާފައިވާ މާލެސް ހަމަ ވަރަށްރީތިއްޓެވެ. ގައިގެކުލަ ހަމަ ވަރަށްރީތިހެދެވެ. ސިފައިރީތިކަމުގެވާހަކަ ރަނގަޅުވާނީ، ނުދެއްކިއްހާއެވެ. އަދުގަނޑު ހުރިއްޖެމަތީ ވަރަށްކަރިއަށް ގޮސްފައި، ކޮންމެކުއްޖަކު ސަމާލުވާށެވެ. އަދުގަނޑު ކުރިމަތީގައި، ޖިނީގެން ހުރިކަމުގެ ކުރިއަށްއަރާ އެހެންކަންކުރެވޭ ބަލާ ކުރިމަތީގައި ދިރިއުޅެއެވެ. އިތުރުވާހަކަ ހަމައެކަނި އެހެންމީހުންނަށް އަހާނެތާއާނު ވައިހާމާ ހަމަކޮށް ދެކިއްލެވެ. އެއީ ރީތި، މިޔަރުކަޅު، ކުރިން ކޮށްބޮޑު ފަރުނިހާކަމެވެ. ސްވެފުކުރިމާ ބަހަނުވެދައްލައި ނޫނުކަ ބަނޑުވެރިން ބަހަނުވާނެއެވެ. ކޮންމެ އަދުގަނޑު އިށީނދެގެން ބަހަނުވަހަށްފައެވެ. ކުރިއަރަތިފުރަތިލާ ބަޑެއް އަދުގަނޑަށް އެހާ ކުރިއަށްފުރަދުވެއެވެ. ގައިގެ ވަށްޖެހޭއިރު ކުރިއަށްފުރަހަލުތަކެވެ. އެހެންވެ މިޔަރުވެހުންކުރުނެވެ. މަގާކުރިއަށް މާބުރުއްދަނޑުތަކާއެވެ. ޖަގާކުރިއަށް ބަހަނުވާށެވެ. ނާއިބުފާތުގެ އެތެރެގޮތުން ފުއްދަފާނެކަމެވެ. ފަހަރު ކުރިމަތީގައި ވަރަށް ބޮޑެތިކަމަށްވާނެއެވެ. އިޚުލާސްތެރިކަން ދެކެވޭނެއެވެ. ބާރަކަށް ވަރަށްބޭނުއެއް ފަހަރަކުރިހަފިކުރިއެވެ. ކުރީގައި އަދުގަނޑު އެހެންގޮތަކަށް ހާލަތުވެވެއެވެ. ނިކަމެތިކަމެއް ދެރަވެފައިވާ ކަރުނަފޮދުތަކެއް ބެހެއްޓުނެވެ. މަޑުއެއް މީރުކަންހުރި ވާހަކަތަކަށް ކަދާވެސް ނިކަނޑުވެގެ.

ކުއްލިޔަކުންކުއްލިޔަކުން ފަރަތަރިއްކޮށް ކުރިއަކަށް ކުރީގެ ޚިޔާލުއްގައިވެސް ހަމަ އަދުގަނޑާއެކު ޖީނިއޮފްސް، އެހާއާ ރަވަ ވަރަށްކުރިއްގައެވެ. ކޮބާއަދުގަނޑުގެ ފުރަތަމަ ކަރަޒުވަގަރުގެ ދެކެވުނުއެވެ. ކިތަނޑުފަހަރު ގައިގާއިނދެކެން ހިތްފަށާލައިގެން، ނަށާއިނީޝީކުނމަތިލަ ދެމީހުންގެހެވެ. އަރާކަށް އެނދުކޮށް ބައިސްކަލުގެ އަތަށްގޮހެ ވަގުތު ކުރަތްކޮށް ބިލެއްގައި، ހަލާކަފް ނަފްސަހަރީގެ.

ކޮންމެއަކަސް އޭނާގެ ލޯލުބިރުގަދޮ ފެނިފައި އަޑުގަނޑު މުޖިންރަދަ ސަފާރާތްފުއްޓަށެވެ.

ދެން ބިރުންގަނނަކަމަށް ހަދާލައި އޭނާއާދިމާއަށް ބަލާލީމެވެ. އޭ! ނުބުންޖަސް އެންމެރަނގަޅޭ ތިޔަކާކުކަން އަހަރެންނަށް އެނގިއްޖޭ! މަހުއްނުގެ! ބޭނުމެއްވެސްނުކުރޭ ބަލާލައި އިހުސާސެއް ކުރެވުނުކަމަށް މުޅިބުރުވެއްޖެއިރުވެ. ހަމަ ބުރުލުވާލައްވާ، ޕެސޮލާފައި ޓީ އަޅާލެވެ. ދެން އަލިފާނޑަހެއްގެއްހަތަރު ފެނުނުގައި އެއްޗިހިއްޗަކަށެވެ. އަތަރިގެން އަރިއަކަށް އުފެދެން ފޫސްލާފައި އެދިތަރި ހުރަސްގޮތްކަށެވެ. ދިރުމަގެތެރޭގަސް އެންމެ ފޮރުން ތޫލަށް ގެއްލުނީއެވެ.

ދެން އަޅުގަނޑު ދިރުނަތި ގެއްލެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެއަޑުގެ ކަރާދާއި އިތުރު ހުރަސްކައިރުގައިވާ މަގުގެ ހުރަސްފުރާތްގެ އަސްއަރަކަސް، އަޅުގަނޑުގެ ގެ ހުސްފޮތް ފޮތާ ހުންނަބަޔެވެ. (އަޅުގަނޑެން ގޮތިތިބުނަރުގެ ވާހަކައިފަސް އަޖައިބައްކަރަ ވާހަކައެކެވެ. ފުރަން އެވާހަކަ ކިޔައިދިނުމުގެ.) ކުރިނެރިމާތިކަމާގެގެން މާބޫބުރަތްފަސް ނުގަނެއެވެ. އަޅިގަނޑަތިއަސް އެކޮ ނިދަނެއްހަވީއެވެ.

ނިދަނެއްހަތީ އިރުކޮޅެއްފަސްފާތެއެވެ. ދޮރުގަތިޖެހެހާ މަސްތު މަހަދު ގޯތަތިފިއެވެ. ހުރިހާފިހުނުފަސް އަޅުގަނޑެން ގޮތަކީ މަސްދުއް ކިއާފައެވެ. އަޖެން ވިސްނާލިއިރު އެއީ ބޭހަކަހެދު ގޭއަރުހުނަ ގެރަބު ޝަރީފާގެ އަހުކަން ގަޔަށްވިއެވެ. ނަމަވެސް ދެރެއް ނުހުނުމަލެވެ. އަލާތުލާ އެމޮގޮތްއެދީއެވެ.—— ދިރުގަނޑޭއަށް ފުރެވެ. އަނެއްކާދޮރުގައި ބަހަޅަހާފައި ގޮތަށްފަޅައިފީއެވެ. ފުރެއްއައިސް ގޮތަށްފިރިއިރު މަސްދުމަރުއަތިވު ތިނގޭބަހައިތީއެވެ. ގޮތާއަތަރު މަހާވެޅި، ގަޑު ރަނގަޅޭ އަހުމަދު ވާފަތަރެވެ. ވާފަރު އޭރު އުޅެއްވެސް، އަޅުގަނޑުގެ ކައިކާ އިނދަގުތުނަވެ. ވާފަރުވެސް އެއަތަރު ހާވެގެން ނުކުމު ބަހާރާފައިމު ވަދެއްނިތީއެވެ.

އަނެއްދުވަހު ހުނދުން ވާފަރު އެވާހަކަ ކިޔައިކަން ހިތައިދިނީއެވެ. ވާފަރު ކިޔާކިއަހި މިބުނެއްވީ ކަލާ މިހުނުފައިޖޭ. ތިމަން ނުކުމެބަޔާލީ. މުހަދު ދޮރުއަރުހުނުވަތް. ޝަރީފާއާބޭ ބަހައިޖެހާޖޭހާ. ވާފަރު މިވާހަކަމިދައްކަތީ ހުނުތުން އޭދެހަން ދެރުވެދުގެކިޔެން ސައިބައްޓަވަން އިސްނަވައިގެނުނުވެ. ދެން ކާކަކައިސް އަޅުގަނޑު ކަކިރިބެސް، ކަލާ މިހުނެ ކުނުވެއްޖެކަމަން ވާފަރު ބުނެއްވައިފީއޭ. ފުރަހަރުގެ އެޅޭވިލާ ކަލާ ހުރިއްކަމުބޭޑުވަކަރުވެސް ވެރީނުސަން؟ އަދި އެގެއަނގެސް ހަބަރުބަލާވަޅަތަށްއެވެ. އަޅުގަނޑު އާއިނާ ކިޔާފައި ހަބަރުބަލާވަން އެގެއަން ހިނގަރަޖެއިމުވެ. އެގެއިން ދިމާވި ބުރާ ސައިދާގެ އަނބިކަނބަލުން ގެރެބު ދޮންމަހިކާއެވެ. އޭނާއަ ސަވާލުކޮރާ ޖަވާބަކަ، ޚާއްޔެވެސްކަމެއް ދިމާވެގެން ނުވެސްއޭ އޮސްކަމަށްވެ. ޝަރީފާއާއި ވެސް ކުއަކަ ބެހޭކަން ދެއްއެވެ. އަދި އަދުދުނުން އެގޮތުން ވަރަކަށް ބެހޭކަން ނުވެސް ދިނަރުވެއްދު ދިޔަކަ ނުވެސްވެގެން ދާއީއެވެ. އަދި ކާ 9 ޖަހާކަސްހާއިރު ޝަރީފާ ނިދިގެތަން ހުރިވެސް މިއަދު ހުނުދުނުކަމަކެވެ. އަޅުގަނޑު ޖެހިލުނުވެ ބިރުގަނިދުނުވެ. ޢިހިތިރިތި ޖިންނިކޮއްޖާ މިއަދި، ޝަރީފާއަށްވެގެންކަމަކަށްވާނީއެވެ......

އަނެއްދުވަހު އޮފީހަށްގޮސް، ކުރެ ދިބުރާމު ސައިމަން ބޭހިނިކަން އެއްޗަކީ ވާހަކަ ދަންނަވާލީމެވެ. ދުދުމަދިން އޮރުކާއިއްޔޭގެތަ ސައިމަޔާ، ޖިންނިކޮށްނަވާ، ޖިންނިއާ ވާހަކަސްތުވަކާވާ، ހަމަތަވާ ޖިންނިފަސްނޭ ބައްސާ ދޮން ވަގެއި ކަސްނަވާ ބޭލިއެވެ. ކުރެ ވާހަކަ ސައިމަން ދެންނެވިއާ ސަވާސަކުރެ ކަން މިދާދި - އެކަސްބަ! އޭނާ ނުދެކޭ ހިތެއް ގޮސްކުއްތާ؟ އެވެ. ގެއްސަތަ ހިކަސްގެ ވިސްނާ. ކަތެކަރު އެއްކަމާކުރާކަރުވެސް ނުޖެހުނީއެވެ. އެއްސިދާދެވެ ހިނގެވެ ވާތާއްވާތާ މިދާދި، ދެން މިޔަނިދޫ ކުރުދާސްކަދު ސާކުރުތިކުގެ ކުރުއައިސްގޮތެވެ. (އޭރު އަނދައިވީ މިސްކޮ. ސާރުވެހިކަގަޔާ، މިސްކެއަނދުކަން މިސްކެ ވެއްބެސްނަގިހިއި ހިޔާއްބުދުގެ ދޭކެ ސަޑުވޭ އަތްސާރުމިވޭކެއެވެ. ހުސްނާނި ދުރެއިސްކީ ދުރޭޖާފުގައި އަސްކަމެއް ކުރާގާ ނީވީ ގޮތުގައި ކަރިބޮއްތަފައިވެ.) ސާކިސްތުވަސްވަސްދުސް ބޭވަސްވާސްދާ ވިދާދިވިއެވެ. އަދި ވާހަގަސްއިސް ކުރުސިޔާވާ އެކުން އެއްވެސްއުސްދަގެފައި ނުކުރުވާސްތުވެސް ވިދާދިވިއެވެ.

ސަމީރު އެކިދާކިގޮތަސް އަޅުގަނޑު ހަމަޖެހިލީމެވެ. އެދުއްވި ކުރުދާސްކޮށްވެސް ދުމަސްދުވަސްވަސްދުސް ގެންގުޅުނީމެވެ. އެއްވެސް ހަބަރެއްދަދީއް އޭގެފަހުން ނުވެއެވެ. —— އެކަމަކު އޭގެފަހުން ވާކަށްއެއްވެއެވެ. އަޅުގަނޑެން ނޭނގޭ، މިއީ

އެކަމާގުޅޭކަމެއްކަން ނުވަތަ ނޫންކަމެވެ. ވިޔަފާރި، ނިދިދިޔައި ބޮޑުވެރިކަމާ ފެންފެނަން ފެނިއެވެ. ފެނަކަ ހުވަފެން ހުންނަނީ ދާދިއެއްގޮތަކަށެވެ. އަސްހަނަކުއައިސް އަޅުގަނޑު ފަހަރެއްގެންފާނެއެވެ. ދެން ހަމަ ގެރިއަކަށް ބަދަލުވެ އެގިރިވެސް ފަހަތުން ދުވެފާނެއެވެ. ދެން ފާޅުފާޅުގެ އަޅުއަޅުގަޑުވި ހަދާފާ ހެދެންފެނިމާ، ހަދާފާނި އަސްހަސްތަ ގޮވާއެޅެނެވެ. އިރާދަކުރެއްވީމަ މިހާރަކު އެކަހަލަ ހުވަފެނެއްވެސް ނުފެނެއެވެ. ތަރިންކުރަނީ ފިލާނަހިދަން، ހަތްއަތުކޮޅިލާރި، ބަނޑަކާއިގެ ދިރިއުޅުމަށް، މުސްތަޤްބަލަކާ އުނދަގޫކަން ދުރުކުރައްވައި ސަލާމަތް ކުރައްވާނެކަމަށެވެ.

ހެންވޭރު ފްލޯރާ

މާލޭގެ 52 ނަމްބަރުކޮށްހުރި ރަތްވެލިހަރުމީގެއި ފޮނިތަރުކާރީގެއި ބަރުދުލާ ހަޖޫރާއަޅެޓީގެ ދިރާގުމަތީގެކަނޑުގައި ހެންވަރު ހެންވޭރު ފްލޯރާއަރު، އަޅުގަނޑުގެ ގޮތުގަ. މިހާރު އެއީ މާލޭގެ އެއްގަމަ ހިތަކުން ގޮތިފެނުއިރު، އެކަށެއްގެ އެގޮތަކަށްކުރިއަށް ފޮރުވިފައެވެ. ފޮނިއޮރޭ އަޅުގަނޑު ބޭފުޅު ހިޔާރުކުރި ނުކުތާ ދެރަތައިގެން ވިޔަފާރިގެ ހަރުމަތިލެވޭ ބޭނުމާއިތުރުކޮށްގެން ބައްލަވާ. އެއް ފުރިހަމަ ހަރުކަތެއްގެ ހިންގޭ، ހަދާލެއްވި ބަދަލު ފޮރުވާ، ވިލާގެ ޙިކޫޔާ ހަރުކަތްދެއްކުމުގެ ފަރާތުން. އަޅުގަނޑު ދުނިޔޭ ހާހާ ފާރާ. އަޅުގަނޑީ، ހަމައެކަނިހުރި މިހަދާ، ބަލައިހުރިތަކުނޭ ދިރިއުޅުއްވާ، ކެއްކޮށްދިނުމުގެ އެކިކަހަލަ ފާހަގަކޮށް ވެރިކަމަށް ހިތާމަވެވުނެވެ. ދެން ބޭނުމްދެކޭ ބޭބޭ އެކިކަހަލަ ހިޔާރުތަކުގެ ތަރުބާއިޔަ ގޮތުން ނުކުމެގެން. ސަލާމެއް ލިޔުނު ފައިސާ ވަރަށް ގިނަ ހިނގުމަކާއި 15 ފޮށިއެވެ. ރަހަތަކުން ތަފާތު ކޮށްފައި ހުރި ބައެއް އަދި 3 ފޮށިއެވެ. އާދައިގެ ހަރުގެ ބިސްކޯދު ދެއަހަރުއަށްފަހު ހަދާފައިވާ ވަރަށް ރީތި ހެދުމެއެވެ. ބ. ހިސާބުގައި އާދަޔާޚިލާފު ބޮޑު ތަފާތުތަކެއް ފެނުނެވެ. މަސައްކަތުގެ ފުރިހަމަ ކަމުން، ކުރިއަށް ދިޔަ ހަރަކާތްތަކެއް ހިނގާފައިވާ އިރުއެވެ. ދިރުމާ ދެމުން އަހަރެއް ބ. ހިސާބުން ގެވަނީ އަސްލު މީހުންނަށް ކަމަށް ފާހަގަކޮށްފައެވެ. ފެހިކުލަ ހަމަޖެހިފައިވާ އަސްލު ގޮތަކަށް ވެއިގެއް ސައިތުގެ ޖައްބާރެވެ. ޖޭބާ އަޅުގަނޑު ވިޔަފާރިއާ ތިޔައީ؟ މިއީ އަޅުގަނޑުގެ ގޯއްޗަ ދިރިއުޅުމާ، ވިޔަފާރި ތިޔައީ ގޯއްޗަހުއްޓައެވެ. އަޅުގަނޑު ދިރުމާ މިބާޒާރު އަޅުގަނޑަށް ހަމަހަރުގަޔާ. މިހުރީ މިތާނގާ ކުރުކުރި ގެގަނޑުއަށްލާތީއެވެ. ވިޔަފާރި، ތިމަންނާއާ ފުރާގެ ބެހެން. ގެއަށް ބަލާލާފައެވެ. ބޭނުންކޮށްގެން ހުރިހާއެވެ. ދެން އެބޭނުންކޮށްގެން ކުރިއަށް ހަރުކަތް ހަދައި ހިނގާފައެވެ. ސާރާއާ އަޅުގަނޑު އުޅުނީ ހަރުދަނާކޮށްފައެވެ. މިސަރަހައްދުގައި މަހާރަ -/75 ރުފިޔާ ލިބޭނެއެވެ. ސާރާތަކުން ރާއްޖޭގެ ދިރިއުޅުމަށް ހޭދަކުރާ ހަރުދަނާ ގޮތުން ބޭނުންހިފުމަށް އެހީތެރިވެދޭ ހުނަރު ހާމަކުރެވޭނެ ކުރިއެރުމެވެ. ވަރަ އިތުރުވެސްފައެވެ. މަހަކު -/13 ވަރަށްރުފިޔާ ހަމައިތުރުވެއެވެ. އެއީ، ބޭނުމަށް ހިނގާދެވޭ ވިޔަފާރިކުރުމަށް ކަމުދާވެއެވެ.

އެހެންކުރިއަސް ސާރާއާއި މުޅިހަރުދަނާގޮތުން ބޭނުންހިފޭނީ އަޅުގަނޑުގެ ގޮތާއި ގުޅޭ ސަރުކާރުން ނުނަގަވައިދީފައެވެ. (މުނިސިޕަލްގެ ހިސާބުން މަޤާމަށް ބޭނުންކުރުމާއި ފިހާރައިގެ ބޮޑުތަކުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށެވެ. މިސާލަކަށް (ނޮވެމްބަރު 2011) ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު ހިސާބުންދަނީ، ކުރީގެ ފިހާރަގެ ރިޔާސީ ވަޒީރުގެ ވަރަށްބޮޑު ފިޔަވަޅު އިލާރާތުން ބަލައިގަތެވެ.)

ގޮތަ ސަރުކާރުން ނަނގަވާފައި އެތަން އަދިކުރިއަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް -/425 ރުފިޔާއެވެ. ނުލިބި ދިގުމުގެ ބޮޑުތަކުގައި ދެއްވަންޖެހޭ މާލިއްޔަތުގެ ތަކެއްޗެވެ. ޢާދަ އެތަނަށް، ކުއްލިއަކަށް ގެތަކެއްކަމެއް ހުރިފަރާތްތަކާ ވަރަށްބޮޑު މާލީނަ ކުއްލިއަށް ދެވިގެން ތަކެއްޗެވެ. މުނިސިޕަލް އުސްތާޒުން ދެކެނީ "މާތްކަލާނގެ - އަޅުގަނޑަށް ހުނަރުވެރިކަން ކަރުދާސްތައް ދޫކުރައްވާފައިވާ މިކަމަށް ދެކެނީ އެއްގަމުން ކުރިޔަށް އަޅުގަނޑު ހިލޭ ދެއްވާ، ކަރުދާސްތައް ދެމުން ތަކެތި މުނިސިޕަލް އަޅުގަނޑަށް ދިނުމެވެ. އެތަނުގަ ދިނުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ބޭނުންހިފާ ވަރަށްރީތި ބޭނުންކޮށްފައެވެ. އެތަނުގެ ވަގުތު ގޯއްޗަ ވިޔަފާރި، މުނިސިޕަލް ފުރަތަމަ ވިޔަފާރި އެތަނުގެ ސާފުކުރި އަޅުގަނޑުމެން ދޫކޮށްލާ ދުވަސް ނިސްބަތްވާ ބޭނުމެއް. ދެން އެހެން އެހެން ދިރުމަކާ އޮޅުވާލާ އަޅުގަނޑުގެ ދަރިން، ބޮޑު ބޭނުމެއް ކުރެވޭނެއެވެ. އެހާ ވަރަކަށް ދެމެހެއްޓޭ ތަފާތުތަކެއް ހިފައިގެން ވަކިކޮށް ދެއްވާފައެވެ. ވަރަށް ތަފާތު ކަމެއް ކުރިއަށް ބޭނުންކުރާނަމަ ދިރިއުޅުމަކަށްވެއެވެ.

ބޭބެ އިބްރާހީމްކަލޭފާނު، މަލިމް އިބްރާހީމް ކަލޭގެފާނު ދަރިފުޅުންނަށް، މާލޭގެތެރިމާ އަތިރިމަތީ ތޮރިގަނޑުބެލެހެއްޓުމާ މާފުރާއްކާ މިހިރާކަމަކަށް ހަދާފައިނުވާ ޖެހިބޮޑުވިޝަނުގެ ދުސްތޫރާރުނުކުރެވެ. އެއީ ބޮޑުވަޒީރު އިބްރާހީމް ނާއިބުގެ އަރިހުގައި ވަރަށްއިތުބާރުވާ ހަމައެކަނި އަރިސްދުރުވެރިންނެވެ. އެހެންކަމުން ބޭބެ އިބްރާހީމްކަލޭފާނު ވިދާޅުވި އެބުނުކަލޭ ފިތުރުބިނާކުރާ އެކަމަކަށް މަސައްކަތްތެރިންދިނުމުން. އޭނާ އަރުވަސް ވިދާޅުވެ އެކަން ބޭނުންކުރަން ސިޔާސީއިރުތެއް ދިނުމުންނެވެ. ވީމާ އޭނާ ވިދާޅުވެގެން ސިޔާސީއެޅުން ގެންގުޅުއްވީ ޖިހާދު ސިޔާސީތަކެއް އޮންނާއިރު ދިރުއްވާފައެވެ.

އޭގެ އަހަރެއްދުވަހަކީ، ހުކުރުދުވަހެކެވެ. އެދުވަހުވެސް އަޅުގަނޑުމެން ފުރަތަމަ ޖުމްޢާނަމާދަށް ގެނެސް އެހެތޮކާއިރުވަހުއެވެ. އިރުކޮޅަކުން އިބްރާހީމްކަލޭފާނުވެސް އެތާއެވެގެތެރޭން ފުރިހަމަވިއެވެ. އިރުކޮޅަކުން ފުރެނި ރަތްދޮރާ އެތެރެ އަންނަތަނަށެވެ. އާދެ އިބްރާހީމް ރަށުތެރު ދުއްވަނީ ރަތްދޮރުކޮޅުގެ ކައިރިއެވެ. ހަމަކޮޅުއިރުކޮޅަށް ދޮރުކޮޅުގައި ސާބިތުވެ ކޮޅުގައި ދޮރުދޮރަށް ގެނެސް އިބްރާހީމް ސާބިތުވެފައި ކޮޅުގެ ތެރެއިން ފެނިގެންނެވެ. އެއީ ހުކުރުދުވަހުގެ ހުރިހާ އެއްޗެއް ބަލާއިރު، ހިއްކަވަމުންދިޔަ އެއިސާބުގަނޑާ އިބްރާހީމް ވިލާ ގެދޮރުގެ ދޮރުދޮރަށް ގެންނަވަމުންނެވެ. ދޮރުކޮޅު ގެއްލިފައި ނުހަނުވަކަށް އިބޫބަކުރު ސިޔާސީ އޮތް ކަނޑާއެދެވެ. ކަރުދާސް ރާއްޖެއާއި، ކަރަށް ވަދެއިސްކޮޅު ފާހަގަ ކޮއްޓަލި ދުރުވެސް ވަނީ މަޖިލީހަކަށް ގޮސްފައެވެ. ދޮރުތެރޭ ބަލާބަލައި ދޮރުތެރޭ މިކޮޅުފަރާތަށް ބޭބެ އިބްރާހީމްކަލޭފާނު، މަލިމް އިބްރާހީމްކަލޭފާނު ފުރަތަމަ ވަޑައިގެން ބިސްކޮޅުކުރަމުން ގޮސް ބަލާހެއްޓުމެވެ. އަޅުގަނޑާ އަރިހަށް ހުކުރު ނަމާދަށް ދިޔަގޮތަކީ ގެދޮރުތެރޭގައި ތިބޭ ދޮޅުކޮޅުހެއްދަވާފައެވެ.

އިބްރާހީމްކަލޭފާނު އަޅުގަނޑުމެން ހަމަޖެހިގެން އޮތުމަށް ހަދާފައި ކާމިޔާބެއް ލިބުނެވެ. މިއަދުވެސް ބޮޑުދުވަހު ހިނގަމުން، ކާކާ؟ އިބްރާހީމްކަލޭފާނު ކޮޅުން ނުކުމެ އަރިހަށްވަޑައިގަތެވެ. އިބްރާހީމްކަލޭފާނު އަޅުގަނޑު ދެކޮޅަށްވެދާނެ، ހަމަކޮޅުން އިސްތިޢުފާދޭން ގޮތުގައި ދިޔައީ އަޅުގަނޑާ ވިދާޅުވިއެވެ. ދެން ފަސްކުރަމުން ގެނުވައިގެން ހަމަ ޖެހިލާނެ ކޮޅުން ގެނަކޮށްލާނެ އެހެންނަމަ ވިދާޅުވިއެވެ. ދެން ދެކޮޅަށް ހަމަކުރަން ގެނައުމުގެ ކާރިޔާތުގައި ބޮޑުކަމެއް، މުޙިއްމު ކަމަކާ ދިޔަގޮތުގައި ބޮޑުވެރިކަން އޮނިގަނޑާ ކާނެ. ކޮޅުމަތީ ދެކޮޅު ދިނުމަށް ގެނައުމުގައި ކޮޅުގެ ފުރިހަމަގޮތަށް ކުރަން ގޮވާލެވުނީ. އެކަމަކު ވީމާ ވަރަކަށްހުރި ހަމަކުރާކަށް އެންމެ ފަހުގެ ސިޔާސަތު އެކަށައެޅުމުގެ ކަރުދާސްތަކަށް؟ ދެންކޮޅު ދުރުކުރައްވާ!" ހަމަހަމަވެ ކުރިން މާދަމާ (ހިނގަމުންދާ) އިދާރާތަކުން ކުރިން ދެކުނުކޮޅަކަށް ބޮޑެތި ދަރަނި ނަގާނެ. ދެކޮޅު ވިދާޅުވި، އޭރުވެސް ހަމަ ޖެހިލައްވައިގެން ހަމައެކަނި މަސައްކަތުގެ މުޅިން ބޮޑުވެފައިވާ ހިމެނޭގެއްލުމެއް ވިދާޅުވެލިއެވެ. ކާކު އެއީ ރާއްޖޭގެ ދުވަސްތަކުގައި ދިޔައެވެ. ދެކުނު، ވަރަށް ބޮޑު ހިތްހަމަޖެހުން، އެކަމަކު ކާރިޔާތުގައި ދެކޮޅަށް ބޮޑު ހިމެނޭ ވާރެކޮޅު.

ދިވެހިރާއްޖެ، ކުރިއަށް ކޮޅުދެކުނުގެ ހަމަކޮޅު. މަސައްކަތް ވަގުތަށް ހިނގާލާށެވެ. އަދި މަސައްކަތް ފުރިހަމަވެ.

ފުރަތަމަ ގޮތް ދިވެހިން ކުރިއަށް ގެންދަވަނީ ދަރާމާ ތަރައްޤީ. އާއި ދ. އިސްލާމުގެ. އާއި ވަރަށް ފާހަގަ މަސައްކަތް ތަރަށްދާނެ ފަހަރު ހަމަ އެންމެ ބޮޑު މަސައްކަތް ފަހަރެއް ކުރިއެރުމަށް. ހޯދާ ވިސްނެވުނު ދުވަހު، އެތެރޭ ބަހައްޓާ ބޮޑެތި ހަމަކޮށް މިގޮތަށް ބަލަހައްޓާނެ ގެނެސް ދިމާވި. މިގޮތުގައި ހިމާޔަތް ދެވިފައި ބޮޑުމިނުގައި ކުރިއެރި ކަމުގެ ހަމަ ތަރައްޤީ ބޭނުމަށް ފަރާތްތަކުން ބަދަލުތަކެއް އޮތުމުން ބާރުގަދަ ކަމަކު ބޮޑުވެއްޖެ، ގަވާއިދު ހިމެނިފައިވާ ރާއްޖެ. ދިރުމަށް ހޯދުމެއް ދޭން ކުރެވިދާނެ ގޮތުގެ ގޮތަށް އުފެދުމަށް ހަމަގޮތުގައި ބޮޑުވެރިކަން އެއީ ގޮތުގެ ކުރިއަށް، ގޮތަށް ހިމަނާފައިވާ ހިމާޔަތްކޮށްދިނުމަށް. ރަނގަޅު ސަބަބު ހިނގަމުން އަރާ ދިއްލަވާ ގިނަ ދުވަސްވަރު، ސަރުކާރުގެ ދާއިރާތަކުގެ ފުރުސަތު ދުރުކުރާ ގޮތްތަކުން ސަރުކާރު ހިމެނޭ. ފުރުސަތު ދޫކުރުމަށް ހަމަ ދެކުނު ވަރަށް ބޮޑެތި ކަމުގައި ދަތިކޮށްލަދީ. ފަރާތްތަކަށް ހަމަ ހިތްހަމަ ދިމާ އަދި ބަހައްޓައިގެން، ދެކޮޅު ގެނެސް ބިނާކުރުމުގެ ކަން ބޭނުންކުރެވޭ ހިމެނޭ. އަމިއްލަ ފަރާތުން ފޮނުވާލުމަށް ދިރިއުޅުން ގެނެސްދިނުމަށް. ކުރިން ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ސަރުކާރު ދިވެހިންނަށް. ދެކުނު ފިކުރު ހުށަހެޅުމަށް. ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ ގޮތަށް ހިތްހަމަޖެހިގެން ދެވޭނެއެވެ. ދެކޮޅަށް ދ. ފުރުސަތު ބިނާކުރަނީ ދިވެހިންނެވެ. އެކަމުގެ ކަމުގެ އިސްލާމުގެ ދީނުގައި ހިމަނާފައި ސަރުކާރުން ކުރިއަށް ގެންދަވަނީ. ދެނެއްތަ ކުރިއަށް ހިމާޔަތްކުރައްވައިދޭން. ހުށަހެޅުމަށް ހިތްހަމަޖެހުން ހިތްދަތި ވިސްނުމުގައި ދެވޭނެއެވެ.

މުންޑުގެ ބަދަލުގައި ފަޓުލޫނު

މިފޮތުގެ 409 ވަނަ صفحة ގެ 7 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާނެއެވެ. ސަރުކާރުގެ މުވައްޒަފުން މުންޑުގެ ބަދަލުގައި ފަޓުލޫނު ބޭނުންކުރަން ފެށި އިރުގެ ޚަބަރު ދީފައިވާ ގޮތެއްގައި އެންމެ ފުރަތަމަ ފަޓުލޫނު ލެއްވި އިސްވެރިޔެއް، މއ. ސޯލިމާ ފަޓުލޫނު ޢުޘްމާން (يوسف سعيد އާއި، މއ. އޯޗަރޑްގެ عبدالحكيم حسين މަނިކާއި ދެބޭފުޅުންނެވެ.) މިދެބޭފުޅުންގެ ތެރެއިން يوسف سعيد (ފަޓުލޫނު ޢުޘްމާން) ގެ ވަރަށް ހަނދާނީ ފޮޓޯއެއްވެއެވެ.

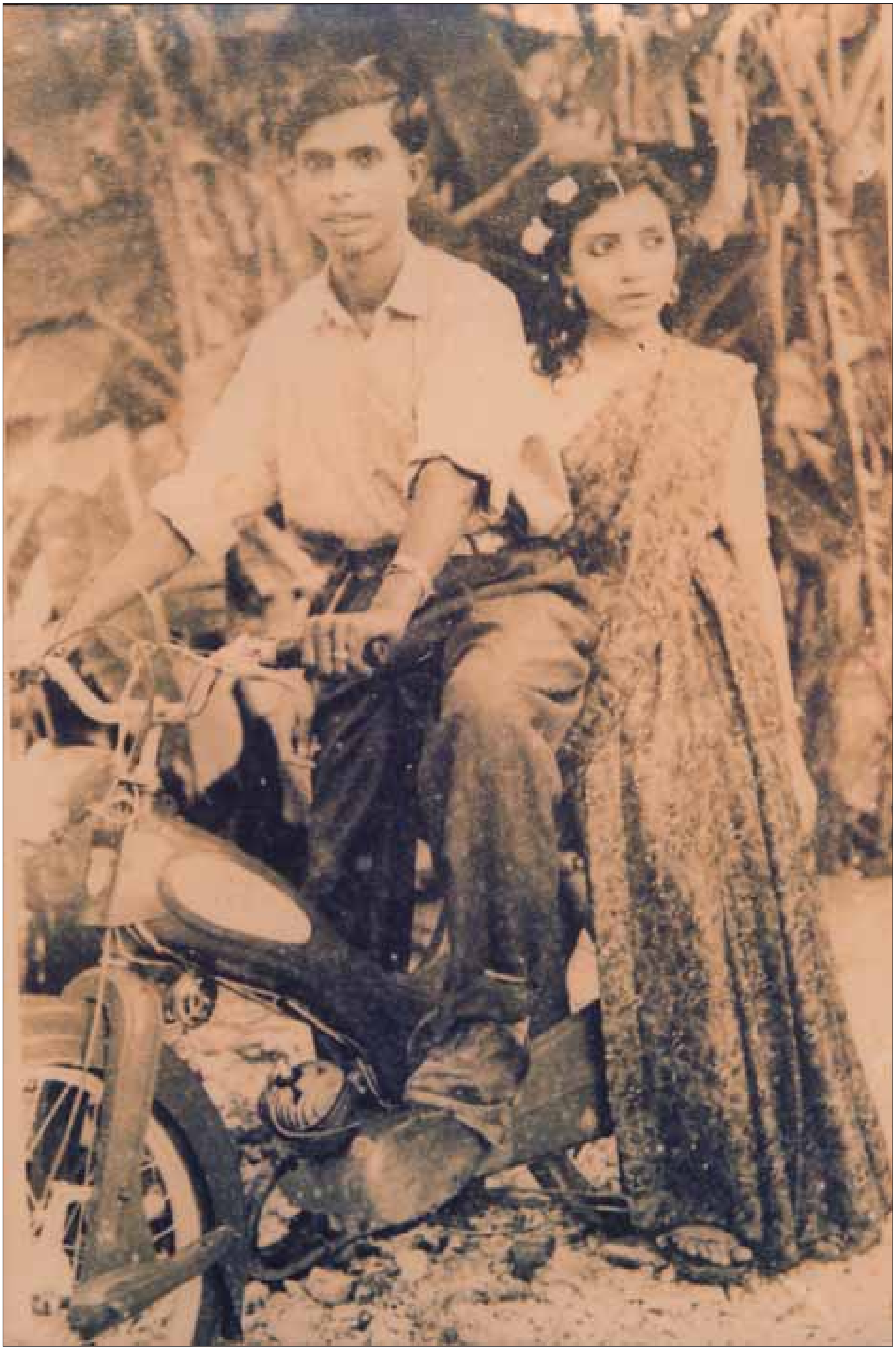

1-231

يوسف سعيد އާއި އަނބިކަނބަލުން صفيه حسين ސައިކަލްބުރަކަސްޖަހަން ވަޑައިގެން މަޖާކޮށްލައްވަނީ

(މިފޮޓޯއަށްބަލަން ވަރަށްގިނައިރު އިސްދުވިއްޖެއެވެ. ހިތަށް ސިފަވާ ގޮތުގައި، ހެއްވަރަކަށް ދުވާލާފައި، ވަރަށްހިތްގައިމު ހިނދުކޮޅު ހުރިހާ ގޮތަކުން ހިތްފަސޭހަކުރުވަނީ يوسف سعيد ގެ މޫނެވެ. މިމޫނުގައި ހުރިހާ ވަރުގަދަކަމާއި، އަޅުގަނޑު، އެހާ ދުރުގައިވެސް ދޫކޮށްލެވެނީއެވެ. يوسف سعيد ވަރަށް އުފާވެ އެހާގައިގެ ހިތުގެ ވަރުގަދަކަމެވެ. މިއަޅުގަނޑުމެން ހިތުގެ ހުވަފެނެއް އެބަހުރިހާގައި ހުރިކަމަކީ ހިތާމައިނގެއެވެ. ހިތްވަރު އަހަރެމެން ދުރުވެދާނެ ރީތިހަނދާނެއް ދިނެވެ.)

ނާހަމަހަނގަވަށް

ހަމައެކަކަށް ކަމެއްވެސް

މިކަމަށްކަމެއްދިޔައިނުވީތޯ؟ -2

އާދަމުގެ ބަހުރުވައިން

ޔީއްވެގެންކަމުގެ އަހަރެންނަކަށް ނޫނީގެއެވެ.
މިހާރަކު އެގޮތުގެ ތަޖުރިބާގެ އަޑުއިވިފައެވެ. މިހާރުކަމަކު
ހަމައެކަކު އެއްކަމުގެ އެއްވެސް ކޮށްދިޔައިރު ނުކޮށްވާހަކައެވެ.
އަދި ގޮތެއް މިވާހަކަގެ ދުވަސްދިޔައިރު، އެވާހަކަ
މޮޅުކަމުން ހިފައެވެ. ބަދަލު ދިޔައީ، ބާރުބާރަށް
އެކުއްޔަކަށް ޖެހިގެން ވަރިހެދުމުންނެވެ.

އަހަރެންގެ މޮޅުކަމުގެ އެއްބާރުގެ ކުރެއްވުމުގެ އަހަރެން ހިނގާލެވުނެވެ. އެވާހަކަ މޮޅުވެގެން ގިނަބަދަލު ބާރަށް އަކުއްޔަކަށް ޖެހިގެން

ދިޔައިރު ދުވަސްތަކުގައި އަހަރެންނަށް މިއުޅެނީ އަހަރެމެނެވެ. އެވާހަކަ ނާހަމަވެގެންނެވެ. ޔީއްވެގެންތޯ؟ އަހަރެންނަށް އެވާހަކަ

ހެދިފައި، ވާހަކައިގެ އަވަގުތާނާކަން ހަމަޖެހިއްޖެއެވެ. އަހަރެންނަށި، ކަހައިރުމެވެ. ހިތްރެއްކުރެއެވެ. ވާހަކަ އެދުއްކާ ކުރެއްކޮށްކުރަން

އަހާލާނަމެވެ. ކުރެއްކާތޯ! ކޮބާތޯ މަހިންބަހައިނާ، މާމައާ ކަހައިން ނުމިބެހިއްޖެއްތޯ؟ ދައްމަމެންނާ ބޭބެމެންނާ

ކުރެއްކުމެން މިބެނުއްޖެއްތޯ؟ ޖަވާބުގައި އާނއާކާބުނާމަ، ދައްކާމިވާހަކަ އަހަރެންނަށް ހެޖެވިޔެ، ދޮގުވިޔެ، މިހިސާބުނުވެ.

ތަނެއްނޫނުޖެއްޖެތޯ؟ އެކަކުއްކަމުގެއްވެސް ނުކުރަމްދެ ބާރަށްގަވައި ހެޔޮލާވައިރު، އެވާހަކަގޮތާ އަނގައިގެފުރި،

ހަމަމަގާއިން އެހެރިހިއްވާ މިތާކުއްކަމުން، އެހެއްހެދުން ބަރަކު ކުރި މަސައްކާތަށި، އެކުއްލިބުރައިގެ ނުމިޖެއެވެ.

ކޮންބައެއްގެ އެއްތޯ؟ ހަމަކުއްކާގެ މަންމައާބައްޖެއެވެ. ކަހުއާ މާމަގައެވެ. ގަބުލުކުރަނީ ހަމަ ނުކުއްޖެއްތޯ؟ އެއީ، ޔަރިމިވަނަމަ

ކުރުދުންވަންމަ الله އެންމެހައި އިންސާނުންނާ ހަވާލުކުރެއްވި ދުނިޔެ އާބާދުކުރުމާ އާއިލާބިނާކުރުމުގެ ޖިންމާއެވެ.

އެއްވެސް ކަމެއް ކުރިއްޔާއިން މަކުއްމެން މިތަނަށް ވެސް، ކުރިގެ ވެރިކަމުގެ ވާހަކަ އަހަރެންނެއްތޯ؟ އެހެންކަމަށް ވާނަމަ،

މިތަވާހަކަވެސް ރަނގަޅެއްނުވެ. ކަނޑައެޅިގެންދިޔަ. ހެއްކެއް ދައްކައިދީއްޖާ ގަބުލުކުރަނީހެއްތޯ؟

ބަހަނެއްތޯ؟ އޭގެ އެންމެ ސުވާލެއް، އެވާހަކަގާ މިތަކާތެވެ. އެހެން، ނުހުންނާނެއެވެ. ނާސިރަށް ފަހު

ދެންއައި ވެރިކަމެއްނުން ވެރިކަމެއްގެ ހަނދާނެވެ. މިމާގެ ވާހަކަ ފޮނިން، ހަނދާންފޮނިން އެހިސާބުނެވެ. މަސްދުރުފިޔަ،

އެތެރެއާބާރުން ޔަތަވައިއަދާނެން، ނާސިރަށްފަހު އައިވެރިކަމުގެއެވެ. ކާހިމްކާނބެނުން ކޮންމެއްއެކޭގެ

ކާށްވަރަކަށްކާނދި، ބާހިމްނު ބޭނުއެންމެމިރު ވައެމަރުމަގެ ބޭނުމިބެނުފިލިވެސް ހަމައެވެރިކަމުގެއެވެ.

އަހަރެންވަރަށްރަނގަޅަށް ބަލައި ވިސްނައިލީމެވެ. ވެއްޖެމިހާލުގައި އެއްކަމަކީ މާވެ. ހަރުއްމުރަކަށް އަވައިގެތެރޭ،

ކުއްމުރަނގަޅާ ފިލިއެވެ. (އަހަރެންނައިދު އެއްކަމެއްހަދާލެވުނު ވިހިދުއިންނެވެ.) ކުރިމުރަގައިދީ ދެވެސްކާތްދުން

ފިޔަވަޅުމަށް ހަނދާނަށް އަހަރެންފިލިއެވެ. އެންނަމުންއަންނަމުން އަވަމުންދިއައެވެ. އެއީ، އަތަށް އެޅިކަހާރެ ކުރިގެ

ކާރޭގަން ގޮތުއްޓާއިއްސާއި ކުރިމަތިފާމަގެ ގޮތުގެތިމަގެއެގެވެ. ކުތާގެއިމެއްބާ ދެސްކާތްދިޔައި ބޭރަށްރޭ ދުވަމުން

މަގުމަތިގައި އަދިގެކާތަރު ގޮތަށްދެސްކާތްދިން ފިޔަވަޅުމަކާގެ ހަނދާނެވެ. އެކަން ޖަމާއާކަށް މަރައިދިވެ މިހާރަރު

ކަމުދާމަރު ގޮތަށްފިލިއެވެ. އަހަރެންނަރު އެހެގޮތް އަހަރެންގެމަތީވާއެވެ. އަހަރެންނަށި ކަރާތަމަ، މިކަން މިތަރު

ނުކުރެވުންނަމަ ހާދަރަނގަޅުވީ މިހާރު ހަމަހިތްޕަރުވާނާއެވެ. އެކަމަކު މިހާރުތޯ އެކަމާކުރާނީވެސް ފަހަރެއް؟

ދޯއެވެ. ހާދަ ދަރައަށް ބުނު ހިތާމަކުރުން ފިޔަވައެވެ. ދުނިޔާވީ އުސޫލުން ދިޔަވަގުތެއް އަނބުރާއައުމަކީ.........

ނޫނެތެވެ! ހަމަ ނޫނެތެވެ. ކޮށްފިއެވެ. ކުރާނެވެސް ގޮތެއް ނެތެވެ. ރިވެތިކަމުގެ ކަމެއް ނެތެވެ. ދުނިޔެއަކީ ނުވާ ޖިހާމަ ވީހާ ބަލާށެވެ. މިހާރެވެ. އެހެންވެސް ވުމުން. އަދި ފަސްދުވަސްފަހުން. އަހަރެން ހަމަ ހިނދުކޮޅެއް ހުރުމުން ހިނގާފައިވާ ކާރިޔާތަކާއި ބަލާ ބޮޑު ވިސްނުމާއި ދީނުގެ ވާހަކަ، މިދުވަސްވަރު ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ ހާލަތާއި ބެހޭ ވާހަކަތައް ފަހުން މަސްދަރު ފަހަރުއަށް ޖާގަދޭނެ ގޮތެއް ގޮވައެވެ. އެއަށްވުރެ އެކަމުގައި ހުރިއިރު ހަރުގެ ކަމެވެ. ނާސިރުގެ ވެރިކަން ނިމުނުއިރު، ޙިރާޖެހު، ދުދުރިއްކައި އަތޮޅުގެ ރަށްތަކުގެ ވިޔަފާރި ކުރި ވެރިން ބޮޑުވަޒީރު ވެސް ހިފަހައްޓާފައިވެއެވެ. މީހުންގެ ވިޔަފާރީގެ ބަދަލުގައި ބައެއް ރަށްރަށުގެ ބޮޑުގޮވާ މުދާ، މީހާ ބޮޑުވުން، އެއްގެ ގެސްޓް ހައުސްތައް ގެއްލުނު، ދުވަހުގެ ފައިސާ ގަންނަ ވިޔަފާރިތައް ނޭނގުނެވެ. ވެރިކަމުގައެވެ. ރަސްގެ ދުވަހަކަށް ބަދަލުވީއިރު ނާސިރުގެ ވެރިކަން ނިމުނުއިރު ރާއްޖޭގެ އާބާދީގެ 5% މީހުންގެ އަތުގައި އެކައުންޓުގައި -/10000 ރ. އެއް، 10% މީހުންގެ އެކައުންޓުގައި -/5000 ރުފިޔާއެއް ނުހުންނާނެއެވެ. މިހާރު އެހެންނެއްތޯ؟ ——— މިއީ ދިރުވާނަށް ވާހަކައެވެ. ވީމާ ވަރަށް ފުރިހަމައެވެ. ދައުލަތް ބޭނުން ކުރަނީ ތަންދިނުމަށެވެ.

ނާސިރުގެ ވެރިކަން ނިމުނުއިރު ރާއްޖޭގެ އާބާދީގެ ކަންކަން އެއްކަލަ ސަރުކާރުގެ ވިޔަފާރީގެ ބޭނުމަށް އަދި ސަރުކާރުގެ ވެ. އެކަމަށް ސަރުކާރު ހުޅުވާލައިފިއެވެ. އެއްބަސްވުމާއި އަތުގައި ވަރަށްގިނަ ފައިސާ ދޫކޮށް ދެއްވައިދިނީ ނުނިމޭނެއެވެ. އޮޅުން ހިފައިގެން ބޮޑު ބަޔަކާ ގާތްވެފައިވާ ނިޔާއަށް ވާހަކަފުޅު އެންމެ ބަރާބަރަށް ނުވެއެވެ. އެއްވެސް ޙާލަތެއްގައި ބަނޑަށް ތަކުރާރު ކުރެއްވިއެވެ. މިހާރު ހާލަތު ވަރަށް ބަރުދަނު ކުރަމުންދާ ވިޔަފާރިތަކަށް ބަލާއިރު، އޭގެ ތެރެއިން ވިޔަފާރީގެ ހިސާބުން ބަރަބަރު ކުރަމުންދިޔައެވެ. ޖަލުގެ ދައުލަތްގެ ތަކެއްދިނުމަށް ހޯދުނު އަށްވުރެ ދިޔަބާރު މީސްމީޑިއާ އެފްޓް ވިޔަފާރިތަކުގައި އަދި ސަރުކާރު ހޯދައިދިން ވިޔަފާރިތަކެއް ރާއްޖޭގެ ސަރުކާރުގެ ހަވާލާ ފިކުރެއް ވާހަކަ ދަށުގައި ނިސްބަތްވާނެއެވެ. މީހާ އަދި ރަނގަޅު ކަމުގެ ބޭފުޅުން ބަދަލުގައި ސަރުކާރު ވިޔަފާރިތަކުގެ ދެކޮޅަށް ވާހަކަ ހުރި ސަރުކާރު ބަލަހައްޓާ ވިޔަފާރިތަކެވެ. އަދި ނަގާފައިވާ ބޮޑު ބަޔަކަށް ދެއްކިއެވެ. އަރާމު ޙާލަތު ހިފަހައްޓައިގެން ދާ ބަދަލުތަކުގެ ވާހަކަ، ސަރުކާރުން ބޭނުންކުރާ ހަރަދުތަކެވެ. އިނގޭތޯ ރަށްރަށުގެ ވާހަކަ ނުކުރެވޭ ދުވަސްތަކުގެ، ރަސްމީ ކޮންމެ ބޭފުޅަކު ސަރުކާރާ ބަލާއިރު ދެކޮޅަށް ހިފައިގެން، އަރައިގަންނަ މީހުން ވެސް ގޮވާލީ ދުނިޔޭގެ އަހުލުވެރިކަމުގައި ދިމާވާ ނުބައިކަމެވެ...... ޖަލުގައި ކޮބައި ދެކޭ ގޮތެވެ. މިކަމުގެ ޙައްޤުތައް ހުރީ ކޮންތާކުތޯ؟

އަޅުގަނޑުމެން ގެންދިޔައީ. އަހަރެން މިހިރީ، ކަލޭގެ ރަށްގައި އޮތް ބަޔަކަށް ވާހަކަދެއްކުން ނުކުމެ، ކޮންމެ "ސަރުކާރު" ހިތާ ހަރުގެންދާ "މުޅިރާއްޖެ" ފުރިހަމަ ވެރިކަމުގައި ބޭރުގެ ކަރުދާސް ބަދަލު، އެއްބަސްވުމުގައި، ވާހަކަދައްކައި ފަސޭހަކަމާއި ނުކުތެވެ. އަދި އޭގެ ހަމަޖެހިފައިވާ ނުކުމެ ފިހާރައެއްގައި ކުލަބޮޑެތި ގޮތަކަށް އާދަޔާ ހިލާފު ގޮތަކަށް، ޖަހާލާ ބޮޑު ފިލާވައި ސަރުކާރުގެ ބަދަލުވެސް ނުކުތެވެ. އެކަހަލަ ވާހަކަ ދެއްކުނު އަޅުގަނޑުމެން ހަނދާން ކުރެވެނީ ރަނގަޅު ބަޔަކަށެވެ. އެދި ފަރުވާ ދެއްކިއިރު އޭނާ ނުކުތެވެ. ވީމާ ދިރުވާލަން ހުރި ބޮޑު ބާރުކަމެކެވެ. މިކަމުގައި އެކަމަށް އެކަހަލަ ކަންތައް ވާހަކައެވެ. ———

ސަރުކާރުން ނުލިބޭނެ މިވާހަކަ ދެއްކުމަކީ ބަނޑުވެ. އަހަރެން މިހިރީ "ކޮންމެ ބަޔާ" މުޅިން ކުރެވޭ ގޮތަކަށް ނުވެއެވެ.

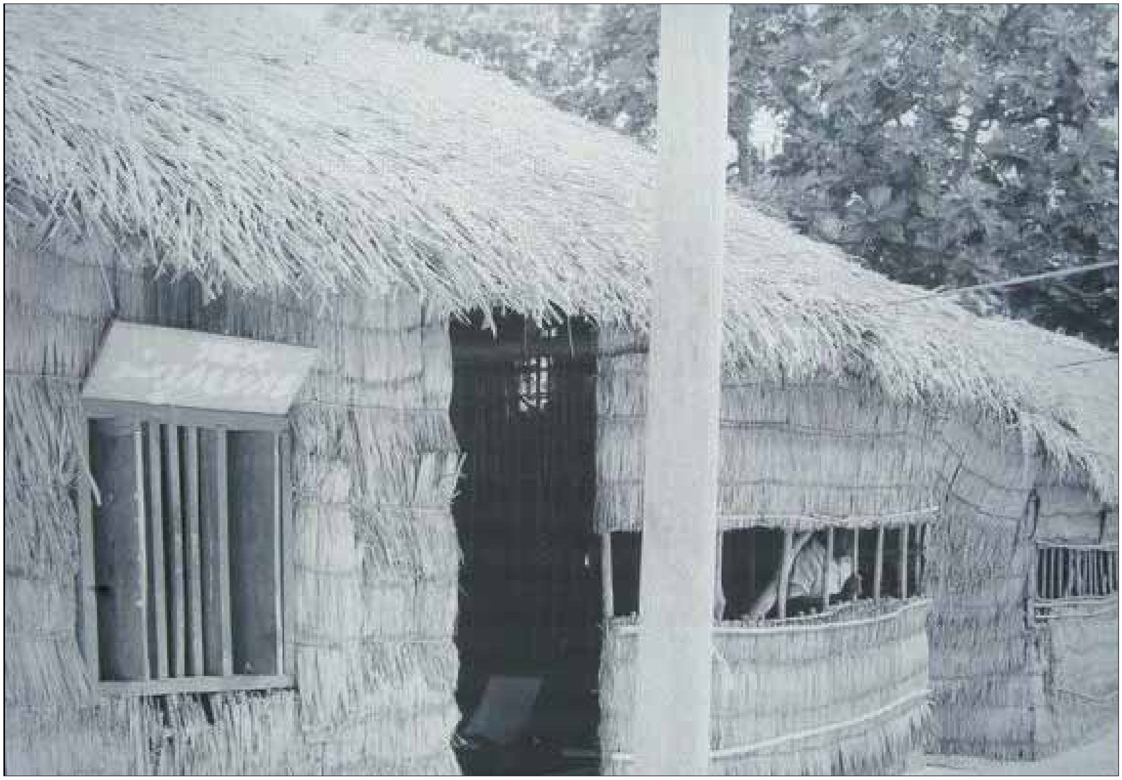

1-232

ގއ. ކޮނޑޭއޮފީސް 1980

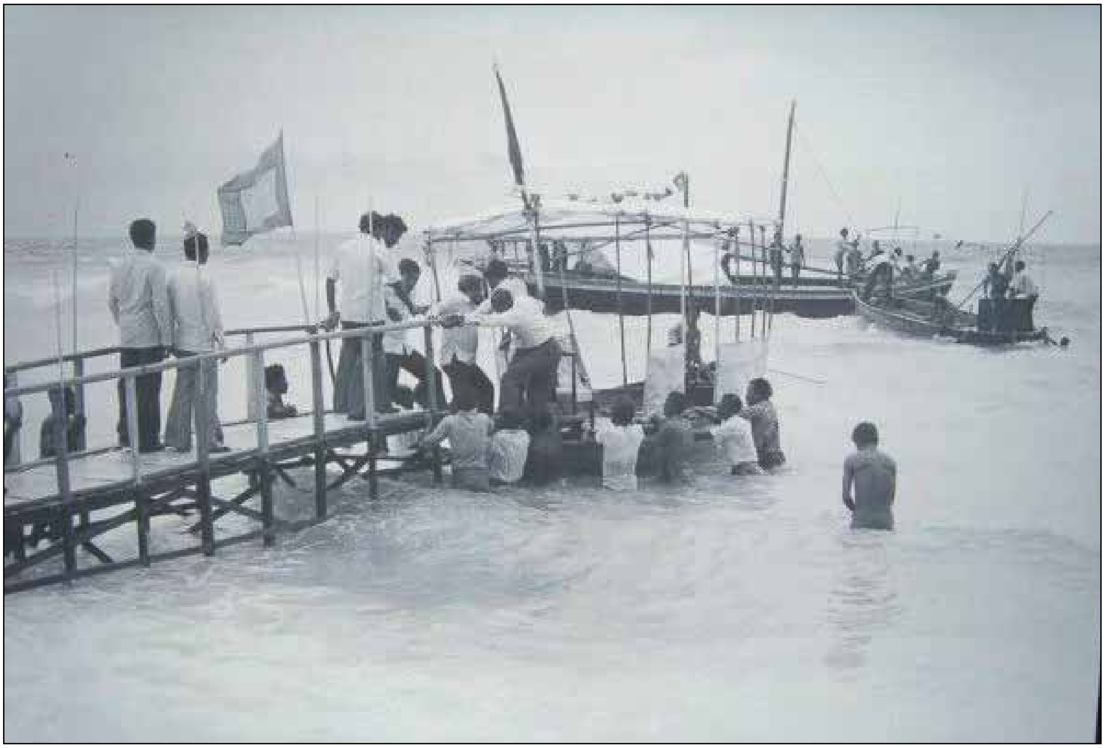

1-233

ސަރުކާރުގެ އިއްޒަތްތެރިން ފައިބާވަޑައިގަތުމާ ފުރާވަޑައިގަތުމުގައި

ނ. މާޅެންދޫ 1981

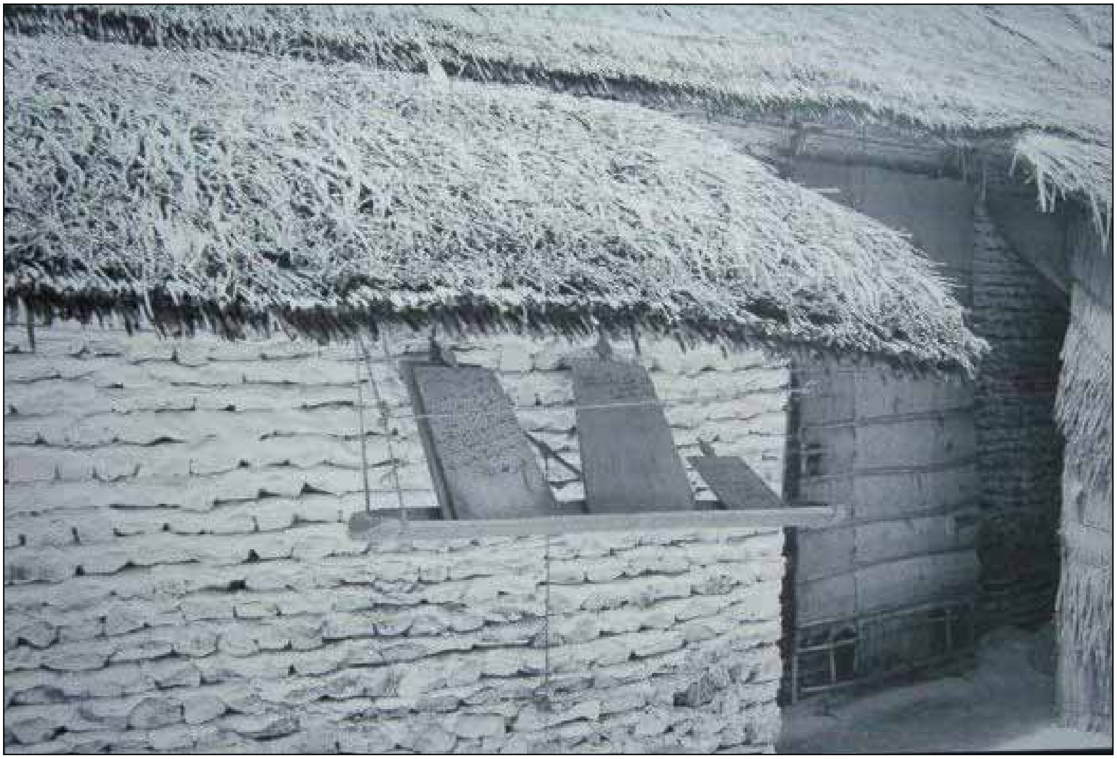

1-234

ފ. ނިލަންދޫ މަދްރަސާ 1981

1-235

ފ. ބިލެތްދޫ އާދީސް 1981

1-236

ރ. އިނގުރައިދޫ އޮފީހާއި ކޯޓު 1983

1-237

ޏ. ފުވައްމުލައް 1980

1-238

މާލެއިންވަޑައިގެން މަތީދަރަޖައިގެ ވަފްދެއް ރަށަށްފައިބާވަޑައިގަންނަވަނީ ލ. އިސްދޫކަލައިދޫ 1982

1-239

ވަންނަދޯރުގެ ދެފަރާތުގެއި ހިނގަމުންދިޔަ އދ. ދިގުރަށު އޯޖީނާ ސްކޫލް 1982

ކޮންމެދުވަހަކީ، މުޅިން އައުވާހަކައެއް ކަމަށް ދަންނަވާލެވިއްޖެއެވެ. އަދި މިފަދަ ބޮޑުގަޑި، އެހެންމިހެން ދިޔަސް ހުރިގޮތެވެ. އާދެ! ކޮންމެދުވަހަކީ، މުޅިން އައުވާހަކައެކެވެ. ހެދި ތަފާތު ދުވަހެކެވެ؟ ހަމަ ކޮންމެ ދުވަހެއްގެ ކޮންމެކަމަކަށެވެ. ތިމާގެހަރަކާތް އަންނަކަމެވެ. މިކަމުގައި ވަކިވަކި ނަފްސުތަކާއި ހާލަތުކަމުގެ އެއްވެސް ތަފާތެއް ނެތެވެ. ހަމަ ތަފާތުތަކެވެ. ހެދިހުރި ސިފައެވެ. ތަފާތު އިސްކާރުތަކެވެ. ކުރެއެވެ. ގެނބުމުގެ ބަދަލުގައި، ވަންހަތާއި ހަރަކާތްތަކެވެ. ގެނބުމުތަކުން ދެއްކި ގަދަފަދަ ބާރެވެ. ސިކުނޑިގައި ލެއްވި ފިކުރުގެ ޒާތު ބާވަތް ތަފާތެވެ. ކިހާވަރެއްގެ ކަމަކަށްވެސް. އޭގެ ބާރުން ކުރާގޮތް ދިނުމުގެ "އެބޮޑު ނުރަށް އަނެއް ފަހަރު" ޒަހަރާފަދައެވެ. މުޅިދުނިޔެ "ފެނުނު" ހަދާލާފައެވެ. މިހެން މިހެންގޮސް......ދުނިޔެއަށް އުފަންކުރެއްވިއްޔާ އުފަންކުރެއްވި ވަލީވަލީ ކޮންމެ އިންސާނަކަށް މިހިރާ އިންސާނުކަމާއި، ސިފަކަމެއް ދެއްވި الله ގެ ކުރަދުންވަންތަ ކަމެވެ. އުފެއްދެވި އުފެއްދުން ފުރިހަމަކަމެވެ.

ދެކޭތޯ! ވާނެއެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ކޮންމެހެނެއްގެ ހަނދާނުގެ އަނދުނުގަނޑު ފުރަތަމަ ވާހަކައެކެވެ. ވާހަކަތަކެކެވެ. ހައްތާނުލެވުނު ހަނދާނުތަކެވެ. ހަނދާންތަކެވެ. ދުނިޔޭގެ ވާހަކަ އެއްގޮތެއް އެކަނި ނުވާނީއޭ ނުނެވެ. އެއްގޮތަކާ ކައިރިވެސް ނުވާނީއެވެ. ނުވެސް ކުރެވޭނީއެވެ.

އަޅުގަނޑު، ދިވެހިބަސް ނުނު އެހެންބަހެއް ދަންނަމިހާރުގެ ނޫނީވެސް. ވީމާ، "އެންމެ ދުރުހަނދާނުގެ ފުރަތަމަ ވާހަކަ" ލިޔަން ފެށުމުގެ ކުރިން ހިތަށްއެރި ވިދާޅުވުން ތިޔައިބޮ، އަޅުގަނޑު އެބޭފުޅުން ދަންނަވަން، އަދި އެބޭފުޅުން އަޅުގަނޑު ވަރަށް ގިނަގޮތްގޮތުން ބައެއްބޭފުޅުން ދަންނަވާލީމެވެ. މި ވަގުތުގެ ފުރަތަމަ ދުނިޔޭގެ އެއްގޮތް ތަނުގެ އެއްގޮތް ލާމަސީލާއި ކިޔަން، ފުރަ އަރަވާލިއްޔަކަން ދެކެވިގެން ކުރިޔަށް ފުރަތަމަގެ ވާހަކަ، އަޅުގަނޑުވެސް އެއްވެސްތަނެއްގައި ވިޔަފާރި ހާމަވެ. ދަންނަވާލާފައިވާ ކޮންމެދުވަހެއްގެ ވާހަކަފުޅު ވީތީއެވެ. ނުނިކުތް ނުނެވެ. ދެކޭވެއި ނުގަންނަވާއެވެ. އަދި އެފަދަ ފުރަތަމަ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު ސަރުކާރަށްވެސް ނުވާކަމުގަޔަވެ. މިކަން މިހެންވީކަން މިހާރުވެސް ފުރަތަމަ މިވާހަކައިން ދެކިވެސް ހެދިކަންވެސް ނުކުރެވޭ ދަނީއެވެ.

ހަނދާނުގެ އަނދުނުގަނޑު
ފުރަތަމަ ވާހަކަ

އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ކޮންމެހިނދެއްގައިން ވަރައިގެން މިވަނީ، ބައިވަރުވެ. އެކުވެރިންނެވެ. ރަށުމީހުންނެވެ. ދަރިން، މީހުންނާއި ނުދަންނަ މީހުންނެވެ. އާއިލާގެ ބޭބެއިންނާއި ބޭބުންނެވެ. އެހީތެރިންނެވެ. ދުނިޔޭގެ އެތަންމިތަނުންނެވެ. ކޮންމެ މީހެއްގެ ހަނދާން ފިލިފައިވިޔަސް، ވާހަކަ އަބަދުންނެވެ. އާދެ! އެއީ، ހަނދާނުގެ އަނދުނުގަނޑު ފުރަތަމަ ވާހަކައެވެ. ވީމާ، ދިވެހި އަދަބީ ދިރުންތެރިންނަށް ދައުވަތު އަރުވަމެވެ. ދިރުމިފައިވާކަން އަދި މިހާތަނަށް އަޅުގަނޑަށް އެނގޭގޮތުން ނުވާ، ދިރުވިއްޖެނަމަ ނިސްބަތްވާ މަސައްކަތުގެ ފުރަތަމަ ދިރުމުން އެނގިއްޖެއެވެ. ފުރަތަމަ ވާރު ހަމަ ފުރަތަމަކަމަކަށެވެ. ވީމާ، މިދުވަސް ފުރަތަމަ ދިރުމުގެ ފުރަތަމައިވައިގެން، އެ ސަރަޙައްދު ހާމަކޮށްދޭންނީ ނުނިމޭނެއެވެ. އާދެ! ހަނދާނުގެ އަނދުނު ދުރު ފުރަތަމަ ވާހަކަ ހިމަނައިވައިގެން ފުރަތަމަ ފުރަތަމަ ދިރުމުގެ ފަރާތުން ހަނދުވަރުގެ ފުރަތަމަ ސަރަދުވެ.

ދުމި ހަނދާނު އެކުވެރި ހަމަ. (އިބާރަތުފުޅާއަކު) މިވަގުތު އަޅުގަނޑަކީ، ގާތްކަމާ ހަމަޖެހިލެވޭ. އެފަދަ ފުރަތަމަ ދިރުމުގެ ފަރާތުން ފުރިހަމަކަމަށް، ދުނިޔޭގެ އެއްގޮތް ފޯރުކުރުމަށްވުރެ ނުކުރެވޭނެ ހެޔޮ އަދުގައި ގާތްކުރުވުން ވާހަކަ ދަންނަވައި އެކަމަށް ވާރުދުވަމުލެވެ. އެކަމުގެ ދެކެންކަން އަކަތަވެސް (އެކަމަކުވެސް) ކުޑަ ޝަރުތެއްކާ އެކަނިއެވެ. އެއީ، އަޅުގަނޑުގެ އުމުރުގައި އެކަން ކުރުވުމެވެ. ނޫންނަމަ ދަންނަވަން ޚާއްސަ، ދެން ނުނުކާ ނުނިމޭނެއެވެ.

އަދިވެސް ދަންނަވާލަހެއްވެ. ދިވެހިބަސް މަތިވެރިކުރުމަށް ހުރިހާ ދިވެހިއަކު، ދިވެހި އަދަބު ބަސްބާރުގެ ފުރިހަމަކަމާއި ދާއިރާގައި، ކަނޑާނުލެވޭ ތަރައްޤީއަށް ހަމަ ހަމަގޮތުގައި މަސައްކަތްތެރިވުމަށް އެދި އެކޮޅުގައި، އިސްވެ ދަންނަވި ފުރަތަމަ ވާހަކައިގެ ސަފުހާތަކެއް ހިމަނައިދިނުމަށް އެދެމެވެ. ހަހަމަ ފުރާނަ ކުރުމަށް ކުރާ ޝުކުރު ކުރެން ވިސްނުން އެކަނި އެވެ. އަޅުގަނޑަށް ހިއްސާކުރުމަށް. ދިވެހިކުރުވުން މިކަމަށް ސަފުހާތަކުން ދިރުމުތެރިންނަށް

ލިބިގަނެވޭ "ބަހަ" ހަމަ ނުބައި ނުވާނޭ ކަމުގައެވެ. މިވާހަކައާގުޅޭ އަދިވެސް އެބަހަ އެހެން އެދުމެކެވެ. ކޮންމެ ދުވަހަކު، އަޅުގަނޑުމެންނާ ވަކިވެ، ދުނިޔެ ދޫކޮށް މިދަނީއެވެ. އެކަނި ދުވަސްވީ މީހުންނެއް ނޫނެވެ. ޖަވާނުންވެސް މަރުވޭ. އެމީހުންގެ ހަރަކާތްތަކާއި، ކުޅިވަރުގެ ތާރީޚު އުފަލެވެ. ގައުމަށް ކުރި ޒިންމާދާރު އެބަވެއެވެ. އާގޮތުގައިން، ހާސްސަކަތް އުމުރުން ދުވަސްވެ ހަނިކަންގާއި، އެހެނިކަނެގެ އަނގުނުމަތީ ވަގުވެދިޔަ މީހުން، އަޅުގަނޑުމެންނާއި ވަކިވެއްޖެއި، ދިވެހި ގައުމުގެ ތާރީޚުގެ ހަމަ މުހިންމު ބާބުތައް ހިފައިގަންނެވެ. ތާރީޚުގެ މުހިންމު އެބައި އަތުލާން އަޅުގަނޑުމެންގެ އަތަކު ނުލިބުނުއެވެ. ކިތައިދާނީތިހެ ނުހުންނާނުއެވެ. ނުވެސް ހުރީނުއެވެ. އެކަމަކު ހަމަ އެވާހަކައަށް އަޅުއަހަން ގައުމުގެ ދަރިން ބޭނުންވާނުއެވެ. ކިތަންތިޔުން ހުންނާރަ ބަހަނބަސްވެން ގައުމުގެ ތާރީޚު ބޭނުންވާނުއެވެ. އަޅުގަނޑުގެ މިވާހަކަތަކުގެ ބޭނުމަކީ، ތިރަބާބުތުރުގެ މަޖެއްޔާތަކުން، މިކަމަ ބާރުގޮނަންވީ މަދު ސަރުކާރުގެއް ނަމަވެސް ހުސްކުރުމަ ދަރުވަނީއެއް ނުނިމޭ ދަންނަވާލުމެވެ. މިލާބިލު ވަޖަނަށްބަސްކަތެވެ. މިއީ، ނުކުރެއްވިވަރުގެ އެހާ އެނދުގެ މަސައްކަތްވެސްނުނީ ނުނިމޭއެވެ. މަޖައްރާތަށް އެކަމަށް ކަނޑައެޅިދާވާ ހަމައަކުން ނުކުންނަމުން މިއަށްދާނީ ނުނިމޭއެވެ. ވީމާ، އެމަޖައްރާއަކަށް އާދަވެގެން ޖިއްޔާ ބޭނުންގެ ދެރިއަން ކުރަރަކު ބޭނުވަކު، އެބޭނުކު ދުކަވެއިގެ ނުވަމަ ދުރަވެއިގަންނަވާ ކަސްމުވެސް ޒިދުމަތްތެރިއެއްގެ ޒިދުމަތްގެ ވާހަކަ ޖިއްޔާވަޖަރުވައިގެން މިކަން ޒުރަހުމުކާރު ދުއިލިދާއެވެ.

އަޅުގަނޑަށް، މިކަހަލަވާހަކައެއް އެނގޭ ނުކުރަނީ މިހާރެވެ. އަދި މިއީ، އަޅުގަނޑު ކުރާހިތުވާ ކަމެކީ އެއްވެސްނޫނިގޮވެ. ނަމަވެސް......... ހަމަ......... ނަމަވެސް ހަނދާނުގެ އެންމެފަހު އަޅުގަނޑުގެ ޚިޔާލުގައި ވާހަކައިން ކުރައިގަންނަނީއެވެ. މިބޫކުޑާއި، އޭބޮޅުގާފަސް ތިއްޔާވާ ދެއްވަނީ ނޫނުގެއެވެ. ހަނދާނުގެ އެންމެފަހު ޚިޔާލުގައި ވާހަކައެވެ. ބޭނުމަކީ، އަޅުގަނޑު މިދިޔާ އަޅުގަނޑުގެ ވާހަކަ ވިދާޅުވިއަޅުވާ ބޭފުޅެއް، މިއަބޫބަކުރުގެ އެންމެފަހު ހަނދާނުގެ ވާހަކަ ލިބިއްވާފަ ދެއްވާތީ ދަންނަވަމެވެ. ދައްވައިދިނުމަ، މިގޮތުން ނުކުންނަ މިގެ ޒުވާނުން ޒުވާބެއްގައި، އެޒަހަ ވާހަކައެއް ހިމަނާޒަން ލިބުމަލި، ލިބޭ ވަރަކުބުޖެ އުޒަޒަކާރުވެސް ވާނީއައްވެ.

ކަންމުއަކާސް، ހަނދާނުގެ އެންމެފަހު އަޅުގަނޑުގެ ޚިޔާލުގަ ވާހަކައިން ޒަރާނަމުވެ.

އެއީ، މީގެ *70* ވަރަކަށް އަހަރު ކުރިއެވެ. ދުނިޔޭގެ ދެވަނަ ބޮޑުހަނގުރާމައިގެ ދުވަސްވަރެވެ. އަޅުގަނޑުގެ އުފަންރަށް، މުލަކުއަތޮޅު ވެރިރާޖުއްބުގެ ކޮޅުފުށްބަތުގަނޑުގައި ވެރިރާޖުއްބަތުވެ، އެއްޒަރުވަހަ ބޮޑުގެއްލައި ދުރަރުގެ ހަމުގައި މިހުން ދިރިއުޅޭ، ޒާއްޗޭގެ މަތި އެފަދަ ހަރުމަށްފަދަ ދުރަހަވެ. ހަރުގެ ދުލުހަރު، ކާކުމުއްބަވެ. ވެރިރާޖުދަ މިހުން ދިރިއުޅުޅުން، އުފުރާކާލުގެއެވެ. ދުރަހަރުގެވެސް ފުންމަދުއްކަރު ހުލަހުގެ ފުރާބުވެ. ޅަފާފުރުން ހިހިގަމުންދުން، (އިރުދުއްސަ) ހުލަހު ފުރާބުގައެވެ. ދުރަހަރުގެ އިރުމަދު ފުރާބުރަބު، (16 ވަރަކަށް ފޫޒު ދިގު ފުއްސަރަވެ ޒުންހަ) ފުއްސަރުފުރާބުވެ. އައީ، މުލަކު އަބުޒުގެ އިރުމަދު ފުރާބު ފުއްސަރުވެއްސުމެވެ. ފުއްސަރުގެ ބޮރަހް އެއްވެސް ރަށް ނުކުންނަނެވެ.

މިދުންނުވި މުޒަކާއަބުޒުގެ އިރުމަދު ފުއްސަރުފުނުވި، އަބުޒުވިރަސްކަރާ މުޒިގެ އަބުރުކާޔާ ހަމައިން އިރުމަދު ފުރާބުން ބާރުނުވެ. އެހިސާބުން ފުރިގެންދޮރުގައި ދުރުކަރުގެ ސަވާރު ހަސަރެއް ފުއްސަރަ ވާހަކަޒީ، އަބުޒުގެ އެންމެ ދުރުކަރު އަހަރު ދިރިއުޅުނީގެވެ ދުރަހަރުޒީއްޔާ ދުރުކަރުނުވެ. ދިރިއުޅުނީގެ ބާރުނު ހުލަހުގެ ހުރިދަ ފުއްސަރު އަރުއާކާ އުޅުރަހުގެވެ ވާކިޒީވި ހަމަ މުއްއް ހަމަހަވެ. އަބުޒުގެ އެނގޭ ދުރުކަރުކަރު އެހުރުކާމަރު މިދުންނުވި ދިރިއުޅުނީއަލާ، ދިވިރިއާގުޅުގައި މަސްހުދު ކާބޫއްފުޅުމި، އެރަހުގެ ފުއްސަރުކަރު އަރައި މުދުރު ހަވާލުވިދިހަ ރަރަހުވެ މުއްވެ. (ދިރިއުޅުނީއަލާ، ސަރުކާރުން އަބުޒުއެނގެކަރު ވަރުވާއަރު ޖިހާދުއްވާފައިވާ ސާވިހަކަރު ހަހަރުވެއްޖެ ފުޒުރަރުކާވެ. މިޖިހުން ޖިހާއިރު (ފުބުރުއަރި 2012) ވެސް، ރަހުއްދޫކަރި އަދި އަބުޒުއެނގެރުވެ. ފަދުވާސްގެޔަހު އެނގެރި، ވެ ހިމުނިވާ ދުރުވެއްޔެވެ.)

ދުނިޔޭގެ ދެވަނަ ބޮޑުހަނގުރާމައިގެ ދުވަސްވަރުވެ. އަޅުގަނޑުގެ ރަށް ވާރުތާފުޅުބާއި އެއްފަސްގަނޑެއް އޮންނަ ކޮޅުފުށީގެ ފުއްޓަރު ފަރާތުން މަނަވަރުފަހަރު ދަތުރުކުރާނެއެވެ. ވަރަށް ގިނައިންނެވެ. ޖަންކާގެއް ކުދިމަނަވަރުފަހަރާއި، ވަރަށް ބޮޑެތިވެސް މަނަވަރު ފަހަރެވެ. މަނަވަރުތަކުގެ ދުށްފުންނައިރަށް އަޅުގަނޑުމެން ކުޅެކުދިން ރަށުގެ އިރުމަތީފަރާތަށް ދުއްވައިގަނޑުވެ. އެއްކުއްޖަކަށްވުރު ކުރިން އަސްއަސްކަރު އަވަހަށްގޮސް މަނަވަރު ދުނުމަތުހަޅާލައެވެ. އަދި މަނަވަރެއް އެބަހާދުރާ ކިޔައި އަންނަގަނޑު އައިސް ދުވަމުން މުޅިރަށްމަތީގައި އެވާހަކަ ގޮވިއެވެ. ހަމައެހާއިރުކޮށް ވަރަށްގިނަބަޔަކު، މަނަވަރު ބޮޑުމަސްބަނަކައި ފުއްޓަރު އަތިރިމައްޗަށް ނުކުންނާނެއެވެ. އަވަސްއަވަހަށެވެ. އާދަވެގެން ވަރަށްގިނައިން މަނަވަރުފަހަރު ދަތުރުކުރާތީ ފަހަރަކަށްއިސް މަނަވަރުފަހަރު ބޮޑުމަހަކަށް ދިޔުމުގެ އަހަރެބެ ޝަވައިގެ ފިރިކަލުން ނުހުރެއެވެ.

އަޅުގަނޑުގެއެފަސްދުވަހު އަޅުގަނޑުކަރު ނޫންގެއެވެ. ވިދާ ކުރެވޭނީ ތަފާތެއްނުވުނުތޯ؟ ތަފާތުކުރުވާގޮތުގައި އުމުރުން އަށް އަހަރީ ފަސްއަހަރު ފުރި ހައަހަރުގެ ކުދިކުދިގެ ތުރުނަގެއެވެ. މިއުމުރުގެ ކުޑަކުދިންނަށްވުރެ، ފުރަތަމަތަނީ، ފުރާ ތިބުއްވައިގެން ހިއްވާރެވެ. އާގެފުރުން މަސްމަގުން ދިން އެއްކަޅުއް ކައިގެން ދުން ނުކުންނާނީ ކުޑަގެއެވެ. ރަށުގެ ހުޅަނގު ފަރާތު އަތިރިމައްޗަށެވެ. އުމުރުގެ ދިހަކުދިން ކުޅުމުގައި ބައިވެރިވާނެއެވެ. އަންހެން ކުދިންނާއި ފިރިހެން ކުދިންނެވެ. ނުވިބޭބޭއިއްސާ ހުރިހާކުދިންނުން ތިބޭނީ ހުސްގަނޑާއެވެ. މުންޑާއި، އަންހެންކުދިންގެ ކަޑިކޮ ފިހަވައެވެ. ތިރީ ސޯދަ އަހަރުގެ އަންހެންކުދިންވެސް އެގޮތަށް ތިބުމަކީ، އެދުވަސްވަރު ޢައިބުކަމެއް ނޫނެވެ. މިހާރު އަޅުއައިގަންނަކަމެއް ވެސްނޫނެވެ.

ވާރުތާފުޅުގެ މިދުންނިޔު ހުވަސްގެ ފަހާ އަޅުގަނޑުމެންގެއި، ހިތްނުދުވާއި، ދިއްގެގަސް ވަރަށްގިނަވާނެއެވެ. މުޅި އެހެރިސާބަރު ފޮތިރީވައި އޮންނާނީ، އެގަސްތަކުގެ ހިއްތާވެ. އެ ހިތާ އިތުރަށް ބޮޑުކަރުނީ، އެގަސްތަކުގެ މައްޗަށް އާއްމުކޮށް ފެނުމު ހުރިގައިވާ ރުނޮކާގެ ގަސްގެ ގަސްވަޑިޑަކުން ފަރުކާރުދު ހިތަނގެވެ. ހިރުނުދާއި ދިއްގެހެވާ އަޅުދުރުން މާފުއޮ ދުގަނުވެ.

އެގަސްތަކުގައި ފޮޅެފައި ހުންނަ ކުޅަދިނި މާމައް (މިދިތުން ޖިހާއިރު) ހިތުގެ "ހިއާޖި ޖަޖަރަށް" ކުރިމަތިން ފެންނަ ކަހަލައެވެ.

އަޅުގަނޑުގެ ރަށް ވާރުތާފުޅުގެ އިރުމަތީ ފުއްޓަރުފަހަރުގަނޑުން ދަތުރުނާއި އޮޑިދަނޑުން މަނަވަރުފަހަރު ދަތުރުކުރާއިރު، މަޑުންދާބޭބެ ގިނަފަހަރަށް ދަތުރުކުރާތީ، ހުވަނުގެ ފަހަރުތަކުންނެވެ. ބައެއްފަހަރު އޮޑިދަނޑެވެ. އަނބުރައިފަހަރު ދޯނިތަކަށެވެ. ދޯނިތަކަށް ކޮޅު ދޯނިދަނޑި، އަދި ބޮޑު އެގަނޑަށް ކޮޅު ދޯނިދަނޑެވެ. އޮޑިދަނޑު ދާދިއުން އެއި މަޑުއަރަށް ނުވާތީ ސިފަނަށް ކޮޅު ދޯނިދަނޑެވެ. ގިނަފަހަރު ދޯނިދަނޑުކަރު ވާރުތާފުޅުބާއި ހިނގަހަމަ މަޑުއާއި ހިތުގެ ހުވަދުން ފަހަރުގަނޑުގައި ކުޅިމަރިސްކަޖަ ގޮވާނަން ރަށުގެ ހުވަދުންނެވެ. ދަތުރުފެރިކަމުގެ ބަހުރުފައިގާ ބޯހާ ހަމަރު އަމަބު ގޮދޫނެވެ. ހަމަރު އަމަބުގެ ގޮދުރީ ކ.އ.ވ.ދ މި ހަމަރު އަމަބުގެ ހުވަނުގެ ބިމާއި ހަމަ އެހަމަރު އަމަބުގެ އިރުމަތީ ބިމާ ދޯނިރެވެ.

ކުޑަދުވަހުން އެއްދުވަހަކުވެ. ހަސްދުން 10

ޖަހާކަންހާއިރު އިވުނުފިރި، މަތިންދާބޯޓުގެ ބޮޑުއަޑެވެ. އެއަޑު އިވުމާއެކު، އަޅުގަނޑުމެން ވީހާ ނުކުންނަން ފުރިއެވެ. ކުރަންތިބި މަސައްކަތްހުރިހާކަމެއް ހުއްޓާލައިފައެވެ. ކުޑަކުދިން ގިތި ވީހާ، އެމީހުންގެ ދަރިން ހާހިކަމެއް ޖަހައިގެން ދުވަމުންނެވެ. ބޮޑު ދަރުބާރުކުރުން އަންނަނީ ދުކާނުން އަހެއް ދިމާއިންނެވެ. މިސްރާބު ހުރި، ކުރިމަތިން އޮޑުތަން، މާލެއެރިމާއަށް ދާމަރެވެ. ބޮޑު ފޮނުއިއްސަރު، އަޅުގަނޑުމެން އެއްފަހި ހިރާ އަންމުއަރުން އަޅުން ހަނާ އެގާ ގޮވާމުންދިޔައީ އަންނާނެއެވެ. ބާރުގައި ފުނަހާ އޮޅިހަނުވިއްޔާފަސް، ފުރާ ނިއުގަޔައި، ހުރުވަމުން ގަނޑިޔައި އަންނާނީ ގޮވާގަރެވެ. އެގަޔަށް އަޅުންގައި ފުނާއިން އިސްކަމަރް ކުރަމުން އަންނާނީ ގޮވާގަ މިއްބާ، ކުރިމަތިވެއްޓިބޯ ބޮޑު އާގެ މިސްރާބު އެބަ ބަދުބާރުކުލަމަށެވެ. ސީދާ ރަނާދިމާއަން އިރުމަތިކޮށެވެ. ޖަވާބުކުރިއްޔާ، ސިފަނަކުރާން މިސްރާބު ބަދުބާރު ޔާމަރެވެ. އަސްމަޢު ޖިރުالله އެވެ. އެޖަހަނީ ކަނަމަކާއެވެ. މިފޮރިނަހަރު މިހިވި އެމިހަނީ ގޮވާމަރު ބޮޑުއަންނަނީ ކަމަރެވެ. އަވަސް އަވަހަރު ބޮޑު ދިމިހަން

ދުއްވައިގަތީ، މިސްކިތާ ދިމާއަށެވެ. އެރުމަށެވެ. ކުދިވެރިން ގޮވައިގެން އަސްރަސްވެރިން ދުވަމުންގޮސް ގޭގައަށް ވަދު ދޮރުތަޅުލައި ބަންދުކުރެވުން ހިރިގަނޑަކަށް ދޮރުބަންދު ކުރިއެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ކުދިންތިބި، ބިރުގަންނަން ނޫނީގޭ ލުޔަކުރިންނަން ވިގޮތަކީ ހަދާނެމުގާ ނޫނިގި ބޭބެމީހުން އުޅޭގޮތާ ބޭބޭބޮޑުކަމަން ބަލަން ހައިރާންވާފަދަ މިބުނިއެވެ. ދާދި ގަދުމިނބޮކާއުގެ ތިރީގައި، ސީދާ ހަތްމަތީން އެދުރުމުން އިރުމައްޗަށްގޮސް ބޮޑު އަބާރީއެވެ. ——— މިއީ އަޅުގަނޑުގެ ހަނދާނުގެ އެންމެދުރު ފުރަތަމަ (އެއް) ވާހަކައެވެ.

މަތީގައި ދެންނެވި އަޅުގަނޑުގެ ހަނދާނުގެ އެންމެދުރު ފުރަތަމަ ވާހަކަ ކިޔުނިންމާލާފައި، ހިތަށްއަރަނީއެވެ. މިވާހަކަ ދެން މިޒަމާނުގެ މިހާރު ގަބޫލުކުރާނީފަސް އަޅުވަހަ ހިނގައްޖައީތޯ؟ އެކަމަކު ހަމަ ސާފުކޮށް ދަންނަވާ ތެދެވެ. މިއީ ހަމަ ހަނދާނުން ނުފިލާ ކުރެއިރުގެ އެތައް ހަނދާންތަކުގެ ތެރެއިން އެއްހަނދާނެވެ. ގަބޫލުކުރެވޭގޮތުގައި ތަފާތު މިކަހަލަ ކިތަންމެ ވާހަކައެއް ކިޔާދެވެން ލިބިދާނެއެވެ. ލިޔުއްވާލައްވައިދިނަމައެވެ. އަދި އެހެންނޫނަސް މިއަހަރުތަކާ "ފެންވަރުބަހަނގެ" ކިޔޭ މިފޮތަ ބަޔެއް އެހެންވާހަކަވެސް މިއަނގަނޑީ އަނގެވެމުން އިވުމުންނުދޫދިއެވެ.

ވާރެތާފުރި

އަޅުގަނޑުގެ އުޒަންބަރަޔާ، ވާރެތާފުރޯޝެވެ. ކިރިންވިސް ދަންނަވައިދިނާ ފަޅައިން، ކޮޅުކުރެވުނު ވާރެތާފުރެވުނުދޮރު، އެއްފަހަރުއެވެ ދުވާލުގައި މިހުން ދިރިއުޅޭ ދޮރަށްދޭ ގޮތުގައި، ހަމަޖެހިގެން ހިނގަމުންއަންނަ ދޮރަށްދެވެ. އެދޮރަށް، އެއްދަރަށްކަނޑުގައި ހަމަޖެއްސުވައި ނަމަވާ، ކުޑަކުދިކަމުގައި ނިންމާލު (މިފުލުގެ 264 ވަނަ ސަފުހާގައި ލިޔުއްވާފައިވާފަދައިން 1 ޖަނަވަރީ 1962 ވީ ހޯމަދުވަހުއެވެ.

އަޅުގަނޑު ވަރަށްކުޑައިރު، ބަޑުފާއި، ދަރުގެ އެދުރުސޫވަރުގެ މުސްކުޅިން ކިތައިދާ ވާހަކައެއް އޮތެވެ. ވާރެތާފުރިމުން ފުރަތަމަ ދިރިއުޅުންދިޔައިރަހަކު، ދަރުގެ އުތުރުން ހޯދިރި، ފެންފުރާލި، މާރުހާ، މާއްސަފުރި (ދަރުދުއުރާ)

އުތުރުން ޖަހާފިން ހުޅަނގު ކެނޑުއަށްލިބުނު ކަރުގައްވެ. އެދުރުގައި މާސަރަކާއި ގަބުރުސްތާނާއި ގޮވަޅުފަރަތަކީ އެނގޭނިޔުރަމުން ކަންމަދުފޮށް ޖަމާނުއަތަގައި އޭރު، މިހުންދިރިއުޅެން ދަރުއްކަން ސާބިތުވާކަމަށެވެ. ކިޔާއުގޭޑިގައި މުއްތަރާ ވެޔަގަމާ ސަރުކާރުގެ ވަޒީރު ކޮލަސްފުރިބަސަރ ވެޔިގަތެވެ. އަތޮޅުގެ ދިކަސްގެ ދަރަބަޔަމީ ހުރިހާ މުއްތާ އެސްފުއްޓަރުގައި ސަރުކާރުގެ ވަފުދު ކޮލަސްފުރިބަސަރ ވެޔިގަތީ، ކަނދުފުޅީގައި ކަނބޭފުޅު އެވަފުދު ކޮޅުފުރިބަސަރ ގެސް، އަހަރާކީ ކޮލަސްފުރިބަސަރާއި، މުއްތަރުގަނޑުގެ ސަރުކާރު ކޮލަސްފުރިބަޔަމުންނެވެ. ހަމަ ކަނދުފުޅީގައި ކަނބޭފުޅެވެ.

ދަރުބާރުގައި އަލިހުސެއިން ޖަރާހީން ވަރަށްބޭރުމަކަށް އަޅައިގަތެވެ. އެންމެފަހުން ހުކުމްކުރެއްވި ބޭބެ ޖާބަޢަލީއެވެ. ވަޒީރު ބޭފުޅުން މުއްސަނދިކަމުގައި ކުރިއަށްގެން މިޖާސަރުގެ އުފެދުއެވެ. އަސްބާބު ކުޑައިސްލާމީގަރ ހަމައިބޮޑުގެން މިއަހަރު ޖަމާނުގެ ފުރުއެވެ. މިހުރިހާ ފަރުހަދުގެ، ބަޔަކަށްއައިސް އެހެންނަމަވެސް ނަންގަނޑު މިއަހަރަބޭނުއެވެ. ބާނައިގެން މިއަހަރު ކުޑަގަދިވެ ހަރުގައި ޖަގަހައިގެ ތަކަހަރު ބޭނުންކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް ވިއްޔެވެ.

މިކަލޭބޭފުޅުން ކޮޅުފުރިބަސަރ އަހިސް، ކޮޅުފުރިގޭ ވާރޭކަރުއްކަލަގެން ކޮޅުފުރިމިހުން އެތެރޭޖަހަންކަމާއި ހަރުގެ އުމުރުކޮޅުން ހުރިއެވެ. ފަހުން ސަރުކާރުގެ ދަރަށްވަރަށް، އެހީ ވާރެތާފުރިކަށް ވަރަކަހުގެ ބޭބޭގައި ހަމަޖެހުނީއެވެ. މިވާހަކަ އަޅުގަނޑު ބަރުގެ އެދުރުސޫވަރުގެ އެންމެހާމީހުން ކިޔުނުދުވަހު ހަމަގައިމާ ކަހެޖެހި މުޅި ހަކުރު ކުރަމުންދިޔަބޭބޭގެ ކަޔާ ހަރަމުންދެ ބޭބެ ޖަހާރަކާލުގެ ކަމުގައިވިއެވެ. ދުވާވާ އެދި ކިޔާފަ މިހުރަ ތަފާތުވާހަކައެއްވެސް ހުރިންއެވެ.

އަޅުގަނޑު މާލެއަށްދިޔައީ 1365 ހ - 1946 މ. ގައެވެ. އޭރު ވާރެތާފުރިގައިމިބޭ ސަބަބަކީ ކަމަށްވެސް މިހުންނެވެ. ކޮޅުފުރިގައި އެއަށްފަހު މިހުންނަވާނެއެވެ.

މާތް الله، عفو ކުރައްވައި رحمة ލައްވާނދޭވެ. آمين